(37)

5516. I

180

Poems
Ismāʿīl b Hammād
al Jauharī

Sirāhul Lughat

Arab Poem Sel

1286

7/6

هو

السلطان ناصر الدین شاه قاجار *
خلد الله ملکه و سلطانه *

لله الحمد و المنة که در این عهد خجسته و روزگار فرخنده که اریکه سلطنت ممالک محروسه ایران صانها الله تعالی عن طوارق الحدثان
بفر اقبال سعادت خصال بیمن وجود مسعود شاهنشاه عدیم المثال مالک الملوک فی العالم مالک رقاب الامم سلطان و بحر الارض البلاد
دولته الی یوم النشر و العرض ملجا العباد و حاکمهم و حافظ اهل البلاد و راحمهم المظفر علی الاعداء المنصور من السماء المؤید
بالنفس القدسیة و الرایة الملکیة شهریار عادل باذل ابر کف دریا دل مروج شریعت سید المرسلین ناصر الاسلام و المسلمین
السلطان ابن السلطان و الخاقان ابن الخاقان الخاقان ثبت قواعد ملکه و شید ارکانه و قرن دولته بالدوام الی یوم
القیام موشح و مزین است این کتاب مستطاب صراح اللغة که مطابق و موافق با صحاح جوهری است و لغات آن بفارسی ترجمه نموده
و نقاب حجاب از رخسار شاهد الفاظ کشوده باهتمام و تصحیح اقل خلیقه بلا شیء فی الحقیقه قدیمی حاکر دربار معدلت آثار عبد الله
طبع و صورت انطباع پذیرفت چون سابقا برای اینکه فارسی زبانان از بهره تام گیرند و بیابند معانی لغت عرب را باشد در سال ۱۲۷۲ هجری این
بنده مبادرت بتصحیح و طبع شرح قاموس فارسی نموده باتمام رسانیده و آن بواسطه طول ذیل و بسط معانی و زیادتی
کتابت و قیمت برای اکثر خلق تحصیل آن متعسر بود این کتاب را که در منافع بالاو برابر است باتمام رسانید که هم
فارسی زبانان را فایده بخشد و هم مبتدی و منتهی را بهره مند کرداند برای اینکه تعدید کلمات و موارد
و استعمالات الفاظ را بعربی بیان نموده تذکره باشد امید که عامه طلاب و محصلین را
نفع بخشد و انتفاع تام یابند و اگر بر خطائی بر خورند از نظر ... فقیر
... دنگیرند که سهو و نسیان از لوازم انسانیت ...
و الحمد لله اولا و آخرا و ظاهرا
و باطنا و صلی الله
علی نبیه و آله

توضیح فی رموزات الکتاب علی نهج الصواب

مخفی نماند که الحق مصنف در این کتاب التصنع نموده و بهر جا در لغت نوشته داده که زیادی الفاظ عربیه و بیان حاق معانی فارسیه آن
کال تسلط بکار برده با وجود ملاحظه اختصار و صغر حجم کتاب چیزی از صحاح فرو گذار نکرده جز حذف اشعار و بیانات مکرره و بجهت
اختصار بطریق رمز اشاره بجمیع ابواب ثلاثی نموده و مصادر و ضبط کلمات را از حرکات و سکنات و غیره نیز متعرض شده بنهجی که در
اول کتاب خود نیز اشاره بان نموده و بجهت توضیح و تسهیل رموزات و اشاراتی که وضع کرده است اولی و انسب شد که در اینجا این
بزبان فارسی بنهجی روشن تر مرقوم شود که فائده آن اتم و نفع آن اعم باشد **اولا** باید دانست که طریق پیدا کردن لغت از این کتاب بعینه
مثل صحاح است که حرف اول و آخر کلمه ملحوظ است **و صورت** رموزات که وضع کرده است هشت رقم بیشتر نیست و آن این است
عع ف اض ۲ ک ج م عع اشاره است بدو عین یعنی عین الفعل ماضی و عین الفعل مضارع که از حرکات ثلث چه حرکت
دارند و رمز بعد از او بلا فاصله اشاره بحرکت مثل آنکه **ف** علامت فتح است و **ض** علامت ضم و **ک** علامت کسر و رقم هندسه
که بلا فاصله بعد از این حروف نوشته شده دو رقم بیشتر نیست یکی **ا** که اشاره بعین اول است که ماضی است و دیگری **۲** که اشاره بعین دوم است
که مضارع است مثلا عع ف اض ۲ اشاره است بباب نصر ینصر که عین اول مفتوح و عین ثانی مضموم است و عع ف ا ک ۲ اشاره بباب
ضرب یضرب است و عع ک ا ف ۲ باب علم است لکن ضم هر دو عین و کسر و فتح هر دو عین و سایر حرکات و سکنات را بعبارة صریح ذکر نموده
و ج را علامت جمع و م را علامت معروف قرار داده زیاده رمزی ندارد و کلمه ختام

کشنی نخله چیزی از درخت خرمای نر بدرخت خرمای ماده دادن وجستن نر بر ماده **کوالیدن** نو کردن وبالیدن
نبات است یا حیوان **کربشه** چلپاسه است **کفلیس** بمعنی کفکیر است **کفشیر** چیزیکه زر ونقره ودیگر فلزات بدان
باهم پیوند کنند **کاواک** مجوف ومیان تهی **کنب** گیاهی که از ان ریسمان تابند یعنی بنگ هم است **کنجاره** ثفل هر چیزیکه
روغن از او کشیده باشند **کاسموی** موی خوک که بدان خرز کنند **کنانه** هندست **کرا** بر وزن ومعنی گجاوه است
کرلا سبزی باشد که بر روی نان کهنه وامثال ان نشیند **کیچه** چوبیکه بدان ارد گندم بریان وجز انرا باچیزی اغشته برهم
زنند وبشورانند **کشاورزی** زراعت کردن **کازه** بمعنی خانه است **کنده** بکاف فارسی یعنی بول کبز مابه خشک
کوی مستطیل کند به **کلا** **کوش** موش صحرائی ودر قاموس بموش کور تفسیر کرده **کبی** میمون مثالست
کیز بکاف فارسی یعنی بول کندم مابه خشک بمعنی چلیش وپست وگندم خوب شاشیده **کدنک** چوبیکه بدان جامه
داد قاق کنند **کلغونه** سرخی که برای تزیین زنان بر روی مالند **کش** نخل یعنی نر **کبت** زنبور عسل **کرد** زمین
قطعه زمینی که کنارهای انرا بلند کرده باشند ودران زراعت کنند **کنکاش** خواستن مصلحت کردن است
کش زخمیکه بر دست وپای شتر هم رسد وپوسته زرد اب دهد **کفه** بمعنی خوشه است **کشن** نخل یعنی نر
کنجه جمجمه باشد **کول** کاهو است **کام** **لکام** ان جز واهن از لکام است که بکام اسب میرسد **کفچلیز** جانوری
ابی کرابه بر وزن ومعنای کجاوه **کوشک** بمعنی کوچک باشد وبنای بلند را نیز کویند **کوتک** کوی خورد یعنی
بندق وغلوله سرکین که جعل کرداند **کوبز** خانه کوچک است که باز شکاری درانجا باصطلاح این زمان توللک
نشانند **کرکرانک** استخوان نرم است **کسیل** روانه ورخصت کردن **کنباییدن** بمعنی کشیدن **کارکمان**
کروهه کمان کلوله کل انداز است **کشته** شفتالوی خشک کرده **کرنده** التی که بدان اهار بر تار جامه مالند
کولاب بمعنی ابگیر یکه اب اندک درو ایستاده باشد **کاژ** بمعنی کج است **کیمخت** پوست کفل اسب وخر وشتر
کاسه کاسه چوبین است **کالیوه** نادان واحمق وسرکش ودیوانه است **حرف اللام** **لاغ کردن**
ظرافت وخوش طبعی است **لفج** لب کنده **لاس** ابریشم کره دار است **لخشان** لغزان وصاف وهموار است **حرف**
المیم **محاق** خالی شدن بکجانب ماه که مقابل ماست از نور شمس بحیلوله ارض **ماشوره** نی ولوله منه پشم سوس
است که در پشمینه افتد **مرو** **سیدان** بر وزن خموشیدن عادت کردن بچیزی باشد ونیز بردن بکار ری
مشک زمین گیاهیست خوشبو **میزیدن** بول کردن است **میتین** التی از اهن که بدان سنگ تراشند
وکنند **مغند** **مکی** برامدگی است **مغ** ژرف وعمیق است **مزمزان** خوردن اندک
اندک **مکیدن** است **موش دندان** کنایه از نقش است **ماکوی** التی که جولاهکان بدان جامه
بافند **منکیدن** اهسته اهسته زیر لب سخن گفتن واز بینی حرف زدن **ماهیابه** نان خورشی است
که از ماهی سازند **حرف النون** **نورو** یعنی پیچ وتاب **ناو** **ناوان** بمعنی خرامان باشد **نرم** التنایل
نهالین ونهال نوعی بستر **نکذه** کردن بخیدوردو ورزدن بجامه است **نشکرده** التی که بدان کفشگران وصحافان پوست
برند **ناخنه** افزونی عصبانیست که از گوشه چشم بر ملحمه پدید اید **ناو** خسته خرما **نکاب** بمعنی طهله است **نفسه**
کردن مضطرب کردن است **نرسک** نوعی از غله است **نغزوج** چوبیکه خمیر نان بدان پهن سازند **نوک** چوبی
مدور طولانی که هر قدر پارچه بافته شود بران پیچند **ناو** جوی اب **حرف الواو** **وخره**
برهم نهادن ویکی بپهلوی دیگر جمع چیدن **وخ** بردی وخ وان علفی که در اب روید وازان حصیر بافند وبر
سران مانند پشم چیزی جمع شود وچون ذرات وپنبه بر هوا رود **وبرکاک** مردات وان مرغیست درنده ونیز
پرنده ایست در کنار ابها میباشد شبیه به بتهو لکن کوچکتر از ان **حرف الهاء**
هماره مخفف همواره است **هتکه** یعنی جستن کلو **هزینه** وزینه ووظیفه خواران **حرف**
حرف الیاء **یخچه** تکرک است **یرکیاه** بوخار که کرد چشمه وغیران نهند
یخنی ذخیره بمعنی هر چیزیکه از مال وغله وغیره نکاهدارند **یازیدن**
ممدود بلند شدن **یوغ** چوبیکه بر کردن گاو زراعت نهند
والحمد لله اولا واخرا

حرف المیم

حرف النون

حرف الواو

حرف الهاء والیاء

کە مابین منخرین است **خجج** بروزن فلج بسکون ثانی وجیم فارسی اماس و بر آمدکی کلو است و در [مراد] **خجخج** مرغ حوصله او ست **خم** چشم چرك و ریم چشم است **خدوا** بە معنی است **خلک** چوبیکە بدان ملاحان کشتی رانند **حرف الدال** **دوکارد** مقراض را کویند مطلقا **درفش** التجیم دوزانکە بدان چرم را سوراخ کنند **دستیانه** دست بر نجن است **دمه** بروزن همه پی در پی دم زدن **دفراك** ضخم و فربه و کنده و سطبر **دیك افزار** توابل است مثل دارچینی و فلفل و زیره کە در طعام اندازند **دستورده** چیزیکە آرد خمیر کرده بدان پهن کنند دروای شدن برخاسته شدن باشد **ودروا** متحیر و مضطرب و غیر مطمئن است **دیوغ** چوبیکە بر کردن کاو زراعت نهند **درخستن** مجروح کردن است **دکه** نام جانوریست کویند تاتم است **دستان** مکر و حیله **دار آردار** کردن دیر پائید نست **دیزه** اسپیکە از کاکل تا دم خط سیاه مخالف رنك بدن دارد **حرف الراء** **رود** جامه ایست کە نام سازیست **رود کانی** معاور رود رست ضد مجوف **آرخیدن** نفس کشیدن از باد کران یا از بیماری **رنك** تکه است یعنی بز نر کوهی **رکوی** بمعنی خرقه و لته است **راز** بنای کلکار است کە طناب باز باشد **رافه** نوعی از کیاه است **رآ** و چه نوعی از انکور است **روین** بیخ کیاهیست سرخ کە بدان رنك کنند **حرف الزاء** **زنبور** چهار چوب مانند نردبان دو پایه کە از ابریسمان یا نوار یا چرم بافند و از خاك و امثال آن پر کرده دو کس از جائی بجائی برند **حرف السین** **سماروغ** رستنی باشد کە بزمین نمناك ماند نصف بیضه منکوس متکون کردد **ستیخ** راست ایستاده و بلند کردن **سیج** شکاف کوه و جائیکە در زمین یا کوه بجهة فقرا یا کوسفند کنند **سپل** سم شتر است **سپت** کیاهیست کە ستور را فربه سازد **ستونه** هیچیکه بر او اسباب و جرخ کرد **سپیلی** یعنی باز کشتن و پس باز رفتن **سیچه** چیزیکە برروی سرکه و شراب مانند نان بسته شود **سرو** شاخ کاو و کوسفند و امثال آن **سپوختن** یعنی انداختن و بزور فرو بردن چیزی بچیزی **سکالیدن** اندیشیدن و فکر کردن **ستنبه** منکر و درست و قوی هیکل و دلیر باشد **سیکی** نوعی از شراب است **سبکروح** یعنی جلد و چالاك **سا** یعنی خالص **سکنجه** کرفتن عضوی بسر انکشتان **سا** یعنی سر است **سرخکان** دانها مانند عدس است کە از بدن بر آید غالبا مهلك است چون طاعون **سور** مهمانی عروسی **سکالابی** جنوالی کە شبیه تبك او را بید سر و خابه او را جند بید متر کویند **سله** زنبیل و سبد کە در آن چیزها کذارند **سکو** چیزیست چهار شاخه و پنج شاخه کە کندم و جو بدان باد دهند **ستیج** نوعی از جل اجل و اسباب ساز جنك است **سنکانه** بند ابت کوچك سرباری بار خرد کە بر بار بزرك بندند **حرف الشین** **شبالحج** سینه بند زنان **شملیت** شملیز است **شواف** و شواد و چیزان مرغیکە بعربی حباری کویند **شوخکن** و شوخ و شوغ و بلید یعنی چلد کە بکزندن کار سخت و چرك شود **شکوخیده** عثور و لغزنده **شیرزن** مخفف است و آن چوبیکە بدان ماست را بشورانند تا مسکه از دوغ جدا شود **شلم** صمغ است **شاشیدن** یعنی پاشیدن **شخولیدن** صفیر زدن مرغ **شکرف** سطبر بزرك **شخا** قلیکە اکثر صابون بزان بکار برند **شکال** شغال است **شناخ** مراد صاحب صراح مثلنا سنکە بر خود بندند و از ابکذرند و با بیمعنی لفظ شناخ بافته نشده **شیزو** شیره مرادف کاد دوشه است **شاندن** شانه کردن است **حرف الطاء** **طباهه** و تباهه کوشت بخته نرم و نازك **حرف العین** **عکه** مرغیست از جنس کلاغ ابلق دم دراز دانه خوار **حرف الغین** **غاز** کردن پشم و پشینه کهنه بر هم زدن و مهیا کردن برای رشتن **غوك** چو بود و چوب است یکی بقدر یکقبضه و دیکر بقدر سه وجب کە بدان بازی کنند **غور** مکر نوعی از مکر بیش دارم چه زنبور **غرآره** نوعی از جوال است **غوزه** نفره یعنی مهره کە بقدر مرواریدی از نقره سازند **غوشاب** یعنی حبابست کە بر آب بندد **غرواشه** التی کە جولاهکان از کیاه جاروب در بند ند و بدان اهار بر جامه دهند و باشد **غیزنك** بچهار دست و پای رفتن کودك نشسته **غژم** دانه انکور تازه **غژن** کلوله و آب کە بهم آمیخته باشد **غولك** کوزه کە سر از ابجرم سوراخ کرده کیرند و راهداران و قماربازان دعیره سیم و زر بدرانی اندوزند **غلیشه** با یاء مجهول نیشان **غر** بضم دبه خایه **غیو** آواز و صدای بلند **حرف الفاء** **فانك** کیسکە در کفتن بسیار فا او زد مثل ف ف فلان **فلم** اول شیر حیوان نو زائیده **فنوس** بازی و ظرافت **فرفیز** نه خار و خاشاك کە بوان آتش افروزند **فیرنده** بنجر کنند **فور** یعنی سرخ کە رنك **فریدکی** بنجر است **فدره** بوریا کە بر بر دارهای سقف انداخته کل بر آن اندایند **فنج** بفتح اول و سکون ثانی و جیم دبه خایه است **فذ** رنك متر س است و آن چوبیکه بر در نهند **فرغار** خیسانیده و اغشته باشد **فام** وام است **فرزیر** تراشیدن و کندن پشم **فسره** لرزه خواه از سرما خواه از بیم **فانه** چوبیکی کە از زیر در نهند تا وا نشود **فرناق** نوعی از کنیف و خلا جا **فسان** سنکیکە بدان کارد و غیره تیز کنند **فلانه** نوعی از حلوا است کە آنرا با شیر کوسفند پزند و در فارس آنرا امیده خوانند **حرف القاف** **قلاوز** رهبر و محافظ لشکر **قچقار** بضم اول و قاف با الف کشیده کوسفند کوشتی را کویند **قوز** بیسه کوسفند ابلق است **قولاج** مقدار کشادکی هر دو دست **حرف الکاف** **کوبه** بدان چیزی را کوبند **کران جان** سخت دل و فقیر **کلنج** چرك **کلو** یعنی نان و خوردنی **کنکلاج** شخص را کویند کە در زبان نش کیرند کی باشد کشتی

دروش بمعنی داغ و نشان زدن / درفش بمعنی درا کویند / دمغز بمعنی ... / ریش بمعنی کلستان ... / زه بمعنی ... / زعفران ... / زکار ... / زنان ... / زردرمی ... / تراوش ... / ستوران / نفدرکیان / زنالدن ... / حرف الغین / حرف الغین / حرف الفاء والقاف

بسم الله الرحمن الرحیم

حرف الالف آروغ باد معده که از گلو با صدا بیرون آید آسکنه و اسکنه افزار بیست درودگران بعربی مبرم خوانند آژنگ چین
شکن آهن آماج آلت نشانه او وزن فن نام علتی است که بعربی توبا گویند آردهاله نوعی از خوردنی درویشان مثل کاچی آلاغ بروزن چلاق
قاصد و پیک را گویند آندا وه آلتی که بدان گل و گچ بربام و دیوار مالند آصیغ بمعنی امیر شراست آبکامه نان خورشیست که از پودینه و شیر و ابازیر غیره
بتراکیب مختلف ترتیب دهند آندخیدن حمایت کردن و پناه بردن و کرفتن آب جا یعنی آبجام آرخ ثولول یعنی دانه سخت که بی درد بر اندام پدید آید آراک
خشکی میان دریا انگشتانه زنان یعنی وسطی را نوعی خاص برنج انبار زدن ناصد ابر آید آیج بمعنی کیل است و آن ثوثیست شبیه بسبب خرد صحرائی آزدن
خلانیدن سوزن و امثال آن آسیرک کیا زرد که بدان رنگ کنند آویج چوب بلند تالار آفروشه نوعی از خوردنی که از خرما و روغن پزند آبینه زانو
کاسه زانو است آخرپان اسباب و متاع آرش از سر انگشتان تا آرنج است الف مصیبت و رنج و آفت ماند و بسکون واو تریرک است آوماج نوعی از آش
اردلنگور سکان بارکیا هیست مانند کرهی کوچک آندرزن بروزن کم عرض بمعنی پند و نصیحت و وصیت باشد حرف الباء بجی بهی شدن یعنی
بستاردن حبوب بریان که از ابعربی سویق خوانند برسالتی است بخار ابزار که بدان چوب و تخته سوراخ کنند بناغ ریسمان خام که بیضه مانند برده و پیچیده
شود باردان جوال و خورجین بتفوز کردا کردن دهن باغنده پنبه حلاجی کرده که بر آرسن گلوله کرده باشند بژ بفتح اول و سکون ثانی زمین
پست و بلند و کوه و کتل را گویند بدیه نام درختیست که هرکز بار و میوه ندهد بگاه سحر و صبح بسیار زود باز بیچ ریسمانیکه کودکان و اطفال در آن
نشسته بجنبانند بادنکان بادنجان است بوتک فروغ و درخشندگی و جوشیر و تران پشک شبنمیکه بر زمین افتاده منجمد شود پوپک مرغ سلیمان است که
هدهد باشد بویوزن آرد بیزباز یار برنیکر و حامل باز بنه طناب باریکست باردم ریسمانیکه زیر دم حیوان کنند بارکین گوی که از ابها کثیف و چرکین
در آن ریزند بدارند جنسی از آهن جوشر دار پایکار کسیکه از مردم زر را وصول کرده بتحصیلدار دهد بناخ دو وزن یکتو هر یکی دیگر برابلغ و بناغ
باشند بش بافته یعنی کاکل بافته است از انسان و اسب بوستان افروز تاج خروس آبیماکند چیزیکه از ابریشم پر کنند و مابین پشت ستور و تنگ با
گذارند بارشکنی خوار بار است که در خرخاذ کرشد بر فراخید موی بر تن راست شدن بالا رشه بترخاست برزان وحشت زده و نفور و غمگین
پسنک قصیر و کوتاه است بتک چکش بلغده کردن بیضه را کندن و ضایع کردن است که بچه بر نیاورد باغرم کوهی که در اعضا بسبب اثر عضو دیکر
بهم رسد بلا یته ناکاره است پروای کار یعنی فراغت بنج پایلک خرچنگ است بنک ماله برزیگران که زمین شیار کرده صاف کنند برکستوان پوششی
است که بر اسب در جنگ پوشانند برواره بالاخانه و حجره بالا پجره باخه سنگ پشت است بکنی شرابیکه از جو و برنج و ارزن و غیره سازند
برسکیزند جسته و خیز کردن باد زو باد روج است که ریحان کوهی باشد پشتواره بار برداشتنی بر پشت پای دام دامیکه با طراف
آن سیخها بندند و سر دیگر بر زمین فرو برند برکان با دسته فنجان و تاس خورد ته سوراخ که از ابر آب نهند و ساعات شمارند با خسره پاره دیوار
بلند بیرزند صمغ نباتیست بنو بجشک بکسر اول و ثانی حکیم و طبیب بارکین غدیره و آبگیر و تالاب برذه کاو کشت و زراعت حرف
التاء تاه زنگ و صورچه و موریانه تغاره طشت کلی تندر رعد است تاسه صدای تنفس مردم زیر و اندوه و ملال ترنجیده شدن یعنی برهم
کشیدن است تیغی پشت یعنی بلندی تواره خانکه از نی و علف سازند توجیه بفتح جیم و بای ابجد سیندانست ترف نوعی از کشک که سیاه
باشد تازانه کسیکه در کفش بانانا آرد تکسک بفتح اول و ثانی و سکون ثالث تخم و استخوان انکور توسن سرکش و اسب سرکش تیم بروزن
جیم کاروان سرای بزرگ حرف الجیم جکاولک مرغیست بقدر کنجشک چغزلاده جل وزغ است جوزه بچه پرندگان جواز هاون
سنکی و چوبی چاوش بشیر و لشکر است جاکش انبار غله با لکرده چرده جز غالد و زیر بیره باشد چرخشت چرخی که انکور در آن فشرند چاپار
اسبیکه خانها و کلهای عزرت خود داشته باشد چک قباله خانه و باغ و امثال آن جیک بمعنی او را است چوبه یعنی جاغله جاو جاواز
بمعنی بانک کمان است چکیزک نشک مرضیست در بزاد میکه و حیوانات دیگر قطره قطره میچکد بعربی تقطیر البول خوانند حرف
الحاء حرونی توسنی و سرکشی کردن حب دادن فریب دادن است حرف الخاء خرآن حمار الوحش ای کور خران چه کور
یعنی دشت و صحراست خات زغن را گویند که غلیواج است خنو بمعنی ظرف است چون کاسه و کوزه و سبو و خم خد بمعنی جرک و چرک و ریخ هم آمده
خشتک پارچه مربع زیر بغل جامه و شلوار خزدولک برون مفلوک جانوریست بابد بوی دراز اندام زیر فرش میباشد خشاوه بیرون آوردن
و بریدن شاخهای فزونی درخت خواید هواست خرسنگ سنگ بزرگ ناهموار ناتراشیده خبه گلو فشردن خستن مجروح کردن
خشکنای یعنی کرهنای گلو خشودن شاخ زونی درخت بریدن خرکاه شتر موضع بالای سم شتر و جای از سینه شتر
خایک بتلاست خدر لهات شراره او است خربنده کسیکه خر و الاغ بکرایه دهد خواربار بضم خا و واو بالف زده خوردنی انداخته
که از جائی برای عیال برند خشکابغ کسیکه استخوان چسبیده باشد خشر بضم اول مادر زن و مادر شوهر خرک بینی حجاب غضروفی است

بوش بر

حرف الالف
آشام چیز خوردنی مثل حریره که توان آشامید
آتشگاه آتش که بدان آتش تیز کنند
حرف الباء
آونکان آویختن
بادفره یعنی جزا و مکافات بد
باذرو یعنی ریحان کوهی
بن بالضم سوراخ در
بالونه چیزی که بدان شیره جات و زرش و غیره صاف کنند

حرف التاء
ترک کلاه که از پاره شدن آید از دیگ جوشان شکسته و شال منجمد
جیجان یعنی جنبنده

خستن مجروح کردن
خنجک نقطهای سیاه که بر ابست

که ابین

اى قربيا و تنح ههنا اى تباعد وهنا ايضا اللعب واللهو وانشد الاصمعى لامرئ القيس وحديث الركب يوما
هنا وحديث ما على قصره وهنّا بالفتح والتشديد اى ههنا وهنالك اى هناك ومنه قولهم تجمعوا من هنّا وهنّا اى من
ههنا وههنا ويقال فى النداء خاصة يا هناه بزيادة هاء فى اخره تصير تاء فى الوصل معناه يا فلان وهى بدل من الواو
التى فى هنوك وهنوات هيا من حروف النداء واصلها ايا مثل هراق واراق يا حرف معجمة من حروف المد واللين
وهى من حروف الزيادات ايضا وقد يكنى بها عن المتكلم المجرور ذكرا كان او انثى كقولك ثوبى وغلامى ان شئت سكنتها
وان شئت فتحت ولك ان تحذفها فى النداء خاصة تقول يا قوم ويا عبادِ بالكسر فان جاءت بعد الف مقصورة فتحتها
لا غير نحو عصاى ورحاى وكذلك بعد ياء الجمع كقوله تعالى وما انتم بمصرخىّ واصله بمصرخينى سقطت النون للاضافة فاجتمع
الساكنان فحركت الثانية بالفتح لانها ياء المتكلم وردت الى اصلها وكسرها بعض القراء توهما ان الساكن اذا حرك حرك
بالكسر وقد يكنى بها عن المتكلم المنصوب الا انه لا بد له من ان تزاد قبلها نون وقاية للفعل ليسلم من الجر كقولك ضربنى
وقد زيدت فى المجرور فى اسماء مخصوصة لا يقاس عليها فى نحو منى وعنى ولدنى وقطنى وانما فعلوا ذلك ليسلم السكون الذى
بنى الاسم والحرف عليه وقد تكون علامة للتانيث فى نحو قولك افعلى وتفعلين وتنسب القصيدة منها يائية وهى حرف النداء
للقريب والبعيد تقول يا زيد اقبل وقول الراجز ع يا لك من قبرة بمعمر كلمة تعجب واما قولهم الا يا اسجدوا بالتخفيف
فالمعنى الا يا هؤلاء اسجدوا فحذف المنادى اكتفاء بحرف النداء كما حذف حرف النداء اكتفاء بالمنادى فى قوله تعالى يوسف
اعرض عن هذا اذ كان المراد معلوما وقال بعضهم ان يا فى هذا الموضع انما هو للتنبيه كانه قال الا اسجدوا فلما ادخل عليه
يا للتنبيه سقطت الالف التى فى اسجدوا لانها الف وصل وذهبت الالف التى فى يا لاجتماع
الساكنين لانها والسين ساكنتان قال ذو الرمة شعر الا يا اسلمى يا دارمى على البلى
ولا زال منهلا بجرعائك القطر * تم الكتاب والله الحمد على الاتمام
والحمد على تتميم هذه النسخة انتساخا ضحوة الاثنين ٢٣
من شهر ذى القعدة الحرام لسنة ٨٧٠ هجرية واتفق الفراغ
من تاليفه وتسويده بتوفيق الله تعالى وتيسيره
ظهر الثلثاء من صفر ٤
بكاشغر
حرسها الله بلطفه العميم وعمرها ووقع الفراغ من كتبه لطبعه فى شهر ذى القعدة الحرام سنة ١٢٨٦
والحمد لله اولا واخرا وظاهرا
وباطنا

هيا

اى قمت داعيا له وتكون للقسم تقول والله لقد كان كذا وهى بدل من الباء فيه لقربهما منها فى المخرج اذ كانتا من حروف الشفة ولا يتجاوز
الاسماء المظهرة نحو والله وحيوتك وابيك وتكون ضمير جماعة المذكر فى نحو فعلوا ويفعلون وعلامة الرفع فى نحو ابوه ومسلمون
وتكون زائدة كقول الرجل يعنى هذا الثوب فيقول وهولك وقوله تعالى حتى اذا جاؤها وفتحت ابوابها يجوز ان تكون الواو
ههنا زائدة ويك كلمة مثل ويب وويح والكاف للخطاب وكأن مركبة منها قال الكسائى هو ويك وادخل عليه ان المشددة
والمخففة ومعناه الم تر وقال الخليل هى وى مفصولة ثم يبتدئ فيقول كان ها حرف معجمة حلقية من حروف الزيادات
وهى بالقصر حرف تنبيه كقوله تعالى ها انتم هؤلاء جمعا بين التنبيهين للتوكيد ومثله الا يا هؤلاء وهى غير مفارق لاى فى النداء تقول
يا ايها الرجل وقد تكون جواب النداء بالمد والقصر نحو قولك ها وهاء فى جواب من دعاك باسمك وها للتنبيه وقد يقسم بها
فيقال لاها الله ما فعلت اى لا والله ابدلت هاء واو القسم وان شئت حذفت الالف التى بعد الهاء وان شئت اثبت وقولهم
لاها الله ذا اصله لا والله هذا ففرقت بين ها وذا وجعلت الاسم بينهما وجررته بحرف التنبيه والتقدير لا والله ما فعلت هذا
فحذف الكلام واختصر لكثرة استعمالهم هذا فى كلامهم وقدم ها كما قدم ها هو ذا وها انا ذا وتكون كناية عن الغائب والغائبة
نحو قولك ضربه وضربها وغلامه وغلامها وهو للمذكر وهى للمؤنث وانما بنوا الواو فى هو والياء فى هى على الفتح فرقا بين هذه
الواو والياء اللتين هما من نفس الاسم المكنى وبين الواو والياء اللتين تكونان صلة فى قولك رأيتهو ومررت بهى لان كل مبنى
مخففة ان يبنى على السكون الا ان يعرض ما يوجب له الحركة وهو اما اجتماع الساكنين كما فى نحو كيف واين وحيث او كونه على حرف
واحد مثل الباء الزائدة او للفرق بينه وبين غيره كالفعل الماضى بنى على الفتح لانه ضارع الاسم بعض المضارعة ففرق بالحركة بينه
وبين ما لم يضارع وهو فعل الامر المخاطب نحو افعل وربما حذفت من هو وهى الواو والياء فى ضرورة الشعر كما قال ع فبيناه يشرى
رحله قال قائل وقال ع دار لسعدى اذه من هواكا وربما حذفوا الواو مع الحركة كما قال الشاعر فى قوله ع ومطواى مشتاقان
له ارقان قال الاخفش وهذا فى لغة ازد شنوأة كثير وقال الفراء العرب تقف على كل هاء مؤنث بالهاء الا طيئا فانهم يقفون
عليها بالتاء فيقولون هذه امت وجاريت وطلحت واذا دخلت الهاء فى الندبة اثبتها فى الوقف وحذفتها فى الوصل وربما
ثبتت فى ضرورة الشعر فتضم كالحرف الاصلى وتكسر ايضا لالتقاء الساكنين هذا عند الكوفيين وانشد الفراء يا رب يا رباه
اياك اسل عفراء يا رباه من قبل الاجل وهو كثير فى الشعر وليس شئ منه بحجة عند البصريين وقد تزاد الهاء فى الوقف لبيان الحركة
فى نحو لمه وسلطانيه وماليه وماهيه وثم مه يعنى ثم ماذا وقد اتت هذه فى ضرورة الشعر كما قال هم القائلون الخير والآمرونه
اذا ما خشوا من معظم الامر مقطعا فاجراها مجرى هاء الاضمار وقد تكون الهاء بدلا من الهمزة مثل هراق واراق وهاء بالمد
والكسر زجر للابل وقد تقصر وتقول هاهيت بالابل اذا دعوتها كما قلنا فى حاحيت وها بالقصر للتقريب اذا قيل لك اين انت
قلت ها انا ذا يعنى اينكم من والمرأة تقول ها انا ذه وها هو ذا اذا كان قريبا وها هو ذلك اذا كان بعيدا وها هى ذه للقريبة وها هى بعيدا
تلك للبعيدة والهاء تزاد فى كلام العرب على سبعة اضرب احدها للفرق بين فاعل وفاعلة كضارب وضاربة وكريم وكريمة
والثانى للفرق بين مذكر ومؤنث فى الجنس نحو امرء وامراة والثالث للفرق بين واحد وجمع فى نحو بقرة وبقر وتمرة وتمر والرابع
للتأنيث اللفظية وان لم تكن تحتها حقيقة تأنيث نحو قربة وغرفة والخامس للمبالغة مثل علامة ونسابة وهذا مدح وهذا مدح
وهلباجة وفقاقة وهذا ذم فما كان منه مدحا يذهبون بتأنيثه الى تأنيث الغاية والنهاية والداهية وما كان ذما يذهبون
به الى فيذهبون به الى تأنيث البهيمة ومنه ما يستوى فيه المذكر والمؤنث نحو رجل ملولة وامرأة ملولة والسادس ما كان واحدا
من جنس يقع على الذكر والانثى نحو بطة وحية والسابع تدخل فى الجمع لثلثة اوجه احدها ان تدل على النسب نحو المهالبة والثانى
تدل على العجمة نحو الموازجة والجواربة وربما لا تدخل عليها الهاء كقولك كيالج والثالث ان يكون عوضا من حرف محذوف نحو
المرازبة والزنادقة والعبادلة وهم عبد الله بن عباس وعبد الله بن عمر وعبد الله بن الزبير وتكون الهاء عوضا من الواو الذاهبة
من فاء الفعل نحو عدة وصفة وعوضا عن الواو والياء الذاهبة من عين الفعل نحو ثبة من ثاب الماء واقامة وعوضا عن الياء
الذاهبة من لام الفعل نحو ماة ومئة وبرة هلا زجر للخيل والناقة ايضا اى تنحى وقد تسكن بها الاناث عند دنو الفحل منها هلا
اى توسعى وتنحى هلا بالتشديد معناها حرانه فاصلها لا بنيت مع هل فصار فيها معنى التحضيض كما بنوا لولا ولو ما وجعلوا كل
واحدة مع لا بمنزلة حرف واحد فاخلصوهن للفعل هنا وههنا بالضم ايجاوهما للقريب اذا اشرت الى مكان هنا لك وهنا لك هنا
ايجاوهما للبعيد واللام زائدة والكاف للخطاب وفيها دليل على التبعيد يفتح للمذكر ويكسر للمؤنث قال الفراء اجلس ههنا

اى قريبا

واصله ذبو على فعل ساكنة العين فحذفت الواو وشددت اليآء للحذف ثم عوض من التشديد التآء وان حذفت التآء وجبت
بالهآء تردد التشديد وتقول كان ذيه وذيه وان نسبت اليه قلت ذيوى كما تقول بنوى فى النسبة الى البنت **فا** وهى حرف من ف
حروف المعجم وهى للعطف ولها ثلثة مواضع وهى ان تعطف بها وتدل على الترتيب والتعقيب مع الاشتراك كقولك ضربت زيدا
فعمروا وان تكون ما قبلها علة لما بعدها على العطف والتعقيب دون الاشتراك كقولك ضربته فبكى وان تكون للابتدآء وذلك
فى جواب الشرط وح يكون ما بعد الفآء كلاما مستانفا يعمل بعضه فى بعض كقولك ان تزرنى فانت محسن لان قولك انت ابتدآء و
محسن خبره وصارت الجملة جوابا بالفآء وكذلك يدخل الفآء فى جواب الامر والنهى والاستفهام والنفى والعرض والتمنى الا انك تنصب
ما بعد الفآء فى هذه الاشيآء الستة باضمار ان تقول زرنى فاحسن اليك وكذا البواقى لم تجعل الزيارة علة للاحسان ولكنك قلت كذا
ذلك من شانى ابدا ان احسن اليك على كل حال **كذا** چنين وچندين وهو اسم مبهم تقول كذا وقد يجرى مجرى كم فتنصب ما بعده كلا
على التميز تقول عندى كذا درهما **كلا** نه چنين است وهى كلمة زجر وردع ومعناه انته ولا تفعل قوله تع ايطمع كل امرئ منهم لا
ان يدخل جنة النعيم كلا اى لا يطمع ويكون بمعنى حقا كقوله تع كلا لئن لم ينته لنسفعا بالناصية **لا** نه وهى حرف نفى للفعل
كقولك لا نفعل غدا فى الاخبار وللاسم كقولك لا رجل فى الدار ولا اله الا الله وقد تكون للنهى نحو لا تقم ولا يقم للحاضر والغائب
وقد تكون ضد البلى ونعم وقد تكون لغوا كقوله تع ما منعك ان لا تسجد اى ما منعك ان تسجد وقد تكون للعطف بمعنى اخراج الثانى
مما دخل فيه الاول كقولك رايت زيدا لا عمروا فان ادخلت عليها الواو خرجت من ان تكون حرف عطف كقولك لم يقم زيد ولا عمرو
لان حرفى النسق لا يدخل بعضها على بعض فالواو للعطف ولا لتاكيد النفى وقد تزاد فيه التآء فيقال لات وقد ذكرناه فى باب التآء
وقولهم اما لى فافعل كذا بالامالة اصله ان لا وما صلة ومعناه ان لا يمكن ذلك الامر فافعل كذا **لو** اكر حرف تمنى وهى لامتناع الثانى من لو
اجل امتناع الاول تقول لو جئتنى لاكرمتك وهو خلاف ان الشرطية لانها توقع الثانى من اجل وقوع الاول واما لولا فمعناه اگر نه
مركبة من معنى ان ولو وذلك ان لولا يمنع الثانى من اجل وجود الاول تقول لولا زيد لهلكنا اى امتنع وقوع الهلاك من اجل وجود
زيد وقد يكون لولا بمعنى هلا وهو كثير فى القران وان جعلت لو اسما شددته وقلت اكثرت من اللو لان حروف المعانى والاسماء الناقصة
اذا صيرت اسماء تامة با دخال الالف واللام عليها او باعرابها شددت ما هو منها على حرفين بان يزاد فى اخره حرف من جنسه فيدغم
ويصرف كقولك اكثرت من اللو او من لو ومد ما فيه الالف كقولك كتبت لا ابجدية **ما** چه وچيست وهرچه وانچه وچيزى ونه
ونيست وانكه وچندانكه وان كلمه ايست دال بر معانى مختلفه بمعنى اسم وبمعنى حرف ماء تعجب كقوله تع فما اصبرهم على النار
يعنى چه صبورند ايشان وماء استفهام كقوله تع وما تلك بيمينك يا موسى يعنى چيست وماء خبر كقوله تع ما عندكم ينفد وما عند الله
باق يعنى انچه نزد شما است وما آء شرط كقوله تع وما تفعلوا من خير يعلمه الله يعنى هرچه كنيد وماء نكرة كقولك مررت بما معجب لك يعنى
معجب يعنى كذشتم بچيزى شكفت وقوله تع ايا ما تدعوا فله الاسمآء الحسنى وما آء نافية وان بر سه وجه است بمعنى لا وبمعنى لم وبمعنى
ليس الاول كقوله تع وما ينظر هؤلاء الا صيحة واحدة وقوله تع ما ماتوا وما قتلوا والثانى كقوله تع ما فعلوه الا قليل منهم والثالث
كقوله تع ما هذا بشرا وقوله تع وما هم بضارين به من احد وما بمعنى من كقوله تع والسماء وما بناها اى من بناها يعنى انكه بنا كرد انرا
اسما نرا وما آء مصدرية والله خلقكم وما تعملون اى وعملكم يعنى خدا آفريد شما را وكردار شما را وما آء زائده واو را معنى نيست و
ان بر دو وجه ابد كافة يعنى مانع از عمل كقوله تع انما الله اله واحد وغير كافة كقوله تع فبما رحمة من الله لنت لهم وماء تابيد كقوله تعالى
ما دامت السموات والارض يعنى چندانكه بپا يد اسمانها وزمينها وما آء تفخيم كقوله تع القارعة ما القارعة يعنى قيامت وچه قيامت و
قد يحذف منها الالف اذا دخلت عليها حرفا نحو لم وبم وعم وفيم وعلام وحتام والام ويجب القصد اليها فيقال ما وبه وقد
قد تجى ما زائدة بعد ان الشرطية فتدغم فيها فتصير اما وقد تجى بعدها النون الثقيلة والخفيفة نحو قولك اما تقومن اقم وكقوله تع
واما تخافن وكذلك مهما فى معنى الشرط وزعم الخليل ان اصلها ما ضمت اليها ما لغوا فابدلت من الالف الاولى هاء وقال سيبويه
يجوز ان يكون كاذ ضمت اليها ما ما ، مال مبنى على الكسر حكاية صوت الشآء **متى** كى وهو ظرف فى معنى السؤال عن زمان وهو الشرط متى
والجزاء ايضا قال الاصمعى هى بمعنى من فى لغة هذيل وبمعنى وسط ايضا قال ابو عبيدة سمعت بعضهم يقول وضعته متى كمى
اى وسط كمى **وا** حرف الندبة تقول وازيداه ويقال ايضا يا زيداه والواو من حروف العطف للجمع لا للترتيب ويدخل عليها الف وا
الاستفهام كقوله تع اوعجبتم ان جاءكم كما تقول افعجبتم وتكون بمعنى مع لما بينهما من المناسبة فى الجمع بين الشيئين فصاعدا كقول النبى صلعم
بعثت انا والساعة كهاتين واشار الى السبابة والابهام اى مع الساعة وتكون للحال كقولهم قمت والناس قعود اى قمت وادعو لراى

وتلك بالفتح وهى لغة ردية وتاك وتثنيته تانك بالتشديد والتخفيف وفى الجمع اولئك واولاك فالكاف لمن تخاطب
فى التذكير والتانيث والتثنية والجمع وما قبل الكاف لمن تشير اليه فهن جميعا وتدخل ها على تيك تقول هاتيك هند وهاتاك و
لا تدخل ها على تلك وتالك لغة فى تلك وهى ايضا حرف من حروف الزيادات وتزاد فى المستقبل فى قولك تفعل لمخاطبة المذكر ومغايبة
المونث وفى امر المواجهة للحاضر كما قرئ قوله تعالى فلتفرحوا وفى اخر الماضى مفتوحة لخطاب المذكر ومكسورة لخطاب المونث وموقوفة
لمغايبتها فان تاخرت عن الاسم كانت ضميرا وان تقدمت كانت علامة ومضمومة للحكاية عن نفسك وتاء القسم بدل من واوه كما
ابدلوا منها فى تترى وتراث وتخمة وتجاه والواو بدل من الباء وتقول تالله لقد كان كذا ولا تدخل فى غير هذا الاسم وقد تزاد
ها التاء فى انت فتصير مع الاسم كالشئ الواحد من غير ان تكون مضافة وتنسب القصيدة التى قوافيها على التاء تاوية **ها** حرف هجاء
حلقية تمد وتقصر وتنون فى التنكير واسم حى من العرب خاء مبنى على الكسر وقد يقصر زجر للابل ويقال منه حاحيت بالمعز حاحاة
حيحاء وحيحاة اذا دعوتها وذلك ان تقول لها حاحا قال سيبويه ابدلوا الالف بالياء فى قولهم حاحيت بالمعز حيحاء وانما موضع
بنيت منه فعلا كما ان رجلا لو اكثر من قوله لا الحار ان تقول لالئت فاجرى حاحيت بالمعز حيحاء وهاهيت وعاعيت مجرى عدد
خا اذا كن للتصويت وقال ابو عمرو حاح بضانك وحاء اى ادعها **خا** حرف هجاء حلقية قال ابو زيد خاء بك معناه اعجل جعله
ذا صوتا مبنيا على الكسر ويستوى فيه التثنية والجمع والمذكر والمونث **ذا** ابن مرد وهو اسم اشارة الى المذكر وذى بكسر الذال
للمونث تقول ذى امة الله فى الوصل وذه فى الوقف بهاء موقوفة وهى بدل من الياء وليست للتانيث وانما هى صلة وتدخل عليها
ها التنبيه يقال هذا زيد وهذى وهذه بتحريك الهاء هند وتصغير ذا ذيا وذيان فى التثنية وتصغير هذا هذيا ولا تصغر ذى
للمونث وانما تصغر للمونث تا وقد اكتفوا به عنه وتثنية ذا ذان بسقوط احدى الالفين اعنى الف ذا والف التثنية لسكونهما فمن
اسقط الف ذا قرئ قوله تعالى ان هذين لساحران واعرب ومن اسقط الف التثنية قرئ ان هذان لساحران لان الالف لا يقع فيها
اعراب وقيل انها على لغة ابى الحارث بن كعب والجمع اولاء من غير لفظه وتدخل عليها كاف الخطاب تقول ذاك وذلك واللام زائدة
وتدخل ها على ذاك تقول هذاك زيد ولا تدخل على ذلك ولا على اولئك كما لم تدخل على تلك ولا تدخل كاف الخطاب على ذى للمونث
وتدخل على تا تقول تلك وتيك ولا تقل ذيك وتقول فى التثنية جاءنى ذانك الرجلان بالتشديد والتخفيف ورايت ذينك
الرجلين وفى المونث تانك بالتشديد والتخفيف شددوا تاكيدا وتكثيرا للاسم لانه بقى على حرف واحد كما ادخلوا اللام على
ذلك تكثيرا له وانما يفعلون مثل هذا فى الاسماء المبهمة لنقصانها وتصغير ذاك ذياك وتلك تياك وتصغير ذلك ذيالك و
والجمع اولئك واما ذو بمعنى صاحب يعنى خداوند فهو لازم الاضافة فان وصفت به نكرة اضفته الى نكرة وان وصفت به معرفة
اضفته الى المعرف بالالف واللام ولا يجوز ان تضيفه الى مضمر ولا الى زيد وما اشبهه فى العلمية تقول جاءنى رجل ذو مال وهذه
امراة ذات مال ومررت برجل ذى مال وبامراة ذات مال ومررت برجلين ذوى مال بفتح الواو وكذا فى النصب قوله تعالى واشهدوا
ذوى عدل منكم وفى الرفع ذوا مال وبرجال ذوى مال بكسر الواو وفى النصب مثله وفى الرفع ذوو مال وبنسوة ذوات مال فى الحالة
الثلث واصل ذو وذوى مثل عصو يدل على ذلك قوله تعالى ذواتا افنان فى التثنية ويرى ان الالف منقلبة من واو ثم حذفت من ذوا
عين الفعل لكراهتهم اجتماع الواوين فى التثنية لانه كان يلزم حينئذ ذووان مثل عصوان فبقى ذا منونا ثم ذهب التنوين منه للاضافة
كما تقول رايت رجلا ذا مال ولو سميت رجلا ذو لقلت هذا ذوا قد اقبل فترد ما ذهب لانه لا يكون اسم على حرفين احدهما حرف لين
لان التنوين يذهبه فيبقى على حرف واحد ولو نسبت اليه قلت ذووى وكذلك النسبة الى ذات لان التاء تحذف فى النسبة ولو جمعت
ذو مال قلت هؤلاء ذوون وفى الاضافة ذوو مال واما ذو بمعنى الذى فهو لغة طى تحقيقها ان توصف بها المعارف تقول انا ذو عرفت
وانا ذو سمعت وهذه امراة ذو قالت كذا يستوى فيه الجمع والتثنية والمذكر والمونث قال سيبويه ان ذا وحدها بمعنى الذى كقولهم
ماذا رايت فتقول متاع حسن وهى مع ما بمنزلة اسم واحد كقولهم ماذا رايت فتقول خيرا بالنصب كانه قال ما رايت ولو كان ذا ههنا
بمنزلة الذى لكان الجواب خير بالرفع كقوله تعالى واذا قيل لهم ماذا انزل ربكم قالوا اساطير الاولين بالرفع وكقوله تعالى وقيل للذين اتقوا
ماذا انزل ربكم قالوا خيرا بالنصب نظرا عن الاول واما قولهم ذات مرة وذات صباح فهو من ظروف الزمان التى لا تتمكن تقول لقيته
ذات مرة وذات يوم وليلة وغداة وعشاء وذات الزمين والعويم وذات صباح ومساء وصبوح وغبوق وانما سمع فى هذه الاوقات
ولم يسمع ذات شهر ولا ذات سنة وقال الاخفش فى قوله تعالى واصلحوا ذات بينكم انث ذات لان بعض الاشياء قد يوضع له
اسم مونث ولبعضها اسم مذكر كما قالوا دار وحائط انثوا الدار وذكروا الحائط ويقال ذيت وذيت يعنى ابن واين مثل كيت وكيت

واصل

لم يستعمل الّا مضافاً الى جملة يقال اجيئك اذ اقدم العيد فهو تو قيتها موقع قولك اجيئك يوم يقدم فلان دليل اسميتها وهى
ظرف وتجى فى الشرط والجزآء كقوله تعم واذا علم من اياتنا شيئاً اتخذها هزوا وقوله تعم وان تصبهم سيئة بما قدمت ايديهم
اذا هم يقنطون وتكون للمفاجاة معك فى حال كقولك خرجت فاذا زيد قائم اى خرجت ففاجأنى زيد فى الوقت بقيام اذ
اذ حون تنى لما مضى من الزمان وهى للمفاجاة مثل اذا ولا يليها الا الفعل الواجب نحو قولك بينما انا كذا اذ جآء زيد وقد الى
تزادان جميعاً فى الكلام كقوله تعم واذ واعدنا موسى اى وواعدنا وقوله تعم حتى اذا اتوا على وادى النمل اى حتى اتوا الى
سوى وهو حرف خافض وهو منتهى لابتدآء الغاية كقولك خرجت من الكوفة الى مكة ويجى بمعنى عند ويجى بمعنى مع كقوله
ولا تاكلوا اموالهم الى اموالكم اى مع اموالكم وقوله تعالى من انصارى الى الله اى عند الله او مع الله وقال سيبويه الف
الى وعلى ينقلبان ياءً والا ان الالفات لا تكون فيها الامالة ولو سمى به رجل قيل فى تثنيته الوان وعلوان الا بدان وا الا
باش وهو حرف يفتتح به الكلام للتنبيه كقولك الا ان زيدا خارج كما تقول اعلم ان زيدا خارج اولو بضمتين هذا وندا اولو
وهو جمع لا واحد له من لفظه وواحده ذو واولات الاناث واحدها ذات اولاء ايضا نحو ايضا جمع لا واحد له من لفظه اولاء
وواحده ذا للمذكر وذه للمونث يمد ويقصر ومقصوره يكتب بالياء مثل الى وواحده الذى وممدوده مبنى على الكسر يستوى
فيه المذكر والمونث وتصغيره أُليّا بضم الهمزة مشدد الياء بالمد والقصر ويدخل عليه هآء التنبيه كقولك هؤلآء وبالكسر
على البنآء ومن العرب من ينون الهمزة مكسورة ويقول هؤلآءٍ قومك ويلحق الكاف للخطاب تقول اولئك واولا
قال الكسائى واحدا ولئك ذلك وواحد اولاك ذاك واولالك مثل اولئك وربما قالوا اولئك فى غير العقلآء
قوله تعم ان السمع والبصر والفؤاد كل اولئك واما الى بوزن العلى فهو ايضا جمع لا واحد له من لفظه وواحده الذى واما
قولهم ذهبت العرب الالى فهو مقلوب من الاول لانه جمع اولى مثل اخرى واخر الا مكر وهى حرف استثنآء يستثنى الا
بها وجآءت بمعنى غير اذا وصفت بها كقولك جآءنى القوم الا زيد وكقوله تعم لو كان فيهما الهة الا الله لفسدتا واصل
الا الاستثنآء والصفة عارضة واصل غير صفة والاستثنآء عارض وجآءت بمنزلة واو العطف ايضا كقول الشاعر وارى
دارا بالغدرة السيد ان لم يدرس بها رسم الا رمادا هامدا دفعت عنه الرياح خوالد سحم يريد ارى لها دارا ورمادا آنى
هامدا آنى اذ بكا وحكونه تقول انى لك هذا اى من اين لك هذا وهى من الظروف التى يجازى بها تقول انى تاتنى آتك
اى من اى جهة تاتنى آتك وقد تكون بمعنى كيف تقول انى لك ان تفتح الحصن اى كيف لك ذلك وقوله تعم قال يا مريم
انى لك هذا اى كيف لك ايا وهو اسم مبهم ويتصل به جميع المضمرات المتصلة المنصوبة تقول اياك واياه واياى و ايا
ايانا فالكاف والهآء والياء والنون جعلت بيانا عن المقصود ولا موضع لها من الاعراب فهى كالكاف فى ذلك وارايتك وكالتآء
والنون التى فى انت فتكون ايا الاسم وما بعدها للخطاب وقد صار كالشئ الواحد لان الاسمآء المبهمة وسائر المكنيات لا
تضاف لانها معارف وقال بعض النحويين ان ايا مضاف الى ما بعده واستدل على ذلك بقولهم اذا بلغ الرجل الستين فاياه
واياالشواب فاضافوه الى الشواب وخفضوها وقال ابن كيسان الكاف والهآء والياء والنون هى الاسمآء واياعماد لها
لانها لا تقوم بانفسها ولا يصح ان تقول ضربتى بل تقول ضربت اياى ولا تقول ضربت اياك لانك انما تحتاج الى ايا اذا
لم يمكنك اللفظ بالكاف فاذا وصلت الى الكاف تركتها ويجوز ان تقول ضربتك اياك لان الكاف اعتمد بها على الفعل
وقد تكون للتحذير تقول اياك والاسد وهو بدل من فعل كانك تقول باعد وتقول يقال هياك بالهآء مثل اراق وهراق وتقول
اياك وان تفعل كذا بالواو ولا يقال بلا واو ومعنى ايا ايا بانك وراند ن باشد اياة الشمس بالفتح والكسر روشنائى افتاب ايا ايا
ويقال الاياة للشمس كالهالة للقمر با حرف من حروف الشفة بنيت على الكسر لاستحالة الابتدآء بالموقوف وهى من عوامل با
الجر فى الاسمآء وهى للالصاق بالمفعول به تقول مررت بزيد كانك الصقت المرور به وللتعدية فكل فعل لازم يتعدى بالبآء
والالف والتشديد تقول طار به واطاره وطيره وتزاد فى الكلام كقولك بحسبك قول السوء وقوله تعم وكفى بربك هاديا
هاديا ونصيرا وقد تجى بمعنى من اجل كقول لبيد غلب تشذر بالذحول كانهم اى من اجل الذحول وتوضع موضع على
كقوله تعم ومنهم من ان تامنه بدينار اى على دينار كما توضع على موضعها كما فى قول الشاعر اذا رضيت على بنو قشير اراد تا
رضيت بى تا اسم يشار به الى المونث مثل ذا للمذكر وته مثل ذه وتان للتثنية واولآء للجمع وتصغيره تيا بالفتح والتشديد
ويدخل عليها هآء التنبيه تقول هاتا هند وهاتان وهؤلآء وهاتيا تصغيره وبكاف الخطاب قلت تيك وتلك بالكسر

ويقال في فلان هنات اي خصلات شر ولا يقال ذلك في الخير ويقال هذا هنوك ورايت هناك ومررت بهنيك وقد مرّ في أخ
وفي النداء يا هن اقبل ويا هنان اقبلا ويا هنون اقبلوا ولك ان تدخل فيه الهاء لبيان الحركة فتقول يا هنه كما تقول لمه ومالية
وسلطانيه وقد تشبع النون منه فتقول يا هناه اقبل وهذه اللفظة تختص بالنداء بها مضمومة ويا هنانان اقبلا ويا هنوناه
اقبلوا وحركة الهاء فيهن منكرة لكن هكذا رواه الاخفش وتقول في الاضافة يا هني اقبل ويا هنيّ اقبلا ويا هنيّ اقبلوا وللمرأة
يا هنت اقبلي بتسكين النون كما تقول اخت وبنت ويا هنتان اقبلا ويا هنات اقبلن ويا هنتاه اقبلي ويا هنتانيه اقبلا ويا
هناتوه اقبلن ويقال ذهبت وهنيت كناية عن فعلت هوآء ميان آسمان وزمين اهوية ج وخالي قوله تعم وافئدتهم هوا
هوآء اي خالية لا عقول فيها هوى بالقصر خواست اهوآء ج وفي الاضافة الى نفسك قلت هواي وهذيل تقول هويّ كقفيّ
وعصيّ وهذا اهوى اليّ اي احب اليّ ودوست داشتن ع ك آف ٢ هويّ فرود افتادن بمعاكي ع ع ف آك ٢ ودرركذشتن
وهويّ واهوى بمعنى ودهان كشادن جراحت واهوى اليه بيده لياخذه واهويت براي اوماتب برواهويت له بالسيف
يعني فرود آوردم شمشير را برويه هوّة بالضم مغاكي اهوية على فعولة مثلها مهوى مهواة بالفتح مغاكي ميان دو كوه و
مانندآن وتهاوي القوم في المهواة اذا سقط بعضهم في اثر بعض والمهاواة الملاججة وشدة السير ومضى هويّ من الليل اي
هزيع منه يعني پاره از شب واستهواه الشيطان اي استهامه يعني سركشته كردش قوله تعم كالذي استهوته الشياطين في الارض
حيران هوهآء بالمد احمق ويقال ما ادري ايّ هي بن بيّ هو اي ايّ الخلق هو ويقال لمن لا يعرف ولا يعرف ابوه هيان بن بيان
هاوية دوزخ وهي معرفة بلا الف ولام قوله تعم فامّه هاوية اي مستقرة النار ومغاكي ويقال هوت امه اي ثكلت فهي هاوية
اي ثاكلة هواهي سخن باطل ولغو ويقال هيّ ما لي اي عجبا ما لي ويا هيّ اي يا عجبا فصل الياء يد دست اصلها
يدي بسكون الوسط لان جمعها ايد على افعل ويديّ على فعول وهذا جمع فعل مثل فلس وافلس وفلوس ولا يجمع ولا يجمع فعل
على افعل الا في حروف معدودة مثل زمن وازمن وجبل واجبل وعصا واعص وقد جمعت ايد في الشعر على اياد والتصغير يديه
وبعض العرب يقول لليد يدا مثل رحا ويدان مثل رحيان وتوانائي ودست رس وايده اي قواه وما لي به يدان اي طاقة
قوله تعم والسماء بنيناها بايد وقوله تعم حتى يعطوا الجزية عن يد اي عن ذلة واستسلام ويقال عن نقد لا نسية ونعمت ويكون
يجمع على يديّ بالضم والكسر مثل عصيّ وعصيّ وعلى ايد ايضا يقال يدي فلان من يده اي ذهبت يده ويبست وهو دعاء عليه كما
يقال تربت يداه ويديت الرجل اي اصبت يده فهو ميدي وايديت عنده يدا اي اصطنعت اليه فانا مود وهو مودى اليه ويديت لغة
فيه ويقال في السؤال عن وقوع الظبي في الحبالة اميدي ام مرجول يعني اوقعت يده او رجله في الحبالة ويادية اي جازيته يدا بيد
واعطيته مياداة اي من يدي الى يده واعطيته مالا عن ظهر يد يتفضلا لا من بيع ولا من قرض ولا مكافاة وابتعت الغنم باليدين
يعني بثمنين مختلفين بعضها بثمن وبعضها بثمن آخر بين يدي پيش روي وهذا ما قدمت يداك للتاكيد اي ما قدمت كما يقال
هذا ما جنت يداك اي جنيته ولقيته اول ذات يدين معناه اول شيء ويقال سقط في يديه واسقط يستعملان مجهولين اي ندم
قوله تعم ولما سقط في ايديهم اي ندموا ويقال ذهبوا ايدي سبا وايادي سبا اي متفرقين وهما اسمان جعلا اسما واحدا ويقال لا افعله
يد الدهر اي ابدا وهذا في يدي اي في ملكي وتصرفي والنسبة يدي ويدوي وامرأة يدية اي صناع ورجل يدي ايضا وما ايدى
فلانة في التحية وثوب يدي وادي واسع ويد الثوب ما فضل منه اذا تعطفت والتحفت ويقال ثوب قصير اليد وقال
الفرآء بعضهم يقول لذي الثدية ذو اليدية وهو المقتول بنهروان ذو اليدين بكي از صحابه سمي به لانه كان يعمل بيديه جميعا
باب الالف اللينة اعلم ان الالف على ضربين لينة وتسمى الفا ومتحركة تسمى همزة وقد ذكرنا الهمزة
وذكرنا ما كانت الالف منقلبة من الواو والياء وهذا الباب مبني على الفات غير منقلبات من شيء فلهذا افردناه آ حرف هجاء
مقصورة موقوفة فان جعلتها اسما مددتها وهي تؤنث ما لم تسم حرفا ابيّة تصغيرها وذلك اذا كانت صغيرة في الخط او خفية
وكذلك القول فيما اشبهها من الحروف والالف من حروف المد واللين والزيادات وحروف الزيادات عشرة يجمعها قولك اليوم
تنساه وقد تكون في الافعال ضمير الاثنين نحو فعلا ويفعلان وفي الاسماء علامة للاثنين ودليلا على الرفع نحو رجلان فاذا
تحركت فهي همزة وتزاد في الكلام للاستفهام تقول ازيد عندك ام عمرو فان اجتمعت همزتان فصلت بينهما بالف مثل اانت
في اانت وينادى بها ايضا الا انها للقريب دون البعيد والف وصل وهي كل ما سقط في الوصل ولا تكون الا زائدة والف قطع
وهي كل ما ثبت في الوصل وقد تكون زائدة مثل الف الاستفهام واصلية مثل اخذ وامر اذا حين وهو اسم يدل على زمان مستقبل

هوا
يدي
اذا

وعن هبتہ ويقال بہم وآءٍ فلان اى ہوالون لہ يعنى دوسند آن وليۂ پیماکند ولاياج وقولہ كالبلايا رؤسها فى الولايا يعنى الناقہ
التى كانت تعكس على قبر صاحبها ثم تطرح الولية على راسها الى ان تموت وقولہم اولى لك تهدد ووعيد قال الاصمعى معناه قاربك
ما يهلكك اولى سزاوارتر يقال هو اولى براء اخرى وهما الاوليان وهم الاولى والاولون مثل الاعالى والاعلون وهى الوليا
وهما الوليان وهن الولى والوليات مثل الكبرى والكبريان والكبر والكبريات **ونى** سستى درماندگى ونى كلت عع ف آکح م ونی
ويقال ونيت فى الامر فانا وان وناقة وانية وا ونيتها اى اتعبتها واضعفتها وهو لا ينى يفعل كذا اى لا يزال وافعل بلا ونية اى بلا توانٍ
وامراة ونأة وانأة بقلب الواو همزة فيها فتور وتوانى فى حاجته اى قصر فيها بالكسر والمد جاى طلب امدن كشتى وهو مكان السفن
ومرفؤها وهو مفعال من الونى **وهى** در بدن وكفيدن مثل عع ف آکح م وفى الشفاء وهى ووهية على التصغير وهو خرق ومی
قليل وفى المثل خل سبيل من وهى سقاؤه ومن هريق بالفلاة ماؤه يضرب لمن لا يستقيم امره وضعيف شدن ديوار با فتادن ويقال
ضربه فاوهى يده اى اصابها كسر او ما اشبه ذلك ووهت عزالى السماء بمائها وكذا كل شى استرخى رباطه واوهيت السقاء فوهى وهو
ان يهيئا للخرق وقولهم غادروهية لا ترقع اى فتقا لا يقدر على رتقه **وى** كلمة تعجب يقال ويك ووى لعبدالله وتدخل على كان وهی
المشددة والمخففة قوله تعالى ويكان الله ويكان **فصل الهاء** **هباء** بالمد كرد هوا كه از روزن پيدا آيد در آفتاب و هبو
ايهم دقاق التراب ويقال منه اذا ارتفع هبا يهبو هبوا عع ف آض م واهبيته انا هبوة كرد هاى خاك كورهباة زمينى كه ومنه يوم
الهباة هبى هبية دختر خرد هبى بسكون اليا نوعى از آواز كه اسب را بدان برانند يقال **هات** يا رجل بكسر التاء بيار وهاتى هات
يا امراة مهاتاة مفاعلة منه يقال ما اهاتيك اى ما انا بمعطيك **هجاء** بالكسر والمد نكوهيدن خلاف المدح عع ف آض م هجوته هجو
هجاء كلك والمراة هجور هجاء اى ندم صحبته ويقال بينهما اهجوة بضمتين واهجية ومهاجاة يهاجون بها وحروف مقطعات خواندن
يقال هجوت الحروف وهجيتها وتهجيتها بمعنى **هدى** راه راست ونمودن راه بذكر ويونث عع ف آکح م يقال هداه الله للدين هدی
هدى هداية راه راست نمودن وپيدا واشكارا كردن وآگاهانيدن يقال هديته الطريق والبيت هداية اى عرفته وقوله تعالى
اولم يهد لهم قال ابو عمرو اولم يبين لهم وهديته الى الطريق فهدى واهتدى راه راست يافت بمعنى هداء بالكسر والمد عروس را بخانه
اوردن وفرستادن عروس را يقال هديت المراة الى زوجها وهديت المراة فهى مهدية وهدى على فعيل هدى قربانى كه بحرم
فرستند هدى مثله وايضا اسير وقرئ حتى يبلغ الهدى محله بالتخفيف والتشديد هدية بالتخفيف والتشديد يكى هدية بالكسر
روش وكار وجهت يقال خذ فى هديتك بالكسر اى فيما كنت من الحديث والعمل ونظر هدية امره اى جهة امره وما احسن هديته
بالفتح والكسر اى سيرته والجمع هدى ويقال هدى هدى فلان اى سار سيرته وفى الحديث واهدوا هدى عمار وهداه اى
تقدمه هادى راهنماى وگاو يكه در ميان كوخرمن بند نداور وهو الثور الذى وسط البيدر تدور عليه الثيران فى الدياسة وگردن
وپيكان تير هوادى الخيل اعناقها ويقال اول رعيل منها هدية ثم هدايا اهداء هديه فرستادن وداده يقال اهديت له واهديت
اليه مهدى بالكسر انچه هديه در وى آرند چون طبق وجز آن كه با هديه باشد مهداء بالكسر والمد بسيار هديه آرنده استهداء
رهنمونى وهديه خواستن تهادى يكديگر را هديه دادن وفى الحديث تهادوا تحابوا ويقال جاء فلان يهادى بين اثنين اذا
كان يمشى بينهما معتمدا عليهما من ضعف او سكر وكذلك المراة اذا تمايلت فى مشيها من غير ان يماشيها احد قيل تهادى ويقال
لك عندى هدياها اى مثلها ورميت بسهم ثم رميت بسهم آخر هدياه اى قصده **هذى** هذيان بيهوده گفتن عع ف هذا
آکح م وض م وهذوته بالسيف مثل هذذته **هراوة** بالكسر چوب دستى كنده هراوى مثل مطايا ج هروته بالهراوة وهريته هرو
بها بمعنى اى ضربته وهريت العمامة اى صفرتها يعنى زرد كردانيدم هرات شهرى از خراسان فان وقفت عليها وقفت بالهاء هروى
بالتحريك منسوب بوى **هفوة** شكوخيدن عع ف آض م وبال زدن مرغ وپريدن وجنبيدن وى يقال هفا الطاير بجناحيه هفو
اى خفق وطار وهفا الشئ فى الهواء اذا ذهب كالصوفة ونحوها ويقال مر الظبى يهفو والخيل تهفو مثل يطفو هوافى النعم مثل
هوامى همو گرسنگى هاف جايع هفاة بالفتح باران **همى** همیان روان شدن آب واشك وپراكندن ستور بچراگاه عع همی
ف آکح م هوامى الابل ضوالها يعنى گم شدگان در چراگاه هميان بالكسر معرب ونام مردى وبضم ايضا **هن** مثال غم كلمة كناية هنو
معناه شئ واصله هنو يقال هذا هنك وهنوك اى شيئك وهما هنوان والجمع هنون وربما جاء مشددا فى الشعر كما شدد و لو
وفى الحديث من تعزى بعزاء الجاهلية فاعضوه بهن ابيه ولا تكنوا وفى المثل من يطل هن ابيه ينتطق به اى يتقوى باخوته ويقال
هنة للمونث وهنت بسكون النون والتصغير هنية وهنيهة ايضا ابدلت الياء الثانية بالهاء والجمع هنات وهنوات على الاصل و

وشا به سعایة کردن بنزدیک والی یعنی بیک سکالیدن وسخن دروغ را آراستن وانشیه زن بسیار فرزند الرجل واش وسود بسیار بچه ویقال پستوشی فلان فرس بعقبه ای یطلب ما عنده لیزیده یعنی برپاشنه زد اسب را تا تیزرود واوشاه بر انگیخت او را به محجن یا بچلاب

وصی وصیة اندرز ایصاء توصیه اندرز کردن والاسم الوصاة والوصایة ویقال اوصیت له بشیء واوصیت الیه ای جعلته وصیک والاسم الوصایة بالفتح والکسر وتواصی القوم ای اوصی بعضهم بعضا وفی الحدیث استوصوا بالنساء خیرا فانهن عوان عندکم ووصیته بکذا اذا وصلته به وارض واصیة ای متصلة النبات ووصت الارض اذا اتصل نبتها وتواصی النبت کأن نبت واصی واصل

وعی وعاء بالکسر والمد خنور وعیه ج اوعیة ایعاء در وعا نهادن چیزها وعی بالفتح نگاه داشتن ویاد گرفتن ع ف آکه ۲ یقال منه وعیت الحدیث اذن واعیة ای حافظة وریم کردن جراحت وکود آمدن ریم وگرفتن استخوان شکسته قوله تعم والله اعلم بما یوعون ای یضمرون فی قلوبهم من التکذیب ویقال لا وعی عن ذلک الامر ای لا تماسک دونه ومالی عنه وعی

وغی ای بد وغی بفتحتین آواز وفریاد کردن واعیه فریاد وعیوکننده وغی بانگ وفریاد ومنه قیل للحرب وغی لما فیه الصوت والجلبة

وفی او آغی شبیه که در کشت زار افتد وفاء بالفتح والمد بسر بردن دوستی ع ف آکه ۲ وعهد وسخن وهو ضد الغدر یقال وفی بعهده وافی بمعنی وفی علی فعول بالضم تمام شدن وبسیار شدن وفی بالفتح تمام ورسان وا وفی علیه ای اشرف وعیر میفاء علی الاکام کوره خر بر پشتها بسیار بر آینده ایفاء گذاردن حق کسی بتمام ویقال منه اوفاه حقه ووفاه استیفاء توفی تمام کردن حق وتوفاه الله ای قبض روحه وفاة مردن موافاة رسیدن وآمدن وتوافی القوم ای تتاموا اوفی نام مردی

وقی وقی پرهیز کردن اتقی اصله اوتقی قلبت الواو یاء لانکسار ما قبلها وابدلت منها التاء فادغمت فلما کثر استعماله علی لفظ الافتعال توهموا ان التاء من نفس الحرف فجعلوه اتقی یتقی بفتح التاء والتخفیف فیهما ثم لم یجدوا له مثالا فی کلامهم یلحقونه به فقالوا تقی یتقی مثل قضی یقضی ویقال فی الامر تق وللمرأة تقی وبنی الامر علی التخفیف واستغنی عن الالف بحرکة الحرف الثانی فی المستقبل تقی بالضم وتقوی بالفتح پرهیز والواو مبدل لزم من الیاء علی ما ذکرناه فی ذیل تقاة نقیة پرهیزکاری اتقی تقاة وتقیة مثل اتخم تخمة تقی متقی پرهیزکار ویقال ما اتقاه لله فی التعجب ویقال ق علی ظلعک ای الزمه واربع علیه وسرج واق زینی که پشت ریش نکند ستور را وفرس واق اذا کان یهاب الشیء من وجع یجده فی حافره ای سم بجا بکاه نهنده وقد وقی یقی یقال التجاع موقی ای موقی جدا وتوقی واتقی بمعنی وقایه بالکسر معجر زنان وهر چیز با ن چیزی را نگاه دارند وبنا دهند وبالفتح کذلک وقاء بالفتح والکسر مهد وما مثله وقایة بالکسر ایضا نگاه داشتن ع ف آکه ۲ اوقیة چهل درم قال الجوهری وکذلک کان فیما مضی فاما الیوم فیما یتعارفه الناس ویقدر علیه الاطباء فالاوقیة استار وثلثا استار واواقی ج بتشدید الیاء وتخفیفها وایضا جمع وایة واصلها ووافی علی فواعل فکرهوا اجتماع الواوین فقلبوا الاولی الفا واوافی وکالة

وکی ویقال مواق بلا یاء سمی بذلک لحکایة صوته وکاء بالکسر والمد بند سر مشک وفی الحدیث احفظ عفاصها ووکاءها ویقال اوکی علی ما فی سقائه ای شده بالوکاء وان فلانا لوکاء ای ما یبض بشیء ویقال سال فلان وکی علی ای بخل وفی الحدیث انه کان یوکی بین الصفا والمروة ای یملأ ما بینهما سعیا کما یوکی السقاء بعد الملء ویقال معناه انه کان یسکت ولا یتکلم کان یوکی فمه ومنه یقال اوک حلقک ای اسکت واستوکت الناقة ای امتلأت شحما

ولی ولی نزدیک شدن ع بکسرهما وموشاذ یقال تباعدنا بعد ولی وکل مما یلیک ای مما یقاربک واولیت الشیء ای قربته فولیه ولایة بالکسر تصرف کردن ودست یافتن ع ف آکه ۲ یقال ولی الوالی البلد وولی الرجل البیع وفلان ولی وولی علیه کما یقال ساس علیه وسیس علیه ولاء بالکسر والمد وولایة بالکسر پادشاهی وولایة بالفتح پادشاهی راندن ویاری کردن ویقال هم علی ولایة ای مجتمعون فی النصرة وقال سیبویه هو بالفتح المصدر وبالکسر الاسم کالامارة ولی باران ودم وبتسکین اللام وتخفیف الیاء مثله علی فعیل وفعل اولیت ج ویقال منه ولیت الارض ولیا والنسبة الیه ولوی کقولهم علوی ودوست ومتصرف برکسی وکل من ولی امر واحد فهو ولیه مولی خداوند وآزاد کننده وآزاد کرده وپسر عم ویاری کننده ودوست وهمسایه وهم سوگند والنسبة الیه مولوی ایلاء دادن یقال اولیته معروفا وفی التعجب ما اولاه للمعروف وهو شاذ تولیه کار در کردن کسی کردن یقال ولاه الامیر عمل کذا وولاه بیع الشیء وروی آوردن بجهتی وکاری قوله تعم فول وجهک شطر المسجد الحرام وقوله تعم لکل وجهة هو مولیها ای مستقبلها بوجهه وروی گردانیدن قوله تعم ولی مدبرا وبرگردانیدن قوله تعم ما ولیهم عن قبلتهم تولی بخود گرفتن کار را وبکردن کردن یقال تولی العمل وروی گردانیدن قوله تعم وتولی عنهم ودوستی کسی کردن استیلاء تمام دست یافتن برچیزی واستولی علی الامر ای بلغ الغایة فیه موالاة دوستی وپیوستگی باهم نمودن وپیاپی کاری کردن ولاء ایضا پیوست بکدیگر کردن یقال افعل علی الولاء ای علی التتابع وتوالی ای تتابع ویقال بینهما ولاء بالفتح ای قرابة وایضا ولاء العتق وفی الحدیث نهی عن بیع الولاء

من رجل كما تقول حسبك لا بوٍ ولا يسع لانه مصدر وتقول في المعرفة هذا عبد الله ناهيك فتنصب ناهيك على الحال وهو هنية
على فعيلة اي ضخمة سمينة ويقال طلب الحاجة حتى نهي عنها بالكسر اي تركها ظفر بها او لم يظفر هنية بالضم جزو ناهي ونهاب جزيي
نهى بالكسر والفتح حوض بزرك وتناهي الماء اذا وقف في الغدير وسكن تنهية الوادي حيث ينتهي اليه الماء من حروف تناهي في تنهاء
الماء بالضم والكسر ارتفاع وهو الفوارير والزجاج ايضاً ويقال هم نهاء ماة بالضم والكسر اي قدرها مثل زهاء وماء اينهاء رسانيدن
پيغام وخبرآن يقال انهيت اليه الخبر فانتهى وتناهى اي بلغ **فصل الواو والياء** وعده كردن عم ف آ ر ة وأي يأي ولي يلي وني
الهمزة حمار وحشي واسب وجزآن وبه جوال سطبر كلان وكك قدر ونية وناقة ونية اي ضخمة البطن قال سيبويه سالت الخليل عن
فعل من وايت فقال وُئي فقلت فيمن خفف ولين فقال أوي ابدل من الواو همزة فقال لا يلتقي واوان في اول الحرف وقال المازني
والذي قاله خطاء لان كل واو مضمومة في اول الكلمة فانت بالخيار ان شئت تركتها على حالها وان شئت قلبتها همزة فقلت وعد واعد
ووجوه واجوه وورى واري ووُوري واُوري لا لاجتماع الواوين ولكن لضمة الاولى **وجي** سوده شدن سم ستور عم ع ا ن وجي
فهو وجٍ ووجي ووجياء ايجاء متعدّ فيه ويقال انه لينوجى ويقال تركته وما في قلبه اوجى اي ييست منه وسالته فاوجى علي اي بخل **وحي**
نامه وحي ج مثل حلي وحُلي واشارت وپيغام ودر دل افكندن وسخن پوشيده وهرچه بديگري فرستي واندازي يقال وحيت اليه
واوحيت اليه ووحيت له واوحيت بخبر كذا اي اشرت وصوت به رويدا او وحي بالقصر مثل وعى اواز وحاة كك يقال سمعت وحاة
الرعد اي صوته الممدود الخفي والرعد يحيي وحاة واستوحيناهم اي استصرختاهم وشتاب وهو يمد ويقصر ويقال الوحى الوحى
يعني البدار البدار وتوحّ يا هذا اي اسرع ووحّاه توحية اي عجّله ووحي على فعيل اي سريع ومنه موت وحي **وخي** ميانه رفتن
نه اهسته ونه شتاب عم ف آ ك ر ويقال هذا وخي اهلك اي سمت اهلك حيث ساروا ووخيت وخيك اي قصدت قصدك وابن وخي
فلان اي ابن توجه توخي صواب جستن ووآخاه لغة ضعيفة في آخاه ويقال استوخ لنا بني فلان ما خبرهم اي استخبرهم **ودي** بالتسكين
آبي كه بعد از بول بيرون ايد از مرد وبه تشديد الياء وكسر الدال مثله تقول منه ودى بغير الف ودره فرو هشتن كردن اسب تا بول
كند يا گشني نمايد عم ف آ ك ر ديه خون بها ديات ج والهاء عوض من الواو الذاهبة وديت دادن عم ف آ ك ر يقال وديت القتيل
اي اعطيت ديته واتديت اي اخذت ديته واذا امرت منه قلت دِ فلانا وللاثنين ديا وللجماعة دوا فلانا اودى فلان اي هلك فهو مود
ودي على فعيل نهال درخت ودينه يكي وادي رود ورتما اكتفوا بالكسر عن الياء كما قال فرقر قرّ الواد بالشاهق اودية ج على غير قياس
كانه جمع ودي تواد جوبها كه بر بينان نافه بندند تا شير جمع شود تو ديه يكي **وذي** عيب يقال ما به وذيه ويقال اصبحت وذ
ليس بها وخصة وليس بها وذيه يعني الايام والبلاد **وري** بالفتح ابتز جه من از اتش زنه عم ف آ ك ر وبكسرهما ايضاً واكنده
شدن مغز در استخوان عم بكسرهما فتزوارية اي سمينة ولحم وري اي سمين وخانه كردن ريم در درون پوست عم ف آ ك ر وفي الحديث
لان يمتلي جوف احدكم قيحا حتى يريه خير من ان يمتلي شعرا تقول منه ريا رجل وللاثنين ريا وللجماعة زوا وللمراة ري وللمراتين ريا و
للنساء رين وري بفتحتين والقصر اسم منه يقال سلط الله عليه الوري وحمى خيبرا وايضا افزيدكاه برآ آتش برا وردن از اتش زنه
توريه مثله وايقاء پوشيدن حقيقت چيزي وظاهر كردن غير ان واندوهگين كردن زشتي جراحت دار وكنده مواراة پوشيدن
چيزي را توارى پوشيده شدن وفلان يتسورى زناد الضلالة اي يطلب الاهراء منها وراء بالمد پس وپيش وهو من الاضداد قال
الاخفش لقيته من وراء على الرفع للغاية اذا كان غير مضاف وجعلته اسما وهو غير متمكن كقولك من قبل ومن بعد وقولهم وراءك اوسع لك
نصب بالفعل المقدر وهو تاخر وقوله تعم وكان وراءهم ملك اي امامهم وتصغيرها وُرَيئة بالهاء وهي شاذة ووراء ايضاً فرزند فرزند
وزي كوتاه سخت مستور اسپ بلند يقال **أوسي** راسه اي حلقه موسى استره ونام حضرت كليم الله قال الفراء هي فعلى مؤنثة
وقال عبد الله الاموي وهو مفعل من اوسيت وهو مذكر لا غير قال ابو عمرو وهو مُفعل ويدل عليه انه يصرف في النكرة وفعلى
لا تنصرف على حال والنسبة اليه موسوي وموسي فيمن قال فعلى وقد ذكر في عيسى وواساه لغة ضعيفة في اساه واستوسيته اي قلت
له واسني **شية** بالكسر والتخفيف نشان ولون مخالف كل اعضاء اسب وجزآن والهاء عوض من الواو مثل عدة والجمع شيات ويقال
ثور اشيه كما يقال فرس ابلق وقوله تعم لا شية فيها اي ليس فيها لون يخالف سائر لونها وشي شيه نگار كردن جامه را عم ف آ ك ر توشيه
كك شدد للمبالغة ثوب موشي وموشيّ وشوي منسوب اليه والام منه شه بالهاء لانهم لا ينطقون بحرف واحد واقل ما يحتاج اليه
البناء حرفان حرف يبتدأ به وحرف يوقف عليه فاذا وصلته بشيء ذهبت الهاء استغناء عنها ونوعي از جامها وشاء بالكسر والمد ج
ودروغ گفتن وآراستن سخن بدروغ وبسيار شدن اهل قبيله وفرزندان كسي وما وشت هذه الماشية عندي بشيء اي ما ولدت

وني
وجي
وحي
وخي
ودي
وذي
وري
منه ... الا ان فصل ...
وزي
وسي
وشي

نضو — وهذه فلاة تناصی فلاة ای تتصل بها مناصاة موی پیشانی یکدیگر را گرفتن **نضو** بالکسر ستور لاغر انضاء ج نضوة مؤنثة وقد انضیها
الاسفار فهی منضاة وجامهٔ کهنه انضاء لاغر کردن انضاء وتنضی بمعنی وستور لاغر دادن کسی را وکهنه کردن جامه را انضاء کهنه
کردن جامه و برکشیدن شمشیر نضی و درگذشتن اسب از اسبان و در رفتن و درگذشتن تیر و بیرون کردن جامه از کسی و برکشیدن
شمشیر و بریدن شهرها و منازل و رفتن و دور شدن رنگ حنا و جز آن نضو السهو بالکسر تنه تیر یعنی از پیکان تا پر نضی کذلک
نطی — انضاء اللجام آهنهای لگام نضی علی فعیل تیر فار بکار نا داشته و پیکان تیر و میان کتف و کردن **نطو** دوری ارض نطیة و
مکان نطی بعث منه و تناطت الرجال ای ترست بهم و یقال بلدة نیاطها نطی ای طریقها بعید انطاء و مو الاعطاء بلغة اهل الیمن
نعی — نطاة نام حصاری بخیبر **نعی** خبر مرگ و خبر مرگ دادن نعیان بالضم کذ یقال منه نعاء ع بفتحهما نعی علی فعیل خبر مرگ و خبر
آرنده و بد خبر دهنده ناعی کذ ناعیة مؤنث و یقال نعاء فلانا ای انعه واظهر خبر وفاته مبنیة علی الکسر مثل دراک و نزال و فی
الحدیث یا نعاء العرب ای انعهم منعی منعاة ایض خبر مرگ یقال ما کان منعا منعاة واحدة ولکنه کان مناعی و تناعی بنو فلان اذا
نعوا قتلاهم واستنعی به تقدم واستنعیت الشاة اذا تقدمتها ودعوتها لتتبعک واستنعی بفلان الشر اذا تتابع به الشر واستنعی
به حب الخمر ای تمادی به استنعی ذکره ای شاع واستنعی علانش الابل و القوم اذا تفرقوا من شیء وانتشروا نعوش و کفنکی لغة شتر
ویقال سکت فلان فما نغی بحرف ای ما نبس بغیة آواز و سخن خوش و نرم و حدیث از هر چیز مناغاة با کسی بفریب سخن نرم گفتن
نغی — والمرأة تناغی صبیها ای تکلمه بما یعجبه و یسره و هذا الجبل یناغی السماء ای یدانیها لطوله **نفی** راندن و دور کردن و دور شدن لازم
نفی — ومتعد ع ف آ ک م یقال نفاه فانتفی ونفی ایضا و یقال هذا ینافی ذلک و هما یتنافیان نفیه نفوة بالکسر فیهما رانده و دور کرده
نفایه بالضم چیزی بلا بهره وند نفی المطر علی فعیل ما ینفیه و پرشه و آنچه از دلو چکد و نشانده از آب نفی الریح حاک کرد آمده از
باد در بنها درخت نفیان مثله و پیشتر بر ما یتطرف من معظم الجیش و یقال اثانی نفیکم ای وعیدکم الذی توعدونی **نقاوة**
نقی — نقاوة الشیء بالضم جیاره نقایه مثله کانه بنی علی ضده و هو النقایة لان نقالة ما یکثر فیما یسقط من فضلة الشیء نقاوة بالفتح پاکیزه
ع ک آ ف م فهو نقی ای نظیف نقاء بالمد مثله نقا بالقصر ریگ توده و هما نقوان و نقیان نقاة بالفتح ما یرمی من الطعام اذا نقی و قال
بعضهم نقاة کل شیء ردیه ما خلا التمر فان نقاته خیاره تنقیه پاک کردن انتقاء برگزیدن تنقی کذ نقو بالکسر مغز با استخوان انقاء ج
نقی مغز استخوان و پیه چشم از فربهی نقو نقی بیرون کردن آن یقال نقوت العظم انقوه و نقیته انقیه بمعنی ای استخرجت نقیه وانتقیته
مثله وانقت الابل ای سمنت و صارت ذوات نقی نقاوی بالضم نوعی از شور گیاه **نکایة** جراحت کردن و بدست کالید و کشتن
نکی — نمی — دشمن را ع ف آ ک م یقال نکیت فی العدو نکایة اذا قتلت فیهم وجرحت **نمو** بضمتین کو البدن ع ف آ س م نما بالمد مثله ع
ف آ ک م انماء متعدیه و فی الحدیث لا تمثلوا بنامیة الله یعنی الخلق لانه ینمی و برداشتن حدیث و خبر بکسی یقال منه نموت و نمیت الیه
الحدیث و بر آمدن نرخ و رنگ و گران شدن یقال نمی الخضاب والسعر اذا ارتفع و غلا فهو ینمی و نسبت کردن بکسی یقال منه نما الیه
وانتمی الیه و ینمو و ینمی الیه و نمیت الشیء علی الشیء رفعته علیه و سخن رسانیدن بوجه اصلاح و نیکوئی یقال نمیت الحدیث الی غیره نمیا
اذا اسندته و رفعته و نمیت الرجل الی ابیه نمیا نسبته الیه وانتمی هو ای انتسب تنمیه سخن رسانیدن به بدی و سخن چینی کردن و هیزم بر
آتش نهادن و در گیرانیدن و یقال رمیت الصید فانمیته اذا غاب عنک ثم مات و فی الحدیث کل ما اصمیت ودع ما انمیت نامی ستکار
نوی — و تنمی ای ارتفع **نیه** نواة آهنک کردن ع ک آ ف م انتواء کذ و یقال نواه ینواه ای رده بحاجته و قضاها له قال الشاعر
صرفت امیمة حاجتی و صلاتی ونوت و لما تنتوی بنواتی ای لم تقض حاجتی و نواک الله ای صحبک فی سفرک و حفظک و نویته ای و
کلته الی نیته نوی هم نیت و هم قصد نیة ایض حاجت و جهت که مسافر بوی رو آرد نوی مثله و هی مؤنثة لا غیر و ایض جمع نواة التمر
و هی تذکر و تؤنث وایض دوری و جدائی و یقال انوی القوم منزلا بموضع کذا و کذا واستقرت نواهم ای اقاموا نواة ایض دانه خرما
یقال اکلت التمرة و نویت النواة و انویتها ای رمیت بها والجمع نوی و جمع الجمع انواء عدد کیسان و پنج درم کما یقال للعشرین نش
مناواة دشمنی کردن با هم و اصله الهمزة من النوء و هو النهوض نوایه نی فربه شدن ستور ع ف آ ک م جمل ناو و ناقة ناویة و جمال
نهی — نواء مثل جائع و جیاع و ابل نوونیة اذا کانت تاکل النوی نی بیر و اصله نوی نیان موضعی **نهی** باز داشتن از کار و کفت و جز آن
ع بفتحهما و هو خلاف الامر یقال نهیته عن کذا انتهاء باز ایستادن و بغایت رسیدن نهایه بالکسر غایت و پایان هر چیز یقال انتهی و
تناهی عنه ای کف و تناهوا عن المنکر ای نهی بعضهم بعضا و قول الفرزدق فما نال عنها منکر و نکیر انما شدد للمبالغة و یقال هذا رجل
ناهیک من رجل و نهاک من رجل ای یکفیک من طلب غیره و هذه امرأة ناهیتک من امرأة یذکر و یؤنث و یجمع و یثنی واذا قلت ناهیک

من دبها

واهنك كردن عع ف آص ٢ و بفتحهما يقال نحوت نحوك اى قصدت قصدك و بر كوچانيدن يقال نحوت بصرى اليه اى صرفت و
اعراب سخن عرب يقال ما احسن نحوك فى الكلام بنو نحو قومى از عرب وانحيت عنه بصرى اى عدلته وانحى فى سيره اى اعتمد على
الجانب الايسر والانتحاء مثله هذا هو الاصل ثم صار الانتحاء الاعتماد والميل فى كل وجه انحيت لفلان اى عرضت له وانتحيت على
حلقة السكين اى عرضت وتجنيته عن موضعه تنحية فتنحى نحى بالكسر مشك روغن انحاء ج وفى المثل اشغل من ذات النحيين يقال
هى امرأة من تيم الله بن ثعلبة تبيع السمن فى الجاهلية فجائت بنحيين من سمن فاتاها رجل من الانصار اسمه خوات بن جبير فساومها
فحلت نحيا مملوا فقال امسكيه حتى انظر الى غيره ثم حل آخر وقال لها امسكيه فلما شغل يديها ساورها فقضى منها ما اراد وهرب ثم
اسلم الانصارى وشهد بدرا فقال له رسول الله يا خوات كيف كان شرادك وتبسم رسول الله ص فقال يا رسول الله قد رزق الله
خيرا واعوذ بالله من الحور بعد الكور اهل المنحاة بيگانگان منحاة راه آب كش ناچيه كرانه نواحى ج **نخوة** ناز و تكبر يقال — نخو
انتخى علينا اى افتخر وتعظم **نداء** بالكسر والمد آواز دادن وخواندن وقد يضم ايضا مثل دعاء ويقال مناداة مثله وتنادوا ای — ندا
نادى بعضهم بعضا وايضا تجالسوا فى النادى وناداه اى دعاه وجالسه فى النادى ايضا ندى ندوة نادمندى انجمن ومنه
سميت دار الندوة التى بمكة بناها قصى لانهم كانوا يندون فيها للمشاورة اى يجتمعون وقوله تعالى فليدع ناديه يريد عشيرته
وهم اهل النادى وهو المكان والجمع فسماه به كما تقول تقوض المجلس يعنى تفرق ندو با انجمن حاضر شدن عع ف آص ٢ انتدى
مثله وحاضر اوردن مردم را الانزم وشعد وجوانمردى كردن ودادن والندى اسم منه يقال فلان من الناس الندى اى العطاء
وهو ندى الكفاى سخى جواد وجدا كردن ستور ميان نهل وعلل يعنى ميان دو نوبت آب يقال منه ندت الناقة والابل وندا
فهى نادية ونديتها واندبتها انا والموضع مندى وكشتى كردن ناقه باصل حوض يقال هذه الناقة تند والى نوق كرام اى تنزع اليها
فى النسب ندوة بالضم آنچه ومندبات اى مخزيات ويقال ما انديت بشئ تكرهه ندى بالقصر عطا يقال هو اندى منه اى اسخى
منه وهو ندا اى سخى وتندى اى يتسخى ولا تقل يندى على اصحابه وغايت هر چيز مثل مدى وبعد ذهاب الصوت يقال هو
اندى صوتا اى بعيد الصوت و نم وترى نداوة مثله وباران انداء ج اندية مثله وهو شاذ و نم يقال ارض ندية على فعلة وشجرة
ندية وعلف ونم وترى روز وسكى نم وترى شب وهما يضربان مثلا للجود ندى الشئ اذا ابتل فهو ند واندبته ونديته انا
ايضا **نزو** نزوان برجستن وكشتى كردن بچيزى عع ف آص ٢ نزاء بالكسر والمد برجستن نر بر ماده وذلك فى الحافر والظلف — نزو
والسباع وانزاه ونزاه غيره نزاء بالضم والمد نوعى از بيمارى گوسفند وقلبى ينزو الى كذا اى مينازع اليه تنزى اى توثب وتسرع — نسا
نازيه كاسرهن **نسوة** بالضم والكسر نساء نسوان بالكسر فيهما زنان وهن جمع امرأة لامن لفظها كما يقال خلفة ومخاض وذلك
واولئك نسية تصغير نسوة نسيات تصغير جمع الجمع نسيان بالكسر فراموشى وفراموش كردن عع ك آف ٢ وماندن قوله تعالى
نسوا الله فنسيهم اى تركهم نسيان بالفتح انكه فراموشى بروى غالب باشد تنسيه انساء فراموش كردانيدن چيزى مركسى را يقال
انسانيه الله ونسانيه وقوله تعالى وما انسانيه الا الشيطان تناسى فراموشى نمودن قوله تعالى ولا تنسوا الفضل واجاز بعضهم الهمز فيه
قال المبرد كل واو مضمومة للتأنيث همزها الا واحدة فانهم اختلفوا فيها وهى قوله تعالى ولا تنسوا الفضل بينكم وما اشبهها من واو الجمع
والاختيار ترك الهمزة فى الجميع واصله تنسيوا فسكنت الياء واسقطت لاجتماع الساكنين فلما احتيج الى تحريك الواو ردت فيها ضمة
الياء نسا بالفتح والقصر رك ران تا پاشنه ويقال له عرق النسا ولا يقال عرق الاكحل وهما نسيان ونسوان والجمع انساء ومنه نسى
الرجل فهو نسى اذا اشتكى نساه ونسيته فهو منسى اذا اصبت نساه نسى بالفتح والكسر ركوك حيض وانچه مانند بفراموشى يا انداز ندش
در منزل كر كوچ كرده باشند اذوى يقال تتبعوا انساءكم وقرئ قوله تعالى بالفتح وكنت نسيا منسيا **نشا** بالقصر بوى خوش نشا — نشى
فارسى معرب حذف شطره كما قالوا للمنازل منا نشوة بالكسر بوى خوش زدن وبوئيدن استنشاء مثله ودر رسيدن ودانستن خبر
يقال لتنشيت هذا الخبر اى نظرت من اين جاء ويقال من اين نشيت هذا الخبر اى من اين علمته عع ك آف ٢ رجل نشيان للاخبار اى
متفحص واصله واوى الا انه قلبت الواو ياء ليفرقا بينه وبين نشوان نشوة بالفتح مستى نشوان مست وانتشى اى سكر **ناصية** — نصا
موى پيشانى نواصى ج ناصاة مثله بلغة طى ونصوته اى قبضته على ناصيته عع ف آص ٢ قالت عائشة ما لكم تنصون ميتكم اى تمدون
ناصيته كانها كرهت تسريح رأس الميت ونواصى الناس اشرافهم نصية گزيده كان مردم وستور وجز ان يقال هذه نصيتى وانتصيته
اى اخترته ونصت بنى فلان وتنصيتهم اذا تزوجت فى الذروة والناصية منهم وتنصت المرأة اى رجلت شعرها وانتصى الشعر
اى طال نصى گياهى وهو ما دام رطبا يسمى نصيا فاذا ابيض فهو طريفة واذا ضخم ويبس فهو الحلى ويقال انصت الارض نصيا نصى شد

منا — املاء منا بالقصر یکمن منوان دو من امناء ج و هو افصح من المن بالتشدید و اندازه یقال منی له البالی ای قدّره القادر و یقال داری
منا دار فلان ای مقابلتها بمعنی اب مرد و هو مشدد بخلاف مذی و ودی و هما مخففان منی امناء منی انداختن و قوله تعالی من منی
یمنی قرئ بالتاء علی النطفة تاویلا و بالیاء علی المنی ظاهرا استمناء منی بیرون آوردن خواستن منیة ای الموت و الاجل لانها مقدرة
منایا ج منیه بالضم آرزو منی ج و منیة الناقة الایام التی یعرف فیها لقاحها من حیالها یقال هی فی منیتها و قد امتنی للفحل منی بالکسر
و القصر موضعی بمکه که قربان در انجا کنند و هو مذکر یصرف و امتنی القوم اذا اتوا منی و امنی القوم کذلک امنیة آرزو امانی ج تمنی
آرزو بردن و خواندن نبشته قوله تعالی و منهم امیون لا یعلمون الکتاب الا امانی و یقال هذا شیء رویته ام تمنیته و فلان یتمنی
الاحادیث ای یفتعلها و هو مقلوب من المین و هو الکذب و یقال منوته و منیته اذا ابتلیته و یقال لا امنیک منا و نک ای لا اجزینک
جزاء که تمنیه یارنده آوردن و آرزو در دل افکندن قوله تعالی و لامنینهم و لامرنهم ممانات دراز کشیدن و انتظار کردن و مکافات
کردن یقال ما نیتک بلا همزه ای کافاتک مناة بت منوی منسوب الیه عبد مناة و زید بن مناة و هی تمد و تقصر موماة دشت
مو — موامی ج و اصلها مومومة و هو مضاعف علی فعللة فقلبت واوها الفا لتحرکها و انفتاح ما قبلها مهاة گاو دشتی مها بالقصر ج مهوات
مها — کک مهاة بلور مهیات مهوات ج مهاة بالضم آب فحل در رحم ناقه و بوهن الیاء مهی ج مثل رطبة و رطب و عشرة و عشر مهو شیر تنک
باآب و شمشیر تنک روی و بید حبی از عبد القیس و فی المثل اکذب صفقة من شیخ مهو مهاوة آب ناکشدن شیر یعنی بعضها یقال
مهو اللبن و امهیت اللبن و ناقة مهاة و رقیقة مهاة بالمد کرتی و عیب امهاء تیز کردن آهن را و آب دادن تیغ را و گرم کردن اسب را
بتاختن و یقال حفر البئر حتی امهی لغة فی اماه علی القلب میثرو وحی نام زنی **فصل النون** **نأی** دور شدن یقال نأیته
نای — و نأیت عنه ای بعدت ع بفتحهما و انأیته فانتأی ای ابعدته فبعد تناءی ای بباعد منتای موضع دور نؤی بالضم جوی که گرد
خرگاه سازند ایضا مثله نوی علی فعول ج نئی کک انآء ایضا ج و بتقدیم الهمزة ایضا علی القلب آناء مثل آبار و یقال منه نأیت نؤیا و
انتأیت نؤیا بمعنی نوی بفتح الهمزة لغة فی نؤی و یقال بن نؤیک ای اصلحه و اذا وقفت علیه قلت نه مثال ره زیدا و اذا وقفت علیه
قلت ره زیدا و یقال ایضا انأ نؤیک مثال انع نعیک **نبو** نبو آرام نایافتن و دور شدن از جائی ع ف آص ح یقال نبا عنی
نبو — و انبیته انا دفعته عن نفسی و موافق نا آمدن جای کسی را یقال نبا به المنزل و الفراش ای لم یوافقه و بازجستن تیغ از جمکاه و کار نکردن
آن یقال نبا السیف اذا لم یعمل فی الضریبة و نبا بصره عن الشیء نابیر کان که از زه دور افتد و نر باشد نبوة نباوة بر آمدن و بلند
شدن و زمین بلند نبی پیغامبر و ساغ ان یکون ماخوذا منه غیر مهموز و هو فعیل بمعنی مفعول ای انه شرف علی الخلق کله تصغیره نبیّ
نبی — انبیاء ج ناب بشتر نبی ج مثل غاز و غزی **نوی** کشتیبان نوائی ج **نثا** بالقصر خبر نثو فاش کردن خبر ع ف آص ح و تناثوا
نثو — الشیء ای تذاکروه **نجاء** بالمد و نجاة رستن ع ف آص ح یقال الصدق منجاة انجاء تنجیة رهانیدن و قرئ بهما قوله تعالی فالیوم
نجو — ننجیک ببدنک المعنی لا تفعل بل نهلکک فاضمر قوله لا تفعل و قال بعضهم ننجیک ای نوقعک علی نجوة من الارض فنظهرک لانه کان
ببدنک و لم یقل بروحک نجاء بالمد ایضا شتافتن و در کذشتن ناجیه نجاة ناقه تیز رو و بعیر ناج نجا و استنجی ای اسرع و فی الحدیث اذا
سافرتم فی الجدب فاستنجوا بنو ناجیه قومی از عرب ناجی منسوب بوی بحذف هاء و تاء و نجوت فلانا اذا استنکهته نجو سرکین
دد و هر چیز از شکم بیرون آید و انجی ای احدث و یقال هو یشرب دواء انما انجاه ای ما قامه و نجا الغائط ینجو نفسه ای خرج نجوا ایضا ابر یکه
باران از وی رفته باشد نجاء بالکسر و المد ج و بریدن درخت را یقال نجوت غصون الشجرة ای قطعتها دراز و راز گفتن با هم
یقال نجوته نجوا ای ساررته نجا بالقصر پوست و پوست باز کردن یقال نجوت جلده و انجیته ای سلخته و یقال انجو عنها نجا الجلد
اضاف النجا الی الجلد لان العرب تضیف الشیء الی نفسه اذا اختلف اللفظان کقولهم حق الیقین و جوه های هودج و فلان فی ارض
نجاة یستنجی من شجرها العصی و القسی انجاء بریدن و فهودن درخت را و بریدن یقال انجنی غصنا ای اقطع لی و باز کشتن بر نجاة
شاخ درخت نجاج نجوة نجاة زمین و جای بلند ننجیه ابناشتن زمین را و بلند کردن آن نجواء مثال علواء بازیدن و یقال بینی و
بینه نجاوة من الارض ای سعة استنجاء ما لیدن موضع نجو و شستن آن و استنجی الوتر ای مد القوس و رطب برچیدن و بریدن درخت
از بیخ و استنجی الناس فی کل وجه اذا اصابوا الرطب مناجاة با هم راز گفتن انتجاء کک و فی الحدیث ما انتجیته و لکن الله انتجاه ای ان الله
امرنی ان اناجیه و انتجی القوم و تناجوا ای تساروا و انتجیته ایضا اذا اختصصته بمناجاتک و الاسم النجوی و قوله تعالی و اذ هم نجوی
فجعلهم هم النجوی و انما النجوی فعلهم کما تقول قوم رضی و انما الرضا فعلهم نجی علی فعیل همراز نجیّ ج قال الاخفش قد یکون
نجی — النجی جماعة مثل الصدیق قال الله تعالی خلصوا نجیا و قال الفراء و قد یکون النجی و النجوی اسما و مصدرا نجو سوی و داه انجاء نجوتی

فی القاموس النجو السحاب اذا هراق ماءه

واهنا

ایضا بالتشدید مدّی علی فعیل حوض کرکرد اکردوی سنگ نہاده باشند انکہ برج مدیہ بالضم والکسر دشنہ مدیات مدی ج
مذی بالضم پیمانہ اهل شام امدآءج **مذی** آب مرد کہ بوقت ملاعبت آید یقال مذی الرجل وامذی وقال لکل ذکر یمذی وکل مذی
انثی تقذی عع ف آکـ ۲ مذآء بالکسر والمد ملاعبت کردن با یکدیگر کہ مذی آورد و فی الحدیث الغیرة من الایمان والمذاء من النفاق
قال ابو عبیدة هوان یجمع الرجل بین رجال ونسآء یخلیهم یماذی بعضهم بعضا وقال الاموی مذی وودی ومنی ثلثهن مشددات و
مذیت فرسی وامذیتہ ای ارسلتہ فی المرعی ماذی عسل سفید ماذیہ زره سفید ونرم وخراسان خوار **مرو** جمع مروة وہی حجرة مرو
بیضآء براقة تقدح منها النار ونوعی از ریاحین مروان نام مردی مروا ایضا نام شهری از خراسان مروزی منسوب الیہ علی غیر قیاس
وهم مراوزة وثوب مروی علی القیاس مروداة بیابان مرودات مراری ج مروة ایضا نام جلی بمکہ مرّی سودن سر پستان را عف
آکـ ۲ امرآء بسیار شدن شیر ناقہ مری علی فعیل غیر مهموز ناقہ بسیار شیر مرایاج مریت الفرس اذا استخرجت من الفرس ما عنده
من الجری بسوط او غیره مریة بالکسر اسم فیہ وشک وقد یضم وقری بهما قولہ تعم فلا تک فی مریة منہ دمری الفرس بیده اذا حرکها علی
الارض والریح تمری السحاب و بمتر یہای نستد تو مراه حقدای جحده وقری قولہ تعم افتمرونہ علی ما یری وماریت الرجل مرآء اذا جادلتہ
امترآء فرود وشیدن شیر وبشک شدن تماری کلک ماریہ نام زنی ونام مادر ابرهیم فرزند رسول الله ماریة بالتشدید سنگخوارہ مری
فی المثل خذه ولو بقرطی ماریہ **مرتیة** فرونی مزایاج یقال لہ علیک مزیة ای فضیلة ولا یبنی منہ فعل **مسآء** بالمد شبانگاه هذا مسآء
صباح امسآء شبانگاه کردن قال الله تعم الحمد لله ممسانا ومصبحنا بالخیر صبحنا ربی ومسانا وهما مصدران وموضعان ایضا والاسم
فیهما مُمسی ومُصبح ویقال اتیتہ لمسی خامسة بالضم والکسر لغة فیہ واتیتہ مُسیانا وهو تصغیر مسآء واتیتہ اصبوحة کل یوم وامسیة کل یوم
واتیتہ مُسی امس ای عند المسآء من امس کل ذلک بالضم مسی بالفتح برون آوردن نطفہ از رحم علی ما فسر فی المسلط یقال مساه یمسیہ
عع ف آکـ ۶ ومسیت الناقة ومسوت علیها اذا سطوت علیها واخرجت ولدها **مشی** بمشیہ رفتن وراندن لازم ومتعد عع مشا
عع ف آکـ ۲ امشآء واندن و با مواشی بسیار شدن ماشیہ ستور وستور بسیار زه مواشی ج مشآء بالفتح والمد بسیار فرزند شدہ
زن عع ف آکـ ۲ وتمشت فیہ حمیا الکاس ای ذهبت وجرت مشو ومشی دارو ی مسهل ومنہ استمشیت وامشانی الدوا **مضوآء** مضو
زن لاغر سرین **مضی** بالضم رفتن وکذشتن یقال منهما مضی الشیء ای ذهب ومضی فی الامر مضآء ای نفذ ویقال مضیت علی الامر مضا
مُضیا ومضوت علی الامر مضوا بالضم والفتح مثل وقود وصعود وهذا امر ممضو علیہ ماضی قاطع امضآء درکذرانیدن تمضی درکذشتن
مُضوآء مثال صعدآء تقدم کردن عع ف آکـ ۲ قال الله تعم فاذا حتثن مضی علی مضوانہ **مطا** بالقصر پشت امطآءج مطیة بارکی یذکر مطا
ویؤنث مطی واحد ایضا مطایاج جمع مطی خرامیدن وبانیدن ویقال هو ما خوذ من المطیطة وهو الماء الخاثر فی اسفل الحوض لانہ یتمطط ای
یمتد وهو مثل تظنیت من الظن وتقضیت من التقضض مُطوآء مثال صعدآء وهو التمطی مطو کشیدن یقال منہ مطوت بالقوم اذا
مددت بهم فی السیر امطآء امتطآء بارکی کرفتن یقال امتطیناها ای جعلناها مطایانا مطو بالکسر خوشہ خرما مطآء ج مثل جرو وجرآء
ونظیر هر چیزی ویار وی یقال ناربت مطوی ای صاحبی ومطوای ای صاحبای **معی** بالکسر والقصر روده امعآءج وفی الحدیث معا
ان المؤمن یاکل فی معی واحد والکافر یاکل فی سبعة امعآء یعنی ان المؤمن یاکل من وجه واحد وهو الحلال والکافر یاکل من وجوه ولا
یبالی ما اکل ومن این اکل وآب تلک یعنی جای ایستادن آب در قعر معو رطب رسیده معوة یکی یقال منہ امعت النخلة رسانید نخل
رطب را معوة ایضا رطب نیم خشک **مقو** روشن کردن شمشیر وطشت وآینه ودندان ونکاه داشتن عع ف آض ۲ یقال امق مقو
هذا مقوک مالک ای صن هذا صیانتک مالک **مکآء** بالضم والمد شخولیدن مکوکلک عع ف آض ۲ قولہ تعم وما کان صلوتهم عند مکاء
البیت الا مکآء وتصدیة ومکت استہ ای ضرطت مکآء بالضم والتشدید مرغی مکاکی ج مکا بالقصر والفتح سوراخ خرکوش وروباه
ومانند ان مکوکلک امکآءج ومکی الفرس اذا حک عینہ برکبتہ مکا ایضا شوخ کرفتن دست ازکار عع کـ آف ۲ میکائیل فرشتہ روزی ملو
وهما اسمان اضیف احدهما الی الآخر میکائین لغة فیہ مهموز او غیر مهموز ومیکال لغة فیہ ایضا یقال **ملاوک** الله حبیبک ای متعک
بہ واعاشک معہ طویلا وتملیت عمری ان تمتعت بہ ویقال لمن لبس الجدید ابلیت جدیدا وتملیت حبیبا ای عشت معہ ملاوة من دهرک
وتمتعت بہ واقمت عنده ملاوة من الدهر بتثلث لغات ای حینا وبرهة وکذلک ملوة بتثلث لغات ملی پاره از دهر یقال اقام ملیا من
الدهر قولہ تعم واهجرنی ملیا ای طویلا ومضی ملی من النهار ای ساعة طویلة ملا بالقصر صحرا ملوان دو روز وشب واحدها ملا املآء زمان
دادن یقال املاه الله ورود کار دراز کذاشتن یقال املیت لہ فی غیة ای اطلت قولہ تعم واملی لهم ودراز رسن کذاشتن ستور را یقال
املیت للبعیر ای وسعت لہ فی قیده وکتاب املا کردن یقال املیت الکتاب واملللتہ املیہ واملہ لغتان جیدتان جآء بهما القرآن استملآء

ای اکثر منه الغاء با طل کردن واز شمار افکندن لغة بالضم نوع سخن واصلها لغو ولغی والهاء عوض وجمعها لغی ولغات وقال بعضهم
لغو سمعت لغاتهم بالنصب تشبیها بالتاء التی یوقف علیها بالهاء لغوی بالتحریک منسوب لفاء بالفتح والمد چیزی اندک وخسیس
یقال رضی من الوفاء باللفاء ای من حقه الوافی بالقلیل ولفاه حقه ای بخسه الفاء یافتن الفیته وجدته وتلافیته ای تدارکته لقاء
لقا بالکسر والمد لقی بالضم والقصر لقی بالتشدید لقیان بالضم والکسر دیدار کردن عم ک آن ٢ لقیانه یکبار ولا تقل لقاءة فانها
مولدة ولیست من کلام العرب الفاء افکندن یقال القه من یدک والق به من یدک والقیت الیه المودة وبالمودة والقیته علیه
القیه کقولک احجیة کل ذلک التلقاء تلاقی دیدار کردن لقیه اسم فیه تلقی پیش آمدن استلقاء بر قفا خفتن وقوله تع اذ تلقونه
بالسنتکم ای یاخذه بعض عن بعض تلقاء سوی وبرابر ودیدار کردن لقی انداخته الفاء ج شقی لقی اتباع لقوة کجی دهان
لکی وروی از علت یقال منه لقی الرجل فهو ملقو مجهولا وناقة سبلت بارکیرنده وعقاب ماده وبکسر اللام مثله لکی حریص شد
لمی عم ک آف ٣ ویقال لکیت بفلان ای لازمته لمی ا سیاه فام لب وهو من الحسن والملاحة عم ک آف ٢ وهو الحی وهی لمیاء
ظل الحی کثیف اسود شجر الحی الظلال من الخضرة والتی لونه مثل الشیء وربما همز ولمة الرجل بالضم بزبر وشکله یعنی همزاد ومانند
لوی مرد والهاء عوض وفی الحدیث لیتزوج الرجل لمته وکروه ویاران از نسه ناده لی ٣ تافتن رسن وجز آن عم ک آف ٣ یقال لوت
الحبل ای فتلته ولوی راسه والوی راسه ای امال واعرض قوله تع وان تلووا او تعرضوا قال ابن عباس رض هو القاضی یکون
لیه واعراضه لاحد الخصمین علی الآخر وقد قری بواو واحدة مضمومة اللام من ولیت قال مجاهد ان تلووا الشهادة فتقیموها او تعرضوا
عنها فتترکوها ولوت الناقة ذنبها والوت بذنبها اذا حرکتها وذنب الوی تافته لی لیان بالفتح بهما وام ناگذاردن وداردار کردن
ولویت اعناق الرجال فی الخصومة شدد للکثرة والمبالغة قال الله تع لووا رؤسهم والتوی وتلوی بمعنی اعرض والویت علیه
ای اثرته علیه ولوی علیه ای عطف ولوی الرمل بالکسر والقصر منقطعه والوی القوم ای صاروا الی لوی الرمل ویقال الویتم فاتوا
وهما لویان والجمع الویه لواء بالمد والکسر ای الرایة التی لا یمسکها الا صاحب الجیش الویه ج وطعمها ای جزء لوی بالفتح والقصر
پیچش شکم ویقال منه لوی بطنه بالکسر لوی علی نعیل گیاه پژمرده وقد الوی البقل ای ذبل لویه طعام نهاده بخش کسی والتوت المراة
لویة والوت بحقی ای ذهبت به والوی بثوبه اذا لمع واشار والوت به عنقاء مغرب ذهبت به الوی مرد تنها کوشه کرفته وذنب الوی
معطوف خلقة مثل ذنب العنز واللاؤن جمع الذی من غیر لفظه بمعنی الذین واللائین فی النصب والجر واللاء بلا نون واللای
لهی همه مردان وزنان نیست یان فیهما واللا بلا یاء ولا همز کذلک لکن هذه للنساء خاصة لهاة کام لها ج لهوات لهیات بفتحتین
فیهما ایضا ج لهوة بالضم خورش دستاس یعنی یکمشت از حبوب یقال منه الهیت فی الرحی لها ج وعطا ویقال انه لمعطاء اللهی ای
جواد یعطی الکثیر لهی لهیان بالضم فیهما شکفتن از چیزی وروی کردانیدن ازوی عم ک اف ٣ الهاء مشغول کردن الهاه به
ولهاه برای علت لهو بازی کردن عم ف آص ٣ تلهی کذ وتلاهوا ای لهی بعضهم ببعض وجماع کردن ومنه قوله تع لو اردنا ان
نتخذ لهوا قالوا المراة ویقال ولد او یقال الدعنا او کر وفی الحدیث فی البلل بعد الوضوء الدعنه قال الاصمعی الدعنه ومنه بمعنی
لی وفلان لهو علی الخیر علی فعول الهیه باز بچه کا یقال احجیة وهی افعولة ویقال ابو لهاء ماة مثل زهاء ماة لیاء بالکسر والمد نوعی
از حبوب سپید مانند نخود واذا وصفت المراة بالبیاض قلت کانها لیاءة لیا بالقصر زمین کرانه آب دور باشد فصل المیم
ماو ماو مای فراخ کردن پوست را بکشیدن عم بفتحها وتمای الجلد ای اتسع ماة صد واصلها مائی مثل معی والهاء عوض من الیاء مؤن
مئون بالضم والکسر ومات مثل معات ج قال سیبویه یقال ثلثماءة وکان حقه ان یقال ثلث مئین او مات کما تقول ثلثة الاف علی الجمع
ونحو ثلثة رجال وعشرة رجال ولکنهم شبهوه باحد عشر وثلثة عشر ومن قال مئین بالتنوین مرفوعة النون ففی تقدیره قولان احدهما
فعلین مثال غسلین وهو قول الاخفش وهو شاذ والاخر فعیل کسر الفاء منه لکسر ما بعدها واصله مئی مثال عصی فابدل من الیاء نونا
وامای القوم ای صاروا ماءة وامأیتهم انا وامات غنم فلان اذا صارت ماءة واماتها لک ای جعلتها لک ماءة مواء بانک کردن کربه
متا عم ف آص ٣ مای بتاهی کردن میان قومی عم بفتحها یقال مای بینهم ای افسد وتمای ای فسد متوت النبی مده تمتی کشیدن
محا کان محو پاک کردن بشته ونقش از لوح عم ف آص ٣ وبفتحها محی کذ عم ف آک ٣ فهو ممحو وممحی صارت الواو یاء لکسرة
ما قبلها فادغمت فی الیاء التی هی لام الفعل امحاء سوده شدن وپاک شدن وامحی واستحی بمعنی والثانی لغة ضعیفة محوة باد شمال
مخی مکه وهی معرفة بلا الف ولام غیر منصرف ویقال ترکت الارض محوة واحدة اذا طبقها المطر محاة بالکسر خرقه پاک کردن محو ایضا نام
موضعی تمخیت من الشیء وامخیت منه اذا تبرات منه وتحرجت مدی غایت یقال قطعته ارض قدر مدی البصر وقد مد البصر

در لغة صرح السما [illegible] و [illegible] کرده در [illegible]

لأى — من الامر كبه كبه بالوصل ايضا وكبهه في الوقف كما يقال لمه كهاة نافه بزرك صحرة الاذ نام كوهى فصل اللام لاى سختي
واهستكي عع بفتحهما التبا، مثلا لأواء بالمد سختي وفي الحديث من كان له ثلث بنات فصبر على لأوائهن كن له حجابا من النار ويقال
لبى — فعل بعد لاي اى شدة ولاى ايضا اى ابطا والتاي الرجل اى افلس لاى بروزن لعى كاو وحشى الاوج لاة على لغاة مونث لاى
نام مردى لؤى تصغيره منه لؤى بن غالب لاى ايضا سختي ودرعيش تلبيه لبيك كفتن درحج يقال لبيت بالحج ولبانه مهموز
ايضا واصله بترك الهمزة وجواب دادن خواننده را قال يونس بن حبيب ان لبيك ليس بمثنى وهو مثل عليك واليك وحكى ابو عبيد
التى — عن الخليل ان اصله الاقامة بالمكان يقال لبيت بالمكان والبيت به اذا اقمت به ثم قلبوا الباء الثانية ياء كما قالوا تظنيت واصلها
تظننت ويقال هو مثنى كما ذكر في باب الباء ويقال بينهم الملبب غير مهموز اى متفاوضون لا يكتم بعضهم بعضا انكارا التي ان
زن وهو اسم مبهم للمونث كالذى للمذكر وهى معرفة ولا يقال بغير الالف واللام للتنكير ولا يتم الا بصلة وفيه ثلث لغات التي
واللت بغير ياء واللت بالاسكان وكذا في تثنيتها ثلث اللتان مخففة النون ومشددتها وبحذفها وفي جمعها خمس لغات اللاتي
اللاتى واللات بلا ياء واللواتي واللوات واللوا باسقاط التاء وتصغيرها اللتيا بفتح الياء وتشديدها وفي تثنية المصغر مع
حذف الالف يقال اللتيان واللتيات وبعض الشعراء ادخل على التى حرف النداء وحروف النداء لا تدخل على ما فيه الالف واللام الا
في قولنا يا الله وحده فكانه شبهها به حيث كانت الالف واللام غير مفارقتين لها قال الشاعر من اجلك يا التى تيمت قلبى وانت
لتى — بخيلة بالود عنى ويقال جاء بعد اللتيا والتى ووقع في اللتيا والتى اى في الداهية لتى بمثال شدن جامه وجز آن عع ك آ
لحا — ف ٢ فهو لت على فعل ولتى الثوب ويحرو لتى الشجر ما يسيل منه كالصمغ فاذا جمد فهو صعرور والت الشجرة ما حولها اذا كانت
يقطر منها شيء لثة بالكسر بن دندان واصلها لثى والهاء عوض من الياء وجمعها لثات ولثى لحى بالفتح جاى ريش لحوى منسوب
وهما لحيان وثلثة الح على افعل الا انهم كسروا الحاء لتسلم الياء ولحى بالضم جمع كثرة على فعول مثل ثدى وظبى ودلى لحية بالكسر
ريش لحى بالضم والكسر مع القصر في لحيان بالكسر بدر قبيلة رجل لحيانى بزرك ريش والتحى الغلام ريش بر آورد وتلحى العامة اى طوقها
تحت الحنك وفي الحديث نهى عن الاقتعاط وامر بالتلحى لحاء بالكسر والمد پوست درخت وفي المثل بين العصا ولحائها لحو پوست از
لحى — جوب باز كردن عع ف آ ض ٢ لحى مثله عع بفتحهما يقال لحوت العصا ولحيتها وايضا ملامت كردن فهو ملحى اى ملوم ولحاه الله
اى لعنه وقبحه ولاحيته ملاحاة ولحاه اى نازعته وفي المثل من لاحاك فقد عاداك وتلاحوا اذا تنازعوا لحى بيهوده بيان
كفتن الحى نعت منه وهى لخواء عع ك آ ف ٢ ويعبر لخ والخى وناقة لخواء اذا كانت احدى ركبتيها اعظم من الاخرى الخى لخ وصفا
لخواء لخى بالفتح والقصر دارو دان ملخى مثله يقال منه لخوته ولخيته والجمة بمعنى اى سعطته عع ف آ ض ٢ وك ٢ لخى ايضا فرج
لدى — ويقال الخيته مالا اى اعطيته لخا بالكسر والمدنان بن نهاده ومنه ملتقى الصبى اذا اكل خبزا مبلولا لدى نزد لغة في لدن قوله
لذى — تعالى والفيا سيدها لدى الباب واتصاله بالمضمرات كاتصال على الذى انكه وانمرد كه وهو اسم مبهم للمذكر ومبنى معرفة
ولا يتم الا بصلة واصله لذى ادخل عليه الالف واللام ولا تنزعان منه للتنكير وفيه اربع لغات الذى واللذ بلا ياء واللذ بسكون
الاخر والذى بتشديد الياء وفي تثنيته ثلث لغات اللذان مشدد النون ومخففها واللذا وفي جمعها لغتان الذين بالنون في
الرفع والنصب والجر وبحذف النون كلفظ الواحد قال الشاعر وان الذى حانت بفلج دماؤهم هم القوم كل القوم يا ام خالد
لطى — يعنى الذين ومنهم من يقول في الرفع اللذون وزعم بعضهم ان اصله ذا لانك تقول ماذا رايت بمعنى ما الذى رايت وهذا بعيد
لظى — لان الكلمة ثلاثية وتصغير الذى اللذيا بفتح الذال وتشديد الياء واللذيان واللذيون لطاة پيشانى ودائره اللطاة كرد
موى كه بر پيشانى اسب وجز آن باشد وكوا اى يقال القى بلطاته اى بثقله ملطاة ملطى بالكسر فيهما نوعى از سر شكستكى لظى زبانه
لعا — آتش ونام دوزخ التظت النار وتلظت النار زبانه زد لعو لغى بتيز شهوت يقال رجل لعو وكلبة لعوة اى حريصة لعوة قومى
از عرب ولعوة الجوع حدته ويقال للعاثر لعا لك دعاء له بان ينتعش ولعوة ايضا سياهى مر پستان ويه سمى ذو لعوة وهو قيل من
اقيال حمير ويقال ما بها لاعى قرو اى ما بها من يلحس عسا معناه ما بها احد ويقال خرجنا نتلعى اى ناخذ اللعاع وهو اول بنت خرج
لغا — واصله نتلعع ابدلت من احدى العينات ياء والعت الارض اخرجت اللعاع وتلعى العسل اى تعقد لغو بيهوده كفتن عع ف آ
ض ٢ لاغية مثله وقوله تعالى لا تسمع فيها لاغية اى كلمة ذات لغو وهو مثل لابن وتامر واللغو في الايمان ما لا يعقد عليه القلب قوله تعالى
لا يؤاخذكم الله باللغو في ايمانكم وهو كقولك بلى والله ولا والله وانچه در حساب وشمار نيايد از شتر بچه كه در ديت داده شود
بسبب حقارت وخردى وى وبانك كردن سك عع ف آض ٢ لغى مثله عع ك آ ف ٢ وآواز كردن ولغى به اى لهج به ولغى الشراب

في القاموس اللادة كعدة الترب ج لدات وهنا يذكر لا في ولد ووهم الجوهري والذي كرث لذاته

روذن جو بيهوده نفه ... [illegible]

مكارون وذهبت الى المكارين ولا تقل المكاريين بالتشديد وفى الاضافة الى نفسك قلت مكاري مفتوحة الياء مشددة وهؤلاء
مكاري سقطت نون الجمع للاضافة وقلبت الواو ياء وفتحت ياء الاوادغمت وهذان مكارياي بفتح ياء ك وكذلك القول فى قاضي و
رامي ونحوهما كري خربنده وبكراية دهنده وبكرايه كرنده كريه كياهى ودرخت ديك مكركي شتر بزم اهسته رفتار كراء بالمد والفتح
موضعي كروان بفتحتين طائري ويقال له الحبارى وانرا چوبينه وشوات نيز كويند كرى نزوى ويقال اللداذ اصيد الطرق كرى
كسو ان النعام فى القرى كراوين ج كروان بالكسر اينجا علي غير قياس **كسوة** بالكسر والضم جامه ويوشيدني ع ع ك اف ٢ كسى بالضم
ج وكسوته نو بالكسوه فاكتسى كساء بالكسر والمد كليم اكسية ج واصله كساو جائت الواو بعد الالف فهمزت وتكسيت بالكساء لبسته
كتي والكاسي بمعنى المكتو **كتيه** بالضم بير سوسمار كتي بالفتح ج **كظا** لحمه يكظو اى كثر واكتنز وحظا وبظا **كفايه** كاركذارى
كظي كردن ع ع ف آ ك ٢ يقال الكفاة مؤنته وبس امدن چيزي كفاك الشئ اكتفاء بسنده كردن استكفاء وكفايت خواستن يقال استكفيته
كفي نكفانيه مكافاة باداش كردن ويقال دجوت مكافاتك اى كفايتك وهو كاف وكفي مثل سالم وسليم وهذا رجل كافيك من رجل
ورجلان كافيك من رجلين ورجال كافيك من رجال وكفيك بتسكين الفاء اى حسبك كفيه بالضم روزكذار از قوت كفى ج **كليه**
كلو بالضم كرده كلوة لغة فيه كليات وكلوج ويثيره كه بر توشه دان وجز ان دوزند كليتان من القوس ده وتندي نزديك قبضه وى
از دو طرف وهما عن يمين النصل وشماله ايضا كلية السحاب فرودوى كلي ج يقال اسعجت كلا وكلي بر كرده زدن اكلاه بركرده زدن
يقال كليته فاكتلى اذا اصبت كليته كلب مكلي سك كه بر هيكاه كاو تشرون زده باشد يقال جاء فلان بغنمه حمر الكلي اى مهازيل كلا با
هر دو وهو تاكيد اثنين نظير كل فى المجموع وهو اسم مفرد غير مثنى وقال الفراء هو مثنى وهو ماخوذ من كل فخففت اللام وزيدت الالف
للتثنيه وكذلك كلتا للمونث ودخلا على مظهر فتقول جائني وجائتني كلا الرجلين وكلتا المرأتين ورايت كلا الرجلين وكلتا المرأتين و
مررت بكلا الرجلين وكلتا المرأتين بالالف فى الاحوال الثلث واذا اتصلا بمضمر قلبت الالف ياء فى الجر والنصب وتبقى فى الرفع
على حالها تقول جائني كلاهما ورايت كليهما ومررت بكليهما وكذا المونث ولا يكونان الا مضافين ولا يتكلم منهما بواحد ولو تكلم
لقيل كل وكلت وكلان وكلتان واحتج بقول الشاعر فى كلت رجليها سلامى واحده كلتاهما مقرونة بزائده اراد فى احدى رجليها
فافرد وهذا القول ضعيف عند البصريين لانه لو كان مثنى لوجب ان تنقلب الفه فى النصب والجر ياء مع المظهر ولان معنى كلا مخالف
لمعنى كل لان كلا للاحاطة وكلا يدل على شئ مخصوص وهذا الشاعر حذف الالف للضرورة وقدر انها زائدة وما يكون ضرورة لا
يكون حجة فثبت انه اسم مفرد كمعا الا انه وضع ليدل على التثنية كقولك نحن اسم مفرد يدل على الاثنين فما فوقه او يدل على ذالك
قول جرير كلا يومي امامة يوم صد وان لم ناتها الا لماما فان قيل لم صار كلا بالياء فى الجر والنصب مع المضمر ولزمت الالف مع
المظهر كما لزمت فى الرفع مع المضمر قيل له كان من حقها ان تكون بالالف على كل حال مثل عصا ومعا الا انها لما كانت لا تنفك عن
الاضافة شبهت بعلى ولدى للزومها الاضافة فجعلت بالياء مع المضمر فى النصب والجر لان على لا تقع الا منصوبة او مجرورة ولا تستعمل
مرفوعة فبقيت كلا فى الرفع على اصلها مع المضمر لانها لم تشبه بعلى فى هذه الحالة واما الف كلتا التى فى التانيث فان سيبويه يقول هى
للتانيث والتاء بدل من لام الفعل وهى واو والاصل كلو وانما ابدلت تاء لان التاء علم التانيث وهذا الالف قد تصير ياء مع المضمر
فتخرج عن علم التانيث فصار فى ابدال الواو تاء تاكيد للتانيث وقال ابو عمر الجرمي التاء ملحقة والالف لام الفعل وتقديرها
عنده فعتل ولو كان كذلك لقالوا فى النسبة اليها كلتوى فلما قالوا كلوى واسقطوا التاء دل على انهم اجروها مجرى التاء التى فى اخت التى تنسبها
كبي اخوي كبى نهان داشتن كواهى ع ع ف آ ك ٢ يقال كبى شهادته كتمها ومثله اكباء نهان شدن تكمى پوشيدن وتكمت الفتنة
الناس اذا غشيتهم كمى مرد دلاور وسلاح پوشيده شده كانه تكمى كمياء بالكسر والمد اصل زر وسيم ونام صناعتي **كنايه** بالكسر
سخن كه به غير موضوع له خود دلالت كند يقال عنه كنوت وكنيت بكذا عن كذا وهو كان وهم كانون والكنيه بالضم والكسر واحدة الكنى
واكتنى فلان بكذا وفلان يكنى بابي عبد الله ولا يقال يكنى بعبد الله وكنيته ابا زيد وبابى زيد تكنية وهو كنيته كما يقال هو سميه وكنى الرؤيا
كوي هى الامثال التى يضربها ملك الرؤيا يكنى بها عن اعيان الامور **كي** داغ كردن ع ع ف آ ك ٢ ويقال آخر الدواء الكي واكتوى هو
وكواه بعينه اى احد النظر اليه وكوته العقرب اى لدغته وكاويته اى شاتمته مثل كاوحته مكواة آهن داغ وفى المثل العير يضرط والمكواة
فى النار كوة روزن خانه كوى جمع والقصر كوى بالضم لغة فيها واحدها كوة بالضم كي مخففة معناه تا وهو للتعليل والعاقبة
كاللام وهو جواب قولك لم فعلت كذا فتقول كى يكون كذا وتنصب الفعل المستقبل وتدخل عليه اللام ايضا فتقول لكي وتتصل بلا النفي
كقوله تعالى لكيلا تاسوا وكيت معناه چنين وچنين بفتح التاء وكسرها واصل التاء فيها هاء فصارت تاء فى الوصل وحكى ابو عبيدة كان

مرالاى

بقلوها قلوًا اى ساقها وطردها قلى بالكسر والقصر قلاء بالفتح والمد دشمنى و دشمن داشتن عع ف آ ک ۲ ويقلى بالفتح ايضًا وهى لغة
طى وتقلّى اى تبغّض مقلاة بالكسر على مفعال وقلة بالتخفيف عودان يلعب بهما الصبيان يعنى غوك چوب قلى قلو با غتن غوك چوب
عع ف آ ض ۲ و ک ۲ واصل القلة قلو لانهما من تلوت يقال قلوت القلة وقلبتها اى سقت والهاء عوض وكان الفرآء يقول انما
ضم اولها ليدل على الواو وقلات قلون بالضم والكسر ح قلو بالكسر خرسبك قلى بالكسر اب اشنان تقلّولى فا ز ابليلاء بلند بر آمدن
برهوا يقال اقلولى الطاير واقلولى الرجل في امره اذا انكمش واقلولت الحمر في سرعتها وقلت الناقة براكبها قلوا اذا تقدمت به وقالى قلا
موضعى وهما اسمان جعلا واحدا **قنو** قنيه بالضم والكسر فيهما جمع كردن كوسپند وجز ان بجهة خوردن خود عع ف آ ض ۲ و ک ۲
قنيه بالكسر مال نهاده يعنى مال قنيان بالضم والكسر الذى يتخذ قنية ويردگى وخانه نشين كردن دختر را يقال قنيت الجارية اى منعت
من اللعب وسترت فى البيت اقناء ذخيره كردن وفى المثل لا تقتن من كلب سوء جروا قنى بالكسر والقصر خوشنود شدن وبى نياز
شدن عع ک آ ف ۲ اقناء ذخيره نهادن واقناه الله اى اعطاه ما يقتنى به من القنية والنشب وخوشنود كردن واقناه اى ارضاه و
اعطاه ما يسكن اليه ويقال من اعطى مائة من المعز فقد اعطى القنى ومن اعطى مائة من الضان فقد اعطى الغنى ومن اعطى مائة من الابل فقد
اعطى المنى قنو بالكسر خوشه خرما قنوان اقناء ج قنا مقصورا بالفتح ايضًا خوشه خرما ونيزه قناة يكى قنوات قنى على فعول قناء على فعال
ج وكاريز وهمه مهرهاى پشت مقناة جاى كه افتاب تابد بهمز ولا بفيض مضحاة وكذا مقنوة ويقال لا تقنوك قناوتك بالكسر اى
لا تجزيك جزاءك ويقال ما يقنا بنى هذا اى ما يوافقنى مقاناة آميختن چيزى باهم و دائم شدن يقال منه قانى له الشئ اى دام احمر
قانى وما تنسرخ خيمه ولا قناكرى حزاء بينى و پشت يقال موافقنى وهى قنواء قنيان بالضم لازم شدن با چيزى يقال قنيت الحيا بالكسر
اى لزمته **قوة** توانائى خلاف ضعف وتاه رسن قوى ج وتوانا شدن عع ک آ ف ۲ يقال منه قوى الضعيف فهو قوى وتقوى
وباز ايستادن باران تقويه توانائى دادن وتوانا كردن ويقال قاويته فقويته اى غلبته شديد القوى يعنى استوار خلقت اقواء
بدشت وخشكى فرود آمدن وسيرى شدن توشه ومنه قوله تعالى ومتاعًا للمقوين وخالى وخشك شدن منزل از مردم يقال اقوت الدار
وقويت اى خلت واقوى القوم صاروا بالقواء وفى المثل انقطع قوى من قاويه وخدا وند ستور توانا شدن اى يقال فلان قوى
مقو فالقوى فى نفسه والمقوى فى دابته ومختلف شدن حركت روى در شعر واقوى الشاعر فى قوا قواء بالقصر والمد دشت و
بيابان خشك وخالى منزل قواء خالى وبات القواء اى بات جائعا على غير طعم قو موضعى قواية بالفتح زمين خشك مانده درميان دو
قطعه زمين باران زده ويقال اشترى منه شيئا ثم اقتووه اى تزايدوه حتى بلغ غاية ثمنه وقوقيت مثل ضوضيت اى صحت و
الدجاجة تقوقى اى تصيح قوقاة قيقاء مصدران منه قيقاة بالكسر زمين درشت مر فى باب القاف اقهى الرجل عن الطعام آرزو نا
كردن طعام مثل اقهم **قهوة** خمر يقال سميت بذلك لانها تقهى اى تذهب بشهوة الطعام ناهى يرزخاطر **فصل الكاف كبو**
افتادن برروى عع ف آ ض ۲ فهو كاب واكتبت الفرس فلم تعرف قيل كبا الفرس وكذا اذا كتم الربو وبى اثر شدن سنگ آتش زنه
در رفتن وپختن اخگر در كوزه باشد از اب اكباء دود كردن يقال اكباه اذا دخن ولم يور وكبى تو بر اى بخره وتكبى واكتبى اى تبخر
كبا بالكسر والقصر خاكروبه اكباء ج كبة مثله كبون ج كباء بالمد نوعى از چوب خوشبوى كبوة مثل وقفه باز ايستادن بكراهت ويقال
خبت النار اى سكن لهبها وكبت اى غطاها الرماد والجمر تحته وهمدت اذا طفئت ولم يبق منها شئ البتة وفلان كابى الرماد اى
عظيم الرماد يهال **اكتوى** الرجل اذا بالغ فى صفة نفسه من غير عمل وتمتع ايضًا **كثو** نام شاعرى **كدية** بالضم زمين سخت
يقال ضب كدية وجمعها كدى واكدى الحافر اى بلغ الكدية فلا يمكنه ان يحفر ويقال حفر فاكدى اذا بلغ الى الصلب كدو درنك ديرة
برآمدن نبات زمين يقال كدت الارض نكدو فهى كادية كدى نوعى از بيمارى سگ بچه وتباه شدن معده شتر بچه از ناگوارد
وكند شدن ناخن انگشتان از كندن زمين عع ک آ ف ۲ اكداء كم خير شدن ومنه قوله تعالى واعطى قليلا واكدى اى قطع القليل
واكديت الرجل عن الشئ اى رددته عنه **كذا** چنين يقال فعلت كذا وكذا وچندين وهو كناية عن العدد فتنصب ما بعدها على التمييز
يقال لى عنده كذا درهما كما تقول عندى عشرون درهما **كرى** خواب عع ک آ ف ۲ فهو كرى وهى كرية وهو كريان ايضا كرى كندن
جوى عع ک آ ف ۲ و ف آ ک ۲ كرو بر آوردن چاه ودست انداختن اسب در رفتن ونوعى از خرامان رفتن زن وامراة كروآء اى
دقيقة الساقين وكوى باختن عع ف آ ض ۲ كرة بالضم كوى واصلها كرو كرين بالضم والكسر وكرات ج اكراء تاخير كردن يقال منه
اكريت العشاء اى اخرته ودراز كشيدن سخن يقال اكرينا الحديث الليلة اى اطلناه وافزون وكم شدن وهو من الاضداد وبكرايه دادن
ستور وخانه را اكراء وبكرايه گرفتن اكتراء استكراء نكارى مثله كراء بالكسر والمد مزد وبمزد دادن ستور وجز ان مكاراة مثله فهو مكار وهم

قنو

قوى

كبو

كثو

كدى

كذو

كرى

ونكوئى كردم اورا اذا كسرت القاف قصرت وان فتحت مددت وتقريت المياه اى تتبعتها قريت الماء فى الحوض جمعته قرى بالكسر آب
كرد آمده در حوض ومهمانى قرى بالضم والتشديد آبى در باديه والبعير يقرى العلف فى شدقه اى يجمعه ناقة قرواء طويلة السنام شديدة
الظهر بينة القرى ولا يقال جمل اقرى قرورى موضعى قيروان على فيعلان بفتح الفاء وضم العين معرب كاروان وفى الحديث يغدو
الشيطان بقيروانه الى السوق وبمعنى لشكر قسوة قساوة قساء بالفتح والمد سختى دل عج ف آص ٢ يقال قسا قلبه واقساه الذنب يقال
قسو الذنب مقساة للقلب حجر قاس اى صلب وقاساه اى كابده قسا موضعى درهم قسى ودرم ناسره قسيان ج مثال صبى وصبيان ودراهم قسية
قشو قسيات كل وقت الدراهم تقسو يوم قسى شديد الحر والشر ليلة قسية باردة قسى ايضا لقب مردى قشو پوست باز كردن
قصو از چيزى عج ف آص ٢ مقشو اى مقشور يقال قشوت وجهه وقشيته فهو مقشى اى مقشر قصو بضمتين دور شدن عج ف آص ٢
قصا المكان فهو قصى وارض قاصية وقصية وقصوت عنهم اى تباعدت قصا بالقصر والمد دورى وكرانه عج ك اف ٢ قصى عن جوارنا
واقصيته انا فهو مقصى ولا يقال مقصى وذهبت قصا فلان اى ناحيته وكنت منه فى قاصية اى ناحيته وهلم اقاصيك اى اينا ابعد من
الشر وقصوت البعير اذا قطعت من طرف اذنه فهو مقصو وشاة قصواء وكذا ناقة ولا يقال جمل اقصى وانما يقال مقصو ومقصى
تركوا القياس فيه ومثله امرأة حسناء ولا يقال رجل احسن وكان لرسول الله صلى الله عليه وآله ناقة تسمى قصواء ولم تكن مقطوعة الاذن
قصيه دور روشتر آسوده نيكو كه بروى بار نكنند وبند وشند واورا بجهت روزى ذخيره بدارند وتقصيت اظفارى بمعنى قصصت مكان
اقصى دورتر ناحيه قصوى وقصيا بالضم فيهما ويقال نزلنا مكانا لا يبقضه البصر اى لا يبلغ اقصاه واستقصى وتقصى بمعنى قصى بالتصغير
نام مردى از اجداد رسول صلى الله عليه وآله قصوى منسوب بوى قضاء بالمد حكم وحكم كردن عج ف آك ٢ واصله قضاى من قضيت
قضى الا ان الياء لما جاءت بعد الالف همزت اقضية ج قضية مثله قضايا ج على فعالى واصله فعائل قوله تعالى وقضى ربك اى حكم وامر ربك و
برداختن يقال قضيت حاجتى وضربه فقضى عليه اى قتله كانه فرغ منه قوله تعالى فوكزه موسى فقضى عليه ومردن يقال فلان قضى نحبه
اى مات وسم قاض اى قاتل وكذاردن وام ورسانيدن وروا كردن حاجت واكاهانيدن يقال قضيت دينى وقوله تعالى وقضينا الى
بنى اسرائيل فى الكتاب وقوله تعالى ثم اقضوا الى وقضى فلان اى مات ومضى وقضاه اى صنعه وقدره قوله تعالى فقضيهن سبع سموات
فى يومين ومنه القضاء والقدر واستقضى فلان اى صير قاضيا وقضا الامير قاضيا اى جعله قاضيا وانقضى وتقضى سپرى شد وانقضى
دينه وتقاضاه بمعنى وقضوا بينهم منايا بالتشديد اى انفذوها وقضى اللبانة ايضا بالتشديد وقضاها بالتخفيف بمعنى قضاء
بالتشديد والمد ذره محكم وتقضى البازى اى انقض واصله تقضض فلما كثرت الضادات ابدلت من احديهن يا قضة بالكسر
قطا كياهى وموضعى قضاة قضين ج قطا بالكسر سنخوار قطاة يكى وايضا جاى نشستن رديف از ستور قطوات قطيات ج وفى المثل
ليس قطا مثل قطى اى ليس الاكابر كالاصاغر رياض القطا موضعى قطو كام نزديك نهادن از نشاط عج ف آص ٢ قطا فى مشيته واقطوطى
بمعنى فهو قطوان بالتحريك وقطوطى على فعوعل قطوان بالتحريك موضعى بكوفه كساء قطوانى اقعاء بركون نشستن سك وقد نهى
قعو عن الاقعاء فى الصلوة وهو ان يضع اليتيه على عقبيه بين السجدتين على تفسير الفقهاء وفى اللغة هو ان يلصق اليتيه بالارض وينصب
ساقيه ويتساند الى ظهره وفى الحديث انه اكل مقعيا قعو قعو برجستن كشن برماده عج ف آص ٢ يقال منه قعا الفحل مثل قاع وقعا
قفا الظليم ايضا قعواء زن باريك ساق قعو دو چوب بكره دلو كه محور بروى باشد قفا بالقصر پس سر يذكر ويؤنث قفى ج
على فعول مثل عصا وعصى اقفاء ايضا على القلة واقفية ايضا على غير قياس لانه جمع الممدود مثل سماء واسمية قفى بر قفا زدن واز قفا
بريدن كلوى كوسپند عج ف آك ٢ يقال شاة قفية اى مذبوحة من قفاها هذا عن ابى زيد وقال غيره قفينة بالنون الزائدة
تقفية در پى فرستادن يقال قفيت على اثره بفلان اى اتبعته اياه قوله تعالى ثم قفينا على آثارهم برسلنا ومنه الكلام المقفى وسميت قوافى
الشعر لان بعضها يتبع اثر بعض وعوينة القوافى نام شاعرى وهو ابن معوية بن عقبة والقافية القفا ايضا وفى الحديث يعقد الشيطان
على قافية راس احدكم ثلث عقد قفو در پى رفتن قفو بالضم مثله عج ف آص ٢ ودشنام دادن بفحش وبدى صريح وفى الحديث لا حد
الا فى القفو البين وبكارى تباه انداختن كسى را والاسم القفوة بالكسر ونواله وبخش نهادن بجهت مهمان قفى قفية قفاوة اليخ مهمانان را
بدان كرامى كنند يقال منه قفوته واقتفيته به ايضا اى آثرته فهو مقتفى به او موثر مكرم والاسم القفوة بالكسر يقال فلان قفوتى اى
خيرتى او تهمتى كانه من الاضداد وقيل بمعنى قرفتى واقتفاه اى اختاره واقتفى اثره وتقفاه اى اتبعه ولا افعله قفا الدهر اى ابدا
قلو قلى بريان كردن كوشت وبيت وجز آن عج ى آك ٢ فهو مقلى قلو كل عج ف آص ٢ فهو مقلو قلاة انعت ذلك قلية على فعيلة
اسم منه وهو نوع من الطعام قلاة ج مقلاة مقلى بالكسر فيهما تابه كه قليه بريان كنند دروى مقليان مثنى مقالى ج وقلا العير اتنه

اذا مسّها بباطن راحته فى سجوده فضا بالقصر حيرى اصحته يقال امرهم فضى بينهم اى لا امير عليهم **افعى** مار بزرك وهو افعل و فعو
ينون وكذلك اروى اناع ج افعوان بضمتين اژدهاى نر ارض مفعاة زمين افعى ناك مفعاة ناقه داغ كرده بشكل افعى وتفعّى الرجل فغو
صار كالافعى فى الشر **فغو** ناغيه كل حنا افغى النبات كل بيرون آورد فغا بالفتح والقصر تفوره تباه شده ومنه افغت النخلة فغو فقو
السهم سوفار تير اى فوقه فقى بالقصر ج **فلاة** دشت وبيابان فلا فلوات ج فلى على فعول كلّ افلاء بدشت شدن فلو كره فلوة مؤنث فلو
افلاء ج فلاوى كلّ فاذا فتحت الفاء فى الواحد شددت الواو واذا كسرت خففت وقلت فلو مثال الجرو فلو بالفتح والتخفيف از شير باز
كردن كره را وپروردن وبر سر زدن شمشير عع ف آض ٢ فلى بالياء كلّ عع ف اكـ ٢ وايضا شپش جستن در سر ومعانى شعر و
غرائب آن برآوردن يقال فلوته بالسيف فليته وفليت راسه من القمل وفليت الشعر اى تدبرته واستخرجت معانيه افتلاء آز شير فنا
باز كرفتن وپروردن فرس مهر ومفليه ذات فلو استفلاء شپش جستن در سر خواستن **فناء** بالفتح والمد سپرى شدن عع
كـ آف ٢ وبفتحهما وافناه غيره وتفانوا اى افنى بعضهم بعضا فى الحرب فناء بالكسر والمد كرد اكرد ومنه فناء الدار افنية ج ويقال
هو من افناء الناس اذا لم يعلم ممن هو شجرة فنواء ذات افنان وهو على غير قياس وقياسه فناء فنا بالفتح والقصر انكور سكك فناة
يكى وايضا برزه كاو فنوات ج افانيه كياه تر افانى ج ويقال هو ايضا عنب الثعلب وفانيته اى داريته وسكنته **فوه** دهن نوب فوه
مفوى اى مصبوغ بها **في** بالكسر حرف جر ومعناه درون الوعاء والظرف وما قدر تقدير الوعاء يقال المال فى الاناء وزيد فى
فى الدار والشك فى الخبر ويكون بمعنى على كقوله تعالى ولاصلبنكم فى جذوع النخل وربما استعمل بمعنى الباء **فصل القاف** **قباء** بالمد قبو
ثم اقبية ج تقبى پوشيدن قبا تبوضم كردن حرف رانبرة مقبوة اى مضمومة قبة الشاة مخففة هزارخانه كوسفند والهاء عوض من قتو
الواو قباء بالضم والمد موضعى بحجاز يذكر ويؤنث **قتو** خدمت كردن عع ف آض ٢ مقتى كلّ يقال قتوت قتوا ومقتى كما يقال
غزوت غزوا ومغزى مقتوى خادم قال ابو عبيدة هذا رجل مقتوين وهما مقتوين وهم مقتوين وهم الذين يعملون للناس لطعام
بطونهم ويقال بالفارسية نان جامه قال سيبويه سالوا الخليل عن مقتوى ومقتوين فقال هو بمنزلة الاشعرى والاشعرين قحو
اقحوان بالضم بابونه على افعلان ويجمع على اقاحى بحذف الالف والنون واقاح ويصغر على اقيحى مقحو دارويى كه در آن اقحوان قدو
باشد اقحوانة نام موضعى **قدوة** بالكسر پيشوا يقال فلان قدوة يقتدى به بالكسر والضم وقدة ايضا قدو خوشبو وبا مزه شدن
كوشت عع ف آض ٢ قدى مثله عع ف اكـ ٢ قدى بالقصر كلّ عع كـ آف ٢ يقال قدا اللحم والطعام يقدو قدوا وقدى يقدى قدا
وقدى بالكسر يقدى قدى اذا شممت له رائحة طيبة وسمعت قداة القدر فهى قدية على فعلة اى طيبة الريح ويقال ما اقدى طعام
فلان اى ما اطيب طعمه ورائحته قديان شتافتن عع ف اكـ ٢ يقال مر فلان يقدو به فرسه وهذا قدى رمح بالكسر اى قدر رمح ويقال
خذ فى هديتك وقدتك بالكسر فيهما اى فيما كنت فيه وانتما قادية من الناس اى جماعة قليلون وجمعها قواد ويقال هى بالذال المعجمة قذى
ايضا عند ابى عمرو وهم اول من يطرء عليك ويقال منه قدت قاديه تقدى قديا **قذى** خاشاك يقال منه قذيت عينه بالكسر
قذى فهو قذى العين على فعل اذا سقطت فى عينه قذاة وهى واحدة القذى قذى بيرون انداختن خاشاك عع ف اكـ ٢ يقال منه
قذت عينه اى رمت بالقذى وقذت الشاة اى القت من رحمها بياضا يقال كل ذكر يمذى وكل انثى تقذى اقذاء خاشاك اندا ختن
در چشم تقذيه خاشاك بيرون كردن از چشم يقال قذيت عينه تقذية اى سقط فى عينه قذاة فاخرجها وقاذية اى جاذية واما قرو
القاذية من الناس فذكرابو عمرو انها بالذال المعجمة فيكون من هذا الباب **قرو** قدح چوبين وكاسه سك وبن درخت كه از آن كاو آن
كنند ودروى نبيذ برند وبزرك شدن پوست خصيه رجل قروانى نعت منه قروة مؤنث وناو بزرك دراز كه دروى سوز
آب خورند ويقال تركت الارض قروا واحدا اذا اطبقها المطر ويقال رايتهم على قرو واحد اى على طريقة واحدة قرى پشت وتيه
ده قرى بالضم جمع على غير قياس لان ما كان على فعلة بفتح الفاء من المعتل جمع على فعال مثل ركوة وركاء وظبية وظباء ويقال قريه
بكسر القاف لغة يمانية جمعت على ذلك مثل ذروة وذرى ولحية ولحى قروى منسوب وقوله تعالى على رجل من القريتين عظيم وهى مكة
وطائف قرى على فعيل مجرى الماء فى الروض اقرية قريان ج قرية على فعيلة خشبات فيها فرض يجعل فيها راس العمود من البيت مقرى
بالكسر كاسه بزرك مقراة يكى و بالفتح جاى كرد آمدن آب باران قاريه بالتخفيف يكى از مرغان كه عرب بدان تيمن كنند ويشبهون
الرجل الكريم به والعامة يشددونه قوارى ج ويقال الناس قوارى الله فى الارض اى شهداء الله قاريه ايضا تيزى وبولك سنان وتيزى
شمشير وجز آن وقروت البلاد وقريتها واقتريتها واستقريتها اى تتبعتها وخرجت من ارض الى ارض ويقال جاء فى كل قار وباد اى
من ينزل القرية والبادية واقريت الجل على ظهر الفرس اى الزمته اياه وقريت الضيف قرى بالكسر وقراء بالفتح والمد مهمانى كردم

بر لصحاح ميرزا از دى
بر حوض ودنوايى
بر سلطان زاده ابالبع
نت شر الرابعه
اودنفوض الروضه
دينو ١٧

اغانی ج تغنیه سرود کفتن تغنی کل و تغنی الرجل ای استغنی و تغانوا ای استغنی بعضهم عن بعض مغنی بالفتح جای با اهل و باشند کان
غوی — مغانی ج **غی** بالفتح کمراهی و نومیدی غوایه بالفتح مثله عغ ف آک ۲ غاو و غوی نعت منه و اغواه غیره فهو غوی تغاوی بر بدی و
بی راهی کرد آمدن و یاوری کردن یقال تغاووا علی عثمان فقتلوه غوی بالفتح و القصر سیر ناشدن بره و بزغاله از شیر مادر
و لاغر ماندن آن و ناکوار کردن شیر و هلاک شدن از آن عغ ک آف ۲ رف آک ۲ غوغاء بالفتح و المد ملخ انبوه و با انبوهی در آمدن
بجنك غاغه مردم انبوه در آمیخته و ملخ نو بال بر آورده و مکس ریزه غاوه نام کوهی اغویه بالضم و التشدید معنی مغواة مغاکی
و کنده مغویات بتشدید الواو مفتوحا ج و فی المثل من حفر مغواة وقع فیها **غیایه** بالفتح روشنائی آتش آفتاب و نك چاه
غی — مثل غیابه و سایه بان و هر چه بر بالای سر سایه کند چون ابر و تاریکی و جز آن و فی الحدیث یجئی البقرة و آل عمران یوم القیمة کانهما
غمامتان او غیایتان و غایا القوم فوق راس فلان بالسیف کانهم اظلوه به غایه پایان هر چیز از زمان و مکان غای ج مثل ابر و آی
و علم و دکان خمار و نباذ یقال غییت غایه و اغییت اذا نصبتها و فلان لغیه نقیض قولك لرشدة **فصل الفاء فاو** و فای شکافتن
فاو — سر بزخم شمشیر عغ بفتحهما یقال منه فاوت راسه و فایت راسه فانفای ای انشق فاو ایضا میان دو کوه فئه بالکسر کروه فئون ج و الهاء
فتی — عوض من الیاء **فتی** جوان و جوانمرد فتاة مونث فتاء بالفتح و المد مصدر منه عغ ک آف ۲ فهو فتی السن و قد ولد له فی فتاء سنه
اولاد افتاء ستوران جوانه خلاف مسان و احدها فتی علی فعیل و یقال لفلان بنت تفتت ای تتشبهت بالفتیات و فتیت الجاریة
اذا خدرت و منعت اللعب مع الصبیان فتوة بالضم جوانمردی یقال هو فتی و هم فتیان و فتیه و فتو و فتی مثل عصی و تفتی و تفاتی
و یقال لا افعله ما اختلف الفتیان یعنی اللیل و النهار کما یقال الجدیدان و الاجدان استفتاء جواب فتوی خواستن افتاء جواب
فجو — دادن بر فتوی و الاسم الفتوی و الفتیا مقصورین و تفاتوا الی المفتی ای ارتفعوا الیه فی الفتیا **فجوة** شکاف میان دو کوه و
جز آن قوله تع فی قصة اصحاب الکهف و هم فی فجوة منه و تفاجی الشیء ای صار له فجوة و فجوة الدار ساحتها فجا بالقصر دوری میان دو پا شتر
شتر عغ ک آف ۲ قوس فجواء کمان کریزه از زه و رباشد فجو دور کردن آن عغ ف آض ۲ فجا کشاده سینه شدن کمان از زه عغ ک آف ۲
فجا — **فجا** بالقصر دیك افزار و بالکسر کلی والفتح اکثر افجاء ج و فی الحدیث من اکل فجا الارض لم یضره ماؤها یعنی البصل و یقال فج قدرك
تفجیه فحوی الکلام معنی سخن یقال عرفت ذلك فی فحوی کلامه و فحواء کلامه بالمد و انه لیفحی بکلامه الی کذا و کذا ای یذهب **فداء**
فدی — بالکسر یمد و یقصر و بالفتح و القصر و فدیه بالکسر سر بها و سر خرید یقال فدی لك ابی یعنی سر بهای تو باد پدر من و فداء لك بالمد
و کسر الهمزة منونا اذا جاور لام الجر خاصة لانه نکرة یریدون به معنی الدعاء و یقال فاداه و فداه اذا اعطی فداه فانقذه و فداه بنفسه
سر بها دادا و خود را و فداه تفدیه اذا قال له جعلت فداك یعنی کوید سر بهای تو باد بهای من و تفادوا ای فدی بعضهم بعضا و افتدی
منه بکذا قوله تع فلن یقبل من احدهم ملء الارض ذهبا و لو افتدی به و قوله تع لو یفتدی من عذاب یومئذ ببنیه و تفادی فلان من
فرو — کذا ای تحاماه و انزوی عنه فدا بالفتح و المد انبار غله **فرو** پوستین فراء بالکسر و المد ج و افریت الفرو ای لبسته فروة پوست
سر و نام مردی و توانکری و هو مبدل من ثروة قال الفراء انه لذو فروة من المال و ثروة بمعنی و یانه علف خشك فری بریدن موزه
و توشه دان و مانند آن جهة اصلاح آن و بریدن مسافت و رفتن و دروغ بر بافتن عغ ف آک ۲ یقال فری فلان کذب بالهاء خلقه
و افتراه ای اختلقه و الاسم الفریه بالکسر فری بالقصر متحیر شدن و مدهوش کشتن عغ ک آف ۲ و فری فلان یفری ای تحیر و دهش
یقال فلان یفری الفری اذا یاتی بالعجب فی عمله و قوله تع لقد جئت شیئا فریا ای مصنوعا مختلفا و یقال عظیما و افریت الاوداج قطعتها
و افریت الشیء شققته فانفری ای انشق یقال تفری اللیل عن صبحه و افری الذئب بطن الشاة ای شقها و افریت الادیم قطعته علی جهة
فسو — الافساد و فریته قطعته علی جهة الاصلاح و تفرت الارض بالعیون ای انبجست **فسو** کند کردن عغ ف آض ۲ و قبیله از عرب فسوی
فشو — منسوب الیه فساء بالضم و المد کند و تفاست الخنفساء کون بر آورد خیزد ولی تا کند کند و فی المثل افحش من فاسیة و هی الخنفساء
فسو علی فعول بسیار کند کننده و فی المثل ما اقرب محساه من مفساه ای فمه من استه **فشو** بضمتین پراکنده شدن خبر عغ نا
فصی — ض ۲ افشاء متعدیه منه یعنی فاش کردن و تفشی ای اتسع فواشی کوسپندان بچراکاه پراکنده شده و فی الحدیث ضموا فواشیکم حتی تذهب
فحمة العشاء **فصیه** رهایش و تفصی فلان ای تخلص من البلیة و تفصیت من الدیون ای خرجت و تخلصت منها و فصی اللحم من العظم
فضو — ای خلص و فصیته منه ای خلصته و یقال افصی عنك الحر ای خرج و لا یقال افصی عنك البرد و افصی المطر ای اقلع افصی نام مردی فضاء
بالفتح و المد کشادکی و فراخی زمین و جای فراخ و کشاده شدن و افضیت ای خرجت الی الفضاء و افضیت الی فلان بسری و افضی
الی امراته ای باشرها و جامعها و افضاها ای جعلها مفضاة و هی التی جعلت مسلکاها واحدا و یقال لها شریم و افضی بیده الی الارض

خورد **غذي** بر قاله غذآء بالكسر ج مثل فصيل وفصال الغذي المال وعذويه اي صغاره كالسخال ونحوها ويقال الغذي ان يباع النتج غذى
بنتاج ما نزا بهٖ الكبش في ذلك العام ويروى بالدال المهملة منسوب الى الغذ غذآء بالمد والكسر خورش وپرورش وغذوت الصبي باللبن
ربيته فاغتذى به وغذيته باليآء كذلك غذا المآء سال والعرق يغذو غذوا اي يسيل دما ويغذي تغذية مثله وغذى البول الى يقطع غذي
وغذى اي اسرع غذوان بالتحريك اسب سبك تيز وتغذيه پروردن وغيدن شتر بول را **غرآء** بالكسر والمد سريشم فاذا
فتحت الغين قصرت واذا كسرت مددت وغروت الجلد اغروه الصقته بالغرآء وقوس مغروة ومغرية ايضا وفي المثل ادركني ولو
باحد المغروتين اي باحد السهمين او بسهم او برمح غريان هما طربالان يعني دو صخره باد وخرپشته يقال هما قبرا مالك وعقيل نديمي
جذيمة الابرش وسميا غريين لان النعمان بن المنذر كان يغريهما بدم من يقتله اذا خرج في يوم بؤسه اغرآء بر انگيختن سك را
بر صيد وبر اغرا لانيدن ميان دو كس غراة اسم منه وغري به اي اولع به والاسم الغرآء بالفتح والمد ويقال غاديت بين الشيئين غرآء
اذا واليت وغري فلان اي تمادى في غضبه وهو من الواو وغرا بالقصر خوبي رجل غر بغت غرو شگفت وشگفت داشتن ع م ف آض غزو
يقال لا غرو اي لا عجب **غزو** باد شمن در جنگ كردن ع م ف آض ٢ والغزاة بالفتح الاسم منه وهو غاز وهم غزاة بالضم وغزى
بالتشديد والتنوين وغزي على فعيل وغزآء بالفتح والمد والتشديد مثل قضاة وسبق وحجيج وفساق ومنه قوله تعالى او كانوا غزي
لو كانوا عندنا غزوي منسوب الى الغزو واغزيت فلانا اي جهزته للغزو وامراة مغزية غزا زوجها والناقة التي جازت السنة و
لم تلد واتان مغزية اي متاخرة النتاج واغزت الناقة اي عسر لقاحها واغزيت الرجل امهلته ولحزتها الى عليه من الدين مغزى مقصد غسا
يقال عرفت مغزاه وما يغزي عن هذا الكلام اي ما يراد غزية قبيلة غزوان نام مردي **غسق** بضمتين تاريك شدن ع م ف آض ٢ غشي
وك آف ٢ اغسا كذلك **غشاء** بالمد والكسر پوشش وعلى بصره غشاوة وغشوة ست لغات اي غطاء ومنه قوله تعالى فاغشيناهم
الغاشية اي قيامت وقوله تعالى هل اتاك حديث الغاشية اي القيمة ودرد وبيماري شكم يقال رماه الله بالغاشية واهن پيركوهه رحل
وزين وپوشش زين اغشى اسب سپيد سر غشوآء مونث تغشية فرو پوشيدن وبتازيانه فرو گرفتن غشيان بالكسر بجامعت فرو گرفتن
وآمدن اغشآء برآوردن وبرپوشانيدن وكور كردن وبالتحريك بيهوش شدن ع ك اف ٢ غشيه وغشي كذلك يقال غشي عليه غضا
فهو مغشي عليه واستغشى ثوبه وتغشى اي تغطى به **غضا** بالقصر درخت طاق ومنه قولهم ذئب غضا وارض غضياء كثيرة الغضا
وبعير غاض وابل غاضية وغواض اي تاكل الغضا يعني طاق خوار فاذا اشتكت بطونها من اكل الغضا قلت بعير غض وابل غضية و
غضاة وقد غضيت غضى بعير غضوي منسوب اغضآء چشم فرو خوابانيدن وتاريك شدن وليل مغض لغة قليلة واكثر ما غطا
يقال ليل غاض وليلة غاضية اي مظلمة ونار غاضية اي مضيئة وهو من الاضداد **غطآء** بالكسر والمد پوشش غطى وتغطيه پوشانيدن
ع م ف آض ٢ وك ٢ وغطا الليل يغطو ويغطي اي اظلم ومنه الغاطية وهي الكرمة لسترها وجه الارض وغطا المآء وكل شيء ارتفع وطال
على شيء فقد غطا عليه وغطى يغطى غطيا بالضم والفتح اذا امتلأ شبابا **اغفاء** خواب شدن غفا بالقصر ما يخرج من الطعام كالزوان فرمى غفا
مرهٖ يعني دانه كه از انگور خوانند كه در گندم بيرون آيد وايضا افة تصيب النخل وهو شبه الغبار يقع على البسر فيمنعه عن الادراك والتنقية غلا
طعمه **غلي** غليان جوشيدن ديگ ع م ف آ ك ٢ غلو از حد در گذشتن در هر چيز ع م ف آض ٢ يقال غلا في الامر اي جاوز فيه الحد
غلآء بالفتح گران شدن نرخ غلو دور انداختن تير بغايت مدرت غلوة يك تير پرتاب مسافت ونشانه غلآء ج وفي المثل جري المذكيات
غلآء اغلآء جوشانيدن وگران كردن نرخ را وگران خريدن چيزي را يقال منه اغلي باللحم وغالي به وتغالي لحم الناقة اي ارتفع وذهب غمى
غاليه سياهي خوشبو كه موي را بوي خضاب كنند ومنه تغلبت بالغالية وناقة مغلاة الوهق تغتلي اذا تواهقت اخفافها اغتلآء شتافتن
غلوآء مثال علمآء انحد در گذشتن بشتاب وگذشتن جواني واول آن **غمي** بالفتح والقصر بيهوش يقال تركت فلانا غمي اي
مغشيا عليه وتركهما وتركهم وتركهما غمي سوآء لانه مصدر وان شئت قلت غميان وهم اغمآء اغمآء بيهوشي يقال اغمي عليه فهو مغمى
عليه وغمي عليه فهو مغمي يستعمل كلاهما مجهولين واغمي عليه الخبر اي استعجم مثل غم غمى البيت ما فوق السقف من القصب والتراب ونحوه غني
فان كسرت مددت وقلت الغمآء وقد غميت البيت **غنيه** بالضم بي نيازي يقال غني به عنه غنية وغنيت المراة بزوجها غنيانا بالضم
اي استغنت وغني بالمكان اقام به وغني اي عاش كلها بالكسر غنآء بالمد وبالفتح فائده وسود غنآء بالكسر والمد سرود غنى بالقصر توانگري
ودستگاه تقول منه غني فهو غني وهو ايضا حي من غطفان اغنآء بي نياز كردن ويقال اغنيت عنك مغناة فلان ومغنى فلان بالضم
والفتح فيهما اي اجزات عنك مجزاة فلان ويقال ما يغنو عنك هذا اي ما يجدي عنك وما ينفعك قولهم وما يغني عنه ماله اذا تردى
غانيه زني كه بي نياز باشد بخوبي خود از پيرايه وبا شوي خود از سرمايه غواني ج وقد غنيت كرضي اغنيه بالضم والتشديد سرود

وهن عُمْىٌ ۃ عماماالله وتعامى اے ارئ من نفسہ العمى وپوشیدہ شدن کار برکسى ومنہ قولہ تع فعميت عليهم الانباء ورجل عَمِ القلب على فَعِلٍ
اى جاهل وامرأة عمية عن الصواب وعمية القلب وهم عَمُون ويقال فيهم عميتهم اى جهلهم اعْمَوِىّ منسوب الى اعمى والى عَمٍ عَمَوِىّ كما قلنا
فى شجوىّ اعميان سيل وشتر مست وعمى الموج بالفتح يعمى عَمْيا اذا رمى القذى والزبد تعميه پوشانيدن سخن يقال عمّيت معنى البيت و
منه المعمى من الشعر وقرئ فعُمّيت عليهم الانباء بالتشديد ويقال تركناهم عمى اذا اشرفوا على الموت عماء بالمد ابر بركوه نشسته مانند دو
عماية بالفتح كوهى معامى زمينهاى بى عمارت وبى مردم اعماء كذلك واعمنا الشئ اے اخزنه وهو قلب اعتيام وقولهم ما اعماه يراد به ما أعمى
قلبه لان ذلك ينسب اليه الكثير الضلال ولا يقال فى عمى العيون ذلك لان ما لا يتزيد لا يتعجب منه ويقال اتيته ظهرا صكة عمى اے وقت
الهاجرة وهو تصغير اعمى مرخما ويقال هو اسم رجل من العمالقة اغار على قوم ظهرا فاستاصلهم فنسب الوقت اليه **عنو** فروتنى وخوارى عنو
نمودن عع ف آض ۃ يقال عناله واعناه غيره ومنه قوله تع وعنت الوجوه للحى القيوم ويقال عنافيهم اسيرا اى اقام فيهم على اساره تعنيه
با نداشتن ودر بخانيدن معنى در بخانيدن لازم متعد عانى اسير وبندى وهم عناة وهن عوان وعنت بهم امور اى نزلت وعَنوت
الشئ اخرجته واظهرته وعنت الارض بالنبات تعنو وتعنى اذا ظهر نبتها يقال لم تعن بلادنا بشئ بالضم والكسر اذا لم تنبت شيئا وما
اعنت الارض شيئا اے ما انبتت وعنيت بالقول كذا اے اردت به ومعنى الكلام ومعناته ومعنيه واحد عنية على فعيلة بول شتر كه بر
كرها لند يقال عنيت البعير بعنية اذا طليته بها وفى المثل العنية تشفى الجرب عناء بالفتح والمد رنج ديدن عع ک آف ۃ عناية رنج
دهيدن بجهت كسى يقال منه عنيت بحاجتك اعنى بها مجهولا فانا معنى بها على مفعول واذا امرت بها قلت لتعن بحاجتى وفى الحديث
من حسن اسلام المرء تركه ما لا يعنيه اى لا يهمه دم عان خون روان اعناء كرانها ونو مى براكنده از قبايل شئ عنو بالقصر كرانه عنا
بالقصر كك عنونت الكتاب وعلونته والاسم العنوان والعلوان بالضم معنى نحل بے كاره ويقال هو من العنة فابدل من احدى النونين
ياء ونام مردى معاناة سختى كشيدن يقال عاناه وتعناه فتعنى وهم ما يعانون ما لهم اى ما يقومون عليه **عوى** تافتن موى ورسن عوى
وكژ كردن سر نافه را عع ف آک ۃ يقال رأس الناقة فانعوت والناقة تعوى برتها فى سيرها اذا لويتها بخطامها تعويه تافتن رسن
ودروغ داشتن سخن كسى را استعواء رسن تافتن خواستن واستعوى فلان جماعة اى نعق بهم الى الفتنة عواء بالضم والمد بانگ كردن
سگ وجز آن وبانگ كردن انها عع ف آک ۃ وهو يعاوى الكلاب اے يصايحها عواء بالمد والتشديد سگ بانگ كننده وبن
مردم وهو مقصور ايضا ومنزلى از منازل قمر يمد ويقصر عوة اواز وفرياد يقال سمعت عوة القوم وضوتهم اے اصواتهم وجلبتهم وتصغير
معاوية معيبة هذا قول اهل البصرة لان كل اسم فيه ثلث ياءات اولهن ياء التصغير حذفت واحدة منهن فان لم يكن اولهن ياء التصغير
لم تحذف شيئا تقول فى تصغير مية مُيَيَّة واهل الكوفة لا يحذفون منه شيئا يقولون عُيَيَّة على قول من يقول أُسَيِّد ومُعَيُّوية على قول من
يقول اسيود **عى** بالكسر درماندگى بسخن وهو خلاف البيان يقال عىّ فى منطقه وعيى ايضا فهو عيى على فعيل وعىّ ايضا على فعل عيى
وهم اعيياء واعيباء وفى المثل اعيى من باقل وعىّ بامره وعيى اذا لم يهتد والادغام اكثر نقول فى الجمع عيوا مخففا كما قالوا حيوا و
بالتشديد ايضا اعياء مانده كردن وشدن لازم ومتعد ودشوار شدن كار بركسى يقال منه اعيا عليه الامر وتعيا وتعايا عليه بمعنى
اعيى بالفتح والقصر بدر بطنى از عرب والنسبة اليه اعيوى داء عياء اى صعب كانه اعيا الاطباء والمعاياة ان تاتى بشئ لا يهتدى
به جمل عياياء اذا لم يهتد للضراب ورجل عياياء اذا اعيى بالامر والمنطق **فصل الغين** **غبية** باران اندك اغباء اندك باريد غبا
يقال اغبت السماء فهى مغبية ودبما شبهها الجرى الذى يجى بعد الجرى الاول وقال ابو عبيدة الغبية الوثبة فى السير غباوة كولى
وكول شدن يقال غبيت عن الشئ وغبيته ايضا عع ک آف ۃ وبالعكس وتقول غبى على الشئ اذا لم تعرفه غبى على فعيل كول وهو من
الواو وتغابى اے تغافل **غثاء** بالضم والمد اب اورد وبتشديد الثاء كك اغثاء ج غثو در شوراييدن سيل چراگاه را عع ف غثا
ض ۃ اعثاء مثله غثيان بفتحتين شورييدن دل غثى مثله عع ف آک ۃ **غد** فردا اصله غدو حذفت الواو بلا عوض وقد جاء غدو
على الاصل والنسبة اليه غدى وان شئت غدوى غدوة بالضم ميان طلوع فجر وشمس ويقال اتيته غدوة بلا تنوين لانها معرفة
مثل سحر الا انها من الظروف المتمكنة ويقال اتيك غداة غد والجمع غدوات ويقال انى لاتيه الغدايا والعشايا لازدواج الكلام
غدو بضمتين بامداد كردن نقيض رواح عع ف آض ۃ قوله تع بالغدو والاصال اے بالغدوات فعبر بالمصدر عن الوقت كما يقال
اتيك طلوع الشمس اے وقت طلوع الشمس غداة بالفتح والمد طعام چاشت خلاف عشاء واذا قيل لك ادن فتغد قلت انى تغديت
لا تعش ولا تقل انى غداء ولا عشاء لانه الطعام بعينه وكذا اذا قيل ادن وكل قلت انى اكل بالفتح وغاداه اى غدا عليه غادية ابر
بامدادى اغتداء بامداد كردن غديان متغدى نعت منه امرأة غديا على فعلى وغديته فتغدى چاشت خورانيدم پس چاشت

نبات عفو کنده و روشن ماندن آب وانبوه شدن موی و علف و مانند آن ومنه قوله تعالی حتی عفوا ای کثروا وانبوه کرد اینرا
لازم متعدی وعفوته واعفیته بمعنی وفی الحدیث امر ان تحفی الشوارب وتعفی اللحی وعفوته واعتفیته ای اتیته اطلب معروفه وفلان
فلان تعفوه الاضیاف ای تنزل به وتعتفیه الاضیاف ایضا وهو کثیر العفاة وکثیر العافیة وکثیر العفی عفا عفوة برآمدن وگرد آگرد سرای عفا
یقال اذهب فلا اری بک تعفوک ویقال ما یطور بعفوته احد عقی بالکسر نخستین انچه از کودک نوزاده ابدا از بول وغایط عقی
حدث کردن کودک خرد ع ف آ ک ت وهذا اخرص من کلب علی عقی صبی وهو الرذج فی السخلة والمهر وبازداشتن ع ف آ ص ت یقال منه عقا
قلب عاقر اعتقاء احتباس وهو قلب اعتیاق بمعنی بازایستادن واز چپ وراست کندن چاه بجهت آب وبیش وپس فراز کرفتن سخن
عقیان بالکسر زر خالص اعقاء سخت تلخ شدن چیزی وانداختن از دهان بسبب تلخی یقال اعقیت الشیء اذا ازلته من فیک کما تقول
اشکیت اذا ازلت شکایته وفی المثل لا تکن حلوا فتسترط ولا مرا فتعقی وعقی بسهمه اذا رمی به فی الهواء لغة فی عقه وذکر فی باب
القاف وعقی الطائر اذا ارتفع فی طیرانه عکوة بالضم بیخ دم ستور عکی ج عکو کرده دن دم ستور ع ف آ ص ت عکی شتر عکو
کوسپند بریکدیگر دوشیده وفربه شده وعکت الناقة ای سمنت وغلظت ویقال ما به معکا وبالکسر ای سمان غلاظ عکواء ه
کوسپند سپید دنبه سیاه جمله اعضاء وعکت المراة شعرها اذا لم ترسله وعکا فلان علی قومه ای عطف علیهم علو بلندی علو
وبلند شدن جای وبر بلندی برآمدن ع ف آ ص ت علاء بالفتح والمد بلندی در قدر ومنزلت ع ک آ ت وبفتحهما علی بالضم
والقصر معلاة بالفتح کسب معالی ج ویقال هو من علیة الناس وهو جمع علی ای شریف رفیع القدر مثال صبی وصبیة وعلوت الرجل
ای غلبته وعلوته بالسیف ضربته وعلا فی الارض ای تکبر والمصدر علو فی هذا کله علو الدار بالضم والکسر نقیض سفلها واتیته
من عل الدار بکسر اللام ای من عال واتیته من علا ومن عل بالضم علی ثلث احوال واتیته من عالی ایضا ومن معال بالضم ایضا ومن علو
بتثلیث حرکات الواو ایضا ویقال عال عنی واعل عنی ای تنح واعل عن الوسادة وعال علی ای احمل علاوة الدار بالضم وعلاوة الریح
وسفالتها ای جهة فوقها وتحتها علیاء بالفتح والمد جای بلند وبالضم والقصر تانیث اعلی علاة بالفتح سندانکه بروی تیر خشت
کنند وسندان آهنگر علا بالقصر ج وناقة استوار خلقت رجل علیان وامراة علیان مثل عطشان دراز تن او ربعنوان فیه والعالیه
ما فوق نجد الی ارض تهامه والی ما وراء مکة وهی الحجاز وما والاها والنسبة الیها عالی ویقال علوی بالضم علی غیر قیاس وعالی الرجل
واعلی اذا اتی عالیة نجد علیة بالضم والتشدید غرفه یعنی برواره علالی ج وهو فعیلة واصله علیوة فابدلت الواو یاء وادغمت
قیل هی علیة بکسرتین علی فعلیة وهو من المضاعف لانه لیس فی الکلام فعیلة بالضم وجمع علی علیون وعلیین قوله تعالی کلا ان
کتاب الابرار لفی علیین وانما جمع علی السلامة وهو مختص باولی العلم جبرا لکسر حقه وهو الاعلال من جهة القلب والادغام او تعویضا
من حذف التاء المقدرة علی تاویل ان فیه معنی الرفعة کما اولوا ذلک فی فلسطین واخواته قال الزجاج اعراب هذا الاسم کاعراب
الجمع کما تقول هذه قنسرون ورایت قنسرین ومنهم من یجعل النون حرف اعراب فیقول علیین وقنسرین وفلسطین ورایت
قنسرین ومررت بقنسرین باثبات الیاء فی الاحوال الثلث عالیة الرمح ما دخل السنان الی ثلثه معلی بفتح اللام هفتم تیر قمار ونام اسپ
وبکسر اللام الذی یاتی الحلوبة من قبل یمینها علوی مثال فعلی نام اسپی یعیلی مصغر یعلی وهما اسما رجلین واستعلی الرجل ای علا
واستعلاه ای علاه لازم متعد واعتلاه مثله وتعلی ای علی فی مهلة وتعلت المراة من نفاسها ای سلمت وتعلی الرجل من علته والعلی
الرفیع واعلاه الله وعالاه ای رفعه وعلیت الحبل ای رفعته الی موضعه من البکرة تعالی بلند شدن وبرآمدن وتعال بفتح اللام
ای جیء یعنی بیا وتعالی للمراة وتعالیا اتیما وتعالوا انتم وتعالین انتن ولا یجوز ان یقال منه تعالیت ولا ینهی عنه وتقول قد تعالیت
والی ای شیء اتعالی ویقال علیک زیدا ای خذه والزمه ولما کثر استعماله صار بمنزلة هلم وان کان اصله من الارتفاع وعلی بالامر اطلع
به واستقل وعلی معناه بر ولها ثلثة مواضع قال المبرد لفظة مشترکة للاسم والفعل والحرف اسم فی قولک اتیته من علا من علی الدار
ویدخل علیه حرف جر کقول الشاعر شعر غدت من علیه تنفض الطل بعد ما رات حاجب الشمس استوی فترفعا ای غدت من فوقه
وفعل فی قولک علا زید ثوبا وحرف فی قولک علی زید ثوب وهو حرف جر وقد یوضع موضع فی یقال کان کذا علی عهد فلان
ای فی عهده وموضع من کقوله تعالی اذا اکتالوا علی الناس یستوفون ای من الناس ویقال علی زیدا وعلی بزید ای ائتنی به واعطنی
زیدا والفها منقلبة من واو الا انها تقلب مع المضمر یاء تقول علیک وبعض العرب یترکها علی حالها کقول الشاعر طاروا علاهن
فطر علاها ای علیها وهی لغة لحارث بن کعب وعلوان الکتاب بالضم عنوانه وعلونت الکتاب عنونته علاوة بالکسر سربار چیزی
علاوی ج وسر مردم تا دام که بر گردن باشد یقال ضرب علاوته ای راسه عمی نابینائی ع ع ک آ ت فهو اعمی وهی عمیاء وهم عمی

معظم من الليل عشوة بالفتح وهو ما بين اوله الى ربعه وعشوة الليل ايضا سواده وظلمته عشوه بالضم ايضا شعلة من نار وعشو بترك قصد كردن
ليلا هذا هو الاصل ثم صار كل قاصد عاشيا وعشوت الى النار اى استدللت عليها ببصر ضعيف وعشوت عنه اى صدرت عنه الى
غيره ومنه قوله تعم ومن يعش عن ذكر الرحمن وعشيت عنه ايضا اى تعفقت به مثل ضحيت عنه عصا مؤنث قوله تعم هى عصاى عصا
اتوكؤ عليها عصوان تثنيه عصى بالضم والكسر جمع اعص كذلك فى القلة مثل زمن وازمن وعصى هو فعول كسرت العين لمجاورة ما بعدها
وفى المثل العصا من العصية اى بعض الامر من بعض والعصا ايضا نام اسپ ام لجذيمة الابرش وفى المثل ركب العصا قصير وقولهم انه لضعيف
العصا اى ترعية يعنى نيكو چراننده ستور را ويقال القى عصاه اذا اقام وترك السفر وهو مثل ويقال فى الخوارج شقوا عصا المسلمين اى
اجتماعهم وائتلافهم وانشقت العصا اى وقع الخلاف وهو لين العصا اى رفيق حسن السياسة لما ولى وقولهم لا ترفع عصاك عن اهلك
يراد به الادب عصى تكبرتين استخوانهاى پا وعصوته بالعصا اى ضربته بها وعصوت الجرح اى شددته عصى بالقصر زدن بشمشير
عمع كافته اعتصا تكيه كردن بر عصا وتعصى بالسيف اى جعله عصا عصيانا بالكسر بى فرمانى كردن خلاف طاعت عصى معصية كذلك
عمع ف اكه م عاص عصى نعت منه وعصاه وعاصاه بمعنى واستعصى عليه اى تمنع عليه يعنى كناه جست بروى واعتصت النواة اذا اشتدت
واعصى الكرم اذا خرج عيدانه عاصى رگ خون كه نايستد عصيه بطنى از سليم وفى الحديث عصية عصت الله ورسوله عنصوة
بالضم يك توله از موى ويقال فى ارض فلان عناص من النبت وهو القليل المتفرق وما بقى من مال فلان الا عناص اى قليل بسير
عضو بالضم والكسر اندام اعضاء جمع تعضيه اندام اندام كردن وجدا كردن وفى الحديث لا تعضية فى ميراث الا فيما حمل القسم اى لا عضو
تجزية فى شىء كالجبة من الجوهر فى عينه وان طلبوا القسم ولكنه يباع فيقسم ثمنه وقوله تعم الذين جعلوا القران عضين واحدها عضة
ونقصانها الواو والهاء وقد ذكر فى باب الهاء ويقال فى الدار فرق وعزون وعضون اصناف من الناس كلها بمعنى عطو دادن و عطو
الاسم العطاء يعنى دهش واصله عطاو بالواو لانه من عطوت الا ان العرب همز الواو والياء اذا جاءتا بعد الالف لان الهمزة احمل
للحركات منهما واذا الحقوها هاء فمنهم من يهمزها بناء على الواحد فيقول عطاءة ومنهم من يردها الى الاصل فيقول عطاوة وفى
التثنية عطاءان وعطاوان واستعطى وتعطى اى سال والتمس العطاء رجل معطاء بالكسر كثير العطاء وامراة معطاء ايضا ومفعال
يستوى فيه المذكر والمؤنث قوم معاطى ومعاط قال الاخفش هذا مثل قولهم مغانيه ومغانى واماتى واماتى والعطية الشىء المعطى
يعنى داده شده عطايا جمع ويقال ما اعطاه للمال كما يقال ما اولاه للمعروف وما اكرمه لى فى التعجب وهذا شاذ لا يطرد واعطى
انقاد ولم يستصعب قوس عطوى على فعلى مواتية سهلة وعطوت الشىء تناولته باليد معاطاة مناولة وفى المثل عاط بغير انواط
اى يتناول ما لا مطمع فيه ولا متناول وهو يعطينى بالتشديد ويعاطينى اذا كان يخدمك ويعاطاه تناوله ويتعاطى كذا اى يخوض
فيه وتعاطينا فعطوته اذا غلبته فيه وقيل فى قوله تعم فتعاطى فعقر اى قام على اطراف اصابع رجليه ثم رفع يديه فضربها وقيل فى
السوال عمن اردت ان يعطيك هل انت معطيه بياء مشددة مفتوحة يعنى هستى تو دهنده من اترا وهل انتم معطيه ايضا للجماعة
لان النون سقطت من معطون للاضافة وقلبت الواو ياء وادغمت وفتحت ياءك لان قبلها ساكنا وهل انتما معطيانه بفتح الياء
فقس على ذلك واذا صغرت عطاء حذفت اللام فقلت عطى وكذلك كل اسم اجتمعت فيه ثلث ياءات مثل عدى وعلى اذا لم يكن
مبنيا على فعل فان كان مبنيا على فعل نحو محيا من حيا يحيى تحية لم تحذف عظاء بالفتح والمد كربسه عظاءة وعظاية يكى ويقال لقى عظا
فلان ما عظاه وما عجاه اى شدة ولقاه الله ما عظاه اى ما شاءه عفاء بالفتح والمد خاك ونابديد شدن ونيست شدن عفو
يقال عليه العفاء اذا دعا عليه وخو كره عفا بالكسر والفتح والقصر مثله وبالكسر والمد ابو هى فيهم شتر وپر مرغ يقال ناقة ذات عفاء
عفو زمين عفل كه بروى پى كسى بنيامده باشد عفو بثلث لغات خركره عفوة مؤنث عفو المال زيادتى مال از نفقه واعطيته عفو المال
يعنى بغير مسئلة عفوة بالكسر گزيده هر چيزى يقال ذهبت عفوة هذا البيت اى لبنه وخيره واكلت عفوة الطعام اى خياره ومن
الشراب كذلك ويقال اعفنى من الخروج معك اى دعنى منه واستعفاه سال الاعفاء وعافاه الله واعفاه بمعنى والاسم العافية وهى
دفاع الله عن العبد ويوضع موضع المصدر يقال عافاه الله عافية على فواعلة درزق از مردم وستور ومرغ وباز طعام دربك
وردار وعفاة بالضم جمع وعافية الماء باب ايده عفاوة بالكسر ما يرفع من المرق اولا ويخص به من يكرم يعنى سر ديك خوردى
از روغن وما نند آن وقيل اول المرق واجوده عفاوة بالضم باقى مانده خوردنى در بن ديگ يقال عفوت له من المرق اذا غرفت له
اولا وعفوت القدر اذا تركت فى اسفلها شيئا وعفا المنزل وتعفى اى درس وعفته الريح المنزل وعفته اى درسته لازم ومتعدى
وعفى على ما كان منه اذا اصلح بعد الفساد عفى بالضم جمع عاف وهو الدارس عفو بالفتح درگذشتن از گناه عمع فاض م عفو على فعول

وبروی ارام نتوان یافتن یقال جئت علی مرکب ذی عدواء ای لیس بمطمئن ویقال قعدت علی مکان متعاد اذا کان متعادیا ناهموارض
متعادیه زمین مختلف ناسنك وکلوخ وعُدَواء الشغل موانعه ودوری جای عُدَد عُدوان سخت دویدن ذئب ذو عدوان یعدو علی الناس
ومنه قولهم السلطان ذو عُدَوان وذو بدوان عُدَوان بالتحریک قبیلة عادیه عادیات شتران ماننده درطاقشان که بشوریکاه سیل نکنند
وشتران سخت ومنه عادیه ایضا ظلم یقال دفعت عنك عادیة فلان ای ظلمه وشره عدی الذین یعدون علی اقدامهم جمع عاد مثل غزی
عذو
عرو
وغاز وقبیلة از قریش گروه عمر بن الخطاب عدوی منسوب بوی بنو العدویه قومی از تمیم از حنظلة عدویة کیاه وعلف نابسانی شمواله
بن عاد باء بالمد نام مردی **عذی** بالکسر کشت دیمی ونام جائی عذاة زمین خوش خاك عذیه کلك عذوات ج **عرا** مقصور درکاه
وساحت سرای عراة کلك وایضا سختی سرما عراء بالمد کشادکی بی حجاب قوله تعالی لنبذ بالعراء عروه پشته عُروة بالضم گوشه قوله تعالی فقد
استمسك بالعروة الوثقی عُرًی ج وگروه مردم ودرخت استوار وشیر ونام مردی ویقال هو عرو منه بالکسر ای خلو عرانی الامر واعترانی
فرو گرفت مرا کاری عَرو فرود آمدن چیزی بکسی وفرود گرفتن مهمان میزبان را قعع ف آمن ۲ عریه درخت کرمیوه آنرا بمحتاجی دهند وهی
فعیلة بمعنی مفعولة وفی الحدیث انه رخص فی العرایا بعد نهیه عن المزابنة وباد سرد ویقال ان عشیتنا هذه لعریه ویقال اهذان فقد
اعریت ای غابت الشمس وبردت العریه عُرُوّا مثل غلوا فسره اول تب ومنه عری الرجل فهو معروّ اعرا عربت دادن ودور شدن
از کسی یقال اعراه صدیقه ای تباعد منه ولم ینصره واستعری الناس ای اکلوا الرطب وهو من العریه عُری بالضم والقصر برهنکی عُری
عُریه بالضم فیهما مصدر منه عع ک آف ۲ عار عریان برهنه عاریه عریانه مونث وما کان علی فعلان بالضم فمونثه بالهاء اعراء تعریه برهنه
کردن تعری لازم منه ویقال ما احسن معاری هذه المرأة وهی یداها ورجلاها ووجهها فرس عُری بالضم اسپ بی زین اعراء ج ویقال
اعروریت الفرس ای رکبته عریانا بلا سرج واعروریت منه امرا قبیحا ای رکبت عاریة بتشدید الیاء کانها منسوبة الی العار لان طلبها
ولخذها عیب فی عار وقیل منسوبة الی العارة من الاعارة کالغارة من الاغارة وقیل هی من العری بمعنی الخطاء وقیل من عار بعیر اذا جاء و
عزا
ذهب فسمیت عاریة لتحولها من ید الی ید وقیل من التعاور وهو تداول القوم الشیء بینهم وقد یخفف ایضا **عزاء** بالمد خویشتن را
بادیگری را بکسی باز خواندن ونسبت کردن عع ف آمن ۲ وک ۲ یقال عزوته وعزیته الی ابیه ای نسبته الیه فاعتزی وتعزی
ای انتمی وانتسب یعنی باز بست خود را والاسم العزاء وفی الحدیث من تعزی بعزاء الجاهلیة فاعضوه بهن ابیه ولا تکنوا یعنی بنسب الجاهلیة
عزاء ایضا شکیبائی وصبر عع ک آف ۲ تعزیه بصبر فرمودن مصیبت زده را یقال عزیته تعزیه فتعزی عزه گروهی از مردم والهاء عوض
عسا
غ ۲ سبع نبتن الید
من الیاء عزی بالکسر والتنوین عزون بالکسر ج ولم یقولوا عزات کما قالوا ثبات فی جمع ثبة ومنه قوله تعالی عن الیمین وعن الشمال عزین **عسو**
وعساء بالمد خشك ودرشت شدن عع ف آمن ۲ وسخت پیر شدن عُسِی مثله ودرشت شدن دست از کار ویقال للنبات اذا غلظ
قد عسا وفیه لغة اخری عسی بالکسر ایضا اذا غلظ عاسی عوهره خرما عسی بالقصر شاخ خرما وهو ایضا فعل من افعال المقاربة معناه باشد
که وفیه طمع واشفاق ولا یاتی منه وجوه الماضی لا المستقبل تقول عسی زید ان یخرج وعست فلانة ان تخرج فزید فاعل عسی وان تخرج
مفعوله وهو بمعنی الخروج الا ان خبره لا یکون اسما ولا یجوز ان تقول عسی زید منطلقا فاما قولهم عسی الغویر ابؤسا فشاذ نادر وضع بابه
فی الامثال ما لا یاتی فی غیرها وربما شبه عسی بکاد واستعمل فعله بغیر ان یقال عسی زید یخرج ویقال عسیت ان افعل ذلك بفتح السین
وکسرها وللمرأة عسیت ان تفعلی ذلك ولا یاتی منه فاعل ولا یفعل وعسی من الله سبحانه وتعالی واجبة فی جمیع القرآن الا قوله تعالی عسی ربه
عشا
ان طلقکن قال ابو عبیدة عسی من الله سبحانه وتعالی ایجاب فجاءت علی احدی لغتی العرب لان عسی رجاء ویقین یقال ظنی بهم کعسی ای
ظنی بهم یقین **عشی** عشیة عشاء بالکسر والمد شبانگاه وهی ما بین المغرب والعتمة وزعم قوم ان العشاء من زوال الشمس الی طلوع الفجر
عُشَیّان تصغیر عشی والجمع عُشَیّانات وقیل ایضا فی تصغیره عُشَیشیان والجمع عُشَیشیانات وعُشَیشیة تصغیر عشیة عشاء ان مغرب و
عتمه عَشاء بالفتح والمد طعام شبانگاه هی عشوت وتعشیت بمعنی یعنی طعام شبانگاهی خوردم وعشیان هو المتعشی وعشوته فتعشی ای
ای اطعمته عشاء وکذلك عشیته تعشیة ویقال عش ابلك ولا تغتر واذا قیل لك تعش قلت ما بی تعش ولا تقل ما بی عشاء وعشیت الابل
تعشی عشا اذا تعشت فهی عاشیه وهذا عشیها وفی المثل العاشیة تهیج الآبیة ای اذا رأت الآبیة الابل العواشی تتبعها فتعشت معها
عواشی شتران شب چرا کننده عشا بالقصر شبکوری عع ک آف ۲ اعشی نعت منه عشواء مونثه وامرأتان عشواوان واعشاه الله فعشی
وهما یعشیان ولا یقال یعشوان لان الواو لما صارت فی الواحد یاء لکسرة ما قبلها ترکت فی التثنیة علی حالها تعاشی شبکوری نمودن از خود
والنسبة الی اعشی اعشوی والی العشیة عشوی وعشواء ایضا هی الناقة التی لا تبصر امامها فهی تخبط بیدیها کل شیء یقال رکب عشواء اذا
خبط امره علی غیر بصیرة وفلان خابط خبط عشواء عشوة کار ناپیدا نمودن وکردن یقال اوطأنی عشوة ثلث لغات ای امرا ملتبسا

طوی — طیّ نوردیدن و درنوشتن ع ف آ ک ۲ یقال طوته فانطوی و گرسنه داشتن خود را ع ف آ ک ۲ طیه بالکسر نوردیدن و نیت و موضعی که
قصد بدان دارد یقال مضی لطیّته ای لنیّته التی انتواها و بعدت عنا طیّته ای مقصده و منزله الذی انتواه طوی گرسنگی ع ع ک آ ف ۲ طاوٍ
نعت منه طیّان ایضاً و طوی کشحه اذا اعرض بوده طوی البطن باریک شکم از گرسنگی ع ع ک آ ف ۲ و تطوّت الحیّة ای بحوت یعنی حلقه شد طُوی
بالضم نام موضعی بشام و قری بالضم و الکسر یصرف و لا یصرف فمن صرفه جعله اسم واد و مکان منکّرا و من لم یصرفه جعله بلدة و بقعة معرفة و
قال بعضهم هو الشیء المثنی و قال فی تفسیر قوله تعالی بالواد المقدس طوی طوی مرّتین ای قدّس و قال الحسن ثنّیت فیه البرکة و التقدیس مرّتین
ذو طوی بالضم موضعی بمکه طوّیه بهمان دل طوی چاه برآورده طابر نام و توده حزما اطواء الناقه طرانو شحمها

طهو — طهو گوشت پختن
ع ف آ ض ۲ طهی کذا ع ع بفتحها و فی الحدیث فما طهوی اذا ای فما عملی و رفتن در زمین طاهی طباخ طهاة بالمد ابر برآمده یقال ما علی السماء
طهاءة ای قزعة یعنی یکپاره ابر طُهَیّه حیی از بنی تمیم طُهَوی بالتحریک و التسکین منسوب بوی **فصل الظاء** ظبی آهو و واد

ظبی — ثلثة اظب جمع قلة ظباء ظُبی ظَبَیات بفتح جمع کثرة ظبیة زن فرج زن قال الاصمعی هی لکل ذات حافر و قال الفراء هی الکلبة و اهو ماده و من
دعائهم عند الشماتة لا بظبی ای جعل الله ما اصابه لازما له ظبة السیف طرفه و اصلها ظبو اظب جمع القلة ظبات ظبون جمع الکثرة ظبیان نام

ظمی — مردی ظمی سیاه رام شدن لب ع ع ک آ ف ۲ شفة ظمیاء نعت منه و لثة ظمیاء قلیلة الدم عین ظمیاء رقیقة الجفن و ساق ظمیاء
قلیلة اللحم ظل اظمی اسود و رمح اظمی اسمر مضمی منسوب کشت دشتی که از باران آب می یابد و قیل مظمی علی مفعل و الاول الصواب و هو

ظمی / ظمی — خلاف مسقوی یعنی کشتی که از آب باشی کنند تظنّی من الظن فابدل من احدی النونات یاء مثل تقضّی من تقضّض ظیان
یاسمین دشتی **فصل العین** عباءة عباه نوعی از گلیم عباء ایج تعبیه تعبی آراستن لشکر بالهمز و الیاء عتو عتی بالضم و الکسر

عبی / عتی — از حد درگذشتن ع ع ف آ ض ۲ اصله عتوّ فابدلوا احدی الضمتین کسرة فانقلبت الواو یاء صار عتیا ثم اتبعوا الکسرة بالکسرة صار عتیا
فهو عات و هم عتی قلبوا الواو یاء و فعول اذا کان جمعا فحقها القلب و اذا کان مصدرا فحقها التصحیح لان الجمع عندهم اثقل من الواحد عتی
عتی بغایت پیر شد سیدن ع ع ف آ ض ۲ و تعتّیت مثل عتوت و عتی لغة فی حتی لهذیل و ثقیف و قری عتی حین عثا یعثو فی الارض

عثو — ای افسد و هو عاث ای مفسد و کذلک عثی بالکسر یعثی قوله تعالی و لا تعثوا فی الارض مفسدین عثواء کفتار و کند بیر اعثی مرد بسیار موی
و مرد احمق گران جان و کفتار نر عثیان بالکسر ضبعان عجو شیرخورانیدن کودک را ع ع ف آ ض ۲ عجّی کودک که شیر بیگانه پرورده

عجو — شود عجیه مؤنث عجوه خرمانی نیکو بمدینه لینه درخت وی عاجت الصبی ای غذّته بالطعام و منعته اللبن او ارضعته بلبن غیر امّه و یقال
لقاه الله ما عجاه و عظاه ای ما ساءه یعنی انچه بد بد آید او را واند و هگین کند ش ع ع ف آ ض ۲ عجی بالضم و القصر بوستهای خشک شده
که آن را بپزند و خورند عجیه یکی عجایتان بالضم دو پی دست اسب از درون عجایه عجاوة لغتان و هما قدر مضغة من لحم موصول بعصبة

عدو — تحدر من رکبة البعیر الی الفرسن عدو دشمن ضد صدیق اعداء ج و هو وصف و لکنه ضارع الاسم و هو عدوة و هی عدوة قال ابن
السکیت فعول اذا کان بتاویل فاعل کان مؤنثه بغیر هاء نحو رجل صبور و امراة صبور الا عدوة و هی نادرة و قال الفراء انما ادخلوا
فیها الهاء تشبیها بصدیقة لان الشیء قد یبنی علی ضده عدی بالکسر دشمنان و هو جمع لا نظیر له قال ابن السکیت لم یات فعل
فی النعوت الا حرف واحد یقال هؤلاء قوم عدی ای غرباء و قوم عدی ای اعداء و قوم عدی بالضم و الکسر ای اعداء مثال سوی و ان
ادخلت الهاء فیه قلت عداة بالضم و هو جمع عاد و هو العدو و قال تع انهم عدو لی الا رب العالمین عادیت تعادو من العداوة و تعادی ما بینهم
ای فسد و تباعد عداء بالکسر و المد و صید را در پی یکدیگر زدن و انداختن عداء بالفتح و المد درازی و پهنائی هر چیز و ستم کردن
و از حد درگذشتن و تاز کردانیدن از کاری ع ع ف آ ض ۲ عدوان بالضم آشکارا یقال عدا علیه عدوا و عدوا و عدوانا و عداء قوله تع فیسبوا الله
عدوا بغیر علم و عدا فعل الاستثناء ینصب ما بعدها تقول جاؤنی عدا زیدا و تدخل ما تقول جاؤنی ما عدا زیدا و الفاعل مضمر فیهما و عداه
ای جاوزه و ما لی عنه معدی ای لا یتجاوز الی غیره تعدی گذشتن چیزی از یکی بدیگری یقال عدیته فتعدی و ستم کردن بر کسی یقال منه
تعدی علیه و عد عنه ای اصرف بصرک عنه و تعادی القوم من العدو یعنی ای یموت بعضهم فی اثر بعض و اعتدی علیه ای ظلم عوادی باز دا
دارنده کان عدوة بالضم و الکسر کرانه وادی و جای بلند قوله تع اذ انتم بالعدوة الدنیا عداء بالکسر عدی یا منج مثل بعر و برام استعدا
یاری خواستن بر کاری یقال استعدیت الامیر علی فلان فاعدانی ای استعنت به علیه فاعاننی علیه و الاسم العدوی و هی المعونة و ایضا
ما یعدی به من جرب او غیره و هو مجاوزه من صاحبه الی غیره یقال اعدی فلان فلانا من خلقه او من علة به او جرب و فی الحدیث لا عدوی
ای لا یعدی شیء شیئا عدو دویدن خواستن اعدیت الفرس و استعدیته ای استحضرته اعداء دلیری کردن در سخن و گذشتن چیزی
از یکی بدیکری و هو معدی علیه ای معد و ابدلت الیاء من الواو استثقالا لا عدوا مثل علواء جائی که نشیند و وی جنبان و بی آرام باشد

وهذه المجاز رفان لها ضراوة كضراوة الخمر اضرى آه برامدن شکم از طعام و امتلا شدن ضرآه بالفتح والمد درختان انبوه وادی
یقال توارى الصيد فى ضرآء الوادى وهو يمشى الضرآء اذا مشى مستخفيا فيما يوارى من الشجرة ويقال للرجل اذا ختل صاحبه هو
يدب له الضرآء ويمشى له الخمر واستضرى الصيد اذا اختلته من حيث لا يعلم ضرتيه دهى بر راه بصره بسوى مكه ضعتر در رخنى وطهاء
عوض الواو ضعوات ج ضعوى منسوب بوى وايضا مصدر من وضع يضع وقد ذكر فى باب العين ضغو ضغاء بالضم والمد بانك
روباه وكربه عع ف اص ٢ وآواز هر مقهورى وهر خوارى ضفو تمام شدن ورسان شدن عع ف اص ٢ ثوب ضاف اى سابغ وبسيار
شدن مال ويقال فلان فى ضفوة من عيشه ضاف الراس بسيار موى ضناء بالفتح والمد بسيار بچه شدن زن عع ف اک ٢ بهمز
ولا ضنو بالفتح والكسر بلا همز فرزند ضنى بالقصر بيمارى عع ک اف ٢ نمود رجل ضنى وضن مثل حرى وحر يقال تركته ضنى وضنيا وفى ضنى
يستوى المذكر والمؤنث والجمع لانه فى الاصل مصدر واذا كسرت النون ثنيت وجمعت واضناه المرض اى اثقله مضاناة معاناة ضوة
ضواة آواز وفرياد يقال سمعت ضوة القوم ضوضاة اصوات الناس يقال ضوضوا بلا همز وضوضيت وضويت اليه اضوى ضويا اذا
اويت اليه وانضممت واضويت الامر اضعفته ولم تحكمه وبالبعير ضواة اى سلعة ضوى لاغرى عع ک اف ٢ غلام ضاوى على فاعول
باريك اندام وجارية ضاوية وفى الحديث اغتربوا لا تضووا اى تزوجوا فى الاجنبيات ولا تتزوجوا فى العمومة وذلك ان العرب تزعم
ان ولد الرجل من قرابته يجى ضاويا نحيفا غير انه يجى كريما على طبع قومه ضهياء بالمد درختى وزنى كه اورا حيض نباشد امراة ضهياة
وضهياء بالتاء والهاء وهذا يقتضى ان يكون الضهيا مقصورا مضاهاة مانستن بهمز ولا وقرئ يضاهون بلا همز وهذا ضهى هذا
اى شبيه **فصل الطاء** طاه مثال طغاة لاى وما بالدار طوري مثال الطوعى احد **طبى** بالضم والكسر پستان ما دبان
سباع وحزواسب وقد تكون لذوات الخف ايضا وفى المثل جاوز الحزام الطبيين الطباء ج طبى خواندن عع ف اص ٢ وک ٢ وباز كردانيدن
از كارى عع ف اهـ ٢ كصلته بعين الطباه اى دعاه واطبى بنو فلان فلانا اذا خالوه وقتلوه وخلف طبى اى مجيب **طحو** كستردن بدان
كشيدن ورفتن وبر پهلوى چپ خفتن عع ف اص ٢ دمحنهما يقال طحا الرجل وما ادرى اين طحا اى ذهب وطحا به قلبه اى ذهب به فى كل شى
طحا بالقصر زمين كسترده طاحى كشيده اى ممتد يقال ضربه ضربة طحا منها اى امتد طواحى كركسان بر هوا كرد مردار كردنده **طخاء** بالمد
ابر برامده ودلتنكى ويقال ما فى السماء طخية بالضم اى بشئ من سحاب ليلة طخياء شب تاريك كلمة طخياء سخن باريك نا مفهوم ظلام
طاخ مثل ليل داج **طادى** اى ثابت قديم مقلوب واطد **طرى** تازه طراوة طراءة تازكى عع بفتحهما وک آف ٢ اطراء ستودن
وپروردن دارو وعسل وجزان عسلة مطراة اى مرباة بالافاوية يغسل بها الراس واليد والوجه وكذلك العود المطرى اى المربى منه
بيتبخر به مثل المطر تطرية تمام كردن جامه را اطرية بكسر تين مثال صبرية اكرا وهو نوع من طعام **طغيان** وطغوان بالضم طغوى بالفتح
از حد دركذشتن عع بفتحهما وف آص ٢ طاغى نعت منه يقال طغى يطغى ويطغو طغيانا اى جاوز الحد وكل مجاوز حده فى العصيان طاغ
وطغى يطغى مثله وموج زدن دريا وجوشيدن خون وطغا السيل اذا جاء بماء كثير واطغاه المال اى جعله طاغيا طغية بالاى كوه ومكان
بلند وبلندى از هر چيز طغوة مثله طغيا بالفتح والضم مقصورا صغير من بقر الوحش طاغية ملك روم وصاعقه وقوله تعالى فاهلكوا بالطاغية
هى صيحة العذاب طاغوت جادو وديو وهر چه بدى را سرباشد وهو واحد وجمع قوله تعالى يريدون ان يتحاكموا الى الطاغوت وقد امروا ان
يكفروا به وقوله تعالى فى الجمع اولياؤهم الطاغوت يخرجونهم طواغيت ج وطاغوت وان جاء على وزن لاهوت فهو مقلوب لانه من طغى ولاهوت
غير مقلوب لانه من لاه بمنزلة الرغبوت **طفى** بالضم برك مقل طفية يكى ومار دو نشانى الحية طفية المجاور ونها طفاوة بالضم حى من اقناب
حى از قيس عيلان ويقال اصبنا طفاوة من الربيع اى شيئا منه طفو طفو بر سر آب امدن چيزى عع ف اص ٢ والظبى يطفو اذا خف على
الارض واشتد عدوه **طلا** بالقصر شخص يقال انه لجميل الطلا وبچه آهو وكاو وكوسپند يعنى ذوات ظلف الطلاء ج ويقطران اندوده
طلو پاى بچه چهارپايان بستن عع ف اص ٢ طلى مثله عع ف اک ٢ يقال طلوت الطلا وطليته اذا ربطته وحبسته فهو طلى ومطلى ه
طلبان بالضم جمع طلى للصغير من اولاد الغنم يقال بأسنانه طلى وطليان مثل صبى وصبيان اى قلح تقول منه طلى فوه بالكسر يطلى طلى طليه بالضم
طلاه كردن طلى بالضم ج اطلاء كرشدن كردن بمردن ومخوان طلاوه بالفتح والضم خوبى وپذيرائى دل يقال ما عليه طلاوة بالمد والكسر سبكى
وانرا مى پخته خوانند المثنا يعنى مى پخته وقطران وهر چه ازاد رما لند بر جاى درون كه باى بر مهند وطليته بالدهن وغيره طليا وتطلية
واطليت به على افتعلت تطليه بيمار كردن كسى را طلاء بالضم خون مطلاء على مفعال زمين نرم رو يانده مطالى زمين كه اهوان بچه را درو
چرانند **طهو** برامدن رود وبريشدن عع ف اص ٢ طهى مثله عع ف اک ٢ ومنه طهت المراة بزوجها اذا ارتفعت به وطهى يطهى مثل طم
يطم اى مر مسرعا **طهى** برچسبيدن سپيوز بر پهلو از تشنكى عع ک اف ٢ يقال منه طهى البعير وبعير طه نعت منه تطهيه مثله كوى كردن

ضعو
ضغو
ضفو
ضنى
ضوى
ضهى
طاه
طبو
طحو
طخى
طرو
طعم
طغى
طفى
طلو
طلى

لاغبار اذا كان بلا هاء وصفوت القدر اخذت صفوتها صفاة سنك روشن يقال فى المثل ما تندى صفاته صفا بالفتح اصفاء وصفى
كلك صفوا بالمد سنكها صفوان كلك الواحد صفوانه ويوم صفوان اذا كان صافى الشمس شديد البرد صفا مقصور موضعى بمكه
نام جوئى مصفاة بالكسر پالونه صفى تا قر بسيار شير صفايا ج وكذا الشاة ولقد صفت تصفو ودوست خالص وكزيده از غنيمت
وهو صفيته ايضا صفايا ج ونام زنى واصفيته الود اخلصته له وصافيته وتصافينا تخالصنا واصطفيته اخترته واصفيته بالشى اذا اثرته
به واصفى الرجل من المال والادب اى خلا واصفى الامير دار فلان واستصفى ماله اذا اخذ كله واصفت الدجاجة اذا انقطع بيضها واصفى
الشاعر اذا انقطع شعره **صلوة** نماز ودعا از بنده ورحمت از خدا ودرود بر رسول وفرشتگان وهو اسم يوضع موضع المصدر يقول

صلو

منه صليت صلوة ولا يقال تصلية تصلية نماز كذاردن ودرود كفتن وراست كردن عصا وچوب باتش مصلى نماز كذارنده ودويمين
اسب دهان وصلى الفرس اذا جاء مصليا وهو الذى يتلو السابق لان راسه عند صلاه صلاة بالفتح سنك پهن صلاء كذلك وايضا نام
مردى صلى بريان كردن كوشت ع ف ا ك ۲ وفى الحديث انه اتى بشاة مصلية وبدسكاليدن وهلاك انكندن كسى را ومنه المصالى
جمع مصلاة وهى المشرك يعنى دام وفى الحديث ان للشيطان فخوخا ومصالى وباتش درآوردن صلى بالضم والكسر سوختن باتش ع
ك اف ۲ قوله ثم هم اولى به صليا وكشيدن كرمى وسختى كارى اصلاء تصليه باتش درانداختن قوله ثم سوف نصليه نارا وقرى قوله ع
ويصلى سعيرا ومن خففه فهو من صلى النار بالكسر اى احترق ويقال تصليت بالنار واصطليت بها وفلان لا يصطلى بناره اذا كان شجاعا
اى لا يطاق صلا بالقصر طرف سرين وهما صلوان واصلت الفرس اذا استرخى صلواها وذلك اذا قرب نتاجها صلاء بالكسر والمد برآى
صلاء النار بالمد كسر او صلا النار بالقصر فتحا وقوله تعالى وبيع وصلوات قال ابن عباس هى كنايس اليهود اى مواضع الصلوات صليان
نباتى دشتى **صميان** بركشتن وجستن رجل صميان اى شجاع ويقال اصمى الصيد يصميه اذا مات وانت تراه اصماء رسانيدن تير بصيد
وكشتن معاينه وفى الحديث كل ما اصميت ودع ما انميت ولكام را استوار كرفتن اسب بدهان وكزيدن بروى وانصمى عليه اذا انصبت

صنو

صنو بالكسر يكى از چند تنه درخت كه همه از يك بيخ رسته باشد وبرادر پدرى ومادرى صنوان تثنيه صنوان ج وفى الحديث
عم الرجل صنو ابيه صنوان دو چاه نزديك كه آب هر دو از يكموضع باشد صنى تصغير صنو مغاكى كه آب دروى كرد آيد ويقال
هو شق فى الجبل ويقال اخذته بصنايته اى بكله **صوة** بالضم سنك توده بر راه بجهت نشان صوى ج والصوى ما غلظ من الارض

صوى

وارتفع ولم يبلغ ان يكون جبلا وباد راغه صاوى خشك صوى مصدر منه يقال صوت النخلة تصوى تصوية بار ناكردن شتر را وبمراد
او كذاشتن تا كشن شود يقال منه صويت الابل تصلاة اذا اخترته وبينته للفحل وخشك كردانيدن شير كوسفند وناقه تا فربه شود يقال

صهو

منه صويت الشاة تصوية **صهوة** ميان پشت اسب وبالاى كوه وبالاى هر چيزى وجاى كرد آمدن آب صهاء بالكسر والمد ج و
برج بر بالاى توده وپشته صهى زهيدن آب وسائل شدن جراحت ع ع بفتحهما ك اف ۲ **فصل الضاد ضبو** تغيير كردن

ضبو

وبريان كردن آتش چيزى را ع ف اض ۲ مضباة بالفتح مغاكى كو ماج پختن واضبيت على الشى اشرفت عليه ان اظفر به ضابى خاكستر كرم

ضحو

ضحوة هم چاشت ضحى بالضم والقصر چاشتكاه بذكر ويونث فمن انث قال انه جمع ضحوة ومن ذكر قال انه اسم على فعل مثال صرد و
ظرف غير متمكن مثل سحر يقال لقيته ضحى وضحى بلا تنوين اذا اردت ضحى يومك ثم بعده ضحاء بالمد والفتح چاشت فراخ يقال اقمت
بالمكان حتى اضحيت كما تقول اصبحت من الصباح وطعام چاشت يقال منه هم يتضحون اى يتغدون ليلة ضحياء بالمد اى مضيئة لا غيم
بها وليلة اضحيانة كذلك اضحى اسب سفيد اشهب ضحياء بالمد مونث ونام اسب ضحيان نام مردى ضاحية كلشىء ناحيته البارزة كو
ظاهر هر چيزى يقال هم ينزلون الضواحى ومكان ضاح اى بارزة وقلة ضحيانة بارزة للشمس وفعل ذلك الامر ضاحية اى علانية
ضواحى اسما نها ضحو پيدا وكشاده شدن ع ف اض ۲ يقال ضحت الطريق ضحى خوى كردن ع ك اف ۲ ضحيت بالكسر ضحى عرقت
وضحيت بالفتح ايضا ضحاء اذا برزت للشمس ع ع بفتحهما و ك اف ۲ ومنه قوله ثم لا تظما فيها ولا تضحى اضحاء بالبروز الى الشمس ويقال
اضحى فلان يفعل كذا كما تقول ظل يفعل كذا وضحى فلان غنمه اذا رعاها بالضحى وضحى بشاة من الاضحية وهى شاة تذبح يوم الاضحى و
فيها اربع لغات اضحية بالضم والكسر اضاحى ج وضحية على فعيلة ضحايا ج واضحاة اضحى ج كما تقول ارطاة وارطى وبها سمى يوم الاضحى

ضرو

قال الفراء الاضحى يذكر ويونث وضحيت عن الشى رفقت به وضح رويدا اى لا تعجل **ضرو** بيرون جستن خون از رك
ع ف اض ۲ عرق ضرى الذى لا ينقطع دمه ضار كذلك ضرو بالكسر صمغ يمنى وانواكه كام بيز خوانند وسك بچه دوند ضروة مونث
اضر ضراء ج مثال ذئب واذؤب وذئاب ضراوة باامنخ در پى صيد دونده شدن سك ع ع ك اف ۲ كلب ضار كلبة ضارية واضرى
صاحبه اى عوده واضراه به ايضا اى اغراه وضراه كذلك ومنه يقال ضريت بذلك الامر اضرى ضراوة تعودت ومنه قول عمر اياكم و

شكو — بالكسر و فتحه لغة مشافاة سخنی کشیدن و بسختی در رسیدن و شافانی فشقوته اشقوه ای غلبته فیه شکو شکایة شکیة شکاة گله کردن
عع ف آ ص ۲ شکوی گله اشکاء بگله آوردن و گله دور کردن از کسی و هو من الاضداد یقال اشکیته ای جعلته شاکیا و ایضا ازلت عنه الشکاة
واشکیته مثل شکوته و اشتکی و تشکی عضوا من اعضائه و اشتکی ای اتخذ شکوة مشکاة بالکسر سوراخ ناکذاره که چراغ در وی نهند و رجل
شاکی السلاح اذا کان ذا شوکة و حد فی سلاحه و هو مقلوب شائك شکی گله کننده و گله کرده شده و دردناك شکوة بالفتح پوست بره شیر
خواره که در وی شیر کنند شلو — بالکسر اندام با گوشت اشلاء ج و فی الحدیث ائتنی بشلوها الایمن و اشلاء الانسان اندامهای جدا
شده از هم و بقایای مردم یقال بنو فلان اشلاء فی بنی فلان ای بقایا فیهم و قول الناس اشلیت الکلب علی الصید خطاء قال ابو زید اشلیت
الکلب دعوته و قال ابن السکیت اوسدت الکلب بالصید و اسدته اذا اغریته به و لا یقال اشلیته و انما الاشلاء الدعاء یقال اشلیت الشاة
او الناقة اذا دعوتها باسمها لتحلبها و قیل الاشلاء انما هو الدعاء لتغریها علی الصید و غیره و استشلاه و اشتلاه ای استنقذه و کل من
دعوته حتی تخرجه و تنجیه من موضع او مکان فقد استشلیته و اشتلیته و یقال ذهبت ماشیة فلان و بقیت له شلیة و جمعها شلایا و لا یقال
شوی — الا فی المال شی بریان کردن عع ف آ ک ۲ شواة بالکسر پاره از بریان شواء بالمد بریانی و اشویت ای اتخذت شواء و قد انشوی اللحم و لا
یقال اشتوی شاوی خداوند گوسپند و اشوینه الطعنة شواء و تعشی فلان فاشوی من عشائه ای ابقی منه بقیة شواة بالفتح پوست سر
شوی ج و ایضا دستها و پایها و سر مردم و یقال الکل یا لبس مقتلا اشوی و یقال رماه فاشواه اذا لم یصب المقتل و یقال لا تشوی و لکن
تقتل شوی ایضا رذال المال یعنی ستور ریزه زنده و هر چیزی سهل اندك شویه بقایای مردم شوایا ج شوایة بالضم شی صغیر من کبیر کالقطعة
من الشاة یقال ما بقی من الشاة الا شوایة و شوایة الخبز القرص منه شیان دم الاخوین و ان نوعی از اندا رها است و مرد دور نکرنده شوشاة
شهو — مثل موماة ناقة سبکرو عی شی اتباع له و بعضهم یقول شوی و ما اعباه و ما اشواه و اشیاه وجاء بالعی و الشی شهوة خواهانی تن
و آرزو طعام شهی ای مشتهی و رجل شهوان و یقال منه شهیت الشی اشهی شهوة و اشتهیته و تشهیت علی فلان کذا و هذا شی یشهی الطعام
صئی — ای یحمل علی اشتهائه رجل شاهی البصر ای حدید البصر قلب شائه البصر فصل الصاد صئی علی فعیل آواز چوزه عع ف آ ک ۲ یقال
صبو — صای الفرخ یصی صئیا اذا صاح مثل صئی و آواز خوك و موش و پیل و کلا کموش و یقال فی المثل جاء بما صای و صمت ای بالمال الناطق و الصامت
صبی — و یقال ایضا جاء بما صاء و صمت و هو مقلوب منه و فی المثل تلدغ العقرب و تصئی صبی کودك صبیة صبیان ج تصغیره صبیة و قد جاء
اصیبیة و هی صبیة صبایا ج مثل مطیة و مطایا و صبی بین الصبا و الصباء مقصور بالکسر ممدود بالفتح صبیان دو طرف زنخ صبایا بالکسر
و القصر کودکی و یقال منه تصابی من الشوق صبوة صبو بضمتین میل کردن بکودکی و جوانی و نادانی عع ک آ ص ۲ صباء بالفتح و المد بازی کردن
با کودکان عع ک آ ف ۲ اصباء دل بردن از کسی یقال منه اصبته و اصبته الجاریة و بچه ناك شدن زن نهی مصبیة ای ذات صبیة صبا بالفتح
صحو — باد برین صبو و زیدن باد برین عع ف آ ص ۲ صابیه باد میان صبا و شمال و صابیت السیف و الرمح اذا ادخلتهما فی غمدهما مقلوبا و صابیت الرمح
ای هیاته للطعن مصحاة بالکسر خنور صحو هشیاری و هشیار شدن از مستی عع ف آ ص ۲ و ک آ ف ۲ و دور شدن ابر یوم صاح روز گشاده
صدی — و صحت السماء ای انکشف عنها الغیم فهی مصحیة و صحوة و اصحینا ای صرنا فی یوم صحو صدی بوم بر و آواز کوه و سرای و مانند آن و
یقال صم صداه و اصم الله صداه ای اهلکه و قد اصدی الجبل تصدیه دست زدن و صادیت فلانا اذا داجیته و ساترته و دارسته و عارضته
ایضا تصدی پیش آمدن و یقال انه لصدی ابل ای عالم بها و بصلحها صدی تشنگی عع ک آ ف ۲ فهو صاد و صد و صدیان و هی صدیا و صوادی
صری — خرمابنان دراز بی آب مانده صری بالفتح و الکسر آب ایستاده و رنك و بوی گردانیده و تصری الماء بالکسر و هو نطفة مراة
و صری الماء فی ظهره زمانا ای احتبس بالامتناع عن النکاح صری بریدن عع ف آ ک ۲ یقال الصری بولها ای قطعه و دفع کردن بدی از کسی یقال
صری الله شره و باز داشتن و صریت الماء اذا استقیته ثم قطعت و جدا کردن دو خصم را از هم یقال احتصمنا الی الحاکم فصری ما بیننا
و فصل و محبوس ماندن در دست کسی بکرو و یقال صری فلان فی ید فلان اذا بقی فی یده محبوسا رهنا صراة نهری بعراق و هی العظمی
صعو — و الصغری صراء بالمد حنظل و فبکه زرد شود صریه یکی بضر بیرناد و شیدن گوسپند تا شیر جمع شود در پستان صاری کشتی بان صراء ج
صغو — مثال قاری و قراء صعوة سنکانه صعو صعاء بالکسر ج صغو میل کردن عع ف آ ص ۲ صغی صغی کلک عع ک آ ف ۲ یقال
صغت النجوم اذا مالت للغروب و یقال صغوه بالفتح و الکسر و صغاه معك ای میله الیك یقال اکرموا فلانا فی صاغیته و هم الذین یمیلون
صفو — الیه اصغاء گوش داشتن بسخن کسی و یقال اصغی الیه اذا امال بسمعه نحوه و کوکردن خور را بوقت ریختن یقال اصغیت الاناء ای املته
و یقال هو مصغی اناؤه اذا انتقص حقه و اصغت الناقة اذا امالت راسها الی الرجل صفاء بالمد روشنی خلاف کدر عع ف آ ص ۲
تصفیه روشن کردن و صفوة الشی خالصه و محمد صفوة الله من خلقه و مصطفاه و صفوة مالی بالضم و الفتح و الکسر و صفو مالی بالفتح

لانکون من الاصل وحذف منهنا الاضمار بعضا ومنا عوضا من المضمر کما قال ولا مثلها ان اثنیه فاعدا **فصل الشین شأو** غایت
شأو هرچیز وتک ودو کذشتن عم ف آمن ۲ وخاک چاه مشآة مثل مشاة زنبیل وزنبر عشا لیج وشاوت من البئر اذا نزعت منها التراب وتشأی
ما بینهما مثل تشاءل تباعد وتشاءی القوم ای تفرقوا وعداشاوا ای للقا وشاوت القوم شاو۴ اذا سبقتهم وشاءه علی فاعل ای
سابقه وشآه مثل شغاه وشاءه مثل شاعه علی القلب ای سبقه قال ابو عبیده اشتانی ای اشتمع وقیل سبق **شباة** تیزی هرچیز شبا
شبو شبوات ج شبوة العقرب یعنی دم کزدم شبوات ج واشبی الرجل ای ولد له ولد ذکی واشبی فلان ولده ای اشبهه واشبیت الرجل
ای رفعته واکرمته واشبت الشجرة ای ارتفعت شتاء بالکسر المدزمستان قال المبرد هو جمع شتوة وجمع الشتاء اشتیه شتوی النجرلین
والتسکین منسوب وشتوت وشتیت وتشتیت بموضع کذا ای اقمت به الشتاء واشتی القوم دخلوا فی الشتاء مشاتاة معاملة فی الشتاء
شی شتوی باران زمستان وهذا الشی یشتینی ای یکفینی لشتائی **شجو** اندوه واندوهکین کردن عم ف آض ۲ واشجاه ای اغصه
شجو شجا غصه مند واندوهکین شدن واستخوان وجز آن درکلو ماندن عم ک اف ۲ شج غمکین وهی شجیه شجوی منسوب الی شج ویقال
ویل للشجی من الخلی مشددة ویاء الشجی مخففة وقد شددت فی الشعر شعر نام الخلون عن لیل الشجینا شان السلاة سوی شان المحبینا
وان جعل شجی علی فعیل من شجاه الحزن ای شجو وشجی بالتشدید لا غیر مفازة شجواء صعبة المسالک رجل شجوجی دراز پای والنسبة
شحو الی شج شجوی بفتح الجیم کا فتحت میم نمری فانقلبت الیاء الفاتح قلبهما واوا **شحو** دهان باز کردن وباز شدن عم ف آض ۲ فرس
بعید الشحوة ای الخطوة وجاءت الخیل شواحی ای فاتحات افواهها **شدو** راندن وشعر خواندن درپرده عم ف آض ۲ شادی راننده
شدو وانکه بعضی از ادب تعلم کرده باشد وباواز خواننده **شذا** بالقصر کزند ورنج یقال شذیت ای اذیت ومکس یک واحدها شذاة
شذو وبقیه قوت وشدة وتیزی بوی ونوعی از کشتیها ودرخت وبار هاجوب وکرسنکی یقال ضرم شذاه ای اشتد جوعه **شراء**
شری بالکسر خریدن وفروختن وهو من الاضداد ویمد ویقصر عم ف آک ۲ قوله تع ومن الناس من یشری نفسه ای یبیعها وشروه بثمن بخس
ای باعوه وقوله تع اشتروا الضلالة بالهدی اصله اشتریوا فاستثقلت الضمة علی الیاء فحذفت واجتمع الساکنان الیاء والواو فحذفت
الیاء وحرکت الواو بحرکتها لما استقبلها ساکن ویجمع شری علی اشریه وهو شاذ لان فعلا لا یجمع علی افعلة شری بتسکین ثانی حنظل
شری کسی رذال الناس ودیار مصر وکوهی نزدیک تهامه ودیه بود درنفس المدینه نیز سمی ودی درخت وی ویقال لفلان طعمان اری وشری شریه یکی ونظرکا از دانه دسته باشد شری غروها برستوران وابله دیه براندام کم
از اخراج کویند ویقال منه شری جلده فهو شر علی فعل وراه درکوه سلمی وهو جبل کثیر الاسد وبیک شدن از غضب عم ک آف ۲
وبهار درخشیدن درخش وبیار جنبیدن ما روابب دررفتار فرس شری علی فعیل وشری الرجل واستشری ای لج فی الامر
اشراء الحرم نواحیه واحدها شری اشراء بر کردن کاسه وحوض شریان بالفتح والکسر درختی کر ازوی کمان سازند وبالکسر منه رانه
جهنده شرابیج شروی بالفتح مانند شروی علی فعوعل اسم جبل شراة بالضم بعضی از خوارج شاری یکی سمو بذلک لقولهم انا شرینا
انفسنا فی طاعة الله ای بعناها بالجنة حین فارقنا الائمة الجائرة ومنه یقال تشری الرجل اشتراء خویدن متشری جرنده وکو کبی کر سعد
شصو اکبر است **شصو** بالضم باز ماندن چشم عم ف آض ۲ شصا بصره ای شخص واشصاه صاحبه رفعه وفی المثل اذا ارجحن شاصیا
فارفع یدا ای اذا سقط ووقع رجلیه فاکفف عنه وبرامدن ابر ودست وپای دروا شدن از مرده ومرداری که آماس کرده باشد شصی کک فهو
شطو شطی ی میر ن شاص شاصیه خیک در اکنده که پایهای وی درواشده باشد شواصی ج شاصلی مثل باقلی کیاهی ۳ اذا اشتد فقر واذا خفف مدّ شطا۴
نام دهی در نواحی مصر شطوی منسوب بوی **شطة** پاره از عطا شطا یاج وتشظی الشی اذا انطایر شظا پاره شظا استخوان تنکی
شعو شعی ننه کربیا زوجسبیده است ولنکیدن اسب عیز ید ن ان استخوان ومنه قیل شظی الفرس بالکسر وکفتی بی شظا القوم اتباع وملحق شوند کان
شغی بیرونی براپشان وهو خلاف صمیم القوم غارة **شعواء** ای متفرقة فاشیه ومنه اشعی القوم الغارة وجاءت الخیل شواعی وشوایع
ای متفرقه **شاعیه** ای زائدة ومنه رجل اشغی وامراة شغواء وهم وهن شغو شغا مصدر منه عم ف آض ۲ وک آف ۲ شغواء
ایضا عقاب **شفا** کرانه وکوشه ویقال للرجل عند موته وللقمر عند امحاقه وللشمس عند غروبها ما بقی منه الا شفی ای قلیل وشفا کل شی
حرفه قوله تع وکنتم علی شفا حفرة من النار وتثنیته شفوان قال الاخفش الالف فیه مبدل من الواو لانه لم یجی فیه الامالة والامالة من الیاء
شفاء بالکسر والمد تندرستی وتندرستی دادن عم ف آک ۲ یقال شفاه الله من مرضه واشفی علی الشی اشرف علیه یقال اشفی المریض
علی الموت واستشفی ای طلب الشفاء واشفیتک الشی اعطیتکه تستشفی به واشفیت بکذا وتشفیت من غیظی ای استشفیت به ویقال
شقو اشفاه الله عسلا اذا جعله له شفاء اشفا بالکسر والقصر درفش **شقا** شقاوة بالفتح بدبختی نقیض سعادت وقرء قتادة شقاوتنا
بالکسر وهی لغة وهی واوی یقال شقی الرجل انقلبت یاء لکسرة ما قبلها ویشقی انقلبت الفا لفتحة ما قبلها واشقاه الله فهو شقی بین الشقوة

سما مفرح خواندند **سماء** آسمان يذكر ويؤنث اسمية سموات ج وسقف وسايه بان وباران يقال ما زلنا نطأ السماء حتى اتيناكم اسمية سمي
على فعول ج ويشناسب سمو بلندی و برآمدن يقال سموت وسميت مثل علوت وعليت عم ت آمن ت وك ت وتساموا ای تواردوا وسما الى الشخص
ارتفع حتى استبنته وسما بصره اى علا وقوم سوامى اى فحول يا فعة روسها ويقال رددت من سامى فر اذا ازلت نخوته وسما الفحل سماوة
اذا سطا على شوله سماوة ايضا شخص هر چيز وموضعی در باديه وسماوة البيت سقفه واما قول الشاعر ع سماء الاله فوق سبع سمائيا فجمعه
على فعائل كما يجمع سحاب على سحائب ثم رده الى الاصل ولم ينون كما ينون جوار ثم نصب الياء الاخيرة لانه جعله بمنزلة الصحيح الذي لا ينصرف كما تقول
مررت بصحائف اسم نام اسماء ج تقدير وزنه افع والذاهب منه الواو لان جمعه اسماء وتصغيره سمي وهو مشتق من سموت لانه تنويه ورفعة
سنی واختلف فی تقدير اصله قال بعضهم فعل بالكسر وقال بعضهم بالضم وافعال جمع لهذين مثل جذع واجذاع وقفل واقفال ولا يدرى صيغته الا
بالسمع وفيه اربع لغات اسم بالكسر والضم وسم بهما والالف للوصل وقطع لضرورة الشعر ايضا كقول الاحوص شعر وما انا بالمحسوس فی
جذم مالك ولا من تسمى ثم يلتزم الاسماء سموی منسوب واسمی ايضا على حاله وجمع الاسماء الاسامی وحكى الفراء اعيذك باسماوات الله
تسميه ناميدن و بنام خواندن ونام نهادن يقال سميت فلانا زيدا او بزيد واسميته مثله فتسمى به سمى على فعيل هم نام ونام زد يقال هو
سميه كما يقال هو كنيه وقوله تع هل تعلم له سميا اى نظيرا يستحق مثل اسمه ويقال مساميا يساميه واسمى فلان اى اخذ ناحية السماوة
سماة بالضم صيادان مثل رماة وسموا واستموا اى خرجوا للصيد **سنا** بالقصر روشنائی برق وجز آن وگياهی از او دويه منسوب
بمكه وبالمد بلندی سنی بلند واسناه ای رفعه وسناه ای فتحه وسهله وسانيت الرجل اذا راضيته وداريته واحسنت معاشرته وتسنى
اى تغير واصله تسنن فابدلت من احدى النونات ياء مثل تقضى من تقضض مسناة بند آب سانية شتر آبكش و فی المثل سير السوانی
سوی سفر لا ينقطع يقال سنت الناقة تسنو ای سقت الارض وسحابة تسنو الارض وقوم يسنون لانفسهم اذا استقوا ارض مسنوة ومسنية
قلبوا الواو ياء ويقال اخذته بسنابته ای اخذه كله سنة سال سنون سنوات سنهات ج اذا جعلت نقصانه الواو فهو من هذا الباب يقال
منه اسنى القوم يسنون اسناء اذا لبثوا فی مواضع سنة واسنتوا اذا اصابتهم الجدب وبه يقلب الواو تاء للفرق بينهما **سواء** برابری و راست
قوله تع فانبذ اليهم على سواء وميانه چيزی قوله تع فی سواء الجحيم وجز يقال ما عدلت عنك لسوائك اى لغيرك سوی بالضم والكسر والقصر
راست سواء بالفتح والمد كذلك مكان سوی وسواء اى عدل ووسط فيما بين الفريقين وتقول مررت برجل سوائك وسوائك اى غيرك وهما
سواء وسواءان وهم سواء واسواء وسواسية اى اشباه على غير قياس قال الاخفش وزنه فعلفلة ذهب عنه الحرف الثالث قال فاما سواسية
فان سواء فعال وسية يجوز ان يكون فعة وفلة الا ان فعة اقيس لان اكثرها يلقون موضع اللام وانقلبت الواو ياء لكسرة ما قبلها لان
اصلها سوية ليلة السواء شب سيزدهم از ماه اسوی ای اسقط واغفل يقال اسويت الشیء اذا تركته واغفلته ولا يساوی هذا الدرهم ای
ايضا ولا يساويه اى لا يعادله تسويه راست و برابر كردن يقال سويته فاستوى اى اعتدل وهما على سوية اى على سواء وقسمته بينهما
بالسوية ورجل سوی الخلق اى مستو ويقال استوى من اعوجاج واستوى على ظهر دابته اى استقر وساويت بينهما اى سويت واستوى
الى السماء اى قصد واستوى عليه اى اقبل استوى عليه اى استولى عليه وظهر واستوى اى انتهى شبابه وقصدت سوى فلان اى قصدت قصده
سوية كساء محشو بثمام ونحوه كالبردعة وحويت شتر سوايا ج ويقال كيف اصبحتم فيقال مسوون صالحون اى اولادنا ومواشينا سوية
سهو صالحة وفی الحديث اذا نسا واهلكوا وقوله تع لو تسوى بهم الارض اى تستوى بهم سوى بالضم نام آب سهی ستارة ريزه فی بنات النعش
الكبرى والناس يمتحنون به ابصارهم وفی المثل اريها السهى وتريني القمر سهو همانند صفه و خانه خرد وكنجينه و ناقه نرم رفتار سهاء بالكسر
والمد ج سهوا آرام ونرمی سهاء ج مثل دلو ودلاء وغفلت عم ف آمن ت يقال سها عنه فهو ساه وسهوان ويقال عليه من المال ما لا
يسهى ولا ينهى اى لا يبلغ غايته وحملت المرأة سهوا اذا حبلت على حيض والمساهاة فی العشرة ترك الاستقصاء سهوا ساعتی از اول شب
سی وفی المثل ان الموصين بنو سهوان معناه انك لا تحتاج الى ان توصی بها وانما يوصى من كان غافلا ساهيا **سية** القوس سر هاي
بركشته كمان سيات ج والهاء عوض من الواو والنسبة اليها سيوی بهمز ولا قال الفراء يقال هو فی سی راسه وفی سواء راسه اذا كان
فی النعمة وقد يفسر اى فی عدد شعره من الخير سی بالفتح زمينی از ديار عرب وبيابان وقولهم لا سيما نه همنا وخاصة ونحو وهی كلمة
يستثنى بها وسی بمعنى همنا برابر وتثنيته سيان فتم اليها ما والاسم الذی بعد ما لك فيه وجهان الجر على ان تجعل ما زائدة وتجر
الاسم بسی لان معنى سی معنی مثل وينشد قول امرئ القيس شعر الا رب يوم صالح لك منهن ولا سيما يوم بدارة جلجل مجرورا ومرفوعا
تقول اضرب القوم ولا سيما اخيك اى لا مثل ضربه اخيك والرفع كقولك ولا سيما اخوك اى لا مثل الذی هو اخوك فتجعل ما بمعنى
الذی وتضمر هو وتجعل ابتداء واخوك خبره فاعلم قال الاخفش يقال ان فلانا كريم ولا سيما ان اتيته قاعدا فان ما ههنا زائدة لا

بتکلف مردمی نمودن وسرهیت کوفتن کنیزک را قال یعقوب اصله سرر من السرور فابدلت من احدى الراءات یاء کما یقال تقضى من تقضض
سریة بالضم والتشدید کنیزک بجهة فراش سراری ج سریة بالفتح وتخفیف الراء پارهٔ از لشکر سرایا ج یقال خیر السرایا اربعمائة رجل
وسروت الثوب وسریته عنی اى القیته وسروت عنی الدرع بالواو لا غیر ویقال انسرى عنه الهم انکشف وسری عنه مثله سروة بالکسر
تیر خرد سری ج والجرادة اول ما تکون وهی دودة واصلها الهمزة وسریة لغة فیها ارض مسروة ذات سروة سراة کل شیء ظهره ووسطه
والجمع سروات وفی الحدیث لیس للنساء سروات الطریق اى یمشین فی الجوانب سراة النهار وسطه سراء بالمد والفتح درخت کمان
وی کمان سازند اسراء برکشیدن مردم و شتر و گوسفند وهی سری ابله وسراة ماله واستری الموت بنی فلان ای اختار سراتهم
ساده ستون وابریشم سواری ج ونام مردی سری بالضم سیر بشب رفتن عع ف آک ۲ سریت واسریت بمعنی سریت سری
بالضم فیهما اسم منه وبالالف لغة اهل الحجاز وجاء القرآن بهما جمیعا ویقال اسراه واسرى به قوله تعالی سبحان الذى اسرى بعبده لیلا
وان کان السری لا یکون الا باللیل ذکر للتاکید کما یقال سرت امس نهارا والبارحة لیلا مرایه بالکسر دوکد شتن از چیزی بچیزی والسرایة
سری اللیل وهو مصدر ویقل فی المصادر ان تجئ على هذا البناء لانه من ابنیة الجمع وبعض العرب یونث السری والهدى توهما انهما
جمع سریة وهدیة اسرائیل نام مردی یقال هو مضاف الى ایل هو والا واسرائین بالنون کما یقال جبرین واسماعین **سطو** دست سطو
در رحم ناقه کردن داعی تا اب فحل را بیرون کند ونهادن اسب کام را ووسیار رسدن اب وسخت کرفتن وحمله کردن عع ف آ
ص ۲ یقال سطا به سطوة بیکبار سطوات ج والفحل یسطو على طروقته ساطی انکه بغلبه شهوت از میان شتران بیرون اید ازیکی بر
دیکری واسب کام دوونهنده وفرس ساط الذی یسطو على سایر الخیل ویقال هو الذی یرفع ذنبه فی حضره **سعی** دویدن وشتاب
کردن وکسب وکار کردن وخراج وباج کرفتن عع بفتحهما ساعی خراج وباج ستان وانکه کار ریج کسی انکند وکثیرا ما یقال ذلک فی ولاة سعی
الصدقة سعاة ج مسعاة واحدة المساعی فی الکرم والجود سعو بالکسر پاساعت از شب یقال مضى من اللیل سعو وسعواء مثله یقال
ساعانی فسعیته اسعیه اذا غلبته فیه سعایه بالکسر غمازی وبد کردن یقال سعى به الى الوالی اذا وشى به سعایه ایضا پارهٔ از بهای خود
دادن مکاتب بجهة ازادی واستسعیت العبد فی قیمته ویقال زنی بحرة وامة وساعی فلان بامه ویکون المساعاة فی الاماء خاصة ۵
سفی باد خاک را بردن عع ف آک ۲ سفی نعت واسفی بالفتح خارکیاه وخاک سفاة اخص منه وکم موی شدن پیشانی اسب
فهو اسفی نعت منه بغل اسفى استر سبکرو ولا یقال للبنی اسفی لخفة ناصیته الا للفرس بغلة سفواء سریعه سفو بشتاب رفتن سفا سفی
ای اسرع فی المشی والطیران اسفى الزرع اذا خشن اطراف سنبله سفیان نام مردی بفتح وبضم وبکسر سفوان بالتحریک موضعی نزدیک
مکه مسافاة مسافه **سقی** بالکسر والمد مثلث شیر واب اسقیه اسقیات اساقی ج وطب مثلث شیر خاصه بجی حیک
روغن خاصه قربه مثلث اب خاصه سقی اب دادن وسقیاک الله کفتن عع ف آک ۲ یقال سقیت تلاتا واسقیته اب خوراندم و
سقیا لک کفتم وسقاه الله الغیث واسقاه اب ده داد والاسم السقیا بالضم ویقال سقیته لشفته واسقیته لماشیته وارضه والاسم سقی
السقی بالکسر اسقیج ساقیه جوی خرد سواقی ج سقی على فعیل ابر بزرک قطره اسقیج على خلاف القیاس و بردی سقیه یکی از وی
وجز ما بن رجل سقاء وامراة سقاءة وسقایه وفی المثل اسق رقاش انها سقایة یضرب للمحسن اى احسن الیه لاحسانه مسقوی کشت
آبی عذی بالکسر کشت دشتی که از باران آب خورد مسقاة بالفتح جای آبخوردن وبالکسر آلت آب خوردن سقی بالکسر زرد آب یقال
منه سقی بطنه واستسقی اى اجتمع فیه ماء اصفر ونو مسنی وجهه آب یقال کم سقی ارضک اسقیج اسقاء عیب وغیبت کردن تسقیه
آب دادن شدد للکثرة وسقاک الله کفتن اسقاء کک مساقاه بیمار و تعهد کردن درخت بشرکت دخل وی تساقی یکدیکر را
خوراندن استسقاء آب خواستن وبرکشیدن از چاه واستقیت فی القربة وسقیت بیها بمعنی سقایه بالکسر وپیمانه شراب و
منه قوله تعالی جعل السقایة فی رحل اخیه وهو الصواع الذی کان الملک یشرب منه **سلو** سلی بالضم فیهما خرسندی و بیغمی
عع ف آص ۲ وکا اف ۲ یقال سلوت وسلیت عنه سلوی ورنج وعسل قال الاخفش لم اسمع له بواحد ویحتمل ان یکون جمعه و سلو
وحدانه سواء کما فی دفلی ویقال هو فی سلوة من العیش اى فی رغد سلی بالقصر پوست که بر روی شتر بچه درکشیده زاید وازا
بپارسی بارک خوانند ناقه سلیا انکه سلی در شکم وی مانده باشد وان مهلک است تسلیه خرسندی وپژمانی دادن مسلی اسب ستم ها
ونعت منه وبیرون کشیدن سلی از رحم ناقه وفی المثل وقع القوم فی سلی جمل اى فی امر صعب وان لم یکن فی الجمل سلی ویقال فی المثل
انقطع السلی فی البطن اذا ذهبت الحیلة کما یقال بلغ السکین العظم اسلاء بیغم کردن انسلاء لازم منه وانسلی عنه الهم وتسلی بمعنى انکشف
سلوانه بالضم خرزة کانوا یقولون اذا صب علیها ماء المطر فشربه العاشق انسلی سلوان بالضم نام آب و بیغمی و دارو که از ا

کسی را زناء بالتشدید حمد و نزما ده و قولهم هو لزنیة بالفتح والکسر نقیض قولهم لرشدة والمرأة تزانی مزاناة و زناء ای تباغی **زاوبه**
کنج و بیقوله زوایا ج زویت الشیء جمعته و قبضته عم ف آک ۲ و فی الحدیث زویت لی الارض فاریت مشارقها و مغاربها و انزوت
الجلدة انقبضت یعنی در کشیده شد **زی** بالکسر پوشش و هیئة واصله زوی یقال منه زییته والقیاس زویته و زوی الرجل
ما بین عینیه یعنی از تنگ در افکند و زوی المال عن وارثه زیا ای صرفه **زو** نام کوهی و قضاء و قدر یقال جمع و زوی ای قضی و قدر
قدر زو و زیه زوار به دیلی بزرگ که یك شتر گوشت برد **زای** حرفی از حروف معجم یمد و یقصر و لا یکتب الا بیاء بعد الالف قال
زید بن ثابت فی قوله تعم ثم ننشزها بالزای نرفعها یعنی اقراه بالزای **زوزاة** پشت ستیخ کرده رفتن و گام نزدیك نهادن یقال منه
زوزی الرجل یزوزی **زهو** بالفتح والضم لغة اهل الحجاز غوره خرمای زرد و سرخ و رنگ گرفتن غوره خرما یقال اذا
ظهرت الحمرة والصفرة فی النخل ظهر فیه الزهو و زها النخل زهوا و ازهاء مثله و دیدار نماینده خوب یقال زها الشیء بعینك و برد آمدن
سراب چیزی را یقال زها السراب الشیء ای رفعه و هذا بالالف لا غیر و ربما قالوا زهت الریح الشجر تزهاه اذا هزته و وزیدن باد و بیك
و سهل داشتن یقال ازهاه و ازدهاه و رفتن ناقه بعد از ورود یکشبانروز و راندن **معدلة** و نرم و کار با طل و دروغ و جنبانیدن باد
درخت را و پستان کردن میش نزدیك زادن عم ف آص ۲ و کبر و ناز کردن یقال زهی الرجل فهو مزهو مجهولا و ازدهی فهو مزدهی
و للعرب احرف لا یتکلمون بها الا علی سبیل المفعول به و ان کان بمعنی الفاعل مثل قولهم زهی الرجل و عنی بالامر و نتجت الناقة
و اشباهها اذا امرت به قلت لتزه و کذلك الامر من کل فعل لم یسم فاعله و امر الغائب لا یکون الا باللام کقولك لیقم زید و فیه لغة
اخری زهی یزهو زهوا ای تکبر و منه قولهم ما ازهاه و لیس هذا من زهی لانه لا یتعجب من فعل مجهول و ابل زاهیة اذا کانت لا ترعی
الحمض و یقال هم زهاء مائة ای قدر مائة **فصل السین** **ساو** همت و بنورد خاطر و جایگاه باش و دوری قصد و همت و
کشتن بچیزی یقال منه انت ذو ساو ای بعید الهم و ساه بمعنی ساء مقلوب منه **سبی** سباء برده کردن عم ف آک ۲ استباه
مثله و دل بردن معشوق عاشق را و خمر از شهری بشهری بردن فاما اذا اشتریتها لتشربها فبالهمز سبیتها خمرا و بالهمزة ایضا و زن
برده و غریب کردن و دور گردانیدن یقال سباه الله و یقال ذهبوا ایدی سبا و ایادی سبا ای متفرقین و هما اسمان جعلا واحدا
سابیاء بالمد مشیمه که با بچه بیرون آید از رحم و نتاج و گوسپند کثیر النسل سوابی ج اسابی الدماء راههای خون اسباءة بالکسر یکی
سنا لغة فی سدی الثوب یعنی تار و اسبیت الثوب مثل اسدیته و استانت الناقة استیناء استرخت من الضبعة **سجیة** خو و طبیعت
سجو بضمتین آرام گرفتن و دائم شدن عم ف آص ۲ قوله تعم واللیل اذا سجی ای طم و سکن و منه البحر الساجی و طرف ساج ای ساکن و
تسجیة پوشانیدن مرده را **سحا** شب پره سحاة یکی و هما مفتوحان مقصوران و سحاة کلشبی قشره سحاء ج و ساحة خانه و مانند
آن سحاء الکتاب بالکسر والمد مهر نامه سحاءة یکی اسحیة ج و گیاهی که زنبور عسل از او خورد و جنبت ساح خورندگان گیاه و اسحی الرجل
ای کثرت عنده الاسحیة و ما فی السماء سحاءة من سحاب ای قطعة و سحوت القرطاس و سحیته ای قشرته عم بفتحها و ض ۲ و ک ۲
ثلث لغات و سحوت الطین عن وجه الارض و سحیته ای جرفته یعنی ببند بدم و سحوت الکتاب و سحیته ای شددته بالسحاء یعنی مهر کردم
رجل اسحوان بضمتین مرد بسیار خوار ساحیه باران سخت بارنده مسحاة بیل آهنین و کلنده **سخاوة** سخاء جوانمردی عم ف
ض ۲ و ک ۲ و باز ماندن از چیزی یقال سخیت نفسی عنه اذا ترکته و جوانمرد شدن عم بضمتها سخو فروزانیدن آتش بر بیرون
آوردن خاکستر و آتش از دیکدان عم ف آص ۲ سخی مثله عم ک آف ۲ و یقال اسخ نارك ای اجعل لها مکانا توقد علیه سخی با لفتح
لنگی شتر و شتر بچه یقال منه سخی یسخی سخی فهو سخ مثل عم و فلان یتسخی ای یتکلف السخاء مکان سخاوی جای نرم و ارض سخاویة
سخواء زمین نرم فراخ سخاوی بفتح الواو و کسرها ج مثل صحاری **سدو** دست دراز کردن بچیزی یقال سدت الناقة تسدو
و هو تذرعها فی المشی و گام فراخ نهادن ستور عم ف آص ۲ یقال ما احسن سدو رجلیها و اتو یدیها و بوق سواد و فلان یسدو
سد و فلان ای ینحو نحوه نیرة سدیه و دیر سد غوره نرسداة تری شب و تار جامه اسدیه ج سدی گلك یقال سدیت الارض بالکسر
و هی سدیة بمنالة شد و اسدی النخل ای سدی بسره و ذلك اذا استرخت ثفاریقه اسداء با فتن یقال اسدیت الثوب و استیته و سدیته
یقال طلبت الشیء فاسدیته ای اصبته فان لم تصبه قلت اعشیته و مهمل گذاشتن یقال ابل سدی بالضم مهمل گذاشته قوله تعالی
ایحسب الانسان ان یترك سدی و بفتح السین ایضا و تسداه ای علاه سادی ای سادس یعنی ششم ابدلت من السین یاء کما فی سرق
سرو سروة یکی و جای بلند تر از آب راه و فرو تر از کوه و محله جهم و جوانمردی و مردمی و سو سخاء فی مروءة عم ف آص ۲ و ک ۲
آف ۲ سری نعت منه سراة ج سروات جمع الجمع سریّ ایضا جوی خورد اسریه سریان ج سراوة سری شدن عم بضمتها تسری

رمى الله لك اى نصرك وصنع لك ورمآء بالفتح والمد ربوا وافزونى وارمى فلان اى اربى قال عمر لا تشتروا الذهب بالفضة الا يدا بيد
هاء وهاء انى اخاف عليكم الرمآء ارماء انداختن ارميت الحجر من يدى اى القيت ويقال طعنه فارماه عن فرسه اى القاه عن ظهر
دابته كما يقال اذراه دهشة شكار ديه تير افكنده يقال بئس الرمية الارنب مرماة بالكسر پيكان كود وپاچه ستور وفى الحديث لو ان احدكم
رنو — دعى الى مرماتين لاجاب وهو لا يجيب الى الصلوة رنو بپيوسته نگريستن ع ف آ ض ۲ ارنآء متعد منه يقال ارنانى حسن ما رايت كاس
رنوناة على ضلعلة اى دائمة ساكنة ويقال فلان رنو فلانة على فعول بالفتح اى دائم النظر عليها ورجل رنآء وكلت رناء بالضم والمد
روى — آواز ونا بالفتح والقصر چيزى كه در وى نگرند وقولهم يا ابن ترنى كانه من اللئيم ا رويه بالضم والتشديد بزكوهى ماده ونام زنى .
اراوى ج والاروى على افعل كلك وهذا بغير قياس اروى ايضا نام زنى ريان سيراب ريا مونث ولم يبدل من الياء واوا لانها صفة
وانما يبدلون الواو فى فعلى اذا كانت اسما والياء موضع اللام كقولك شروى من شريت وتقوى من تقية وان كانت صفة تركوها على
اصلها يقال امرأة خزيا وريا ولو كانت ريا اسما لكانت روا لانك كنت تبدل الياء واوا موضع اللام وتترك الواو التى هى عين فعلى
على الاصل ريا بوى خوش ويقال ريا ريح طيبة من نفحة ريحان او غيره ريان ايضا نام كوهى روية خاجت واند يشه در كار روبا فى وام
روآء بالكسر والمد ريسن پارهٔ كه بان بار بر شتر بند ندار وبرح يقال منه روية على الرجل اى شد ته على البعير ورويت على اهلى ولاهلى
اذا اتيتهم بالماء ويقال من اين ريتكم بالفتح اى من اين ترتوون الماء رى بالفتح والكسر وروى بالكسر والتخفيف سيراب شدن ع
ك آ ف ۲ رويت وارتويت وترويت بمعنى روايه بالكسر باز گفتن سخن وشعر از كسى ع ف آ ك ۲ فهو راو فى الماء والشعر من قوم
رواة ورويت القوم ارويهم ريا اذا استقيت لهم الماء تروية بروايت شعر داشتن كسى را وسيراب كردانيدن ارواء كلك وروز
هشتم از ماه ذى الحجة واند يشه كردن در كار روايه علم راويه شتر ابكش وتوشه دان بمند العامة على الاستعارة ماء رواء بالفتح والمد
عذب وماء روى كلك بالكسر والقصر رواء بالضم والمد بدار ودجل راوية للشعر الهاء للمبالغة وقوم رواء من الماء بالكسر والمد
عين ريه بالكسر بسيار آب روى حرف فى نفس شعر وابر بزرك سخت بارنده ويقال شربت شربا رويا وارتوى الحبل اى غلظت قواه وارتوت
رهو — مفاصل الرجل اعتدلت وغلظت رهو ميان هرد وپاى كشاده رفتن ونرم رفتن ع ف آ ض ۲ ومنه قوله تم واترك البحر رهوا اى ساكنا
على هينته ونوعى از مرغان ويقال هو الكركى رهو رهوة جاى بلند وپست وهو من الاضداد واب راه ميان محله وفى الحديث انه
قضى ان لا شفعة فى فناء ولا طريق ولا منقبة ولا ركح ولا رهو رهاء ج وارهيت لهم الطعام والشراب اذا ادمته لهم مثل ارهنت وطعام
راهن وراه اى دائم وراه على نفسك اى ارفق بها چش راه لى ساكن رافه ورها البحر اى سكن رهاء زمين فراخ ورهآء بالضم والفتح حيى
زبى — از مذحج رهاوى منسوب اليه **فصل الزآء** زبى باركردن ع ف آ ك ۲ ازدبا مثله يقال زبيت الشئ وازدبيته اى حملته زبية
بالضم پشته ربى ج وفى المثل قد بلغ السيل الزبى ومغاكى بجهة صيد شير وده يقال تزبيت زبية انبى تشتاب زدكى ونشاط وسبكى على
زجو — اضول ورفتار مختلف وشر وكارى بزرك ازابى ج ترجيه بنرمى راندن كار يقال كيف تزجى الايام اى كيف تدافعها رجل مزجى لى
مزنج وتزجيت بكذا اكتفيت به ازجاء راندن مزجى چيزى اندك مزجاة مونث منه قوله تم وجئنا ببضاعة مزجاة اى قليلة والريح تزجى
السحاب والبقر تزجى ولدها اى تسوقه زجاء بالفتح والمد باسانى كرد امدن خراج وروانى كار يقال فلان ازجى بهذا الامر من فلان اى
زدو — اشد نفاذا فيه منه ويقال عطاء قليل يزجو خير من كثير لا يزجو ويقال ضحك حتى زجى اى انقطع ضحكه زدو كون باختن كو دك واندا ختن
ان در مغاك ع ف آ ض ۲ مزداة بالكسر مغاك كوز انداختن وابن راخاج كويند يقال ابعد المدى وازده ويقال زدو لغة فى سدو
زرى — وهو مد اليد نحو الشئ زرايه بالكسر خشم وعتاب وعيب كردن ع ف آ ك ۲ يقال منه زريت عليه وتزريت عليه بمعنى وقال ابو عمرو
الزارى على الانسان الذى لا يعده شيئا وينكر عليه فعله ازراء خوار مندى نمودن وتقصير كردن يقال ازريت به اذا قصرت به وازدريته
زفى — اى حقرته زفيان سخت وزيدن باد وزفته الريح اى طردته ونام مردى شاعر نافة زفيان سريعة قوس زفيان سريعة الارسال للسهم
زقا — زفى بال برداشتن شترمرغ وبرداشتن سراب چيزى را در هوا زقو زقى بانك كردن ع ف آ ض ۲ وك ۲ زقاء بالمد والضم صوت
وكل صائح زاق زقية بالفتح اى صيحة يقال فى المثل وهو اثقل من الزواقى وهى الديوك لانهم كانوا يسمرون فاذا صاحت الديك تفرقوا
زكو — زكوة تزكية زكوة دادن از مال وپاكيزه كردن. وستودن خود را وزكوة از كسى گرفتن قوله تم وتزكيهم اى تطهرهم زكا بالفتح
اى شفع يقال خسا اوزكا يعنى طاق يا جفت زكاء بالفتح والمد كواليدن ع ف آ ض ۲ ولا نو آمدن وتنعم كردن زكو كلك يقال هذا الامر
زنى — لا يزكو بفلان اى لا يليق به ازكاء كواليدن غلام زكى زاك والصدر منه زكو بعمتين وتزكى تصدق زنا مقصور عند اهل الحجاز
ممدود عند اهل نجد بازن حرام جمع امدن ع ف آ ك ۲ زنوى نسبت از مقصور زناوى از ممدود تزنيه بزنا منسوب كردن وزانى خوانند

ساتم فان كى عليه ورقا فى بحر ازالقضاء ويقال لم

ر
رشا ستارگان خرد در برج حوت وهی من المنازل **رضوان** بالکسر والضم خوشنودی مرضاة کذلک وپسندیدن عم ف آ ض ۲ رضی
بالکسر مقصور مصدر محض یقال رضیت عنه واصله رضوت ویقال رضیت الشیء وارتضیته فهو مرضی ومرضو علی الاصل والاسم الرضاء بالمد
وعن الکسائی رضوان وحموان فی تثنیة الرضا والحمی والوجه حمیان ورضیان وجمیع ذلک من الواو وعیشة راضیة ای مرضیة لانه یقال
رضیت معیشته علی ما لم یسم فاعله ولا یقال رضیت بالفتح ویقال رضیت به صاحبا ورضیت علیه فی معنی رضیت به وعنه ایضا ترضا
ترضیه خوشنود کردن وترضیته اذا ارضیته بعد جهد واسترضیته فارضانی وراضانی فلان فرضوته ارضوه بالضم اذا غلبته فیه
رضوی کوهی بمدینه رضوی منسوب بوی **ارطی** درختی از درختان ریگ ارطاة یکی وهو افعل من وجه وفعلی من وجه لانه یقال
ادیم مارُوطا ای مدبوغ بوی وقد ادیم مرطی ایضا ومحوق التانیث فی واحدها یدل علی ان الالف لیست للتانیث وانما هی للالحاق
اوبنی الاسم علیها وارطت الارض اذا انبتت الارطی وارطیه موضعی ارطا بالضم کذلک **رعی** بالکسر علف وگیاه ارعاء ج رعی بالفتح چرانیدن
وچرانیدن وچشم داشتن عم بفتحهما یقال منه رعی النجوم ورعی البعیر الکلاء وارتعی ورعیت الابل ارعاها رعیا مرعی گیاه وچراگاه
وچریدن وفی المثل مرعی ولا کالسعدان راعی چراننده ونگاه دارنده ولقب مردی رعاة ورعیان ورعاء بالکسر والمد مثل قاض
وقضاة وشاب وشبان وجائع وجیاع قوله تعالی حتی یصدر الرعاء وفلان یرعی علی ابیه ای یرعی غنمه ویقال رجل ترعیه بکسر التاء وضمها
والیاء مشددة فیهما الذی یجید رعیة الابل ترعایه بالکسر مثله رعاوی بالضم والفتح ستوران که باکره دنوم چراکنده مراعاة چشم داشتن ونگریستن
ونگاه داشتن حق کسی را وباهم چرا کردن ستور وگوش داشتن بکسی منه قوله تعالی لا تقولوا راعنا قال الاخفش یقرء راعنا بالتنوین علی اعمال
القول فیه کانه قال لا تقولوا هجرا وهو من الرعونة استرعاء نگاه داشتن خواستن وفی المثل من استرعی الذئب فقد ظلم رعایه بالکسر پاسبانی
وپاس رعیت داشتن امیر وحرمت کسی نگاه داشتن یقال رعیت علیه حرمته راعی والی رعیه عامه مردم ویقال لیس المرعی کالراعی رغوه
بالفتح والکسر باز ایستادن از بدی عم ف آ ض ۲ ارعواء مثله یقال فلان حسن الرعوة وهذا رعوی عن القبیح رعیا بالضم والقصر رعوی
بالفتح الاسم منه مثل بقیا وبقوی ارعاء بخشودن برکسی یقال ارعیت علیه اذا ترحمته ویقال منه ارعی الله الماشیه ای انبت لها ما ترعاه
رغی
وارعیته سمعی ای اصغیت الیه **رغاء** بالضم والمد بانگ کردن شتر عم ف آ ض ۲ وفی المثل کفی برغائها منادیا ترغیه کفک بر آوردن
شیر ومنه قولهم کلام مرغ اذا لم یفصح عن معناه ویقال ایضا امست ابلهم ترغی وتتشقع ای لها نشانة ورغوة رغوة ثلث لغات کفک
وسر شیر رغی ج وکذلک رغایة اللبن ورغاوته بالضم مع الیاء وبالکسر مع الواو وعلی العکس ایضا مرغاة بالکسر کفکیر ارتغاء سر شیر
خوردن وفی المثل یسر حسوا فی ارتغاء یظهر ان یضرب امرا ویرید غیره ناقة رغو علی فعول ای کثیرة الرغاء ای الصوت وارغیته
ای حملته علی الرغاء وتراغوا ای رغی کل واحد هینا وواحد هنا وماله ثاغیة ولا راغیة ای لا شاة ولا ناقة وقدم هذا وابنیه
فما اثغی ولا ارغی ای لم یعط شاة ولا ناقة رفوت الثوب ارفوه بالتلیین والهمزة ورفوت الرجل ای سکنته عن الرعب مرافاة
رفو
ساز داری رفاء بالفتح والمد کفشیر کرفتن وبرجستان شدن وساز داری منه بالرفاء والبنین دعاء للمتزوج ترفیه این دعا گفتن
رقی برآمدن بر نردبان عم ک اف ۲ یقال رقیت فی السلم رقیا ورقیا ارتقاء مثله مرقاة بالفتح پایه نردبان وبالکسر آلة یعمل بها
رقی
ومن فتح قال هذا موضع یفعل فیه ورقی علیه کلاما ترقیه اذا رفع وترقی فی العلم ای رقی فیه درجة درجة رقوة ریگ توده گرد یقال
ارق علی ظلعک ای امش واصعد بقدر ما تطیق رقیه بالضم افسون رقی ج تقول منه استرقیته فرقانی رقیة فهو راق ورقیه نام زنی
نبس الرقیات نام مردی منسوب بزنانی که بدین نام بوده اند وهو عبد الله بن قیس الرقیات رقی بالضم وکسر الثانی موضع رکیة چاه
ذکی رکایا ج رکوة کوزه آب خوردن ومثله آب رکاء رکوات ج وفی المثل صارت القوس رکوة یضرب فی الادبار وانقلاب الامور
رکاء بالکسر والمد موضعی مرکو حوض بزرگ وحوض کوچک وکوبار برافزودن بر ستور وبصلاح آوردن واستوار کردن خلل وبافی
روز باشیدن یقال منه رکوت بقیة یومی ای اقمت وگناه برکسی نهادن یقال رکوت علی فلان الذنب ارکاء بنا درگرفتن یقال ارکیت الیه
وتاخیر کردن ومهلت دادن یقال منه ارکنه الی کذا وساختن وآماده کردن لشکر وگناه برکسی نهادن ویقال انا مرتک علی کذا ای معول
رمی
ومالی مرتکی الا علیک ای معول **رمی** انداختن عم ف آک ۲ یقال رمیت الشیء من یدی فارتمی وتیر انداختن رمایه بالکسر کذلک
قال ابن السکیت یقال رمیت عن القوس ورمیت علیها ولا یقال رمیت بها وفزون شدن یقال رمیت علی الخمسین وارمیت ودشنام
دادن بفاحشه قوله تعالی والذین یرمون المحصنات والرمی السقی وهی السحابة العظیمة القطر الشدیدة الوقع من سحاب الحمیم والخریف
والجمع ارمیه واسقیه ویقال خرجت ارتمی اذا خرجت ترمی فی الاغراض وفی اصول الشجر وخرجت اترمی اذا رمیت القنص ویقال للمراة ترمین
فی الخطاب للواحدة والجمع سواء وراميته مراماة ورماء اوارتمینا وترامینا وکانت بینهم رمیا ثم صاروا الی حجیزی قال ابو عبید

فی معاذ انه یقدم العلمآء یوم القیمة برتوة ای بخطوة ویقال بدرجة وسخت کردن وسوم الضد ادو فی الحدیث ان الحریرة تتوضأ دالمریض
ای تشده وتقویه وان نوعی از فلیه وطعام بیمار است وکشیدن چیزی را بزمحد بر اشاره کردن **رثیة** درد زانو ومفاصل رثاء ج رثی
مرثیه برمرده ستایش کفتن وکریستن عم ف آکا ۲ یقال رثیته ورثوته ایضا ورثی له ای رق له وبالهمزة ایضا فیقال رثأت المیت ولغة
بالج وحکاه السویدی محله وانما هو من المرثیة وامرأة رثاءة فی رثایة ونحوها ما لیس بمهموز لان الیاء اذا وقعت بعد الالف الساکنة همزت وکذلک
القول فی سقاءة وسقایة وما اشبهها ورثیت عنه حدیثا اذا ذکرته وارثی رثایة مثل اروی روایة **رجو** رجاء بالمد امید داشتن وترسیدن رجو
عم ف آمن ۲ قوله تع ومالکم لا ترجون لله وقارا ای لا تخافون عظمة الله رجاوة کلک ما ابنیك الأرجاوة الخیر وارجیت الامر اخرته بهمز ولا
وقری قوله تع واخرون مرجون لامر الله بالهمز وبلا همز ترجیر ترجی ارتجاء امید داشتن رجیر امید داشته یقال ما لی فی فلان رجیة ای
ما ارجوه رجا بالفتح والقصر کرانه چاه وکل ناحیة رجا ومنه ارجیت البئر رجوان دو کرانه ویقال رمی به الرجوان ای طرح فی المهالك ارجاء
کرانها قوله تع والملك علی ارجائها وارجت الناقة اذا دنا نتاجها بهمز ولا ارجوان بضمتین رنکی است سخت سرخ ودرختی است که شکوفه
ان سرخ می باشد معرب ارغوان ارجوانی منسوب بوی **رحی** بالفتح مهلك اسیا وهما رحیان وهی مؤنث ویقال ثلث ارح وارحاء
کثرة فی الجمع وکل من مد قال رحاء ورحاان وارحیة مثل عطاء وعطاءان واعطیة وزمین بلند کرد ودندان وبزرك قوم وسینه شتر ونام رحی
جائی وشتران کرما بنوهی کردیر کردند والقبیلة التی تستقل بنفسها وتستغنی عن غیرها ورحی الحرب حومتها ورحی السحاب مستدارها ورحی
الرحی ورحوتها اذا ادرتها ورحت الحیة ترحو وترحت اذا استدارت **رخو** بالفتح والکسر سست رخو بالکسر وبالضم سستی رخوة رخو
بالکسر رخاء بالفتح والمد رخاوة بالفتح سست شدن عم ک آف ۲ وبضمها ایضا فرس رخوة سهلة مسترسلة ارخاء پرده فروکذاشتن
یقال ارخیت الستر وغیره اذا ارسلته وارخت الناقة اذا استرخی صلاها استرخاء سست شدن وفروهشتن هر چیز یقال استرخی اللحم
یعنی فروهشت وسست شد کوشت ویقال هذه ارخیة هر چیز فرو انداخته شود چون پرده ومانند آن تراخی درنك کردن ارخاء ایضا
نوعی از دویدن مراد ومنه فرس مرخاء وخیل مراخ واتان مرخاء کثیرة الارخاء ورجل رخی البال ای واسع الحال رخاء بالضم باد نرم
قوله تع فسخرنا له الریح تجری بامره رخاء ای جعلناها رخاء **ردی** ردیان نوعی از دویدن اسب وخر وفزون شدن سال یقال ردی
منه ردیت علی خمسین ای زدت وارادیت مثله وکوفتن وشکستن چیزی را عم ف آک ۲ مردی بالکسر سنك انداختنی ومنه یقال
للشجاع انه لمردی الحرب وهم مرادی الحروب وکذلك المرداة وفی المثل کل صب عنده مرداته وتشبه بها الناقة فی الصلابة فیقال ناقة
مرداة ردات صخره رد ج مردی بالضم والتشدید چوب کشتی بانان مرادی ج ردی ایضا سنك انداختن وبیکپای برجستن کودک
وافتادن در چاه وفرود افتادن از کوه عم ف آک ۲ تردی مثله یقال ردی فی البئر وتردی اذا سقط فی بئر او تهور من جبل وزبن
یقال ما ادری این ردی ای این ذهب رداء بالکسر والمد پوشش رداآن ردا وان تثنیة وکل اسم ممدود فلا یخلو اما ان تکون همزته
اصلیة فترکت فی التثنیة علی حالها وما قلت یقال جزاان وخطاءان واما للتانیث فقلبت فی التثنیة واوا لا غیر یقال صفراوان وسوداوان
واما ان تکون منقلبة من واو او یاء مثل کساء ورداء او ملحقة مثل علباء وحرباء الملحقة بسرداح وشملال ففیها وجهان قلبت واو مثل
التانیث ویقال کساوان ورداوان وعلباوان وحرباوان او ترکته علی حالها مهموزة ویقال کساءان وحرباءان ورداءان وعلباءان
مثل الاصلیة وهو اجود تردی رداء برافکندن ارتدآ مثله ردیة بالکسر منه کالرکبة والجلسة یقال منه هو حسن الردیة وردیته بردیته
ورادیت عن القوم مراداة اذا رامیت بالحجارة ورادیت فلانا ای راودته وهو مقلوب ورادا ایضا بمعنی داراه ردی بالقصر
هلاکی وهلاک شدن عم ک آف ۴ ارداء متعدیه رجل ردی ای هالك والمرأة ردیة **رذیة** ناقة لاغر شده اند فتن وناقة فرو
مانده براه رذایا ج رذی مذکر ارذاء تراورلاغر کردن وانداختن براه والمرذی المنبوذ **ارزاء** پناه کرفتن بکسی یقال ارزیت ظهری
الی فلان ای الجأت الیه **رسو** رسو بالضم والفتح مشددا ومخففا ایستادن بر جای واستوار شدن عم ف آض ۲ وبرجا ماندن یا
در حرب وبرجای ایستادن کشتی در بحر یقال رست اقدامهم فی الحرب ای ثبتت وجبال راسیات وقوله تع بسم الله مجریها ومرسیها
وقد مر فی فصل الجیم واصلاح کردن میان دو کس وسخن کفتن بچیزی از کسی رسوة نوعی از شبر ومهره که در دوشتر در کشند رساة
بالکسر لنکر کشتی والقت السحاب مراسیها ای دامت رواسی من الجبال کوههای محکم واحدها راسیة ویقال رسا الفحل بالشول وذلك
اذا ضاعلها ویقال ثمرة ترسیانه بکسر النون نوعی از خرما **رشاء** بالکسر والمد رسن دلو ارشیة ج رشوة بالکسر والضم پاره رشی
ج رشو پاره دادن عم ف آض ۲ ارتشاء پاره کرفتن استرشاء پاره خواستن در حکم وشبر جستن کره از مادر ارشاء رشوت دادن
ورسن بر دلو بستن ویقال ترشیت الرجل نرمی کردم باکسی وواشبشرای فاه وارشی الحنظل اذا امتدت اغصانه شبه بالارشیة

ذرواے بہتر از اسرہا و ذروۃ من القول ای طرف منہ ولم یتکامل و برداشتن باد کاہ را و خاک را و بر باد کردن حرمن را ذریٰ مثلہ عع ف
آک م یقال ذرت الریح التراب وغیرہ تذروہ ذروا و ذر باے سفتہ و منہ قولہم ذری الناس الحنطۃ اذریٰ آنرا اخفتن تخم در زمین
واشک ریختن چشم و یقال الطعنۃ فاذراہ عن ظہر دابتہ اے القاہ استذراء کشن خواہ شدن میش و بز و بپناہ درخت شدن
و پناہ گرفتن بچیزی صلتہ بالباء تذریہ بر باد کردن حرمن و ستودن حسب خود را و برداشتن خود را و بر باد کردن خاک کان را
بطلب ذرو فرو برکردن گوسپند را و مانندان و ماندن پارہ از پشم بر گوسپند بجہت نشان مذری بالکسر سکو ذرۃ بالضم و التخفیف
ذکی اردن واصلہ ذرو او ذری والہاء عوض من رواں دو کرانہ سرین لا واحد لہما او ہو مذری کا قیل و سرکا کان ابماکرۃ بر دوے قیند
وجاء فلان ینفض مذرویہ اذا جاء باغیا یتہدد ذکاء بالمد تیزی خاطر یقال منہ ذکی الرجل فہو ذکی عع ک اف م وعم ر ذکاء
یقال بلغت الدابۃ الذکاء ذکاء بالضم غیر مصروف آفتاب معرفۃ لا یدخلہا الالف واللام یقال ہذہ ذکاء طالعۃ ابن ذکاء صبح تذکیۃ
کلو بریدن گوسپند را و بر افروختن و تیز کردن آتش و دنبال بر آمدن مردم مذاکی اسپان از میانہ سال بر گذشتہ مذکی بر دے فی المثل جری
ذمی المذکیات غلاء ذکا بالقصر تیز شدن آتش عع ف آ ص م اذکاء منعہ منہ و دیدبان بر کماشتن یقال اذکیت علیہ العیون ذکوان قبیلۃ ذکر بالعقبۃ و
ذمی بالضم ابخر آتش بوی تیز شود از فزون بینہ ا ذ لیلۃ آی و پنہان رفتن ذماء بالمد باقی جان در من بوح یقال الضب اطول شے ذماء و حنیفۃ
ذوی مذبوح عع ک اف م و با العکس ایضا لغۃ فیہ ذمیان شتافتن عع ف آ ک م و ناخوش کردن بوکسی را یقال ذمتنی ریح کذا اے اذتنی و استذمیت
ماعند فلان اے تتبعتہ واخذتہ ویقال مذمی فلان مادمی لک اے ما ارتفع لک ذوی بالضم پژمردن عع ف آ ک م و با العکس ایضا لغۃ فیہ
رأی ذاوی نعت منہ واذواہ الحر اے اذبلہ فصل الراء رؤیۃ دیدن بچشم متعدی الی مفعول و دانستن متعدی الی مفعولین یقال
رآہ اے ابصرہ ورآہ عالما اے علمہ وراٰہ مثل راعہ کلک رایۃ دیدن بدل و بیناے دل اراک وارآء ج و رئی علی غیر قیاس مثل ضان و ضئین
ویقال بہ رئی من الجن اے مس و یقال رای فی الفقہ رایا و قد ترک الہمزۃ فی مستقبلہ لکثرتہ فی کلامہم و ربما احتاجوا الیہا فہمزوہ ایضا
و ربما جاء ماضیہ بلا ہمز ایضا یقال ہل رایت وہل ریت و فی ارایت و ارایتک اریت و اریتک والامر من الاصل ارء و من المحذوف ریقال
اریتہ الشئ فرآہ واصلہ اراہیتہ وارایاہ و سوا فتفعل ۔ رای ہالتدبیر وارأت الشاۃ اذا عظم ضرعہا فہو مری و مرئیۃ ریاء بالکسر والمد
خود بشتن را بہ نیکی بخلق نمودن یقال فعل ذلک ریاء وسمعۃ وہو مرائی و ہم مراؤن وقوم رئاء و بیوتہم رئاء اے یقابل بعضہم بعضا تراء آ
الجمعان اے رای بعضہم بعضا و تمرای اے ینظر الی وجہہ فی المراۃ او السیف و ترای لہ من الجن شئ و یقال فلان یتراای من الریاء کا تقول
یتحسن و یستعقل و یقال بعین ما ارینک اے اعمل و کن کانی انظر الیک و نہ بالکسر ریش و الہاء عوض من الیاء رئات ریتہ ج و رایتہ ای آ
رئیۃ ترینہ اندک زردی و تیرگی کر حائض بعد از غسل بیند و قولہ تم ہم احسن اثاثا و رئیا اذا ہمزت بالہمز فہو من حسن المنظر من الرؤیۃ و
ہو ما رأتہ العین من حال حسنۃ و کسوۃ ظاہرۃ و من لم یہمزہا اما ان یکون علی تخفیف الہمز او یکون من رویت الوانہم و جلودہم ریا اے امتلت و
حسنت و تقول فی خطاب المونث مترانت ترین و فی جمعہا انتن ترین سواء الا ان النون التی فی الواحدۃ علامۃ الرفع والتی فی الجمع للجماعۃ فلم
تسقط بحال و تقولات ترینی وان شئت قلت ترینی بتشدید النون کما یقال تضربینی ساما مرامدود او مقصور اشہر بیت بنا کردہ معتصم
ومنہا الثالث یقال سر من رای و سر من رای و ساء من رای مراۃ بالکسر آئینہ مرای مرایا ج مراۃ علی مفعلۃ بالفتح دیدار خوب وامراۃ
حسنۃ المراۃ والمرای خوب دیدار و فی المثل تخبر عن مجہولہ مراتہ اے ظاہرہا یدلک علی باطنہ ترئیۃ اینہ بیتی
کسی واشتن روآء بالضم نیکوئی و خوبی دیدار و فیما علی فعلی خواب کردید شود بلا تنوین رویٰ بالتنوین مثل رعی ج و فلان منی بمرای و
ربی مسمع اے بحیث اراہ واسمعہ مربی فربی و فزون شدن و بر آمدن بر بلندی و تاسہ برافتادن و با الفرس اے اخذہ الربو فی العدو و یغنی
تاسہ عع ف آ ص م را بسیر بلندی و پشتہ ربوۃ ثلث لغات و رباوۃ مثلہ قولہ تم فاخذہم اخذۃ رابیۃ اے نامۃ و ربوت فی بنی فلان وربیت
اے نشات فیہم ویقال اربیت اذا اخذت اکثر ما اعطیت ومنہ الربوا بالکسر والقصر وان زیادتی کرفتن است در وام و بیع قولہ تم واحل اللہ البیع
وحرم الربوا ربوان ربیان تثنیتہ و تداربی الرجل ربیۃ لنتر فی الربوا و نوعی از حشرات ربی ج و فی الحدیث فی صلح اہل نجران لیس علیہم
ربیۃ ولادم قال الفراء ربیۃ بالضم والتخفیف سماع من العرب والقیاس ربوۃ بالواو وکذا حبیۃ من الاحتباء و معنی الحدیث انہم اسقط
عنہم کل دم کانوا یطلبون بہ وکل ربوا کان علیہم الا رؤس اموالہم فانہم یودونہا تربیۃ پروردن رتبۃ و ترتبۃ بمعنی اے غذونہ ہذا
لکل ما ینمی کالولد والزرع ونحوہ زنجبیل مربی و مرتب اے معمول بالرب و یقال لہ علی رباء بالفتح والمد اے طول اربیۃ بالضم والتشدید
ربع بن وان واصلہ اربوۃ فاستثقلوا التشدید علی الواو وہما اربیتان و یقال جاء فلان فی اربیۃ قومہ اے فی اہل بیتہ و عشیرتہ من بنی
الاعمام ونحوہم ولا یکون الاربیۃ من غیرہم اربیان بکسرتین والتخفیف نوعی از ماہی ربوع کام زدن عع ف آ ص م وفی الحدیث

دقی شتر دفوا آستن بکو دراز کردن **دقی** الفصیل بالکسر یدقی دقی اذا اکثر من شرب اللبن حتی یبشم یعنی چندان خورد کرنا کوارد
دلو کردش بهود فدقی موٴنث وقیل دقوان ودقوی **دلو** م دلاة مثله دلا بالفتح دلاء بالکسر ج دلی کلک ادل جمع قلة منه قلبت
الواو یا لوقوعها طرفا بعد ضمة ویکی از بروج وداغ شتر وسختی یقال لقا با لدلو ای بالداهیة دالیة دولاب دلو بر کشیدن دلوان
چاه عع ف آض ة یقال دلوت الدلو بچاه فروهشا کردن از ادلاء مثله ونرم راندن ستور را ونرمی کردن با کسی یقال منه دلوته و
دالیته ای داریته وشفیع کرفتن کسی را یقال دلوت بفلان الیک ای استشفعته الیک ادلولی ای اسرع وهو افعوعل یقال دلاة
بغروراء اوقعه قوله تعالی فدلّیهما بغرور وتدلی من الشجرة وقوله تعالی ثم دنی فتدلی ای تدلل کقوله تعالی ثم ذهب الی اهله یتمطی ای یتمطط
وادلی بحجته ای احتج بها وهو یدلی برحمه ای یمت بها وادلی بماله الی الحاکم دفعه الیه ومنه قوله تعالی وتدلوا بها الی الحکام یعنی الرشوة
دمی **دم** خون والدمة اخص من الدم کما قالوا بیاض وبیاضة واصله دمو بالتحریک وانما قالوا دمی یدمی للکسرة التی قبل الیاء کما قالوا رضی
یرضی وهو من الرضوان وقال سیبویه اصله دمی بسکون المیم لانه یجمع علی دماء ودُمیّ مثل ظباء وظبی لظبی ولو کان مثل قفا وعصا
لما جمع علی ذلک وقال المبرد اصله فعل بالتحریک وان جاء جمعه مخالفا لنظائره والذاهب منه الیاء والدلیل علیها قولهم فی التثنیة دمیان
الا تری ان الشاعر لما اضطر اخرجه علی اصله فقال فلسنا علی الاعقاب تدمی کلومنا ولکن علی اقدامنا یقطر الدمی فاخرجه علی الاصل
وتصغیره دُمیّ والنسبة الیه دمی او دموی والمصدر منه ایضا دمی عع ک اف ة دمی کلک یقال دمی الشیء فهو دم علی فعل فصدره متحرک
بالاتفاق وانما اختلفوا فی الاسم دمیه بالضم بت وصورت دمی ج سایندها نام کوهی یقال کانهما اسمان جعلا واحدا مدقی بنزی که
بروی خون خشک شده باشد واسب بیک سرخ وهرچه بغایت سرخ باشد مستدمی انکر برفق ومدارا از غریم خود حق بکرد
وخون باریده از بینی خود ادماه تدمیه خون آوردن وخون آلوده کردن دامیه شجه که خون پیدا آید از وی ویزود دم الاخوین
نوعی از ادویه **دنو** نزدیک امدن صلته من عع ف آض ة ادناه آستعد منه دنیا این جهان نزدیک وموٴنث ادنی از دنو بمعنی
دنی اقرب ونزدیک برد دُنی ج مثل کبری وکبر دنیاوی دنیوی دنیی منسوب بوی ادنت الناقة نزدیک شد نتاج وی وداینت بین الامرین
ای قاربت وبینهما دنا وة ای قرابة نزدیک بلا همزة وبالهمزة ناکس وفرومایه ولقیته ادنی دنی وادنی دنی ای اول شیء ویدنی
فلان فی الامور ای یتتبع خسیسها واصاغرها وفی الحدیث اذا اکلتم فدنوا ای کلوا مما یلیکم مدنی مرد ضعیف وتدنی ای دنا قلیلا قلیلا
وتدانوا ای دنی بعضهم من بعض دناء موضعی ادهنان دو موضع ویقال هو ابن عم دنی بالکسر والضم اذا اضمت لم یجز الاجراء وفی الکسر
دوی جاز الاجراء والسکون واذا اضفت العم الی معرفة لم یجز الخفض فی یحوز بی کقولک هو ابن عمه دنیا ودنیه نکرة لا یکون نعتا لمعرفة **دواء**
بالمد دارو ودارو وی فرهی بتن ولاغری وباریکی اسب وان شبر است که میدهند اسب را که میخورد وباریک میشود از لاغر ادویه ج
وبالکسر لغة فیه یعنی دواء ویقال بالکسر هو مصدر مثل مداواة ودواء رجل دَوٍ وامراة دویة ای فاسد الجوف من داء ورجل وامراة دویً
یستوی فیه المذکر والموٴنث ورجل دوی بالفتح ای احمق ویقال ترکت فلانا دویً ای ما اری به حیوة ارض دویة دوانا دوا بالقصر
بیماری عع ک اف ة دوی ای مرض ودوی صدره ای ضغن وادواه ای امرضه وداواه ای عالجه ویقال هو یدوی ویداوی ای یمرض
ویعالج وتداوی به ای تعالج به ودوی الشیء ای عولج ولا یدغم فرقا بین فوعل وفعّل دوایة بالضم والکسر سر شیر وجرابت وشوربا
ندویه سر بستن جرابت وشیر ادواء خوردن سر شیر دوی الریح وزش وآواز باد وکک دوی النحل ودوی الفحل اذا کان لهدیره دوی
مدومة سر شیر خورنده وابر با رعد ودوی الکلب فی الارض ذا دار وتحول کما دوم الطیر فی السماء اذا دار فی طیرانه ویقال البلد دویة
الهواء والبلد ومهی فی الارض وقیل هما لغتان بمعنی ومنه اشتقت دوامة الصبی وذلک لا یکون الا فی الارض دواة بالفتح م دوی ج
مثل نواة ونوی ودُوی علی فعول جمع الجمع دویا بان دوی دویة کک لانها مفازة مثلها فنسبت الیها وهو کقولهم قعسر وقعسری
دهی دهر دوار ودواری وربما قالوا داویة قلبوا الواو الاولی الساکنة الفا لانفتاح ما قبلها ولا یقاس علیه دوایه جانی ویقال ما بها
دوی ای احد **داهیة** کار سخت ودشوار وسختی دواهی ج ویقال دهته ای اصابته داهیة دهواء ودهیاء توکید لها دهی
بالسکون زیرکی وکاردانی رجل داهیة بین الدهی الدهاء بالمد والهمزة منقلبة من الواو وهما دهیاوان ویقال لها دها اله ای
ذاب ما اصابک عع ف آض ة **فصل الذال ذاف** راندن ستور عع بتفخیمها وفا آض ة دیرمردو شدن تره **ذیان** بالضم
ذری والکسر بید وقبله **ذرا** پناه وپوشش ویقال انا فی ذراه ای فی کنفک وستر تکون انچه بر باد شود وسرشک ریختن از چشم ذروة
ذرو بالضم بالای هر چیز وبالای کوهان وکوه ذروة بالضم والکسر یکی مذری بر امدن بر بالای کوه وکوهان وزن ار بر تا دن قبله
خواستن ویقال ذرا الشیء ای سقط وذروته ای طیرته واذهبته ذاریات بادها ذروبشتاب رفتن عع ف آض ة یقال مر فلان یذرو

خنی — وتهی شدن شکم از طعام استخلاء خلوت جستن وخاليت الرجل تارکته وتخليت تفرغت وخليت عن سبيله رها کردم تهی بحال خنی
سخن بیهوده گفتن ع ح آف ٢ کلام خنی وکلمة خنية واخنی عليه في منطقه اذا افحش واخنى عليه الدهر ای اتی عليه واهلکه واخنيت عليه
خوی — افسدت خنی بی باران شدن ع ف آک ٢ يقال خوت النجوم تخوی خيا اذا امحلت وذلك اذا اسقطت ولم تمطر فی نوئها و
اخوت مثله خواء بالفتح والمد خشك ماندن وخالی شدن وبیفتادن ع ف آک ٢ وک آف ٢ ومنه قوله تع فتلك بيوتهم خاوية ای خالية
ويقال ساقطة كما قال الله تع فهی خاوية علی عروشها ای ساقطة علی سقوفها خوی تهی شدن شکم حامله بزادن بچه خوية نوعی از
طعام تخوية ساختن اين طعام واز زمين در وا ماندن شکم شتر چون خسبد ومرد چون سجده کند ومرغ چون پرها فروهلد ومیل
دای — کردن ستاره بفرو شدن وغروب نمودن خوی زمین نرم فصل الدال دای از شتران جائی که چون چوب رحل
بوی رسد ریش کند ومنه قيل للغراب ابن دایه وفرهنگ ع بفتحها يقال دايت للشیء اداي وداوئت لغة فيه ويقال الذئب
دبی — يدای للغزال ای يختله مثل يادو وابن دايه زاغ دابات بالتحريك ج وجمع دأی دئين مثل ضان وضئين دبی بالفتح والقصر الجراد قبل
ان يطير يعنی ملخ پیاده دباة يکی ارض مدبية زمین ملخ خورده وارض مدبیه مدباة زمین ملخناك وادبی الرمث اذا اشبه ما يخرج من ورقه
الدبی يعنی برك شوره گیاه چندان شود که بملخ ماننده گردد دبا بالضم والتشديد والمد کدو دباءة يکی و يقال جاء فلان بدبی
دجی — دبی اذا جاء بمال کالدبی في الكثرة يعنی چون ملخ دجی بالضم تاریکی دجو بضمتين تاریک شدن ع ف آمن ٢ ليلة داجية بنعت
منه ودجا الليل وادجى وتدجی يعنی دياجی تاریکیها کانه جمع ديجاة قال الاصمعی دجی الليل اذا تم البس کل شیء وليس هو من الظلمة
ومنه دجی الاسلام ای قوی والبس کل شیء دجية بالضم کازه صیاد وتاریکی دجی ج ويقال انه لفی عيش داج کانه يراد به الخفض والدعة
دحو — مداجاة مدارا کردن وداجيته داريته کانك ساترته العداوة والمداجاة ايضا المنع بين الشدة والرخا دحو گستردن ع ف آمن ٢
قوله تع والارض بعد ذلك دحيها ای بسطها ودحی المطر الحصی عن وجه الارض ويقال هو يدحو بالجوز ای يعدو المدی وادحی ای ادم
الجوز ودست وبا اندازان رفتن اسب ع ف آمن ٢ دحية بالكسر نام مردی وهو الذی کان يأتی جبرئيل ع علی صورته وکان من اجمل
ددی — الناس دحية دحوة بالفتح ايضا نام دو پسر معوية بن بكر بن هوازن مدحی النعام جای بيضه نهادن وی ادحی النعام جای جوجه بيرون
دری — آوردن وی وهی افعول ددا بازی يقال هذا ددا مثل عصا ودد مثل دم وددن مثل حزن وقد ذكر في النون دری بالفتح درية
بالفتح والكسر درايه بالكسر دانستن ع ف آک ٢ درينه ودريت به ای علمت به ولا ادری ای لا اعلم ويقال بحذف الياء لكثرة استعمالهم
وقالوا لا ادر كما قالوا لم ابل ولم اك ادرآ اکاهانیدن وفرنی ولا ادراكم به يعنی الوآ مداراة بایکدیکر نرمی کردن بهمز ولا دريه على
دسی — فعيله بالهمز وبغير الهمز وهی دابه يستتر بها الصائد فاذا امكنه رمی مدری مدراه سيخ وشاخ باريك کردن نان بوی موی سر راست
دعی — كند وتذرت المرأة ای سرحت شعرها وقولهم ادرؤا مكانا كانهم اعتمدوه بالغزو والغارة وتدراء واذراء بمعنی ای ختله تدسيه
بوشانيدن دستها ای احفاها وهو في الاصل دستها ابدل من احدی السينين ياء دعوة بالفتح بطعام خواندن ع ف آمن ٢
يقال كنا في دعوة فلان ومدعاة فلان وبالكسر به پدری خواندن ودعوی نسب کردن يقال فلان دعی بين الدعوة والدعوی
هذا كلام اكثر العرب وبعضهم يفتحون الدال في النسب ويكسرونها في الطعام دعی پسر خوانده قوله تع وما جعل ادعياءكم ای ابناءكم
دعوی ج ادعاء دعوی کردن بر کسی در نسب ونام خويش گفتن در حرب پيش خصم وتداعت الحيطان للخراب ای تهادمت ادعية بالضم و
التشديد چیستان مداعاة چیستان گفتن دعاء بالضم والمد ج ادعيه خواندن دعوته واستدعيته يعنی ودعوت الله بالخير وعليه
بالشر واصله دعاو لانه من دعوت الا ان الواو لما جاءت بعد الالف همزت ويقال للمرأة انت تدعين وانت تدعوين على الاصل و
انت تدعين باشمام العين الضمة وللجماعة انتن تدعون كالرجال الآن هذا يفعلن كما تقول تنصرن بلا اعلال وذاك يفعلون كما
دغا — تقول تنصرون بالاعلال داعية اللبن ما يترك في الضرع ليدعو ما بعده وفي الحديث دع داعی اللبن دواعی الدهر صروفه ويقال ما بالدار
دفی — دعوی بالضم ای احد ولا يستعمل الا مع الجحد ويقال في بعض العرب لو دعونا لاندعينا ای لاجبنا كما تقول لو بعثونا لانبعثنا دغوة
دغيه خوی بد يقال فلان ذو دغوات ودغيات ای اخلاق ردية دغه لقب زنی کول يقال احمق من دغة واصلها دغو او دغی والهاء
عوض دفی خستن واكشتن ع ف آمن ٢ دفوت الجريح ودافيته وادفيته وفي الحديث انه ع اتی باسير فقال لقوم منهم اذهبوا
به فادفوه يريد الدفاء من البرد يعنی گرم کردن فذهبوا به فقتلوه فوداه رسول الله صلی الله عليه واله يعنی ديت داد ورا رسول ص دفا بالقصر
خميدن ع ح آف ٢ ادفی کوژ وعل ادفی هو الذی طال قرنه جدا وذهب قبل اذنيه يعنی در ازشد شاخهاوی وسوی گوشها
خميده وعنز دفواء وطائر ادفی طويل الجناح دفواء عقاب بمعنی لعوج منقارها ودرخت بزرك نذانی دربافتن وكشاده رفتن

اذا عملته وخبيته ايضاً خبو فرو مردن آتش ع ف أض ۲ اخباء متعد فيه خثی بالكسر سرگین گاو اخثاء ج خثی بالفتح مصدر منه ع ف | خثی

أ ک ۲ خجوجی مرد دراز پای وهو فعوعل والانثی خجوجاة خذت الناقة تخذی ای اسرعت مثل وخدت وخودت كله بمعنی | خجو

خذو سست شدن ع ف آض ۲ وخذی بالكسر لغة فيه ويقال اذن خذواء بينة الخذا ويقال للاتان خذواء اى مسترخية | خذو

الاذن وبينة خذواء ای لينة وهی بقلة واستخذيت ای خضعت وهمزا لغة ويقال استخذأت خزو قهر وسياست ع ف أض ۲ | خزی

قال الكسائی خذا زای فخزيته اخزيه وكرهت انا خزيه خزی بالكسر خواری ورسوائی ودر بلا افتادن ع ک أف ۲ واخزاه الله متعد

منه خزاية بالفتح شرم داشتن ع ک أف ۲ فهو خزيان وهم خزايا وهی خزيی خزاء بالمد كما هی يقال خسا اوزكا ای فرد او زوج بمعنی | خسی

طاق وجفت خشية ترسيدن ع ک أف ۲ فهو خشيان وهی خشيا وخاشانی فخشيته اخشيه ای كنت اشد خشية منه وهذا المكان | خشی

اخشی ای اهيب واشد خوفا وقوله تع فخشينا ان يرهقهما طغيانا وكفرا قال الاخفش كرهنا نخشيه ترسانيدن ويقال الخشی ذو الزبالجمان

بمعنی الذئب خشی علی فعيل خشك خشو خرماهای تباه ريزه وخشت النخلة تخشو اذا اخشفت بمعنی خرماهای ريزه تباه بار آورده خصية | خصی

بالضم خايه خصی ج وبالكسر كذلك وقال ابو عبيدة لم اسمعها بالكسر ويقال خصياه ولا يفرد قال ابو عمرو الخصيان البيضتان والخصيتان الجلدتان

اللتان هما فيها وتثنيتها خصيان بلا تاء وكذلك الية واليان وهما تا دران خضاء بالكسر والمد خايه كشيدن ع ف آ ک ۲ خصی نعت خصيان | خطو

ج خصيه بالكسر مخصی موضع بريدن خصيه خطوة بالضم گام خطوات بالسكون والتحريك ج القلة وخطی جمع الكثرة منه خطوة بالفتح

گام وگام زدن ع ف أض ۲ خطوات بالتحريك خطاء بالكسر والمد ج وفی الدعاء يقال الخطی عنه السوء ای دفع وسيط وخطوت واختطيت

بمعنی واخطيته ای حملته علی ان يخطو وتخطيته وتخطيت رقاب الناس ای تجاوزته خطا لحمه خطوا ای اكتنز ويقال لحمه خظا بظا ای | خطی

مكتنز خظوان بالتحريك آكنده گوشت ورجل خنظيان بكسرتين فاحش وخنظی به اذا اندد به واسمعه المكروه خفيت الشیء خفيا بيهان

كردم وآشكارا كردم وهو من الاضداد ع ف آ ک ۲ خفی بيرون آوردن بار از موش را از سوراخ ع ف آ ک ۲ يقال خفی المطر الفار من انفاقهن | خفی

ای من جحرهن اخفاء پوشيدن ونهان داشتن خافی نعت وبری خافيه ما يخفی فی البدن من الجن ويقال به خفية ای لمم ومس واسود خفية

كقولهم اسود خلبة وهما ماسدتان خفاء بالفتح والمد پوشيدگی اثر ونهان شدن ع ک آف ۲ شیء خفی ای خاف ويجمع علی خفايا ويقال

ايضا برح الخفاء ای وضح الامر خفيه چاه ابن السكيت وكل ركية كانت حفرت ثم تركت حتی اندفنت ثم احتفروها وثلوها فهی خفية

ويقال اذا احسن من المراة خفيا ها حسن سائرها يعنی صوتها واثر وطئها فی الارض خوافی پرهای نال مرغ نزديك بغل وآن ده پر باشد

وشاخهای نوك درخت وهی فی لغة اهل الحجاز العواهن ويقال استخفيت منه ای تواريت ولا تقل اختفيت خفو ضعيف درخشيدن

برق دراير ع ف أض ۲ خفی كنع ف آ ک ۲ قال ان لمع قليلا ثم سكن وليس له اعتراض فهو الوميض وان شق الغيم واستطال فی الجوانب

وسط السماء من غير ان ياخذ يمينا وشمالا فهو العقيقة واختفيت الشیء ای استخرجته مختفی نعت منه وكفن باش احفيه بوشها كرد

مثل داب جامه پوشد خفاء بالكسر والمد يكی قوله تع ان الساعة آتية اكاد اخفيها بالضم والفتح ومعنی الضم ازيل عنها خفاءها ای غطاءها

وهو كقولهم اشكيته ای ازلت عنه شكوه خلو تهی شدن ع ف أض ۲ خلوة خلاء بالفتح تنهائی ساختن وفسوس داشتن صلتها بالباء | خلو

وگوامدن درخلوت باكسی صلته بالی قال الله تع واذا خلوا الی شياطينهم ويقال الی بمعنی مع كما قال عزوجل من انصاری الی الله قوله تعالی

وان من امة الا خلا فيها نذير ای مضی وارسل ويقال انا منك خلاء ای براء هذا لا يثنی ولا يجمع لانه مصدر وانا منك خلی علی فعيل ای

بری ثنی وجمع وانث وفی المثل خلا لك الجو فبيضی واصفری خلاء بالفتح والمد ایضا ابدست وجای خالی خلية سوراخ كرده وناقة كه بچه ديگری

مهر آرد وشير دهد وكنايه از طلاق يقال انت خلية وكشتی بزرگ وخانه زنبور كه در وی عسل نهد ويقال انا خلو من كذا ای خال خلا

بالفتح والقصر حرف وهی كلمة يستثنی بها وينصب ما بعدها علی انه فعل كما تقول جاؤنی خلا زيدا وتضمر فيها الفاعل كانك قلت خلا من جاءنی

من زيد وتجر ما بعدها بالحرفيه تقول جاءنی القوم خلا زيد وهی عند البعض حرف جر بمنزلة حاشا وعند بعضهم مصدر مضاف واما

ما خلا فلا يكون فيما بعدها الا النصب لان خلا لا تكون بعد ما الا صلة لها وهی مع ما مصدر كانك قلت جاؤنی خلو زيد ای خاليا من

زيد ويقال افعل كذا وخلاك ذم ای اعذرت وسقط عنك الذم خلاوة بالفتح يد بطن خلی بی غم خلاف بتخی خالی مردی تن قرون

خاليه قرنهای گذشته خلا بالقصر گياه تر خلاة يكی وجاء فی المثل عبد وخلا فی يديه ای انه مع عبوديته غنی قال يعقوب يقال

خليت الخلی واختليته درودم گياه تر را فاختلی پس درووده شد ع ف آ ک ۲ مخلی بالكسر داس علف درو ومخلاة بالتاء توبره علف

دان خليت الدابة اخليها ای جززت لها الخلی والسيف يختلی ای يقطع مختلون وخالون گياه درونده كان اخلاء بسيار علف شدن زمين

يقال اخلت الارض ای كثر خلاها وخالی شدن يقال خلا لك الشیء واخلی بمعنی وخالی كردن وخالی يافتن وخلوت كردن متعد ولازم

لك بالمد فى معنى فداء لك احميت الحديدة فى النار فهو محمى ولا يقال حميته وتحاماه الناس اى توقوه واجتنبوه يعنى خويشتن را از وى نگاه
حنو داشتند **حنو** بالفتح كياهى خوشبوى حنو بالكسر كوهه زين يا لان احناء ج وحنو كل شىء اعوجاجه ومنه حنو الجبل حنوايه موضعى
وجانب چيزى خميده كمان حنى ج حناء بالكسر والتشديد بمد و دام ومرّ فى الهمزة حنيت ظهرى وحنوته ايضا كوز كردم پشت را وكذا
حنيت العود ورجل احنى الظهر وامرأة حنياء وحنواء التى فى ظهرها احديداب وحنوت عليه ع ف اض ٢ اى عطفت عليه يعنى شفقت
حوى كردم بروى وهو احنى الناس ضلوعا عليك اى اشفقهم عليك وامرأة حانية اذا اقامت على ولدها ولم تتزوج بعد ابيهم ومنه يقال
حنت عليهم تحنو حنوا وحنت النعجة اذا اشتهت الفحل فهى حان وبها حناء بالكسر وكذلك البقرة الوحشية لانها عند العرب نعجة وتحنى
عليه اى تعطف مثل تحنن وانحنى الشىء اى انعطف محانى خمهاى وادى محنيه يكى **حوية** كليم كرد اكرد كوهان شتر مثل سوية وهو بالفا
چو بر شتر يقال حويته ولا تكون الا للجمال وسوية تكون لها ولغيرها وچرب روده حوايا ج وحاوياء البطن وحاوية البطن ايضا حواى
ج حواء بالكسر خانهاى مردم بر يكجا از خركاه وجز آن احوية ج حوة نام موضعى وسمرة الشفة ع ك اف ٢ احوى نعت حواء مؤنث
منه ومادر آدميان حوة ايضا سرخى سياه رنك احووآء مصدر منه يقال احووى الفرس يحووى احوواء كذلك تقول منه احواوى
يحواوى ويقال حوى الفرس يحوى حوة حى كرد كردن ع ف آ ك ٢ احتواء كذلك واحتوى عليه اى ملأ عليه يعنى فراز آمد بروى و
يحتوى عليه اى يجمع واستدار يعنى حلقه شد يقال منه تحوّت الحية وبعير احوى اذا خالط خضرته سواد او صفرة وتصغير احوى احيو
كما يقال اسيود واختلفوا فى لغة من ادغم قال عيسى بن عمر واحى فصرف وقال سيبويه هو خطأ ولو جاز هذا لصرف احم لانه اخف
من احوى ولقالوا اصيم فصرفوا وقال ابو عمرو احى كما قالوا احيو قال سيبويه ولو جاز هذا لقلت فى عطاء عطى وقال يونس
احى قال سيبويه هذا هو القياس والصواب وتقول فى تصغير يحيى يحيى لان كل اسم اجتمع فيه ثلث ياءات اولهن ياء التصغير
فانك تحذف منهن واحدة وان لم يكن اولهن ياء التصغير اثبتهن كلهن تقول فى تصغير حية حيية وفى تصغير ايوب ابيب باربع ياءات
واحتملت ذلك لانها فى وسط الاسم ولو كان طرفا لم يجمع بينهن حواء بالضم والتشديد والمد كياهى حواءة يكى حيوة زندكانى و
زيستن ضد موت ع ك اف ٢ حى زنده وقبيلة احياء ج محيا مفعل من الحيوة تقول محياى ومماتى محايا ج احياء زنده كردن يقال
احياه الله فحى وحيى بالادغام والاظهار والادغام اكثر لان الحركة لازمة واذا لم تكن الحركة لازمة لم تدغم كقوله تعالى اليس ذلك بقادر
على ان يحيى الموتى ويقرأ ويحيى من حى عن بينة وتقول فى الجمع حيوا كما تقول خشوا قال سيبويه ذهبت الياء لالتقاء الساكنين
لان الواو ساكنة وحركة الياء قد زالت كما زالت فى ضربوا الى الضم ولم تحرك الياء بالضم لثقلها عليه فحذفت الياء وضمت الياء الباقية
لاجل الواو وقيل حيوا بالتشديد ايضا تركه على ما كانت عليه للادغام واحيا القوم اذا حسنت حال مواشيهم واذا اردت انفسهم قلت
حيوا واحيت الناقة اذا حيى ولدها فهى محيى ومحيية لا يكاد يموت لها ولد واحيا القوم اى صاروا فى الحيا وهو الخصب والمطر حيا بالقصر
باران وفراخى سال وحال وتثنيته حييان فتبين الياء لان الحركة غير لازمة ويقال اتيت الارض فاحييتها اى وجدتها خصبة و
الحياء بالمد شرم وشرم داشتن ع ف ا ك ٢ وفرج ورحم ناقه اخيية ج استحياء شرم داشتن يقال استحييته واستحييت منه كذلك
واستحيت بياء واحدة ايضا واصله استحييت فاعلوا الياء الاولى والقوا حركتها على الحاء قال سيبويه حذفت الياء لالتقاء الساكنين
لان الياء الاولى تقلب الفا لتحركها وقال انما فعلوا ذلك لكثرة استعمالهم وقال المازنى لم تحذف لالتقاء الساكنين لانها لو حذفت
لذلك لردوها اذا قالوا هو يستحيى ولقالوا يستحى كما قالوا يستبيع قال الاخفش استحى يستحى بياء واحدة لغة تميم وبيائين لغة اهل الحجاز
وهو الاصل لان ما كان لامه معتلا لم يعلوا عينه الا ترى انهم قالوا احييت وحويت ويقولون قلت وبعت فيعلون العين لما لم يعتل اللام
وزنده كذاشتن قوله تعالى ويستحيون نساءكم حذفت الياء الاولى استثقالا وقوله تعالى ان الله لا يستحيى اى لا يستبقى حية مار ويكون للذكر
والانثى ودخلته الهاء لانه واحد من جنس مثل بطة ودجاجة على انه روى عن العرب رايت حيا على حية اى ذكرا على انثى وهو حية ذكر
حيوى منسوب اليه حيوت مار خاوى مار كير ارض محياة ومحواة زمين مار ناك حيوان جانور خلاف موتان حيوه بسكون الياء نام
مردى محيا روى تحية ملك التحيات لله قال يعقوب اى الملك لله وحياك الله اى ملكك ويقال امرأة محيية بيائين لان الهاء غير لازمة
ورجل محى وكل اسم اجتمع فيه ثلث ياءات ينظر فان كان غير مبنى على فعل حذفت منه اللام نحو تصغير عطاء عطى وفى احوى احى وان كان
خبأ مبنيا على فعل ثبتت نحو قولك محى من حيا يحيى وقولهم حى على الصلوة اى هلم واقبل وقد ذكر حى هلا فى باب اللام **فصل الخاء**
خباء خم وهو مهموز لانه من خبأت ولكنهم تركوا همزتها خباء بالكسر والمد خركاه وخيمه ايضا اخبية ج وهو يكون من وبر او صوف
ولا يكون من شعر وهو على عمودين او ثلثة وما فوق ذلك فهو بيت واستخبينا الخباء اى نصبناه ودخلنا فيه واخبيت الخباء وتخبيته

منه هست حظوات جمع حظوة بالفتح حظآء بالكسر والمد كلّ حنظى به لغة فى عنظى به اذا نذّد به واسمعه المكروه **حفو** حفيته حفاية بالكسر
حفو — فيهما حفآء بالمد والفتح بای برهنه رفتن عع ک اف ۲ حاف نعت منه حفا بالفتح والقصر سودگی بای وسم عع ک آف ۴ فهو حفٍ واحفاه
غيره وحفى الفرس انسحج حافره واحفى الرجل اى حفيت دابته حفاوة بالفتح مهربانی عع ک اف ۲ حفى نعت منه وبالغه کردن در
سوال حال کسی وفی المثل مأربة لاحفاوة يقال منه حفيت به وتحفيت به اى بالغت فى اكرامه والطافه وحفيت اليه بالوصية
اى بالغت والحفى العالم الذى يتعلم الشى باستقصآء وايضًا المستقصى فى السوال واحفى الرجل استقصى فى المنازعة والكلام
واحفى الشارب يعنى نيک برداشت موی لب را وفی الحديث انه امران يحفى الشوارب وتعفى اللحى اى تكثر وحافيتا الرجل اى
حقو — ماريته فى الكلام حفو منع کردن از خبر عع ف آص ۲ **حقوة** درد شکم يقال حقى الرجل فهو محقو وحقو السهم باریکی تیر نزدیک
پر وازار وجای ازار بستن از میان يقال ثلثة احق واصله احقو على افعل فحذفت الواو لانه ليس فى الاسمآء اسم آخره حرف علة وقبله
ضمة فاذا ادى قياس الى ذلك رفض فابدلت من الضمة كسرة فصار الآخر يآء مكسورًا ما قبلها وصار بمنزلة القاضى والغازى فى سقوط
حكى — اليآء لاجتماع الساكنين وجمع الكثرة منه حُقى على فعول فقلبت الواو الاولى يآء لتدغم فى التى بعدها **حكاية** باز گفتن از
چيزی عع ک اف ۲ يقال حكيت عنه وحكوت عنه لغة فيه ومانستن محاكاة كذلك يقال فلان يحكى الشمس حسنا ويحاكيها وحكيت
حلو — فعله وحاكيته اذا فعلت مثل فعله واحكيت العقدة لغة فى احكمتها اى شددتها وقويتها **حلو** بالضم شيرين نقيض مر حلاوة
مصدر منه عع ف آص ۲ وحلا واحلولى بمعنى ولم يجئ على افعوعل متعديا الا هذا الحرف وحرف آخر وهى اعروريت الفرس و
احليت الشى جعلته حلوا ووجدته حلوا وحاليته طايبته ويقال ما امر وما احلى اى لم يقل شيئا حلوى بالضم نقيض مرّى يقال
خذ الحلوى واعط المرى وتحالت المراة اى اظهرت حلاوة وعجبا حلو حلوان بالضم فيهما چيزی دادن کسی مزد ورا بخوش آمد
کار وى عع ف آص ۲ وفى الحديث نهى ۴ عن حلوان الكاهن حلوان ايضا از کابين دختر خود ستدن چيزی بجهة خويش ونام
شهری حلى پيرايه حُلى بالضم والتشديد جمع مثل ثدى وثدى وهو فعول بضم الفآء وبكسر الحآء ههنا لمكان اليآء فقوله تعالى من حليهم
عجلا جسدا بقروء بعضهم بالكسر حلية السيف آرايش شمشير حلى بالضم والكسرة جمع مثل لحية ولحى حلية الرجل پيكر وصفت مرد حلية
بالفتح نام جای شيرناك در نواحى يمن حلى على فعيل خشک شده گياهی کرا از نصى خوانند الحليج حلى ايضا پيرايه کردن زن عع ف
آک ۲ حليت المراة احليها حليا وحلوتها اذا جعلت لها حليا حلاوة خوش آمدن بچشم يقال هو حلى بعينى وفى عينى اذا اعجبك
وكذا حلا فلان بعينى وفى عينى يحلو حلاوة وقال الاصمعى حلى فى عينى بالكسر وحلا فى فمى بالفتح وبا پيرايه شدن زن عع ک اف ۲
تحلى حلية وحالية ونسوة حوال تحلية آراستن ومنه سيف محلى وحليه مرد راصفت کردن وبچشم کسی خوش نمودن چيزی را و
شيرين کردن طعام را وقيل حلأت السويق مهموزا واستحلاه شيرين شمرد او را وتحلى پيرايه بست بر خود وآراسته شد ويقال
لم يحل منه بطائل اى لم يستفد منه كثير فائدة ولا يتكلم به الا مع الجحد حلوآء بالمد والقصر حلاوى بالضم على فعالى کياهی ويقال
وقع فلان على حلاوة القفا اى على وسط القفا وكذا على حلاوى القفا وحلاوآء القفا اذا فتحت مددت واذا ضممت قصرت حماية
حمو — بالكسر نگاه داشتن کسی را از بدی عع ف آک ۲ يقال حميته اى دفعت عنه وهذا شى حمى بكسر الحآء على فعل اى محظور لا يقرب
احمآء نو ربيع کردن جای را يقال احميت المكان اذا جعلته حمى وفى الحديث لا حمى الا لله ولرسوله حمى سوزان شدن وسخت گرم شدن
روز وتنور وغضب کردن عع ک آف ۲ يقال حميت عليه حمو الشمس وحميها اى حرها حماة المراة خشناس زن ولا لغة فيها غير هذه
وكل شى من قبل الزوج مثل الاب والاخ ففيه اربع لغات حما مثل قفا وحمو مثل ابو وحم مثل اب واصله حمو بالتحريك وحمء بسكون الميم
مهموزة وكل شى من قبل المراة فهم الاختان والصهر يجمع هذا كله حماة موشك گوشت وفى ساق الفرس حماتان هما اللحمتان
اللتان فى عرض الساق ترى كالعصبتين من ظاهر وباطن حموات جمع حامی فحل اشتر کشون بسیار کرد ... ایشان ... واو را آزاد
کنند وبر نه نشینند وموی وپشم وی نگيرند وگويند حمى ظهره وسو يرعى حيث شآء حاميتان راست وچپ سم اسب يقال فلان
حامى الحقيقة وحامى الذمار وحامى الحميا اى يحمى حوزته وما وليه والجمع حماة وحامية حمة العقرب بالضم نيش کژدم وزهر وی
اصلها حمو او حمى والهآء عوض عن الواو وعن اليآء واما حمة الحر اى معظمه فبالتشديد حميا سورت شراب وقوت او وحموة الالم
سختی وتيزی درد حمية حموة بالكسر ونها پرهيز فرمودن يقال حميت المريض الطعام احمآء پرهيز کردن حمية بالتشديد محمية بالتخفيف
ننگ وعار داشتن از چيزی عع ک اف ۲ يقال حميت عنه وفلان احمى انفا وامنع ذمارا من فلان محاماة از کسی دفع کردن چيزی را
ونگاه داشتن يقال حاميت عنه محاماة وحماء وحابيت على ضيفى فلان اذا احتفلت له ويقال الضروس تحامى عن ولدها ويقال احمآء

فصار فاعل على تقدير غالف حذو واست کردن بام دو چیز را ومنه حذوت النعل بالنعل وحذو القذة بالقذة وبراستای چیز حذو
بودن يقال حذوته اى قعدت بحذائه عم ف اض ة حذى بالفتح زبان گزيدن تيزى سركه وجز آن ودست بريدن بكارد عم ف اى ة
يقال حذى الخل فاه يحذيه حذيا اذا قرصه حذيت يده بالسكين وحذيت الشفرة النعل حذى بالقصر درد شكم شدن كوسپند را از
انقطاع سلا در شكم قع ء اف ة حذاء بالكسر نعل وسپل شتر وسم اسب وجز آن احتذاء نعل در پای كردن واحذيته نعلا اى اعطيته
واستحذيته فاحذانى واحذيته من الغنيمة اعطيته منها حذيا على فعلى بالضم وهى القسمة من الغنيمة حذاء ايضا برابر در جهتها ذاه اى حذى
صار بحذائه واحتذى مثاله اقتدى به حذية على فعيلة مثل حذيا من الغنيمة حذوة بالكسر كك ويقال داره حذوة داره وحذوة داره
بالضم وحذة داره اى حذاؤها وحذية بالكسر قطعة من قطع اللحم قطعت طولا حرو ة حراوة گرمى مثل حرارة وذلك من حرافة شئ كال
يعنى گرمى كه از تيزى چيزى پيدا شود دهان چون از خوردن سير وپلپل وما نندان حراة كشادگى وناحية موضع حرى بالقصر كك و
بانك واواز سوختن آتش ورفتن آب ووزيدن باد بر درخت وجاى نهادن بيضه نعامه ويقال لا تطر حرانا اى لا تقرب ما حولنا ويقال فى
الكلام بالحرى ان يكون كك يعنى بسزا است وهذا الامر محراة لذلك اى مقمنة مثل محجاة وما احراه واحر به فى التعجب يعنى چه سزاوار است
مثل ما احجاه واحج به ويقال هو حرى ان يفعل ذلك اى خليق لا يثنى ولا يجمع وهو حر وحرى على فعل وفعيل سزاوار وهما حريان وهم حريون
واحرياء وهى حرية وهن حريات وحرايا يثنى ويجمع ويؤنث وانتم احراء جمع حر ومنه اشتق التحرى وهو طلب ما احرى بالاستعمال فى غالب الظن
يقال يتحرى الامر اى يتوخاه ويقصده ويتحرى فلان بالمكان اى يتمكث وقوله تعالى فاولئك تحروا رشدا اى توخوا وعمدوا وحرى الشئ
حريا اى نقص عم ف اك ة يقال يحرى كما يحرى القمر واحراه الزمان حار بر افعى بير ناقص تن وذلك اخبث ما يكون يقال رماه الله با فعى
حارية حراء بالكسر والمد كوهى بمكه يذكر ويؤنث ويمنع يقال حزى الشئ يحزيه ويحزوه اذا قدره وخرص يعنى اندازه كرد يقال حزيت حزى
النخل وحزى السراب الشخص اذا رفعه عم ف اض ة وك ة حازى انكه بنكو بيتن بخال وكف دست فال گويد حزوى بالضم ريك توده معروف
حزاوى منسوب بوى حسو اشاميدن عم ف اض ة ويوم كحسو الطير اى يوم قصير حسو على فعول اشام حساء بالفتح والمد و القصر حسو
ايضا مثله رجل حسو كثير الحسو قال ابو ذبيان ان ابغض الشيوخ الى الحسو الفسو وقد حسوت حسوة واحدة وفى الاناء حسوة بالضم اى
قدر ما يحسى مرة اندازه يك اشام واحسيته المرق فحساه واحتساه بمعنى وتحساه كك فى مهلة حسى بالكسر ما تنشفه الارض من الرمل فاذا
صار الى صلابة امسكته فتحفر عنه الرمل فتستخرجه وهو الاحتساء وجمعه احساء وهى الكرار حساء بالكسر والمد موضع حيث الخبر بالكسر
واحسيته مثل حسنه واحسنه حشو اكنه واكندن عم ف اض ة وشتران ريزه ومردم خرد حاشيه كك احتشاء بنبه در خود كردن حشو
حائض حشا بالقصر درون تن احشاء ج وناحية حشوة البطن بالضم والسكون روده كا يقال فلان من حشوة بنى فلان اى من رذالهم حاشية
كرانه حواشى ج عيش رقيق الحواشى اى رغد حاشيتان ابن المخاض وابن اللبون ومنه يقال قد شبعت حاشيتا بنى فلان من الكلا حشية نوش
اكنده واحدة الحشايا محشى بالكسر بالنجه كه زنان بر سر بن بند ندتا كلان بنمايد محاشى ج قال الاصمعى المحاشى اكسية خشنة واحدها محشاة
حشى نا سر برافتادن عم ك اف ة فهو رجل حش وحشيان ايضا ويقال ارنب محشية الكلاب جز كوش نا سر برافكن سگان است بد ويدن حشى
على فعيل بالحاء والخاء كياه خشك وحاشاك وحاشا لك يعنى دور باد ويقال حاشا الله وحاش لله بلا الف اى معاذ الله والاصل
بالالف وهى كلمة يستثنى بها وقد تكون حرفا خفضت بها وقد تكون فعلا نصبت بها قال سيبويه لا تكون حاشا الا حرف جر لانها لو كانت
فعلا لجاز ان تكون صلة لما كما يجوز ذلك فى خلا فلما امتنع ان يقال جاءنى القوم ما حاشا زيدا دل على انها ليست بفعل وقال المبرد
حاشا فعل لانه يقال حاشا لزيد فحرف الجر لا يجوز دخوله على حرف الجر ولان الحذف يدخلها كقولهم حاش لزيد والحذف يقع فى الاسماء حصى
والافعال دون الحروف ويستدل ايضا بقول النابغة ع وما احاشى من الاقوام من احد فتصرفه يدل على انه فعل حصاة سنگريزه
حصى حصيات ج حصاة المسك قطعة صلبة توجد فى فارة المسك وجز وهو ش يقال فلان ذو حصاة اى ذو عقل ولب ارض محصاة
اى ذات حصى احصاء شمردن يقال نحن اكثر منه حصى اى عددا وهو اكثر من ان يحصى اى يعد حصو باز داشتن عم ف اض ة يقال حصو تنح
حتى اى منعت حضو افروختن آتش عم ف اض ة حضوت النار سعرتها محضاء بالكسر على مفعال آتشكاو محضا على مفعل ههوز حضو
كك حظو بالضم والكسر بهره مند بود ولتى شدن زن از شوى حظ كك عم ك اف ة يقال هى حظية واحتظا يا ى وفى المثل الا حظو
حظية فلا الية تقول ان اخطاتك الحظوة فيما تطلب فلا تال ان تتودد الى الناس لعلك تدرك بعض ما تريد رجل حظى برد باقدر ودو كى
واسب هفتم رهان ويقال حظى فلان عند الامير واحتظى به بمعنى واحظيته على فلان اى فضلته عليه حظوة بالفتح تير كوتاه واذا لم يكن فيه
نصل فهى حظية بالتصغير وفى المثل احدى حظيات لقمان وهو لقمان بن عاد وحظياته سهامه ومراميه يضرب لمن يعرف بالشرارة ثم جاءت

واجفيت الماشية فهى مجفاة اذا اتعبتها ولم تدعها تاكل **جلى** آشكار انقيض خفى جلية خبر يقين جاليه از خانمان رفتگان جاله كك
جلی يقال استعمل فلان على الجالية اى على جزية اهل الذمة جلآء بالفتح والمد امر جلى وسر جلا لى الامر اى وضح واقرار كردن وازخانمان
رفتن وبيرون كردن لازم ومتعدى عم ف آض ٢ يقال جلوا عن اوطانهم وجلوتهم وكك اجلوا عن البلد واجليتهم اجلوا عن القتل
لاغير اى انفرجوا وجلوت اى اوضحت وكشفت جلا نام مردى سمى بالماضى وجلوت بصرى بالكحل وجلوت همى عنى اى اذهبته
وجلوت السيف جلاء بالكسر صقلته وجلوت العروس جلاء وجلوة بالكسر فيهما واجتليتها اذا نظرت اليها مجلوة وجلاها زوجها
وصيفا اى اعطاها ويقال ما جلوتها بالكسر فيقال كذا وكذا وما جلآء فلان اى باى شيء يخاطب من الاسماء والالقاب فيعظم به جلآء
بالكسر والمد ايضا سرمه جلا بالفتح والقصر برهنه شدن پيش سر از موى مثل جلح عم ك آف ٢ رجل اجلى نعت منه جلوآء مونث منه مجالى
مجالى پيشهاى سر موزده مجلى واحدها واشتقاقه من الجلا وهو ابتدآء الصلع واجتليت العمامة عن راسى اذا رفعتها مع طيها عن جبينك
سمآء جلواء مصحية مثل جهواء جلى مصغر ابطحى از عرب تجليه روشن كردن وچشم انداختن يقال منه جلى ببصره وهو يجلى عن نفسه اى
يعبر عن ضميره مجلى اسب اول دهان انجلى انكشف تجلى تكشف ويقال جاليته بالامر وجالحته اذا جاهرت به وتجالينا اى انكشف حال كل منا
جبى لصاحبه جلوى نام اسبى **جمآء** جماءة بالفتح والمد فيهما شخص هر چيز جنيه بالفتح ميوه چيدن عم ف آك ٢ اجتناء كك جنى مقصور
جنى ميوه چيده يقال اتانا بجناة طيبة ثمر جنى خرماى تازه چيده جنا بر گناه كردن تجنى گناه جستن بركسى يقال جنى عليه وتجنى عليه ايضا وفى المثل
اجناوها ابناوها اى الذى جنوا على هذه الدار بالهدم هم الذين بنوها قال الجوهرى حكاه ابو عبيدة وانا اظن ان اصل المثل جناتها
بناتها لان فاعلا لايجمع على افعال واما الاشهاد والاصحاب فانما هو جمع شهد وصحب الا ان يكون هذا من النوادر لانه يجى فى الامثال
جبو ما لا يجى فى غيرها واجنى الشجر ادرك ثمره واجنت الارض كثر جناها وهو الكلاء والكماة ونحو ذلك **جوة** بالضم در پى مثك مغالجه
ونوعى از لونها وقطعة من الارض فيها غلظ جو بر در پى كردن مشك را وجز ان جواء بالكسر وادى فراخ وموضعى وغلاف در پك جيا مثله
جو ميان اسمان وزمين وكشادگى وادى ونام شهرى جوى سوزش اندوه واندوه عشق عم ك آف ٢ يقال جوى نهو جو واب بو
جهی كرفته وكنده يقال ما جو وجويت نفسى اذا لم يوافقك البلد واجتويت البلد اذا كرهت المقام فيه وان كنت فى نعمة **جهى** البيت
اى خرب فهو جاه خباء مجه لا ستر عليه است جهوى كون برهنه ومن كلامهم عن السن البهائم قالوا يا عنزجاء القر قالت يا ويلا ذنب
الوى واست جهوى بيت اجهى لاسقف له سمآء جهوآء اى مصحية اجهاء كشاده شدن هوا وهواى كشاده رسيدن يقال اجهت لنا
جیی السمآء اى انقشع عنها الغيم واجهينا **جيآء** بالكسر غلاف وبنى الجياوة جيه پدرد وبخفف اب نسباده جى نام شهرى از سپاهان
ومعرب وى اصفهان **فصل الحاء** **احتبآء** دستها كرد زانو حلقه كرده نشستن يقال يحتبى بيده اى يشتبك بها على ساقيه و
جبی احتبى الرجل اذا جمع ظهره وساقيه بعمامته والاسم الحبوة بالضم والكسر يقال حل حبوته اى عقدته والجمع حبى وانه اشترا سيف اى مشرف الجنبين
حبى ابر بر كوه نشسته جا كعصا مثله حبو غيژيدن كودك عم ف آض ٢ ونزديك شدن تقول حبوت للخمسين اى دنوت لها وكل دان نهو حاب
وبلند بر آمدن ريگ بر قيين غير آن رسيدن تير بر نشانه حبوه بالفتح بهره دادن حباء بالكسر دهش عم ف آض ٢ ويقال فلان يحبو حوله
اى يحميه ويمنعه وكك حمى ما حوله محاباة محاباكردن در بيع **حتى** على فعيل بيت مقل وحتوت هدب الكساء حتوا اى كففته بهزولا
حتی **حتو** حتى خاك زدن بر روى كسى عم ف آض ٢ وك ٢ محتاء مثله وچيزى اندك دادن يقال منه حتوت له اوض حثوآء بسيار ما ثناه
حثی بالقصر كاه ريزه **حجوت** بالمكان اقمت به وكك تحجيت به وتحجيت الشى اى تعمدته وحجوت بالشى ضننت به وبه سمى الرجل حجوة
حجو وحجيت بالشى اولعت به ولزمته بهزولا وكان تحجيت به حجاة قبه اب كه از باران وجز ان پديد آيد حجاج وايضا كرانه چيزى احجاء ج و
تحجيت بهذا المكان اى سبقتكم اليه ولزمته قبلكم وحجا الريح السفينة اى ساقها احجية حجيا بالضم چيستان وبينهم احجية يتحاجون
بها وحاجيته فحجوته اى غلبته اذا داعبته ويقال ما حجيات وهى لعبة واغلوطة قال ابو عبيد هو نحو قولهم اخرج ما فى يدى ولك كذا
ويقال ايضا انا حجياك فى هذا اى من يحاجيك حجى ك آف ٢ حزد احجاء ج ويقال هو حجى بذلك وحج وحجى بذلك اى خليق كله بمعنى الا
انك اذا فتحت الجيم لم تؤنث ولم تثن ولم تجمع كما قلناه فى قمن وكك يقال انه لمحجاة ان يفعل كذا اى مقمنة وانها لمحجاة وانهم لمحجاة وما احجاه
لذلك اى ما اخلقه واحج به اى اخلق به فى التعجب يعنى چه سزاوار است بآن وانى احجو به خيرا اى اظن به وحجى القوم اى حزاهم **حدو**
حدو راندن شتر سرود واواز عم ف آض ٢ حدآء بالضم والكسر كك حدو آء باد شمال ولا يقال للمذكر احد كحادى سرود گوى وربما قيل
للحمار اذا قدم اتانه حاد تحدى برابرى كردن دركارى وپيش خواندن خصم را وغلبه جستن يقال تحديت فلانا اى باريته فى فعل ونازعته
الغلبة ويقال انا حديا اك اى ابرزلى وحدى وحادى عشر مقلوب من واحد فاخر الفاء وهو الواو فقلبت ياء لانكسار ما قبلها وقدم العين

[٢ فى الصحاح حجو الجثم اذا زحل عن الارض اصحاب السرف]

يقال جاثى عليه اى عضه جُووه بالضم رنكى از رنكهاى اسب وان سرخيست كه بسيا هى زند فرس اجأى نعت منه جأواء مونث وقد جى الفرس
وكتيبة جأواء هى التى يعلوها السواد لكثرة الدروع وقولهم احمق لا يجأى مرغه اى لا يحبس لعابه انكه اب دهان نتواند باز داشت و
سقاءٌ لا يجأى شيئا اى لا يمسك جأوة بالكسر غلاف دبك جئاء ج ويقال جياء وجواء واحد وليس بجمع وفى حديث على عليه السلام
لان اطلى بجواء قدر احب الى من ان اطلى بالزعفران **جبا** بالفتح والقصر خاك كرد اكرده جاه امراة جبأن زن درو ابستان جبا بالكسر
والقصر اب كرد اورده بجهة شتر وكذلك الجبوة والجباوة وجبيت الماء فى الحوض وجبوته اى جمعته جابيه حوض وجاى كرد امدن اب
جوابى ج ومنه قوله تعم وجفان كالجواب وشهرى بشام جابير كردكردن خراج جباوة كذلك جبيت الخراج وجبوته بمعنى واصله الهمز لكن
لا يهمز غع ف اكـ ٢ اجبآء فروختن كشت نا رسيده وفى الحديث فقد اربى واصله الهمزة تجبيه پشت خم كرده ايستادن وفى حديث
ابن مسعود فى ذكر القيمة حين ينفخ فى الصور قال فيقومون فيجبون تجبية رجل واحد قياما لرب العالمين قال ابو عبيدة التجبية هى ان يكب
واضعا يديه على ركبتيه قائما او يكون منكبا على وجهه باركا وهو السجود واجتباه اصطفاه **جثوة** بالحركات الثلث سنك توده و
جثى الحرم بالضم والكسر ما اجتمع فيه من حجارة الجمار جثو جثى بضمتين وكسرتين بزانو نشستن غع ف اض ٢ وكـ ٢ واجثاه غيره وقوم جثى
ومنه قوله تعم ونذر الظالمين فيها جثيا بالضم والكسر وجاثيت ركبتى الى ركبته زانو بزانو نشستم وتجاثوا على الركب سورة الجاثية نام سورة
از قران **اجتحاء** قلب اجتاحه اى استاصله واهلكه جحوان بالفتح نام مردى جحى بالضم لقب مردى قال الاخفش هو لا ينصرف لانه
مثل عمر **تجخيه** ميل كردن ومنه قول حذيفة كالكوز مجخيا الاناء اذا امال انصب ما فيه وپشت خم كردن پير وفى الحديث انه جخى فى سجوده
اى خوى ومد ضبعيه وتجافى عن الارض جدية قوم زين ورحل وهاجديتان جدى جديات بالتحريك وجدية على فعيله مثله جدايا
ج وهى ايضا خون خشك بر پوست چسپيده جدى بز غاله اجدى وجداء ج ونام برجى وستاره نزديك قطب كه قبله را بوى توان شناخت
ويقال انه جدى على التصغير جدا بالفتح والقصر عطا جدى مثله ومطر جدا اى عام يقال اللهم اسقنا غيثا غدقا وجدا طبقا ويقال الجدا
الدهر اى ابد الدهر اى ابدا وفلان قليل الجداء بالمد اى قليل النفع جدايه بالفتح والكسر اهو بره وجدوة واجتديته واستجديته اى
طلبت جدواه كله بمعنى جادى خواهنده اجداء عطا دادن وبعطا رسيدن وما يجدى هذا عنك اى ما يغنيك **جذوة** بالثلث خدرات اخكر
جذى بالضم والكسر ج جذاء مثله قال المجاهد فى قوله تعم او جذوة من النار اى قطعة من الجمر وهى لغة جميع العرب وقال ابو عبيدة
الجذوة مثل الجذمة وهى القطعة الغليظة من الخشب كان فى طرفها نار اولم يكن جاذى بر سر پاى نشيننده وبر سر انكشتان ايستاده و
قال ابن الاعرابى الجاذى على قدميه والجاثى على ركبتيه جذاء بالكسر والمدج مثل نائم ونيام وقال ابو عمرو جذا وجثا لغتان بمعنى
واجذى وجذا بمعنى اذا ثبت قائما وفى الحديث مثل الارزة المجذية على الارض اى الثابتة وكل من ثبت على شى فقد جذا عليه جذوا
غع ف اض ٢ والتجاذى فى اشالة الحجر مثل التجاثى رجل جاذا اى قصير الباع وامراة جاذية مجذ وذى الذى يلازم الرحل والمنزل ولا
يفارقه قال الكسائى فصيل مجذ اذا احمل فى سنامه شحما **جرى** جريان جريه رفتن اب غع ف اكـ ٢ اجراء راندن ويقال ما اشد جرية
هذا الماء بالكسرة وقوله تعم بسم الله مجريها ومرسيها هما مصدران من اجريت السفينة وارسيت وبالفتح فيهما من جرت السفينة ورست
جراية بالكسر وظيفه روان جرو بالثلث بچه سباع چون سك وكربه وخرس وجز ان والجمع اجرو واصلها اجرو على افعل وجراء بالكسر اجر
جمع الجمع وخيار وحزد نورسيده جرو الحنظل والرمان مثله وفى الحديث ان النبى صلعم بأجر زغب بنو جروة بطنى از عرب وكان ربيعة بن
عبد العزى بن عبد شمس بن عبد مناف يقال لجرو البطحاء والقى جروته اذا صبر على الامر وضرب عليه جروته اى وطن عليه نفسه و
كلبة مجرو مجرية اى معها جراوها جارية بينة الجراء بالفتح والكسر والجراية بالفتح والجرائية دختر جز جارية ايضا افتاب وكشتى جوارى
ج مجارات اجراء باهم رفتن وجاراه فى الحديث وتجاروا فيه جرى وكيل ورسول والجمع اجرياء جرايه بالفتح والكسر وكيلى تجرية استجراء وكيل
كرفتن وفى الحديث وتجاروا فيه جرى وكيل ورسول والجمع اجرياء جرايه بالفتح والكسر وكيلى قولوا بقولكم ولا يستجرينكم الشيطان اى لا يتخذنكم وكلاء
وسمى الوكيل جريا لانه يجرى مجرى موكله ويقال فعلت ذلك من جراك ومن جرائك اى من اجلك ويخففان ايضا جريه بكسرتين وتشديديا
هى الحوصلة اجريا بالكسر والقصر منش داروش وعادت **جزاء** بالفتح پاداش جزيته وجازيته بمعنى ويقال جازيته فجزيته اى غلبته
وجزى عنى هذا الامر اى قضى ومنه قوله تعم لا تجزى نفس عن نفس شيئا ويقال جزت عنك شاة وبنو تميم يقولون اجزات عنك شاة
بالهمزة وتجازيت دينى على فلان اى تقاضيته متجازى متقاضى وهذا رجل جازيك من رجل اى حسبك جزية بالكسر ما يوخذ من اهل
الذمة جزى ج **جفاء** بالمد بدى وستم غع ف اض ٢ يقال جفوته فهو مجفو ولا تقل جفيت وفلان ظاهر الجفوة بالكسر اى ظاهر
الجفاء جفا السرج واجفيته انا عن ظهر الفرس اى رفعته عنه وجافاه عنه فتجافى تجافى جنبه عن الفراش اى نبا واستجفاه اى عده جافيا

بفتحهما یقال ثابی الخزوا ثابته انا اذا خزمته واثابت فی القوم جرحتهم **تثبیه** دائم بودن بر چیزی وثنا گفتن بر مرد در زندگی
ثبی ثبه بالتخفیف جماعت وگروه واصلها ثبی ثبات ثبون ج اُثبیه مثله اثابیّ ج کلث وثبانه حوض والهاء عوض من الواو لان اصله ثوب
ثدی ثدی پستان یذکر ویونث وهی للرجل والمراة ایضا والجمع اُثد وثُدیّ علی فعول وثِدیّ بکسرتین لاتباع الکسرة امراة ثدیاء بزرگ
پستان ولا یقال رجل اثدی ثُدآء بالضم والمد مثال مکاء کما هی ذوالثدیه لقب مردی شدوه بالنون فعلوة بن پستان فاذا ضممت همزت
ثری ثری خاک نمناک ارض ثریاء زمین نمناک ویقال التقی الثریان وذلک ان یجی المطر فیرسخ فی الارض حتی یلتقی هو وندی الارض قال
الاصمعی یقول العرب شهر ثری وشهر تری وشهر مرعی ای یمطر اولا ثم یطلع النبات فتراه ثم یطول فترعاه ثراء بسیاری مال وتوانگری
عم که آف ۲ مال ثری علی فعیل بسیار مال رجل ثروان وامراة ثروی بسیار مال وتصغیرها ثریا وهی ایضا نام زنی وپروین ثروه بسیاری
عدد یقال انه لذو ثروة وذو ثراء یراد به له وعدد وکثرة مال ویقال هذا مثراة للمال ای مکثرة ثریت بک ای کثرت بک وثریت بفلان فانا
ثر به ای غنی به وثری به یثری اذا سر وفرح وثرا المال یثرو وثرا القوم اذا کثروا وثری الله القوم کثرهم ثرونا القوم اذا کنا اکثر منهم واثری
اذا کثرت امواله واثرت الارض ای کثر ثراها واثری المطر بل الثری وفی المثل لا تبینی و بینک ثری ای انه لم ینقطع ولم ییبس الثری بینی و
بینک کما قال ع بلوا ارحامکم ولو بالسلام ثری به اب زدن وبیت دراشوردن باب ابو ثروان نام مردی **ثغاء** بالضم والمد بانگ
ثغی گوسپند وبز وکاو وجز ان ثاغیه گوسپند وقد ثغت تثغو ثغاء ای صاحت یقال ماله ثاغیة ولا راغیة وهما الشاة والبعیر وما بالدار
ثاغ ولا راغ ای احد **اثفیه** بالضم والتشدید علی افعولة دیکپایه اثاثی ج وبالتخفیف ایضا ویقال بقیت من بنی فلان اثفیه خشناء
ثفی یعنی عدد بسیار درشت مانده است ویقال سوما الثالثة الاثافی فیه لا یجی الفتنة الا بر یعنی سر فتنه و بدی اوست ثفاة زنی که دو تن بزاد
ودر داغ سر گوشه ستور متفیه زنی که او را سه شوی مرده باشد متفه مردی چنین ثفیه بر سر پایه نهادن دیک را اثفاه سر پایه ساختن
دیک را قال الراجز ع وصالیات ککما یؤثفین اراد یثفین فاخرجه علی الاصل **ثنایه** بالکسر رسن از موی و پشم بر نشاند ثناء
ثنی بالمد شکال شتر دو تاه بر تا فته وهر تا هی از رسن ثنی بالکسر یکتا از تاهها و نوو نام وکشت وادی وکوه اثناء ج ولا یقال ثلث ولا فوق
ذلک ونافه و زنی که بار دوم بزاید و بچه دوم ثنی بالکسر والقصر کار دو باره وفی الحدیث لا ثنی فی الصدقة ای لا توخذ فی السنة مرتین
ثنیا بالضم وثنوی بالفتح اسم من الاستثناء ویقال جاؤا مثنی ای اثنین اثنین وثناء بالضم کذلک وهما غیر مصروفین کما قلناه فی ثلث من باب الثاء
مثنی الایادی بخشها از یادت اعداء از جزور وقمار وقیل بخش دو باره کردن وفی الحدیث من اشراط الساعة ان توضع الاخیار وترفع الاشرار
وان تقرا المثناة علی رؤس الناس یقال هی التی یسمی بالفارسیة دو بیتی وهو الغناء ویقال ایضا ترانه وابو عبید یذهب فی تاویله الی غیر هذا
ثنی دو تاه کردن عم بفتحهما ودر شکستن لبهای دامن واستین وباز گردانیدن یقال جاء ثانیا من عنانه وباز داشتن از حاجت یقال ثنیته
ای صرفته عن حاجته ودوم شدن دیگر را ثنیه دو کردن وبد و نسبت کردن ودوم گردانیدن ثنیان بالضم الذی یکون دون السید فی المرتبه
ثنیه بالکسر ج ثنی بالضم والکسر مثل ثنیان وفلان ثنیة اهل بیته ای ارذلهم ثنیه دو دندان پیش ثنایا ج وپشته ومنه قولهم فلان طلاع
الثنایا اذا کان سامیا لمعالی الامور کما یقال طلاع انجد ثنی علی فعیل دندان پیش افکنده ویکون ذلک فی الظلف والحافر فی السنة الثالثة
وفی الخف فی السنة السادسة ثنیاء وثنیان ج ثنیه مونث ثنیات ج اثنان دو وزن ثنتان مثله بحذف الالف یوم الاثنین دو شنبه — دو مرد اثنان
وهو لا یثنی ولا یجمع لانه مثنی وان احببت ان تجمعه کانه لفظ مبنی للواحد قلت اثانین وقولهم هذا ثانی اثنین ای هو احد الاثنین وکذلک ثالث ثلثه
یضاف الی العشرة ولا ینون والعدد منصوب ما بین احد عشر الی تسعة عشر فی الرفع والنصب والخفض الا اثنی عشر فانک تعربه وتقول
للمونث اثنتان وان شئت ثنتان لان الالف انما اجتلبت لسکون الثاء فلما تحرکت سقطت واما قول الشاعر کان خصییه من التدلدل
ظرف عجوز فیه ثنتا حنظل اراد ان یقول فیه حنظلتان فاخرج الاثنین مخرج سایر الاعداد للضرورة واضافه الی ما بعده واراد ثنتان
من حنظل کما یقال ثلثة دراهم واربعة دراهم وکان حقه فی الاصل ان یقال اثنا دراهم واثنتا نسوة الا انهم اقتصروا بقولهم درهمان وامراتان
عن اضافتهما الی ما بعدهما ولو سمی رجل باثنین او باثنی عشر قلت فی النسبة الیه ثنوی کما یقال فی ابن بنوی واثنی کما یقال ابنی اثنثاء دو تاه
شدن وباز گشتن یقال اثنی واثنونی علی افعوعل اثناء ستایش گفتن یقال اثنی علیه خیرا والاسم الثناء واثنی ای القی ثنیته وثنی
فی مشیه ای انحنی مثانی من القران ما کان اقل من المئین وتسمی سورة فاتحة الکتاب مثانی لانها تثنی فی کل رکعتین ویسمی ایضا جمیع القران
ثوی مثانی لاقتران آیة الرحمة بآیة العذاب ثوی آ بالفتح والمد ثوی بالضم بودن بجائی عم ونا آ که ۲ یقال ثویت البصرة وثویت بها
واثویت غیری ایضا لازم ومتعد ثوبه مقیم کردن کسی را بجائی ثوی علی فعیل مهمان ابو مثوی میزبان ام مثوی زن میزبان ثویه
جای آغل گوسپند ثایه بالفتح کلث وسنگ توده که در یمن باشد بجهة نشان ثویه نام جائی **فصل الجیم** **جای** کز بدین عم بفتحهما

ويقال ابليت فلانا يمينا اى اعطيته اذا الحيت نفسه بها وابليته معروفا اى اعطيته ويقال نزلت بلاء على الكفار مثال قطام بلى ارى وهى حرف
نقيض لا وهى جواب للتحقيق بمعنى نعم الا ان بلى يجاب بها بعد النفى فى السؤال ونعم يجاب بها الاثبات قال سيبويه وهما حرفان بناء بالكسر — بنى
والمد براوردن خانه بنا ابنى بنيا ونحو اسنن وزنان كردن غعف آره يقال بنى على اهله والعامة تقول بنى باهله وهو خطأ وكان
الاصل فيه ان الداخل باهله كان يضرب عليها قبة ليلة دخوله بها فقيل لكل داخل باهله بان وبنى قصورا شدد للكثرة وبنى وابتنى دارا
بمعنى بنيان بالضم ديوار كرد براورده وقوس بانية بنت على وترها اذا الصقت به حتى يكاد ينقطع بنية على فعيلة كعبة يقال لا ورب هذه البنية
ما كان كذا وكذا بالقصر والضم والكسر بنية كل نهاد وقرينش چيزى يقال فلان صحيح البنية اى الفطرة مبناة بالكسر جامه دان ونطع وابنيت
فلانا اى جعلته يبنى بناء وفى المثل المعزى تبهى ولا تبنى اى لا يجعل منها الابنية لان ابنية العرب طراف واخبية فالطراف من ادم والخباء
من صوف او وبر ولا يكون من شعر ابن پسر واصله بنو بفتحتين والذاهب منه الواو كما ذهب من اب واخ لانك تقول فى المونث بنت واخت
وجمعه ابناء مثل جمل واجمال ولا تلحق هذه الهاء مونثا الا ومذكره محذوف الواو ويدلك على ذلك اخوات وهنوات فيمن رده وونه فعل
بفتحتين ولا يجوز ان يكون وزنه فعل او فعل بالكسر والضم الذين جمعهما افعال مثل جزع وقفل لانك تقول فى جمعه بنون بفتح الباء ولا يجوز
ان يكون بوزن فعل بسكون العين لان جمع هذا البناء على افعل نحو كلب واكلب وفعول نحو فلس وفلوس وحكى الفراء عن العرب من ابناوات شعب
وهم حى من بنى كلب ويقال ابن بين البنوة بمعنى پسرى وتصغيره بنى قال الفراء يا بنى بالفتح والكسر لغتان فيه مثل يا ابت وتصغير ابناء
ابيناء وابيون والنسبة الى ابن بنوى وبعضهم يقول ابنى واما قولهم ابناوى فهو منسوب الى ابناء سعد للحى او القبيلة كمدائنى للبلد وكذلك
اذا نسبت الى بنت والى بنيات الطريق قلت بنوى لان الف الوصل عوض من الواو فاذا حذفتها فلا بد من ردها ويقال بنتى ويقال بنات
بنات بفتح الباء ويجرى مجرى الباء الاصلية وبنيات الطريق راههاى خرد كه از راه بزرگ جدا شود وبنات لعبتها كه دختران با وى بازى كنند
وفى الحديث عن عائشة كنت العب مع الجوارى بالبنات بنت الارض وابن الارض نوعى از تره ها وهذه ابنة فلان وبنت فلان بتاء ثابتة فى الوقف
والوصل والجمع بنات لا غير ابنم پسر بزيادة الميم وهو معرب من مكانين يقال هذا ابنم ورايت ابنما ومررت بابنم تتبع النون الميم فى الاعراب
كما تتبع الراء الهمزة فى امرء والالف مكسورة على كل حال وتبنيته اى اتخذته ابنا بق پوست شتر بچه كه الكنده بوند بو الانثى فاكمر — بق
بو باة بيابان مثل موماة موضعى بها حوبى يقال منه بهى الرجل وبهو غع بضمهما وكاف ٢ فهو بهى بمعنى نازكه باد وشده انس كرفته — بها
واستحباب باشد فهى من باب الهمزة وبهى البيت ابتى اى تخرق وعطل وابهاه غيره وابهيت الاناء فرغته وبيت باه اى خال لا شئ فيه بهو
خانه ودبيشه اى جدا كانه مباهاة مفاخرت وتباهوا تفاخروا وفى الحديث انه سمع رجلا حين فتحت مكة يقول ابهوا الخيل اى عطلوها — بى
من الغزو فقد وضعت الحرب اوزارها فقال ع لا تزالون تقاتلون الكفار حتى يقاتل بقيتكم الدجال الباء فهى حرف من حروف
المعجم فالمكسورة منها حرف جر وهى لالصاق الفعل بالمفعول به يقال مررت بزيد وللاستعانة تقول كتبت بالقلم وتجى زائدة كقوله تعالى
وكفى بالله شهيدا وحسبك بزيد وهى الاصل فى حروف القسم تشتمل على المظهر والمضمر تقول بالله لا افعلن كذا وبه لافعلن
وقولهم حياك الله وبياك معنى حياك ملكك وبياك اعتمدك بالتحية عند الاصمعى وجاءبك عند ابن الاعرابى ويوكس منزلا
عند خلف الاحمر وكت همزتها وحولت واوها باء لازدواج حياك وهذا الحسن داوفتى وفى الحديث ان ادم لما قتل ابنه مكث
ماة سنة لا يضحك ثم قيل له حياك الله وبياك فقال وما بياك قال اضحكك وقيل له اتباع قال ابو عبيدة ليس باتباع لان الاتباع — تغى
لا يكاد يكون بالواو وهذا بالواو وقولهم اى هى بن بى مواى اى الناس هو وهيان بن بيان اذا لم يعرف هو ولا ابوه فصل التاء — تعع
تغنت الجارية بعثا سترت ضحكها فغالبها والانسان ملو الشئ بالكسر پس رو چيزى وتلو الناقة بچه او وتلوه من الغنم التى
تنتج قبل الصفرية تلاوة بالفتح والمد عهد ونهاد تلية ما فى ماده وام تلاوة بالضم كلك يقال بكيت لى من حقى تليته وتلاوة اى بقية
بقية تلاوة بالكسر خواندن قران عع فاص ٢ تلو بضمتين دبى واص عع ف اص ٢ يقال ما زلت اتلوه حتى اتيته اى تقدمته
وصار خلفى ويقال ايضا تلوته اى خزلته وتركته تالى اسب چهارم هو هاما لى الذكر براسل المغنى بصوت رفيع والمتالى ذا طلاها
ولدها ومنه الدعاء على الانسان لا دريت ولا ائتليت دعاء عليه بان لا تتلى ابله اى لا تكون لها اولاد ومنه المتليات وهى النوق التى تلتها
اتلاؤها اى اولادها واتليت حقى عنده اذا ابقيت منه بقية واتلاه الله اطفالا اى اتبعه اولادا واتليتنى منه وانيته اى احلته من
الحوالة واتليته ضيعة اى اعطيته اياها تلى الرجل بالتشديد اذا كان باخر رمق وتليت حتى حتى استوفيته اى تتبعته وجاءت الخيل تتالى لنا
اى متتابعا فوقتها وما فوق فى الحديث الطواف توى والاستجمار توى وضبر فلان عن خيله بالف تواء اى بالف واحد وجاء الرجل توا اذا
جاء وحده توى بالقصر هلاك عع ف آ م وانواه غيره وهذا مال تو على فعل فصل الثاء ثامى بار شدن درزع — ثامى

من حروف النداء ينادى بها القريب والبعيد تقول يا زيد اقبل واى مثال كى حرف ينادى بها القريب دون البعيد تقول اى زيد اقبل
وازيد وقيل بحذف اليا ايضا لاقرب المخاطب من النداء وهى ايضا كلمة تتقدم التفسير تقول اى كذا بمعنى يريد كذا كما ان اى بالكسر كلمة
تتقدم القسم معناها بلى تقول اى وربى واى والله **فصل البآء** **باو** فخر وتكبر كردن ع بفتحتين يقال باوت على القوم بثا
باو **بثا** **بجا**
زمين نرم وزمين بنى سليم **بجاه** بالضم قبيلة بجاويات شتران منسوب بدان قبيله **بجو** بالفتح رطب بلا يا خوشه يكى بدوه بضمتين بيدا
بجو **بدا**
شدن ع ف اص ن ابدا ضمة منه بدو بباديه شدن وباديه بدو منسوب بوى وفى الحديث من بدا جفا اى من نزل البادية صار فيه جفاء
الاعراب بدارة بالفتح والكسر بباديه مقيم شدن خلاف حضارة بالفتح والكسر وبدا له فى هذا الامر بدآء بالمد اى نشاله فيه راى بود ذو بدوات
مبد خلاف محضر وبادى فلان وبنادى بالعداوة اى جاهر بها وتبدى اى اقام بالبادية وبنادى اى تشبه باهل البادية بدى نام وادى
يقال ابدأت فى منطقك اى اعديت ومنه قولهم السلطان ذو عدوان وذو بدوات بفتحتين فيهما وبديت بمعنى بدات وبادى بدء وبدى
اسم للداهية وهما اسمان جعلا واحدا مثل معديكرب **بذآء** بالمد بيهوده كفتن ع بفتحتين واصله بذاءة فحذفت الهاء لان مصادر المضموم
بذا
انما هى بالهاء مثل خطب خطابة وصلب صلابة وهو بذى اللسان والمرأة بذية وسمنه بذيت وابذيت وبذوت على القوم بذوه نام اسب
برى خالد برية افريدكان واصله الهمز برا يبرا برات ج قال الفراء ان اخذت البرية من البرى وهو التراب فهى غير مهموزة تقول منه براه
برى
بره بروا ئ حلقه مبارات برابرى كردن ومعارضه كردن وهما يتباريان اى يصنع مثل ما يصنع وتبريت لمعروفه اى تعرضت له براية بالضم
تراشه براى كلك ويقال للبعير اذا كان باقيا على السير انه لذو براية وهو الشحم واللحم مبراة بالكسر رنده برى تراشيدن قلم ومانند ولاغر كردن
شتر ع ف اك ٢ بره ض اف ٣ حلقه بينى شتر از مس ومو وهر حلقه كه باشد چون دستيانه وخلخال وكوشواره واصلها بروة بالضم
لانها جمعت على برى مثل عروة وعرى برات برون ج وابريت الناقة اى جعلت فى انفها برة فهى ناقة مبراة يقال **بزا** عليه بيزو اى تطاول
بزا
بازى باز بزاة بالضم ج بزوان بفتحتين بجستن وبالتسكين نام مردى واخذت منه بزو كذا اى عدله ونحوه بزى بالقصر برون امدكى
سينه ودر امدكى پشت ع ك اف ٣ رجل ابزى وامرأة بزوآء وابزى الرجل اذا رفع عجزه وتبازى مثله وابزى فلان بفلان اذا غلبه وقهره
وهو مبز بهذا الامر قوى عليه ضابطه **باطيه** بليه معرب **بطا** لحم بطوا اى اكتنز يعنى اكنده كوشت شد ويقال لحمه خظا بظا **بعو** كا
بطا **بظا** **بعو بغى**
وخظا ع ف اض ٣ وبفتحتين **بغى** ستم وفزونى كردن ع ف اك ٣ وسخت باريدن باران يقال بغت السماء را ماس وستم كردن
دريش وبغى الوادى اى جاوز حده ويقال براجر على برى وسوان سره وفيه بغى من تعل بعض چيزى از پوست رفتكى بغيه بالضم والكسر
حاجت قال الاصمعى البغية بالكسر الحال التى تبغيها وبالضم الحاجة نفسها وبغى ضالته اى طلب بغاه بالضم والمد بغايه جستن بغآء بالكسر والمد
زنا وفاحشه كردن قوله تعالى ولا تكرهوا فتياتكم على البغآء فهى بغى وهن بغايا قوله تعالى وما كانت امك بغيا وهى باغى اى زانيه ويقال للامة
ايضا بغى ولا يراد به الشتم والبغايا ايضا الطلايع التى تكون قبل ورود الجيش بغى ايضا خرامبدن وخوش منشى اسب ع ف اك ٣ ولا يقال فرس
باغ وجستن يقال بغيت المال من مبغاته وبغيتك الشئ طلبته لك وينبغى لك ان تفعل كذا من افعال المطاوعة يقال بغيته فانبغى كما تقول
كسرته فانكسر ابغآء بر طلب داشتن ويارى دادن در طلب بغيت الشئ وابتغيته وتبغيته اى طلبته وتباغوا اى بغى بعضهم على بعض **بقآء** زيستن
بقى
وزندكانى وماندن چيزى در جهان ع ك اف ٣ بقيه مانده يقال بقى الشئ بقآء وبقى من الشئ بقية باقيه توضع موضع المصدر ومنه قوله تعالى
فهل ترى لهم من باقية اى ابقآء ابقآء بازگذاشتن يقال ابقاه الله وابقيت عليك اذا رحمت عليه ورحمته والاسم البقيا بالضم والقصر بقو
كلك اى نظرت اليه ونكريستن ع ف اك ٣ وفى الحديث بقينا رسول الله اى انتظرناه وبقيته وبقيته وابقيته كله بمعنى واستبقيت من الشئ
اى تركت بعضه واستبقاه اى استحياه من الحيا وطى يقول بقت وبقى بالفتح مكان بقى وبقيت وكذلك اخواتهما من المعتل **بكآء** بالضم
بكى
والمد كريه باواز وبالقصر آب چشم باريدن ع ف اك ٣ ويقال بكيته وبكيت عليه وبكيت بالتشديد كذلك ابكاء كريانيدن باكيت
بلهم كريستم ابكيته واستبكيته بمعنى تباكى كريه دروغ نمودن بكى بالفتح كريه بسيار كننده بكى على فعول بالضم كريندكان مثل جالس وجلوس
قلبت الواو ياء لمجاورتها ما قبلها **بلو** سفر وبلى سفر بالكسر فيهما سفر آزموده وكهن كشته ودوى ابلاء ج بلوه بالكسر بلوى بليه بلآء آزمايش
بلو
وبختى بلايا ج بليه ايضا ناقه كه بر سر كور خداوندش مى بستند يا حفره مى كندند ودر روى مياند اختند تا بميرد در جاهليت ومنه يقال
ابليت وبليت بلى على فعيل قبيله از قضاعه منسوب بوى بلوى بلآء آزمودن ع ف اض ٣ ابلاء ابلاء تبالى كلك مبالاة باك داشتن يقال لا
اباليه ولا ابالى به ... لا اكثرته لبعض اللغات بمكثر وبالتشديد ايم ويقال لم ابل حذفوا الالف لالتقاء الساكنين مع حذف الياء اولا
تخفيفا كقولهم لا ادر من لا ادرى وكذلك يفعلون فى المصدر فيقولون ما ابالية بالة والاصل بالية بلى بالكسر كهنكى ع ك اف ٣ بلى الثوب
يبلى بلى فان فتحت الباء مددته البلآء ايضا متعدى منه يقال للمجد ابل ويخلف الله يعنى نو پوشنده راكويند كهنه كرخدا اى خلف دهد

بالكسر كآن مثل الخوان واصلها امْوَة بالتحريك يقال ما كنت امةً ولقد اموت اموّة كنيزكی كردی اُمَوی منسوب اليها اُمَيّة تصغيرها
ونام زنی وقبيلة از قريش اُمَوی بالضم والفتح واُمَيّ‍ی بجمع اربع ياءات منسوب اليه وهو فی الاصل اخوان يقال لهما اُمَيّتان اسمًا عبد شمس
بن عبد مناف ويقال استام امة تمبرا مثلك اتخذ وتاميت امة اتخذتها وامت السنور تاموا اماء ای صاحت وتلك ماءت تموء مواء اما بالكسر
والتشديد با وهو حرف عطف بمنزلة او فی جميع احكامها الا فی واحد وهو ان تبتدئ فی او وستيقنا ثم بدت كلك الثلث واما تبتدئ بها شاكًا
ولا بد من تكريرها تقول جاءنی اما زيد واما عمرو وللشرط والجزاء ايضًا تقول اما تاتنی اكرمك وقوله تعالی فاما ترين من البشر احدا فقولی انی
نذرت للرحمن صومًا اما بالفتح فهو لافتتاح الكلام ولا بد من الفاء فی جوابه لان فيه تاويل الشرط والجزاء تقول اما عبد الله فقائم كانك قلت
مهما يكن من شیء فعبد الله قائم وقولهم ع ايما الی جنة ايما الی نار فهو اما ابدلت من احدى ميميها ياء وتكسر واما محففا تحقيق للكلام الذی انا
يتلوه تقول اما ان زيدا عاقل يعنی انه علی الحقيقة عاقل لا علی المجاز وتقول اما والله قد ضرب زيد عمروا **انا** بالكسر وقت شدن
ع ع ف آكر تعالی يقال انى يانى انى ای حان وادرك قوله تعالی غير ناظرين اناه وانى الحميم ای انتهى حره ومنه قوله تعالی بين حميم آن وآناه يونيه
ايناء ای اخره وحبسه وابطاه والاسم منه اناء علی فعال بالفتح آناء الليل ساعات واحدها انی مثل معی وامعاء وانی وانو يقال مضی انوان
واينان من الليل وتانی فی الامر توقف وتنظر واستانی به ای انتظر به والاسم اناة مثل قناة بمعنی درنگ يقال تانيك حتی لا اناة بوزن كه
بكرانی خيزد از جا واصله وناة مثل احد ووحد من الونى رجل انى علی فاعل مرد باسنگ وعلم اناء بالكسر خنور اينه جمع اوانی جمع الجمع **اوى** اوی
بضم اول وكسر ثانی وا آءها بالكسر پناه كردن ع ع ف آكر تعالی ماوی پناه جای وجای كه شب وروز باشش دروی كنند قوله تعالی ساوی الی جبل
ابوا جای دادن واويته وآويته بمعنی وماوی الابل بكسر الواو لغة فی ماوی الابل خاصة وهو شاذ وقد فسر فی ماق العين من باب القاف وتاوت
الطير تاويا تجمعت وهن اوی بالضم جمع اوى مثال بالك وبكى ومتاويات ايضا ويقال اويت لفلان فانا آوی له اوية وابة تقلب الواو ياء لالتقائهما
وسكون اولهما وتدغم وماوية مخففة وماواة ايضا ای رثى له وارق ابن اوی شغال وبنات اوی جمع او حرف معناه يا وهو مع الخبر دل علی الشك
والابهام كقولك رايت زيدا او عمروا للشك وكقوله تعالی وانا او اياكم لعلى هدى او فی ضلال مبين للابهام ومع الامر والنهی دل علی التخيير والاباحة
كقولك كل السمك او اشرب اللبن للتخيير وكقولك جالس الحسن او ابن سيرين للاباحة ويكون بمعنی الی ان كقولك لاضربنه او يتوب ويكون بمعنی
بل فی توسع الكلام قوله تعالی وارسلناه الی مائة الف او يزيدون ويقال معناه الی مائة الف عند الناس او يزيدون لان الله تعالی لا يشك آ حرف يمد و یعنی بل یزیدون
يقصر فاذا امددت نونت وكذا ساير حروف الهجاء والالف ينادى بها القريب دون البعيد تقول ازيد اقبل بالالف المقصورة والالف من
حروف المد واللين فاللينة تسمی الالف والمتحركة تسمی الهمزة وهما جميعا من حروف الزيادات وقد تكون الالف ضمير الاثنين فی الافعال نحو فعلا
ويفعلان وعلامة التثنية فی الاسماء نحو زيدان ورجلان آية نشان ونكبحن تمام از قرآن وجماعت حروف از وی واصلها ويه بالتحريك آی ایه
وآيٌ وآيات ج آية الرجل شخصه يقال تاييته علی تفاعلته وتايته علی تفعلته اذا قصدت آيته وتعمدته وخرج القوم بايتهم ای بجماعتهم وتاياه ای توقف
وتمكث تقديره تعيا ويقال الیس هذا منزل تاياه ای منزل تلبث وتحبس ای كدام وهو اسم معرب يستفهم به ويشرط ويجازی فيمن يعقل وفيمن ای
لا يعقل تقول ايهم اخوك وايهم يكرمنی اكرمه وهو معرفة للاضافة وقد يترك الاضافة وفيه معناها ويكون بمعنی الذی تقول ايهم فی الدار اخوك
ويكون نعتا تقول مررت برجل ای رجل وايما رجل ومررت بامراة اية امراة وايتما امراة وبامراتين ايتما امراتين وما زائدة تقول ای امراة
جاءتك وجاءك واية امراة جاءتك ومررت بجارية ای جارية وجئتك بملاءة ای ملاءة واية ملاءة كل جائز قال الله تعالی بای ارض تموت
وتقول فی المعرفة هذا زيد ايما رجل فتنصب ايما وايا علی الحال وهذه امة الله ايتما جارية وتتعجب به قال الفراء يعمل فی ای ما بعده ولا يعمل فيه
ما قبله كقوله تعالی لنعلم ای الحزبين احصی فرفع وقوله تعالی وسيعلم الذين ظلموا ای منقلب ينقلبون فنصبه بما بعده قال الكسائی تقول لاضربن
ايهم فی الدار ولا يقال ضربت ايهم فی الدار ففرق بين الواقع والمنتظر وتدخل عليه ها التنبيه فی نداء الاسم المعرف باللام فقلت يا ايها الرجل
ويا ايتها المراة فای اسم مفرد مبهم معرفة بالنداء مبنی علی الضم وها حرف تنبيه عوض من المضاف اليه وترفع الرجل لانه صفة ای وقد يحكی بای
النكرات ويستفهم بها فاذا استفهمت بها عن النكرة اعربتها باعراب الاسم الذی هو استثبات منه فاذا قيل لك مر بی رجل قلت ای يا فتى ورايت
رجلا قلت ايا يا فتى وايا فی الوقف ومررت برجل قلت ای يا فتى وفی التثنية والجمع والتانيث كما قلناه فی من اذا قيل جاءنی رجلان قلت ايان
ورجال قلت ايون ورجلين قلت ايين فی النصب والجر واية يا هذه للمونث وايه فی الوصل علی الاعراب الثلث وكذا ايات فی الاحوال الثلث للجمع
وليس فی ای مع المعرفة الا الرفع وان استثبت عن معرفة رفعت ايا لا غير علی كل حال وتدخل عليه الكاف فتنقل الی تكثير العدد بمعنی كم فی الخبر
ويكتب تنوينه نونا وفيه لغتان كاين مثل كاعن وكائن مثل كعين تقول كاين رجلا لقيت تنصب ما بعد كاين علی التمييز ويقال ايضا كاين
من رجل لقيت وادخال من بعد كاين اكثر من النصب بها واجود ويقال بكاين تبيع هذا الثوب ای بكم تبيع ايا بالتخفيف حرف من

وقد يتسع فيه فيراد به الاثنان كقوله تعالى فان كان له اخوة وهذا كقولك انا فعلنا ونحن فعلنا وانتما اثنان ويستعمل الاخوان ايضاً في الاصدقاء
والاخوة في الولادة وقد تجمع بالواو والنون ايضاً وقد مرّ في اب ولا يقال اخو وابو الا مضافاً اخوة برادری کردن ع ف آض ، اخت
خواهر اخوات ج والنسبة الى الاخ اخوی وکذلک الاخت وقيل اختی مواخاة اخاء برادری کردن ودوستی يقال اخاه والعامة تقول واخاه
وتقول لا اخا لک بفلان ای ليس هو لک باخ تاخی برادری کردن دو گروه باهم تاخی برادر گرفتن وصواب جستن اخيه بالمد والتشديد
ميخ وکوشه دوال که اسب را در آخور بر وی بندند اواخی ج واخيت للدابة ای جعلت لها اخية وحرمت وعهد تقول لفلان اواخی
ادا
واسباب ترعی اداة دست افزار ادوات ج ايداء قوت دادن وقوت گرفتن بسلاح ويارمندی کردن برچيزی يقال من يوديني عليه
ای من يعينني فهو مؤد بالهمزة ای شاک في السلاح ومود بلا همزة ای هالک فهن اودی واستاديت الامير على فلان فآداني عليه بمعنى استعديته
فاعداني واستاده مالا ای صادره واستخرج منه واديت للسفر فانا مود عليه اذا كنت متهيئا له وتادی ای اخذ للدهر اداته اداة سلاح
واماده کی يقال نحن على اداء للصلوة ای تهيؤ لها غنم اديه ای قليلة وادوت له وادبت ای ختلته يعنی فريفتم او را يقال الذئب ادو الغزال
ای يختله وادی اللبن يادی اديا ای خثر يعنی سطبر شد ويقال قطع الله ادية ای يديه ثوب ادی يدی ای واسع تادية وام گذاردن
والاسم الاداء ويقال هو آدی منک للامانة على التفضيل يعنی امانت گذارنده تر وتادی اليه الخبر ای انتهی يعنی خبر رسيد بوی اداوة
اذی
مطهره يعنی آبدستان اداوی ج ايذاء رنجانيدن اذی واذاة واذية رنجش اسم منه وتاذيت به آزرده شدم بوی اذی بالمد
اری
موج دريا اواذی ج بعير اذی وناقة اذية آنکه بريکجای آرام نگيرد بی آنکه دردی بود ش وذلک خلقة لها اری عسل اری السحاب باران
وعسل کردن زنبور يقال ارت النحل تاری اريا ای عملت العسل وسوختن بن ديگ وبرچفسيدن طعام بروی يقال ارت القدر ای التزق
باسفلها شیء من الاحتراق مثل شاطت واری صدره بالکسر ای وغر يعنی پر شد از کينه وخشم وتاريت بالمکان ای اقمت به ويتاری ای يتحری
آری بالمد آخور وعلف دان اواری ج وقد تسمی الاخية ايضاً اريا تاريه آری ساختن ويقال تارى لدابة الی الدابة ای انضمت اليها والفت
منها معلفاً واحدا واريتها انا تاريه ايضاً آتش تيز کردن يقال ارِ نارک ارة آتش دان واصله اریی بالکسر فالهاء عوض عن الياء و
ازی
الجمع ارون وبرذی اروان نام جايی بفتح الهمزة ازاء بالکسر جای ريختن آب در حوض وآن سنگی باشد که بروی ريزند يقال ازيت الحوض
تازية وتوزيا وازيته ايزاء اجعلت له ازاء ناقة ازية التی تشرب من ذلک الموضع ويقال للقيم بالامر هو ازاء ه وازاء ماله ويقال هو
بازائه ای بحذائه يعنی برابر وی وازيته ای حاذيته ازی ازيا بالضم بالضم والتشديد گرفته شدن ع ف آض ، ازی ای تقبض وازيت
اسی
على صنيعته ازاء ای اضعفت عليه وافضلت منه تاسية تعزيت کردن واندوه نمودن مواساة بمال ودن باکسی غمخوارگی کردن
يقال اسيته بمالی ووسيته لغة ضعيفة فيه اسوة بالضم والکسر پيشوا در مهمات وما ياسی به الحزين للتعزی به اسی بالکسر ج واسی بالضم
ايضاً وصبر ايتساء اقتدا کردن يقال لا تاتس بمن ليس لک باسوة مثل لا تقتد بمن ليس لک بقدوة وتاسی به ای تعزی به تاسوا ای
اسی بعضهم بعضاً اسی بالقصر والفتح دارو وعلاج نمودن اساء ممدود اطباء واحدها آس والکسر پزشکان واسی مثال فاعل پزشک
وهم اساة مثل راعی ورعاة واساة بالضم مثل رعاة اسو مثال فعول بالفتح مرهم اسو مرهم نهادن ع ف آض ، فهو ماسو واسی على
فعيل ايضاً واسوت بينهم ای اصلحت اسيه زن خسنه کننده وخانه محکم ونام زنی وستون اواسی ج اسی اندوه واندوهگين شدن
اشی
ع ف آف ، يقال اسی على مصيبة ای حزن واسيت لفلان ای حزنت له اشاء بالفتح والمد خرما بنان ريزه اشاءة يکی والهمزة فيه منقلبة
من الياء لان تصغيرها اشی ولو کانت اصلية لکانت اشيئ وهو ايضاً واد بالیمامة فيه نخيل واتشی العظم اذا برئ من كسر کان به روی ابو عمرو
اصی
الی
والفراء انتشی بالنون اصية اشامی او خرما اضاه بالفتح بارکين اضاء مثل قناة وقنی لاضاء کلاء مثل اکمة واکام الو تقصير
کردن ودرنگ نمودن ع ف آض ، يقال فلان لا يالوک نصحا فهو آل اليه مونث آلية ج وتوانستن يقال الاه يالوه الوا ای استطاعه
وفي المثل الا حظية فلا الية ای تقصير ودرنگ کردن ويقال لا دريت ولا ائتليت على افعلت ای لا استطعت ويقال لا الیت تزوجها
للکلام الى بالفتح والکسر نعمت آلاء بالمد ج ويکتب بالياء مثال معی وامعاء واليآء سوگند خوردن الى وتالی وايتلی بمعنی ای حلف واتلی
فی الامر ای قصر الية على فعيلة سوگند الايا ج وکذلک الوة بثلث حرکات الوة بضمتين والتشديد وبالفتح وبالضم ايضاً چوب عود مَلاءة
بالکسر حرفة که زن بوقت نوحه بر ميان بندد ما آلی ج الاء درختی نيکو منظر تلخ بو الية بالفتح دنب ولا تقل لية ولا لية اليان بلا تاء
تثنية الآء على فعال دنب فروش کبش الی ونعجة اليآء على افعل وفعلاء دنبه ناک الی على فعل ج ويقال ايضاً کبش اليان بالتحريک
وکباش اليانات رجل الی بزرگ سرين وامراة عجزاء ولا يقال اليآء وبعضهم يقول والى بالکسر بالی الى فعل منه الحافر موخره الية
اصی
ايضاً گوشت انگشت بزرگ امر کثير الى الاء وآم ج قال الشاعر محلة سوء اهلک الدهر اهلها فلم يبق فيها غير آم خوالف امرات

الخصم واستيده اي انقاد وغلب **ورة** بفتحتين كولي وناستادي درة رجل ازره وامراة ورهآء يقال وره وهت نوره ورها ءمع كآف ء
دربج ورهاء التي في هبوبها خرق وعجرفة **وافه** خادم كليسا وفي الحديث ولا يغير وافه عن وفهيته ولا قسيس عن قسيسية **وقه** فرمان
برداري وطاعت مقلوب من قاه وقهت وايقهت واستيقهت اي اطعت **وله** بفتحتين بيخودي وسركشكي از عشق رجل واله
وامراة واله وواله ايضا وقد وله يوله ولها وولهانا ءمع كآف ء وتوله واتله بوليه حيا كردن بچه از مادر وفي الحديث لا توله والدة
بولدها اي لا تجعل واله وولهانا وذلك في السباء ميلاه بالكسر انكه سخت والرشود بجهة فرزند وناقة ميلاه اذا اشتد وجدها
على ولدها صارت الواو ياء لكسرة ما قبلها ماء موله وموله ارسل فذهب في الصحراء موله بالتخفيف ايضا عنكبوت **واها** لما الطيب
اذا تعجب من طيب الشيء اي شكفتي چه خوش است ويقال **ويها** يا فلان وهو تحريص كما يقال دونك يا فلان يعني هلا هين اي فلان
سيبويه نام استاد نحو ولغت فهو اسم بني مع صوت فجعلا اسما واحدا وكسر اخره وكذا عمرويه وسعدويه ونفطويه ومنهم من اعربه كاعراب
ما لا ينصرف ويقول هذا سيبويه ورايت سيبويه وثناه وجمعه فقال سيبويهان وسيبويهون ومن لم يعربه يقول في التثنية ذوا سيبويه
وكلاهما سيبويه والجمع ذوو وكلهم سيبويه **ومهوهة** الاسد في زئيره فهو مهواه وهوهة الحمار حول اتنه اشفاقا عليها **فصل الهاء**
رجل **هوهة** بالضم مرد بد دل **هيهات** دور است والتاء مفتوحة مثل كيف واصلها هاه وبكسرونها ايضا على كل حال بمنزلة نون التثنية
وقد تبدل الهاء همزة فيقال ايهات والوقف عليها بالتاء لمن نصبها وبالهاء لمن كسرها فيقال هيهات وهيهاه قال الاخفش يجوز في هيهات
ان تكون التاء التي فيها تاء الجمع التي للتانيث ولا يجوز ذلك في اللات لان اللات وكيت لا يكون مثلها جماعة لان التاء لا تزاد في الجماعة الا
مع الالف وان جعلت الالف والتاء زائدتين بقي الاسم على حرف واحد **فصل الياء** **ياه ياه** على التكرار وكسر الهاء اي اقبل وهو دعاء
الراعي صاحبه وهيهت بالابل اذا قلت ياه ياه **باب الواو والياء** قال صاحب الصحاح ابو نصر الجوهري
جميع ما في هذا الباب من الالف اما ان تكون منقلبة عن واو مثل دعا او من ياء مثل رمى وكل ما فيه من الهمزة فهي مبدلة من الياء او من الواو نحو
القضاء واصله قضاي لانه من قضيت ونحو العزاء واصله عزاو لانه من عزوت ونحن نبينهما في الواو والياء الى اصولهما انشاء الله عز وجل **فصل الالف**
اباء بالفتح والمد ني اباءه بكي ويقال نيستان وبوستان اباء بالكسر سرباز زدن فعل بفتحهما مع خلوه عن حرف الحلق وهو شاذ فهو ابي
وابيان بفتحتين نغت منه وتاتي عليه اي امتنع وابى فلان الماء وابيته الماء عن اباء وقد ابيت تابى ابى بالفتح وتيس ابى بين الابى اذا شم بول
الاروى فمرض منه يقال اخذه اباء على فعال بالضم اذا جعل ياى الطعام وقولهم في تحية الملوك في الجاهلية ابيت اللعن يعني ابيت ان تاتي من الامور
ما تلعن عليه اب اصله ابو بفتحتين لان جمعه اباء مثل قفا واقفاء فالذاهب منه الواو ويقول في التثنية ابوان وبعضهم يقول ابان على النقص و
في الاضافة ابيك والنسبة ابوي واذا جمعت بالواو والنون قلت ابون وكذلك اخون وحمون وهنون وعلى هذا قرا بعضهم قوله تعالى
واله ابيك ابرهيم واسمعيل واسحق يريد جمع اب فحذف النون للاضافة ويقال ما له اب يابوه اي يغذوه ويربيه ابوان پدر ومادر ويقال
بيني وبين فلان ابوة يعني پدر پسري والابوة ايضا پدران مثل العمومة والخؤلة يعني عمان وخالان وقولهم يا ابت افعل يجعلون التاء عوضا
عن ياء الاضافة كقولهم في الام يا امت ويا ابت بالفتح والكسر لغتان فمن فتح اراد الندبة فحذف ويقال لا اب لك ولا ابا لك وهو مدح
وربما قالوا لا اباك لان اللام كالمقحمة ويقال فلان بجرا يوبي بكسر الباء وفتحها وكان كذا وابوبي اي لا ينقطع من كثرته ابواء بالفتح والمد
موضع **ايتان** بالكسر اهدن ءمع ف آكة ء اتى كلك واتوته اتوة لغة فيه وقوله تعالى انه كان وعده ماتيا اي اتيا كما قال حجابا مستورا
اي ساترا واتيت الامر من ماتاه اي ما تاه من وجهه الذي يوتى منه كما يقال ما احسن معناه هذا الكلام اي معناه وقرئ يوم ياتي بحذف
الياء كما قالوا لا ادر وهي لغة هذيل ويقول اتيته على ذلك الامر مواتاة اذا وافقته وطاوعته والعامة تقول واتيته ايتاء دادن واورد
ومنه قوله تعالى اتنا غداءنا اي ايتنا به اتاوة بالكسر خراج اتاوي بكسر الواو وفتحها ج يقال منه اتوته اتوة اتوا واتاوة اتو عطا ويقال
للسقاء اذا مخض وجاء الزبد جاء اتوه ويقال ما احسن اتو يدي هذه الناقة واتي يديها ايضا اي رجع يديها في السير واتى لي الشيء اي
تهيا وتاتي له اي ترفق واتاه من وجهه وجاء فلان يتاتى لمعروفك اي يتعرض واتيت الماء تاتية وتاتيا اي سهلت سبيله ليخرج الى موضع
اتي جوي بچه ويقال جاءنا سيل اتي واتاوي اذا جاءك ولم يصبك مطره اتي واتاوي ايضا مرد غريب ونسوة اتاوي واتاوي اسيناء كشن جواه
شدن نان اتاء بالكسر والفتح تشكي وبرنخل ويقال اتت النخلة تاتو اتاء ميتاء وميداء ممدودان پايان ميدان اسب تاختن وراه
ومجتمع راهها ويقال بيت القوم بيوتهم على ميتاء واحد وميداء واحد ودار ميتاء دار فلان وميداء مهالك تلقاء داره ومحاذيتها
اثاوة اثاية غمازي كردن يقال اثا به وعليه يا ثو ويا ثي بضم الثاء وكسرها وشي به **اخ** برادر اصله ...
الخاء مثل اباء والذاهب منه واو لان تثنيته اخوان وبعضهم يقو ...

موه كان وصلت نونت وقلت مهٍ مهٍ ويقال مهمهت به اي زجرته ماه ماه اب ماه منسوب بوى ماوى كك والهمزة فيه مبدلة من الهاء واصله موه بالتحريك ويجمع على امواه في القلة ومياه في الكثرة وتصغيره مويه وتا ينشه ماءة مثل ماعة موه موه اب بر آمدن از جاه و بسيار شدن آن عع ف اص ع و ف اح ع وكاف ع ماهت الركية تموه وتميه وتماه وماهت السفينة اذا دخل فيها الماء ومهت الرجل ومهته بالكسر والضم اذا سقيته الماء ورجل ماه اي كثير ماء القلب وبئر ماهة وميهة اي كثيرة الماء وامِاه الحافر اي ابنط الماء يعني جاه كن باب رسيده وامِاهت الارض اي ظهر فيها النز يعني زهيد زمين وامهت الرجل والسكين اي سقيتهما وامهت الدواة صببت فيها الماء وامِاه الفحل اذا ألقى ماءه في رحم الانثى تموّه سيم وزر اندود كردن چيزي را وباب تموه دن چيزي راو تلبيس كردن ماويّة ابنه ونام

نبه زنی ماه موضع يذكر ويؤنث ماء السماء لقب عمرو بن ونده **فصل النون** نبه بالتحريك وك ع اي مشهور وكم شده بي طلب يافته يقال وجدت الضالة نبهًا اي وجدتها لا عن طلب نباهه نام آور وبزرك شدن عع بضمتها فهو نبيه ونابه وهو خلاف خامل ونبهة اي رضنة من الخمول يقال اشبعوا بالكبة فانها منبهة انتباه بيدار شدن انباه بيدار كردن ووراموش كردن حاجت كسى را نهي عنه بفتح الباء تنبيه بيدار كردن وواقف كردانيدن بر چيزي تنبيه بيدار وهوشيار شدن ونبهت للامر بالكسر اي تنبهنا يادآوردم كارى را كه فراموش بود ونهان بد چيي از طي **نجه** راندن وباز داشتن عع بفتحها يقال ما نجهت الرجل وما انجهته نا چاره انكه بشهرى دراند وباخوشى آيد

نجه
ندة **نده** راندن شتر را يقال ندهت البعير اذا زجرته عن الحوض وغيره وندهت الابل اي سقتها مجتمعة عع ف اص ع وبفتحها ويقال كان طلاق الجاهلية قولهم اذهبي فلا انده سربك اي لا اردّ ابلك لتذهب حيث شاءت نده هر بالفتح والضم بسيارى مال از صامت وناطق

نزه **نزهة** بالضم دورى از ناخوشي وبرتمامي عع كاف ع يقال نزهت الارض ومكان نزه واصله من البعد قال ابن السكيت ومما يضعه الناس في غير موضعه قولهم خرجنا نتنزه في الرياض اذا خرجوا الى البساتين وانما التنزه لتباعد من المياه والارياف ويقال منه فلان يتنزه عن الاقذار وينزه نفسه عنها اي يباعدها عنها والنزاهة البعد من السوء ونزه الفلاة ما تباعد منها عن المياه ويقال سقت ابلي ثم نزهتها تزها اي باعدتها عن الماء عع بفتحها وفلان كريم نزه اي بعيد عن اللوم وهو نزيه الخلق ومكان نزيه اي خلاء بعيد من الناس يقال نفهت

نفه نفسه اي اعيت وكلت عع كاف ع ناقه مانده شده نفح انفاه تفية سعد الدين وجمل منفه وناقة منفهة منفوه مرد ضعيف دل

نفه ترسنده عع بفتحها **نقه** بفتحتين برخاستن از بيماري عع كاف ع نقوه بالضم كك عع بفتحها ناقه نقهت منه بفتح انقاه متعدّ منه وبفقه الكلام ونقهه نفهها اي فهمه وفلان لا يفقه ولا ينقه استنقاه برسيدن انقه لي سمعك اي ادعيه يعني كوش بمن دار

نكه **نكهة** بوى دهان نكه بالفتح شميدن بوى دهان يقال نكهته اي تشممت ريحه وهو كردن تابوى دهان او معلوم كند استنكاه فرموده ما هو كند يقال استنكهت الرجل فنكه في وجهي ينكه نكها عع ف اح ع ت وبفتحها نكه بالضم والتشديد شتران آواز و قرنه او ضعيف وهي لغة تميم في النقه ونكه الرجل مجهولا اي تغيرت نكهته من التخمة ويقال منه في الدعاء للانسان هنئت ولا تنكه اي اصبت خيرا ولا اصابك الضر

نهنه **نهنهه** باز داشتن از چيزي نهنهه لائم منه ونهنهت السبع اذا صحت به لتكفه نهنه جامه تنك بافته مثل اللهلة والهلهل والاصل في نهنه نهه بثلاث هاءات فابدلوا الوسطى نونا للفرق بين فعلل وفعل وزاد والنون لان في الكلمة نونا

نوه ناه الشيء ينوه اي ارتفع فهو نائه وتوهه تنويها اذا رفعته ونوهت باسمه اذا رفعت ذكره بلند نام كردن مش وناهت يعني قوي شد النبات اي ارتفع فهو نائه **فصل الواو** وبه يقال فلان لا يوبه به ولا يوبه له يعني با كه نيت بوي اي لا يبالي به وما وبهت له وما وبهت

وبه له اي ما فطنت له وما انتم او داعع كاف ع وبفتحها واوه تنبيه بالكسر مثل نيل اي تبالي **وجه** روي وجوه ج ويقلب الواو همزة فيقال اجوه وسوى جهة مثله والهاء عوض من الواو وهذا وجه الراي اي هو الراي نفسه والاسم الوجه بالضم والكسر مواجهه رو با روي كردن

وجه تعدت وجاهك بالكسر والضم اي تبالتك والجه لم راي اي سخ لم يعني روى داد اورا وهو منفعل صارت الواو ياء لكسرة ما قبلها والياء تاء وادغمت ثم بني عليه قولك تعدت تجاهك بالضم والكسر وتجهت اليك اتجه اي توجهت اليك ووجهته في حاجة ووجهت وجهي لله وتوجهت نحوك واليك وتوجه الشيخ اذا ولى وكبر وفي المثل احمق ما يتوجه اي لا يحسن ان ياتي الغائط شيء موجه اي على جهة لا يختلف وجاهة روشناخته وبا قدر شدن عع بضمتها وجيه با قدر وجاه وجيه كه بجنب دستها بشر هر روز اند ابدا شكم مادر بوقت زادن ونام اسب وادجهه الله اي صيره وجيها واوجهته اي صادفته وجيها وجوه البلد اشرافه ويجهه مهر وتوجيه قال الخليل هو الحرف الذي بين الف التاسيس والروي وقيل حركة ما قبل الروي المقيد القافية فلك ان تغيره باي حرف وحركة شئت كقول امرئ القيس في قصيدته لا يدعي القوم اني افر مع قوله سيرة واليوم قر ولذلك قيل له توجيه وقيل التوجيه اسم لحركاته اذا كان الروي معقدا واما نفس الحرف فسمى الدخيل وحركته اشباع

وده **استيداه** كردن آمدن ورونق شتر ومنقاد ومغلوب شدن خصم يقال استودهت الابل واستيدهت اذا اجتمعت وانساقت واستوده

(Left margin, vertical:) المتنزه موضع النزهة والتنزيه في المكان بعيد من الاعفاء الأذيه

دانستن عم كـ آف ۲ فقيه نعت منه يقال فلان لا يفقه ولا ينقه وافقهته اى اعلمته ثم خص به علم الشريعة والعالم به فقيه ففاهه فقهه شدن عم بضمتهما و فقّهه الله و تفقّه هو بنفسه مفاقهة مباحثة فى الفقه **فاكهة** ميوه فواكه اجناس ميوها فاكهانى ميوه فروش فكاهة بالضم خوش منشى و بالفتح مصدر عم كـ آف ۲ رجل فكه اى طيب النفس مزاح وايضا الاشر البطر وقرئ قوله تعالى ونعمة كانوا فيها فكهين اى اشرين و فاكهين اى ناعمين مفاكهة ممازحة يقال لا تفاكهن امة ولا تبل على اكمة و تفكه اى تعجب و تندم ايضا قوله تعالى فظلتم تفكهون اى تندمون و تفكهت به اى تمتعت به افكهت الناقة اذا احدث فى لبنها خثورة عند اكل الربيع قبل ان تضع فهى مفكه فاكه بن المغيرة نام مردى **فوه** بالفتح اصل الفم لان الجمع افواه فاستثقلوا اجتماع الهائين فى قولك هذا فوهه فحذفوا الهاء فقالوا فوه و فو زيد و فا زيد و فى زيد فى الاعراب الثلثة وهكذا فى الاضافة الى نفسك هذا فى و يستوى فيه الاعراب الثلثة فاذا افرد لم يحتمل الواو والتنوين فحذفوها وابدلوا الميم من الهاء وقالوا هذا فم و فمان و فموان وقيل لو كان الميم عوضا من الواو لما اجتمعتا ويقال كلمته فاه الى فى اى مشافهة ونصب فوه على الحال ويقال فاها لفيك اى الخيبة لك اى جعل الله لفيك الارض والتراب كما يقال بفيك الحجر وبفيك الاثلب فوه بالتحريك فراخ دهن شدن عم كـ آف ۲ افوه فوهاء نعتان منه و برآمدن ثنيه عليا و دراز شدن آن محالة فوهاء التى كانت اسنانها التى تجرى الرشاء بينها طوالا فوهة بالضم والتشديد دهانه كوى و دهانه جوى افواه ج وايضا بوى افزار و هو ما يعالج به الطيب كما ان التوابل ما يعالج به الاطعمة يقال فوه وافواه وافاويه افوه نام شاعرى و يقال ان رد الفوهة لشديد اى المقالة و هو من فهت بالكلام و بتخفيف الواو ايضا يقال هذا المثل ان رد الفوهة ويقال فوهه الله اى جعله افوه و فاه بالكلام يفوه اى لفظ به و يقال ما فهت بكلمة وما تفوهت بمعنى اى ما فتحت فى بها مفوه مرد سخن گوى و مستفاه الرجل فهو مستفيه اذا اشتد اكله بعد قلة **فيه** بسيار خوار واصله فيوه و هو المنطيق ايضا فيهة مؤنث **فهه** فهاهة درماندگى سخن عم كـ آف ۲ رجل فه وامراة فهة نعتان منه و يقال فههت فهها اذا عييت ويقال سفيه فهيه وافهه الله و فههه ويقال خرجت لحاجة فانسانيها فلان حتى فههت اى انسانيها حتى نسيت وفى الحديث ما سمعت منك فهة فى الاسلام قبلها يعنى السقطة والجهلة ونحوها **فصل القاف** **قاه** قامه اى شتر سر در هوا دارنده قمه بالضم ج **قوهة** بالضم شير مزه كرداننده قوهى نوعى از بارجهاى سپيد **قهقهه** خنده سخت با آواز يقال قه و قهقه بمعنى و نوعى از رفتار و هو مقلوب هقهقة **قاه** فرمانبردارى و طاعت فيقال ما لك على قاه اى سلطان و ايقه الرجل واستيقه اى اطاع وايقه اى فهم يقال ايقه لهذا الامر اى افهم **فصل الكاف** **كده** كدوه خراشيدن روى عم بفتحتهما يقال به كده وكدوه وكده الحجر اذا صكه واثر فيه اثرا شديدا **كره** كراهية ناپسند داشتن عم كـ آف ۲ فهو كريه و مكروه كريهة سختى حرب ذو الكريهة شمشير بران كره بالضم سختى يقال قمت على كره اى مشقة كره بالفتح ناخواست ويقال هما بمعنى اكراه بناخواست و ستم بر كارى داشتن تكريه ناخواست و ناپسند نمودن كارى بكسى صلته بالى استكراه ناخوش شمردن كره ايضا شتر سخت سر **كمه** بفتحتين نابينائى مادرزادى عم كـ آف ۲ اكمه نعت منه كامه سرگشته يقال خرج يتكمه فى الارض اى لا يدرى اين يتوجه **كنه** الشئ بالضم نهايته و وقته ولا يشتق منه فعل ولا يكتنهه الوصف اى لا يبلغ كنهه كلام مولد **كهكهة** الاسد فى زئيره كانه حكاية صوته كهكاهة ترسنده وكه السكران يكه اذا استنكهته فنكه فى وجهك **فصل اللام** **لهله** بضمتين زمين فراخ كه در وى سراب بسيار باشد لهاله ج لهلهة بفتحتين جامه سست بافته و سخن و شعر ركيك و بلاء به يقال لهلهه و هلهل النساج الثوب بمعنى ليه پوشيده شدن عم ف آ كـ ۲ وجوزه سيبويه ان يكون لاه اصل اسم الله تعالى ادخلت عليه الالف واللام فجرى مجرى الاسم العلم كالعباس والحسن الا انه يخالف الاعلام من حيث كان صفة و قولهم يا الله بقطع الهمزة انما جاز لانه ينوى به الوقف على حرف النداء تفخيما للاسم وقولهم لاهم واللهم فالميم بدل من حرف النداء وربما جمع بين البدل والمبدل منه فى ضرورة الشعر كقول الراجز غفرت او عذبت يا اللهما لان للشاعر ان يرد الشئ الى اصله وقول الشاعر لاه ابن عمك لا افضلت فى حسب ارادة الله ابن عمك فحذف لام الجر واللام التى بعدها واما الالف فهى منقلبة عن الياء بدلالة قولهم لهى ابوك الا ترى كيف ظهرت الياء لما قلبت الى موضع اللام واما لاهوت فان صح انه من كلام العرب فاشتقاقه من لاه و وزنه فعلوت مثل رغبوت ورهبوت لات نام بت فبعضهم يقف عليها بالتاء وبعضهم بالهاء قال الاخفش سمعنا من العرب من يقول فرايت اللات والعزى ويقول وهى اللات فى السكوت وهى اللاه فاعلم انه جر فى موضع الرفع فهذا مثل امس مكسور على كل حال وهو احود منه لان الالف واللام التى فى اللات لا تسقطان وان كانتا زائدتين **فصل الميم** **مدهه** اى مدحه مدهه مثل مدح مادة **مرهه** بفتحتين تباه شدن چشم از بى سرمگى عم كـ آف ۲ عين مرهاء وامراة مرهاء و رجل امره مرهه بالضم سپيكى خالص **مهه** بفتحتين كبودى چشم و حيران امراة مهاء و سراب امهه و هو ايضا مثل المره مهاه طراوت و خوبى وهذه الهاء لم تصر تاء اذا اتصلت بالكلام وانما تصير تاء اذا ارادوا بالمهاه البقر الوحشية وفى المثل كل شئ مهه ومهاه ما خلا النساء وذكرهن و يقال كل شئ مهه و مهاه اى يسير حسن مهمه بيابان دور دست مهامه ج مره باد ايست و هو اسم فعل

كلب في عبد الدار صاحب هذا القول يجعل النون في اخره بدلا من الواو وفي الماة بدلا من الهاء و قوله تعالى لم يتسنه اي لم يتغيره السنون والسنه
النكرج الذي يقع على الخبز والشراب وغيرها يعني كره بكتن شراب ونان وجزان **فصل الشين** شبه بكسر الاول وسكون الثاني وفتحه شبه
ايضا مانند شبه مثله بينهما شبه بفتحتين مشابه مشابهة ج مشابهات كارها مانند متشابهات مثله تشبيه مانند كردن تشبه مانستن
اشتباه متشابهه تشابه مانند شدن شبه بفتحتين برنج كوز شبه بفتحتين وشبه بالكسر كوزه برنجين شبهان بفتحتين نوعي از طاق و شود
گياهها شده بيخودي و دهشت والاسم الشدة بالضم وشدة بفتحتين مثل بخل وبخل يقال شده الرجل اي دهش وشغل فهو مشدوه شده
شره آزناك وحريص شدن ع ك آ ن ٢ شره آزمند **شفه** بفتحتين لب واصلها شفهة لان تصغيرها شفيهة شفاه ج شفه شره
وشفهي منسوب بوي رجل شفاهي بالضم ليجور يعني سطبر لب اشفي انكه لبهايش فراهم نيايد وزعم قوم ان الناقص من الشفة واو شفه
لانه يقال في الجمع شفوات ولا دليل على صحته ويقال فلان خفيف الشفة اي قليل السؤال للناس ويقال له في الناس شفة اي ثناء حسن
بنت الشفة سخن شفه مشغول كردن والحاح كردن در سوال ع ع بفتحهما يقال شفهني عن كذا اي شغلني وقولهم نحن نشفه عليك المرتع
اي نشغله عنك اي هو قدر ما لا فضل فيه رجل مشفوه اذا كثر سؤال الناس اياه وماء مشفوه هو الذي كثر عليه الناس مثل مثمود وبا روي
سخن كفتن والحروف الشفهية الباء والفاء والميم ولا تقل شفوية يقال شاكه مشاكهة وشاكها اي شابهه وقاربه واشكه الامر شكه
اي اشكل شوه و شوهة زشت شدن روي ع ف آ ن ٢ تشويه متعد منه فرس شوهاء صفة محمودة فيها ويقال يراد بها سعة شوه
اشداقها ولا يقال للمذكر اشوه شوهاء ايضا قبيحة و منك صد رجل اشوه اي سريع الاصابة بالعين يعني چشم رسانند ويقال لا تشوه
اي لا تقل ما احسنه فتصيبني بعين وتشوه له اي تنكر له وتغول و رجل شاه البصر اي حديد البصر شاة گوسفند وگاو وحشي يذكر
ويؤنث وهو في معنى الجمع واصل الشاة شاهة لان تصغيرها شويهة والجمع شياه بالهاء في العدد تقول ثلث شياه الى العشر فاذا جاوزت
فبالتاء تقول هذه عشرة شاة واذا كثرت قيل هذه شاء كثيرة وجمع الشاء شوي وتشوهت شاة اي اصطدتها ارض مشاهة بفتح اي
ذات شاء شاوي منسوب الى الشاء ونسبة الشاة شاهي **فصل الصاد** صه خاموش باش وهو اسم فعل بني على السكون فان صه
وصلت نونته وقلت صه صه فان قلت صه يا رجل فانما تريد الفرق بين التعريف والتنكير لان التنوين تنكير **فصل العين** معتوه عته
دل شده و بي عقل وهو من عته مجهولا و به عته بالفتح والضم يعني دل شدكي و بي عقلي رجل عتاهية اي احمق ابو العتاهية كنيه مردي
عنجهي بالضم مرد كول كاليوه و نادان و متكبر و فيه عنجهية وعنجهانية ويخفف وهي الكبر والعظم والجهل **عيده** بدخو از شتر و عنجه
جز آن وفيه عيده وعيدهية اي سوء خلق وكبر فهو عيده وعيداه **عزهاة** بالكسر والقصر عزهاء بالكسر والمد وعزهي هو الذي عده
لا يطرب للهو ويبعد عنه يعني انكه طرب و جماع دوست ندارد والجمع عزاء وعزهون وفيه عنه هوة بالنون اي كبر **عضاه** درختان عزه
بلند باخار عضاهة وعضهة وعضة بالكسر فيهن وتحذف الهاء الاصلية كما تحذف من الشفة بكي بعير عضهي الذي يرعى العضة عضه
وعضاهي وابل عضاهية وبعضهم يقول نقصانها الواو لانها تجمع على عضوات بعير عضوي وابل عضوية بفتح العين على غير قياس و عضهت
الابل تعضه عضها اي رعت العضاه فهو بعير عاضه وعضه وجمال عواضه وناقة عاضه ايضا واعضه القوم اي رعت ابلهم العضاه ارض
معضهة بكسر الضاد كثيرة العضاة عضيهة دروغ وبهتان يقال يا للعضيهة بكسر اللام وهي استغاثة تعضيه بريدن عضاه عضه بالفتح
بهتان نهادن بر كسي ع ع بفتحهما العضاة بهتان اوردن عضة دروغ وبهتان عضون ج قوله تعالى جعلوا القران عضين يقال نقصانه الواو
وهو من عضوته اي فرقته لان المشركين فرقوا اقاويلهم فيه فجعلوه كذبا وسحرا وكهانة وشعرا ويقال نقصانه الهاء واصله عضهة و
يقولون للساحر عاضه حية عاضه وعاضهة التي تقتل من ساعتها اذا نهشت **عله** بفتحتين سركشتكي و دهشت ع ع ك آ ف ٢ و تيزي عله
حد و حرص و بليدي نفس و زخمت حمار و رجل علهان وامراة علهى مثل غرثان وغرثى اي شديد الجوع فرس علهى نشيطة في اللجام علهان
شتر مرغ نر عالة شتر مرغ علهاء ثوبان يندف فيهما وبر الابل يلبسا تحت الدرع **عمه** بفتحتين سركشتكي و ودله بودن ع ع ك آ ف ٢
فهو عمه وعامه عمه بالضم ج قوله تعالى في طغيانهم يعمهون ارض عمهاء زميني كه در وي نشان و كوه نباشد و ذهبت ابله العمهى بالضم و عمه
التشديد والعمهى بالباء اذا لم يدر اين ذهبت **عاهه** افة عيبه الزرع وايف مجهولا افت رسيده ارض معيوهة واعاه القوم اي اصابت
ماشيتهم العاهة واعوه مثله تعويه بارخش فرود امدن وكل من احتبس في مكان عوه تعويها **فصل الفاء** فاره مرد زيرك فراهة مصدر فره
منه ع ع بفتحهما فهو فاره وهو نادر وقياسه فريه ويقال للبرذون والبغل والحمار فاره بين الفروهة والفراهة والفراهية وبراذين فره
مثل صاحب وصحبه وفره ولا يقال للفرس فاره لكن رائع وجواد وافرهت الناقة فهي مفره ومفرهة اذا كانت تنتج الفره ومفرهة ايضا
ويقال فره بكسر الثاني اي اشر وبطر ومنه فرهين قوله تعالى وتنحتون من الجبال بيوتا فرهين ومن قرء فارهين فهو من فره بالضم **فقه** بالكسر فقه

تیه بالکسر ایضا بیابان تباه وانا وبیرج وفلاة تیهآء وارض متیهة واصله مفعلة **فصل الجیم** **جبهة** پیشانی وجماعة مردان بزرگ
پیشانی ج جبهات مؤنث وبتصغیره سمی جبیهآء الاشجعی جبهة الاسد یکی از منازل قمر واسب وفی الحدیث لیس فی الجبهة صدقة ای الخیل
وجماعة مردم جبهه بر پیشانی زدن وبمکروه پیش آمدن ونابایست بروی کسی آوردن وبی دلو وخود بآب آمدن عم بفتحهما یقال جبهنا
الماء اذا وردناه ولیست علیه اداة الاستقاء یقال سمعت **جراهیة** القوم بالفتح والتخفیف ای جلبتهم وکلامهم علانیة **جلهة** کراغ
وادی جلاه بالکسر ج وجلهت الحصی عن المکان ای نحیته عنه وذلک الموضع جلهة عم بفتحهما جله بفتحتین برهنه شدن پیش سر از موی
عم ف آکره وقد جله فهو اجله ثور اجله بی شاخ مثل اجلح **جهی** بتشدید الیاء شاخ باریک درختی جاه بزرگی وسلامت دولت
ذو جاه وجاه زجر للبعیر دون الناقة وهو مبنی علی الکسر وبالتنوین ایضا جوه [illegible] بروی کسی آمدن یقال جاهه بالمکروه جوها
ای جبهه **جهجهه** دده را بانگ بر زدن یقال جهجهت بالسبع اذا صحت به لیکف ویقال تجهجه عنی ای انته **فصل الدال** [illegible]
عن القوم عم بفتحهما ای دفعت عنهم مثل دراث وهو مبدل منه نحو هراق الماء واراق **مده** بالکسر [illegible] مدانج یقال [illegible]
دمه **دلهن** بالتسکین ای هذا [illegible] بیخودی ورفتن عقل از عشق یقال دلهه الحب ای حیره وادهشه [illegible] بالفتح
[illegible] **دهدهه** غلطانیدن سنگ [illegible] لازم منه قد تبدل الیاء من الهاء فیقال
تدهدی الحجر [illegible] ودهدیته دهداتا ودهدآء دهدهان بضمتین دهدهان بفتحتین شتران بسیار دهدآء شتران ریزه
ویقال ما ادری ای الدهدآء هو ای ای الناس هو وقولهم الا ده فلا ده معناه ان لم یکن هذا الامر الآن فلا یکون بعد الآن **فصل الراء**
رده مغاکی در سنگ که آب دروی گرد آید دده ج رداه بالکسر کک قال الخلیل رده شبه اکمة کثیرة الحجارة وفی الحدیث انه ذکر
ذکر المقتول بنهروان فقال شیطان الردهة **رفه** رفوه سیر علف وآب شدن شتر وتنآسانی عم بفتحهما والاسم فیه رفه بالکسر وق
السکون ارفاه تن آسانی وسیر نا شدن شتر بآب وعلف وبر سر رو عن کردن وموی شانه زدن هر روز وقد نهی عنه رجل [illegible] ای وادع وهو
فی رفاهة من العیش ورفاهیة ورفهنیة بالضم والنون الزائدة ویقال بینی وبینک لیلة رافهة وثلث لیال روافه اذا کان یسار فیهن سیر الینا
ورفه عن غریمک ای نفس عنه وفی المثل اغنی من التفه عن الرفه [illegible] **رقیه** الشراب ای ترنیع [illegible]
یعنی رخشنده [illegible] **فصل السین** **سبه** بفتحتین رفتن عقل از پیری مسبوه پیر خرف مسبه کک [illegible] اسم حلقة الدبر
سته بفتحتین اصل فی الاست [illegible] بحذف التاء قلت [illegible] وفی الحدیث العین وکاء السه ویروی وکاء الست بحذف لام الفعل [illegible]
سرین ستهم بضمتین ستاهی کک وامرأة ستهاء [illegible] از پس کسی رفتن [illegible] واذا نسبت الیها قلت ستهی وادنا
ستهی قلت استهی ترکته علی حاله [illegible] بکسر الباء [illegible] وقولهم باست فلان شتم العرب ومازال فلان علی است الدهر مجنونا
ای لم یزل یعرف بالجنون **سفه** بفتحتین بیخردی وسبکی وهو ضد الحلم ویقال تسفهت الریح الشجر ای مالت به وتسفهته عن ماله اذا
خدعته عنه وتسفهت علیه والیه اذا اسمعته وسفهته ای نسبته الی السفه وسافهته مسافهة یقال سفیه لم یجد مسافها ویقال سفه نفسه
وغبن رایه وبطر عیشه والم بطنه ووفق امره ورشد امره کان الاصل سفهت نفس زید ورشد امره فلما حول الفعل الی الرجل انتصب ما
بعده بوقوع الفعل علیه لانه صار فی معنی سفه نفسه بالتشدید هذا قول البصریین والکسائی ویجوز عندهم تقدیم هذا المنصوب کما
یجوز غلامه ضرب زید وقال الفرآء لما حول الفعل من النفس الی صاحبها خرج ما بعده مفسرا لیدل علی ان السفه فیه وکان حکمه ان یکون
سفه زید نفسا لان المفسر لا یکون الا نکرة ولکنه ترک علی اضافته ونصب کنصب النکرة تشبیها بها ولا یجوز عنده تقدیمه ومثله [illegible] طبتم
ضقت به ذرعا وطبت به نفسا والمعنی ضاق ذرعی به وطابت به نفسی سفاه سفاهة بالفتح فیهما بیخرد وسبک شدن عم بضمهما
سفه بفتحتین کک عم [illegible] سفیه نعت منه وسیر نا شدن از آب به بسیاری خوردن یقال سفهت الشراب بالکسر اذا اکثرت منه
فلم تروو اسفهک الله الشراب وسافهت الدنّ او الوطب اذا قاعدته فشربت منه ساعة بعد ساعة **سمهه** رفتن اسپ [illegible]
شتر عم بفتحهما فهو سامه [illegible] وسمه فهو سامه ای دهش وجری فلان السمهی اذا جری الی غیر امر یعرفه سمهی سمیهی بالضم والتشدید
دروغ وباطل وذهبت ابله السمهی ای ذهبت متفرقة وسمهی هوآء بین السمآء والارض **سنه** بفتحتین واحد السنین سال [illegible]
واصلها سنوة وجمعها سنوات او سنهة من سنهت النخلة وتسنهت اذا اتت علیها السنون ونخلة سنهآء سال بر ای تحمل سنة ولا تحمل
اخری ویقال ارض بنی فلان سنة اذا کانت مجدبة یعنی قحط ناک ویقال تسنیت عنده وتسنهت عنده سال گذاردم [illegible]
استاجرته مسانّاة ومسانهة فاذا جمعت بالواو والنون قلت سنون بالکسر والضم وسنین بکسرتین وامام قال سنین وسنین [illegible] النون
خفیفة [illegible] لان احدهما انه فعلین مثل غسلین [illegible] وهو جمع شاذ والثانی انه فعیل وکسرت فاؤه لکسرة ما بعده وقد جآء [illegible]

محذوف والتقدير ليمين الله قسمي وليمين الله ما اقسم به وتدخل فيها كاف الخطاب كما في حديث عروة وبالزبير ليمينك لئن كنت ابتليت لقد عافيت
وربما حذفوا منه النون فقالوا ايم الله بالفتح والكسر وربما حذفوا منه الياء وقالوا ام الله وربما ابقوا الميم وحدها مضمومة وقالوا مُ الله
ثم يكسرونها لانها صارت حرفا واحدا فيشبهونها بالباء فيقولون مِ الله وربما قالوا مُنُ الله بضم الميم والنون ومَنَ الله بفتحهما ومِنِ الله
بكسرهما قال ابو عبيدة كانوا يحلفون باليمين ايضا ويقولون يمين الله لا افعل كذا ثم يجمع اليمين على ايمن وحلفوا به فقالوا ايمن الله
لافعلن كذا قال فهذا هو الاصل في ايمن الله وقيل الف الف قطع وهو جمع يمين وانما خففت همزتها وطرحت في الوصل لكثرة استعمالهم لها

باب الهاء فصل الالف

ابه فراموش كردن وياز ياد آوردن كارى را يقال ما ابهت للامر ابها وما ابهت له
بالكسر مثل بهت ابه ابها ابهة بالضم والتشديد بزركى وبزركوارى وتابه الرجل اى تكبر **تأتة** مبدل من تعتة **اقه** فرمانبردارى و
طاعت كانه مقلوب اقاه **اله** بالكسر على فعال پرستيده شده بمعنى مفعول مثل امام بمعنى ماموم وموتم به ومنه الله واصله الاله لانه مألوه
اى معبود فادخلت عليه الالف واللام وحذفت الهمزة تخفيفا لكثرته في الكلام ولو كانتا عوضا منها لما اجتمعتا مع المعوض منه في قولنا الاله
وقطعت الهمزة في النداء للزومها تفخيما لهذا الاسم وقيل الالف واللام عوض منها ويدل على ذلك استجازتهم بقطع الهمزة الموصولة الداخلة
على لام التعريف في القسم والنداء كقولهم افالله لافعلن ويا الله اغفر لي الا ترى انها لو كانت غير عوض لم تثبت كما لم تثبت في غير هذا الاسم
والالهة اى عبد عبادة وقرئ قوله تعم ويذرك والهتك اى وعبادتك والالهة ايضا نام موضعي بجزيره ونام افتاب غير منصرف بلا الف و
لام وربما صرفوه وادخلوا عليه الالف واللام اللهم بتان ناليه پرستش نمودن تاله اى تعبد وتنسك اله بفتحتين سرگشته شدن عع كاف ٢
واصله وله يوله ويقال اله على فلان اى اشتد جزعه عليه **امه** بفتحتين فراموشى وفراموش كردن عع كاف ٢ دقرى وادكر بعد امه
اميهة انكرمى كوسبند بود آبله كالحصبة والجدري يقال امهت الغنم تؤمه امهاناً فهي مأموهة ويقال في الدعاء على الانسان آهة وامبهة امهة
بالضم مادر امهات ج **انه** انيه انوه رخيدن از كرانى بار عع ف اك ٢ قوم انه مثل انح وقولهم عند الشكاية **اوه من كذا** ساكنة
الواو وانما هو توجع وربما قلبوا الواو الفا وقالوا آه من كذا واوّه من كذا بالتشديد ويحذف الهاء ايضا اوّ من كذا ويقال آوّه بالمد و
التشديد وفتح الواو ويقال اوّتاه ايضا بادخال التاء تمد ولا تمد وبه تاوّه آه كفتن والاسم اهة ويروى اهة مشددة من آه اذا توجع
ويقال في الدعاء عليه آهة لك واوّة لك بحذف الهاء مشددة الواو **ايه** بالكسر اسم للامر بمعنى ديكر كوى وايه حديثا بالتنوين اذا
وصلت قيل اذا قلت ايه بلا تنوين فانما تامره بان يزيدك من الحديث المعهود بينكما كانك قلت هات الحديث وان نونتها كانك قلت
هات حديثا ما لان التنوين تنكير فاذا اسكته وكففته قلت ايها عنا واذا اردت التبعيد قلت ايها بفتح الهمزة بمعنى هيهات وايهات بمعنى
هيهات وايهان بالنون مكسورة كالتثنية كلمة تاسف ويقال ايهت الجمل اذا صحت به

فصل الباء

بداهة بالضم
اول يقال اسب بده ناكاه وناانديشيده آمدن عع بفتحهما وبدهه بامر اذا استقبله وبادهه فاجاه والاسم البداهة والبديهة بالفتح
بينهما وهما يتباداهان بالشعر ورجل بده بالكسر **برهة** بالفتح والضم مدتى دراز از روزكار ابرهة يكى از ملوك يمن وهم ثلثة ابرهة
بن الحارث ويقال له ذو المنار وابرهة بن الصباح ايضا من اليمن وكان جوادا عالما وابرهة الاشرم الحبشى ايضا من ملوك اليمن وهو
ابو يكسوم صاحب الفيل **برهره** زن باكوشت لرزان اندام **برهوت** بفتحتين جاى بحضرموت وفي الحديث خير بئر في الارض زمزم
وشر بئر في الارض برهوت يقال فيه ارواح الكفار ويقال برهوت بالضم والتخفيف مثل سبروت **بله** بلاهة بالتحريك نادان وسليم دل
شدن عع كاف ٢ تبله مثله ابله بلهاء نعتان منه بله بالضم ج وفي الحديث اكثر اهل الجنة البله يعنى البله في امر الدنيا لقلة اهتمامهم
بها وهم اكياس في امر الآخرة شباب ابله وعيش ابله لسلوه وقلة غمومه تباله ابلهى نمودن كه نباشد وهو في بلهنية من العيش اى في سعة بله
كلمة مبنية على الفتح معناها دع بمعنى بان وفي الحديث اعددت لعبادي الصالحين ما لا عين رات ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر
بله ما اطلعتم عليه **بوم** بالضم مرغى مانند بوم بوهة مونث ويشبه به الرجل الاحمق وقولهم صوفة في بوهة يراد بها الهباء المنثور الذي
يرى في الكوة ويقال ما بهت له بالضم والكسر اى ما فطنت له باه لغة في الباءة وهو الجماع **الابه** الابح يعنى كالوكرفته **بهبهى** تنا و **بهباه**
في الهدير مثل بجباخ

فصل التاء

ترهات بالضم والتشديد راههاى كه از راه بزرك بيرون رود ترهة يكى فارسى معرب ثم استعير
في الباطل وناس يقولون تره اى باطل والجمع ترادية **تافه** چيز حقير اندك عع كاف ٢ يقال قد تفه وفي الحديث في ذكر القرآن لا يشقه
لا يتشان تفه بكسر ثانى بى مزه **تمه** بفتحتين تباه شدن طعام وكوشت تماهة كلك عع كاف ٢ وتباه شدن شير وبوى كردانيدن
شاة متماه بالكسر التي يتمه لبنها اذا حلب **تهتهه** درماندكى زبان بسخن مثل مكنت تهاته ترهات واباطيل **تيه** بالكسر وبفتح تكبر كردن
وزفتن بهرجاى سر كردان **تيهان** مثله عع ف اك ٢ وهو اتيه الناس ويقال تيه نفسه وتوّه اى حيرها وطوّحها وما اتيهه وما اتوهه بمعنى

بالفتح موضعی وضین نوار مودج وهو بمنزلة البطان للقتب والتصدير للرحل والحزام للسرج وضن بضمتين ج وضن نوار بافتن ع ع وضن
ف آ ک ٢ موضونه زره در بافته وجامه وتخت مرصعه قوله تعالى على سرر موضونة وطن بفتحتين جای باش مردم وقد يخفف اوطان وكن
ج واوطان الغنم مرابضها توطين جای باش ساختن امتيطان اتطان كذلك توطين النفس على الشیء دل نهادن بر چیزی ويقال من ابن
ميطانك اى غايتك ميطان اول غايت جلد رهان كه اسب از انجا دوانند ميناء ميدان آخر غايت ان موطن بكسر الطاء حرب جاى قال الله تعالى وهن
ولقد نصركم الله في مواطن كثيرة وعمه زمين درشت سخت توعنت الناقة اى سمنت غاية السمن وكن خانه مرغ موكن مثله وبه معنیه وكن
در زير گرفتن مرغ بيضه ع ف آ ک ٢ وتوكن اى تمكن واكن نشسته قال الاصمعي الوكن ماوى الطائر في غير عش والوكر بالراء ما كان في عش قال ابو عمرو والوكن وهن
والاكنة بالضم فيهما مواقع الطير حيثما وقعت وكنات بضمتين وسكون ٢ وفتحه وكن ج وهن سستی وسست شدن وكردن غ ع ف آ ک ٢ ن
ذهن ووهنه لازم متعد وشتر انبوه ونزديك نيم شب موهن بكسر الهاء مثله وهن بفتحتين سستی ع ک اف ٢ واوهنه ووهنه انا واوهنا هتن
اى صرنا في تلك الساعة واهنة استخوان كوتاه پهلو وامراة وهنانة فيها فتور وانا ة فصل الهاء هتان باران يكساعت وباريدن هجن
وچكيدن هتن هتون كلاهما ع ف آ ک ٢ سحاب هتون وهاتن نعت منه هتن هتن ج هجان بالكسر شتران سپيد موى يستوی فيه
المذكر والمونث والجمع يقال ناقة هجان وابل هجان وهجائن ايضا وارض هجان طيبة التربة مرت وامراة هجان اى كريمة وقول على هذا جناى
وهجانه فيه وكل جان يده الى فيه يعنى خياره هجانه كوامايكى ونيكوى هجنة بالضم ناكسى وفرومايكى وبدرازادوما دربنده بودن ع ع بعضهما
هجين نعت منه هاجن دختر نارسيده كه او را شوهر دهند وكذلك الصغيرة من البهايم وفي المثل جلت الهاجن على الولد وجلت الهاجن هدن
عن الرقد وهو القدح الضخم وقال ابن الاعرابى جلت العلبة عن الهاجن اى كبرت قال هى بنت لبون يحمل عليها فتلقح ثم تنتج وهى حقة تهجين هجنة
ساختن وزشت وباعيب كردن اهتجان نارسيده را وطى كردن مهجنة بالكسر نخله كه اول بار آرد ونيو باوه نمايد هدون آراميدن و
آرام دادن لازم ومتعد ع ف آ ک ٢ مهادنة مصالحه هدنة بالضم آشتى وصلح يقال هدنة على دخن اى سكون على غل وتهادنت الامور هدن
اى استقامت هدان بالكسر كول گران سنگ هدن بضمتين ج تهدين آرام دادن زن كودك را ببحث واهتكى هوازن قبيله از هلن
قيس هليون مثل برذون گياهى مهيمن گواه وانكه ايمن كند ديگرى را از خوف واصله مآمن وقد ذكر في فصل الالف من هذا الباب وهو همن
من صفات الله تعالى هنين ناليدن ع ف آ ک ٢ وگريستن ويقال ما بالبعير هنانة بالضم اى ما به طرق واهنه الله فهو مهنون هنة هنن
ک آ ف ٢ نوعى از خارپشت هون آرام وآهستگى كردن ع ف آض ٢ ومنه قوله تعالى يمشون على الارض هونا وسبك شدن يقال هان هون
عليه اى خف هوين آسان وسبك كردن بر كسى شى هين اى سهل وهين بالتخفيف اهونا ج قوم هينون لينون هون بالضم خوارى ونام
مردى اهانة سبك داشتن هوان مهانة بالفتح خوارى وسبك داشت رجل فيه مهانة اى ذل وضعف واستهان به وتهاون به استحقره وقوله
لا تهين الفقير علك ان تركع يوما والدهر قد رفعه اراد لا تهينن بنون التاكيد المخففة فحذفت عند الوصل ويقال امش على هينتك اى على
رسلك اهون روز دوشنبه هاون م معرب وكان اصله هاوون لان جمعه هواوين مثال قانون وقوانين فحذفوا منه الواو الثانية استثقالا
وفتحوا الاولى لانه ليس في كلامهم فاعل بالضم فصل الياء يتن تحت پايها بيرون آمدن كودك از رحم يقال ايتنت المراة والناقة يتن
يرون ف آض ٢ اب كشن وسوسم ذويزن بفتحتين نام ملكى از ملوك حمير دفاع بزنبه منسوب ليدبع يزنى وازنى ويزانى واذانى يزن
يعن بفتحتين بير فرتود يقين بيگمانى يقن مصدره منه ع ک اف ٢ ويقنت وايقنت واستيقنت وتيقنت كله بمعنى وانا على يقن منه يقن
وربما عبروا عن الظن باليقين وبالظن عن اليقين يمن بفتحتين بعضى از شهرها يمنى ويمان بتخفيف الياء منسوب بوى والالف عوض من يمن
ياء النسبة فلا يجتمعان وقيل مشددة قوم يمانية ويمانون مثل ثمانية وثمانون وامراة يمانية ايضا وايمن الرجل ويمن ويامن اذا اتى اليمن وكذلك
اذا سار يمينا ويقال يامن باصحابك اى خذ بهم يمنة ولا تقل تيامن بهم والعامة تقول تيمن خويشتن را بيمن منسوب كردن وتبرك كردن
تيمنى كردن يمن بالضم بركت يقال يمن على قومه مجهولا ويمنهم معلوما اى صار مباركا عليهم فهو ميمون ويامن يمين خلاف يسار ايامن خلاف
اشائم يمنة سوى راست خلاف يسرة يقال قعد فلان يمنة ايمن ميمنة خلاف ايسر وميسرة يمين قوت ويقال فلان عندنا باليمين اى بمنزلة
حسنة وقدم فلان على ايمن اليمين اى على اليمن وسوگند ايمن ايمان ج ويقال سمى بذلك لانهم اذا تحالفوا ضرب كل امرئ منهم يمينه على يمين
صاحبه وسوى دست راست ولا يجمع لانه ظرف والظروف لا تكاد تجمع لانها جهات واقطار مختلفة الالفاظ ودست راست وتصغيره يمين
بالتشديد بلا هاء واما الذى في حديث عمر رؤدتنا بيمينيها من الصعيد فانها تصغير يمنى فابدل من الياء الاولى تاء اذ كانتا للتانيث يمنة بالضم
نوعى از برد هاى يمن ام ايمن نام دايه فرزندان رسول ﷺ ايمن الله اسم وضع للقسم هكذا بضم الميم والنون والفه الف وصل ولم يجئ في الاسماء
الف الوصل مفتوحة غيرها وقد تدخل عليها لام الابتداء للتاكيد يقال ليمن الله فتذهب الالف في الوصل وهو مرفوع بالابتداء وخبره

اذا قال رايت زيدا قلت من زيدا وفى النكرة اذا قال رايت رجلا قلت منا وفى جائنى رجل قلت منو وفى مررت برجل قلت منى وفى جائنى رجلان
قلت منان وفى رجلين قلت منين بتسكين النونات فى الجميع وكذا قلت منون منين فى الجميع وتقول فى المراة منه منتان منات وان وصلت
قلت منه يا هذا بالتنوين ومنات وان قال رايت رجلا وحمارا قلت من وايا وفى مررت بحمار ورجل قلت اى ومنى فقس عليه وهكذا كله
لغة اهل الحجاز وغير اهل الحجاز لايرون الحكاية فى شئ منه ويرفعون المعرفة بعد من اسما كان او كنية او غير ذلك واذا جعلت من اسما
متمكنا شددته من بالكسر مخففا معناه از وهو حرف خافض وهو لابتداء الغاية كقولك خرجت من بغداد الى الكوفة وللتبعيض كقولك
هذا الدرهم من الدراهم وللبيان والتفسير كقولك لله درك من رجل وفى قوله تع وينزل من السماء من جبال فيها من برد فالاولى لابتداء
الغاية والثانية للتبعيض والثالثة للتفسير والبيان وجاء للتوكيد ايضا لغوا كقولك ما جائنى من احد اى احد وويحه من رجل اكدتهما
بمن وكقوله تع فاجتنبوا الرجس من الاوثان اى الرجس الذى هو الاوثان وقوله تع ما جعل الله لرجل من قلبين فى جوفه ويقال ايضا ما رايته
من سنة اى منذ سنة قال الله تع اسس على التقوى من اول يوم وجاء بمعنى على كقوله تع ونصرناه من القوم الذين كذبوا باياتنا اى على
القوم وقولهم فى القسم من ربى ما فعلت وضعت موضع البا هاهنا لان حروف الجر ينوب بعضها عن بعض اذا لم يلتبس المعنى وقد يحذف
نونه عند الالف واللام ويقال ملكذب **مون** مونه بر داشتن ع ف آ ض ٢ فهو رجل ممون **مهن** بالفتح والكسر خدمت كردن مون
ع ف آ ض ٢ ماهن خادم ودوشيدن شتر بوقت باز كشتن امتهان بذل كردن چيزى وخوار وضعيف داشتن مهانه بالفتح سستى و مهن
وجوارى ع بضمتين ما مهين نعت منه **مين** دروغ ميون ج يقال اكثر الظنون ميون ودروغ كفتن ع ف آ ك ٢ مائن ميون بالفتح مين
نعت منه وهو متماين وده مغشوشه **فصل النون** **نتن** بوى ناخوش ع ف آ ك ٢ وبضمها نتن وانتن بمعنى فهو منتن و نتن
منتن بكسر الميم اتباعا ونتنه غيره وقوم مناتين ويقال ما انتنه فى التعجب **نحن** ما وهو جمع انا لا من لفظها وحرك اخره بالضم لالتقاء نحن
الساكنين لان الضمة من جنس الواو التى هى علامة الجمع **نون** ماهى انوان نينان ج وتيزى تيغ ونام شمشيرى ودوات در بعضى از تفاسير نون
ن والقلم اورده اند وحرفى از حروف معجم وهو من حروف الزيادات وذو النون لقب يونس ع وتكون للتاكيد مشددة ومخففة فى الفعل
المستقبل بعد لام القسم كقولك فى المشددة والله لاضربن زيدا وتلحق الامر والنهى تقول اضربن ولا تضربن وتلحق فى الاستفهام تقول
هل تضربن وبعد الشرط اذا زدت على ان ما كقولك اما تضربن زيدا اضربه قال الله تع فاما تثقفنهم فى الحرب فشرد بهم وفى التثنية اضربان
وفى الجمع اضربن بضم الباء وللمونث بكسرها ولجمعها اضربنان اصله اضربنن بثلاث نونات فتفصل بينهن بالف وتكسر نونها واما المخففة
اذا استقبلها ساكن فسقطت واذا وقفت عليها وقبلها فتحة ابدلتها الفا كقول الاعشى ع ولا تعبد الشيطان والله فاعبدا وربما
حذفت فى الوصل كقول الشاعر اضرب عنك الهموم طارقها ضربك بالسوط قونس الفرس تقديره اضربن عنك والمخففة تصلح مكان
المشددة الا فى موضعين فى فعل الاثنين كقولك اضربان وفى جماعة المونث اضربنان فلا تصلح فيهما الا المشددة لئلا تلتبس بنون التثنية
ويقال نونت الاسم تنوينا والتنوين لا يكون الا فى الاسماء **فصل الواو** **وتن** رك دل وتد وتنه اتنه اى اصبت وتينه ونى
شيئ واتن اى ثابت وتون وتنه دايم بودن ع ف آ ك ٢ واتن اب روان دايم مواتنه ملازمت كردن **وثن** بفتحتين بت وثن اوثان ج وتن
واستوثن من المال اى استكثر منه واستوثن بالتا ايضا واثن وواتن بمعنى **وجن** زمين درشت هموار وبلند ناقة وجناء سخت استوار وقيل
هى العظيمة الوجنتين وكرانه وادى وجنة ثلث حركات رخسار اجنة بالهمزة مضموما لغة فيها اربع لغات رجل موجن عظيم الوجنات وجن
ويقال ما ادرى اى من وجن الجلد هو اى اى الناس هو وجن كوفتن كازر جامه را ع ف آ ك ٢ ميجنه كوبنك كازر مواجن بالفتح ودن
بالفتح ودان بالكسر تر نهادن چيزى را ع ف آ ك ٢ مودون ودين تر نهاده ودر كار عروس اهتمام وايستادكى كردن وفرزند لاغر زادن
ع ك آ ف ٢ ايدان مثله ولد مودون ومودن بمعنى واتدن الشيئ اى ابتل واتدنه ايضا لازم متعد هو دون ايضا نام ابيى وجاز ان يكون
ميدان بالكسر مشتقا من هذا المعنى كالمضمار لما فيه من معنى التضمير والايجاف للغرهون فى الرهان **ميزان** بالكسر ترازو واصله موزان وزن
انقلبت الواو يا لكسرة ما قبلها قام ميزان النهار اى انتصف وزن وزنه سنجيدن ع ف آ ك ٢ يقال وزنت فلانا ولفلان بمعنى قوله تعالى
واذا كالوهم او وزنوهم درهم وازن باسنك موازنه برابر كردن ميان دو چيز ويقال وزن المعطى واتزن الاخذ كما يقال نقد المعطى
وانتقد الاخذ وزين حنظل آس كرده وفلان وزين الراى اى رزين الراى وقولهم هو وزن الجبل بالنصب على الظرف اى ناحية منه وهو
زنة الجبل اى حذاءه وزن وحضار دو ستاره كه نزديك سهيل برايند موزون بفتحتين موضعى در موشاد مثل موحد وموهب **وسن** وسن
بفتحتين خواب سنة مثله ع ك آ ف ٢ وسن وسنان نعت منه ووسن واستوسن بمعنى ووسن الرجل ايضا اى غشى عليه من نتن البئر
مثل اسن واو كسنة البئر وهى ركية موسنة توسن الفحل اى اتاها وهى نائمة وامراة ميسان بالكسر كان بها سنة من رزانتها ميسان

ستين نعت منه متنا الظهر دو تندی رك پشتاز دو جانب بذكر و يونث و بر پشت زدن و همه روز بردن كسى را عع ف آض ٢ وكفانيدن
خايه بچهار و بيرون آوردن خصيه و متن السهم مزود پرازير تا درميان و رجل متن اى صلب و متن به مثناسار به يومه جمع ماتنه مباعده
متن في الغايه سار سيرا ماتنا اى شديدا وماتنه اى ماطله متين استوار كردن كمان بپى و اصلاح السقا بالرب متانه بدان متن بر
ابدان زدن عع ف آض ٢ فهو ممتون متن بالتحريك چكبز لى شدن عع ف آك ٢ امتن نعت منه متنا مونث ويقال رجل متن وممتون للذى
مثن پشتكى مثانه مجون بے باكى عع ف آض ٢ مجانه ككت فهو ماجن و هم مجان بالضم والتشديد مجان بالفتح رايكان ماجن ناقه كه كشتن
بسيار جهد بروی و بار نكيرد و طريق ممجن اى ممدود منجنون دولاب مناجين ج و بروى منجنين محن كل و خاك چاه بيرون آوردن
مجن و باك كردن عع بفتحها محنه بالكسر آزمايش و بلا محن ج يقال محنته وامتحنته اى اختبرته و محنه عشرين سوطا اى ضربه وما محنى شيئا
محن اى ما محنى على القلب اى ما اعطانى محن مرد دراز بالا و كريستن و كشيدن ارچاه عع ف آض ٢ مدون همیشه بودن برجائى
مدن مدينه شهر و شهر رسول ٢ مداين بالهمزه ومدن بضمتين والسكون ج وهى فعيله وقيل انه مفعله من دنت اى ملكت و فلان مدن المداين
كما يقال مصر الامصار وقيل مداين هى مهموزة اذا كانت فعيلة من مدن بالمكان اى اقام وغير مهموزة اذا كانت مفعلة من قولك دين اى ملك
مرن كما لا يهمز معايش اذا نسبت الى مدينة الرسول قلت مدنى والى مدينة المنصور مدينى والى مداين كسرى قلت مداينى مدين بالفتح قرية
شعيب النبى ٢ مرون نرم شدن و عادت كردن برچيزى عع ف آض ٢ يقال مرن عليه مرانه مثله ويقال مرنت يده على العمل اى صلبت ومرن
وجهه على هذا الامر وانه لممرن الوجه اى صلب الوجه مرن ف آك ٢ حال و حو مرن بسكون ٢ پوستين و چرب كردن پاى ستور بسبب سودگى
عع ف آض ٢ امران الذراع پے بازو و دوش مراهنه نرمی و موضعی و نام ناقه ممرن نرم كردن مارن نرمه بينى و نيزه نرم مارن مثل مارجين
مزن مارنه بكشتن رسيد ناقه و ابستن ناشدن وى مران بالضم والتشديد نيزها مرانه يكى مران بالفتح موضعى مزنه بالضم باران وابر
سپيد مزن ج حب المزن بچه ابن مزنه ماه نو ماز ن بيضه مور و بيد قبيله از تميم مزون نام عمان مزينه مصغرا قبيلة از مضر مزنى منسوب
مشن بوى مشن نوعى از مار يا ندزدن عع ف آض ٢ امتشان بريدن و ربودن و شمشير بر كشيدن مشنه پوست باز رفتگى از اندام بزدن
يقال مشنه بالسيف اذا ضربه فقشر الجلد مشين بكراهت شير دادن ناقه مشان بالضم نوعى از خرما وفى المثل بعلة الورشان ياكل رطب
معن المشان بالاضافة ويقال امتشن منه ما امتشن لك اى خذ ما وجدت معن چيزى اندك و آسان و رجل معن فى حاجته و نام جوانمردى
معروف عرب وقال الشاعر فان هلاك مالك غير معن اى ليس بهين و قولهم حدث عن معن ولا حرج ويقال ماله سعنة ولا معنة اى شيء
ماعون قماش خانه و آب و طاعت و قرحانه در اين قوله تعالى ويمنعون الماعون قال ابو عبيدة الماعون فى الجاهلية كل منفعة وعطية وفى الاسلام
الطاعة والزكوة ويقال اصل الماعون معونة والالف عوض عن الهاء امعان دور در شدن اسب در دويدن و حق كسى را بردن و سيراب شدن
مكن زمين ماء معين آب روان ويقال هو مفعول من عنت الماء اى استنبطته كلاء ممعون جرى فيه الماء معنان بالضم روشهاى آب در وادى
معان بالفتح منزل و جاى باش و موضعى بشام مكن بيضه سوسمار تمكين پاى برجاى كردن يقال مكنه الله من الشيء وامكنه منه بمعنى واستمكن
من الشيء وتمكن منه بمعنى امكان دست دادن و زير بال كرفتن سوسمار بيضه را يقال امكنت الضبة والجرادة ايضا فهى مكون وقال الكسائى فهى
مكون وقولهم ما امكنه عند الامير شاذ مكنه ك ٢ واحدة المكن والمكنات يعنى خانهاى مرغ وفى الحديث اقروا الطير على مكناتها بضم الكاف
وكسرها وقيل وكنات بضمتين للطير ومكنات للضب قال ابو عبيدة يجوز فى الكلام ان المكن وان كان للضباب ان يجعل للطير تشبيها بذلك
كقولهم مشافر الحبشى وانما هى للابل ويقال الناس على مكناتهم اى على استقامتهم مكان بالفتح كاهى متمكن جاى كير واسمى كه در آخر وى اعراب
بيدا آيد فاذا انصرف مع ذلك فهو المتمكن الامكن وغير المتمكن هو المبنى ومعنى قولهم فى الظرف انه متمكن انه يستعمل مرة ظرفا ومرة اسما
منن فينصب ويرفع وغير المتمكن هو الذى لا يستعمل فى موضع الا ظرفا فينصب ولا يجوز الرفع هذا اذا كان معرفة واما اذا كان نكرة او دخلت
عليها الالف واللام تكلمت رفعا ونصبا وجرا منه بالضم قوت يقال هو ضعيف المنة ومنة السير اضعفه واخبله ومنت الناقة حسرتها
يعنى مانده كردم منين اى ضعيف و قوى ضد و رسن سست و كود سست من بريدن و كم كردن قوله تعالى لهم اجر غير ممنون و نعمت دادن و منت
نهادن عع ف آض ٢ صلتهما بعلى منان اسمى است از اسماء الهى يعنى بسيار نعمت دهنده منينى خصيص بالقصر بمعنى المنة يقال اللمنة تهدم
الصنيعة و ترانكبين من ومناه و رطل امنان امناء ج منه بالكسر نعمت دادن امتنان مثله و بيان كردن نيكى خويش بر كسى ممنون بالفتح بسيار
منت دهنده و روزكار و مرك وهى مونثه وتكون واحدة وجمعا من مخففة معنا كسى وهو اسم لمن يصلح ان يخاطب مبهم غير متمكن وهو فى اللفظ
واحد ويكون فى معنى الجماعة كقوله تعالى ومن الشياطين من يغوصون له و كيست وهذا للاستفهام نحو من عندك و انكه وهو للخبر نحو رايت من
عندك و هر كه و هو للشرط والجزاء نحو من يكرمنى اكرمه ويكون نكرة نحو مررت بمن محسن اى بانسان محسن ويحكى بها الاعلام والكنى والنكرات

ولتعرفنهم فى لحن القول اى فى لحو القول اى فى فحواه ومعناه وكان اللحن فى العربيه العدول عما يتكلم معنى وعن الصواب ايضا **لحن** بفتحتين كنده
شدن كنده شده شدن شع كاف ٢ ومنه امرأة لحنا وقيل هى التى لم تختن ورجل لحن نعت منه درح **لدن** اى لين ورماح لدن بالضم لدن لحن
درنك كردن يقال تلدن عليه اذا تلكا عليه لدن نزدو هو ظرف غير متمكن بمنزلة عند ودخل عليها من وحدها قوله تعم من لدنا وجاءت مضافة لدن
تخفض ما بعدها وفيه ثلث لغات لدن ولدى ولدو قال الراجز من لدلحيته الى منحوره وقال ذو الرمة لدن غدوة فنصب غدوة لانه توهم لزن
ان هذه النون زائدة تقوم مقام التنوين فنصب كما تقول ضارب زيدا ولم يعملوا لدن الا فى غدوة خاصة **لزن** سختى عيش وتنكى وبالتحريك لسن
كرد آمدن قوم بر كجا وانبوهى كردن در هر كارى شع كاف ٢ **لسان** بالكسر زبان ويكنى بها ايضا عن الكلمة فتونث فمن ذكره قال
فى الجمع ثلثة السنة مثل الحمار واحمره ومن انثه قال ثلث السن مثل ذراع واذرع لان ذلك قياس ما جاء على فعال من المذكر والمونث وزبان بزازو
ولسن بفتحتين زبان ٢ ورى وفصاحت شع كاف ٢ فهو لسن والسن وقوم لسن بالضم وفلان لسان القوم يعنى بيلماجى وسخن كوى لسن
بزبان كرفتن شع ف آص ٢ يقال لسنته اذا اخذته بلسانك ملسون دروغ كوى لسن بالكسر لغة يقال لكل قوم لسن يتكلمون بها ملسن
بالضم والتشديد نعل باريك ولطيف وكذا امرأة ملسنة القدمين **لعن** راندن ودور كردن از نيكى ورحمت شع بفتحها لعنه اسمه لعن
فيه لعان بالكسر لعنات ج لعين لعنت كرده شده وراندة از رحمت بمعنى ملعون يستوى فيه الذكر والانثى ومسخ كرده رجل لعين زخمه
بعنى صورت كرده درپاليزها برپاى كنند بجهة كريختن سباع ووحش وازآمدن ميز كوينده ملاعنه لعان بر يكديكر لعنت خواندن ملعنه راه
كوفته ومنزل مردم وفى الحديث اتقوا الملاعن يعنى عند الحدث رجل لعنة مثال همزه بسيار لعنت كننده بر مردم لعنة بالسكون بسيار
لعنت كرده شده يروى لعنة بضمتين لغة فى لغد ويعنى كوشت كرانه كردن لغابين ج وبعض بنى تميم يقول لغنك بمعنى لعلك لغن
لقنت الكلام بالكسر اى فهمته وتلقنته اى اخذته لقانية تلقين تفهيم كردن غلام لقن كحك ٢ سريع الفهم لقانة اسم فيه **لكن** بالتحريك لقن
لكنه بالضم دو ماندكى سخن شع كاف ٢ رجل الكن نعت منه وقد تلكن الرجل اذا ارى من نفسه اللكنة ليضحك الناس لكن بسكون النون لكن
حرف انكه وهى خفيفة وثقيلة حرف عطف للاستدراك والتحقيق يوجب بها بعد نفى والثقيلة منهما تعمل عمل ان فى النصب والرفع يستدرك
بها بعد النفى والايجاب تقول ما جاءنى زيد لكن عمرا قد جاء والخفيفة لا تعمل لانها تقع على الاسماء والافعال وتقع ايضا بعد النفى اذا ابتدات ما
بعدها تقول جاءنى القوم لكن عمرو لم يجئ فترفع وما جاءنى القوم لكن زيد جاء ولا يجوز ان تقول لكن عمرو وتسكت حتى تاتى بجملة تامة
فاما ان كانت عاطفة اسما مفردا على اسم لم يجز ان تقع الا بعد نفى وتلزم الثانى مثل اعراب الاول تقول ما رايت زيدا لكن عمرا وما جاءنى
القوم لكن زيد جاء ولا يجوز ان تقول لكن عمرو وتسكت حتى تاتى بجملة تامة فاما ان كانت عاطفة اسما مفردا على اسم لم يجز ان تقع الا بعد
نفى وتلزم الثانى مثل اعراب الاول تقول ما رايت زيدا لكن عمرا وما جاءنى زيد لكن عمرو وقد يحذف نونه للضرورة وهو قبيح وبعض النحويين
يقول اصله ان والكاف واللام زائدة وقوله تعم لكنا هو الله ربى يقال اصله لكن انا فحذفت الالف فالتقت النونان فجاء التشديد لذلك
لن حرف نفى الاستقبال ومعناه هركز نه وهى تنصب الفعل المستقبل تقول لن يقوم **لون** كونه چون زردى وسرخى وما نند آن لن
ونوعى از خرما واحدتها لينة انقلبت الواو ياء لكسرة ما قبلها ومنه قوله تعم ما قطعتم من لينة وتمر هادسمى العجوة والجمع لين وجمع اللين ليان لون
تلوين كونا كون كردن تلون لازم منه ويقال فلان متلون انكه بر يك خو نباشد ولون البسر تلوينا اذا بدا فيه اثر النضج **لهنه** بالضم لهن
ناشتا شكن تلهين ناشتا شكستن كسى را تلهن لازم منه يقال لهنته فتلهن اى سلفته اللهان هديه دادن از سفر آينده واو قوله لهنك
فى ٢ كلمة التوكيد مبدلة من لانك كما ابدلت الهمزة هاء فى اياك هياك **لين** بالكسر نرمى ضد خشونت لينه مصدر منه شع فاكرم لين
لين ولين بالتخفيف والتشديد نعت منه الينا لينون ج ويقال هو فى ليان من العيش بالفتح اى فى نعيم وخفض تليين الا انه متعد لين
منه لينة والتنه والينة على التمام ايضا ليان بالكسر نرمى كردن باهم ويقال فلان ذو ملينة اى لين الجانب استلانه نرم شمردن وتلين له اى
تملق له **فصل الميم** مؤنه بار وكرانى يهمز ولا يهمز وهى فعولة قال الفراء وهى مفعلة من الاين وهو التعب والشدة ويقال هى من مان
الاون وهو الخرج والعدل لانه ثقل على الانسان ومانت القوم اماتهم ما نا اى احتملت مؤنتهم ومن ترك الهمزة قال منتهم امونهم وما مانت ما
فلان اى اكترثت له ويقال ما تهيات له ويقال اى ما علمت بذلك وهو بمانه اى بعلمه ومانت فلانا تمنته اى اعلمته اعلاما مئنة نشانى
وقال الجوهرى حقه عندى ان يقال مئنة مثال معينة على فعيلة لان الميم اصلية الا ان يكون اصل هذا الحرف من غير هذا الباب فيكون مئنة
على مفعلة من ان المكسورة المشددة ومن ذكره فى بابه وكان ابو زيد يقول مئنة بالتاء اى مخلقة ومجدرة وهى مفعلة من انه يونه اونا
اذا غلبه بالحجة ما ينه باند يشه كارى كردن ويقال اتانى ما تلك واسنان شانك اى اعمل ما تحسنه مانه تهيكاه ماناة مؤن تك
وبر تهيكاه زدن وجوب وپا اهن كه زمين شيار كنند ثو ث متن زمين سخت وبلند متان بالكسر ج متانه مصدر منه شع بضمتها متن

کرزن کفن — چنك کرپینه مطرقه **کرزن** کرزین فا ای ٣ تبر **کفن** صوف رشتن قع ف اى ٢ کفنه بالضم بدختی کفن بفتحتین جامه مرده تکفین کفن
کمن — ساختن مرده را **کمون** پنهان شدن عع ف اص ٢ ومنه الکمین فی الحرب نافة کمون ای ابستی خود پنهان دارد حزن مکتمن اندوه پنهان
کنن — کمون بالفتح والتشدید زیره **کنّ** بالکسر پوشش اکنان ج قوله تعم وجعل لکم من الجبال اکنانا اکنه بردها قوله تعم وجعلنا علی قلوبهم اکنة
واحدها کنان بالکسر یقال کننت الشیء سترته وصنته من الشمس واکننته فی نفسی اسررته وهما ایضا بمعنی فی الکن وفی النفس جمیعا وکننت
العلم واکننته فهو مکنون ومکن وکننت الجاریة واکننتها فهی مکنونة ومکنة کنة بالضم بوشش دیوار درخانه یعنی بیمه کنات ج بنو کنة قومی از عرب
کنة بالفتح زن پسر ویجمع علی کنائن کانه جمع کنینة قال الزبرقان ابغض کنائنی الی الفبعة الطلعة کنانة بالکسر تیردان وقبیله از مضر بنو کنانة
کون — قبیله از تغلب واکتن واستکن ای استتر مستکن کینه کانون کانونه آتشدان ومردکران سنك کانون الاول کانون الاخر نام دوماه از ماههای
رومی **کون** کینونة بودن وهست شدن عع ف اص ٢ شبهوه بالحیدودة والطیرودة من ذوات الیاء ولم یجیء من الواو علی هذا الآخر
کینونة وهیعوعة ودیمومة وقیدودة والاصل کینونة بتشدید الیاء فحذفوا کما حذفوا من هین ومیت ولولا ذلك لقالوا کونونة واما
الحیدودة فاصله فعلولة بفتح العین فسکنت للتخفیف لانه لیس فی الکلام فعلول وکان اذا جعلته عبارة عما مضی من الزمان احتاج الی خبر
لانه دل علی الزمان فقط تقول کان زید عالما واذا جعلته عبارة عن حدوث الشیء ووقوعه استغنی عن الخبر لانه دل علی معنی وزمان تقول
کان الامر وانا اعرفه مذ کان ای خلق وقد تقع زائدة للتوکید کقوله تعم وکان الله عفورا رحیما وکان زید منطلقا ای الله غفور رحیم
وزید منطلق وقولهم لم یك اصله یکون فلما دخلت علیها لم جزمتها وحذفت الواو لالتقاء الساکنین فبقی لم یکن فحذفوا النون ایضا لکثرة استعمالها
واذا تحرکتا اثبتوها وقالوا لم یکن الرجل واجاز یونس حذفها مع الحرکة وقال شعر اذا لم تك الحاجات من همة الفتی فلیس بمغن عنك عقد الرتائم
وتقول جاؤنی لا یکون زیدا تعنی به الاستثناء کانك قلت لا یکون الآتی زیدا تکوین هست کردن تکون شدن وبودن کیانة بالکسر ملیری قبالة
یقال کنت علی فلان اکون کونا وکیانة ای تکفلت به واکتنت به اکتیانا مثله ویقال کنتك وکنت ایاك کما تقول ظننتك زیدا وظننت زیدا ایاك
کون واحد الاکوان سمع الکیان نام کتابی مرعجم را استکانة فروتنی کردن مکانة پایگاه ومنزلت وفلان مکین عند فلان بین المکانة مکان
جایگاه قوله تعم ولو نشاء لمسخناهم علی مکانتهم ولما کثر لزوم المیم توهمت اصلیة فقیل تمکن کما قالوا تمسکن من المسکین ویقال للرجل اذا
کهن — شاخ مو کنتی کانه نسب الی قوله کنت فی شبابی کذا وکذا **کاهن** فالکوی کهان بالضم والتشدید کهنة بفتحات ج کهانة بالکسر فال کوی
کین — کردن عع ف اص ٢ کهانة بالفتح کاهن شدن عع بضمتهما کاهنان دو قبیله **کین** لحمه داخل الفرج للمراة والجمع کیون وهو کالغدد و
بات فلان بکینة سوء بالکسر ای بحالة سوء کاین کاین مثال کاعن وکعین بسکون النون چند وهما بمعنی کم فی الخبر والاستفهام یقال
کاین تعد ای کم تعد فی الاستفهام وتقول کاین من رجل لقیته ترید بها التکثیر فتخفض النکرة بعدها بمن وادخال من بعدها اکثر
لبن — من النصب بها واجوده **فصل اللام لبن** بفتحتین شیر وهو اسم جنس البان ج وهو ره کردن از بالش عع کا ف ٢ و
شیر ناك شدن میش یقال لبنت الشاة بالکسر وناقة لبنة ای غزیرة لبون بالفتح شیردار لبن بالضم والکسر ج یقال کم لبن غنمك و
لبن غنمك ای ذوات الدر منها وقال الکسائی کم لبن غنمك ای رسل غنمك ابن اللبون بچه دوساله بیتم درآمده بنت لبون مؤنث لبن
شیرخورانیدن عع ف اص ٢ وك ٢ فانا لابن وزدن بعصا عع ف ا ک ٢ رجل لابن ای ذو لبن کتامر لبان باشیر شدن مردم وشیر
فرود آمدن بر پستان ناقه فهی ملبن وفرس ملبون لبین پرورده شده از شیر مثل علیف من العلف ویقال قوم ملبونون اذا ظهر منهم سفه
یصیبهم من البان الابل ما یصیب اصحاب النبیذ ویقال هذا عشب ملبنة بالفتح علف شیرناك کننده ستور را استلبان شیر جستن لبنة
ك ٢ خشت لبن ج مثل کلمة وکلم لبنة ولبن بالکسر فیهما کلث تلبین خشت زدن ملبن بالکسر کالبد خشت وشیر وشی لبنة القمیص خشتك
پیراهن تلبن درنك کردن ملبن ها التشدید فلانة لبان بالفتح سینه لبان بالکسر شیر دادن یقال هو اخوه بلبان امه ولا یقال بلبن امه وانما
لجن — اللبن الذی یشرب لبان بالضم کندر لبانة حاجت لبنان کوهی ٣ لبنی درختی با شیر چون عسل نام زنی لبینی مثله یلبن موضعی **تلجن**
لحن — برچسبیدن وبالیدن ناشدن ریم از سر رشتن وبرك را بانواة خرما کوفتن بجهة علف ستور تلجین زدن خطمی وگل تا سطبر شود لجین برك
افتاده ناقة لجون گران رفتار لجون بالضم مصدر منه عع ف اص ٢ لجین بالضم نقره **لحن** خطا کردن در اعراب عع بفتحتهما یقال فلان
لحان ولحانة ای یخطی تلحین بخطا نسبت کردن لحن ایضا آواز الحان لحون ج وآواز کردانیدن وفی الحدیث اقرؤا القرآن بلحون العرب ولحن
فی قراءته اذا طرب بها وغرده وهو الحن الناس ای احسنهم قراءة وغناء ولحن الیه ای مال ولحن فی کلامه ای اخطا لحن بتحریك زیرکی عع ک
ف ٢ وفی الحدیث ولعل احدکم الحن بحجته ای افطن لها ولحنت له بالفتح لحنا اذا قلت له قولا یفهمه عنك ویخفی علی غیره عع بفتحتهما ولحنه عنی
بالکسر یلحنه لحنا ای فهمه والحنته انا ایاه افهمته ولاحنتهم ای فاطنتهم ویقال خیر الحدیث ما کان لحنا ای ما یتکلم بشیء ویراد غیره وقوله تعم

الرّحم ومنی اهلذ شعبتیه قران بالکسر بهم آوردن حج و عمره وبهم آمدن دو ستاره در برجی و دو حرمارا بهم خوردن وبلت جفت شتر برابر بستن ها
که تراشیده بایت کسی باشد و بمعنی که دو ستور بوی بسته باشند باهم قرن بالفتح ایضاً بستن دو ستور را باهم عم ف اض ۲ وسم پای ستور
برجای دست افتادن در رفتن و پیوستن چیزی بچیزی و قرنت الاساری فی الحبال شدّد للکثرة قال الله تعالی مقرنین فی الاصفاد
اقتران یار شدن بدیگری مقارنه یار کردن دو چیزی را باهم اقران برداشتن نیزه و نزدیک آمدن آنکه دمل سر کند و بسیار شدن خون
در رگ یقال اقرن الدم فی العرق واستقرن ای کثر و توانائی و قوت دادن قوله تعالی وما کنا له مقرنین ای مطیقین مقرن بکسر الراء آنکه او را
یاری کو نباشد در ستوروا ندن و کشاورزی قرین یار قرینان ابوبکر و طلحة لان عثمان بن عبدالله اخا طلحة عنهما فقرنهما فی حبل
فلذلک سمیا القرینین قرینة الرجل امراته یقال لا ذلجا ذبة قرینته بهرها ای اذا قرنت به الشدیدة اطاقها وغلبها و دو قرائن اذا کان
یستقبل بعضها بعضاً ویقال اسمحت قرونته و قرینته بالفتح و قرونه و قرینه ای ذلت نفسه و تابعته علی الامر قرون بالفتح ناقه که
شتر کرد آرد در پستان میان دو دو و شیدن و ستور خوی کننده و سم پای بر جای دست نهنده در رفتن و شتر که زانوها بهم نهد چون
بخسبد و ناقه دو پستان پیش و دو پس را بهم نزدیک آرنده و دو خرما بهم خورنده و یقال لها ابرما قرونا قارون آنکه بزمین فرو شد
در عهد حضرت موسی ع و مثل شده بتوانگری غیر منصرف و فز برسقا قرنوة و مقرنی مشک که بقرنوه دباغت کنندش و ان کیا هی است
که در ریگ بر آید و لم یجیء علی هذا المثال الا ترقوه و عرقوة و عنصوة و شنده‌وه اقسان کلان سال و دو تاه شدن قاینه مثال قطا قسن
خشک و سخت شدن چوب و سخت تاریک شدن شب قطون اقامت کردن بجائی عم ف اض ۲ فهو قاطن قطان فاطنج قطین کمه قطن
قطین ایضاً چاکران قطینه باشند کاان خانه یقال جاؤا بقطینتهم قطان بالکسر چوب فندرنک و شکنجه موحج قطن بفتحتین میان دو ران و مغزه
مرغ و کوبی قطنه ف آک ۲ هر آر خانه شکنبه و تقولها العامة رمانة قطنه بالکسر والسکون کآن والاول اصح قطنه بالضم لقب مردی و هو
ثابت قطنة العتکی و الاسماء المعارف یضاف الی القابها و تکون الالقاب معارف و متعرف بها الاسماء کما قیل قیس قفه و زید بطه و سعید
کرز قطن بضمتین و سکون ۲ پنبه قطنه اخص منه مقطنه پنبه زار قطنیه بکسرتین یکی از حبوب مانند عدس یقطین کیاه بی ساق چون
درخت کدو و مانند آن یقطینه کدو یقطون کنجینه بلغة اهل مصر و یقال للکرم اذا بدت نعمانه قد قطن تقطینا قعین ض اف ۲ قعن
بطنی از بنی اسد قیعون بالفتح کیاهی قفیسه کوسپند از قفا ذبح کرده قفن مصدر منه عم ف آک ۲ و هو منهی عنه قفن بفتحتین و قفن
تشدید النون موضع قفا فتزاد فیه نون مشدده و قول عمر انی استعمل الرجل الفاجر لاستعین بقوته ثم اکون علی قفانه یعنی علی قفاه و النون
زائده و قال ابو عبیده هو معرب قبان الذی یوزن به یعنی کپان یقال انت قمن ان تفعل کذا ای خلیق و جدیر لا یثنی و لا یجمع و لا یؤنث قمن
فان کسرت المیم او قلت قمین ثنیت و جمعت و هذا امر مقمنة لذلک ای مخلقة لک مجدرة تقمن موافقت جستن قن بالکسر بنده که از
بدر و مادر بنده زاده باشد یستوی فیه التثنیه و الجمع و المونث و ربما قالوا عبید اقنان ثم یجمع علی اقنة قن القمیص و قنانة استین قنان قنن
ایضاً بوی بغل قنه بالکسر تاه رسن قنن ج و نوعی از ازدروها یقال له بیرند بالفارسیة قنه بالضم بالای کوه مثل قله قنون قنانج قنن قنات
کلک اقتان بر فتر بر شدن بر کوهی قنان بالفتح کوهی در بنی اسد قینقن بکسرتین نوعی از موش دشتی و راه نمای و آب شناس در صحراها ننا قین
بالضم کآن و بالفتح ج قنینه بالکسر شیشه قنانی ج قانون اصل هر چیزی قوانین ج و لیس هو بعربی قین آهنکر قیون اقیان ج و
آهنکری و نیکو کردن چیزی و فراهم آوردن شکافتکی چنور عم ف آک ۲ یقال منه قینت الشیء ای لمته و اصلحته و قن انا له هذا عند القین
و فی المثل اذا سمعت بسری القین فاعلم انه مصبح و هو سعد القین صار مثلا فی الکذب و الباطل یقال له ذو درین و سعد القین بنات قین
نام جائی و یقال لبنی القین من بنی اسد بلقین کما قالوا بلحارث و هو من شواذ التخفیف و اذا نسبت الیه قلت قینی و لا تقل بلقینی و القینان
موضع القید من وظیفی ید البعیر اقتیان نیکو شدن نبات و بغایت سبزی رسیدن مرغزار مقینه مشاطه عروس تقیین آراستن تقین
آراسته شدن قینه کنیزک سرود کوی قیان بالکسر ج قال ابو عمرو و کل عبد عند العرب قین و الامة قینة فصل الکاف کبن کبن
در نوشتگی لب دلو و در نوشتن عم ف ای ۲ و باز کشتن از چیزی و ناپیدا کردن چیزی را و کبن فلان ای سمن کبنه بضمتین و التشدید
مرد کرفته بخیل و اکبان ای انقبض و رجل مکبون الاصابع و هو مثل الشنن و یقال کبن الظبی اذا لطی بالارض کتان بالضم بیماری شتر کتن
و بعیر مکبون کتان بالفتح و التشدید کتن بفتحتین ریم و دود کرفتکی دهانه عم ک آئ ۲ و کتنت جحافل البعیر من اکل العشب اذا لزق
بر آن خضرته سفاء کتن ریمناک کدن بالکسر یقال لین که در هودج زیر خود نهند دن وها و نجرمین کدون ج کدنه بالکسر پیه و کدن
کوشت یقال للرجل انه لحسن الکدنه بعیر ذو کدنه و رجل کدن و امراة کدنه ای ذات لحم و شحم کودن بالفتح ستور بالانی و مرد کاهل کول
یقال ما ابین الکدانه فیه ای الهجنه کدیون مثال الفرجون دقاق التراب علیه دردی الزیت تجلی به الدروع کران بالکسر رباب و بنا کرن

دستهای موی پیشانی وفش اسب وگیسو ومانند آن غسنة بالضم غسناة یکی غیسان بالفتح تیزی جوانی ومو فیغال منه غسان نام آبی وقبیلة
غصن بالضم شاخ درخت اغصان غصون ج غصنة بالکسر کلک مثل قرط وقرطة وغصنة اغصنة ابو الغصن کنیة جحی غضن بازداشتن
عع ف اک ۲ وض ۲ یقال ما غضنك عنا ای ما عاقك عنا اغضان دائم باریدن تغضین اژنك روی گردانیدن تغضن لازم منه غضن بفتحتین
والسکون اژنك پوست وشکن زره وغضن العین جلدتها الظاهرة مغاضنة شکلهای چشم نمودن ویقال للمجدور اذا البس الجدری جلده
اصبح جلده غضنة واحدة ویقال بالباء ایضا غمن پوست ترا در زیر چیزی نهادن تا پشمهای وی دیزد عع ف آض ۲ فهو غمین
کغمیل وخوابانیدن میوه وخرمای نارسیده تا رسد غنة بالضم واز دربینی اغن از بینی سخن گوینده یقال طیر اغن وواد اغن
بسیار علف که در وی مگس و آواز وی بسیار باشد قریة غناء دیه بسیار مردم واغن السقاء ای امتلأ واغن الوادی فهو مغن غین
تشنگی یقال منه غنت اغین وغانت الابل مثل غامت وابر و تیرگی ویقال الغین علی کذا ای غطی ومنه الحدیث وانه لیغان علی قلبی والغان
الغین السماء ای البسها وحرفی حلقیة از حروف معجمه غینه بالکسر ابخه ازمردار یا لاید جون ریم وخون وجران وغانت نفسه تغین ای غثت
اغین سبز شجرة غیناء کثیرة الورق غینة بالفتح درختستانی بی آب وغیضة و درختستان **فصل الفاء** فتنة بالکسر ازمایش
فتنت الذهب ادخلته النار دینار مفتون بآتش در آورده فتان زرگر و دیو فتن سوختن عع ف آض ۲ قوله تعم یوم هم علی النار یفتنون
ورق فتین ای فضة محرقة فتین ایض زمین سنگلاخ افتتان در فتنه افتادن ومال وعقل رفتن یقال افتتن الرجل وفتن فهو مفتون ویفتنه تکند
کسی را فتون ازمودن ویفتنه افکندن متعد لازم ومنه فاتن ای مفتتن فتنته المرأة وافتنته ای دلهته فاجتنها فاتن گمراه کننده قال الفراء
اهل الحجاز یقولون ما انتم علیه بفاتنین واهل نجد یقولون بمفتنین وقوله تعم بایکم المفتون الباء زائدة کالباء فی وکفی بالله والمفتون الفتنة
وهو مصدر کالمعقود والمجلود وبایکم الابتداء والمفتون خبره وقیل المفتون رفع بالابتداء وما قبله خبره کقولك بمن مرورك وعلی ایهم نزولك
لان الاول فی معنی الظرف فیتقدم تفتین در فتنه افکندن مفتن ای مفتون جدا فتان بالکسر غلاف از پوست که در پای کشند فیجن بالفتح
سداب فدن بفتحتین کوشك فدان بالتشدید ساخت اماج کشاورز وگاو وقلبه ران وهو فعال فدادین مخففاج فرن بالضم فرن
که بروی نان پزند فرنی بالضم نان فرن پخت فرتنی مقصورنام زنی وکوشکی وکنیزکی فرجون مثال فرعون پشت خار ستور ومنه
فرجنت الدابة فرسن بکسرتین سپل شتر وسم گوسپند والنون زائدة وقد ذکر فرعون لقب کافری م واسمه ولید بن مصعب وستمکار
فراعنة ستمکاران وقد تفرعن وهو ذو فرعنة ای دهاء ونکر فطنة بالکسر زیرکی وتیزی خاطر و دانستن عع ف آض ۲ فطن ک ۲ وض ۲
نعت منه فطنة ایض فطانة فطانیة بالفتح فیهما دانا وزیرك شدن عع ک آف ۲ وبعضهم مفاطنة باهم زیرکی نمودن تفکن پشیمانی بر گذشته و
وقری قوله تعم فظلتم تفکنون بالنون فن گونه فنون ج افانین روشهای سخن وراههای وی رجل متفنن ذو فنون وافتن ای جاء
بالافانین فن ایض راندن عع ف آض ۲ فنن بفتحتین شاخ افنان افانین ج شجرة فناء ذات افنان وفنواء کلك علی غیر قیاس تفنین در آمیختن
وثوب فیه تفنین اذا کان فیه طرائق رجل مفن ک آف ۲ الذی یاتی بالعجائب وامرأة مفنة فنان الحمار الوحشی الذی یاتی بفنون من العدو فلان
بالضم کنایه از کسی که سخن وی گفته شود یقال فی النداء یا فل بحذف الالف والنون بغیر ترخیم ولو کان ترخیما لقالوا یا فلا وربما جاء ذلك
فی غیر النداء فیلکون بردی وهی فیعلول فینات ساعتها یقال لقیته الفینة بعد الفینة ای الحین بعد الحین ولقیته فینة بلا الف ولام
کما قال لقیته الندری وفی الندری ورجل فینان حسن الشعر طویله وهو فعلان **فصل القاف** قبون رفتن در زمین عع ف آک ۲ حمار قبان
وهو فعال والوجه ان یکون فعلان وهو دویبة وقد ذکر فی الباء قبان کپان معرب وقد یخفف ایض وفلان قبان علی فلان ای امین علیه واقبان ای
تقبض قتانة کم خوار واندك طعام شدن عع بعضهما رجل وامرأة قتین سواء قتین ایض کنه قحزنة بالفتح چوب دستی وافکندن بنه ویقال
ضربه فقحزنه ای صرعه وضربه حتی تقحزن ای سقط ووقع قرن شاخ وگیسو وله قرنان ای ضفیرتان وکوهی خرد تنها ویك تك اسب یقال
حلبنا الفرس قرنا او قرنین وهشتاد سال وقیل سی سال وهم سال مرد یقال هم علی قرنی ای علی سنی واهل یك روزگار از مردم یقال مضی قرن
بعد قرن وفنج زن وآن چیزی باشد که از فرج بیرون آید چون غده وآن عیبی بزرگ است قیل اختصم الی شریح فی جاریة بها قرن قال اقعدوها
فان اصاب الارض فهو عیب وان لم یصب فلیس بعیب ویکسوی هودج ویکسوی سر ومنه سمی ذو القرنین لانه دعاهم الی الله تعم فضرب علی قرنه
وهو لقب اسکندر الرومی وایض اسم رجل من عرب وله قرنان ای ضفیرتان وقرنان ایض منارتان علی راس البئر یوضع فوقهما خشب تعلق البکرة
منه قرن الشمس انچه نخست پیدا شود از افتاب قرن بفتحتین کیش از چرم وشمشیر و تیر با پیکان ورجل قارن معه سیف ونبل ورسن که دو شتر
بهم بندند وشتر بر بسته با دیگری وموضعی که میقات اهل نجد است بجهة احرام حج ومنه اویس القرنی وپیوسته ابرو شدن عع ک آف ۲ اقرن
نعت منه قرن بالکسر حریف وهم دست در شجاعت وکشتی قرنة بالضم یکسوی برون آمده از هر چیزی یقال قرنة الجبل وقرنة النصل وقرنة

اللغة الفصحى وقد يكسر ويقال عنيان بالضم والكسر وعنونت الكتاب وعننته وعنيته بمعنى اعتنان پيش گرفتن وهو الاعتراض
عنون بالفتح ستور پيش رونده ويقال اعطيته عين عنة اى خاصة من بين اصحابه ورايته عين عنة اى الساعة من غير ان طلبته واعننت
عنة لا ادرى ما هى اى تعرضت لشئ لا اعرفه ولقيته عين عنة اذا رايته عيانا ولم يرك عنان بالفتح ابر عنانه واحدها عانة مثله واعنان
السمآء صفائحها وما اعترض من اقطارها كانه جمع عنن والعامة تقول عنان السمآء بالكسر عنعنه همزه را عين كردانيدن در لفظ
چنانكه لغة تميم است تقول عن فى موضع ان عن مخففة ان وهى كلمة البعد والمجاوزة تقول رميت عن القوس لانه بها قذفت
عنن سهمه عنها وعداها واطعمته عن جوع جعل الجوع منصرفا به تاركا له وقد جاوزه وقد يقع من موقعها الا ان عن قد يكون اسما بدخله
حرف جر لانك تقول جئت من عن يمينه اى من ناحية يمينه وقد يوضع عن موضع بعد كما يقال اتحمت عن حيال اى بعد حيال وقد يقع
عن موضع على يقال لا افضلت فى حسب عنى اى علىّ عوان بالفتح ميانه سال از هر چيز عون بالضم ج وفى المثل لا تعلم العوان الخمرة
عون تعوين عون ميانه سال شدن يقال عونت المرأة وعانت ايضا حرب عوان وهى التى قوتل فيها مرة كانهم جعلوا الاولى بكرا بقرة عوان
لا فارض ولا بكر كقوله نعم انها بقرة لا فارض ولا بكر عوان عون يارى كر اعوان ج معونة اعانة يارى دادن يقال رب اعنى ولا تعن
علىّ ويقال ما عندك معونة ولا معانة ولا عون رجل معوان بالكسر كثير المعونة للناس استعانة يارى خواستن وموى زهار ستردن
معاونة يارى كردن تعاون يكديكر را يارى كردن اعتوان مثله والمتعاونة من النسآء التى طعنت فى السن ولا تكون الا مع كثرة اللحم عانة
كله خر كوه عون ج وموى زهار ونام دهى بر لب فرات ينسب اليها الخمر فيقال عانية وربما قالوا عانات وهى من اسمائها عاهن شاخ
عهن درخت خرما كه نزديك تنه باشد عواهن ج وايضا اعضا جوارح مردم وركهاى رحم ناقة ويقال اعهنت عواهن النخل تعهين بالضم
اى يبست ورمى فلان بالكلام على هواعنه اذا لم يبال اصاب ام اخطأ عهن بالكسر پشم عهنة پاره از وى عهون ج وفلان عاهن مال
اذا كان حسن القيام عليه ويقال العطاء فلان من عاهن مال واهنة اى من تلاده عاهن حاضر ومقيم ثابت وعهن بالمكان يعهن اى اقام
عين چشم مؤنث اعين عيون اعيان ج عيينة تصغيرها ومنه قيل ذو العيينتين للجاسوس واسم رجل وچشمه وچشم زانو وچشمه آب
وزر درست ومال پيدا وديدبان وجاسوس وكزيده هر چيزى وشخص ونفس هر چيز يقال هو هو عينا وهو هو بعينه وقول الحجاج لعينك
اكبر من امدك يعنى منظرك اكبر من سنك ومردم يقال بلد قليل العين اى قليل الناس وچشمه ترازو ويقال فى الميزان عين اذا لم يكن مستويا
وباران چند روزه كه نايستد وحرفى حلقيه از حروف هجا ويقال فعلته عمد عين اذا تعمدته بجد ويقين وكك عمدا على عين ويقال لقيته
اول عين واول عائنة وادنى عائنة اى قبل كل شئ وفى المثل الجواد عينه فراره ويقال لا اطلب اثرا بعد عين اى بعد معاينة وعائنة بنى فلان
اموالهم ودعيانهم وما بها عائن وكك ما بها عين اى احد اسود العين كوهى واسم عين شهرى عيون البقر نوعى از انكور اعيان القوم
اشرافهم اعيان برادران ما در پدر يكى معاينة برادر ومادر پدر يكى بودن ويقال هو عبد عين اى هو كالعبد لك ما دمت تراه واذا غبت فلا
ويقال انت على عينى فى الاكرام والحفظ جميعا قال الله تعالى ولتصنع على عينى ويقال بالجلد عين وهى دوائر رقيقة وذلك دولك عيب فيه تقول
منه تعين الجلد وسقاء عين وصتعين وتعين الرجل المال بچشم كرد وتعين الشئ لازم شد بروى بعينه وحفرت حتى عنت اى بلغت العيون
واعينت الماء مثله ماء معين معون على النقص والتمام اب روان روش عينان بالتحريك روان شدن اب واشك يقال شرب من عان
اى من مآء سائل وعنت الرجل بالكسر چشم كردم فانا عائن وهو معين ومعيون تعيين مخصوص كردن چيزى از جمله واب در شك نور عنان
تا چشمهاى بكيرد ومرواريد سوراخ كردن ودر روى كسى بديهاى وى را گفتن معين بالفتح محل كا وبالرك بوقا معاينة عيان ديدن بچشم
ابنا عيان دو خط كه بجهت فال قمار بر زمين كشند عيان بالكسر ايضا آهن املاح عين ج عين بالتحريك اهل سراى وجماعت يقال جآء
فلان فى عين اى فى جماعة اعين فراخ چشم عينآء مؤنثه عين جمعها واصله فعل بالضم ومنه قيل لبقر الوحش عين والثور اعين والبقرة
عينآء عينه بالكسر پيشى يقال اعتان الرجل اذا اشترى الشئ ويقال هذا عينة المال اى خياره مثل عيمة وثوب عينة اذا كانت حسناء مرآة
العين اعتيان بنسيه خريدن چيزى وكزيده كرفتن وديدبان شدن يقال اعتان لنا فلان اى صار اعينا ويقال ايضا عان علينا فلان يعين
عيانة اى صار لنا عينا ويقال اذهب فاعن لنا منزلا اى ارتده **فصل الغين** غبن نقصان آوردن در بيع عوف آ
غبن ح تر يقال غبنه فى البيع اى خدعه وغبن فهو مغبون غبن بالتحريك نقصان در راى عغ ح آف تر وغبن رايه اذا نقصه فهو غبين اى ضعيف
الراى وفيه غبانة والغبينة من الغبن كالشتيمة من الشتم تغابن يكديكر را در زيان افكندن يوم التغابن روز قيامت مغابن بنهاى ران
غدن عبنت الثوب والطعام مثل خبنت وقد ذكر اغدينس تمام رسيدن ودراز شدن موى وكياه والشباب الغدان العض غدن
غرن بفتحتين سستى غدانه بالضم چيى از بنى يربوع غربن مثال درهم لاى سيل وورد رطبا كان او يابسا غربل كك غسن ضراف آ
غسن

مظنة الشئ بکسر ۲ موضعه ومالفه الذی یظن کونه فیه مظان ج ظنون بالفتح مرد بدکمان وچاه که در وی آب هست یا نه معلوم نباشد و
کم آب ووام که گذارده شده یا نه معلوم نباشد **فصل العین** نمر **عبن** مشدد النون کرکس ضخم وکلان الجمل وعبنی مثله ملحق
بفعلی بیاء اذا وصلته بنون عبناة مونث عبنیات ج **عثان** بالضم درد وکرد عثن کلک عواثن ج یقال عثنت النار تعثن
بالضم اذا دخنت تعثن بوی دود دادن جامه را عثون بالضم موی‌های دراز زیر زنخ شتر واول باد وباران عثانین ج **عجن**
بالفتح خمیر عجن خمیر کردن وسرشتن هر چیزی ودست زدن شتر بر زمین در رفتن وبر زمین تکیه کردن بوقت برخاستن از ضعف
وپیری عع ف اکـ ۲ اعتجان خمیر کرفتن عجن بفتحتین فربه شدن عع کـ اف ۲ بعیر عجن ناقة عجناء وعجینه نعت منه والماس میان
فرج ودبر ناقه یقال ناقة عجناء عجان بالکسر میان خصیه ودبر عجان بالتشدید کول علجن زن کول لام زائده **عجاهن** بالضم
خادم وخوانسالار عجاهنة بالفتح ج وبالضم نعت مونث منه وقد تعجهن **عدن** اقامت کردن وبر جای همیشه بودن عع ف اکـ ۲
وض ۲ ومنه جنات عدن ای جنات اقامة معدن جای باشش تابستان وزمستان ومرکز هر چیزی عادن ناقه بریکجای باشنده از
علف عدن بفتحتین شهری عدان البحر کرانه دریا عیدان نخلهای بلند دراز وقد مر فی الدال عدنان نام مردی عدبنه پاره بن دلو
عدائن ج یقال غرب معدن اذا قطع اسفله ثم خرز بر قعه عدانات کروههای مردم **عرین** بالکسر اول هر چیزی ومهتر قوم یقال
هم عرانین القوم وبن بینی نزدیک ابرو عرانینه بالضم بچه موج ازنک آب برآرد عران بالکسر چوب بینی شتر عرن مصدر منه عع ف ۲
ض ۲ عران البکرة چوب بکره رمح معرن نیزه سنان میخ دوز کرده بر عران وی یعنی چوب بی عران ایض دوری یقال داره عارنة ای بعیدة
عرن بفتحتین کفنکی پای ستور عع ک اف ۲ ودیش کردن ستور عرینه بالضم قبیله وگروهی که ارتداد ورزیدند در عهد رسول ۲ وهم العرنیون
عرین عرینه جای شیر یعنی بیشه ودرختستان یقال لیث عرینه ولیث غابة عرین ایض گوشت وبطنی از تمیم عرینه مصغره قبیله از بجیله
عرنه بالکسر افتاد از بیطاقی ویبخ درخت که بوی خوش دهد پوست را عرنان بالکسر کوهی سقاء معرون مثلث پیراسته از عرنه عربون
عربان بالضم فیهما عربون بفتحتین زبون وکول یقول منه عربنته اذا اتیته ذلک **عرتن** کیاهی که بوی دباغت کنند واصله عرنتن مثل
قرنفل حذفت منه النون وترکت علی حاله ادیم معرتن ای مدبوغ بالعرتن عرتنات موضعی **عرجون** بالضم درخت کرشده وشاخهای
بریده از وی ومنه قوله تعالی حتی عاد کالعرجون القدیم وعرجنه ای ضربه بالعرجون **عراهن** بالضم شکرف **عسن** بفتحتین
کوار بدن آب ودر خوردن آن در ستور عع ک اف ۲ عسنت الابل ای یجمع فیها الکلاء وسمنت دابته عسن ای شکور عسن بضمتین
پیرو فرهیج دیرینه اعسان الشئ آثاره ومکانه وتعسن فلان اباه ای نزع الیه فی الشبه وتعسنت الشئ طلبت اثره ومکانه **عشن**
واعتشن ای قال برایه یعنی بخواست خود گفت عشانه بالضم تنه درخت ابو عشانه کنیه مردی **عشوزن** مرد درشت سخت عشوزنه
مونث **عطن** پوست را در شوره نهادن بجهت دباغت تا موی از وی بریزد عع ف اض ۲ وکـ ۲ معطون نعت منه عطن بفتحتین
کنده شدن پوست در پیراستن ومعطون شدن وی عع کـ اف ۲ انعطان کذ وخوابگاه شتر واغل گوسفند نزدیک آب معطن
بکسر الطاء کذ اعطان معاطن ج عطون بالضم سیراب شدن وفرو خفتن عع ف اض ۲ وکـ ۲ ابل عاطنة عطون وعواطن ج اعطان خداوندان
شتر واوخداوند شتران عاطنه شدن واعطن الرجل بعیره اذا لم یشرب فرده الی العطن ینتظر به وفلان واسع العطن والبلد اذا کان رحب
الذراع **عفونه** دلکیری مواد پوسیدگی عفن بفتحتین مصدر منه عع کـ اف ۲ عفن نعت منه وعفن الحبل ای بلی **عکنه** بالضم نورد
شکم از فربهی عکن اعکان ج وتعکن البطن صار ذا عکن نعم عکنان کثیره بالتحریک والتسکین **علانیه** آشکارکی خلاف سر علون بالضم مصدر
منه عع ف اض ۲ علن بفتحتین کذ عع کـ اف ۲ اعلان متعد منه علان بالکسر آشکارا کردن با هم وپیدا کردن علنه مثال همزه راز پنهان
ناداشتن علوان الکتاب عنوانه وعلونته وعنونته بمعنی **علجن** ناقه آکنده گوشت ویقال هو بنزاده والعلجن المرأة الماجنة عمن
بالمکان یعمن ای اقام به عمان بالضم مخففا شهری بیمن واما الذی بالشام فهو عمان بالفتح والتشدید واعمن الرجل اذا صار الی عمان
عنن بفتحتین پیش آمدن چیزی وپیش گرفتن کسی را عع ف اض ۲ وکـ ۲ یقال معن کـ اف ۲ ای عرض وایض خطیب وامرأة معنة
عنین بکسرتین نامرد عنینه زن که او را از مرد نباید وهو فعیل بمعنی مفعول وعنن الرجل عن امرأته اذا حکم القاضی علیه بذلک او منع
عنها بالسحر وغیره والاسم العنة بالضم وهی ایض حظیرة الابل عنان بالکسر لگام اعنه ج ومعارضه کردن عمانا المتن دو رک پشت ویقال
انه طرق العنان که یعنی سبک شرکة العنان وهو ان یشترکا فی شئ خاص دون سائر اموالهما کانه عن لهما شئ فاشتریاه مشترکین فیه
وعنانک بالضم ان تفعل کذا ای جهدک وغایتک کانه من المعانه ای المعارضه من عن یعن ای اعترض وعننت الفرس حبسته بعنانه
واعننت اللجام ای جعلت له عنانا تعنین مثله عننت الکتاب واعننته لکذا ای عرضته له وصرفته الیه عنوان الکتاب بالضم م وهی

عبن
عثن
عجن
عجهن
عدن
عرن
عرین
عربن
عرتن
عرجن
عرهن
عسن
عشن
عشزن
عطن
عفن
عکن
علن
علجن
عمن
عنن

ضأن ضبن ضجن ضزن ضغن ضفن ضمن ضنن ضون طبن طجن طحن طعن طمأن طنن طين ظعن ظنن

الیها **فصل الضاد** **ضان** میش نرخلاف ماعز والجمع ضأن خلاف معز مثل راکب ورکب وضأن بالتحریك ایضاً مثل حارس وحرس
وقد یجمع علی ضئین وهو فعیل مثل غاز وغزی ضائنه مؤنث ضوائن ج واضأن الرجل ای کثر ضأنه **ضبن** بالکسر کش وهو ما بین الکشح و
الابط واول الجنب الابط ثم الضبن ثم الحضن واضبنت الشیء واضطبنته زیر کش کرفتم ضبنة الرجل بالکسر وضبنته بفتح الضاد وکسر الباء
عیال مرد مکان ضبن ای ضیق والمضبون الزمن **ضجن** بفتحتین کوهی و ضجنان بالسکون کوهی در ناحیه مکه **ضغن** دشمن زحمت دهنده
وانکه بارزن بد یکی باشد وانکه بر سرچاه زحمت دهد وانبوهی کند ونام بت **ضغن** بالکسر کینه ضغینه مثله ضغن بفتحتین ضد منه
ع ع ک آ ف ٢ ومیل کردن و ارامیدن یقال ضغن فلان الی الدنیا ای رکن الیها وتضاغنوا واضطغنوا ای انطووا علی الاحقاد واضطغن
الشیء ای اخذه تحت حضنه یقال کانه مضطغن صبیا ای حاملة فی حجره فرس ضاغن اسب که تا نزنی نیکو نرود قناة ضغنة ای عوجاء وضغنی
الی فلان ای میلی الیه **ضفن** دست انداختن شتر وغائط افکندن ع ع ف آ ک ٢ وبار کردن بر شتر یقال ضفن البعیر برجله وضفن بغائطه
ای رمی به وضفن علی ناقته ای حمل علیها وضفنت الیهم ای اتیتهم وضفنته ای ضربته برجلی علی عجزه واضطفن هو اذا اضرب بقدمه موخر نفسه
وضفنت بالانسان الارض ای ضربتها به ضفن مثال هجف کول درشت خلقت ضیفن طفیلی وذکر مع الضیف **ضمان** بالفتح بذرفتن
ع ع ک آ ف ٢ وانا ضامن وضمین تضمین بذ برانیدن ودر پناه وجای اوردن ودر اوردن بیتی معروف دیکران در شعر خویش مضمن
شعر با تضمین وبیتی که موقوف بیت دوم باشد در معنی تضمن بذرفتن وفراهم کرفتن مکتوب ولفظ معنی را اضمن الکتاب بالکسر طیه و
کان فی ضمنه ضمنه برجای ماندکی بمرض یقال به ضمنة ای زمانة ضمانة مثله وهو ضمن ای زمن والاسم الضمن ضمن بفتحتین ایضاً مصدر منه
ع ع ک آ ف ٢ وفی الحدیث من اکتتب ضمنا بعثه الله ضمنا ای من کتب نفسه فی دیوان الضمنی والزمنی ضامنه خرما بن که در شهر باشد وفی
الحدیث انه صلی الله علیه واله کتب ان لنا الضاحیة من البعل ولکم الضامنة من النخل والضاحیة هی الظاهرة التی فی البر من النخل والبعل الذی یشرب
بعروقه من غیر سقی والضامنة ما تضمنها امصارهم وقراهم من النخیل مضامین ما فی اصلاب الفحول ونهی عن بیع المضامین والملاقیح **ضنن**
بالکسر ضنانة بالفتح بخیلی کردن ع ع ک آ ف ٢ وهو ضنین د ع ع ف آ ک ٢ لغة فیه وفلان ضنی ای خاصتی وفی الحدیث ان الله ضنائن من خلقه
یحییهم فی عافیة ویمیتهم فی عافیة وهذا علق مضنة بکسر الضاد وفتحها ای نفیس مما یضن به ضنة بالکسر قبیله مضنون غالیه که بوی خوش
در وی مالند **ضیون** بالفتح کربه نر ضیاون ج **فصل الطاء** **طبن** بفتحتین زیرکی ع ع ک آ ف ٢ طبانه طبانیة طبونة بالفتح فهو کذلک
ع ع ف آ ک ٢ فهو طابن وطبن ای حاذق واتش جوا بانیدن ع ع ف آ ک ٢ طابون جای اتش جوا بانیدن ویقال الطابون هذه الحفیرة
طامنها وطالهما مطمئن مثال مطمئن واطبان مثال اطمان وبمعناه وما ادری ای الطبن هو ای ای الناس هو طبنة بالضم بازیچه طبن
ج **طجن** طاجن بفتح الجیم تابه معرب لان الطاء والجیم لا یجتمعان فی اصل کلام العرب **طحن** ارد کردن ع ع بفتحها طحنت الرحی
وطحنت البر طحن بالکسر ارد طحنت الافعی برخت واستدارت ونهی مطحان بالکسر طاحونة اسیا طواحن دندانهای بزرك طحانه طحون
بالفتح اشتران بسیار طحین ایضاً لشکر طحن ضا آ ف ٢ جانوری طحان اسیابان **طعن** زدن نیزه ع ع ف آ ض ٢ وبفتحهما وطعن کردن
در کسی طعنان مثله ودر بیابان رفتن وکام زدن اسب چون عنانرا بکشی وبیك رفتن یقال یطعن الفرس فی العنان مطعان بالکسر
بسیار نیزه زننده وطعن کننده مطاعین ج وتطاعنوا واطعنوا وفی الحدیث لا یکون المؤمن طعانا یعنی فی اعراض الناس طاعون مرگ
وباطواعین ج **اطمینان** طمانینه بالضم ارامیدن وهو مطمئن وتصغیر مطمئن طمیئن بحذف المیم من اوله واحدی النونین من آخره و طمینة
تصغیر طمانینة بحذف احدی النونین لانها زائدة واطمان ظهره وطامن بمعنی علی القلب وطامنت منه سکنت **طنین** بالفتح اواز مکس وبانك
طشت وبنکان وبط ومانندان ومردن یقال طن فلان ای مات اطنان بانك اوردن طشت وجز آن طن بالضم بندی طنه یکی و
یقال ضربه فاطن ساقه ای قطعها **طین** بالکسر کل طینه اخص منه وسرشت وخو تطیین اندودن وبعضهم لا یشدد ویقول طنت السطح
فهو مطین وطان فلان کتابه ختمه بالطین ویقال طانه الله علی الخیر وطامه ای جبله علیه یوم طان ومکان طان وارض طانة کل ذلك فلسطین
ک آ ف ٢ شهری **فصل الظاء** **ظعن** بالسکون والحرکة رفتن وکوچ کردن ع ع بفتحهما اظعان بردن وراندن ظعینه هودج وزن
که در هودج باشد ظعن بضمتین وسکون الثانی ظعائن اظعان ج قال ابو زید ولا یقال حمول ولا ظعن الا للابل التی علیها الهوادج وهذا
بعیر تظعنه المراة ای ترکبه من الافتعال ظعون بالفتح شتر هودج کش ظعان بالکسر رسن که بار بوی بندند **ظن** گمان وگمان بردن و
دانستن تقول ظننتك زیدا وظننت زیدا ایاك وقوله ثم وظن داود ای علم وایقن داود ظنین مرد تهمت کرده شده ظنة بالکسر تهمت
ظنن ک آ ف ٢ ج اظنة واظنه بالظاء والطاء ای اتهمه علی افتعله وفی حدیث ابن سیرین لم یکن علی یظن فی قتل عثمان وهو یفتعل من الظن
فادغم قال الشاعر شعر ولا کل من یظنننی انا معتب ولا کل ما یروی علی اقول تظنی گمان بردن واصله تظنن فابدل من احدی النونات یاء

اوائل السور ومعناه قال عكرمة يا انسان لانه قال انك لمن المرسلين طور سيناء بالفتح والكسر كوهي بشام طور سينين كذا والفتح اجود في الاولى
لانه بني على فعلاء ودرختي وكذا سينين واحدتها سينينة وليس في الكلام فعلاء بالكسر والمد وكان ابو عمرو بن العلاء يختار الكسر فيهما
شان ويعيبه بطور سينين وهو اكثر في القراءة والكسائي يختار الفتح وهو اصح في النحو **فصل الشين** **شان** كار وحال و در دراب نهنه
سر ستون ج ويقال لا شانن اي لا افسدن امرهم شانان دو رگه كه از سر تا فرودها در چشمها فرود ايد وشانت شانه اي قصدت قصده وما
شثن شانت شانه اي لم اكترث له **شثن** بفتحتين درشت شدن وشوخ بستن دست عع كاف ٢ رجل شثن الاصابع بالسكون وكذا العضو
شجن وشثنت مشافره الشوك **شجن** بفتحتين حاجت شجون ج واندوه اشجان ج واندوهگين شدن عع كاف ٢ شاجن نعت
منه اشجان اندوهگين كردن شجن باز داشتن حاجت كسي را از كار رواندوهگين كردن عع ف آص ٢ وراه و وادي شجون ج يقال الحديث ذو
شجن شجون اي يدخل بعضه في بعض شاجنة وادي بسيار درخت شجنة بالكسر نام مردي و دو كهها و بيخهاي درخت در هم شده و بضم الشين كذا و يقال
بيني وبينه شجنة رحم اي قرابة مشتبكة وفي الحديث الرحم شجنة من الله اي الرحم مشتقة من الرحمن والمعنى انها قرابة من الله مشتبكة كاشتباك العروق
شحن **شحن** پر كردن عع بفتحها قوله تع في الفلك المشحون وشحنت البلد بالخيل اي ملأته وبالبلد شحنة بالكسر من الخيل اي رابطة وراندن يقال
مر يشحنهم شحنا اي يطردهم شحنا ء دشمني شحنة بالكسر كذا ومنه عدو مشاحن واشحن الصبي اذا تهيأ للبكاء **شدون** توة كردن وشاخ
بر آوردن آهو بره عع ف آص ٢ شادن آهو بره وشدن المهر اي قوي واشدنت الظبية فهي مشدن اذا شدن ولدها مشادن مشادين
شزن ج شاهيات شزان منسوب بموضعي از يمن **شزن** بفتحتين درشتي زمين وماندة شدن وشتالنك كه بوي بانى كنند شزن بضمتين
شطن كرانه **شطن** بفتحتين رسن دراز اشطان ج ووصف اعرابي فرسا فقال كانه شيطان في اشطان شطن برسن بستن ومخالفت كردن
از قصد عع ف آص ٢ شطون دور شدن اشطان متعذ منه بئر شطون ونوى شطون دور وكذا وبيابان شيطان ديو وكل عات متمرد
شعن من الجن والانس والدواب فهو شيطان ومارد وقوله تع طلعها كانه رؤس الشياطين قال الفراء يشبه طلعها برؤس الشياطين في القبح لانها
شفن موصوفة بها او برؤس الحيات وهي ايضا موصوفة بها و نبت قبيح يسمى برؤس الشياطين ونونه اصلية اذا كان فيعالا من قولهم تشيطن الرجل
منصرفا و زائدة اذا كان فعلان من شاط و شيط غير منصرف **اشعينان** نعلية موي شدن **شفن** ذبول و داناشفون بگنج چشم نگريستن
عع ف اك ٢ فهو شافن وشفون بالفتح ويقال شفنت اليه وشفنت بمعنى وهو نظر في اعتراض قال ابو عبيدة هو ان يرفع الانسان طرفه ناظرا
شقن الى الشيء كالمتعجب منه او كالكاره له يقال قليل **شقن** اتباع له مثل ونح ووعر شقونة كمي يقال شقنت عطيته اي قلت اشقان كم كردن
شنن وكم دادن يقال شقنتها و لشقنتها عع ف آص ٢ **شن** شاشيدن اب وبراكنده كردن عع ف آص ٢ ومنه قيل شن عليهم الغارة واشن
اذا فرقها عليهم من كل … مشك كهنه وديده شنة مثله شنان بالكسر ج وحي از عبد القيس ومنه المثل وافق شن طبقه شنين چكيدن
اب واشك منه شنان متفرق شنانه بالضم اب كه از مشك وازدرخت چكد شنان بالفتح بلا همز لغة في شنآن تشنن كهنه شدن مشك
شين و براكرفتن وخشك اندامها بر استخوان از پيري وتشننت القربة اي اخلقت وتشنن الجلد اي يبس شنون بالفتح شتر ميانه كوشت و
كرسنه شن تشنه خو وطبيعت واستشن الرجل الهزال **شين** عيب و نشني وهو خلاف الزين عع ف اك ٢ مشاين معايب ومشاين
صبن حرفي از حروف معجم هجا **فصل الصاد** **صبن** باز داشتن بنكي وهديه از كسي عع ف اك ٢ واذا استوى المقامر الكعبين في الكف ثم
صحن يضرب بها قيل صبن ويقال له اجل ولا تصبن صابون نام **صحن** نيكو كردن وصلح كردن ميان دو قوم وزدن وناقة صحون نا ولگد
صيدن زننده وطبق بزرك ودادن چيزي در طبق عع بفتحها وسيخ وهما صحنان يضرب احدهما على الاخر صحنا بالكسر نان خورش بهذ و يقصر
صعن صحناة ماهيابه **صيدنى** كاسه بلور وجانوري كه در زمين خانه سازد و انرا پديد كند صيدن مثله و پادشاه **صعون** بالكسر وتشديد النون
صفن شتر مرغ خرد **صفن** بفتحتين پوست خايه مردم صفنان بالضم ج صفن بالضم سفره وخنوره از چرم و اديم كه در وي اب كنند و توبره شبان
صنن وشتربان كه زاد و اسباب خود در وي نهند تصافن بخش بخش كردن اب صافن اسب بر سه پاي ايستاده وسر سم چهارم بر زمين نهاده و ايضا
القائم الذي يصف قدميه صفون بالضم مصدر منه عع ف اك ٢ ومنه قوله تع والصافنات الجياد وفي الحديث كنا اذا صلينا خلفه فرفع راسه
من الركوع قمنا صفونا فاذا سجد تبعناه اي قمنا صافين اقدامنا صافن ايضا رك ساق صفين بالكسر موضعي **صن** بالكسر كميز دبر
صون مومنه حيدا و روزي از ايام عجوز وسلة سر پوشيده كه در وي نان نهند صنان بالضم كند بغل وقد اصن الرجل اي صار له صنان واصن
اذا شمخ بانفه تكبرا واصنت الناقة اذا حملت فاستكبرت على الفحل وفلان مصن غضبا اي ممتلي **صون** صيانة نگاه داشتن وهو مصون
صين ومصوون بالنقص والتمام وقد فسر في دوف صوان بالضم والكسر صيان بالكسر جامه دان وتخت جامه وصان الفرس اذا قام على طرف
حافره من وجي او حفا صوان بالفتح والتشديد نوعي از سنگها صوانة يكي **صين** بالكسر چين وهي بلاد الترك صواني چينيها وهي الاواني المنسوبة

وساخته وسخنانه واني لاجد في نفسي سخنة بفتحتين وهي فضل حرارة وسخنة العين نقيض قرتها ويقال سخنت عينه بكسر الخاء وفتحها فهو سخين العين
واسخن الله عينه اي ابكاه سخون بالفتح شوربای گرم کرده سخینه اردها له یعنی اوماج سخینی ای مصحاة یعنی بیل برکشته لب شاخین ودها
لا واحد لها من لفظها وفي الحديث انه امرهم ان يمسحوا على المشاوذ والتساخين مثل التشاخيب سادن خادم کعبه وبتخانه سدنه جمع سدنة سدن
سدانه بالفتح مصدر منه عربی فارسی وكانت السدانة واللواء لبني عبد الدار في الجاهلية فاقرها النبي صلعم لهم في الاسلام اسدان لغة
في الاسدال وهو سدول الهوادج يعني پردهای بارگیر وسدن الرجل ثوبه وسدن الستر اذا ارسله سرجين بالکسر سرکین لانه ليس سرجن
في الكلام فعليل بالفتح ويقال سرقين ايضا اسطوانه بالضم ستون والنون اصلية وهو افعوالة مثل الافعوانة لانه يقال اساطين مسطنة سطن
وقيل هو فعلوانة وقيل افعلانة وجمل اسطوان اي مرتفع سعن بالضم حبلی ومشکی وهي التي تقطع من نصفها وينبذ فيها وربما سعن
استقي بها كالدلو وجعلت المرأة فيها غزلها وقطنها سعنة ج ويقال ما له سعنة ولا معنة بالفتح فيهما اي شيء سفن بفتحتين تيشه چوب سفن
تراشی مسفن بالكسر مثله وپوست درشت مثل پوست نهنگ که بر قبضه شمشیر بندند سفن پوست باز کردن از درخت وجز آن عربی فارسی
و خاک رفتن باد از زمین عربی فارسی سوافن بادهای خاک روب واحدها سافنة سفينة کشتی سفين ج سفن سفائن کلک سفان
هدا وند کشتی سفانه نام دختر حاتم طائی سکون بالضم آرمیدن عربی فارسی تسکین آرام دادن سکینه آرش وآهستگی سکنت الدار سکن
واسکنتها غيري مسکن بالضم باشش وهو اسم من الاسكان سكان بالضم والتشديد باشندگان ودم کشتی مسكن بكسر الكاف موضعی از کوفه
وایضا جای باشش وخانه وبالفتح عند اهل الحجاز سکن بسکون کاف باشندگان خانه وفي الحديث حتى ان الانة لتنتبع السكن سکن بفتحتين آتش
وهر چه بوی آرام گیرد مرد چون زن وفرزند وجز آن ونام مردی سکین مصغرا حي از عرب سکین بالکسر دو ویش ومسكين وبيچاره درویش
تمسكن الرجل وتمسكن كما قالوا تمدرع وتمندل من المدرعة والمنديل وفي الحديث ليس المسكين الذي ترده اللقمة واللقمتان وانما المسكين الذي
لا يسأل ولا يفطن له فيعطى مسكينة مسكين ايضا ومفعال ومفعيل يستوي فيهما المذكر والمؤنث ويقال امرأة مسكينة تشبيها بالفقير والفقيرة
مساكين مسكينون ج ومسكينات للاناث سكنه فاسکن عربی فارسی جای قرار گرفتن وفي الحديث استقروا على سكناتكم فقد انقطعت الهجرة اي على
مواضعكم ومساكنكم ويقال الناس على سكناتهم اي على استقامتهم سكين مثال فسيق کارد بد کر ومؤنث والغالب عليه التذكير سكونه بالفتح
جیی از یمن سکینه دختر حسین بن علی طرة سكينية منسوبة اليها سمن روغن وسکه سمنان ج وروغن کردن بر طعام عربی فارسی وسمنت سمن
له الطعام سمان روغن فروش تسمین روغن توشه دادن وفربه کردن وفي المثل سمن كلبك يأكلك وخنك کردن بلغة اهل الطائف واليمن
وحكي انه اتي الحجاج بسمكة فقال للطباخ سمنها اي بردها سمین فربه سمن بکاف عربی فارسی مصدر منه عربی کاف فارسی تسمن مثله سمنة بالضم داروی
فربهی زنان اسمان خداوند ستور فربه شدن يقال اسمن الرجل ملك شيئا سمينا واعطاه غيره استمان فربه شمردن و روغن خواستن خوشتن را
سمانی بالضم مرغی سماناة یکی سمانیات ج سمنية وهم فرقة من عبدة الاصنام واهل التناسخ سنن بفتحتين روش يقال امض على سننك سنن
وبالضم ايضا اي على وجهك واستقام على سنن واحد ويقال تنح عن سنن الطريق بالفتح والضم وبضمتين ايضا وجاءت الريح سنائن اذا جاءت على
طريقة واحدة لا تختلف سنة بالضم روش ونوعی از خرمای مدينه ويقال سن الرجل ابله اذا احسن رعيها والقيام عليها وسنوا المال اي ارسلوه
في المرعى حما مسنون متغير بوی ناک وسنة الوجه صورت وروی مسنون صورت کرده و روشن وتابان کرده سن مصدر منه عربی فارسی و
قد سننته اسنه سنا اذا صورته ورجل مسنون الوجه ايضا اذا كان في وجهه وانفه طول وتیز کردن کارد بافسان مسن بالکسر فسان سنان مثله
وایضا سر نیزه و عصا وتیزی هر چیزی اسنة ج سنين بالفتح سونش سنگ وآهن وجز آن سنون بالفتح دارو که بر دندان مالند استنان جستن
وتو سی کردن ستور وسواک کردن دندان را وفي المثل استنت الفصال حتى القرعى مسانة سنان دادن دندن وخوابانيدن فحل ناقه را بجهد کشتن
سن بالكسر دندان اسنان ج ويجمع الاسنان على اسنة مثل قن واقنان واقنة وفي الحديث اذا سافرتم في الخصب فاعطوا الركاب اسنتها اي امكنوها
من المرعى وتصغير سن سنينة وسال وعمر وقولهم لا آتيك سن الحسل اي لا آتيك ابدا لان الحسل لا تسقط له سن ويقال کم سنك يعني سال تو
سن القلم زبان قلم وهو موضع البري منه يقال اطل سن قلمك وسمنها وحرف قطك وايمنها سنة مهره دم ويكدانه سبير يقال اعطنی سنة من ثوملك
ويقال اسن الرجل اي كبر واسن سديس الناقة اي نبت وذلك في السنة الثامنة واسنها الله اي انبتها سناسن سرهای چرخ دلو و تیز بهای
مهرهٔ پشت سنسن بکسر هر یکی سنینه ریگ توده بلند سنائن ج سن ایضا ریختن خاک بر زمین وبلند کردن عربی فارسی واب بر روی ریختن
يقال سننت الماء على وجهي اذا ارسلته ارسالا من غير تفريق فاذا فرقتها في الصب قلت بالشين المعجمة وسخت راندن ستور را مسان بالفتح
شتران کلان سال سین حرفی از حروف هجا وهي من حروف الزيادات وقد تخلص الفعل للاستقبال تقول سيفعل قال ابو زيد من العرب سین
من يجعل السين تاء في بعض الشعر ومن العرب من يجعلها كافا وقولهم فلان لا يحسن سينه اي شعبة من شعب الثلث وسين كقولهم آلم وحم في

اوائل

وبازاراميدن **رفهنية** ض آف ۲ فراخی وتن آسانی **رقون** بالفتح رقان بالکسر حناء یقال رقنت المرأة اذا اختضبت بالحناء و
ارقن لحيته ورقن ای اختضب ترقون مرقوم ترقين در کتاب الحساب تسويد الموضع لئلا يتوهم انه ابيض خلا فيقع فيه حساب **رکون**
میل کردن بچیزی یقال رکن اليه وساکن شدن عع ک آف ۲ دو آض ۲ قوله تعالی ولا ترکنوا الی الذين ظلموا ورکن برکن بفتحهما ايضا على جمع
بين اللغتين رکن الشیء بالضم کرانه قوی تر چیزی قوله تعالی او آوی الی رکن شديد وجبل رکين ای له ارکان عالية مرکن بستان بزدک ونافة
مرکنة الضروع مرکن بالکسر لگن وتغاره که درو یی جامه شویند رکين مرد آهسته آرمیده رکانه بالفتح مصدر عع بعضها ورکانه بالضم نام مردی
رمان بالضم والتشديد انار رمانه یکی رمان بالفتح کوهی در طی ارمينية بالکسر شهری از روم ارمنی بفتح الميم منسوب بوی **رفنه**
آواز وآواز کردن عع ف آک ۲ ارنان فریاد کردن وآواز کردن قوس ورننتها انا ترنينا ویقال شجرة رنه مغنه واطياره مرنه مرنة ايضا کان مرنان
بالکسر مثله رنن بفتحتين جانوری که در آبستان بانک کند در آب **ارونان** بفتح الهمزة والواو آواز یوم ارونان وليلة ارونانة ای صعبة
شديدة **رهن** گروی وگرو دادن عع بفتحها ارهان بالکسر ج رهن بضمتين جمع الجمع یقال رهنت الشیء عنده ورهنته الشیء وارهنته بمعنی
ولم يجز الاصمعی ارهنته ورهن ایضا دائم وثبت راهن ای ثابت وهزول من الابل والناس وقال ابو زيد ارهنت فی السلعة ای غاليت بها وهو من
الغلاء خاصة وقال ابن السکيت ارهنت فيهما بمعنی اسلفت مرتهن گروگيرنده مرهون رهين رهينه گرو مراهنه رهان گرو بستن با کسی یقال
راهنت فلانا على کذا وارهنت به ولدی وارهنت لهم الشراب والطعام ای ادمته لهم وهو طعام راهن ای دائم **مرهادن** بالفتح طيری که امثال
العصافير رهدن يکی والرهدن والرهدنه طاير يشبه الحمرة الا انه ادبس وهو اکبر من الحمرة **رين** ريم وزنک گرفتن ومنه قوله تعالی کلا بل ران على
قلوبهم ای غلب وقيل هو الذنب على الذنب حتى يسود القلب بيون کلت عع ف آک ۲ وقيل کل ما غلبك فقد ران بك وران بك يقال
رين به اذا وقع فيما لا يستطيع الخروج منه ورين به ای انقطع به وران النعاس وران الخمر ای غلبه وران نفسه ای خبثت واران القوم ...
ماشيتهم وهم مرينون **فصل الزاء** کلب **زئبن** بالضم مثل القصير ولا تقل صبی زؤان الذی يخالط البر **زبن** ... عع
ف آک ۲ وبزانو زدن شتر کسی را زبنت الناقة اذا ضربت بثفنات رجلها عند الحلب والزبن بالثفنات والرکض بالرجل والخبط باليد ...
ناقة زبون وحرب زبون تزبن الناس ای تدفعهم وتصدمهم زبانيه عند العرب الشرط يعنی چاوش ودوزخ بانان الواحد زبانی وزاني
وزبنيه بالکسر ورجل فيه زبونة بالفتح وتشديد الباء ای کبر ورجل ذو زبونة ای مانع جانبه زبانا العقرب بالضم قرناها زبانيين دو
ستاره در برج عقرب از منازل قمر زبان نام مردی مزابنه بيع رطب بر درخت خرما وهی نهی عن ذلك زبون بالفتح گول ونادان **زحن** درنگ
کردن عع بفتحها تزحن مثله وتزحن على الشیء اذا فعله وهو کاره متعسر له **زرجون** بفتحتين خم ورز وقيل هو معرب زرگون ويقال صبغ احمر زرجير
فارسی معرب يعنی زنجير در وقد زوزن مدنها ای جعد **زغن** بای کوفتن عع ف آک ۲ زيغن مثاله بر سبت **زقنت** الحمل ازقنه اذا
حملته وازقنت فلانا ای اعنته على الحمل **زکن** بفتحتين دانستن عع ک آف ۲ وگمان بردن يقال زکنته منك ای ظننته وتفرسته وازکنته
شيئا بمعنی اعلمته اياه وافهمته حتى زکنه ترکين تشبيه کردن يقال زکن عليهم وزکم ای شبه عليهم ولبس **زمان** زمن روزگار ووهو اسم لقليل
الوقت وکثيره ازمان ازمنة ازمن ج ولقيته ذات الزمين يريد بذلك تراخی الوقت کما يقال لقيته ذات العويم يعنی زمانکی وسالکی ای
بين الاعوام وبين الاعوام ومعاملة مزامنة کما يقال مشاهرة زمانه بالفتح برجای ماندگی عع ک آف ۲ ورجل زمن بين منه وافتی در جوانا
زمان بالکسر وتشديد الميم پدر حيی از بکر ويقال **ازننته** بدای اتهمته به وهو يزن بکذا ابو زنه کنيه يعنی حمدونه **زون** بالضم
بت زون مثال هجف کوتاه بالاد وتر موثت زونزی بفتحتين کوتاه زوان بالضم والکسر دانه تلخ که با گندم ايزد وهيز ايضا وذهر زيته
بالکسر آرايش يوم الزينة روز عيد زين آراستن نقيض الشين زانه وزينه بمعنی مزين ف ۲ مقدمة الشعر وبالکسر اينه داروازدان و
تزين بمعنی والاول افتعل من الزينة الا ان التاء لم توافق الزای لشدتها ابدلوا منها دالا فهو مزدان وان ادغمت قلت مزان وتصغير مزدان
مزين مثل مخير تصغير مختار ومزيين مشبعا اذا عوضت کما تقول فی الجمع مزاين ومزايين ويقال ازينت الارض بعشبها وازينت مثله واصله
تزينت فسکنت التاء وادغمت فی الزای واجتلبت الالف ليصح الابتداء بها **فصل السين** استن. بالفتح بيخ درخت پوسيده استن شکی
سجن بالکسر زندان وبازداشت بالفتح مصدر عع ف آض ۲ ضرب سجين ای شديد وسجين موضعی که در وی نامهای فجار وکفار بود
قوله تعالی کلا ان کتاب الفجار لفی سجين **سحنه** ف آو سکون ۲ هيئت ونهاد وروی مردم يقال هولاء قوم حسن سحنتهم سحناء کلاهما ...
حسن السحناء بالسکون والحرکة وانما حرکه لمکان حرف الحلق مساحنه نيکویی معاشرت فرس مسحنه حسن المنظر وسحنت الحجر کسرته مسحنه بالکسر
تيشه سنك شکن **سخن** بالضم گرم سخونه مصدر بمعنی عع بضمها وفتح الاول اسخان تسخين گرم کردن ماء مسخن وسخين ای گرم وماء
سخاخين بالضم گرم على فعاعيل وليس فی الکلام غيره مسخنه بالکسر ديك آب گرم کن يوم سخن بالضم وساخن وسخنان روز گرم وليلة سخنة و

بمهلت چیزی خریدن و بها را وام دار شدن یقال منه ادّان فی عشرة دراهم و اذّان ای استقرض و هو افتعل و فی الحدیث ادّان معرضا
و هو الذی یعترض الناس فیستدین ممن امکنه تداین بر نسیه و وام خرید و فروخت کردن استدانه وام خواستن مداینه معامله بنسیه
کردن و وام دادن دین بالکسر کیش و عادت و کار و بزم شدن و کردن دادن و بزم کردن و رام کردانیدن و لازم و متعدی یقال دان له
ای انقاد له و اطاع و دانه ای اذله و استعبده و یقال دنته فدان و فی الحدیث الکیس من دان نفسه و عمل لما بعد الموت و پاداش دادن
یقال دانه ای جازاه و یقال کما تدین تدان ای کما تجازی تجازی بفعلک و قوله تعالی انا لمدینون ای لمجزیون محاسبون و منه الدیان
فی صفة الله تعالی و قوم دین ای داینون مدین بالفتح بنده مدینه کنیزک و شهر سنان و شهر هجرت رسول علیه السلام قال الفراء دینته
ای ملکته دیانه بالکسر راستی و دین داری تدین به فهو متدین تدیین کسی را بر دین خود خواندن **فصل الذال ذون** بضمتین
و الهمزة کیاهی یقال خرج الناس یتذانون ای یاخذون الذانین **اذعان** کردن دادن **ذقن** زنخ و فی المثل مثقل استعان
بذقنه یضرب لرجل ذلیل یستعین باخر مثله ذقن بر زنخ زدن عع ت آض ۲ ذاقنه تندی حلقوم ذواقن و ذوده کلو و شکم
نافه ذقون سست ذقن دلو ذقون و قد ذقنت بالکسر اذا خرزها تجاوت شفتها ما تله **ذنین** آب بینی روان ذنان بالضم
مثله ذن یذن ذنینا اذا سال ذنن بفتحتین بدان صفت شدن عع ک آف ۲ اذن نعت منه ذناء مونث و ایضا زنی کرحیض او
نایستد ذنانه بالضم باقی مانده چیزی هلاکشده و باقی مانده وام و وعده و یقال ان فلانا لیذن اذا کان ضعیفا هالکا هزالا و مرضا
و فلان یذان فلانا علی حاجته ای یطلبها منه و یطلبه ایاها ذنا ذن القمیص مثل ذلاذله ذنذن بضمتین و کسرتین یکی **ذان** عیب **ذهن**
تیزی خاطر و یاد داشتن و قوه ذهن بفتحتین مثله اذهان ج **فصل الراء رتن** آمیختن مرتن نان روغنی **رثان**
باران پیاپی ارض مرثنه **ارثعنا** سستی موی و بر فرو افکنده دامنها **رجون** اقامت کردن بجائی عع ت آض ۲ راجن
خو کرده و الفت کرفته بجائی یقال رجنت الابل و رجنت ایضا بالکسر و ارجنتها ای حبستها المعلف رجن باز داشتن ستور را از چرا و با خورد
علف دادن و باز ایستادن ستور از چرا متعدی لازم ارتجان شوریده و آمیخته شدن کار بر کسی و صافی ناشدن و تباه شدن مسکه چو شا
ارجحنا کرانیدن و میل کردن و جنبیدن و بیکار افتادن و جبش مرجحن و رحوم رجحنه ای ثقیله **ردن** بالضم تریز و بن
آستین اردان ج تریز ردان بیراهن را ردن ساختن و اردنت الحمی مثل اردمت ای دامت مردن بکسر الدال تاریک اردن بفتحتین بیرا
کرفتن و در کشیده شدن پوست بر اندام عع ک آت ۲ و خز و ریسمان مردن بالکسر دوک ردن ایضا آب تنک کرا زرحم با بچه
بیرون آید ردن بر هم تافتن و درهم نشاندن عع ت آض ۲ یقال رددنت المتاع رددنا ای نضدته و او از کرفتن سلاح بر یکدیکر اردن
بضمتین و تشدید یا النون خواب و نام جوئی و شهری بشام اردن نرنرخ و قناة ردینیه و رمح ردینی منسوب ردینه نام زنی و یقال
حطیه ردن و رماح لدن رادن زعفران و یقال بعیر رادنی و ناقه رادنیه اذا خالطت صفرته حمرة کالورس **رزن** جای بلند
و هموار که آب ایستد روزن روزون بالضم رزان بالکسر ج قال ابو عبیده الرزان منافع الماء واحدتها رزنه بالکسر رزانه بالفتح آهستگی
عع بضمتها فهو رزین ارزان و امراة رزان بالفتح اذا کانت رزینة فی مجلسها ارزن بدست کرفتن چیزی تا کرانی و سبکی وی معلوم
شود عع ت آض ۲ شیئی رزین کرانمایه و باسنک ارزن درختی سخت چوب که از وی عصا سازند روزنه بالفتح روزن خانه و هی
معربه **رسن** بفتحتین م ارسان ارسن ج و رسنت الفرس ارسنه فهو مرسون و ارسنته شد ته بالرسن مرسن جای رسن بستن
از بینی ستور ثم کثر استعماله حتی قیل مرسن الانسان یقال فعلت ذلک علی رغم مرسنه ای انفه **راشن** ناخوانده مهمان آینده و هو
الطفیلی و اما الذی یتحین وقت الطعام فیدخل علی القوم و هم یاکلون فهو الوارش یقال رشن فلان اذا تطفل و دخل بغیر اذن و
رشن الکلب فی الاناء یرشن رشنا و رشونا اذا ادخل راسه فیه روشن روزن **رصن** تمام کردن و دشنام دادن یقال رصنته
بلسانی و غالب امدن بر شناختن چیزی عع ت آض ۲ ارصان استوار کردن رصین استوار و رصانه مصدر منه عع بضمها و الرصینتان
فی رکبة الفرس الطرفان القصب المرکب فی الرضفه و فلان رصین بحاجتک ای حفی بها و هو رصین الجوف ای موجع الجوف **رطانه** سخن
جز بزبان عرب کفتن عع ت آض ۲ یقال رطنت له و راطنته و تراطن القوم قال الفراء بل اذا کانت رفاقا معها اهلها فهی الرطانة و الرطون بفتحهما
رعن بفتحتین سستی رعونه کولی و سستی عع بضمها ارعن رعنا نعت منه و ما ارعنه و رعنته الشمس مرعون ای مسترخ ذو رعین
بالتصغیر نام یکی از ملوک حمیر رعین نام حصنی رعن بینی سار کوه رعون بالضم رعان بالکسر ج و شبه به الجیش فیقال جیش ارعن و یقال
الجیش الارعن هو المضطرب لکثرته و سمیت البصرة برعناء **رعن** کوش داشتن و قبول کردن سخن ارغان مثله و لا ترغن له فی ذلک
ای لا تطعمه و غن الی الصلح رکن الیه فرس **رفن** ک آف ۲ مشدد النون اسب دم دراز رفن کلک و هذا هو الاصل ارفنیار
[left margin, beside the entries:] ذون ذقن ذهن ذین رتن رثان ارثعن ردن ارجحن مردن رزن رسن رشن رصن رطانه رعن رغن رفن

نوم خُونَة کانا لواخو که بخوین بجانب منسوب کردن خوان شیر نخوین بیمار داشتن وکم کردن حق کسی خوان بالکسر مخففا هرچه بر وی
طعام نهند معرب خوان اَخونة خون ج خان نیم فصل الدال د ثینه بالفتح موضعی بابلی دجن فروپوشیدن ابر آسمانرا
عع ف آض ۲ ویقال دجن یوما دُجنا ودجونا دجنه ابر برهم نشسته وابوبا ریکی بی آران یقال یوم دجن بالاضافة ویوم دَجِن بالصفة
ویوم دُجُنة بضمتین ویوم دجنة وکذلک اللیلة علی الوجهین بالوصف والاضافة داجنه ابر بارنده برهم نشسته دجن ایضا باران بسیار ج
داجنة ومدجنة ای دائمة المطر وادجنت السماء دام مطرها دجنة بالضم تاریکی دُجَن دُجَنات ج ورنک تیره ومی فی الابل اقبح
السواد بعیر ادجن نافة دجناء دجون مقیم بودن بجای عع ف آض ۲ ادجان کذلک شاة داجن وراجن بالراء ایضا اذا الفت واقامت
بمکان وکذلک غیر الشاة وبالهاء ایضا مداجنة مداهنة ابو دجانة کنیه مردی از صحابه دحن مرد خاموش بدانداموی دحن ک ۲ فربه
پست کلان شکم دحونه بالکسر وتشدید النون مثله دحن بفتحتین مصدره منه عع ک آف ۲ دخن بفتحتین دخان بالضم دود دواخن
ج علی غیر قیاس وابنا دخان غنی وباهلة وهذه علی دخن محرکة ای سکون لعلة لا لصلح دخن دود برآمد منه عع بفتحهما وض ۲ ادخان مثله
ودخنت النار بالکسر اذا القیت علیها وافسدتها حتی یهیج لذلک دخان ودخن الطبیخ اذا تدخنت القدر رجل دخن الخلق مردی تلخ خو دخن
بالضم ارزن دُخنة بالضم چیزی خوشبو که خانه‌ها را بدان دود کنند وتیرگی عع ک اف ۲ دخن بالتحریک مثله کبش ادخن وشاة دخناء و
لیلة دخنانة ددن بفتحتین بازی ددان مرد بیفایده وشمشیر کند ولم یوجد الفاء والعین فی کلمة من جنس واحد بلا فاصلة بینهما
وهما متحرکان الا فی هاتین الکلمتین دَیدن بفتحتین دیدان بالفتح خو وعادت دیدبون بازی درن بفتحتین ریم ودرن الثوب
بالکسر فهو درن وادرنه صاحبه دارین نام جائی ینسب الیه العطر والمسک یقال مسک دارین والنسبة الیها داری درین علف خشک
دیره ام درین زمین تنکی وقحط فاله دُرنی بالضم موضعی دُرنی درنیه منسوب الیه درامنه دربانان فارسی معرب دُرَخمین بالضم
وفتح ۲ سختی دفن درخاک پنهان کردن عع ف آک ۲ دفین مدفون بمعنی وادّفن الشیء علی افتعل واندفن بمعنی دآء دفین بیماری که
معلوم نباشد دکینة دفین ودفان بالکسر چاه که بعضی از وی انباشته باشد ورکایا دُفن وادّفان کریختن بنده عبد دفون وناقة دفون
اذا کان من عادتها ان تکون فی وسط الابل تدافن پنهان شدن یقال لو تکاشفتم لما تدافنتم ای لو تکشف عیب بعضکم لبعض بقرة
دافنة الجذم دندان سوده از پیری مدفان بالکسر مثله کهنه دفنی بفتحتین مشدد الیاء نوعی از جامها مخطط دُکنة بالضم رنک
که بسیاهی زند ودکن الثوب بالکسر یدکن دکاوشی ادکن دکان فارسی معرب وهو فعلان لا فعال بدلیل قولهم الدکة فی معناه
دکاکین ج دمن بالکسر سرکین دمنة سواد مردم وآثار باشش مردم وکینه وقد دمنت قلوبهم بالکسر دمن ک آف ۲ ج ویقال
دمن القوم الدار ودمن الشاء الماء هذا من البعر وماء مندمن اب سرکین ناک ویقال دمنت علی فلان ای ضغنت ودمنت الارض
مثل دملتها عع ف آک ۲ ادمان پیوسته شراب خوردن وپیوسته کاری کردن دمان بالفتح عفونتی که بخرما رسد مومنه مشددا
موضعی فرس ادن کوتاه دستها دنن بفتحتین مصدره منه وهو دنوا الصدر من الارض وهو من اسوء العیوب رجل ادن کوژ پشت
وبیت ادن پست دن خم دنان بالکسر ج دندنه باواز سخن کفتن که فهم نشود وفی الحدیث حولها ندندن دندن علف سیاه
خشک شده دون فرود چیز ونقیض فوق ومعناه تقصیر عن الغایة ویکون ظرفا وحقیر واندلة ولا یشتق منه فعل وبعضهم یقول
منه دان یدون دونا وادان ادانة ویقال هذا دون ذلک ای اقرب منه ویقال فی الاغراء بالشیء دونکه بمعنی بکیر اورا دیوان م
اصله دوان فعوض من احدی الواوین یاء لانه یجمع علی دواوین ولو کانت الیاء اصلیة لقالوا دیاوین ویقال دونت الدواوین
دهن بالضم روغن وباران ضعیف دهان ج وجمع ابن دهان بالکسر ایضا ادیم سرخ ومنه قوله تع فکانت وردة کالدهان
ادهان تدهن چرب شدن وطلی کردن بروغن برخود دهن چرب کردن بروغن عع ف آض ۲ یقال دهنته بالدهان ادهنه ورد
یقال دهنته بالعصا ای ضربته بها وترکردن باران زمین را اندکی نی مدهونة قوم مدهنون علیهم آثار النعم مدهن بضمتین شیشة
روغن ومغاکی در کوه که آب در وی کرد آید وهو احد ماجاء علی مفعل مما یستعمل من الادوات وتمدهن الرجل اخذ من هنا مداهن
ج مداهنه چرب زبانی ومصانعت کردن ادهان صنعت نمودن قوله تع ودوا لو تدهن فیدهنون وقال قوم داهنت بمعنی واریت
وادهنت بمعنی غششت ناقة دهین قلیلة اللبن دهانة مصدره منه عع بضمتها دهنا موضعی در تمیم بمد وبقصر ونام زنی ه
دهقان بالکسر وبالضم کشاورز معرب یقال تدهقن الرجل وله دهقنة بموضع کذا دهدن بضمتین وتشدید النون
باطل وربما قالوا دهدر بالراء وفی المثل دهدرین سعد القین یضرب للکذاب دین وام دیون ج ووام دادن عع ف آک ۲ فهو
مدین ومدیون وام دار ووام خواستن نمودائن مدیون ایضا مرد بسیار وام مدیان بالکسر کسیکه عادت بدین کرفتن دارد ادا ۲

دثن
دجن
دحن
دخن
درن
درخمین
دفن
دکن
دمن
دنن
دون
دهن
دهقن
دهدن
دین

وملكه حفن بر دو دست و نديك چيزى را و اندك چيزى دادن عع ف اض ٣ احتفان كوفتن و بركندن درخت از بيخ حفنة بالضم
سوراخ وكندكى حفن فراق ٢ ج حفان وهو فعلان من باب الفاء بچكان شتر مرغ وشتران رينه حفانة يكى للمذكر والانثى جميعا
حقن ريختن شير در مشك و ريختن شير دوشيده بر شير خفته عع ف اء ٢ و ض ٣ حقين نام چنين شير محقن بالكسر نام مشك آن وفى
المثل ابى الحقين العذرة اى العذر و باز داشتن خون از ريختن ونكاه داشتن بول وماندن حاقن انكه او را كميز بشتاب كرفته باشد
يقال لا راى لحاقن حاقنة مغاكى ميان چنبر كردن وكتف وهما حاقنتان وفى المثل لالحقن حواقنك بذواقنك ذاقنة طرف الحلقوم حقن
ومنه قول العائشة رضى الله تعالى عنها توفى رسول الله صلعم بين سحرى ونحرى وبين حاقنتى وذاقنتى ويروى بنحرى وهو ما بين
اللحيين ويقال الحاقنة هى ما سفل من البطن حقنة بالضم داروى ريختنى احتقان مصدر منه محقان بالكسر كميز نكاه دارنده و
بسيار ميزنده حلان حلام بره از شكم مادر كرفته وهما جميعا صغار الغنم ايضا وسوسمار حلزون بفتحتين كرم كرد در پشت
او فند حلقه نيم رس شدن غوره خرما بسر محلقن نعت منه حمنة بالفتح نام زنى حمنانة كند قال الاصمعى اوله قمقامة صغير جدا ثم حمنانة حلن حلزن حمن
ثم قراد ثم حلمة ثم علل ثم طلح حومانة جاى درست كوفته حوامين جمع حنين نالدن ومنه عع ف اء ٢ فهو حان ونالهٔ ناقه كه از بچه جدا شود
حنه كك حانة ناقه مسحح مثله حنان بالفتح بخشودن عع ف آء ٣ ومنه قوله تعـ حنانا من لدنا حنان بالتشديد بخشاينده طريق حن
حنان راه پيدا ابو الحنان نام موضعى قوس حنانة كمان بانك ارنده تحنن مهربانى نمودن ويقال حنانيك يارب وحنانك يارب
بمعنى اى رحمتك حنانة نام شبانى حنة الرجل زن وى ويقال الحن عنى وبحن بالضم اى ضده وما تحننى شيئا من شرك اى ما تصرفه
عنى حنون بالفتح بادى كه آواز حنين شتر ايدا از وى حنين على التصغير موضعى يذكر اذا اردت به الموضع والبلد ويصرف قال الله
تعالى يوم حنين ويؤنث اذا اريد به البلدة والبقعة ولا يصرف ونام مردى وفى المثل رجع بخفى حنين يقال كان حنين اسم اسكاف
من اهل الحيرة ساومه اعرابى بخفين فلم يشتره فغاظه ذلك وعلق احد الخفين فى طريقه وتقدم فطرح الاخر فكمن لجاء الاعرابى
فراى احد الخفين فقال ما اشبه هذا بخف حنين لو كان معه آخر لاخذته فتقدم فراى الخف الثانى مطروحا فى الطريق فنزل وعقل بعيره ورجع الى الاول فذهب
الاسكاف براحلته فجاء الى الحى بخفى حنين حن بالكسر قبيله از پريان رجل محنون اى مجنون وحنة بالكسر اى جنة ويقال الحن خلق بين الجن والانس
حن بالضم نام مردى حين بالكسر هنكام ومنه حينئذ انكاه وربما ادخلوا التاء عليه كقول الشاعر العاطفون تحين ما من عاطف ومد
وزمان ومنه قوله تعـ هل اتى على الانسان حين من الدهر وهنكام امدن عع ف اء ٢ يقال حان حينه اى قرب وقته واحينت بالمكان حين
اذا اقمت به حينا وحينت الناقة اذا جعلت لها فى كل يوم وقتا تحلبها فيه وفلان ياكل الحينة والحينة بالفتح والكسر اى المرة الواحدة
فى اليوم والليلة ويفعل احيانا وفى الاحايين وتحين الوارش اذا انتظر وقت الاكل حين بالفتح هلاكى وحان اى هلك واحانه الله حانة
بالتشديد خمر منسوبة الى الحانة وهى حانوت الخمار حانات كانها خمر فروشى يعنى خرابات خانه يكى حانوت ايضا دكان واصله حانوة مثل
ترقوة فلما سكنت الواو نقلت الهاء فاء حوانيت ج فصل الخاء خبن خبان در نوشتن جامه وجزان ودوختن تا كوتاه شود
وپنهان كردن ونهادن طعام روز سختى را عع ف ا ٣ خبن ايضا نوعى از نقرات عروض خبنة بالضم انچه زير كش كرفته شود وفى الحديث خبن
ولا يتخذ خبنة وانه لذو خبنات وخبنات وهو الذى يصلح مرة ويفسد اخرى خبعثنة بالضم وكسر الثاء شكرف سخت ختن بفتحتين خبعثن
داماد وعند العرب كل من كان من قبل المرأة مثل الاب والاخ فهم الاختان واما عند العامة فختن الرجل زوج ابنته ختن ختنه كردن ختن
عع ق اء ٣ ختان ختانة بالكسر فيهما الاسم فيه وجاى ختنه از نره ومنه اذا التقى الختانان خدن خدين دوست ومعشوق ومنه قوله خدن
تعـ ولا متخذات اخدان مخادنة دوستى كردن خلن مثال همزة بسيار دست كيرنده خزن بكنجينه نهادن مال را عع ف اض ٣ اخزان كل الخزن خزن
مثله وخزنت السر واختزنته اى كفته مخزن خزانه بالكسر كنجينه خزائن ج وخزن اللحم بالكسر اى انتن وهو مقلوب خنز خشونة
خشنة بالضم درشتى وهو ضد لين عع بضمها فهو خشن نعت منه اخشن مثله خشن ج اخشيشان بلند درشت شدن جامه خشن
وعادت كردن بدرشت پوشيدن وفى الحديث اخيشن فى ذات الله تعالى كتيبة خشناء لشكر بسيار سلاح ومعشر خشن و
بجوز بجر بكه وخاشنته خلاف لاينته وخشنت صدره اى وغرته مخاضنة عشق بازى كردن تخمين بكمانه وقياس سخن
كفتن خمان ضعيف يقال رمح خمان وقناة خمانة وخمان الناس خشارتهم ورذالتهم خنة بالضم منكيدن كالغنة اخن اغن نعت خضن خمن
منه خن ج مخنة بالفتح بينى وفلان مخنة لفلان اى ما كلة له مخنة القوم حريمهم خنين خنديدن وكريستن در بينى عع ف ا ك ٢ و خنن
خنت الجلة اذا استرخت منها شئ بعد شئ خنخنة در بينى سخن كفتن خنان بالضم بيمارى بينى وبيمارى مرغ در كلو خون خون
خيانة مخانة نار استى عع ف ا ض ٣ و خانة اخانة بمعنى قوله تعـ تختانون انفسكم اى بعضكم بعضا رجل خائن وخائنة ايضا والتاء للمبالغة مثل علامة

و دیوانگی و نام جائی نزدیک مکه و جای پنهان شدن اجتنان پوشیده شدن استجنان استطراب و قولهم اجتنان کذا ای من اجل انک فحذفوا
اللام والالف اختصارا و نقلوا کسرة اللام الی الجیم جناجن استخوانهای سینه واحدها جِنجِن و جِنجِنه بکسرتین فیهما و قد یفتح جنجنون بالفتح دولاب جون
مبنجنین کان جون سپید و نام اسپی و سیاه و هو من الاضداد جُون بالضم ج مثل رجل صَنم بالفتح و قوم صُنم بالضم جون ایضا نوعی سیاه جهن
از شتر و اسب جونة بالضم سفط در منه مثال غیبة و رزده جونة العطار طبلهٔ عطار جُون بحر یلب الوامج و بنابر همزه و ثلا افعلهٔ حتی تبعض جبن
جونة القار ای سواده جونی نوعی از سنگخوار جونة بالفتح چشمهٔ آفتاب دخم قار اندود جهینه قبیله فصل الحاء حبن
بفتحتین مرض تشنگی عع ف اَحبن حَبنا نعت منه بعضا استسقا گرفته و به حَبَن ای استسقا حِبن حِبنه بالکسر دمل ام حبین جانوری
و یقال لها ایضا حبینه و هی معرفه مثل ابن عرس و اسامة الا انه تعریف جنس و ربما ادخل علیه الالف و اللام ثم لا یکون بحذف الالف و اللام نکره
و هو شاذ حِتن بالفتح و الکسر قرین و حریف و یقال هما حتنان ای سیّان اذا تساویا فی الرمی و غیر ذلک و تحاتنوا ای تساووا و کل اثنین حتن
لا یختلفان فهما متحاتنان و دفعت النبل حتنی ای متساویة و حتن الجزاء اشتد یوم حاتن ای مستو اوله و آخره فی الحر و المحتن المستوی الذی
لا یخالف بعضه بعضا و حوتنان بلد حجن بفتحتین کژی یقال الصقر احجن المخالب ای معوجها محجن بالکسر چوگان و ناشدان و اکردوق جحن
حجنت الشیء اُحجنه و احتجنته ای جذبته بالمحجن حجنة المغزل بالضم کژی سر دوک بتم و احجن الثمام اذا خرجت حجنته و هی خوصه حجون بالفتح حجن
کوهی بمکه و هی مقبرة و در حرف ند بضمتین و تشدید النون کوش و هما حذنتان حرون بالفتح توسن و نام اسپی و لقب مردی و حرن
بالضم توسنی کردن عع ف اَحرن حِران بالکسر توسنی و توسن شدن عع بضمتین محارین زنبور که بر انگبین چسپیده باشد و یقال الحرن فی البیع
اذا لم یزد و لم ینقص حرّان بالفتح و التشدید نام شهری و النسبة الیه حرنانی علی غیر قیاس حرذون مثال برذون سوسمار حزن بالضم حرذون
حزن بفتحتین اندوه خلاف السرور عع ك اَف حزن حزنا نعت منه حزین و احزنه اندوهگین کرد فهو محزون حزن زمین درشت و تبه جمع حزن
عرب و جبلی از عمل احتزن و تحزن بمعنی حزونة بالضم درشتی بعیر حزنی یرعی فی الحزن من الارض حزنه بالضم کوه درشت حزانة حزون
بالفتح کوسپند به هو حزانة بالضم عیال مرد که بجهة ایشان اندوه خورد و یقال فلان یقرأ بالتحزین اذا ارق صوته حسن بالضم حسن
خوبی و نیکوئی نقیض قبح محاسن ج علی غیر قیاس و قد حسن الشیء و ان شئت خففت الضمة فقلت حسن الشیء و لا یجوز ان ینقل الضمة الی الحاء
لانه خبر و انما یجوز النقل اذا کان بمعنی المدح او الذم و رجل حسن بسن اتباع و امرأة حسنة و حسناء و لا یقال رجل احسن لانه اسم انث من غیر
تذکیر کما یقال غلام امرد و لا یقال جاریة مرداء فهو یذکر من غیر تانیث حاسن ماه تحسین آراستن و نیکو کردن و بنیکوئی نسبت کردن احسان
نیکوئی کردن یقال احسن الیه قوله تعالی و احسن کما احسن الله الیک و احسن به کقوله تعالی و قد احسن بی و هو یحسن الشیء ای یعلمه استحسان نیکو
شمردن و نیکو داشتن حسنه نیکی خلاف سیئه محاسن خلاف المساوی حُسنی خلاف سُوءی حُسّان بالضم و التشدید احسن من الحسن حسانة
مونث و یقال انی احاسن بک الناس و هذا طعام محسنة للجسم بالفتح حسّان بالفتح نام مادح رسول الله صلی الله علیه و آله ان جعلته
فعالا من الحسن اجریته و ان جعلته فعلان من الحس لم تجره و تصغیر فعال منه حسیسین و فعلان منه حسیسان حسن حسین پسران فاطمه حشن
زهرا علیهم السلام و نام دو ریگ توده و قال المبرد هما جبلان و ذکر الکلبی انهما فی طی بطنین حشنه بالکسر کینه و حشن السقاء ای انتن حصن
حصن بالکسر باره حصون ج یقال حصن حصین حصانة استواری و استوار شدن عع بضمتین تحصین کردا کرد شهر را برآوردن تحصن
در حصن شدن احصان زن خواستن مرد فهو محصن بفتح الصاد و هو احد ما جاء علی افعل فهو مفعل بالفتح و احصنت المرأة ای عفت و
احصنها زوجها محصنة بالفتح و الکسر فکل متزوجة محصنة بالفتح لا غیر و قری قوله تعالی و اذا احصن مجهولا ای تزوجن حصن بالضم پارسا
زن عع بضمتین فهی حاصن و حصان بالفتح و حصنا ایضا بینة الحصانة و فرس حصان بالکسر بینة التحصین و التحصن حصنان شهری حصنی
منسوب الیه و ینسب البحرانی الی البحرین قال الیزیدی سالنی و الکسائی المهدی عن النسبة الی البحرین و الی حصنین لم قالوا حصنی و بحرانی
فقال الکسائی کرهوا اجتماع النونین فی حصنانی و قلت انا کرهوا ان یشتبه النسبة الی البحر و لم یقولوا بحری ابو الحصین کنیه روباه
حضن نام مردی حضن بالکسر کنار محتضن کل حضنا الشیء و کرانه چیزی احضان کرانهها و حضن الضبع و جاره حضن حضان حضن
بالکسر در کنار گرفتن مادر بچه را و زیر بال گرفتن ماکیان جوزه را و بیضه را عع ف اَحضن ح حاضنه دایه و آنکه بجای او باشد در تعهد
بچه و یقال حضنت الرجل عن کذا اذا نحیته عنه و استبددت به دونه و حضنته عن حاجته احضنه بالضم ای حبسته عنها و احتضنت
عن کذا مثله و احتضنت الشیء جعلته فی حضنی حضون بالفتح کوسپند که یکی از دو سر پستان وی دراز تر از دیگر باشد ع بضمتین حضن
حضن بفتحتین کوهی در نجد یقال انجد من رای حضنا ای من راه لا یحتاج الی ان یسئل عن نجد فقد بلغه ام لا و عاج و یقال احتضنت
بالرجل ای ازریت به حفنه دو مشت از طعام و جز آن و منه یقال نحن حفنة من حفنات الله تعالی ای یسیر بالاضافة الی رحمته حفن

فصل الثاء ثبن ثبان در نوشتن عطف جامه و دوختن ع ف اکـ ٢ ثِبان بالکسر آن شطف ذیل قیصلت فیجعل فیه شیئاً تقول
منه ثبنت الشئ اذا جعلته فیه وحملته بین یدیک ثبن ایضاً دامن بر چیزی در پیچیدن ثتن بفتحتین کنده شدن گوشت و بنهای دندان
و بوی کرفتن آن ع ک اف ٢ ثخنا منه سطبر شدن ع بضمها اثخان نعت منه رجل ثخین مرد با سلاح اثخان سست کردن جراحت کسی را
و بسیار کشتن قوله تعالی حتی یثخن فی الارض ثدن اللحم تغیرت رائحته ثدن ک ٢ مثدن مرد بسیار گوشت ثفنة ف اک ٢ انچه برزمین
رسد از شتر چون بخسبد چون زانوها و سینه و جز آن ثفنات ج ذو الثفنات نام رئیس خوارج مثافنه هم زانو نشستن و یاری کردن
ثفن المزاده گرد آوردن سعره و توشه دان ثفن زدن شتر کسی را بثفنات ع ف اکـ ٢ ثفن با لجر یک شوخ بهن دستها ع ک اف ٢
اثفان متعدد منه ثکنه بالضم گروهی از کبوتران ثکن ج ثکن بفتحتین کوهی ثمانیه رجال هشت مرد ثمانی نسوة هشت زن
وثمانی ماة کما تقول قاضی عبدالله وتسقط الیاء مع التنوین عند الرفع والجر وتثبت عند النصب لانه لیس بجمع فیجری مجری جوار فی
ترک الصرف وما جاء فی الشعر غیر مصروف فهو علی التوهم انه جمع ثمینه تصغیر ثمانیة بحذف الالف وان شئت حذفت الیاء فقلت ثمینة قلبت الالف
یاء وادغمت فیها یاء التصغیر والاول احسن ثمن بالضم هشت یک یمن بالکسر تشنکی هشت روز شتر ثمن بالفتح هشت یک کرفتن ع ف ا
ض ٢ یقال ثمنت القوم اخذت ثمن اموالهم و هشتم قوم شدن ع ف اکـ ٢ اثمان هشت عدد شدن و خداوند شتران ثمن شدن یعنی
انکه در هشت روز یکبار نوبت آب یابند و بها کردن متاع را یقال اثمنت الرجل متاعه و اثمنت له ثمن بفتحتین بها اثمن هشت سو ثمانون نامر
هشتاد و فی المثل هو احمق من صاحب ضان ثمانین وذلک ان اعرابیا بشر کسری ببشری سر بها فقال سلنی ما شئت فقال اسألک ضانا
ثمانین ثمین هشت یک وکران ثمینه نام جائی متمنه بالکسر توبره ثنة بالضم مو بهای دراز که بر تندی پاشنه اسب باشد ثنن ج
و مو بهای ناف و زهار ثن بالکسر علف خشک فصل الجیم جبن بالضم پنیر جبنة اخص منه و بضمتین بتشدید النون وضم الباء
ایضاً بددلی و ترسندگی جبان بالفتح بددل و قد جبن الرجل فهو جبان ع ف اخ ٢ و جبن بالضم ایضاً فهو جبین وامرأة جبان ایضاً کما قالوا
حصان و رزان واجبنته ای وجدته جبانا وجبنته ای نسبته الی الجبن وفی الحدیث الولد مجبنة مبخلة جبان جبانه بالتشدید بدیها صحرا و
تجبن ای غلظ جبین تجربه و هما جبینان عن یمین الجبهة وشمالها جحن بفتحتین نا گوار شدن کودک صبی جحن نعت منه ع ک اف ٢
اجحان متعدد منه جحن ایضاً بطئ الشباب جحن گیاه کوتاه بی آب جیحون رود میان ما وراء النهر و خراسان جیحان نام جوئی بشام ذو حرن
بفتحتین مهتری از مهتران حمیر جرون بالضم نرم شدن و عادت کردن ستور بر کاری ع ف اض ٢ وسوده و نرم شدن جامه و زره جا
بجه ما در ودائه با پیدا شده جرن زمین درشت جرن جرین جای خرما خشک کردن جران البعیر بالکسر پیش گردن شتر از مذبح تا منحر
جرن بضمتین ج جران العود لقب شاعری جریان لغة فی الجربال یعنی حمرة جیرون بالفتح دروازه از دمشق جوشن بالفتح سینه و زره
و نام مردی و میانه شب و اول شب یقال جوشن من اللیل ای صدره جهشن بکسرتین یعنی صلیان و نام خواهر فرزدق جعن بلک جعیم
و نیام تیغ و نام جائی و زغا کهای پلک انگور جفنة بکی از وی و ایضاً کاسه بزرگ جفان بالکسر جفنات بفتحات ج و ایضاً قبیله از یمن و
یقال عند جفینة الخبر الیقین بالفاء قال ابن السکیت هو اسم خمار ولا تقل جهینة بالهاء قال ابو عبیدة فی کتاب الامثال هذا قول الاصمعی
واما قول هشام بن الکلبی انه جهینة بالهاء وکان من حدیثه ان حصین بن عمرو بن معاویة بن عمرو بن کلاب خرج ومعه رجل من جهینة یقال
له الاخنس فنزلا منزلا فقام الجهنی الی الکلابی فقتله واخذ ماله وکانت عمته صخرة بنت معاویة تبکیه فی المواسم وتسائله فقال الاخنس شعر
تسائل عن حصین کل رکب وعند جهینة الخبر الیقین قال وکان ابن الکلبی بهذا النوع من العلم اکبر من الاصمعی جماد غوزه نفر جا
ج جنون پوشیدن ع ف اض ٢ یقال جن علیه اللیل واجنه بمعنی جن بالکسر پری و هو خلاف الانس الواحد منه جنی بکسرتین و جن
الرجل جنونا دیوانه شد واجنه الله فهو مجنون ولا تقل مجن وما اجنه فی المجنون شاذ لا یقاس علیه لانه لا یقال فی المضروب ما اضربه مخله
مجنونة ای طویلة وجن النبت جنونا ای طال والتف وحرج زهره وجن الذباب ای کثر صوته یستعمل کلها مجهولا ویقال کان ذلک فی جن
شبابه ای فی اول شبابه ویقال افعل الامر بجنه ای بحدثانه اجنان دفن کردن مرده را یقال اجننت المیت ای واریته وجننته کذا و پنهان
داشتن چیزی را در دل و کودک را مکذن زن جنین بالفتح کودک در شکم و مرده در گور اجنة ج جنن بفتحتین گور جنن بضمتین مقصود
جنون جنة بالضم سپر و پرده جنن ض اف ٢ ج یقال استجن بجنة ای استتر بسترة مجن بالکسر سپر مجان بالفتح ج جنة بالفتح بهشت و
بستان جنان بالکسر جنات ج وجنان الناس بالفتح دهماؤهم یعنی جماعت مردم وجنات عدن ای اقامت جنان بالفتح دل ویقال ما علی جنان
ای ثوب بوار به وجنان اللیل تاریک شدن شب جنة بالکسر پریان قوله تعالی من الجنة والناس و دیوانگی قوله تعالی ام به جنة فالاسم والمصدر
علی صورة واحدة جان پدر پریان جنان بالکسر ج و مار سپید تجنن علیکم وتجانن ای اری من نفسه انه مجنون مجنة بالفتح جای پریان

ثبن
ثتن
ثخن ثدن
ثفن
ثکن
ثمن
ثنن
جبن
جحن
جرن
جرن
جشن
جفن
جفن
جنن

وگروه کثر از قبیله و زمین مغاك و جانب دراز ی پر بطنان بالضم ج و بطنان الجنة وسطها و بر شکم زدن ع ف ا ض بطنه و بطن له
و درون وادی در آمدن و از درون کار شناختن یقال لا امر ای عرفت باطنه و درونی و خاصه کسی شدن یقال بطنت به ای
صرت من خواصه الباطن نامی از نامهای خدا عز و جل و نهان و یقال بطن الرجل مجهولا فهو مبطون شکم درد مند بطن بفتحتین کلان شکم
شدن ع ح ا ف ه بطان بالکسر تنك ستور و فی المثل التقت حلقتا البطنان یقال اذا اشتد الامر و ضاق ابطان تنك بر کشید ستور را
و درونی و خاصه کردن کسی را و شمشیر بر کش کرفتن و جامه را استر کردن تبطین مثله بطانة استر هر چیز خلاف ظهاره و دوست
درونی و خاصه ابطن رك باز وی اسب بطنة بالکسر سیری و پری شکم از طعام یقال لیس للبطنة خیر من خمصة تتبعها بطن ع ت ه شکم پرست
مبطان بسیار خوار و کلان شکم مبطن باریك شکم بطین بزرك شکم و دور یقال شاو بطین ای بعید بطین مصغر ایکی از منازل قمر و هو
بطن الحمل استبطان در نهان داشتن تبطن کسی را در زیر خود کرفتن و تبطنت الکلام جولت فیه و ابطنت الناقة عشرة ابطن ای نتجتها
عشر مرات بلسن بضمتین جنسی از عدس یقال هو فی بلهنیة من العیش ای سعة و رفاهیة بنة بوی خوش و الخوش بنان ج و ابن و
بنن بالمکان ای اقام به و لحبس فیه بنانة سر انکشت بنان ج یقال بنان مخضب بلا ها لان کل جمع لیس بینه و بین واحده الا الهاء فانه یوحد
و یذکر بنانة بالضم نام زنی ثابت البنانی منسوب الیها بون آنچه بالضم نام جایی ابوان بحذف الهاء مثل شعب بوان بالفتح و التشدید موضع در
فارس بوان بالکسر ستون خیمه بونج بان نوعی از درخت بانة یکی هیمنا انه زن خوش بوی خوش نفس بهان نام زنی مثل قطام هکن
تازه و تر و ربما قالوا الهکل و امراة هکنة ای غضه باین جدائی و پیوستن و هو من الاضداد ع ف ا ض ه پیوسته کلك و قری قوله تع
لقد تقطع بینکم بالرفع و النصب فالرفع علی الفعل ای تقطع وصلکم و النصب علی الحذف ای ما بینکم بون فضل و فرق یقال بلنه بینه
و بونه بینهما بین بعید و بون بعید و الواو افصح فاما فی البعد فیقال ان بینهما لبینا لا غیر بیان سخن پیدا و کشاده کفتن و فصاحت و فی
الحدیث ان من البیان لسحرا و یقال فلان ابین من فلان ای افصح منه و اوضح کلاما ابین ایض نام مردی که عدن منسوب باوست یقال عدن
ابین و یقال بان الشیء بیانا ای اتضح فهو بین پیدا ابنیا ج مثل هین و اهیناء و کذا ابان الشیء فهو مبین ابانة پیدا و کشاده کردن و شدن
متعد لازم و جدا کردن یقال ضربه فابان راسه من جسده ای فصله فهو مبین و ذا اذ مبان مبین ایض نام ابی و استبان الشیء
ای ظهر و تبین مثله و استبنته انا عرفته و تبینته انا کذلك و بینته ای اظهرته و هو ایض لازم متعد تبیین پیدا شدن و کردن و
فی المثل قد بین الصبح لذی عینین ای تبین تبیانا بالکسر مصدر فیه و هو شاذ لان المصدر انما یجیء علی تفعال بفتح التاء مثل تذکار
و تکرار و توکاف و لم یجیء بالکسر الا حرفان و هما تبیان و تلقاء مباینة جدا شدن از هم تباین بریدن از یکدیکر بائن انکه از چپ رابد
بد و شیدن شتر مصلی انکه از راست دوشد و تطلیقة بائنة و هی فاعلة بمعنی مفعولة بائنة ایض کمانی که دریاز بی زه بوده باشد بائن کلان و
چاه مغ فراخ بین بالفتح کذلك غراب البین زاغ پیسه بین میانه یقال جلست بین القوم کما یقال وسط القوم هو ظرف و تقول بعید آبین اذا لقیته
بعد حین ثم امسکت عنه ثم اتیته و هذا بین بین ای بین الجید و الردی و هما اسمان جعلا اسما واحدا و بنیا علی الفتح و الهمزة المخففة
تسمی همزة بین بین و بینا علی فعلی من البین اشبعت الفتحة فصارت الفا یقال فبینا نحن نرقبه اتانا ای بین اوقات رقبتنا ایاه و الجمل
ما یضاف الیها اسماء الزمان کقولك اتیتك زمن الحجاج امیر ثم حذف المضاف الیه هو اوقات و ولی ظرف الذی هو بین الجملة التی اقیمت
مقام المضاف الیها کقوله تع و اسئل القریة و کان الاصمعی یخفض ما بعد بینا اذا صلح فی موضعه بین و ینشد قول ابی ذویب
بینا تعنقه الکماة و روعه یوما اتیح له جری سلفع و غیره یرفع ما بعد بینا و بینما علی الابتداء و الخبر و قد زیدت علیه ما یقال
بینما نحن فیه و معناهما واحد بین بالکسر پاره از زمین مقدار مد بصر بیون ج و کرانه فصل التاء تبن بالکسر کاه تبنة
یکی برك کاه تبن ایض قدح بزرك اندازه بیست کس انکاه صحن نزدیك بوی انکاه عس اندازه سه یا چهار تن انکاه قدح اندازه دو
تن انکاه قعب یکرده انکاه عمر فی و تر ازان تبن بالفتح کاه دادن ستور را ع ف ا ض ه بتانه زیرکی ع ف ف ه فهو تبن نعت منه ای فطن دقیق
النظر فی الامور تتبین ریزه کاری و باریك بینی کردن و فی حدیث سالم بن عبد الله کنا نقول فی الحامل المتوفی عنها زوجها انه ینفق
علیها من جمیع المال حتی تتبنتم ما تبنتم ای ادققتم النظر فقلتم غیر ذلك تبان کاه فروش تبان بالضم عورت پوش کشتی بانان اتقان استوار
کردن کار را رجل تقن بالکسر ای حاذق ابن تقن نام مردی تیر انداز یقال هو ارمی من ابن تقن تقن ایض طبع و اصل یقال الفصاحة من سوسه و طبعه
تلنة بضمتین و بفتح الاول حاجت و درنك یقال لی قبلك تلنة ای حاجة و فیهم تلنة ای لبث و تلان بمعنی الان تن بالکسر نظیر
یقال فلان تن فلان و هما تنان ای حسنان و حریفان و اتن المرض الصبی ای قصعه یعنی کلان غلیشو د متین بکسر تین از دها
و جائی در آسمان تین انجیر تینة یکی قوله تع و التین و الزیتون قال ابن عباس هو تینکم و زیتونکم هذا و یقال هما جبلان بالشام

بلطن
بلس بلهن بنن بون بهن بهكن بين
لقينه
تبن
تفن
تلن
تنن
تين

ويقلن شيب قد علاك وقد كبرت فقلت انه اى انه قد كان كما يقلن قال ابو عبيدة وهذا اختصار كلام العرب يكتفى منه بالضمير لانه قد علم
معناه وقال الاخفش انه هٰهنا بمعنى نعم ويريد تاويله لا وضعه فى اللغة لذلك والهاء للسكوت منه كعنه تشانى وهى مفعلة من ان للكورة
المشددة كما يقال المحلقة ومحراة قال ابن مسعود رض ان طول الصلوة وقصر الخطبة مئنة من فقه الرجل معناه ان الذى يقصر الخطبة ويطيل الصلوة
بفقيه اى يقال فيه انه لسل افقيه هو انه بهاء السكت اى نعم اوانه فقيه على التحقيق والهاء للضمير اختصار الجواب كما قال ابو عبيدة وتزاد على
المفتوحة كاف التشبيه تقول كانه شمس وقد يخفف مع الكاف فلا تعمل شيئا كقوله كان ثدياه حقان ويروى ثدييه على الاعمال والرفع اجود
وقد يخففان كلاهما واذا خففتا فان شئت اعملت وان شئت لم تعمل اما المكسورة المخففة معناها الكرهنى حرف الجزاء يوقع الثانى لاجل
وقوع الاول كقولك ان تاتنى اتك وان جئتنى اكرمتك وتكون بمعنى ما فى النفى مع الا بعدها كقوله تعالى ان الكافرون الا فى غرور وقد تكون
فى جواب القسم تقول والله ان فعلت اى ما فعلت وربما جمع بينهما للتاكيد قال الشاعر ما ان رأينا ملكا اغارا اكثر منه قرة وقارا وقد تكون
زائدة مع ما كقولك ما ان يقوم زيد اى ما يقوم وقد تكون مخففة من المشددة فهذه لابد من ان تدخل اللام فى خبرها عوضا عما حذف
من التشديد كقوله تعالى ان كل نفس لما عليها حافظ وان زيد لاخوك لان لا يلتبس بان التى بمعنى ما للنفى واما المفتوحة المخففة معناها انه قد
تكون مع الفعل الماضى والمستقبل فى معنى مصدر فتنصب المستقبل تقول اعجبنى ان قمت اى قيامك الذى مضى واريد ان تقوم اى قيامك
تكون مخففة عن المشددة فلا تعمل تقول بلغنى ان زيد خارج وقوله تعالى ونودوا ان تلكم الجنة وتكون بمعنى اى كقوله تعالى وانطلق الملأ منهم ان
امشوا وتكون صلة لما كقوله تعالى ولما ان جاء البشير وتكون زائدة كقوله تعالى وما لهم ان لا يعذبهم الله اى لا يعذبهم وقد تزاد على المكسورة المشددة
ما فصار للتعيين كقوله تعالى انما الصدقات للفقراء وتوجب اثبات الحكم للمذكور ونفيه عما عداه وتزاد عليها ياء المتكلم الواحد كقولك انى وانتى
بالكسر والفتح فيهما ونون الجمع كقولك انا وانا بالكسر والفتح فيهما فحذفت احدى النونين تخفيفا لكثرة استعمالهم وكذلك كانى وكانتى بالفتح ولكنى
ولكننى كلكن لعلى ولعلنى لان اللام قريبة من النون انا مفتوحة مخففة معناها من وهو اسم مكنى وهو للمتكلم الواحد وانما بنى على الفتح فرقا بينه وبين
ان التى هى ناصبة للمستقبل والالف الاخيرة انما هى لبيان الحركة فى الوقف فان توسطت سقطت كقول على عليه السلم انا الذى سمتنى امى حيدره
الا فى لغة ردية كقول الشاعر انا سيف العشيرة فاعرفونى وقد يوصل بها تاء الخطاب فيصيران كالشئ الواحد من غير ان تكون مضافة اليه تقول انت
بفتح التاء للمذكر ومعناها تو وبكسرها للمؤنث وانتما للتثنية منهما وانتم للرجال وانتن للنساء وتدخل عليه كاف التشبيه تقول انت كانا و
انا كانت وقيل لا يتصل الكاف الا بالمظهر تقول انت كزيد ولا تقول انت كى الا ان الضمير المنفصل عندهم كان بمنزلة المظهر فلذلك حسن
اون وفارق المنصل اون تن آسانى وآرام عم ف اص ٢ رجل آون اى رافه وادع وفنار اهسته ويقال اون على نفسك اى ارفق فى السير و
يك كوشه خرجينه يقال الخرج ذو اونين وهما كالعدلين ويقال بيننا وبين مكة ثلث ليال اون اى روافه وعشر ليال اينات اى وادعات
تاوين علف واب خوردن وشكم دراكندن خر اوان هنكام اونيز مثل زمان وازمنة ويقال فلان يفعل ذلك اونة اذا كان يصنع ذلك
مرارا ويدعه مرارا ايوان اوان بالكسر فيهما صفة بزرك ومنه ايوان كسرى اون بالضم ج اوان مثل خوان وخون وايوانات جمع ايوان
اهن امن اواوين كلمة مثل ديوان ودواوين واصلها اوان فابدل من احدى الواوين ياء اهان تنة درخت بريده شاخها وبالالهاء وبى اين
مامدكى لا يبنى منه فعل ومار ويقال ان اينك وان اينا لك اى حان حينك عم ف اص ٢ وان لك ان تفعل كذا اى حان حينك عم ف اص ٢
وان لك ان تفعل كذا اى حان لك مثل انى لك وهو مقلوب منه اين كجا وهو سوال عن مكان مبنى على الفتح اذا قلت اين زيد فانما تسال عن
مكانه ايان كى وهو سوال عن زمان مثل متى ومعناه اى حين قوله تعالى ايان مرسيها وبكسر الهمزة لغة سليم وبه قرأ السلمى قوله تعالى ايان يبعثون الا
انه ومن والاسم للوقت الذى انت فيه وهو معرفة ولم تدخل عليه الالف واللام للتعريف لانه ليس له ما يشركه وربما فتحوا اللام وحذفوا الهمزتين
فصل الباء بثنة بالفتح زمين نرم بثنة تصغيرها وسميت بها بثينة كندم منسوب بموضعى در شام وهر كندمى كه در زمين نرم
تبن بجن بدن رويد خلاف الجبلية بجنة بالفتح نام زنى بجونة مثال قسورة مثل فراخ واو زائدة بجون كلان شكم بدن بالتحريك تن قوله تعالى
فاليوم ننجيك ببدنك قالوا بجسدك لا روح فيه وقال الاخفش قول من قال بدرعك ليس بشئ رجل بدن اى مسن ووعيل بدن مثله
وزره كوتاه بدن شتر كاو وقربانى كه بمكه قربان كنند بدن بالضم ج ايضا فرهى وكوشت الكندكى مثل عسر وعسر عم ف اص ٢ بدن
بن بثن برزن برذون بزن بره بطن كلف عم بضمهما بادن نعت منه وامراة بادن وبدن ايضا وبدن اسن وفى الحديث انى قد بدنت فلا تبادرونى بالركوع والسجود بادنه
نام زنى برنى نوعى از خرما برنية خنور سفالين برين موضعى در درياك براثن يا لوچنكال دد ومرغان شكارى برثن بضمتين
بكى وايضا حيى از بنى اسد برذون بالكسر وفتح الذال ستور ونوعى از اسبان بردونه مونث منه برزين كوزه از پوست طبع برنيان
بالضم حجت وبرهن عليه اى اقام الحجة برهون بالضم دهيا حسن ثمن اتباع بيسان موضعى در نواحى شام بطن شكم خلاف ظهر

مربن بن الایهم اخر ملوک غسان **باب النون فصل الالف ابنة** بالضم کره چوب ابن ج ویقال ابغ سهم ابن ای عدا رة ویقال
ابنه یابنه عع ف آض ۲ وکـ ۳ ای اتهمه وفلان یوبن بکذا ای یذکر بقبیح وفی ذکر مجلس رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم لا توبن فیه الحرم ای لا
/تن تذکر نا بین در بی چیزی شدن وچشم داشتن وبر مرده گریستن ومرثیه گفتن ابان بالکسر والتشدید وقت وهنگام ابانان دو کوه **اتان**
ماده خر وثلث اتن مثل اعنق واتن ج بالحرکة والسکون ماتونا مثله واستاتن الرجل ای اشتری اتانا وفی المثل کان حمارا فاستاتن ای صار اتانا یا د
/جن العجور سرجاه وصخرة بزرگ اتن اتون بجائی مقیم بودن اتنان کام نزدیک نهادن عع فا کـ ۲ اتون بالتشدید اتش دان اهنین والعامة مخففه
مرجن انا تین ج ویقال هو ولد **اجن** اب مزه برگشته اجن اجون مصدر ان عع ف آض ۲ کـ ۲ اجن بالتحریک کلک عع کـ اف ۲ اجن نعت منه اجنا
/دن بالکسر والتشدید یکان اجانین ج اجنه بالضم رخنا لغة فی وجنه واجن القصار الثوب ای دقه **احنة** بالکسر کینه احن کـ اف ۲ ج و
قد احنت علیه بالکسر مواحنة دشمنی کردن باهم **اذن** بالکسر دستوری عع کـ اف ۲ یقال اذن له ویقال ائذن لی علی الامیر وقول الشاعر
قلت لبواب لدیه دارها تاذن فانی حموها وجارها ای لتاذن بحذف اللام وکسر التاء علی لغة من یقول تعلم بالکسر واذن ومنه
قوله تعم فاذنوا بحرب من الله ورسوله واذن له اذنا ای استمع اذان اکاهی دادن اذان الصلوة بانگ نماز اذین مثله وقد اذن اذانا مید نه یا لکم
جای اذان اذین پلند مناره وجای که از هر جهتی بانگ نماز در وی شنود اذن بالضم وبضمتین گوش وهی مونثه اذان ج ویقال اذنته ای ضربت
اذنه ورجل اذن بضمتین مرد سخن شنو یستوی فیه الواحد والجمع اذانی بالضم کلان گوش بفتحه اذنا وکبش اذن نعت منه تاذین گوش ساختن
نعل را وگوش مالیدن کودک را ودستوری دادن کسی را بر کاری اذن حاجب ایذان تاذن اکاهانیدن یقال تاذن الامیر فی الناس اذا نادی فیهم
ویکون ذلک فی التهدد وقوله تعم واذ تاذن ربک ای اعلم اذن بالکسر انکاد وهی حرف مکافاة وجواب ان قدمتها علی الفعل المستقبل نصبت
بها لا غیر اذا قیل لک ازورک الیوم قلت اذن اکرمک وان اخرتها الغیت وقلت اکرمک اذن وان وسطتها وجعلت الفعل بعدها معتمدا علی
/رن ما قبلها الغیت ایضا کقولک انا اذن اکرمک وان ادخلت علیها حرف عطف کالواو والفاء فانت بالخیار ان شئت الغیت وان شئت اعملت
وان وقفت علی اذن قلت اذا **ارن** بالتحریک شادمانی ونشاط نمودن عع کـ اف ۲ یقال ارن البعیر فهو ارن اران بالکسر تابوت مرده
/ربن وخانه وحش ارن ج میران مثله ما رین ج ارنة الحرباء بالضم جای کرپشه از چوب که در انجا باشد **اربون** اربان بالضم فیهما لغة فی عربون و
عربان وهو ان یساوم الرجل فی السلعة ثم یدفع الی صاحبها دینارا او درهما عربونا علی انه ان اشتری السلعة کان الدینار او الدرهم من الثمن وان
/سن لم یشترها کان لصاحب السلعة یعنی بیعانه وهو منهی عنه فی البیع والعامة تقول ربون **اسون** مزه وبوی کردانیدن آب عع ف آض ۲ کـ ۲
اسن نعت منه مثل اجن اسن کلک عع کـ اف ۲ اسن الماء فهو اسن واسن الرجل ایضا یعنی بوی بد چاه گرفت مرد تاسن کلک ودرنگ کردن وبها
/فن جستن بر کسی یقال منه تاسن علی وخوی وروش پدر گرفتن پسر یقال تاسن اباه وهو علی اسان من ابیه ای علی شمائل واخلاق منه واحدها آسن
بضمتین مثل خلق واخلاق اسن ایضا تاه رسن اسان ج وباقی بید درستون یقال سمنت الناقة علی اسن قدیم ای عن شحم **افن** بالتحریک ضعف رای
عع کـ اف ۲ افن الرجل وافن فهو مافون وافین وفی المثل ان الرقین تغطی افن الافین وافنه الله فهو مافون عع فا کـ ۳ جون مافون بناه شدة افن
بالفتح کمی مانن منقص وهمه شیر پستان را خوردن ودوشیدن وبیوفت وباوقت دوشیدن ستور را عع فا کـ ۲ وکم شدن شیر ستور عع کـ
مرقن آف ۲ یقال افنت الناقة ای قل لبنها فهی افنة ویقال جاء فی علی افان ذلک بالکسر ای علی ابان ذلک **افنة** بالضم خانه از سنگ برآورده افن ج
/من **امان** امانه زنهاری وبی بیمی یقال امنت فانا امن ایمان گرویدن وبی بیم کردانیدن مومن یکی از نامهای خدای عز وجل وامن کننده وگرونده
بخدای تعم واصل امن ا امن بهمزتین لینت الثانیة ومنه المهیمن واصله مامن لینت الثانیة وقلبت یاء وقلبت الاولی هاء امن امنة ضد خوف
وبی بیم شدن ومنه قوله تعم امنة نعاسا وقوله تعم اذ یغشیکم النعاس امنة منه امنة بفتحتین وبالضم ایضا مثال همزه انکه بر هر کس اعتماد کند
وامنته علی کذا اعتماد کردم او را برابرین وائتمنه کلک وقری قوله تعم ما لک لا تامنا بین الادغام والاظهار قال الاخفش الادغام احسن ویقال
اوتمن فلان مجهولا ویقال استامن الیه ای دخل فی امانه وهذا البلد الامین قال الاخفش یرید الامن وهو من الامن امین امانت دار واعتماد
کرده بمعنی مامون امان بالضم والتشدید کلک امون بالفتح شتر استوار امین فی الدعاء اجابت کن وچنین باد یمد ویقصر مبنیا علی الفتح
تامین امین گفتن **ایمن** ناله ونالیدن عع فا کـ ۲ انان بالضم کلک تانان بالتاء کلک ویقال ما له آنة ولا حانة ای ناقة وشاة ویقال لا افعله
/نن ما ان فی السماء نجم ای ما کان لغة فی عن وما ان فی الفرات قطرة ای ما کانت ولا افعله ما ان السماء سماء ای ما کان ان وان بالکسر والفتح
مشددتین معناهما بدرستی وراستی وهما حرفان تنصبان الاسم وترفعان الخبر والمکسورة منهما یوکد بها الخبر ولها صدر الکلام وتجی بعد القسم
والقول والمفتوحة وما بعدها فی تاویل المصدر وقد تجی بمعنی لعل کقوله تعم وما یشعرکم انها اذا جاءت لمن قراها مفتوحة ای لعلها وفی قراءة ابی
لعلها اذا جاءت وتزاد علی المکسورة منهما هاء ساکنة وتسمی هاء السکوت کما فی قول قیس الرقیات شعر بکرت علی عواذلی یلحیننی والومهنه

هشم باران که بنا اپستد مهرام نوعی از لعب **هشم** شکستن نان خشک عع ف آک ۲ یقال هشم الثرید ومنه سمی هاشم بن عبد مناف
واسمه عمرو وقال فیه الشاعر عمرو العلا هشم الثرید لقومه ورجال مکة مسنتون عجاف هشیم گیاه خشک ودرخت پوسیده رجل هشیم
هصم ای ضعیف البدن وتهشم علیه ای تعطف اهتشام هم شیر پستان دوشیدن هاشمة الشجة التی تهشم العظم **هصم** شکستن عع ف آک ۲
هیصم هیصم شیر ومرد دلیر قوی ونوعی از سنگ اماس **هضم** شکستن طعام در معده وچیزی از حق کسی باز شکستن اهتضام مثله ومانند
هضم بعضی از حق بر کسی هضم ستم کردن ومنقاد شدن وکم آمدن از خصم هضیم مهتضم ای مظلوم هضیمه ستم هضام دندان شیر افکندن ودیگری
بر آوردن شتر کره وگوسپند یقال اهضمت الابل للاجذاع والاسد اس جمیعا اذا ذهبت رواضعها هاضوم گوارش طعام سریع الانهضام
زود گوار وکذا بطی الانهضام هضیم ایضا غنچه ناشکفته وزن نازک تهیگاه وکشیح مهتضم هضم بالکسر زمین پست اهضام هضوم ج
یقال فی النجد ید اللیل واهضام الوادی ای احدها هما هضم بالتحریک پهلوها بهم در آمدن عع ک اف ۲ اهضم اسب تهیگاه بر آمده والانثی هضما
ورجل اهضم بین الهضم ویقال لم یبق فی الحلبة اهضم فط هضم بالتحریک نوعی از طیب اهضام ج **هقم** که مرد سخت گرسنه هقم تهقیق
هقم مضد ومنه عع ک اف ۲ هقم مثال هجف مرد بسیار خوار ودریا هیقم شتر مرغ دراز والمیم زائدة واواز موج دریا واواز لقمه بگلو بردن وفلان
یتهقم الطعام اذا ابتلعه لقما عظاما تهکمت البیرا یعنی تهدمت وتهکم علیه ای اشتد غضبه وهکم به ای تهزا به متهکم ای متکبر وتهکمت
هلم تغنمت وتندمت هکیم متعد تمنه **هلم** بیا قوله تعالی هلم الینا قال الخلیل اصله لم من قولهم لم الله شعثه ای جمعه اراد لم نفسک الینا
ای اقرب وها للتنبیه وحذفت الفها وجعلا اسما واحدا یستوی فیه الواحد والجمع والتانیث فی لغة اهل الحجاز واهل نجد یصرفونها فیقولون
للاثنین هلما وللجمع هلموا وللمراة هلمی وللنساء هلممن والاول افصح وقد یوصل باللام فیقال هلم لک وهلم لکما الی کذا کما قالوا هیت لک
وهلمن یا رجل وهلمن بکسر المیم یا امراة وهلمان للاثنین وهلمن للجمع وهلممنان بالنسوة اذا دخلت علیه النون الثقیلة واذا قیل لک هلم
الی کذا قلت الام اهلم مفتوحة الالف والهاء کانک قلت الی ما اقر ولا اهلم ای لا اعطیکم ویقال جاء بالهیل والهیلمان بضم اللام وفتحها
هلقم ای بالمال الکثیر **هلقام** بالکسر سطبر دراز وشیر ونام مردی **همم** اندوه هموم ج وگداختن بیماری تن را یقال همنی المرض وقصد
همم عع ف اض ۲ یقال هممت بالشیء وقوله تعالی ولقد همت به وهم بها ویقال لاهمة لی بالفتح ولاهمام ای لا اهم بذلک ولا افعل وهو مبنی
علی الکسر مثل قطام اهمام بی ارام کردن کار کسی را واندوهگین کردن یقال همک ما اهمک مهم کار سخت اهتمام غمخواری کردن
یقال اهتم له بامره انهمام گداخته شدن قال الشاعر یضحکن عن کالبرد المنهم هاموم شتر گداخته کوهان همة بالکسر قصد یقال فلان بعید
الهمة بالکسر والفتح همم ج همیم نرم رفتن عع ف آک ۲ هم بالکسر پیر فانی همة کنه پیره همام بالضم مرد بزرگ همت هموم بالفتح چاه بسیار آب
قیل لنا ابقی عندکم شیء فقول همهام ای لم یبق شیء هامة جنبنده وگزنده ویقال للدابة ایضا نعم الهامة هذه همهمة باران نرم همهمة کردانیدن
آواز در سینه چار همهیم بکسرتین همهم فی صوته وهمت المراة فی راس الصبی در خواب کرد کودک را با آواز ویقال ذهبت اتهممه اطلبه همهمه
هوم آواز نرم همهمة مثال هملعة شیر از شیرها زنان کم بجهه فسون دارند **تهوم** سر فرو دافکندن از خواب هامة سر هام ج وجغد وهامة
هیم القوم رئیسهم هیم هیمان سرگشتگی از عشق عع ف آک ۲ هائم مستهام سرگشته هیام بالضم تشنگی سخت ونوعی از جنون وعشق ونوعی از
بیماری شود مهیوم شتر بیمار ناقة هیماء مونث هیما ایضا دشت بی آب هیام بالفتح ریگ روان هیم بضمتین ج هیام بالکسر شتران تشنه
هیمان نعت مذکر هیمی مونث وقوم هیم وابل هیم قوله تعالی فشاربون شرب الهیم وهی الابل العطاش هیتم رفتار نیکو هیماء آمد ونقصر فوقی
فصل الیاء **یتیم** مرد بی پدر وستور بی مادر وجوهر بی نظیر ایتام یتامی ج یتم بالضم وبفتح مصدر عع ک اف ۲ ایتمت المراة
یتم یثم نبی موتم یتیم دار شد زن بتیتم یتیم کردانیدن ویقال فی سیره یتم بالتحریک ای ابطا یاسمین گلی است وهو معرب وبعضهم یجریه
یلملم مجری الجمع تقول شممت الیاسمین وهذا یاسمون وقد جاء فی الشعر یاسم **یلملم** میقات اهل الیمن لغة فی الململ **یممته** ای قصدته تیمم
قصد کردن ومالیدن دست وروی بالید بنیت عبادت قوله تعالی فتیمموا صعیدا طیبا ای اقصدوا صعیدا ویممته بالرمح ای توجهته
وقصدته دون من سواه تیمیم تیمم دادن نماز وعبادت را یمام کبوتر وحشی یمامه یکی ونام کنیزکی کبود چشم که از سه روزه راه سوار را میدید
یمم یقال ابصر من زرقاء الیمامة ویقال الیمامة بلاد کان اسمها الجو فسمیت باسم هذه المراة لکثرة ما اضیف الیها وقیل جو الیمامة والنسبة الی
یوم الیمامة یامی یم دریا وقد یم الرجل فهو میموم اذا طرح فی البحر **یمن** بالتحریک نوعی از نبات یمنه یکی **یوم** روز ایام ج واصله ایوام
یهم فادغم قال الله تعالی فی قوله تعالی اسس علی التقوی من اول یوم الایام کما تقول لقیت کل رجل ای کل الرجال ومیاومه روز مزد کردن و
یقال یوم ایوم کما یقال لیل الیل ولیلة لیلاء عبر واعن الشدة یام قبیلة از یمن ونام پسر نوح ع قال ابن السکیت ایهمان سیل وشتر
ویقال السیل والجمل الصول الهائج یتعوذ منهما یهماء دشت بی پایان ایهم مثله وایضا مرد کر ودلیر وکوه بلند ونام مردی یعنی جبلة

مرد بسیار گوشت رجل متوزم ای شدید الوطء **وسم** سمه نشان کردن وداغ کردن مع ف آ ک ۲ والهاء عوض عن الواو وسمة ک ۲ وسکونه یعنی وسم
دنبال ابروی وموی واذا امرت به قلت توسم ووسمی باران نخستین بهار ارض موسومة زمین وسمی باریده توسم علف وسمی جستن موسم بکسر
السین جای گرد آمدن هنگام حج وغیر حج توسیم بموسم حاضر شدن یقال وسّموا وعرّفوا کما یقال عیّدوا فی العید میسم بالکسر آهن داغ وجمال
وزیبائی یقال المراة ذات میسم میاسم ج علی اللفظ ومواسم علی الاصل وفلان وسیم ای حسن الوجه والسیما وقوم وسام وامراة وسیمة ونسوة
وسام وُسام وسامة بالفتح فیهما مصدر ان منه مع بضمهما وواسمت فلانا فوسمته ای غلبته بالحسن اتسام خود را به نشانی مخصوص کردن وفلانة وشم
موسوم بالخیر وقد توسمت فیه الخیر ای تفرست **وشم** نقش ونگار وشام بالکسر ج ونام شهری یقال له وشم الیمامه ورسمها ببوزن ازرق
ونقش کردن مع ف آ ک ۲ واستوشمه ای سال ان یشمه وفی الحدیث لعن الله الواشمة والمستوشمة ویقال ما عصیته وشمة ای کلمة وما اصابنا وصم
العام وشمة ای قطرة وبینهما وشیمة ای عداوة واوشم البرق لمع واوشمت الارض ظهر نباتها واوشمت فیه ای نظرت فیه **وصم** شکاف وضم
وشکاف چوب بی جدائی یقال بهذه القناة وصم ویقال لو صمت الشیء اذا شددته بسرعة وعار وعیب یقال ما فیه وصمة توصیم شکستن
اندامها وگرانی وکاهلی ویقال وصمته الحمی **وضم** بالتحریک تخته که بروی گوشت نهند یا بوریا ومانند آن وضّم مصدر منه مع ف آ
ک ۲ یقال وضمت اللحم اضمه ای وضعته علی الوضم واوضمته ای جعلت له وضما واوضمته ای وضمته ویقال للحی وضمة واحدة ای جماعة متفقا وغم
وضم وضیمة یک گروه مردم اند وبیست ناس عدد وگروهی اند که برگروهی نزول کنند یقال وضم بنو فلان علی بنی فلان اذا حلوا علیهم وضیمة وقم
من الطعام مثل وتیمة من الکلاء وطعام ماتم واستوضمت الرجل ای ظلمته وتوضم الرجل المراة اذا وقع علیها **وغم** کینه اوغام ج وخبر
غیر یقین دادن کسی را مع ف آ ک ۲ وغم علیه بالکسر ای حقد وتوغم ای اغتاظ **وقم** کشیدن عنان وباز داشتن کسی را از حاجت و
باز گردانیدن مع ف آ ک ۲ وقمه ای رده وقهره وشکستن وخوار کردن یقال وقم الله العدو ای اذله موقوم نیک اندوهگین شکسته حال وکم
وقمت الارض ای وطئت واکل نباتها فهی موقومة وربما قالوا وکمت بالکاف وکم الموکوم وتوقمت الصید ... وفلان یوقم کلامه ای یحفظه ولم
بعینه واُم حصنی درمدینه **موکوم** مثل موقوم ووکمه الامر ای حزنه وکمت الارض مثل وقمت ای وطئت **ولیمه** طعام عروسی وقد اولمت وفی ونم وهم
الحدیث اولم ولو بشاة **ونیم** الذباب گوه مگس وریدن وی مع ف آ ک ۲ **وهم** بالتحریک غلط کردن در حساب مع ک آ ف ۲ وهم بالتسکین
رفتن دل بسوی چیزی بی قصد آن مع ف آ ک ۲ توهم گمان بردن ایهام توهیم بگمان افکندن ویقال اوهم من الحساب مائة ای اسقط واوهم من صلوته
رکعة ای ترک واوهمت الشیء اذا ترکته کله اتهام تهمت نهادن کسی را اتهمه ض آ ف ۲ اهم فیه واصل التاء فیه واو علی ما ذکرنا فی وکل ویقال اتّهمت
اتهاما مثل ادّوات ادواء اتهام مثله یقال قد اتهم الرجل اذا صار به الریبة وهم ایضا شتر ضخم بزرگ وهمة مونث وراه فراخ ویقال لا وهم من کذا ای
لا بد منه **فصل الهاء هتم** بالفتح شکستن دندان از بن مع ف آ ک ۲ یقال ضربه فهتم فاه هتم لازم منه هتم بالتحریک شکسته شدن هتم هشم
دندان پیشین مع ک آ ف ۲ اهتم نعت منه ونام مردی هتامر بالضم شکسته وافتاده هر چیز **هثم** لئن ماله کما یقال قثم مع ف آ ک ۲ هیثم چوزه
عقاب ویک توده سرخ ونام مردی **هجوم** در آمدن برکسی یا چیزی بناگاه مع ف آ ض ۲ ویقال هجم الصباح وهجم الشتاء وهجمت عینه هجم
ای غارت هجم قدح بزرگ وهمه شیر بستان دوشیدن وویران کردن خانه را ریح هجوم باد که خانها ویران کند واهجمت عینه ای دمعت هجمه
کله شتر از چهل تا بیشتر وهنیده صد شتر هجمة الشتاء والصیف سختی سرما وگرما هجیمه شیر که در مشک نوریزند ثم تشربه ولا تمخضه وقیل
ماله ریب هیجمانه بالیاء وضم الجیم مروارید بزرگ ونام زنی **هدم** ویران کردن مع ف آ ک ۲ هدیم مبالغة فیه انهدام تهدم ویران هدم
شدن وتهدم علیه من الغضب ای اشتد غضبه هدم بالکسر جامه خلق اهدام ج مهدوم شیر حقنه وسطبر شده هدم بالتحریک آنچه از
کرانه چاه فرود ریده باشد ویقال دماؤهم بینهم هدم ای هدر وهدم بالسکون ایضا هدمه یک دفعه باران ناقه هدمة کسر ثانی سخت گشن هذرم
خواه وقد هدمت الناقة بالکسر مهندم باندام واندازه ومعرب **هذم** بریدن وشتاب خوردن مع ف آ ک ۲ سیف مهذم هرم
بالکسر تیغ بران هذام کلک هیذام بالیاء دلیر **هذرمه** شتاب خواندن یقال الهذرم ورده وکلک هذرم فی الکلام **هرم** بالتسکین
گیاهی از شورها هرمة یکی بعیر هارم شتری که آن گیاه خورد وابل هوارم ابن هرمة شاعری هرم بالتحریک کلان سالی مع ک آ ف ۲ اهرام متعدی
منه فهو هرم وقوم هرمی هرم ایضا نام مردی ویقال بم یولع هرمت ای نفسک وعقلک هرمان بالضم هوش وعقل یقال ماله هرمان وفلان هرثم
بیهارم خود را خرف وپیر مینماید هرمان بفتحتین بنائی در مصر یقال بنی الهرمان والنسر فی السرطان وترکت العشاء مهرج هرثم شیر ونام هرشم
مردی هرثم بالکسر مشددة المیم سنگ نرم وکوه نرم هرشمة کوسبند شیرناک **همرضم** معاکیم مبینه ومبیه هرم الضریع ما تکسر منه
یعنی ریزهای شکوفه وان گیاهی است تهرم شکسته شدن یقال تهرم السقاء اذا یبس فتکسر هزم هزیمة شکستن لشکر را مع ف آ ک ۲
انهزام لازم منه هزیمة چاه اهتزام آواز رفتار اسب وگاو بریدن گوسبند هزیم الرعد آواز رعد ومنه تهزم الرعد غیث هزم ک ۲

وبلی نکذیب وبکسر العین لغة فیه نغام بالفتح شتر مرغ وهو اسم جنس مثل حمام نعامة یکی وهو یذکر ویؤنث وایضا چوب بر بهم نهاده سر چاه ویقال شالت نعامتهم وزیر قدم ونشان که در راهها نصب کنند نعام کلّ وایضا موضع نعام ضمن لی انفنا زاد قد نعامة نام مردی واسب ابو نعامة کنیه مردی نعمة العین قریبا ویقال نعمة عین ونعم عین بالضم فیهما ونعام عین ونعامة عین بالفتح فیهما ونعمی عین کلها بمعنی ای افعل ذلک لکرامة لک وانعام ما لعینک نعامی بالضم باد دشت راست ویقال نعامات بمعنی قصار التنعان الاراک لغة نام وادی ویقال عم صباحا کلمة تحیة کانه من نعم ینعم بکسر العین فیهما تنعیم درختی تنیم موضعی بمکة انعم بالضم موضعی نغم بالفتح سخن آهسته ع بفتحها وآ ک ۲ یقال سکت فما نغم بحرف وما تنغم نغمة آواز نقم عتاب کردن بر کسی ع ف آ ک ۲ ویقال ما نقمت منه الا الاحسان ونقمت بالکسر لغة فیه وناپسند داشتن کار انتقام کینه کشیدن نقمه ک ۲ اسم فیه نقمات ونقم ج مثال کلمات وکلم ونقمة بالکسر مثال کلمة کلّ والجمع نقم ک آ ف ۲ مثال نعمة ونعم ویقال فلان میمون النقیبة وهو ابدال النقیبة نافع نام مردی نا قمیة زنی نمم سخن چینی کردن ع ف آ ض ۲ ک ۲ والاسم النمیمة وایضا نفس وحرکت یقال اسکت الله نامته ای ما ینم علیه من حرکته ونفسه وقد یهمز فیجعل من النیم نمام نعت منه نمام ایضا گیاهی خوشبو نمنمه نقش کردن وآراستن جامه ثوب منمنم ممنمه بکسر نیش سپید که بر ناخن افتد نمی شیر والدرهم الذی فیه رصاص ونحاس ویقال بها نمی ای احد نوم خواب وخواب شدن ع ک آ ف ۲ علی الاصل ویقر یفه نام ینام فهو نائم و الجمع نیام وجمع نائم نوّم علی الاصل ونیّم علی اللفظ ویقال نمت واصله نومت بکسر الواو فلما سقطت لاستثقال الحرکة علیها نقلت حرکتها الی ما قبلها وکان حق النون ان تضم لتدلّ علی الواو الساقطة کما ضمت القاف فی قلت الا انهم کسروها فرقا بین الساقط المضموم والمکسور والمفتوح واما کلت فکسروها للدلالة علی الیاء الساقطة وعلی مذهب الکسائی القیاس مستمر لانه یقول اصل قال قول بضم الواو واصل کال کیل بکسر الیاء والامر منه نم مثل خاف یخاف خف ویقال یا نومان لکثیر النوم ولا تقل رجل نومان لانه یختص بالنداء انامه تنویم بخواب کردن وخوابانیدن ویقال اخذه نوام بالضم خواب کردن تناوم خویشتن خوابیده نمودن ویقال نام وفمه فمه ای غلبه وناست السوق ای کسدت ونام الثوب ای اخلق واستنام الیه ای سکن واطمأن الیه رجل نومه بالضم مرد بی اعتبار مغفل ورجل نومة مثال همزة بسیار خواب منامه جای خواب وجامه خواب ودکان وفلان حسن النیمة مثل الجلسة لیل نائم شب آرمیده رفاعل بمعنی مفعول فیه کیوم عاصف نهم رسیدن همت در چیزی وحرص نمودن یقال نهم بکذا مجهولا فهو منهوم ای مولع به وفی الحدیث منهومان لا یشبعان منهوم بالمال ومنهوم بالعلم ونهم ینهم ف آ ک ۲ لغة فی نحم ینحم ای زجر نهم بفتحتین نیل آنچه اشتها آمدن بطعام ع ک آ ف ۲ نهم نهیم راندن ورجر نمودن در راه ستور را ع بفتحها و ف آ ک ۲ منهام ستور که براند نجلد وود والنهم ایضا الحذف بالحصا ونحوه نهیم ایضا مثل نحیم ونئیم وهو صوت الاسد والفیل ع بفتحها یقال نهم الفیل ینهم نهما ونهیما نهامی بالفتح آهنگر نهام بالضم نوعی از مرغان نیم بالکسر پوستهای ریک که از وزیدن باد شود وپوستین کهنه ودرختی وصل الواو وأم موائمة ای موافقت ومباهات وفی المثل لولا الوئام لهلک الانام وتم کوفتن وشکستن ودوبدن ع ف آ ک ۲ جنف منیم شدید الوطء کانه یثم الارض ای یدقها وثیمة علف وطعام گرد کرده وسنگ یقال ثم لها ای اجمع وثامة بالفتح گوشت آکنده شده ع بضمها وثیم نعت منه وجوم خاموش شدن از اندوه وخشم ع ف آ ک ۲ یقال ما لی اراک واجما ویقال لم اجم عنه قرعا ای لم اسکت عنه یوم وجیم ای شدید الحر وبالحاء ایضا وجم بالتحریک غار وبالتسکین بروی در افتادن وزخود وجم بالتحریک نشان در راهها صحرا اوجام ج وحام بالکسر من الدواب ان یستصعب عند الحمل وقد وحمت بالکسر وکراهیت شدن زن آبستن وحام بالفتح کل وحم بفتحتین مصدر ع ک آ ف ۲ وهی امرأة وحمی ونسوة وحامی وفی المثل وحمی ولا حبل ویقال وحمت حمها ای قصدت قصده توحیم آرزوانه زن آبستن دادن از طعام وذبح کردن وخم بالتسکین و ک ۲ وخیم ای ثقیل وخام بالکسر اوخام ج وخا وخوم گران سنگ وناگوار شدن ع بضمها یقال واخمنی فوخمته مثی وخیم ای وبی وبلده وخمه وخیمه اذا لم توافق ساکنها استیخام کران وناگوار شدن طعام وجزان توخم کل متخم ض آف ۲ علی ما ذکر فی وکله ناگوارد تخم تخمات ج وخم الرجل واتخم من الطعام واتخمه الطعام اصله اوخمه علی افعله وطعام متخمة بالفتح واصله موخمة وتقول العامة تخمة بالسکون ایضا وذم دوالهای گوشه دلو و ذمه یکی وذمت الدلو ای انقطع وذمها ع ک آ ف ۲ وگوشتها وآزنجهای رحم شتر که از ولادت باز دارد و توذیم علاج کردن آن وگوهن بند ساختن سلک را و افزون شدن یقال اوذمت علی الخمسین ای زدت علیها وذام بالکسر شکنبه وروده وذمه یکی مثل تمرة وتمار وفی حدیث علی لئن ولیتهم لانفضنهم نفض القصاب الوذام التربة ایذام واجب کردن حج بر خویشتن و دیه هدیه بیت الحرام کعبه وذائم هدایا وسم بفتحتین آماس ع بکسر ها وبوشاذ تورم شدن وارم توریم مستعد فیه وسینی بیاد کردن از تکبر وورم انفه ای غضب وأورمت الناقة ای ندم ضرعها ونصر بروی در افتادن در حزردن وذیم وزیم گوشت خشک شوساروملخ وجزان وذیم ایضا تری وسبزی گرگروه رجل لم

فراخ کوفته ومدح بزرك تلهجم بنفود درکردن بچیزی **لهذم** بریدن لهذم سنان برنده روان لهاذم ج **لهزمه** دو استخوان بیکد ۵ باسیاهی بوی یقال لهزمه الشیب خدیه ای خالطها لهزمتان بکسرتین دو تندی زیر بن کوش لهزمه یکی لهازم ج **فصل المیم موم** بالضم شمع وروغن عسل وبرسام یقال مهم الرجل فهو مموم ای مبرسم مامة نام مردی مهم یکی از حروف هجا **مهیم** بسکون الاخر کلمة استفهام یعنی حال تو وکار تو **فصل النون نأمة** آواز یقال اسکت الله نأمته ونامته بالتشدید ایضا ای نغمته وصوته نئیم نالیدن زم عع ف آ ک ۲ واواز دادن کمان وشیر **نجوم** ستارکان وبرآمدن نبات وستاره ودندان وشاخ عع ف آ ض ۲ وبید شدن بدمذهب خارجی یقال نجمت ناجمة بموضع کذا ای نبغت وفلان منجم الباطل والضلالة بفتح المیم والجیم ای معدنه منجم بالکسر اهنی که دروی زبانه تراز وباشد نجم ستاره ونبات بی ساق قوله تع والنجم والشجر یسجدان واسم علم پروین ودروی الف ولام لازم باشد قوله تع وبالنجم هم یهتدون ویقال طلع النجم واصل یقال لیس لهذا الحدیث نجم ای اصل ووقت معین ومنه سمی المنجم یعنی وقت شناس وستاره شناس ایضا انجام واشدن آسمان از ابر یقال انجمت السماء ای ما انجمت ورفتن سرما وباران تنجیم وقت وستاره شناسی کردن وپاره پاره گذاردن وام دانجم نوعی از گیاه **نخیم** رخیدن وتنحنح کودن عع ف آ ک ۲ فهو نخام نعت منه وایضا مرغابی سرخ ونام ابی **نخامه** بالضم آب بینی ودماغ وتنخم ای تنخع **ندم** ندامة بالتحریك پشیمانی عع ک آ ف ۲ تندم مثله وفی الحدیث الندم توبة اندام پشیمانی دادن ندمان بالفتح پشیمان نادم کلك ندیم حریف شراب وهمنشین بزرکان ندمان مثله وجمع الندیم ندام وجمع الندام ندامی والمراة ندمانة منادمة مصدر منه وهو مقلوب مدامنة کالقسی من القوس وجذب وجبذ وما اطیبه وایطبه وواحد وحادی وما اشبهها کثیر من کلامهم **نسیم** باد نرم عع ف آ ک ۲ یقال نسمت الریح نسیما ونسمانا نسم اول باد کرو زیدن کیرد وفی الحدیث بعثت فی نسم الساعة ای حین ابتدات واقبلت واوائلها نسم بفتحتین دم وناسه نسم ج وفی الحدیث تنکبوا الغبار منه تکون النسمة ومردم تنسم نفس زدن ودم بجود کشیدن وفی الحدیث لما تنسموا روح الحیوة ای وجدوا نسیمها وناسم ای شام منسم بکسر السین سپل شتر وسپل شتر مرغ ویقال من این منسمك ای وجهتك **تنشیم** کونه کردانیدن وبوی کرفتن کوشت ویقال یدی نشمة ک ۲ بوی ناکشت از چربش وجران ودر کار بد شدن مردم ومنه قولهم نشم الناس فی عثمان نشم بفتحتین درخت که ازوی کمان سازند وحال شدن پوست کاو وجران عع ک آ ف ۲ قلب نمش نور نشم ک ۲ ای فیه نقط بیض وسود منشم نام زنی عطاره وفی المثل اشام من عطر منشم ودانه بلسان **نظم** شعر ورشته مروارید وکروه بسیار از ملخ وستاره سرکانه از جوزا ودر کشیدن جواهر برشته وسخن در وزن وترتیب دادن عع ف آ ک ۲ تنظیم مثله نظام بالکسر رشته جواهر انتظام در کشیده وراست شدن ویقال طعنه فانتظمه ای اختله وانظمت الدجاجة اذا صار فی بطنها بیض **نعمة** بالکسر دست ودست رس ونیکی وناز ومال ومنت وانچه کرده شود از نیکوئی در حق کسی نعمی بالضم والقصر کلك وان فتحت مددت فقلت نعماء نعیم کلك ویقال ان فعلت ذلك فبها ونعمت ای نعمت الخصلة نعم وبئس یعنی نیکست وبداست وهما فعلان ماضیان لا یتصرفان تصرف سائر الافعال لانهما استعملا للحال بمعنی الماضی وفی نعم اربع لغات نعم بالفتح والکسر مع سکون الثانی نعم بکسرتین وفتح الاولی تقول نعم الرجل زید ونعمت المراة هند ونعم المراة هندة فالرجل فاعل نعم وزید مرفوع اما بان یکون مبتدأ قدم علیه خبره او بان یکون خبر مبتدأ محذوف کانك قلت نعم الرجل قیل لك من هو فقلت هو زید واذا قلت نعم رجلا کانك قلت نعم الرجل رجلا لان فاعل نعم وبئس لا یکون الا معرفة بالالف واللام او ما یضاف الی ما فیه الالف واللام ویدخل ما علیه فیجمع بین الساکنین کقوله تع فنعما هی وان شئت حرکت العین بالکسر وان شئت فتحت النون مع کسر العین تقول غسلت غسلا نعما یکتفی بما مع نعم عن صلته ای نعم ما غسلته نعم بالضم نام زنی ونازکی ونرمی ونیکوئی خلاف بؤس یقال یوم نعم ویوم بؤس والجمع انعم وابؤس نعومة نرم ونازك شدن عع بضمهما وعع ک آ ف ۲ وعع ک آ ض ۲ مرکبة من بابین مثال فضل یفضل وعع بکسرهما وهو شاذ نعمة بالفتح ای تنعم ویقال نعمه وناعمه فتنعم رجل منعام بالکسر ای مفضال ویقال ابتت ارض فلان فنعمتنی اذا وافقته ویقال انعم الله علیك من النعمة وانعم الله صباحك من النعومة وانعم له ای قال له نعم وانعم ای زاد وانعم الله بك عینا ای اقر الله عینك وکذلك نعم الله بك عینا نعمة بالضم مثل علم علما ونزه نزهة ونعمك عینا نعمان ایضا نام مردی وهو نعمان بن المنذر ملك العرب ونسب الیه شقائق النعمان لانه حماه نعم بالتحریك چارپا واحد الانعام وهی المال الراعیة واکثر ما یقع هذا الاسم علی الابل قال الفراء هو ذکر لا یؤنث یقولون هذا نعم وارد ویجمع علی نعمان مثل حمل وحملان والانعام تذکر وتؤنث قال الله تع فی موضع مما فی بطونه وفی موضع مما فی بطونها وجمع الجمع اناعیم ویراد به التکثیر فقط لان جمع الجمع انما ان یراد به التکثیر او الضروب نعم بفتحتین وسکون الاخر ای موعدة وتصدیق وجواب الاستفهام وربما ناقض بلی اذا قال الیس لی عندك ودیعة فقولك نعم تصدیق لما قبله

مجتمعة مضموم بعضها الى بعض صخرة ململمة وململمة مستديرة صلبة بالكلم والملم ميقات اهل يمن درج لم لمن وهي حرف نفي لما مضى وهي جازمة
تقول لم يقع اي لات تريد انه لم يكن ذلك الفعل منه فيما مضى من الزمان وكلا ولن حرفان للنفي الا ان لم نفي لقولك فعل ولا نفي لقولك
يفعل ولم يقع الفعل منه وما نفي لقولك هو يفعل اذا كان في حال الفعل ولن نفي لقولك سيفعل ولما ايضا حرف الجزم والم والما
كلا ولما اصله لم ما وهي نفي لقولك قد فعل تقول للرجل قد مات فلان فيقول لما يمت وهو يقع موقع لم يقال اتيتك ولما اصل
اليك اي لم اصل اليك وقد يتغير معناها عن معنى لم فيكون جوابا وسببا لما وقع ولما لم يقع تقول ضربته لما ذهب ولما لم يذهب وقد
قد يختزل الفعل بعده تقول قاربت المكان ولما تريد ولما ادخل ولا يجوز ان يختزل الفعل بعد لم واما قوله تع وان كلا لما ليوفينهم
بالتشديد قال الفراء اصله لمن ما فلما كثرت فيه الميمات حذفت منها واحدة وقرء الزهري لما بالتنوين اي جميعا ويحتمل ان يكون اصله
لمن من فحذفت منها احدى الميمات وقول من قال لما بمعنى الا فليس يعرف في اللغة لم حرا وهو حرف يستفهم به تقول لم ذهبت والاصل
لما فحذفت الالف قوله تع عفا الله عنك لم اذنت لهم وتدخل الهاء عليه في الوقف فتقول لمه لوم نكوهيدن تعوف احزم لومة
كلا ملامة نكوهش ملاوم ج يقال لامه ولومه ايضا للمبالغة فهو ملوم وذلك لائم لوم ج لائمه لومي نكوهش لامه كاري ملامت نالك
ورزه الامة سزاوار ملامت شدن وملامت كردن وفي المثل رب لائم مليم ويقال استلام الرجل الى الناس اي استذم ملاومة بكديكررا
نكوهيدن تلاوم كذلك تلوم انتظار ودرنك رجل لومة بالضم اي ملوم ولومة مثال همزة نكوهنده مثل هزاة وهزاة الاول مفعول والثاني
فاعل لام الانسان شخصه اللام حرف من حروف الزيادة وهي على ضربين متحركة وساكنة فاللامات المتحركة ثلث لام الامر للغائب كقولهم
ليقم زيد بالكسر وربما امروا بها المخاطب وقرئ فبذلك فلتفرحوا بالتاء خطابا وقد يجوز حذف لام الامر في الشعر كقوله ع الت
الويل حر الوجه او يبك من بكى اراد ليبك وكذلك لام امر المواجهة كقوله ع قلت لبواب لديه دارها تاذن فاني حموها وجارها اراد
لتاذن فحذف اللام وكسر التاء على لغة من يقول انت تعلم ولام التوكيد فهو على خمسة اضرب منها لام الابتداء كقولك لزيد افضل
من عمرو ومنها التي تدخل في خبر ان المشددة والمخففة كقوله تع ان ربك لبالمرصاد وان كانت لكبيرة ومنها التي تكون جوابا للو ولولا
كقوله تع لو تزيلوا لعذبنا الذين كفروا ولولا انتم لكنا مؤمنين ومنها التي تكون في الفعل المستقبل المؤكد بالنون كقوله تع ليسجنن
وليكونن من الصاغرين ومنها لام جواب القسم وجميع لامات التوكيد تصلح ان تكون جوابا للقسم كقوله تع وان منكم لمن ليبطئن
فاللام الاولى للتوكيد والثانية جواب لان المقسم جملة توصل باخرى وهي المقسم عليه لتوكيد الثانية بالاولى ويربطون بين الجملتين
بحرف ان المكسورة المشددة واللام المعترض وهما بمعنى واحد كقولك والله ان زيدا خير منك ووالله لزيد خير منك وقولك والله
ليقومن زيد اذا ادخلوا لام القسم على فعل مستقبل ادخلوا في اخره النون شديدة او خفيفة لتاكيد الاستقبال واخراجه عن الحال
لابد من ذلك ويحرف ان الخفيفة المكسورة وما وهما بمعنى كقولك والله ان فعلت ووالله ما فعلت ويحرف لا كقولك والله لا نفعل
ولا يتصل الحلف بالمحلوف الا باحد هذه الحروف الخمسة وقد تحذف وهي مرادة والثالث لام الاضافة وهي على ثمانية اضرب منها
ما للملك كقولك المال لزيد ومنها لام الاختصاص كقولك اخ لزيد ومنها لام الاستغاثة كقول الشاعر يا للرجال ليوم الاربعاء
اما ينفك يحدث لي بعد النهي طربا واللامان جميعا للجر لكنهم فتحوا الاولى وكسروا الثانية للفرق بين المستغاث به والمستغاث له وقد
يحذفون المستغاث به يقولون يا للماء بالكسر اي يا قوم للماء ادعوكم فان عطفت على المستغاث به بلام اخرى كسرتها لانك قد امنت اللبس
بالعطف كقول الشاعر يا للكهول وللشبان للعجب وكقول الاخر يا لبكر انشروا لي كليبا وقال بعضهم اصله يا آل بكر فخفف بحذف الهمزة
ومنها لام التعجب مفتوحة كقولهم يا للعجب اي يا عجب احضر فهذا اوانك ومنها لام العلة بمعنى كي كقوله تع لتكونوا شهداء على الناس
اي لتكونوا وضربته ليتادب اي لكي يتادب ومنها لام العاقبة كقول الشاعر ع فللموت تغذو الوالدات سخالها اي عاقبته ذلك ومنها
لام الجحد ولا تصحب الا النفي كقوله تع وما كان الله ليعذبهم اي لان يعذبهم ومنها لام التاريخ كقولك كتبت لثلث خلون اي بعد
ثلث من الشهر واما اللامات الساكنة فعلى ضربين احدهما لام التعريف ولسكونها ادخلت عليها الف الوصل ليصح الابتداء بها واذا عطف
الا بل بالوصل كقولك هو الرجل والثاني لام الامر اذا ابتدأت بها كانت مكسورة وان ادخلت عليها حرفا من حروف العطف جاز
فيه الكسر والتسكين كقوله تع وليحكم اهل الانجيل لهم فرو خوردن ع كافت لهوم بالفتح ناقة شير بالان ومرد سخي واسب نكو
لهام لشكر بسيار لهيم سختي ام اللهيم فرس لهم مثال خضم اسب كزنده از اسبان وشكرف ومرد بسيار عطا وقول الشاعر ع لاهم لا
ادري وانت الداري يريد اللهم اي بار خدا والميم المشددة فيه عوض من ياء النداء لان معناه يا الله ملهم بالفتح موضع الهام در
دل افكندن وانچه در دل افكندند يقال الهمه الله واستلهمنا الله الالهام همه شير بسيار خوردن بچه طفل لهجم بالفتح راه

لوم

لهم

لهجم

لجاماً ويقال لجآء فلان وقد لفظ لجامه اذا انصرف من حاجته مجهوداً من الاعياء والعطش ملجم نام مردی **لحم** گوشت لحم اخص لحم
لحام لحوم لحمان بالضم ج لحم بالضم خویشی و پیوند کردن پاس و سوی بضم و بفتح و گوشت صید باز که او را خورانند ملحمه فتنه و حرب بزرگ واستلحم
الرجل اى احتوشه العدو فى القتال ملحم بالضم نوعى از جامها مثل لحمة سنجر یعنی شکستگی که بگوشت رسیده باشد رجل ملحم اى مرزوق الصيد
ملاحمه بر چسبانیدن دو چیز را جبل ملاحم مشدود القتل ملحم بالقوم اى ملصق لحیم کشته وقد لحم اى قتل و گوشت ناک و منه لحم الرجل
بالضم فهو لحيم ولحم بالكسر اى اشتهى اللحم فهو لحم ولحمت القوم الحمهم اى اطعمتهم اللحم لحام كلاء لاحم نعت منه وايضا ذو لحم مثل تامر ولابن
لحام گوشت فروش ولحمت العظم الحمه بالضم اذا عرقته الحام ساکن شدن ستور و کسی را بعوض کسی دشنام دادن و پیوند کردن جامه را
وفى المثل الحم ما اسديت اى تمم ما ابتدأته و با گوشت بسیار شدن مردم و دانه اکنده شدن خوشه و کشش کردن بحرب يقال الحمت
الحرب فالتحمت و سر استوار کردن جراحت **لخم** حي از يمن لخم بالضم نوعی از ماهی يقال له الكوسج **لدم** او از سنگ و چیزی که بر زمین لخم لدم
افتد و در پی کردن جامه را تلديم مثله ثوب ملدم ولديم اى مرقع و زدن ع ف آ ک ۲ وفى الحديث والله لا اكون مثل الضبع تسمع اللدم
حتى تخرج فتصاد فهو لادم وقوم لدم نعت منه مثال خادم وخدم و دیگ بر زدن و کوناج را بکف زدن تا پهن شود التدام اضطراب کردن
و بر سینه زدن زنان در نوحه لدام بالكسر پارهای در پی کردن جامه و موزه تلدم کهنه شدن جامه و موزه و در پی کردن بر جامه و پاره زدن
بر موزه لازم متعدی الدمت عليه الحمى اى دامت ام ملدم بالکسر کنیت تب ملدم ایضا مرد احمق گران استخوان و سنگ که دانه خرما بوی کوبند
بجهت علف ستور ملدام مثله لدم بالتحريك حرمتهای خویشان ويقول العرب اللدم اللدم اذا اراد والتوكيد المخالفة اى حرمتنا
حرمتكم وبيتنا بيتكم لا فرق بيننا **لذم** لازم بودن بجائی ع ع ک اف ۲ و شگفت نمودن چیزی کسی را يقال لذمه الشيء اى اعجبه الذام لذم
ترغيب کردن کسی را يقال الذمه به اى اولع به فهو ملذم به و لازم کردانیدن **لزوم** بالضم لازم بودن چیزی را ع ع ک اف ۲ يقال لزمت لزم
الشيء ولزمت به ولازمته لزاما وملازمة لزام ايضا ملازم ويقال صار كذا وكذا ضربة لازم لغة فى ضربة لازب الزام در کردن کسی کردن
کاری والتزام دست بگردن زدن ويقال الزمه الشيء فالتزمه ويقال سبتة سبتة تكون لزاما مثل قطام ملزم بالكسر نوعی از دست افزار ستو رنگو
وصيقلی **لطم** طپانچه زدن ع ف آ ک ۲ وفى المثل لو ذات سوار لطمتني قالته امرأة لطمتها من ليست لها بكفو لطيم اسب سپید روی لطم
وايضا بگروی سپید ومنه يقال الطم الفرس مجهولا فهو لطيم وخد ملطم شدد للكثرة انكريد و مادر او مرده باشد و شتر بچه سهیل بدو
يقال انه فصيل اذا طلع سهيل اخذه الراعي وقال لا ترى سهيلا والله لا تذوق عندى قطرة ثم لطمه ونحاه وهم اسبان رهان لطيمه ستور که
بار درخت عطر برای برداشته باشد و بازار عطاران لطيمة المسك طبلة مشك ويقال بالة لطيمة ولاطمة فلانا لطاما التطام بر هم زدن
موج **تلعثم** الرجل فى الامر اذا تمكث وتأنى وقال الخليل نكل عنه وتبصره **لعام** بالضم کفک دهان شتر ملاغم کرد اگرد دهان لعثم
دهان وتلغمت بالطيب اذا جعلته فى الملاغم ويقال فى جواب قولك متى المسير تلغموا بيوم السبت یعنی ذکر وه واشتقاقه من انهم حركوا لغم
ملاغمهم به قال الكسائی لغمت الغم اذا اخبرت صاحبك بشيء لا تستيقنه لغم مصدر منه ع ع بفتحهما **لفام** بالكسر روی بند يقال لفم
لفمت المرأة وجهها بلفامها اى نقبته ولفمت وتلفمت هو التفمت اى شددت اللفام قال الاصمعى اذا كان النقاب على الفم فهو اللفام و
اللثام وقال ابو زيد تلفمت تلفما اذا اخذت عمامة على فيك شبه النقاب ولم تبلغ بها ارنبة الانف ولا مارنه قال وبنو تميم يقول فى هذا
المعنى تلثمت تلثما فاذا انتهى الى الانف وغشيه فهو النقاب **لقم** بفتحتين میانه راه لقم بالتسكين دهانه راه بستن ع ع ف اض ۲ لقم
التقام فرو خوردن لقمه ولقمتها بالكسر لقما وتلقمتها اذا ابتلعتها فى مهلة ولقمت غيرى تلقيما والقمته ورجل تلقامة كثير اللقم لقمان لكم لم
نام حکیمی **لكم** مشت زدن ع ع ف اض ۲ ملكمة كلبچه بدست باز برده لكام بالضم والتشديد کوهی ملكوم نام ابی بمکه لم ن
جمع آوردن و نیکو کردن يقال لم الله شعثه اى اصلح وجمع ما تفرق من اموره ومنه قولهم ان داركم لمومة اى تلم الناس وترتهم و خورد
بجثن خود و یاران خود ومنه قوله تعالى وتاكلون التراث اكلا لما اى نصيبكم ونصيب صاحبكم قال ابو عبيدة يقال لممته اجمع حتى اتيت
على آخره المام فرود آمدن يقال الم به اى نزل به غلام ملم نزدیك بلوغ وفى الحديث وان مما ينبت الربيع ما يقتل حبطا او يلم اى
يقرب من ذلك و گناه صغیره کردن ومنه قول من قال شعر ان تغفر اللهم فاغفر جما واى عبد لك لا الما لمم بفتحتين نزدیك
و نزدیکی بگناه قوله تعالى الذين يجتنبون كبائر الاثم والفواحش الا اللمم و نوعی از جنون و رجل ملموم اى به لمم اى جنون لمة ايضا
الجنون يقال اصابته من الجن لمة وهو المس و چیزی اندك ويقال اعيذه من حادثات اللمة فيقال هى الدهر والشدة وانشد الفراء
شعر على صروف الدهر او دولاتها يديلنا اللمة من لماتها ملمة واقعه ونازلة كلها بمعنى ملمات ج عين لامة چشم زخم يقال اعيذه
من كل هامة ولامة لمه بالكسر موی بچه لمم ج لمام لك ويقال ذو لمة لماما بمعنى گاه گاه ململة الفيل خرطومه وكتيبة ململة وملمومة

مکرمة بضم الرآء بزرکی مکارم ج ارض مکرمة زمین صالح مریبات را مکرم کلث قال الکسائی لم یجی مفعل للمذکر الا حرفان نادران لا یقاس
علیهما مکرم ومعون وقال الفراء هو جمع مکرمة ومعونة اکرومة من کرم کا عجوبة من عجب تکرم کرم نمودن بتکلف اکرام کرامی کردن تکریم
مثل د فرزندان کریم اوردن والاسم الکرامة وهی ایض سرپوش خم استکرام بزرکواری بدست اوردن وچیزی نفیس کرامی پیدا کردن وفی
المثل استکرمت فاربط کرَدم کوتاه سطبر کردمة دویدن کوتاه ودویدن حز کردة مثله کرزم کرزن تبر کوزیم کوزین بکسرتین
مثله کرکم بالضم زعفران کرکمة قطعة منه کزم بدندان پیش شکستن عع ف آ ک ۲ کزم بفتحتین کوتاهی وسطبری لب و کوتاهی
بینی وانکشتان یقال فرس اکزم وانفا اکزم وید کزما کزوم بالفتح ناقه که هیچ دندانش نماند از پیری کسم بدست مالیدن ویا لیـ
کردن چیزی خشک را عع ف آ ک ۲ کیسوم علف خشک بسیار خیل اکاسم تکادس یرکب بعضها بعضا من الکثرة ابو یکسوم الحبشی صاحب الفیل
کشم بفتحتین نقصان در خلقت و حسب رجل اکشم نعت منه یقال احد جانبیه وانف واحزمها اکشم اذا کان ابو حرا وامه امة کشم از
بن بیخ بریدن عع ف آ ک ۲ کظم خشم فرو خوردن رجل کظیم فرو خورنده غیظ مکظوم فرو خورده کظیم ایض کلیدان کظوم بالضم
خاموش بودن عع ف آ ک ۲ واز نشخوار باز ایستادن شتر یقال اری الابل کظوما لا تجتر وقوم کظم ای ساکتون ویقال اخذت بکظمه ای
بمخرج نفسه کظام ج کاظمة موضع کظامة بالکسر چاهی پهلوی چاهی که ابراه هر دو یکی باشد وحلقه سر عمود ترازو کردشته بر وی بند
وپیکه بر سرهای تیر زنند ودوال که بر کمان بندند کعام بالکسر پیفوز بند شتر یقال کعمت البعیر فهو مکعوم وکعمت الوعاء اذا
شددت راسه وکعمه الخوف فلا یرجع مکاعمة بوسه دادن یقال کعمها وکاعمها اذا التقم فاها فی التقبیل کلام سخن بافائده یقع علی
القلیل والکثیر وقیل فی حد الکلام انه صفة یتمکن بها الحی من الاعلام فی نفسه تارة بواسطة الاصوات المقطعة وتارة بواسطة الکتابة وتارة
بواسطة الاشارة کلمة ف آ ک ۲ یک سخن کلم کلمات ج کلمة بالفتح والکسر وسکون ۲ کلث ثلث لغات مثال کبد وکبد کبد ویک قصیدة
تمام کلیم هم سخن تکلیم کلام بالکسر والتشدید سخن کفتن مثال کذبته تکذیبا وکذابا ویقال تکلمت کلمة وبکلمة وکالمته ای جاوبته ویقال
کانا متصارمین فاصبحا یتکالمان ولا تقل یتکلمان وما ابدء متکلما بفتح اللام ای موضع کلام کلمتی بالفتح والکسر سخن کوی وفصیح کلم
بالفتح خستکی وخسته کردن کلوم کلام خستکیها یقال کلمته کلما وقری قوله تم اخرجنا لهم دابة من الارض تکلمهم ای تجرحهم تکلیم ایض
جراحت کردن کلمة الله نام عیسی کلثوم بالضم بر کوشت روی ورخسار کلثمة کوشت کرد اوردن روی امراة مکلثمة نعت منه ام کلثوم نام
زنی کم بالضم استین اکمام کممة ج کمة بالضم کلاه کرد کم کامة بالکسر غلاف شکوفه کمام اکمة اکام ج اکامیم جمع الجمع کمت النخلة فهی
مکمومة وکم الفسیل اذا استر بشیء فهو مکموم ویقال اکمت النخلة وکممت ای اخرجت کمامها کمام کامة وبکسرهما ایض مایکم به فم البعیر لئلا یعض
کممت الحب پوشیدم سر خم را واکمت القمیص جعلت له کما کمکام بالفتح کرد اندام کم چند و هو اسم ناقص مبنی علی السکون وله موضعان
الاستفهام والخبر تقول فی الاستفهام کم رجلا عندک نصبت ما بعده علی التمیز وفی الخبر کم درهم انفقت یرید الکثیر خفضت ما بعده
کما تخفض برب لانه للتقلیل وهذا للتکثیر وان شئت نصبت ما بعده وان جعلته اسما تاما شددت اخره وصرفته فقلت اکثرت من الکم
وهو الکمیة کوم کومة برجستن اسب وماننده ان بر ماده بان عع ف آ ض ۲ کومة بالضم من تراب مثل صبرة من طعام یقال کومت کومة
اذا جمعت قطعة من تراب ورفعت راسها کوما ناقه بزرک کوهان کوم بالضم کله از شتر کیمیا بالکسر اصل زر وسیم سیف کهام
بالفتح کند لسان کهام کلث فرس کهام کاهل رجل کهام وکهیم مرد کلان سال قوم کهام ایض الکمه بصره ای کل ورق فصل ۲ اللام لئیم
ناکس وبخیل لوم بالضم مصدر منه عع بضمها ملأمة ولأمة علی مفعلة وفعالة کلث ویقال للرجل یاملأمان خلاف یامکرمان ملائم ملا آم ۵
بالقصر والمد انکه عذر ناکسان خواهد الام کاری کردن که بان ناکس خوانند لوامة بالضم ساختکی اماج وانچه از متاع خانه بعاریت دهند
از نغری آن لامة زره لؤم ج ویلیق ایض لؤم کلث استلاء یوشیدن زره ملأم بالتشدید زره دار ای مدرع لأم نام مردی لؤام بالعتم
پرهای راست کرده تیر ومنه لامت السهم الأم وسهم لأم ای علیه ریش ویقال لامت الجرح والصدع استوار کردم جراحت را وکفتیر
کردم کفتکی را التام کفتیر کرفتن وسر استوار کردن جراحت ملتئم نعت منه ملأمة سازداری وصلح کردن میان قوم والتام الشیئان
ای اتفقا طعام ملائم سازدار وفی الحدیث لیتزوج الرجل لمته بالضم والتخفیف ای مثله وشکله والهاء عوض عن الهمزة لیم بالکسر صلح
واتفاق میان دو کس وبالتلیین ایض لتم زدن بر سوراخ بینی عع ف آ ض ۲ وک ۲ لثم بوسه دادن عع ک آ ف ۲ وبالعکس
ایض قال لثمت فاها ای قبلتها ودهان بند نهادن عع ف آ ک ۲ یقال لثمت المراة تلثم لثما والتثمت وتلثمت اذا شدت اللثام وهی
حسنة اللثمة وکوفتن شتر سنک را سپل وخف ملثم الذی یصک الحجارة وشکستن وخون آلود کردن سنک سپل شتر را ملثوم نعت منه
لثم بالضم جمع لاثم لثام بالکسر دهان بند لجام بالکسر لکام فارسی معرب وانچه بوقت حیض بندند زنان وفی الحدیث تلجمی ای شدی

کردم کرزم
کرکم
کسم
کشم
کظم
کعم
کلم
کلثم
کمم
کوم
کهم
لؤم
لتم لثم
لجم

وذكر في باب الحآء **قليذم** بفتحات چاه بسيار آب **قلهذم** دریای بزرگ وایضاً سبک **قمه** بالكسر بالای مرد يقال فلان حسن القمة
والقامة والقومية بمعنی و گروهی از مردم قامه کلک و ثاد سر و بالای هر چیز مقمه لبهای گاو و گوسفند و مانند آن و بالفتح لغة وجاروب
البيت ای کنسته عع ف أض ٢ قمامه بالضم خاکروبه قمام ج قميم تره خشك وقمت الشاة من الارض واقتمتها ای اكلت من المقمة ثم يستعار
فيقال اقتم الرجل ما على الخوان وقمه ای اكله كله فهو رجل مقم واقم الفحل الابل ضربها كلها حتى قمت ويقال شد الفرس على الحجر فقمها يعنی
سخت کرد بر ما دیان و بر آمد وتقممه ای تتبع القمامات وقمقم الله عصبه ای جمعه وقبضه قمقم بضمتين كاسه وفي المثل على هذا دار
القمقم ای الی هذا صار معنی الخبر يضرب للرجل اذا كان خبيرا بالامر وكل قولهم على يدي دار الحديث والجمع قماقم ويقال سيد قماقم بالضم
مهتر باخیر قمقام دریا و مهتر و کار بزرگ و عدد بسیار قمقمان بالضم مثل وکنه ریزه ونوعی از شپش قمقامه یکی **قنم** بفتحتين بوی
روغن و چربش و زيت يقال موبذ بی قنمه ویذی من الزيت قنمة وقنم السقاء ای بمه بوی کرفت عع ک آف ٢ وقنم الجوز تباه شد فهو
قانم ای فاسد والاقانيم الاصول واحدها اقنوم **قوم** کروه از مردان نه زنان قوله تع لا يسخر قوم من قوم وقوله تع ولا نساء من نساء
وربما دخلت النساء فيه للتبعية اقوام ج اقاوم جمع الجمع وهو يذكر ويؤنث لان اسماء الجموع التي لا واحد لها من لفظها اذا كانت للادميين
يذكر ويؤنث مثل رهط ونفر وقوم قوله تع وكذب به قومك وقال تع كذبت قبلهم قوم نوح ذكر وانث ولم يدخل الهاء في تصغيره يقال
قويم ورهيط ونفير ويدخل الهاء فيما يكون لغير الادميين مثل الابل والغنم لان التانيث لازم له وقد مر الكلام في غنم قيام بالكسر برخواستن
عع ف أض ٢ قومة يكبار خواستن ودرواشدن ميان ركوع وسجود وقام بامر كذا وقام الماء اي جمد وقامت الدابة اي وقفت من الكلال
وقامت السوق اي كسدت وقال الفراء قامت السوق نفقت وقاومه في المصارعة وغيرها برابری کرد با او ونقاوموا في الحرب اي قام
بعضهم لبعض اقامه آرام کردن بجائی والهاء عوض من عين الفعل لان اصله اقوام وبرخيزانيدن وپيوسته بر پای داشتن قوله تعالى
يقيمون الصلوة اي يواظبون عليها مقامه بالضم مثله وبالفتح مجلس وگروهی از مردم مقام بالفتح والضم قد يكون كل واحد منهما بمعنی
الاقامة وبمعنی موضع القيام لانك اذا جعلته من قام يقوم فمفتوح وان جعلته من اقام يقيم فمضموم لان الفعل اذا جاوز الثلثة فالموضع
مضموم الميم لانه مشبه ببنات الاربع نحو دحرج يقال هذا مدحرجنا وقوله تع لا مقام لكم بالضم اي لا اقامة لكم وبالفتح اي لا موضع لكم
وقوله تع حسنت مستقرا ومقاما اي موضعا قيمة بالكسر ارز هر چیز قيم ک آف ٢ ج واصله الواو لانه يقوم مقام الشئ قومت السلعة و
استقمتها بمعنی کردم رخت را استقامه راست ایستادن قوله تع فاستقيموا اليه اي في التوجه الى الله تع دون الالهة وقومت الشئ فهو قويم
اي مستقيم وما اقومه شاذ وقوله تع فاستقيموا اليه اي في التوجه الى الله تع دون الالهة وقومت الشئ فهو قويم اي مستقيم وما اقومه
شاذ وقوله تع وذلك دين القيمة انما انثه لانه اراد به الملة الحنيفية قوام بالفتح راستی قوله تع وكان بين ذلك قواما وبالای قوم مثله
قوام الامر بالكسر نظام وعماده يقال فلان قوام اهله وقيامهم وهو الذي يقيم شأنهم ومنه قوله تع ولا تؤتوا السفهاء اموالكم التي جعل الله
لكم قياما وقوام الامر بالكسر ايضا ملاكه الذي يقوم به وبفتح ايضا قامه بكره دلو با تمام ساخت وی قيم ک آف ٢ ج مثل تارة وتير قامة الانسان
بالای مردم ويجمع على قامات وقيم مثل تارات وتير قائم السيف وقائمته قبضه تيغ قائمة ايضا يكی از چهار دست و پای ستور قوائم جمع
مقوم بالكسر چوبی که از آن کیرند در سر اماج قوام بالضم بیماری در قوائم ستور قيوم نامی از نامهای عزوجل وقرء عمر الحي القيام وهو
لغة فيه يوم القيمة روز رستخیز **اقهام** ناباستن از طعام واز کسی واقهمت السماء اذا انقشع الغيم **فصل الكاف** **كتم**
کتمان بپنهان داشتن عع ف أض ٢ اكتتام كذلك تكتيم مبالغة فيه استكتام نهان داشتن خواستن مكاتمة سر خود را نهان داشتن از کسی
يقال كاتمني سره سر كاتم اي مكتوم وسحاب مكتتم بالكسر اي لا رعد فيه رجل كتمة مثال همزة پنهان نکاهدارنده ويقال للفرس اذا ضاق
منخره عن نفسه قد كتم الربو ويقال منخره واسع لا يكتم الربو كتوم بالفتح کمان سوفار نا کرده ناقه کتوم انکه وقت بر نشستن بانک نکند
خرز كتيم وسقاء كتيم در درمشک که آب از وی بیرون نیاید كتم بفتحتين گیاهی کتمان بالضم نام کوهی کاتمه قبیله **كثم** بر کردن مثل
الكثم فراخ شکم وسیر شکم کثم بازداشتن از کاری عع ف أض ٢ اكثم ایضا نام مردی **كدم** کزیدن عع ف أض ٢ و ک ٢ و درختن با هن
مكدم کزیده کدامه باقی هر چیز که خورده باشند ويقال ما للبعير كدمة اذا لم يكن به اثرة ولا وسم **كرم** بالتحريك جوانمردی و مردمی
وعزیزی نقیض لوم عع بضمتين فهو كريم وهم كرام وكرماء وهن كرائم ويقال رجل كرم وهم وهي وهن كرم ايضا على المصدر وكرام
بالضم مثل كريم فاذا افرط في الكرم يقال كرام بالتشديد كراموج والكرام الصفوح وكرم السحاب اذا جاء بالغيث ويقال في التعجب
ما اكرمه وهو شاذ ويا مكرمان بفتح الراء نقيض ملامان کارمه فكرمته اكرمها اي فاخرته في الكرم فغلبته فيه وقرئ في قوله تع ومن يهن الله
فما له من مكرم بفتح الراء اي اكرام وهو مصدر مثل مخرج ومدخل كرم زده وجميل يقال رأيت في عنقها كرما حسنا من لؤلؤ كرمه تسدی سر سر ين

مکرم

مقدام مقدامة بالكسر يك مبارز ويقال ضرب فركب مقاديمه اى وقع على وجهه واستقدم وتقدم بمعنى ويقال هو جرى المقدم بالفتح اى
جرى عند الاقدام مقدم العين بكسر الدال ما يلى الانف يعنى كنج چشم كه موخرها ما يلى الصدغ يعنى دنباله چشم ويقال مشطتها المقدمة وهى
مشطة قوادم الطير مقاديم زيشه يعنى پرهاى دراز بال مرغ وهى عشرة فى كل جناح الواحدة قادمة وهى القدامى ايضا قادم الانسان راسه
قيدوم الجبل انفه ومن كل شئ صدره ووجهه مقدمة نقيض موخرة مقدمة الجيش بكسر الدال پيش لشكر تقدمة بضم التاء والدال مشددة
الياء اسم فى التقدمة پيش شدن يقال مضى القوم التقدمة يقدم بالياء نام مردى قدام بالضم والتشديد پيش قديديمة وقديديمة
مصغرة وهما شاذان وباز آيندكان از سفر قادمان قادمتان دو پستان پيش قادمة الرحل وفيه ست لغات مقدم ومقدمة بكسر الدال
مخففة ومقدّم مقدّمة بفتح الدال مشددة وقادم وقادمة كلت هذه اللغات كلها فى آخرة الرحل مدوم بالفتح ميشه قدم بضمتين ج و
جمع القدم قدائم ونام جائى قذم مثال مجف محت ونيز بود انقذم اى اسرع قذمت له من المال مثل قثمت ورجل قذم مثل قثم و
رجل فضم مثال حطم اذا كان سيدا يعطى الكثير من المال ويأخذ الكثير مقرم بفتح الراء اشتر كرامى كه بروى بار نكنند وبجهة كشى بداند
او را بجهت آنكه فربه شود وبكشند او را يقال اقرمته فهو مقرم قرم مثله ومنه قيل السيد القوم قرم مقرم تشبيها بذلك قرمه قرامه بالفتح
پاره چرم بريده كه از بينى شتر او بكان باشد بجهت نشان يقال قرمت البعير وهو مقروم قرم قروم بخت بخوردن آمدن كودك وبچه شود
قع ف آص ? تقرم مثله قرامة بالضم نان سوخته بر تنور مانده وعيب قرم بالتحريك آرزوى گوشت آمدن مردم را قع ك آف ? صلته بالى
قرام بالكسر پرده با نقش مقرم مقرمة مثله ويقال استقرم بكر فلان قبل اناه اى صار قرما قردمانى بضمتين داروى قردمانى قباى آزده بجهة
آكنده بجهت حرب ويقال ذهبوا شعاليل بقرذحمة بكسر القاف وسكون الحاء اى تفرقوا قرزوم بضمتين تخته كفش دوزان ج
قرشوم بالضم كنه بزرك قرطم تخم عصفر قرطم مثله مقرتم بفتح القاف كودك شيرزده قزم بالتحريك فرومايكى وفرومايكان
يستوى فيه الواحد والجمع والذكر والانثى لانه فى الاصل مصدر والقزم اردأ المال وشاة قزمة قزام بالكسر فرومايكان قسم بخش كردن
قع ف آك ? مقسم موضع آن يقال قسمت الشئ فانقسم واندازه كردن ونوبت ميان زنان نگاه داشتن مقسم بالكسر نام مردى قسم بالكسر
بهره قسم بفتحتين سوگند مقسم بالضم مثله وايضا موضع القسم اقسمت اى حلفت يقال اصله من القسامة وهى الايمان تقسم على الاولياء فى الدم
قسمة بفتحتين وكسره روى قسام بالفتح خوبى قع بضمها يقال هو قسيم الوجه ومقسم الوجه بالتشديد قسام ايضا شدت گرما ووشى مقسم اى
محسن ويقال قاسمه اى حلف له قوله تعم وقاسمهما انى لكما لمن الناصحين وقاسمه المال وتقاسما واقتسماه بخش كردند والاسم القسمة وتقسمهم الدهر
اى فرقهم فتقسموا اى تفرقوا متعد لازم والتقسيم التفريق واستقسم اى طلب القسم بالازلام قوله تعم وان تستقسموا بالازلام قسامى بالفتح
آنكه جامه را در نورد قشم خوردن وكفايت بى بجهت بافتن قع ف آك ? وقشمت الطعام اذا نقيت منه الردى وما اصاب الابل
عنه مقشما بالفتح اى لم تصب ما ترعاه قشم بالكسر تن وگوشت يقال دابة قد ذهب قشمها اى ناحلة قشم بفتحتين غوره ? اوچيره جوان كه بدان
مزه كيرند ويقال اصاب النخل القشام بالضم اذا انتقض ما عليه من البسر اقشام قشام مرا فى مانده خوان قشام ايضا نام مردى قشعم بالفتح
كركس پير ومرد پير ام قشعم مرك وبلا قشعمان بضمتين كركس بزه بزرك قصم شكستن بجدائى قع ف آك ? انقصام لازم منه تقصم كلت
انقصم منه دندان شكسته قصام آنچه بر شاخ شكسته قصمة بالكسر پاره شكسته وجدا شده قصمة بالفتح پا برزدبان رجل قصم ك ? سريع الانكسار
قصم ص اف ? مثال قثم آنكه هر چه ببيند پاره پاره كند قصيمة ريك توده با درخت قصيم ج قصوم كياهى قضم خوردن ستور علف را
وخاييدن وخوردن چيزى خشك ودبره كه بكرانهاى دندان كفايت شود قع ك آف ? ويقال ما ذقت قضاما بالفتح اى شيئا قال اعرابى
ان هذه بلاد مقضم وليست ببلاد مخضم والخضم اكل بجميع الفم والقضم دون ذلك وقولهم يبلغ الخضم بالقضم اى ان … الغاية البعيدة تدرك
بالرفق قضم بفتحتين جمع قضيم وهو الجلد الابيض الذى يكتب فيه قضيم ايضا علف ستور وجوا قضمت الدابة اى علفتها القضيم قضم ك ?
تيغ كه روزكار در آمده باشد ودندانها فرو ريخته وفى مضاربه قضم بالتحريك اى تكسر قطم گزيدن وچشيدن قع ف آك ? قطم بالتحريك
تيزى شهوة وآرزوى گوشت رجل قطم ك ? اى شهوان اللحم والجماع ويقال قطم الفحل الى الضراب وقطم الصقر الى اللحم قطامى بالضم لقب
شاعرى وچرغ وبالفتح ايضا كلت مقطم بفتح الطاء كوهى بمصر قطام نام زنى … الحجاز يبنونه على الكسر فى كل حال واهل نجد يجرونه مجرى
ما لا ينصرف وقد ذكرناه فى رقاش فى باب الشين اقعنسة الجنباء لذعتد قعم الرجل اى اصيب بداء يقال قعم بفتحتين كوژى بينى قلم
ناخن چيدن قع ف آك ? تقليم كلت للمبالغة قلامة بالضم چيدكى ناخن … م الظفر ضعيف كليل الظفر مثله قلم بالتحريك خامه تراشيده
وتير قمار وكارد ونيز كوسفند وجز آن اقلم بالكسر اقاليم ج قلام بالـ … التشديد نوعى از شوركياه مقلم بالكسر غلاف قضيب شتر مقلمة
قلمدان مقالم الرمح كعبهاى نيزه بوقلمون بفتحتين نوعى از جامها كه در روم خيزد ويتلون الوانا للعيون قلحم بالكسر كلان سال هيم زانده

فیام بلا همز و کلمه نه بر هودج در کشند فوم ج **فحم** انگشت فحمة یکی و ندیحرک فحیم مثله فحمة العشاء ظلمته یقال افحموا من اللیل ای لا تسیروا فحم
فی اول فحمته و عتموا کلک تفحیم ایض سیاه کردن شعر فاحم ای اسود فحوم فحام بضمهما اگر یستن کودک چندانکه آواز وی سپری شود فحوم ایض
سیاه شدن عم بفتحهما و یقال ثغا الکبش حتی فحم ای صار فی صوته بحوحة افحام خاموش کردانیدن بحجت در خصومت و مفحم یافتن کسی را
بعینی فرو مانده از سخن و حجت **فخامة** بالفتح سطبری و بر شدن عم بضمهما رجل فخم ای عظیم القدر تفخیم بزرگ داشتن و حرف را فخم
اماله خواندن منطق فخم ای جزل **فدام** بالکسر سر پوش ابریق فدام بالفتح و التشدید مثله و ایضا دهان بند مجوس افدام جامه را رنگ فدام
سرخ سیر کردن ثوب مفدم و صبغ مفدم ای خاثر مشبع مفدمات خنورهای سر پوشیده تفدیم سر پوش ساختن خنور را فدم دهان فدغم
بند نهادن عم ف ا ک ۲ رجل فدم گنگ کلانج فدامة مصدر منه **فدغم** مرد نیکو صورت بزرگ هیئت **فرم** فرما بچه زنان فرج را بدان فرم
تنگ کنند استفرام تنگ کردن فرج را کتب عبد الملک الی الحجاج یا ابن المستفرمة بعجم الزبیب افرام پر کردن خنور بلغت هذیل فرما بالتحریک
موضعی قال ثعلب لیس فی الکلام فعلاء بالتحریک الا ثاداء و فرماء و ذکر الفراء سحناء ایض قال ابن کیسان اما ثاداء و سحناء فانما حرکتا لمکان
حرف الحلق کما یسوغ التحریک فی مثل نهر و شعر و فرماء لیست فیه هذه العلة و احسبها مقصورة مدها الشاعر ضرورة و نظیرها الجمزی فرزم
فی باب القصر **فرزوم** بضمتین کنده موزه دوز **فرطوم** بالضم بینی موزه خفاف مفرطمة **فسحم** بالضم فراخ سینه میم زائدة فرطم فسحم
فصم شکستن بی جدائی عم ف ا ک ۲ یقال فصمته فانفصم و تفصم قوله تع لا انفصام لها افصم المطر ای اقلع یعنی ایستاد و افصمت فصم
الحمی کلک **فطام** بالکسر از شیر باز کردن کودک عم ف ا ک ۲ فطیم کودک از شیر باز شده فطم بضمتین ج و باز ایستانیدن از عادت نح فطم
فطمت الرجل عن عادته ناقة فاطم ناقه که سر یکساله بچه را از وی باز کنند فاطمة مؤنث منه و نعت بتول بنت رسول الله صلی الله علیه و آله
فطم بریدن رسن را **فعم** آکنده یقال ساعد فعم فعامة فعومة مصدر منه عم بضمهما افعام پر کردن خنور را افعم العود و المسک البیت فعم
بریحه و افعمت الرجل ملاته غضبا یقال و هذه **فغمة** الطیب ای ریحه و فغمنی الطیب اذا سد خیاشیمک عم بفتحهما و فغم الورد و تفغم فغم
ای تفتح و فغمه ای قبله و فاغمه کلک فغم بالتحریک الحرص یقال فغم بکذا ای اولع به و حرص علیه کلب فغم ای حریص **فقم** بالضم زنخ و فی الحدیث فقم
من حفظ ما بین فقمیه ای ما بین لحییه فقم بالتحریک دندانهای پیش زیرین بیرون آمدن عم ک ا ن ۲ افقم نعت منه فقماء مؤنث فقم ایض کار کژ
تفاقم کلان شدن کار مفاقمة مجامعت کردن فقیم بالتصغیر حیی از بنی کنانة و النسبة الیهم فقمی کهذلی **فیلم** بزرگ سر فیلم ای واسعه فیلم فلم
ایض شانه **فلقم** فراخ **فلهم** اندام پیش زن و ماکوی بافندگان **فم** دهان و اصله فوه نقصت منه الهاء و لم یحتمل الواو الاعراب لسکونها فلقم فلهم
و عوض منها المیم فاذا صغرته او جمعته رددته الی الاصل و قلت فویه و افواه فمی فموی منسوب الیه و فی التثنیة فموان و هذا فم مخففا فم
و رایت فما و مررت بفم و منهم من یضم الفاء علی کل حال و منهم من یکسرها و منهم من یعربها علی وفق آخرها تقول هذا فم و رایت فما و مررت بفم
و قد تشدد المیم فی الشعر **فوم** بالضم سیر مثل ثوم و نخود و گندم فومة خوشه فامی سیر فروش فوم ایض نان یقال فوموا لنا ای اختبزوا فوم
فیوم بالفتح و التشدید دهی از مصر **فهم** فیله و دانستن نهاد بیه کلک عم ک ا ف ۲ فلان فهم نعت منه و استفهمنی الشیء فافهمته فهم
و فهمته تفهیما تفهم اندک اندک دریافتن **فصل القاف** **قتام** بالفتح گرد قتمة بالضم نوعی از رنگها اقتم چیزی بدان رنگ شدن قتم
و باز اقتم الریش و اسود قاتم و قاتن ایض بالنون و قاتم الاعماق ای مغبر النواحی **قثم** له من المال ای اعطاه دفعة من المال جیدة عم ف ا ک ۲ قثم
مثل قذم و غذم و غثم قثم ض ا ف ۲ نام مردی معدول عن قاثم و هو المعطی ایض و یکی از نامهای کفتار قثام مثل قطام مؤنث منه و یقال
للامة قثام کما یقال دفار و مانح قثم بسیار عطا و بسیار خیر قثوم مثله و یقال ایض فی الشر قثم اقثم شیخ **قحمر** پیر فرتوت مثل قحل قحوم قحم
خویشتن در کاری افکندن بی اندیشه عم ف ا ض ۲ قحم بالضم هلاکت جای و تنگسال سخت قحم الطریق ض ا ف ۲ دشوارهای راه و
اقحم اهل البادیة ای اجدبوا فدخلوا بلاد الریف اقحام درافکندن بسختی یقال اقحم فرسه النهر فانقحم و اقتحم النهر ایض دخله قوله تع
فلا اقتحم العقبة و المقحم بفتح الحاء البعیر الذی یربع و یثنی فی سنة واحدة فیقتحم سنا علی سن تقحیم درآوردن چیزی در چیزی بی اندیشه و
انداختن اسب سوار را و اقتحمته عینی ای ازدریته مقحام نخل که بسوی ماده رود بی آنکه رها کنند او را **قدوم** مقدم از سفر آمدن عم قدم
ک ا ف ۲ و یقال وردت مقدم الحاج یجعله ظرفا و هو مصدر ای وقت مقدم الحاج قدم بالضم پیش شدن عم ف ا ص ۲ قوله تع یقدم قومه
یوم القیمة قدم ک ا ف ۲ دیرینه شدن عم بضمهما قدیم نعت منه تقادم مثله و یقال قدما کان کذا بالسکون و هو اسم من القدم جعل
اسما من اسماء الزمان و مضی قدما بضمتین ای تقدم و لم ینثن اقدام پیش درآمدن و شجاعت نمودن و یقال اقدم و هو زجر للفرس و اقدمه
و قدمه پیش فرستاد او را و قدم بین یدیه ای تقدم یعنی پیش درآمد قوله تع لا تقدموا بین یدی الله و رسوله قدم بفتحتین پیش پای اقدام
ج و پی و اثر یقال لفلان قدم صدق ای اثرة حسنة و کذا القدمة بالضم و یقال مشی القدمیة ای تقدم رجل قدم ف ا ک ۲ ای متقدم

مقدام

بالفتح والكسر مرد بسیار عم وخال ویقال هما ابنا عم ولا یقال هما ابنا عم ویقال هما ابنا خال ولا یقال هما ابنا خالة ولا یقال هما ابنا عمة استعمام بعمی گرفتن تعمم
عم خواندن وعمامه بر سر بستن عمامه بالکسر دستار سر عمائم ج تعمیم عامه پوشانیدن کسی را وروغن بر سر او وردن شیر ویقال
عمم الرجل ای سود یعنی مهتر کرده شد لان العمائم تیجان العرب کما قیل توج فی العجم اعتمام عامه بستن وفلان حسن العمة ای حسن
الاعتمام وبتمام رسیدن نبات ویا الاکشیدن کودک رسیده عمیم بتمام عمم بضمتین ج مثل سریر وسرر وعلف خشکشده ویقال هو
من عمیمهم ای من صمیمهم وجسم عمم ای تام معتم نام مردی ویقال استوی علی عممه بضمتین بر بیدون به تمام جسم وشباب وطالرو
یقال نخلة عمیمة وامراة عمیمة ای طویلة ونخیل عم ای طوال عامة خلاف خاصة عموم فرا گرفتن همه را عم ف امن ۲ عمیة بالضم
والتشدید بزرگ منشی مثل عبیة عمائم جمها برا کنده معمم اسب که گوش وموی پیشانی وگرد اگرد ان سپید شده باشد وکذا شاة معممة عنم عنم
بفتحتین درختی وگیاهی بنان معنم انگشت رنگ کرده عوم شناه کردن عذاب عم ف امن ۲ وسیر الابل والسفینة عوم ایضا عومة کرمکی عوم
سیاه که بر روی اب شنا کند عوم بحرکت الوسط ج عام سال ویقال سنون عوم بالضم والتشدید وهو توکید للاول کما یقال شغل شاغل
بنت عامی گیاه خشک یکساله عاوم بت معاومة برشدن درخت وساليانه کردن عوام بالتشدید نام مردی واسب هموار وتوهم لعینه زدن
العوم اذ الهقتة بین الاعوام عامر یک بند کندم با علف درو ده وپیچ دستار وشاخ که بر شکم بند ندوازاب کذرند تعوم دسته دسته بها
کشت درو ده عیهم ناقه تیز رو واستوار هر چیزی ونام موضعی عیهان مردی که شب راه نزود ودر خواب شود عیم ارزوی شیر عهم
امدن کسی را یقال منه عام یعیم ویعام عیمة فهو عیمان وامراة عیمی ویقال اعامه الله ای ترکه بلا لبن عیمه بالکسر گزیدها از مال اعتیام عیمه عیم
گرفتن از مال ویقال رجل عیمان ایمان للذی ذهبت ابله وماتت امراته فصل الغین غتم گرمای دم کیر سخت غتمة بالضم یعنی عجمی غتم
اغتم انکه سخن بید انتواند گفت غتم ج اغثم مویی که بر سیاهی او سپیدی غالب باشد غثمة بالضم شبیهة بالورقة غثم بیکبار مال بکو غثم
دادن کسی را عم ف اک ۲ غثیمة طعامی که در وی ملخ انداز ند عرب غذم مثل غثم عم ف اک ۲ یقال غذمت له من المال وخوردن بدشوار غذم
وسختی عم ک اف ۲ تغذم بسیار خوردن اغتذام همه شیر پستان را خوردن غذام بالضم چیزی از شیر غذم بفتحتین گیاهی غذیمة زمین
دو پا منده ان گیاه غذرمه وغذمرة بگزاف فروختن چیزی را کیل غذارم ای جزاف غذارم ایضا اب بسیار مثل غذام غرام بالفتح بدی غذرم
پیوسته وعذاب وقوله ثم ان عذابها کان غراما ای هلاکا ولزاما مغرم بالحب وبالدین بفتح الرای ای معذب ملزم وبالغرم ایضا غرام ایضا غرم
شیفتگی یقال اغرم بالشی ای اولع به غریم هو الذی له الدین والذی علیه الدین ایضا وفی المثل خذ من غریم السوء ما سنح اغرام تغریم
تاوان زده ووام دار کردن غرامه مغرم غرم بالضم تاوان وقد غرم الرجل یغرم الدیة عم ک اف ۲ غسم بفتحتین تاریکی شب یقال غسم
منه غسم اللیل غشم ستم یقال الحرب غشوم مغشم بالکسر غشمشم بفتحتین خودرای ودلیر غطم ک اف ۲ مشدد المیم دریای بزرگ غشم
بسیار اب ومرد فراخ خو غلام بالضم کودک تصغیر غلیم غلمة غلمان بالکسر اغلمة ج غلومة غلومیة بالضم کودکی غلامة مونث غلمة تیزی غطم
شهوت جماع عم ک اف ۲ یقال غلم البعیر غلمة واغتلم بمعنی غلیم بفتحتین دختر بشهوت رسیده وسنک پشت نر وموضعی غلیم مثال غلم
قبیط غالب شهوت غلصمه سر حلقوم وتندیان وغلصمه ای قطعه غم اندوه غموم ج واندوهگین کردن وبغوز خر را غلصم
بغمام بستن وفرو پوشیدن وابرناک شدن هوا عم ف امن ۲ اغتمام اندوهکین شدن غمة بالضم اندوه وامر غمة کار پوشیده قوله تعالی غمم
ثم لا یکن امرکم علیکم غمة وتلک دریا یوم غم بالفتح روز تیره ودم کیرا وگرما وغم یومنا بالفتح واغم اذا کان یاخذ بالنفس من شدة الحر ولیلة
غم ایضا ای غامة کما تقول ماء غور وصف بالمصدر ولیلة غمی وغمة کل غمامه بالکسر پوز بند غمائم ج وغم علیه الخبر مجهولا ای استعجم مثل
اغمی وغم الهلال اذا استتر بغیم فلم یر ویقال صمنا للغمی بالفتح والضم وللغماء بالفتح ممدودة غمام بالفتح ابر غمامه یکی غمام ابرناک شدن
غمم بفتحتین فرو گرفتن موی پیشانی وقفا را عم ک اف ۲ رجل اغم وجبهة غماء نعت منه غمیم علف تر زیر خشک مانده وشیر گرم سطبر شده
کراغ الغمیم موضعی تغمیم پوشانیدن انغمام پوشیده شدن غمغمه بانگ گاوان وبانگ دلیران در کارزار تغمغم سخن ناپید گفتن غنم
بفتحتین گوسپند وهو مونث موضوع للجنس یقع علی الذکور والاناث وعلیهما جمیعا یقال خمس من الغنم ذکور فتونث العدد اذا قلت من غنم
الغنم وان عنیت الکباش والابل کالغنم فی جمیع ما ذکرنا فاذا صغرتها ادخلتها الهاء وقلت غنیمة غنیمة بالفتح مالی که از حرب کفار حاصل شود
مغنم کذا غنم بالضم غنیمت گرفتن عم ک اف ۲ ویقال غنا مالک ان تفعل کذا ای غایتک تغنیم غنیمت دادن اغتنام تغنم غنیمت شمردن
غنام نام شتری غنم بالسکون پدید امدن غیم ابر غامت السماء واغامت واغیمت وتغیمت وغیمت کله بمعنی اغیم القوم اصابهم غیم
غیم وتشنگی وگرمی درون عم ف اک ۲ غیمان غیمی نعتان منه فصل الفاء فام تفئیم فراخ تر کردن رحل ویالان از انچه بوده فام
باشد رحل مفأم ومفام وبعیر کذلک پیه اکنده وفأم المعبر ای ملا فاه من العشب عم بفتحتین فئام گروه مردم لا واحد له من لفظه والعامة تقول

عاسم نام مو ضعی عثم بفتحتین مثل عشبه پیری وخرفی یقال شیخ عشمه وعجوز عشمه ای هم وهمة عشم بفتحتین نان خشک عشمه
پاره نان خشک عاشم ریات توده عیشوم شور کیاه خشکیده عیشومه یکی عصیم باقی مانده از حنا وقطران وماننده آن بر
دست عصم بالضم مثله عصم بالکسر باز داشتن یقال عصمه الطعام ای منعه من الجوع ونکاه داشتن از گناه وخوف کسی را یقال
عصمه فانعصم عصم ورزیدن عوف ا ک ا اعتصام چنگ در زدن قوله تع واعتصموا بحبل الله جمیعا ای تمسکوا وقوله تعالی
لا عاصم الیوم من امر الله یجوز ان یراد لا معصوم ای لا ذا عصمه ابو عاصم کنیه بیت عیصوم بسیار خوار وبالضاد المعجمه ایضا
عصم بالضم جبیل وسپیک بازوی آهو ومانند آن اعصام ج معصم بالکسر جای دست برنجن غراب اعصم زاغ که یک بال او سپید
باشد اعصم ایض آهو رنگ که بازوها سپید دارد عصما مونث عصام بالکسر بند مشک ودوال که بوی بردارند مشک را
ونام حاجب نعمان بن المنذر وفی المثل کن عصامیا ولا تکن عظامیا اعصام بند ساختن مشک را وبر رحل پالان چیزی ساختن
که راکب دست در وی زند تا نیفتد ودست در آن چنین زدن از ترس افتادن اعتصام استعصام کمک ولازم یار ورفیق خود
بودن عواصم دهای انطاکیه عضم سرامآج وپیل کندم پاک کن وقبضه کمان ودم مرغ شتر اعضام ج عظم استخوان
عظام ج وچوب رحل عظامه بزرک شدن عظم ک آ ف ا مثله عیع بعضها فهو عظیم وعظام بالضم وعظام بالضم بزرکی وبیشتر
چیزی ویقال فی التعجب عظم البطن بطنك بمعنی عظم انما هو مخفف منقول وانما یکون ذلك فیما کان مدحا او ذما وکل ما حسن ان
یکون علی نعم وبئس صح تخفیفه ونقل حرکة اوسطه الی اوله وما لا یحسن لم ینقل وان جاز تخفیفه تقول حسن الوجه وجهك وحسن الوجه
وجهك بلا نقل وحسن الوجه وجهك ولا یجوز ان تقول قد حسن وجهك کما تقول نعم الوجه لانه لا یصلح فیه نعم ویجوز ان تخفف فتقول
قد حسن وجهك فنفس علیه اعظام تعظیم بزرک کردن وبزرک داشتن تعظم بزرکی نمودن استعظام بزرک شمردن وبزرکی نمودن
ویقال تعاظمه امر کذا واصابنا مطر لا یتعاظمه شیء ای لا یعظم عنده شیء عظیمه معظمه نازله شدیده اعظامه عظامه بالکسر کرس بن
بند زنان تا کلان نماید عظم بالضم عظامه بالتشدید کلک عظم بفتحتین بزرکی تق عظمه الذراع سطبری بازو عظلم
بکسرتین نیل وسمه وشب تاریك عفم عفم بالفتح والکسر نوعی رنك ونکار عقام بالفتح نازاینده وحرب سخت وبدخو وبیماری ستور
وفیاسم بالمعنی الاخیر الضم الا ان المسموع هو الفتح معاقم پیوندها معقم یکی وکره گاه عقم بالضم والفتح نازاینده کی ع ع ف ا ک ا
وع ا کلام عقمی بالفتح والضم غامض مجل وامراة عقیم ونسوة عقیم بالضم وبضمتین وریح عقیم لا تلقح شجرا ولا سحابا وقیل الملك
عقیم لان الرجل یقتل ابنه واخاه مخافة الملك ویوم القیمة عقیم لانه لا یوم بعده والجمع عقم بضمتین والسکون وعقمت مفاصله
ای یبست وفی الحدیث تعقم اصلاب المشرکین واعقم الله رحمها فعقمت مجهولا اذا لم تقبل الولد رحم معقومة ای مسدودة لا
تلد اعتقام وهو ان یحفر البئر فاذا قربت من الماء احتفرت بئرا صغیرة بقدر ما یجد طعم الماء فان کان عذبا حفرت بقیتها وعاقمت فلانا
اذا خاصمته عکم بالکسر تنك بار عکان دو تنك وجامه دان وعکمت المتاع شددته عکام بالکسر بار بند عکم تنك بار بر ستور
بستن وبرای کسی تنك بار بستن وانتظار کردن ع ع ف ا ک ا اعکام باری دادن در بار کردن ویقال عکم فلان عنا مجهولا اذا صرف
عن زیارتك تعکیم فربه شدن شتر رجل معکم بالکسر مرد اکنده کوشت عکرمه بکسرتین کبوتر ماده ونام مردی ویدیه قبیله
علم بالکسر دانستن ع ع ک ا ف ا ویقال عالمت الرجل فعلمته اعلمه بالضم ای غلبته بالعلم علم بالفتح کفانیدن لب ع ع ف ا ک ا
علم بفتحتین نشان ودرفش وکوه وروکاه جامه ونامی که مرد بوی معروف باشد وعلم الرجل یعلم علما اذا صار اعلم وهو مشقوق
الشفة العلیا والمراة علماء علامه بالتشدید سبك دانا استعلام پرسیدن از چیزی اعلام آگاه کردانیدن ونشان کردن کازر
جامه را ونشان لشکریان برخود بستن یقال منه اعلم الفارس تعلیم آموزانیدن تعلم آموختن ویقال تعلم بمعنی اعلم واذا قیل لك
اعلم ان زیدا خارج قلت علمت واذا قیل تعلم لا تقل تعلمت وتعالمه الجمیع ای علموه ایام معلومات دهه ذی الحجه وهو علماء بنو فلان
یریدون علی الماء تخفیفا معلم بالفتح نشان که بر راه نهند علامه کلک علامه بالتشدید حنا عیلم چاه بسیار آب وفربه نازك اندام
علام کفتار نر عالم بالفتح یك کونه خلق عالمون عوالم ج علجوم بالضم جغز واب بسیار وتاریکی شب وشتر استوار علاجیم
ج علقم درخت تلخ مزه وهر چیز تلخ باشد علقمه نام مردی علکوم بالضم شتر سخت استوار یستوی فیه المذکر والمونث والعلاکم
العظام من الابل عم برادر پدر اعمام عمومه ج والنسبة الی العم عموی وکروهی از مردم عمومه مثل ابوة وخوله یقال عممت عمومة و
بینی وبینه عمومة ویقال یا ابن عمی ویا ابن عم بلا یاء ویا ابن عم ویا ابن عماه بالهاء للندبه ویحذف الهاء ایضا ویقال یا ابن عما کقوله
یا ابن عما لا تلومی واهجعی عمه خواهر پدر وقوله تع عم یتساءلون اصله عن ما بادغام النون وحذف الالف وهو للاستفهام عم مخول

عثم
عصم
عضم
عظم
عظلم
عفم
علم
عكرم
علم
علجم علقم
علكم
عمم

خفتن و بعد از غیبت شفق از ثلث اول شب او با ذ شب که بعد از دو شیدن فرو آرد ستور به پستان یقال حلبنا عتمة عتوم هی نافة
لا تدر الا عتمة و یقال عتم اللیل یعتم و عتمة ظلامه عتم در نگ و تاخیر کردن عع ف آ ک ۲ یقال جاء ناضیف عاتم و قری عاتم ای ممن بطی
و عتم قراه و اعتم و عتم ای ابطا و عتم عن الامر ای کف و ما عتم ان فعل کذا ای ما لبث و ضربه و حمل علیه فما عتم ای فما احتبس فی ضربة
و العامة یقول فما عتب و یقال عتمنا من العتمة کما یقال اصبحنا من الصبح نغیتم بوقت عتمه رفتن عتم بالضم و بضمتین زیتون دشتی
عتم کز بسته شدن استخوان شکسته عع ف ا ک ۲ و کز بستن لازم متعدد و ست دو ختن بو شد دان اعتام کلت عتمة نافة
اسو اد عتمة مذکر و شیر و فی المثل الا اکن صنعا فانی اعتم ای ان لم اکن حاذقا فانی اعمل علی قدر معرفتی و یقال خذ هذا فاعتم
برای استعن به جمل عیثوم شتر بزرگ و پیل ماده و کفتار عیثام درختی عثمان نام مردی و بچه شوات عجعجم بن دمعزة
مثل عجب و هو العصعص و شتران خر دسال عجوم جج و دندان فرو بردن بر چوب و جز آن بجهت دانستن سختی و سستی آن عع
ف آ ص ۲ و یقال عجمت عوده ای بلوت امره عواجم دندانها و یقال هو المعجم اذا کان عزیز النفس و الثور یعجم قرنه اذا ضرب به
الشجرة یبلوه و جنبانیدن شمشیر بجهت تجربه و نقطه نهادن بر حرف و یقال اعجمت الحرف و عجمته و لا یقال عجمت الحرف و منه
حروف المعجم و معناه حروف الخط المعجم کما تقول مسجد الجامع و صلوة الاولی ای مسجد الیوم الجامع و صلوة الساعة الاولی و المعجم
ایضا بمعنی الاعجام مثل المخرج و المدخل و یقال اعجمت الکلام ای صیرته عجمیا خلاف اعربته عجم بفتحتین دانه خرما و تکسک انکور
و مانند آن عجمة یکی و غیر عرب از مردم عجمی یکی عجم بالضم خلاف عرب و یقال فی لسانه عجمة بالضم یعنی عجمیست عجمة ایضا اخر ریک توده
عجمة بالتحریک ایضا درخت خرما که از تخم رسته باشد عجمات جج و صخرهای سخت ابل عجم بضمتین و النشد ید شتران که بخوردن
خار از شوره خرسند شوند عجما چهار پای و فی الحدیث جرح العجماء جبار و سمیت بذلک لانها لا تتکلم فکل من لا یقدر علی الکلام
اصلا فهو اعجم و مستعجم اعجم ایضا سخن بیدا و فصیح نتواند گفتن و اگر چه از عرب باشد عجما مونث منه اعجمان مثنی اعجمون اعاجم جج
و قوله تعم و لو جعلناه قرانا اعجمیا ای منسوبا الیهم بلسانهم و قوله تعم و لو نزلنا علی بعض الاعجمین و یقال لسان اعجمی و کتاب اعجمی
و لا یقال رجل اعجمی فتنسبه الی نفسه الا ان یکون اعجم و اعجمی بمعنی واحد مثل جمل قعسر و قعسری هذا اذا ورد و رود الا یمکن
رده اعجم ایضا موجی که آواز او شنیده نشود و منه یقال صلوة النهار عجماء لانه لا یجهر فیها القراءة و ناقة معجمة ای سمینة و قویة علی
السیر و ما عجمتک عینی منذ کذا ای ما اخذتک و یقال رایته فجعلت عینی تعجمه کانها تعرفه و باب معجم ای مقفل و استعجم علیه الکلام ای
استبهم عجمجة نافة استوار عجرم بالکسر کوتاه سخت اندام عجارم بالضم مرد سخت استوار و ربما کنی عن الذکر بذلک عجرمة
درختی عجرمه شاخ فتن عدم بفتحتین نیستی و کم کردن عع ک آ ف ۲ و در و بستی عدم بالضم مثله اذا ضممت اوله خففت و اذا
فتحت ثقلت و کذلک الجحد و الجحد و الصلب و الصلب و الرشد و الرشد و الحزن و الحزن اعدام نیست کردانیدن و درویش
شدن فهو معدم و عدیم و یقال ما یعدمنی هذا الامر ای ما یعدوه عدام بالفتح نوعی از رطب که در مدینه باشد عدام نام ابی
عندم چوب بقم و یقال دم الاخوین و آن نوعیست از رنگها و داروها عذم گزیدن و خوردن بسختی عع ف آ ک ۲ زبن عذم
که نعت و ملامت کردن و الاسم العذیمة عذائم جج و دفع کردن از خود یقال عذمه عن نفسه ای دفعه عرم ف آ ک ۲ بندها
ابلا واحد له من لفظه و قیل واحده عرمة عرم گوشت از استخوان باز کردن و در خت خائیدن ستور عع ف آ ص ۲ ک ۲ عرم که مثله
تعرم ای تعرق یعنی گوشت از استخوان باز کرد اعرم انکه در وی سیاهی و سپیدی باشد عرم بالضم جج و بیضهای سنگخوار چه عرما
مار سیاه سپید فطیع اعرم رمه که در وی بز و گوسفند آمیخته باشد عرمة بالضم سپیدی لب گوسفند عرمه بفتحتین ریک توده و
خرمن گو فته کرد کرده عریمه مصغر ایضا توده ۲ عرموم لشکر بسیار عرام الجیش بالضم بسیاری لشکر عرمة نوایی بیتی یقال
کان ذلک علی رغم عرمته و عرنبته بالباء و عرتمته بالتاء ایضا ای علی رغم انفه عردام بالکسر شاخی که بروی خوشها باشد
عرزم بفتحتین چیزی کرد سخت اعرنزام کرد آمدن جمل عراهم مثل جراهم و ناقة عراهمة ای ضخمة عزم بالفتح و الضم عزیمت و
آهنگ کردن عع ف آ ک ۲ و دل نهادن بر چیزی قوله تعم و لم نجد له عزما ای صریمة امره اعتزام قصد کردن اعتزمت علی کذا و
عزمت بمعنی و بر جاده راه رفتن و عزمت علیک بمعنی اقسمت علیک و عزائم افسونها عوزم ناقة کلان سال و کنده پیر عسم
بفتحتین خشک شدن کف و قدم و کژ شدن ان عع ک آ ف ۲ اعسم عسماء نعت منه عسم بالسکون طمع داشتن عع ف آ ک ۲ یقال
هذا الامر لا یعسم فیه ای لا یطمع و ما لی فیه معسم ای مطمع و در آمدن در میان جنگ و صف حرب بی باک و کسب کردن یقال فلان
یعسم ای یجتهد و یعمل بنفسه عسام اعتسام و آن نیز مطمع بنا شد و الاعتسام ان تضع الشاة و یاتی الراعی فیلقی الی کل واحدة ولدها

عتم

عجم

عجرم
عدم

عذم

عرم

عرتم
عردم
عرزم
عرهم
عزم
عسم

عاسم

آوردن اسد ضماضم بالضم ای یضمّ کل شیء ضمضم مثله وایضاً غضبان وانام مردی ضمیم ستم کردن ع ع ف آک ٢ فهو ضمیم
ای مظلوم وقد ضمت ای ظلمت مجهولا وفیه ثلث لغات ضیم ضیم ضوم کما یقال بیع بیع بوع ضیم بالکسر کرانه کوه **فصل الطاء** طخمة
السیل معظمه طخمة اللیل کذلک ویقال اتانا طخمة من الناس ای جماعة طخماء نوعی از کیاه ورجل طخمة مثال همزة شدید العراک طخمت
السماء وطخم بتراء ای ملائته وکذلک القوس اذا وترتها طخمه بالضم سیاهی بولک بینی کبش اطخم وفرس اطخم لغة فی ادغم طرم
بالکسر مسکه وعسل طریم بفتح الطاء ابر سطبر طراسه بالضم کبودی دندان یقال طرمت اسنانه واطرمت ایضاً طارم خانه از چوب
معرب طارم اطرخمّ ای شمخ بانفه وتعظم وشاب مطرخم ای حسن تام طرسم سر فرو بردن وطلسم شد اطرهام باعدا
کوالیدن شاب مطرهم نعت منه طسم قبیله از عاد ونا پدید شدن راه ع ع ف آک ٢ طواسیم طواسین بعضی از سورتهای
قرآن جمعت علی غیر قیاس والصواب ان یجمع بذوات فیقال ذوات طسم وذوات حم طعام بالفتح خوردنی وگندم طعم بالضم
خوردنی وفی الحدیث کنا نخرج صدقة الفطر علی عهد رسول الله صلی الله علیه وآله صاعاً من طعام او صاعاً من شعیر طعم بالفتح
مزه واشتهای طعام یقال لیس له طعم وما هو بذی طعم وخوردن طعم بالضم چشیدن ع ع ک ا ف ٢ طاعم نعت من المعیین قوله تعالی
فاذا طعمتم ای اکلتم وقوله تعالی ومن لم یطعمه ای لم یذقه ویقال قل طعمه ای اکله طعمه بالضم خورش یقال جعلت ضیعتی طعمة لو
وجه کسب یقال فلان عفیف الطعمة وخبیث الطعمة اذا الکسب یقال فلان حسن الطعمة بالکسر والشرب ایضاً استطعام طعام خواستن
وتلقین خواستن امام در قرائت وفی الحدیث ان استطعمکم الامام فاطعموه ای اذا استفتح فافتحوا علیه اطعام خورانیدن ودرستان
درخت میوه دایقال اطعمت النخلة اذا ادرک ثمرها الطعام وسوا فتعال مزه کرفتن غوره یقال اطعمت البسرة مستطعم الفرس بفتح
العین جحافله ورجل مطعم بکسر المیم شدید الاکل وبالضم مرزوق ومطعم بفتح العین وکسرها کمان قال الشاعر وفی الشمال من الشریان
مطعمة کبداء فی عجسها عطف وتقویم مطعام بالکسر بسیار طعام دهنده قال الفراء یقال جزور طعوم وطعیم اذا کانت بین الغثة
والسمینة وقولهم تطعم تطعم ای ذق حتی تشتهی وتاکل مطعمة ان دو انکشت پیش هر مرغی طغام بالفتح فرومایه واحده وجمعه
سواء وفرومایه مرغان طغامة واحد للمذکر والمؤنث سواء مثل نعامة ولا یعرف له اشتقاق طلمة بالضم کوماج وفی الحدیث
انه علیه السلام مر برجل یعالج طلمة لاصحابه فی سفر قد عرق فقال لا یصیبه حر جهنم ابداً اطلخمّ ای شمخ بانفه مثل اطرخم واطلخم
اللیل ای استحکمت ظلمته طلخام بالکسر موضعی وبالحاء ایضاً وباده فیل طلخوم بالضم ابی مزه طم دراماشتن ع ع ف آص ٢ یقال
فوق کل ذی طامة طامة وبریدن موی طموم کوه زدن موی دا الطامة روز قیامت اطمام وقت بریدن موی ودیم شدن استطمام
کذلک تطمیم بر شاخ درخت فرو دامدن مرغ طمیم بزم بزم رفتن ودویدن ع ع ف آک ٢ رجل طمطم بکسرتین کنکلاج طمطمانی بالضم
مثله طم بالکسر دریا یقال جاء فلان بالطم والرم ای بالمال الکثیر فرس مطهم ورجل مطهم تمام الخلق وهو التام من کل شیء ووجه مطهم
ای مدور تام ومنه الحدیث فی وصف النبی صلی الله علیه وآله لم یکن بالمطهم ولا بالمکلثم ای لم یکن بالمدور الوجه ولا بالموجن ولکنه
مسنون الوجه ویقال تطهمت الطعام اذا کرهته وما ادری ای الطهم هو ای ای الناس طهمان بالفتح نام مردی طامه الله علی الخیر
یطیمه ای جبله مثل طانه **فصل الظاء** ظأم مثل ظأب وهو الکلام والجلبة ظلم مظلمة ستم کردن ع ع ف آک ٢ واصله وضع
الشیء فی غیر موضعه وقوله تعالی ولم تظلم منه شیئاً ای ولم تنقص ویقال من اشبه اباه فما ظلم وفی المثل من استرعی الذئب فقد ظلم
ظلامه ظلیمه مظلمه بکسر اللام داد خواهی تظلمنی فلان ای ظلمنی مالی وتظلم منه ای فریاد کرده شد از وی وتظالم القوم تظلیم بظلم
نسبت کردن انظلام اظلام ستم کشیدن واحتمال کردن وفی الافتعال منه ثلث لغات منهم من یقلب التاء طاء فیظهر الظاء والطاء
جمیعاً فیقول اضطلم ومنهم من یدغم الظاء فی الطاء فیقول اطلم وهو اکثر اللغات ومنهم من یکره ادغام الاصلی فی الزائد فیقول اظلم ظلیم مثال
فسیق بسیار ستم ظلمه بالضم تاریکی خلاف النور وبضم اللام لغة فیه ظلم ظلمات ج ظلَمات بفتح اللام وسکونها کذلک اظلام تاریک شدن قالوا ما
اظلمه وما اضوءه وهو شاذ واظلم وظلم بالکسر بمعنی ودر تاریکی شدن قوله تعالی فاذا هم مظلمون ظلام بالفتح تاریکی اول شب ظلماء شب تاریک
وتاریکی یقال لقیته ادنی ظلم بالتحریک ای اول کل شیء او اقرب وقیل اول ذی ظلمه بضمتین ای اول شیء یسد بصرک فی الرویة وقیل لثلث
من لیالی الشهر اللاتی یلین الدرع ظلم لاظلام مها علی غیر قیاس لان قیاسه ظلم بالسکون لان واحدتها ظلماء مظلوم شیر که پیش از جغرات
شدن خورده شود ظلیم ظلیمه کذلک یقال منه ظلم وطبه ظلما اذا سقی منه قبل ان یروب ویخرج زبده وظلمت البعیر ای نحرته من غیر داء وظلم
الوادی اذا جاوز الماء حده وارض مظلومة ای لم تحفر قط ثم حفرت وذلک التراب ظلیم وهو ایضاً شتر مرغ نر ظلمان بالکسر والضم ج
ظلم بالفتح آبداری دندان ودرخشندگی آن ظلوم بالضم ج اظلم جایگاهی **فصل العین** عیام درمانده عیمه وتماز

فامبحث کالتصریم ای احترقت فاسودت صریمة عزیمت برکاری ولاره دلیل نوده جدا یقال افعی صریمة وپاره از طاقستان ریسمان
درزمین دروده گشت صبرم درنبا مروزی بچار خوردن یقال فلان یاکل الصیرم یقال صکمته ای ضربته ودفعته صکم کوفتن
صکم
سخت یقال صکمته صواکم الدهر ویقال الفرس یصکم اذا عض علی اللجام ومد راسه صلم گوش از بن برکندن ع ف آک ۲
صلم
رجل اصلم نعت منه مصلّم گوش از بن بریده ویقال الظلیم مصلم الاذنین وانه کان خلقة صلامة بالکسر گروهی از مردم صلامات
صلخم
ج صلیم داهیه وشمشیر اصطلام از بن برکندن اصلخمام بر پای ایستادن صلخدم شتر استوار میم زائدة فرس صلدم
صلخدم
بکسرتین اسب استوار صلدمة مونث راس صلادم بالضم سر سخت صلادم بالفتح ج صلقم برهم زدن دندانها ویقال فیه
صلادم
میم زائدة صمام بالکسر سربند قاروره یقول صممت القارورة ای سددتها ع ف آص ۲ واصممت القارورة ای جعلت لها
صلقم
صماما صمم بفتحتین کری ع ک آف ۲ اصم نعت منه صم ج حجر اصم ای صلب صممت صمم ناشنودن اصمام کر کردن وکر شدن وکر یافتن
صمم
کسی را تصام خویشتن را کر ساختن یقال اصمه الله فصم واصم ایضا بمعنی ویقال صمت حصاة بدم ای الدماء کثرت حتی لو القیت
حصاة لم یسمع لها وقع لانها لاتقع علی الارض ویقال صمام صمام ای تصاموا فی السکوت صمة فتنة وداهیة ویقال للداهیة
صمی صمام مثل قطام ای زیدی وقول امرء القیس صمی ابنة الجبل لهذا المعنی شهر الله الاصم ماه رجب قال الخلیل انما سمی بذلک
لانه لا یسمع فیه صوت مستغیث ولاحرکة قتال ولا قعقعة سلاح لانه من الاشهر الحرم ویقال صممه بالعصا ای ضربه بها وصمم
صداه ای هلک ع ف آص ۲ وقولهم اشتمل الصماء ای اشتمل الشملة التی تعرف بهذا الاسم لان الصماء ضرب من الاشتمال
وهوان یرد الکساء من عن یمینه علی یده الیسری وعاتقه الایسر ثم یرده ثانیة من خلفه علی یده الیمنی وعاتقه الایمن فیغطیهما
جمیعا وعند الفقهاء هوان یشتمل بثوب ثم یرفعه من احد جانبیه فیضعه علی منکبیه فیبدو منه فرجه صمم بالکسر نام شیر ودا
صمة مرد دلیر ومار نر صمم ج درید بن الصمة نام مردی صمیم الشیء خالصه ولبه یقال هو فی صمیم قومه وصمیم الحر والبرد اشدهما
صمان بالفتح زمین درشت ونام جائی صمصام صمصامة تیغ بران که بازنگردد ونام شمشیری تصمیم گذشتن در کار ودر عزمت
وگذشتن شمشیر از بخه بروی ابدا استخوان واهن وجز آن فاما اذا اصاب السیف المفصل یقال طبق ولا یقال صمم دکن بیدن
صنم
ودندان فروبردن رجل صمصم مرد درشت کذا ابیر هن شو صنم بفتحتین بت اصنام ج ویقال انه معرب شمن صهمیم
صهم
خالص هر چیزی از نیکی وبدی ویقال الهاء فیه زائدة صهمیم ایضا شتر بدخوی والذی لا ینثنی عن مراده صوم روزه ودرخت
صوم
بلغة هذیل واحدها صومة وکلیسیا ترسایان وسرگین شتر مرغ و روزه داشتن صیام مثله وایستادن پی کار ویقال صام
الفرس ای قام بلا اعتلاف ومیان روز راست ایستادن یقال صام النهار وایستادن باد وخاموش بودن ومنه قوله تعالی نذرت
للرحمن صوما قال ابن عباس رض ای صمتا قال ابو عبیدة کل ممسک عن طعام او کلام او سیر فهو صائم وقوم صوم وصیم ا
بالتشدید رجل صومان ایضا وخیل صائمة وصیام ایضا ومصام الفرس ومصامته موقفه **فصل الضاد** ضبارم
ضبارم
شیر سخت خلقت ضبثم شیر مثل ضیغم ابدلت عینه ثاء ومنهم من یقول ضبثم بالباء من الضبث وهو القبض والمیم زائدة
ضبثم
ضجم بفتحتین کژی ع ک آف ۲ وان یمیل الانف الی احد جانبی الوجه واعوجاج احد المنکبین تضاجم الامر بینهم ای اختلف
ضجم
اضجم کژبینی وکژکتف متضاجم کژدهان وضبیعة اضجم قومی از عرب ضخم سطبر از هر چیزی ضخمة مونث ضخمات بالتسکین
ضخم
ج لانه صفة وانما یحرک اذا کان اسما مثل جفنات وتمرات ضخامة ضخم ک آف ۲ مصدر ان منه ع بضمهما فهو ضخم وضخام بالضم
وهم ضخام بالکسر وهذا اضخم منه وقد شددوا آخره فی الشعر کقول رؤبة شعر ثمت جئت حیة اصما ضخما یحب الخلق الاضخما لانهم
اذا وقفوا علی اسم شددوا آخره اذا کان ما قبله متحرکا یقولون هذا محمد وعامر وجعفر اضخومة عظامة المراة یعنی بالشجه سرین کز زنان
بندند تا کلان نماید ضرام بالکسر فروغ آتش وهیمه ریزه ضرمه بفتحتین هیمه سوخته یقال ما بها نافخ ضرمة ای احد ضرم ج ضریم
ضرم
سوخته ویقال ضرم الشیء ای اشتد حره وضرم الرجل اشتد جوعه وضرمت النار واضطرمت وتضرمت ای التهبت اضرام تضریم
فروزانیدن وتضرم علیه بخشم شد بروی فرس ضرم ک ۲ شدید العدو وضرم ایضا کرسنه وجوزه عقاب ضرزم سخت گزیدن
ضرزم
ودندان فروبردن افعی ضرزم بکسرتین نعت منه ناقة ضرزم اندک شیر کلان سال ضرغام شیر ضرغام کلک وضرغم الابطال
ضرغم
شیری نمودند دلیران ضغم گزیدن ع ع بفتحهما اضغام بالضم گزیده واندازه ضیغم گزنده وشیر ضم فراهم آوردن چیزی را
ضغم
بچیزی انضمام فراهم شدن یقال ضمه الیه فانضم ضامة وتضام القوم واضطمت علیه الضلوع ای اشتملت اضامة من الکتب اضبارة
ضمم
یعنی پشتواره یقال جاء فلان باضامة من کتب والاضامة الجماعة ویقال للفرس سباق الاضامیم ای الجماعات ضمام بالکسر التی فراهم

شدقم بالفتح والکسر وشحمه غیره شدقم نام فحل نعمان بن المنذر شدقمیات شتران منسوب بدان فحل وایضاً فراخ کوشه دهان میم
شذام زائده شیذمان بضم الذال کرک شرذم شرذمه زن مفضاة یعنی هر دو فرجش یکی شده شرم ساختابه از دریا وشکافتن وانداک
مال دادن عع ف آک ۲ صلته باللام عشب شرم کیاه بلند که سرهای وی خورده شود شارم تیر که کوشه نشانه را بشکافد تشریم خسته
شرذم بازکشتن صید وشکافتن وفی حدیث ابن عمر انه اشتری ناقة فرای بها تشریم الظفار فردها وتشرم ای تمزق وتشقق شرمه بالضم
شیظم نام کوهی شرم کفته بینی شدن عع ک آف ۲ اشرم نعت منه شرذمة بکسرتین کروهی از مردم وپارهٔ از هر چیز ثوب شراذم ای قطع
شغم یعنی پاره پاره شیظم سخت دراز شیظمه مونث شیظمی جوان تناور واسب خوش اینده رجل شغموم وجمل شغموم بالضم
دراز شغامیم درازان نیکو صورت شکم بالضم پاداش شکم پاداش دادن عع ف آض ۲ اشکام کلن فاذا کان العطاء ابتداء
فهو شکد بالدال یقال منه شکمته ای جزیته وفی الحدیث انه صلی الله علیه وسلم احتجم فقال اشکموه ای اعطوه اجره شکیم دهانه
شکم لکام شکیمه کلن وکوشه دهان شکائم ج وفلان شدید الشکیمة اذا کان انفا ابیا وفی المثل ذو شکیمة لا ینقاد وشکمت الوالی
ای رشوته شکم شکیم ایضاً کزیدن مشکم بالکسر نام مردی شلم بالفتح والتشدید نام موضعی بشام ویقال هو اسم مدینة
شلم بیت المقدس بالعبرانیه وهو لا ینصرف للعجمه ووزن الفعل شلجم شلغم شم بوئیدن شمیم کلن عع ک آف ۲ قال
شلجم شمم ابوعبیده عع ف آض ۲ لغة وقولهم یا ابن شامة الوذرة کلمة معناها القذف اشمام بوئیانیدن اشتمام تشمم بوئیدن مشامة
مفاعلة منه وایضاً الدنو من العدو حتی یترای الفریقان ویقال شام فلانا ای انظر ما عنده وشاممت الرجل ای قاربته ودنوت
منه تشام تقارب شمام بالفتح نام کوهی و بکسر المیم ایضاً وله راسان یسمیان ابنی شمام شمم بفتحتین بلندی بینی اشم نعت منه جبل
اشم وهو الاشم وهی الشماء اشمام ایضاً سر اسپ فرو افکندن و بجهت جبهه راست برکشتن قال الخلیل یقال للوالی اشممنی یدک وهو حسن
من ناولنی یدک ویقال عرضت علیه کذا فاذا هو مشم ای لا یرید اشمام الحرف هو ان تشمه الضمة او الکسرة وهو اقل من روم الحرکة لانه
لا یسمع وانما یتبین بحرکة الشفة ولا یعتد بها حرکة لضعفها والحرف الذی فیه الاشمام ساکن او کالساکن مثل قول الشاعر متی انام لا
یؤرقنی الکری قال سیبویه العرب یشم القاف شیئا من الضمة والبیت من الرجز فلو اعتدت القاف بحرکة الاشمام لانکسر البیت
شهم ولصار من الکامل لان تقطیع رقنی الکری متفاعلن وذلک من ارکان الکامل قتب شمیم ای مرتفع مشموم مثلث یقال شهم
شیم ای فزعه مشهوم مذعور شهامة تیز خاطر وچالاک شدن عع بضمها فهو شهم نعت منه ای جلد ذکی الفؤاد شیهم خار پشتک
نر شیهام غول شامة خال شام ج مشیم مشیوم اشیم باخال شیم ج وهی ایضاً ضرب من السمک وما له شامة ولا زهراء ای ناقة
سوداء ولا بیضاء شوم بالضم سیاهان یقال بنات المخاض شومها وحضارها ای سودها وبیضها ورواه ابو عمرو شیمها شیمة
پوستی که بچه در وی باشد در رحم مشایم ج شیم در نیام کردن و برکشیدن شمشیر وهو من الاضداد وسر درو انکریستن با مید
باران در برق وجز آن عع ف آک ۲ وتشیم الضرام ای دخله وانشام الشیء له صار منظورا الیه انشیام در آمدن در چیزی شیمه بالکسر
صتم خوی وخاک برکنده از زمین شیم ج اشیمان نام دو موضع اشیم نام مردی **فصل الصاد** صتم درشت عبد صتم جمل صتم رجل
صحم صتم بسکون التاء وتحریکها والجمع صتم ناقة صتمة ویقال الف صتم بالتسکین ای تام ومال صتم واموال صتم بالضم ای تام والحروف
صطحم الصتم ما عدا الزلق تصتیم تمام کردانیدن یقال الف مصتم ای مکمل وشیء مصتم ای محکم اصحم سیاه که بزردی زند اصحم نام
صدم مردی صحماء مؤنث ارتها بلدة صحماء کردنا اصحیمام زرد رنگ شدن وزرد شدن تره یقال اصطحمت فانا مصطحم ای قائم
منتصب صدم کوفتن عع ف آک ۲ مصادمة تصادم اصطدام باهم کوفتن و برهم زدن صدمتان بکسر الدال دوکرانه بیشه
وفی الحدیث الصبر عند الصدمة الاولی یعنی الصبر محمد عند الرزیه صدام بالکسر بیماری که در سر ستور باشد والعامه تضمه
صرم وهو القیاس صرم چرم معرب و بریدن عع ف آک ۲ وسخن را قطع کردن یقال صرمت کلامه ای قطعته والاسم الصرم
بالضم و بریدن درخت خرما از بن اصرام وقت بریدن درخت شدن ودرویش شدن یقال اصرم الرجل اذا افتقر صرام
بریدن انصرام تصرم بریده شدن وتصرم ای تجلد تصادم ای تقاطع تصریم پاره پاره کردن کوه را و بریدن درخت
ناقة مصرمة شتر پستان بریده بی شیر صرم بالکسر جانهای مردم جمع بیکجا اصرام اصادم ج صرمه بالکسر رمه کله شتر مقدار
سی عدد ویک پارهٔ ابر صرم ک آف ۲ ج اصرمان کرک وزاغ صرماء دشت بی آب صرام بالفتح والکسر ریزهای درخت بریده
صرام بالضم باقی مانده شیر که بار دیگر دوشیده شود ونامی از نامهای حرب وسختی مصرم بالکسر داس خشاده صارم
تیغ بران رجل صارم مرد بر جلد صرامه مصدر منه عع بضمها صریم شب تاریک وصبح وهو من الاضداد و بریده قوله تعالی

تسالم تصالح مسالمة مصالحة استلام بسودن سنگ را بلب یا بدست استسلام گردن دادن ویقال سلمت الجلد اسلمه بالکسر اذا دبغته
بالسلم اُسَیلم عرق بین الخنصر والبنصر سلام بالکسر نام لبی **سلمة** بکسرتین والتاء عنول ویحنی وتحط سال **سلجم** بالفتح دراز
سلاجم تیرهای دراز پیکان ویقال اجمل سلجم وسلاجم بالضم دراز والجمع فیهما سلاجم بالفتح **سلهم** بالکسر نام مردی سلهم بالفتح
نام قبیله از مذحج مسلهم کونه کشته سلهام کونه برگشتن **سم** بالفتح سوراخ و زهر وهما بالضم ایضا سموم سمام ج و زهر دادن
و زهر در طعام کردن و قصد کردن یقال سممت سمك ای قصدت قصدك وصلح کردن درمیان دوکس و سر قاروره را استوار
کردن عع ف اص ۲ سم الخیاط سوفار سوزن سموم الانسان وسمام سوراخهای گوش و بینی و دهان مردم سم یکی بالفتح والضم
مسام الجسد سوراخهای بن هر موی والسم ایضا بالفتح کلشیء یخرج من البحر کالودعة ویقال ماله سم ولاحم غیرك وبفتان سمان
دورك بینی اسب وسمت النعمرای خصت سامة خاصة یقال الکیف السامة والعامة وجانور زهر دار سام ابرص کربسا اهل المسمة
خاصة وخویشان اهل المنجاة انها که خویش بنا شند فلان یسم ذلك الامر بالضم ای یسبره وینظر ما غوره سموم بالفتح باد گرم
ویؤنث یقال منه سم یومنا بالضم فهو یوم مسموم سمائم ج قال ابوعبیدة السموم بالنهار وقد تکون باللیل والحرور باللیل
وقد تکون بالنهار سمامة بالفتح نوعی از مرغان سمام ج وایضا ناقه سریعة سمسم بالفتح روباه ونام موضعی رجل سمسام ای خفیف سریع
سمسمانی بالضم ایضا سمسم بکسرتین کنجد سمسمة بکسرتین مورچه سرخ سماسم ج **سنام** بالفتح کوهان اسنمه ج سنام الارض نحرها
ووسطها اسنمه بالفتح وضم النون پشته معروف بنت سنم بکسره ۲ گیاه بلند بعیر سنم بزرك کوهان ویقال ماء سنم علی وجه الارض اسنم
الدخان ای ارتفع تسنم برآمدن بر چیزی تسنیم ابی در بهشت وتسنیم القبر خلاف تسطیحه یعنی حرپشته کردن گور را **سوم** بالضم نشان
گوسبند ونشان مرد حرب تسوم نشان بستن بر خود وفی الحدیث تسوموا فان الملئکة قد تسومت تسویم کذاشتن حکم بر کسی در مال
تا هر چه باید کند ورها کردن ستور را بچرا والخیل المسومة المرعیة والمسومة ایضا المعلمة قوله تعم من الملئکة مسومین قال الاخفش
معلمین ویکون مرسلین خیلهم من قولهم سومت الخیل ای ارسلتها ومنه السائمة وانما جاء بالیاء والنون لان الخیل سومت وعلیها
رکبانها وغارت کردن یقال سومت علیهم ای اغرت علیهم وعثت فیهم قوله تعم حجارة من طین مسومة ای علیها امثال الخواتیم سام
رکهای زر در کان ونام مردی و مرك ومنه قولهم علیك السام ونام پسر نوح ع وهو ابو العرب سوام سائم چرنده سوم چریدن عع
ف اص ۲ سائم سائمة نعت سوائم ج اسامة بعلف بردن آوردن ستور را قوله تعم فیه تسیمون والسوم فی المبایعة المکاس یقال سامه
سواما ای ماکسه مکاسا واستام ملی تکاس کرد وتسام ومناکلت وسمنك بعیرك سیمة حسنة وانه لغالی السیمة وسمته خسفا ای اولیته
ایاه یعنی خواری ومذلت دادم او را وسامه ای کلفه وسام ای مر ومنه سامت الریح سیما مقصود علامت ونشان در روی قوله تعم
سیماهم فی وجوههم وقد یجی سیماء وسیمیاء ممدودین **سهم** تیر سهام ج وبهره سهمان بالضم ج سهم البیت کرداگرد خانه مسهم برد
مخطط سهمه بالضم خویشی ونصیب سهام بالفتح گرمی سموم یقال سهم الرجل مجهولا اذا اصابه حر السموم سهام بالضم باریکی وتغیر روی
یقال منه سهم وجهه بفتح الهاء وضمها یسهم بالضم والفتح سهوما وبیماری شتر بعیر مسهوم نعت منه وبه سهام وابل مسهمة ساهمة
ناقة باریك ابل سواهم الذی غیرها السفر مساهمة تیر قرعه زدن باهم یقال ساهمته فسهمته واسهم بینهم ای اقرع استهام اقتراع تساهم
تقارع سهم قبیله در قریش و باهله **فصل الشین** **شام** شهرهای م یذکر ویونث رجل شامی وشآم علی فعال وشآمی ایضا
منسوب ولا یقال شام وما جاء فی الشعر ضرورة فمحمول علی اقتصار النسبة علی ذکر البلد وامراة شامیة وشآمیة بالتخفیف فیهما
مشامة سوی دست چپ وکذ شامة یقال تعد فلان شامة ویقال یا فلان شایم باصحابك ای خذ بهم شامة ویقال نظرت یمنة
وشامة شوم بالضم بد فال نقیض یمن رجل مشوم ومشوم اشائم نقیض ایامن ویقال شام فلان علی قومه یشامهم فهو شائم اذا
جر علیهم الشوم وشئم علیهم فهو مشوم وقوم مشائیم والعامة تقول هو میشوم وتشاءم بر فال بد زد بوی تشوم خویشتن را بشام
نسبت دادن اشآم بشام رفتن **شبم** بفتحتین سرما وسرد شدن عع ک اف ۲ یقال غداة شبم ک ۲ وماء شبم شبام بالکسر
چوب بیقوز بند بر غاله وجی از عرب شبامان دو رشته بند بر قع **شبرم** بالضم دانه ماننده نخود و مرد کوتاه وبخیل ونام
مردی شبرمان نام جائی **شتم** دشنام دادن عع ف اص ۲ و ک ۲ شتیمه دشنام تشاتم تساب مشاتمه مسابة شتیم مرد ناخوش
روی شتامه مصدر منه عع بضمها وشیر **شحم** پیه شحمة اخص منه شحمة الارض سماروغ سپید شحمة الاذن نرمه گوش مشحم پیه بسیار
خورنده و دارنده شحیم فربه شحامه مصدر منه عع بضمها ویقال شحم فلان اصحابه ای اطعمهم الشحم عع بفتحهما فهو شاحم شحام
پیه فروش شحم ک ۲ پیه خوار شحم بفتحتین مصدر منه عع ک اف ۲ اشحام بوی کردانیدن شیر ویقال شحم الطعام وشحم ای فسد

سلم
سلجم
سلهم
سم
سنم
سوم
سهم
شام
شبم
شبرم
شتم
شحم
شخم

بالفتح

فهو زامّ قوم زمّم ای شمّخ بانوفهم من الکبر وزمّ الجمال شدّد للکثرة ویقال اخذ الذئب سخلة فذهب بها زامّا رافعا راسه ای رافعا وزمها الذئب و ازدمها بمعنی زمزمه بفتحتین آواز رعد وکلام المجوس عند اکلهم زمزم بفتحتین چاهی بمکه وزمزم و یقال اسمان للناقة زمزم بکسرتین جماعة از مردم زمزم الجلة من الابل زمزیم کلک ویقال دار دار ی من داره زمم بفتحتین ای قریب ویقال لاو الذی جمعی زمم بینه ما کان کذا او مثله کذا ای بجاهه وتلقاءه وامر بیّن فلان زمّ ای قصد مثل امّ زم بالضم موضعی ویقال هو العبد زنمة بالفتح والضم مع سکون الوسط و حرکته ای قدّه قدّ العبد قال الکسائی ای حقا کما مر فی زلمه وروش گوش بز یقطع فی الاذن فیترک معلقا و یفعل ذلک بالکرام من الابل وغیرها یقال بعیر زنم وازنم ومزنّم وناقة زنمة وزنماء ومزنّمة واما الذی فی الحدیث الضائنة الزنمة ای لکریمة ان الضان لا زنمة لها وانما یکون ذلک فی المعز زنیم ومزنم مردی که بقومی ملحق شده باشد که نه از ایشان بود ومنه قوله تعالی عتل بعد ذلک زنیم ویقال هو اللئیم الذی یعرف بلومه کما تعرف الشاة بزنمتها مزنم ایضا شتران ریزه ونام فحلی ازنم بطنی از یربوع **زهم** بالضم پیه زهمان نام سگی زهمه باد کنده زهومه بوی پیه وچربش زهم بالتحریک چرب شدن دست و دیم کرفتن عع ک اف ۲ زهم ک ۲ نعت منه وهو من زهمه نزدیکی یقال زاهم الخمسین ای دانا ها **زهدم** نام اسپی ونام مردی وچرغ وبچه باز زهدمان دو برادر از بنی عبس لحم زهیم ک اف ۲ گوشت متفرق بهر موضع زهیم ایضا نام اسپی وموضعی **فصل السین سأم** سأمة سآم سآمة بتوه آمدن عع ک اف ۲ رجل سؤم نعت منه سئیم کلک **ستهم** بضمتین کلان سرین میم زائدة **سجوم** سجام روان شدن اشک عع ف اض ۲ انسجام کلک سجم منعد منه عع ف اض ۲ وک ۲ عین سجوم نعت منه ارض مسجومة ای ممطورة واسجمت السماء مثل انجمت اسجم وهو الجمل الذی لا یرغو **سحمه** بالضم سیاهی اسحم نعت منه وعبارت از کیسو و ابرو شب سحام بالضم نام سگی سحم بفتحتین درختی سحماء مثله اسحمان بکسرتین کوهی **سخمه** سیاهی اسخم نعت منه سخام سیاهی دیک تسخیم سیاه کردانیدن ثوب سخام المس بالضم جامه نرمینه چون خز وقز وما ان دبش سخام لین المس لا من السواد سخام سخامیة خمیر نرم خوار سخیمه کینه **سدم** بفتحتین پشیمانی واندوه عع ک اف ۲ نادم سادم ندمان سدمان نعت ویقال هو اتباع ویقال ما له هم ولا سدم الا ذاک رکیة سدم بضمتین وسکون ۲ اذا دفنت یعنی اکنده شد سدم ک ۲ فحل غالب شهوت ودجل سدم خشمکین فیتو سدّم فحل دهن بسته سدوم بالفتح شهر قوم لوط **سرم** بالضم دهان دوده که مخرج ثفل است **سرجم** دراز مثل سلجم **ساسم** درختی است سیاه **سرطم** دراز یقال فلان فی اسطمة قومه ای فی وسطهم واشرفهم وبالصاد کذلک اطسمة مثله علی القلب اساطیح ومع التاء ایضا یعنی اسانم بلغة تمیم اسطم بضمتین میانه دریا سطام بالکسر تیزی تیغ وفی الحدیث العرب سطام الناس ای حدهم **سعم** بفتحتین نوعی از رفتار شتر عع بفتحتهما ناقة سعوم بالفتح نعت **سقام** بالفتح بیماری سقم بالضم سقم بفتحتین کلک مثل حزن وحزن عع ک اف ۲ فهو سقیم واسقمه الله مسقام بیمار رعنبه سقام نام وادی **سلم** دلو که یک گوشه دارد ونام مردی سلمی نام زنی ویکی از دو کوه طی وحیی از دارم سلمة بفتحتین نام مردی از بنی قشیر وهما سلمتان سلمة الشر وسلمة الخیر سلمة بکسر اللام ایضا نام مردی وسنک سلام ج سلیم بالتصغیر قبیله ونام مردی ابو سلمی نام مردی سلمان نام کوهی ونام مردی سلم بفتحتین پیش دادن بها ومنه بیع السلم وکردن نهادن استسلام مثله ودرخت عضاه سلمة یکی سلم بالضم والتشدید نردبان سلالیم ج وربما سمی الغرز بذلک سلالم سلالیم بالتشدید فیهما نام مردخان سلم بالکسر آشتی وصلح وهو بفتح وبکسر ودین کرویدن وسلام کردن واسلام ومنه قرء ابو عمرو ادخلوا فی السلم کافة یذهب بمعناها الی الاسلام وصلح کننده یقال انا سلم لمن سالمنی سلام بالفتح تحیت وبی گزندکی وکردن نهادن ونامی از نامهای خدای تعم ودرختی وهو بالکسر ایضا سلامة یکی وپاکی از عیبها سلامان درخت سلامیات بالضم وفتح المیم استخوانهای انکشتان سلامی علی تعالی استخوان که در سپل شتر باشد سالم پوست میان بینی وچشم ونام مردی سلیم مار گزیده کانهم تفالوا له بالسلامة ودرست ونام مردی قلب سلیم ای سالم قال ابن السکیت یقال لا بذی تسلم ما کان کذا وکذا ولا بذی تسلمان ولا بذی تسلمون ولا بذی تسلمین ولا بذی تسلمن قال معناه لا والله الذی یسلمک ما کان کذا وکذا ویقال لا وسلامتک ما کان کذا ویقال اذهب بذی تسلم یا فتی وبثنی ویجمع ایضا ای اذهب بسلامتک قال الاخفش وقوله ذی مضافا الی تسلم وهو نادر لانه لیس شیء من الاسماء یضاف الی الفعل غیر اسماء الزمان کقوله تعم هذا یوم ینفع الصادقین صدقهم ومثله قول الشاعر بآیة یقدمون الخیل زورا کان علی سنابکها مداما اضاف آیة الی یقدمون سلامة بی گزند وبی عیب شدن ورهایش یافتن عع ک اف ۲ یقال سلم فلان من الآفات سلامة تسلیم رهانیدن یقال سلمه الله منها وبی گزند داشتن یقال سلمه الله وسپردن یقال سلم الیه الشیء تسلم ای اخذه وکردن دادن بحکم وقضا وسلام کردن یقال سلم علیه اسلام بیع سلم کردن وکار بکسی سپردن یقال اسلم امره لله قوله تعم ومن یسلم وجهه لله وبصلح درآمدن واسلام آوردن و... کذا

زهم
زهدم
سأم
ستم
سجم
سحم
سخم
سدم
سرم
ساسم
سرجم
اسطم
سرطم
سقم
سعم
سلم

روم
يقال ترنم الطائر وترنم القوس ترنموت ترنم كردن زاد وافيه الواو والتاء كما في ملكوت **روم** جستن عغ ف اص ۲ وروم الحركة الذي
ذكره سيبويه هي حركة مختلسة مختفاة لضرب من التخفيف وهي اكثر من الاشمام لانها تسمع وهي بزنة الحركة وان كانت مختلسة مثل
همزة بين بين قول الشاعر ءان زم اجمال وفارق جيرة قوله ان زم تقطيعه فعولن ولا يجوز تسكين العين قوله تعالى شهر رمضان
فيمن اخفى انما هو بحركة مختلسة ولا يجوز ان تكون الراء الاولى ساكنة لان الهاء قبلها ساكن وكذلك قوله تعالى انا نحن نزلنا الذكر و
امن لا يهدي ويخصمون واشباه ذلك ولا يعتبر بقول القراء ان هذا ونحوه مدغم لانهم لا يحصلون هذا الباب ومن جمع بين الساكنين
في موضع لا يصح فيه اختلاس الحركة فهو مخطي كقراءة حمزة في قوله تعالى فما اسطاعوا لان سين الاستفعال لا يجوز تحريكها بوجه من الوجوه
ويقال رمت فلانا ورومت بفلان اذا جعلته يطلب الشيء مرام موضع جستن رامة موضع در باديه يقال في المثل تسألني برامتين سلجما
والنسبة اليه رامي على غير قياس وكذلك النسبة الى رام هرمز وهو بلد وان شئت هرمزي رام نوعي از درخت رومان بالضم نام مردي نوم
هم من ولد روم بن عيصو ويقال رومي وروم مثل زنجي وزنج فليس بين الواحد والجمع الا الياء المشددة كما بين تمرة وتمر لم تكن الا الهاء

رهم
رهم بالكسر باران نرم دائم رهم رهام ج روضة مرهومة نغت منه وارهمت السحابة اي اتت بالرهام ويقال كاني ارهم جانبي فلان اي
في خصبه المرهم بالضم نام نوعي مرهم ايچه بر جراحت نهند معرب **ربم** دور شدن عغ ف آك ۲ يقال لا ترم مراي لا تبرحه ويقال رمت

ربم
فلانا ورمت من عند فلان بمعنى واستخوان كه بعد از قسمت جزور ماند وكود ويا بيه نزد بان دفزوني وفضل يقال لهذا على ذا ريم
ويكساعت دراز يقال قد بقي ريم من النهار قال في الجمهرة ابن دريد عن الاصمعي قال قال ابو عمرو بن العلاء كنت باليمن فاتيت دار رجل
اسأل عنه فقال رجل من الدار اسملك في الريم اي اصعد الدرجة قال في الجمهرة وفي التاج ريم بالكسر آهوي سپيد بهر شكلا والجمع آرام و
يقال ريم بالرجل وبالساقي اذا قطع به ترييم مقيم بودن بجاي وبرة بودن ومقيم بودن ابر بر باران ترييم بالكسر وفتح الياء موضعي ومريم

زام
مفعل من رام يريم **فصل الزاء** **زامة** آواز سخت وسخت خوردن چيزي را يقال زئم به بالكسر اي صاح به وزئم مجهولا اذا ذعر
ذأم لي فلان بالفتح ذامة اذا طرح كلمة لا يدري احق هي ام باطل وزأم اي مات موت زوام بالضم گويد واذا امته على الامر اي اكرهته عليه مثل

زجم
اذامته **زجمة** وهي بمنزلة نباة يقال ما تكلم بزجمة اي بنبسة وسكت فما زجم بحرف اي ما نبس ويقال لما يعصيه زجمة اي شيئا

زحم
زجوم كمان سست آواز **زحمة** انبوهي يقال زحمته وزاحمته وازدحم القوم على كذا وتزاحموا عليه **زرم البول** ك ۲ اذا انقطع
وكذلك كل شيء ولي وان رمه غيره قال النبي صلى الله عليه واله لا تزرموا ابني يعني الحسن بن علي ع اي لا تقطعوا عليه بوله وزرم الكلب

زردم
ازدوم
زعم
اذا يبس جعره في جاعرته اي في استه زرم ك ۲ مرد تنگخوي وبخيل ترزيم تنك كردن وبخيل كردن ويقال زرمت به امه اذا ولدته مزرئم مرد
گرفته ازدرنام مصدر منه **ازدرام** فرو خوردن **زردم** موضع الازدرام وفرو بردن كلو **زعم** ثلث لغات گفتن عغ ف اص ۲
قال في المجمل الزعم القول من غير صحة ولا اعتماد قوله تعالى زعم الذين كفروا ان لن يبعثوا ازعم بالفتح زعامة بد رفتاري زعيم بد رفتار وفي الحديث
الزعيم غارم زعامة ايضا مهتري زعيم القوم رئيسهم زعامة ايضا سلاح زعم بفتحتين طمع داشتن عغ ك اف ۲ ازعام متعدي فيه مزعم
كاري كه بران اعتماد نباشد ويقال في قول فلان مزاعم ترعم دروغ بر بافتن ناقة زعوم وشاة زعوم اذا كان يشك فيها ابها طرق ام لا

زغم
زقم
مغبط بالايدي **زغموم** فرو ماندگي در سخن ترزغم بالمعجمة خشمگين شدن در سخن گفتن وتزغم الفصيل اي حن حنينا خفيفا **زقوم**
بالفتح والتشديد طعام كه در وي خرما ومسكه باشد زقم خوردن ان عغ ف اص ۲ قال ابن عباس لما نزل قوله تعالى ان شجرة الزقوم
طعام الاثيم قال ابو جهل التمر بالزبد نتزقمه فانزل الله تعالى انها شجرة تخرج في اصل الجحيم طلعها كانه رؤس الشياطين ازقام فرو خورانيدن

زكم
زلم
ازدقام فرو خوردن ترقم لقمه كردن وافراط كردن در لقمه خوردن قال ابن دريد الزلقوم بالضم واللازم الحلقوم **زكام** بالضم
بيماري سرو دماغ زكم الرجل يستعمل مجهولا واز كمه الله فهو مزكوم ويقال فلان زكمة ابويه اذا كان آخر ولدهما **زلم** بالتحريك
وض اف ۲ تير قمار ازلام ج وهو ايضا الذي يكون خلف الظلف زلم ايضا واحد الوبار والجمع الازلام والازلم الجذع روزكار ودم
الحوض ملاء نه عغ ف اص ۲ ويقال هو العبد زلمة بالضم والفتح مع سكون الثاني وحركته وزلما بالفتح اي حقا وقدا وحذوا وكذلك هو
في الامة ويقال المرأة مزلمة زني كه دراز نباشد رجل مزلم اي مخفف الهيئة وقدح مزلم وزليم الذي اجيد قده وصنعته وكذا عصا
مزلمة وما احسن ما زلم سهمه مزلم ايضا بد غذا زلمة بالتحريك نشان ودر دوش بز كه در كلو باشد ونشان كه بر گوش باشد او زنمه
گويند بالنون ازلم ازنم نعتان منهما زلماء زنماء مونث زلمت عطاء ه اي قللته ازليمام زود بر كشتن وكوچ كردن وبر پاي شدن
چيزي وبلند بر آمدن چاشت يقال ازلام النهار اي ارتفع ضحاه **زمام** بالكسر مهار ورشته كه در چوب بيني شتر بندند وبرپي
مهار بندند زمام النعل آنچه دوال بروي بندند يقال زممت النعل والبعير عغ ف اص ۲ زمم پيش شدن در رفتن وزمم بانفه اي تكبر

فهو

في الصحاح الزلم ... وان الموه ... ظلفها معلقة كالقرط ... وزنيم دالازنم ... فان كانت في الاذن ... قرنمة

فهو سردم بالکسر و بالفتح موضع دربی کردن ترتم دربی کردن جامه را و هو متعد لازم اردام ساکن بودن برجائی و برقرار بودن
تب و مثه وزد مردم و سحاب مردم ردم از سر بیرون شدن آب از تنور ع ف آض ۲ جفنة ردوم وجفان ردم و ردم ویقال
اردم علی الخمسین ای زاد رازم شتر بر زمین مانده از لاغری رزوم و رزام بالضم فیهما مصدران منه ع ف آض ۲ ردم ۲ فهی رازم ردم
ویقال للثابت النائم علی الارض رزم متواف ۲ مرازمه اقامت دراز کردن برجائی و پی یکدیگر خوردن دو چیز را و جمع کردن میان دو چیز ردم
بخوردن چون نان وانگور و مانند آن یقال رازمت الابل اذا خلطت بین مرعیین و فی الحدیث اذا اکلتم فرازموا بریدمو الاذ الحمد
ویقال رزم الرجل مجهولا اذا ضربه المرض رزمه بفتحتین آواز ناقه بیش بچه کرده آن باز نکند بر مثال ناله و هو اخفی من الحنین و فی
المثل رزمة ولا درة یضرب لمن یعد ولا یفی ویقال ارزمت الناقة اذا انت عند ولدها و ارزم الرعد ایضا ورزمة السباع اصواتها
رزیم بامال شیر بمعنی زئیر مرزمان بالکسر دو ستاره اند مرزم باد شمال رزم بالفتح کود کردن ع ف آض ۲ ویک رزمة بالفتح والکسر رسم
پشتواره جامه و جز آن ترزیم پشتوارها بستن ارزمام بخشم شدن رزام بالکسر بد رجوع از بیم رسم نشان و آئین روسم کلک
و ایضا بمعنی مهر که بر چوب کنند باشد بجهة انبار و جز آن و موایضا بالشین المعجمة و شئ یحلی به الدنانیر و بفتحتین یقال رسم علی
کذا و کذا ای کتب و کار فرمودن رواسیم کتابهای وقت جاهلیت رسم الدار نشان سرای با زمین هموار شده مرسم نشان سرای حبتن
راسم آب روان نافه رسوم انکه اثر سیل وی بر زمین ماند از سختی رسیم مصدر سنه ع ف آض ۲ و نوعی از رفتار شتر ع ف آ ک ۲ رشم
والرسوم الذی یبقی علی السیر یوما و لیلة ارتسام فرمان بردن و تکبر آوردن و دعا کردن بر چیزی و ثوب مرسم مخطط رشم مهر کردن
انبار را ع ف آض ۲ روشم مهر چوبین رشم بالتحریک علفی که بختین براید و بوی بردن طعام و حریص شدن بران ع ک او
ارشم نعت منه و هر چه بروی خطها و نگار باشد و چیزی اندک نکو هنده عیث ارشم ای قلیل مذموم وارشم البرق ای لمع شل اوشم رضم رضم
رضام سنگهای بزرگ که در عمارت بر هم نهند رضمة یکی یقال رضم علیه الصخر یرضم بالکسر رضما و رضم فلان بیته بالحجارة والرضیم
البناء بالصخر و رضمت الارض اثرتها للزرع و رضم به الارض ای جلد به الارض و رضم البعیر بنفسه اذا رمی بها الارض برذون مرضوم
العصب کانه قد تشنج عصبه رطم درگل افکندن ع ف آض ۲ ارتطام در گل افتادن و در کاری که نتوان از وی بیرون شدن رطم رعم
یقال ارتطم علیه امر رطوم بالفتح مرد احمق و زن فراخ فرج و رطم الرجل یرطم بالضم ای نکح والراطم اللازم للشیء رعام بالضم آب که از
بینی گوسپند رود و بعلتی ع بفتحتها رعمت الشاة و ارعمت بمعنی شاة رعوم نعت منه رعامی مثل فعالی فزونی جگر و بالغین المعجمة کذا رغم
و رعمت الشمس ای رنبت غیبوبتها مرغام بالفتح خاک ویقال ارغم الله انفه ای الصقه بالرغام و منه حدیث عایشة فی الخضاب
اسلتیه وارغمیه رغامی ذکرته العین و هی ایضا قصبة الرئة مراغمه خشم کردن با هم ترغم غضب نمودن رغم ثلث لغات خاک آلود شدن
ع بفتحتها مرغمه مثله قال النبی ع بعثت مرغمة ویقال فعلت ذلک علی الرغم من انفه و یقال رغم فلان بالفتح اذا لم یقدر علی الانتصاف
ویقال رغم انفی لله رغما بالفتح والضم مراغم بالضم و فتح الغین گریزگاه و دفن جای قوله تع یجد فی الارض مراغما کثیرا و سعة رقم رقم
نشتن و مهر کردن ع ف آض ۲ قوله تع کتاب مرقوم و نوعی از بردها و کتابه و کتابت کردن ترقیم کلک رقمه کرانه وی و مرغزار مرقوم
زمین کم نبات رقتان دو تندی در بازوی ستور رقمیات تیرهای منسوب بموضعی در مدینه یوم الرقم روزی از روزهای
عرب رقم بکسر ثانی سختی بنت الرقم الداهیة ویقال وقع فی الرقم والرقماء اذا وقع فیما لا یقوم به ارقم مار بیسه ارقم ج وایضا حی از رکم
تغلب رقیم نبشته و لوح که نامها و قصه اصحاب الکهف بر آنجا نبشته است رکم بر هم نشاندن ع ف آض ۲ ارتکام تراکم ازدحام فیه
و گرد آمدن رکمه بالضم گل گرد آمده رکام ریگ توده و ابر بر هم نشسته مرتکم الطریق جاده راه رم مرمة نیکو کردن چیزی با خلل را
ع ف آض ۲ و ک ۲ رکام ریگ توده و ابر بر هم نشسته مرتکم الطریق و خوردن و فی الحدیث البقر ترم من کل شجر و یقال کنا اهل ثمة رمم
و رمة ثلث لغات فالثم من الاصلاح و الرم من الاکل و استرم الحائط مرمت خواه شد مرمة بالکسر لب گاو و هر چه با سم باشد بالفتح
لغة فیه ارتمام خوردن و ما لی منه حم ولا رم ای بد بالفتح والضم فیهما و یقال ما له حم ولا رم ای شئ رمه بالضم رسن یا رمه بوسیده
رمم رمام ج و بها سمی ذو الرمة و یقال دفع الی برمته ای بجملته رمة بالکسر استخوان بوسیده رمم رمام ج و بوسیدن ع ف ا
ک ۲ رمیم نعت منه قوله تع قال من یحیی العظام و هی رمیم رمة بالکسر خاک نمناک و مغز استخوان یقال ارم العظم و ناقة مرمة
و یقال الجاء به بالطم والرم بکسرهما ای بالمال الکثیر و نعجة رماء ای بیضاء و یقال للشاة اذا کانت مهزولة ما یرم منها مضرب
ای کسر من عظامها لو یصب فیه مخ وارم القوم ای سکتوا ترمرم جنبانیدن لبها بجهة سخن رمرام بالفتح نوعی از درختان و گیاه ارمام
بالفتح موضعی یرمرم کوهی و ربما قالوا یلملم باللام رنم بفتحتین آواز و سرائیدن ع ک ۲ ترنم آواز کردانیدن ترنیم مثله رنم

نکوهیده قال ابن السکیت یقال افعل کذا وکذا وخلاک ذمّ یعنی خلا منک ذمّ ای لا تذمّ بترک ذمه ای قلیلة الماء ذمام بالکسر ج مآء ذمیم
ای مکروه واب بینی وبول ذمیم ایضاً چیزی چون بیضه مور که از مسام بینی بیرون آید ذمام بالکسر حرمت اهل الذمه جهود و
ترسا ذمة بالکسر ایضاً امان وعهد وزینهار دادن ونکوهیده یافتن یقال اتیته فاذممته ای وجدته مذموما وسزاوار نکوهش
شدن وخوار مذمی نمودن صلته بالباء وسپس ماندن مرکب سوار را از کاهلی وماندگی یقال اذمّ به بعیره واذممت رکاب
القوم ای اعییت وتاخرت عن جماعة الابل ولم تلحق بها ویقال اخذتنی منه مذمة بفتح الذال وکسرها ای رقة وعار من ترک
الحرمة یقال اذهب مذمتهم بشیء ای اعطهم شیئاً فان لهم ذماماً وفی الحدیث ما یذهب عنی مذمة الرضاع فقال غرة عبد او امة
یعنی بمذمة الرضاع ذمام المرضعه وقیل فی تفسیره کانوا یستحبون عند فصال الصبی ان یامروا للظئر بشیء سوی الاجر کانه
ساله ای شیء یسقط عنی حق التی ارضعتنی حتی اکون قد اديته کاملا مذمة بالفتح لاغیر وهی البخل خلاف المحمدة استذم الرجل الی الناس
ای اتی بما یذم علیه وتذمم ای استنکف یقال لو لم اترک الکذب تاثماً لترکته تذمماً رجل مذمم ای مذموم جداً ورجل مذم الذی
لا حراک به وشیء مذمّ ای معیب ذیم ذام عیب ومنه فی المثل لا تعدم الحسناء ذاماً یقال ذمته اذیمه وذأمته وذممته کانه بمعنی عن
ذیم الاخفش وهو مذیم ومذیوم ومذوم ومذموم **فصل الراء** رأم بچه شتر و پوست شتر بچه آکنده که از بو گویند
رأم رئمان بالکسر مهر آوردن ناقه بر بچه و بران پوست آکنده ع ک ا ف ۲ ناقة رؤوم رائم نعت منه ونیکو شدن و فراهم آمدن سر جراحت
روم کوسپند که جامه وهر چیزی را لیسد ومهربانی نماید قال الشیبانی رائمت شعب القدح اذا اصلحته رأم کفشیر کردن وپیه لیثم
استوار کردن ع ع بفتحهما ازآم ایهوان سپید خالص الواحد رئم روئمة بالضم سریشم ارآم مهربان کردانیدن ناقه را بر بو و دار و
کردن جراحت را تا سر فراهم آرد رتیمه رشته که بر انگشت بندند بجهة یاد کردن چیزی که کفته باشند رتمة کلمة رتم بفتحتین
رتم نوعی از درخت رتمج ارتام رتیمه بستن رتم شکستن ع ع ف ا ک ۲ یقال رتم انفه بالتاء والثاء رتم ایضاً بمعنی مرتوم ویقال ما رتم
رثم فلان بکلمة ای ما تکلم بها رثم شکستن بینی بحدیکه آلود کردن ع ع ف آ ک ۲ وطلا کردن بوی خوش بر بینی وآلودن ع ع
ف آ ض ۲ رثم بالتحریک سپیدی لب زیرین اسب ارثام مصدر بمعنا ارثم نعت منه رثمه بالضم سپیدی حفه مرثوم مثل ملثوم سپیل شتر که
رجم بر سنگ آید وخون آلود شود رجم سنگسار کردن ع ع ف آ ض ۲ فهو رجیم ومرجوم ای مقتول رجمة واحدة الرجم والرجام
وآن سنگهای کلان باشد که بر گور بهند تا حرز شناخته شود وقیل فی وصیته لا ترجموا قبری ای لا تجعلوا علیه الرجم اراد ان یسنم قبره
والمحدثون یقولون لا ترجموا قبری والصحیح انه مشدد رجم ایضاً بگمان سخن گفتن قوله تعالی رجماً بالغیب یقال صار رجماً لا
یوقف علی حقیقة امره رجم بفتحتین گور رجام ایضاً مرجاس رجل مرجم بالکسر ای شدید کانه یرجم به معادیه وفرس مرجم یرجم
الارض بحوافره وتراجموا بالحجارة ای تراموا بها وراجم فلان عن قومه اذا ناضل عنهم رجام بالکسر ایضاً موضعی رجامان خشبتان
تنصبان علی راس البئر علیهما القعو رجمه بالضم وجار الضبع یعنی خانه کفتار ویقال ترجم کلامه ای فسره بلسان آخر ترجمان بفتحتین
رحم سیلماجی تراجم ج مثل زعفران وزعافر ویقال ترجمان بضم الجیم وترجمان بضمتین لاتباع الجیم مثل یسروع ویسروع رحمة
بخشودن ومهربانی کردن مرحمة کذلک رحم بالضم کذلک قوله تعالی واقرب رحماً وقد یحرک الحاء بالضم ایضاً ع ع ک ا ف ۲ ترحم کذلک
یقال رحمته وترحمت علیه وتراحم القوم ای رحم بعضهم بعضاً رحموت من الرحمة یقال رهبوت خیر من رحموت ای لان ترهب
خیر من ان ترحم رجل مرحوم ومرحم شدد للمبالغة رحمن رحیم بخشاینده وهما اسمان مشتقان من الرحمة ونظیرهما ندمان ونديم
وهما بمعنی ویجوز تکریر الاسمین اذا اختلف اشتقاقهما علی طریق التوکید کما یقال فلان جاد مجد الا ان الرحمن مختص بالله تعالی لا یجوز
ان یسمی به غیره الا تری انه تعالی قال قل ادعوا الله او ادعوا الرحمن فعادل به الاسم الذی لا یشرکه فیه غیره ویقال لمسیلمة الکذاب رحمان
الیمامه ورحیم ایضاً بمعنی مرحوم ام رحم بالضم نام مکه رحم ک ۲ زهدان وهی مؤنثة رحم بالکسر مثله رحوم بالفتح ناقه رحم
رخم درد مند بعد از نتاج رحام مصدر فیه ع ع بضمهما رحم بفتحتین کلف ع ع ک اف ۲ رخمه بفتحتین مرغ مردار خوار والرخمة ایضاً ضرب
من الرخمة یقال وقعت علیه رخمته ای محبته ولینه ویقال رخمه رخمة ورحمه رحمة وهما سواء شاة رخماء سپید سر محرّره کلمه رخ
یقال مرخمه وفرس ارخم وکلام رخیم ای رقیق رخامه نرمی آواز ع ع بضمهما ترخیم نرم کردانیدن وانداختن حرفی از آخر کلمه در ندا
ارخام بیضه زیر بال گرفتن ماکیان نهی مرخمه ومرخم ایضاً ویقال ما امر بحالی ترخیم هوای ای الناس هو بفتح الخاء وضمها مثل جندب
وجندب ترخم ایضاً حبی از حمیر رخام بالضم سنگ سپید ریزنام موضعی رخامی درختی است ردم رخنه برآوردن ودیبی کردن
ردم جامه ع ع ف آ ک ۲ وسد بر آورده ردام بالضم تیز دادن ع ع ف آ ض ۲ ردیم جامه کهنه ثوب مردّم مثله وتردّم الثوب ای اخلق واسترقع

حزکوش کام را و بزم رفتن ستور عغ ف آ ک ۲ دارم بن مالك نام مردی دردم بفتحتین پوشیده گوشت شتالنات پای را عغ ر آ

ف ۲ کعب ادرم وامراة درماء نعت منه درم ج وسوده شاخ دندان رجل ادرم و درع درمة ای لینة متسعة والادرم من العراقیب التی

عظمت ابرته بنوالادرم قبیله درماء گیاهی از شورها و خرگوش وادرمت الابل للاجذاع اذا ذهبت رواضعها وطلع غیرها درم — درهم و دهم / درهم

ناقة سنة درامة بالفتح زن کوتاه بالا درم که ۲ نام مردی درخمین مثال شرحبیل سختی درهم بالکسر درهام درم و هو

فارسی معرب وبکسر الهاء لغة فیه وجمعها دراهم ودراهیم ادرهام افتادن از پیری برجا نشینی مدرهم پیر برجای مانده دسم بفتحتین

چربش و چرب شدن عغ ک آ ف ۲ تدسیم روغن کردن ودسمها المطر ای بلها دسمه بالضم زرد فزونا به شیاب زمینالنه دسنام بالکسر — دسم

اپنه گوش را بدان استوار کنند وجراحت را وسرپوش شیشه و مانند آن مسدد ه دسم عغ ف آ ض ۲ دیسم بچه خرگوش و گیاهی دسیمة

مورچه دسم الاثر ای طمس وطسم ایضا دعم بالفتح ستون فرانهادن عغ بفتحتها دعامة بالکسر ستون خانه و مهتر قوم که تکیه بروی — دعم

کنند درکارها ادعام تکیه کردن بر چیزی دعاشان دو چوب بکره و یقال لادعم بفلان اذا لم یکن له قوة ولا سمن دعمی بالضم — دغم / دقم

قبیله دغم بالفتح فرو کرفتن عغ بفتحتها و ک ۲ ادغام کذا یقال دغمهم الحر وادغمهم ای غشیهم ادغم اسب دیزه دغماء مؤنث شاة

دغماء وفی المثل الذئب ادغم دغمان بالضم مرد سیاه چرده ادغام لکام در دهن اسب کردن وحرفی را بحرفی درآوردن ادغام کذلك — دلم

و هو افتعال منه دقم شکستن بینی دقم دندان شکستن بهشت عغ ف آ ک ۲ و ض ۲ یقال دقم فاه مثل دقمه و هو علی القلب

ادلم مرد سیاه و خر سیاه دلم بفتحتین مضد دمنه عغ ک آ ف ۲ ادلیمام گت دیلم گروهی و داهیه و سختی و دشمنان و جماعت و مورچه و — دلهم

کنه ودراج نر دلقم بکسرتین ناقه دندان شکسته از پیری میم زائدة وقد مر فی القاف ادلهمام تاریک شدن لیلة مدلهمة شب تاریک — دمم

دلهم بالفتح نام مردی دمامی بالکسر دارو که بر چشم خانه و پیشانی کودك مالند و جزان دم طلا کردن عغ ف آ ض ۲ مدموم سرخ رنك

و پیه آکنده از سیر و جز آن و قد دم بالشحم ای اوقر قید مدموم ودیهم دیك سبز و جزان طلا کرده بروی دمامة زشت روئی عغ بفتحتها

و ف آ ک ۲ دمیم نعت منه دمة بالضم بازیچه و روش دم بالکسر پیشك دایه مثال داطا و یکی از سوراخهای کلاکوش دوام پهلی

فواعل و کذلك دممة و دممة و دم المربوع جحره ای کبسه دمادم پشتهای نرم خاکین دمدمة بر زمین چسبانیدن چیزی را وانداختن — قدرد موضعه ودیهیم / است مطلبه الجواب / ص

وهلاك کردن یقال دمدم الله علیهم ای اهلکهم دیموم دشت بی آب والمدمم المطوی من الکرار دمامه و دمة بالکسر والتشدید — دنم

فیهما کوتاه مثل دنابه دنبه دوم دوام دیمومة همیشگی عغ ف آ ض ۲ و ک آ ف ۲ دوم ایضا درخت مقل و مقیم بودن وفی الحدیث — دوم

نهی علیه السلام ان یبال فی الماء الدائم ای الساکن ویقال ظل دائم و دوم بمعنی ادامه همیشه داشتن و جوش دیك فرو نشاندن نیز

همیشه بودن بر جای یقال دومت الشمس فی کبد السماء کانها لاتمضی و مست کردن خمر و سر برکشتن از مستی دوام بالضم کوردش سر

یقال اخذه دوام ای دوار تدویم ایضا جوش دیك فرو نشاندن و تر کردن چیزی و سودن زعفران و زبان کرد دهن درآوردن

و بنیك برامدن کبوتر و جز آن در هوا و کرد برکشتن ویقال دوم فی الارض و فی الهوا ایضا وانکره الاصمعی یقول دوی فی الارض

ودوم فی السماء ومنه اشتقت الدوامة وهی فلکة یرمیها الصبی علی الارض فتدوم ای تدور و تصوت و یقال هی مشتقة من دومت

القدر ای سکنتها من غلیانها و دوم الکلب ای بعد و بعیدا دومة الجندل بالضم نام حصنی واهل الحدیث یفتحون دالها مدام مدامة

خمر مدیم انکار ببینی وی خون ابدا استدامه بدر زدن انداختن کار را و دوام خواستن مداومه پیوسته بر کاری بودن تداوم کرد بر

کشتن دودم مثال هدهد آب سرخ که اندر درخت سمره بیرون اید یقال حاضت السمرة اذا خرج منها ذلك دهم عدد بسیار از هر چیز — دهم

دهوم ج و فرو کرفتن بانبوهی عغ ک آ ف ۲ یقال دهمهم الامر و دهمتهم الخیل دهمة سواد فرس ادهم بعیر ادهم ناقة دهماء لیل ادهم ادهام

ادهم شدن ادهیمام سیاه شدن قوله تعم مدهامتان ای سوداوان من شدة الخضرة والری والعرب تقول لکل اخضر اسود ومنه سواد

القری لکثرة خضرتها دهماء دیك و کطاه دهماء دیهنه و طاة حمراء نود دهماء ایضا هیئت مرد شاة دهماء سرخ خالص دهماء الناس جماعت

مردم دهیماء تصغیر دهماء وهی الداهیة ادهم ایضا بند قال الشاعر اوعدنی بالسجن والاداهم دهیم وام الدهیم سختی و داهیه و نام ناقه

عمرو بن الزبان الذهلی که او را و برادران او را کشتند و سرهای شان را بر دهیم بار کردند ومثل شده است کذا اثقل من حمل الدهیم — دهثم

واشام من الدهیم وارض دهثم بالفتح زمین نرم رجل دهثم مرد نرم خوی تدهکم بنا خواست درآمدن در چیزی دهکم — دهکم

بالفتح پیر سال خورده دیمة بالکسر باران پیوسته بی برق و رعد دیم ج وفی الحدیث کان عمله دیمة تدییم پیوسته باریدن یق — دیم

دیمت السماء مفازة دیمومة ای دائمة البعد دیامیم ج ارض مدیمه زمین باران زده **فصل الذال** ذام بالفتح عیب کردن — ذام

عغ بفتحتها بهمز ولا یقال ذامه وذامه فهو مذوم ویقال اذا استحی علی کذا ای اکرهته علیه ذم نکوهیدن عغ ف آ ض ۲ ذمیم — ذمم

خزم ببینی خزاطیم القوم مهتران قوم مخزنظم مرد متکبر خشمناک سرد رواکوده ویقال الخشم بن الخزرج وعوف بن الخزرج خزطوفان خزم
بالتحریک درخت که از پوست وی رسن سازند خزمه یکی سوق الخزامین بازاری در مدینه اخزم مادر زونام مردی خزامه بالکسر
حلقه موئین که در بینی شتر کشند و مهار بروی بند ند یقال خزمت البعیر بالخزامة عع ف آک ۲ ویقال لکل مثقوب مخزوم والطیر
کلها مخزومة لان وترات انوفها مثقوبة وخزمت الجراد فی العود ببیخ درکشیدم ملخ را مخازمه درکرا زدوراه مخالفه رفتن تا بیکجا
خشم بپیش آیند خزومه ماده گاو ولغت هذیل خزامی خیری دشتی مخزوم پدر حیی از قریش بشر بن ابی خازم شاعری از بنی اسد خیشوم
خشرم بن بینی یقال خشمه خشما ای کسرت خیشومه عع ف آک ۲ خیاشیم الجبال انوفها رجل خشام بالضم سطبر بینی وکذا الجبل رجل آخشم
خصم باعلت بینی خشم بالتحریک مصدر منه عع ک آف ۲ مخشم ست بیخبر خشم اللحم بالکسر ای تغیر خشرم جماعت زنبور انکبین لا وا حد
له من لفظه وخانه زنبور اینها وسنگ کج ونام مردی خشارم بالضم وازها خصم یستوی فیه الجمع والمؤنث لانه فی الاصل مصدر
ومن العرب من یثنیه ویجمعه فیقول خصمان وخصوم خصیم مثله خصما ج مخاصمه خصام بیکار کردن باهم والاسم الخصومة یق
خاصمت فلانا فخصمته اخصمه بالکسر ولا یقال بالضم وهو شاذ ومنه قراءة حمزة تاخذهم وهم یخصمون لان ما کان من قولک
فاعلته ففعلته فان یفعل منه یرد الی الضم اذا لم یکن عینه حرف من حروف الحلق من ای باب کان من الصحیح یقول عالمته فعلمته
اعلمه بالضم وفاخرته ففخرته افخره بالفتح لاجل حرف الحلق واما ما کان من المعتل مثل وجدت وبعت ورمیت وخشیت وسعیت فان
جمیع ذلک یرد الی الکسر الا ذوات الواو فانها ترد الی الضم تقول راضیته فرضوته ارضوه وخاوفنی فخفته احوفه ولیس فی کل شیء
یکون هذا الابقال نازعته فنزعته لانهم استغنوا عنه بغلبته فاما من قرء وهم یخصمون یرید یختصمون فیقلب التاء صادا فید
وینقل حرکته الی الخاء ومنهم من لا ینقل ویکسر الخاء لاجتماع الساکنین خصم ک ۲ سخت خصومة خصم بالضم گوشه جوال وجامه دان
وجز آن یقال وقع المتاع فی خصم الوعاء ای فی زاویة الوعاء وخصم کلشیء ناحیته وجانبه اخصام العین ما ضمت علیه الاشفار اختصام
خضم تخاصم بمعنی والسیف یختصم جنبته اذا اکله من حدته خضم همه و دهان خوردن عع ک آف ۲ خضم بضمتین والتشدید سطبر
بازو ومعظم هر چیزی خضم مثال هجف مرد بسیار عطا وجماعة کثیر وسنگ فسان خضیمه کشکینه خضم بالفتح والتشدید نام
خضرم مردی ونام ابی لخم مخضرم بفتح الراء لا یدری امن ذکر هوام من انثی مخضرم ایضا شاعری که جاهلیت واسلام را دریافته باشد
چون لبید وبیدانان وسو مخضرم النسب دعی نافة مخضرمة گوش ازکه بین برید امراة مخضرمة ختنه کرده خضرم بکسرتین بسیار
عطا بحر خضرم بسیار آب وهر چیز فراخ وبسیار باشد خضارم ج خضارمة قومی بشام وذلک انه قوما من العجم خرجوا فی اول الاسلام
فتفرقوا فی بلاد العرب فمن اقام منهم بالبصرة فهم الاساورة ومن اقام منهم بالکوفة فهم الاحامرة ومن اقام منهم بالشام فهم الخضارمة
والجراجمة وکذلک من اقام منهم بالجزیرة فهم الجراجمة والخضارمة ومن اقام منهم بالیمن فهم الابناء ومن اقام منهم بالموصل فهم
خطم الجرامقة خضرم مثال هدهد بحر سوسمار واول حسل ثم مطنج ثم خضرم ثم ضب خطم بیفوز ومن کل طائر منقاره ومن کل
دابة مقدم انفه وفمه والمخاطم الانوف مخطم بکسر الطاء واحدها اخطم دراز بینی خطام بالکسر مهار خطم ایضا مهار کردن شتر را
عع ف آک ۲ نافة مخطومة ونوق مخطمة شدد للمبالغة مخطم عوره حرماکه بروی خطها سپید بید آید خطیم نام مردی خطمه نام مرحی
خلم از انصار خطمه بالضم بلندی کوه خطمی بالکسر خیر وخلم بالکسر دوست وخانه اهو مخالمه دوستی کردن اخلام یاران ودوستان
خمم خلجم دراز لحم خام رمخم گوشت کنده خم کنده شدن گوشت پخته یا خام عع ف آک ۲ اخمام مثله وفی المثل هو السمن لا یخم تضرب
للرجل اذا ذکر بخیر واثنی علیه ورو رفتن ربایک کردن چاه وخانه عع ف آض ۲ اختمام مثله قلب مخموم نقی من الغل والحسد خمامه بالضم
خاکروبه وخاک چاه ویقال هو من خمان الناس بالضم وبالفتح ای من رذالهم خمان ایضا نیزه سست خمخمه مثل خنخنه وهو ان یتکلم
الرجل کانه مخنون او نوع من الاکل قبیح خمخم بکسرتین گیاهی که دانه او را علف شتر سازند وبالحاء ایضا غدیر خم جایی میان مکه و
خیم مدینه بجحفه خیخام بالفتح نام مردی خامه گیاهی تازه وتر وفی الحدیث مثل المؤمن مثل الخامة من الزرع یمیلها الریح مرة هکذا و
خیم مرة هکذا خیمه ج خیم مثله خیام بالکسر وعند العرب هو بیت من عیدان الشجر خیمات خیم ج تخییم خیمه ساختن وبجایی مقیم
بودن وتخیم بمکان ضرب خیمته به خیم بالکسر خو وطبیعت لا واحد له من لفظه خیم ک آف ۲ نام کوهی خیمومة ترسیدن وبزدلی
دام کردن عع ف آک ۲ خیم بازی برداشتن فصل الدال تدام الماء الشیء بوزن تفعل ای غمره وتدام النخل الناقة ای تجللها
دحم وتداءمت الامواج تراکم علیه وتداحم ایضا دامات تلیه فعلاء دریا داءت الحایط ای دفعته دحم سخت سپوختن دحمان دحیم
دحسم **دخشم** **دردم** نیم دحسمان بضمتین مثله حمان بعنی مرد گندم گون فربه دخشم بالفتح نام مردی دردم درمان نزدیک نهادن

حزکوش

الماء ای سخنه عع ف اص ۲ وحم الماء ای صار حارا وحمت الجمرة تحم ای صارت حممة عع ک اف ۲ وحم الشیء واحم ای قدر فهو محموم وحم الرجل من الحمی ایضا وهی الحرارة العارضة فی البدن محم بالکسر ظرفی که در ان اب کرم کنند احمام نزدیک امدن کار و مهم شدن کار یقال احم الامر واجم بالجیم ایضا اذا حان وقته وتب دادن یقال احمه الله فهو محموم وهو من الشواذ وتب زده و بیمار غمی شدن مردم وجای ومنه احم الرجل واحمت الارض ای صارت ذات حمی و ابرا کرم کردن و باب کرم شستن وسیاه کرد انیدن تحمیم اب کرم و باران کردن کرما بارد وخوی وخوی بنشاندن و کرما حمیمه اب کرم و مال و ستور کزیده استحمام باب کرم غسل اوردن و بکرمابه شدن وخوی کردن تحمیم متعه دادن زن مطلقه را و بر اوردن جوزه و بر امدن موی سترده وروی را بانکشت سیاه کردن یقال حمم امرأته ای متعها بعد الطلاق وحمم الفرخ ای طلع ریشه وحمم راسه ای اسود بعد الحلق وحممه ای سخمت وجهه بالفحم حمم بکسرتین سخت سیاه احم سیاه کمیت احم بین الحمة قال الاصمعی فی الکمتة لونان یکون الفرس کمیتا مدمی وکمیتا احم واشد الخیل جلودا وحوافرا الکمیت الحم حمم ضم اف ۲ خاکستر وانکشت و هر چه سوخته باشد حممة یکی حممه تحمیم بانک کردن اسب بجهة علف حموم نام اسبی و دود حماء علی فعلاء بن مردم حم ج والحمیمة واحد الحمائم وهی کرائم المال یقال اخذ المصدق حمائم الابل ای کرائمها ویقال ماله سم ولا حم غیرک ای هم وقد یضمان ایضا ویقال مالی منه حم بالفتح والضم ای بد احتمام مثل اهتمام حامته ای طالبته حمام بالکسر تقدیر مرک حمة بالضم سیاهی حمة الحر معظمه حمة الفراق ما قدر وقضی واما حمة العقرب فبالتخفیف والهاء فیه عوض و قد نذکر فی المعتل الاوه حمام بالفتح کبوتر وهی عند العرب ذوات الاطواق من نحو الفواخت والقماری وساق حر والقطا والوراشین واشباه ذلک یقع علی الذکر والانثی والهاء فیه علی انه واحد من جنس لا للتانیث وعند العامة انها الدواجن فقط الواحدة حمامة وجمعها حمام وحمامات وحمائم وربما قالوا حمام للواحد حمام بالتشدید کرمابه حمامات ج واما الیمام فهو الحمام الوحشی وعند الکسائی الحمام البری منه والیمام الذی یالف البیوت حمام بالضم تب شتر وستر تب کرفته وفی الحدیث یرقون کما یرق الحمام البرهای الجمل المحمی ارض محمة ذات حمی والحامة الخاصة یقال کیف الحامة والعامة و هولاء حامة الرجل ای اقرباؤه ابل حامة شتران کزیده والحم سورهای هفتگانه از قرآن قال الفراء انما هو کقولک ال فلان کانه نسب السور کلها الی حم واما حوامیم لیس من کلام العرب فهو قول العامة حمان بالفتح نام

حنتم
حنظان
حوم

مردی حنتم بالنون والتاء کوزه سبز حناتم ج وایضا ابرهای سیاه حنظان بکسرتین کروه مردم حوم حومان کرد چیزی برکشتن مرغ وجز ان عع ف اص ۲ حوم کله انبوه از شتر حومة القتال معظمه وکذا من الماء والرمل وغیره حومان بالسکون موضعی

خنم
فصل الخاء

خام یکی از پسران نوح بنی ۴ وهو ابو السودان یقال غلام خامی وعبد خامی ختم مهر کردن عع ف اک ۲ یقال ختمت الشیء فهو مختوم ومختم شدة للمبالغة و بنام کردانیدن یقال ختم الله له بالخیر و تمام خواندن قرآن اختتام بپایان بردن نقیض الافتتاح وخاتم بفتح التاء وکسرها خیتام بالیاء خاتام بالالف انکشتری خواتیم ج تختم انکشتری درانکشت کردن خاتمة الشیء اخره ومحمد خاتم الانبیاء بالفتح صلوات الله علیه وعلیهم اجمعین ختام کل وموم که بر روی مهر کنند وقوله ختامه مسک ای اخره لان اخر ما یجدونه رائحة المسک

ختم
خثرم
خثعم
خدم

ویقال علیها ختم بالتحریک ای طینة مختوم مثل نفض وقبض بمعنی منفوض ومقبوض خثم بالتحریک پهنای بینی یقال ثور اخثم نعت منه خثم المعول رخنه شد روی کلند نعل مخثمة پهنا وخیثمة نام مردی خثارم مردی فال کیرنده و نام مردی خثعم پدر قبیله از یمن خدمة بالکسر چاکری کردن عع ف اص ۲ وک ۲ خادم چاکر خدام ج خدم بفتحتین چاکران غلاما کان او جاریة اخدام خادم دادن کسی را خدمة کسی را خدمة بالتحریک دوال که بردست و پای شتر بندند و پای برنجن خدام بالکسر ج وحلقه قومی و فی الحدیث الحمد لله الذی فض خدمتکم ای فرق جمعکم مخدم مخدمة جای خلخال از ساق مخدم سپید ذبر حزده کاه پای اسب فرس مخدم واخدم ایضا نعت منه

خذم

قوم مخدمون یراد به کثرة الخدم والحشم رجل مخدوم انکه او را خادم بود باشد خذماء کوسپند سمهای سپید خذم بریدن عع ف اک ۲ تخذیم پاره پاره کردن مخذم بالکسر تیغ بران فرس خذم ک ۲ اسب تیز رو رجل خذم جوانمرد خذما ماده بز کوش از پهنا

خرم

کفانیده خذم بالتحریک رفتار تیز ظلم خذوم نعت منه ابن خذام بالکسر مردی از شعرا خرم بینی سار کوه و درز باز کردن موزه را و کم کردن و بریدن و برکشتن عع ف اک ۲ احزم بینی بریده و کوش سوراخ وقد انخرم ثقبه ای انشق فاذا لم ینشق فهو اخزم و دلب الموضع منه الخرمة واخرم الکتف طرف عیره مخرم بکسر الراء برید کی بینی سار کوه مخارم ج یعنی دهانهای راه کوه عین ذات مخارم ای ذات مخارج مخرمة بالفتح نام مردی اختزام تخرم بریدن واز بن برکندن یقال اخترمهم الدهر وتخرمهم ای اقتطعهم واستاصلهم

مخرنشم
خرطوم

وتخرم زبد فلان ای سکن غضبه وتخرم ای دان بدین الخرمیة وهم اصحاب التناسخ والاباحة خرمان بالضم دروغ یقال جاء فلان بالخرمان خورم صخرة باد در زها خورمة کرانه بینی مردم مخرنشم بالضم وکسر الشین برزک منش وکونه کشته لاغر خرطوم بالضم

نام بپراسته نشده باشد ناقة محرمة التی لم یتم ریاضتها بعد سوط محرّم ای لیّن بعد حرم بفتحتین گشن خواه شدن میش عمّ کاف
فام ومی کالقبعة فی النوق والحناء فی النعاج شاة حرمی شیاه حرام وحرامی واستحرمت الشاة وکل انثی من ذوات الظلف و
الذ انبه والکلبة ایضا اذا ارادت الفحل وقولهم حرام الله لا افعل کقولهم یمین الله لا افعل حرمه بالکسر حرمیة حرمان حرم نومید
کردن کسی را از چیزی حرام کلّ عمّ ف آء ٢ وحرم الرجل بالکسر اذا قمر واحرمته ای قمرته یعنی بردم وچیره شدم بقمار برروی و
حرمت الصلوة لغة فی حرمت وقوله تعالی للسائل والمحروم قال ابن عباس هو المحارف حبریه ماده کاو حیرمرج احرنجام انبوهی
کردن و بریکدیگر افتادن شتر دربازگشتن محرنجم عدد بسیار حرجمه بریکدیگر انتان باز کردانیدن شتر یقال حرجمت الابل ه حرجم
فاحرنجمت حزم استواری واستوار کردن تنگ بر ستور عمّ ف آء ٢ وزمین درواو هشیاری وآکاهی در کار و فراهم آوردن
کار خویشتن عمّ بضمّها حزامة مثلها حازم نعت منه احتزام تحزّم میان دربستن حزمه بالضم بند هیزم وکاغذ وعلف وجزان حزم
ونام اسپی ابن حزام نام مردی حزام بالکسر تنگ ستور ودست بند گهواره وفی المثل جاوز الحزام الطبیین یضرب فیما جاوز
حده حزم بفتحتین کالغصص فی الصدر عمّ کاف ٢ وهیچگاه در اوّل کی اسپ یقال منه فرس احزم وهو خلاف الاهضم حزیم
میانه سینه که موضع تنگ بستن بود حیزوم مثله ونام اسپی حسم بریدن یقال حسمته فانحسم وبازایستادن عمّ فاء ٢
وفی الحدیث انه اتی بسارق فقال اقطعوه ثم احسموه ای اکووه بالنار لینقطع الدم وفی حدیث اخر علیکم بالصوم فانه حسم
محسمة للعرق ومذهبة للاشره محسوم مجیه بد غذاو قوله تعالی سبع لیال وثمانیة ایام حسوما ای متتابعة والحسوم الشوم ایضا
یقال اللیالی الحسوم لانها تحسم الخیر عن اهلها حسام بالضم شمشیر بران وتیزی شمشیر حسم بضمتین موضعی حسمی بالکسر نام
زمینی دریاویه حشم بحشم آوردن کسی را عمّ ف آء ٢ والاسم الحشمة وهو الاستحیاء والغضب ایضا قال الاصمعی انما حشم
هو بمعنی الغضب لا بمعنی الاستحیاء ویقال ذاک مما یحشم فلانا ای یغضبه احتشام حشمت داشتن یعنی شرم داشتن وبحشم
آوردن یقال احتشمته واحتشمت منه بمعنی ورجل محتشم وحشیم بمعنی حشم الرجل جاکران مرد وکسانی که بجهت وی غضب
کنند برد بکران ویقال حشمت الدواب ای صلحت حصم بهانه حبق عمّ ف آء ٢ والحصم العود انکسر حصرم بکسرتین
غوره انگور ومرد ترش تنگ خوی بخیل محصرم کلک حضرم فونعه زه برکمان استوار کرد حضرم الرجل حضرمة اذا لحن حصم حصرم حضرم حطم
وخالف الاعراب فی کلامه حطم شکستن عمّ ف آء ٢ یقال حطمه فانحطم وتحطم تحطیم مبالغة فی الحطم حطمة بحطم سال
یقال اصابتهم حطمة ای سنة وجدب وحطمة السیل دفعته حطم اسب شکسته حال از پیری حطم بالفتح کلان سال شدن ستور
عمّ کاف ٢ حطمته السن شکست داد او را سال حطمة مثال همزه دوزخ رجل حطمه بسیار خوار وانکه بر ستور رحم نکند حطم مثله
وفی المثل شر الرعاء الحطمة ویقال للعکرة من الابل الحطمة یعنی شتر کله لانها تحطم کلشیء حطیم دیوار بیرون کعبه از سوی مغرب
حطام بالضم شکسته وریزه هر چیزی واندک مال دنیاوی حقم نوعی از مرغان وکبوتر حکم بالضم فرمودن یقال حقم حکم
حکم علیه وحکم کردن میان کسی قوله تعالی یحکم بینهم یوم القیمة عمّ ف اض ٢ ودانش وحکمت حکمة بالکسر دانش حقیقت هر چیز
حکیم دانا وراست کار واستوار کار وخداوند حکمت ویقال حکم فلان بالضم صار حکیما احکام استوار کردن کار را استحکام
لازم منه وباز داشتن سفیه را از سفاهت یقال احکمت السفیه وحکمته ایضا حکم بفتحتین وحاکم بمعنی حکم ایضا بدوجهی از بین
حکمة بفتحتین زنخ کوسپند وکام لگام حکم مصدر منه ومنع کردن از بدی کسی را یقال حکمت الدابة واحکمتها تحکیم باز داشتن
ستور را از آنچه خواهد وحاکم کردانیدن کسی را در مال خویش احتکام محکم کردن صلته بعلی و بنزدیک حاکم شدن صلته بالی تحاکم
کلّ محاکمة با خصم بنزدیک حاکم شدن محکّم نام مردی محکمه قوم خوارج محکم بالفتح پیر کار آزموده با حکمت واما الذی فی الحدیث ان
الجنة للمحکّمین فهم قوم من اصحاب الاخدود حلم بالضم خواب کردیده شود وخواب دیدن عمّ ف آء ٢ احتلام کلّ یق حلم
حلمت بکذا وحلمته واحتلمت به حلم بالکسر آهستگی وبردباری عمّ بضمّها تحلّم بردباری کردن بتکلّف وفربه شدن ستور وبار و
جزان بعیر حلیم ای سمین تحالم حلم نمودن از خود که نباشد حلم بالتحریک تباه شدن پوست وکرم در افتادن در وی عمّ ف آء ٢
حلمه سر پستان وهما حلمتان ونوعی از نبات وکنه بزرگ وکرم حلم ج حلیمات نام موضعی محلّم نام جوئی ونام مردی تحلیم بروبار
کردانیدن وبحلم منسوب کردن کسی را حلّام بالضم والتشدید بزغاله که از شکم ما در ش بیرون آرند وکوسپندان ریزه حلّان حلقم
بالنون کذا حالوم شیر سطبر شده حلقوم بالضم خشکنای گلو یقال حلقمه ای قطع حلقومه حمم دنبه که اخر جده حمم
ان حمم بکی وایضا چشمه گرم ویقال حممت الابل ای ادنیتها وحممت حماما ای قصدت قصدک وحممت ارتحال البعیر ای عجلته و حممت

جعثم وشتر بشور گیاه عم ف آض ۲ وبی اشتها شدن بطعام جعماء ناقه کلان سال ولا یقال ایصم للذکر جعثم بضمتین وف ۲
جلم مرد کوتاه وسطبر وفتح الجیم والثاء افصح جلم بریدن عم ف آک ۲ ویقال جلمت الجزور ای اخذت ما علی عظامها من اللحم ویقال
اخذت الشیء بجلمته ای باجمعه وهذه جلمة الجزور با تحریک ای لحمها اجمع جلمة الشاة مسلوخ گوسپند بلا حشو وقوائم جلم کارد
جلخم فرد وهما جلمان جلام بالکسر الجداء اجلخمام گرد آمدن قوم وسرکشی کردن جلهم بضمتین نام مردی وقولهم فی حدیث
جلهم ابی سفیان جلهمتین قال ابو عبید اراد جانبی الوادی والمعروف جلهمتان جم بسیار قوله تعالی ویحبون المال حبا جما واب
جم گرد آمده در چاه ونام پادشاهی جموم بالضم بسیار شدن آب در چاه عم ف آض ۲ وک ۲ ونزدیک آمدن وقت کار یقال جم
قدوم فلان ای دنا وجان جموم بالفتح چاه بسیار آب واسب که هر زمان رفتار دیگر آرد جمة موضع جمع شدن آب جمام بالکسر
ج وجماعة انبوه یقال جاؤا فی جمة عظیمة بالضم والفتح جمة بالضم تمامی موی سر وانبوهی آن جمانی بالتشدید نعت منه جمام المکوک
علی ثلث حرکات وجممته ما علا راسه بعد الامتلاء وجممت المکیال واجممته فهو جمان اذا بلغ جامه قال الفراء جمام القدح ماء بالکسر
ملؤه وجمام المکوک دقیقا بالضم وجمام الفرس بالفتح لاغیر یعنی آسودگی اسپ بعد از ماندگی یقال جم الفرس جما وجماما اذا ذهب
اعیاؤه وجم الفحل اذا ترک الضراب اجمام آسایش دادن ستور را بجهة برنشست یقال اجم الفرس وجم ایضا مجهولا واجم نفسک
یوما او یومین ونزدیک شدن کار ویقال اجم الفراق اذا حان بیان اجم بی کنگره رجل اجم مرد بی نیزه در حرب شاة جماء المراة فی
والجماء الغفیر جماعة الناس جم بالتحریک مصدر ضهتی استجمام ماندگی افکندن وپرآب شدن چاه ویقال انی لاستجم قلبی بشیء من
جمجم اللهو لا قوی به علی الحق جمجمه تجمجم سخن را ناپدید گفتن جمجمه بضمتین کله سر وقدح چوبین وچاه در شوره ستان دیر الجماجم موضع
جماجم العرب قبائلهم جمیم گیاهی نیم رسیده جهامة جهومة بالفتح والضم ترش روی شدن عم بضمهما وموجهم الوجه جهم روی
جهضم ترش کردن بروی کسی عم ک آف ۲ وبفتحهما جهمة وتجهمه بمعنی رجل جهوم بالفتح ای عاجز جهمه بالفتح والضم اول ماخر اللیل
جهنم جهام بالفتح ابر بی آب جهیم موضعی جهضم مرد شکرف بزرگ سر گرد روی وشیر جهضم بزرگی نمودن جهنم دوزخ رکیة
حتم جهنام بکسر الجیم والهاء والتشدید مغاک ولقب مردی فصل الحاء حتم استوار کردن کار وحکم کردن وواجب
حثم کردن کار بر کسی عم ف آک ۲ حتم ایضا قضا حتوم ج حاتم قاضی وزاغ سیاه حاتم الطائی مردی که مثل است بجوانمردی حتامة
حثرم بالضم باقی مانده طعام برخوان تحتم خوردن نان ریزه وجز آن ازخوان ویقال موذو تحتم ای هشاش حثم دادن ونرم ورام
حجم کردن عم ف آک ۲ یقال حثمته ای دلکته حثمه پشته از خاک سرخ ونام زنی حثرمه تندی لب زیرین مردم حجم بیرون
آمدگی هر چیز وحجامت کردن عم ف آض ۲ یقال حجمه فهو محجوم والاسم الحجامة بالکسر محجم محجمه بالکسر شیشه حجامت حجام نعت منه
احتجام حجامت کردن حجم ایضا مکیدن یقال ما حجم الصبی ثدی امه ای مامص وباز داشتن از چیزی یقال حجمته عن الشیء فاحجم ای کففته
نکفت وهو من الشواذ حجام بالکسر چیزی است که بر دهان شتر بندند وپستان تا نگزد عم ف آض ۲ وفی الحدیث کالجمل المحجوم
حلم وقولهم افرغ من حجام ساباط وانه کان یمر به الجیوش فیحجمهم من الکساد حتی یرجعوا فضرب به المثل حوجم گل سرخ حوجم ج احدام
حلنم افروخته شدن آتش وروی از غضب وسخت سرخ شدن خون یوم محتدم روز سخت گرم حدمه بفتحتین آواز آتش افروخته قد حدم
مثال الهمزه دیلک زود جوش ایسده حذم بریدن عم ف آک ۲ سیف حذیم نعت منه وسبک رفتن وسبک خواندن یقال
حذلم اذا اذنت فترسل واذا اقمت فاحذم حذمه ض آف ۲ زن پست بالاحذیمه نام مردی حذام مثل قطام نام زنی حذلم نام
حرم مردی حذلمه مثل هذلمه شتافتن یقال مر یحذلم کانه یتدحرج حرم بالضم احرام گرفتن قالت عایشه کنت اطیبه لحله ولحرمه
ای عند احرامه وحرام شدن عم بضمها حرم بالضم کلک واینجه شکستن او روا نباشد محرمه بفتح الراء وضمها کلک حرمه ایضا
ناشایستگی وحرمة الرجل حرمه واهله رجل حرام بالفتح ای محرم حرم بفتحتین ج مثل قذال وقذل ومن الشهور اربعة حرم ذوالقعدة
وذوالحجة والمحرم ورجب ثلثة سرد وواحد فرد حرام ایضا ناباینسته ضد حلال حرم بالکسر کلک وقری وحرم علی قریة اهلکناها
قال الکسائی معناه واجب حرمه بالکسر غلبه شهوت وفی الحدیث الذین تدرکهم الساعة تبعث علیهم الحرمة ویسلبون الحیاء و
نومیدی حرم بفتحتین گرداگرد کعبه یقال لمکة حرم الله تم حرمان مکه ومدینه والحرم الحرام ایضا مثال زمن وزمان حرمی بالکسر
منسوب الی الحرم حرمیه مونث وایضا سهام تنسب الی الحرم احرام الحج ۲ وحرام کردن وبماههای حرام در آمدن وحرمت شدن
محرم نعت منه تحریم حرام کردن تحرم حرمت جستن بصحبت کسی حریم البیت والبئر گرداگرد وی حریم ایضا جامه محرم ونام مردی
محرم بالفتح ناشایست ذو محرم آنکه با او نکاح روا نباشد محارم اللیل مخاوفه محرم اول دوازده ماه عرب وسر سال جلد محرم پوست که

بعلف برما لیدن ثمت یدی ای مسحت بذلك الحشیش انثمام ریخته شدن وكذا عنق تن ثمه بكمشت كیاه ویقال ماله ثم ولارم
فالثم قماش ابیتهم والرم مرمة البیت ثم بار وهو حرف عطف یدل علی الترتیب والتراخی وربما ادخلوا علیها الهاء ثمة بالفتح
اینجا وهو للتبعید بمنزلة هنا للتقریب وكل ثمة ثم الفرس جای بریدگی ناف اسپ متمة مثله تمام انكه هرچه را كیرد بشكند ثمیم
ثوم
العظم ابانته ثوم بالضم سیر ثومة بند تیغ فصل الجیم جثوم سینه برزمین نهادن مرغ ومردم ویعبر عن الهلاك
جثم
قال الله تعالی واخذتهم الرجفة فاصبحوا فی دیارهم جاثمین عم ف اض ۲ ك ۲ جثمه مثال همزه جثام خواب آلودة مجثمة بتشدید
الثاء ای مصبورة الا انها فی الطیر خاصة والارانب واشباه ذلك بجثم ثم ترمی حتی تقتل وقد نهی عن ذلك جثمان بالضم تن
مثل جسمان یقال له ما احسن جثمانه وجسمانه ای جسده قال الاصمعی الجثمان الشخص والجسمان الجسم یقال سنام كجثمان البنیة ای الكعبة
جحیم
وهو شخص لیس بجسد جحیم یكی از نامهای دوزخ واتش وهر اتش بزرگ كه در مغاكی افروخته باشد من قوله تعالی قالوا ابنوا له
بنیانا فالقوه فی الجحیم جاحم جای سخت كرم وقال الاعشی الموت جاحم جحمه جشم بلغت جحم جحم الرجل ای فتح عینیه كالشاخص
عم بفتحهما وعین جاحمة بجحیم تیز نكریستن اجحم مرد سرخ چشم وفراخ چشم جحماء مؤنث جحام بالضم بیماری كه چشم را آماسانید
جحرم
جحشم
اجحام بازایستادن از چیزی مثل احجام جحرمه تنكخوئی جحرم نعت منه جحشم شترهیكاه برامده جحظم بزرگ چشم
جحظم
جحملم
جذم
جحمله ای صرعه جذمه بالتحریك مرد كوتاه جذم ج وكوسپند بلا بیه جذم بالكسر اصل وبن هرچیزی وقد یفتح
حذیمه بالكسر پاره از رسن وباز پاره جذم ج حذم بالفتح بریدن عم ف اض ۲ وك ۲ جذیم نعت منه وجذم الرجل بالكسر ای
صار اجذم وهو المقطوع الید وفی الحدیث من تعلم القران ثم نسیه لقی الله تع وهو اجذم جذمی جمع اجذم مثل حمقی ونوكی
الجذام بریده شدن جذام بالضم بیماری م وقد جذم الرجل فهو مجذوم ولا یقال هو اجذم وقبیله از یمن وجذامة ما بقی بعد
الحصد جذیمه قبیله جذمی بالفتح وقد یضم منسوب بوی رجل مجذامة بالكسر دوستی زود برنده اجذام تیز رفتن شتر وبركندن
جرم
از چیزی جذیمة الابرش ملك حیره صاحب زبا جرم بالضم كناه جریمه مثله جرم واجرام واجرم بمعنی جرم بالسكون معرب
كرم وهو الحار والجروم من البلاد خلاف الصرود ودو بطن است درعرب وبریدن جرم النخل واجترمه ای صرمه جارم نعت منه
وقوم جرم بالضم مشددا جرام مثله وبنو جارم قوم من العرب وهذا من الجرام بالفتح والكسر وفروبركردن پشم كوسپند وكسب
كردن چیزی عم ف ا ك ۲ یقال فلان جریمة اهله ای كاسبهم وقد جرمت منه ای اخذت وقوله تع ولا یجرمنكم شنان قوم
ای لا یحملنكم ولا یكسبنكم جرم بالكسر تن وكونه واواز قال ابو حاتم قد اولعت العامة بقولهم فلان صافی الجرم بالكسر ای الصوت
او الحلق وهو خطاء جرمه بالكسر خرما وانكور درودند كان جرامة بالضم ابخه ریخته شود از انكور وخرما در بریدن جریم بریده از
بن دومیوه جریم جرام ایضا دانه خرما جرام بالكسر جمع جریم ویقال حلة بالكسر جریم شتران كلان سال برزده حول مجرم
سنة مجرمة تمام تجرم كذشتن وسپری شدن ودعوی كناه كردن بركسی كه نكرده باشد یقال تجرم علیه لا جرم قال الفراء هی كلمة
فی الاصل بمعنی لابد ولا محالة فجرت علی ذلك وكثرت حتی تحولت الی معنی القسم وصارت بمنزلة حقا فلذلك یجاب عنها باللام
جرثم
یقولون لا جرم لآتینك ولا جرم لا فعلن كذا ای حقا جرثومه بالضم اصل وخانه مورچه وتجرثم الشیء واجرنثم اذا اجتمع
جرجم
جرذم
جراجمه كروهی از عجم باشند كان جزیره وشام وتجرجم الوحشی فی وجاره تقبض وسكن جرذمه ... الطعام مثل جرذمه ... برسام
جرسم
كفتن جرسام علت برسام جرشم وجرشب ای اندمل بعد المرض والهزال وجرشم مثل ... ای احد النظر وابیه كره ...
جرشم
جرضم
جرهم
جرزم
جرضم بعنتین وجراضم بسیار خوار جرهم حیی از یمن ویقال جمل جراهم ... جزم بریدن ...
جزم
جزم الحرف وهو فی الاعراب كالسكون فی البناء یقال جزمت الحرف فانجزم ... مثله جزمت النخل وجزم
بالراء والزاء ای خرصته وجزمته جزمه بیكبار خوردن وجزم القوم ای عجزوا فلم جزم راست ... جزم ایضا شبی بدخل فی حیاء
جسم
الناقة لتحبسه ولدها فتزامه كالدرجه جزمه بالكسر یك كله از شتر ویك رمه از كوسپند جسم ... جسمان بالضم كذلك
جشم
جسمان مثله وذكر جسام بالفتح تن آور شدن عم بضمهما وهو جسیم وجسام بالضم وبالكسر جمع جسیم جشم ... كسی از میان قوم
یقال تجسمته من بین القوم ای اخترته كانك قصدت جسمه وتجسمت الارض ای اخذت نحوها ... و... شدن وبر تاری
بزرگ شدن وبر بلندی ... از كوه بر شدن اجسم تناور وجاسم نام دهی بشام جشم بتكلف كاری كردن عم كاب ۲
جعم
تجشم كلفت تجشیم تكلیف كردن بركسی اجشام كلفت ویقال القی علی فلان جشمه بالتحریك وض اف ... ثقله جشم البعیر ... ف ۲
سینه شتر جشم ابن قبیله از انصار وثقیف وتغلب وهوازن جعم بفتحتین طمع داشتن وسخت آرزومند كوشت كردیدن مردم

شدید ورایت شقیته سلیتین مبلام بالکسر ناقه که بانان کند از غایت آرزو وی کشتن تبلیم زشت نمودن کا بنا بر کسی یقال لا تبلم
علیه امره ای لا تقبح الم بکسرتین وضمتین وفتحتین پوست مقل بلّه یکی ویقال المال بینی وبینک شق الابلمه ای نصفان بیلم اقمن سوزنخ
کاوشل بهرم بلدم الرجل اذا فزق فسکت بدال غیر معجمه بلذم بالمعجم والمهملة انکه جنبان باشد از حلقوم وسینه اسب بلندم مرد بلہم
کران سنك مضطرب بلعم بلعوم بالضم فیهما مجری الطعام فی الحلق یعنی راه کذر طعام در حلق وانکا وی سرخ است بلعم فرو بردن بلعم
لقمه بلعم مرد بسیار خوار سخت فرو برنده میم زائده بلغم یکی از چهار خلط بم ابریشم سطبر رود جامه بوم بومه جغد یقع علی الذکر بلغم بوم
والانثی حتی تقول صدًا او فیاد افتختص بالذکر بهم ستو ردیزه چون بره وبزغاله بز وماده بهم بالسکون والحرکه ج مثل تمرة بہم
وتمر وشعرة وشعر وجمع بهم بهام ابهام پوشیده کفتن تبهیم جدا کردن بره از مادرش بجرا بهمه بالضم سوار دلیر بهم ص اف ۲ ج
ولشکر یقال فلان فارس بهمة ولبث غابه ابهام انکشت ز اباهیم ج وفرو بستن درد کار امر مبهم کار فرو بسته الاسماء المبهمة هی
اسماء الاشارة نحو هذا وذاك وهؤلاء واولئك واستبهم علیه الکلام ای استغلق وتبهم ایض اذا ارتج وفی الحدیث یحشر الناس
عراة حفاة بهمًا ای لیس معهم شیء ویقال اصحاء بهیمه ستور بهائم ج فرس بهیم یکرنك بهم ج بهمی بالضم کیاهی قال سیبویه یکون
واحدة وجمعًا والفها للتانیث فلا تنون وقیل الفها للالحاق والواحدة بهماة قال المبرد لا یکون الف فعلی بالضم لغیر التانیث ویقال
ابهمت الارض کثر بهماها **فصل التاء** اتامت المراة دو کانه زاد فهی متئام متآم دو کانه زاینده توامان دو همزاد یقال هذا تام
توام هذا علی فوعل وهذه توامة هذه توائم ج وتوام بالضم علی فعال ایض ولا یمتنع ان یجمع هذا بالواو والنون فی الادمیین کما
ان مؤنثه یجمع بالتاء توام ایض دو م بتر قمار ویقال اصله ووام فابدلت التاء من احدی الواوین ونام شهری برلب عمان فرس متئام
اسب که روشنی بعد از روشنی آرد متآمة دو کانه زا بود باقتن جامه را وثوب متآم واتامها ای افضاها اتحمی نوعی از بردها اتحم
تخم هابت هر زمینی وشهری یقال فلان علی تخم من الارض تخوم ج وقیل تخوم الارض بالفتح والجمع تخم بضمتین مثل صبور وصبر تخم
تخمه وادی فتذکر فی موضعها تریم بالکسر نام جائی تلام تلامذ ای تلامیذ اسقطت الذال تمام تمامی وتمام شدن عم ف آ تتم
ک ۲ یقال تم الشیء تتمیم اتمام استتمام تمام کردن متم نام شاعری ویقال اتمت الحبلی فهی متم اذا تمت ایام حملها ویقال ولدت لتمام تلم تمم
بالفتح والکسر وولد المولود لتمام وقمر تمام ماه شب چهاردهم لیل التمام بالکسر لا غیر دراز ترین شبها در سال ویقال ابی قائلها الا تماما
ثلث لغات ای تماما والکسر افصح تمیمه سخت وقیل تمیمه طومار وتعویذ وفی الحدیث من علق تمیمة فلا اتم الله له ویقال هی خرزة
واما المعاذات اذا کتب فیها القران واسماء الله تع فلا باس بها تمتام سخن ناتمام کوینده ویقال تتاموا ای جاءوا کلهم وتموا ایضا
مستتم ایض الذی یطلب الصوف والوبر والموهوب تمة تنوم بتشدید النون درخت با دیه تنومه یکی توم بالضم تنم
غوزه نقره توم ج تهامه بالکسر شهری والنسبة الیها تهامی وتهام اذا فتحت التاء لم تشدد نحو یمان وشام الا ان الالف فی تهام تنوم
من لفظها وفیهما عوض من یاء النسبة وقولهم تهامون بالفتح کما قالوا یمانون ویقولون تهامی ویمانی وشامی بالفتح مع التشدید تہم
تهم بالفتح یستعمل فی موضع تهامه کانها المرة فی قیاس قول الاصمعی والتهم بالتحریك مصدر من تهامه اتهام بتهامه شدن متهام
بالکسر بسیار بتهامه شونده التهمه وادی فتذکر فهناك تیم الله قبیله معناه عبد الله واصله من قولهم تیمه الحب ای عبده وذلله تیم
فهو متیم ای مذلل ویقال تامته فلانه ای عبدته تیم قریش قبیله کروه ابو بکر الصدیق تیمه بالکسر کوسپند باشیر که در خانه دارند
اورا وفی الحدیث التیمه لاهلها تتییم بعید وتذلیل اتئام دیج کردن تیمه تیماء دشت وموضعی **فصل الثاء** ثمت
خرزها افسدته عم ف آ ص ۲ اثجم المطر ای کثر ودام ویقال اثجمت السماء ایاما ای اجمت ثرم بفتحتین افتادن دندان ثمم ثجم ثرم
پیش عم ک اف ۲ اثرم نعت منه ثرم شکستن دندان پیش بردن عم ف آ ک ۲ یقال ثرمت ثنیته فانثرمت اثرام کذلک ثرثم ثتم
بضمتین زیادت مانده طعام در حنور ثعمت الشیء نزعته عم بفتحهما وثعمتنی ارض فلان ای اعجبتنی ثغام بالفتح کیاهی که ثعم
از ادرمنه سپید کوبند ثغامه یکی وفی المجمل الثغامه بالضم شجرة بیضاء الثمر والزهر یشبه به الشیب ثغم ک ۲ سلك کرنده ثکم الطریق ثغم
میانه راه وثکمت الطریق ای لزمه ثلمه بالضم رخنه ثلم بالفتح رخنه کردن عم ف آ ک ۲ یقال ثلم السیف وثلم الاناء وثلم الوادی ثکم
بالتحریك هو انثلام جرفه ورخنه شدن عم ک اف ۲ اثلم نعت منه تثلیم متعد منه للمبالغة انثلام تثلم لازم منه متثلم نام جائی ثمام ثلم
بالضم بزثمامه یکی بزبن ونام جائی ومردی ثم نیکو کردن چیزی را ومرمت کردن به ثمام ومنه قولهم کنا اهل ثمه ورمه ویقال جمع ثمم
الدهر بی عن ثمه ورمه ای عن قلیله وکثیره وبرکندن کوسفند علف را از بن شاة ثموم نعت منه وکرد کردن چیزی را عم ف
ص ۲ یقال هو یثمه ویقمه ای یکنسه ویجمع الردی والجید رجل مثم مقم بالکسر نعت منه مثمة مقمة بالهاء ایض للمبالغة ودست

وبعد ام مظنون وتقول فی الاستفهام هل زید منطلق ام عمرو فاضربت عن سوالک عن انطلاق زید وجعلته عن عمرو فام تعها
ظن واستفهام واضراب وقال الله تعالی لاریب فیه من رب العالمین ام یقولون افتریه وهذا لم یکن اصله استفهاما ولیس قوله ام
یقولون افتریه شکا ولکنه قال هذا التقبیح صنیعهم ثم قال بل هو الحق من ربک کانه اراد ان ینبه علی ما قالوا نحو قولک للرجل الخیر
احب الیک ام الشر وانت تعلم انه یقول الخیر ولکن اردت ان تقبح عنده ما صنع وتدخل ام علی هل وهل علی ام کقولک ام هل
عندک عمرو وهل تاتینی ام عمرو ولا یدخل ام علی الالف لان الاصل ما وضع للاستفهام حرفان احدهما الالف فلا تقع الا اول الکلام
والثانی ام فلا تقع الا فی وسط الکلام وهل انما اقیم مقام الالف فی الاستفهام فقط فلذلک لم تقع فی کل مواقع الاصل وام قد تقع
زائدة فی الشعر کانه قول ع یا هند ام ما کان مشیی رقصا یعنی ما کان تاویم فربه وکلان خلقت کردایندن علف ستور را
ما اوم بزرک خلقت وبزرک سرا وام بالضم حرارت تشنکی ایم بیوه رجل ایم سواء کان تزوج من قبل او لم یتزوج وامراة ایم اوم
بکرا کانت او ثیبا ایامی ج واصلها ایایم فقلبت ایم ایه ایوم بیوه شدن عع ف آک ۲ یقال امت المراة من زوجها وفی الحدیث ایم
انه کان یتعوذ من الایمة تایم بیوه کردن یقال ایمه الله تایما وتایمت المراة وتایم الرجل زمانا اذا مکث لا یتزوج ویقال کل امری
ستئیم منه العرس او منها یئیم قال الشاعر نجوت بقوف نفسک غیر انی اخال بان سییتم او تئیم ای سییتم ابنک وتئیم امراتک
وقولهم ما له آم وعام ای هلکت امراته وماشیته حتی یئیم ویعیم فیعان الی اللبن وایمان لی النساء ویقال الحرب مایمة ای یقتل الرجال
فتدع النساء ایامی ویقال امنها وایمها مثل عمها واعیمها الایم مخففا مار قال ابن السکیت اصله ایم بالتشدید فخفف
مثل لین ولین وهین وهین ایوم ج ایام دود ایم ج دود کردن زنبور خانه یقال منه ام الرجل ای دخن علی النحل فصل الباء
بجارم بالفتح سخنها توب ذو بذم بسیار ریسمان رجل ذو بذم بسیار کوشت وقیل صاحب رای وحزم وقیل متحمل عاقل بجرم
وقت الغضب برم بفتحتین ستوه وبستوه امدن عع ک آف ۲ یقال برم به ای سئمه وتبرم مثله وایضا برم الذی لا یدخل بلذم
القوم فی المیسر لبخله والجمع ابرام وفی المثل ابرما قرونا ومیوه عضاه واحدها برمة ابرام بستوه اوردن واستوار کردن وجامه را برم
ریسمان دو تاه تافتن مبرم رسن دو تاه برهم تافته وجامه تار و پود برهم بتافته بریمایض رسن بهیه ولشکر برمة دیک برام ج
برام بالضم کنه بریم سوراخ کن وان نوعی از تیشه هاست معروف برجم بضمتین پیوند انکشت براجم ج وایضا قومی از بنی تمیم برجم
وفی المثل ان الشقی وافد البراجم برسام بالکسر بیماری معروف وقد برسم الرجل فهو مبرسم ابریسم بالفتح والکسر مع فتح السین برسم
ابریسم بالکسرات ایضا ثلث لغات ابریشم معرب قال ابن الاعرابی لیس فی الکلام افعیلل بتوالی الکسرات ولکن افعیلل بفتح اللام مثل
اهلیلج وهو ینصرف فی المعرفة والنکرة وان سمیت به برشم سخت اندوهکین شدن وپیوسته نکریستن بچیزی برشام
بالکسر تیزی نظر برطام بالکسر مرد سطبر لب برطم براماسیدن از خشم تبرطم الرجل ای تغضب برعوم بالضم غنچه ناشکفته برشم
وبرعمت الشجر اذا خرجت براعیمها برهم پیوسته نکریستن ومژه برهم نازدن ابرهیم خلیل الله علیه السلم وهو اسم اعجمی وفیه برطم
ثلث لغات ابراهام ابراهم بفتح الهاء وکسرها مع حذف الیاء وتصغیره ابیره لان الالف من الاصل لان بعدها اربعة احرف برعم
اصول والهمزة لا تلحق بنات الاربعة زائدة فی اولها وذلک یوجب حذف اخره کما فی سفرجل فیقال سفیرج وکذا القول فی اسمعیل برهم
واسرافیل وهذا قول المبرد وبعضهم یتوهم ان الهمزة زائدة اذا کان الاسم عجمیا فلا یعلم اشتقاقه فیصغر علی بریهیم وسمیعیل
وسریفیل وهذا قول سیبویه وهو حسن والاول قیاس ومنهم من یقول بریه بطرح الهمزة والمیم براهمة بیهمی از حکما وهم الذین
لا یجوزون علی الله تعالی بعثة الرسل بزم بدندان پیش کزیدن عع ف آک ۲ ض ۲ یقال بزم علیه ای عض وبانکشت سبابه وابهام بزم
دوشیدن شیر را یقال بزمت الناقة بزمة یکبار خوردن ولک وزن ابزیم بکسرتین کوسار ابازیم ج بزیم رشته حمیل بسم لب شیرین بسم
کردن عع ف آک ۲ باسم بغت منه ابتسام تبسم کذ مبسم بکسر السین دندان مبسام بسام مرد بسیار تبسم بسطام بالکسر نام مردی
وبالفتح نام شهر ابو یزید بسطامی بشم بفتحتین ناکوار شدن عع ک آف ۲ وبستوه امدن یقال بشم منه ابشام متعدمنه بشام بسطم
درخت خوشبوی که از وی مسواک سازند بصم بالضم میان انکشت خنصر وبنصر یعنی جایک ودوم عتب بفتحتین میان بنصر بشم
ووسطی ورتب میان وسطی وسبابه وفتر بالکسر میان سبابه وابهام وشبر میان ابهام وخنصر وفوت بدرازا میان هر انکشتی بصم
بطم بالضم درخت بطام بالضم بانک اهو وشتر عع ف آک ۲ ظبیة بغوم نغت منه وکشاده ناکفتن سخن مباغمة سخن نرم کفتن بطم
بقم چوب بقم معرب ولیس فی کلامهم اسم علی فعل بتکریر العین الا خمسة خضم نام مردی وبقم وشلم موضعی بشام وبذر نام ابی بغم
ذر عرب وعثر موضعی بکم بفتحتین کنکی عع ک آف ۲ ابکم بکیم کذ ابلام اماسیدن فرج ناقه واماسیدن لب یقال بها بلمة بقم بکم بلم

بالکلم وادم الله بینهما وکلّف آدم الله وفی الحدیث لو نظرت الیها فانه احری ان یودم بینکما یعنی ان یکون بینکما الوفاق والمحبة ادمی مرکب ع
موضعی اباد هم متون الارض لا واحد لها **ارم** نشان وعلم که در بیابانها بجهت راه بر پای کنند ارام اروم ج وقوله تع ارم ذات العماد /ارم
فمن لم یضف جعل ارم اسمه ولم یضفه فیه لانه جعل عادا اسم ابیهم وارم اسم القبیلة وجعله بدلا منه ومن قرء بالاضافة ولم یصرفه جعله اسم امهم
واسم بلدة اروم بالفتح بیخ درخت وبیخ سرون ویقال ما بالدار ارم واریم ای احد وارم علی الشئ بارم بالکسر ای عض علیه وارمه بالفتح
ای اکله عع ف آک ۲ ویقال ارمت السنة باموالنا ای اکلت کل شئ ومنه سنة ارمة ای مستاصلة ارم سخت خائیدن رسن را عع ف آک ۲ و
بالزاء المعجمة ایضا ارّم بالضم والتشدید دندانها یقال فلان یحرق علیه الارم دندان میخاید بروی وسنگ وجاریة مارومة اذا کانت
مجدولة الخلق **ازم** سختی وقحط ازم سخت شدن سال عع ف آک ۲ یقال ازم علینا الدهر ویقال اصابتهم سنة ازمتهم ازما ای استأصلتهم /ازم
وملازمت کردن یقال ازم لصاحبه ای لزمه وگزیدن وباز ایستادن از چیزی و پرهیز کردن وفی الحدیث ان عمر سئل الحرث بن کلدة ما
الدواء فقال الازم یعنی الحمیة وکان طبیب العرب ودشنه سخت تافتن وبغیر المعجمة ایضا ومر ذکره ونوعی از کیسوی تافته ازم ک ۲ انکه
لبها فراهم دارد تا ازم بسیار مقیم بودن بجائی مازم تنگی جای وراه تنگ وجای حرب مازمین جای میان مشعر ومیان عرفه **اسامه** /اسم
بالضم اسم علم شیر یقال هذه اسامة غادیا وتام مردی **اضم** بفتحتین خشم اضمات ج وخشم گرفتن عع ک آف ۲ اضم نام کوهی /اضم
اطم مثل اجم حصنی لاهل مدینة والجمع اطام والواحد اطمة مثل اکمة اطم الاضبط بالضم وبضمتین نام حصنی در یمن اطام بالضم /اطم
قبض شکم یقال اوتطم علی الرجل وبعیر ماطوم واطم البعیر اذا لم یبل من داء الطیمة جای آتش افروختن اطوم بالفتح سنگ پشت ونادر
یتاطم علیه ای یتاجم ای شد غضبه علیه وتاطم السیل بعضه بر سر یکدیگر بعنی موج **اکمة** بفتحات پشته والجمع اکمات واکم بفتحتین وجمع /اکم
اکم اکام بالکسر مثل جبل وجبال وجمع اکام اکم بضمتین مثل کتاب وکتب وجمع اکم اکام مثل عنق واعناق ماکم ماکمه سرین ماکم ج **الم** /الم
درد ودرد کردن عع ک آف ۲ وقولهم الم بطنک درد شکم شکی کقولهم رشدت امرک ای الم بطنک ورشد امرک تالم درد یافتن ایلام
درد رسانیدن الیم دردمگین **ام** بالضم اصل هر چیزی ومادر امات ج واصل الام امهة وتجمع علی امهات ویقال الامهات للناس والامات /امم
للبهائم وتصغیرها امیمة وهی ایضا اسم امرأة ویقال یا امت لا تفعلی ویا ابت افعل یجعلون التاء من یاء الاضافة ویوقف علیها بالهاء
ام الجیش علم لشکر ام النائف بیابان دور دست ام المثوی زن ام القری مکه ام البیض شترمرغ ام القوم رئیسهم ام النجوم المجرة
ام الطریق راه بزرگ ویقال هو الضبع ام الدماغ پوست مغز سر ام الراس ایضا ام الخبائث خمر ام الکتاب لوح محفوظ وسوره فاتحه
قوله تع هن ام الکتاب ولم یقل امهات لانه علی الحکایة وهو کما یقول الرجل لیس لی معین فتقول نحن معینک فتحکیه وکذلک قوله تع
واجعلنا للمتقین اماما امة گروه از هر جنس حیوان امم ج وفی الحدیث لولا ان الکلاب امة من الامم لامرت بقتلها وهو فی اللفظ
واحد وفی المعنی جمع کالقوم وبالای مردم یقال هو حسن الامة والوجوه طوال الامم وراه ودین وشریعت یقال فلان لا امة له ای لا دین له ولا
نحلة قوله تع کنتم خیر امة ای خیر اهل دین وهنگام قوله تع وادکر بعد امة وقوله تع ولئن اخرنا عنهم العذاب الی امة معدودة امة بالکسر
نعمت وطریقت ودین وهنگام قوله تع وادکر بعد امة وقوله تع ولئن اخرنا عنهم العذاب الی امة معدودة امة بالکسر نعمت وطر
ودین وهی لغة فی امة وقوله ویل امه ای ویل لامه فحذف لکثرته فی الکلام ویقال فی الشعر عندی ام زید یرید عندی ام زید فلما حذفت
الالف سقطت الیاء من عندی ویقال لا ام لک وهو ذم ودعاء علیه وربما وضع موضع المدح ام بالفتح آهنگ کردن یقال امه
وامّمه وتامّمه بمعنی ای قصده وسر شکستن امه بالمد شکستگی سر که بپوست دماغ رسیده باشد امیم مرد دماغ بناه شده ماموم مثله
امیم ایضا حجر یشدخ به الراس امائم ج ویقال للبعیر العمد المتاکل السنام ماموم امامة بالکسر پیشنمازی کردن عع ف آض ۲ یقال ام القوم
فی الصلوة ایتمام اقتدا کردن وامت المرأة ای صارت اما امام بالکسر پیشرو ائمة ج والاصل ائممة علی افعلة مثل اناء وآنیة فادغمت
المیم ونقل حرکتها الی ما قبلها فلما حرکوها جعلوها یاء استثقالا للهمزتین ومنهم من جمع بین همزتین وتصغیرها اویمة فقلبت واوا الضمة
ما قبلها وقیل ایمیة بالیاء بلا قلب وکتاب قوله تع وکل شئ احصیناه فی امام مبین ای فی کتاب عن الحسن ومسطر چوب ورشته دراز و
کرانه زمین وکرانه راه قوله تع وانهما لبامام مبین ای طریق امام بالفتح پیش مقابل پس امامه ای قدامه امامه بالضم نام زنی امم بفتحتین نزد و
نزدیکات وچیزی اندک یقال اخذته من امم ای من قرب وما سألته الا امما ای یسیرا وداری امم داره ای مقابلتها موام بالتشدید المد
مقارب تام ماده خواندن ام بالتخفیف معناها بانه حرف عطف فی الاستفهام ولها موضعان احدهما ان یقع معادلة لالف الاستفهام
بمعنی ای تقول ازید عندک ام عمرو والمعنی ایهما عندک والثانی ان تکون منقطعة عما قبلها خبرا کان او استفهاما تقول فی الخبر انها لابل
ام شاء یا فتی وذلک اذا توهمت ابلا ثم ادرکت الظن انه شاء فانصرفت عن الاول فقلت ام شاء بمعنی بل لان ما یقع بعد بل یقین

هلا وهلا اب بیا ر و شتا ویقال ذهب بذی هلیان بکسرتین وتشدید اللام اذا ذهب بحیث لا یدری هلا واندن اسپ مثله
ای اقربی هل مخففا هو حرف استفهام فاذا جعلته اسما شددته قال الخلیل قلت لابی الدقیش هل لک فی ثریدة کان ودکها عیون
هل لک الضیاون فقال اشد الهل قال ابن السکیت اذا قیل لک هل لک فی کذا ای هل لک فیه حاجة قل ای فیه او مالی فیه اوان لی فیه ولا تقل
ان لی فیه هلا ویقال ما اصاب عنده هلا ولا بلا ای شیئا وقد ذکر فی بلل وهل ایض بمعنی قد قوله تعالی هل اتی علی الانسان
ای قد اتی وبمعنی ما یقال هل هی الا کذا او کذا ای ما هی وقوله تعالی هل من اله غیر الله ویقال هلا قلت چرا نگفتی وهلا استعجال
وحث یقال حی هلا الثرید ومعناه هلم الی الثرید بمعنی بشتابید وبشتاب یستوی فیه الجمع والواحد والمؤنث فتحت یاء حی
لالتقاء الساکنین وبنیته مع هل علی الفتح وجعلتهما اسما واحدا مثل خمسة عشر واذا وقفت علیه قلت حی هلا والالف لبیان الحرکة
کالهاء فی کتابیه وحسابیه لان الالف من مخرج الهاء وفی الحدیث اذا ذکر الصالحون فحی هل بعمر معناه علیک بعمر ای انه من اهل هذه
الصفة ویجوز التنوین فی فحی هلا بجعل نکرة وبلا تنوین فی الوقف وقد یقولون حی من غیر هل کقولهم فی الاذان حی علی الصلوة
وانما هو دعاء الی الصلوة والفلاح وحکی ان بعض العرب یقول حی هل الصلوة یصل بهل کما یصل بعلی ومعناه ائتوا الصلوة
واقربوا منها وهلموا الیها وقد جعل المؤذن کما یقال حولق وتعبشم مرکبا من کلمتین وربما الحقوا بها الکاف فقالوا حی هلک
همل کما یقال رویدک والکاف للخطاب فقط ولا موضع لها من الاعراب همل روان شدن اشک عع ف اض ۲ هملا ون کلن یقال
هملت عینه ای فاضت وانهملت مثله همل بفتحتین شتران بچرا گذاشته بی شتربان مثل نفش الا ان النفش لا یکون الا لیلا و
الهمل یکون لیلا ونهارا یقال ابل همل وهامله وهمال وهوامل کلها نعت وترکتها هملا ای سدی بلا راع وفی المثل اختلط المرعی
هول بالهمل وهمل ایض اب که او را باز دارنده نباشد اهمال فرو گذاشتن چیزی را بخود مهمل سخن که او را استعمال نکنند هول
ترسانیدن عع ف اض ۲ مکان مهیل ای مخوف مهال بالفتح کلن اهیال ترسیدن هیل ترسانیدن تهاویل کارهای ترساننده
ورنگهای گوناگون مهول سوگند با آتش خورنده هوله آتش که بوی سوگند خورند وآن در جاهلیت بوده است تهویل
ایض خود را به پیرایه ولباس آراستن تهول ترسانیدن شتر بد بچه خود را در صورت کراهت نمائی بوی هاله بالتخفیف خرمن
هیل ماه هولول علی فعلول مرد سبک هیل فرو ریختن آرد در انبان وریگ ونحو آن وجز آن عع ف ا ک ۲ انهال ریخته شد
وفی المثل محسنة فهیلی یضرب لمن عمل وهو فیه مصیب تهیل روان شدن انهاله ریختن فهو مهال ومهیل ویقال جاء بالهیل
یلل والهیلمان ای بالمال الکثیر وقیل بالرمل والریح هیلان نام قبیله ونام جائی فصل الیاء یلل بفتحتین کوتاهی دندان
اتم بالا وکژی آن رجل ایل بتشدید اللام وامراة یلاء نعتان یلیل نام موضعی باب المیم فصل الالف اتوم
اثم بالفتح زنی که هر دو فرج وی یکی شده واصله فی السقاء تنفتق خرزتان فتصیران واحدة ماتم شیون زنان گرد آمده بجائی
بغم یا بشادی ویقال شقت جیوب وخدود با بدی ماتم ای نساء وعند العامة المصیبة یقولون کنا فی ماتم فلان والصواب
ان یقال فی مناحة فلان ماتم ج اتم نام وادی اثم بالکسر بزه وخمر ماثم بزه کار شدن عع ک اف ۲ اثم اثیم اثوم نعت منه
واثمه الله باثمه عع ف ا ک ۲ ض ۲ ای عدّه علیه اثما فهو ماثوم ایثام در بزه افکندن تاثیم بزه نسبت کردن تاثم خود را بزه
اجم کار دیدن و باز ایستادن از بزه اثام پاداش بزه قوله تعالی یلق اثاما ناقة اثمة بوق اثمات اهسته رو اجمة بیشه اجمات اجم
اجام اجم اجام ج کما قلنا فی ثمرة اجم بفتحتین ایض بستوه آمدن از یکنوع طعام عع ک اف ۲ اجم نعت منه علی فاعل ونام
موضعی بشام اجم بضمتین ایض نام حصنی از سنگ در مدینه وهر خانه که چهار سوی مسطح باشد قال الاصمعی هو یخفف
ویثقل اجام ج تاجم النار ای استذکرت وتاججت النار مثل تاججت وان لها لاجیما واجیجا وفلان یتاجم علی فلان ای اشتد
ادم غضبه علیه وتلهب ادیم روی پوست ادم ادمة ج مثل رغیف وارغفه وروی زمین ادمه درون پوست از جانب گوشت
بشره بیرون پوست ادمه ایض گزیده قوم یقال جعلت فلانا ادمة اهلی ای اسوتهم یعنی رو کاه اهل خود وفلان مؤدم مبشر
ای جمع لین الادمة وخشونة البشرة ادمة بالضم گندم گونی وسیاهی ودر شتر سپیدی یقال بعیر ادم وناقة ادماء
والجمع ادم ویقال هو الابیض الاسود المقلتین من الابل ادم مرد گندم گون ادمان بالضم ج وپدر آدمیان وهو ابو البشر
علیه الصلوة والسلم واصله بهمزتین لانه افعل الا انهم لینوا الثانیة فاذا حرکتها جعلتها واوا وقلت اوادم فی الجمع لان الغالب
علیها الواو ولیس لها اصل فی الیاء معروف عن الاخفش ادم بالضم آهوان سپید با خطها یقال ظبیة ادماء وجاء فی الشعر
ادمانة ایضا ادم بالضم ادام بالکسر نان خورش ادم بالفتح نان خورش کردن وسازواری کردن عع ف ا ک ۲ یقال ادم الخبز

باللحم

اطهاره فی حال من ثلاث الاسماء تکلم تکلان تخمه تخمه تجاه تراث تقوی فاذا صغرت قلت تکیل وتخیم لا تعید الواو لان هذه حروف الزمت
البدل فتثبت فی التصغیر والجمع وکل وکول کار بر کسی گذاشتن ع ف آ ک ۲ یقال وکل الی نفسه وامر موکول الی رأیک مواکله بر یکدیگر
اعتماد کردن **ولوله** واولة وولوال بانگ و فریاد کردن زن **وهل** ترس وشفته اوله وهلا ای اول شی وهل بفتحتین ترسیدن ع
ک آ ف ۲ وهل نعت منه مستوهل مثله وهل ایضا غلط وسهو کردن در چیزی یقال وهل فیه وعنه ووهل بالسکون دل بجائی رفتن که
مراد آن نباشد ع ع ف آ ک ۲ **ویل** وای وسختی و نام وادی در دوزخ بتالی ویله وویل له وفی الندبة ویلاه وتدخل علیها الهاء فتقول
ویلاه ویقال ویل له وویلا له الرفع علی الابتداء والنصب علی اضمار فعل فاذا اضفته لم یکن الا النصب **فصل الهاء هبل**
بفتحتین بی فرزند شدن یقال هبلته امه ای ثکلته اهبال ای اثکال مبول بالفتح ثکول مهبل بالفتح راه رحم هباله نام شتری هبل
مثال هبیف مردم وشتران گران سنگ سال خورده تهبیل اهبال ایضا گران کردن گوشت کسی را رجل مهبل نعت منه اهتبال
غنیمت شمردن و حیلت کردن یقال اهتبلت غفلته ای اغتنمت مهتبل کذاب هبال صیاد فریبنده و ذئب هبل ای محتال
هبل ض آ ف ۲ نام بتی که در کعبه بود هنبل رفتار کفتار لنگ نون زائده **هتنال** مثل هتان سیل باریدن ابر ع ع ف آ ک ۲
هتل هتلان کلک سحاب هتل ف آ ک ۲ نعت منه **هتمله** سخن پوشیده گفتن **هجل** زمین پست میان کوه تهجیل فحش
شنوانیدن و دشنام دادن و عیوب و ناز بانه انداختن هوجل شتر تیز رو و مرد احمق و دشت بی نشان و زمین ناهموار **هدل**
کبوتر نر و بانگ کردن وی ع ع ف آ ک ۲ یقال الهدیل فرخ کان علی عهد نوح النبی علیه السلام فمات ضیعة جارح من جوارح الطیر
قالوا فلیس من حمامة الا وهی تبکی علیه هدل فرو هشتن چیزی را ع ع ف آ ک ۲ ولبچ او نگان کردن شتر فصیل ع ع دل دراز
لفج وذلک مما یمدح به هدل بفتحتین مصدر منه ع ع ک آ ف ۱ اهدل هدلا نعت منه هدل ست شدن لبها و فرو افتادن
شاخهای درخت هدال بالفتح شاخ سر فرو داورده **هدمل** بکسرتین جامه کهنه هدمله مثال سجله ریگ بسیار و درخت
هذلول بالضم مرد سبک و تیز سبک و تل خرد هذا لیل ج هوذله جنبان بیرون آمدن بول شتر و اضطراب کردن دلو
در دویدن و جنبیدن دلو و هو ذل السقاء اذا مخض هذیل مصغرا حی من مضر و نام مردی هذلی منسوب **هذمله** نوعی
از رفتار **هرجله** رفتار شوریده هرجل شتر تیز رو میم زائده هرجلة تازکی بیدینکو **هرطال** بالکسر دراز **هرقل**
بکسرتین علی وزن خندف ملک روم ویقال هرقل بوزن دمشق **هرکوله** علی وزن بروذونه دختر شکوف اندام لرزان
سرین هراکله جای موج دریا هرهلة برکندن موی شعر هراهل موهای افتاده **هرول** نوعی از رفتار و دویدن
هزل بیهوده ضد جد ع ع ف آ ک ۲ هزال بالضم لاغری یقال هزلت الدابة هزالا استعمل مجهولا وهزلته هزلا بحوله زول
وابل مهازل وانهزل القوم اذا اصابت مواشیهم سنة ای قحط فهزلت ویقال ما فیه هزبلیلة ای بنی **هشیله** الاعشی
کربی دستوری خصم برند و باز گردانند **هیشطله** دن ضخم میانه سال و ناقه بسیار شیر و اوانهای مردم **هیفصل** لشکر بسیار
هطل پیاپی شدن باران ریزه و رفتن آن ع ع ف آ ک ۲ هطلان تهطال کلک سحاب هطل ومطر هطل نعت عنه
هطل جمع هاطل دیمة هطلاء ولا یقال سحاب اهطل کقولهم امرأة حسناء ولا یقال رجل اهطل هیطل بالکسر شتر مانده کننده
ناقه هطلی آهسته رو وکاهل هطال نام کوهی وابر نیک بارنده هیاطله گروه از مردم ترک و خلج واهل طخرستان هیطل روباه
و گروهی اند از مردم **هقل** بالکسر شترمرغ جوان **هیکل** شکوه و کالبد و پیکر واسب دراز ضخم و بنای بلند و خانه
ترسایان **هلال** بالکسر ماه نو تا سه شب ثم هو قمر و چنبر اهلیج و نام قبیله از هوازن و آب اندک در ته چاه و سنان
دوشاخ و گوشه سنگ آسیا که شکسته بود تهلل درخشیدن برق در روی از شادی یقال تهلل وجهه واستهل ایضا و
روان شدن اشک انهلال ریخته شدن باران و ابر تهلیل لا اله الا الله گفتن یقال قد اکثرت من الهیللة ای من قول لا اله
الا الله وباز پس گشتن یقال حمل فما هلل ای فما جبن هلل بفتحتین ترس یقال هلل فلان هللا ای رجع فرقا واول باران
استهلت السماء وذلک فی اول مطرها یقال هو صوت وقعه واستهل الصبی ای صاح عند الولادة واهل المعتمر اذا
رفع صوته فی التلبیة واهل بالتسمیة علی الذبیحة قوله تعالی وما اهل لغیر الله به ای نودی علیه بغیر اسم الله واصله رفع الصوت
واهل الهلال واستهل مجهولا واستهل معلوما ای تبین ولا یقال اهل ویقال اهللنا عن لیلة کذا ماه نو دیدیم ولا یقال اهللناه
فهل کما یقال ادخلناه فدخل وهو قیاسه هلهل بفتحتین بزهر و هو معرب توب هلهل جامه تنک بافته هلهلة تنک بافتن
جامه را شعر هلهل ای رقیق مهلهل اسم امرئ القیس بن ربیعة لانه اول من ارق الشعر ویقال هلهلت ادرکه ای کدت

ولوله
وهل
ویل
هبل
هتنل
هتمل
هجل
هدل
هدمل
هذلول
هذمل
هرجل
هرطل
هرقل
هرکل
هرهل
هرول
هزل
هزبل هشیل
هفصل
هطل
هقل
هکل
هلل

وضمته علی الغایة فی قولک ابدا بهذا اول ای قبل وان اظهرت المحذوف نصبت کما تقول اول فعلک وان لم ترشیئا یوما قبل
امس قلت ما رایته مذ اول من امس فان لم تره مذ یومین قبل امس قلت ما رایته مذ اول من اول من امس و لم تجاوز ذلک
وبل — ویقال هذا اول بین الاولیة اولی مونث اول ج مثل اخری واخر وائل بید قبله **وبله** بفتحتین گرانی وناگوارندگی وبل
وبال گران وناگوار شدن ع م بضمهما وبیل نعت منه وایضا عصا سطبر مو بل مثله وایضا بند هیزم وبیل مثله ویقال بالشاة
وبلة شهوة بالفحل وقد استوبلت الغنم واستوبلت البلد ای استوخمته وذلک اذا لم یوافقک فی بدنک وان کنت تحبه
وابل باران بزرگ قطره وبل بضد د منه ع ف آ ک م ومنه ارض موبولة وقوله تعالی واخذناهم اخذا وبیلا ای شدیدا ضرب
وثل — وبیل وعذاب وبیل شدید وابله گوانه کشف از سرباز ووبال بالفتح نام ابی **وثل** بفتحتین رسن از لیف وثیل لیف ونام مردی
وجل — واثله نام مردی **وجل** بفتحتین ترسیدن ع ک آ ف م موجل کاف وبکسر الجیم جای ترس و فی المضارع اربع لغات یوجل
ویاجل وییجل وییجل وکل فیما اشبهه من باب المثال اذا کان لازما من قال یاجل جعل الواو الفا لفتحة ما قبلها ومن قال ییجل
بکسر الیاء فهی لغة بنی اسد فانهم یکسرون یاء المستقبل اذا کان بعدها یاء اخری لتقوی احدی الیائین بالاخری ویقولون
انا ایجل ونحن نیجل وانت تیجل ولا یکسرون الیاء فی یعلم والامر منه ایجل صارت الواو یاء لکسرة ما قبلها وتقول انی منه لاوجل
وحل — ولا یقال فی المونث وجلاء ولکن یقال وجلة ورجل وجل **وحل** بفتحتین گل تنک موحل بالفتح مصدر منه وبالکسر المکان والاسم
وحل بسکون ثانی لغة ردیة فیه واستوحل المکان وحل الرجل بالکسر ای وقع فی الوحل واوحله غیره وواحله فوحله ای غلبه فیه
وذل — و ذیلة آینه وپاره نقره وذائل ج وذالة بالکسر ای وقع فی الوحل واوحله غیره وواحله فوحله ای غلبه فیه پاره گوشت یقال قد
ورل — توذلوا منه اذا قطعوا بغیر قسم **ورل** بفتحتین جانوری چون سوسمار وورلان بالکسر وارال ارول ج **وسیله** سبب و
وسل — دست آویز وسیل وسائل ج توسیل توسل نزدیکی جستن بچیزی یقال وسل الی الله تعالی وسیلة وتوسل الیه بوسیلة اذا تقرب الیه
وشل — بعمل توسل ایضا دزدی یقال اخذ فلان ابلی توسلا ای سرقة الواسل الراغب الی الله تعالی موبیل نام ابی **وشل** بفتحتین آب
اندک وفی المثل وهل بالرمل اوشال ونام کوهی بتهامه وشلان چکیدن آب ع ف آ ک م جبل واشل یقطر منه الماء وجاء القوم
وصل — اوشالا ای یتبع بعضهم بعضا وشول بالضم کمی بهره وسستی یقال فلان واشل الحظ ای ناقصه نافذ وشول بالفتح بسیار شیر **وصل**
پیوند اوصال ج وضد الهجر وپیوند کردن نجامه ویقال هذا وصل هذا ای مثله ووصول رسیدن ع ف آ ک م یقال وصلته وصلت
الیه وصله بالضم پیوستگی وبینهما وصلة ای اتصال وصل ج وصل صله پیوستن وپیوسته شدن وعطا دادن اوصال مفاصل
والوصیلة الشاة التی تلد سبعة ابطن عناقین عناقین فان ولدت فی الثامنة جدیا ذبحوها لالهتهم وان ولدت جدیا وعناقا
قالوا وصلت اخاها فلا یذبحون اخاها من اجلها ولا تشرب لبنها النساء اتصال رسیدن وپیوستن وصیلة ایضا عمارت وفراخی
وزمین فراخ وصائل جامهای مخطط یمانی واصله موی پیوند کننده مستوصله آن زن که بر موی او پیوند کنند وفی الحدیث لعن الله
الواصلة والمستوصلة توصل پیوستگی جستن بلطف تواصل پیوستگی کردن ایصال رسانیدن وپیوندانیدن توصیل مبالغة
فی الوصل مواصله وصال پیوسته داشتن ومنه المواصلة فی الصوم موصل بکسر ثانی نام شهری وپیوند رسن ومیان ران وسرین
وعل — شتر واصل نام مردی اواصل ج **وعل** ک م بز کوهی وعول اوعال ج وفی الحدیث یظهر التحوت علی الوعول ای یغلب الضعفاء
وغل — الاقویاء وعل بسکون م پناه وچاره یقال ما لی عن ذلک وعل ووعی ای ما لی منه بد توعل بر آمدن بر کوهی وجران بر کوه وعلة
نام شاعری **وغول** در درخت رفتن وپنهان شدن وغل بسکون م بر مجلس شراب کسی ناخوانده در آمدن واغل نعت منه
ع ع ف آ ک م وشرابی که واغل خود ومرد فرومایه وچاره یقال ما لی عن هذا الامر وغل ای بد وغل ک آ بدخوار ایغال تیز رفتن
وقل — توغل دور در شدن ورفتن **وقل** در درخت سقل وبر آمدن بر کوه ع ف آ ک م توقل بکوه بر آمدن یقال منه وعل وقل بضم القاف
وکل — وکسرها مثل ندس وفی المثل اوغل من عفر ومو ولدا لاروية ای الوعل وفرس وقل اذا احسن الدخول بین الجبال رجل **وکل**
بفتحتین ووکله مثال همزه وتکله ای عاجز یکل امره الی غیره ویتکل علیه موکل بفتحتین نام جائی وواکلت الدابة ای اساءت
السیر فرس واکل یتکل علی صاحبه فی العدو ویحتاج الی الضرب ویقال دابة فیها وکال بالفتح والکسر ای کسل وکیل م توکیل
وکیل کردانیدن وکذاشتن کار وابکسی وکالة بالفتح والکسر اسم فیه توکل اعتراف بعجز واعتماد بر غیر خود کردن تکلان بالضم اسم
فیه واتکلت علی فلان فی امری ای اعتمدته واصله اوتکلت قلبت الواو یاء لانکسار ما قبلها وابدلت منها التاء فادغمت فی تاء
الافتعال ثم بنیت علی هذا الادغام اسماء من المثال وان لم تکن فیها تلک العلة توهما ان التاء اصلیة لان هذا الادغام لا یجوز

اذا تکلم عنه بعده ودبع انتضال اینم دست انداختن شتر در رفتن و برکرید ن نغل نام مردی ابو نضل کنیت هاشم بن عبد مناف
ناطل کوزۀ که شراب بدان پیمایند بوی نیاطل ج سیطل دلو وسخنی نطول بالضم اب جوشانیدۀ بداروها یا بخاری نخین عم ف اص ۲
نطول بالفتح اناب نعل مؤ وهی مؤنثه نعیله تصغیرها و زمین درشت که سنگریزها ازوی درخشد وپی که بر کوشه ها زنند
یقال نعلت وانعلت نعل پوشید عم بفتحهما ناعل بانعل ویقال الحمار الوحش ناعل الصلابة حافره انعال نعل بستن یقال لمنه انعلت
خفی ودابتی ولا یقال نعلت نعل السیف آهن وغیره بن نیام شمشیر فرس منعل بدو اورجل اسب که میان سم وی سپید باشد
وازان بر نکرده وچون از رسغ برگذرد ارامخدم گویند ودو منعل نعال از بیخ برکنده نغشل کفتار نر ونام مردی دراز ابر
نغثال بدان بن سنت نغل بفتحتین تباه شدن پوست وفلان نغل ای فاسد النسب والعامة تقول نغل بالسکون وکینه ور شدن
عم ک اب مؤ یقال نغل قلبه علی وسخن چینی وتباهی کردن میان مردم نفل نافله عطیه وعبادتی که واجب نبود ومنه نافلة الصلوة
وبنیره انتفال دو شدن وبیزار شدن از چیزی نفل بفتحتین غنیمة انفال ج تنفیل غنیمت دادن تنفل تطوع کذا دن نفل ایضا کیاهی
نفل من افت بعد ذخره ماده سه شب دیگر نفل دریا ومرد بسیار عطا ونام معروفی نوفل نکدان نقل ازجائی بجائی بردن
عم ف اص ۲ وموزه ونعل کهنه ودربی کرده ودربی کردن نقل بالکسر مثله یقال الحناء فی نقلین له یقال ج منقل بفتحتین کذلک
وفی حدیث ابن مسعود ما من مصلی لامراة افضل من اشد مکان فی بیتها ظلمة الا امراة قد یئست من البعولة فهی فی منقلیها قال
ابو عبید لولا ان الروایة اتفقت فی الحدیث والشعر ما کان وجه الکلام عندی الا کسرها منقل ایضا راه ورکوه منقل مرحله نقل بالضم
وهو ما یتنقل به علی الشراب و ... من الانتقال من موضع الی موضع نقل بفتحتین پرکه از تیری بر تیری دیگر بهند ویکستان
باد درخت یقال مکان نقل بالکسر وسلت وبیاری شتر در سبل وی وحاضر جوابی در سخن رجل نقل ک ۲ نعت منه مناقله بایکدیگر
سخن گفتن نقیل راه ونوعی از رفتار نقیله زن عزیبه وپاره که بر نعل وخف شتر زنند نقائل ج انتقال نیکو کردن موزه تنقیل کلک
وایضا بسیار نقل وحرکت کردن منقله بکسر القاف سر شکستگی که استخوان ازوی شکسته باشد تنقل برگشتن وچیزی را نقل کردن
مناقلة الفرس ان یضع یده ورجله علی غیر حجر لحسن نقله فی الحجارة نقال بالکسر یکباره ودو باره آب وعلف خوردن شتر بی چرانیدن
کیبی یقال منه فرس منقل ناقله مردم از جائی بجائی دونده خلاف قطان انقلاو نوعی از خرما بنام نقشله رفتار بیر کودنکیز ا
نکل بالکسر بند واهن لگام ولگام مرد راهبر ورجل نکل ونکل بالکسر وبفتحتین مثل شبه وشبه مردی که ازوی در بند شوند
دشمنان وی ویقال رماه الله بنکلة ای بما ینکله تنکیل عقوبت کردن وعبرت دیگران کردانیدن نکال بالفتح عقوبة منکل بالفتح
الذی ینکل به الانسان نکول باز ایستادن از دشمن واز سوکند عم ف اص ۲ ناکل ترسنده ضعیف دل عم ک اف ۲ لغة فیه نکل
بفتحتین مرد دلیر واسب قوی وفی الحدیث ان الله یحب النکل علی النکل ای الرجل القوی المجرب علی الفرس القوی المجرب نمل
مورچه نملة یکی ارض نملة ف اص ک ۲ ذات نمل طعام منمول اصابه النمل ودمیدگی اندام که از اطبا ذباب خوانند نملة ایضا کفتکی
سم اسب وهو عیب وفرس نمل القوائم اذا کان لا یستقر وفلان ذو نملة بالضم ای کثیر الحرکة نملة ایضا سخن چینی نمل ک ۲ تمام انامل کت
انملة بضم المیم سر انگشت انامل ج منوال نورد بافنده نول کت انوال ج نول ایضا نورد بیدن عم ف اص ۲ وعطا دادن یقال
نلت له بالعطیة ونلته العطیة ایضا ویقال هم علی منوال واحد ای علی طیة واحدة بر یک نورد ند وقولهم نولک ان تفعل کذا ای حقک
وینبغی لک واصله من التناول نوال بالفتح عطا نائل مثله نوال ایضا ثواب تنویل دادن رجل نال بسیار عطا وهما نالان وهم انوال
وناولته الشیء فتناوله ای اعطیته فاخذه منهل اب خور ومنزل ناهله ایند وروندۀ ناهل تشنه وسیراب وهو من الاضداد نهل
بفتحتین ج مثل طالب وطلب وجمع نهل نهال مثل جمل وجمال نهل بالسکون والحرکة نخست خوردن وتشنه وسیراب شدن عم ک اف ۲
انهال تتعدی منه منهال نام مردی نهشل گرک دجرغ ونام مردی ابو نهشل کنیه مردی نیل یافتن عم ک اف ۲ شل خاف یخاف
امانه داد ونیل بالکسر رود مصر نائله نام زنی وبت فصل الواو وال وئل پناه گرفتن عم ف اک ۲ موئل پناه موئلة کذلک
منها که موانله ربانیش جستن والمثل وعله سرکین ومزبله یقال ان وقودهم الوألة اوألت الماشیة فی المکان ای ارثت فیه بابوالها
وابعارها استوال کرد امدن شتران اول نخست نقیض آخر واصله اوأل علی افعل مهموز الاوسط فقلبت الهمزة واوا وادغمت یدله
علی ذلک قولهم هذا اول منک والجمع الاوائل والاوالی ایضا علی القلب والاولون ایضا وقیل اصله وول علی فوعل فقلبت الواو الاولی
همزة ولم یجمع علی اواول لاستثقالهم اجتماع الواوین بینهما الف الجمع وهو اذا جعلته صفة لم تصرفه تقول لقیته عاما اول واذا لم تقل
عام الاول وتقول ما رایته مذ عام اول بالرفع للصفة کانک قلت اول من عامنا وبالنصب للظرف کانک تلت مذ عام قبل عامنا

وباز کردن اهاب منحول ونحلت الارض احضرت ای اثرت یعنی زهاب نالنده شد زمین وبیش پای زدن کسی را چنانکه در فلطد
ویقال من نحل الناس نحلوه ای من شاتمهم شاتموه وبیرون آوردن استنحال بسیار رزه شدن زمین نحیل شکستهای برکه
هرم وان نوعی از درختان شور است نواحل شتران که آن برکه را بخورند منحل بالکسر داس نحل بفتحتین فراخ چشم شدن
عع ک آف ۲ رجل انحل وعین نحلاء نعت منه مخلج وسنان منحل ای واسعة الطعنة انجیل بالکسر کتاب عیسی علیه السلام یذکر
ویونث من اراد الصحیفه ومن ذکر اراد الکتاب **نحل** زنبور نحلة یکی یقع علی الذکر والانثی حتی تقول یعسوب وهو مذکر
منه ولاغر وسخن بستن برکسی که او نگفته باشد منحول شعر وسخن بربسته برخود که دیگری گفته باشد نحل بالضم عطیه دادن
عع بفتحها نحلی علی فعلی بالضم عطیة نحلة بالکسر کابین زن دادن بی عوضی وبی طلبی وپیدا کردن ونامیدن کابین را ودعوی
کردن نحول لاغری ولاغر شدن عع بفتحهما انحال سعدتهم ونحل جمعه بالکسر ایضا وبالفتح افصح جمل ناحل ای مهزول سیوف
نواحل شمشیرها باریک وتنک شده انتحال شعر دیگر را برخود بستن تنحل مثله وایضا خود را ایمه نسبی بستن **نخل** نخیل
درخت خرما نخلة یکی نخل ایضا نوعی از زهور وبیختن نخاله بالضم سبوس منخل بضمتین پرویزن وهو احد ماجاء من الادوات
علی مفعل بضمتین وبفتح الخاء ایضا لغة انتخال استقصا کردن وبهتر را گزیدن تنخل گزیدن ناخل الصدر ای ناصح بطن نخلة نام
موضعی میان مکه وطائف منخل بفتح الخاء مشددا نام شاعری متنخل بکسر الخاء نام شاعری از هذیل **ندل** از جائی بجائی بردن
وربودن وندلت الدلو اخرجتها من البئر رجل مندل ک آف ۲ نعت منه مندیل بکسرتین دستارخوان ودستار که برمیان بندند
یقال تندلت بالمندیل وتمندلت ایضا مندلی بوی خوش مندل شهری از هند که آن عطر بوی منسوبست یندلان بضم الدال و
فتحها فدر بجلت یعنی انکه بشبها چنان نماید که مردم را فرو میکرد وهو مقدمة الفرع نودلان دو پستان نودل بکسر الدال پیر جنبان
از غایت پیری ویقال نودلت خصیاه ای استرخنا ومشی الرجل منودلا ای مشی مسترخیا اندوال روان شدن شکم **نذاله** فرومایه
شدن عع بضمتها فهو نذل ونذیل نعت منه **نزل** آنچه پیش مهمان فرود آینده نهند از طعام وجز آن انزال ج وفزونی وبرکت
نزل بفتحتین مثله یقال طعام کثیر النزل والنزل نزاله صلب وصاف شدن زمین چنانکه باندک باران سیل از وی روان شود عع ک آ
ف ۲ ارض نزلة ک ۲ ومکان نزل نعت منه خطر نزل ای مجتمع ویقال وجدت القوم علی نزلاتهم ای منازلهم وعلی استقامتهم نزول
فرود آمدن منزل بفتحتین کل عع ف آک ۲ منزل ف آک ۲ جای فرود آمدن وسرای را نیز گویند ومنزله مثله وایضا مرتبه وحرمت وهی
لا یجمع نزول ایضا فرود آمدن بمنی استنزال از مرتبه فرود افتادن وفرو فرستادن منزل بفتح الزاء کلن وفرو فرستاده قوله تعالی انزلنی
منزلا مبارکا تنزیل فرو فرستادن وترتیب دادن تنزل بدرنگ فرود آمدن انزال فرود آوردن نزاله بالضم آب مرد نزال مثل قطام
بمعنی انزل وهو معدول عن النازله نزال بالکسر فرود آمدن دو گروه باهم در حرب نازله سختی نزله زکام یقال به نزلة وقد نزل یستعمل
مجهولا وبیکبار فرود آمدن ومنه قوله تعالی ولقد رآه نزلة اخری ای مرة نزیل مهمان فرود آینده وقوله تعالی جنات الفردوس نزلا قال
الاخفش هو نزول الناس بعضهم علی بعض **نسل** فرزند وزه وزادن عع ف آض ۲ وپر انداختن مرغ وافتادن آن وریختن پشم منه
لازم انسال کل ووقت پشم ریختن شدن ستور را ونیچی کردن بر قوم یقال انسلت القوم ای تقدمتهم تناسل از یکدیگر زادن
نسولة بالفتح ناقه که بجهت زه نگاه دارند نسل بفتحتین شیر که از پستان بی دوشیدن بیرون آید نسیل عسل گداخته واز موم جدا
شده وانچه افتد از پر وپشم وجز آن نسال بالضم کل نسل نسلان نجا مر از کتف افتادن وبشتاب دویدن عع ف آک ۲ ز من ۲ قوله
الی ربهم ینسلون **نشل** گوشت برکشیدن از دیگ عع ف آض ۲ انتشال کل منشل منشال بالکسر آله گوشت برکشیدن از دیگ
فحذ ناشلة ران کم گوشت نشیل گوشت بی توابل پخته منشلة بفتحتین جای خاتم از خنصر **نصل** پیکان وتیر وکارد ونیزه نصول
نصال ج منصل بضمتین وضاف ۲ تیغ نصول زائل شدن رنگ از حنا از دست و بیرون افتادن پیکان از تیر وسم از ستور وموی
از خضاب یقال لحیته ناصل بلا هاء عع ف آض ۲ ودر ماندن پیکان در جای وهو من الاضداد تنصیل پیکان از تیر بیرون کشیدن
یقال نصلت السهم وهو کقولهم قردت البعیر وقذیت العین اذا نزعت منه القراد والقذی وپیکان در نشاندن در تیر وهو
من الاضداد انصال سنان از نیزه بیرون کردن وکان یقال لرجب فی الجاهلیة منصل الاسنة ومنصل الال لانهم کانوا ینزعونها
فیه ولا یغزون نصیل پیوند میان کردن وسر من تحت اللحیین تنصل بیزار شدن از گناه وبیرون کشیدن خود را استنصال
بیرون کشیدن یقال استنصل الهیف السفا یعنی افکند باد گرم خاره را **مناضله** نضال تیراندازی باهم کردن یقال ناضلته
نضلته ای غلبته فی النضال انتضال تناضل کل وسخن وشعر نیز کردن یقال انتضلوا بالکلام والاشعار وفلان یناضل عن فلان

ازدار و وفا مقل بمیره درون چشم مقل بالفتح نگریستن صح ف اص ا یقال مقلته ای نظرت الیه بمقلتی و فرو بردن بآب وجز آن و
فی الحدیث اذا وقع الذباب فی طعام احدکم فامقلوه ثم انقلوه فان فی احد جناحیه سما وفی الاخر شفاء وانه یقدم السم ویوخر الشفاء
مقل سنگی که بدان آب بخش کنند تماقل یکدیگر را بآب فرو بردن **مکلة** بالفتح والضم آب که در تک چاه از ان اند کرد آید مکلت — مکل
البئر ای قل ماؤها واجتمع فی وسطها و یقال اعطنی مکلة رکیتک ای جمة رکیتک والبئر مکول والجمع مکل **ملة** ملالة تنگدل بستوه — ملل
آمدن صح آ و ف یقال مللته وملِلت منه استملال کذلک یقال رجل مال و مل ملول و ملولة و ذو ملة و امراة ملولة کلها نعت منه
املال بستوه آوردن یقال امله و امل علیه ای اسأمه و یقال ادل فامل و امل علیه بمعنی املی علیه ایضا یقال امللت علیه الکتاب
واسلبته بمعنی و مللت الثوب بالفتح اذا خطته الخیاطة الاولی قیل الکف ملة خاکستر و ریگ گرم مللت الخبزة ملا کوماج کردم
اسلال کذلک ملیل ماول کوماج یقال اطعمنا خبز ملة و خبزا ملیلا و لا تقل اطعمنا ملة قال ابو عبیدة الملة الحفرة نفسها
ملیلة حرارة یجدها الرجل و هی حمی فی العظم یقال به ملیلة و ملال بالضم و هو تململ علی فراشه و یتململ اذا لم یستقر من الوجع
کانه علی ملة ملل بفتحتین نام جائی طریق مکه تملل کشاده و مسلوله و مال فلان یمل اذا مرّ مرا سریعا امتلال کذلک ملة بالکسر کیش و شریعت
ملول بضمتین میل سرمه و انگشتر آهنگر مویل تصغیره و العامة تقول مویل بالتشدید رجل مال ای کثیر المال مول مول
بالضم باشال شدن متمول مثله صح ف اص ا و صح کا ف آ مثل خاف یخاف تمویل مال دار کردانیدن مول بالضم عنکبوت
مول یکی **مهل** بفتحتین آهستگی و زمان امهال تمهیل زمان دادن مهلة بالضم اسم منه استمهال مهلت خواستن تمهل درنگ — مهل
کردن اتمهلال منسدل و راست ایستادن و ارامیدن و سستی و یقولون مهلا یا رجل و یا رجلان و یا رجال و یا امراة سواء ای امهل فاذا
قیل لک مهلا قلت لا مهل والله و لا تقل لا مهلا والله و تقول ما مهل والله بمغنیة عنک شیئا مهل صم مس کذا ختة قوله تعالی
بماء کالمهل و هو دردی زیت و ریم و زرداب و فی حدیث ابی بکر ادفنونی فی ثوبی هذین فانهما للمهل والتراب **میل** میلان — میل
میل یمال مثل معب معاب فی الاسم والمصدر خمیدن و از راه خمیدن صاله بیم وجور کردن صلته بعلی اما الرحم دادن میل
بفتحتین کژی و خم در خلقت یقال رجل امیل العاتق و فی عنقه میل امیل ایضا انکه شمشیر نباشد با وی و انکه بر زین راست نتواند
نشست میلاء ریگ توده و فراهم توده درخت بسیار شاخ تمایل پیچ پیچان رفتن استماله سوی خود جبانیدن کسی را بسخن خوش
وبنکوئی تمیل متردد بودن میان دو چیز میل بالکسر منتهای درازی بصر از زمین و چوب سرمه کش و آهن جراح و کال
وسر یک فرسنگ و قلم تمتحال مکحلة المیل نال نوعی از دفار که کوئی بر پشت بار دارد رجل نول وضع نول — نال
نعت منه **نبل** تیر و هی مونثة و لا واحد لها من لفظها و قیل هو واحد و جمعها نبال و انبال نبال تیر دار و باختفان نابل — نبل
مثل لابن و تامر نابل ایضا تیرگر و کان حقه ان یکون بالتشدید مثل جعاب و قواس نبالة مصدره و ایضا تیراله در کار و
اتبل القوم اعلمهم بالنبل و یقال ما انتبل نبله الا باخره ای ما انتبه له و ما بالی به و فیها اربع لغات یقال ما انتبل نبله و نباله
و نبالته و نبالة نبلة بالضم عطیته نبل ج نبل اکاهی و فضل نبالة مصدره منه صح بضمها نبیل نعت منه نبل بفتحتین ج مثل
کره و کرام و ایضا کبار القوم و صغارهم و هو من الاضداد نبیله شکربت و مرد از نبل ص اف ۲ سنان استیجا و فی الحدیث اتقوا
الملاعن و عدوا النبل والمحدثون یقولون بالتحریک منابله تیر دکردن به تیر انداختن یقال نابلته فنبلته ای کنت اجود منه
جلد و یکون الکاف فی النبل ایضا نبل بالفتح تیر انداختن و غالب امدن به تیر انداختن و فضل و مصلحت تیر قیام نمودن و زاندن
سخت ستور اصح ف ص ۲ استنبال تیر خواستن انبال تیر داد تنبیل دادن یقال نبلنی حجارة الاستنجاء ای اعطنی
و تبلت فلانا بطعام ای ناولته شیئا بعد شیء تنبل تیر دست نمودن و تیر با خود داشتن و فضل نمودن از خود و مردن شتر — نتل
و مردم و جز ان تنبال بالکسر کوتاه **نتل** کشیدن به پیش بکی و بیضه شتر مرغ که در وی آب پر کنند و در بیابان دفن
کنند نتل بالتحریک مثله استنتال پیش از صف شدن یقال استنتل من الصف ای تقدم اصحابه و اماده کی کردن کارو اصله
باللام تنتل انبوه شدن علف ناتل بفتح التاء نام مردی از عرب **نثلة** زره فراخ مثل نثره یقال نثل درعه ای القاها عنه و — نثل
لا یقال نثرها نثیلة خاک چاه نثل خاک از چاه بیرون آوردن صح ف اص ۲ انتثال کذلک و یقال حفر تلک نثل بفتحتین ای محفورة
نثیل سرکین یقال للکل حافر نثل و نثل اذا راث و نثلت کنانتی اذا استخرجت ما فیها من النبل و کذا اذا نفضت ما فی الجراب
الزاد و تناکل الناس الیه ای انصبوا **نجل** نسل و فرزند و زه و یقال نجله ابوه ای ولده نجیل نجل ای کریم النجل و ابوه اخذ — نجل
صح ف اص ۲ یقال نجل الناقة الحصی بمناسمها و به نیزه زخم فراخ زدن یقال نجله ای طعنه واوسع شقه و شکافتن پوست داد

تکول کردامدن کیل پیمانه وپیمودن ع ف آ ت مکال مکیل بالفتح کلٹ وہو شاذ لان المصدر من هذا الباب مفعل بفتح
العین مکیال بالکسر پیمانه والاسم کیلة ویقال انه لحسن الکیلة مثل الجلسة والرکبة وفی المثل احشفاً وسوء کیلة ای اتجمع ان تعطینی
حشفا وان تسیئ لی الکیل وکلته بمعنی کلت له منه قوله تعم واذا کالوهم او وزنوهم واکتلت علیه ای اخذت منه یقال کال المعطی واکتال
الاخذ مکیل مکیول مثل مخیط ومخیوط بالنقص والتمام پیموده ویقال کیل الطعام وکیل الطعام ویقال کول ایض وبوع وصطود
الصید واستوق ماله بقلب الیاء واوا حین ضم ما قبلها لان الیاء الساکنة لا تکون بعد ضموم مکایلة تکایل بیکدیگر پیمودن
فهو مکایل ومنکایل بلا همز کال الزند ای لم یخرج نارا کیول بالفتح والتشدید آخر صف فی الحرب وفی الحدیث ان رجلا اتی
رسول الله صلی الله علیه واله وهو یقاتل العدو فسأله سیفا یقاتل به فقال له فعلک ان اعطیتک تقوم فی الکیول فقال لا فاعطاه
سیفا ویقال تکلی الرجل ای قام فی الکیول والاصل تکیل وهو مقلوب فصل اللام لعل مکر وهی کلمة شک واصلها عل
واللام زائدة لعلی افعل ولعلنی افعل لیل شب وهو واحد بمعنی جمع واحدها لیلة مثل تمرة وتمر وقد جمع علی لیالی
فزادوا فیها الیاء علی غیر قیاس کاهل واهال ویقال کان فی الاصل لیلاة فحذفت لان تصغیرها لییلیة لیل الیل ولیلة لیلاء
ولیل لائل شب تاریک ماد مله شب مزد کردن مثل میاومه من الیوم لیلی نام زنی لیالی ج لیل ایض ولد الکروان والنهار ولد
الحباری وهما طائران فصل المیم مثل بالکسر مانند یقال هذا مثله ومثله بفتحتین والعرب تقول هو مثیل هذا بالتصغیر
وهم امیثالهم یریدون ان المشبه به حقیر کما ان هذا حقیر مثل بفتحتین داستان امثال ج وصفت مثال بالکسر مانند وکالبد و
بستر مثل بضمتین وسکون ثانی ج مثال ایض فرمان امثلة مثل ج تمثیل نگاشتن پیکر نگاشته مانند پیکری تمثال بالکسر پیکر
نگاشته تماثیل ج مثول بالضم بجز بیش ایستادن وبرزمین چسبیدن وهو من الاضداد ماثله چراغ باید ماثل رسوم مثل کوش
وبینی بریدن ع ف آ ض ن والاسم المثلة بالضم ومانند شدن بچیزی صلته بالباء مثله ض ۲ عقوبت مثلات ج امثال سلم کرد
کشته را وقصاص کردن ویقال للحاکم امثلنی واقصنی واقدنی وفلان امثل القوم ای ادناهم الی الخیر وهم اماثل القوم ای خیارهم
مثلی تانیث الامثل مثاله بالفتح گرامی وافزون شدن ع بضمتها تماثل از بیماری به شدن وهو الیوم امثل بعت منه تمثل هذا البیت
وتمثل هذا البیت بمعنی امثال فرمانبرداری نمودن محل آبله افتادن وشوخ بستن دست از کار ع ف آ ض ۲ ویقال ایضا
مجلت یده بالکسر مجلا المجال متعد منه وجاءت الابل کانها المجال ای ممتلئة کامتلاء المجل محل خشکسال وتنگی یقال بلد ماحل و
زمان ماحل وارض محل وارض محول کما قالوا بلد سبسب وسباسب یریدون بالواحد الجمع امحال خشک شدن شهر فهو ماحل
ولا یقال محل ورتما جاء فی الشعر وبتحط رسیدن مردم محل ایض مکر وبدی یقال محل به الی السلطان ای سعی به فهو ماحل ومحول
وفی الدعاء ولا تجعله ماحلا مصدقا ماحله ماکره تمحل مکر نمودن متماحل دراز سبب متماحل بیابان دراز بی پایان وفی الحدیث
امور متماحلة ای فتن یطول امرها محال محالة چرخ دلو بزرگ محالة ایض فقاره مخل شیرمزه کوداینده مدل بالکسر مرد خرد
اندام کم گوشت وبالذال المعجمة کلٹ تمدل دستار بر سر ومندیل برتن در پیچیدن لغة فی تندل مدل بکسر ثانی دهنده وبکم
خود را باز نتواند داشت مذل بفتحتین بستوه آمدن از نگاه داشت سرکسی وخواب شدن پای ع ک آ ف ۲ ویقال ایضا
مذلت بسرپی امذل بالضم مذلا ای قلقت وضجرت حتی افشیته والامذلال الاسترخاء والفتور والمذل مثله مذیل بیاری کم
آرام نیابد وضعیف مرجل بالضم نوعی از جامهای منقش قال سیبویه مراجل میمها من نفس الکلمة وهی ثیاب الوشی ویقال
مرطلة بالطین ای لطخه مسل بفتحتین آب راه ای سیل مصل مرق مصالة آب که از ماست بعنی سوزنه بیرون تراید
وانچه از زخم وجراحت بزهد یقال مصل الجرح ای سال منه شیء یسیر ومصلت استه اذا قطرت قلیلا عطاء ماصل ای قلیل
امصال تباه کردن وبنا باییست خرج کردن مال را وبچه افکندن زن که هنوز مضغه باشد ودوشیدن شبان گوسپند را اشاره
ممصل وممصال وهی التی یصیر لبنها متزایلا ۶ العلبة قبل ان یحقن مطل دراز کشیدن آهن را ع ف آ ض ۲ ممطول ای ممدود
ودیر داشتن وام را یقال مطله وماطله بحقه معل ربودن وبشتاب رفتن ومعلنی عن حاجتی وامعلنی ای اعجلنی وخصی کردن
خر واجماز معول وشتاب کردن در کار وبریدن وتباه کردن یقال لا تمعلوا ارکا بکم ای لا تقطعوا بعضها من بعض مغل بفتحتین
درد شکم ستور از علف با خاک خوردن ع ک آ ف ۲ یقال به مغلة شدیدة امغال خداوند ستور با درد شکم شدن وغمازی
کردن یقال امغل به مغلة بیش وبرگر سالی دوبار نتاج دهد امغلت غنم فلان وهی غنم مغال بالکسر ممغل زنی که بچه از شیر باز نکرده
دیگری آبستن شود وهر سال بزاید مغل بد گفتن کسی را پیش کسی ع بفتحتها یقال انه لصاحب معالة بالفتح مقل بالضم نوعی

قيلوله نيم روزان خفتن قيل مقيل كلث وبوشاذ عع ف آ ك ٢ فهو قائل وقوم قيل مثل صاحب وصحب وقيل بالضم والتشديد ايضا
قيل ايضا نام مردى ومهتر بلغت يمن واقيال اليمن ملوكها ونيم روز شراب خوردن تقيل مثله تقيل متعد منه يقال قيله فتقيل
اى سقاه نصف النهار فشرب قبله مادر اوس وخزرج اقاله برانداختن بيع يقال اقلته البيع وقلته وهى لغة قليلة ودر كذاشتن كناه
ولم يات هذا المعنى فى الصحاح والمجمل والديوان وذكره الزوزنى فى المصادر استقالة اقاله خواستن يقال استقلته البيع فاقالنى اياه
وتقيل فلان اباه اى اشبهه قيال بالكسر نام كوهى بلند در باديه **فصل الكاف** **كوال** بوزن نعتل كوتاه اكوئلال مصدر منه
مكوئل نعت منه **كبل** بند سطبر كبلت الاسير وكبلته اى قيدته فهو مكبول ومكبل عع ف آ ك ٢ ودر نوشتكى لب دلو فروكبل
بفتحتين پوستين كوتاه مكابله بازداشتن وتاخير كردن در خريدن خانه همسايه تا چون ديكر خواهد بخرد او شفعه طلب كند
وقد كره ذلك ويقال كبلتك دينك اى اخرته **كتله** بالضم يك لخت از صمغ وجز آن مكتل بالكسر زنبيل پانزده صاع مكتل
كوتاه كتيله نخله كه دست بوى نرسد تكتل نوعى از رفتار كنتال كوتاه بزيادة النون **كوتل** بن كشتى وبتشديد اللام ايضا
٢ كحل سال قحط وهى معرفة لا يدخلها الالف واللام ينصرف ولا يقال الكحلة السنون اى اصابتهم عع بفتحهما واسمان ويقال احمر
كحل اذا لم يكن فى السماء غيم وفى المثل باءت عرار بكحل كحل بالضم سرمه ومال نسبا را كحل را ميا نكى دست كه از را هفت اندام
كويند ولا يقال عرق الاكحل ومردسرمه كون چشم كحل بفتحتين مصدر منه عع ك آ ف ٢ ويقال ع ليس التكحل فى العينين كالكحل
عين كحيل وامراة كحلاء مكحل مكحال بالكسر فيهما سرمه كش مكحول نام مردى مكحله بضمتين سرمه دان مكحلان دو استخوان بازوى
اسب وتمكحل الرجل اى اخذ مكحلة كحل ايضا سرمه دركشيدن عع بفتحهما تكحل اكتحال كذلك كحيل مصغرا نفط كه در شتر مالند كربله
سستى پاى يقال ومشى مكربلا كانه يمشى فى الطين وپاك كردن كندم كربال بالكسر مندف كه بدان پنبه وپشم زنند كربلا مقتل حسين
بن على عليه السلام **كسل** بفتحتين كاهلى عع ك آف ٢ كسلان نعت منه كسالى بالضم والفتح ج وان شئت كسرت اللام مثل
صحارى امراة مكسال بالكسر لا تكاد تبرح مجلسها وهو مدح لها مثل نؤوم الضحى اكسل الرجل فى الجماع اذا خالط اهله ولم ينزل و
اكسل الفحل ايضا **كفل** بالكسر بهره وهم چندچيزى قوله تعالى يؤتكم كفلين من رحمته وانكه بر ستور نتواند قرار كرفتن اكفال ج
وكليم كه كرد كوهان شتر در پيچند تا بر نشينند ذو الكفل نام پيغمبرى ع كفيل پذرفتار كفالة پذرفتارى عع ف آص ٢ يقال كفلت
عنه بالمال لغريمه وكفلت بنفسه كفل پيوسته روزه داشتن تكفيل بپذرفتارى دادن يقال كفلته المال واكفلته ايضا اى ضمنته اياه
تكفل بهوبه كفالة وكفولا وتكفل قوله تعالى فقال اكفلنيها وعزنى فى الخطاب پس كفت بهره من كن آنرا وغلبه كرد مرا بسخن روپاروى
كافل پذيرنده نفقه كبى وقرئ قوله تعالى وكفلها زكريا بكسر الفاء محففا ايضا كفل بفتحتين سرين ويقال اكتفلت بكذا اذا وليته
كذلك كنفليل ريش بزرك **كل** بالفتح عيال مرد وكرانى قوله تعالى وهو كل على مولاه كلول ج وبيتيم وانكه او را نه پدر باشد ونه فرزند
كلاله مصدر منه وپسر ان عم دور تر والعرب تقول هو ابن عمى كلالة وابن عم الكلالة اذا لم يكن لحا وكان رجلا من العشيرة كلال
كلال ماندہ شدن كل ايضا كله بالكسر كلاله كلول كند شدن شمشير وزبان وچشم عع ف آ ك ٢ كليل نعت منه كله بالكسر ايضا
پرده تنك وپشه خانه كل بالضم همه لفظه واحد ومعناه جمع يقال كل حضر وحضروا على اللفظ والمعنى وكل وبعض معرفتان
بلا الف ولام وفيهما معنى الاضافة اضفت اولم تضف اكليل بكسرتين تاج مرصع ويكى از منازل قمر وابر اكليل الملك كيا هى
از دار وها كلكل بفتحتين كلكال سينه رجل كلكل وكلاكل مرد كوتاه درشت سخت كوشت اكلال مانده كردن وخداوند
شتران مانده شدن وصاحب عيال وخويشان محتاج شدن سحاب مكلل اى ملمع بالبرق واكتل الغمام بالبرق اى لمع تكليل
تاج پوشانيدن روضة مكللة مرغزار با كلهاى شكفته رجل مكلل مرد كوشا وجد كننده در كار ويقال حمل فكلل اى مضى قدما
لم يحم وقد يكون كلل ايضا بمعنى جبن يقال حمل فما كلل اى ما جبن كانه من الاضداد انكلال تبسم كردن يقال كشر وافتر وانكل بمعنى
اى تبدو منه الاسنان وبروشنائى برق نمودن تاريكى ابر **كمال** بالفتح تمام وتمام شدن كمل بالفتح والضم والكسر وبكسر
اردوها تكامل اى تم اكمال تكميل تمام كردانيدن كامل تمام ونام اسبى وهم كمله ويقال اعطه هذا المال كملا اى كلا استكمال
تمام كردن خواستن كملول بالضم بيابان وكياهى كه آنرا برغست خوانند **كهل** مرد ميانه سال كهلة مونث وفى الحديث
هل فى اهلك من كاهل قال ابو عبيدة من كاهل اى من اسن وصار كهلا كاهل ميان دو كتف ستور وفى الحديث تميم كاهل ومضر
وعليها المحمل وپدر قبيله از اسد اكتهال دوموبه شدن وتمام رسيدن نبات يقال اكتهل النبات اى تم طوله وظهر نوره كهل
بكسرتين نام جائى با آب **كنهبل** بفتحات وبضم باء ايضا نوعى از درخت نون زائدة **كولان** بالفتح بردى وعلف

کذلك قذل جور کردن و در پس مرو زدن عع ف آص ۲ **قذعل** مثال سبحل مرد خوار بی قدر اقذعلال دشوار شدن یقال ما عنده
قذعملة ای شئ قذعملة اینم زن پست خبیث بتصغیرها قذیعم وشتر شکرف اندام قذعمل کك **قسطل** فیل ستور شکرف سطبر
وظن انه معرب **قرزل** بالضم نام اسپی و قرومایه **قرطالة** تنك بار خر قراطالج **قرعبلانة** بفتحتین جانوری **قرافل**
پیراهن زنان قرقل بفتحتین یکی وتسمیه العامة قرقر **قرطل** بالفتح درخت بی خار وفی المثل ذلیل عاذ بقرملة قرمل بکسرتین
شتر کره بختی قرامل شتران در کوهانه وموی بند زنان **قرزل** بفتحتین لنگی زشت عع ک آف ۲ اقرزل نعت منه قرزلان
لنگان رفتن **قسطل** قصطل کرد قسطال لغة فیه کانه ممدود منه مع علة فعلال فی غیر المضاعف قسطلانیه قوس قزح و سرخی
شفق **قصل** بریدن سیف مقصل بالکسر وقصال ای قطاع قصیل ما قطع من الزرع وبور طب قصلت الدابة علفتها القصیل
قصل بالکسر ضعیف و فرومایه وقصالة بالضم کفه گندم قصل فی الطعام مثل الزوان قصلة بالکسر یکی کلة شتر **قصملة** ای
قطعه مقصمل شبان سخت عصا **قصعل** بضمتین ناکس مثل قرزل **قطل** بریدن عع ف آک ۲ مقطول قطیل نعت منه
نخلة قطیل اذا قطعت من اصلها فسقطت ونام مردی جذع قطل بضمتین ای مقطوع مقطلة بالکسر آنچه بوی برند مقاطل
ج قطیلة پاره از کلیم وجامه که خود را بوی خشك کنند قاطول موضعی **قطربل** بضمتین وتشدید الباء موضعی بعراق **قعال**
بالضم کل انگور یقال اقعل الکرم کل کرد وروز قاعلة کوه بلند قواعل ج قعولة نوعی از رفتار **قثعلة** مثل مقعثل بیری که بنکو
نه تراشیده باشند **قفل** بالضم ج قفل بالفتح آنچه خشك شود اندر درخت قفیل مثله وگیاهی و ناز یانه دزهم قفلة درم باسنك
قفول از سفر باز گشتن عع ف آص ۲ قافلة گروه از سفر باز گردنده قفول ایض خشك شدن عع ف آک ۲ خیل قوافل اسبان
باریك شده اقفال خشك کردن و باز داشتن لشکر را از رفتن وقفل کردن در را تقفیل مثله مقفل الیدین بخیل قیفال
بالکسر رك سر بوی معرب **اقفعلال** براکوفتن دست **قفشلیل** کفلیز معرب **قواقل** بالفتح قومی از خزرج **قلیل** اندك
قلل ج مثال سریر و سرر وقوم قلیلون وقلیل ایض قوله تعالی واذکروا اذ انتم قلیل قلة کمی و کم شدن عع و آک ۲ اقلال کم کردن
وبی چیز و درویش شدن و برداشتن تقلیل کم کردن وکم نمودن قل بالضم کمی یقال الحمد لله علی القل والکثر بالضم والکسر
جمیعا ویقال ماله قل ولا کثر نیست او را کم و بیش وفی الحدیث الربوا وان کثر فهو الی قل ویقال المخمول مو قل بن قل و قولهم
لم یترك قلیلا ولا کثیرا قال ابو عبیدة فانهم یبدؤن بالادون کقولهم القمران والعمران قلة بالضم سر کوه و بالای هر چیزی
و تارك سر مردم قلل بفتح اللام ج وخنور بزرك قل بالکسر لرزه یقال اخذه قل ای رعدة استقلال کم شمردن وبلند برآمدن وکوچ
کردن ورخت بر گرفتن قلال بالضم اندك رجل قلقل وفرس قلقل بضمتین سبك قلقلانی مرغی چون فاخته قلقلان گیاهی
قلقل بکسرتین گیاهی که تخم سیاه دارد قلقلة بانك کردن وجنبانیدن قلقال بالکسر مصدر و بالفتح اسم یعنی جنبش مثال زلزال
وزلزال تقلقل اضطراب کردن **قمل** شپش قملة یکی قمل بفتحتین با شپش شدن وشکم کلان شدن عع ک آف ۲ قملی
مرد حقیر قمل بالضم والتشدید کنه واما قملة الزرع فدویبة اخری تطیر کالجراد ویقال اقمل العرفج والرمث اذا بدا ورقه صغارا
اولا ما یتفطر **قمیثل** زشت رفتار **قنبلة** گله اسب از سی تا چهل وگروه مردم قنابل ج **قندل** کلان سر قال ابو عمرو
هو قندل وعندل کلان سر و در از سر قندیل بالکسر ج **قنقل** پیمانه بزرك ونام تاج کسری **قول** قوله مقال مقالة گفتن
عع ن آص ۲ ویقال کثر القیل والقال وهما اسمان فیهما وقری قوله تعالی ذلك عیسی بن مریم قال الحق الذی فیه یمترون وکذلك
قالة یقال کثرت قالة الناس رجل قول وقوم قول بالضم وتسکینه مثال صبور وصبر رجل مقول ومقوال بالکسر فیهما وقولة و قوال
وتقوالة مرد زبان آور وبسیار سخن مقول کآف ۲ ایضا زبان ومهتر بلغت اهل یمن مقاول ج قیل بالفتح ملك حمیر قیلة ملکه
اصله قیل بالتشدید کانه الذی له قول نافذ والجمع اقیال واقوال وقول بالضم جمع قائل مثال راکع ورکع قال چوب که بر قلیز بند
اقوال تقویل بر کسی سخنی دعوی کردن یقال قولتنی ما لم اقل واقولتنی ای ادعیته علی و تقول علیه ای کذب علیه واقتال علیه
ای تحکم مقاولة تقاول با کسی قول کردن وگفت وشنید کردن والعرب تجری تقول وحدها فی الاستفهام مجری تظن فی العمل
کقولهم متی تقول الدار تجمعنا وعلام تقول الرمح یثقل ساعدی ای متی تظن وعلام تظن فنصب الدار والرمح کما ینصب بالظن وبنو سلیم
یجرون متصرف قلت فی غیر الاستفهام ایض مجری الظن فیعدونه الی مفعولین فعلی مذهبهم یجوز فتح ان بعد القول **تقهل**
زنده هیأت شدن وگله کردن حاجت رجل متقهل مرد پوست بر استخوان خشك شده وبد حال مثل متحل قهل ناسپاسی نعمت
وینکو نی عع بفتحهما اقهال بنا با یست مشغول شدن ونفس خود را آلودن انقهال ضعیف شدن وافتادن **قاملة** میان روزی

ینلوه

بافلی و بخود ایضاً قبلی ببل اقبال قبول قبل کافر ج قبال بیلبان رجل قبل الرای بالکسر ای ضعیف الرای قال الرای کذلک
قبلوله سست رای شدن ع ف آ ک ۲ تقبیل ضعیف رای کردن و بضعف رای نسبت کردن قبل ف آ ک ۲ سست و ضعیف رای
قبل فابل رای دان و کوشت تندی ورک **فصل القاف قبل** پیش و هو نقیض بعد قبل بضمتین و سکون ۲ اندام پیش نقیض دبر
و وقع السهم بقبل الهدف و بدبره ای من مقدمه و موخره و یقال انزل فی قبل الجبل ای بسفحه و ذلک فی قبل الشتاء و الصیف ای
فی اوله و یقال اقبل قبلک ای توجه بخوک قبله بالضم بوسه و بالکسر جهتی که روی بوی آرند در نماز و یقال ماله قبلة و لا دبرة
ای لا جهة لامره و من این قبلتک ای جهتک و جلست قبالته بالضم ای تجاهه یعنی رو یاروی او و قبال النعل بالکسر دوال پیش
نعل که میان انکشتان باشد و قابلت النعل و اقبلتها ای جعلت لها قبالین و اخذت الامر بقوابله ای باوائله قباله بالکسر نام نامی
ع ک آف ۲ قابله شبانید و نام ناف قبیل قبول مثله قبول بالضم پیش آمدن و وزیدن باد صبا ع ف آض ۲ و دلو را از ستانی
کرفتن ع ک آف ۲ عام قابل مقبل سال آینده و یقال قبح الله ما قبل و ما دبر و بعضهم لا یقول فیه فعل قبول بالفتح پذیرفتن و هو
مصدر شاذ تقبل کذلک ع ک آف ۲ و باد پیش ضد دبور قبل بفتحتین بلندی زمین که پیش آید یقال رایت بذلک القبل شخصا
و در آمدکی پیش هر دو پای و بیرون آمدکی پاشنه و یقال راینا الهلال قبلا اذا لم یکن رئی قبل ذلک و القبل ایضاً اقبال السواد
فی العین علی الانف یقال قبلت عینه و اقبلتها انا و رجل اقبل نعت منه شاة قبلاء التی اقبل قرناها علی وجهها و بی اندیشه و
استحضار سخن کفتن یقال تکلم فلان قبلا فاجاد و رجزته قبلا اذا انشدته رجز الم ترتب اعدد نه و مهره که بر کودن اویزند تا از چشم
چشم زخم و مجه افسون و القبل ایضاً ان تشرب الابل الماء و هو یصب علی رؤسها و جمع قبله و هی الفلکة و یقال رایته قبلا ای مقابلة
و عیانا و قبلا بضمتین قبلا ک آف ۲ قوله تعم او یاتیهم العذاب قبلا و قری علی القرائتین ای عیانا قبل ایضاً ک آف ۲ نزد و طاقت یقال
لی قبل فلان حق ای عنده و ما لی به قبل ای طاقة و لا اکلمک الی عشر من ذی قبل کجبل و عنب ای فیما استانف قبیل بدر فتار و جماعت
مردم زیاده از سه کروه چون روم و زنج و عرب قبل بضمتین ج قوله تعم و حشرنا علیهم کل شیء قبلا ای قبیلا قبیلا و قیل عیانا قبیل
انچه پیش روی فرو دارد در ریسمان تاریدن و دبیر انچه سپس روی برارد بوقت رشتن و با کار و عریف قوم قباله بالفتح پذیرفتاری
کردن ع ف آض ۲ ک ۲ صلته بالباء و نحن فی قبالته ای فی عرافته و بکسر القاف ایضاً قبیلة ۲ قبائل ج و پارهای کاسه سر ایضاً اقبال
پیش آمدن و روی آوردن بچیزی نقیض ادبار یقال اقبل مقبلا بفتح الباء مثال ادخلنی مدخل صدق و چیزی پیش کسی داشتن
یقال اقبلنا الرماح نحو القوم و اقبلته الشیء ای جعلته یلی قبالته مقابله دو کتاب را باهم راست کردن و رو باروی شدن تقابل
مثله و رجل مقابل بفتح الباء ای کریم النسب من قبل ابویه اقتبال بر کرفتن کار را اقتبل امره ای استانفه مقتبل الشباب جوان تر و
اقتبل الخطبة ای ارتجلها استقبال پیش آمدن ضد استدبار و شاة مقابلة کوسپند پاره کوش بریده از پیش او نکان شده مدابرة
پس او نکان کذاشته **قتل** کشتن تقتال قتله کذلک ع ف آض ۲ مقاتل الانسان جایها که بزدن بر انجا مردم کشته شود یقال مقتل الرجل
بین فکیه و بکو دانستن چیزی را قوله تعم و ما قتلوه یقینا ای لم یحیطوا به علما و یقال قتلته خبرا ای علمته و امیختن شراب باب قتال بالکسر
کشش کردن قتال بالتاء کذلک مقاتله بکسر التاء کشش کسند کان قتل بالکسر دشمن اقتال ج و یقال هما قتلان ای مثلان اقتال بکشتن
دادن تقتیل بسیار کشتن قوله تعم و قتلوا تقتیلا شدد للکثرة رجل مقتل مجرب قلب مقتل مذلل قتله العشق استقتال کشتن خواستن
رجل قتیل و امراة قتیل کشته رجال و نسوة قتلی فان لم تذکر المراة قلت هذه قتیلة فلان و مررت بقتیلة لانک تسلک به طریقة
الاسم امراة قتول ای قاتلة قتال بالفتح نفس و تن ناقة ذات قتال استوار تن او و یقال قتله یعنی بر تن زد او را کما یقال صدره
و راسه و فاده و یقال قتل الرجل فهو مقتول فان کان قتله العشق او الجن قیل اقتتل و لا یقال فی هذین الا کذا تقتل بحاجت امدن
و بر کشتن و در پیچیدن در رفتار یقال فیه تقتل الرجل لحاجته ای تاتی لها و تقتلت المراة فی مشیها اذا انقلبت و تثنت و تکسرت
تقاتل اقتتال کشش کردن یقال تقاتلوا و اقتتلوا و لم یدغم لان التاء غیر لازمة و منهم من یدغم و یقول قتلوا یقتلون بحذف
الالف من اقتتلوا و نقل حرکة التاء الی القاف و یصدق ذلک قراءة الحسن الا من خطف الخطفة و منهم من یکسر القاف فیهما
لالتقاء الساکنین فالفاعل من الاول مقتل بفتح القاف و من الثانی مقتل بکسرها و اهل مکة یقولون مقتل یتبعون الضمة الضمة
قثل **قثول** بالکسر و تشدید اللام مرد فرومانده سست مثل عثول **قحول** بالضم خشک شدن ع ح متقحل مرد خشک اندام
قحل بد حال قحل بفتحتین ایضاً مصدر منه ع ک آف ۲ شیخ قحل بالکسر و السکون پیر پوست بر استخوان خشک شده انقحل بکسر الهمزة
قذل پیر سال خورده اقحال خشک کردن قحال بالضم بیماری کوسپند **قذل** بالفتح پس سر و هما قذالان اقذله ج قذل بضمتین

فلان يفتل من فلان فى الذروة والغارب اى يدور من وراء خديعته فتل بفتحتين دورى ميان اريخ وهپلوى شتر مرفق افتل
فتل وقوم فتل الايدى اى بين الفتل فجل بالضم ترب فجله يكى فجله دفتار بيراں فحل كشن و ستاره سهيل و نام مردى و
فحل حصير و فى الحديث انه ع دخل على رجل من الانصار و فى ناحية البيت فحل من تلك الفحول فامر بناحية منه فرش ثم صلى عليه
فحول بالضم فحال فحالة بالكسر ج فحله بالكسر مصدر منه افحال فحل بغاريت دادن و فحلت ابلى ارسلت فيها فحلا و فحيل كشن با
اصل نيكو از شتر يقال فحل فحيل فحال النخل بالضم والتشديد حرما بنان نر يعنى به بر فحاحيل ج وقد يقال فيها فحل فحول ولا يقال
فرعل فحال الا فى النخل استفحال بزرك شدن كار تفحل به فحل مانستن امراة فحلة بالفتح اى سليطه فرعل بضمتين بچه كفتار و فى المثل
فسل اغزل من فرعل و هو من الغزل والمعاشقة فسل مرد ناكس مفسول مثله فسلاء افسال فسال فسول ج فسالة بالفتح مصدر
فسكل منه فسولة بالضم كلتيهما بضمتيهما فسالة الحديد بالضم سونش اهن مفتله زنى كه بوقت نشاط مرد كردن كشتى و بهانه كند فسيل
فسيله يقال خرما فسلان ج فسكل بكسرتين اسب كه در ميدان سپس همه ايد رجل فسكل مرد كاهل ناكس والعامة تقول له
فسكل بالضم قال ابو الغوث خيل الرهان عشرة اولها المجلى و هو السابق ثم المصلى ثم المسلى ثم التالى ثم العاطف ثم المرتاح ثم المؤمل
ثم الحظى ثم اللطيم ثم السكيت و هو الفسكل والقاشور ايضا فشل بالفتح چيزى از ساختكى هودج و مرد ترسنده بد دل
فشل انشال ج فشل بفتحتين مصدر منه ع ك آف ٣ تفشل روان شدن اب فيشله سر نره فصل يك بخش از چهار بخش سال و از
فصل سخن و جز آن فصول ج و جدا كردن و جدا شدن متعدى لازم صلته بن انفصال جدا شدن فصال از شير باز كردن كودك را افتصال
كل مفاصله جدائى كردن دو شريك مفصل بكسرتين پيوند اندام و منفصل الجبل من الرملة يكون بينهما رضراض و حصا صغار يصفو
ماءه مفصل ك آف ٣ زبان فاصله تمامى ايه قران و يكى از ادوات عروض و ان دو فاصله است صغرى و كبرى و فى الحديث ان من
انفق نفقة فاصلة فله من الاجر كذا تفسيره هى التى فصلت بين ايمانه و كفره فصيل ديوار درون حصار و شتر بچه از مادر جدا شده
فصلان فصال ج فصيلة الرجل كروه نزديكان مرد يقال جاؤا بفصيلتهم اى باجمعهم عقد مفصل رشته مرواريد كه ميان هر دو لولوى
شبه در كشيده باشند تفصيل پيدا كردن و جدا جدا كردن و نفصل فصل ساختن كتاب و سخن را و اندام اندام كردن قصاب كوسفند را
فضل فيصل حاكم و حكم كه ميان حق و باطل جدا كند فضل فضلة فزونى خلاف نقص و نقيصه افضال نيكوئى كردن صلته بعلى و رجل مفضال
و امراة مفضالة على قومها اذا كانت ذا فضل سمحة متفضل نيكوئى كننده و فزونى جوينده بر اقران خود و منه قوله تعـ يريد ان يتفضل
عليكم و افزونى اوردن از چيزى صلته بعن استفضال مثله و نيكوئى جستن تفضيل بر كزيدن كسى را بر كسى و حكم كردن بر فضل كسى
مفاضله بنرد كردن بفضل يقال فاضلته ففضلته اى غلبته بالفضل فضل فضالة زياده مانده و فضل منه شئ ف ٣ و فضل يفضل
ك آف ٣ لغة فيه و اخرى ايضا مركبة من بابين و هو فضل يفضل ك آمن ٣ و هو شاذ لا نظير له قال سيبويه هذا عند اصحابنا انما يجئ
على اللغتين قال و كذا نعم ينعم و مت و تموت و كدت تكود و يقال تفضلت المراة فى بيتها اى لبست المفضل و ذلك ثوب واحد
لا كمى له كالخيعل و نحوه والمراة فضل بضمتين مثال جنب و كذا الرجل و انما سقطت النون من كمى له للاضافة لان اللام كالمقحمة لا
يعتد بها فى مثل هذا الموضع كقولك لا ابا لك والاصل انه لا اباك و لا عبدى لك و هو بمنزلة لا عبديك و لا يحذف النون فى مثل
هذا الا عند اللام دون سائر حروف الخفض و يقال انه لحسن الفضلة مثل الركبة والجلسة فطحل مثال هزبر من زمن الا زمان
فطحل لم يخلق فيه الناس فطحل بالفتح نام مردى فعل كردن فعل ع ع بفتحهما و قرى قوله تعـ و اوحينا اليهم فعل الخيرات بالفتح فعل بالكسر
فعل كردار اسم فيه فعال ج مثال قدح و قداح فعال بالفتح كرم و نيكوئى و مصدر ايضا مثل ذهاب و يقال كانت منه فعلة حسنة او قبيحة
فكل افتعال بهتان و دروغ يا فتن بر كسى صلته بعلى انفعال شدن كار يقال فعلته فانفعل كقولك كسرته فانكسر افكل لرزه و لا
فلل يبنى منه فعل يقال اخذه افكل اذا ارتعد من برد او خوف فل رخنه روى كارد و تيغ فلول ج سيف افل نعت منه و هزيمت
كردن لشكر را ع ف آمن ٣ و شكستن فلل مصدر منه ايضا يقال فله فانفل اى كسره فانكسر تفلل رخنه شدن و خفتن روى تيغ
و نصل مفلل اذا اصاب الحجارة فكسرته و يقال جاء فل القوم اى منهزموهم يستوى فيه الواحد والجمع يقال رجل فل و قوم فل و فلول
و فلال بالكسر ايضا و يقال من فل ذل و من امر فل فل بالكسر زمين خشك بى نبات و تبى افلال بجبا ن زمين رسيدن و بى مستور
و مال ماندن فليل فليلة موى انبوه و دندان نشتر شتر كه رخنه شده باشد فلفل بالضم پلپل شراب مفلفل شراب زبان كز و
فهلل تقلفل فادمنا الضرع اذا اسودت حلمتاه يا فل بالتخفيف هو نداء محذوف من يا فلان لا على سبيل الترخيم و لو كان ترخيما
فول لقالوا يا فلا و ربما قيل ذلك فى غير النداء للضرورة فهلل اسم من اسماء الباطل يقال هو الضلال بن فهلل غير مصرف فول

وفی المثل هو اعری من المغزل قال الفراء واصله الضم وانما هو من اُغزل ای فُتِل وادیر واَغزلت المراة اذا ادارت المغزل غزل الکلب ۲
ای فتر وهوان یطلب الغزال حتی اذا ادرکه وتغاص فرقا انصرف عنه ولهی عنه **غسل** شستن ع ع ف آ ک ۲ غُسُل بضمتین وسکون ۲ اسم فیه — غسل
غِسل بالکسر سرشتنی چون خطمی وگل و مانند آن ومنه غسلین وهو ما انغسل من لحوم اهل النار ودمائهم اغتسال غسل آوردن
غسول آب غسل مغتسل کک وجای غسل قوله تعم مغتسل بارد وشراب مغسل بکسر السین وفتحها جای مرده شستن مغاسل ج — غضل
غساله بالضم آب دست ودوی شستن یعنی مستعمل غسیل مغسول شسته فحل غسله مثال همزه الذی یکثر الضراب ولا یلقح وبق
لحنظلة بن الراهب غسیل الملئکة لانه استشهد یوم احد فغسله الملئکة **اغضالت** الشجر لغة فی احضالت **عیطله** درخت — غطل
انبوه عیطل ج وانبوه وفاده کاو باشیر عیاطل ج وانبوهی و برامدگی تاریکی شب **غفله** غفول بیخبری ع ع ف آ ض ۳ اغفال
متعدی فیه وبیاد داشت ماندن چیزی را وبی داغ کردن ستور را تغافل تغفل بقصد غافل شدن از چیزی ارض غفل بالضم — غفل
زمین مانده که در وی اثر عمارت نباشد اغفال ای موات دابه غفل بی داغ رجل غفل بی تجربه والمغفلة التی فی الحدیث جانبا
العنفقة **غله** تم یعنی درآمد هر چیزی از حبوب ونقود وجز آن غلات ج غَلَل آب درمیان درختان اغلال ج وآب که — غلل
بر روی ریگ کاه پیدا وگاه ناپیدا شود وبالوند وتشنگی یقال غُلّ الرجل مجهولا یُغلّ غَلّا فهو مغلول ای عطشان غلیل سوزش
تشنگی وکینه ودانه خرما باسیست کوفته مجهة ستور غلغله شتاب رفتن مُغلغله پیغام که از شهر بشهر برند غال زمین پست
درخت ناک ومنبت سلم وطلح وگیاهی غُلّان بالضم ج بعیر غلّان بالفتح سخت تشنه مُغتل کک ویقال نعم غلول الشیخ هذا ای
الطعام الذی یدخل جوفه غلاله بالکسر سناپیکه که درزیر جامه وزره پوشند غِل بالکسر کینه وکینه داشتن ع ع ف آ ک ۲ یقال
غل صدره اذا کان ذا غش وحقد غُل بالضم کردن بند اغلال ج وقیل للمراة السیئة الخلق غُل قمل مغلول غل نهاده ویقال
ماله اُل وغُل ای شیئ من الیل وقیده غله غل ایضا سوزش تشنگی غَلّ بالفتح درآوردن ودرآمدن یقال غله فانغل متعد لازم
یقال غل الکبش قضیبه من عیرانه یرفع الالیة ویقال غل فلان المفاوز غلول بالضم خیانت کردن در غنیمت ع ع ف آ ض ۲ قوله
وما کان لنبی ان یغل ویغل ایضا قری معلوما ومجهولا فالاول ان یخون والثانی یحتمل ان یکون بمعنی یخان ای یوخذ من غنیمة
وبمعنی ان یخون ای ینسب الی الغلول قال ابو عبیدة الغلول من المغنم خاصة یقال غل من المغنم ای خان واغل مثله ورفتن آب
میان درختان تغلغل کک وغل البعیر اذا لم یرو وفی الحدیث لا اغلال ولا اسلال ای لا خیانة ولا سرقة واغلت الضیاع غله کرد آب
وزمین اغلال ایضا تشنه داشتن وغله قوم فرارسیدن وخوار بار کشانیدن وروانیدن زمین گیاهی را که غال خوانند وتیز
نکو بیتن یقال اغل بصره ای شدد النظر استغلال غله گرفتن وغله او وعده خواستن وبرکشانیدن غله داشتن **غمل** — غمل
موضعی وپوست خورش داده پیچیده بجائی نهادن تا نرم شود غمیل نعت منه غمین بالنون مثله وخرما ومیوه نیم رس را خوابا
نا تمام رسد مغمول انکه بروی چیزی درپوشند تا خوی کند ونبات که برهم نشسته باشد ویکدیگر را پوشیده باشد غملول
بالضم وادی با درخت وعلف وکک کلما اجتمع من شجر او غمام او ظلمة حتی تسمی الراویة غملولا **غول** بناگاه گرفتن وهلاک — غول
کردن وخاک وموضعی ودوری بیابان وکشیدگی قوله تعم لا فیها غول ای لیس فیها غائلة الصداع وربودن بناگاه
غول بالضم معروف وهرچه بناگاه فرو گیرد وهلاک کند اغوال غیلان بالکسر ج ویقال غالته غول ای وقع فی مهلکة والغضب
غول الحلم لانه یغتاله ویذهب به وارض یغتال المشی ای لا یستبین المشی فیها من بعدها وسعتها تغول گونا گون شدن وتغولت
المراة ای تلونت مغا وله شافتن اغتیال بناگاه کشتن غیله بالکسر اسم منه والاصل الواو مغول بالکسر سیخ کارد که در میان
عصا ونای باشد دارند ونام مردی غولان بالفتح گیاهی از شورها **غیل** بالکسر بیشه شیر لابد خلها الطاء غیول ج وجنگل — غیل
ومنه یغتیل الشجر غیله زن فربه واغتال الغلام ای غلظ وسمن غیله بالکسر الجماع مع الرضاع وفی الحدیث لقد هممت ان انهی
عن الغیلة ویقال اضرت الغیلة بولد فلان اذا اتیت امه وهی ترضعه غیل بالفتح اسم ذلک اللبن واغالت المراة ولدها واغیلت
اذا اسقته الغیل فهی مغیل واغال فلان ولده ای غشی امه وهی ترضعه غیل ایضا آب روان که در کشتها رود وفی الحدیث ما
سقی بالغیل ففیه العشر وما سقی بالدلو ففیه نصف العشر وبازوی سطبر پر گوشت غائله بدی مغاله بالفتح کک غوائل بلاها
وسختیها ام غیلان میوه درخت سمر غیلان نام مردی بوده والرمة بن عقبة الش **فصل الفاء** **فال** ثم یعنی شگون — فال
افوال ج تفؤل فال گرفتن وفی الحدیث انه کان یحب الفال ویکره الطیرة افتئال کک فیال نوعی از بازی کودکان مفائله مصدر
منه **فتیله** پلیته فتیل رشته دانه خرما ورهیم میان انگشتان فتل تافتن وسپسا یکی برگردانیدن ویقال ما زال فلان یفتل من — فتل

عَلَل بعد نهل عع ف آص تا ک ٢ دوباره خورانیدن لازم ستعد لعلال خداوند شتران دوباره خورده شدن وباز کوداییدن
شتر را سیراب ناشده ویقال انه بالغین المعجمة کانه من العطش والاول هو المسموع وعَلّ الضارب المضروب اذا تابع علیه الضرب
وفی المثل عرض علیّ سوم عالّة ای لم یبالغ لان العالّة لا یعرض علیها الشرب عرضا یبالغ فیه کالعرض علی الناهلة علة بالکسر
بیماری علیل نعت منه اعتلال بیمار شدن وبهانه جستن بر کسی وباز داشتن کسی را از کاری ویقال اعتلّه ای تجنّی علیه وقولهم
علی علاّته ای علی کل حال تعلیل سیراب کردن بعد سیرابی ومیوه چیدن مرة بعد اخری ومشغول کردن کسی را بچیزی یقال
فلان یعلّل نفسه بتعلّة وتعلّل به ای تلهّی به وتجزّأ وعَلّ الشیء فهو معلول معلّل بکسر الثالث یوم من ایام العجوز علالة بالضم
اینجه بوی بهانه کنند وبقیه شیر وباقی هر چیزی ویقال تعاللت الناقة ای عاینت رفتار او واندم علیه بالکسر برواره علالی
ج علّ ولعلّ مکر یقال علّک تفعل وعلّی افعل ولعلّی افعل وربما قالوا علّنی ولعلّنی واصله علّ زیدت اللام الاولی وانما زیدت
توکیدا ومعناه التوقع لمرجو او مخوف وفیه طمع واشفاق وهو حرف مثل انّ وانّ وکانّ ولکنّ ولیت الا انها تعمل عمل الفعل
لشبهها به فتنصب الاسم وترفع الخبر وبعضهم یخفض ما بعدها فیقول لعلّ زیدٍ قائم وعلّ زید قائم علعل بضمتین استخوانی
که برآید بر شکم مثل زبان وچکاوک نر وعلعل بفتحتین اندام مرد یعالیل برهای بر هم نشسته یعلول بالضم یکی وعوزهای
آب **عمل** بفتحتین نام مردی وکار کردن عع ک آف ٢ اعمال کار فرمودن ودر کار آوردن استعمال بکار داشتن وکار کرد حبین
اعتمال اضطراب کردن در عمل عمّلة ک ٢ مرد کار کن عمول بالفتح مثله یعمله ناقة استوار طریق معمل بفتح ٣ راه رفته ومسلوک عامل
الرمح نزدیک سنان عاملة قبیلة از یمن وتعمّل فلان لکذا کاری گرفت از خود تعمیل عمل دادن عمالة بالضم مرد کار کن **عمیثل**
بفتحتین دم کشان ودامن فرو انداخته وشیر عمیثلة ناقة شکوف **عول** عولة آواز برداشتن در گریه عویل کلک ویقال اعول
فی البکاء وفی الحدیث المعول علیه یعذب واعولت القوس ای صوتت تعویل ناز کردن بر کسی وبار بر کسی نهادن ویاری
خواستن ویقال عولت بفلان وعلیه اذا استعنت به عوّل علیّ بما شئت ای استعن بی کانه یقول احمل علیّ ما شئت ویقال
ماله معول ای مستعان والاسم عول بکسر اول وفتح ثانی عاله بار ان کوین عولت عالة ای بینهما عول عیاله عیالداری کردن
ونفقه وقوت دادن عع ف آص ٢ عال الرجل عیاله ای قاتهم وعال المیزان فهو عائل ای مائل ومنه قوله تعالی ذلک ادنی ان
لا تعولوا قال مجاهد ان لا تمیلوا ولا تجوروا وعال فی الحکم ای جار ومال وعالنی الشیء ای غلبنی وعال الامر ای اشتد وتفاقم
وعیل صبری ای غلب وقولهم عیل ما هو عائله یضرب للرجل الذی یعجب من کلامه او غیر ذلک وهو علی مذهب الدعاء وما قیل
فی الشعر عالت البقعوا بمعنی ان السنة الجدبة اثقلت البقر بما حملت علیه من السلع والعشر عول ایضا زیادت کردن وبر آوردن
سهام فرائض وقد عالت ای ارتفعت عوال بالضم حیی از عرب معول ک آف ٢ میتین معاول ج وایضا حیی از بنی اسد وهما
حیان هذا ومعاول عول ایضا کلمة مثل ویب یقال عولک وعول زید وعول لزید وقد ذکر فی ویب **عیهل** بالفتح ناقه
تیز رو ولا یقال جمل عیهل عیهلة کلک وربما قالوا عیهلّ بتشدید اللام للضرورة فی الشعر وامرأة عیهل وعیهلة ایضا التی لا
تستقر نزقا وریح عیهل شدیدة عاهل پادشاه بزرگ وزنی که شوی ندارد **عیل** خرامان رفتن اسب عع ف آک ٢ فرس عیّال
نعت منه رجل عیّال متبختر یتعیل بد خوارگی وگذاشتن اسب در بیابان قیس بن عیلان نام مردی عیلان کفنادیر عیلة عالة
درویشی عیول کلک عع ف آک ٢ قوله تعالی وان خفتم عیلة یقال هو عائل وهم عیلة وترک اولاده یتامی وعیّلا ای فقراء عیال الرجل
زن وفرزند وهر که در نفقه ومونه او باشد عیل واحد العیال عیائل ج مثل جید وجیائد وجیاد اعالة بسیار عیال شدن
معیل مرد بسیار عیال معیلة مونث ویقال علت الضالة عیلا وعیلانا فانا عائل اذا لم تدر ای وجهة تبغیها وعالنی الشیء ای اعجزنی
ومنه قد عیل صبری اعوال حریص شدن اعال واغول ای حرص **فصل الغین** **غرل** بالضم غلاف سر نره غلام اغرل ای ختنه ناکرده
عیش اغرل فراخ رجل غرل ای مسترخ غِریل غِرین بالکسر مع اللام والنون آب که در تک حوض وخنور مانده باشد ولای میل آورد
که بر روی زمین ومغاکها مانده باشد وخشک شده **غربال** غربیل غربلة مصدر منه وبریدن مغربل کشته برآماسیده غربلت
البیضة بلغدة شد غرضول بالضم نره **غزال** بالفتح آهو بره که در حرکت ورفتار آمده باشد غزلة غزلان بالکسر فیهما ج واغزلت
الظبیة ای صارت ذات غزال مغازلة سخن گفتن با زنان وعشقبازی کردن الاسم الغزل بفتحتین وهو مصدر ایضا عع ک آف ٢ غزل
ک ٢ نعت منه ویقال فی المثل هو اغزل من امری القیس وتغزل ای تکلف الغزل وتغازلوا ای تحادثوا بالغزل غزالة آفتاب واهو
ماده غزالة الضحی اول چاشت غزل رشتن اغتزال کلک عع ف آک ٢ ورشته بمعنی المغزول ایضا مغزل ص آ و ک آف ٢ دوک

ومعضل بلا هاء دشوار زاینده وعنم معاضیل وانبوه شدن وتنگ امدن زمین بمردم اعضال بسیار شاخ وبرگ شدن درخت
ومنه غصون معضلة عطل بفتحتین شخص یقال ما احسن عطله ای شطاطه وقامته وتمامه وخوشه خرما وبی پیرایه ماندن - عطل
زن عج کـ آف ۲ تعطال کلن فهی عطل بضمتین وبسکون ثانی ایضا وعاطل ومعطال کلن ۶ وقد یستعمل العطل فی الخلو من الشیء
وان کان اصله فی الحلی ویقال عطل من المال والادب فهو عطل بضمتین وسکون ۲ وقوس عطل لا وتر علیها اعطال شتران
بی رسن ومردان بی سلاح ناقة عطلة ونوق عطلات ای حسان وتعطل الرجل ای بقی بلا عمل له والاسم العطلة یعنی بیکاری تعطیل
خالی گذاشتن بئر معطلة ای خالیة عن اهلها وفی الحدیث عن عایشة فی امرأة توفیت فقالت عطلوها ای انزعوا حلیها معطل
زمین موات ابل معطلة لا راعی لها عطاله بالفتح کوهی در بنی تمیم عیطل زن واسب وشتر دراز گردن عطبول بالضم زن تمام عطبل
خلقت نیکو اندام عطابل عطابیل ج عظال معاظلة تعاظل در پی ماده سات بر زبر یکدیگر رفتن سکان نر بکشنی وملخ جراد عاظل عظل
وعظلی ملخ دو سه بر هم نشسته عج ف آمن ۲ وکـ آف ۲ یوم العظالی بالضم یوم للعرب رکب فیه بعضهم بعضا ویقال رکب الاثنان
والثلاثة الدابة الواحدة تعظل کرد آمدن قوم بر چیزی عظال نوعی از تصرف در قوافی شعر عفل جای دست زدن بمیان پای عفل
گوسپند بجهت دانستن فربهی وسبکی وی عفل عفله بالتحریک فتح ماده ناقة عفلاء نعت منه عفشلیل مرد گران جان وزن سست عفشل
گوشت کنده پیر والعفشلیل ایضا الکساء الجافی عقل جامه سرخ وخرد ودانش ودریافتن عج ف آکـ ۲ یقال عقل یعقل عقلا عقل
ومعقولا ایضا وهو مصدر وقال سیبویه هو صفة لان المصدر لا یاتی علی مفعول البتة ویتاول المعقول فیقول کانه عقل له شیء ای
حبس وایّد وشدّد وقال ویستغنی بهذا عن المفعول الذی یکون مصدرا عاقل عقول نعت ودیه ودیة دادن کشته را یقال عقلت
القتیل ای اعطیت دیته قال الاصمعی سمیت الدیة بذلک لان الابل کانت تعقل بفناء ولی المقتول ثم کثر استعمالهم بقولهم عقلت
المقتول حتی سمیت الدیة بذلک وان کانت تلک دراهم ودنانیر وماندن قصاص را بدیه یقال عقلت له دم فلان ای ترکت قصاصا
للدیة وازجهت کسبی دیة وتاوان بذیرفتن یقال عقلت عنه ای غرمت عنه جنایته فادیتها عنه فهذا هو الفرق بین عقلته وعقلت
عنه وعقلت له وفی الحدیث لا تعقل العاقلة عمدا ولا عبدا قال ابو حنیفة هو ان یجنی العبد علی حر وقال ابن ابی لیلی هو ان یجنی الحر
علی عبد قال الاصمعی کلمت ابا یوسف القاضی فی ذلک بحضرة الرشید فلم یفرق بین عقلته وعقلت عنه حتی فهمته وپناه عقول
ج وایضا بکوه بلند پناه جستن یقال عقل الوعل عقولا ای امتنع فی الجبل العالی عاقل نعت منه ونام کوهی وعقل الظل ای قام
قائم الظهیرة وبستن وظیف وساق شتر بهم وذلک الحبل عقال بالکسر وجمعه عقل بضمتین وبستن دارو شکم را عقول بالفتح
داروی قابض وعاقلته فعقلته اعقله بالضم ای غلبته بالعقل عقله بالضم بند وشکلی از اشکال رمل ویقال لفلان عقلة یعتقل
بها الناس اذا صارع یعنی بند کشتی وبه عقلة من السحر معقل بکسر القاف پناه جای ونام مردی وجائی معقلة بضم القاف موضعی
ودیه یقال لنا عند فلان ضمد من معقلة ای بقیة من دیة کانت علیه وتاوان یقال صار دم فلان معقلة علی قومه ای غرما علیهم
ومنه قیل القوم علی معاقلهم الاولی ای علی ما کانوا یتعاقلون فی الجاهلیة فکذا فی الاسلام عاقلة الرجل خویشان کشنده که دیت
برایشان قسمت کنند عقال بالضم والتشدید لنگی ستور وعقال نام اسبی عاقول جوی وریگ توده ووادی کژ عواقیل الامور
کارهای پوشیده ودرهم عقیل بالتصغیر قبیله عقیل بالفتح نام مردی عقیلة زن گرامی قبیله وشتر گرامی وگرامی از هر چیزی ویقال
الدرة عقیلة البحر عقال بالکسر صدقه یکساله یقال علی بنی فلان عقالان ای صدقة سنتین عقل بفتحتین تا فتگی پای شتر اعقال
بسایه شدن مردم در نیم روز تعقیل بستن زانوی شتر شدد للکثرة اعتقال پای گوسپند درمیان پای گرفتن بوقت دوشیدن
ونیزه درمیان پای ورکاب گرفتن وبند کردن اعتقل الرجل ای حبس واعتقل لسانه ای لم یقدر علی الکلام ویقال صارعه فاعتقله
الشغربیة وهو ان یلوی رجله علی رجله تعقل هش بخود آوردن تعاقل عاقلی نمودن که نباشد وعقلت المرأة شعرها مشطته عاقلة
ماشطه وقولهم ما اعقله عنک شیئا ای دع عنک الشک عقنقل ریگ توده برهم نشسته ودرود سوسمار عقاقل ج عقبول له عقبل
عقبول بالضم بثخاله عقابیل ج عکل رخت برهم نهادن عج ف آمن ۲ وباز داشتن وبر زمین زدن وکوشش کردن ومردن و عکل
راندن وبستن زانوی شتر یقال عکلت البعیر اعکله عکال بالکسر مثل عقال واعکل علی الخبر واعتکل ای اشکل واعتکل الثوران
تناطحا یعنی سر وشاخ زدند باهم وعکل برایرای حدس یعنی دریافت وعکلت المسرحه ای اجتمع فیها الدرری عکل بالفتح قبیله ونام
شهری عوکل زن کول وریگ توده بزرگ کم از عقنقل عوکلة مثله عل کنه لاغر ومرد پیر ریزه اندام بنو العلات هم اولاد الرجل عل
من نسوة شتی سمیت بذلک لان الذی تزوجها علی اولی قد کان قبلها ناهل ثم عل من هذه علل بفتحتین دوباره خوردن آب یقال

برانگیختن و یقال تعجلت له من الکراء کذا وعجلت له من الثمن یعنی کرا و بها دادم وعجلت اللحم ای طبخته علی عجلة اعجالة ما تعجله الراعی
من اللبن الی اهله قبل الحلب یعنی ناشتاشکن معجل متعجل اعجاله آرنده استعجال شتابانیدن و پیش شدن عدل داد وداد دهنده

عدل

وشایسته گواهی وداد دادن معدلة بکسر الدال وفتحها مثله وهو خلاف الجور عع ف آک ۲ و برابر کردن چیزی را بچیزی نه از جنس وی
یقال عدلت فلاناً بفلان ای سویت بینهما ورجل عدل وقوم عدل وعدول ایضاً عداله پسند گواهی شدن عع بفتحهما عِدل
بالکسر مانند و تنکار اعدال ج قال الفراء عدل بالفتح ما عادل الشیء من غیر جنسه وبالکسر من جنسه ومثله ویقال عندی
عِدل غلامك اذا کان غلاماً یعدل غلاماً فاذا اردت قیمته من غیر جنسه فتحت العین وربما کسرها بعضهم وکانه منهم غلط
عدیل هم تنك وهم سنك معادله اندازه کردن میان دو چیز و توقف کردن تعدیل راست کردن وشایسته گواهی کردانیدن
عدول برگشتن از راه عع ف آک ۲ سلته یعنی انعدال کلك و از کشتی بازماندن فحل وقوله فی الحدیث لا یقبل منه صرف ولا عدل
فالصرف التوبة والعدل الفدیة ومنه قوله تعالی وان تعدل کل عدل ای تفد کل فداء وقوله تعالی وعدل ذلك صیاماً ای فداء ذلك
عادل داد دهنده ومشرك وهو الذی یعدل بربه غیره ای یشرك به وفی المثل وضع فلان علی یدی عدل وهو اسم رجل قتال یعنی

عدمل

یاس منه عدولیه بفتحتین وسکون ثانی منسوب بعدولی وهی قریة بالبحرین عدولی کشتیبان عدمول عدمل بالضم فیهما
دیرینه عندل بفتحتین شتر ضخم الراس یستوی فیه المذکر والمؤنث ودراز عندلة مؤنث منه ویقال البلبل یعندل ای یصوت

عذل

عندلیب هزاردستان عنادل ج عذل نکوهیدن عع ف آض ۲ عذل بفتحتین نکوهش یقال عذلنا فلانا فاعتذل
ای لام نفسه واعتب عذله مثال همزه بسیار ملامت کننده عاذل رك خون استحاضه وسئل ابن عباس رضی الله عنهما عن دم
الاستحاضه فقال ذلك العاذل یغذو فلتستثفر ولتصل قوله یغذو ای یسیل ایام معتذلات روزهای سخت گرم رجل

عرجل

معذل الذی یعذل لافراطه فی الجود عرجله جماعت پیاده روان وگروهی اسبان حرجلة بالحاء مثله بلغة تمیم عرزال

عرزل

بالکسر جای خفتن پالیزبان در پالیز بر سر درخت وجزان از خوف سباع وکرد او وده صیاد درکاره از صید قدید وجز آن

عرطل عزل

عرطل بالفتح دفزله عراقیل عراقیب سختیها ودشوارها اعتزال تعزل بیکسو شدن واعتزله وتعزله بمعنی والاسم العزلة
بالضم عزل بی سلاح و یکی از دو سه اله و اسب کژدم و ابر بی باران وقوم عزل عزلان عزل ج اعزل نام موضعی عزلاء دهان زیرین

عزل

توشه دان عزالی بکسر اللام ج وبالفتح ایضاً مثل صحاری عزل بی کار کردن وجدا کردن و دور شدن از کنیزك وزن عع ف آ
ک ۲ یقال عزل عنها وانا بمعزل عن هذا معزال انکه ستوران بکوشه برد بچرا و مرد سست وکول وانکه از اهل قمار دور باشد

عزهل

از خساست وایضاً قومی بی نیزه معازیل ج عزهول بالضم شتر بچرا گذاشته عزاهیل ج عزهل کبوتر عسل بفتحتین انگبین

عسل

بذکر و یونث عسل طعام ساختن بانگبین عع ف آض ۲ وک ۲ زنجبیل معسل معجون معسل بانگبین سرشته عاسل انگبین
گیرنده عساله کبت انگبین یعنی زنبور عسل وجای شهد ویقال ما لفلان مضرب عسله یعنی من النسب وما اعرف له مضرب
عسله یعنی اعراقه عسیله علامت جهودان والعسیلة فی الجماع شبهت تلك اللذة بالعسل وصغرت بالهاء لان الغالب علی العسل
التانیث ویقال ارید به العسلة وهی القطعة منه کما قیل للقطعة من الذهب ذهبة عسیل جاروب عطار و نه قیل استعماله
عسل جستن تعسیل عسل توشه دادن کسی را عسل عسلان پوییدن و بدن گرك و مردم وجنبیدن نیزه عع ف آک ۲ یقال ذئب

عسقل

عاسل والجمع عسل وعواسل ورمح عسال عسل ک ۲ سخت زننده وسبك دست عنسل بالنون ناقه شتاب رو عسقله

عصل

درخشیدن سراب عساقیل سراب ونوعی از سماروغ سپید کلان ویقال لها شحمة الارض ایضاً عسقول بالضم یکی عسقلان
شهری وهی عروس الشام عصل بفتحتین روده اعصال ج وکژی بن دم ودرختی که بخوردن آن شتر را شکم روان شود وکژی
کژی دندان وساق اعصل نعت منه شجرة عصلة درخت کژ وسهام عصل معوج ناب اعصل دندان کژ معصل تیر که بپیچد بجان
روده ر هو اعنصل بضمتین پیاز کوهی عنصلاء مثله عناصل ج و موضعی و یقال للذی ضل اخذ فی طریق العنصلین وطریق
العنصل طریق من البصرة الی الیمامة عضله بالضم سختی یقال انه لعضلة من العضل ای داهیة من الدواهی عضل ض ا ف ۲ کالکوش

عضل

عضلان بالکسر ج عضل بفتحتین قبیله وهو عضل بن الهون اخو الدیش وهما القارة وکوشتهای ساق وکل لحمة مجتمعة مکتنزة
فی عصبة نبی عضله وعضلة نالنده شدن عع ک آف ۲ عضل ک ۲ نعت منه داء عضال وامر عضال بالضم بیماری وکار سخت
اعضال سخت شدن ودرمانده کردن امر معضل کاری بیرون شو معضلات سختیها عضل بسکون ۲ بازداشتن بیوه را از شوی
کردن عع ف آض ۲ وک ۲ تعضیل کار بر کسی تنك کردن صلته بعلی ودشوار بیرون آمدن کودك وجزه از رحم شاة معضلة و

معضل

وعَيْبَتك ايضم ويقال طال طولك وطيلك وطيلاتك بالسكون فيهما وطوالك بالفتح فيهما المعنى طول درازى رسن دراز كسنو ودرا
بعلف بند ند يقال ارخ الفرس من طوله لطويلة كلك ومنه طويلة الدّاى يعطف ويقال ايضم طوال وطويلة اى ارخ طويلته فى المرعى طويلة
طُوال بالضم دراز طِوال طِيال بالكسر ج طوّال بالضم والتشديد بيسيار دراز ويقال لا اتيك طوال الدهر بالفتح وطول الدهر بالضم
ويقال طالما انتظرتك دير است كه چشم مى دارم تر ادخلوا عليه ما ليصح تركيب الفعلين بلا واسطة والاملاح ان يقال طال انتظرتك
فلما دخلت ما صيّرت الفعل بصد دالك طال استفاره بلت الطول درازتر وهو طويل وهم اطاول وهن طول طويل نام شخص نام عرقه
جبل طول انخى لفيح بوبن او دراز بود مطاوله بنهم كردن بدرازى وطاوله بمعنى المطله ايضم طائل فائدة ولا استعمل الّا فى النفى يقال
لا طائل فيه اذا لم يكن فيه غنى و مزية ويقال بينهم طائلة عداوة تطول سنت نهادن ودفضل كردن بركسى الحالة الطوال دراز كردن
وبيكان دراز بالا ابدن زن وفى الحديث ان الفسيرقة تطيل تقابل مهلت دادن صلة بالاثم استطالة نكه كردن دراز شدن
يقال استطالوا عليهم اى قتلوا منهم اكثر مما قتلوا منهم اولر دن نكشى وتكبر كردن وكردن دراز كردن بوقت نكرديتن طُول
بالضم والتشديد بيم مع طبلة الزجاج ثغابلهما ذى المجوب طولاً

طهمل

طِهْمِلة بكسرتين وفتح الميم ابرو تيركى يقال ما على السماء طهلملة اى شئ من غيم وهمزته زائدة طَهْمَل بالفتح زشت خلقت طهملة مونث طهما ملج

طهمل

ظلل

فصل الظاء

ظِلّ بالكسر سايه وپناه ظلال ج ظلّ الليل تاريكى شب ظلال اول سايه يرد فى المثل ترك الظبى ظلّه يضرب فى النفور عن الشئ ظلّ ظليل سايه دايم
ومكان ظليل هميشه باسايه وفلان يعيش فى ظلّ فلان اى فى كنفه ظلة بالضم سايه پوش وقرئ قوله تعالى فى ظلل على الارائك متكئون
واول ابركه سايه افكند وقوله تعالى عذاب يوم الظلة قالوا غيم تحته سموم مظلة بالكسر سايه بان اظلال دورن سيل شدن اظلال سايه
شدن روز يقال اظل يومنا اذا كان ذا ظل وسايه افكندن بر درخت وجز آن وبر ديك امدن كسى يعنى سايه افكندن يقال اظلك
شهر كذا اى دنا منك استظلال بپناه جستن بسايه صلة بالباء ويقال ظللت عمل كذا ظلولا اذا عملته بالنهار دون الليل ومنه

عبل

قوله تعالى فظلتم تفكهون وهو من شواذ التخفيف وقد فسرناه فى مس

فصل العين

عَبْل الذراعين سطبر بازو وامراة عبلة اى تامة الخلق عبلات عبال ج فرس عبل الشوى اى غليظ القوائم عبالة بالفتح مصدر سنع بضمها عبلة ايضم اسم جارية واسمه الصغرى وهم حىّ من قريش يقال لهم العبلات والنسبة اليهم عبلى ترد الى الواحد اى الى اسم امهم وهى عبلة عَبَل بالفتح رسن عع ف آ
ص ثم وبرك درخت فرو تراشيدن وپيكان درپهنه كردن عع ف اك ثم عبل بفتحتين ريشه نافة وكل ورق مفتول مثل ورق الاثل و
الارطى والطرفاء ويقال اعبل الارطى اذا غلظ هدبه واحمرّ وصلح ان يدبغ به الاصمعى اعبلت الشجرة سقط ورقها وفى الحديث فى شجرة
سر تحتها سبعون نبيا فهى لا تسرف ولا تعبل ولا تجرد اى لا تقع فيها سرفة ولا تسقط ورقها ولا ياكلها الجراد اعبل سنك سپيد و
صخرة عبلاء نعت عِبال بالكسر ج مثل بطحاء وبطاح معبله بالكسر پيكان پهن دراز عَبال بالفتح نوعى از كلهاى كوهى ويقال القى عليه

عبهل

عبالته اى ثقله بتشديد اللام عنبل عنبلة بالضم كند وفى الشامى عنبل وعنبلة ايضم بكذارد ختنه ناكرده از زن عنابل سطبر عبهلة
بى كار كذاشتن ستور را والعين مبدلة من الهمزة يقال عبهل الابل او ابهلها اى اهملها وابل معبهلة لا راعى لها عباهلة ملوك يمن

عتل

عتله بفتحات بيرم النجار والمعتات يعنى سوراخ كن وچوب كاو وكمان فارسى وچوب دسته درشت ونادكلاهر كنا ابسن نشود عتيل
مزدور وعتلاء ج عتل سخت كشيدن چيزى را عع ف آص ثم ك ثم رجل معتل بالكسر نعت ويقال عتله وعتنه باللام والنون جميعا

عثل

عتلّ بضمتين والتشديد مرد درشت ازاردهنده وسخت كوى قوله تعالى عتلّ بعد ذلك زنيم وبهذا سطبر رجل عثل ف اك ثم
سبدى شتابنده عع ك اف ثم يقال لا انعتل معك اى لا ابرح مكانى رجل عثول عثولة ك اف ثم مشدد اللام مردى سست

عثجل

فرومايه مثل الفتول عثوثل مثله ام عثيل كفنار عثجل بفتحتين بزرك شكم مثل انجل

عثكل

عثكول بالضم عثكال بالكسر خوشه
خرما وتعثكل العذق اى كثرت شماريخه اى عثاكله عثكل الهودج اى زينه باعثال العناكل

عجل

عجل بالكسر كوساله عجول ك اف ثم
مشدد داشته عجاجيل ج عجلة مونث ومسك عجل ج مثل قربة وقرب وعجال كلك مثال رهمة ورهام عجلة ايضم نوعى از كياه وبقرة
معجل ماده كاو باكوساله عجل ايضم قبيلة عجلة بفتحتين كردون عجل انجال ج ودولاب عجل ج وچوب برچيناى سرچاه دو شافتن
عجل بفتحتين كلك عع ك اف ثم عجل بضم ثم وكسره عجلان نعتان منه وامراة عجلى مثل رجلى ونسوة عجالى مثل رجالى وعجال كما يقال
رجال عاجل عاجلة اين جهان وبى مهلت نقيض آجل واجلة ويقال العاجلة بدينه واعجلة اى لعنه ولم يمهله وقوله تعالى اعجلتم امر
ربكم اى اسبقتم عجول نيك شتابنده وناقة بچه كم كرده عجالة بالضم هر چه نشتاب حاضر اورده شود يقال التم عجالة الراكب
يعنى ما حضر ويقال عجلتم كما يقال لهمتم وفى المثل ايضم الثيب عجالة الراكب عجلان ايضم نام مردى نام عجلان مرغى اعجال تعجيل

ای غلب بحبث لا یظهر اثره فی البدن ومنه قوله تعم حکایة عن اخوة یوسف ان ابانا لفی ضلال مبین ای هو مغلوب فی محبتهما یعنی فی
محبة یوسف واخیه وقوله تعم حکایة عن موسی علیه السلام قال فعلتها اذا وانا من الضالین ای من المغلوبین فی عصبیة الدین وهلاک
شدن الاسم هو الضل بالضم ویقال هو الضل بن ضل اذا کان لا یعرف ولا یعرف ابوه وهو الضلال بن التلال ایضا ضاله کم شده
یستوی فیه الذکر والانثی ارض مضلة بفتح ٢ وکسره زمین که دروی راه کم شود ضلیل ومضلل بسیار دروی ضلالت روند
وکان یقال لامرئ القیس الملک الضلیل ضلضل ضلضلة ضلضلة بفتحتین وکسر ٣ زمین درشت ضلضلة ص آ ف ٢ سنک بزرک چنانکه
او را توان بر کرفت ضلال بالفتح ضلاله کراهی ضد الرشاد عع ف اک ٢ قوله تعم قل ان ضللت فانما اضل علی نفسی فهذه لغة
نجد وهی الفصیحة واهل العالیة یقولون ضللت اضل ک آ ف ٢ وهو ضال تال وهی الضلالة والتلالة اضلال ضائع کردانیدن
وهلاک کردن ویقال اضل المیت ای دفن وضللت المسجد بفتح اللام وکسرها اذا لم تعرف موضعه وکذلک کل شیء مقیم لا یهتدی
له وفی الحدیث عن الرجل قال لعلی اضل الله ای اضل عنه یرید اخفی علیه واغیب عنه من قوله تعم ائذا ضللنا فی الارض ای خفینا
تقول انک لا تهدی الضال ولا تهدی المتضال تضلیل منسوب کردن بضلالت وقوله تعم ان المجرمین فی ضلال وسعر
ای فی هلاک ویقال وقع فی وادی تضلل بضمتین وکسر اللام معناه الباطل تخیب وهلک کله لا ینصرف ویقال للباطل ضل
بتضلال المضلل نام مردی استضلال طلب ضلالت کردن ضهل آب اندک وبازکشتن بسوی کسی بر بوجه مقابله ومغالبه — ضهل
صلته بالی وانداک اندک دادن واندک وتنکشدن شراب ویقال هل ضهل الیکم خبر ای دفع وعطیة ضهلة ای نزرة قلیلة
بئر ضهول وشاة ضهول کم آب وکم شیر عع بفتحهما وجمة ضاهلة قلیلة الماء اضهلت النخلة ای ارطبت واضهل البسر اذا بدا
فیه الارطاب ضال سدر دشتی ضالة یکی اضیلت الارض واضالت ضاله ناک شد فصل الطاء طبل بالفتح دهل — ضیل
وعولک سیم ویقال ما ادری ای الطبل هو ای ای الانسان هو طوبال مبش طوبالات ج ولا یقال للکبش طوبال طحله بالضم — طبل
سیرزرنکی دمادا طحل وشراب الطحل نه تیره ونه روشن فرس اطحل الذی یعلو خضرته قلیل صفرة الطحل ایضا نام کوهی بمکه یضاف — طحل
الیه ثور بن عبد مناة ویقال ثور اطحل طحال بالکسر سپرز ویقال ان الفرس لا طحال له وهو مثل لسرعته وجریه کما یقال البعیر لا مرارة
له ای لا جسارة له طحل بالفتح بر سپرز زدن عع بفتحهما یقال طحلته ای اصبت طحاله فهو مطحول طحل بالتحریک دردمند شدن از
سپرز وتباه شدن وبوی کرفتن آب عع ک آ ف ٢ طحل بالهاء مثله طرابل بالکسر با خشه بر بن دیوار وصخره بلند بزرک — طربل
درکوه طرابیل الشام صومعهای شام ویقال طربل بوله بالا انداخت کمیز را طرحبالة بیخ کابحه معرب طرحهانة کلک طیسل — طرحبل
بسیار وکود یقال ماء طیسل ونعم طیسل ای کثیر طیسل درخشیدن سراب درصحرا طفل بالکسر نوزاده مردم وجانوران وحشی و — طیسل
هو واحد وجمع مثل الجنب قال الله تعم او الطفل الذین لم یظهروا اطفال ج ویقال اطفلت المرأة مطفل اموی با بچه وناقه با کره نو — طفل
زاده مطافل مطافیل ج طفل بالفتح نازک جاریة طفلة وبنان طفل وانما جاز ان یوصف البنان وهو جمع بالطفل وهو واحد لان
کل جمع لیس بینه وبین واحده الا الهاء فانه یوحد ویذکر وتطفیل الشمس میلها الی الغروب یقال طفلت الشمس الی الغروب وطفل
اللیل اذا اقبل ظلامه طفل بفتحتین بعد از نماز دیکر یقال اتیته طفلا آمدم شبانکاه وباران یقال لزهر جاده طفل الثریا تطفیل
اشتر را با بچکان نرم راندن تا از ماده درجدا نشوند طفیل بالفتح نام کوهی طفیلی بالضم ناخوانده بمهمان اینده تطفل مصدر فیه
طل باران ریزه طلال ج یقال طلت الارض وطلها الندی فهی مطلوله وطله الرجل امراته وخمر طلة ای لذیذه طلل بفتحتین
اثر سرای وجای خراب شده اطلال طلول ج ویقال حیا الله طللک وطلالتک ای شخصک ویقال ما بالناقة طل بالضم ای لبن — طلل
ویقال رماه الله بالطلاطلة وهو الداء العضال والداهیة وطل دمه فهو مطلول وطله الله واطله الله ای اهدره قال ابو عبیدة فیه
ثلث لغات طل دمه بالفتح وطل واطل بالضم واطل علیه ای اشرف وهذا امر مطل ای لیس بمستقر وتطال ای اشراب یعنی کردن
دراز کرد تا درنکرد طمله بضمتین والسکون لای تک حوض ویقال صار الماء طملة کما یقال دکلة ویقال الطمل ما فی الحوض وهو — طمل
افعل طمل بالکسر دزد مطمله بالکسر نغروج نان باز کن طمل نان باز کردن وراندن دور سستور را عع ف آ ض ٢ طول بالضم
درازی خلاف العرض ودراز شدن عع بضمهما یقال طال الشیء وطلت انا واصله من طولت بضم الواو لان نعته طویل فنقلت — طول
الضمة الی الطاء وسقطت الواو لاجتماع الساکنین ولا یجوز ان تقول منه طلته لان فعلت لا یتعدی فان اردت تعدیته قلت طولته
واطلته واما قولک طاولنی فلان فطلته فانما تعنی بذلک کنت اطول منه من الطول والطول جمیعا طول بالفتح منت نهادن
وفزونی کردن بر کسی وغالب آمدن درفضل ومنت عع ف آ ض ٢ صلته بعلی ویقال طال طوالک بالکسر والضم وطیلک ای عمرک

وغیبتک

وشمأل بالهمز وشأمل بالقلب وشمال بتشديد اللام ايضا شمالات ج وشمائل ايضا على غير قياس شمول ناب وشراب شمال وزيد
ومنه خمر شمولة ونار مشمولة شمول بالفتح خمر شمال بالكسر دست چپ اشمل ج وشمائل ايضا على غير قياس وقوله تم عن اليمين والشمال
شملال بالكسر مثله وخو وعادت شمائل ج وغلاف پستان گوسپند وغلاف نخله نورس شمل در غلاف كرفتن عع ف آض ٢ نافة شملة
بكسرتين والتشديد اى خفيفة شملال شمليل مثله وشملل اى اسرع اشمال سوى باد شمال شدن و بك بيبه يا بيشتر از ما دكان آبستن
كردن كش وميوه و خرما باز كردن از درخت نخل اشتمال جامه در خود پيچيدن و فراز كرفتن شمردل شتر سبكرو شمردلة نافة
نيكوى خوب صورت اشمعلال شتاب كردن و پراكنده شدن مشمعل تيزرو شمعلة اليهود قرائتهم شول برداشتن
سبوى را و شتر دنبال را اصلته بالباء اشتيال اشاله كلّ و دو واشدن دم شتر لازم متعدّ عع ف آض ٢ و بر آمدن پله ترازو
وماده شتران كه شير كم كرده باشند و هشت ماه از نتاج ايشان كذشته باشد واحدها شائلة ويقال شولت الابل اى صارت
شائلة و آب باقى مانده در بن مشك والجمع اشوال تناول نيزه بسوى يكديكر حمله كردن در حرب مثنا و له مثله شائل ماده شتر
دم برداشته بجهت ابستن شوّل ج شولة دم كژدم كه در وا باشد و منه تسمى العقرب شوّالة و دو ستاره كه از منازل قمراست يقال
لهما حمة العقرب و نام زنى كول وفيها المثل للانسان حين ينصح انسانا انت شولة الناصحة قال ابن السكيت هى امة لعدوان و
كانت تنصح لمواليها فتعود نصيحتها وبالا عليهم لحمقها شوّال نام ماهى معروف شوالات شواول ج رجل شوّل مرد سبك خدمت
سبك كار مشول بالكسر داس خرد شهلة بالضم ميش چشمى شهل بفتحتين مصدره عع ك آف ٢ اشهل شهلاء نعتان منه
شهلاء ايضا حاجت امراة شهلة زن ميانه تمام عقل و هو اسم لها خاصة لا يوصف بها الرجال شهل نام مردى مشاهلة شركفتن
با هم و سخن كردانيدن فصل الصاد صحل بفتحتين كلو كرفتكى عع ك آف ٢ يقال هو صحل الصوت و اصحل نعت منه صندل
شتر بزرك سر و چوب خوشبو معرب چندن صيدلانى بالنون والياء بپلو روبى لغة فى صيدنانى صعل مردم
و شتر مرغ خرد سر و خر شتها ريخته صعلاء مونث صعلة مثله وايضا نخله كژ بى برك صعل بفتحتين باريكى صفصل بكسرتين كياهى
صقل بالضم هيكاه صقلة مثله فرس صقل اسب دراز هيكاه و ميان صقل صقال بالكسر زدودن شمشير و آينه و جز آن و باستن
كل عع ف آض ٢ صاقل نعت منه صقلة ج صيقل زداينده صياقلة ج صقيل زدوده و شمشير مصقلة بالكسر آلت زدودن و بالفتح
نام مردى و يقال الفرس فى صقاله اى فى صوانه و صنعته صقعل مثال سبحل خرماى خشك صلة زمين خشك و پوست يقال
خف جيد الصلة و باران كه بيكلك افتد صلال ج و ايضا علف صل بالكسر مار خرد كه افسون نپذيرد يقال انها صل صفا اذا كانت
منكرة مثل الافعى و يقال للرجل اذا كان داهيا منكرا انه لصل اصلال اى حية من الحيات و كياهى صليان تره و هو فعليان صليا
بكى و يقال للرجل اذا اسرع فى الحلف و لم يتتعتع جئت بها جذ العير الصليانة و ذلك ان العير يقتلعها من اصلها اذا ارتعاها صلصل
بضمتين فاخته و موى پيشانى اسب صلصلة با ٢ مانده آب در تك حوض صلصال بالفتح كل با ريك آميخته يعنى عزيز فاذا
طبخ بالنار يقال الفخار صلصلة اللجام صوته و تصلصل الحلى اذا صوت صلول كنده و بد بوى شدن كوشت پخته باشد يا خام
عع ف آك ٢ و اصل مثله و صللت اللجام ايضا شدد للكثرة و صل المسمار و غيره يصل صليلا اى صوت و طين صلصال صلال
و مصلال اى مصوت كما يصوت الخزف الجديد و يقال جاءت الخيل تصل عطشا اى فى جوفها صليل و صوت و يقال اصابتهم
الصالة اى اصابتهم الداهية صمول سخت و زشت شدن عع ف آض ٢ رجل صمل بضمتين مشدد اللام شديد الخلق و صمل
الشجر يبسها و خشونتها صامل خشك اصمئلال بالهمز سخت شدن و انبوه شدن نبات مصمئلة اى داهية صول زيادتى
كردن و بر جستن و حمله كردن صلته بعلى و يقال ذب قول اشد من صول مصاولة صيال بيكديكر حمله آوردن والتحاون
يتصاولان اى يتواثبان صالة بتحريك الهمز حمله و كشنده شدن شتر عع بضمها جمل صؤول و يقال اصيل لهم كذا اى اتيح لهم
يعنى تقدير كرده شده مصول چوب كه در وى حنظل تر هند تا تلخى از وى برود صيلة كره جا بق تار يانه صول بالضم نام
موضعى صهيل صهال بانك اسب بانك كردن ان عع بفتحتها و ك ٢ مثل نهيق و نهاق الحمار فرس صهال نعت منه
فصل الضاد ضئيل نزار ضئالة مصدر منه عع بضمتها و ضعيف شدن راى متضائل باريك ضؤلة مثال الهمزة
نبات نزار الجية ضئيلة اى دقيقة ضئبل بكسرتين والهمز مثال زئبر سختى و ربما جاء بضم الباء فيهما و هو من النوادر ضحل
آب اندك و يقال اتان الضحل لانه لا تعرها القلة اضمحلال نيست شدن و رفتن و بتقديم الميم كلك عن ابى زيد و كشاده
شدن ابر ضيكل برهنه از فقر ضياكلة ج ضلال بالفتح ضائع شدن و كم شدن و مغلوب شدن يقال ضل الماء فى اللبن

شمردل
شمعل
شول
شهل
صحل
صدل
صعل
صفصل
صقل
صقعل
صلل
صمل
صول
صهل
ضأل
ضئبل
ضحل
ضمحل
ضيكل

سهل اسمئلالاً بالهمز ای ضمر سموأل بن عادیا بفتحتین مع فتح الهمزه نام مردی **سهل** زمین نرم نقیض الجبل وارض سهلة سهلی بالضم
منسوب علی غیر قیاس اسهال بزمین نرم رسیدن وشکم راندن دارو ورجل سهل الخلق نرم خو سهله بالکسر ریگ نهر سهل جوی ریگ
ناک سهوله نرمی عم بضمها تسهیل آسان کردن تساهل مسامحه کردن استسهال سهل داشتن سهیل ستاره **سول** بفتحتین سستی
سول زیر ناف عم ک آف ۲ اسول سولاء نعت منه وهم وهن سول تسویل آراستن کاری قوله تعالی سولت له نفسه ای زینت له سحاب اسول
ای مسترخ بین التسول سیل توجیه سیول ج وریختن آب وخون وجز آن سیلان کلت عم ف آ ک ۲ سال راندن آب تسییل کلت
مسیل آب ومسل بفتحتین مثله مسائل ج مسل بالضم امسله مسلان جمع علی غیر قیاس سائله سپیدی پیشانی وقصبه بینی وسائل
الغره ای استطالت وعرضت فان دقت فهی الشمراخ تسایل روان شدن لشکر از هر جهت سیلان بالکسر دنباله شمشیر وکارد
شبل مسالا الرجل دو کرانه ریش مرد مسال یکی ومسالاه ایضا عطفاه سیال بفتحتین نوعی اند رخت باخار **فصل الشین شبل**
بالکسر شیر بچه اشبل واشبال ج لبوة مشبل ماده شیر با بچگان اشبال مهربانی کردن صلته بعلی وبچگان پروردن زن بیوه
شثل شبول کوالیدن کودک عم ف آض ۲ **شثل** الاصابع درشت انگشتان عم ف آ ک ۲ وبضمها وهو ابدال من شثن **شراحیل**
شرحل نام مردی لا ینصرف نکرة ومعرفة لانه علی زنة جمع الجمع **شعله** بالضم زبانه ودرخش آتش شعل ض آف ۲ ج شعیله پلیته سوزا
شعل شعل بضمتین ج مشعله م مشاعل ج مشعل بالکسر خنور از چرم که در وی نبیذ کنند شاعله ۱۸ د واشعال اشعال بر اکنده شدن
غارت وجز آن یقال اشعلت الغارة وکتیبة مشعلة وجراد مشعل پراکنده بهر جهتی وبقطران در گرفتن شتر را یقال اشعل ابله بالقطرا
وآب چکیدن از مشک از هر جای واشعلت الطعنة ای خرج منه الدم متفرقا اشتعال در افروختن آتش وسر بموی سپید شعل
بفتحتین سپیدی در دم اسب وجز آن پیدا شدن شعله بالضم اسم فیه فرس اشعل بغلة شعلاء وقد اشمل اشعلالا اذا ابیض
شغل بعض الذنب فان ابیض کله فهو اصبغ شعل نام مردی وذهب القوم شعالیل ای متفرقین **شغل** شغل کلاهما بالسکون
والحرکة کار وناپروائی اشغال ج یقال شغلت فلانا فانا شاغل وهو مشغول ولا یقال اشغلته شغل شاغل توکید له مثل لیل
شکل لائل ویقال شغلت عنک بکذا واشتغلت وقد قالوا ما اشغله لانه لا یتعجب مما لم یسم فاعله **شکل** مانند اشکال شکول ج
یقال هذا اشکل بکذا ای اشبه شکل بالکسر ناز امراة ذات شکل عم ک آف ۲ اشکل شکلاء کوسپند هیکاه سپید شکل بالتحریک
مصدر وشکلاء ایضا حاجت اشکله مثله یقال لنا فیک اشکلة ای حاجة شکله بالضم سرخی سپیدی چشم کالشهلة فی سوادها اشکل
بالتحریک مصدره عین شکلاء ودم اشکل ورجل اشکل اذا کان فیه بیاض وحمرة اشکل ایضا سدر کوهی شاکله هیکاه وروش
وسوی وخوی وقوله تعالی قل کل یعمل علی شاکلته ای علی جدیلته وطریقته وجهته شاکل سپیدی بناگوش شکال بالکسر پای بند
شکل بضمتین ج ورسن بالا شتر که بند ند تا بالان سپس نرود وشکال اسب واسپی که سه قوائم سپید بود وشکال یکی لون دیگر
یا عکس آن اشکال پوشیده شدن کار ویقال اشکل الامر اشتبه اشکال مثله واشکل النخل ای طاب رطبه وادرک وتشکل العنب
ای ادرک بعضه واینع وشکلت الفرس بالشکال وشکلت عن البعیر شد فیه شکاله بین التصدیر والحقب وشکلت الکتاب ای
قیدته بالاعراب عم ف آض ۲ واشکلت الکتاب ای ازلت عنه الاشکال مشاکله موافقت تشاکل مثله شکل بفتحتین بطنی از عرب
شلل شل راندن عم ف آض ۲ الاسم الشلل ودوختن جامه شلال بالکسر پراکندگان یقال جاؤا اشلالا ای اذا جاؤا یطردون الابل
بفتحتین ایضا داغ جامه که بشستن نرود وتباه شدن دست عم ک آف ۲ واشلها الله دعاء علیه ویقال لا تشلل ولا تکلل تعوذ
اشل شلاء نعت منه ویقال لمن اجاد الرمی او الطعن لا شللا ولا عمی ولا شل عشره ای اصابعک شلشله چکانیدن آب وماء
ذو شلشل وهو شلشال ای ذو قطران متشلشل لاغر گوشت رجل شلشل بضمتین سبک گوشت شلیل بیرهنیه که در زیر زره پوشند
شمل وزره کوتاه اشلة ج وپلاس که بر گیمخت شتر پوشنده ومیان وادی شله بالضم نیت وکار ودر **شمول** فراز گرفتن چیزی راو
بهم رسیدن وسوی دست چپ بر گشتن باد وو زیدن او بوی عم ف اض ۲ امر شامل نعت منه ویقال جمع الله شمله ای ما تشتت
من امره وفرق الله شمله ای ما اجتمع من امره کانه من الاضداد شمل بفتحتین فراز کرفتن عم ک آف ۲ وآبستن شدن ناقه از گشن
دیگری یقال شملت ناقتنا لقاحا من فحل فلان شمله کلیم خرد که بخود در کشند ویقال اصابنا شمل من مطر واحظانا صوبه
ووابله ای اصابنا منه شیء قلیل ورایت شملا من الناس والابل ای قلیلا وما علی النخلة الا شمل وشمله وشمالیل ای شیء قلیل
من حملها شمالیل ایضا شاخهای پراکنده درنوک وذهبوا شمالیل ای متفرقین ثوب شمالیل مثل شماطیط شمشیر
کوتاه وکلیم خرد مشمله کلت شمال بالفتح باد یکه از طرف قطب شمالی وزد وفیها خمس لغات شمل بفتحتین وسکون ثانی شمال

وشملة

امدن جای مراحل ج **وحل** ف آک ۲ بر نماده وحال بالضم والکسر ج **وغل** ناکس و فرومایه وذاله مصدر ومنه ودوله کلّ نحو
عع بضمتها وذال بالضم فرومایه وبلایه هر چیز قوم ردول واوذال رذلا ورذله ورذله غیره فهو مرذول والشعر وسل موی فرو
هشته بعیر رسل وناقة رسلة نرم رود رسل بفتحتین پاره از شتر وکوسبند ارسال ج یقال جاءت الخیل ارسالا ای قطیعا قطیعا
رسل بالکسر روش نرم وشیر ارسل القوم باشیر شدند ویقال افعل کذا وکذا علی رسلک ای اتئد فیه کما یقال علی هینتک ومنه الحدیث
فی الصدقة الامن اعطی فی نجدتها ورسلها یرید الشدة والرخاء مراسله نامه وپیغام کردن باهم فهو مراسل ورسیل وامرأة مراسل
وهی التی یموت زوجها او احسّت منه بطلاقها فهی تزین لآخر وتراسله ارسال فرستادن به پیغام رسالة پیغام مرسل رسول فرستاده
وپیغامبر رسل بضمتین وسکون دوم ج مرسلات بادها وفرشتکان رسول ایض پیغامبر وقوله تع انا رسول رب العالمین ولم یقل
رسل رب العالمین لان فعولا وفعیلا یستوی فیهما المذکر والمونث والواحد والجمع مثل عدو وصدیق مرسال بالکسر تیر کوتاه
وشتر نرم مراسیل ج رسیل الرجل الذی یراسله فی نضال وغیره رسال بالکسر قوائم ستور استرسال فرو هشته شدن موی وکشاده
کردن وموانست جستن صلة با لی ترسل آهستکی کردن ونامه ورساله ساختن از خود **رطل** نیم من ومرد سست رطل بالکسر
ایضا نیم من ترطیل موی چرب کردن **رعل** کله از اسب رعیل کک ونخل بلند رعال ج اسر عال در پی یکدیگر رفتن کوسبند وپیش
کله شدن ارعیل الریاح اوائلها رعل رعل برید کی کوش کوسبند که او نکان باشد شاة رعلاء وناقة کک رعل ج رعلاء ایض کوسبند
کوش دراز ارعال سبك وسخت زدن نیزه وارعلت العوسج خرجت رعلها ویقال مر فلان یجر رعلاء ای ثیابه وترکت عیالا ارعلة
ای کثیرا ویقال لما تهدل من النبات ارعل والراعل فحال الدقل مرعل کرین مال رعلول بالفتح والضم تره وقیل هو الطرخون رعل
ودکوان دو قبیله **رعبله** پاره پاره کردن مرعبل پاره پاره وجاء فلان فی رعابیل ای فی اطمار واخلاق رعبل نام مردی **رُغل**
بالضم نوعی از علف و ترشی وقیل هو السرمق ارغال ج ارغال رو یانیدن رغل وشیر دادن زن بچه را و بالزاء المعجمه کک وکم شدن
شتر از چراکاه عیش ارغل وارغل ای واسع غلام ارغل ختنه نا کرده ابو رغال بالکسر نام مردی رغله خوردن بزغاله شیر مادر را
بی انکه رها کرده باشند عع بفتحها رَم رغول الذی یاعتنم کل شیء واکله **رفل** خرامیدن ودامن کشان رفتن عع ف آص ۲ فهو رفل
وهی رفله بکسر ثانی وهی ترفل فی مشیها وان لم یحسن المشی فی ثیابها قیل رفلاء وارفل فی ثیابه کک رفل ایض کول معیشة رفله ای واسعة
ثوب رفل مثال هجف وفرس رفل طویل الذیل والذنب وکک العیر ترفیل بزرک داشتن وپر کردن چاه واذاب **رقله** نخله بلند
رقال ج مثل رعله ورعال ارقال پویه رفتن ناقة مرقل ومرقال کثیرة الارقال مرقال ایض لقب مردی راقول رسن که بر درخت بوی برآیند
رکل بپای لکد زدن عع ف آص ۲ تراکل القوم جنك لکد کردند با یکدیکر مرکل بالفتح راه مراکل الدابة دو پهلوی ستور که
بروی لکد رسد دوانیدن وتاختن مرکله زمین کوفته بسمهای اسپان وترکل الرجل بمسحاته اذا ضربها برجله لتدخل فی الارض
رمل ریك رمال ج رملة اخص منه وشهری بشام ام رمال کفتار رمل بفتحتین پویه دویدن رملان کک عع ف آص ۲ ونام بحری
از عروض وباران اندك ارمال ج وخطهای پای کاو دشتی مخالف رنك او ارمل کوسبند قوائم سیاه ومردی بی زن ارمله زن بی شوی
رملاء مپش قوائم سیاه ارامل بیوکان ودرویشان ارملت المرأة ای مات عنها زوجها ارمله بفتح المیم درویشان ومحتاجان از مرد و
زن رملت الحصیر وارملته ای سفتهٔ ارمال بی زاد شدن قوم ویقال قد رمل سریره وارمله اذا رمل شریطا او غیره فجعله ظهرا
له وعام ارمل وسنة رملاء سال بی باران ترمیل آلوده بخون ترمل او تمال الا ذم منه او **رمعلول** بالعین والغین پیاپی افتادن
قطرهای اشك از چشم وبالعین فقط آب رفتن از دهان کودك وپیاپی افتادن قطرهای اشك از چشم وچکیدن روغن از بریان
کرم وفریاد ونعره زدن وفوطم اذ رنفق مرمعلا ای امض راشدا **رو یل** سخت لیدن مسکه در نان وپای بر نهادن اسب تا بمیرد
رؤال بالضم آب دهان راوول کك وفلان یسیل رواله ای لعابه ترویل ایض و کذا اشتن اسپ اب دهن در توبره یقال الفرس یرول
فی مخلاته قال ابن السکیت رؤال دمرغ ولعاب و بصاق کله بمعنی راوول ایض سن زائد فی الانسان والفرس والاصمعی انکره **رهل**
سست وجنبان شدن کوشت اندام اسب عع ک آف ۲ فرس رهل الصدر بکسر ثانی ورهل اللحم ترهیلا **رهبله** نوعی از رفتار
یقال جاء یترهبل **فصل الزاء** **زبل** بالکسر سرکین مزبله بضم الباء وفتحها جای سرکین زبلت الارض نیرو دادم زمین را عع
ف آک ۲ زابل بفتح الباء وکسرها کوتاه زبیل زنبیل فاذا کسرت الزاء شددتها قلت زبّیل او زنبیل بالنون لانه لیس فی کلام مهم
فعلیل بالفتح زباله بالضم موضعی وما فی الاناء زباله ای شیء زبال بالکسر ما تحمله النمله بفیها **زجله** بالضم کروهی از مردم زجل
ج وجل انداختن یقال لعن الله اما زجلت به وفرستادن کبوتر نامه ور عع ف آص ۲ مزجل بالکسر نیزه کوتاه ناجل چوب سر بند

ذحل — ذل

بڑم رانیدن بذبل نام کوهی ذحل کینه و دشمنا کی ذحول ج یقال طلب بذحله کینه خواست از وی ذل بالضم خواری ضد عز ذله

کذ ذله مذله خوار شدن ذلیل نعت منه ع ف آ ک ۲ قوم اذلاء واذله ذل بالکسر ایضا نرمی و رام شدن و هو ضد الصعوبة دابة

ذلول ستور رام شده ذلل ج وقولهم بعض الذل ابقی للاهل والمال غیر المذله صحیح ذلاذل القمیص عطف دامن ذلذل بضمتین یحیی

ذلذل القمیص کذ هو مقصور ذلاذل اذلال تذلیل استذلال نرم کردانیدن وقوله تع وذللت قطوفها تذلیلا ای سویت

عناقیدها وذلیت تذلل فروتنی و زاری نمودن واذل الرجل ای صار اصحابه اذلاء و یقال جاء علی اذلاله ای علی وجهه و یقال

ذهل — ذهل

دعه علی اذلاله ای علی حاله ذمیل نوعی از رفتار شتر ع ف آ ض ۲ و ک ۲ ذهل فراموش کردن ع بفتحها اذهال غافل

کردانیدن ذهول غافل شدن و فراموش کردن ع ک ا ف ۲ ذهل بالضم حی از بنی بکر وهما ذهلان ذهل بن شیبان و ذهل

ذیل

بن ثعلبة وکلاهما من ربیعة ویقال جاء فلان بعد ذهل من اللیل بالضم والفتح ای بعد هدء ذیل دامن ذیول اذیال ج ذیل

الریح انچه زمین را روبد از باد و دامن کشیدن ع ف آ ک ۲ ملاءة مذیل چادر دراز دامن اذاله فروهشتن دامن و ریشه و خوار

وخوار و رام کردن وفی الحدیث نهی عن اذالة الخیل وهو امتهانها بالعمل والحمل علیها وفی المثل اخیل من مذاله وهی الامة لانها

تهان وهی تتبختر فرس ذائل اسب دم دراز ذیال کذ ذائله مونث منه و زره دامن دراز و یقال ذیل ذائل وهو الهوان والخزی

رال

وجاء اذیال من الناس ای اواخر منهم فصل الراء رال بچه شتر مرغ رئله مونث رئال رئلان بالکسر ج ذات الرئال مرغزار

ربل

معروف رئال ستاره کان استراء ال بزرگ شدن شتر مرغ بچه و دراز کو الیدن نبات و مر فلان مرائلا ای مسرعا ربل نوعی از درخت

که بعد از کذشتن تابستان برکت و بار بیرون آرد ربول ج ربله درون ران بسکون و بحرک و بلات ج ربال بالکسر شیر و هو مهموز

را ایل ج ذئب ربال ولص ربال ای خبیث و فلان یترابل شیر می نماید و یجوز فیه ترک الهمزه ویقال ربل القوم یربلون ای نموا و کثروا

وتربلت الارض اذا اخضرت بعد الیبس عند اقبال الخریف و تربلت المراه کثر لحمها رجل ربل بالکسر کثیر اللحم ربالة بالفتح اسم فیه ربیله و هی

ربجله — رتل — رجل

ربجله دختران شکرف اندام مثل سجله ترتیل هموار خواندن وا رسیده و سپید خواندن قوله تع ورتل القران ترتیلا کلام

رتل بفتحتین سخن هموار ثغر رتل دسته دندان هموار رجل رتل بکسر ثانی کشاده میانهای دندان رجل بالکسر پای ارجل ج وعهد

زمان یقال کان فی رجل فلان ای فی عهده و زمانه و کروه ملخ انبوه و هو جمع علی غیر لفظ الواحد ومثله کثیر فی کلامهم کصوار للجماعة

البقور و خیط للجماعة النعام و عانه للجماعة الحمیر رجل القوس کوشه زیرین کمان رجل الطائر اهن داغ رجل الغراب نوعی از بند پستان

ناقه رجله خرفه و هی البقلة الحمقاء وفی المثل هو احمق من رجله لانها لا تنبت الا فی مسیل و آب راه رجل ک آ ف ۲ ج رجل بفتحتین پیاده

شدن ع ک آ ف ۲ و کذاشتن ستور را با بچه بچرا کاه یقال بهمة رجل و بهم ارجال ارجال پیاده کردن و فرو کذاشتن رجل

بالفتح مراد خود پستان مکیدن شتر بچه ع ف آ ض ۲ و رجلت الشاة عقلتها برجلها ارجل مرد کلان پای و اسب یکپای سپید

شاة رجلاء کذ مرجل بالکسر دیک مسین راجل پیاده خلاف فارس رجل ج رجاله رجال بالضم کذ رجلان مثال عطشان

ایضا پیاده رجلی و رجالی ج کعجلان و عجلی و عجالی وایضا رجل و رجالی مثل عجل و عجالی و امراة رجلی و نسوة رجال و رجالی رجل

ف آ ض ۲ مرد خلاف المراة رجال رجالات ارجل ج ویقال للمراة رجله کما یقال للرجل مرء وامراة ویقال کانت عایشة رجلة الرای تصغیره

رجیل و رویجل ایضا علی غیر قیاس کانه تصغیر راجل رجله رجولیة بالضم جمیعا مردی و قوت در رفتار و سپیک یکپای اسب رجیل اسبی

که سوده نشود پای او رجل رجیل ای قوی علی المشی حرة رجلاء سنکستان هموار سنکناک شعر رجل بفتح الجیم وکسرها موی

فروهشته ویقال رجل شعره ترجیلا ارتجال پای کرفتن و بدیهه شعر و خطبه کفتن و کاه رهوار و کاه کام رفتن اسب و کرد کردن

رحل

ملخ بجهت بریان کردن ترجل پیاده رفتن و بچاه فرو شدن و بر آمدن روز رحل رخت و جای باش مرد و پالان شتر رحال ارحل

ج ویقال فی القذف یا ابن ملقی الرحال و ملقی ارحل الرکبان و الرحال ایضا الطنافس الحیریه و پالان بر نهادن ع ع بفتحها و کوچ

کردن رحیل کوچ ارتحال ترحل کذ و یقال رحلت له نفسی ای صبرت علی اذاه استرحال کوچ کردن خواستن و مرط مرحل ازار خز

فیه علم رحله بالضم مقصد و یقال انتم رحلتی ای الذین ارتحل الیهم رحله بالکسر کوچ کردن یقال دنت رحلتنا ارحال فربه شدن

ستور پس از لاغری و راحله دادن کسی را راحله ستور بارکش رحول بالفتح کذ و قیل مرکب من الابل ذکرا کان او انثی مراحله

باری کردن بکوچ ترحیل کوچ فرمودن مرحل مرد با راحله جمل رحیل و ناقه رحیله ای قویة علی السیر ارحل اسب پشت سپید

و کوسپند پشت سیاه شاة رحلاء کوسپند که پشت او سپید باشد و دیکرها سیاه و علی العکس ایضا رحاله بالکسر زین چرمین که

بجهة تاختن از انهند و در وی چوب نباشد رحائل ج واذا عجل الرجل الی صاحبه بالشر قیل استقدمت رحالتک مرحل فرود

آمدن

ودملة دبول ایضاً حوضهای خرد و دبل بالکسر سختی یقال دبلا دبیلا کما یقال ثکلا ثاکلا دبیلة بالتصغیر ریش عز بیلنده
نوعی از بیماری و سختی یقال دبلتة الدبیلة ای اصابته الداهیة دوبل خر خطائی خرد اندام و لقب مردی **دجّال** نام مسیح کذاب
و گروه بزرگ دجاله مثله دجلة بالکسر جوی بغداد بغیر الف ولام بعیر مدجّل و قطران مالیده تدجیل همه اندام شتر بقطران اندودن
و اذا جعلته علی المساعر فذلک الدس **دحل** مغاکی در زمین و وادی دحول و دحال و ادحال و دحلان ج و مرد شر بسیار
خبیث و دحلت فیه ای دخلت فی الدحل مع بفتحتها دحول چاه فراخ اطراف و دحلت البئر ای حفرت فی جوانبها داحول پای دام
صیاد رجل دحل بکسر ثانی مرد فربه کوتاه **دخول** درآمدن مع ف آض ۲ ادخال بالتشدید کذلک ادخال بالتخفیف درآوردن
مدخل کذلک و ایضاً درآورده قوله تعم رب ادخلنی مدخل صدق و تدخّل الشیء ای دخل قلیلا قلیلا و تداخلنی منه شیء دخل بالسکون
درآمد چیزی و هو خلاف الخرج و عیب و تهمت یقال تری الفتیان کالنخل و ما یدریک ما الدخل و کذلک دخل بالتحریک یقال هذا
الامر فیه دخل و دغل و قوله تعم و لا تتخذوا ایمانکم دخلا بینکم ای مکرا و خدیعة و هم دخل فی بنی آدم اذا انتسبوا معهم و لیسوا
منهم مدخل درآمدن و جای درآمدن یقال دخلت مدخل صدق . . مدخلا حسنا و قرئ قوله تعم رب ادخلنی مدخل صدق بالفتح
ایضاً داخلة الازار طرفی که بتن رسد و داخلة الرجل نهانی مرد دخلة بالضم کذلک یقال هو عالم بدخلته دخیل دخلل آنکه در کار کسی
مداخله کند دخلل مرغیست خرد دخاخیل ج و علفی که از بیخ درخت رسته باشد دخال شتر آب خورده را میان دو شتر نشنه در
آوردن در آب خور و دخل فلان فهو مدخول ای فی عقله دخل بالتحریک دوخلة مشدّدة و مخففة زنبیل خرما و نخلة مدخولة ای عفنة
الجوف یعنی میان پوسیده و زن شوی دیده مدخول لاغر دحول بالفتح موضعی **دربلة** نوعی از رفتار **درقل** مثال سجل نوعی
از جامه **درکلة** بکسرتین نوعی از لعبت و بازی بچه **دعبل** بکسرتین شتر بلند و نام شاعری هم **دغل** بفتحتین تباهی و درخت
انبوه ادغال فساد و تباهی درآوردن در کاری و درخت ناک شدن زمین دغاول سختیها و بلاها **دعفل** بفتحتین بچه پیل و نام
مردی عیش دعفل فراخ عام دعفل سال فراخی **دفلی** بالکسر گیاهی است تلخ واحد و جمع بنون و لا لمن جعل الف لالحاق نون فی
النکرة و من جعلها للتأنیث لا ینونه **دقل** بفتحتین نخله بربار و بی خصاب جمع خصبه دقلة یکی و تیر کشتی و خرمای بلا به یقال ادقل
النخل و دقل فلان اذا اختص بشیء من ماکول دکلة بفتحتین گل تنک و گروهی که بسلطان کردن ننهند تدکّل خود را برداشتن و بزرگ
کردن یقال هم یتدکلون علی ای یتدلّلون **دلیل** راه و راهنمای دلالة بالفتح والکسر دلولة رهنمونی کردن و بالفتح اعلی مع
ف آض ۲ دلّیلی بالکسر و بتشدید اللام راه بردل ناز کردن مع ف آک ۲ یقال دلّت المرأة دلال بالفتح اسم منه یعنی ناز تدلّل
ناز کردن و یقال ادلّ فامل والاسم الدالة و فلان یدلّ علی اقرانه کالبازی یدلّ علی صیده و هو یدلّ به ای یثق به قال ابو عبیدة
الدلّ قریب المعنی من الهدی و هما من السکینة و الوقار فی الهیئة و المنظر و الشمائل و غیر ذلک و فی الحدیث کان اصحاب عبد الله
یرحلون الی عمر فینظرون الی سمته و هدیه و دله فیتشبهون به و تدلدل الشیء ای تحرک متدلیا دلدال اضطراب کردن دلدل
بضمتین خار پشت بزرگ و نوعی از جانوران و نام استر امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السّلام **دمال** بالفتح سرگین و خرمای بو
گرفته دمل نیرو دادن زمین را و اصلاح کردن چیزی را مداملة مدارا کردن با کسی اندمال نیکو شدن ریش و جراحت دمل بالضم
و تشدید المیم فیهما نوعی از ریشهاء دمامیل ج **دولة** بالفتح گردش نیکی و ظفر بسوی کسی یقال لنا علیه الدولة دول دولات ج
دولة بالضم نوبت غنیمت یقال صار الفیء دولة بینهم تکون مرة لهذا و مرة لذاک دولات دول ج دولة ایضاً اسم الشیء الذی یتداول
به بعینه و بالفتح الفعل و قیل هما لغتان بمعنی و قال محمد بن سلام سألت یونس عن قول الله عز و جل کیلا یکون دولة بین الاغنیاء منکم
فقال قال ابو عمرو بن العلاء الدولة بالضم فی المال و بالفتح فی الحرب و قال عیسی بن عمر کلتاهما تکون فی المال سواء اداله گردانیدن
صلة بعلی و دولت و غنیمت دادن صلته بمن یقال ادلنی علیه ای انصرنی علیه و ادلنی منه و دالت الایام ای دارت والله یداولها کما
قال الله تعم و تلک الایام نداولها بین الناس و تداولته الایدی ای اخذته هذه مرة و هذه مرة و قولهم دوالیک ای تداولا
بعد تداول و دال الثوب ای بلی و اندال البطن ای استرخی و اندال القوم تحولوا من مکان الی مکان قال ابن السکیت الدول فی بنی
حنیفة ینسب الیه دولی و الدیل فی عبد القیس ینسب الیه دیلی و هما دیلان احدهما دیل بن شن و الاخر دیل بن عمرو و اما دئل بهمزة مکسورة
فهو حی من کنانة و من ذکره دویل گیاه سال خورده و هو فعیل دولة لغة فی تولة یقال جاء بدولاته ای بدواهیه **فصل الذال**
ذألان نرم رفتن مع بفتحتها ذألة بالضم گرگ و هی معرفة غیر منصرف یقال خش ذؤالة بالحبالة ذألان الذئب بو بیه گرگ و هو
یجمع ذا آلبید **ذبل** کوشش ماهی ذبالة بالضم پلیته ذبال ج ذبل ایضاً ذبول پژمردن مع ف آض ۲ و بضمتها و بار یک شدن اسب اذبال

اذا تخلل وهو مثل خلال له ثلث لغات دوستی خل خلول لاغر وکم کوشت شدن عم ف آمن ۲ یقال الخل لحمه ویقال الفصیل مخلول ای مهزول
وفی الحدیث ان مصدقا اتاه بفصیل مخلول ویقال عم فی ذ عائه وخل وخلل ای خص اخلال درویش کردن یقال اخل به ای افقره وحاجتمند
شدن ۲ عم ۲ کردانیدن یقال ما اخلک الی هذا ای ما احوجک وحرانیدن مشترین وبناه بارا آوردن نخل وماندن مردم جای خود را یقال اخل
فلان بمرکزه ای ترکه اختلال حاجتمند شدن صلته بالی ومنه قول ابن مسعود علیکم بالعلم فان احدکم لا یدری متی یختل الیه ای متی
یحتاج الناس الی ما عنده ولاغر شدن وبهیزدو متن تخلل خلال کردن دندان وسپری شدن چیزی وباران بیجای مخصوص باریدن
ودرمیان قوم شدن خلخال بالفتح پای برنجن خلاخیل ج خلخل لغة فیه او مقصور منه تخلیل سرکه کردن وانکشتان درمیان یکدیگر
آوردن ودر محاسن بوقت وضو تخلل چنان کردن در وضو ویقال لین کرد خمیله درخت انبوه وریک توده یا درختان خمل بالضم
لنگی ستور خامل کم نام وبی قدر خمول مصدر منه عم ف آمن ۲ اخمال المتعد منه خامل نکاه دارنده چیزی را یقال فلان یخول
علی اهله ای یرعی علیهم تخویل دادن وملک کردانیدن چیزی را بکسی یقال خوله الله الشیٔ ای ملکه ایاه وقد خلت المال اخوله
ای احسنت القیام علیه یقال هو خال مال وخائل مال وخولی مال ای حسن القیام علیه تخول تیمار داشتن وفی الحدیث کان النبی
یتخولنا بالموعظة مخافة السامة والاصمعی یقول یتخوننا بالنون ای یتعهدنا وتخولت فی فلان خالا من الخیر ای لحظت وتوسمت
خول الرجل حشمه خائل واحده وهو اسم یقع علی العبد والامة خال برادر مادر اخوال ج وعلم لشکر ونوعی از جامها خاله خواهر مادر خال
ایضا چیدکی ستور در رفتار وکاهی خول خوبشی از جهة مادر یقال بیننا خولة استخال الاستخوال بخال کرفتن کسی را وخال خواند
وبعاریت خواستن ستور را ازوی انتفاع کیرد خولة نام زنی خولان قبیلة از یمن ویقال تطایر الشرر اخول اخول ای متفرقا وهو
الشرر الذی یتطایر من الحدید الحار اذا ضرب وذهب القوم اخول اخول اذا تفرقوا شتی وهما اسمان جعلا اسما واحدا وبنیا علی الفتح
بمعنی تفرقوا شتی خیال بالفتح خیال شخص وانچه دیده شود بخواب از صور وچوب نخیال علی کر بجهة رمانیدن مرغان برپای
کنند وزمینی مر بنی تغلب را خیل اسپان وسواران ومنه قوله تعالی والخیل والبغال وقوله تعالی واستفزز من استطعت منهم بصوتک
واجلب علیهم بخیلک ورجلک خیاله کلبانان خال ایضا نقطه سیاه که براندام باشد ونشان خیلان ج رجل اخیل مرد خال ناک
وکذلک مخیل ومخیول مثل مکیل ومکیول ویقال مخول مثل مقول وتصغیره خییل فیمن قال بالیاء وخویل بالواو وکبر وبزرک منشی
خیلاء ص اف ۲ ممدود وبالکسر مثله ایضا یقال هو ذو خال وخیلاء وذو مخیلة ای ذو کبر ونام کوهی را یقال ما احسن خالها
ومخیلتها ای خلاقتها للمطر واخالت السحاب واخیلت وخایلت ای رجی المطر وتخیلت السماء ای تغیمت ویقال اخلت فیه خالا من
الخیر ای توسمت ورایت فیه مخیلة وتخولت فیه خالا ایضا والخال ایضا ثوب من ثیاب الجهال قد خال الرجل فهو خائل ای مختال
خالخ مثل بائع وباعة وکذلک رجل خائل بالضم ای یختال مثل قولک رجل ابار وواد ابر ای قاطع الرحم ویقال فلان مخیل للخیل ای خلیق له
ان من یتمهله ومخایله التی بلغ بغیها المدی وحرج زهر فاخیل فیه خیله لهلوله مخیله کان بردن عم ک اف ۲ وفی المثل من یسمع یخل وهو
من باب ظننت واخواتها التی تدخل المبتدا والخبر فان ابتدات بها اعملت وان وسطتها او اخرت فانت بالخیار بین الاعمال والالغاء
ویقول فی مستقبلها کانها عن نفسک اخال بکسر الهمزة وهو الافصح وبنو اسد یفتحونها علی القیاس اخاله مشتبه شدن یقال هذا
امر لا یخیل ای لا یشتبه وخیلت الناقة واخیلتها اذا وضعت قریب ولدها خیالا لا یقربها الذئب وخیل البر یستعمل مجهولا ای شبه
وخیلت علیه ای وجهت التهمة الیه وخیلت علینا السماء اذا رعدت وبرقت وتهیات للمطر تخیلت علیه ای اخترته وتفرست فیه الخیر
وتخیل له انه کذا ای تشبه وتخایل مثله ویقال ابیض تخیله فتخیل کما یقال تصوره فتصور لازم متعد تخایل برابری کردن اخیل نام
مرغی که او را بفال بد دارند ونام مردی وهو منصرف فی النکرة وبعضهم لا یصرفه فی المعرفة ولا فی النکرة ویجعله فی الاصل صفة بنو
الاخیل حیی از بنی عقیل وهط لیلی الاخیلیة فصل الدال دال دالان بفتحتین نوعی از رفتار عم بفتحتها دالول بالضم
معنی د آلیل ج یقال وقع القوم فی دولول ای فی اختلاط من امرهم دئل ص آک ۲ جانوری چون راسو وهی ذکانه قال احمد بن
یحیی لا نعلم اسما جاء علی فعل غیر هذا قال الاخفش والی المسمی بهذا نسب ابو الاسود الدئلی الا انهم فتحوا الهمزة علی مذهبهم فی
النسبة استثقالا لتوالی الکسرتین مع یاء النسبة کما ینسب الی نمر نمری وربما قلبوا الهمزة واوا وقالوا دولی لان الهمزة اذا انفتحت
وقبلها ضمة فتخفیفها ان تقلبها واوا محضة کما قالوا فی جؤن جون وفی مؤن مون قال ابن الکلبی هو ابو الاسود الدیلی
فقلبت الهمزة یاء حین انکسرت وکسرت الدال لمجاورة لتسلم الیاء کما فی قیل وبیع دبل کرد آوردن وبیجیدن لقمه عم ف آمن ۲
وکذا دبله بالضم بکرستة از هر چیز وبول منه ودادن زمین را بسرکین وجران وبیراستن هر چیزی وکل شیء اصلحته فقد دبلته

خمل ریشه و پرزه جامه

خول

خیل

دال

دئل

ک آف ۲ یقال حولت عینه فهو احول واحولت بتشدید اللام کذلك واحولها استحاله محال شمردن وشدن ویقال استحلت الشیء
ای نظرت هل یتحرك او مستحیلة ای لیست بمستویة لانها استحالت عن الاستوآء الی العوج وکذا قوس مستحیلة **حیلة** بالفتح بزان
بسیار حیله بالکسر دستان وچاره وهو من الواو ویقال لاحیل ولا قوة لغة فی لاحول ولا قوة وهو احیل منك ای احول منك اذا
کان اکثر حیلة وما احیله لغة فی ما احوله ویقال ماله حیلة ولا محالة ولا احتیال ولا محال بمعنی واحد **فصل الخآء خبل** بالسکون
تباهی جولج وایضا قطع الایدی والارجل خبل بفتحتین دیوانکی یقال به خبل ای به شیء من اهل الارض وقد خبله وخبّله واختبله
اذا افسد عقله او عضوه رجل مخبّل کانه قطعت اطرافه ومخبّل ایضا نام شاعری معروف دهر خبل ای ملتو علی اهله مخبل بکسر البآء
روزکار ویقال فلان خبال علی اهله ای عنآء خبال ایضا تباهی ومنه قوله تعالی لو خرجوا فیکم ما زادوکم الا خبالا و نام اسبی واما الذی
فی الحدیث من قفا مومنا بما لیس فیه وقفه الله فی ردغة الخبال حتی یجیء بالمخرج منه فیقال هو صدید اهل النار وقوله قفا ای قذف
والردغة الطینة اخبال ستور بعاریت دادن تا شیر او را بخورد یا برنشیند **ختل** فریفتن عع ف أص ۲ وک ۲ مخاتله کذلك مخاتله
فریفته شدن **خثلة** بالسکون والحرکة فرود ناف تا زهار **خجل** بفتحتین سرکشتکی وبیخودی از شرم عع ک آف ۲ وفریدن
از نعمت وفی الحدیث انکن اذا شبعتن خجلتن ای اشرتن وبطرتن اخجال متعد منه خجل مرد شرمکین وبه خجله بالفتح ای حیآء خجل
بکسر ۲ جای بسیار آب وعلف وفی حدیث ابی هریرة ان رجلا ضلت له ینق فاتی علی وادٍ خجل مغن معشب فوجد اینقه فیه **خدل**
خدالة تری و الکندکی ساق وبازو وامراة خدلآء نعت منه خدلم بکسرتین کذلك والمیم زائدة ویقال مخلخلها خدل ای ضخم **خذلان**
بالکسر فرو کذاشتن وباز ماندن آهو از رمه خود عع ف أص ۲ ویقال خذلت الوحشیة اذا اقامت علی ولدها ویقال هو مقلوب
لانها هی المتروکة وتخاذلت مثله وتخاذلت رجلاه ای ضعفتا خذّله عنه اصحابه ای حملهم علی خذله لانه تخاذل یکدیکر را فروکذاشتن
رجل خذلة مثال همزة ای خاذل لا یزال یخذل **خذعل** بکسرتین زن کول **خردل** سپندان خردلة یکی از وی وبریدن کوشت
وبالذال المعجمة ایضا **خرمل** بکسرتین زن کول **اخزال** بریده شدن اختزال بریدن یقال اختزله عن القوم مثل اخترعه خوزلی
وخیزلی نوعی از رفتار وخزعل فی مشیته ای عرج ناقة بها خزعال ای ظلع قال الفرآء لیس فی الکلام فعلال مفتوح الفآء من غیر ذوات
التضعیف الا حرف واحد وهی خزعال وزاد ثعلب فیها قهقار وقیل هو قهقر وزاد ابو مالك قسطال وهو الغبار واما فی المضاعف
ففعلال فیها کثیر نحو زلزال وقلقال **خزعبیل** ص آف ۲ چیزهای باطل خزعبیله سخنهای خنداننده یقال هات بعض خزعبلاتك
مخسول بالحآء والخآء چیزی بکار نا آینده رجل مخسل ورجال خسل وخسال ای ضعفاء **خشل** بحرکة ثانی وسکونه مقل
خشك ودانه مقل خشلة یکی وسرهای دست برنجن وخلخال الخشل بلا به از هر چیز وقد تخشّل ای ذل خنشلیل روان **خصل** ایخه بوی
بیان بند ند در نضال وجز آن وتخاصل القوم ای تراهنوا فی الرمی یقال احرز فلان خصله واصاب خصله اذا غلب وخصلت القوم
خصلا ای نضلتهم عع ف أص ۲ خصله خو خصله بالضم یکدسته موی وپشم وجز آن خصل ص آف ۲ کرانهای درخت سر فرود آینده
خصیله کوشت ران وبازو ومخصل بالکسر شمشیر بران لغة فی مفصل **اخضال** تر کردن خضل تر وبنات نازك خضیلة مرغزار سبز
خضلال اخضیضال تر شدن اخضیلال بسیار شاخ وبرك شدن درخت خضّلة بضمتین مشددة اللام الخصب ونضارة العیش
خطل بفتحتین سستی وسخن سست وتباه کفتن عع ک آف ۲ اذن خطلآء کوش سست ثلة خطلة بالضم رمه کوسبندان کوشهای
سست افتاده از کرما وکذا الکلاب اخطل نام مردی و نعت رمح خطل ای مضطرب رجل جواد خطل ای سریع الاعطآء واخطل
فی کلامه ای افحش خیطل کربه خنطول بالضم مع النون بزه وشاخ دراز خناطیل کلههای کاو وشتر خنطولة بالضم یکی خیعل
پیراهن بی آستین خیعله پوشانیدن آن تخیعل پوشیدن آن **خل** سرکه ومرد ضعیف با خلل وراه در ریك یقال جنة خل کما
یقال انعی صریة وجامه کهنه ویقال ما هو بخل ولا خمر ای خیر فیه ولا شر وشکافتن زبان شتر بچه را تا شیر نمکد عع ف أص ۲ وریح
در کلیم خستن ودرویش شدن خله بالفتح خو وحاجت ودرویشی وشتر بچه ودخنه ومی ترش خله بالضم علف شیرین یقال الخلة
خبز الابل والحمض فاکهتها واذا نسبت الیها قلت بعیر خلی وابل خلیة وارض مخلة کثیر الخلة لیس بها حمض ودوست ودوستی یستوی فیه
المذکر والمونث لانه مصدر وقد جمع علی خلال خلة بالکسر پوشش نیام شمشیر وپوشش کمان وانچه در میان دندان ماند خلل دوست
خلل بفتحتین کشادکی ورخنه خلال جمع وقری بها قوله تعالی فتری الودق یخرج من خلاله ومن خلله وهی فرج فی السحاب یخرج منها
المطر وتباهی کار خلال بالکسر دندان کاو اخلة جمع ودوستی کردن با هم خلال بالفتح عوره خو خلیل دوست ودو ویژه خلیلة
مونث خلالة بالضم انچه از دندان کاو وی افتد واز میان انکشتان بیرون آید یقال فلان یاکل خلالته ای ما یخرج من بین اسنانه

حمَا مغضبًا ثم قيل لكل شيء لم يبالغ فيه تحليل يقال ضربته تحليلا الحَلَل بفتحتين سستى پى ستور فهو احلّ بيّن الحلل حلا حل بالضم مهتر
بزرگ حلاحل بالفتح ج حمل بالكسر بار پشت وسر برداشتن ع ف آ ک ۲ ومنه قوله تعالى وسآء لهم يوم القيمة حِملا اى وزرا احمال
بالفتح بار شكم وبار درخت وبار كردن قال ابو دريد في حمل الشجر لغتان الفتح والكسر ويقال حملت المرأة الشجرة حملا ومنه قوله تعالى
حملت حملا خفيفا ويقال المرأة حاملة وحامل اذا كانت حبلى فمن قال حامل قال هذا نعت لا يكون الا للاناث ومن قال حاملة بناه
على حملت فهي حاملة وهذا اذا حملت على ظهرها وعلى راسها شيئا فهي حاملة لا غير لان الهاء انما تلحق للفرق فاما ما لا يكون للذكور
فقد استغنى فيه عن علامة التانيث فان اتى بها فهو على الاصل هذا قول الكوفيين واما قول البصريين فانهم يقولون هذا غير
مستمر لان العرب تقول رجل ايم وامرأة ايم ورجل عانس وامرأة عانس مع الاشتراك وقالوا امرأة مصبية وكلبة مجرية مع غير الاشتراك
فالصواب ان يقال قولهم حامل وطالق وحائض واشباه ذلك من الصفات التى لا علامة فيها للتانيث فهي اوصاف مذكرة وصف
بها الاناث كما ان الراوية والربعة والنخابة اوصاف مؤنثة وصف بها الذكران حملة بفتحات جمع حامل يقال هم حملة العرش وحملة
القرآن حملة بكون التاء اهنك كردن بجنك متعد بعلى وحرب برانگيختن قومى وحمل على نفسه اى جهد ها في السير وحملت
به حمالة اى كفلت وحملنا دلاله واحتملت بمعنى قال الشاعر ادلّت فلم احمل وقالت فلم اجب لعمر ابيها انني لظلوم حمل بفتحتين
بره حملان بالضم ج واول بروج احمال يارى دادن بير داشتن واحملت الناقة فهي محمل اذا نزل لبنها من غير حبل وكذا المرأة لو استحملته
اى سئلته ان يحملنى وحملته الرسالة اى كفلته حملها وتحمل الحمالة اى حملها وتحملوا واحتملوا بمعنى ارتحلوا وتحامل عليه اى مال وتحاملت
على نفسى اى تكلفت الشيء على مشقة متحامل بفتح الميم قد يكون موضعا ومصدرا تقول في المكان هذا متحاملنا وفي المصدر ما في
فلان متحامل اى تحامل وما على فلان محمل مثال المجلس اى متعمد محمل بار كبر محامل ج محمل ک آ ف ۲ دوال شمشير حمالة بالفتح بچه بردار شده
شو دانده برونا وان وجز ان حمالة بالكسر نام اسپى ودوال شمشير حمائل ج قيل حمائل السيف لا واحد لها من لفظها وواحدها محمل ک
آ ف ۲ حمولة بالفتح باركى وفعول تدخله الهاء اذا كان بمعنى مفعول بها حمولة بالضم بارها حمول بلا هاء الابل التى عليها الهودج
كانت فيها نساء او لم تكن حبيل الذى يحمل من بلده صغيرا ولم يولد في الاسلام واب اورده وبدر هنا رو به خوانده حومل موضعي حول
توانائى وحيلت وسال وكذشتن صلته بعلى و يكسال شدن كودك وسراى يقال حالت الدار وحال الغلام فهو حولى وبركشتن كما
ازحالت اول وكرشدن وى ع ف آ ض ۲ وكل ذى حافر اول سنة حولى والانثى حولية والجمع حوليات حول بر جستن بر اسب و بر نشستن
واز عهد بركشتن و بركشتن كونه روى و مانع شد ميان دو چيز و بجاى ديكر كشتن وجنبيدن حيال بالكسر ابستن ناشدن
ناقه و نخل بعد از كشن دادن وهى ابل حيال ويقال قعد حوله وحواله وحواليه وحوليه ولا تقل حواليه بالكسر وقعد حياله وبحياله
اى بازائه واصله الواو والحول بالضم الحيال وايضا جمع حائل من النوق ويقال حائل حول وحولل قال الكسائى اذا لم تحمل الناقة اول
تحمل عليها فهي عائط وحائل وجمعهما عيط وعوط وعوطط وحول وحولل فاذا لم تحمل السنة المقبلة ايضا فهي عائط عيط وعائط
عوط وعوطط وحائل حول وحولل وبعضهم يجعل عوطط مصدرا ولا يجعله جمعا وكذا حوال ويقال هو حولة من الحول اى داهية
من الدواهي حولاء بالضم والكسر پوست كه با بچه بيرون آيد از شكم و آب كه بر سر كودك بيرون آيد بوقت زادن وى قال الخليل
ليس في الكلام فعلاء ع ک آ ف ۲ مع المد الا حولاء وعنباء وسيراء حالة كشت هر چيزى حال حالات واحوال ج حال ايضا كل سياه
وفي الحديث ان جبرئيل قال اخذت من حال البحر فحشوت فيه يعنى فم فرعون حين اغرق وكردون بچه كودك وپشتواره وحال متن
الفرس وسط ظهره موضع اللبد حائل شتر ناز اينده وشتر بچه ماده لانه اذا نتج وقع عليه اسم تذكير وتانيث فان الذكر سقب
والانثى حائل يقال نتجت الناقة حائلا حسنة ولا افعل ذلك ما ارزمت ام حائل تحوّل بركشتن از جائى بجائى والاسم الحول ومنه
قوله تعالى لا يبغون عنها حولا و پشتواره برداشتن وحيلت كردن احالة محال كفتن و برجستن بر پشت اسب واحال الرجل اذا حالت
ابله فلم تحمل و روى آوردن بر كارى يقال احال عليه بالسوط يضربه اى اقبل وفي المثل تجنب روضة واحال يعدو و بركشتن سال از
سال كشتت شدن سراى وطعام وجز ان فهو محيل ومحول وحوالت كردن وام يقال احال عليه بدينه والاسم الحوالة ويكسال بجا
بودن يقال احال الرجل بالمكان واحول و بجيتن اب از دلو و نكونسار كردن دلو را محاولة خواستن چيزى و كارى والاسم الحويل
تحويل بركشتن و بركردانيدن لازم متعد محالة بالفتح چاره يقال المرء يعجز لا المحالة ويقال الموت ات لا محالة يعنى ناچاره رجل
حولة مثال همزة محتال يعنى حيله كر ويقال هو احول منك اى اكثر حيلة منك وما احوله في التعجب ورجل حول بالضم والتشديد
اى بصير بتحويل الامور وهو حول قلب واحتال من الحيلة واحتال عليه بالدين من الحوالة احول كاحول بفتحتين مصدر منه ع

حرمل حزنبل حسل

بفتحتین دراز حرمل سپند احزال ای ارتفع حزنبل کوتاه استوار خلقت حسل بالکسر بچه سوسمار که از بیضه بیرون
آمده باشد حسول ج ابو الحسل سوسمار و فی المثل لا آتیک سن الحسل ای ابدا لان سنها لا تسقط ابدا حتی یموت حسیل کوساله حسیله
مونثه حساله بالضم مثل حثاله سبوس محسول بالحاء والخاء بکار نا آمدنی از هر چیز حسله ای رذاله وحسل به ای اخس حظه تا از نه یحسل

حسکل حصل

ای یقصر ویرکب بها الدناءة حسیله خرمای خشک تباه که شیرین نشود حسکل بکسرتین بچه سوسمار واز هر چه نوری حساکل ج تحصیل
آماده کردن حاصل الشیء ومحصوله ای بقیته ونقده حصائل بقایا حصیله یکی محصله زنی که خالص سعدنه کردارد تحصیل الکلام رده الی
حصیل کما هی حصل الفرس اذا اشتکی بطنه من اکل التراب الذی علی النبت حصل بالتحریک عوره خرما سخت ناشده حصله یکی احصل النخل
عوره کرد حصاله بالضم انچه باز مانده باشد در خرمن از حبوب حوصله سنکدان مرغ حواصل ج وحوصل الطیر ای ملأ حوصلته ویقال

حظل

منه بقیل اسبه حوصلی وطیری حظل باز داشتن از تصرف و حرکت عع ف آض ٢ صلته یعلی رجل حظل وحظال مرد سخت تنک گیر
در خانه حظلان بکسر الحاء اسم فیحظلان بفتحتین رفتار خشمگین حنظل درخت تلخ حنظله یکی وحظل البعیر بالکسر اذا اکثر من اکل الحنظله

حفل

فهو حظل وابل حظالی حنظله ایضا قبیله بزرگ از بنی تمیم ویقال لهم حنظله الاکرمون حفل بالد داشتن وگرد آمدن عع ف آک ٢
احتفال کک وعنده حفل من الناس ای جمع محفل محتفل جای گرد آمدن ضرع حافل پستان پرشیر وشعبه حافل و واد حافل ای کثیر السیل
وحفلت السماء حفلا ای جدّ وقعها وحفلته ای جلوته فتحفل واحتفل لا تحفل به باک مدار بوی وحفلت به ای بالیت به حفاله
بالضم سبوسه هر چیز یقال هو من حفالتهم وحثالتهم ای ممن لا خیر فیهم رجل ذو حفله مبالغه کننده در هر چیزی واخذ للامر حفلته
اذا جدّ فیه احتفل الوادی بالسیل ای امتلأ به تحفیل چند گاه نادوشیدن ناقه را بجهت فروختن تا بزرگ پستان و پرشیر نماید

حقل

شاة محفله مصراة کک وهی رسول الله صلی الله علیه واله عن التصریة والتحفیل حقل کشت برگ بیرون آورده هنوز ناپدید
سطبر ناشده و زمین خوش پاکیزه حقله یکی و فی المثل لا تنبت البقله الا الحقله حقله ایضا درد شکم از تره خاک آلوده خوردن

حکل

وقد حقلت الابل حقله احقال ج حقیله آب تره در شکم حقیل نام موضعی محاقله فروختن کشت سبز تاکشت نادروده بگندم
وقد نهی عنه حیقال باز ماندن از جماع بسبب سستی نره حوقل الشیخ باز ماند پیر از جماع حوقله نره سست بی کار حکل بالضم

حلل

انچه پیدا نشود صوت و معنی او از سخن ویقال فی لسانه حکله ای عجمه لا یبین الکلام واحکل علی الخبر ای اشکل واحتکل اشتکل
حنکل کوتاه ناکس حل گشادن گره عع ف آض ٢ انحلال لازم منه و روغن کنجد و فرود آمدن حلول محل کک محل ایضا جای فرود
آمدن ویقال حللت بالقوم و حللت القوم بمعنی حلال بالفتح حلال شدن حل بالکسر کک عع ف آک ٢ و واجب شدن یقال حل
العذاب علیهم یحل بالکسر ای وجب ویحل علیهم بالضم ای نزل و قرئ بهما قوله تع فیحل علیکم غضبی و بیرون آمدن زن از عده یقال
حلت المراة ای خرجت من عدتها وحل الدین یحل بالکسر ای انقضی اجله حلولا و بیرون آمدن حاجی از احرام احلال کک حل بالکسر
حلال ضد حرام ولقب مردی رجل حل وحلال از احرام بیرون آمده یقال انت حل وانت حرم بالضم والکسر والحل ایضا ما جاوز الحرم
ویقال یا حال الف ذکر حلا ای استن قوم حله ای نزول وفیهم کثرة وحی حلال بالکسر حله حلة ایضا وحلول بمحله رسیدن قربانی
وهی موضع النحر وقوله تع حتی یبلغ الهدی محله ویقال هو فی حله صدق ای بمحله صدق محله بفتحتین جای باش وجای فرود
آمدن مکان محلال جائی که در وی بسیار فرود آیند محل الدین مهلت وام حلل ض آف ٢ بردهای یمانی حله یکی وایضا
ازار وردا ولا یسمی حله حتی یصیر ثوبین حلیل شوی حلیله زن و مرد و زن فرود آینده بجائی احلیل بکسرتین سوراخ نره
وسوراخ پستان ویجمع علی احالیل ومنه انها لا تسخو بالاحالیل احلال فرود آوردن و حلال کردن زن را و بماهها ی حلال
در آمدن و بجای حلال یعنی غیر محرم محلتان بالضم دیگ و دستاس محلات دیگ و دستاس و دلو و کارد و تبر ای من کانت عنده
هذه الآلات حل حیث شاء ویقال احلت الشاة ای نزل اللبن فی ضرعها بلا نتاج محلل فی انکاح حلال کننده سه طلاقه را
محلل فی السبق در آینده در رهان بشرط انکه اگر سبق یابد بگیرد و اگر مسبوق شود ندهد واحل بنفسه ای استحق العقوبه
مکان محلل اذا اکثر الناس به الحلول احلال فرود آمدن تحلل استثنا کردن در سوگند استحلال حلال شمردن حلحله از جای
جنبانیدن کسی را و راندن شتر را یقال حلحلت بالناقه اذا قلت لها حل بالتسکین وهو زجر للناقه و حوب زجر البعیر وحل
ایضا بالتنوین فی الوصل تحلحل دور شدن از جائی تحلیل حلال گردانیدن و موضع التحریم یقال حللته تحلیلا وتحله ویقال
فعلته تحله القسم ای فعلت ما حللت به یمینی ولم ابالغ ومنه قوله تع قد فرض الله لکم تحله ایمانکم و فی الحدیث لا یموت
لمؤمن ثلثه اولاد فتمسه النار الا تحله القسم ای قدر ما یبر الله تع قسمه فیه لقوله تع وان منکم الا واردها کان علی ربک

بفتحتین شتر نر جمال واجمال وجمالات وجمائل جج و بدرجی از مذحج جامل شتر گله باشتربان واسباب آن قال ابن السکیت یقال للابل
اذا کانت ذکورة ولم تکن فیها انثی هذه جمالة بنی فلان وقری کانه جمالة صفر واستجمل البعیر ای صار جملا اذا ارتبع جمالة شتربان مثل
الحبالة والحمارة جمال خوبی وخوب شدن ع بضمها الجمیل نعت منه وایضا پیه گداخته جمیلة جملاء نعت منه مونثه جمال بالضم
والتشدید اجمل من الجمیل جمیل بالتصغیر مرغی جملان بالکسر ج مثال الکعیت وکعتان جمل بالضم وسکون ۲ نام زنی جمله همه جمل
ج اجمال جمله کردن حساب ونیکونی کردن کسی را ونیکو کردن کار و پیه گداختن و بسیار شدن شتر جمل بالفتح پیه گداختن ع
ف آض ۲ اجتمال کک مجامله نیکوئی وخوبی کردن باکسی رجل جمالی بالضم مشدد الیاء عظیم الخلق ناقة جمالیة تشبه بالفحل من
الابل فی عظم الخلق حساب الجمل بالضم والتشدید نوعی از حساب جمل ایضا رسن کشتی کرا از ناس نیز خوانند وقرء ابن العباس حتی
یلج الجمل بالضم والتشدید تجمیل آراستن تجمل خوبی نمودن و پیه گداخته خوردن ومنه قیل للمراة تجملی وتعففی ای کلی الشحم و
اشربی العفافة وهی مابقی فی الضرع من اللبن **جول** جولان گرد برآمدن ع ف آض ۲ اجتیال کک جولان المال سوبان
خ د جولان بالتسکین کوهی بشام اجاله برگردانیدن یقال فی المیسر اجل السهام تجوال برگشتن تجویل مثله جلبت هذا من هذا
ای اخترته منه واجتلت منه کک وتجاولوا فی الحرب ای جال بعضهم علی بعض وکانت بینهم مجاولات مجول بالکسر شاناکچه وسپر
جول بالضم دیوار سرچاه جال مثله اجوال ج یقال ماله جول ای عقل وعزیمة تمنعه مثل جول البئر **جهل** نادانی خلاف العلم
ونادانستن جهالة کک ع که آف ۲ تجاهل نادانسته آوردن استجهال نادان شمردن وسبک داشتن تجهیل بنادانی منسوب کردن
مجهلة کاری که بر جهل دارد کسی را المجهل بالفتح بیابان بی کوه ونشان ویقال کان ذلک فی الجاهلیة الجهلاء تاکید الاول یشتق له
من اسمه ما یوکد به کما یقال وتد واتد ولیلة لیلاء ویوم ایوم **جیل** ترک وروم وجیل من الناس ای صنف جیلان بالکسر قومی اند
در بحرین ترتیب داده کسری جیلان بالفتح جبی از عبد القیس خیلان الحصی ما اجالته الریح منه **فصل الحاء** **حبل** رسن
حبال احبل ج وعهد وامان وپیوستگی ورگ توده دراز کشیده وپی ورگ کردن ورگ بازو وفی المثل هو علی حبل ذراعک ای فی
القرب منک حبلة بالضم میوه درخت بلند خاردار وفی الحدیث لقد رایتنا مع رسول الله صلی الله علیه واله وسلم ومالنا طعام الا
الحبلة وورق السمر ونوعی از پیرایه که در حمیل باشد ضب حابل سوسمار حبله خوار حبل بالکسر سختی حبول ج ویقال للواقف کانه کالحبل
لا یبرح حبیل براح حبل بفتحتین بار شکم وحبلت المراة وهی حبلی ونسوة حبالی وحبالیات لانه لیس لها افعل فارق جمع الصغری والا
حبالی بکسر اللام لان کل جمع ثالثه الف انکسر الحرف الذی بعدها کمساجد وجعافر ثم ابدلوا من الیاء المنقلبة من الف التانیث الفا
فقالوا حبالی بفتح اللام للفرق بین الالفین کما قلناه فی صحاری ولیکون حبالی کحبلی فی ترک صرفها الا انهم لو لم یبدلوا لسقطت الیاء
لدخول التنوین کما تسقط فی جوار حبلی حبلوی حبلاوی منسوب الیه منصوبة للیه قال ابو زید یقال حبلی فی کل ذات ظفر ویقال کان
فی محبل فلان ای وقت حمل امه به وحبل الحبلة نتاج الناتج وولد الجنین وفی الحدیث نهی عن بیع حبل الحبلة حبلة بسکون الثانی وحرکته
شاخ رز حبالة بالکسر دام حابل کسترنده دام وفی المثل اختلط الحابل بالنابل یعنی آمیخت تار و پود احبال ابستن کردن محبول صید
در دام نخجیر بدام حابول رسنی که بوی بر درخت خرما بالا روند احتبال الصید کردن بدام محبل الفرس پیوند سم اسب حبال بالکسر نام
مردی حنبل نام مردی ومرد کوتاه بالا و پوستین یقال مالی عنه حنتال وحنتال بالضم ملین ومهموزای هم **حثیل** نوعی از درخت
کوه ومرد کوتاه حثالة بالضم پوست جو و برنج وخرمای کوفته و کنجاره احثال سبوس آبه دادن کودک را **حجل** بالفتح والکسر
بند و پای برنجن تحجیل سپیدی دست و پای ستور فرس محجل اسپی که چهار دست و پای او سفید باشد محجل الرجلین مطلق الیدین
انکه پایها سفید باشد ولا یکون التحجیل واقعا بیدا و یدین ما لم یکن معها او معهما رجل او رجلان فان کان محجل ید و رجل من شق فهو
ممسک الایامن مطلق الایاسر او علی العکس وان کان من خلاف قل او کثر فهو مشکول حجلان رفتار بندی و مرغ و جهجهان دویدن ع
ف آض ۲ و ک ۳ حاجلات الابل الصغار التی ضربت سوقها فمشت علی بعض قوائمها واحجلت البعیر اذا اطلقت قیده من یده الیسری
وشددته فی الیمنی حجله بالتحریک خانه عروس حجال ج وکبک حجل بفتحتین حجال ج حجلی بالکسر جمع حجل ولم یجی الجمع علی فعلی بالکسر
الا حرفان ظربی جمع ظربان وحجلی جمع حجل یعنی کبک وشتر کره ریزه حجلة یکی حجلاء گوسپند سپید پستانها حوجله شیشه سر فراخ وحجلت
عینه ای غارت تحجل نام اسپی **حدل** میل کردن بستم ع ف آک ۳ صلته یعنی یقال رجل حدل ای غیر عدل احدل آنکه کوژپشت باشد و کتف او کوتاه بود
بسوی سینه بیرون آمده قوس حدلاء کمان سینه بیرون آمده **حذل** بالضم کرانه پیراهن وازار حذل بالتحریک افتادن مژه ع ک ۱
ف ۳ یقال حذلت عینه اذا اسقطت هدبها و نوعی از چوب که نان سازند حذال بالفتح شلم که از بن درخت بیرون آید **حرجل**

جول
جهل
جیل
حبل
حتل
حثل
حجل
حدل
حذل
حرجل

جرغ مجدل بالكسر كوشك جدالة بالفتح غوره خرما سفال سخت ناكوده جدال ج وزمين يقال تركه بالجدالة وطعنه فجدله اى رماه بالارض من
فانجدل اى سقط مجادله جدال بالكسر خصومت كردن جدل اسم فيه جدل بسكون دوم محكم تافتن رسن را عمع ف آمن ٢ وك ٢ جارية مجدولة
الخلق اى حسنة الجدل مجدول بر پيچان نزار لاغر غلام جادل اى مشتد والجادل من ولد الناقة فوق الراشح وهو الذى قوى ومشى مع امه
وجدل الحب فى سنبله اى قوى جديل مهار ناقه از پوست وجديل وشدقم فحلان من الابل كانا للنعمان بن المنذر جديلة خو و قبيله
جدل وكرانه ونام زنى كه ام قبيله است جدلى مثال ثقفى منسوب اليه جدلاء زره بافته مجدوله كلك جندل سنك ونام مردى جندل بفتحتين
وكسر الدال نام جاى سنك ناك جدول جوى بچه جذل بالكسر بيخ وتنه درخت ومنه قول الحباب بن المنذر انا جذيلها المحكك ويقال
جرل فلان جذل مال اذا كان رفيقا بسياسته جاذل برجاى ايستاده چون ستون جذل بالتحريك شادى وشادمانى كردن عمع ك آمن ٢
جرجل جذلان نعت منه اجذال متعد منه اجذال لازم منه جرل بفتحتين سنك جرول كلك ونام درنده ولقب مردى ارض جرلة ومكان
جرل سنك ناك اجرال ج وايضا جمع جرل مثل جبل واجبال جريال بالكسر رنك سرخ وحمرة جريال الذهب كونه زر جريال الخمر كونه شراب
جزل **جردحل** شتر سطبر **جزل** هيزم سطبر وخشك جزيل بزرك وبسيار عطاء جزل وجزيل اى كثير جزال ج اجزال بسيار دادن
يقال اجزلت له من العطاء اى اكثرت له وفلان جزل الراى اى صلب مستقيم وامرأة جزلة بينة الجزالة اذا كانت ذات راى ولفظ جزل
اى صلب صحيح وهو خلاف ركيك جزل ايضا بريدن عمع ف آك ٢ يقال جزلت الشى جزلتين اى قطعته قطعتين جزلة بالكسر اى قطعة
عظيمة من التمر وهذا زمن الجزال اى زمن صرام النخل جزل بفتحتين ريش كوهان عمع ك آف ٢ بعير اجزل نعت منه جون كابورنه وجوان
جعل وزهر **جعل** خرما بن كوتاه جعلة يكى وكردن مجعل كمنع عمع فتحتهما وقوله تعالى وجعلنى نبيا اى صيرنى وجعلوا الملائكة الذين هم عباد
الرحمن اناثا اى سموهم جعل بالضم مزد جعالة بالكسر كلك جعيلة مثله جعل ضرب آف ٢ كوه غلطان ونوعى از جانوران ابى سياه جعلان ج
جفل وجعل الماء جعلا بالكسر جعلا اذا كثر فيه الجعلان جعال بالكسر دستار ديك وخنور جعل بضمتين ج مثال كتاب وكتب واجعلت
القدر اى انزلتها بالجعال وباى مزد دادن وبكشتى امدن ماده سك اجتعال كردن **جفل** ابر بى آب جفال بالضم صوف بسيار آب
آورده وسرجوش ديك وهرچه به بسيارى وصف كنند از جفالة من صوف اى جزة منه وهو اسم مفعول مثل قوله تعالى الا من اغترف
غرفة ويقال دعوتهم الجفلى والاجفلى وهو ان تدعو الناس الى طعامك عامة ويقال دعى فلان فى النقرى لا فى الجفلى والاجفلى اى
دعى فى الخاصة لا فى العامة وجاء القوم اجفلة وازفلة وجاؤا باجفلتهم وازفلتهم اى جماعتهم وقال بعضهم الاجفلى والازفلى الجماعة
جلل من كل شى جفل اى اسرع جافل اى منزعج اجفيل ترسنده وبددل اجفال كريختن بشتاب وشتافتن جفالة كروه مردم كريزان ريح مجفل
وجافلة اى مسرع واجفلت الريح اذهبته وطيرته انجفال بر كنده شدن **جلل** بالفتح بادبان جلول ج جل بالضم پوشش ستور اجلال
ج اجلة جمع الجمع وايضا جل همه ومعرب كل وجل الشى معظمه جلى كار بزرك جلل ج جلة بالضم خنور خرما جل بالكسر تاى كشت درووده
ويقال ماله دق ولا جل اى دقيق وجليل جلة شتران كلان سال وهى جمع جليل مثل صبى وصبية وشيخ وشيخة جلة اى مسان مجلة بالفتح
كتاب حكمت وادب وهرچه باشد از كتاب بزرك وجلال الله اى عظمة الله ويقال فعلته من جلالك اى من اجلك جلالة بزركى وبزرك
شدن ومسن شدن عمع ف آك ٢ وجلت الهاجن عن الولد اى صغرت جلالة بالتشديد ماده كاو پليد خوار وفى الحديث نهى عن لبن
الجلالة جلال بالضم بزرك جلالة ناقه بزرك جلل بفتحتين كار بزرك وكار آسان وهو من الاضداد وفعلت ذلك من جللك اى من اجلك
جليل بزرك ومسن وبزكار روى ازار خركاه سازند جليلة زن جلائل ج جلجل واحد جلاجل وهو معروف وهو اسم موضع ايضا
جلجلة بانك جلجل وبانك رعد وجنبانيدن چيزى بدست مجلجل ابر با رعد وتجلجل فى الارض اى ساخ فيها ودخل وتجلجلت بهم
قواعد البيت اى تضعضعت وفى الحديث ان قارون خرج على قومه يتبختر فى حلة له فامر الله الارض فاخذته فهو يتجلجل فيها الى يوم القيمة
حمار جلجل بالضم خر روشن آواز جلجلان كشنيز ويقال هو السمسم فى قشره قبل ان يحصد وهو ايضا حبة القلب يقال اصبت جلجلان
قلبه جلول بيرون شدن از شهرى بشهرى ديكر عمع ف آك ٢ وهم قوم جالة جل بالفتح پشك ستور برچيدن عمع ف آض ٢ ومنه
سميت الدابة التى تاكل العذرة جلالة اجتلال كلك جلة پشك كوسفند وشتر يقال ان بنى فلان وقودهم الجلة والوالة وهم يجتلون
الجلة اى يلتقطون البعرة اجلال بزرك قدر كردانيدن وفلان ما اجلنى ولا احشانى اى ما اعطانى جليلة ولا حاشية فالجليلة التى
نتجت بطنا واحدا والحاشية صغار الابل ويقال ما اجلنى ولا ادقنى اى ما اعطانى كثيرا ولا قليلا ويقال ما له جليلة ولا دقيقة اى
جمل ما له ناقة ولا شاة تجليل فرا كرفتن وجل بر اسب افكندن مجلل ابر فرا كيرنده همه زمين را بباران تجلل زبر چيزى شدن تجلله
اى اخذ جلاله تجال بزركى نمودن فلان يتجال عن ذلك اى يترفع عنه جلولاء بالمد نام دهى بفارس جلولى منسوب بوى **جمل**

کردن ثعاله نام روباه وهی معرفة ارض مثعلة بالفتح ای کثیر الثعالب کما قالوا معقرة للارض الکثیرة العقارب ثعل ص آف ۲ بدرجی از طی

ثفل
ثقل بالضم بچه بنك نشیند از هر چیزی ویقال ترکت بنی فلان مثافلین ای یاکلون الثفل ای الحب وذلك اذا اشتد حال البدوی اذا لم یکن لهم لبن ویتعیشون بالحب حمل ثقال بالفتح شتر کران ودو ثقال بالکسر سفرة اردو سنك زیرین دستاس ثقل بالکسر کرانی

ثقل
بار اثقال ج مثل حمل واحمال قوله تعالی واخرجت الارض اثقالها ای اجساد بنی آدم ثقله کرانی یقال وجدت ثقلة فی جسدی ای فتورا وثقلا ویقال احتملو بثقلهم بکسر القاف ای بامتعتهم کلها ثقل ک آف ۲ کرانی وکران شدن ع بضمتها مثال صغر ثقیل نعت منه ثقل بفتحتین رخت مسافر وحشم وی ثقلان آدمیان وپریان ثقل بسکون هم بیدن چیزی بر چیزی در وزن ودروا کردن کوسفند بچه بر سنجیدن کوشت وی ع ف آص ۲ امراة ثقال بالفتح ای زن کران بعنی رزان کران سرین تثقیل کران سنك کردانیدن اثقال کران بار کردن وشدن لازم متعد یقال اثقله الحمل واثقلت المراة فهی مثقل ای ثقل حملها فی بطنها وقیل ای صارت ذات ثقل کما یقال امرت ای صارت ذات ثمر مثقال بالکسر سنك زر دینار تاقل اذا کان لا ینقص ودنانیر ثواقل مثقال الشی هم سنك چیزی ویقال القی علیه مثاقیله ای مؤنته

ثکل
ثکل بالضم فرزند شدن زن ثکل بفتحتین کلت عم ک آف ۲ امراة ثاکل وثکلی نعت منه یقال ثکلته امه کما یقال اورامه امادر وی واثکله الله امه ثکول بالفتح زن فرزند کم کرده ویقال الحرب للوالدات مثکلة کما یقال الولد مبخلة مجبنة اثکال انکول لغة فی عثکال وعثکول یعنی خوشه خرما

ثلل
ثلة رمه بسیار از کوسپند وبزو امیخته ویقال هی للضان خاصة وللمعزی یقال حیلة خاصة ثلل بالکسر ج مثال بدره وبدر وپشم کسا جید الثلة ای الصوف جبل ثلة رسن از پشم ولا یقال للشعر ولا للوبر ثلة فاذا اجتمع الصوف والشعر والوبر قیل عند فلان ثلة کثیرة واثل الرجل فهو مثل ای کثر الثلة وثلة البئر ما اخرج من تر ابها ثلة بالضم کروه ثلل سرکین انداختن ستور وخاك در انباشتن بچاه وویران کردن خانه وهوان یحفر اصل الحائط ثم تدفع فینقاض وفرود ریختن سیم ع و. آص ۲ ویقال ثل الله عرشهم ای هدم ملکهم وثل عرشهم ای ذهب عزهم اثلال رخنه بر آوردن ثلة ایضا رخنه ثلل بفتحتین هلاك شدن وهلاك کردن لازم متعد

ثمل
ثمیلة باقی مانده اب در مغاکی ثمیل ج وباقی مانده اب وعلف در شکم ستور وباقی مانده هر چیزی ویقال ما ثملت شرابی بشیء من طعام ومعناه ما اکلت قبل ان اشرب طعاما وذلك یسمی التثمیل ثمل بفتحتین باقی اب در تك خنور ثمل کلت وپشم پارة که باوی قطران وروغن درسترها لنند مثملة بالکسر کلت ثمال بالضم زهر کشنده مثمل بالتشدید مثله وجمع ثماله بالضم یعنی باقی اب در تك حوض وخنور وسر شیر اثمال بسیار سر شیر کشتن یقال اثمل اللبن اذا کثرت ثمالته وباقی کذاشتن چیزی را تثمیل کلت ثماله حی از عرب ثمال بالکسر پناه یقال فلان ثمال قومه ای غیاث وعماد لهم مثمل پناه جای ثمل بفتحتین شراب در یافتن کسی را ع ک آف ۲ ثمل بکسر ۲ نعت منه

ثول
ثول کروه زنبور لا واحد له من لفظه ثویلة من الناس جماعة منهم جاءت من بیوت متفرقة ثول بد شتام ورزدن فرو کرفتن کسی را سلة بعلی ثول بالتحریك دیوانکی کوسپند ع ک آف ۲ شاة ثولاء وتیس اثول نعت منه انثیال فرو ریخته شدن خاك وفرو کرفتن مردم از هر جانب

ثهل
ثهلان کوهی ویقال هو الضلال ابن ثهلل مثل هلل غیر مصروف قال ابو عبیدة من اسماء الباطل

ثیل
ثیل بالکسر غلاف قضیب شتر وکاهی بعیر ثیل شتر بزرك قضیب

ثأل

فصل الجیم

جبل
جیئل علی فعیل اسم علم کفتار وهی معرفة بلا الف ولام شبه المؤنث وربما قالوا جیل بحذف الهمزة للتخفیف ویترکون الیاء مصححة لان الهمزة وان کانت ملقاة فی اللفظ فهی مبقاة فی النیة جبل بفتحتین کوه جبال ج جبلان دو کوه طی وان اجا وسلمی امت جبله الله ای خلقه اجبال بکوه شدن مردم وبسختی زمین رسیدن چاه جبلة بن ایهم آخر ملوك غسان جبلة بالکسر خلقت یعنی آفرینش یقال انه لذو جبلة ای عظیم الخلقة مال جبل مال بسیار حی جبل ایضا امراة مجبال عظیمة الخلق شیء جبل بکسر ثانی غلیظ جاف جبلة بالضم کوهان جبل بضمتین جمع مردم وفیه لغات قرئ بها قوله تعالی ولقد اضل منکم جبلا کثیرا بالضم وجبلا بضمتین وجبلا بالفتح وجبلا بکسرتین مشدد او جبلا بضمتین مشدد اجبلة بالتشدید اقربیش واقربها کان قوله تعالی والجبلة الاولین قرء بها الحسن بالضم جبلات ج جبل بضمتین قدح چوبین

جثل
جثل موی انبوه یقال یسحب فی نواصی الخیل الجثلة وهی المعتدلة فی الکثرة والطول جثولة جثاله مصدر منه ع بضمتها جثله مورچه سیاه شجرة جثلة درخت بسیار برك ودرك ویقال اجثال الطیر اذا انفش ریشه واجثال الرجل اذا غضب وتهیا للقتال واجثال النبات اذا اهتز وامکن لان یقبض علیه مجثئل مثال مضمحل بر پای ایستاده

جحل
جحال بالضم زهر جحل زنبور وملخ بزرك جحل ایضا مشك بزرك وافتاب پرست که ازاحرباء نیز کویند وجحل یعنی کوه غلطان وانکندن تجحیل مبالغة فیه یقال جحلته ای صرعته وجحله بزیادة المیم کلت

جحدل
جحدل فربه وکرد اندام جحدله ای صرعه

جحفل
جحفل لشکر ورجل جحفل ای عظیم القدر جحفله بیفور اسب جحفله وجحفله ای رماه وصرعه وتجحفل القوم اجتمعوا جحنفل کلاون لب والنون زائدة

جدل
جدل اندام جدول بضمتین ج اجدل

[illegible]

الملة من الفرح والبلة من البلل والخير وما اصاب ملن ولا بلة اى شيئا بله بالضم ترى رطب بله بالكسر ترى وهم بل مباح ويقال هو لك حل وبل
قال الاصمعى كنت ارى ان بلا اتباع حتى زعم المعتمر بن سليمان ان بلا فى لغة حمير مباح وقال ابو عبيدة شفاء من قولهم بل الرجل من مرضه
وابل اذا برء ويقال هو بذى بلى اى بعد ولا يعرف موضعه ويستعمل هذا فى كل من بعد ولا يعرف اين هو ويقال بذى بليان بكسرتين
بلال بن حمامه مؤذن رسول الله عليه الصلوة والسلام من الحبشة ويقال ما فى سقائك بلال اى ماء وكل ما يبل به الحلق من الماء واللبن
ومنه قولهم انضحوا الرحم ببلالها اى صلوها بصلتها وندوها ويقال لا تبلك عندى بالة اى لا يصيبك عندى ندى ولا خير ويقال
ايضا لا تبلك عندى بلال مثل قطام ويقال طويت فلانا على بلته بالضم وبلالته وبلوله وبللته وبلولته كلك وبللته اذا احتملته على ما فيه
من الاساءة والعيب وداريته وفيه بقية من الود وجمع البلة بلال وطويت السقاء على بللته اذا طويته وهو ندو بليل لمليلة بابمناله بلبلة
بلبال اندوه وبلبل بضمتين هزار دستان ومرد سبك تبليل دراوجنبين دزبان وباكيزه چم بلبن مستور علف ابلة شدن از بيارى عغ
ف آك ٢ ابلال استبلال كك وتركودن وبلله شدة للمبالغة فابتل وهم سوستن عغ ف آص ٢ و فى الحديث بلوا ارحامكم ولو بالسلام
اى ندوها بالصلة ويقال فى الدعاء بلك الله بابن اى رزقك الله وبللت به اى ظفرت به ويقال لئن بلت بك يدى لا تفارقنى او تودى
حقى ورجل ابل مرد ستمكار سوكند خوار ابلال چيره شدن مرد وقال الكسائى رجل ابل وامرأة بلاء وهو الذى لا يدرك ما عنده من اللوم
وصفاة بلاء اى ملساء بل محفف بسكون اللام يكى از حروف عطف بمعنى بلكه است وبجاى رب نيز آمده است در شعر كقول الشاعر
بل مهمة قطعت بعد مهمه اى رب مهمه وقوله تعم ص والقران ذى الذكر بل الذين كفروا قال الاخفش عن بعضهم ان بل ههنا بمعنى
ان فلذلك صارت القسم عليها قال وربما استعملت العرب بل فى قطع كلام واستيناف اخر فينشد شعر ع بل ما هاج احزانا وشجوا
قد شجا قوله بل ليس من البيت ولا يعد فى وزنه ولكن جعلت علامة لانقطاع ما قبله ومثل هذا يسمى خرما بالزاء المعجمة فى الزيادة وخرما
بغير المعجمة فى النقصان قال وبل حرف ناقص ونقصانها مجهول وكك وقد وان شئت جعلت نقصانها واوا قلت بلو هلو قدو وان
شئت جعلته ياء ومنهم من يجعل نقصانها مثل اخرها فيدغم فيقول بل وهل وقد بالتشديد بول كميز انداختن وكميز عغ ف
ص ٢ ابوال ج والاسم البيلة كالجلسه ويقال اخذه البوال بالضم اى يعتريه البول كثيرا ويقال كثرة الشراب مبولة بالفتح مبولة بالكسر
كميزدان ويقال فى التهديد لنبلين الخيل فى عرصاتكم استبال بول فراكرفتن بولان حيى از طى بال دل وتن اسلى وحال وما هو بزبانى
خطر ببالى اى بقلبى وفلان رخى البال اى فى سعة من العيش وما بالك اى ما حالك وقولهم ليس هذا من بالى اى مما ابالية باله بوى دان
واصله بالفارسية بيله بهل اندك واسان ونفرين وكذاشتن برادعغ بفتحها يقال عليه بهلة الله بالفتح والضم اى لعنة الله باهله
قبيلة از قيس عيلان باهل التى لاسمة عليها ولا عران ولا صرار عى حيث تشاء بهل ج ابهال مصدر منه ناقة باهلة ومباهل جمعها
مباهله بكديكر را لعنت كردن ابتهال زارى كردن قوله تعم ثم نبتهل اى نخلص فى الدعاء بهلول مرد خنده وناممعروف ابهل تخم سرو
ويقال هو الضلال بن بهلل غير مصروف معناه باطل بهدله نام مردى از تميم عاصم بن بهدلة سيد قراء الكوفه وهو ابن ابى النجود
بهدلة اسم اقدر بهصل بالضم تن اور بهصله زن كوتاه بالا فصل التاء تبل كينه يقال اصبت تبل ج تبول وتبله الدهر
واتبل اى افناه وتبله الحب واتبله افسده واسقمه تابل بفتح الباء وكسرها حوائج ديزار توابل ج يقال منه توبلت القدر تباله شهرى
بيمن وفى المثل اهون من تبالة على الحجاج وكان عبد الملك ولاه اياها فلما اتاها استحقرها فلم يدخلها تفل از دهان افكندن چيزى
مثل البزق واوله البزق ثم التفل اقل منه ثم النفث ثم النفخ عغ ف آص ٢ وك ٢ ومنه تفل الراقى ورجل تفل اى غير متطيب النفس بين
التفل والمرأة متفال اتفال بوى ناك كردن تتفل بضم التاء وفتحها بچه روباه بزيادة التاء تل توده تلال ج رجل ضال تال وجاء تا
بالضلالة والتلالة وهو الضلال بن التلال كل ذلك اتباع متلك آف ٢ سخت يقال رمح متل مثل مبتل به اى يصرع به ويقال ذهب بطال اى
بطلب لغرسه فخاكو هو يفاعل تليل كردن تلتله كوزه وجنبانيدن ان تلاتل اى زلازل وسخيها وتله للجبين اى صرعه كما يقال كبته
على وجهه ويقال هو بتلة سوء اى بحالة سوء اتمهلال دراز شدن وراست شدن وكك اتمال واتمادى طال واشتد تولة
ودولة مثل الهمزة سختى يقال جاء بتولاته ودولاته وهى الدواهى توله بالضم والكسر نوعى از جادوئى وتعويذ وفسون دوستى
فصل الثاء ثولول بالضم آزخ ثاليل ج ثيتل رمك كلاون سالخورده نام كوهى ثجله بالضم كلانى وفراخى شكم عغ ك آ
ف ٢ اثجل صفت منه ثجلاء مؤنثه مزادة ثجلاء اى واسعة وشى متجل اى ضخم وقولهم طعن فلان فلانا الاثجلين اى رماه بداهية من
الكلام ثرمله تباه خوردن چنانكه سر ريش بيالايد ثرمله بالضم روباه ماده ونام مردى ثعل بالضم پستان از زيادى بر شير
بزوكوسفند ثعول ج ثعل بفتحتين دندان زياده وكژ وراست برآمدكى ان عغ ك آف ٢ رجل اثعل وامرأة ثعلاء اثعال مخالفت

بعل
بهل
بهلل
بهصل
تبل
تفل
تلل
تهل
ثول
ثال
نبتل
ثجل
ثرمله
ثعل

متول ایضاً نهالی که از بن درخت برآمده باشد و ازان درخت مستغنی شده بتیله کلک و ایضاً هر پاره از اعضا با گوشت وی بنائل ج متبل
آن درخت اصل یستوی فیه الواحد والجمع امراة مبتلة بتشدید التاء فتحا تمام خلقت لم یرکب لحمها بعضه بعضا ولا یوصف به الرجل
بجل — تبتل از دنیا بریدن بجهت خدای تعم بتبتیل کلک قوله تعم وتبتل الیه تبتیلا ابتال الانقطاع بجیله قبیله از یمن بجلی بالتحریک منسوب الیه
بجله بطنی از قبیله بنی سلیم بجلی بالسکون منسوب الیه ابجل رگیست دست ستور چون اکحل از مردم باجل مرد وشتر بسیار سیر شیخ بجال و
بجیل ای جسیم بجال ایضاً مرد بزرگ مهتر ابجله الشیء ای کفاه تبجیل تعظیم کردن بجل بالسکون بس وبسنده قال الاخفش هی ساکنة
بجلد — اللام ابدا یقولون بجلک کما یقولون قطک ولا یقولون بجلی کما یقولون قطنی ویقال بجلی بسکون الجیم وحرکتها ای حسبی بجلد
بحظل بخل — نام مردی بسکون اللام بحظله برجستن بالظاء المعجمة بخل بالضم وبالفتح وبالتحریک ثلث لغات زفتی کردن ع ع ک آف ۲
بدل — وبضمهما ۲ باخل بخیل نعت منه ابخال بخیل یافتن تبخیل نسبت کردن به بخل ویقال الولد مبخلة مجبنة بخال سخت بخیل بدیل بدل
بدل هر چیه بجای دیگری بود مثل شبه وشبه ومثل ومثل ومثل ومثل ونکل ونکل قال ابوعبید لم یسمع فی فعل وفعل غیر هذه الاربعة
الاحرف بدل بالتحریک درد دستها و پاها ع ع ک آف ۲ ابدال بدل کردن تبدیل مثله ودیگرگون کردن یقال بدله الله من الخوف
امنا استبدال تبدل عوض کردن این بآن قوله تعم ومن یتبدل الکفر بالایمان مبادله تبادل باهم معاوضه کردن ابدال قوم من
بذل — الصالحین لا یخلوا الدنیا منهم اذا مات واحد بدل الله تعم مکانه باخر واحده بدیل بدل بذل دادن ع ع ف آمن ۲ ودر باختن مبذله
برائل — بذلة بالکسر فیهما جامه ژنده یقال جاءنا فلان فی مباذله ای فی ثیاب بذلته امتذال تبذل در باختن ونگاه داشتن چیزی را برائل
برطل — بالضم موبهای گردن خروس برائله موبهای گردن در واکردن وی بوقت جنگ برطیل بالکسر سنگ دراز براطیل ج برطل بالضم
برغل — کلاه وقد یشدد اللام برغیل واحد البراغیل وهو البلاد التی بین الریف والبر مثل الانبار والقادسیة بزول دندان نیشتر
بزل — برآوردن شتر ع ع ف آض ۲ فهو بازل ذکرا کان او انثی وذلک فی السنة التاسعة والثامنة ایضاً بزل بزل بوازل ج بازل ایضاً دندان
بزول که برآید وبزلت الشراب بقبست اناه واستخرجته بجز بازلة شکستگی که خون از وی روان باشد تبزل ای تشقق ابزال
شکافتن غنچه وقولهم ما بقیت لهم بازلة کما یقال ما بقیت لهم ثاغیة ولا راغیة ای واحدة ویقال ما عنده بازلة ای لیس عنده شیء
من مال ولا ترک الله عنده بازلة ولم یعطهم بازلة ای شیئا امرذو بزل ای دوشته مبزل بالکسر آنچه شراب را بوی پالایند بزلت
بسل — الشراب ای صفیته بزلاء رای نیکو وفلان نهاض ببزلاء ای قوام بالامور العظام بسل حرام ابسال حرام کردن بسله بالضم
مرد شوم منکر بسالة دلیری نمودن ع ع بضمهما فهو باسل بسل ج مثل بازل وبزل مباسله حمله کردن در حرب تبسیل زشت روی و باقی
مانده شراب ابسال بهلاکت سپردن کسی را ومنه قوله تعم ان تبسل نفس بما کسبت قال ابوعبید ای ان تسلم استبسال خویشتن را
بصل — در حرب افکندن ودل نهادن بر آنکه کشته شود یا بکشد بسمله بسم الله گفتن بصل بفتحتین پیاز بصلة وفی المثل هو اکسی من بصل ما طل
بطل — ناچیز شدن حق وامیل ج کانهم جمعوا ابطیلا بطل بطول بطلان بضم او الثلثة مصدر منه ع ع ف آض ۲ ابطال متعد فیه ویقال ذهب
دمه بطلا هدر ابطل بالتحریک دلیر بطلة مونث بطول بطالة مصدر منه لازم ع ع بضمهما بطالة ایضاً بالفتح معطل وبی کار شدن
بعل — بطال نعت منه بعل جفت وشوهر بعولة ج ویقال للمرأة بعل وبعلة ایضاً ونام بت قوم الیاس ع ودرخت که از بیخ آب خورد
بی آنکه او را جوی بلند ورفی الحدیث ما شرب بعلا ففیه العشر وبعل الرجل ای صار بعلا ع ع بفتحهما ویقال من بعل هذه الناقة ای
صاحبها بعلبک نام شهری بعال مباعلة زناشوئی کردن وفی الحدیث ایام اکل وشرب وبعال والمرأة تباعل زوجها ای تلاعبه
بغل — وبعل الرجل بالکسر ای دهش وامراة بعلة بغل استر بغلة مونث بغال ج مبغولاء جمع الجمع بغال استربان تبغیل نوعی از
بقل — رفتار بقل تره وسبزی بقلة یکی وحزنه مبقلة تره زار وهی الکل نبات اخضرت له الارض فهو بقل بقول جمع بقل و رستن برآوردن
کودک ودندان شتر برآمدن ستور را ابقال سبز شدن شورگیاه یقال ابقل الرمث فهو باقل ولم یقولوا مبقل کما قالوا اورس فهو
وارس ولم یقولوا مورس وهو من النوادر وسبز شدن زمین بگیاه ابتقال چریدن ستور سبزه را ابتقل کلک باقلا بتشدید اللام
فتحا وباقلاء بالقصر وللمد معروف اذا شددت اللام قصرت وان خففت مددت باقلاة یکی وفی المثل وفی المثل اعیا من باقل وهو
بکل — اسم رجل من العرب اشتری ظبیا باحد عشر درهما فقیل له بکم اشتریته ففتح کفیه وفرق اصابعه واخرج لسانه یشیر بذلک الی احد عشر
فانفلت الظبی فصربوا به المثل من العی بیکله بکالة آرد وبیت با روغن سرشته بکل مصدر منه ع ع ف آض ۲ وآمیختن آرد و بیت
بلل — وآمیختن سخن تبکل سخن درهم آمیختن و بودن در دشنام فرو گرفتن کسی را وغنیمت گرفتن ویقال اظلت العنم بکیلة واحدة و عبیثة
واحدة اذا اختلط بعضها ببعض بکیل چیزی از همدان مبلة تری بلل ج ویقال ما آنلان ولم یاتنا بهلة ولا بلة قال ابن السکیت

باصيلهم اى باجمعهم واخذت الشئ باصيلته اى كله باصله ويقال ليس لهم اصل ولا فصل الاصل الحسب والفصل اللسان أصيل
شبانگاه ويقال قد اصلنا ونحن موصلون اى داخلون فى الاصيل وجمعه اصل واصال واصائل ويجمع على اصلان مثل بعير
وبعران ثم صغروا الجمع فقالوا اصيلان ثم ابدلوا من النون لاما فقالوا اصيلال ولا يقال لقيته اصيلالا بالتشديد ايضا اصالة
اصطبل
محكم وباصل شدن ع بعضهم امجد اصيل اى محكم وبا اصل اصلة بفتحتين نوعى از مار وفى الحديث فى ذكر الدجال كان راسه
اطل
اصلة والجمع اصل اصطبل بالكسر آخرجاى ستور والف اصلية لان الزيادة لا تلحق الرباعيات من اوائلها الا الاسماء الجارية على
افل
افعالها وهى من الخماسيات ابعد وقال ابو عمرو بحث وانه ليس من كلام العرب ابطل تهيگاه وكك الاطل بالسكون والحركة اى ا
اكل
ج واياطل جمع ايطل افول ناپديد شدن ع ف آض ن وك ٢ افل افائل شتران خرد افيل بچى افيلة مونث مافوق ابدال المافون
وهو الناقص العقل اكل خوردن ماكل كل ع ف آض ٢ اكلة بكبار خوردن تا سيرى اكلة بالضم لقمه وكرده يقال اكلت اكلة
واحدة اى لقمة او قرصة وهذا اكلة لك اى طعمة لك وفلان ذو اكل اى ذو حظ من الدنيا ورزق واكل بالضم والسكون ميوه نخل
وهرچه از او خورند ومنه قوله تعـ اكلها دائم وانقطع اكله اى مات ورجل ذو اكل اى ذو عقل ومال ورأى وثوب ذو اكل اذا كان
كثير الغزل صفيقا وقرطاس ذو اكل اكلة بالضم والكسر غيبت يقال انه لذو اكلة اذا كان يغتاب الناس كانه من قوله تعـ ايحب احدكم
ان ياكل لحم اخيه ميتا اكلة بالكسر خارش اكال ج يقال انى لاجد فى جسدى اكلة من الاكال اى حكة ونوعى از خوردن مثل الجلسة
والركبة يقال انه لحسن الاكلة وقولهم هم اكلة راس اى قليل يشبعهم راس واحد وموضع اكل ويقال اكلتنى واكلتنى ما لم آكل اى رميته
على وآكلت فلانا اذا امكنته منه ايكال خورانيدن ويقال اكلت النار الحطب واكلت النخل الزرع وسخن چينى كردن ميان مردم مواكلة
باهم خوردن يقال آكلته اى اطعمته واكلت معه فصار افعلت وفاعلت على صورة واحدة ولا يقال واكلته بالواو اكال مهتران قبيلة
ذو الاكال للاكال
ماكل ورزيدن ماكلة بالفتح والضم موضعى كه از وى خورده شود يقال اتخذت فلانا ماكلة ميكلة بالكسر تابه وجز آن كه در وى گوشت
بزند ويقال ما ذقت اكالا بالفتح اى طعاما اكولة گوسپند كه بجهة خوردن فربه كنند اكيلة خوردنى وخورده شده يقال هى اكيلة السبع
وانما دخلته الهاء وان كان بمعنى مفعول لغلبة الاسم عليه اكيل هم كاسه وخورنده اكال هوى بر آوردن شتر بجه در شكم وزحمت دادن
ان رحم مادر را بخارش ع ك آ ف ٢ نهى ناقة اكلة اكال بالضم اسم منه وخارش وخورده شدن دندان اكل بالتحريك اسم منه انكال
تاكل كك وفلان يتاكل من الغضب اى يحرق ويتوهج وفلان يستاكل الضعفاء اى ياخذ اموالهم ويقال ظل مالى يوكل ويشرب اى
هو الذى يبلغ بتعريبه ... الى ان يبلغ ... والتعم فى
الك
يرعى كيف يشاء واكل ماله وشربه اى اطعمه الناس وتاكل السيف اى توهج من الحدة اكل خورنده وسلطان اكلة خورده ماكول
حورده شده ورعيت الل ناليدن ع ف آ ك ٢ الل الليل مثله ودرخشيدن بحربه ع ف آض ٢ الل ايضا جمع الة وهى الحربة الا
ابيض ج ودرخشن وتابان شدن وشتافتن فرس مثل اى سريع اليل ناله اليل الماء صوته الل السقاء بالكسر تغير ريح الل الت اسنانه
امل
اى فسدت ال بالكسر هو الله تعـ وايضا عهد وخويشى الال بالفتح نام كوهى در عرفات تاليل تيز كردن وستيخ كردن گوش امل
اول
بالتحريك اميد وبالفتح اميد داشتن ع ف آض ٢ تاميل كل مومل اسب هشتم رهان ويقال ما اطول املته بالكسر اى امله وهو
كالجلسة والركبة تامل انديشه ونظر كردن در چيزى اميل ريشه ريك كه بكميل عرض او باشد وموضعى تا ول تاول بيان كردن
ابنجه سخن بوى باز گردد آل بالمد اهل وعيال وپيروان ونمايش سراب آله دست افزار الات ج وچوب خيمه آلات ج وجنازه
وحالت يقال هو باله سوء ايالت سياست راندن ع ف آض ٢ يقال آل الامير رعيته وال فلان ماله اى ساسه واصلحه وتدالنا
واپل علينا وباز گشتن يقال طبخت الشراب فآل الى قدر كذا وكذا اى رجع وسطبر شدن عسل وقطران ال لغت منه ايل بالضم
ج وايضا الذكر من الاوعال ويقال هو الذى يسمى بالفارسية گوزن ايل بالكسر كك ايال نيكو كردن وسياست راندن اول
اهل
سند كره فى فصل وال اهل كسان وكسان سراى وجاى اهله كما اهلات اهال ج وقد جاء فى الشعر اهال مثل فرخ وافراخ
منزل اهل جاى باكسان اهاله جريش مسا اهل انكرجريش جز وخورد وفلان اهل لكذا ولا تقل مستاهل والعامة تقوله اهول زن
خواستن وبا اهل شدن ع ف آض وك ٢ ناهل كك قال الكسائى اهلت بالرجل اذا انست به وقولهم مرحبا واهلا اى اتيت سعة و
اهليه
اصبت اهلا فاستانس ولا تستوحش قال ابو زيد اهلك الله فى الجنة اى ادخلكها وزوجك فيها واهلك الله للخير اى جعلك اهلا له ايل
باول
نام جانى ايل نام خداى تعـ بعبرانى ياسريانى وقولهم جبرئيل وميكائيل انما هو كقولهم عبد الله وتيم الله فصل الباء بادلة
گوشت ميان بغل وبر پستان بادلج بابل نام جانى كه سحر وشراب را بوى نسبت كنند بتل بريدن وجدا كردن ع ف آض ٢
يقال طلقها بتة بتلة بتول هى العذراء المنقطعة عن الازواج ويقال هى المنقطعة الى الله تعـ عن الدنيا وهى لقب فاطمة بنت النبى صـ

تهالك على الفراش اى سقط واهتلكت القطاة خوف البازى اى رمت بنفسها فى المهالك هلوك زن بروى در فتنده بر مرد وبلاه
كار و لا يقال رجل هلوك هلك بالتحريك هرچه فرود افتد هلكة نيستى يقال هى الهلكة الهلكاء توكيد لها هالكى اهنگر ينسب
الى الهالك بن عمرو قال الكسائى يقال وقع فى وادى تهلك بضم التاء والهاء وكسر اللام مشددة وهو غير مصروف مثل تخيب معناها

تهوك / هوك

الباطل اتهاك جد كردن وستيهيدن تهتك كن تهوك متحير شدن وفى الحديث امتهوكون انتم كما تهوكت اليهود والنصارى
اى متحيرون انتم وهو ايضا مثل التهور وهو الوقوع فى الشئ بقلة مبالاة **باب اللام فصل الالف**

ابل

ابل بكسرتين وسكون ثانى شتر لا واحد لها من لفظها وهى مؤنثة لان اسماء الجموع التى لا واحد لها من لفظها اذا كانت لغير
الآدميين فالتانيث لها لازم واذا صغرتها ادخلتها الهاء فقلت ابيلة وغنيمة ابال ج ابلان وعنان اى قطيعان منها مابلة زمين
شتر ناك والنسبة اليها ابلى بفتح الباء استيحاشا التوالى الحركات ابل ابّل مثال قبّر اى مهملة فان كانت للقنية فهى ابل موبلة وان كانت
كثيرة فهى ابل اوابل ويقال جاءت ابلك ابابيل اى فرقا وكذا طير ابابيل قال وهكذا يجئ فى معنى التكثير وهو من الجمع الذى لا واحد له و
قال بعضهم واحده ابول مثل عجول وقال بعضهم ابيل قال ولم اجد العرب تعرف له واحدا ابول بسبزه وعلف بسنده كردن شتر
از آب ع ف آص ة وك ة ابل بغت منه ابال ج مثل كافر وكفار ابل بالفتح باز بودن از مجامعت ع ف آك ۲ تابل كذ وفى الحديث
لقد تابل آدم ع على ابنه المقتول كذا وكذا عاما لا يصيب حواء اباله بالفتح دانا شدن بكار شتر ع ك آف ۲ فهو ابل وابل بالمد
والقصر اى حاذق بمصلحة الابل وابل مثل افعل للتفضيل يقال فلان من ابل الناس اى اشدهم تانقا فى رعية الابل واعلمهم بها
رجل ابلى بفتح الباء اى صاحب الابل تابيل شتر كرد آوردن بجهة شير وبچه وابلت الابل اى قنيت فهى مابولة وفلان لا يأتبل اى لا
يثبت على الابل اذا ركبها وقيل اذا لم يقم عليها فيما يصلحها عن ابى عبيد ابلة بالتحريك ناگوارد وگرانى از طعام وفى الحديث كل مال
اديت زكوته فقد ذهبت ابلته واصله وبلة عن الوبال فابدل الواو بالالف لقولهم احد واصله وحد ابالة بالكسر بند هيزم و
فى المثل ضغث على ابالة اى بلية على اخرى كانت قبلها ولا يقال ايبالة لان الاسم اذا كانت على فعالة بالهاء لا يبدل من احد حرفى
تضعيفه ياء مثل صنارة ودنامة وانما يبدل اذا كان بلا هاء مثل دينار وقيراط وبعضهم يقول ابالة مخففا ابيل وبيلة ايضا مثله
ابلة بضمتين پاره خرما ونام شهرى ابيل زاهد ترسايان وكان يسمى عيسى ع ابيل الابيلين **اتلان** كام نزديك نهادن چنانكه

اتل / اثل

رفتار خشمگين باشد ع ف آك ۲ **اثل** شوركز اثلة يكى اثلات بالتحريك ج وقيل للاصل اثلة يقال فلان ينحت اثلتنا اذا
قال فى حسبه قبيحا تاثيل با اصل واستوار كردن يقال مجد مؤثل واثيل تاثل كرفتن اصل مال وفى الحديث فى الوصى لليتيم انه كان

اجل

ياكل من ماله غير متاثل مالا وجاه كندن اثال بالفتح بزرگى اثال بالضم اسم جبل ونام مردى **اجل** بفتحتين مهلت وبسكون اللام
ادرى مثل نعم قال الاخفش اجل احسن من نعم فى التصديق ونعم احسن منه فى الاستفهام فاذا قال سوف تذهب قلت اجل
وهو احسن من نعم واذا قال اتذهب قلت نعم وهو احسن منه اجل بسكون ثانى از بهر من اجلك از بهر تو بفتح الهمزة وكسرها اجل
ايضا بالكسر ماده گاو وحشى اجال ج وتاجلت البهام اى صارت اجالا اجلا ايضا درد كردن و درد گرفتن گردن از ناهموارى بالين
ع ع ك آف ۲ يقال اجل الرجل اذا نام على عنقه فاشتكاها تاجيل مهلت دادن وعلاج كردن درد كردن يقال بى اجل فاجلونى
اى داوونى اجل بالكسر مشدد الجيم فتح لغة فى ايل وهو الذكر من الاوعال ويقال هو الذى يسمى بالفارسية گوزن قال ابو عمرو
وبعض العرب يجعل الياء المشددة جيما وان كانت غير طرف اجل اجله انجمان وهرچه با مهلت باشد ضد عاجل وعاجله اجل
شور انگيختن ع ف آص ة وك ۲ اجل عليهم شرا اى جناه وهيجه عليهم ماجل كول اب مآجل ج وقد تاجل الماء وماء متاجل

ادل / ازل

واجيل اى مجتمع اجلى على فعلى موضعى **ادل** بالكسر درد كردن وشير خفته وترش شده يقال جاءنا بادلة ما تطاق حمضا اى من
حموضتها **ازل** تنگى وازل الرجل بازل اى صار فى ضيق وجدب ازل بالكسر دروغ يقال له ما فى جى ازل وكذب ازل بالفتح باز داشت
ع ف آك ۲ يقال ازلوا مالهم اذا حبسوه عن المرعى من خوف ماازل مضيق مثل مازق وتازل صدرى وتازق اى ضاق ازل
بفتحتين دير بينكى وهميشگى يقال هو ازلى ذكر بعض اهل العلم ان اصل هذه الكلمة قولهم للقديم لم يزل ثم نسب الى هذا فلم
يستقم الا باختصار فقالوا يزلى ثم ابدلت الياء الفا لانها اخف فقالوا ازلى كما يقال فى الرمح المنسوب الى ذى يزن ازنى

اسل

ونصل اثربى منسوب الى يثرب **اسل** بفتحتين درخت بلند با خار و نيزه وكل شوك طويل اسلة اللسان باريكى و تيزى زبان
ودش اسيل كشيده يقال هو اسيل الخد اسالة مصدر منه ع ع بضمهما ويقال هو على اسال ابيه مثل اسان اى على شبه

اصل

من ابيه وعلامات واخلاق ماسل نام ربكى **اصل** بيخ وبن ونژاد اصول ج اصل موصل استيصال از بيخ بركندن ويقال جاؤا

مخفف من مَلِك والملك مقصور من مالك او مليك ملوك املاك ج مملكة موضع كه در ملك او باشد ملكه اى ملكه قهرا مليك النحل
شاه زنبوران ويقال لنا عبيد مملكة ولم نكن عبيد قن قال الكسائى القن ان يكون مالك هو وابواه والمملكة بفتح اللام وضمها
ان يغلب عليهم فيستعبدهم وهم فى الاصل احرار وقن هو المشترى ويقال ما فى ملكه شئ بالفتح والكسر وما فى ملكته بفتحتين ايضا
اى لا يملك شيئا ويقال فلان حسن الملكة اذا كان حسن الصنع الى مماليكه وفى الحديث لا يدخل الجنة سيئ الملكة اذا كان سيئ الصنع
ويقال لا اذهبن فاما ملك واما ملك بضمها وبفتحها ايضا ملاك الامر بالفتح والكسر ما يقوم به ويقال القلب ملاك الجسد ملاك
مولى ملاكه دون الله اى لم يملكه الا الله تعم وماله ملاك بالفتح اى تماسك وما تمالك الناس ما تماسك ملكة الدابة بضمتين قوائمها
وهاديها ملك بفتحتين فرشته واحد وجمع قال الكسائى اصله مالك بتقديم الهمزة من الالوك وهى الرسالة ثم قلبت وقدمت اللام
فقيل ملاك ثم تركت همزته لكثرة الاستعمال فلما جمعوها ردوها اليه فقالوا ملائكة وملائك ويقال ايضا المأمال امرا اى يقوم به
الامر مالك الحزين نام مرغى از مرغان ابى مالك دومالك مالك بن زيد ومالك بن حنظلة **فصل النون** **نبكة** بشتهك نبك
نبك بالتحريك ج نباك تلهاى خرد مكان نابك مرتفع نوابك ج **نزك** بالكسر نيزه سوسمار بيزك نيزه كوتاه نيازك ج نزكه اى طعنه نتك
وكلنا ذا نزعه وطعن فيه بالقول ع ف آك ٢ رجل نزاك اى عياب **نسكت** الشئ غسلته بالماء وطهرته فهو منسوك نسك بالضم نسك
عبادت كردن ع ف آض ٢ ناسك اى عابد نسك ونسك اى تعبد نساكه پارسا شدن ع بضمها نسيكه قربانى نسك بضمتين
ونسائك ج منسك بالفتح والكسر قربانجاى **نوك** بالضم كولى نواكة اى حماقة ع ك آ ف ٢ انوك نعت منه مستوك مثله وقوم نوك
نوكى ونوك وانوكته اى وجدته انوك وقالوا ما انوكه ولم يقولوا انوك به **نهك** جامه پوشيدن تا كهنه شود ع بفتحها يقال نهكت نهك
الثوب اى لبسته حتى خلق ومبالغه كردن در خوردن طعام يقال انهك من هذا الطعام وانهك عرضه اى بالغ فى شتمه ونهكته الحمى
اى جهدته واضنته ونهكته الحمى بالكسر تنهكه نهكا ونهكة لغة فيه وقد نهك اى دنف وضنى فهو منهوك يقال بانت عليه نهكة المرض
ونهكه السلطان عقوبة ينهكه نهكا ونهكة اى بالغ فى عقوبته وفى الحديث انهكوا الاعقاب اولتنهكنها النار اى بالغوا فى غسلها
وتنظيفها فى الوضوء وكذلك يقال فى الحث على القتال انهكوا وجوه القوم يعنى اجهدوهم اى ابلغوا جهدهم ورجل نهيك اى شجاع
وسيف نهيك اى قاطع والنهيك الاسد نهاكه بالفتح دلير شدن ع بضمها انتهاك الحرمة تناولها بما لا يحل **نيك** جماع كردن رجل نيك
نائك نعت منه ونياك للمبالغة وفى المثل من ينك العير ينك نياكا **فصل الواو** **ودك** بالتحريك چربش گوشت دجاجة وديكة ودك
اى سمينة ويقال ما ادرى اى اودك هو اى الناس هو ودكاء ريك توده باجائى **ورك** برسوى ران وهى مؤنثة وقد يخفف ورك
مثل فخذ وفخذ وورك بر پهلو خفتن ع ف آك ٢ تورك على اليمنى اى وضع الورك فى الصلوة على الرجل اليمنى ومنه الحديث انه
نهى ان يسجد الرجل متوركا وتورك على الدابة اى ثنى رجله ووضع احدى وركيه فى السرج وكذلك التوريك وتوركت المرأة الصبى اذا
حملته على وركها وركت الجبل اى جاوزته ووركته وركا اى جعلته حيال وركى ويقال وركوا اى عدلوا وورك فلان ذنبه على غيره
اى قرفه به وانه لمتورك فى هذا الامر ليس له ذنب فيه ويقال فعل موركه ومورك نعل بيرون يعنى نعل موزه قال ابو عبيد
المورك والموركة الموضع الذى يثنى الراكب رجله عليه قدام واسطة الرحل اذا مل من الركوب وراك بالكسر الشير بلين رحل ع **وشك** وشكت
شنا فتن ع بضمها يقال وشك ذا خروجا بالضم يوشك اى سرع وعجبت من وشك ذلك الامر ووشكان ذلك الامر ويضم فيهما وشك
اى من سرعته ووشكان ذا خروجا اى عجلان وشك البين سرعة الفراق خرج وشيكا وامرأة وشيك اى سريع ايشاك شتافتن ومنه
قولهم يوشك ان يكون كذا والعامة تقول يوشك ان يكون بالفتح وهو لغة رديه مواشك مستعجل اى مسارع هذا يقال بهذا اللفظ وعك
ولا يقال منه واشك **الوعك** تب زده بت وقد وعكته الحمى فهو موعوك ايعاك غلطانيدن صلت صيد را در خاك واستوعى گرديدن
باب خوردن وعكة اسم منه وسخت افتادن درد و بدن وروفتن وكارزار دليران چنانكه درهم او بزند **وكوك** بدرول وتوسند وكك
فصل الهاء **هتك** پرده دريدن ع ف اك ٢ انهتاك لازم منه وهتك الاستار شدد للمبالغة هتكه بالضم پوره ودريدن كى هتك
تهتك رسوا شدن هنا وكه هندوان انهكاك كشاده شدن پيوندهاى تن وقت ولادت ويقال هك فلانا النبيذ اى بلغ هنك
منه يعنى در يافت او را فاهتك اى سكر هك فرود دريدن چاه وزدن بشمشير ع ف آض ٢ **هلاك** هلوك مهلكة تلث لغات هلكه هكك
نيست شدن قوله تعم ولا تلقوا بايديكم الى التهلكة هلك بالضم نيستى اهلاك استهلاك هلاك كردن مهلكة بكسر اللام وفتحها ايا هلك
هلك متعد منه مثل اهلك هالك نعت منه متعد ولازم هلكى هلاك ج وفى المثل فلان هالك فى الهوالك شاذ كما ذكرنا فى
الفوارس وقولهم افعل كذا اما هلكت هلك با بضم الهاء واللام غير مصروف اى على كل حال كما يقال افعل هذا ولو حربت الدنيا

بناكر

از کرو بیرون آوردن انفکاک از هم جدا شدن و آزاد شدن یقال انفکت رقبة فلان من الرق وما انفک فلان قائما ای ما زال و
انفکت قدمه او اصبعه ای انفرجت وزالت فکه کولی وسستی وکول شدن ع ک آف ۲ وستارکان کرد آمده سپس سماک رامح وقال
الاصمعی بینها الصبیان قصعة المساکین وهو فاک نائک ای احمق وفلان یتفکک اذا لم یکن به تماسک من حمق افک کشاده پیوند
کتف از ضعف وسستی فکک مصدر منه وایض انفساخ القدم وقال الاصمعی انما هو الفک من قولک فکه یفکه فکا فاظهر التضعیف
فلك ضرورة فلکه چرخه ریسمان وپارهٔ زمین کرد وریگ توده کرد فلک ج تفلیک کرد شدن پستان دختر تفلک کذالک ودهان
بند ساختن از موی وپشم شتر بچه را تا شیر نخورد فلک کشتی واحد وجمع ومونث ومذکر یکسان قوله تع فی الفلك المشحون
جاء به مذکرا وواحدا وقوله تع والفلك تجری فی البحر مونثا وقوله تع حتی اذا کنتم فی الفلك وجرین بهم جمعا فکانه یذهب بها
اذا کانت واحدة الی المرکب فیذکر والی السفینة فیؤنث وعند سیبویه فلك جمع تکسیر لفلك الذی هو واحد ولیس مثل الجنب
الذی هو واحد وجمع لان فعلا وفعلا یشترکان فی الشیء مثل العرب والعرب والعجم والعجم وجاز ان یجمع فعل علی فعل مثل اسد
واسد فلم یمنع ان یجمع فعل بالضم والتسکین ایض علی فعل فلك بالتحریك چرخ وکردون وسپهر افلاك ج ویجوز ان یجمع علی فلك
مثل اسد واسد وخشب وخشب نیلکون بردی فنك ستیهیدن صلته بفیغ ع ف آض ۲ ومقیم بودن وپیوسته
فنك خوردن طعام وفنك فی الطعام بالکسر فنوکا لغة فیه فنك بفتحتین دله فنیك کرانه زنخ افنیك مثله وفی الحدیث اذا توضات فلا تنس
كعك الفنیکین یعنی جانبی العنفقة من عن یمین وشمال وهما المغفلة فصل الکاف کرکی بالضم کلنك کراکی ج كعك کاك
لبك فصل اللام لبك امیختن کار ع ف آض ۲ امر لبك ای مختلط وامیختن پیت با انکبین وجز ان الثبالة در امیخته شدن کار
لحك لبیکة من غنم وهو مثل البکیکة لبکة بالتحریك پارهٔ از ثرید یقال ما ذقت عنده عبکة ولا لبکة لحك درآوردن چیزی در چیزی
وچسبیدن بهم ع بفتحها یقال لوهك فقار ظهره ای دخل بعضها فی بعض وشیء ملاحك ای متداخل ملاحکة ناقة استوار خلق
لك لحکة مثال همزه کرمکی کبود دم دراز مانند کربشه لك زدن ع ف آض ۲ مثل صك وچیزی که بوی رنگ سرخ کنند لك
لمك بالضم دردان التکاك انبوهی کردن لکیك پرکوشت لکاك ج جمل لکالك ای ضخم ما ذقت لماکا ای شیئا کما یقال ما ذقت لماجا
لوك وتلمك عندنا بلماك ای تلمج بلماج تلمك ای تلمظ وتلمك البعیر اذا لوی لحییه لوك خاییدن ع ف آض ۲ وفلان یلوك اعراض
الناس ای یقع فیهم یقال الکنی الی فلان ای کن رسولی الیه وتحمل رسالتی واکثرها من هذا اللفظ فی اشعارهم وقیاسه ان یقال الاکه
متك محك بلیکه الالوکة وهذا وان کان من الالوك فی المعنی وهو الرسالة فلیس منه فی اللفظ فصل المیم متك باقی ماندهٔ ختنه زن
وزما ورد و ترنج متکاء زن ختنه نا کرده محك ستیهیدن ع بفتحها رجل محك وماحل بمعنی ماحکة ای ملاجة تماحل کلنا مسك
مسك چنك در زدن تمسك استمساك امتساك مثل صلته بالباء تمسیك کذ وقری ولا تمسکوا بعصم الکوافر وامسکت عن الکلام سکت
تماسك خوبشتن داشتن مسیك مرد بخیل مسك بضمتین کذ ویقال فیه امساك ومساك ومساکة ای بخل مساك ایض جای که اب
ایستد وروی مسکه بالضم بقیه از هر چیز ومن الابار الصلبة التی لا تحتاج الی طی مسك بالکسر مشك وهو فارسی معرب وکانت العرب
تسمیه المشموم وثوب ممسك مصبوغ به مسك بالفتح پوست مسك بالتحریك دستبانه از عاج مسکة بفتحتین یکی رجل مسکة
معك مثال همزه بخیل ویقال هو الذی لا یعلق بشیء فیتخلص منه والجمع مسك معك ای مطل رجل معك ای مطول وماعك ماطل
مك ومالیدن ع بفتحها معکت الادیم ای دلکته وتمعکت الدابة تمرغت ومعکتها انا تمعیکا ویقال وقع فی معکوکاء ای فی شر مك
مکیدن رجل مکان ای مصاص وملجان وهو الذی یرضع الغنم من لومه ولا یحلب مکك مغز استخوان بیرون آوردن مکاکة بالضم
مغز استخوان وفی الحدیث لا تمککوا علی غرمائکم ای لا تستقصوا امتکاك همه تمام شیر پستان را مکیدن کرهٔ مکه معروف مکوك
پیمانه وهو ثلث کیلجات وکیلجة منا وسبعة اثمان منا والمنا رطلان والرطل اثنا عشر اوقیة والاوقیة استار وثلث استار والاستار
اربعة مثاقیل ونصف والمثقال درهم وثلثة اسباع درهم والدرهم ستة دوانیق والدانق قیراطان والقیراط طسوجان والطسوج
ملك حبتان والحبة سدس ثمن درهم وهو جزء من ثمانیة واربعین جزءا من درهم مکاکیك ج ملك بالکسر معروف وملك کردن ع ف
آض ۲ ومیانه راه ملك بالفتح خمیر کردن سخت وهذا الشیء ملك یمینی وملك یمینی والفتح افصح وملکت المرأة تزوجتها مملوك بنده
تملیك ملك کردانیدن چیزی کسی را فهو مملك ومال مملك وخشك کردانیدن وسخت کردن جو برا با ثاب یقال منه ملك النعجة
املاك خمیر سخت کردن وزن دادن یقال جئنا من املاك فلان ولا یقال من ملاك فلان ملکوت من الملك کالرهبوت من الرهبة
یقال له ملکوت العراق وملکوة العراق ایض مثل الترقوة ملك بالضم والتخفیف پادشاهی فهو ملك وملك وملیك کان الملك

صوك ضمیکن ای لزج ضمکمک نوی واضاک اللبن بالهمز ای خثر جدا حتی یصیر کالجبن واضماک الرجل ای غضب لقیته اول صوک
صیک صوک و بوک ای اول شیء بوی خوش کرفتن جامه واندام وجز آن عع ف اص ۲ صلته بالبا صیك کلك عع ن اک ۲ یقال صاک
ضبرک ضحک الطیب بجلده **فصل الضاد** ضبرک بالکسر ضبارک بالضم مرد درشت ضخم ضبارک بالفتح ج **ضحك** بکسرتین وسکون ثانی بفتحک
ف اک ۲ وسکونه اربع لغات خندیدن عع ک اف ۲ ضحکه بکار خنده متعد بالبا ومن تضاحك استضحاک بمعنی اضحاک
خندانیدن رجل ضحکة مثال همزه بسیار خنده وضحکه بالسکون انکه بروی خندند اضحوکه انچه از وی خنده اید امراة مضحاک
ضرک بالکسر زن بسیار خنده ضاحك دندان که در خنده پیدا شود ضحوك بالفتح راه فراخ ضحك بالسکون شکوفه و ضحك
ضکضک العجب ای صوت **ضریك** نابینا و درویش ضرائك ج **ضكضك** نوعی از رفتار که از سبکی کویند رجل ضکضاک ای
ضمک ضنک قصیر وامراة ضکضاکة ای مکتنزة اللحم **ضمكاك** سبز شدن زمین به نبات **ضنك** تنك ضناك بالفتح زن الکنده کوشت ضناك
عبک عتک بالضم زکام ضنوك مزکوم **فصل العين** یقال ما ذقت **عبكة** ولا لبکة فالعبکة مثل الحبکة وهی الحبة من السویق و اللبکة
قطعة ثرید وما فی النحی عبکة ای شیء من السمن یقال عبقه ومنه قولهم ما ابالیه عبکه **عتك** به الطیب ای لزق به وعتك البول علی
فخذ الناقة ای یبس عع ف اک ۲ عاتکة کان در برینه سرخ ونام زنی قال النبی ع انا ابن العواتك من سلیم یعنی جداته وهن تسع عواتك
عاتکه بنت هلال ام عبد هاشم وعاتکه بنت مرة بن هلال ام هاشم وعاتکه بنت الاوقص بن مرة بن هلال ام وهب بن عبد مناف
عرك بن زهرة جدة رسول الله صلعم من قبل امه امنة بنت وهب وسایر العواتك امهات النبی من غیر بنی سلیم عتیك قبیله از عرب عتکی
منسوب الیها **عرك** مالیدن عع ف اص ۲ وکوشمالی دادن ویقال عرکت السنام اذا لمسته تنظر ابه طرق ام لا معارکه کارزار
کردن معترك معرکه معرك حرب جای معرکه بضم الراء کلنا عراك ابوهی معرکه یقال اوردا بله العراك اذا اوردها جمیعا الماء ونصب
المصادر ای اوردها عراکا ثم ادخل علیه الالف واللام کما قالوا مررت بهم الجماء الغفیر والحمد لله فیمن نصب ولم یغیر الالف واللام المصدر
عن حاله عریکه طبیعت فلان لین العریکه ای سلس ولانت عریکته ای انکسرت نخوته عروك بالفتح من النوق مثل الشکول نا معروك
وارض معروکه ای مزدحم علیه والتی عرکها السنام حتی اجذبت عروك بالضم حایض شدن عرك بالتحریك ماهی کیران بانان واوز ویکسر
الراء مثله عرکی یکی مثل عرب وعربی رجل عرك ای صریع وقوم عرکون ای اشداء صراع ویقال لقیته عرکه بالسکون ای مرة وعرکات مرات
عسک عفک عکک عرکرکه زن با کوشت عرکرك شتر قوی درشت **عسك** چسبیدن ولازم شدن عع ک اف ۲ **عفك** عفك کول عفك باز ماندن
از حاجت ومماطلت کردن حق کسی را ابل معکوکه ای محبوسة علکت الحدیث دوباره کفتن خواستم معنی را عکة بالضم خنور مسکه
عکك عکاك ج ودیك توده کرم وعکة العشار لون یعلو النوق عند لقاحها واعکت الناقة اذا ابتدلت لونا غیر لونها عکة عکیك
عکیك عکاك تیزی کرما یوم عك عکیك شدید الحر وعك یومنا یعك ای حمی ورجل عك ای صلب شدید وعکه بالسوط ای
ضربه فرس معلك اسب تاز بانه خوار عك بالفتح دایم شدن وکرم شدن تب وعك بن عدنان نام مردی ویقال انه رد فلان ازوة علك
علك ولد وازوة علك ومواز بسیل طرفی ازاره وبضم ستاره عکه نام شهری ویقال هذا ارض عکة وارض عکة نضاف ولا تضاف ای
حارة عکوك مرد کوتاه درشت وهو نعلع بکر بالعین ولیس من المضاعف وجای درشت سخت **علك** بالکسر معروف وبالفتح
خاییدن علك وا اسب لکام را عع ف اص ۲ شیء علك ای لزج عولك رك رحم عوالك ج ورك پنهان در کوشت فرج اسب
عنک وحز وکوسبند اعلنکك الشعر ای احلنکك واجتمع **عنك** خفتن شتر وسطبر شدن وی عع ف اص ۲ عانك ریك توده بسته
سخت شده وسرخ دم عانك خون سرخ اعتناك غبرید شتن برریك فسرده عنك بالکسر سرایك احزشب ودر معنك کلیدان
فتك **فصل الفاء** **فتك** ثلث لغات ناکاه کرفتن وناکاه کشتن عع ف اص ۲ وک ۲ فاتك دلیر فتاك ج وفی الحدیث قید الایمان
فدك الفتك لا یفتك مومن **فدك** بفتحتین نام دهی از خیبر ابو فدیك نام مردی **فرك** مالیدن جامه وخوشه وستیش عع ف اص
فرك افراك وقت مالیدن شدن خوشه را ویقال للنبت اول ما یطلع نجم ثم فرخ وقصب ثم اعصف ثم سنبل ثم احب والب ثم اسفی
ثم افرك ثم احصد فرك بالکسر دشمن داشتن زن شوی را عع ک اف ۲ مراة فروك وفارك نعت منه وفرکها زوجها ایضا ولم یسمع
هذا الحرف غیر الزوجین رجل مفرك مردی که زنان او را دشمن دارند انفراك سست شدن منکب فرك بالتحریك سستی بن کوش
فسك فکك عع ک اف ۲ یقال اذن فرکا وفرکه **فرسك** بکسرتین نوعی از شفتالو **فك** جدا کردن دو چیز بهم در شده از یکدیکر وخلاص
کردن وکل التفکیك ودارو در دهان کردن کودك را واز کو بیرون اوردن کروهی را وازاد کردن بنده را عع ف اص ۲ ویکی از
دو زنخ یقال مقتل الرجل بین فکیه شیخ فاك پیر فرتود فکاك الرهن بالفتح والکسر انچه کرو را بوی بیرون ارند افکاك کروی را

بالمثلثة ق

وكل شرقاء تلد يعني السكاء السكي لا اذن لها والشرقاء التي لها اذن مشقوقة استكاك كر شدن وتنك شدن سوراخ كوش وانبوه
شدن كياه سِكة بالكسر آهن آماج ورسته خرما بنان نشانده ومنه قولهم خير المال مهرة مأمورة او سكة مأبورة قال ومعنى هذا
الكلام خير المال نتاج او زرع وكوچه خرد ونعره دم ودينار سلك بالضم چاه تنك وسوراخ كژدم ونوعى از بوى خوش سكاك
وسكاكه هواى ميان زمين وآسمان يقال والله لاجده ولو نزوت في السكاك اى فيما بين السماء والارض سكاسك پدر قبيله
سلك از يمن سكسكى منسوب اليه سِلاك بالكسر رشته وبالفتح دركشيدن چيزى در چيزى عم ف اص ٢ انسلاك لازم فيه اسلاك
دركشيدن سلك بالضم وفتح ثانى بچه كبك بچه سلكه مونثه سلكان ج مثل صرد وصردان سليك نام مردى وطعنة سلكى اى
مستقيمة تلقاء وجهه وفي المثل سلكى وليست بمخلوجة اى مستقيمه لا بمعوجة سمك برداشتن وسقف خانه عم ف
سمك اص ٢ يقال سمك الله السماء سمكا سموك بلند شدن يقال سنام سامك اى عال مرتفع مسموكات اسمانها ويقال اسمك في الديم
اى اصعد في الدرجه سماك چوب دو شاخه كه خرگاه را بوى راست كنند سماكان دو ستاره سماك اعزل وسماك رامح سمك
بالتحريك ماهى سمكة يكى سماك سموك ج سميكة ماهى ريزه كه خشك كنند آن را سهك سهوك باد سخت مثل سهج و
سهك سهوج يقال سهكت الريح الارض اذا اطارت ترابها وذلك التراب سهيك مسهك ممر الريح سهوك سبك رفتن ستور
عم ف اص ٢ فرس مِسهك بالكسر سريع الجرى وبودن عم بفتحهما سهك بالتحريك بوى ماهى وزنك آهن يقال يدى
من السمك ومن صدأ الحديد سهكة كما يقال يدى من اللبن وضرة ومن اللحم غمرة ويقال بعينه ساهك اى رمد وحكة و
سهوكة فتسهوك اى ادبر وهلك سواك چوب دندان مال مسواك مثله سوك جمع سواك مثل كتب وكتاب ويقال سوك
فاه واستاك وتسوك ولم يذكر الفم فيهما وجاءت الابل تساوك اى تمايل من الضعف في مشيها فصل الشين شبك
شبك درآميختن وبيكديكر درآوردن چيزى ومنه تشبيك الاصابع شباك واحدة الشبابيك وهي المشبكة من الحديد درج مشبكة
وبينهما شبكة نسب اى قرابة شبكة بالتحريك دام شباك ج ومنه سميت الآبار شباكا اذا كثرت في الارض وتقاربت واشتبك
شرك الظلام اى اختلط شريك انباز شركاء ج اشراك كما مثل شريف وشرفاء واشراف شريكة مونث شرائك ج مشاركة
انبازى كردن اشتراك تشارك كذلك ويقال رايت فلانا مشتركا اذا كان يحدث بنفسه كالمهموم ويقال شركته بالكسر في البيع
والميراث شركة بالفتح شركة والاسم الشرك وهو الكفر ايضا اشراك ج يقال اشرك بالله فهو مشرك ومشركى وقوله تعالى واشركه في
امرى اى اجعله شريكي فيه شراك بالكسر بند نعل از دوال شرك اشرك ج واشركت نعلى اى جعلت لها شراكا وشركتها كذلك
شرك بالتحريك دام شركة وايضا شاه راه وميانه راه وقولهم الكلاء في بنى فلان شرك بضمتين اى طرائق عن ابى نصر الواحد شراك
ويقال لطمه لطما شركيا ص آف ٢ اى سريعا متتابعا شك كمانه خلاف اليقين يقال شككت في كذا وتشككت فيه وشككني
شك فيه فلان ولنكيدن ستور وبر چسبيدن شك براى لزق عم ف اص ٢ شكوك بالفتح ناقه بسيار موى كه لاغرى وفربهى وى پيدا
نباشد شكة بالكسر سلاح وچوب كه دسته تير را بوى فراز كنند ويقال رجل شاك السلاح وشاك في السلاح والشاك السلاح
شوك مرد با سلاح تمام وقوم شكاك في الحديد ويقال شككته بالرمح اى خرقته وانتظمته شكيكه گروهى از مردم شكائك ج شوكه خار
وتيزى وقوت شوك ج وايضا قوت وتيزى نمودن يقال شاك الرجل يشاك شوكا مثل خاف يخاف فهو شائك السلاح وشاكى
السلاح ايضا مقلوب منه وپيدا آمدن پستان دختر يقال شاك ثدى الجارية ودندان شتر بر آمدن شتر را يقال شاك نابا البعير
اى طلعتا نابا بر شجر شائك درخت خرمانا كه شجرة شاكة بسيار خار وشوك بخار در رفتن وخار در آمدن متعدى لازم عم ف اص ٢ شاكه
بخارستان درافتادن كسى عم ك آف ٢ يقال شكت الرجل اى دخلت في جسده شوكة وشاكتني الشوكة اى دخلت في جسدى وقد شكت
شاكة وشيكه اى وقعت فيها تشويك پستان دختر بر آمدن ودندان شتر وموى بر آمدن بعد از ستردن وسبز بر شدن نجوزه و
ماستان وخار بر سر ديوار نهادن بردة شوكاء برد درشت بافته اشواك بسيار خار شدن درخت ارض مشوكة شجرة مشوكة نعت
صاك منه شوكة العقرب نيش كژدم شوكة الحائك كرنده بافندكه بدو جامه بوى هموار كنند وهي الصيصة ايضا فصل الصاد صاك
بالتحريك بوى خوى زدن از مردم عم ك آف ٢ صعلوك بالضم درويش صعاليك العرب ذؤبانها تصعلك درويشى وتصعلكت
صعلك الابل اى طرحت اوبارها صك كوفتن وزدن ومنه قوله تعالى فصكت وجهها ودر فراز كردن عم ف اص ٢ ورجل اصك صكاك
صكك صكوك ج رجل اصك ظليم اصك انكه زانوى بر هم زند جمل مصك وحمار مصك اى قوى شديد مصكه مونث منه صكة سخت گرما
صمك ميان روز يقال لقيته صكة عمى وعمى اسم رجل ويقال تصغير اعمى مرخما صمكوك صمكيك مرد درشت خوى جانى لبن صمكوك

دَكَّة لغة فى دعقه وهى جماعة من الابل **دكّ** كوفتن وريزه كردن وهموار كردن ع ف آص ن قوله تع فدكتا دكّة واحدة ارض دكّ زمين كوفته وهموار كرده دكوك ج وقوله تع جعله دكّا يحتمل ان يكون مصدرا اى دكه او اراد جعله ذا دكّ وقد قرئ بالمد اى جعله دكاء محذوف لان الجبل مذكر جبل دكوك اى دكته الحمى ودككت الركى اى دفنته بالتراب وتدكدكت الجبال اى صارت دكاوات وهى روابى من طين واحدتها دكاء ناقة دكاء لا سنام لها والجمع دكّ بالضم ودكاوات مثل حمر وحمراوات دكّ بالضم كوه نرم دككة ج مثل جحر وحجرة فرس اندك اذا كان متداني عرض الظهر رجل دكّ رجل مدكّ بالكسر اى قوى الوطئ للارض وامة مدكة قوية على العمل دكداك ريك برزمين چسبيده وفى الحديث انه صلى الله عليه وآله وسلم سأل جرير بن عبد الله عن منزله فقال سهل ودكداك وسلم واراك دكادك دكاديك ج حول دكيك اى تام دكر بالفتح دكان بالضم دكانچه كه بربنى نشيند

دلك ماليدن بدست ع ف آص ن دلوك بركشتن آفتاب ع ف آص ن قوله تع اقم الصلوة لدلوك الشمس ويقال دلوكها غروبها مدالكة مماطله دلوك بالفتح بوى خوش كه بجود دلّال اند دليك خالتكر با وبجته باشد وطعام از خرما ومسكه تدلّك خويشتن ماليدن بوقت شستن اندام وفرس مدلوك الحجبة اذا لم يكن لحجبته اشراف **دلعك** مثل دلعس وهى الناقة الضخمة مع استرخاء ونهاد **دموك** بالفتح چرخ دلو سبك كه وهر چه تيزرو باشد دمك بشتاب دويدن خرگوش ع ف آص ن رحى دموك آسياى زود امر كننده دموك ايضا اسپ دموك بالضم تابان شدن ع ف آص ن ويقال اصابتهم دامكة من دوامك الدهر اى داهية من دواهيه مدمك بالكسر چوب نان بازكن يعنى تغروج وهى المطملة ايضا مدماك نو الساف من البناء دمكمك سخت رحى دمكمك اى شديد الطحن بصل مكمك اى املس مدور ويقول منه دملكت الشئ فتدملك وحافر مدملك مثل مدملق ومدملج دملوك بالضم الحجر المدور **دوك** مداك ماليدن وسائيدن دارو وبوى خوش ع ف آص ن مداك ايضا سنك صلاية مدوك بالكسر سنگ بوى سای وبات القوم بدوكون دوكا اى باتوا فى اختلاط ودوران ووقعوا فى دوكة بالفتح ودوكة بالضم اى خصومة وشر ع ف آص ن وتداوك القوم اى تضايقوا فى حرب وشر **دهك** دست آس كردن وشكستن ع بفتحتيهما دهك بضمتين ج دهوك بالفتح **ديك** بالكسر خروس ديكه ديوك ج

فصل الراء **ربك** در آميختن چيزى را ع ف آص ن يقال ربكت الشئ فارتبك اى خلطته فاختلط وارتبك الرجل فى الامر اى نشب فيه ولم يكد يتخلص منه ربك ايضا اصلاح الثريد ربيكه طعاميكه از خرما ومسكه وماست سازند وفى المثل عرثان فاربكوا له **رتك** رتكان بالتحريك بويه دويدن شتر ولا يقال هذا الا للبعير خاصة ع ف آص ن ارتاك متعدى **ركك** دست را باكردن بهم غل كردن وگناه را بر كردن كسى لازم كردن وحمرى برجزوى از چيزى افكندن ع ف آص ن يقال ركككت الشئ بعضه على بعض اى طرحته ركّ بالكسر باران نرم ريزه ركاك ج يقال اركت السماء اى جاءت بالركّ وارکت الارض مجهولا وركّ الشئ اى رق وضعف ركيك اى ضعيف واستركه اى استضعفه وفى الحديث انه م لعن الركاكة وهو الذى لا يغار على اهله ركك بالتحريك نام ابى ركّ ايضا مثله وسكران مرتكّ اذا لم يبين كلامه ركراكة زن كلان سرين ورانها وفى المثل سمحة الركى على فعلى هو الذى يذوب سريعا يضرب لمن لا يغنيك فى الحاجات وسقاء مركوك قد عولج واصلح **رموك** اقامت كردن بجاى ع ف آص ن ارماك مقيم كردن وبكوى را رمكه بالتحريك ماده پان بردون رماك ج رمكان ارماك رامك بفتح الميم وكسرها شئ اسود يخلط بالمسك رمكه بالضم نوعى از رنگهاى شتر جمل ارمك وناقة رمكاء ارمكاك بدان رنگ شدن شتر برموك بالياء موضع ومنه يوم اليرموك يقال مر فلان يترهوك كان يموج فى مشيته

فصل الزاء **زحك** بعيره مانده شد شترا وع بفتحتيهما وازحك الرجل اذا اعيت دابته **ازعكى** كوتاه بالاى ناكس زعكوك بالضم كك وايضا شتر فربه زعاكك زعاكيك ج مشى زكيك اى مقرمط رفتار تنك تنك يقال زكت الدراجة كما يقال زافت الحمامة والزك المهزول رجل وكاركه مرد زشت روى خوار زمكه دمغزه جانور پرنده **زونك** بفتحتين مشدد كوتاه بالاى زشت روى زونزك كك

فصل السين **سبك** كداختن زر ونقره ع ف آص ن سبيكه پاره نقره كداخته سبائك ج سبنك بيش بيم ستوه سنابك ج وفى الحديث تخرجكم الروم منها كفرا كفرا الى سنبك من الارض قيل وما ذاك قال حسمى جذام والسنبك من الارض قطعة منها بالسبنك فى غلظته وقلة خيره **اسحنكك** الليل تاريك وسياه شدن شب شده ون وموى شعر مسحنكك شديد السواد **سدك** به بالكسر اى لزمه **سفك** ريختن خون ع ف آص ن سفاك بسيار خونريز والسفاح اى القادر على الكلام **سكك** بند آهن ومسمار سكى مثله سكاك ج وزره تنك حلقه وميخ دوز كردن در باهن وازبن بر كندن گوش ودفتن شكم ع ف آص ن سكك بفتحتين خردى گوش اذن سكاء نعت منه يقال كل سكاء بيض

دكك
دلك
دلعك
دمك
دملك
دوك
دهك
ديك
ربك
رتك
ركك
رمك
زحك
زعك
زكك
زنك
سبك
سحك
سدك
سفك
سكك

نسنتی مثل الاحباك محبوك ستور اسپ را اندام حبكه بالتحريك مثل صبكه پوست كوله كرده حبركی كنه حبركاة للنابيت ودابة
الرجل الغليظ الطويل الظهر القصير الرجلين فيقال حبركي وتصغيره حبيرك لان الالف المقصورة تحذف في التصغير اذا كان خامسا
سواء كانت للتانيث اولا تقول في قرقرى قريقر وفي جحجبى جحيجب وفي حولايا حويلي وتثبت الالف فيه اذا كانت ممدودة حتك حتك
حتكان شتاب دويدن وكام خرد نهادن ويقال لا ادري على اي وجه حتكوا ونما قالوا عتكوا حونك حوتكي كوتاه لاغر حوانك
شترمرغ بچكان حركه بفتحتين جنبش وهو ضد السكون تحريك جنبانيدن تحرك جنبيدن يقال ما احسن به حراك بالفتح حرك
اي حركة محراك انتنور وغلام حرك خفيف ذكي حارك سر كتف اسب حرك حارك زدن اسب را عع ف آص ٢ حركه سرين مثل
حرقفة حراكلنج حراكيك كلك احتراك بالزاء المعجمة جامه بخود در كشيدن عع ف آك ٢ ويقال حزكته اخزكه بالحبل بالكسر لغة حزك
في حزقته اي شددته حسك بالتحريك خار مغيلان حسكه يكي وايضا از آهن سازند چون خار مغيلان وبر راه لشكر خصم اندازند حسك
وكينه ور شدن عع ك آف ٢ يقال في صدره على حسكة وحساكة اي عداوة وضغن حسيكه ايضا خار پشت حشك بر شدن شير حشك
حشوك كلك عع ف آك ٢ ناقة حشوك وحشود التي يجتمع اللبن في ضرعها سريعا وحشكت النخلة اي كثر حملها ونخلة حاشك و
حشكت الناقة اي تركتها ولم احلبها حتى يجتمع لبنها احتاك بالكسر چوب دهان بند كوساله وحشك القوم احتشدوا واجتمعوا
وحشك الريح اي ضعفت واختلفت مهابها ورياح حواشك مختلفات المهاب حشكه باران ريزه وحشكت السماء حشكا حشكان
نام جوي حلك دبودن عع ف آص ٢ يقال ما حك في صدري اي ما تخالج ويقال ما حك في صدري كذا اذا لم ينشرح له حلك
صدره احتكاك خويشتن را بچيزي در ماليدن صلته بالباء تحكك مرسيدن صلته بالباء وكاويدن باكسي محاكه برابري كردن
وباهم پهلو سودن حكه بالكسر خارش دكو ويقال ما بقيت في فيه حاكة اي سن حكك بالتحريك سنگهاي سپيد نرم وانما ظهر فيه
التضعيف للفرق بين فعل وفعل حكيك سم سوده حكاكه بالضم سونش هر چيزي حذل المحكك چوب كه در عطن نهاده باشند
تا شتر گرگين خود را بوي در مالد يقال انا جذيلها المحكك وعذيقها المرجب اراد انه يستشفى برايه وتدبيره حلوكه
احليلاك سخت سياه شدن عع ف آص ٢ احلنكاك بادليك وسياه شدن حلك سياهي اسود حالك وحانك ايضا واسود مثل
حلك الغراب وحنك الغراب وهو سواده ومنقاره حلكوك بالتحريك سخت سياه حلكه مثال همزه نوعي از پوشش وكرمكي
كه در ريگ باشد حلكاء مثال العنفاء كك حمكه شپش حمك ج ومورچه وهر چيز خرد باشد از هر جنس حنك لبيته حلك
كردن ستور را عع ف آص ٢ وك ٢ احتناك كلك وايضا خوردن ملخ گياه زمين را وقوله تعالى لاحتنكن ذريته قال الفراء حنك
يريد لاستولين عليهم واستوار شدن وآزموده شدن حنكه بالضم ازما پش وتجربه ودوال كه ميخهاي پالان بوي استوار
كنند حناك ج مثل برمه وبرام وحنكت الصبي اي تحنيته واحكمته حنك بالتحريك زير زنخ وهيفوز از مردم وجز ان حنكت الصبي و
حنكته اذا مضغت تمرا او غيره ثم دلكته بحنكه والصبي محنوك ومحنك ويقال حنكته السن واحنكته اي احكمته التجارب والامور
فهو محتنك ومحنك وهذا البعير احنك الابل اي اشد ها اكلا وهو شاذ لان الخلقة لا يقال فيهما ما افعله تحنك عمامه از زير
زنخ بر آوردن حوك جامه بافتن فهو حائك وهم حاكة وحوكة ومن حوائك محاكه جاي بافندگي حوك ايضا باذروج حيكان حوك
حيكان رفتن كوتاه بالا عع ف آك ٢ وقد حاك يحيك حيكا اذا حرك منكبيه وفحج بين رجليه في المشي وضبة حيكانة اي ضخمة حيك
تحيك اذا سعت ويقال حاك فيه السيف واحاك بمعني اي اثر وعمل حيك كار كردن سخن در دل وشمشير به زخمگاه فصل
الدال دركه تك دوزخ والنار دركات اي منازل والجنة درجات درك بالتحريك رسن پاره كه در كوشه دلو بندند وانچه دركه
در پي بد بد آيد از عوارض يقال عليه ضمان الدرك ويسكن ايضا ادراك در رسيدن يقال ادركته وادركت زمانه وادركته
ببصري اي رايته وادرك الغلام وادرك الثمر اي بلغ ونبع وادرك الدقيق اي فني واستدركت وتداركت ما فات وتدارك
القوم اي تلاحقوا ومنه قوله تعالى حتى اذا اداركوا فيها جميعا واصله تداركوا فادغمت التاء في الدال واجتلبت الالف ليسلم
السكون وتدارك الثريان اي ادرك ثرى المطر ثرى الارض وقولهم دراك اي ادرك وهو اسم لفعل الامر وكسرت الكاف لاجتماع
الساكنين درايكه رانند اي طريده دراكه مدارك بياپي شدن ودرپا واز رفتن ونا... حكي ويقال لا بارك الله ولا دارك درمك
كلمة بمعنى مدركه لعبه مردي دراك پيك درباشد درمك آرد سپيد شسته درنوك بالضم نوعي از فكندني دعك دعك
ماليدن ونرم كردن عع بفتحها يقال دعكت الاديم والخصم وتداعك الرجلان في الحرب اي تمرسا ورجل دعك اي محك

فاصابت غیر موضع الخفض **افك** بالكسر دروغ ابیكه كفك افائك ج افاك دروغگوی افك بالفتح مصدر منه وبازگردانیدن از
چیزی وبرگردانیدن چیزی ع ف آ ك ۲ قوله تع اجئتنا لتأفكنا عن آلهتنا ای لتصرفنا وائتفكت البلدة باهلها ای انقلبت
مؤتفكات شهرهای قوم لوط که برگردانیده شده اند وبادهائی که مختلف وزند از هر جهتی مأفوك ضعیف عقل ومدای شل
مأفون قوله تع یؤفك عنه من افك قال مجاهد ای یؤفن عنه من افن ارض مأفوكة التی لم یصبها مطر ولیس بها نبات ورجل
مأفوك ای لا یصیب خیراً **اكك** سختی گرما مثل الاجة الآن الاكة الحر المحتدم الذی لا ریح فیه والاجة التوهج وائتك یوماً
من افتعل وهو یوم اكٍ واكیك وسختی روزگار **الوك** پیغام مالك مالكة بضم اللام فیهما **انك** انك بضم النون سرب وفی
الحدیث من استمع الی قینة صب فی اذنیه الانك ولم یجی علی افعل واحد الا انك واشد لانه من ابنیة الجمع **ایكة** درختان
ایك ج ومن قرء اصحاب الایكة فهی الغیضة ومن قرء لیكة فهی اسم القریة ویقال هما مثل بكة ومكة **فصل الباء بتك** بریدن
ع ف آ ض ۲ و ك ۲ سیف باتك ای صارم وگرفتن چیزی را وكشیدن آن بتكة بالكسر آنچه بر كشیده شود چون موی و پر مرغ ولیم
وماننده آن بتك ج بتكة ایضاً جهمة من اللیل تاریكی شب وبتك آذان الانعام ای قطعها شدد للكثرة قوله تع فلیبتكن آذان
الانعام **برك** خفتن شتر ع ف آ ض ۲ ابراك فروخوابانیدن وهو قلیل والاكثر اناخته قال انخته فاستناخ ویقال مآله
مبرك جمل وكلشیء ثبت واقام فقد برك برك شتر بسیار بروك ج وسینه شتر بركة بالكسر كلك وحوض برك ج ویقال ما احسن
بركة هذه الناقة وهو اسم للبروك كالركبة والجلسة ابتراك سینه بر زمین نهادن وبشتاب دویدن ونیز بر سینه گرفتن كسی را ای
بالفتح پای داشتن وثبات ورزیدن در كارزار وكوشش نمودن ویقال فی الحرب براك براك ای ابركوا بركة بفتحات كوالیدن
وافزون شدن تبریك دعا كردن كسی را ببركت وطعام بریك كانه مبارك ویقال بارك الله فیك ولك وعلیك وباركك
قوله تع ان بورك من فی النار ومن حولها وتبارك الله ای بارك مثل قاتل وتقاتل الا ان فاعل یتعدی وتفاعل لا یتعدی و
تبرك بهرای تیمن بركة بالضم مرغیست سپید ازمرغان آبی برك ج براكیة نوعی از كشتیها برنكان مثل زعفران نوعی از جامها
بروك بالفتح زنی كه شوی خواهد واورا پسر رسیده جوان بوده باشد برك بالكسر نام موضعی از نواحی یمن برك **بكك**
تا، نام موضعی **بشك** شتافتن ودوختن جامه دوراد وروروغ كفتن ع ف آ ض ۲ و ك ۲ ویقال هو بشك الكذب ای
یختلقه بشاك بسیار دروغگوی ناقة بشكی سبك رفتار وسبك روح **بكة** بازداشتن وزحام شدن ع ف آ ض ۲ ویقال
تباك القوم ای ازدحموا وبك عنقه ای دقها بكة ایضاً نام بطن مكه ابك نام موضعی بعلبك نام شهری وهما كلمتان جعلتا
واحدة فبعل اسم صنم وبك اسم رجل اخترع بناء تلك البلدة وسماها باسمه واسم صنم فان شئت بنیت الاسم الاول علی الفتح
واعربت الثانی باعراب ما لا ینصرف وان شئت اضفت الاول الی الثانی واعربت الاول وخفضت الثانی والنسبة الیه بعلی
وان شئت بكی علی ما ذكرناه فی عبد شمس **بعكوكة** الناس مجتمعهم **بلعك** شتر دبیار كلان سال ونوعی از خرما وهی
لغة فی بلعق **بنك** بن هر چیزی معرب ویقال هؤلاء من بنك الارض ای من اصلها تبنك مقیم شدن بجائی ویقال تبنكوا
فیه ای اقاموا به وكالنشاءة وهی اسم من تنا بالبلد ای اقام بها قال ابن درید البنك من هذا الطیب عربی بنادك مثل بنادق
بوك برجستن خر بر ماده ع ف آ ض ۲ تبوك وهی تفعل من البوك وهو موضع ورای النبی صلعم قوما من اصحابه یبوكون
حسی تبوك ای یدخلون فیها القدح ویحركونه لیخرج الماء فقال ما زلتم تبوكونها فسمیت تلك الغزوة غزوة تبوك قال ابو زید
لقیته اول بوك ای اول شیء ویقال باكت الناقة تبوك بوكا ای سمنت وحكی ابن السكیت ناقة بائك ای فتیة حسنة بوائك ج **فصل
التاء ترك** كذاشتن ع ف آ ض ۲ وتاركت البیع متاركة وتراك بمعنی اترك وهو اسم لفعل الامر ویقال ما اترك شیئا
وهو افتعل تركة المیت بكسر الوسط تراث یعنی مالیكه از مرده مانده باشد تریكة زنی كه مانده باشد واورا كسی نخواهد وبیضة
شتر مرغ كه گذاشته باشد ومرغزاریكه ناچریده مانده باشد تركه خود آهنین ترك ج ترك بالضم جماعة مردم از اولاد یافث
بن نوح م اتراك ج **تكك** بالكسر ازاربند تكك ج ویقال احمق تاك تاك اتباع له وقد یفرد ایضاً ویقال احمق تاك وتككت بالفتح
تكوكا ویقال ابنیت الآن محموق وتك وتكة النبیذ ای هكة وهرجه اذا بلغ منه وتكتكت الشیء ای وطئته حتی شدخته **تمك**
دراز شدن كوهان شتر ع ف آ ض ۲ سنام تامك نعت منه **فصل الحاء حبك** بالكسر جیكه راه در ریك بوده وشكن
آب وزره موی وجمع الحباك حبك وجمع الحبیكة حبائك وفی حدیث الدجال ان شعره حبك حبك نیكو بافتن جامه را ع ف آ ك ۲
احتباك استوار ونیكو كردن هر چیزی وفی الحدیث ان عایشة كانت تحتبك تحت الدرع فی الصلوة ای تشد الازار وتحكمه وكردبا

افك
اكك
الك
انك
ایك
بتك
برك
بتك
بكك
بعلبك
بلعك
بنك
بنك
بوك
تبوك
ترك
تكك
تمك
حبك

لنسی

والجمع ورانی بفتح القاف وکسرها مثل صحاری والنسبة الیه ورقاوی ابدلوا من همزة التانیث واوا وفلان ابن مؤرق بالفتح وهو شاذ
وسق — مثل موحد وسق کرد کردن وبار کردن قوله تعالی واللیل وما وسق اذا جلّل اللیل الجبال والاشجار والبحار والارض فاجتمعت له
فعقد وسقها وراندن ومنه سمیت الوسیقة وهی من الابل کالرفقة من الناس وبار شتر وشصت صاع ویر داشتن یقال لا افعله
ما وسقت عینی الماء وبار کرفتن ناقه وجزان ع ع ف آ ک ۲ فهی ناقة واسق ونوق وساق مثل نائم ونیام ومواسق ومواسیق و
هو جمع علی غیر قیاس اتساق ترتیب دادن توسیق تنك تنك کردن باررا استیساق کرد آمدن شتر ایساق بار کردن شتررا
وشق — وبسیار بار آوردن درخت میساق مرغی که بال برهم زند در پریدن میاسیق ج وشیق وشیقه کوشت بجوش قدید کرده
بجهة توشه وفی الحدیث انه اتی بوشیقة یابسة من لحم صید فقال انی حرام ای محرم یقال وشقت اللحم واتشقت بمعنی واشق
وعق — نام سکی ونام مردی وعاق آواز کراز شکم ستور آید وقت رفتار وعیق کلک ع ع ف آ ک ۲ رجل وعق بکسر العین اذا عسر وبه
وفق — وعقة بالفتح وهی الشراسة وشدة الخلق توعیق بد خوئی ودشواری نسبت کردن کسی را وفاق موافقت وساز داری
کردن توافق اتفاق باهم یکی شدن وهم پشتی کردن وواقفه ای صادفه توفیق دست دادن کسی را بکاری استیفاق توفیق
جستن ویقال وفقت امرك تفق بالکسر فیهما ای صادفته موافقا وهو من التوفیق ووفق ساز دار وپسنده یقال حلوبته وفق
عیاله ای لها لبن قدر کفایتهم لا فضل فیه ویقال ایتك لوفق الامر وتوفاق الامر وتفاقه ویقال کان ذلك لتیفاق الهلال
وتیفاقه وتوفاقه ای حین اهل الهلال ایفاق سوفار تیر بزه کمان نهادن یقال اوفقت السهم واوفقت به ولا یقال انوقت
وفوق — ولق — وفوقه بانك سك نزدیك خوف وفواق مثل وکواك وهو الجبان ونام درختی وبلاد الوقواق فوق بلاد الصین ولق
شتافتن ع ع ف آ ک ۲ وهمیشه رفتن ودروغ کفتن ومنه قراءة عایشة قوله تعالی اذ تلقونه بالسنتکم وزدن یقال ولقه بالسیف
ولقات ای ضربات ولیقه طعامی از مسکه وآرد ولقی نوعی از رفتار ناقه ولقی ایضا ای سریعة اولق نوعی از دیوانکی وهو
ومق — وهق — هبنق — هبرق — هرق — افعل لانهم قالوا الق الرجل وما لوق علی مفعول ویقال ایضا ما ولق علی معولق فان جعلته من هذا فهو فوعل مقة دوست
داشتن والهاء عوض من الواو ع ع بکسرها وامق نعت منه ونام معروفی وهق بالتحریك والتسکین کمند مواهقة مثل
مواعدة ومواضحة وکردن دراز کردن شتر در رفتن ویقال تواهقت الرکاب ای تسایرت فصل الهاء هبنیق بالکسر
چاکر وخادم هبنقة لقب مردی ویضرب به المثل فی الحمق هبرقی بالکسر آهنکر وزرکر مهرق مهره ورودی کاغذ فارسی
معرب مهاریق ج هراقة بالکسر ریختن آب وخون وجز آن ومنه هراق الماء یهریقه بفتح الهاء واصله اراق یریق وهی فی الاصل
ایضا ارئق یرئق واصل مضارعه یأریق فابدلوا الحرکة والسکون بین الراء والیاء فصار یأریق واستثقلوا الهمزتین الخ
فی قولهم انا اریقه فقالوا اهریقه مبدلة بالهاء وفیه لغة اخری یقال اهرق الماء یهرق اهراقا قال سیبویه ابدلوا من الهمزة الهاء
ثم الزمت فصارت کانها من نفس الکلمة ثم ادخلت الالف بعد علی الهاء وترکت الهاء عوضا من حذفهم العین لان اصل اهرق
اریق وفیه لغة ثالثة اهراق یهریق اهریاقا فهو مهریق وذاك مهراق بالتسکین والتحریك وهذا شاذ ونظیره اسطاع یسطیع
اسطیاعا بفتح الالف فی الماضی وضمة الیاء فی المستقبل لغة فی اطاع یطیع فجعلوا السین عوضا من ذهاب حرکة عین الفعل فکذلک
حکم الهاء فی یهریق ومثال یهریق یهفعیل ومهراق مهفعل واما مثال یهریق بالتسکین لا یمکن ان ینطق به لان الهاء والفاء
هزق — هقق — همق — هیق — یرق یقق — یلق — یلمق اراك — جمیعا ساکنان وکل مهراق ویقال مطر مهروق ایضا من باب افعیعال هزق ف آ ک ۲ رعد سخت آواز اهزاق بسیار خندیدن
مهزاق زن بسیار خنده هقهقة مثل حقحقة رفتار سخت وسیر شدید همق ف آ ک ۲ کیاه تازه ومشی الهمقی اذا مشی علی
جانب مرة وعلی جانب مرة هیق شترمرغ نر هیقم کلك والمیم زائدة فصل الیاء یرقان زردی که در کشت افتد وبیماری
زرده یقال زرع ماروق ومیروق ومرق بالهمزة یارق معرب یاره یعنی دستیانه ابیض یقق بفتح قاف اول وکسر آن سخت
سپید یلق بالتحریك سپید از هر چیز یلقه ماده بز سپید یلمق قبا معرب یلمه یلامق ج باب الکاف فصل الالف
اراك بالفتح درخت شور اراکة یکی اروك همیشه در اراك ایستادن بودن شتر وبجائی مقیم بودن ع ع ف آ ض ۲ وك ۲ یقال ارکت
الابل ای رعت الاراك وقیل اذا اقامت فی الاراك فهی ارکة والجمع اوارك وقیل ارکت الابل بمکان کذا اذا الزمته فلم تبرح و
ارك الرجل بالمکان ای اقام به اروك ایضا فرو نشستن اماس جراحت ویقال ظهرت اریکة الجرح اذا ذهبت غثیثته وظهر لحمه صحیحا
احمر ولم یعله الجلد ارك بالتحریك بیماری شتر از خوردن اراك ع ع ك آ ف ۲ ارکة اراکی نعت منه مثل طلحة وطلاحی اریکة تخت
اسك — آراسته ارائك ج اریك نام بکوادی ارك بضمتین موضعی اسکتان دو کرانه فرج الماسوکة التی اخطات خافضها ای خاتنها

بمنطقه وانجر بان سیا ز ابند بند وفی المثل من یطل هن ابیه ینتطق به ای من کثر بنو ابیه یتقوی بهم منطقه بالکسر کمر بند تنطیق بستن
منطقه بر کسی تنطّق لازم منه ویقال الجبل اشمّ منطّق اےلایبلغ السحاب اعلاه وجاء فلان منتطقا فرسه اذا جنبه ولم یرکبه ناطقه منطقه
وسخن کوی نغیق بانگ کردن شبان گوسپندان خود را نغقان بالتحریک نغاق بالضم کلک عم ف آ ک ۲ ناعقان دو ستاره ‌اند ملت
جوزا نغیق بالمعجمه والمهمله ایضا بانگ کردن زاغ وناقه نغیق الیٰ تنغم بعیدات بین ای مرة بعد اخریٰ نفوق مردن ستور عم — نغق نغیق نغوق
ف آض ۲ نفاق بالفتح رائج وروان شدن بیع یقال نفق البیع نفاقا ای راج نفاق بالکسر فعل منافق یعنی دو رویی کردن منافق نیست
منه نفقه هزینه نفاق بالکسر ج یقال نفقت بالکسر نفاق القوم ای فنیت نفقاتهم نفق بالتحریک سپری شدن هزینه عم ک آ
یقال نفق الزاد ینفق نفقا اے نفد وفنی وراه بار ربات وفی المثل ضل دریض نفقه اے جحره وفرس نفق الجری اذا کان سریع انقطاع
الجری انفاق هزینه کردن وبرواج بازار رسیدن مردم ودرویش شدن وسپری شدن مال ومنه قوله تع اذا لامسکتم خشیة
الانفاق منفاق مرد بسیار نفقه نفقه نافقاء یکی از سوراخهای نهانی کلاکموش یقال فیه اذا اتی من قبل القاصعاء ضرب النافقاء
براسه فانتفق اے خرج نوافق ج ویقال نفق الیربوع ونافق اے اخذ فی نافقائه ومنه اشتقاق المنافق فی الدین ینفق ینفذ ازاد
وبکسر النون عند العامة منفق نام مردی نقیق بانگ کردن چغز وکژدم وماکیان وجز آن عم ف آ ک ۲ نقاقه چغز وفی المثل — نقق
اروی من النقاقه نقنقه بانگ چغز ومرغ یقال تنقنق الدجاجه للبیض وکذلک النعامة نقنق بکسرتین شتر مرغ نر نقانق ج نمق — نمق
بنشتن عم ف آض ۲ تنمیق آراستن بکتابت نمرق نمرقه بکسرتین وضمتین بالش خرد ونهالین زین ناقه ماده شتر وزنه — نمرق
فعله بتحریک العین واصله نوقه بالواو فاعلت وجمعها نوق مثل بدنه وبدن وفعله بالتسکین لایجمع علی ذلک وجمع القلة — نوق
منه علی انوق فاستثقلوا الضمه علی الواو فقدموها فقالوا اونق ثم عوضوا من الواو یاء فقالوا اینق ثم جمعوا علی اپانق ویجمع
ناقه علی نیاق مثال ثمره وثمار الا ان الواو صارت یاء الکسرة ما قبلها بعیر منوق وناقه منوقة اے مذللة مروضة نواق رایض
شتر وفی المثل استنوق الجمل اے صار ناقه یضرب لمن یخلط حدیثه بحدیث آخر نیق بلند ترجایی در کوه نیاق ج تنوق آراستگی
نمودن در کار والاسم منه نیقه وفی المثل خرقاء ذات نیقه یضرب للجاهل بالامر وهو مع جهله یدعی المعرفه ویتانق فی الارادة اینیاق
مثل الانتقاء نهیق نهاق بالضم بانگ خر عم بفتحهما ک ۲ ناهقان دو تندی رخسار اسپ وخر ویقال لهما النواهق ایضا — نهق
ونواهق الحمار مخارج نهاقه **فصل الواو** وبق وبوق هلاک شدن عم ف آ ک ۲ موبق جای هلاک قوله تع وجعلنا بینهم موبقا — وبق
وبق بالتحریک هلاک شدن عم بکسرهما وف ۲ یقال وبق یوبق ووبق یبق ایباق هلاک کردن ثقه اعتماد کردن واستوار
داشتن عم بکسرهما میثاق عهد واستواری موثق مثله مواثیق مواثق ج علی الاصل ومیاثیق ومیاثق ایضا مواثقه عهد کردن
باهم ومنه قوله تع ومیثاقه الذی واثقکم به ایثاق بند کردن وثاق بالکسر والفتح بند ومنه قوله تع فشدوا الوثاق وثیق استوار
وثاق ج وثاقه استوار شدن عم بضمهما ویقال اخذه بالوثیقه ای بما یوثق به توثیق استوار کردن ومعتمد داشتن توثق — وثق
استوار کاری استیثاق وثیقه گرفتن از کسی ودق باران وباریدن عم ف آ ک ۲ ونزدیک شدن متعدی بالی وفی المثل ودق
العیر الی الماء ای دنا منه یضرب لمن خشع للشی لحرصه علیه مودق جای وارام یافتن بجیزی صلته بالباء وکش خواه شدن ماده پان — ودق
وماده خر ایداق استیداق مثله فرس وادق اتان ودوق وودیق بعتان منها والاسم وداق بالکسر یقال للاتان بها وداق ذات ودقین
الداهیه ای ذات وجهین کانها جاءت من وجهین ودیقه سختی گرما وادق تیز ورق سیم مضروب ورق بسکون الوسط مثله — ورق
ثلث لغات مثل کبد وکبد وکبد وکلمة وکلمة وکلمة ینقل کسرة الراء الی الواو ویترک علی حالها ایضا رقة کذلک والهاء عوض عن الواو
وفی الحدیث فی الرقة ربع العشر ویجمع علی رقین مثل اره وارین ومنه قولهم ان الرقین تغطی افن الافین ویقال فی الرقه هذه
الرقون وراق کاغذ برنده ونویسنده ومرد بسیار سیم ورق بفتحتین برگ وکاغذ بریده ورقه یکی شجرة ورقه وویقه نیما
برگ وراق بالفتح گیاه وسبزی زمین ورق بالسکون برگ گرفتن از درخت وبرگ بیرون آوردن درخت ایراق برگ بیرون
آوردن درخت توریق مثله وارقه درخت سبز ویقال اورق الرجل ای که تهاله واورق الصائد اذا لم یصد واورق الغازی
اذا لم یغنم واورق الطالب اذا لم ینل ورق بالتحریک ایضا ما استدار من الدم علی الارض قال ابو عبیدة اوله ورق وهو مثل
الریش والبصیرة مثل فرسن البعیر والجذیه اعظم من ذلک والاسباءة فی طول الرمح والجمع الاسابی وورق القوم احداثهم وایضا لمن
المال من دراهم وابل وغیر ذلک ویقال فی القوس ورقه ای عیب اورق شتر خاکستر گون وخاکستر ورقاء کرگ وکبوتر وفاخته و
قولهم جاء نا بام الربیق علی اریق کانه اراد وریقا تصغیر اورق فقلب الواو الفا علم اورق ای لا مطر فیه ورق ج ورقاء ایضا نام مردی

مذق امحاق کاهیدن مذق آمیختن شیر باب ع ف آص ۲ ممذوق مذیق نعت منه وآمیختن دوستی با طمع یقال فلان مذاق وماذق
مرق ای غیر مخلص فی الوداد مرقه شوربا مرق ج وایضا شیر بنیه کرد درکشت وبالیز افتد مرق شوربا کردن درد باغ وپوست بوی گرفته
وسرود کنیزکان ودرزیها ومایکان وموی از پوست باز کردن ع ف آص ۲ مراقه بالضم موی و پشم از پوست برکنده وعلف برکنده
بجهت ستور امراق بسیار کردن شوربا مروق بیرون گذشتن تیر از نشانه ع ف آص ۲ مارقه گروه خوارج سموا بذلک لقوله علیه السلم
یمرقون من الدین کما یمرق السهم من الرمیة وفی المثل رویدا الغزو یمرق ای امهل الغزو حتی یخرج الولد واصله قول امراة کانت تغزو فحبلت
مزق فذکر لها الغزو فقالت کلک یمرق سرود کوی وقد مرق تمریقا امرق الجلد ای حان لان ینتف شعره وصوفه مزق جامه پاره کردن
ع ف آک ۲ تمزیق مبالغة فیه تمزق لازم فیه ممزق لقب مردی شاعر ویقال بفتح الزاء ومفتوح الزاء ایضا مصدر بمعنی کالتمزیق و
منه قوله تع ومزقناهم کل ممزق مزق ک آف ۲ پارهای جامه دریده مزقه یکی پاره مزق الطایر یمزق بضم الزاء وکسرها ای رمی بذرقه
مشق ناقة مزاق بالکسر ونزاق ایضا بالنون تیزرو مزیقیا نام ملکی از ملوک یمن مشق بشتاب زدن وخستن وبشتاب خوردن و
نوشتن وموی را شانه کردن وکشیدن دوال تا بیازد وجذب هر چیز برای درازی وطول وپاره کردن جامه ع ف آص ۲ مشاق
بالضم آنچه از موی وکتان ومثل آن بشانه افتد امتشاق ربودن وبریدن مشق بالتحریک رسیدن ران بران دیگر ع ک آف ۲
مشق الرجل هو امشق والمراة مشقاء مشق بالکسر گل سرخ ثوب ممشق جامه رنگ داده بدان گل والمشق من الثیاب اللبیس و
مطق فرس مشیق وممشوق اسب باریک میان جاریة ممشوقة حسینة کشیدة القامة تمطق چشیدن درکام وزبان آواز برآوردن
معق معق قلب العمق یقال من بعد معق معقا ای من بعد بعد بعدا وقد یحرک مثل نهر ونهر ویقال نهر معیق ای عمیق والامعاق
مفق مثل الاعماق وهو ما بعد من اطراف المفاوز اماعق اماعیق جمع الجمع مفق کفانیدن شکوفه درخت خرما تا کشن دهند از ع
ف آص ۲ امتفاق همیشه شیر پستان مادر را مکیدن کره تمفق اندک اندک خوردن شراب ویقال اصابه جرح فما تمفقه ای لم یضره
ولم یبال به وفرس اسوق ای طویل مفامق آنکه سخن را از تصلف حلق گوید وتقدیره متفاعل بتکریر الفاء ولا یقال مفانق ویقال فیه
ملق مفیقه ولفاقات ملق محو کردن وشستن جامه ومکیدن شیر ودن بعصا وبشتاب رفتن وبسیار سیر بودن ع ف آص ۲
مملق شتاب زده تملق چاپلوسی کردن تملاق بکسرتین والتشدید کذلک یقال تملقه وتملق له ای تودد الیه وتلطف له ملق بالتحریک
دوستی وزمی بسیار کردن واصله التلیین ع ک آف ۲ رجل ملق الذی یعطی بلسانه ما لیس فی قلبه وملق ایضا زمین هموار ملقه یکی
واملق الشیء وامّلق بالادغام ای صار املس وامّلق منی ای انفلت ملقه بفتحتین سنگ درخشان املاق درویش شدن ودرویشی قوله تع ولا
موق تقتلوا اولادکم خشیة املاق موق بالضم گولی وبیهوشی یقال احمق مائق والجمع موقی مثل حمقی ونوکی مواقه موق موق
مصادر فیه ع ف آص ۲ موق ایضا سرموزه معرب موق بالفتح ارزان آمدن بیع امهق سخت سپید که هیچ رنگی آمیزش ندارد
مهق وبراق نباشد مهق بالتحریک سبزی آب یقال منه عین مهقاء وتمهقت الشراب اذا شربته ساعة بعد ساعة ومنه قولهم ضل یتمهق
شکوته **فصل النون** نبق نوشتن مثل النمق وبر درخت سدره نبق ف آک ۲ مثله نبقه یکی نبقات ج مثل کلم وکلمه وکلمات نحوه
نبق منبوقه مصطف علی سطر واحد وکل کاشیء مستو مهذب بنق ای کتب وبنق بها ای حبق حبقا غیر شدید وکلمنا ابنق الرجل ویقال
نتق انباق علینا بالکلام ای ابعث مثل انباع نتق فشاندن وجنبانیدن ع ف آص ۲ قوله تع واذ نتقنا الجبل ای زعزعناه ورفعناه
کشیدن دلو از چاه وپوست باز کردن وبسیار بچه شدن زن فهی ناتق ومنتاق ناقة ناتق ای اسرعت الحمل وزند ناتق ای وار فرس
نزق ناتق سخت فشاننده بر فتار نزق بالتحریک سبکی ع ک آف ۲ نزاق بالکسر مثل عزاق نزق بالفتح نزوق بالضم بر سکیزیدن
نسق اسب ع ف آص ۲ انزاق وتنزیق متعدیه نغر نسق بالتحریک رسته دندان راست وحرز نسق شبه دو رشته کشیده نسق ایضا
نشق سخن بترتیب داده وبالسکون سخن را بر یک سیاقت راندن ع ف آص ۲ تنسیق نظم وترتیب دادن نشوق بالفتح داروی بینی
انشاق دارو کردن در بینی استنشاق آب وجز آن در بینی کردن وبوی کردن چیزی را ونشقت منه ریحا طیبة ای شممت وهذه ریح
مکروهة النشق ای الشم نشقه بالضم حلقه رسن که در گردن بهایم افکنند در گردن بند ستور ونشق الظبی فی الحبالة ای علق فیها
نطق رجل نشق الذی یدخل فی امور لا یکاد یتخلص منها منطق سخن نطق بالضم سخن گفتن ع ف آک ۲ انطاق بسخن در آوردن
مناطقه استنطاق با هم سخن کردن منطیق نیک گویا وبلیغ ویقال ما له ناطق ولا صامت ای حیوان وما سواه نطاق بالکسر میان
بند مردان وایضا پارچه که زنان از او پوشند ودر میانش بسته جانب بالا را بر جانب زیرین فرو هشته تا بزانو میگذارند
وجانب زیرینش تا بزمین میرسد ولیس لها حجزة ولا نیفق ولا ساقان والجمع نطق انتطاق نطاق پوشیدن زن ومیان بستن مرد

نعد یشی فی اناء اللیل والنهار فاقه درویشی وحاجت افتیاق حاجتمند شدن یقال افاق الرجل ولا یقال فاق فانوق به ندیه
باکردن واستفاق من مرضه ومن سکره وافاق بمعنی **فصل القاف** قرق بکسر الراء جای هموار ومنه قاع قرق قربق بالضم
وفتح الباء نام جای کربق کلک قال ابو عبیده هو البصرة وقال النضر بن شمیل هو الحانوت معرب کلبه قلق بالتحریک بی آرامی یقال
بات فلان قلقا اقلاق متعد منه قوق مرد بلند دراز قیقاءة زمین درشت والهمزة مبدلة من الیاء والیاء الاولی
مبدلة من الواو لان جمعها قواقی وهو فعلاء ملحق بسرداح وقد یجمع ایضا علی اللفظ فیقال قیاقی وقیل جمعها قیق یرید به جمع قیقاء
کانه اخرجه علی جمع تیقه **فصل اللام** لبق مرد زیرک هوشیار جرب سخن لباقة مصدر منه وقد لبق بالکسر ولبق به
الثوب ای لاق به والثرید الملبق الملین بالدسم یقال ثریدة ملبقة لثق بالتحریک تری وترشدن عم ک آف ۲ الثاء وکلک
الثاق ترکردن طایر لثق ای مبتل لحاق بالفتح دررسیدن صلته بالباء وبنفسه عم ک آف ۲ یقال لحقه ولحق به الحاق متعد
ولازم وفی الدعاء ان عذابک بالکفار ملحق بکسر الحاء وبفتح الحاء صواب لحوق باریک میان شدن ملحق خوانده برچیزی بسته شده
استلحاق خواندن تلاحق بهم شوند وتلاحقت المطایا ای لحق بعضها بعضا لحق بالتحریک انچه باول خود ملحق شود وانچه وچیزی که بعد از
اول در رسد لاحق نام اسب معاویة بن ابی سفیان لخقوق بالضم شکافی در زمین مثل سوراخ کاو موش وجز آن وفی الحدیث
ان رجلا کان واقفا مع النبی ص فوقصت به ناقته فی اخافیق جرذان قال الاصمعی انما هی لخافیق واحدها لخقوق وهی شقوق فی الارض
لزوق برچفسیدن لسوق ولصوق کلک عم ک آف ۲ صلته بالباء کلک التزاق والتساق والتصاق الزاق متعدی منه وکلک
بالسین والصاد ویقال فلان لزقی بالکسر وبلزقی ولزیقی وبالسین والصاد فی جمیعها ای بجنبی لازوق مرهمی که تا به شدن جراحت
چسبان ماند ملزق چیزی نااستوار لسق بالتحریک لصق کلک برچفسیدن شش برپهلو از تشنگی عم ک آف ۲
ملصق بالضم پسر خوانده لعق لیسیدن عم ک آف ۲ ولعق فلان اصبعه ای مات وهو کنایة ملعقة کفچه وانچه بوی لیسند ملاعق
ج لعقة بالضم لیسیدنی لعقة بالفتح یکبار لیسیدن لعوق بالفتح داروی لیسیدنی رجل لعو لعق ای حریص لفق درهم اوردن
دو زجامه بدوختن عم ک آف ۲ لفق بالکسر یک کرانه درز تلفیق دو درز و یاد وسخن بابهام اوردن تلافق القوم ای تلاءمت امورهم
احادیث ملفقة ای اکاذیب مزخرفة لقق برچشم زدن لقلوق زبان وفی الحدیث من وقی شر لقلقه ولکلک لقالق ج لقلوق مثله
واواز لقلقة بانگ لکلک وهر بانگی که با اضطراب وحرکت باشد وسختی اواز تلقلق مثل تقلقل مقلوب منه وکلک لقلقت الشی اذ
قلقلته طرف ملقلق چشم تیز سبک حرکت لمق پاک کردن یقال لمقه بعد ما نمقه وچشم مالیدن ولمقته ببصری مثل رمقته وما
ذقت لماقا ای شیئا هذا یصلح فی الاکل والشرب وما تلمق بشیء ای ما تلمج لوقة بالضم مسکه یقال لوق طعامه ای اصلحه بالزبد ویقال
لا اکل الا ما لوق لی ای لین لی حتی یصیر کالزبد فی لینه ویقال هی طعام بالزبد والرطب الوقة مثله ویقال ما ذقت لواقا ای شیئا لهق
بالتحریک سپید وسپید شدن عم ک آف ۲ لهق بفتح ثانی وکسره نعت منه لهاق مثله وایضا وسپید لهق بالسکون سپید شدن
عم بفتحهما لهوقة انچه در روی مبالغه نکرده شود از سخن وکاره نیکو نمودن خود را شل ان یظهر الرجل من السخاء ما لیس علیه سجیته و
قد لهوقه وتلهوق فیه لیق برچسبیدن سیاهی بر دوات وبرچسبانیدن ونیکو کردن لازم متعد یقال لاقت الدواة ای
لصقت ولقتها انا ای اصلحت مدادها لیقة لیقه انچه در دوات نهند چون لاس وموی وجز آن والقتها الاق ای جعلت فیها
لیقه ویقال ما عاقت المراة عند زوجها وما لاقت ای ما لصقت بقلبه ولاق به فلان اذ الاذ به ولاق به الثوب ای لبق به وهذا الامر
لا یلیق بک ای لا یعلق بک یعنی درنمیخورد بتو لائق بک ای موافق وفلان ما یلیق درهما من جوده ای ما یمسکه ولا یلصق به وما بالارض
لیاق بالفتح ای مرتع الافوه بانفسهم ای الاقوه واستلاطوه **فصل المیم** ماقة بالتحریک هکه برافتادن از گریستن عم ک آ
ف ۲ موق الصبی وامتاق بمعنی وفی المثل انت تئق وانا موق فکیف نتفق وامتاق الرجل اذا دخل فی الماقة وفی الحدیث ما لم تضمروا
الاماق یعنی الغیظ والبکاء مما یلزمکم من الصدقة ویقال اراد به الغدر والنکث موق بالضم کنج چشم اماق اماقی ج ما فی العین لغة
فی موق العین فهو فعلی والیاء فی اخره للالحاق وفعلی بکسر اللام نادر لا اخت لها فالحق بمفعل قال ابن السکیت لیس فی المعتل اللام
مفعل بکسر العین الا حرفان مأقی العین وماوی الابل قال الفراء سمعتهما بالکسر والکلام کله مفعل بالفتح نحو رمیته مرمی ودعوته
مدعی وغزوته مغزی وظاهر هذا القول ان لم یتاول علی ما ذکرناه غلط محق باطل کردن وپاک کردن وکاهانیدن وسوختن
گرما چیزی را عم بفتحهما تمحق امحاق لازم منه محاق بالضم سه شب آخر ماه نصل محیق ای مرقق محدد یوم ماحق شدید الحر
جاءنا فی ماحق الصیف ای فی شدة حره ومحقه الله ای ذهب ببرکته وامحقه لغة فیه ردیة وقوله تعالی یمحق الله الربوا ویربی الصدقات

والفَرَق ایضاً من قولهم هذه ارض فرقة وفي نبتها فرق اذا کان متفرقاً ولم یکن متصلا ویقال هوا بین من فرق الصبح لغة في فلق الصبح
فِلق بالکسر رمه از کوسپند وپاره از چیزی ومنه قوله تعم فکان کل فرق کالطود العظیم ذات فرقین پشته میان بصره وکوفه فِرقة
بالکسر کروه مردم فریق کروه بیشتر از وی وفي الحدیث افاریق العرب وهو جمع افراق وهو جمع فرقة افراق از بیماری به شدن قیل الاعرابی
ما امارة افراق المورود فقال الرحضاء یقول ما علامة برء المحموم فقال العرق ناقة مفرق ای فارقها ولدها بموت فرنقج ما کر
بجلیه برند بجهة زنان زلج وچند کوسپند جدا شده از کوسپندان دیکر بیتٍ مفرق النعم جانوریست کنده که آنرا خنفساء کویند
فرانق بالضم برید وهو الذی ینذر قدام الاسد وهو معرب پروانك وربما سموا دلیل الجیش فرانقا افریقیه بالکسر نام شهریست
فرزدق تودهٔ خمیر وهو معرب اصله بالفارسیه پرازده وایضاً لقب شاعری که او را همام کویند فاذا جمعت قلت
فرازق لان الاسم اذا کان علی خمسة احرف اصلیه حذف آخر حرف منه فی الجمع والتصغیر وانما حذفت الدال من هذا الاسم لانها
من مخرج التاء والتاء من حروف الزیادات وکانت بالحذف اولی کقولك فی تصغیر مدحرج وجحنفل دحیرج وجحیفل والجمع دحارج
وجحافل والا فالقیاس فرازد وکذلك التصغیر فریزق وفریزد **فستق** تُوق بیرون آمدن رطب از پوست وبنده از فرمان
خدای تعالی قوله تعم ففسق عن امر ربه ای خرج فسق دائم الفسق فویسقه موش ویقول فی النداء یا فسق ویا خبث ترید یا ایها
الفاسق ویا ایها الخبیث وهو معرفة یدل علی ذلك انهم یقولون یا فسق الخبیث فینعتونه بالالف واللام وتقول للمرأة یا فساق
مثل یا قطام **فشق** بالتحریك نشاط وحرص وخوشدلی وقد فشق بالکسر وفاشقه ای باغته **فقفقه** بانك کردن سك با
ترس رجل فقاقه ای احمق هذره وکذا فقفاقة وفقفاق انفقاق کشاده شدن چیزی **فلق** شکافتن عم ف آکه تفلیق مثله
فلقته فانفلق وتفلق وفی رجله فلوق ای شقوق ویقال کلمنی من فلق فیه از شکاف دهان عم ف آکه تفلیق مثله فلقته فانفلق
وتفلق وفی رجله فلوق ای شقوق ویقال کلمة فلق بالتحریك سپیده دم واما قوله تعم قل اعوذ برب الفلق یقال هو الصبح و
یقال الخلق کله وزمین پست میان دو پشته وجمعه فلقان مثل خلق وخلقان وربما قالوا لو کان ذلك یقال له کذا ای یفلق کذا و
کنده زندان که بر پای زندانی نهند وشکافه هر چیزی یقال مررت بحرة فیها فلوق ای شقوق وصار البیض فلوقا بالضم والکسر
ای صار افلاقا فلق بالکسر سختی وکار شکفت یقال افلق الرجل وافتلق وهو شاعر مفلق ای جاء بالفلق ای بالعجب وچوب که
او را کفا نند بجهة کان کل واحد منهما فلق فلقة پاره چیزی یقال اعطنی فلقة الجفنة وهی نصفها وقولهم جاء بعلق فلق وهی الداهیة
ویقال علقنا فلقنا ای جئت بعلق فلق ویقال مر یفتلق فی عدوه ای یاتی بالعجب من شدته فلیقة سختی والعرب یقول یا للفلیقة
فلیق مغاکی پیش حلقوم شتر فلیق بالضم والتشدید شفتالو که نیمه کشته دانه بیرون کرده فیلق لشکر وبنا الوج **تفنق**
الرجل ای تنعم وفنقه غیره وفانقه ایضا ای نعمه یقال عیش مفانق ویقال امرأة فانق ای ناعم ناقة فنق بضمتین جوانه فربه وامرأة
فنق منعمه فنیق نحل نیکو فنق افناق جمع ویقال هو اسم من اسماء الفحول یقال فلان **یتفیهق** فی کلامه ای یتوسع فیه ویتنطع
واصله فهق وهو الامتلاء کانه ملاء به منفهق فراخ فهق بالسکون والحرکة پر شدن خوردنی که از سر بیرون شود عم ک افعا
افهاق پر کردن فاهقه جراحت که خون از وی روان باشد فهقه استخوان کردن وهو اول الفقار فهقت الرجل ای اصبت فهقته
فوق زبر وهو نقیض تحت وبرتر باران شدن دم تبه عم ف آض ۲ وقوله تعم ان الله لا یستحیی ان یضرب مثلا ما بعوضة
فما فوقها قال ابو عبیدة فما دونها وقال الفراء اعظم منها یعنی الذباب والعنکبوت فواق بالضم هکذا وهکذا شدن مردم راعم
ف آض ۲ ویقال فلان یفوق بنفسه فوقا اذا کانت نفسه علی الخروج فوق بالضم سوفار تیر افواق فوقج یقال فقت السهم ۵
فانفاق ای کسرت فوقه فانکسر وفوقته ای جعلت له فوقا افوق تیر شکسته سوفار یقال رجع فلان بافوق ناصل ای بسهم منکسر
لانصل فیه ای رجع بحظ لیس بتام وافقت السهم ای وضعت فوقه علی الوتر لارمی به واوفقته ایضا ولا یقال افوقته وهی من
النوادر فواق بالفتح والضم میان دو دوشیدن شیر که ساعتی سکانند بچه را تا شیر فرود آورد باز بدو شند یقال ما اقام عنده
الا فواقا وفی الحدیث العیادة قدر فواق ناقة وقوله تعم ما لها من فواق قری بالفتح والضم ای ما لها من نظرة ولا راحة وافاقة
فیقه بالکسر آن شیر که میان دو دوشیدن جمع شود در پستان صارت الواو یاء لکسرة ما قبلها والجمع فیق ثم افواق مثل شبر واشبار
ثم افاویق وهی ایضا ما اجتمع فی السحاب من ماء فهو یمطر ساعة بعد ساعة افاقه کردن اورد ناقه شیر را در پستان میان دو دوشیدن
ناقة مفیقه ومفیق والجمع مفاویق فوقت الفصیل ای سقیته فواقا فواقا وتفوق الفصیل اذا شرب اللبن کذلك ومنه حدیث ابی
موسی انه تذاکر هو ومعاذ قراءة القرآن قال ابو موسی اما انا فاتفوقه تفوق اللقوح ای لا یقرء جزءً بمرة ولکنی اقرء منه شیئا

بعد

فرزدق
فسق
فشق
فقفق
فلق
فنق
فهق
فوق

غبق
غدق
غرق

فصل الغين غبوق بالفتح شراب شبانگاهی خوردن وخورانیدن ان عم ف آض ۲ اغتباق لازم منه غدق بفتحتین
آب بسیار وقد غدقت عین الماء بالکسر ای غزرت شاب غیدق غیداق ای ناعم غیداق ایضا مرد کریم وبچه سوسمار وقد غدقت
عین الماء بالکسر قال ابو زید اوله حسل ثم غیداق ثم مطبخ ثم یکون ضبا مدلا کاغیادیق باران غرق آب از سر گذشتن عم ح
آف ۲ یقال غرق فی الماء فهو غارق وغرق اغراق غرقه کردن وسخت کشیدن کمان را ومبالغه کردن در مدح وذم وجز آن تغریق ایضا
غرقه کردن فهو مغرق وغریق لجام مغرق بالفضة ای محلی بها وکشتی استغراق فرا گرفتن همه را اغراق در آمیختن اسب با اسپان
دیگر ودر گذشتن از ایشان اغریراق چشم پر آب شدن غرفه بالضم مثل الشربه من اللبن وغیره والجمع غرق غرنیق بالضم وفتح النون
مرغیست از مرغان آبی دراز گردن واذا وصف بها الرجال فواحدهم غرنیق وغرنوق بکسر الغین وفتح النون فیهما وغرنوق بالضم وغرانق
جوان نازک اندام ونام بت غرانق بالفتح وغرانیق وغرانقة ج غسق بالتحریک تاریکی اول شب غاسق تاریکی بعد از غروب

غسق

شفق قوله تعـ ومن شر غاسق اذا وقب قال الحسن اللیل اذا دخل ویقال انه القمر وغسق اللیل یغسق عم ف آک ۲ ای اظلم غسق بسکون
الثانی تاریک شدن چشم عم ف آک ۲ غسقان زرداب رفتن از جراحت عم ف آک ۲ اغسق المؤذن ای اخر المغرب الی غسق اللیل

غفق
غلق

غساق بتشدید وبخفف سرد گنده وقوله تعـ الا حمیما وغساقا قرئ بقرائتین جمیعا تغفق همه روز شراب خوردن غفق همه
ساعت باب امدن شتر عم ف آک ۲ معفق بکسر الفاء جای باز گشتن منغفق مثله غلق در بستن وهی لغة ردیة متروکة اغلاق
کذلک وغلقت الابواب شدد للکثرة وربما قالوا اغلقت الابواب وباب غلق بضمتین ای مغلق وهو فعل بمعنی مفعول مثل ناروزة
فتح وجذع قفل غلق بالتحریک کلید مغلاق بالکسر مغلوق بالضم کلاهما قول نیز همای قمار مغلق بالکسر یکی وغلق الرهن غلقا ای

بالعین المهملة
ة

استحقه المرتهن وذلک اذا لم یفتکه فی الوقت المشروط وفی الحدیث لا یغلق الرهن عم ک آف ۲ ویقال احتد فلان فنشب فی حدته
وغلق وغلق ظهر البعیر لکثرة الدبر غلقا الابیر استغلاق بسته شدن سخن کلام غلق سخن مشکل غلاق نام مردی از بنی تمیم اهاب مغلوق

غلفق

پوست غلقه داده وان درختی است که اهل طائف ادیم بوی پیرایند غلفق چغزلاوه وسبزی که بر سر آب باشد وگیاهی که بر کنار
وی برود آب کنتر ده شود عیش غلفق ای رخی قوس غلفق ای رخوة یقال واللام فی هذه الحروف زائدة غمق بالتحریک نم بر

غمق
غوق
فتق

آمدن از زمین عم ک آف ۲ ارض غمقة ای ذات ندی وثقل ولیلة غمقة ای لثقة ونبات غمق اذا وجدت لریحه خمة وفسادا من
کثرة الانداء علیه غاق حکایة صوت الغراب فان نکرته نونت تغییق مختلط رای شدن فصل الفاء فتق شکافتن گشادن
نافه مشک را وحرب افتادن میان مردم وفتح وورم کردن خصیه پیدا اید عم ف آض ۲ فتق بالتحریک گشاده فرج شدن زن فتقاء
نعت منه خلاف رتقاء وصبح وفراخی سال وقد فتق العام بالکسر ویقال افتق القوم اذا انفتق عنهم الغیم وافتق قرن الشمس اذا
اصاب فتقا فی السحاب فبدا منه وقد افتقنا ای صادفنا فتقا وهو الموضع الذی لم یمطر وقد مطر ما حوله وعام ذو فتوق ای قلیل المطر
وامراة فتق بضمتین ای متفتقة بالکلام ورجل فتیق اللسان ای حدید اللسان جمل فتیق ای تفتق سمنا صبح فتیق ای مشرق فتوق

فرق

در دو دکرو وهو فعل منه تفتیق گشادن وشکافتن انفتاق تفتق گشاده وشکافته شدن فرق فرقان جدا کردن عم ف وآض ۲
وفرقت الشئ تفریقا وتفرقة فانفرق وافترق وتفرق بمعنی ویقال اخذت حقی منه بالتفاریق وفی المثل اجمقهم تفاریق العصا
قال ابن الاعرابی العصا تکسر فیتخذ منها ساجور فاذا کسر الساجور اتخذت منه الاوتاد واذا کسر الوتد اتخذ منه عران البخاتی فاذا
فرض واسه اتخذت منه التوادی یصر بها الاخلاف وقوله تعـ وقرانا فرقناه فمن قرء مخففا قال بیناه ومن فرق یفرق ومن شدده قال
انزلناه مفرقا فی ایام فرق بسکون الراء وتحریکه پیمانه اهل مدینه وان شانزده رطل است جمعهما فرقان مثل بطن وبطنان وحمل
وحملان فرقان ایضا قران وانچه فرق کند بوی در میان حق وباطل والفرق بالضم کذلک مثل خسر وخسران ومنه قوله تعـ ولقد اتینا
موسی وهرون الفرقان وقال الراجز شعر ومشرکی کافر بالفرق مفارقة فراق از هم جدا شدن فرقه بالضم جدا ای اسم منه فاروق
لقبی است که عمر بن الخطاب را بان ملقب میکردند فرق ومفرق بفتح الراء وکسرها تارک سر وکذلک مفرق الطریق سر دو راهه ویقال
للمفرق مفارق کانهم جعلوا کل موضع منه مفرقا فجمعوه علی ذلک وفرق له الطریق ای اتجه له طریقان فروق بالضم رمیدن وبریتن
ناقه وماده خر از درد زه عم ف آض ۲ اتان فارق وامراة فارق وایضا والجمع فوارق وفرق واز جدا شده از ابر هافرق بالتحریک
ترسیدن عم ک آف ۲ یقال فرقت منک ولا تقل فرقتک امراة فروقة بالفتح ورجل فروقة ایضا ولا جمع له وفی المثل رب عجلة تهب ریثا
ورب فروقة یدعی لیثا ودوری میان دو پشته ومیان دو سبل شتر وبر آمدگی یکی از ان اسب فرون تر از دیگری فرس افرق نعت
منه وشاخ شاخ جدا شدن تاج خروس ویلپا افرق نعت منه ورجل افرق الذی ناصیته کانها مفروقة ولحیته ایضا وجمع الفرق افراق

والفرق

اذا جاء بالعقوق واعقت الابل اذا حملت فهي عقوق والجمع عُقق وقولهم طلب الابلق العقوق مثل لما لا يكون وذلك ان الابلق ذكر
ولا يكون الذكر حاملا ونوى العقوق نوئ رخو تعلفه الابل العقق وربما سموا تلك النواة عقيقة والعِقاق بالكسر الحوامل من كل
حافر وهو جمع عقوق مثل قلص وقلاص عقاق بالفتح بار شكم يقال اظهرت الاتان عقاقا وكذ عُقُقا عقعق عكه عقعقه بانك
وى عقة بطني از عرب مناء عُق مثل قع واعقه الله اى امره الله مثل اقته عقان النخيل بالكسر انچه از بن خرما ودرخت برزند يقال
اعقت النخلة والكرمة

علق

علق بالتحريك خون بسته علقة پاره ازوى وكرمك سياه اب كه اورا از لوك خوانند علق ج وعلق
القربة لغة في عرق القربة يقال جشمت اليك علق القربة وقدم ذو علق نام كوهى وعلق ايض كوشش كربكرة چاه را بوى درا و بزنداز
فامت يقال اعرني علقك اى اداة بكرتك وعشق يقال علقها بالكسر وعلق بها علوقا وعلق حبها بقلبه اى هويها ويقال علق
يفعل كذا اى طفق وفى المثل علقت معالقها وصر الجندب اى جاء الحر ولا يمكنني الرحيل وبار كرفتن زن ودرآويختن اهو در دام
وخوردن شتر سرهاى عصا را ودر دهان چسپيدن زلوك ستور را بوقت اب خوردن يقال علقت الدابة اى علقت بها العلقة
في شرب الماء واويزش وانقدر از علف كه روز كذار باشد ستور را علقة بالضم اويزش وقوت روز كذار ويقال لم يذق لى
علقة عنده اى شيء واصاب ثوبى علق بالفتح وهو ما علقه فجذبه علق بالكسر كرانمايه از هر چيز ويقال هذا علق مضنة اى ما يضن به
اعلاق ج علقة بالكسر جامه طفل نوزاده علوق بالفتح مرك علاقة بالفتح مثله وانچه دراويزد بمردم وناقه كه بچه ديكر را بوى كند وشير
ندهد ويقال ما بالناقة علوق اى شيء من اللبن وانچه از او چرا كند شتر چون علف وجز ان علق خوردن شتر سرهاى عضاة را عع
ف ا ض ٣ عالوق نعت منه عوالوق ج وفى الحديث ارواح الشهداء فى حواصل طير خضر تعلق من ورق الجنة عليق ست عليقة ستور
كه جهة مير همراه ميارد فرستند يقال علقت مع فلان عليقة وارسلت معه عليقة معلاق معلوق هر چه از وى چيزى درآويزند
معالق سو سار از خورد معلق يكى علاقة بالكسر علاقه كمان وتازيانه ومثل ان علاقة بالفتح اويزش خصومت ودوستى وانچه
بدان روز كذرانند از قوت ومنه قولهم ما بها من علاق اى شيء من مرتع رجل علاقية مثل ثمانية انكه چنگ در زند بهر چيزى كه از وى
دست باز ندارد ذو معلاق سخت خصومت عليق مثال قبيط گياهى كه درآويزد بدرخت عليقى مثله عولق غول ومادة سك حريص
وهذا الكلام طويل العولق اى طويل الذنب اعلاق زلوك افكندن بر اندام تا بمكد وچنگال در زدن بچيزى وفى الحديث اللد ود
احب الى من الاعلاق وبرداشتن زن بچه از خاجنگاه واعلقت القوس اى جعلت لها علاقة ويقال اعلقت واقلقت اى جئت
بعلق فلق وهى الداهية لا يصرف مثل عمر ويقال العلق الجمع الكثير ويقال للصائد اعلقت فادرك اى علق الصيد بحبالتك
تعليق دراويختن ونوعى از خط معلقة زن شوى كم شده قوله تعالى فتذروها كالمعلقة وتعلقه وتعلق به بمعنى وتعلقته
بمعنى علقته وقولهم ليس المتعلق كالمتانق اى ليس من يتبلغ بالشيء اليسير كمن يتانق ياكل ما يشاء واعتلقه اى احبه علقى كما هى

عمق

ويكون واحدة وجمعا والفه للتانيث فلا ينون نبتى عالق الذى يرعى العلقى عمق بالفتح والضم سخ چاه ووادى وكوه و
كرانه دور از جدا اعماق ج عماقة بالفتح ژرف شدن عمق بضمهما تعميق مغاك كردن اعماق مثله ودور اندبشيدن دركار تعمق فى
كلامه اى تنطع يعنى بمنع سخن رسيد عمق ص ا ف ٣ منزلى در راه مكه والعامة تقول عمق بعكسه عمقى بكسر العين نوعى از درخت

عالق
عنق

دوز بين حجاز وتهامه بعير عامق شتر كه ان درخت را خورد اعامق بالضم موضعى عماليق وعمالقة كروهى از مردم عنق
بسكون الثانى وضمه كردن اعناق ج اعنق دراز كردن عنقاء مونث منه ولقب مردى وسختى يقال حلقت به عنقاء مغرب و
طارت به العنقاء وهو طائر معروف الاسم مجهول الجسم ويقال هم عنق اليك اى مائلون اليك معنقة بالكسر كردن بند اعناق
كردن بند ساختن عناق معانقة دست در كردن يكديكر افكندن تعانق واعتناق كذ عنيق نعت منه بالتحريك نوعى از رفتار
ستور ومنه اعنق الفرس وفرس معناق اى جيد العنق عناق بالفتح بز غاله ماده والجمع اعنق وعنوق وسختى وجانورى است از

عوق

دواب وما امسك عوق باز داشتن ع ف ا ض ٣ اعتياق كذ عوائق الدهر موانعه تعوق مشغول شدن تعويق منعه
نيه والمعوق المثبط رجل عوق عوقة مثال همزة اى ذو تعويق وتربث لاصحابه لان الامور تحبسه عن حاجته ويقال ما عاقت
المرأة عند زوجها ولا لاقت اى لم تلصق بقلبه عيوق ستاره واصله فيعول فلما التقى الياء الساكنة والواو صارتا ياء مشددة

عوهق

يعوق نام بت قوم نوح پيغمبر عليه السلم عوهق دراز ونام شتر كه بوى نسبت كنند شتران نيكو را وفراشتوك كوهى وزاغ
سياه وكاو سياه وكبود رنك وشتر سياه شكرف قال صاحب الصحاح قلت لاعرابى من بنى سليم ما العوهق فقال الطويل من الربد

عيق

يعني النعائم الربد وانشد شعر كانها ضمنت هقلا عوهقا اقتاد رحلى او كدرا محنقا عيقة بالفتح والكسر كرانه دريا

بين ما له الفعل وبين ما الفعل واقع عليه بعتيق كهنه ودير بند كردن معتقه شراب كهنه عذق بالفتح درخت خرما با بر ومنه قول الحباب
بن المنذر انا عذيقها المرجب وبر بدين شاخهای خرما عع ف اك ٢ تعذيق كك وبخلاف رنك كوسپند يتمى هى بن بجهة علامت
عع ف أمن ٢ اعذان مثله عذقدان يثم نشان عذق بالكسر خوشه خرما وعذق الاذخر واعذق اذا ظهرت ثمرته وعذقت الرجل اذا رميته
بالقبيح ووسمته به عرق بالتحريك خوى ودسته بنا وصف اسبان ومردان وهر چيه صف زده باشد وزنبيل از برك خرما بافته
ورك اسب يقال جرى الفرس عرقا او عرقين اى طلقا او طلقين عرق الخلال نا بوشح لك الرجل به اى يعطيك للمودة وخوى كردن عع
ك آف ٢ يقال لم تجشمت لك عرق القربة اذا حمل رجل كريم قربة بنفسه ويقال لقيت من فلان عرق القربة اى الشدة والمشقة واصله ان
القرب انما يحملها الاماء الزوافر ومن لا معين له وربما افتقر الرجل الكريم واحتاج الى حملها بنفسه فيعرق لما يلحقه من المشقة والحياء من
الناس ورجل عرقة مثال همزة اذا كان كثير العرق وقولهم ما اكثر عرق ابله اى نتاجها البن عرق بكسر ثانى شير مزه كرداينده وهو الذى
يجعل في شفاء ويشد على البعير ليس بينه وبين جنب البعير وقاية فاذا اصابه عرق البعير افسد طعمه وتغيرت رائحته عرقه نوار كرداكرد
خيمه وچوب ميان ديوار نهاده وبكر سترا ازمرغ واسب ومانندان عروق بضمتين كياهى است زرد كه بوى رنك كنند عرق بالكسر
بيخ عروق ج وفى الحديث لعرق ظالم حق والعرق الظالم ان يغرس الرجل في ارض غيره او يزرع فيها ليستوجب به الارض ورك يقال
في الشراب عرق من الماء يعنى رك ٢ دار است ذات عرق جاى احرام اهل عراق درج عرق بالفتح كوشت از استخوان باز كردن وبجوز دن
عع ف آض ٢ معرق تعرق كك واستخوان كوشت از وى رنديده عراق بالضم ج قال ابن السكيت لم يجئ شى من الجمع على فعال
بضم الفاء الا احرف منها توام جمع توأم وشاة ربى وغنم رباب وظئر وظؤار وعرق وعراق ورخل ورخال وفرير وفرار قال ولا نظير
لها معروف ومعرق مردكم كوشت عراق بالكسر شهرهاى معروف تذكر وتونث ودوال كه بدان درزهاى مشك دافر وكبرند و
دوزند عرق بضمتين ج عراقين كوفه وبصره اعراق بعراق رفتن وبيخ رها كردن درخت ورك دار شدن شراب عروق رفتن بيد
زمين عع ف اك ٢ ويقال اعرق الرجل اى صار عريقا وهو الذى له عرق في الكرم وكك الفرس فهو معرق في الكرم واللؤم جميعا واعرق
فيه اعمام واخوال عارق نام شاعرى تعريق ممزوج كردن شراب ومنه طلاء معرق ويقال ايضا رجل معرق الخدين اذا كان قليل لحم الخدين
وبرنا كردن دلو ومتكرار اب عرقوة بفتح العين وضم القاف چوب چيز دلو ولا تقل بضم العين وانما يضم فعلوة اذا كان ثانيه نون
مثل عنصوة والجمع العراقى او عرق بحذف التاء والواو وهو جمع عرقوة وعرقيت الدلو عرقاة اذا شددتها عليها ذات العراقى سختى
عرقوتان الخشبتان اللتان تعرضان على الدلو كالصليب والخشبتان اللتان تضمان ما بين واسط الرحل والموخرة عزق زمين
شكافتن عع ف اك ٢ ارض معزوقة نعت منه ولا يقال لغير الارض مغزقه معزق آلت زمين كاويدن چون تيشه وجزان عسق
بالتحريك حريص شدن وبر چسپيدن صلته بالباء عع ك آف ٢ تعسق كك عشق بالكسر از حد دركذشتن دوستى عع ء آف ٢
عشق بالتحريك مثله عشيق مثال فسيق بسيار عشق ارنده تعشق عاشقى نمودن عاشق نعت منه سواء المذكر والمونث فيه
عشنق دراز سبك عشنقة مونث عشانق ج عشرق بكسرتين كياهى عفق بسيار كشتى كردن خر وغائب شدن عع ف
اك ٢ يقال منه لا يزال فلان يعفق العفقة اى يغيب الغيبة وانه ليعفق الغنم بعضها على بعض يعفقها اى يردها عن وجهها منعفق
اى منعطف وقال المنصرف عن الماء عفق بها اى حبق عفاقة دبر والعفق سرعة الايراد وكثرته عفق رجوع كردن شتران هر روز
بسوى اب عع ف اك ٢ وكل راجع مختلف عافق يقال انك لتعفق اى تكثر الرجوع وانعفق القوم في حاجتهم اى مضوا فيها و
اسرعوا عنفقة خفة الشى ومنه العنفقة لشعرات بين الشفة السفلى والذقن رجل معفاق الزيارة اى لا يزال يجى ويذهب زائرا
عفاق بالكسر نام مردى كه او را در قحط خوردند عفلق چيزى سست وپر كوشت وفرج فراخ وزن كول بدسخن لام زائدة عقيقه
پشم شتر بچه وموى همزاد سر كودك وموى شكمى هر چيه از ستور بچكان باشد عقيق عقه بالكسر كك ويقال العقة في الناس والحمر
ولم يسمع في غيرهما عقيقها ايضا برقى كه درميان ابر درخشد وتير كه سوى اسمان بر تاب كنند والعرب يفعلونه في الجاهلية فان رجع
السهم ملطخا بالدم لم يرضوا الا بالقود وان رجع نقيا مسحوا الحاهم وصالحوا على الدية وكان مسح اللحى علامة للصلح قال ابن الاعرابى
لم يرجع ذلك السهم الا نقيا وكوسپند وجزان كه در هفته نخست مولود قربان كردندى بجهة ان مولود انعقاق شكافتن عق
هو الشق عقيق ايضا نكين سرخ ونام وادى نزديك مدينه وهر چيه سيل بشكافد از زمين اعقه ج عق ايضا قربان كردن روز هفتم
نخست مولود وصلته بعن وموى نخستين بچه ستردن وتير سوى اسمان انداختن عع ف آمن ٢ عقوق معقة بفتحتين بد ونادر
ازردن فهو عاق وعقق مثال عامر وعمر عققة ج مثال كفرة وفى الحديث ذق عقق اى جزاء فعلك يا عاق ويقال اعق فلان

در خلقت استطراق بعاریت خواستن فحل یقال اطرقت بالجلد والعصب ای البست وترس مطرق ومجان مطرقة التی یطرق بعضها
فوق بعض کالنعل المخصوفة طرق النعل بارهٔ نعل که برسر زه زنند دیش طراق بر برهم نشسته مطارقة نعل بر یکدیگر زدن بر موزه یقال
طارق الرجل بین نعلین وبین ثوبین نعل مطارقة ای مخصوفة وکل خصفة منه طراق تطریق وقت کفانیدن شدن سنگخوار بیضه را
ولا یقال ذلک فی غیر القطاة ویقال طرقت القطاة وطرقت الناقة بولدها وکذلک المرأة اذا لم یسهل خروج الولد عنها وطرق فلان
بحقی اذا جحده ثم اقر به بعد ذلک وطرقت الابل اذا حبستها عن کلأ او غیره وطرقت له من الطریق
طبق
طسق خراج زمین کتب عمر الی عامله
فی رجلین اسلما ارفع الجزیة من روسهما وخذ الطسق من ارضیهما ویقال طفق یفعل کذا طفقا ای جعل یفعل عغ ک آ ف ۲ ومنه
طفطق
قوله تعالی وطفقا یخصفان علیهما من ورق الجنة برد وختن گرفتن از برک ویقال طفق یطفق طفوقا من باب عغ ف آ ک ۲ **طقطقة**
طلق
آواز سم اسب مثل دقدقة **طلاقة** کشاده روئی عغ بضمتین رجل طلق الوجه وطلیق الوجه وطلق الیدین ای سمح وطلق اللسان وطلیق
اللسان ولسان طلق ذلق اربع لغات فیه وقد مر فی فصل الدال یوم طلق ولیلة طلق ایضا اذا لم یکن فیهما قر ولا شیء یوذی طلق م
ودرد زه وقد طلقت المرأة تطلق طلقا یستعمل مجهولا ودست کشادن به نیکی عغ ف آ ض ۲ طلق بالتحریک تک اسب یقال عدا
الفرس طلقا او طلقین ودوید یک تک یا دو تک وبند از پوست خام وسیر الابل الی الورد الغب وهو ان یکون بین الابل وبین الماء
لیلتان فاللیلة الاولی الطلق والابل بعد النجوز طوالق وفی اللیلة الثانیة قوارب طلق طلوق مصدر منه عغ ف آ ض ۲ یقال اطلقت
الابل واطلقتها واطلق القوم اذا اطلقت ابلهم اطلاق رها کردن بندی ودست کشادن به نیکی طلیق آن بند رسته ورها کرده یقال
منه بعیر طلق وناقة طلق بضم الطاء واللام اطلاق ج ویقال حبس فلان فی السجن طلقا ای بغیر قید ویقال ایضا فرس طلق احد القوائم
اذا کانت احدی قوائمها لا تحجیل فیها طلق بالکسر حلال یقال هو لک طلقا وانت طلق من هذا الامر ای خارج منه انطلاق رفتن و
تصغیره نطیلیق وتصغیر منطلق مطیلیق ومطیلق استطلاق رفتن شکم تصغیره تطیلیق تطلیق سلامت یافتن سلیم یعنی مار
گزیده وارهیدن درد آن یستعمل مجهولا یقال طلق السلیم فهو مطلق وطلاق دادن زن را طلاق رها شدن از قید نکاح عغ ف آ
ض ۲ فهی طالق وطالقة ایضا رجل مطلاق کثیر الطلاق للنساء طلقة مثال همزة مثله ناقة طالق ونعجة طالق ای مرسلة ترعی حیث شائت
والطالق من الابل التی یترکها الراعی لنفسه ویقال استطلق الراعی ناقة لنفسه اذا اخذها لنفسه تطلق دفتن اهو کر روی نکرداند
ویقال ما تطلق نفسی لهذا الامر ای لا تنشرح وهو تفعل وتصغیر الاطلاق طتیلیق بقلب الطاء تاء لتحرک الطاء الاولی کما فی تصغیر
طوق
الاضطراب ضتیریب بقلب الطاء تاء لتحرک الضاد **طوق** گردن بند اطواق ج وتوانائی طاقة مثله یقال هو فی طوقی ای وسعی
تطویق طوق بستن بر کسی تطوق لازم منه مطوقة کبوتر که در گردن او طوق باشد اطاقة توانستن وطوقتک الشیء ای کلفتکه
وطوقنی الله اداء حقک ای قوانی وطوعت له نفسه لغة فی طوعت ای رخصت وسهلت طاق معروف طاقات طیقان ج وهو
معرب تاک ونوعی از جامها ویقال طاق نعل وطاقة ریحان طاقو بیرون آمدگی کوه وچاه ومیان هر دو چوبی از کشتی فصل العین
عبق
عبق بالتحریک خوشبوی شدن عغ ک آ ف ۲ صلته بالباء عباقیة بالتخفیف کاف وایضا یعنی اعبنقی الرجل ای صار داهیة
عقاب عبنقاة وعقنباة ای ذات مخالب حداد بتقدیم القاف وتاخیره مثل جذب وجبذ ویقال ایضا بر شین عباقیة وهو اثر
عتق
جراحة یبقی فی حروجهه عبقة جربش مسکه در مشک یقال ما فی النحی عبقة ای شیء من سمن **عتیق** بالکسر ازادی وآزاد مردی
وجمال ونیکو شدن مال ودر گذشتن اسب از دیگران وآزاد شدن عتاق عتاقة کاف عغ ف آ ک ۲ عتیق عا تو نعت منه ویقال
فلان مولی العتاقة ومولی عتیق ومولاة عتیقة وموالی عتقاء ونساء عواتق وذلک اذا اعتقن وعتق فلان بعد استعلاج
یعتق عتقا ای رقت بشرته بعد الجفاء والغلظ عتاقة دیرینه شدن عغ بسمتها عتیق نعت منه وعغ ف آ ض ۲ عاتق نعت
منه ودوانه عتق وعاتق ایضا خمر کهنه ولیجه مهر او شکسته باشد از جر وزن جوان یقال جاریة عاتق ای شابة اول ما ادرکت
ولم تبن الی زوج وکتان کهنه سرخ رنگ وجوزه مرغ که بر پریدن نزدیک باشد وکتف مرد ویقال عتقت علیه یمین تعتق وعتقت
ایضا بالضم ای قدمت علیه یمین ووجبت کانه حفظها فلم یحنث اعتاق آزاد کردن ونیکو کردن مال را ودر گذرانیدن اسب را
بدوانیدن ویقال فلان معتاق الوسیقة ای اذا طرد طریدة انجاها وسبق بها معتق آزاد کرده عتیق مثله ودیرینه از هر چیزی وگرامی
وآزاده وگزیده یقال رجل عتیق وماء وتمر وباز وشحم کل واحد منها عتیق وکذلک فرس عتیق ای رائع والجمع عتاق وعتاق الطیر
الجوارح منها ولا رجیات العتاق النجائب منها والبیت العتیق للکعبة ویقال لابی بکر الصدیق عتیق لجماله ولقول النبی علیه السلام
انت عتیق من النار وقیل قطرة عتیقة بالتاء وقطرة حدید بلا تاء لان العتیقة بمعنی الفاعلة والحدید بمعنی المفعول لیفرق

بین

وستور را از چراگاه کردانیدن صفقه یکبار دست بدست بدی بیعه یقال ربحت صفقتك وصفقة رابحة وخاسرة توصف بهما
وتصافق عند البیعة انصفاق باز کشتن اصفاق دو تراز کردن و کرد آمدن مردم بر کاری یقال اصفق علیه و در خور دن دست
بکاری و کوسفند را روزی یکبار دوشیدن اصطفاق جنبیدن درخت از باد و ابریشم از زخمه صفاقة بالفتح شوخ روی
وتنکی جامه ثوب صفیق و وجه صفیق بین الصفاقة صفاق بالکسر پوست تنك از زیر پوست که بروی موی روید صفق بالفتح الصیم
کرانه وصفق الجبل صفحه صفق بالتحریك آب که در مشك نو بوی گرفته و زرد شده باشد یقال ورد نا ماء کانه صفق صلق صلق
آواز سخت و فی الحدیث لیس منا من صلق او حلق و بعضا زدن ع ف آض ۲ واصلق لغة فی صلق و یقال الفحل یصطلق بنابه
وذلك صریفه وصلقات الابل انیابها التی تصلق تصلق بانك و فریاد کردن زن بوقت وضع قال الفراء سلقوکم بالسنة حداد
وصلقوکم لغتان صلق بالتحریك مثل سلق وهو القاع الصفصف صلائق نانهای تنك منه المصطلق حی از خزاعه صهصلق صبق
کنده پیر بازباد و بانك سخت صهصلیق مثله صیق صیقة بالکسر کرد صیوق ج مثل جیفة و جیف فصل الضاد ضیق تنك ضیق
وتنکی و تنك شدن ع ف آك ۲ ضیق بالکسر تنکی ضیقة تنکدستی و درویشی ضیوق ج ضیق تنك وضاق عنه الشیء ای لا یسعه وضاق
الرجل ای بخل واضاق ای ذهب ماله تضییق تنك کردن و تنك کرفتن برکسی و قولهم ضقت به ذرعا ای ضاق ذرعی به تضایق القوم
اذا لم یتسعوا فی خلق او مکان ضوق فی وضیقی تانیث اضیق صارت الیاء واوا لسکونها وضمة ما قبلها فصل الطاء طبق بالتحریك طبق
تاه چیزی اطباق ج وقولهم وافق شن طبقه وهما قبیلتان تقابلا فتساویا فقیل فیه وافق شن طبقه وافقه فاعتنقه و پاره از شب
و روز یقال مضی طبق من اللیل و طبق من النهار ای معظم منهما و استخوان تنك که میان دو پیوند استخوان پشت باشد و کروه مردم
وملخ یقال اتانا طبق من الناس و طبق من الجراد ای جماعة و پس یکدیگر زاده از بره و بچه یقال ولدتها طبقا و طبقة و باران عام
مطر طبق و حال مردم و منه قوله تعالی لترکبن طبقا عن طبق ای حالا عن حال یوم القیمة بنت طبق سنك پشت و یقال للداهیة احدی بنات
طبق وطبقات الناس فی مراتبهم والسموات طباق ای بعضها فوق بعض و طباق الارض ما علاها اطباق دو جنتی و یقال الجمل طباقا للذی
لا یضرب و من الرجال العی ناتوان و طبقت یده بالکسر طبقا اذا کانت لا تنبسط ید طبقة نعت منه تطبیق دست میان دو ران نهادن
در رکوع و بر پیوند رسیدن شمشیر بوقت زدن و جدا شدن آن و یقال انه یطبق المفصل للرجل اذا اصاب الحجة و سم بر سم نهادن اسب
در رفتن و دویدن و همه زمین فرو کرفتن آب باران سحابة مطبقة نعت منه مطابقة موافقت و برابر کردن و چسبانیدن و رفتن باند
بر پای و سر پای بر جای سم دست نهادن اسب در رفتن و دویدن و طابق فلان ای مرن علی العمل تطابق اتفاق کردن اطباق فراز
آمدن بر کاری صلته بعلی و بر هم نهادن چیزی و پوشیدن تو بر تو تطبق تو بر تو پوشیدن والحمی المطبقة بالکسر تب که شب
و روز خنك نشود الحروف المطبقة بفتح الباء چهار حرف صاد ضاد طا ظا طابق معرب تابه طریق راه یذکر و یؤنث الطرقة طرق
طرق ج طریقة نخل نیك بلند طریق ج و هنا ابن دراز که از پشم و جزان بافته باشد و کزیدکان قوم یقال هذا رجل طریقة قومهم
وطرائق قومهم ایضا للاشراف و منه قوله تعالی کنا طرائق قددا ای کنا فرقا مختلفة اهواءنا و روش و مذهب یقال ما زال فلان
علی طریقة واحدة ای حالة واحدة طرق مطروق آب باران که در وی ستور بول انداخته باشد و منه قول واحد الوضوء بالطرق
احب الی من التیمم و آب کشن و فال سنك زدن طراق ای متکهنون طوارق متکهنات و پشم زدن مطرقة چوب که بدان پشم زنند
وایضا خایسك آهنکران و یقال اختضبت المراة یوما طرقة او طرقتین ای مرة او مرتین طرقة بالضم خط که بر کمان باشد طرق ج
و عادت و خو یقال ما زال ذلك طرقتك ای دابك و هذه طرقة رجل واحد ای صنعة رجل طرق بالکسر پیه و قوت و اصله الشحم
طرقة بالتحریك رسته و دام صیاد و پی شتران یقال جاءت الابل علی طرقة واحدة و علی خف واحد ای علی اثر واحد و جمعها طرق
طرق ایضا ثنی القربة یعنی نورد مشك و مناقع المیاه و سستی زانوی شتر ع ك آف ۲ یقال بعیر اطرق و ناقة طرقاء و پر بر هم نشسته
ویقال منه الطرق جناح الطائر التف و رجل مطروق ای فیه رخوة و ضعف و المصدر منه طریقة بالکسر و التشدید یقال ان تحت
طریقته لعنداوة ای فی لینه و انقیاده بعض العسر و یقال هذا مطراق هذا ای تلوه و نظیره مطاریق ج و یقال جاءت الابل
مطاریق در پی یکدیکر طرق ایضا بول انداختن ستور در آب ایستاده طروق بشب آمدن ع ف آض ۲ طرقة مثال همزة مبالغة
فیه طارق بشب آینده و ستاره روز طارقة الرجل فخذه و عشیرته و کشنی کردن نحل ع ف آض ۲ طروقة الفحل اناثه التی بلغت
ان یضربها الفحل اطراق سر فرو افکندن و خاموش بودن و فی المثل اطرق کرا اطرق کرا ان النعام فی القری یضرب للمعجب بنفسه
و نحل بعاریت دادن بجهة کشنی را و رفتن شتران بر پی یکدیکر و اطرقا علی لفظ الامر للاثنین اسم بلد مطرق آنکه سست چشم باشد

وانشقت العصا ای تفرق الامر شقاق بالضم کفتکی دمغ ستور شق بالکسر نیمه چیزی وکرانه کوه وبرادر ودوست یقال هو اخی
وشق نفسی ونام کاهنی معروف وسختی ومنه قوله تعم لم تکونوا بالغیه الا بشق الانفس وهذا قد یفتح شقه بالکسر پاره از چوب و
تخته ونیمه چیز شقه بالضم جامه پیش شکافته خلاف جبه وسفر دور وقوله تعم ولکن بعدت علیهم الشقة ویقال شقة شاقة وربما
قالوا بالکسر وهذا شقیق هذا اذا انشق الشیء بنصفین وکل واحد منهما شقیق الاخر شقیق ایضا برادر شقیقه درد نیم سر ونام
جده نعمان بن المنذر وکشادگی میان دو کوه از ریگ که در وی علف باشد شقایق ج شقایق النعمان لا له واحده وجمعه سواء
فرس اشق ای طویل والانثی شقاء مشاقه شقاق خلاف ودشمنائی کردن اشتقاق گرفتن نیمه چیزی وگرفتن حرفی از حرفی
وسخن را در بحث ورواست بردن بی قصد وبچپ وراست رفتن در ان حال تشقیق سخن را نیکو بیرون اوردن وهیزم وجز آن
کفانیدن تشقق شکافته شدن انشقاق کلک شقشقه بانک کردن شتر نخل وبجنشك شقشقه بالکسر دهنه شتر که بوقت بانك وی
از دهان بیرون آرد ویقال للخطیب ذو شقشقه تشبیها بالفحل شقراق بکسرتین وبالفتح مشدد الراء مرغی که او را بفال بد
دارند شرقراق کذلک شمقمق دراز ونام مردی شنق بالتحریك میان دو نصاب از زکوة وفی الحدیث لا شناق ای لا یوخذ
من الشنق حتی یتم وکم از دیه ودرازی سر شناق بالفتح دراز وبالکسر بند سر مشك شنیق بیرخوانده اشناق سر مشك بستن وبر
وا کردن شتر وایستادن وایستانیدن شتر لازم ومتعد شنق بالتکون بار ایستانیدن شتر را بکشیدن مهار بو قتیکه بر وی نشستن
باشی عع ف آض ۲ وک ۲ لحم مشنق ای مقطع وهو ماخوذ من اشناق الدیه وذلك ان یسوق ذو الحمالة الدیة کاملة فاذا کانت
معها دیات جراحات فتلك هی الاشناق کانها متعلقة بالدیة العظمی ویقال ایضا للعجین الذی یقطع ویعمل بالزیت مشنق شوق
آرزومند کردانیدن عع ف آض ۲ شائق هو المعشوق ومشوق هو العاشق اشتیاق آرزومند چیری شدن تشوق آرزومند
نمودن تشویق بار زو آوردن شیق بالکسر نام کوهی شیاق بستن طناب عع ف آك ۲ شهیق الحمار آخر صوته نهاق وشهیق
وذفیر اوله ویقال الشهیق رد النفس والزفیر اخراجه عع بفتحهما وک ۲ شهوق بلند شدن شاهق کوه بلند وفلان ذو شاهق اذا
کان یشتد غضبه شهقه نعره زدن یقال شهق فلان شهقة فمات ویقال ضحك تهاق **فصل الصاد** صدق راستی
خلاف الکذب وراست گفتن وراست کردن وثنا ونام نیکو ومنه قوله تعم واجعل لی لسان صدق فی الاخرین یعنی زبان ثنا گوی کردان
از پس من در پس اینده کان ویقال صدق فی الحدیث وصدقه الحدیث وفی المثل صدقنی سن بکره وذلك انه لما نفر قال له هدع وهی
کلمة یسکن بها صغار الابل اذا نفرت وصدقوهم القتال تصادق با یکدیگر راست شدن در دوستی وسخن تصدیق راستگوی داشتن
وصدقات کرفتن مصدق نعت منه تصدق صدقه کردن ومنه قوله تعم ان المصدقین والمصدقات بتشدید الصاد اصله المتصدق فیه
فقلبت التاء صادا وادغمت فی مثلها صداقه بالفتح دوستی مصادقه صداق باهم دوستی کردن صدیق دوست صدیقه مونث
اصدقاء ج وقد یقال للواحد والجمع والمونث صدیق ویقال فلان صدیقی ای اخص اصدقائی وانما یصغر علی جهة المدح صدیق
بالکسر والتشدید الذی هو دایم الصدق ویکون الذی یصدق قوله بالعمل صدق بالفتح نیزه راست ودرست رجل صدق
اللقاء وصدق النظر وقوم صدق بالضم ویقال هذا مصداق هذا ای ما یصدقه ویقال للشجاع والفرس الجواد انه لذو مصدق ای
صادق الحملة والجری کانه ذو صدق فیما یعده من ذلك صدقه بالتحریك ایخه بدروین داده شود صداق بالفتح والکسر کابین
بیمان وکابین زن صدقه بضم الدال کذلك ومنه قوله تعم وآتوا النساء صدقاتهن نحلة صدقه بالضم وسکون الدال کذلك اصداق
دست پیمان نا بستن صندوق بالضم معروف صنادیق ج صاعقه آتش که از آسمان افتد ورعد شدید یقال صعقتهم
الصاعقه وصعقتهم السماء ای القت علیهم الصاعقه عع بفتحهما وبانك عذاب صعقه تصعاق بیهوش شدن عع ك آف ۲ اصعاق
متعد فیه وقوله تعم فصعق من فی السموات ومن فی الارض ای مات حمار صعق الصوت سخت آواز الصعق نام مردی بالالف واللام
اللازم شان له کالنجم للثریا بنو صعفوق بالفتح خول بالیمامه وهو غیر منصرف للعجمة والتعریف ولم یجیء علی فعلول شیء غیره و
اما الخرنوب فان الفصحاء یضمونه او یشددونه مع حذف النون والعامة یفتحونها ویقال الصعافقه قوم یحضرون السوق
للتجارة ولا نقد معهم ولیست لهم رؤس اموال فاذا اشتری التجار شیئا دخلوا معهم فیه قال الاصمعی الواحد منهم صعفقی و
قال غیره صعفوق وجمعه صعافقه وصعافیق صفق دست برهم زدن که آواز آید عع ف آك ۲ ودست بر دست یکدیگر
زدن در بیع وبیعت وباز کردانیدن یقال صفقته فانصفق ودر باز کردن صفقت الباب ای رددته وصفق عینه ای
ردها وابریشم رباب را جنبانیدن تصفیق دست برهم زدن وجنبانیدن باد درخت را وشراب از خنور بخنوری دیگر کردانیدن

سذق
سرق
سردق
سرمق
سفق
سلق

رسد سماحیق السماء پارهای ابر و پارهای پیه بر روده، سوذق بالضم و الذال المعجمه دستیانه و چرغ سوذنیق شبذنون ۵
سوذانیق کلک معرب سذق شب آتش افروختن مغان معرب سده سرق بالتحریک شقهای حریر سپید سرقه یکی و هو معرب
سره مثل برق معرب بره و دزدی کردن ع ع ف ن آ ک ۲ سرقه بکسر الراء دزدی یقال سرق مالا سرقه و ربما قالوا سرقه مالا و فی المثل
سرق السارق فانتحر تسریق بدزدی نسبت کردن و قری قوله تعالی ان ابنک سرق استراق گوش داشتن پنهانی سخن کسی را و یقال
یسارق النظر الیه سرقوت و سرقان دو موضع سراقه بن جعشم بالضم نام مردی از صحابه استبرق دیبای کنده سرادق سراپرده سرادقات
ج و یقال بیت مسردق خانه با سراپرده سرموق شورکیاه سفق در باز کردن انسفاق لازم منه ثوب سفیق ای صفیق جامه
سخت بافته سفاقه شوخ دیدگی و قد سفق بالضم و هو سفیق الوجه ای وقح سفاسق السیف برنک شمشیر معرب سلق بالتحریک
دشت هموار سلقان بالضم ج مثل خلق و خلقان سملق بزیادة المیم کلک سما الوقح سلق بالسکون ستان افکندن و ربما قالوا اسلقیه
سلقاء یزیدون فیه الیاء کما قالوا جعبیته ای صرعته و یقال سلقها و سلقاها اذا بسطها ثم جامعها و استلقی اذا نام علی ظهره و هو افتعلی
و یقال اسلنقی و هو افعنلی و سلق لغة فی صلق ای صاح سلق ایضا سخن سخت گفتن و آزردن بزبان قوله تعالی سلقوکم بالسنة حداد
مسلاق بالکسر خطیب بلند آواز سلاق کلک و یقال الخطیب مسقع مسلق مصقع و روغن دادن مسکه و مزاده را و نیم پخته
کردن سبزی و بیضه را در دیگ و گوشه جوال درهم افکندن و نشان ریش پشت ستور که نیکو شده باشد و جای آن سپید ماند
سلق بالکسر گرگ و چکندر سلقه ماده گرگ و زن دراز زبان سلیقه نشان نوار و تنگ بر پهلوی ستور و سرشت یقال فلان یتکلم
بالسلیقه ای بطبعه لا عن تعلم سلاق بالضم دمیدگی دهان و بنهای دندان و دمیدگی بر اندام تسلق بدیوار بر شدن سلیق بیجراز
درخت فرو ریزد سلوق بالفتح نام دهی بیمن درو ع سلوقیه کلاب سلوقیه منسوب بوی سموق بلند شدن و دراز شدن

سملق
سمق
سوق

ع ع ف آ ض ۲ سماق بالضم و التشدید تتم و آن نوعی از بر درخت ترش کذب سماق بالتخفیف دروغ ساده سمیقان دو چوب یوغ
که بر گردن گاو نشیند سنق بالتحریک ناگوار شدن ع ع ک آ ف ۲ ساق معروف سوق بالضم ج نحو اسد و اسد سیقان اسوق
کلک سوق بالتحریک خوب ساق شدن اسوق سوقاء نعتان منه اسوق ایضا دراز ساق و یقال ولدت ثلثه بنین علی ساق واحد ای
بعضهم علی اثر بعض لیس بینهم جاریة ساق الشجر تنه درخت ساق حر قمری نر و قوله تعالی یوم یکشف عن ساق ای عن شدة ما و قد
مفاخرت کردن ساقة الجیش مؤخره سوق بالضم بازار یذکر و یونث سوق الحرب حومة القتال سوق بالفتح راندن و دست بپای
راندن ستور و جران بعروس و بر ساق زدن ع ع ف آ ض ۲ تسوق خود را بازاری کردن بخرید و فروخت سوقه بالضم مردم فرومایه
سوق بتحریک الواو ج اسباق راندن انسیاق لازم منه سیقه بالفتح و التشدید ستور بغارت رانده مثل و سیقه سبق ابر بی باران
که باد او را میراند و یقال اسقتک ابلا ای اعطیتک تسوقها سیاق جان کندن یقال رأیت فلانا یسوق ای ینزع عند الموت سیاق

سهوق
شبق
شبرق
شدق
شرق

بر یکروش راندن سویق پست سهوق مرد دراز و باد سخت فصل الشین شبق بالتحریک آرزومند شدن بجماع ع ع ک آ
ف ن ۲ شبرقه جامه پاره کردن شبراق کلک و گوشت پاره کردن شرقبه کلک شبرق بکسرتین گیاهی شباریق پارهای جامه شبارق
شلوار و هو معرب شدق بالکسر کنج دهن اشداق ج شدق بالتحریک فراخی شدق خطیب اشدق کام کشاده متشدق فصاحت
نماینده شرق آفتاب یقال طلع الشرق شارق مثله و جای بر آمدن آفتاب و بر آمدن شروق مثله و شکافتن گوش گوسپند و
جز آن ع ع ف آ ض ۲ مشرقان یعنی مشرق تابستان و زمستان مشرقه بفتح الراء و ضمها و شرقه و مشراق آفتابگاه تشرق بآفتاب گاه
نشستن اشراق روشن و تابان شدن شرق بالتحریک گوش شکافته شدن ستور ع ک آ ف ۲ شرقاء نعت منه و اندوه و غصه ناک
شدن و یقال شرق بریقه و بالماء ای غص یعنی آب و خدو بگلوش مانده و فی الحدیث یؤخرون الصلوة الی شرق الموتی ای الی ان یبقی
من الشمس مقدار ما یبقی من حیوة من شرق بریقه عند الموت لحم شرق بفتح اول و کسر ثانی ای لا دسم علیه تشریق رفتن سوی مشرق
و یقال شتان ما بین مشرق و مغرب و قدید کردن گوشت ایام التشریق سه روز بعد از نحر مشرق بفتح الراء نمازگاه و مسجد خیف

شفق

شریق نام مردی شفق بفتحتین سرخی افق بعد از غروب تا نماز خفتن و بناه از هر چیزی شفقه مهربانی شفق کلک اشفاق
ترسیدن بر کسی یا چیزی از مهربانی بروی صلته بعلی یقال اشفق علیه فهو مشفق و شفیق علیه و عطاء مشفق ای مقلل و ترسیدن

شق

از کسی یقال اشفق منه ای خاف قال ابن درید شفقت و اشفقت بمعنی و انکره اهل اللغه شق کفتگی شقوق ج و یقال بید
فلان و برجله شقوق و صحیح و کفاسیدن و بر آمدن دندان و دشوار آمدن کار بر کسی صلته بعلی و چشم باز ماندن مرده یقال شق علیه
الامر و شق بصر المیت اذا نظر الی شیء لا یرتد الیه طرفه و هو الذی حضره الموت ع ف آ ض ۲ و یقال شق فلان العصا ای فارق الجماعه

سراب تزبیق مثله **فصل الزاء زبق** برکندن موی ع ف آض ۲ انزبق ای دخل وهو مقلوب انزقب زنبق روغن یاسمین
زئبق بالکسر سیماب وهو معرب وقد اعرب بالهمز ویکسر الباء مثل زئبر و درهم مزأبق درم سیماب اندوده والعامة تقول مزبق
زبرقان بکسرتین ماه و نام مردی زبرقت الثوب ای صفرته **زحلوقة** مثل زحلوفة جای لغزیدن کودکان نعالیق ج
زحلقه ای دحرجه وقد تزحلق ای تدحرج زندیق بالکسر یکی از بد مذهبان وهو معرب زن دین قدج والهاء عوض من الیاء المحذوفة
واصله الزنادیق وقد تزندق والاسم زندقة عربیة من الزند وهو کتاب لهم **زرق** بالتحریک کبود چشم شدن ع ک آف ۲ زرقة
کبود چشمی ازرق زرقاء نعتان منه یقال نصل ازرق وماء ازرق ازرقاق ازریقاق کلک زرق بالضم سخت کبود چشم وللمونث کک
زرق جمع ازرق وزرقاء ایضا سنانهای تیزه وریگ توده ها زرق الطایر یزرق ای ذرق وزرقت عینه نحوی اذا انقلبت و
ظهر بیاضها زرق بالسکون زدن بمزراق وهو رمح قصیر ودحل سپس افکندن شتر زرنوقان دو دیوار چه دو طرف چاه که
نعامه را بروی نهند وآن چوبی باشد که بکره را از وی برآویزند فان کانتا من خشب فهما دعامتان وقیل نعامتان والمعرضة
علیهما هی القعلة والغرب معلق بالقعلة زورق کشتی خرد زرق بالضم والتشدید باز جره معرب وآن باز سپید باشد زرازیق
ج زرمانقة جبة صوف وفی الحدیث ان موسی ع اتی فرعون وعلیه زرمانقة **زعق** فریاد و بانگ کردن ع بفتحهما زعق بالتحریک
ترسیدن در حالت نشاط ع ک آف ۲ زعق نعت منه ویقال ازعقه الخوف حتی زعق وانزعق ویقال ازعقته فهو مزعوق و
یقال زعقته فهو مزعوق ماء زعاق بالضم آب شور طعام مزعوق طعام شور **زعفوق** بالضم بد خوی **زق** بالکسر مشک
ازقاق ج وزقاق وزقان ایضا مثل ذباب وذبان تزقیق الجلد سلخه من قبل راسه زقاق بالضم کوچه یذکر و یونث قال الاخفش اهل
الحجاز یونثون الطریق والصراط والسبیل والسوق والزقاق وبنو تمیم یذکرون هذا کله زقان ازقة ج مثل حوار وحوران والحوره زق
خورش دادن مرغ جوزه را ابد همان زقزقة ترقیص کردن کودک **زلق** بالتحریک جای لغزان ولغزیدن ع ک آف ۲ ازلاق متعدی نه
وبچه افکندن ناقه وموی ستردن مزلق مزلقة جای لغزان وکذلک الزلاقة وقوله تع فتصبح صعیدا زلقا ای ارضا ملسا لیس بها شیء مزلاق
ای مزلاج وهو الذی یغلق به الباب ویفتح بلا مفتاح وفرس مزلاق کثیرة الازلاق زلیق بچه افکنده زلق سر ستردن ع ف آ ک ۲
تزلیق کذلک رجل زلق زملق مثال هدبد وزمالق وزملق بتشدید المیم انکه پیش از مجامعت انزال افتدش زلیق بالضم والتشدید
شفترنگ وان نوعی از شفتالو است بی پشم **زناق** حلقة توضع تحت حنک الدابة ثم یجعل فیها خیط یشد براسه یمنع جامه وکلو
بند زنان از زیور یقال زنقت الفرس زنق بالتحریک جای زناق واظنه معربا من زنخ زنقه کوچه باریک تنگ مزنوق نام اسبی
زاوق سیماب فی لغة اهل المدینة وقیل لکل منقش مزوق وان لم یکن فیه زئبق تزویق اراستن ودرست کردن کتاب وسخن را
زیق القمیص بالکسر زه پیراهن زیق نام مردی تزیق سرمه کردن واراستن زن خود را **زهق** مغز اگنده شدن استخوان ویر
شدن مغز وبرآمدن جان قوله تع وتزهق انفسهم وهم کافرون وحکی بعضهم زهقت نفسه بالکسر تزهق زهوقا لغة فی زهقت
وپیش شدن اسب از اسبان دیگر وبیست شدن قوله تع وزهق الباطل زهوق بالفتح نعت منه وایضا بئر بعیدة القعر وفج الجبل المشرف
واز نشانه درگذشتن تیر ع بعضهما زاهق مغز اگنده وستور فربه پرمغز ومرد هزیمت شده جمعه زهق زهق بالتحریک زمین پست
زهق ای زق انهاق کشتن وبیست کرداندن ودرگذرانیدن تیر از نشانه وپر کردن خوردا وبر کردن اوردن ستور زین را
ورحل را ویقال ورأیت فلانا مزهقا ای مغذا فی سیره وفرس ذات ازاهیق ای ذات جری سریع انهاق برجستن ودمیدن
ستور بزدن زهلوق بالضم فربه لام زائدة یقال حمر زهالق **زهزقة** سخت خندیدن **فصل السین سبق** درگذشتن
ع ف آض ۲ ک ۲ یقال سابقته فسبقته واستبقنا فی العدو ای تسابقنا وقیل فی قوله تع ذهبنا نستبق ای ننتضل ویقال
له سابقة فی هذا الامر اذا سبق الناس الیه سبق بالتحریک انچه گرو بندند بدان در اسب دوانیدن وتیر انداختن ومانند آن سباق
الباری قیداه من سیر وغیره درهم **ستوق** بالتشدید درم ستیره وکل ما کان علی هذا المثال فهو مفتوح الاول الا اربعة احرف
جاءت نوادر وهی سبوح وقدوس وذروح وستوق فانها تضم وتفتح مستقة پوستین دراز استین مساتق ج **سحق** سودن
وجامه کهنه وپوسیدن ع بفتحهما انسحاق سوده شدن سحق بالضم وبضمتین دوری ع بضمها یقال سحقا له سحیق دور اسحاق
دور گردانیدن وکهنه شدن جامه وسوده شدن سپل شتر وخشک شدن پستان با شیر وبر سینه وشکم چفسیدن نان سحوق
بالفتح نخل دراز سحق ج اتان سحوق وحمار سحوق ایضا ای طویل سوحق دراز اسحاق نام پیغامبری معروف فان اردت به الاسم
لم تصرفه وان اردت به المصدر صرفته مسحوق بالضم نخل دراز میم زائدة سحاق بالکسر پوست تنک مغز وشکستگی که بدان پوست

زبق
زرق
زحلق
زرق
زعق
زعفق
زقق
زلق
زنق
زوق
زهق
زهزق
سبق
ستق
سحق

ومنه قری قوله تعالی ویهیئ لکم من امرکم مرفقا جعله مثل مقطع وعن فرع مرفقا جعله اسما مثل مسجد ویجوز مرفقا بفتح الفاء ای رفقا
مثل مطلع ولم یقرء به ومرافق الدار جاهای اب و ریختن اب و ریز اندا ختن وما نند ان مرتفق بکسر المیم آنچه از بالش و نحو آن تکیه ‌کنند و مرتفق ای اخذ مرتفقه ویقال
فلان مرتفقا ای متکئا علی مرفق یده یا بر مرفق بالتحریک برنا فتکی ارنج جمل ارفق و ناقه رفقاء نعت منهما رفق و مرفق رفق ای کار
المطلب وافتقر نام شهری رقق بالکسر بندکی و چیزی تنک و زمین نرم رقیق بنده و تنک و نرم واحد و جمع رقاق بالفتح بود
اهوکه بروی بوپهند قوله تعالی فی رق منشور و سنک پشت بزرک کشف بزرک رقه قیج رقه نام شهریه وهمچنین کنار اب بنده با
کناب بر اید ازوی بوقت مد رقاق بالفتح زمین هموار که دروی اوپرم باشد و زمین سخت دقیق کف و ایضا جمع ومنه یقال فی
عظمه رقه ای ضعف وفی ماله رقه ای قلة رقاق بالضم نان تنک یقال عندی رقاق اکثرم خبز الجرادق والرقاق بعین کرده و نان تنک
رقه بالکسر تنکی عع ف اک ۲ ارقاق تنک کردن وبنده کردن ترقیق ایضا تنک کردن و نیکو کردن سخن را ترقق تنک شدن
استرقاق تنک شدن و بنده کردن مراق البطن تنک جایهای شکم ولا واحد له ترقرق در درخشیدن وهمچنین رفتن اب چشم و ترقرق
السراب درخشش سراب و هر چیزی در قرقه جنبانیدن کوزه اب و بر کشتن اب در چشم رمق نکو نیستن عع ف آ ض ۲ ترمیق رمق
پیوسته نکو نیستن رمق بالتحریک باقی جان و رمر و هذا معرب ویقال هذه النخلة ترامق بعرق ولا تحیی ولا تموت مرامق انکه
اندک اندک دوستی نمود در دل او نباشد و باشد و ما فی عیشه الا رمقه وما قای بلغه حبل ارماق ای ضعیف لا یقال ثوب اسماق
واسمال ارمقاق ارمیقاق سست شدن کار ویقال ارمق الحبل ای صار ماقا وارفاق ارمیقاق الامر ضعف وعیش مرمق ای دون وعیش
رمق الذی یمسک الرمق مرموق اشامیدن مرا هم محکم کردن کار رنق بالتحریک تیره شدن اب وجران عع ک آن ۲ ماء رنق بالکسر
وعیش رنق بکسر الثانی ارناق تیره کردن ترنیق مثله و ایضا در امیختن خواب با چشم وسست شدن در کار وپیش نمودن وبیانی و تیو
نکر بستن در چیزی و انتظار مثل ترمیق و تدنیق یقال رنقت المعزی ترنق رنقا ای اشتطر الولادة لا انها ترنی ولا تضع الا بعد مدة
ورنقوا انالوا بالمیم وبالذال ایضا ای رتق و دنق و مقیم بودن قوم بر یکجای و احتباس کردن ویقال رنق الطائر اذا خفق بجناحیه
فی الهواء وثبت ولم یطر ولقیت فلانا مرنقة عیناه ای منکسر الطرف من جوع وغیره رونق اب کاردو نق السیف اب تیغ رونق الا
و رونق الضحی منها ایضا ترنوق بضمتین الطین الذی فی الانهار والمسیل روق شاخ ارواق جمع و پاره از شب واول هر چیزی
کاشانه رواق بالکسر مثله وایضا پرده که در کشیده باشند از سقف یقال بیته مرتفق ویقال ثلثه اروقه والکثیر روق بالضم و
نعق الشباب وریقه وریقه بالتشدید ای اوله وریق کل شیء افضله ویقال اکل فلان روقه اذا طال عمره حتی تتحات اسنانه اوراق
جمعها یقال ضرب فلان روقه بموضع کذا ای فسطاطه وفی الحدیث حین ضرب الشیطان روقه ومد اطنابه یقال القی فلان علیک
اروا قه وشراشره وهو ان یحبه حبا شدیدا وایضا القی اروا قه اذا عدا واشتد عدوه والقی ارواقه اذا اقام بالمکان واطمان به
والقت السحابة اوراقها ای مطرها و وبلها روق فرو هشتن شب تاریکی را وپالودن شراب راروق ایضا خوش امدن
وبشکفت اوردن کسی را عع ف آمن ۲ وصافی شدن شراب را وق پالاینه شراب غلمان روقة بالضم وجوار روقه ای حسان
وهو جمع رائق مثل فاره و فرهه وصاحب وصحبة وغلمان روق ایضا مثل بازل و بزل روق بالتحریک دندان پیش ترین دراز شدن
از فرودین اروق نعت منه اراقة ریختن اب وخون وما نند ان رهق بالتحریک بر نشستن کو دبر چیزی و فرو پوشیدن عع
ک آف ۲ قوله تعالی ولا یرهق وجوههم قتره ولا ذلة وفی الحدیث اذا صلی احدکم الی الشیء فلیرهقه ای فلیغشه ولا یبعد منه و
خود را بر حرام و بتباهی داشتن یقال فیه رهق ای غشیان للمحارم من شرب الخمر ونحوه و ستم کردن قوله تعالی فلا یخاف بخسا
ولا رهقا ای ظلما و سفاهت و طغیان قوله تعالی فزادوهم رهقا ای سفها وطغیانا و نزدیک امدن و دریافتن چیزی را یقال
طلبته حتی رهقته ای دنوت منه وادرکته ارهاق تکلیف کردن و تاخیر کردن نماز را تا بوقت نماز دیگر و دشوار کردن یقال
لا ترهقنی لا ارهقک الله ای لا تعسرنی لا اعسرک الله وقوله تعالی لا ترهقنی من امری عسرا ای لا تکلفنی ویقال ارهقه طغیانا
ای اغشاه اباه وارهقته اثما فرهقته ای حملته فحملته مرهق انکه بکشتن رسیده باشد مراهقه نزدیک رسیدن کودک ببلوغ
ترهیق متهم داشتن کسی را وفی الحدیث انه صلی علی امراة ترهق ای تتهم وتؤبن بشر ورجل مرهق ای مغشی بالناس والضیفان
وقیل شعر خیر الرجال المرهقون کما خیر تلاع البلاد اکلوها ویقال القوم رهاق مائة بالضم والکسر بالاضافة ای زهاء مائة
یعنی نزدیک صد ریهقان زعفران ریق بالکسر اب دهان ریقه اخص منه ارياق جمع ریق کل شیء افضله واوله وقد یخفف ومنه
ریق الشباب والمطر ماء رائق اب ناشتا خورده ریوق جان دادن یقال هو یریق بنفسه ای یجود بها عند الموت ریق بالفتح نزدیک

رفق
رمق
رنق
روق
رهق
ریق

ويقال طعنه فاندلقت اقتاب بطنه اى خرجت امعاوه واندلق السيل والغارة هى القوم اى هجمهم غارة دلوق ونيل دلوق يعنى
اى مندلق شديدة الدفع دلوق ناقة دندان شكسته از پيرى دلقاء كلك دلقم بالكسر مثله ميم زائدة ويقال الناقة بعد البزول
شارف ثم عوزم ثم لطلط ثم جحمرش ثم جعماء ثم دلقم اذا اسقطت اضراسها عما دلق بالتحريك دلره وهى معرب دموق در آمدن دمق
بركسى بناگاه بى دستورى عم ف آص ٢ ودر آمدن صياد در كازه ودمقت فاه اى كسرت اسنانه واندمق عليهم بغتة اذا دملق
دخل بغير اذن واندمق الصائد فى قترته ايضا دمق بالتحريك دمه معرب ملق دملق بفتح اللام سنگ تابان وسم لغزان كرد دانق دنق
بفتح النون وكسرها دانگى ودستورى لاغر افتاد. وربما قالوا الدانوق دانانق وكلادهم درهام تدنيق نيك نگريستن در كارى
واستقصا كردن يقال لا تدنقوا فيدنق عليكم ونزديك شدن آفتاب بفرو شدن بمعناى فرو شدن چشم و سست نگريستن
دوق بالضم كولى يقال احمق مائق دائق وقد داق يدوق دوقا ودوقا ودواقا ادهق بالتحريك شكنجه كردن وشكستن دوق دهق
وبريدن عم بفتحتيهما كاس دهاق بالكسر جام پر دهاق پر كردن جام را وبر ريختن آب را دهدقه شكستن وبريدن دهمقه
مثله وايضا تنكى ونرمى طعام وهر چيز نرم باشد ومنه حديث عمر لو شئت ان يدهمق لى لفعلت ولكن الله عاب قوما فقال
اذهبتم طيباتكم فى حيوتكم الدنيا **فصل الذال** ذرق بضم اول وفتح ثانى سپست دشتى ذرق بالفتح سرگين مرغ و ذرق
سرگين افكندن ان عم ف آص ٢ وك ٢ يقال ذرق الطائر وزرق بمعنى اذراق روياسيدن زمين سپست را اللبن مذرق
اى مذيق ذعلوق بالضم گياهى ذلق بالتحريك بى آرامى وبى آرام شدن وتيز زبان شدن عم ك آ ف ٢ اذلاق بى آرام ذعلق ذلق
كردن وآب ريختن در سوراخ سوسمار تا بيرون آيد تذليق تيز كردن طرف هر چيزى ذلق مجراى محور در بكره وتيزى زبان و
تيزى سنان وتيزى هر چيز وتيز شدن زبان عم بضمهما لسان ذليق وذلق واذلق نعت منه ويقال ايضا لسان ذلق طلق
ذليق طليق ذلق طلق بضمتين ذلق طلق بالضم وفتح اللام فيها اربع لغات وكك ذولق اللسان والسنان اى طرفها الحروف
ذلق حروفها يكى از كرانهاى زبان ولب بيرون آيد وهى ستة ثلثة منها ذولقية وهى الراء واللام والنون وثلثة منها شفوية
وهى الفاء والباء والميم خطيب ذليق وذلق بكسر اللام فصيح زبان ذلقه ذليقه مونث ذلاقة تيز زبانى وفصاحت ذوق ذوق
ذواق مذاق مذاقة چشيدن عم ف آص ٢ ويقال ما ذقت ذواقا اى شيئا وذقت ما عنده اى خبرته وذقت القوس اى
جذبت وترها وعلمت ما شدتها اذاقة چشانيدن اذاقه الله وبال امره مذوق پاره پاره چشيدن امر متذاق اى مجرب معلوم
ذواق مرد ملول **فصل الراء** ربق بالكسر رسن باگوشها كه بره وبزغاله بندند ربقه يكى گوشه از آن وفى الحديث ربق
خلع ربقة الاسلام من عنقه والجمع ربق وارباق ورباق وفى الحديث لكم العهد ما لم تاكلوا الرباق ربق بالفتح در ربقه كشيدن عم ف آ
ص ٢ ك ٢ ارتباق در ربقه در آمدن ودر دام بسته شدن گردن آهو بربقه صيد بدام افتاده وبره وبزغاله كردن بسته وقولهم ربقت
الضان فربق ربيق اى هبى الارباق فانها تلد عن قريب لانها تشرع على راس الولد وليس كك المعزى فلذلك قالوا فيها رنق رنق بالنون
ام الربيق الداهية رتق بستن وهو ضد الفتق وبسته عم ف آص ٢ ومنه قوله تع كانتا رتقا ففتقناهما ارتتاق بسته شدن رتق رتق
بالتحريك بسته شدن بكارت زن امرأة رتقاء التى لا يستطاع جماعها لارتتاق ذلك الموضع منها رتاق بالكسر وجامه كوتاه رحق
بوم بسته رحيق شراب خالص رزق بالكسر روزى وروزى دادن ومرسوم عم ف آص ٢ وباران ومنه قوله تعالى وما انزل الله رزق
من السماء من رزق رزقه بكار دادن رزقات الجند ارزاقهم اى اطماعهم ارتزاق مرسوم گرفتن لشكر وروزى يافتن وقوله تع
وتجعلون رزقكم انكم تكذبون اى شكر رزقكم وقال الله تع وفى السماء رزقكم وهو اتساع كما يقال التمر فى قعر القليب يعنى سقى النخل
رجل مرزوق اى مجدود يعنى با بخت رازقيه جامهاى كتان سپيد رزداق بالضم روستا وهو معرب رزدق رسته از هر چيزى و رزدق
معرب رستا ورسداق روستا والجمع رساتيق وهى السواد رشق تير انداختن عم ف آص ٢ رشق بالكسر هو الوجه من رستق رسدق
الرمى فاذا رمى القوم باجمعهم فى جهة واحدة قالوا رمينا رشقا ارشاق تيز نگريستن و گردن دراز كردن آهو رشاقة باريك و
نيكو قد شدن عم بضمها ورجل رشيق اى حسن القد لطيفه رشانيق بطنى از قبايل سپاهان مرفق نرمى ونرمى كردن ضد رشق
العنف عم ف آص ٢ صلته بالباء سود ونفع ارفاق نرمى كردن وسود داشتن كسى را ترفق نرمى كردن صلته بالباء رفقه بالضم رفق
والكسر گروه هم سفر رفاق ج يقال رافقته وترافقنا فى السفر رفيق مرافق بمعنى رفقاء ج فاذا تفرقوا ذهب اسم الرفقة ولا يذهب
اسم الرفيق وهو واحد وجمع مثل الصديق قوله تع وحسن اولئك رفيقا وهو ايضا ضد الاخرق يعنى كول درشت رفق بستن بازوى
شتر تا آهسته رود عم ف آص ٢ رفاق رسن كه بازو بندند مرفق مرفق بكسر الميم وفتح الفاء وبالعكس آرنج وانچه بوى نفع يابند از كار

سريعة جدا ظليم خفوق كك خنفقيق سبخى وزن دلهر سنك نون زائدة يقال داهية خنفقيق **خفوق** ناده حركه از فرج او
آواز آيد انلاعرى خفيق آواز كردن فرج وغلاف قضيب اسب عع ف أ ك ۲ خفقه آواز فرج وقضيب اسب واخفقت البكرة خفق
اذا اتسع حرها احفوق وخفوق بالضم كفتكى زمين وفى الحديث فوقصت به ناقته فى اخافيق جرذان وهى شقوق فى الارض
خق بالضم حوض خشك **خلق** اندازه كردن پيش از بريدن قال الحجاج ما خلقت الا فريت وما وعدت الا وفيت وافريت خلق
وافريه وافريدن كان ودروغ بربافتن عع ف أ ض ۲ ومنه قوله تعالى وتخلقون افكا ويقال هذه قصيدة مخلوقة اى منحولة خليقة خو
وافريدكان خلايق ج يقال هم خليقة الله وخلق الله ايضا وهو فى الاصل مصدر خلقه بالكسر افرينش خليق تمام خلقت وسزاوار
وخو كير خلاقه سزاوار امدن وقد خلق لذلك بالضم مخلقة لذلك اى مجدرة له مختلق تمام خلقت سحابة خلقة خليقة اى فيها اثر
المطر مضغة مخلقة اى تامة الخلق والمخلق القدح اذا لين اختلاق دروغ بربافتن قوله تعالى ان هذا الا اختلاق تخلق كك وايضا
خوى كرفتن وخوشبوى شدن خلق بالضم وبضمتين خوى يقال خالص المومن وخالق الفاجر مخالقة خوى نيكو ورزيدن خلاق
بالفتح بهره يقال لا خلاق له فى الاخرة اخلق اى املس صمت صخرة خلقاء اى ليس فيها وصم ولا كسر وخلقاء ايضا زن بسته فرج اى رتقاء
خلق بالتحريك كهنه ثوب خلق وملحفة خلق يستوى فيه المذكر والمونث لانه فى الاصل مصدر خلقان بالضم ج ملحفة خليق بتصغيرها
بلا هاء لانه صفة والهاء لا تلحق تصغير الصفات كما تقول نصيف فى تصغير امراة نصف خلوقة كهنه شدن عع بضمها اخلاق كهنه
شدن وكردن لازم متعد وكهنه پوشانيدن يقال اخلقته ثوبا اى كسوته ثوبا خلقا ثوب اخلاق بالفتح اذا كانت الخلوقة فيه
كله كما يقال برمة اعشار وارض سباسب خلوق بالفتح بوى خوش تخليق طلا كردن ببوى خوش وزعفران وتمام خلق كردانيدن خلقاء
من الفرس كالعرنين من الانسان واخلولق السحاب اى استوى ويقال صار خليقا للمطر واخلولق الرسم اى استوى بالارض **خنق** خنق
بكسر النون خبه كردن عع ف أ ض ۲ تخنيق كك اختناق انخناق خبه شدن مخنق بالتشديد بخبه مرده وجاى خبه كردن از كلو خناق خوق
بالضم مثله وبيمارى خبه خناق بالكسر رسن كه بدان خبه كنند مخنقه كردن بند وحميل خانق كوچه باريك مخنق تنكى جاى **خوق**
حلقه **خوق** بالتحريك كرو فراخ شدن مفازة خوقاء وبئر خوقاء اى واسعة بعير اخوق وناقة خوقاء اى جرباء خاق باق اسم
الفرج لسعتها وهو مبنى على الكسر مثل خاز باز **فصل الدال دبق** بالكسر سريشم كه بدان كنجشك وماننده ان كيرند دبوقاء عذره دبق
دابق نام شهرى والاغلب عليه التذكير والصرف **دحيق** دور وقد دحقه الناس اى لا يبالى به عع بفتحها ويقال ايضا ادحقه دحق
واسحقه دحقت الرحم اى رمت بالماء فلم تقبله ويقال قبح الله اما دحقت به اى ولدته دحوق ناقه كه رحم وى بيرون آمده باشد بعد از درق
ولادت اندحاق بيرون افتادن رحم **درقة** بفتحتين سپر درق ج درياق لغة فى ترياق دردق كودكان يقال ولدان دردق و دوق
درادق ويقال لصغار الابل ايضا دردق وهو الصغار ايضا من كل شئ **دورق** پيمانه شراب وهو معرب من الفارسى **مذرنفق** درنفق
المسرع فى السير ويقال ادرنفق مرنفعلا اى امض راشدا **دسق** سپيكى سراب وحوض پر آب يقال ملات الحوض حتى دسق اى دسق
ساح ماؤه دسيق ايضا طست خوان وهو معرب ناقة دمشق اى سريعة جدا وكك ناقة دمشق مثال جنجر وهو ايضا اسم بلدة الشام دمشق دعق
دعق سپردن وكوفته كردن راه وبرانكيختن وراندن عع بفتحها يقال دعق الطريق فهو مدعوق ويقال دعقت الابل
الحوض اى ثلمته من جوانبه دعقة جماعة من الابل خيل مداعيق اسبان كه مردم را از كوبند درجنك **دعشوقة** جانورى عبش دعشق
دعفق بالفتح اى واسع وعام دعفق مخصب **دفق** ريختن آب عع ف أ ض ۲ وك ۲ ماء دافق اى مدفوق اب جهيده كقولهم دعفق
سر كاتم اى مكتوم وهو من قولك دفق الماء مجهولا ويقال دفق الله روحه اذا دعى عليه بالموت ودفقت كفاه الندى اى صبتاه دفق
شديدا للكثرة اندفاق ريخته شدن تدفق كك تسيل دفاق بالضم سيل كه پر كند رود را دراناقه دفاق بالكسر جهجهان رفتار دفق
مثال هجفت شتر تيز رو يقال مشى فلان الدفقى اذا اسرع سير ادفق رفتن بشتاب دفق بالتحريك بيرون آمدكى دندان شتر بعير
ادفق بعت منه ويقال جاء القوم دفقة واحدة بالضم اى بمرة واحدة **دقيق** باريك وهو خلاف الغليظ دقاق بالضم كك دقق
دق بالكسر مثله ومنه حمى الدق اخذت دقه وجله اى قليله وكثيره دقه باريكى وباريك شدن عع ف أ ك ۲ استدقاق كك ادقاق
تدقيق باريك كردن ونيكو كرفتن وآرد نرم كردن دقيق ايضا آرد دقه بالضم خاك نرم كه باد در رفته شود از زمين دقوق ج ويقال
ايته فما ادقنى ولا اجلنى اى ما اعطانى دقيقا ولا جليلا مداقة با هم باريكى كردن دق كوفتن وآرد كردن مدق ومدقة كوبه مدق
بضمتين كك مداق بالفتح ج دقدقه آواز سم اسب **اندلاق** پيش شدن وآمدن السيف اى خرج من غير سل وكل ما ندر خارجا دلق
فقد اندلق دلق لغزانيدن يقال دلقت السيف من غمده اى ازلقته سيف دالق دلوق سلس الخروج من غمده دالق نام مردى

ويقال

حوالی وبالا بر رفتن بر درخت وکوه بلند یقال جآء من حالق ای من مکان مشرف وفوقهم لا تفعل فانه امك حالق ای اثکلها الله
حتی تحلق شعرها ویقال عند الامر یعجب منه حلقی عقری حلقی کانه من الحلق والعقر والخمش وهو الخدش وفی الحدیث انه صلی الله علیه
حین قیل له ان صفیه بنت حیی حائض فقال عقری حلقی ما اراها الا حابستنا قال ابو عبید هو عقرا حلقا بالتنوین ای اصابها
بالعقر ووجع فی حلقها اخلاق موی ستردن ویقال حلق معزه ولا یقال جزه الا فی الضان شعر حلیق ولحیة حلیق ولا یقال حلیقه
حلاق مرانه مثل قطام بنیت علی الکسر لانه حصل فیها العدل والتانیث والصفة الغالبة وهی معدولة من حالقه حلاقة المعزی
بالضم ما حلق من شعره عنز محلوقه حلاق درد حلق حلاق بالکسر اسم فی حلق یقال ان راسه لجید الحلاق تحلق حلقه نشستن مردم
حلق بالتحریک پوست رفتن وسرخ شدن قضیب اسب وخر از کشنی کردن عع ک آف ٢ یوم تحلاق اللمم یوم لتغلب علی بکر بن
ابن وائل حلقان بالضم خرمای نیم رسیده محلقن کان حلقانه محلقنه یکی حواقه لا حول ولا قوة الا بالله کفتن حمق بالضم حمق
وبضمتین بی عقلی وکولی عع ک آف ٢ حمق نعت منه حماقة ایضا مصدر منه عع بضمها احمق نعت منه وکاسد شدن بازار
عمر بن الحمق نام مردی وامراة حمقاء وقوم حمق وحمقی وحماقی ودنوة کلک البقلة الحمقاء درخت خرفه وهی الرجلة احماق
احمق یافتن کسی را وبچکان احمق زادن یقال احمقت المراة فهی محمق ومحمقة محماق بالکسر زن بسیار احمق زاینده تحمیق بحماقت
نسبت کردن محامقه بکولی بازی دادن استحماق احمق شمردن تحامق خویشتن را کول ساختن انحماق کاسد شدن بازار
انحمق الثوب اخلق حماق بالضم آبله که بر اندام بر آید محموق آبله زده حملوق العین بالکسر باطن اجفانها الذی یسوده الکحل
او ما غطته الاجفان من بیاض المقلة حملق الرجل ای فتح عینیه ونظر نظرا شدیدا حنق بالتحریک خشم حناق جمع وخشم حلق
گرفتن عع ک آف ٢ حنق نعت منه احناق بخشم آوردن وباریک شدن کوهان شتر حمار محنق خر باریک ولاغر شده از بسیار حنق
کشنی محانیق شتران لاغر حوق روفتن خانه عع ف آض ٢ حواقه بالضم خاکروبه محوقه جاروب حوق بالضم کرداگرد سر زه حوق
حبق فراز کرفتن صلته بالباء عع ف آک ٢ قوله تع ولا یحیق المکر السیئ الا باهله وقوله تع وحاق بهم العذاب ای احاط بهم ونزل حبق
فصل الخاء رجل خبق مثل هجف دراز وان شئت کسرت الباء اتباعا للخاء فرس اشق خبق ای طویل سریع خبقی نوعی خبق
از دویدن خدرنق عنکبوت والجمع خدارق بحذف القاف خذق سرکین وسرکین افکندن مرغ عع ف آض ٢ وک ٢ خدرنق
مخذقه کون مرغ خرق دراندن تخریق کذلک انخراق تخرق اخریراق دریدن ویقال فی ثوبه خرق وهو فی الاصل مصدر خرق خذق
ایضا زمین فراخ خروق ج وبریدن مسافه خریق زمین بیت علف نالك خرق ج وباد سرد سخت ورنده وقیاسه خریقه بالتاء خرق
اخراق الریح کذشتن باد مخترق باد کذرد منخرق کذلک خرق بالکسر جوانمرد تخرق فراخ دستی کردن در کرم ودروغ کفتن از خود
خریق مثال فسیق بنك کریم خرقه پاره وجامه پاره زده ذو الخرق نام مردی شاعر مخراق بالکسر ثوب یلف لیضرب به ودیده
وفی الحدیث البرق مخاریق الملئکة وفلان مخراق حرب ای صاحب حروب یخف فیها مخرقه دروغ کفتن خرق بالتحریک سرکشته
شدن از بیم یا از حیا عع ک آف ٢ خرق نعت منه واخرقته ای ادهشته خرق ایضا کول شدن خرق بالضم کولی اخرق خرقاء نعتان
منه وفی المثل لا تعدم الخرقاء علة ومعناه ان العلل کثیرة موجودة تحسنها الخرقاء فضلا عن الکیس خرقاء ایضا نام زنی معروف
ومیش کرد رکوش او شکاف کرده باشد ریح خرقاء باد سخت خربقت الثوب وخبرقته ای شققته وقطعته ویقال جذ خربق
فلان فی خرباقه ای فی ضرطه خرباق بالکسر ایضا نام مردی از صحابه وخربق عمله ای افسده خربق نوعی از ادویه مخربنق سر فرو افکنده خرنق
وخاموش وفی المثل مخربنق لینباع ای لینب اذا اصاب فرصة فمعناه انه سکت لداهیة یریدها خرنق بکسر تین بچه خرکوش و
نام زنی شاعره ارض مخرنقة زمین خرکوش بچه ناك خورنق نام کوشکی بعراق که از نعمان الاکبر نهاده بود خزق بنیزه زدن خزق
وهدف رسیدن تیر عع ف آک ٢ خازق سنان یقال هو امضی من خازق وتیر بهدف رسیده وخزقتهم بالنبل ای اصبتهم بها خسق
خاسق لغة فی خازق خفق خفقان جنبیدن علم عع ف آک ٢ ض ٢ وجنبیدن دل وسراب وبرق وباد خفیق الریح دوی باد خفق
واما قول رؤبة لماع للخفق فانما حرکه للضرورة خفق سر جنبانیدن از خواب وغنودن عع ف آک ٢ وفی الحدیث کانت رؤسهم
تخفق خفقة وبنعل زدن زمین را وبدره زدن کسی را مخفقه دره وبه همنا شمشیر زدن مخفق شمشیر پهن وهر چیزی که پهن
باشد زدن وپریدن مرغ اخفاق روی آوردن ستاره بفرو شدن وبی غنیمت وصید باز کشتن غازی وصیاد وبی مراد باز کشتن
جوینده وبال زدن مرغ در پریدن واخفق الرجل بثوبه ای لمع به خفوق فرو شدن ستاره یقال وردت خفوق النجم ای وقت
غیوبة الثریا خافقان مشرق ومغرب خفاق پهن پیش قدم یا ای امراة خفاقة الحشی ای خمیصة فلان خیفق ای واسع فرس خیفق

حداق ج حدیق تیز نگریستن حدیقه مرغزار با درخت قوله تعم وحدائق غلبا و بوستان با دیوار وحدقوا بالرجل واحدقوا به ای
احاطوا به حند قوق سپست دشتی حدلقه بزیادة اللام مثل التحدیق حدلقه مثال هذه بحدقة بزرك وچشم خانه یقال اکل الذئب
حذق من الشاة الحدلقة لـ ابو عبید هو شیٔ من جسدها وما ادری ما هو وقال ابو الحسن اللحیانی هو العین حذق بالکسر حذاقه بالفتح
زیرکی حذق حذاق زیرك شدن ونیکو دریافتن کودك ع ف آ ک ٢ وحذق بالکسر لغة فیه یقال حذق الصبی القرآن ای مهر فیه ویقال
حرق للیوم الذی یختم فیه القرآن هذا یوم حذاقه وفلان فی صنعته حاذق باذق اتباع حذق بریدن وکزیدن بیزی و ترشی زبان را حذق فی
ترش شدن ع ف آ ک ٢ حذیق مقطوع حذاقی بالضم مرد تیز زبان کشاده کام حذلقه تحذلق دعوی زیرکی کردن حرق بالتحریك
آتش یقال فی حرق الله ای فی نار الله وسوختکی جامه از کوفتن کازر حرق سوختن ع ف آ ک ٢ ودندان بسا ییدن از خشم بر هم ع ف آ ض ٢
وك ٢ یقال یحرق نابه ای یحکه حتی یسمع له صوت ویحرق علیك الارّم غیظا احراق تحریق بیك سوزانیدن محرق لقب مردی وهو ملك
من العرب یقال له عمرو بن هند فسموه لتحریقه مائة نفر من بنی تمیم کانوا اعادیه تحرّق احتراق سوخته شدن حرقه بالضم سوزش حریق سوخته
وسوزش وحرق شعره بالکسر ای تقطع ونسل فهو حرق الشعر والجناح وسحاب حرق ای شدید البرق وماء حراق بالضم ای سخت شور
وفرس حراق العدو ایضا اذا کان یحترق فی عدوه حراق حراقه بالضم سوخته چقماق والعامة تقول بالتشدید حرقه لغة فیه حراقه
بالفتح والتشدید نوعی از کشتیها که نفط اندازان آلت نفط اندازی بر روی دارند حارقتان دو سر سرین محروق سر سرین کسسته
حزق حرقتان نام دو معروف تیم بن قیس وسعد بن قیس حرفقه اشام کرم یقال وجدت بنی فلان ما لهم عیش الا الحرافق حارقه من النساء
الضیقة الفرج وفی حدیث علی ع خیر النساء الحارقه حرقان بالضم بر یکدیکر سودن ران حارقه مجامعت حزق حزقه بالکسر کروه مردم
ومرغان وزنبور وحزان وفی الحدیث کانهما حزقان من طیر صواف حزق ج مثل فرقه وفرق حازقه حزیق حزیقه کلك حزق بضمتین
وتشدید القاف انکه کام تنك نهد در رفتن وفی کلامهم حزقه حزقه ترق عین بقه ترق امر من الترقی حزق برنسن بستن ع ف آ ک ٢
متحزق مرد سخت بخیل حازق انکه موزه بروی تنك آمده باشد یقال لا رأی لحاقن ولا لحازق حازوق نام مردی از خوارج حزاق
حقق بالکسر مثله حزرقه تنکی وتنك کردن بند بر کسی محزرق در تنك وبند مانده یقال بتقدیم الراء علی الزاء ایضا حق خلاف باطل
وسزاوار ودرست وراست وواجب حقوق ج حقه اخص منه یقال هذه حقتی ای حقی وحقیقت چیزی یقال للداعی الحقه منی هرب
وقولهم لحق لا آتیك هو یمین للعرب یرفعونها بغیر تنوین اذا جاءت بعد اللام ولذا ازالوا عنه اللام قالوا حقا لا آتیك ویقال کان ذلك
عند حق لقاحها بالکسر ایضا ای حین ثبت ذلك فیها حقه بالضم معروف حق حقق حقاق ج حق بالکسر شتر بسال چهارم در آمده حقه
وحق ایضا مؤنث وی والجمع حقاق وحقق وجمع الحقاق حقق مثل کتاب وکتب وحقائق جمع الجمع ایضا وقیل جازت الناقة الحق اذا
جازت السنه ولم تلد وانت الناقة علی حقها ای الوقت الذی ضربت فیه عام اول ویقال سقط فلان علی حاق راسه ای وسط راسه وحقه
فی حاق الشتاء ای وسطه الحاقه قیامت وحاقه تخاصم وادعی کل واحد منهما الحق فاذا غلبه قیل حقه ویقال ما له فیه حق ولا حقاق
بالکسر ای خصومه تحاق خصومت کردن احتقاق خصومت کردن دو کس با هم یقال احتق فلان وفلان ولا یقال للواحد کما لا یقال
اختصم للواحد واحتق الفرس ای ضمر وطعنه محتقه ای لا زیغ فیها وقد نفذت ویقال رمی فلان الصید فاحتق بعضا وشرم بعضا
ای قتل بعضا وافلت بعض حق بجا حق راست کردن سخن ووعده ودرست کردن حق بر کسی ع ف آ ض ٢ یقال حققت حذره واحققته
اذا فعلت ما کان یحذره وحققت الرجل واحققته اذا اتیته وحققت الامر واحققته ای صرت منه علی یقین ویقال حق له
ان یفعل کذا وحقیق ان یفعل کذا وحق لك وحق لك ان تفعل هذا ای انت حقیق به ومحقوق به ای خلیق له تو سزاوار بدان والجمع
احقاء ومحقوقون حق ایضا واجب شدن ع ف آ ک ٢ احقاق متعدی فیه استحقاق استیجاب وتحقق عنده ای صح تحقیق درست
وراست کردن کلام محقق ای رصین وثوب محقق ای محکم النسج حقیقة الشی خلاف مجازه وانچه واجب شود بر کسی حمایت ان یقال
منه فلان حامی الحقیقة وعلم احق اسپی که خوی نکند واسپی که سمهای پای بر جای سمهای دست نهد در رفتن حقحق مصدر منه
حقحقه بلند برداشتن اسب دست وپای در جنبان رفتن وی ویقال شر السیر الحقحقه ویقال هو السیر فی اول اللیل نهی عن ذلك
حلق حلقه بالفتح معروف ومنه حلقة الباب وحلقة القوم وجمعه حلق بفتحتین علی غیر قیاس ویقال حلق مثل بدره وبدر ویقال
الواحد حلقه بالتحریك والجمع حلق وحلقات وجمع حالق حلقه یقال قوم حلقه للذین یحلقون الشعر حلق بسکون الثانی خشکنا
کلو حلقوم کلك حلوق جمع وموی ستردن وبر حلق زدن ع ف آ ک ٢ حلق بالکسر خاتم ملك ومال الدنیا تحلیق مبالغه فی الحلق
بلند بر رفتن مرغ در هوا وبشکل حلقه داغ کردن ستور را محلق نام مردی محلق بکسر المیم کلیم درشت حالق پستان پر شیر حلق

برق بالتحريك خيره شدن چشم عع ك آف ٢ ومنه قولهم فاذا برق البصر اى تحير فلم يطرف ودرد كردن شكم كوسپند از خوردن
برق ودر آن كياهيست وفي المثل اشكر من بروقة لانها تخضر اذا رات السحاب تبريق چشم نيكو كشادن وتيز نكريستن ابريق بالكسر معروف
اباريق ج وهو معرب وشمشير نيك درخشنده ابرق خاك با سنك وريك وكل در آميخته وكل برقة بالضم وبرقاء وسن كه در رنك
دارد وكل شئ اجتمع فيه سواد وبياض فهو ابرق حتى انهم يسمون العين برقاء بارق ابر با درخش ونام قبيله از يمن وجائى نزديك
كوفه بارقة شمشير برق بالتحريك معرب بره برقان بالكسر والضم ج استبرق ديبا سطبر وهو معرب وتصغيره ابيرق **برازيق**
رابع حروفه بالزاء المعجمة جماعت مردم واسب **مبرنشق** شادمان وابرنشق الشجر اى ازهر **بزاق** بالضم وبصاق خدو بزق
مصدر عع ف آض ٢ بساق كلك بسق مصدره **بسوق** باليدن درخت ومنه قوله تعالى والنخل باسقات وزبردست شدن كسى
بر اقران خود عع ف آض ٢ ابساق شير در آمدن در پستان پيش از نتاج ناقة مبسق نعت منه ونوق مباسيق **بصاق** بزاق
وابصق نوعى از درخت خرما بصق خدو انداختن عع ف آض ٢ بصاقة القمح سنك سفيد درخشان **بطاقة** بالكسر رقعة
توضع في الثوب فيها رقم الثمن بلغة اهل مصر **بطريق** بالكسر سرهنك ومردم مبارز معرب بطارقة ج **بعاق** بالضم ابر فرو ريزنده
بسختى ابعاق بعق سخت فرو ريختن ابر باران را وناكاه فرود آمدن چيزى بركسى وفي الحديث ان الله تعالى يكره الانبعاق في الكلام
ورحم الله عبدا اوجز في كلامه تبعيق شكافتن جنك وفي الحديث يبعقون لقاحنا اى ينحرون ابلنا ويسيلون دماءها ويقال
عقائب [illegible] مثل منبعقاة **بقة** پشه بق ج ونام جائى رجل بقاق وبقاقة مرد بسيار كوى والهاء للمبالغة بقباق مثله وابق
الرجل اى كثر كلامه بقبقة بانك كوزه ومنه بقبق الكوز وبقت المراة وابقت اى كثر ولدها وبقت السماء اى جاءت بمطر شديد **بلق**
بالتحريك سياهى وسپيدى بلقة بالضم پيسكى ستور ابلق بلقاء نعتان منه ابلقاق ابلق شدن اسب وفي المثل يجرى بليق ويذم و
هو اسم فرس كان يسبق الخيل ومع ذلك يعاب ابلق نام حصارى وفي المثل تمرد مارد وعز الابلق وهما حصنان قصدتهما زباء ملكة
الجزيرة فلما لم تقدر عليهما قالت ذلك بلق نام شهر مصر وخانه از ديثم ونمد وجماعت انبوه بلقاء شهرى بشام بلوق تمام كشادن در را
عع ف آض ٢ انبلاق كلك انبلاق كشاده شدن بلوقة بالفتح والتشديد بيابان بلاليق ج **بلاثق** ابهاى كرد آمده در جاى **بلعق**
نوعى از خرما **بنقة** خشتك پيراهن بنيقتان دو دايره سينه اسب **بندق** بضمتين كوى كلين كه اندازند بندقة يكى بنادق ج و
في المثل حدا حدا وراءك بندقة بندقة ايضا پدر قبيله از يمن **بوق** بالضم معروف يعنى ناى بزرك وچيزى باطل يقال اصابتهم بوقة
منكرة وهى دفعة من المطر انبعجت ضربة بائقة يعنى يقال بائقتهم البائقة بوائق ج وفي الحديث لا يدخل الجنة من لا يامن جاره بوائقه
اى ظلمه وغشمه وغوائله وشره بوق مصدر عع ف آض ٢ بوق يعنى ابتاق عليهم بائقة شر مثل ابتاجت اى انفتقت وابتاق
عليهم الدهر اى هجم عليهم بالداهية كما يخرج الصوت من البوق بائقة بدتره **بهق** بالتحريك پيسى وليس من البرص فصل التاء
تاق پر شدن مثل ذاب عع ك آف ٢ اتاق متعد منه وپرخشم شدن وفي المثل انت تئق وانا مئق فكيف نتفق تئق
شتابنده بيدى تاقه بالتحريك يعنى غضب وشتافتن بيدى يقال بها تاقة **ترياق** بكسر التاء ترياك يعنى پادزهر وتسمى الخمر ترياقا
ترقوه بالفتح چنبر كردن يقال ترقيت الرجل ترقاة اى اصبت ترقوته **توق** توقان آرزومند شدن عع ت آض ٢ يقال المراة
تواق الى ما لم ينل فصل الثاء **ثدق** المطر اى جد سحاب ثادق ووادى ثادق اى سائل وثادق ايضا اسم فرس **ثفروق** بالضم
قمع خرما ثفاريق ج وهى اقماع البسر وغيره فصل الجيم الجيم والقاف لا يجتمعان في كلمة واحدة من كلام العرب
الا ان تكون معربا او حكاية صوت نحو الجردقة معرب كرده **جرموق** بالضم سرموزه جرامق ج وهى ازعم كه بموصل ساكن بودند
جوسق كوشك **جلق** بكسرتين وتشديد اللام موضعى بشام جوالق جوالق جوالق بالفتح وجوالق ج جلاهق كمان
كروهه وجولاه يعنى بافنده وبلك دولك ريسمان وپارسى آنرا كله كويند **جلنبق** بانك در كه باز وفراز شود **منجنيق** معروف
وهو معرب من چه نيك يعنى فلاخن بزرك وهى مونثة ووزنه منفعليل من قولهم كنا نجنق مرة ونرشق اخرى والجمع منجنيقات وقيل
هى فنعليل الميم من نفس الكلمة لان جمعها مجانيق وتصغيرها مجينيق ولانها لو كانت زائدة والنون زائدة لاجتمعت زائدتان في
اول الاسم وهذا لا يكون في الاسماء ولا في الصفات التى ليست على الافعال المزيدة ولو جعلنا النون من نفس الحرف صار الاسم
رباعيا والزيادات لا تلحق بنات الاربعة اولا الا الاسماء الجارية على افعالها نحو مدحرج **جوقة** كروه مردم فصل الحاء
حبق بالتحريك بود نيه حبق بكسر ثانى بتز دادن عع ف آك ٢ يقال حبق حبقا مذق الحبيق نوعى از خرماى تباه وفي الحديث
انه نهى عن لونين من التمر الجعرور ولون الحبيق يعنى في الصدقة **حبلق** بتشديد اللام كوسپند ريزه **حدق** سياهى چشم حدق

پشما کند یقال الکفت البغل وا وکفته ولاف باکبی الف کرفتن مثل الاف وهو المؤالفة ونوعی از دویدن ولیف حشله وباهم آلدن
قوم برابر برق وایفای متابع وهف وهیف برک بردن آوردن نبات وکوالیدن عع ف أک ٢ ویقال ما بو هف له شیء
الا اخذه ای ما یرتفع فصل الهاء هتف آواز وآواز کردن عع ف أک ٢ یقال هتف الطائر یهتف هتفا وهتف به هتافا
ای صاح به قوس هتافة وهتفی هجف مثال هزبر مردم وشترمرغ جافی کران سنک هدف بالتحریک چیزی بلند وبر
افراشته از بنا وریک توده وپشته ومانند آن ونشانه تیر ومرد بزرک واهدف علی التل ای اشرف وامرأة مهدفة ای لحیمة واهدف
الیه ای لجأ واهدف لک الشیء واستهدف ای انتصب ورکن مستهدف ای عریض هدفة بالکسر کروهی از مردم وخانها مثل خطیر
هرف اطناب کردن در مدح وثنا عع ف أک ٢ یقال لا تهرف بما لا تعرف ورود رسانیدن نخل بر خود را واهرف الرجل مثل
احرف ای نما ماله هرشفة بالکسر وتشدید الفاء خرقه که آب باران بوی بردارند از زمین وبدلو فشارند بر خشک سال یقال
شعر طوبی لمن کانت له هرشفة ونشفة یملأ منها کفه وکنده پیر کلان سال هزف مثال هجف شترمرغ کران سنگ هِقف
بالکسر ابر تنک بی آب وکشتاوزی دروزکذشته کردانها ازوی ریخته باشد ونوعی از ماهی ریزه وشهدة هِقفة ای بی عسل
والهفاف البراق والخفیف ایضا وقد هف هفیفا ظل هفاف وریح هفافة سایه تنک وباد ارمیده وخوش قمیص هفاف وهفهاف
ای رقیق شفاف وریش هفهاف هفیف بشتاب رفتن عع ف أک ٢ امرأة مهفهفة ومهففة باریک میان سبکروح هفوف
بددل ویترخاطر هلوف مثال عذبوط کران جانی کلان ریش اهناف بفسوس خندیدن مهانفة تهانف کذلک
هوف بالضم باد کرم هیف کک وآن بادی باشد که از جانب یمن وزد ویقال ذهبت هیف لادیانها ای لعادتها وتهیف
الرجل من الهیف یعنی سموم زده شد کما یقال تشتی من الشتاء هافة نافة بد تشنه شوند مهیاف کک واهتاف ای عطش رجل
هیفان ای عطشان واهاف القوم ای صار واذا ابل عطاش هیف بالتحریک باریکی میان رجل اهیف وامرأة هیفاء وفرس هیفاء
ایضا باب القاف فصل الالف اباق کریختن بنده عع ف أض ٢ وک ٢ وک أف ٢ تابق پنهان شدن
ابق بالتحریک کعب ارق بیداری عع ک أف ٢ ارق نعت منه اهراق کک تاربق بیدار کردن ارقان لغة فی یرقان وان بیماری
زرده است که در مردم ودرکشت زار افتد یقال زرع مأروق ومیروق یقال جاء نا بام الربیق علی اریق یعنی بالداهیة اراق
بالضم نام موضعی ازق تنکی مأزق تنکی جای وحربکاه وتازق صدری ای ضاق افق بفتحتین وسکون ثانی کرانه آفاق ج
رجل افقی آفاقی بمعنی وبعضهم یقول افقی بضمتین فرس افق اسب نیک وکک الانثی منه افق آنکه در غایت کرمی باشد افق مصدر
منه عع ک أف ٢ فرس افق فو بل هو آفق وافقه اذا کان کریم الطرفین افیق پوست نیم پیراسته افق ج مثل ادیم وادم افق بسکون ثانی
پیراستن پوست عع ف أک ٢ افیق پیراسته افقه ج مثل ادیم وادمه ورغیف وارغفه ویقال افق فلان اذا ذهب فی الارض وافق
فی العطاء ای فضل واعطی بعضا اکثر من بعض تألق درخشیدن ایتلاق کک الق بالکسر کرک القه مؤنثه وجمعها الوق و
ربما قالوا للقردة القة ولا یقال للذکر الق ولکن قرد ورباح اولق مثال فوعل دیوانکی ما ولق مجنون وان شئت جعلت اولق علی
مثال افعل لانه یقال الق الرجل فهو مألوق وامرأة القی بالتحریک زن سبک خیز الق ای مثالق وهو علی وزن امع الوقة طعام از
مسکه انق شادی وشاد مانه شدن عع ک أف ٢ شیء انیق ای حسن معجب انق الشیء ای اعجبنی وتانق فی الامر اذا عمله بنیقة
ای تنوق فی الامر یعنی ریزکاری نمود از خود یقال له انافة واناقة بالکسر والفتح ریزه کاری نیست ورا وتانق فلان فی الروضة اذا وقع
فیها معجبا بها انوق علی فعول مردار خوار وفی المثل اعز من بیض الانوق لانها تحرزه واوکارها فی رؤس الجبال والاماکن الصعبة
وهی تحمق مع ذلک اوق کرانی یقال القی علیه اوقه واوقته تأویقا ای حملته المشقة والمکروه ایهقان جرجیر دشتی وا ورا
انداد کویند بپارسی فصل الباء بثق بالفتح والکسر درانیدن سیل جوی را وجای را عع ف أض ٢ انبثاق دریدن
بند آب بجق بلنجشم کردن عع بفتحتها بجق بالتحریک ای عور بجنق بضمتین خرقه که زیر معجر افکنند تا معجر چرب نشود
بروق درخشیدن برق عع ف أض ٢ برق بریق درخش بروق ج یقال برق خلب بالاضافة وبرق خلب بالصفة وهو الذی
لیس فیه مطر ویقال رعدت السماء وبرقت برقا ای لمعت ورعد الرجل وبرق ای تهدد ورعدت المرأة وبرقت ای تزینت
ومذهبهم فی باب الدال فی ارعد ابرق القوم ای اصابهم البرق وابرق الرجل اذا لمع بسیفه وابرقت الناقة وبرقت اذا شالت بذنبها
وتلقحت ولیست بلاقح فهی بروق ومبرق ونوق مبارق بریقة اللبن یصب علیه اهالة او سمن قلیل برائق ج ویقال ابرقوا الماء برمت
ای صبوا علیه زیتا قلیلا وبرق لنا فلان طعامه بزیت او سمن برقا براق بالضم نام ستوری که رسول صلعم در شب معراج بر وی نشست

والف
وهف
هتف
هجف
هدف
هرف
هرشف
هزف
هقف
هلف
هنف
هوف
هیف
ابق
ارق
ازق
افق
الق
انق
اوق
ایهق
بثق
بجق
برق

لتستخرج مخه وقولهم لا تكونوا كالجراد رعى وادياً وانقف واديا ای اكثر بعضه فيه انتقاف بيرون آوردن چيزی منقاف منقار
طائر وشبه سپيد كه از امورچه خوانند منقوف مرد سبك كم گوشت **نكف** بالتحريك غدود هاكه در پس گوش باشد نكفه يكی — نكف
ونكف داشتن از كاری عم ی آف تَ استنكاف مثله ويقال نكفت الابل فهی منكفة اذا ظهرت نكفاتها نكاف بالضم آماس بنا گوش
نكفتان وواصل استخوان زنخ ذات نكيف نام موضعی يوم نكيف روز وقعه ميان قريش وكنانه ونكفت الغيث وانتكفته ای اقطعته
وذلك اذا انقطع عنك وهذا غيث لا ينكف وفلان بحر لا ينكف ای لا يقطع ولا ينزح نكف آب چشم پاك كردن از روی بانگشت
وپی كم كردن عم ف آض تَ انتكاف كلك وميل كردن وعدول نمودن از چيزی يقال نكفت عنه ای عدلت عنه مثل كففت ويقال
ضرب هذا فانتكف ففر هذا والانتكاف ايض لغة فی الانتكاث **نوف** كوهان انوافج وفرج زن وبلند ودراز شدن عم ن آ — نوف
ض تَ بنوف نام بشته عبد مناف هو ابو هاشم وعبد الشمس والنسبة اليه منافی وكان القياس عبدی الا انهم عدلوا عن القياس لازالة
اللبس **ينف** افزونی نحقف وبشدد واصله من الواو يقال عشرة ونيف وكل ما زاد على العقد فهو نيف حتی يبلغ العقد الثانی
ونيف على السبعين ای زاد قصر منيف وجبل منيف وناقة منياف ای طويل ٢ ارتفاع اناف على الشیء ای اشرف واناقت الدراهم على
الماة ای زادت **فصل الواو وجف** وجيف طپيدن ونوعی از رفتار شتر عم ف آ ی تَ ايجاف راندن شتر بران رفتا — وجف
يقال اوجف فاعجف وقوله تعالى فما اوجفتم عليه من خيل ولا ركاب ای ما اعملتم **وحف** گياه انبوه ونبال بسيار مويی نيكو يقال — وحف
شعر وحف بالسكون والحركة وعشب وحف وولحف وحوفة وحافة مصدر منه عم بضمها وحفاء زمين كه در وی سنگهای سياه
باشد وحفه صخره سياه وحافج وحاف القهر بالكسر موضعی وحف الرجل اذا ضرب بنفسه الارض وكلك البعير عم ف آ ی تَ ووحف
مثله مواحف الابل خوابگاه شتر موحف شتر نزار توحيف بعصا زدن واحف نام موضعی **وخف** زدن خطمی چندانكه لعاب — وخف
بيرون دهد عم ف آ ی تَ ايخاف مثله وخيفه لعاب آن موخف احمق **ودف** الاناء ای قطر عم ف آ ی تَ استيداف قطره قطره — ودف
چكانيدن ميه راودفه وديقه مرغزار سبز علف ناك **توذف** نزديك نهادن گام وخراميدن رفتن وشتافتن يقال مر فلان — وذف
بتوذف **ورف** وريف فراخ افتادن سايه وكواليدن نبات عم ف آ ی تَ ظل وارف ونبت وارف ناضر شديد الخضرة **وزف** — ورف
ای اسرع وقرئ قوله تعالى فاقبلوا اليه يزفون بالتخفيف ووزيف شتافتن در رفتن مثل الزفيف **توسف** توسف پوست از سر — وزف
ريش باز شدن توسف جلده وتقشر وتقشف بمعنی **وصف** صفة صفت كردن تواصف با هم صفة كردن اتصاف صفت گرفتن — وسف
بيع المواصفة ان تبيع الشیء بصفة من غير رؤية وصيف خدمتكار غلام يا كنيزك وصفاء ج وصائف خدمتكاری عم بضمها وربما — وصف
قالوا للجارية وصيفة والجمع وصائف استيصاف علاج پرسيدن از طبيب والصفة كالعلم والسواد وعند النحويين النعت وهو
اسم الفاعل والمفعول نحو ضارب ومضروب او ما يرجع اليهما من طريق المعنی نحو مثل وشبه وما يجری مجری ذلك يقولون رايت
اخاك الظريف فالاخ الموصوف والظريف صفة له ولا يجوز ان يضاف الشیء الى صفته كما لا يجوز ان يضاف الى نفسه لان الصفة
هو الموصوف عندهم **وطف** بالتحريك بسيار مژه وابرو شدن اوطف نعت منه سحابة وطفاء ابر دامنها فروهشته وباران ناك — وطف
عيش اوطف عيش نرم وخوش **وظيف** باريكی ساق وذراع از ستور اوظفة ج ويقال وظفت البعير اذا قصرت قيده ويقال مر — وظف
يظفهم ای يتبعهم وظيفه روزينه از طعام وخدمتكار وذكر وما نند آن توظيف وظيفه كردن **وعف** ضعف بينائی وچيزی — وعف
كه بر شكم چهار بند ندتا كشتی نتواند كرد ايغاف بشتاب دويدن **وقف** دستيانه از عاج وايستادن ووقوف كلك آيستايند — وقف
لازم ومتعدی عم ف آ ی تَ ومطلع كردن بر چيزی ووقف كردن بر مساكين چيزی را ايقاف كلك ولكنها لغة رديئة وليس فی الكلام
اوقف الاحرف واحد اوقفت عن الامر الذی كنت فيه ای اقلعت وذكر الاصمعی واليزيدی عن ابی عمرو والعلاء انه قال لو مررت برجل
واقف فقلت له ما اوقفك هيهنا لرأيته حسنا موقف جای ايستادن موقفا الفرس شكمهای دو هيكاه اسب موقفا المراة الوجه
والقدم ويقال عين المراة ويدها وما لا بد من اظهاره لها موقفها توقيف وقوف آوردن درج وواقف كردانيدن كسی را بر چيزی
ويقال وقفت المراة ای جعلت فی يديها الوقف يعنی القلب وفرس موقف اذا كان فی اوظفته البياض كالوقف توقف ووكروه با هم
جنك ايستادن توقف درنك كردن وچشم داشتن مواقفه وفاف باكسی در كاری فرو ايستادن استيقاف ايستادن خواستن
وقيعه بر كوهی كه در پناه صخره ايستاده باشد از بيم سك واقف بطئ از انصار **وكف** وكيف توكاف چكيدن سقف خانه از — وكف
باران يعنی درده كردن عم ف آ ی تَ يكاف لغة فيه ناقرو كوف شير ناك وكف ايض نطع توكف توقع يقال ما زلت اتوكفه حتی
لقيته وكف بالتحريك بزه وبن مند شدن عم ی آف تَ وعيب يقال ليس عليك فی هذا وكف ای عيب وكرانه كوه وكاواكاف

بشماكند

ر، لم

برکنده شدن منتاف آلت برکندن نتافه موی برکنده وافتاده نتفه بالضم کیاه برچیده بمشت وجز آن نتف ج ویقال رجل نتفه
مثل همزه للذی ینتف من العلم شیئا ولا یستقصیه نجف محفه بالتحریک جای بلند بجامنج دالیطم باشند در نجفة الکثیب نجف
بعنل ریک توده نجیف تیر پهن پیکان نجفنج غار منجوف ای موسع نجاف التیس سبتن قضیب نکرد تا کشنی نکند عم ت آ ک م نجفه
منجوف نعت منه انتجاف بیرون آوردن چیزی را ویقال انتجفت ای استخرجت اقصی ما فی الضرع من اللبن وانتجفت الریح السحاب
ای استفرغته نخافه لاغری ونزاری عم بضمها نخیف نعت منه انخاف نزار کردن ندف پنبه زدن عم ف آ ک م نداف نعت نخف ندف
منه مندف کمان وی ویقال ندفت السماء بالثلج ای رمت به والدابة تندف فی سیرها ندفا وهو سرعة رجع یدیها ندیف منه
پنبه زده نزف همه آب چاه را برکشیدن وهمه آب چاه خشک شدن عم ف آ ک م لازم ومتعد یقال نزفت ماء البئر کله و نزف
نزفت البئر ونزف البئر یستعمل مجهولا ایضا وایستادن اشک عم ک آ ف م وانزفت البئر ای ذهب ماؤها وانزفوا العبرة صاحبها
منعها ایضا وقوله تعالی لا یصدعون عنها ولا ینزفون بالکسر ای لا یسکرون عم ک آ ف م وبالفتح ایضا منزف بالفتح والکسر مثل
منزوف ونزیف بمعنی مست وبیهوش شده نزفه بالضم آب وشراب اندک نزف ج نزفة الدم اذا خرج منه الدم الکثیر حتی یضعف
فهو نزیف ومنزوف وفی المثل اجبن من المنزوف ضرطا ویقال نزف الرجل فی الخصومة اذا انقطعت حجته وانزف القوم اذا
انقطع شرابهم او ماء بئرهم وقری قوله تعالی لا ینزفون بالکسر لهذا المعنی نسف برکندن بنا وعلف عم ت آ ک م انتساف برکندن نسف
وتمام ناکردن سخن را واهسته کفتن از خوف ویقال انتسف لونه للمفعول ای انتقع ویقال هما یتناسفان بیشار آن نسیف نشان
خر کزیدکی ولکد بر اندام ستور نسفه ایضا باد بردادن خرمن وجز آن منسف سکو نسافه بالضم انچه افتد از باد بر دادن کندم
یقال اعزل النسافة وکل الخالص منسفه آلت برکندن بنا بعیر نسوف ابل مناسیف شتران که علف را از بیخ برکنند ویقال للفرس
انه لنسوف السنبک اذا ادناه من الارض فی عدوه نشف بخود کشیدن جامه خوی را وکاغذ سیاهی را وحوض آب را عم ک آ ف م نشف
تنشف کل ارض نشفه نعت منه نشف بالتحریک اسم فیه وسنکهای سیاه سوخته نشفه بالتسکین سنک پای خار نشف ج
نشافه بالضم سر شیر ورته دوشیدن انتشاف سر شیر خوردن انتشاف سر شیر خورانیدن ویقال امست ابلکم تنشف و
ترغی ای لها نشافه ورغوة من التنشیف والترغیه نصف بالکسر نیمه وداد وهو من الانصاف ویضم النون لغة فیه وقرء نصف
زید بن ثابت فلها النصف بالضم اناء نصفان بالفتح خنود نیمه پر نصف بالتحریک زن میانه سال وجمع ناصف وهو الخادم نصیف
تصغیره بلا هاء لانها صفة یقال امرأة نصف ورجل نصف ونساء انصاف وقوم انصاف ونصفون ایضا ناصفه آب رود نواصف
ج نصیف معجر ونیمه چیزی وپیمانه وفی الحدیث ما بلغ مد احدهم ولا نصیفه نصف به نیمه رسیدن هر چیزی را عم ف آض م یقال
نصف القرآن ونصف عمره ونصف الشیب رأسه ونصف الازار ساقه ونصف النهار وانتصف بمعنی ونصفهم نصافا ونصافة ای
خدمهم منصف بالفتح نیمه راه منصف چاکر مناصف ج نصفه بالتحریک داد انصاف داد دادن وراستی کردن وبه نیمه رسیدن
انتصاف داد ستدن وبه نیمه رسیدن ومعجر افکندن زن تنصف خدمت کردن ومعجر پوشیدن تناصف یکدیگر را انصاف
دادن تنصیف دو نیم کردن ومعجر بر سر کسی افکندن مناصفه دو بخش کردن مال را نضف همه پستان را مکیدن شتر بچه نضف
عم ک آ ف م انتضاف مثله نطف بالضم آب صافی نطاف ج وآب مرد نطف ج ناطف شکر نیم ناطفی فروشنده آن نطفان نطف
رفتن آب عم ف آض م وک م نطوف شبی که تا بامداد دوی باران بارد نطف بالتحریک کوشوار نطف ج تنطف کوشوار در کوش
نهادن وآلوده شدن بعیب تنطیف کوشوار کردن دیکری را ومنه وصیفة منطفة ای مقرطه نطف بالتحریک آلودکی بعیب
یقال هم اهل الریب والنطف نطف الرجل بالکسر ای اتهم بریبة ونطف الشیء ای فسد ویقال النطف اشراف الشجة علی الدماغ والدبر
علی الجوف وقد نطف البعیر انطاف متهم کردن کسی را نطف بکسر الطاء نام مردی نظافه بالفتح پاکیزکی عم بضمها نظیف نعت نظف
منه تنظیف پاک کردن تنظف پاکی نمودن وپاکی جستن استنظاف تمام کرفتن چیزی را یقال استنظف الخراج ای اخذه کله نعف نعف
جای بلند وهموار که فرود از کوه باشد سرو وخیف کلاهما بمعناه ایضا نعاف ج انعاف ماندن چیزی بدیکری ناعفت الطریق
ای عارضته نغفه بالتحریک پوستی که سپس رحل او بزند نغف بالتحریک کرم که در بینی شتر وکوسپند باشد نغفه یکی وکرم نغف
دانه خرما وفی الحدیث ان یاجوج وماجوج یسلط علیهم النغف فیاخذ فی رقابهم نفنف هوای میان دو کوه نقف نفنف نقف
شکستن تا رسیدن حنظل را ونزدیک دماغ رسیدن شکستکی وباندرون رسیدن جراحت وریش ستور عم ف آض م
مناقفه نقاف یکدیکر را سر شکستن یقال الیوم قحاف وغدا نقاف ای الیوم خمر وغدا امر وانتقفت المخ ای اخرجته من العظم

وكف بصره ايضا كفاف بالفتح اندازه ومانند وروزى كذا روى فى الحديث اللهم ارزق آل محمد كفافا استكفاف دست پيش
چشم داشتن بوقت نكريستن از دور و دست پيش كسى داشتن بخواهش قال الفراء استكف القوم حول الشئ اذا اطافوا به ينظرون
اليه تكفف مثله يقال فلان يتكفف الناس اى يسئلهم شيئا كفكفت الرجل اى كففته كلف بالتحريك كنجده روى ورنك
كلف — روى ميان سرخى وسياهى يقال منه رجل اكلف وكميت اكلف وبعير اكلف وناقة كلفاء كلفة بالضم اسم فيه ورنج وسختى ويقال
كلفت هذا الامر اولعت به تكليف زياده از اندازه طاقت كار فرمودن كسى را تكلف بخود كرفتن كارى را بى فرمودن كسى
ورنج برخود نهادن متكلف پيش ايند بكارى كه فروى نباشد از حاجت ويقال حملت الشئ تكلفة اذا لم تطقه الا تكلفا
كنف — وهى تفعلة كنف فراز كرفتن چيزى را ونكاه داشتن عع ف آض م اكناف يارى دادن مكانفه يكديكر را يارمند كردن
كنف بالتحريك كرانه كنفا الطائر جناحاه وكنفة الابل ناحيتاها وناقة كنوف التى تبرك فى كنفة الابل شاة كنفاء اى حدباء و
تكنفوه واكتنفوه اى احاطوا به تكنيف مثله كنف بالكسر وفاء يكون فيه اداة الراعى وبتصغيره جاء الحديث كنيف ملئ علما
كنيف نهان خانه وپوشنده وسير وحلاجاى وحظيره شتر كه از درخت وشاخ سازند ويقال كنفت الابل كنيفا الكنف بضم
كوف — العين وكسرها الكنائف كنيف ساختن وكنفت عن الشئ اى عدلت عنه كوفة ريك توده سرخ ونام شهرى كوفان مثله
تكويف بكوفه رفتن ويقال انه لفى كوفان اى فى عز ومنعة وتركتهم فى كوفان اى فى امر مستدير ويقال فى عناء ومشقة ودوران
تكوف كرد كشتن وبكوفيان مانند كردن خودرا ونسبت كردن بايشان كاف يكى از حروف معجمه تذكر وتونث وكك سائر
حروف الهجاء وهى حرف تشبيه وقد تقع موقع اسم فتدخل عليها حرف الجر كما يقال فى وصف فرس ع ورحنا بكابن الماء يجنب
وسطنا وقد تكون ضمير المخاطب المجرور والمنصوب كقولك غلامك وضربك تفتح للمذكر وتكسر للمونث فرقا بينهما وتكون حرف
كهف — الخطاب ولا موضع لها من الاعراب كقولك ذاك وتلك واولئك ورويدك وهى للخطاب ههنا فقط وليست باسم كهف غار
كيف — وبناه كهوف ج كيف چكونه وهو اسم مبهم غير متمكن مبنى على الفتح وانما حرك اخره لالتقاء الساكنين وهو للاستفهام
عن الاحوال وقد يقع بمعنى التعجب كقوله تعالى كيف تكفرون بالله واذا ضممت اليه ما صح ان يجازى به كقولك كيفما تفعل افعل
لجف — فصل اللام لجف بالتحريك ميانه وادى ومغاكى بركرانه چاه تلجيف مغاكى كردن كرد اكرد چاه تلجفت البئر اذا انخسفت
لحف — التحاف جامه درخود پيچيدن لحاف بالكسر فراكند لحفته فراكند بوشيدم اورا عع بفتحها ملاحفه يارى كردن با كسى مثل
مكانفه الحاف ستهيدن قوله تعالى لا يسئلون الناس الحافا ويقال ليس للملحف مثل الرد ملحفه بالكسر چادر ملاحف ج لخاف
لخف — سنكهاى سپيد تنك لخفه يكى لخف سكر تنك وزدن سخت عع بفتحها لصف جائى كبريت ونوعى از نان الصاف مثل قطام موضعى
لصف — از بنى تميم لطافة ريزه وخرد شدن چيزى عع بضمها لطف بالضم نرمى دركار وكردار واللطف من الله تعالى التوفيق والعصمة
لطف — ويقال الطفه بكذا اى بره بر والاسم اللطف بالتحريك ويقال جائتنا لطفة من فلان اى هدية ملاطفه نيكوئى نمودن تلطف نرمى
لفف — كردن الطاف قضيب فحل را در فرج ناقه كردن چون فحل نتواند استلطاف ادخال فحل قضيب خودرا لف در پيچيدن
عع ف آض م تلفيف مبالغة فيه لفه حقه اى ضمه تلفف التفاف جامه درخود پيچيدن يقال تلفف والتف فى ثوبه بمعنى
والتف به ايضا التفاف النبت كثرته لفافه جامه پرهنى كه بر پا ومرده وجز آن پيچند لفائف ج ويقال جاؤوا ومن لف لفهم اى
ومن عد فيهم لفيف كروه مردم پراكنده از هر جاى قوله تعالى وجئنا بكم لفيفا اى مجتمعين مختلطين طعام لفيف اذا كان مخلوطا
من جنسين فصاعدا وفلان لفيف فلان اى صديقه ولفيفا يتم كلمه را كويند كه از سه حرف اصلى وى دو حرف عله باشد
الفاف درختان بهم درپيچيده قوله تعالى وجنات الفافا واحدها لف بالكسر ويقال لكنا لفا اى مجتمعين فى موضع رجل الف بين
اللفف اى عى بطئ الكلام ومرد كران سنك آهسته وجاى انبوه تنبار مردم امراة لفاء زن كلان سرين آكنده كوشت ومنه فخذ
لقف — لفاوان الفاف سرمرد ربال كشيدن مرغ تلافيف من عشب اى نبات ملتف لقف سبك كرفتن چيزى را عع ك آف م لقف
لهف — بالتحريك افتادن ديوار وفرو دريدن حوض وفراخ شدن كرانهاى وى حوض لقف ولقيف نعت منه ويقال رجل ثقف
لقف بالسكون اى خفيف حاذق الفاف كرانهاى حوض وچاه مثل الجاف لقف لجف يكى لهف بالتحريك دريغ خوردن
واندوهكين شدن عع ك آف م تلهف كك صلته بعلى ويقال يا لهف فلان اى دريغ فلان ولهفى عليه دريغ بر وى ملهوف
ليف — مظلوم فرياد خواه لهيف بيچاره لهفان دريغ خورنده ليف بالكسر پوست درخت خرما ليفه يكى فصل النون ناف
ناف — نتف — خوردن طعام عع ك آف م وايضا سيراب شدن نتف بركندن موى عع ف آك م تنتيف مبالغة فيه انتتاف تناتف

بركندن

قوم وفی الحدیث انا والنبیون فراط القاصفین وذلك علی باب الجنة انقصاد ... شدن یقال انقصفوا عنه ای کوه
ومردم قضف بفتحتین تنکی وباریکی قضافة مصدر منه ع ع بضمهما قضیف نحیف قضافی ج قطف بریدن خوشه انکور قضف
ومانند آن وکام تنك زدن ستور قطاف بالکسر کام تنك قطف بالکسر خوشه انکور قطوف ج قوله تعم قطوفها دانیة قطف
قطاف بالکسر والفتح ایضم وقت درودن انکور قطافة بالضم غرم افتاده از خوشه مثل جرامة التمر اقطاف بوقت درودن رسید
انکور یقال أقطف الکرم واقطف القوم ای حان وقت قطاف کرومهم وایضا اذا کانت ... قطوف ستور تنك کام
وآهسته رو قطیفة چادر در ریچیده قطائف نقطف ج مثل صحیفة وصحائف وصحف کا ... قطائف
نان کوزینه ولوزینه قطوف خراشیده کیها قطف خراشیدن ع ع ف آ ك ٢ وکیاه ... قطفه یکی
قطیف نام جائی قعاف بالضم سیل درشت مثل جحاف قاعف باران درشت مثل جحف تقعف ... بفتحتین قعف
بفتحهما وخوردن ابجه در قحف باشد مثل قحف تقعاف از بیخ در افتادن دیوار قعفش ... خشك قف
شدن جامه شسته وسلف وبرداشتن موبهای اندام از ترس وجز آن ع ع ف آ ك ٢ وسیم دزدی کردن بمیان انکشتان وفا ٢
قفاف سیم دزد قفیف کیاه خشك یقال الابل فیها شانی من قفیف وجفیف قف بالضم وقفة زمین بلند قفاف بالکسر ج قفة
درخت خشك پوسیده وکدوی خشك میان تهی کرده که در وی زنان پنبه نهند یقال کبر حتی صار کانه قفة اقفاف بار آمدن
ماکیان از بیضه استقفاف ور برچیدن وخشك شدن از پیری تقفقفه لرزیدن از سرما قلف بالتحریك بی ختنه ماندن ع ع قلف
ك آ ف ٢ اقلف بی ختنه قلفة بالضم ومحرك غلاف سر نره قلف بالسکین بریدن قلفه وخشودن درخت وکل سرخم برداشتن ودور ختن
تختهای کشتی برهم ودر قیر کرفتن درزهای وی ع ع ف آ ك ٢ قلیف غلاف خرما اقنف اسب سپید کردن ومردم خرد کوش قنفاء مونث قنف
منه قنیف کروه مردم وابر بسیار باران وپاره از شب قنف بالتحریك خردی کوش ودرشتی آن قناف بالضم کلان بینی قوف الاذن بالا قوف
کوش ویقال اخذه بقوف رقبته وبقاف رقبته وقدم فی فصل الضاد قاف یکی از حروف معجم وکوه کرد اکرد زمین قائف پی شناس قافة
ج یقال قفته اقوفه ای ابتعته مثل قفوته اثره قوف مصدر منه اقتیاف کذ ویقال هو اقوف الناس فصل الکاف کیف بالکسر
کتف بالفتح وکسر تا نی شانه کاه مثل کذب وکذب وکبد وکبد اکتاف ج اکتف فراخ کتف والفرس الذی یمیز فی اعالی غر اضیف کتیفه انفراج کتف
کتیفه کینه وبند در کتفان بالضم ملخ که در پریدن آمده باشد کتفانه یکی ویقال هی الجراد بعد الغوغاء واولها السرو ثم الدبا ثم
الغوغاء ثم الکتفان کتف بالسکون آهسته رفتن ودو کرانه رحل را بر یکدیکر بستن ودو دست راسپ را یکی بستن وکتف جمجهان
رفتن ع ع ف آ ك ٢ وقد کتفت الخیل وکتفت اذا ارتفعت فروع اکتافها فی المشی کتاف رسن که دست راسپ را یکی بوی بند ند کتف کتف
بالتحریك لنکی ستور از کتف جمل اکتف ناقة کتفاء نعتان منه کثافة سطبری ع ع بضمهما کثیف سطبر تکاثف سطبر شدن کرف کرف
بوئیدن خر کمیز ماده را وسر در هوا کردن ولبها بر کردانیدن وی و رانحال ع ع ف آ ك ٢ وض ٢ کرناف کرنافة بالکسر بیخ درخت برده کرسف
کرانیف ج کرسف بالضم پنبه ولیقه دوات کسفة پاره از هر چیز کسف کسف بالسکون والحرکة ج ویقال کسف وکسفة کسف
واحد قال الاخفش من قره کسفا من السماء جعله واحدا ومن قراه کسفا بالتحریك جعله جمعا کسف بالفتح بریدن عرقوب شتر
وپاره کردن جامه ع ع ف آ ك ٢ تکسیف پاره پاره کردن کسوف کرفتن آفتاب کسف متعد منه یقال کسفت الشمس تکسف کسوفا ٢
وکسفها الله کسفا وکرفتن ماه ایضم وبدحال شدن وترش روی شدن یقال رجل کاسف البال ای سیئ الحال وکاسف الوجه ای کشف
عابس وفی المثل اکسفا وامساکا ای اعبوسا مع بخل کشف کشاده وبرهنه کردن ع ع ف آ ك ٢ انکشاف تکشف لازم منه تکشف
البرق ای ملأ السماء مکاشفة پیدا کردن دشمنی کشوف بالفتح ناقه آبستن در هر سال کشاف بالکسر مصدر منه اکشاف صاحب شتران
آبستن شدن کشف بالتحریك موبهای پیشانی بالا رسته وپیچیدکی ومغز اسب اکشف نعت وذلك الموضع کشفة ومرد بی سپر
در حرب کشف بجمع اکشف ج وباز ایستادن وباز ایستانیدن لازم متعد منه ع ع ف آ ض ٢ ودو باره دوختن ... ابریشك بکر و کفف
عیبه مکفوفة ای مشرجة مشدودة کفوف تمام سوده وکوتاه شدن دندان شتر از پیری یقال بعیر کاف وناقة ... ایضا ویقال
لقیته کفة کفة بفتح الکاف ای کفاحا وذلك اذا استقبلته مواجهة وهما اسمان جعلا اسما واحدا وبنیا علی الفتح مثل خمسة عشر
کفة القمیص بالضم نورد دامن وقیل کل ما استطال فهو کفة بالضم نحو کفة الثوب وکفة الرمل وجمعه کفاف وکل ما استدار
فهو کفة بالکسر نحو کفة المیزان وکفة الصائد وهی حبالته وکفة اللثة وهی ما انحدر منها کفة المیزان بالفتح والکسر پله ترازو
کفف ج وایضا دایرها نکار که بر دست عروس هند کفاف الشیء فراز کرفتن هر چیزی کافة همه مکفوف نابینا مکافیف ج یقال

کوف

اغتراف کلک غرفه بکار آب برداشتن بدست غرفه بالضم یکمشت آب غراف ج و برواره غرفات تلث بالضم وسکون الثانی وفتحها
وبضمتین ج غُرَف کلک غراف ایضًا پیمانه بزرگ مثل الجراف مغرفه کفلیز غرضوف بالضم کرکرانک مثل غضروف غضف
غرضف غضف شکستن چوب و کوش سست انداختن سگ عَ ف آکـ ۲ عضف بالتحریک کلک و تاریک شدن شب عَ کـ آف ۲ کلب اغضف
وليل اغضف نعت منه عيش اغضف ای ناعم سهم اغضف غليظ الريش وهو خلاف الاصمع اغضاف تاریک شدن شب غاضف سکون
حال غضف بالضم سنگخوار سیاه تغضف میل کردن صلته بعلی و کژشدن و شکستن و فرود ریدن چاه انغضاف در کردشدن
غطف غطرف عففت علف مردم غطف بفتحتین فراخی عیش یقال عیش اغطف مثل اغضف غطفان بدر قبیله غطریف بالکسر مهتر و بچه باز
غطرفه تغطرف تغترف بالتاء ایضًا تکبر کردن عِففه بالضم نقدر که بوی معیشت توان کرد با زعلوفه وجز ان اعتفاف خوردن ستور
علف روز کذار بهاران واندک فربه شدن ستور غلاف پوشش شیشه و شمشیر وجز ان یقال غلفت القارورة اغلاف
غلاف ساختن و در غلاف کردن چیزی را غلف بالفتح غالیه کردن موی و ریش را تغلف کلک غلفاء لقب مردی قلب اغلف
الذی لا یعی شیئا کانه اغشی غلافا قوله تعـ وقالوا قلوبنا غلف رجل اغلف ای اقلف بی ختنه سیف اغلف و قوس غلفاء و کذلک
غیف کل شیء فی غلاف عیش اغلف فراخ سنة غلفاء سال فراخ غلفا ایضًا درختی مثل غرف غیفان نادیدن درخت از جیب و راست
تغیف کلک و میل کردن اسب بجانب در رفتن و یقال حمل فلان فی الحرب فغیف ای کذب وجبن غاف نوعی از درخت فصل
نوف الفاء فوف بالضم سپیدی که بر ناخن پیدا آید و سپیدک مغز دانه خرما برد مفوف برد تنک و با خطها و یقال ما اغنی عنی
فیف فلان فوفا ای شیئا فوفه یکی و پوست سرخ دانه خرما برد افواف بالاضافه وهی جمع فوف فیف بالفتح جای هموار افیاف
قحف و فیوف ج فیفاء صحرای کشاده فیافی ج و فیفا الریح یوم من ایام العرب فصل القاف قحف بالکسر کاسه سر و قدح
چوبین اقحاف قحوف ج و فی المثل رماه باقحاف راسه اذا اسکته بداهیة اورد ها علیه و یقال ما له قد و لا قحف ای ما له قدح من
جلد و لا خشب قحف بالفتح بر کاسه سر زدن و خوردن انچه در قحف باشد عَ بفتحهما و یقال شربت بالقحف و منه قولهم الیوم
قحاف و غدا ثقاف یعنی الیوم خمر و غدا امر اهیل قحاف بالضم و قعاف سیل که همه را برد مثال جحاف اقتحاف بر خوردن از قحف
قذف قاحف باران سخت بند قذف و فلاة قذف بفتحتین و ضمتین دور و دراز بنده مردم را قذفه بالضم کنکره و سر کوه قذاف قذف
قذفات ج رجل مقذف مرد بسیار گوشت قذف بالفتح سنگ انداختن صلته بالباء عَ ف آکـ ۲ یقال هم بین حاذف و قاذف الحاذف
بالعصا والقاذف بالحجارة وقی کردن و دشنام دادن و بفاحشه نسبت کردن کسی را تقاذف یکدیگر را انداختن و دشنام دادن فرس
متقاذف اسب شتاب رو قذاف بالکسر تیزی رفتار بلدة قذوف ای طروح لبعدها منزل قذیف و قذف ای بعید قذیفه انداخته
قرف قرف بالکسر پوست هر چیزی و منه قرف الرمانة قرف الخبز نان سوخته بر تنور مانده قرفه یکی و نوعی از داروها و یقال فلان
قرفتی ای هو الذی اتهمه و بنو فلان قرفتی ای الذین عندهم اظن طلبتی و یقال سل بنی فلان عن ناقتک فانهم قرفة ای تجد خبرها
عندهم و فی المثل امنع من ام قرفة وهی اسم امرأة قرف بالفتح خنور از پوست شتر وکا وکه از ابیر اینده در روی قلیه بتوابل بجر بخنی
بپهند و یقال ما ابصرت عینی و لا اقرفت یدی ای ما دنت منه اقرف لذای ازانکه مقرف بد نژاد و انکه پدرش اصیل نباشد و همچنین
انکه مادرش اصیل نباشد قرف ایضًا سر ریش تازه کردن تقرف لازم منه و کسب کردن و عیب کردن عَ ف آکـ ۲ یقال هو یقرف
بکذا ای یرمی به و یتهم فهو مقروف یقال ترکته علی مثل مقرف الصمغة وهو موضع القرف ای القشر وهو شبیه بقولهم ترکته علی مثل
لیلة الصدر اقتراف ورزیدن و متهم شدن بعیر مقرف شتر نو خریده قرف بالتحریک نزدیک آمدن بیماری عَ کـ آف ۲ و فی الحدیث
ان قوما شکوا الیه علیه السلام وباء ارضهم فقال تحولوا فان من القرف التلف و یقال هو قرف من ثوبی للذی تتهمه مقارفه نزدیک
کردن بگناه و مجامعت کردن قارف امرأته ای جامعها و منه حدیث عایشه ان النبی صلی الله علیه و آله و سلم کان یصبح جنبا من قراف اهله
قرطف قرقف قشف قصف غیر احتلام ثم یصوم قرطف بالفتح چیزی در پیچیده وهی قطیفه قرقف می قشف بفتحتین سوختن روی از آفتاب
ومتغیر شدن چهره از درویشی عَ کـ آف ۲ رجل قشف بالکسر نعت منه یقال اصابه من العیش قشف ای ضیق متقشف مرد
تنک عیش نانغ برو ذکذار و خرقه قشیفه مثله قصف شکستن باد کشتی را عَ ف آکـ ۲ یقال ریح قاصف و بازی کردن و سخت
غریدن رعد قصیف کلک و ایضًا انچه بریزد از درخت قصف بالتحریک پوسیده و زود شکن شدن درخت و هر پیشتر عَ
کـ آف ۲ رجل قصف مرد زود شکن تقصف شکسته شدن قصفه بالتحریک هر پیشتر اقصف دندان پیش بینه شکسته قصفة
بسکون ثانی ریگ توده فرود ریده قصف قصفان بالضم ج و پایه نردبان قصفة القوم ایضًا انبوهی و یکدیگر را سپوختن

وی عزاف ایضا نام ریگی در بنی اسد معازف الملاهی لهو وجمع معزف یعنی چنانه عازف چنانه زننده وان نوعی از رود جامهاء آ
وسرود گوی عزف الریاح اصواتها عسف بی راه رفتن ع م ف آ ک ۲ وقدح بزرگ تعسفا اعتساف بی راه رفتن عسف
عسوف بی راه وستمکار ناقة عاسف نزدیک آمده باشد بمردن ودم سخت می زند عساف بالضم لرزیدن گلو از نفس بستاء عسقف
وفت مردن عسیفه نزود عسفاء ج عسفان بالضم جائی عسقفه سخت شدن چشم بوقت گریه وبی آب شدن آن
عصف برگ کشت قوله تع کعصف ماکول ای کزرع قد اکل حبه وبقی تبنه ونارسیده درودن کشت وسخت وزیدن باد ع عصف
ف آ ک ۲ ریح عاصف وعصوف ویوم عاصف ای تعصف فیه الریح وهو فاعل بمعنی مفعول فیه مثل قولهم لیل نائم وهم ناصب کسب کرده
اعتصاف کل وبشتاب رفتن متعد بالباء نعامه عصوف وناقه عصوف سریعه ویقال الحرب تعصف بالقوم ای تذهب بهم
وتهلکهم اعصاف سخت وزیدن باد ریح معصف ومعصفه وبا برگ شدن کشت ومکان معصفه ای کثیر الزرع وبشتاب رفتن
اسب ویقال اعصف الرجل ای هلک عصیفه برگ کشت که درمیان او خوشه باشد عصافه بالضم انچه از خوشه بریزد از برگ و عطف
کاه عطف میل کردن وخم دادن چوب را ودوتاه کردن بالش را وسخن را بسخن باز گردانیدن الاول معطوف علیه والثانی
معطوف ومهربانی کردن صلته بعلی وبازگشتن بر چیزی وحمله کردن صلته بعلی ع ف آ ک ۲ ظبیة عاطفة ای تعطف جیدها اذا
ربضت عاطفه ایضا اسب شتم رهان عاطفه مهر خویشی وتعاطفوا ای عطف بعضهم علی بعض والناقة العطوف التی تعطف
علی البو فترامه واستعطفه علیه فعطف عطفه فسون یا مهره که زنان فسون کنند بدان مهره مردان را معطف بکسر المیم ردا عطاف
کل تعطف ردا برافکندن برخود ومهربانی کردن صلته وقد تعطفت بالعطاف ای ارتدیت بالرداء ومنه سمی السیف عطافا
وقیس معطفه ولقاح معطفه وتعاطفوا عدة ذود علی فصیل واحد فاحتلبوا البانهن علی ذلک لیدررن وقوس معطوفه
عطفت العیدان شدد للکثرة عطفا الرجل جانباه وکذا عطفا کل شیء ویقال ثنی فلان عنی عطفه اذا اعرض عنک منعطف الوادی
بفتح الطاء خم وادی انعطاف خم گرفتن عف عفه عفاف عفافه پارسائی وباز ایستادن از حرام ع ف آ ک ۲ عف عفیف مرد عفف
عفه بالفتح عفیفه نعت منه للمؤنث اعفاف متعدیه استعفاف باز ایستادن وباز ایستادن خواستن تعفف پارسائی نمودن
بتکلف وباقی شیر که در پستان مانده باشد دوشیدن وخوردن ویقال تعافت یا هذا ناقتک ای احلبها بعد الحلبة الاولی عفه
عفافه بالضم باقی شیر در پستان ویقال ایضا فلان علی عفان ذلک بالکسر مثل افان ذلک ای علی حینه واوانه عقف خم دادن عقف
چیزی را ع ف آ ک ۲ انعقاف خم گرفتن عقاف بالضم بیماری که قوائم ستور را گژ کند تعقیف گژ کردن چیزی را ویقال اعرابی عقفی عكف
ای جاف عکف باز داشتن ع م ف آ ض ۲ ک ۲ قوله تع والهدی معکوفا ویقال ما عکفک عن هذا ای ما شغلک الاعتکاف فی
المسجد باز داشتن خود را در مسجد عکوف بر چیزی مقیم بودن وروی آوردن صلته بعلی قوله تع یعکفون علی اصنام لهم ویقال فلان
عکف علی فرج حرام وگرد چیزی برگشتن ویقال عکف الجوهر فی النظم علف بفتحتین خورش ستور وجز آن علاوف ج علف خورش علف
دادن ع م ف آ ک ۲ معلف جای علف علف بالضم والتشدید میوه درخت طلح که اشتر خورد علفه یکی اعلاف علفه بر آوردن
طلح علیفه علوفه شتر طلح خوار علافیات بالکسر رحلهای منسوب بکسی که نام او علاف بوده است از قضاعه علفوف بالضم مرد جافی
کلان سال عنف بالضم درشتی ضد الرفق ودرشتی نمودن ع م بضمتها صلته بعلی وبالباء عنیف نعت منه عنف ج اعتناف درشتی عنف
گرفتن کار وکراهت داشتن چیزی را وابل معتنفه اذا کانت فی بلد لا یوافقها تعنیف سرزنش کردن وملامت کردن عنفوان الشباب
والامر اول آن وکل عنفوان کل شیء عوف حال یقال نعم عوفک ای نعم بالک وشانک قال ابو عبیدة کان بعض الناس یتاول عوف
العوف الفرج فذکرته لابی عمرو فانکره عوفان نام دو مرد از بنی سعد ام عوف ملخ عوافه بالضم نام مردی عیافه بالکسر ناخوش عیافه
داشتن وکراهت داشتن طعام ومنه عاف یعاف عائف نعت منه وفال گرفتن بمرغ عائف ای متکهن یعنی فال گوی وگرداگرد
مرداب برگشتن مرغ وفرود آمدن خواستن بر آن طیر عائف نعت صیغه اسم فیه عیوف بالفتح ستور تشنه که آب را بوی کند ونخورد غدف
فصل الغین غداف بالضم زاغ سیاه وکرکس بر ناله غدفان ج وبال وموی سیاه دراز اغداف فرو هشتن کردن زن پرده را
بر روی خویش وفرو هشتن شب تاریکی را وصیاد دام را بر صید وفی الحدیث ان قلب المؤمن لاشد ارتکاضا من الذنب یصیبه
من العصفور حین یغدف به غرف بالفتح وقد یحرک درخت که پوست را بوی پیرایند سقاء غرفی ای مدبوغ بالغرف وبالتحریک غرف
رنجور شدن شتر از خوردن غرف ع م ک آ ف ۲ غریف انبوه درهم از هر جنسی که باشد غریفه دوال پاره که از قبضه شمشیر
آویزان باشد ونعل غریف بالکسر نوعی از درخت غرف بریدن انغراف لازم منه وپوست پیراستن بغرف وبمشت آب بر گرفتن

ظلف — ظریف شدن تظرّف بتکلف ظرافت نمودن **ظَلَف** بالکسر سم شکافته چون سم گاو و گوسپند وامثال آن ظلوف ظَلَف ای شدا
وهو توکید لها ظلف بالفتح برسم زدن ع ف آ ک ۲ ظبی مظلوف نعت منه رجل ظلیف سیّئ الحال مکان ظلیف ای خشن شر ظلیف
ای شدید اظلوفه مثال عجوبه زمین که در وی سنگهای درشت باشد ظالیف ج ویقال ذهب فلان بعلا می ظلیفا ای بغیر ثمن
ویقال اخذ الشئ بظلفه وظلیفته ای کله وذهب دمه ظلفا بالتسکین والتحریک ای هدرا وبالطلاوبالطاء کل ایضا ویقال ذهب
به ظلیفا ای مجانا اخذه بغیر ثمن ویقال ظلف نفسه عن الشئ ای منعها من ان تفعله او تاتیه ویقال ظلفت اثری واظلفتی نا
بدید کردم یعنی برزمین درشت رفتم که اثر نکند ظلف نفسه عن الشئ ای منعها من ان تفعله او تاتیه ویقال ظلفا اثری و اظلفته
پی ناپدید بالتحریک بازایستادن ع ک آ ف ۲ وسختی معیشت امرأة ظلفة النفس ای عزیزه عند نفسها ارض ظلفه زمین سخت
که اثر نکرد ظلفه ایضا یکی از چهار چوب که بربالان شتر بندند ظلفات الرجل ج یقال اخذه بظطوفه رقبته وبظاف رقبته
ظطف — لغة فی صوف رقبته وقدام **فصل العین** رجل **عتریف** بالکسر وعتروف بالضم مرد دلیر بد کار رکذا و عترفان بضمتین
عترف — خروس **عجف** بالتحریک لاغری ع ک آ ف ۲ اعجف عجفاء نعت منه عجاف ج علی غیر قیاس لان افعل وفعلاء لم یجمع علی فعال
عجف — ولکنهم بنوه علی سمان والعرب قد تبنی الشئ علی ضده کما قالوا عدوة بناء علی صدیقه وفعول اذا کان بمعنی فاعل لا یدخلها الهاء
اعجاف لاغر کردن ویقال عجف المال بالضم والکسر ونصل اعجف ای دقیق وعجف نفسه بالفتح علی فلان اذا آثره بالطعام علی نفسه
عجرف — تعجیف کمتر از سیری خوردن **عجرفه** عجرفیه تعجرف شتاب زدگی و بی باکی یقال جمل فیه عجرفه وعجرفیه وتعجرف ای لا مبالاة
فیه وفلان یتعجرف علی فلان اذا کان یرکبه بما یکره ولا یهاب شیئا عجروف مورچه دراز پای تیزرو وعجارف الدهر وعجاریفه
عدف — حوادثه **عدف** خوردن چیزی ع ع ف آ ک ۲ ویقال ما ذقت عذفا وعدوفا ولا عدوفة ولا عدافا ای شیئا وبات الدابة علی
غیر عدوف ای علی غیر علف وهذه لغة مضر عدف بالتحریک خاشاک عدفه بالکسر از ده تا پنجاه ویقال اعطاه عذفه من المال ومر
عذف — عدفة من اللیل ای قطع عدفه ایضا طره جامه یعنی مانند کرباس وجز آن کالصنفه **عذف** خوردن ع ع ف آ ک ۲ وهذه لغة ربیعه
عرف — یقال ما ذقت عذفا ولا عذوفا ولا عذافا ای شیئا وبات الدابة علی غیر عذوف ای بلا علف **معرفة** عرفان شناختن ع ع آ ف
آ ک ۲ ویقال ما اعرف لاحد یصرعنی ای ما اعترف عرف بالفتح فش اسب بریدن وایضا بوی خوش وناخوش یقال ما اطیب عرفه
وفی المثل لا یعجز مسك السوء عن عرف السوء عرف ریش کف دست یقال عرف الرجل اذا خرج به تلك القرحه فهو معروف ای ذو قرحه
معروف مرد شناخته ونیکوئی عارفه مثله عرف بالضم شناختگی وهو ضد النکر ونیکوئی یقال اولاه عرفا ومعراهد یقال له
علی الف عرفا ای اعترافا وهو توکید وفش اسب قوله تع والمرسلات عرفا وتاج خروس وریك توده وبضم الراء وکل عرفه مثله
عرف اعراف ج معرفه جای فش وتاج خروس ویقال الاعراف الذی فی القرآن سور بین الجنة والنار سمی اعرف بافش اعراف دراز شدن
فش اعرواف بافش شدن اسب وآماده شدن مرد بدی را وموج برآوردن دریا عرفا کفنا رعرف بالکسر من قولهم ما عرفت عرفی
الا باخرة ای ما عرفته الا اخیرا عرفه روز نهم از ذی الحجه یقال هذا یوم عرفه غیر منون ولا تدخله الالف واللام عرفات جای وقوف
آوردن بمنی وهو اسم فی لفظ الجمع فلا یجمع قال الفراء ولا واحد له بصحة وهی معرفة وان کان جمعا لان الاماکن لا تزول فصار
کالشئ الواحد وخالف الزیدین بقول هولاء عرفات حسنة بنصب النعت لانه نکرة وهی مصروفة وقوله تع فاذا افضتم من عرفات
قال الاخفش انما صرفت لان التاء صارت بمنزلة الیاء والواو فی مسلمین ومسلمون لانه تذکیره وصار التنوین بمنزلة النون فلما
سمی به ترك علی حاله کما یترك مسلمون اذا سمی به علی حاله وکذلك فی اذرعات وعرینات عارف مرد شکیبا یقال اصیب فلان فوجد
عارفا ای صبورا عروف مثله رجل عروفه مرد نیك کارشناس والهاء للمبالغه عریف عارف بمعنی علیم وعالم عریف شناسنده
وکارکذار قوم عاموضن وهو دون الرئیس عرفاء ج عرافه مصدر منه یعنی عریف شدن ع ع بضمتها عرافه بالکسر عریفی کردن
یقال عرف فلان علینا سنین یعرف بالضم عرافه تعریف شناسا کردن واگاهانیدن وکم شده جستن وخوشبوی گردانیدن
ومنه قوله تع عرفها لهم ای طیبها واسم نکره رامعرفه کردن ووقوف آوردن بعرفات عراف فالگوی وطبیب معرف موقف
در عرفات اعتراف اقرار کردن وپرسیدن خبر وشناختن تعرف معرفت جستن ویقال ائت فلانا فاستعرف الیه حتی یعرفك
تعارف یکدیگر شناختن قوم معارف مردمان شناخته امراة حسنة المعارف ای الوجه وما یظهر منها واحدها معرف بفتح الراء
عرصف — **عرصاف** بالکسر میخ رحل شتر عراصیف ج عرصاف الاکاف وعرصوفه وعصفوره کلك **عزوف** روی برتافتن از چیزی
عزف — ملتفت بعن ع ع ف آ ک وض ۲ عزیف آواز پری وبانك کردن آن ع ع ف آ ک ۲ یقال عزفت الجن سحاب عزاف ابر که آواز آید از

لها و نزدیک شدن آفتاب بفرو شدن و بیکسو رفتن تیر از نشانه و فرود آمدن غم بر کسی ضیافت مهمان شدن نزدیک کسی ع
ف آ ک ۲ تضییف کذلک و ایضا بفرو شدن نزدیک شدن آفتاب تضییف کذلک اضافه مهمان داشتن کسی را تضعیف کذلک و میل دادن
چیزی را بچیزی و ترسیدن و حذر کردن از کاری و ملجا کردن کسی را بکاری صلته بالی و منه المضاف فی الحرب و هو الذی احیط به
و اضافه کردن اسمی را باسمی کقولک غلام زید فالغلام مضاف و زید مضاف الیه و الغرض بالاضافه التخصیص و التعریف و لهذا
لا یجوز اضافه الشیء الی نفسه لانه لا یعرف نفسه مضوفه کاری که از وی ترسید مشود مضاف باز خوانده بدیگری تضایف الوادی
ای تضایق ضیفن بالکسر طفیلی و ضیف طفیلی نون زائده و هو فعلن و لیس بفیعل **فصل الطاء طحاف** بالفتح ابر تنک طحف ع
که دل را فرو گیرد طحفه بالکسر نام جائی ضرب طلحف مثال هزبر بزیادة اللام زدن سخت **طرف** چشم یکون واحدا و جمعا لانه مصدر
قوله تعالی لا یرتد الیهم طرفهم و نگریستن و دو ستاره که از امین الاسد خوانند از منازل قمر و باز گردانیدن صلته بعن و چشم بر هم زدن
طرفه یکبار یقال اسرع من طرفة عین و چیزی بر چشم زدن که آب روان شود از چشم مطروفه چشم آب روان از زخم رسیدگی طرفه
ایضا نقطه سرخی که در چشم حادث شود از زخم و قولهم لا تراه الطوارف ای العیون طرف بالکسر اسب کرامی یقال فرس طرف و طروف
ج و هو نعت الذکور خاصة و جوانمرد و کریم طرف بالتحریک کرانه و گروهی از چیزی و بر کرانه جا کردن ستور ع ک آ ف ۲ ناقه طرفه
التی لا تثبت علی مرعی واحد و رجل طرف الذی لا یثبت علی امرأة واحدة و لا صاحب واحد طرف ایضا نقیض القعدد کریم الطرفین ای
من جهتی ابویه اطراف الرجل ابواه و اخوته و اعمامه و کل قریب له محرم و یقال لا یدری ای طرفیه اطول ای ذکره ام لسانه و یقال لا
یملک طرفیه ای فمه و استه ناقه مطراف بالکسر ناقه که جا بجا چرا کند طرفا کزطرفه یکی و نام مردی و یقال الطرفاء واحد و جمع مطروفه زنی
که در مردان منکرد و در شوی خود نی یقال امرأة مطروفة بالرجال و هی التی طمحت عینها الیهم و صرفت بصرها عن بعلها الی سواه و
یقال مطروف العین انکه چشم بر یک کس ندارد مطروف بالضم و الکسر ره ای خر با علم و اصله الضم اطراف نو خریدن و هو افتعال منه
استطراف نو شمردن چیزی را یقال فعلت ذلک فی مستطرف الایام و مطرف الایام ای مستانف الایام طارف طریف مال نو خلاف
تالد و تلید طرفه بالضم نو و شکفت طرائف مصدر منه ع بضمها اطراف نو آوردن و اطلاع یافتن بر چیزی طریف در نسب آنکه گویند که
پدران بسیار گذشته باشد میان او و جد بزرگ او ع بضمها و هو خلاف قعدد و قد یمدح به طریفه گیاهی که از نصی خوانند چون
رسیده و سپید شود یقال اطرف البلد ای کثرت طریفته و ارض مطروفه زمین طریفه ناک طراف بالکسر خیمه از ادیم و یقال عجباء فلان
بطارفة عین ای بمال کثیر طوارف خرگاه و خیمه و امهاد در واکرده تطریف بر کرانه لشکر زدن و باز گردانیدن خصم را در حرب مطرف
نعت منه مطرف بالفتح اسب سپید سر و دم و هر اسب که سر و دم او یکرنگ باشد بر خلاف سایر اعضای او **مطرهف** مثال مطمئن
تمام خلقت نیکو اندام **طفیف** اندک طفاف المکوک بالفتح و الکسر پری پیمانه و کذلک طفه و طففه و فی الحدیث کلکم بنو آدم
طف الصاع لم تملئوه و هو ان یقرب ان یمتلی فلا یفعل طفاف طفافه بالضم ایضا زیادت اندازه پیمانه و هو ما دون المکیال اطفاف
با طفافه پر کردن پیمانه را تطفیف کم پیمودن و هو ان تملاه الی اصباره ای جوانبه و فی الحدیث طفف بی الفرس مسجد بنی زریق
حتی کاد یساوی المسجد یعنی وثب بی و قیل قارب و لم یبلغ هناک اناء طفان خنور که بر تا از لبها پر شده تطفطفه هیکاه طفطاف
کرانهای درخت و یقال خذ ما طف لک و اطف و استطف ای خذ ما ارتفع لک و امکن **طلف** ای هدر و باطل یقال ذهب دمه
طلفا ای هدرا و دهش و بخشش یقال اطلفنی و اسلفنی و السلف ما یقتضی اطلاف بمعنی اتلاف و هدر کردن **طنف** بالتحریک
و بالفتح و الضم کرانهای دیوار که بخشت و گرفته باشند و پوشش در سرای و هو السبور ایضا و سر کوه مطنف بر آینده سر کوه
طوف طواف طوفان گرد چیزی گشتن بجمع ف آ ض ۲ تطواف استطافه کذلک رجل طائف مرد بسیار طواف طوف ایضا شناح زن
خیک باشد که بوی از آب گذرند و غائط و غائط کردن اطیاف بحاجتگاه شدن طائف عسس و نام شهری و خانه کمان طائفه
گروهی از هر چیز قوله تعالی و لیشهد عذابهما طائفة من المؤمنین قال ابن عباس یعنی الواحد فما فوقه طوفان بالضم باران و آب که از زمین
بر آید و هر چیز زاغر فرو کند قوله تعالی فاخذهم الطوفان و یقال اخذه بطوف رقبته و بطاف رقبته و قد مر فی فصل الصاد تطوف طوافا
کردن تطویف منا لغة فیه اطافه فرو دآمدن بچیزی و نزدیک شدن **طهف** نان زغاره طهفه صلیان بلند و ان گیاهیست که
آنرا بفارسی ... بوده گویند طهاف بالضم سرشیر طهاف بالفتح ابر برآمده **طیف** خیال و آمدن خیال در خواب ع ف آ ک ۲
مطاف کذلک و وسوسه و قری قوله تعالی و اذا مسهم طیف من الشیطان و طائف من الشیطان و هما بمعنی **فصل الظاء ظرف**
خنور و منه ظروف المکان و الزمان و زیرکی ظریف زیرک ظرفاء ظراف ظروف ج ظرافه زیرک شدن ع بضمها اظراف پدید آمدن

طحف
طحن
طرهف
طفف
طلف
طنف
طوف
طهف
طیف
ظرف

ابر

الخزف وشیر کرم دوشیده صریفون نام جائی بعراق خمر صریفیة منسوب بوی صرفان ارزیز وجنسی از خرما صیرف مرد محتال تصرف
کننده در کارها صیرفی مثله وصراف یعنی سیم سره کننده وقوم صیارفة والهاء للنسبة صیاریف کذ یقال صرفت الدراهم بالدنانیر
وبین الدرهمین صرف ای فضل وفی الحدیث من طلب صرف الحدیث وهو تزیینه بالزیادة فیه صرف نا بقم کردانیدن عع ف آ ک ۲
وبازکونه کردن انصراف برکشتن منصرف کذ وایضا جای برکشتن صروف کردشهای روزکار وخوسر شدن ماده سك صراف
بالکسر کذ عع ف آ ک ۲ تصریف کردانیدن چیزی وشراب ساده خوردن وتصرف دادن کسی را تصرف دست درکاری کردن اصطراف
برکشتن درکسب چیزی استصراف برکردانیدن خواستن یقال استصرفت الله المکاره صعف نوعی از شراب اهل یمن صعف
صفف رسته وبصف ایستادن وصففت القوم فاصطفوا اذا اقمتهم صفا وصافوهم فی القتال والمصف الموقف فی الحرب والجمع المصاف
وکوشت در سیخ کشیدن وبصف کشیدن شتران پایها را یقال صفت الابل قوائمها فهی صافة وصواف وصفة ساختن زین را
ودرد وحلبه یا بیشتر دریی بکدیکر دوشیدن ناقه را عع ف آ ض ۲ صفة معروف وزین کوهه ناقة صفوف ناقه که چند قدح شیر
دهد بیك دوشیدن صفیف کوشت بسیخ درکشیده بجهة بریانی صفصف زمین هموار صفصاف درخت بید صلفاء زمین
صلف سخت صلیف یك کرانه کردن صلیفان دو کرانه ودو چوب کرد وجانب پالان باشد که محمل را بروی نهند صلف بالتحریك لاف
زدن وبی بهره شدن زن از شوی عع ک آ ف ۲ یقال امرأة صلفة وهن صلائف ویقال للمرأة اصلفها الله رفغك ای بغضك الی زوجك
ومن امثالهم فی التمسك بالدین من یبغ فی الدین یصلف ای لا یحظ عند الناس ولا یرزق منهم المحبة صلف بالکسر طعام بی مزه وخنور
کم آب کم برد وسحاب صلف ابر بسیار رعد کم باران وفی المثل رب صلف تحت الراعدة یضرب للرجل یتوعد ثم لا یقوم به تصلف
صنف لاف زدن رجل صلف متصلف مرد لافی صنف بالکسر کونه وبالفتح لغة فیه وموضعی عود صنفی منسوب بوی صنفة الازار کنره
صوف الثانی طرة میزر تصنیف کونه کونه کردن چیزی را وجدا کردن بعضی از بعضی صوف پشم کوسفند صوفة اخص منه ویدرجی از
ویقال اخذت بصوف رقبته وبطوف رقبته وبصاف رقبته وبظاف رقبته وبقوف رقبته وبقاف رقبته کلها بمعنی ای بجلد رقبته
وقیل بشعره المتدلی فی نقرة القفا کبش صاف بسیار پشم صوف صوف بسیار پشم شدن عع ف آ ض ۲ یقال صاف الکبش بعد ما جزّ
فهو صاف اصوف صائف نعت منه وکذ صوف الکبش بالکسر کبش اصوف بین الصوف وبیکسو رفتن تیر از نشانه عع ف آ ض ۲
صیف و ک ۲ وبیکسو شدن بدی از کسی اصافه بیکسو کردن صیف تابستان وکرما وباران تابستانی وتابستان بجائی اقامت کردن اصطیاف
کذ مصیف مصطاف موضع تابستانی صیف صائف تابستان کرم مصیف آب را هنگ یوم صائف ولیلة صائفة ای حارة و
یوم صاف مثله مصایفه معامله تابستانی مثل المشاهرة والمیاومة والمعاومة صائفه خواربار تابستانی وغزوه روم زان بتابستان
بودی همیشه ویقال صفنا ای اصابنا مطر الصیف وصیفت الارض فهی مصیفة ومصیوفة اذا اصابها مطر الصیف صیف وصیفوفة
بیکسو ایستادن تیر از هدف عع ف آ ک ۲ اصافه بکلان سالی بچه شدن مرد را صیفی بچه که در پیری شده باشد ونام مردی وبتابستان
درآمدن ودور کردن بدی از کسی یقال اصاف الله عنی شر فلان ای صرفه وعدل به ویقال صیفنی هذا الشئ ای کفانی لصیفی ویقال هذا
مقیظی ومصیفی ومشتای ای ما یکفینی فی القیظ والصیف والشتاء صیفه باران تابستان یقال اصابتنا صیفة غزیرة تصیف تابستان
ضعف کردن فصل الضاد ضعف بالفتح والضم سستی وناتوانی خلاف القوة یقال ضعف فهو ضعیف عع بضمها اضعاف ضعیف
کردانیدن ودوچند کردن چیزی را اضعفت الشئ فهو مضعوف علی غیر القیاس وخداوند ستوران ضعیف شدن قوم ضعاف
وضعفاء وضعفة استضعاف ضعیف یافتن تضعیف یك چیز را دوچندان کردن باز یادت مضاعفة تضاعف کذ ضعف الشئ
بالکسر مثل چیزی ضعفاه مثناه اضعافه جمعه وقوله تعالی اذا لاذقناك ضعف الحیوة وضعف الممات ای ضعف العذاب حیا ومیتا
ویقال وقع فی اضعاف الکتاب توقیع نهاد بمیان خطرها ویقال هو ضعیف مضعف الاول فی بدنه والثانی فی دابته کما یقال قوی
ضفف مقو تضعیف ایضا ناتوان کردانیدن وبناتوانی منسوب کردن مضاعفة زره ودو کان حلقه بافته ضفف بفتحتین بسیاری
عیال یقال الضفف یشغل ولا ثقل ای لا یشغل من نسکه وحجه عیال ولا امتلاء وفی الحدیث ما شبع رسول الله صلی الله علیه واله
من خبز ولحم الا علی ضفف ای کثرة الایدی علی الطعام وتنکی وسختی حال در حاجت وشتاب یقال لقیته علی ضفف ای عجلة وانبوهی کردن
مردم بر آب رجل ضف الحال وهو ان یکون المال له قلیلا ومن یاکله کثیرا وتضافوا علی الماء اذا کثروا علیه ماء مضفوف اذا کثر علیه
الناس مثل مشفوه ویقال فلان مضفوف مثل مثمود اذا نفد ما عنده ضف الناقة دوشیدن ناقه بهمه کف دست ضفة بالکسر
ضیف کرانه جوی ضفتاه جانباه ضیف مهمان یکون واحدا وجمعا وقد یجمع علی اضیاف وضیوف وضیفان وامرأة ضیفة وضیف

وبزرك كردانيدن شرف بالتسكين جيره شدن ببزركى عع ف آض ٢ مشروف مغلوب به اشرف بلندتر وبلند يقال منكب اشرف
اى عال وادن شرفاء اى طويلة شرفة بالضم كنكره شرف ج مثل بازل وبزل سهم شارف تير كهنه وديرينه وتشرف بكذا اى عده شرفا
وتشرفت المربا واشرفته اى علوته اشراف اطلاع يافتن برجيزى واز بالا بزير نكريستن مشرف منظر بر بلندى مشارف الارض
بلنديهاى زمين مشرفية شمشيرهاى منسوب بمشارف وآن دهها است از ديار عرب يقال سيف مشرفى ولا يقال مشارفى لان
الجمع لا ينسب اليه اذا كان على هذا الوزن ويقال مهالبى ولا عباقرى ولا جعافرى مشارفة مفاخرت كردن با مكديكر بشرف وبرامدن
ومطلع شدن برجيزى استراف برباى خواستن فرس مشرف اى مشرف الخلق استشراف جشم برداشتن تا درجيزى نكرد ودست
برنا بالاى جشم داشتن جنانكه عادت نكريستن است از دور وبپيش جشم كردن ستور ومال كسى را شرايف برك كشت كه دراز وانبوه
شود جنانكه برند از ايقال شرفت الزرع اذا قطعت شرايفه شريف ابى در بنى نمير شاهف نام كوهى ومعرب جاه ويسر اسف
سرهاى استخوانهاى بهلو كه سوى شكم باشد شرسوف كركرانك شاسف خشك از لاغرى شسوف مصدر منه عع بضمتها
لحم شسيف كوشت نزديك بخشك شدن شظف بفتحتين تنكى وسختى شظاف بالفتح كذلك شظيف درخت خشك از بى آبى يقال
شظف بالضم بعير شظف الخلاط اى يخلط الابل مخالطة شديدة وشظف السهم بالكسر اذا دخل بين الجلد واللحم شعف بالتحريك
سركوه شعف شعوف شعاف شعفات ج ويقال اصهب الشعاف براد به شعر راسه وما على راسه الا شعيفات اى شعيرات من الذوائب
شعفة كيسوى غلام شعاف بالكسر سركوه ومرد بلند نون زائدة وكذلك شنعوف شعف بيمار وشيفته كردانيدن دوستى دل را
عع بفتحهما ويقال شعف فلان بكذا فهو مشعوف به وقرء الحسن قد شعفها حبا بالعين المهملة اى بطنها حبا ومشغول كردن ستور را
بقطران عع بفتحهما اشعفه جانى وفى المثل لكن بشعفين جدود قيل فى امرء تقول لا تراها وهى تمشى على اربع احلبونى فانى خلفه شغاف
بالفتح بيمارى زير هبكاه از جانب راست وهو غلاف القلب ايضا يقال شغفه الحب اى بلغ شغافه وقرء ابن عباس قد شغفها حبا قال
دخل حبه تحت الشغاف شف بالفتح برده تنك ونزار كردن غم تن را عع ف آض ٢ شفشفة الهم كذلك شف بالكسر فزونى وسود كردن
عع ف آك ٢ وكم شدن وهو من الاضداد شفوف شفيف تنك شدن جامه ثوب شف وشف اى رقيق شفوف لاغر شدن تن
اشفاف بعضى را بر بعضى كزيدن شفيف كزيدن سرما يقال فلان يجد فى اسنانه شفيفا اى بردا شفان سرد باد كه باهم باشد و
هذه غداة ذات شفان شفشاف باد خنك شفافة باقى آب در جنور تشافف خوردنى باقى آب بتمامه كه بس خورده نماند وفى المثل
الرى عن التشاف واستقصا كردن دركارها اشتفاف مثله شنف كوشوار برين شنوف ج تشنيف كوشوار نهادن زنرا
تشنف لازم منه شنف بالتحريك دشمنى وناپسند داشتن عع ك آف ٢ شنف بالكسر دشمن دار وشنفت الى الشئى بالفتح مثل
شفنت وهو نظر من اعتراض شنخف مثل جردحل دراز وفى الحديث انك من قوم شنخفين شوف زدودن دينار مشوف
اى مجلو تشوف خود را آراستن دختر وبرامدن برجيزى تا بنكرد النساء يتشوفن من السطوح اى ينظرن وشيفت الجارية تشاف
شوفا اى زينت اشتياف كردن دراز كردن ونكريستن درجيزى شيفة القوم ديدبان قوم اشافة اطلاع يافتن برجيزى
فصل الصاد صحفة كاسه بزرك صحاف ج قال الكسائى اعظم القصاع الجفنة ثم القصعة تليها تشبع العشرة ثم الصحفة تشبع
الخمسة ثم المئكلة تشبع الرجلين والثلثة ثم الصحيفة تشبع الرجل صحيفة نامه صحف صحائف ج مصحف بالكسر والضم كواسه قال الفراء
وقد استثقلت العرب الضمة فى حروف فكسروها واصلها الضم من ذلك مصحف ومخدع ومطرف ومغزل ومجسد لانها فى
المعنى ماخوذة من اصحف اى جمعت فيه الصحف واجسد اى الصق بالجسد واطرف اى جعل فى طرفيه علمان وكذلك مغزل انما
هو من ادير وفتل تصحيف خطا وبنشته صدف روى كردانيدن عع ف آك ٢ امراة صدوف زنى كه روى آرد وباز كرداند
اصداف ميل دادن كسى را بجاى صدف بالتحريك غلاف مرواريد صدفة يكى ودو انها نزديك وسمها دور نهادن اسب وبيرون
رويه ميل كردن سم ستور وزير اصدف نعت منه وبريدكى كوه صدف بضمتين كذلك وقوله تعالى حتى اذا ساوى بين الصدفين بضمتين
وفتحتين صدف ايضا هرجيزى كه بلند نهاده باشد مصادفة يافتن صوادف شتران كه يادان خود را در آب خور يابند ومنتظر
باشند در بس ايشان نوبت آبرا واحدها صادفة صرف توبه ومنه قوله تعالى لا يقبل منه صرف ولا عدل وحيلة ومنه
قولهم انه ليتصرف فى الامور وقوله تعالى فما يستطيعون صرفا ولا نصرا وصرف الدهر حدثانه صرفان روز وشب صرفة يكى
از منازل قمر وشبه صرف بالكسر سرخى كه شراك نعل را بدان رنك كنند وخالص هرجيزى صريف البكرة آواز جرخ دلو عع ف آ
ك آ وبانك ددو بانك دندان شتر ناقة صروف اى بينة الصريف صريف ايضا سيم يقال ما انتم ذهبا ولا صريفا ولكن انتم

شرسف
شسف
شظف
شعف
شغف
شفف
شنف
شوف
صحف
صدف
صرف

شرفت الالكريزه وقال شادف ناقه كاذن سال ودخ المثل حتى من شاخ الاجمانا شدت حينا على ولديها شرح م

سرعف — جبرئیل واسماعیل واسرافیل **سرعوف** بالضم نازک وسبک گوشت سرعوفه مونث وزن دراز بالا ربلح سرعفه سرهفه

سعف — بالعین والهاء پرورش دادن نیکو دادن کودک را **سعفه** شکوفه سر کودک که از شیر بنه گویند سعف بالتحریک شاخ نخل

سَعَف ج وایضا ریشه شدن بن ناخن دست عع ک آف ۲ وشیر بنه که بر بیغوز رستی وسر روی وی بیرون آید وموی مژه اورا

بریزاند چنانکه غرب درکو سعفه اسعف معفاء نعت منه اسعفا یم اسب موی پیشانی سپید فاذا ابیضت کلها فهو الاصبغ

سعف — اسعاف حاجت رواکردن صلته بالباء یقال اسعفته بحاجته مساعفه دست دادن وسازداری کردن **سعف** تنک یالان

شتر سعیفه بود یای از برک خرما بافته سف مصدر منه عع ف آص ۲ اسفاف کلّ سفوف بالفتح دارو ی کوفته بیخته معجون

ناکرده سف مصدر منه عع ک آف ۲ استفاف کلّ سفه من السویق بالضم ای حبة منه وقبضة یقال اسف وجهه النور ای ذر

علیه وفی الحدیث کانما اسف وجهه ای تغیر وکانه ذر علیه شیئ غیره اسفاف تیز نگریستن وفی الحدیث ان الشعبی کره ان یسف الرجل

النظر الی امه وابنته واخته وزد بکشدن ابر از زمین وپست پریدن مرغ وباریک گرفتن کار اسفاف بالفتح کار حقیر وبلایه از

هرچیز وفی الحدیث ان الله تعالی یحب معالی الامور ویبغض سفسافها وخاک نرم تنک مسفسف مرد کم عطا ولیم سفسفه بادی که

سقف — خاک نرم را برانگیزد وبفتح سین ثانی گرد ارد بیخته وجزان والسفسفه انتخال الدقیق وبخوه **سقف** آسمان خانه واسمان سُقوف

وسُقُف ج مثال رهن ورهُن وقری سُقُفا من فضة بضمتین وخانه پوشیدن عع ف آص ۲ ویقال الحی سقفا ای طویل مسترخ

سقائف تختهای کشتی سقیفه یکی تخته وصفه پوشیده ومنها سقیفه بنی ساعدة سقف بالتحریک دراز وکوز شدن عع ک آف ۲

سکف — اسقف نعت منه اسقف بالضم وتشدید الفاء پیشوای ترسایان **اسکاف** بکسر الهمزه کفشگر اساکفه ج اسکوف بالضم لغة

سلف — فیه اسکفة الباب استانه در **سلف** هموار کردن زمین را بمالرعع ف آص ۲ مسلفه بالکسر آله وفی حدیث عبید بن عمیر ارض الجنة

مسلوفة ای مستویة او مسواة سلف بالتحریک در گذشتن وپیدران در گذشته عع ف آص ۲ اسلاف سلاف ج ونوعی از بیع که بها

پیشی دهند چون سلم اسلاف بیع سلف کردن استسلاف بها پیشی گرفتن تسلف کلّ سلف بالتسکین انبان وفرزند سلفه بالضم نا

شکن تبلیف ناشناشکن دادن وپیش فرستادن سلف بکسر اللام سلف بالکسر وسکون الثانی شوهران دو خواهر با هم مسلف زن

چهل وپنج ساله وهو وصف خص به الاناث سالفه کرانه کردن سالف سلیف پیش رفتن سلوف ستور پیش باب رونده سلاف بالضم

آنچه چکد از انگور پیش از فشاردن وخمر وشراب وسلافه هرچه فشارده شود سلفان بالکسر کبک بچکان سلف بالضم یکی مثال صرد

سلحف، سنف — وصردان سلفه مونث **سلحفاة** بالضم باخه یعنی کشف سلاحف ج **سنف** بالکسر برک مرخ وان درختی است آتش زنه است سناف

بالکسر پیش سینه شتر وسن که بر سینه شتر بندند سنف سناف بستن بر شتر عع ف آص ۲ وک ۲ مسناف شتر که رحل پیش

اندازد ویروی سناف بند یعنی پیش بند اسناف پیش شدن اسب از اسبان ومحکم کردن کار ومنه المثل لمن تحیر فی امره یقال عی بالاسناف

واسنف الفرس ای تقدم الخیل فاذا اسمعت فی الشعر مسنفه بکسر النون فهی من هذا وهی الفرس تتقدم الخیل فی سیرها واذا سمعت

سوف — مسنفه بفتح النون فهی الناقة التی شد علیها السناف **سوف** بوی کردن چیزی را وهلاک شدن عع ف آص ۲ اسیاف بوی

مسافه دوری واصلها من الشم وکان الدلیل فی فلاة لخذ التراب فشمه لیعلم اعلی قصد هو ام علی جور ثم کثر استعمالهم لهذه الکلمة حتی

سموا البعد مسافه ساف هر عرقی از دیوار ساقه زمین میان ریک ودرشتی سانفه ریک تنک اسراف جانیست بمدینه سواف بالفتح

هلاک شدن وبیماری ستور یقال وقع فی ماله سواف ای موتان ویقال بالضم ایضا کما یقال الادواء کلها بالضم مثل النحاز والدکاع والقلاب

سوف سر انجام ووعده باشد واین کلمه ایست که بر فعل مستقبل در آید تسویف در تاخیر افکندن ویقال فلان یقتات السوف ای یعیش

بالامانی تسوف دار دار کردن اسافه هلاک شدن مال یقال اساف الرجل اذا هلک ماله ویقال اساف حتی ما یشتکی السواف هذا اذا

سیف — تعود الحوادث ویقال سوفت الرجل امری اذا ملکته امره وحکمته فیه یصنع ما یشاء **سیف** شمشیر اسیاف سیوف ج رجل سیفان

ای طویل مشوق ضامر البطن وامراة سیفانه سیف ایضا زدن بشمشیر عع ف آک ۲ سائف مرد با شمشیر وزننده بشمشیر سیاف شمشیرکر

سیافه ج مسیف مرد با شمشیر مسایفه با هم شمشیر زدن وتسایفوا ای تضاربوا بالسیف وامتعت الخرفای حرفته سیف بالکسر

شاف — ساحل البحر اسیاف ج وایچه در بن شاخهای درخت چسبیده باشد وهو کالیف ولیس به **فصل الشین** **شافه** ریش

شتف — سوخته که زیر قدم بر آید وبخشم اوردن ویقال استاصل الله شافته ای اذهبه الله کما اذهب تلک القرحه بالکی شاف بالتحریک

شرف — سوخته بر آمدن بر اندام عع ک آف ۲ **شدف** بالتحریک تشخص شد وفتح **شرف** بالتحریک بلندی وجای بلند وبزرگی

وبزرک وبلند قدر شدن عع بضمتها جبل شرف کوه بلند رجل شریف مرد بزرک قدر شرفاء اشراف ج تشریف بزرک داشتن کسی را

الریف بهرامج البرانقه فرج وکفل مردم و فروده دنبه از ناف سست کردن ستور کوش را از ماندگی و فی الحدیث کان اذا نزل علیه الوحی وهو علی القصواء تذرف عیناها و ترنف باذنیها من ثقل الوحی **ارهاف** تنک کردن شمشیر را سیف مرهف نعت منه **ریف** بالکسر زمین با کشت و علفزار یاف ج ریعج ییدن ستور در تا زمین اریاف بزمین علف ناک و فراخی رسیدن و علف ناک شدن زمین وهی ریفه **فصل الزاء زحف** لشکر رونده سوی دشمن و رفتن و سر ییدن کودک و تیر که نزدیک نشانه افتاده باشد تا نشانه و سیل کشان رفتن شتر مانده شده ع بفتحها سهم زاحف و ابل زاحفه و زواحف ازحاف سیل کشان رفتن شتر از ماندگی و حداوند چنان شتر آن شد نحو زحف شتر مانده شده مزحاف بالکسر شتر که رفتار او چنان باشد مزاحفا الحیات جایهای غژیدن ماران تزحف بتکلف رفتن صلته بالی زحوف بالفتح ناقه سیل کشان نار الزحفتین آتش که از شیح و الاراط فروزند که بدین دو چیز زود در گیرد و قیل لامراة من العرب ما لنا نراک رسحاء قالت ارسحتنا نار الزحفتین **زحلوفه** بالضم جای لغزان از بالا بنشیب که کودکان بروی بلغزند وهی لغة اهل العالیة وتمیم یقولونه بالقاف زحالف زحالیف ج زحلفه سپوختن و غلطیدن تزحلف لازم فیه **زخرف** بالضم زر و هر چیز آراسته و آبدار باشد مزخرف آراسته زخارف الدنیا آرایشهای وی زخارف الماء راه روهای آب **زرف** شتاب رفتن ازراف کلیک ناقه زروف مزداف ای سریعة ویقال ازرفت الناقة و ازدفتها الناس حتنتها زرف بالتحریک تازه شدن جراحت ع ک آف ۲ زرافه بالفتح جماعة مردم و یشدد فانه زرافات ای جماعات زرافه بالفتح والضم جانوری است که از اشتر کاو پلنگ خوانند **زعف** بر جای کشتن ع بفتحهما ازعاف کلک سم زعاف وموت زعاف و زؤاف بالهمز ایضا زعفه بکسرتین کوتاه دست و سانها **زغفه** بیکون و بتحریک زره فراخ زغف زغفج ویقال زعف فی حدیثه اذا زاد مزعف مرد بارعبت وتهمت **زف** بالکسر پرهای ریزه مرغ و شتر مرغ یقال کیف هبق ازف ای بین الزوف یعنی شتر مرغ پر بسیار زوف زفاف عروس بخانه شوی فرستادن ع ف آص ۲ ازفاف ازدفاف کلک مزفه محفه که عروس را در وی برند زفیف شتاب و بشتاب رفتن ع ف آک ۲ قوله تعالی فاقبلوا الیه یزفون ازفاف بشتاب باندن ویقال للطائش الحلم قد زف رالهو الریح تزف وهو هبوب لیس بالشدید ولکنه فی ذلک ماض زفزفه او از باد از درخت ریح زفزافه زفزف **زلفه** بالتحریک حوض پر آب زلف ج مزالفه جایهای نزدیک بشهر مزلفه یکی ازلاف نزدیک کردانیدن زلفه زلفی نزدیکی و منزلت ومنه قوله تعالی بالتی تقربکم عندنا زلفی وهی اسم المصدر ایضا ای تقربکم عندنا ازدلافا و پاره از اول شب زلف زلفات ج قوله تعالی وزلفا من اللیل زلف پیش شدن تزلف ازدلاف تقدم کردن مزدلفه نام جائی بمکه **زهف** سبکی و حیف ازدهاف شتافتن و شتابانیدن و بعنف در شدن ازهاف سخن بدروغ آوردن یقال ازهفت له حدیثا ای ابتنه بالکذب وافکندن ستور کسی را وازهف الشیء ای ذهب به فهو مزهف وازهفه فلان وازدهفه ای ذهب به واهلکه **زیف** خرامیدن شتر در رفتن ع ف آک ۲ و دم در زمین کشیدن کبوتر نزدیک ماده بوقت بانک کردن و ناروا شدن درم صلته بعلی یقال زافت علیه الدراهم تزییف متعدی منه **فصل السین ساف** برتیدن دست و ریش شدن بنهای ناخن ع ک آف ۲ **سجف** بالفتح والکسر پرده اسجاف پرده فروهشتن و تاریک شدن شب **سحف** فرهی پشت ماده بر داشتن از پشت و سرهشتن ع بفتحهما سحفه فربهی پشت ماده که بر پشت باشد سحیفه فربهی پشت ماده که بر داشته باشند و باران درشت که زمین را برند و شاة سحوف و ناقه سحوف انکه پشت ماده فربه دارد ویقال سمعت حفیف الرحی وسحیفها ای صوتها سحاف بیماری سل مسحوف مسلول **سخف** تنکی و لاغری از گرسنگی یقال به سخفة من جوع سخف بالضم سبکی عقل سخافه مصدر منه ع بضمتها فهو سخیف کم عقل مساخفه مجامعه **سدفه** بالفتح والضم بلغت نجد تاریکی و بلغت غیرهم روشنائی وهو من الاضداد سدف بالتحریک کلک وایضا شب وایضا صبح و بر آمدن وی باللغتین وایضا سدفه روشنائی با تاریکی در آمیخته چنانکه میان صبح و اسفار باشد اسداف تاریک شدن شب و مقنعه فروهشتن زن و روشن شدن صبح ویقال اسدف الباب ای فتحه حتی یضیء البیت ویقال اسدف ای اسرج من التراج سدیف کوهان **سرف** بالتحریک ضد القصد یعنی فزونی کردن در خرج مال و جاه و خیرگی عقل و ماندن چیزی بغفلت و خطا کردن ع ک آف ۲ و جو کردگی و جریعی سرف بکسر ثانی نام جائی ویقال رجل سرف الفؤاد ای مخطی الفواد و غافله وفی الحدیث ان للحم سرفا کسرف الخمر ای ضراوة ویقال هو من الاسراف اسراف بی اندازه و برگزاف خرج کردن مسرف نعت منه و نام مردی سرفه بالضم سپید موی که اندرزهای چوب خانه سازد چون زنبور فی المثل هو اصنع من سرفة سرفه بالفتح برگ درخت خوردن سرفه ع ک آف ۲ ارض سرفه زمین بسیار سرفه اسرافیل معروف وهو اسم اعجمی وفی لغة اسرافین کما قالوا

ریف
رهف
ریف
زحف
زحلف
زخرف
زرف
زعف
زغف
زفف
زلف
زهف
زیف
ساف
سجف
سحف
سخف
سدف
سرف

مثل مذروف ای مبلول و مسحوق و لم یات مفعول من المعتل العین من بنات الواو بالتمام الا حرفان مسك مدووف ای مسحوق
او مبلول و ثوب مصوون و هذان نادران و قد حذفت احدی الواوین لثقل الضمه علی الواو والیاء اقوی علی احتمالها منها
فلهذا جاء ما کان من بنات الیاء بالتمام والنقصان نحو ثوب مخیط و مخیوط و بر مکیل و مکیول دبا فجا فی بحز بن جمل دما فی مخسوب الیه و هو
الشیخ الجلیل **فصل الذال ذرف** ذرفان رفتن اشک از چشم عغ ف آ ک ۲ مذارف مجاری الدمع ذرفان ایضا رفتار سست ذرف
تذریف فرو ن آمدن بر صد یقال ذرف علی المائة ای زاده **اذرعفت** الابل بالدال والذال جمیعا ای مضت علی وجوهها ذرعف
و اذرعف الرجل فی القتال اذا استل من الصف تقدم **ذعاف** بالضم زهر یقال ذعفت الرجل فهو مذعوف و مذوف ذعف
ایضا ای سقیته السم موت ذعاف و ذؤاف ای سریع **ذفیف** سبک و سبک شدن عغ ف آ ک ۲ خفیف ذفیف سبک و ذفف
زود ذفف تذفیف خسته را کشتن ذفاف بالکسر کک و ایضا اب اندک دفافه بالضم نام مردی **ذلف** بفتحتین خردی و ذلف
راستی بینی بینی عغ ک آ ت ۲ اذلف ذلفاء نعت از وی ذیفان زهر کشنده **فصل الراء رافة** رافه سخت بخشودن رأف
و مهربان شدن عغ بضمتها و بفتحهما اراف کک عغ ک آ ت ۲ فهو رؤف و رؤوف تاما و ناقصا **رجفه** لرزه رجف جنبیدن رجف
زمین عغ ف آ ض ۲ رجفان سخت جنبیدن رجاف دریا ارجاف در شدن بکاری ارجاف بالفتح واحد اراجیف الاخبار
رهیف رخفه مسکه تنک و یقال صار الماء رخفة ای طینا رقیقا و قد یحرک لاجل حرف الحلق رخف خمیر تنک و سست رخف رخف
بالتحریک مصدر منه عغ ک ۲ ارخاف متعد منه رخف ایضا نوعی اندنک **ردف** بالکسر پس سوار نشسته و هر چه
در پس چیزی ملازم باشد و یکی از حروف علت که پیش از حرف روی آرند در شعر ارداف بر نشاندن در پس ردفان روز و شب ردف
ردف بالکسر ردف بودن ملک را و در جاهلیت چنان بودی که یکی را ردف خویش کردندی ملوک در کل مصالح تا نشست
خاست و خوردن و آشامیدن و هر اینه دوم ملک در هر کاری آن ردف بودی و چون ملک بجنگ رفتی تا باز گشت بجای ویش
نشستی و از غنیمت چهار یک نصیب او بودی رداف بالکسر جای نشستن ردف از ستور ردف ایضا سرین ارتداف پس سوار
بر نشستن مرتدف نعت منه ردیف مثله رداف ج و ایضا ستاره نزدیک نسر واقع و ایضا النجم الذی ینوء من المشرق اذا غاب
رقیبه فی المغرب یقال ردفه امر و اردفه ای تبعه و اتبعه و یقال کان نزل بهم امر فردف لهم اخر اعظم منه و منه قوله تعالی تتبعها
الرادفه رواداف شاخهای فرو نی که از تنه نخل بر آمده باشد ردافی بالضم علی فعالی حداکنندگان و یاران ارداف در پی یکدیگر
بر آمدن ستاره مراد فه الجراد نشستن نر بر ماده و سیومی بر هر دو و یقال هذه دابة لا ترادف ای لا تحمل ردیفا استرداف در خواستن
تا ردیف کنند ترادف پیاپی شدن **رسفان** رفتار بابند بر پای عغ ف آ ض ۲ ک ۲ رسف کک ارساف راندن با قید ستور را رسف
رشف مکیدن ارتشاف کک عغ ف آ ض ۲ ک ۲ و فی المثل الرشف انقع ای اسکن للعطش رشوف زن خوش مزه دهن **رصفه** رشف
بالتحریک سنگ بر سنگ برهم نهاده رصف ج یقال مزج هذا الشراب من ماء رصف ای نازع رصفا احر لانه اصفی له وارق ای مسیله رصف
من رصف الی رصف منازعه منه اباه رصاف بالکسر پیها که بر تیر و کمان پیچید رصفه یکی رصف ج سنگ بر هم نهادن در بنا
و پی بر تیر زدن عغ ف آ ض ۲ و پای بر پای پیچیدن و یقال هذا امر لا یرصف بک ای لا یلیق ترصف با یکدیگر تر دیک ایستادن
قوم در صف رصوف زن تنگ فرج عمل رصیف و جواب رصیف ای محکم رصین رصافه بالضم موضعی **رضف** سنگهای تفسیده رضف
که شیر را بوی در جوش آرند رضفه یکی و فی المثل خذ من الرضفه ما علیها و داغ کردن بسنگ تفسان عغ ف آ ک ۲ رضیف شیر
سنگ تاب کرده شواء مرضوف بر سنگ بریان کردن قیلة مرضوفه دیگ بسنگ ریزهای تفسان پخته **رعاف** بالضم خون بینی رعف
ور رفتن آن عغ بفتحهما و ض ۲ رعف بالضم لغة فیه ضعیفة رماح رواعف نیزهای خونچکان رعف در گذشتن و پیش شدن اسب
عغ بفتحهما و ض ۲ راعف نعت منه و نیزی بینی و بینی کوه استرعاف کک و ایضا خون آلود کردن سنگ بزه سم ستور را و یقال
فعلت علی الرغم من راعفه مثل مراغمة ارعاف شتابانیدن و پر کردن مشک را راعوفة البئر صخرة که در تک چاه اندازند تا بر سر
چاه نهند که مستقی بر وی باشد و فی الحدیث انه عم حین سحر جعل سحره فی جف طلعة و دفن تحت راعوفة البئر اعوفه مثال
اعجوبة لغة فیه **رغیف** نان کرده از غفه رغف رغفان ج **رف** بروار خانه و نوف ج و رف از میش و مکیدن عغ ف آ رفف
ض ۲ و کردن از کوفتن و فی المثل من حفنا او رفنا فلیقتصد و ما له حاف و لا راف و قدم رف رفیف درخشیدن عغ ف آ
ک ۲ ثوب رفیف جامه تنک و شجر رفیف درخت ترجنبان رفرف جامهای سبز و دامنهای خرگاه و کرانهای زره که آویخته
باشد رفرفه یکی و ایضا بال جنبانیدن مرغ بوقتیکه خواهد تا فرود آید و فراف مرغی که از خاطف ظله نیز گویند و شتر مرغ نیز (از ...)

ذکور و بنصف اناث ویقال اخذته خلفه کاهی که بخاجتگاه رود ویقال من این خلفتکم ای من این تستقون خلفه علف که بعد از
خورده شده روید وعلف که بتابستان روید خلفة الشجر میوه دوبر خلِف بکسر اللام شتران آبستن خلف یکی مخلف شتر که از نه سال
درگذشته باشد یستوی فیه الذکر والانثی یقال مخلف عام ومخلف عامین مخالفه ناقه که آبستن نماید وبناشد رجل مخالف مرد
بسیار خلاف کننده وعده را ومخلاف ایضا یکی از مخالیف یمن یعنی دهها وقصبه ها رجل خالفه مرد بسیار خلاف ویقال لا ادری
ای خالفه هو ای ای الناس هو غیر مصروف للتانیث والتعریف وفلان خالفة اهل بیته وخالف اهل بیته اذا کان لاخیر فیه خالفه
ایضا ستون خیمه وخرگاه خوالف ج وقوله تعالی رضوا بان یکونوا مع الخوالف ای مع النسآء الخالف آب برکشنده خِلّیفی بالکسر
وتشدید اللام خلافت قال عمر لو اطقت الاذان مع الخلّیفی لاذنت خلیف راه میان دو کوه خلیفان دو بغل ناقه خلیفه معروف
وقد یونث خلائف خلفآء ج جمعوه علی اسقاط الهآء فصار مثل ظریف وظرفآء لان فعیلة بالهآء لا تجمع علی فعلآء سوی انهم
جمعوه من اجل انه لا یقع الا علی مذکر خلافه بالکسر بجای کسی بودن درکاری وبجای کسی خلیفه کردن کسی را ومنه قوله تعالی هرون اخلفنی
فی قومی متعد لازم وسپس کسی آمدن ع ع ف آ ض ۲ خلوف بوی گرفتن دهان مزه وبوی گردانیدن شیر وطعام وتباه شدن کسی
وکهنگی جامه بیرون کردن ونو آوردن بجای آن ویقال الحی خلوف ای غیّب وقیل که از ایشان هیچ کس نمانده باشد خلوف ایضا
سپس ماندکان حاضر وهو من الاضداد اخلاف متغیر شدن بوی دهان ونیکو کردن جامه کهنه را واخلف الله علیک گفتن کسی را
که مالی از وی رفته باشد ای رد علیک مثل ما ذهب منک فان هلک له والد او اخ او غیرهما قلت خلف الله علیک بغیر الف ای
کان الله خلیفة من فقدته علیک ووعده را خلاف کردن وخلاف یافتن وعده را ودست بشمشیر بردن تا برکشد وبرآوردن خلفه
واخلفت البعیر ای حولت حقبه عن ثیله مما یلی الخصیه کیلا یحتبس بوله وآب برکشیدن ویقال اخلفت النجوم اذا امحلت ولم یکن فیها
مطر واخلف فلان لنفسه اذا کان قد ذهب منه شیء فیجعل مکانه آخر استخلاف آب برکشیدن وخلیفه کردن کسی را بجای خود ویقال
جلست خلفه ای بعده خلاف مخالفه خلاف کردن خلاف بالکسر درخت بید مخلفه بید ستان اختلاف آمد وشد داشتن ویقال هو
یخالف الی امرأة فلان ای یاتیها اذا غاب عنها زوجها تخلیف یکی پستان ناقه را تمام دوشیدن صلته بالبآء یقال خلف بناقته وسپس
ماندن کسی را تخلف سپس ماندن از کسی یقال خلفته ورائی فتخلف عنی ای تاخر ویقال فی خلق فلان خِلفنة بکسر الخآء وسکون الفآء
خنف
مع نون زائده ای الخلاف خناف بالکسر سستی رسغ شتر ع ع ف آ ک ۲ ناقة خنوف نعت منه وسر پیچیدن شتر از مهار خانف بینی
خوف
برکشنده از تکبر یقال رایته خانفا عنی بانفه خنیف کتان سطبر سپید وفی الحدیث تخرقت عنا الخنف ابو مخنف کنیه مردی خوف
خیفه مخافه ترسیدن ع ع ک آ ف ۲ فهو خائف وقوم خوف علی الاصل وخیّف علی اللفظ والامر منه خف ورجل خاف ای شدید الخوف
کما یقال رجل صات ای شدید الصوت علی فعل فانقلبت الواو الفا لفتحة ما قبلها مخاوفه ترسانیدن یقال خاوفه فخافه ای غلبه بالخوف
ای کان اشد خوفا منه اخافه تخویف ترسانیدن یقال وجع مخیف وطریق مخوف تخوف ترسیدن وکم کردن خافه خریطه از ادیم که در
خیف
وی عسل چینند خیف جای بلندتر از آب راه وفروتر از کوه وپوست پستان ونام جائی بمکه مسجد الخیف در منی اخافه مسجد خیف
شدن ناقه خیفآء ناقه که پوست پستان او فراخ باشد بعیر اخیف انکه غلاف قضیب او فراخ باشد خیف بالتحریک یک چشم سپید و
دیگری سیاه شدن اسب فرس اخیف ویقال الناس اخیاف ای مختلفون اخوة اخیاف برادران مادری وبنو الاخیاف مادریان
دفف
خیفان ملخ رنگ برنگ خیفانه یکی **فصل الدال** **دف** پهلو دفا البعیر دو پهلوی شتر دف بالضم آنچه در سور زنند
وبالفتح ایضا سنام مدفف کوهان فرود افتاده بر پهلوی شتر دفیف نرم رفتن ع ع ف آ ک ۲ دافه لشکر ودفیف الطائر مره فوق
دلف
الارض یقال عقاب دفوف للذی یدنو من الارض فی طیرانه اذا انقض ودافت الرجل مدافه ودفافا اجهزت علیه تداف بریکدیگر
نشستن ویقال خذ ما استدف لک ای ما امکن وتسهل واستدف امرهم ای استتب واستقام **دلیف** آهسته رفتن ورفتار
نیز ع ع ف آ ک ۲ وپیش آمدن لشکر در حرب والف پیرکه نزدیک نشانه افتد واز جائی که افتاده باشد دور شود وگام نزدیک
نهنده بسبب بار گران که برداشته باشد دلّف ج مثل راکع ورکّع تدلف رفتن ونزدیک شدن صلته بالی ابو دلف بضم الدال و
دنف
فتح اللام ودلفین جانوری است دریائی که غریق را نجات دهد ودر دریا از غرق **دنف** بالتحریک بیماری ملازم ع ع ک آ ف ۲
وبیمار یستوی فیه الذکر والانثی والتثنیه والجمع یقال رجل دنف وامرأة دنف وهما وهم وهن دنف فان قلت رجل دنِف بالکسر
دوف
قلت امرأة دنفة انثت وثنیت وجمعت ونزدیک شدن آفتاب بغروب شدن ادناف مثله وبیمار کردن لازم متعد فهو مدنَف بالفتح
والکسر **دوف** ترکردن دارو را بآب وسودن وترکردن مشک را ع ع ف آ ض ۲ فهو مدوف ومدووف ناقصا وتاما وکذلک

خسف رفتن عج ف آ ک ۲ حرف بالتحریك سفال خسوف بزمین فرو شدن متعد بالباء مع فناء ک ۲ قوله تم فخسفنا به وبداره الارض ویستعمل مجهولا ایضا قوله تم لخسف بنا وفی حرف عبد الله لانخسف بنا کما یقال انطلق بها وبچشم خانه فرو شدن دیده وخسوف القمر کسوفه قال ثعلب کسفت الشمس وخسف القمر هذا اجود الکلام خسف نحی یقال فلان رضی بالخسفا ای النقیصة وبات فلان الخسف ای جائعا وسامه الخسف وسامه خسفا بالضم والفتح ای کلفه وأولاه الذل والمشقة خسف الرکیة جای اب برامدن ازچاه خاسف لاغر خسیف چاه که اب وی منقطع نشود خسف بضمتین ج یقال ان العباس بن عبد المطلب سئل عمر عن الشعراء فقال امرؤ القیس سابقهم خسف لهم عین الشعر فافتقر عن معان عور اصح بصر یقال خسف لهم من الخسیف وهی البئر الغزیرة الماء ومنه قول الحجاج للذی امره ان یحفر له بئرا فقال اخسفتها ام اوشلت یرید انبطت ماء غزیرا ام قلیلا وشلا قوله افتقر ای فتح وهو من الفقیر وهو فم القناة یعنی دهانه کاریز وقوله عن معان عور یرید ان امرأ القیس من الیمن وان الیمن لیست لهم فصاحة فیجعلهم معانی عورا فتقول فتح امرؤ القیس من معان عور صح بصرا خاسیفا الارض نرمهای زمین

خشف خشفه جنبیدن وبرفتن واواز امدن از برف که بروی روند وبسبك کوفتن عج ف آ ک ۲ خشیف برف خشوف مرد شتابنده وشترشب رو خاشف خاشفه کلن مختف انکه شب روی کند با شد خشاف بالضم والتشدید شب پره وهو الخفاش ویقال الخطاف خشاف بالفتح نام مرکبی خشوف رفتن در زمین عج ف آ ض

خصف خصف نعل پاره زده ونعل دوختن عج ف آ ک ۲ نعل خصیف نعت منه وقوله تعالی وطفقا یخصفان علیهما من ورق الجنة ای یلزقان بعضه ببعض لیسترا به عورتهما خصفه لخت نعل اخصاف نعل دوتاه دوختن ومنه قرء الحسن قوله تم یخصفان علیهما من ورق الجنة الا انه ادغم التاء فی الصاد وحرك الخاء بالکسر لاجتماع الساکنین وبعضهم حول علیهما حرکة التاء فتحها یخصف بالکسر درفش نعل دوزی خصفه بالتحریك زنبیل خرما خصف خصاف ج وبدیهی انعر بالحصف اسب وگوسفند که تهیگاه سپید دارد ولون کلون الرماد فیه سواد وبیاض جبل الخصف وظلیم اخصف فیه سواد وبیاض کتیبة خصیفة لشکر اهن رنك ویقال خصفت من ورائها الجبل ای اردفت فلهذا لم تدخلها الهاء لانها بمعنی مفعول ولو کانت کلون الحدید لقالوا خصیفة لانها بمعنی فاعلة وکل لونین اجتمعا فهو خصیف والخصیف ایضا شیر باماست آمیخته خصاف بالکسر بچه زناه افکندن شتر عج ف آ ک ۲ خصوف بالفتح نعت منه وایضا ناقه که بعد از مدت حمل بیکماه زاید یعنی بسیزده ماه خصاف مثل قطام نام اسبی وفی المثل هو اجرء من خاصی خصاف وفی ذلك ان بعض الملوك طلبه من صاحبه لیستفحله فنعه اياه وخصاه

خطف خطف بتزدادن عج ف آ ک ۲ ومنه قیل للامة یا خطاف خطف ربودن عج ک آ ف ۲ وبالعکس والاولی لغة جیدة فصیحة قوله تم یخطف ابصارهم وقرئ بالکسر ایضا اختطاف تخطف ربودن وقرء الحسن الا من خطف الخطفة بالتشدید یرید اختطف فادغم علی ما نفسر فی باب اللام فی قتل انشاء الله تم وخطاف بالضم والتشدید فراشتوك واهن کژ که محور بکرهٔ چاه بروی گردد هر چه کژ وسر تیز باشد خطاطیف ج ومخالب السباع خطاطیفها خطاف بالفتح دیو خاطف ظلم عیشه که او درا وافن خوانند خاطف کرانه برق خاطف درخش که چشم راخیره کند اختطاف خطا کردن بتیر نشانه را الخطاف الحشی انطواؤه خطیفه طعام از آرد وشیر که عرب را باشد جمل خیطف شتر شتاب رو

خطفن خظفات بفتحات نوعی از رفتار شتر ولقب مردی

خظف خظف فیه بالظاء المعجمة بشتاب رفتن شتر وکام فراخ نهادن وهی لغة فی خذرف

خفف خف بالضم موزه خفاف ج وسپل شتر اخفاف ج خف بالکسر خفیف سبك ویقال خرج فلان فی خف من اصحابه ای فی جماعة قلیلة خفه بالکسر سبکی عج ف آ ک ۲ خفوف اندك شدن وبزودی رفتن تخفیف سبك کردن استخفاف سبك شمردن وخوار داشتن خفاف بالضم سبك ونام مردی اخفاف سبك حال شدن مرد وفی الحدیث ان بین ایدینا عقبة کؤدا لا یجوزها الا المخف وباستور ان سبکرو شدن خفان جائیست که در وی شیر بسیار باشد

خلف خلف سپس وقرن بعد از قرنی یقال هو لاء خلف سوء بالاضافة وسخن تباه وخطا یقال سکت الفا ونطق خلفا ای سکت عن الف کلمة ثم تکلم بالخطاء قیل کان اعرابی مع قوم فحبق حبقة فتشور فاشار بیده باسته وقال انها خلف نطقت خلفا واب برکشیدن کوتاه تر ین استخوانهای پهلو والجمع خلوف وجای ستور بستن وفرزند وهو بالتحریك حسن وبالسکون سیئ یقال هو خلف سوء من ابیه بالتسکین وخلف صدق من ابیه بالتحریك وانکه سپس کسی اید وکل ما استخلفته من شیئ فیعبر اخلف شتر بکر انه سپل کشتد فاس ذات خلفین تبر بیشه خلفت الضم دروغ ودروغ کردن وعده را یعنی خلاف کردن ان وهی فی المستقبل کالکذب فی الماضی خلف بالکسر بیستان ستور مردم ویقال مشین خلفة ای تذهب هذه وتجئ هذه خلفه ایضا امد وشد روز وشب ومنه قوله تم وهو الذی جعل اللیل والنهار خلفة ویقال ایضا القوم خلفة ای مختلفون ویقال بنو فلان خلفة ای شطرة نصف

حف بفتحتین چیزی که بدست پاک کنی ازآ و قوله‌م فی صدره علی حسیفة وحسافة ای غیظ وعداوة **حشف** بالتحریک بدترین خرما و فی المثل احشفا وسوء کیلة وایضاً الضرع البالی احشاف حشف بار آوردن نخله حشفه بالتحریک سر بزه تاختنه جای حشیف جامه کهنه متحشف سر و کسر جامه **حصف** بالتحریک کرخشک وبا کرخشک شدن پوست فعه کآف آ حصیف درست خرد و استوار حصافة مصدر منه عم بضمتها احصاف استوار کردن کار را واستوار تافتن رسن را و بشتاب کذشتن فرس محصف وتا محصاف نعت منه استحصاف استوار شدن وسخت شدن رو زکار بر کسی صلته بعلی وتنکشدن فرج یقال فرج مستحصف **حفف** نوردن بانکار حف شانه وتیغ مجرهای حفانه چوره شترمرغ حفان ج یستوی فیه المذکر والمؤنث وخدمتکاران حفان ایضاً بیانه تا لبها پر شده حف حفاف برهنه وساده کردن زن روی را از موی عم ف آک ۲ یقال منه حففت المراة وجهها واحتفت ایضاً وکرد اکرد آمدن چیزی را قوله تع وتری الملائکة حافین من حول العرش وخدمت کردن عم ف آ ص ۲ یقال من حفنا او رفنا فلیقتصد ای من خدمنا او یعطف علینا وحاطنا وقیل هذا حدیث یقال ما لفلان حاف ولا واف وتنک ساده کردن لب از موی وبرهنه وبیموی کردن سر را عم ف آک ۲ حفف بالتحریک بدی عیش وکمی مال ویقال حفتهم الحاجة تحفهم وهم قوم محفوفون اذا کانوا محاویج حفوف بی روغن ماندن سر عم ف آک ۲ احفاف بی روغن کذاشتن سر را مدتی و آواز آوردن از اسب بدوایندن حفیف آواز آمدن از وی در دویدن و آواز کردن بال مرغ در پریدن حفاف بالکسر موی کرداکرد سر احقه ج حفافان دو کرانه هر چیزی تحفیف کرد چیزی در آوردن احتفاف خوردن آنچه در دیک باشد از طعام اشتفاف خوردن آنچه در جام باشد از شراب محفة بار کیری بتبه هودج بار کیرها تبه **حقف** بالکسر ریک توده کژ حقاف احقاف ج احقیقاف خم کرفتن ریک توده وماه نو یقال احقوقف الهلال ای اعوج فی الحدیث انه مر بظبی حاقف فی ظل شجرة ای منحن وهو الذی ینحنی وتثنی فی نومه احقاف دیار عاد قوله تع واذکر اخا عاد اذ انذر قومه بالاحقاف **حلف** بسکون اللام وکسرها سوکند خوردن عم ف آک ۲ محلوف کلک وهو احد ما جاء من المصادر علی مفعول مثل المجلود والمعقول والمعسور احلاف سوکند دادن تحلیف استحلاف کلک حلف بالسکون سوکند وعهد محالفه عهد کردن با هم تحالف ای تعاهد وفی الحدیث انه حالف بین قریش والانصار یعنی آخی بینهم لانه لا حلف فی الاسلام الاحلاف هم قوم من ثقیف ویقال هم اسد وغطفان لانهم تحالفوا علی الناصر حلیف هم سوکند وهم عهد حلیفان بنو اسد وطی وایض فزاره واسد حلیف اللسان تیز زبان وفصیح حلفاء بالفتح والمد عیشه حلفه بفتح اللام ریک بن ازوی قال ابو زید مثل طرفاء وطرفه وقصباء وقصبه وقال الاصمعی حلفه بکسر اللام ذو الحلیفه میقات اهل مدینه **حنف** بالتحریک کژی پای چنانکه سرهای پای سوی یکدیکر سیر د احنف نعت منه ونام مردی که او را ضیح میخوانند ویقال ضربت فلانا علی رجله فحنفتها حنیف مسلمان وراست دین تحنف مسلمانی کردن یقال تحنف الرجل اذا عمل عمل الحنیفة ویقال اختتن ویقال اعتزل الاصنام وتعبد حنفاء نام اسپی ونام ابی حنیفه پدر حی از عرب ابو حنیفه کنیة نعمان بن ثابت الکوفی وهو الامام الاعظم **حوف** ازار از پوست که زنان حائض وکودکان بوشند حافه کرانه حافتا الوادی دو کرانه وادی تحوف از کرانه چیزی کم کردن **حیف** جور وستم کردن عم ف آک ۲ صلته بعلی تحیف مثل تحوف **فصل الخاء خندفه** نوعی از رفتار خندف بکسرتین قبیله **خذف** سنکریزه انداختن بانکشتان عم ف آک ۲ مخذفه فلاخن خذوف ماده خر بیرزور **خذروف** بالضم بازیچه کودکان که چوبی پاره کرد را بریسمان در میکشند واو را میکردانند وازوی آواز می‌آید خذاریف ج ویقال ترکت السیوف راسه خذاریف ای قطعا خذراف بالکسر نوعی از شورها خذرافه یکی **خرف** میوه چیدن عم ف آ ص ۲ یقال خرفت الثمار واخترفتها ای اجتنیتها خرفه بالضم آنچه چیده شود از میوه ویقال التمر خرفة الصائم مخرفه بستان ورواه مخرف مثله وفی حدیث عمر ترکتکم علی مخرفة النعم مخرف بالکسر میوه دان خروف بالفتح بره واسب کره شش ماهه خرائف نخلها که خرماها از وی باز کرده باشند خریف تیرماه خرفی بسکون ثانی وحرکته تیرماهی خریف ایض باران تیرماه یقال قد خرفنا وخرفت الارض فهی مخروفه باران تیرماه رسیده مخارفه معامله بتیرماه کالمشاهره من الشهر اخراف بره تیرماهی زادن کوسپند یقال منه شاة مخرف وتیرماه در آمدن قوم خرافه بالضم نام مردی پری زده که هر چیزی که میکفت از پریان از ابد روغ می داشتند وهر سخن که از او باور نداشتندی کفتندی هذا حدیث خرافه وفی الحدیث عن النبی صلی الله علیه وسلم قال وخرافة حق ولا ید خله الالف واللام لانه معرفة الا ان ترید به الخرافات الموضوعة من حدیث اللیل الخرافات حکایتهای شب **خرف** بالتحریک باز کشتن عقل از کلانسالی عم ک آ ن ۲ خرف بالکسر نعت منه خارف ونام دو قبیله از یمن خرف دست انداز

حشف
حصف
حفف
حقف
حلف
حنف
حوف
حیف
خندف
خذف
خذروف
خرف
خرف

وی ببرند ودلو سازند جفان دو قبیله بکر وتمیم جفافه بالضم ریزهای سبت جفاف الطیر نام جای جفیف علف خشك
یقال لا بل فیما نبات من جفیف وقفیف یعنی نیم خشك وتمام خشك از علف جفجف زمین بلند نرم جفان جفوف خشك شدن
ع ع ف آ ک ٢ تجفیف خشك شدن جلم که هنوز نمناك باشد یقال جف الثوب وهرچه نیکو خشك شود گویند قفا الثوب و
اصلها تجفف فابدلوا من الفاء الوسطی حرفا کما قالوا تقضی من تقضض تجفیف خشك کردن وبرپشت اسب انداختن تجفاف
یعنی اسب نمد وانچه خوی اسب را بوی خشك کنند تا زانو **جلف** بریدن کل وجز آن وبریدن وبرکندن ع ع ف آ ض ٢ جالفه جلف
سر شکستگی که پوست وگوشت سر رفته باشد طعنه جالفه انکه باندرون نگذرد وهو خلاف الجائفه وسال تنگی وقحط وپوت
ستور یقال اصابتهم جلیفه عظیمه ای اصابهم موتان وهم مجلفون پوت رسید کان اجتلاف از بن برکندن تجلیف هلاك کردن
مال کسی مجلف انکه از کنارهای وی رفته باشد وانکه چیزی از وی مانده وانکه تنکسال بروی گذشته باشد وما لها تلف شده
جلف بالکسر خم تهی ومسلوخ شکم کفانیده وتهی کرده وهرچه میانه تهی باشد از خنور ویقال اعرابی جلف ای جاف واصله
من اجلاف الشاة وهی المسلوخه بلا راس ولا قوائم ولا بطن **جنف** بالتحریك میل کردن ع ع ک آ ف ٢ قوله تع فمن خاف من جنف
موص جنفا اجناف میل اوردن بچیزی ویقال اجنف ای جاء بالجنف کما یقال الام ای اتی بما یلام علیه واخس ای اتی بالخسیس
ویقال تجانف فلان لاثم ای مال قوله تع غیر متجانف لاثم اجنف کوز پشت جنفی بالضم وفتح ثانی نام جای **جوف** زمین پست جوف
وشکم ودرون هم چیزی ودر گذرانیدن طعنه باندرون صلته بالباء اجافه کك ودر پیش کردن یقال اجفت الباب واجفته
الطعنة وجفته بها عن الکسائی اجوفان شکم وفرج جائفه طعنه که باندرون گذرد مجوف بارکیر شکم کلان استجافه استجواف
فراخ شدن جواف بالضم نوعی از ماهی جوفی مثل جوف بالتحریك فراخ ودرون کاواك شدن شئی اجوف چیزی کاواك دلاء جوف
ای واسعه شجره جوفاء کاواك تجویف میان وتهی کاواك کردن مجوف ستور که بیسکی بر شکم دارد اجتیاف مجوف باندرون
چیزی شدن شیء جوفی فراخ اندرون وقولهم اخلی من جوف حمار هو اسم واد فی ارض عاد فیه ماء وشجره حماها رجل یقال له حمار
مات بنوه فکفر کفرا عظیما وقتل کل من مر به من المسلمین فاقبلت نار من اسفل الجوف فاحرقته ومن فیه وغاض ماؤه فضربت العرب
به المثل فقالوا الکفر من حمار وواد کجوف الحمار وکجوف العیر واخرب من جوف حمار **جیفه** بالکسر مردار بوی کرفته جیف اجیاف جیف
ج تجیف بوی کرفتن مردار ومردار شدن **فصل الحاء حتف** مرك حتوف ج یقال مات فلان حتف انفه اذا مات حتف
من غیر قتل ولا ضرب ولا یبنی منه فعل حتفان دو برادر حنتف بن اوس وسیف بن اوس **حجفه** بالتحریك سپر که در وی
چوب وپی نباشد واز پوست وچرم بود حجفه ج محاجف مبارز صاحب سپر محاجفه معارضه ومدافعه کردن احتجاف خود را
باز داشتن از کاری **حذف** انداختن چیزی واز موی ودم ستور کوفتن وبعصا انداختن چیزی را وپاره از سر بیرون انداختن حجف
بزخم شمشیر وانداختن حرفی از کلمه ع ع ف آ ک ٢ حذافه بالضم چیزی که از پوست وجز آن انداخته شود ویقال ما فی رحله حذافه حذف
ای شیء من الطعام واکل الطعام فما ترك منه حذافه حذفه نام اسبی تحذیف اماده کردن ونیکو کردن حذف بالتحریك کوسبندان
سیاه ریزه از کوسبندان حجاز حذفه یکی وفی الحدیث کانها بنات حذف **حرف** کرانه وتیزی هر چیزی ویکی از حروف هجا وناقه حرف
باریك میان استوار وناقه لاغر قوله تع ومن الناس من یعبد الله علی حرف ای علی وجه واحد ای فی السراء دون الضراء احراف
لاغر کردن ستور را ونیکو وزیاده شدن مال کسی فلان محرف نعت منه ویقال جاء فلان بالحلق والاحراف اذا جاء بالمال الکثیر
رجل محارف بفتح الراء مرد بی بخت ومحروم وهو خلاف مبارك ویقال حورف کسب فلان اذا شدد فی معاشه کانه میل برزقه
عنه وفی الحدیث عن ابن مسعود موت المؤمن من عرق الجبین یبقی علیه البقیه من الذنوب فیحارف بها عند الموت ای یشدد
علیه لیمحص عنه ذنوبه حرف بالضم تخم سپیدان ومنه شیء حریف بالکسر والتشدید چیزی تند زبان کز یقال بصل حریف وبی تحنی
حرفه بالکسر مثله وایضا پیشه مخترف پیشه ور وفلان حریفی هم کار من ویار من حرف بالفتح ایضا کسب کردن وخراشیدن ع ع
ف آ ک ٢ مثل القرف محراف بالکسر میل که بجراحت فرو برند تا غور ان معلوم شود تحریف کردانیدن سخن از موضع خود وبریدن
قلم را محرف تحرف انحراف احریراف میل کردن وبرگشتن ویقال ما لی عن هذا الامر محرف وما لی عنه مصرف بمعنی واحد ای متنحی
حرجف باد سرد **حرشف** پشیز ماهی پشیز کارد وشمشیر وگیاهی که انرا کنکر خوانند بعضا زرنا نها حرشفه زمین درشت حرجف حرشف
حرقفه استخوان سر سرین یقال المریض اذا طالت ضجعته دبرت حراقفه حرقوف بالضم ستور لاغر حسافه بالضم ایچه فرو حرقف
ریزد از خرمای تباه شده از درخت **حسف** پاکیزه کردن خرما از خرماهای تباه ع ع ف آ ک ٢ انحساف ریزه ریزه شدن حسف

مكة ولئولف قريش رحلة الشتآء والصيف اى تجمع بينهما اذا فرغوا من ذه اخذوا فى ذه كما تقول ضربته لكذا لكذا بحذف الواو الف
خوكرفتن ودوستى كرفتن بكسى ويجائى عم ك آف ۲ إلف بالكسر دوستى ويار ودوست اليف مثله وهم خو والانف جمع اليف مثال تبيع
وتبايع الف خوكرنده وهزار دهنده الآفج مثل كافر وكفار مو الفة الاف الف دادن كسى را بكسى يا بجائى يقال الفته اى لفه
ايلافا والفته الموضع اوالفه مو الفة صار صورة افعل وفاعل واحدا فيه الفه بالضم خوكرفتكى تاليف ساز دارى دادن دو چيز را
باهم ومنه المؤلفة قلوبهم وهزار تمام كردن يقال الف مؤلفه اى مكمله تالف ايتلاف ساز دار امدن باهم تالف ايضا ساز دارى فتن
كسى را بچيزى صلته بعلى **انف** بينى واول هر چيزى وبيرون امدكى كوه انفا نوف آناف ج انف البرد سختى سرما انف الناب طرفه
حين يطلع ويقال فلان يعدو انف الشد اى اشد العدو انا فى كلان بينى انوف زن خوش نفس از بينى انف بر بينى زدن وبا بينى
رسيدن اب در حوض وجوى ومرغزار ناخورانيده راسپردن ستور روضة انف مرغزار ستور نارسيده كاس انف جام ناخورده
ويقال اتيك من ذى انف اى من ذى قبل اى فيما يستقبل ايناف بمرغزار ستور نا رسيده رسانيدن ستور را ودردمند كردن
بينى ستور را الارض انيقة النبت زمين زود رويانده ويقال تلك ارض انف بلاد الله انف بالتحريك انفه ننك داشتن عم ك
آف ۲ ويقال مارايت احمى انفا ولا انف من فلان يعنى با ننك تر از وى ودردمند شدن بينى شتر از چوبك مهار انف نعت منه
وهو شاذ والقياس مانوف كالمصدور للذى يشتكى صدره والمبطون للذى يشتكى بطنه وجميع ما فى الجسد على هذا وفى الحديث
المؤمن كالجمل الانف ان قيد انقاد وان انيخ على صخرة استناخ استيناف از سر كرفتن كار را و آغاز كردن ايتناف كذلك آنفا اكنون
يقال كذا انفا وسالفا چنين بود اكنون وپيشين تانيف تيز كردن كرانه چيزى **افة** الكف ويقال ايف الزرع مجهولا افت رسيده
شد كشت زرع مؤوف نعت منه **فصل التآء تحفه** بالضم وتسكين الحآء وتحريكها تحف ج اتحاف تحفه دادن **ترفه**
بالضم تندى ميانه لب برين وتازكى از نعمت واسايش اتراف بنعمت پروردن وبى راه كردانيدن نعمت كسى را **تلف** بفتحتين هلاك
شدن عم ك اف ۲ اتلاف هلاك كردانيدن متلف بيابان ويقال ذهبت نفس فلان تلفا وظلفا اى هدرا متلاف بسيار تلف
كننده **تنوفه** بيابان تنوف تنوفية كذلك مثال دوو دويه وبرو بريه **فصل الثآء ثقافه** زيرك شدن وسبك شدن
عم بضمها يقال ثقف فهو ثقف مثال ضخم فهو ضخم ثقاف بالكسر انچه نيزه را بوى راست كنند تثقيف راست كردن نيزه ثقف
يافتن عم ك آف ۲ يقال ثقفته ثقفا بالسكون مثال بلعته بلعا اى صادفته فهو ثقف بضم القاف وكسرها مثال حذر وثقف
ثقفا بالتحريك مثال تعب تعبا لغة فى ثقف اى صار حاذقا فطنا ثقيف پدر قبيله از هوازن ثقفى منسوب بوى خل ثقيف سركه
نيك تيز **فصل الجيم جاف** افكندن وترسانيدن عم بفتحهما جاف لغة فى جعف اى صرعه مجوف ترسنده وكوسنه وتذ جيف
يستعمل مجهولا **اجحاف** بردن يقال اجحف به اى ذهب به واجحف به اى قاربه ودنا منه صلته بالبآء مجاحفه انبوهى كردن ونزديك
شدن يقال جاحفه اى زاحمه ويقال مر النبى مصرا او مجحفا اى مقاربا سيل جحاف بالضم سيل كه زمين را بكاود ببرد هر چه هست
جحافا ايضا روان شدن شكم از هيضه رجل مجحوف نعت منه ويقال موت جحاف اى يذهب بكلشى جحاف بالكسر ريختن اب دلو
كه بسر چاه رسيده باشد ودريدن دلو جحوف بالفتح دلو باب جحفه جائى ميان مكه ومدينه كه ميقات اهل شام است ونام ان جايگاه
مهيعه بوده است فاجحف السيل باهلها فسميت جحفه **جحف** نكبر كردن عم ف آ ك ۲ جحاف مثل جفال نعت منه جحيف فخر
كردن بزيادت از حد خويش وفى الحديث عن ابن عمر انه نام وهو جالس حتى سمع جحيفه اى غطيطه **جدف** بريدن مرغ بال بريده
عم ف آ ك ۲ مجذاف بالكسر بيل كشتى وبال مرغ وهو بالدال والذال معا جدف بالتحريك كور وهو ابدال الجدث وشراب كه سر كشاده
باشد خنوره وبنا نى كه در يمن باشد كه خوردن ان تشنكى شكند تجديف ناسپاسى كردن نعمت را وكم شمردن ان لجداف كذلك و
فى الحديث لا تجدفوا بنعمة الله جنادف بالضم كوتاه سطبر جنادفه مؤنث **جذف** بريدن عم ف آ ك ۲ مجذاف مثل مجداف دشتابى رفتن
دررفتن وبريدن مرغ نال بريده **جرف** كاويدن زمين را وبرسيل خاك وكل بر كندن از زمين عم بفتحهما وقد جرفت الشئ اى ذهبت
بر كله مجرفه بيل جرف بضمتين وسكون ثانى اب كنده ومنه قوله تعالى على شفا جرف هار جرفه ج تجريف كاويدن سيل زمين را انجرف كذلك
جارف مركا مركى ستور كه انرا بوت خوانند تركان وطاعون جرف بالفتح داغ سرين شتر سيل جراف بالضم سيل كه همه چيز را ببرد رجل جراف
مردى كه همه طعام را خورد جراف بالضم والكسر پيمانه جريف اسان كرفتن كار را جراف كزاف وهو معرب **جعف** افكندن وبرزمين
زدن كسى را وبركندن انجعاف لازم منه جعفى بالضم پدر قبيله از يمن **جفنة** بالفتح جماعت از مردم يقال دعيت فى جفنة الناس وجفلة
القوم جفنة واحدة قال ابن عباس لا نفل فى غنيمة حتى تقسم جفة اى كلها جف بالضم كلك وغلاف شكوفه ومثلث كنانه كه پاره از

انف اوف تحف ترف تلف تنف ثقف جاف جحف جحف جدف جذف جرف جرف جعف جفف

لدغ تلداغ گزیدن مار و گژدم ع بفتحهما ملدوغ لدیغ مار گزیده و یقال لدغه بکلمة یعنی طعنه زد او را **فصل المیم مرغ** غلطیدن ستور در علف ع بفتحهما تمریغ در خاک غلطانیدن تمرّغ لازم منه مراغ مراغة متمرّغ جای غلطیدن مراغة لقب مادر جریر و نام موضعی مرغة روده که او را اعور خوانند مرَغ بالتحریک آب دهان امراغ روان شدن لعاب و ناصواب بسیار گفتن و سست کردن خمیر را و تنک کردن از بسیاری آب تمرّغ انداختن لعاب از دهان **مشغ** نوعی از خوردن چیزی چون خیار و مانند آن ع بفتحهما وض ٢ مضاغ بالفتح آنچه خایند از چون ملک و مانند آن و خاییدن یقال هذه کسرة لینة المضاغ نرم بخاییدن مضاغه بالضم خاییده مضغه بالضم گوشت پاره یقال قلب الانسان مضغة من جسده ماضغان بن هر دو زنخ **معمغه** امیر شدن کردن **ملغ** بالکسر احمق فحش گوینده یقال بلغ ملغ بالازدواج و قد یفرد **فصل النون نبغ** نبوغ ظاهر شدن و بی آنکه در اصل شاعر بوده باشد شعر گفتن و نیکو گفتن ع بفتحهما وض ٢ نوابغ از شعرا چون نابغه جعدی و نابغه ذبیانی و غیر ایشان والهاء فیه للمبالغة **ندغ** در خستن بانگشت و نیزه زدن و خستن بسخن ع بفتحهما مندغ بالکسر آنکه او را در خستن عادت باشد منادغه عشق بازی کردن با هم ندغ بالفتح والکسر سعتر دشتی **نزغ** تباهی افکندن و بر اغالانیدن میان مردم ع بفتحهما قوله تعالی من بعد ان نزغ الشیطان بینی و بین اخوتی و طعن کردن بزبان **نسغ** در خستن بتازیانه ع بفتحهما و طعنه کردن و سوزن زدن بر دست بجهة نشان و نقش را انساغ تازیانه در خستن و باز بر زدن درخت از بن بعد از بریدن منسغه بالکسر پر کلیچه و نان که از پرهای مرغ و اهن باشد **نشغ** نعره زدن چنانکه بیهوش خواهد که شود و تلقین کردن سخن آموزانیدن و موعلی التشبیه ع بفتحهما نشوغ بالفتح دارو در دهان و بینی بالغین والعین جمیعاً و بالضم مصدر منه منشغه دارو دان **نغنغ** بالضم گوشت بن کام نغانغ ج نغنغة الراس و نغنغة الجبل ذبران و نغنغة الناس خیار هم **فصل الواو و باغة** بالفتح والتشدید و بالغین والعین جمیعاً کون یقال لکذبت و باغتک ای ضرط **وتغ** بالتحریک هلاک شدن و بزه مند شدن ع کآف ٢ ایتاغ هلاک کردن و بزبان آوردن دین خود را از بزه و گناه **وشغه** رگوی که در فرج ناقه کنند وقتی که خواهند تا بر بچه دیگری مهر آرد و از بچه خود بیندارد و قد مرّ فی درجه من باب الجیم و تغ و شغه ساختن ناقه را ع ف آک ٢ **وزغه** جانوری چون کربشه وزغ اوزاغ و وزغان بالکسر ج توزیغ صورت کردن کودک را در شکم یستعمل مجهولاً یقال وزّغ الجنین ایزاغ دفعه دفعه انداختن ناقه بول را وآن بوقت آبستن باشد و یقال الحوامل توزغ بالبول والطعنة توزغ بالدم شیئ **وشغ** بالتسکین چیزی اندک ایشاغ کم کردن عطا را **ولوغ** آب خوردن سگ از خنور یقال ولغ الکلب بشرابنا و فی شرابنا و من شرابنا ع بفتحهما ایلاغ خورانیدن سگ را یقال اولغ الکلب میلغ خنور که در وی خورد و یقال لیس شیئ من الطیور یلغ غیر الذباب استیلاغ بالک نادا شتن مردم از نکوهش و عار ولغ بالسکون دلو خرد **فصل الهاء هبوغ** بخواب شدن ع بفتحهما **همیغ** موت سبک و شتاب و بالعین کلّه عند الخلیل و یقال انهم لفی الاهیغین ای فی الخصب و حسن الحال عام اهیغ سال فراخی انعلوفه و علف تهبیغ روغن بسیار کردن بر ثرید **باب الفاء فصل الالف تاثیف** بر سر پایه نهادن دیگ را و هو لغة فی التثفیه تاثف بر بجا بودن و نهانخانه ساختن جای را اثف بس روی کردن اثف بالمد نعت منه ع ف آک ٢ **ارفه** حد چیزی ارف ج مثل غرفه و غرف و فی الحدیث الارف تقطع کل شفعة و یقال ای مال اقتسم و ارّف علیه فلا شفعة فیه **ازف** بالتحریک نزدیک آمدن کوچ و شتافتن ع کآف ٢ و منه قوله تعالی ازفت الازفه یعنی دنت القیمة ازف نعت منه متآزف کوتاه و هو المتدانی قال ابوزید قلت لاعرابی ما المحبنطی قال المتکاکی قلت ما المتکاکی قال المتآزف قلت ما المتآزف قال انت احمق و ترکنی و مرّ **اسف** بالتحریک اندوه سخت و اندوهگین شدن ع کآف ٢ و خشمناک شدن صلته بعلی تاسف دریغ و درد خوردن یاف بخشم آوردن اسیف اسوف مرد زود اندوهگین شونده و تنک دل اسیف ایضاً خشمناک و اندوهگین و بنده اسفاء ج اسیفه زمین تنک که چیزی نرویاند یوسف ثلث لغات نام پیغمبری علیه السلام و بالهمزة ایضاً اساف و نائله نام دو بت **اشفی** بالکسر درفش اشافی ج **اصف** کبر لصف خیاکبر **اُفّاً** له و افة له بالضم ای قذراً له والتنوین للتنکیر و تفه کلک تا بیف اف گفتن و قوله تعالی و لا تقل لهما اف ثلث بلا تنوین و ثلث بالتنوین ست لغات افاً و تفاً اتباع و یقال ذلک علی افّه و افانه بالکسر ای حینه و اوانه و جاء علی تئفه ذلک مثال تفعله ذلک و هی تفعلة منه **اکاف** الحمار و کافه بالکسر پالان نهادن یقال اکفت الحمار و اوکفته ای شددت علیه الاکاف **الف** هزار و هزار دادن ع ف آک ٢ و هو مذکر یقال هذا الف واحد و لا یقال واحدة و هذا الف اقرع هزار تمام کردن و شدن و خوکردن بجای و با کسی و چیزی و الف دادن قوله تعالی لایلاف قریش ایلافهم رحلة الشتاء والصیف یقول اهلکت اصحاب الفیل لا ولف قریشا

مرغ مشغ مضغ معمغ ملغ نبغ ندغ نسغ نشغ نغنغ وبغ وتغ وشغ وزغ وشغ ولغ هبغ همغ هیغ اثف ارف ازف اسف اشف اصف افف اکف الف

التسویغ تمام و فراخ شدن نعمت عع ف آض ۲ اسباغ تمام کردانیدن نعمت را بر کسی و تمام آوردن وضو تسبیغ بچه افکندن شتر که
بزادن نزدیک آمده باشد و نوعی از تصرفات عروض سابغة زره فراخ ذنب سابغ ای وافر سبغ آنکه بروی زره فراخ باشد تسبغة
البیضة دامن خود که بر زره نشیند و یقال بیضة لها سابغ فحل سابغ دراز قضیب و ضده الکمش **سغسغة** در خاک پنهان
کردن و روغن بر روی طعام کردن و بر سر مالیدن تا فرو خورد تسغسغ در خاک آمدن و اصل سغسغ سغغ بثلاث غینات فابدلوا
من الوسطی سینا و فرقا بین فعلل و فعّل و انما زادوا السین دون سائر الحروف لان فیه سینا و کذا القول فی جمیع ما اشبهه من المضاعف
مثل القلقلة و غیره **سلوغ** دندان شش سالگی افکندن گاو و گوسپند عع بفتحهما فهو سالغ و صالغ بالصاد ایضا و کذا الانثی
بغیر الهاء و هو فی ذوات الاظلاف کالبزول فی ذوات الاخفاف و هو اقصی الاسنان منهما لان ولد البقرة اول سنة عجل ثم تبیع
ثم جذع ثم ثنی ثم رباع ثم سدیس ثم سالغ سنة او سنتین الی ما زاد و ولد الشاة اول سنة حمل او جدی ثم جذع ثم ثنی ثم رباع ثم سدیس
ثم سالغ لحم اسلغ گوشت که زود نپزد سلغ لغة فی ثلغ **سوغ** آسان بگلو فرو شدن شراب و فرو بردن لازم و متعد و روا شدن
چیزی مر کسی را عع ف آض ۲ ک ۲ یقال ساغ له ای جاز له تسویغ روا داشتن و روا کردن عطا را اساغه گوارانیدن شراب را یقال
اسغ لی غصتی ای امهلنی و لا تعجلنی قوله تعالی یتجرعه و لا یکاد یسیغه سواغ بالکسر آنچه فرو برد چیزی در گلو مانده را یقال الماء سواغ
الغصص و یقال هذا سوغ هذا و سیغ هذا این لفظ در دو بچه گویند که میان هر دو بچه دیگری نزاده باشد یقال اخته سوغه و سوغته
فصل الشین **شغشغة** جنبانیدن نیزه در مطعون و نوعی از هدیر شتر **فصل الصاد** **صبغ** بالکسر صبغة رنگ اصباغ ج
و نان خورش و منه قوله تعالی و صبغ للآکلین صباغ ج صبغ رنگ کردن جامه عع بفتحهما و ض ۲ ک ۲ تصبیغ مبالغه فیه و از دنباله رنگ
در آوردن رطب ثیاب مصبغة رنگین صبیغ نام مردی صبغة الله دین خدای تعالی اصبغ اسب سپید فش یا دم و مرغ سپید دم شاة صبغاء
سپید دنبه **صدغ** میان چشم و گوش از مردم و موی بچه صدغ معقرب پیچیده مانند و بالسین ایضا یقال ان قوما من بنی تمیم یقال
لهم بلعنبر یقلبون السین صادا عند اربعة احرف الطاء و القاف و الغین و الخاء اذا کن بعد السین و لا یبالی اثانیة کن ام ثالثة ام
رابعة بعد ان یکن بعدها یقولون سراط و صراط و بسقل و بصقل و سرقت و صرقت و مسغبة و مصغبة و سخر لکم و صخر لکم مصدغة
بالش صدغ دوش با دوش برابر رفتن با کسی عع بفتحهما صداغ بالکسر نشانی بر صدغ و یقال فلان ما یصدغ نملة من ضعفه
ای ما یقتل صداغ ضعیف شدن عع بضمتهما صدیغ ضعیف و بچه هفت روزه و یقال ما صدغك عن هذا الامر ای ما صرفك و
اتبع فلان بعیره فما صدغه ای ما ثناه و ذلك اذا اتبه **صلوغ** فی ذوات الاظلاف مثل السلوغ یعنی دندان شش سالگی افکندن
گاو و گوسفند **صمغ** شلم درخت صموغ ج و انواعه کثیرة و اما الذی یقال له الصمغ العربی فصمغ الطلح صمغة پاره از وی
و فی المثل ترکته علی مثل مقرف الصمغ و ذلك اذا لم تترك له شیئا حبر مصمغ سیاهی با صمغ صامغان دو کرانه دهان استصماغ در خستن
درخت صلب را تا از وی شیره تلخ بیرون آید چون صبر **صوغ** در کالبد ریختن چیزی گداخته را عع ف آض ۲ صائغ صواغ
صیاغ نعت منه و آفریدن یقال صاغه الله صیغة حسنة ای خلقه صیاغة زرگری کردن صائغ زرگر سهام صیغة ای من عمل رجل واحد
و هذا صوغ هذا ای برابر و هما صوغان و یقال فلان یصوغ الکذب و هو استعارة و فی الحدیث کذبة کذبها الصواغون **فصل
الضاد** **ضغیغة** گیاه و تره سبز و تازه و خمیر تنك و اقمنا عند فلان فی ضغیغ ای خصب ضغضغة خاییدن مردم بی دندان
چیزی را **فصل الفاء** **فدغ** کفانیدن چیزی کاواك را عع بفتحهما **فروغ** فراغ بپرداختن از کاری عع ف آض ۲ تفرغ فراغت
کردن خود را بجهت کاری استفراغ توانائی خود را بذل کردن در کاری و قی کردن معده را از فرو بهما فراغ ریخته شدن آب عع
ک آف ۲ افراغ ریختن حلقة مفرغة ای مصمتة الجوانب یعنی ریخته که پیوندی پیدا نباشد و ریختن خون تفریغ ریختن آب و
جز آن و خالی کردن خنور را از آنچه در وی باشد افتراغ آب ریختن بر خود یزید بن مفرغ نام مردی شاعر فرغ مخرج آب از دلو
فرغان فرغ الدلو المقدم و فرغ الدلو المؤخر و هما من منازل القمر و کل واحد منهما کوکبان نیران بین کل کوکبین قدر خمس اذرع
فی رای العین فراغة بالضم آب پشت مرد فرس فریغ اسب فراخ گام ضربة فریغة و طعنة فرغاء فراخ و یقال ذهب دمه فرغا بالفتح
و الکسر ای هدرا لم یطلب به **فشغ** از بر چیزی فرو گرفتن عع بفتحهما ناصیة فشغاء موی پیشانی فرو گرفته ابرو را و بر بر تار نا
آوردن کسی را افشاغ کاهلی تفشغ پراکنده شدن سپیدی موی در سر صلنه یعنی و غلبه کردن خون و رفتن آن در تن و در میان
خانه در آمدن و میان پای دختر در آمدن و بکارت زائل کردن فشاغ بالضم مخففا و مشددا گیاهی است که بر درخت پیچد **فصل
اللام** **لثغة** بالضم شکستگی زبان یعنی حرف را را لام یا غین و سین را تا گفتن لثغ مصدر منه عع ک آف ۲ نعت الثغ لثغاء

سبغ — سغسغ — سلغ — سوغ — شغشغ — صبغ — صدغ — صلغ — صمغ — صوغ — ضغضغ — فدغ — فرغ — فشغ — لثغ

بجهة احرام يقال ابدع الحج على نفسه اى اوجب مبدوع نام اسپی **براع** غوکه از وی نیرو قلم سازند ومکس ریزه که شبانگاه بر
وا نزکیجه نیز خوانند براعه یکی از انها ومرد بدد ل **یفاع** زمین بلند ایفاع کوالیدن کودک یافع نعت منه ولا یقال موفع
ویقال غلام یفع ویفعه وغلمان ایفاع ویفعه ایضا **ینع** بالفتح والضم وینوع رسیدن میوه عم بفتحهما وک ۲ ایناع مثله
ولم تسقط الیاء فی المستقبل منه لتقویها باختها وقری وینعه بالفتح والضم بفتح یانع میوه رسیده ینع ج کصاحب وصحب **باب
الغین فصل الالف عبن** اباغ بالضم مع الاضافه موضع بین الکوفه والرقه ومنه یوم عین اباغ یوم قتل فیه المنذر بن
ماء السماء **فصل الباء بدغ** بالتحریک الوده شدن بنجاست وبک عم ک آف ۲ بدغ نعت منه شاب **برزغ** برزوغ
بالضم برزاغ بالکسر ایے ممتلی نام **بزوغ** برامدن افتاب ودندان شتر ونشتر زدن حجام وبیطار مبزغ بالکسر نشتر انبزاغ
دمیدن نوبهار **بطغ** لغة فی بدغ ومالیدن برزمین چیزیرا وپای برزمین کشان رفتن عم ک آف ۲ **بغبغة** نوعی از
هدیر شتر بغبغ چاه که آب اونزدیک باشد مبغبغ شتاب زده سبک **بلوغ** رسیدگی ورسیدن بجائی ونزدیک شدن
برسیدگی ومنه قوله تعم فاذا بلغن اجلهن ای قاربنه ابلاغ تبلیغ رسانیدن والاسم البلاغ بالفتح وهو ایضا الکفایة تبلیغ
ایضا دست بعنان دراز کردن مبلغ حد رسیدن بالغ نیکو رسیده ویقال امر الله بلغ بالفتح والسکون ای بالغ من قوله تعالی
ان الله بالغ امره ویقال اللهم سمع لا بلغ بالفتح والکسر فیهما وسمعا لا بلغا معناه یسمع به ولا یتم ویقال احمق بلغ بالکسر
ای هو مع حماقته یبلغ ما یریده ویقال بلغ ملغ اتباع بلاغة چیره زبانی عم بضمهما بلیغ ای فصیح بلاغات کالوشایات یعنی النمایم
بلغین بالضم والکسر سخنی وفی الحدیث ان عایشه قالت لعلی حین احدث بلغت منا البلغین مبالغه بتمامی رسیدن درکار
بلغه انچه بسنده باشد تبلغ بسنده کردن وسخت شدن بیماری وعلت بالغاء بالمد پایها وهی الاکارع **بوغاء** خاک سست
تبوغ غلبه کردن خون تبیغ کلک وفی الحدیث علیکم بالحجامة لا یتبیغ الدم باحدکم فیقتله ای لا یتهیج ویقال اصله من البغی
فقلب مثل جذب وجبذ **فصل التاء تغتغه** آواز بیرایه **فصل الثاء ثغثغ** انکه سخن از میان دندانها کوید
ثلغ سر شکستن عم بفتحهما مثلغ رطب که از نخل بیفتد وبکفد **ثمغ** سر شکستن عم بفتحهما قال فی المغرب ثمغ هی ارض
لعمر ویقال مال له ویقال موضع بخیبر ثمغة الجبل بالای کوه ویقال هو بالنون لا بالثاء ابو عمرو ثمغت الثوب صبغته صبغا
مشبعا **فصل الدال دبغ** دباغ دباغه پیراستن پوست ورنگ سبز دادن جامه را عم بفتحهما وض ۲ وفی الحدیث دباغها
طهورها دباغ ایضا انچه بوی پیرایند دبغ دبغة کلک دبغه بالفتح بکار اند باغ پیراسته شدن **دغدغه** خارش درون کلو
وذکر بوقت انزال **دماغ** مغز سر ادمغه ج دمغ سر شکستن چنانکه بدماغ رسد عم بفتحهما وض ۲ دامغه نام آن شکستگی
وشجاج که احکام شرعی بوی متعلق است ده نوع است قاشره وانرا حارصه نیز کویند انکاه باضعه پس دامیه پس متلاحمه پس
سمحاق پس موضحه پس هاشمه پس منقله پس آمه پس دامغه وبا عین معجمه نیز کویند بعد از دامیه دامغه ایضا چیزی است چون شکوفه
سخت که از میان درخت خرما بیرون اید که انرا اگر بگذارند نخل را خشک کرداند **فصل الراء اربغ** کذاشتن شتر را تا
بوقت وبی وهنگام آب بخورد یقال ترکت ابلهم هملا مربغا **ربغ** بالتسکین والحرکة کلزار سخت **رداغ** ج ردغ حمق
مرادغ میان کردن وشوره وی مرده نه یکی **ردغه** کلزار رزاغ کل ناک کردن باران زمین را وضعیف شمردن وعیب کردن کسی را
وکندن زمین چندانکه بکل رسد رزغ مرد بکل فرو شده ودر دشواری افتاده **رسغ** بضمتین وسکون ثانی حرزه کاه دست
وپای وان باریکی پیوند سر دست بود رساغ بالکسر رسن که بر رسغ شتر بندند رسغ بفتحتین سستی دست وپای شتر ترسیغ
بر رسغ رسیدن آب باران **رغغ** فراخی عیش وهمه وقت آب یافتن شتر **رغیغه** طعام که بجهة زن زچه سازند
رفغ فراخی عیش وارزانی رفاغة فراخ عیش شدن عم بضمهما رافغ رفیغ عیش فراخ وخوش ترفغ فراخی نمودن در عیش
ویقال هو فی رفاغیة من العیش ای رفاهیة ارفاغ بغلهای ران ودست رفغ بالضم والفتح یکی **روغ** روغان بوبیه رفتن
روباه ومیان کردن بدل قوله تعم فراغ الی اهله وروی آوردن بر کسی بپهانه قوله تعم فراغ علیهم ضربا بالیمین ای اقبل عم ف ۲
وض ۲ وفی المثل رو عنی جعار وانظری این المفر رواغ یوبیه اراغه ارتیاغ جستن صید وخواستن یقال اریغونی اراغتکم ای اطلبونی
طلبتکم مراوغه حب دادن دو کار روکشتی کرفتن رواغه کشتیکاه واصله رواغه صارت الواو منه یاء لکسرة ما قبلها تراوغ بایکدیکر
دستان آوردن **فصل الزاء** یقال کلمته بالزغزغیة وهی لغة لبعض العجم **زیغ** میل کردن وکند شدن بینائی ومیل کردن
افتاب بر پسته از اغه کشانیدن ... ازداه تزایغ سخت بکدیکر کشانیدن زاغ ای نامتون ترتیغ خود را آراستن زن **فصل**

برع
یفع
ینع
ابغ
بدغ برزغ
بزوغ
بطغ بغبغ
بلغ
بوغ
تغتغ
ثغثغ
ثلغ ثمغ
دبغ
دغدغ
دمغ
ربغ
ردغ
رزغ
رسغ
رغغ
رغیغ
رفغ
روغ

ستور را وکمان بردن چیزی را بهیئه یقال وقع ای الوثلث علی شی طریق موقع راه کوفته وزم رجل موقع وبعیر موقع مرد وشتر

وكع
سختی کشیده وسفرهادیده سکین موقع کارد تیز کرده وبعیر موقع وحمار موقع ایشم پشت ریش شده مرماة موقعه ای محددة یعنی پیکان

تیز کرده **وكاعة** صلب وسخت شدن مثلث وجزان عع بضمتها ابکاع متعدّ منه وکیع صلب استوار سقاء وکیع مثلث که از وی آب

نزهد ونام مردی فرس وکیع اسب که خوی نکند واستوار وکع بفتحتین انکشت ابهام پای بر سایه نشستن مرد را اوکع وکعاء نعتان منه

ومردوزن فرومایه وکول والبکعة سکة الحراسة والجمع سبکع وهو بالفارسیة بند استیکام سخت شدن طبیعت وکع کزیدن

والع
مار وکژدم وبدست زدن پستان را بوقت دوشیدن وببرزدن بره وکوساله پستان را بوقت مکیدن عع بفتحتها ومن کلام العرب

قالت العنز احلب ودع فان لک ما ندع وقال النعجة احلب وکع فلیس لک ما تدع ای انهز الضرع واحلب ما فیه **ولوع** ولع حریص شدن

بچیزی صلته بالباء عع کا آف ۲ ولوع بالفتح حریص النعت والمصدر کلاهما بالفتح ایلاع حریص کردانیدن یقال مولع به بفتح اللام ای

حریص مغری به ولع بالفتح دروغ یقال ولع والع کما یقال عجب عاجب ودروغ کفتن ولعان کلن عع بفتحتها والع دروغکوی ولعة

هبع
هبلع
هبنقع
هجع
هجرع
هدع
هرع
ج ویقال ما ادری ما ولعه ای ما حبسه وما والعته بمعناه مولع پیسه بزدن مولع ای ملوّن تولیع هر رنکی درآمیختن در ستور ولبع غنچه شکوفه

ناشکفته ولبعه چیزی ازکنده **فصل الهاء هبع** بالضم وفتح ثانی شتر بچه که در آخر نتاج زاید یقال ما له هبع ولا ربع وقدم هبعة

ماده هبعات ج هبعان کردن دراز کردن شتر بچه در رفتار عع بفتحتها **هبلع** بالکسر بسیار خوار **هبنقعه** بر پاشنه پای نشستن

هبنقع ای منکر احمق واهبنقع الرجل اذا جلس الهبنقعة **هجوع** بخواب رفتن بشب وشکستن کرسنکی نه ناحد سیری عع بفتحتهما

تهجاع خواب سبک هجیع من اللیل پاره از شب هجیع خواب کردن ویقال اتیت بعد هجعة ای بعد نومة خفیفة من اول اللیل هجعة بالکسر

کا لجلسة من الجلوس رجل هجعة مثال همزة وهجع ومهجع مرد غافل وکول اهجاع تسکین دادن کرسنکی را هجنع دراز وفزاک **هجرع**

بالکسر دراز **هدع** بالکسر وسکون العین کلمة یسکن بها صغار الابل اذا نفرت هوذع شترمرغ **هرع** بالتحریک روان شدن خون

عع کا آف ۲ دم هرع خون روان رجل هرع سریع البکاء هرعه زن که بوقت ملاعبت انزال ابدش مهروع ای مصروع اهراع شتافتن

قوله تعم وجاء قومه یهرعون الیه ای یستحثون الیه ولو زیدن از خشم وترس وتب یستعمل مجهولا هیرع مرد ضعیف بددل رجح هیرع

هزع
هطع
هقع
هنقع
سریعة الهبوب هیرعة نای شبانان اهرماع بالکسر سبک رفتن وسبک فرود وپدن اب چشم در کریه میم زائدة **هزیع** پاره از شب تهزیع

شکستن انهزاع شکسته وکوفته شدن مهزع بالکسر کوبه اهتزاع جنبیدن نیزه وشمشیر اهزع آخرین تیر که در کیش ماند یقال ما فی کنانته

اهزع وما فی الدار اهزع ای احد هزع شتافتن عع بفتحتها اهتزاع هزع کلن **هطوع** چشم برنا کرفتن از چیزی عع بفتحتهما اهطاع

کردن راست دراز کردن وتیز دویدن بعیر مهطع راست کردن مطلع مرد دراز تن او **هقعه** ی کردن عع بفتحتهما **هقعه** دایره بیش

سینه اسب ویکره ذلک یقال ان المهقوع لا یسبق ابدا ویکی از منازل قمر وآن سه ستاره است در جوزا نزدیک یکدیکر هقعه مثال

همزه مرد بسیار تکبر کننده وبر پهلو چسبنده درمیان قوم هیقعه آواز رسیدن شمشیر بر جانی همقع بتشدید المیم وکسر القاف بر

هكع
هلع
درخت تنضب **هکوع** آرامیدن عع بفتحتهما هکعة احمق **هلع** حزو شیدن عع کا آف ۲ هلع هلوع نعت منه وفی

الحدیث من شر ما اوتی العبد شح هالع وجبن خالع ای یجزع فیه العبد ویحزن کما یقال یوم عاصف ولیل نائم وقوله تعم ان الانسان

خلق هلوعا رجل هلعة مثال همزة اذا کان یهلع ویجزع ویستجیم سریعا ویقال ما له هلع ولا هلع بالکسر وتشدید اللام ای لا الرجد

همع
ولا عناق نابه هلواع وهلواعة ای سریعة حدیدة مذعان هلوعه شتافتن ذئب هلع بلع کرک حریص وخورنده الاول من الحرص

والثانی من الابتلاع هالع شترمرغ تیز کذرنده نعامة هالعة **هموع** روان شدن اشک وسرشک هوا کر بر درخت افتاده

هيميع
باشد همع همعان کلن همع بفتحتهما وض ۲ هموع بالفتح نعت سحاب همع ابر بارنده تهمع کریستن بدروغ هملع بتشدید اللام

هنع
شتر تیزرو وکراک لام زائدة **همیسع** بالفتح مرد توانا ونام مردی **هنعة** نشان بر کردن شتر بعیر مهنوع نعت منه ویکی از منازل

ماه وآن پنج ستاره است بر منکب جوزا از سوی چپ هنع بفتحتین پست کردن وپست کردن شدن عع کا آف ۲ ظلیم اهنع ونعامة

هوع
هنعاء اکمة هنعاء پشته پست وهو ضد سطعاء **هواع** بالضم هبعوعه قی کردن عع ف آض ۲ هوبیع قی آوردن تهوع

هيع
بستم قی کردن **هیوع** هیع هیعان بددل کردن وترسیدن عع ف آک ۲ وکا آت ۲ هیعه رفتن آب بر روی زمین از آب وجز

آن سیل المیعه عع ف اک ۲ وایجه ترساننده که بی ما آواز وخروش وفاحشه وما نند آن رصاص هائع ارزیز کداخته روان انهیاع

درخشیدن سراب رجل هاع لاع وهائع لائع ای جبان جزوع وامراة هاعة لاعة هائعة آواز سخت مهیعه نام جحفه که میقات

بدع
اهل شام است درج **فصل الیاء ایدع** زعفران تبدیع بزعفران رنک کردن ایداع واجب کردن حج را بر خود بتطیب زعفران

عع بکسرهما ورع نعت منه وفلان سیئ الرعة ای قلیل الورع تورّع پرهیز نمودن توریع باز داشتن وفی حدیث عمر ورّع اللص ولا
تراعه ای اذا رایته فی منزلک فادفعه واکففه ولا تنتظر ما یکون منه وباز کردانیدن شتر را از آب مواردعه با هم سخن کفتن وربعه نام
اسبی وزع باز داشتن عع بفتحهما واول واخر لشکر را فراهم اوردن اتزاع باز ایستادن ایزاع برا غالانیدن بچیزی یقال موزع
برای مغری به وزوع بالفتح اسم ومصدر فیه والهام دادن قوله تع اوزعنی ان اشکر وپاره پاره بول انداختن ناقه استیزاع الهام
خواستن شکر نعمت را از خدای تعالی وازع سرهنک وسالار لشکر وباز دارنده وسلطان وزعه بالتحریک ج قوله تع فهم یوزعون
والکلب ایض یسمی وازعا لانه یکف الذئب عن الغنم توزیع قسمت واتزع سخت اندام اوزاع من الناس جماعات وبطن من همدان و
منهم الاوزاعی سعة فراخی وفراخی کردن وکنجیدن عع ک آ ف ۲ وتوانکری وسع بالضم کلک ودست رس وطاقت قوله تع لینفق
ذو سعة من سعته ای علی قدر سعته والهاء فیه عوض من الواو ایساع با دست رس وتوانکری شدن قوله تع وانا الموسعون ای
اغنیاء قادرون وفراخ کردانیدن نعمت برکسی صلته بعلی توسیع فراخ کردن خلاف التضییق اتساع فراخ شدن استیساع کلک
توسع فراخی وفراخ نشستن در مجلس فرس وساع بالفتح اسب فراخ کام وساعة مصدر منه عع بضمتهما وسیع ودخرض نام دواب یسع
نام پیغامبری وقد ادخل علیه الالف واللام وهما لا یدخلان علی نظائره نحو یعمر ویزید ویشکر الا فی ضرورة الشعر وقری واللیسع باللامین
ایض وشیعه زعوته ریسمان وما کوی باقنده ونواله باعنده وخطهای برو برامدن سپیک موی برسر وبرکوه شدن عع
بفتحهما توشیع پیچیدن باعنده توشع بر آمدن کوسبند برکوه بچرا ایشاع شکوفه بیرون اوردن درخت وشوع بالفتح داروی
رهان مثل الشوع وشیع شاخ ریزها وقدیه که برسقف اندازند وصع مرغکی خرد تر از کنجشک وفی الحدیث ان اسرافیل لیتواضع
الله تعالی حتی یصیر کانه الوصع موضع جای نهادن برجای عع بفتحهما وکلک وضع وموضوع مصدران فیه وهو مثل المعقول و
موضع بفتح الضاد لغة فی موضع ویقال ضعه غیر هذا الوضعه بالفتح والکسر والضعة بعنی جرابن نهادضعه ایض کیاه شور وضیعه
انتقال درخت ویقال ابن خلفوا وضائعهم وشور کیاه والوضیعة ایض نحو وضائع کسری کان ینقل قوما من ارض فیسکنهم ارضا اخر
وهم الشحن المسالح وکیاه شور خوردن شتر وخورانیدن لازم متعد عع بفتحهما ناقه واضعة وموضوعه ایض نعت منه وهولاء
اصحاب الوضیعه ای اصحاب حمض مقیمین فیه وضیع خرمای ترکه در خنورها نهند خشک ناشده وامانت ومردم فرومایه و
یقال فی حسبه ضعة فرومایکی است در بنا روی مواضعه کروی ببیتن با هم وماندن خرید وفروخت با هم وبرچیزی موافقت
کردن وقرار دادن وضع نهادن زن معجر را از سر امراة واضع لا خمار علیها وبچه اوردن وفرود افکندن از درجه صلته بمن عع
بفتحهما وضع بالضم در اخر طهر حمل کرفتن زن تضع بالتاء کلک بسکون الضاد وضمها یقال حملته امه وضعا وتضعا امراة
واضع نعت منه موضوع تیز رفتن شتر یعبر حسن الموضوع شتر نیکوی تیز رفتار ایضاع تیز راندن وزیان زده شدن مردم
در تجارت یقال وضع فلان فی تجارته واوضع یستعمل مجهولا ای خسر فهو موضوع فیها ضعة بالفتح والکسر فرومایه شدن عع بضمتهما
وضیع نعت تواضع فروتنی ونرم کردنی نمودن اتضاع پست کردن سر شتر را تا پای بر کردن وی نهند وبر نشینند توضیع بر دوختن
جبه بعد از پخته نهادن رجل موضع ای مطرح لیس بمستحکم الخلق خطیب وعوع وهو نعت حسن وعوعه اواز کرک ومنه
وعواع وهو نعت قبیح وعواع ایض خروش وجماعة مردم وفیعة بالفاء سله جامه وخرما وقع بالتسکین جای بلند و
بجنک در انداختن کسی را صلته بالباء یقال وقعت بالقوم فی القتال وسخن در انداختن از هر جنس صلته بعن ومن یقال وقعت
من کذا وعن کذا وتیز کردن مردم را بسخن وکارد وشمشیر را بفسان ووقوع افتادن عع بفتحهما ویقال وقع ربیع بالارض و
لا یقال سقط وفرود امدن مرغ از هوا وهذا احسن الوقعه بالکسر وقعه بالفتح اسیب کارزار وواقعه مثله والواقعة القیمة موقع جا
افتادن یقال وقع لشیء موقعه موقعة الطائر بفتح القاف جای فرود امدن مرغ میقعة البازی کرسی باز وچوب کازر که جامه برو
کوبد وفسان دراز وسوهان وخایسک وقع بالتحریک سنکها وتعریکی وسوده شدن پای از سنکها واز زمین درشت وتنک
شدن سم ستور عع ک آ ف ۲ وقع نعت منه وابر تنک وقیع سم تنک شده از سنک حافر موقوع مثله وکارد وشمشیر تیز کرده بسنک
وسوهان وقیعه مغاکچه بر سنک که در وی اب ایستد وکشش وفتنه قائع ج وغیبت کردن یقال وقع فیه رجل وقاع وقاعه نعت
منه وقاع کفطام داغ کردکه بر دو کرانه ران ستور باشد واقع کوفیان فعل متعدی را کویند نسر واقع ستاره ایقاع بجنک در انداختن
کسی را وانداختن کسی در انچه او را بد آید یقال اوقعه بالشر مواقعه وقاع کنایه عن الجماع وبا یکدیگر بجنک در افتادن توقع استیقاع
چشم داشتن بوقوع چیزی توقیع نشان ونشان کردن بر مکتوب ودو اوردن صیقل بر تیز کردن شمشیر بمیقعه وپشت ریش کردن

سخن را **نغنغ** نغناع پودینه نغنع بالضم دراز شدن نغاعه بالضم مثل لغاعة وهی بقلة ناعمة **نفع** سود وسود کردن
ع بفتحهما وهو ضد الضر صلته باللام منفعة سودمندی انتفاع سود یافتن **نقع** کرنقاع ج وتنگ جای کوه که آمدنگاه آب واجه درجا
کرده آمده باشد از آب فی الحدیث انه نهی ان یمنع نقع البئر و زمین که خاک خوش و پاک دارد و دود و روی آب ایستد نقاع انقع ج وفی
المثل انه لشراب بانقع ای انه معاود للامور باتیها حتی یبلغ الی اقصی مراده انقوعه بالضم جاهایست که نقوع بالفتح آبچه در آب تر نهند
چون مویز وجز آن منقع بالکسر خنور تر نهادن منقعه مثله وهی ایضا برمة صغیرة یطرح فیها اللبن ویطعمه الصبی منقع بالفتح موضعی
که در وی آب گرد آید مناقع ج نقوع گرد آمدن آب در جایی و بلند شدن آواز و فزاید یقال نقع الصوت واستنقع ای ارتفع و مهمانی
از سفر رسیدن و گوسپند و شتر کشتن بجهت آن مهمان یقال نقعت النقیعة وانقعت وانتقعت ای نحرت و کل جزور جزرتها ل
للضیافة فهی نقیعة وفی کلامهم اذا لقی الرجل منهم قوما یقول هلموا ینقع لکم ای یجزر لکم کانه یدعوهم الی دعوته و سیراب شدن
استنقاع کلک یقال نقعت الماء ای رویت و بازداشتن خبر را یقال ما نقعت بخبر فلان ای ما نقوعا له ای ما عجبت بکلامه ولم اصدقه
قال الاصمعی نقعت بالخبر والشراب اذا اشتفیت منه نقع تشنگی نشانیدن وفی المثل الرشف انقع للعطش وابقع ویقال سم ناقع ای
بالغ وسم منقع ای مربی ودم ناقع ای طری نقیع چاه بسیار آب وهو مذکر والجمع انقعة و آب میوه که تر نهاده باشد و آب ایستاده
و بانگ و فزاید و شیر خالص سرد کنند و بخورند وهو المنقع ایضا نقیعه مهمانی مسافر و شتر بجهت آن کشند ویقال الناس نقائع
الموت ای یجزرهم کما یجزر الجزار النقیعة انقاع سیراب کردانیدن و تر نهادن میوه و دارو وجز آن یقال دواء منقع قال ابو عبید
نقعت له شرا وهو استعارة و ایستادن آب بجایی استنقاع مثله و در پی آواز رفتن انتقاع کشتن شتر و گوسپند غنیمت پیش
از قسمت و کشتن گونه روی وهو لغة فی استفاع استنقاع بغدیر فرود آمدن و اغتسال کردن کانک ثبت فیه لتتبرد والموضع
مستنقع و تر نهادن یستعمل مجهولا یقال استنقع الشیء فی الماء و گرد آمدن آب و ایستادن آن بجایی **نکع** شتابانیدن از کار که
ع بفتحهما اصلته بعن هکعة نکعة مرد احمق نکعة الطرثوث سر او نکع بالتحریک پوست رنگی بینی انکع نعت منه **نوع** گونه وهو
اخص من الجنس تنوع گونا گون شدن نوع بالضم تشنگی نائع تشنه یقال الجائع النائع وهم جیاع نیاع ویقال رماه الله بالجوع والنوع
استناعه پیش شدن در رفتن **هنوع** بتم فی کردن ع بفتحهما بمعنی الهنوع **فصل الواو** **وباعة** بالتشدید گون یقال
کذبت وباعنات وبناعنک بالنون ایضا وبالعین المعجمة ایضا ای ردم وضرط **وجع** رنجوری و درد منک اوجاع ووجاع ج رنجور و
دردمند شدن ع کان ۲ وجع یوجع وییجع ویاجع ایضا بالیاء والمرء هو وجع وهم وجعون ووجعی ووجاعی ونسوة وجاعی ایضا
ووجعات وبنو اسد یقولون ییجع بکسر الیاء ولا یقولون یعلم استثقالا للکسرة علی الیاء فلما اجتمعت الیاءان قویتا واحتملتا
ما لم یحتمله المفردة وفلان یوجع راسه بنصب السین ویوجعه راسه برفعها وانا اوجع راسی ویوجعنی راسی ایجاع دردمند کردن ضرب وجیع
ای موجع مثل الیم بمعنی مولم توجع دردمندی نمودن و مرثیه گفتن مرده را وجعاء کون نجعر بالکسر نیز جو **تودیع** بدرود کردن
ع بفتحهما وداع بالفتح بدرود تودیع الفحل ذخیره داشتن گشن از جهت کشتی ومنه قوله تعالی ما ودعک ربک وما قلی وانواع ترکت تودیع الثوب
در جامه دان نهادن جامه را ودع بالتحریک و بالسکون شبه سپید که از امور چه خوانند ودعات ج ودعه تن اسنانی والهاء عوض عن الواو
فیه ع بضمهما ودیع وادع نعت منه یقال نال فلان المکارم وادعا من غیر کلفة رجل متدع ای صاحب دعة وراحة موادعه مصالحه کردن
توادع تصالح ویقال علیک بالمودوع ای السکینة والوقار ولا یقال منه ودعه کما لا یقال من المعسور والمیسور عسره ویسره دع بمان
وهو امر بمعنی الترک یقال ذا ودعه که یقال ذره وذرهم قال المؤلف سمعت ممن لم یتصاب نام ونصیب عام من العربیة ان کلمتی دع وذر
امران فی معنی الترک الا ان دع للمخاطب بترک الشیء قبل العلم به وذر امر بترکه بعد ما علمه وروی ان بعض الائمة سال الامام فخر الدین الرازی
عن قول الله تعالی اتدعون بعلا وتذرون احسن الخالقین لم لم یقل وتدعون احسن الخالقین وهذا اقرب الی الفصاحة للمجانسة بینهما
فقال لانهم اتخذوا الاصنام آلهة وترکوا الله بعد ما علموا ان الله ربهم ورب آبائهم الاولین استکبارا واستکبارا فلذلک قیل لهم
وتذرون ولم یقل وتدعون والله اعلم وقال الجوهری ولا یقال ودعه ولا منه وادع وانما یقال ترکه وهو نادر لا وزن اجاء فی ضرورة
الشعر ودعه فهو مودوع علی اصله ودیعه زنهار ودائع ج ایداع ودیعت نهادن بکسی و پذیرفتن از کسی ودیعت را وهو من الاضداد
استیداع نگاه داشتن خواستن ودیعت را میدع مبدعه جامه کهنه موادع ج اودع نامی از نامهای کلاکوش ودعان نام جایی
ورع بالتحریک ترسنده قال ابن السکیت واصحابنا یذهبون بالورع الی الجبان ولیس کذلک انما الورع الصغیر الضعیف الذی لا غناء
عنده یقال انما مال فلان اوراع ای صغار وورع بالضم وزرع وراع ضعیف و بی فائده شدن ع بضمهما ورع رعه بکسر الراء و پرهیزکاری

ع

وچوب بريده را ماندن با پوست تا اب وخشك شود تمطيع العود ماندن چوب تر با پوست تا خشك شود **معمعة**
مطع معمع اواز بستان كه بسوزد واواز دليران در معركه معمعان سختي گرما يقال يوم معمعان اي شديد الحر معمعه ايضا در كرما شدن معمع
زن ساخته بود نكار با مال معمعي مردم كه هر كه غالب باشد يار او شود معّ با وهي كلمة تدل على المصاحبة وهو اسم لانه قد يسكن د
مقع بنوين تقول جاءا وامعا **مقع** دشنام دادن بفحش بيه تمل مجهولا يقال امقع فلان بسوءة اي رمي بها وسخت خوردن شراب يا برا
ملع استنقاع كونه روي كشتن از ترس واندوه يقال امتقع لونه مجهولا وكلنا نتقع وابتقع بالنون والباء وبالميم اجود **ملع** رفتا
منع تيز سبك عع بفتحهما امتلاع كلف مليع ملاع بيابان بي بنات ومن امثالهم قولهم اودت به عقاب ملاع ويقال ذلك في الواحد
الجمع وهو شبيه بقولهم طارت به العنقاء وحلقت به عنقاء مغرب وكان المليع رهو التمرمع ايضا **منع** بازداشتن وهو خلاف الاعطاء
عع بفتحهما مانع منوع مناع نعت منه وبازداشتن كسي را از كاري وچيزي امتناع باز ايستادن ممانعه بازداشتن از يكديكر مناعة
عزيز شدن واستوار شدن جاي عع بضمهما رجل منيع ومكان منيع وستة منيعة وهو في عزة منيع وفي عزة ومنعة بالتحريك وهو
ميع جمع مانع ايضا مثل كافر وكفرة اي هو في عز ومن يمنعه من عشيرته وشبعه تمنع اي تحصن **ميع** روان وتنك شدن چيزي چون
روغن ومسكه وجزان وشادماني واول رفتار اسب واول جواني واول روز وصمغ وان شلم است از درختي در روم وا وسائله ويا بسه
باشد **فصل النون نبوع** بيرون امدن اب از چشمه وجزان عع بفتحهما وض آكم ينبوع چشمه ومنه قوله تعالى حتى تفجر لنا من
نبع الارض ينبوعا ينابيع ج نوابع البعير المواضع التي يسيل منها عرقه نبع درختي است كه از وي كمان سازند واز شاخهاي وي تير
سازند شعر چوبي از وي ينابيع موضعي ينبع شهري نباعة دبر يقال كذبت نباعتك اذا ردم اي ضرط وبالغين المعجمة ايضا **نجوع**
نجع كواريدن طعام عع بفتحهما وبطلب نيكوئي واب وعلف شدن ودرخوردن رنك واثر كردن سخن وپند ودارو مانجوع بالفتح
اي نبير نجوع الصبي اللبن ونجوع الدابة المديد ومديد اردجو باشد كه از اب ونخ تنك كنند بمثال دوغ وستور را خورانند تا
قربه شود نجع مديد دادن ستور را نجعه بالضم اب وعلف نكاه كردن انتجاع بطلب اب وعلف منفعت ونيكوئي شدن منتجع
موضع جستن اب وهؤلاء قوم ناجعة ومنتجعون نخيع خون كه بسيا هي زند قال الاصمعي هو دم الجوف خاصة **نخاعة** بالضم
نخع اب بيني نخع اب بيني انداختن تنخع مثله ونخاع رسانيدن كارد را در ذبيحه يقال ذبحه فنخعه وفي دابة منخوعة وخالص كردن دوستي
ونصيحت را باكسي عع بفتحهما منخع وهو مفصل الفهقة بين العنق والراس من باطن نخاع بالضم والفتح مغز مهره پشت كه از احرام مغز
نزع كويند نخع قبيلة از يمن انتخاع دور شدن از زمين خود **نزع** كشيدن چيزي از جاي خود وبركندن ومانند شدن بپدر يقال
نزع الى ابيه في الشبه اي ذهب وفي المثل العرق نزاع وكشيدن كمان يقال نزع في القوس اي مدها وفلان في النزع اي في قلع الحياة
نزاع ارزومند شدن يقال نزع الى اهله وبعير نازع وناقة نازع انكه ارزومند چراكاه وجاي خود باشد وغنم نزع حرامي تطلب
الفحل نزيع غريب نزائع الخيل اسبان كه از قومي ديكر كشيده باشد وكذا نزائع البعير نزاع ايضا زنان كه به بيكانكان داده باشد
نزوع برداشتن از كار عع ف آكم وفي المثل صار الامر الى النزعة اذا قام باصلاحه اهل الاناة والجمع نازع بئر نزوع بالفتح ونزيع
چاه كه قعر او نزديك باشد نزع موي دفنكي هر دو جانب پيشاني انزع نعت منه زعراء نعت المونث منه ولا يقال نزعاء نزعة بكوي
پيشاني وا او مجريه خوانند وهما نزعتان منازعه باهم كشتي كردن بخصومت وآرزومند شدن ويقال بينهم نزاعة بالفتح اي خصومة
في حق تنازع خصومت كردن دو كروه باهم انزاع صاحب شتران نزائع شدن ودابته متنزعا الى كذا اي متسرعا اليه نازعا انتزاع بر
كندن وبركنده شدن متعدي لازم يقال انتزعت الشيء فانتزع اي اقتلعته فاقتلع تمام منتزع بر بركنده شده للمبالغة منزع بكسر الميم
تير منزعه باز كشت وپايان كار وتدبير ويقال المتعلمون ابنا اضعف منزعة وبكسر الميم ايضا وفلان قريب المنزعة اي قريب الهمة
نسع ويقال لم يبق في القوس منزع كار بنهايت رسيد وشراب طيب المنزع اي طيب مقطع الشرب **نسعه** بالكسر نوار وتنك
نشع ستور ونسع بفتح تاني وسكونه انساع ج نسوع كوشتهاي بن دندان دوشدن عع بفتحهما نسع مسع باد شمال **نشوع** بالفتح
نصع وبالغين المعجمة ايضا داروي در بيني ريختن ودر دهان افكندن وبالضم مصدر رفير عع بفتحهما وسخن تلقين كردن انشاع دارو در
بيني چكانيدن انتشاع دارو به بيني خويش واكردن خالص شدن ولون وسخت سپيد شدن عع بفتحهما وپيدا وروشن شدن
كار ناصع اي خالص يقال ابيض ناصع واصفر ناصع قال الاصمعي كل ثوب خالص البياض او الصفرة او الحمرة فهو ناصع نصع بالكسر
نوعي از جامهاي سپيد انصاع پيدا كردن انچه در دل باشد واهنك جنك كردن نطع بالفتح والكسر مع السكون والحركة اربع لغات
كستردني از اديم نطوع انطاع ج نطع بالكسر مع السكون والحركة كام وشكنهاي كام نطوع ج تنطع دور شدن در سخن ودر كام كفتن

کسی ع ع ک آف ۲ النقاع تمام آب حوض وخنور را خوردن لَطَع بالتحریک سپیدی درون لبها وآن بیشتر در سیاهان از مردم بود
و ریختن دندان مردم چنانکه بیخها ماند رجل اَلطَع وامرأة لطعاء نعت منه و لطعاء ایضًا زنی که فرج او کم گوشت باشد **لعاع** لعع
بالضم گیاهی نازک در اول رستن ومنه قیل الدنیا لعاعة العاع رو یانیدن زمین آن گیاه را تلعّی برچیدن لعاع واصلها تلعّع فکروا
ثلث عینات فابدلوا من الاخرة یاءً لعاعة علف سبک لَعلَع نام کوهی وسراب لَعلَعة درخشیدن سراب وشکستن استخوان تَلَعلُع
چشم سیاه شدن از گرسنگی وشکسته شدن استخوان لعیعة نان کاورس **تلفیع** سر پوشیدن صلته بالباء وباشکوفه کردن لفع
توشه دان را تلفّع جامه در سر کشیدن زن وجامه در خود پیچیدن وبرانه فره کردن درخت را و پیری فرو گرفتن مرد را لفاع بالکسر
چادر التفاع چادر در خود پیچیدن وسبز شدن زمین به نبات **لقع** بچشم کردن کسی را ع ع بفتحهما ویقال لقعه بعبرة و لقع
لقعه بعینه ای عانه قال ابو عبید ولم یسمع اللقع الّا فی اصابة العین وفی البعرة لقاعة بالضم والتشدید مرد حاضر جواب التقاع
برگشتن گونه روی وجز آن ویستعمل مجهولا **لکع** درهم برچسپیدن بر اندام ع ع ک آف ۲ رجل الکع مرد لئیم وخوار بنده نفس و لکع
امرأة لکاع مثل قطام تقول فی النداء یا لکع بالضم وللاثنین یا ذوی لکع لکاعة مصدر منه ع ع ک آف ۲ الکع لکعاء نعت منه ولا یصرف
لکع فی المعرفة لانه معدول من الکع ویقال للعبد الذکر لکع وللانثی لکعة وهذا ینصرف فی المعرفة لانه لیس ذلک المعدول الذی
یقال للمؤنث منه لکاع وانما هی مثل صُرَد ونُغَر لکع ایضًا حرکوه وکودک خرد وفی حدیث ابی هریرة اثمّ لکع یعنی الحسن او الحسین
لکیعه کنیزک فرو مایه بنو اللکیعة گروهی لکع گزیدن مار وکژدم وبر زدن بره پستان مادر را بوقت مکیدن ع ع بفتحهما **لمع** لمعان لمع
روشن شدن ودرخشیدن ع ع بفتحهما یقال لمع البرق اذا اضاء یقال السراب یلمع وبه شبه للرجل الکذاب التماع کلک لماعة دشت
وعقاب لمعة پاره گیاه تر و پاره از عضو که خشک ماند در وضو یا غسل المعی مرد زیرک تیز خاطر یلمعی کلک الماع لمعه برآوردن زمین
وپستان کردن ماده پا وماده حر و ماده شیر وسرهای پستان سیاه شدن آبستن را و ربودن صلته بالباء التماع مثله یقال
المعت بالشیء والتمعته ای اختلسته وگونه برگشتن یستعمل مجهولا مُلمع اسپ برش یعنی چپار و آن نقطها باشد مخالف رنگ او
لوعة سوزش عشق ع ع ف آض ۲ الیلاع سوختن دل از عشق ویقال اثان لاعة الفؤاد الی جحشها ای لائعة الفؤاد رجل هاع لاع **لیع**
مرد بد دل ترسنده لیع مصدر منه ع ع ف آک ۲ لطیعة نام مردی **فصل المیم متع** برآمدن روز و دراز شدن ماتع دراز **متع**
از هر چیزی ومنفعت گرفتن بچیزی صلته بالباء و جز بیدن بودن ع ع بفتحهما صران ماتع ای راجح وحبل ماتع ای جید الفتل ونبیذ
ماتع شدید الحمرة وکل جید فهو ماتع تمتیع دراز کردن و برخورداری دادن متاع اجزاین ومنفعت ومنه قوله تعالی ابتغاء حلیة
او متاع تمتع برخورداری یافتن استمتاع کلک متعه بالضم برخورداری ومنه متعة النکاح ومتعة الطلاق ومتعة الحج لانه انتفاع
امتاع برخورداری دادن ویافتن صلته بالباء متعدّ لازم وبی نیاز شدن از کسی صلته بعن **مجع** بالکسر احمق مجعة بالضم مجعة **مجع**
مثال همزه کلک مجاعة بی باکی کردن ع ع ک آف ۲ وامرأة مجعة قلیلة الحیاء تماجع بی باکی کردن با هم مجیع نوعی از طعام که بشیر
وخرما سازند **مذع** گفتن بعضی خبر را وبعضی را نهان داشتن ع ع بفتحهما وبول انداختن مذّاع انکه سر نتواند نگاه داشت و **مذع**
ودروغگوی **مریع** چراگاه فراخ آب وعلف امرع امراع ج مراعة مصدر منه ع ع بضمهما امراع علفناک شدن جای مُمرع نعت **مرع**
منه ودروغ بسیار بر سر کردن و بفراخی آب وعلف رسیدن وفی المثل امرعت فانزل یقال القوم ممرعون اذا کانت مواشیهم
فی خصب ارض امرعة ای خصبة مُرعة مثال همزه مرغی مانند تذرو **مزع** بشتاب رفتن آهو واسب ع ع بفتحهما تمزیع جدا **مزع**
کردن وبنیه غاز کردن تمزّع پاره پاره شدن از خشم وفی الحدیث انه غضب غضبًا شدیدًا حتی یخیل الیّ ان انفه یتمزّع قال
ابو عبید لیس یتمزّع بشیء ولکنی احسبه یترمّع وهو ان تراه کانه یرعد من الغضب ولم ینکر ابو عبید ان یکون یتمزّع بمعنی التقطع انما
استبعد المعنی مزعه بالضم پاره گوشت یقال ما علیه مزعة لحم وما فیه مزعة من الماء ای جرعة مزعه بالکسر پاره از پر وبنبه مثل المزقة
من الخرق **مسع** وَنَسع باد شمال **مشع** وزیدن وگرد کردن وگوسپند دوشیدن امتشاع تمام شیر پستان را دوشیدن **مسع**
ویقال امتشع من فلان ما مشع لک ای خذ منه ما وجدت وربودن چیزی را ذئب مشوع گرگ رباینده **مصع** جنبانیدن دنبور **مشع**
دم را وبشمشیر زدن ورجل مَصِع ای ضارب بالسیف وپاب سر جنبانیدن پستان ناقه را وبشتاب رفتن ع ع بفتحهما وانداختن مادر **مصع**
بچه را ودرخشیدن برق وجز آن شیء ماصع ای براق وباز کشتن شیر از پستان ناقه ناصعة نعت منه وکلشیء ولّی وذهب
فقد مَصَع وهو ماصع ای ذاهب ومصعت الابل اذا ذهبت البانها ومصع البرد ای ذهب ومَصَع فی الارض وامتصع ای ذهب
ماصعه مطالذ کردن امصاع صاحب شتران شیر بازگشته شدن مُصَعة مثال همزه مرغی ومیوه درخت عوسج مُصَع ج تمصیع درخت

بالكسر مع سكون الثانی و حرکته و بالفتح ایضا سری خنور ها سرتنك و غلاف خرما و با تنكان و ماننداًن قمع مصدر منه و
نعت الوطب ای وضعت فی راسه القمع اقتماع از سوراخ مشك اب خوردن مثل الاقتباع و یقال الحمار یتقمع ای یحرك راسه
قنع
قنوع بالضم خواستن و خواهندی و نیاز نمودن در سؤال ع بفتحتها قانع قنیع نعت منه و یقال قنوع پسند و رضا نمودن
و قانع بمعنی الراضی و هذا المعنی اشهر منه و هو من الاضداد و فی المثل خیر الغنی القنوع و شر الفقر الخضوع و میل کردن ستور
سوی چراگاه ع ک آف ۲ و سوی خوابگاه ع بفتحتها قناعة بالفتح خرسندی و پسنده کاری بدانچه قسمت باشد ع ک
آف ۲ قنع قنوع نعت منه مقنع مقنعه بالکسر بر سر افکندنی زنان قناع برده و پوشش که بر بالای مقنعه باشد و طبق
از برگ خرما قنع بالکسر کذلک مقنع بالفتح گواه عدل یقال فلان شاهد مقنع و رجل قنعان و امرأة قنعان بالضم یستوی فیه
المؤنث و المذکر و التثنیه و الجمع ای مقنع رضی قنعان بالکسر همواری میان دو پشته فم مقنع انکه دندانهاش درون رویه
رسته باشد رجل مقنع خود بر سر نهاده تقنیع مقنعه بر نکندن زن اقنع لازم منه و تا زیانه بر سر زدن و دروا کردن خروس
پرهای گردن را بوقت فشاندن و جنك اقناع سر در دو اکردن و منه قوله تعالی مهطعین مقنعی رؤسهم و دست برداشتن در دعا
و کردن دراز کردن شتر بحوض تا اب خورد و کژ کردن اب جام را تا انچه در و لبست بر ...د و سوی اب روداشتن تا پرشود و جمع
قوع
گردانیدن ستور را سوی چراگاه و خوشنود گردانیدن قوع قباع بر جستن گشن بر ماده ع ن آض ۲ اقتاع الفحل اذا
قاع زمین هموار اقوع اقواع قیعان ج قیعه ایضا واحد مثل القاع و جمع عند البعض قاعة الدار ساحت سرای فصل الکاف
كنع
یقال ما بالدار کتیع ای احد کتع بالضم و فتح تانی بچه روباه و مرد لئیم کتعان بالکسر ج مثل صرد و صردان و کتع جمع کتعاء فی توکید
كنع
التانیث یقال اشتریت هذه الدار جمعاء کتعاء و هذه لك جمعاء کتعاء و رایت اخواتك جمع و کتع و رایتهم اجمعین اکتعین و لا یقدم
كوع
کتع علی جمع و لا یفرد لانه اتباع له حول کتیع سال تمام و کتع ای هرب ع بفتحتها کثوع شکم روان شدن ستور را و سر گرفتن شیر
و جرات ع بفتحتها تکثیع کذلک و کفك لز سر انداختن دیك کثعه بالضم کفك دیك شفته کاثعه با نغمه سطبر کرع بالتحریك اب
باران ایستاده کروع بدهان اب برداشتن و خوردن از جوی ع بفتحتها و کسر اول اکراع باب ایستاده رسیدن قوم و اب دادن
ستور را کارعات مکرعات خرماستان که بر اب باشد اکرع باریك پیش ساق کرع بالتحریك اسم منه و کرع مصدر منه و بدهان
اب برداشتن ع ک آف ۲ کراع بالضم پاچه گوسپند و گاو و جز ان و هو بمنزلة الوظیف فی الفرس و البعیر و هو مستدق الساق
یذکر و یؤنث اکرع و اکارع ج و فی المثل اعطی العبد کراعا فطلب ذراعا لان الذراع فی الید و هو افضل من الکراع فی الرجل و ...
كرسع
كسع
الکراع انف یتقدم من الحرة ممتد و قال الاصمعی و هو العنق من الحرة یمتد و الکراع ایضا اسم لجمع الخیل کرسوع استخوان
پیوند سر دست از سوی خنصر کسع سپیدی گرداگرد شتر اسب و ان مویهای او نکان بود که بر پیوند سر دست و پای
اسب و خر باشد بالای سم و راندن مردم را و سپوختن در پس بدست یا به پیش پای و باب سرد زدن پستان ناقه را تا شیر باز
گرداند یقال کسعت الناقه بغبرها ای ضربت خلفها بالماء البارد لیتراد اللبن فی ظهرها و ذلك اذا خفت علیها الجدب و رجل
مکتسع ای عزب و هو من زدت بقیته فی ظهره اکتساع دم بمیان پای در آوردن سك کسعه بالضم خران کره کسعوم خر بهیم زائده
کسع بضم اول و فتح ثانی حیی از یمن و منه قولهم ندامة الکسعی و هو رجل رمی بنعته حتی اتخذ منها قوسا فرمی الوحش عنها لیلا فاصاب
كتع
كعع
كلع
كمع
كنع
كوع
كيع
وظن انه اخطا فکسر القوس فلما اصبح رای ما اصمی من الصید فندم کشع القوم عن القتیل تفرقوا کعکعة باز داشتن تکعکع
باز ایستادن و بد دل شدن و الکعة الفرق اذا حبس عن وجهه رجل کعکع بضمتین جبان ضعیف کعوع مصدر منه ع ف آض ۲ ک ۲
و الکسر اجود فهو کع و کاع کلع کفتگیها در میان کف پای ع ک آف ۲ اناء کلع و سقاء کلع خنور و مشك کلچ بسته کلعه رمه از گو سپند
ذو الکلاع نام یکی از ملوك یمن کمیع هم خوابه کمع بالکسر کذلك مکامعه همخوابگی کردن دو مرد با هم و هی التی نهی عنها کنوع فراهم
و منقبض شدن و نزدیك امدن کار و میل عزیمت کردن ستاره و نرمی و فروتنی کردن ع بفتحتها اکناع مثله و ایضا پر فراهم آوردن
مرغ بوقت فرود امدن از هوا کنع بالتحریك در کشیده شدن انگشتان ع ک آف ۲ تکنیع بقبض آوردن کسی را تکنع لازم منه
اکتناع گرد امدن قوم کوع کاع استخوان ساق دست از سوی انگشت ابهام و یقال احمق من الذی یمتخط بکوعه اکوع کر ساق
کوعاء مؤنث منه کوع بر ساق دست رفتن سك در ریك از کری ع ف آض ۲ کیع ترسیدن از چیزی ع ف آ ک ۲ فصل
لذع
اللام لذع سوختن اتش کسی را و سوزش دادن کسی را بزبان ع بفتحتها یقال نعوذ بالله من لواذعه لذع سوختن
لسع
لطع
جراحت و ریش لوذعی مرد تیز خاطر ظریف لسع گزیدن مار و کژدم ع بفتحتها لطع لیسیدن و پیش پای زدن در پس

فهو رجل قُطَع وقُطَعة مثال همزة اى قاطع الرّحم ورَحِم قطعاء خويشى بريده وقوله ثم ليقطع اى ليختنق لان المختنق يمدّ السبب الى
السقف ثم يقطع نفسه من الارض حتى يختنق انقطاع بريده شدن وفلان منقطع القرين فى سخاء او غيره وفرو ماندن در راه از قافله
يقال قُطِع بفلان فهو مقطوع به وانقطع به فهو منقطع به اذا عجز عن سفره من نفقة ذهبت او اقامت عليه راحلته او اتاه امر لا يقدر
على ان يتحرّك وكستن رسن ومنقطع الوادى والرمل والطريق منتهاها مقطع جاى برش و سيرى شدن هر چيز مقاطع ج اقطوعة
نشان بريده كى وهجران كه دو دوست بيكديكر فرستند لبن قاطع شير بريده وترش اقطع مرد دست بريده قطعان بالضم ج مثل اسود
وسودان قَطَعة بالتحريك جاى برش از هر چيزى قطعة بالضم والسكون مثله وايضا پاره از زمين جدا كرده در بخش ويقال اصابت
الناس قُطَع وقُطعة اذا انقطع ماء بئرهم فى القيظ قُطع بالضم دم وتاسراز فرهى وجز ان قُطيعاء نوعى از خرما قِطع بالكسر تاريكى آخر شب
ومنه قوله تعالى فاسر باهلك بقطع من الليل وكليم خرد كه بر پشت شتر اندازند چون بر نشينند بروى و پيكان خرد و پهنا و كه در تير نشانند
اقطع اقطاع ج قطعة يكپاره از هر چيز قطيعة هجران ويقال الصّوم مقطعة للنكاح مقطع بالكسر الة بريدن مقطّعات بالتشديد
پارهاى جامه نيكو وپارهاى قصائد وشعر و جز ان ويقال للارنب مقطّعة الاسحار تقطيع پاره پاره كردن ودر كذشتن اسب دونده
از اسبان ديكر ويقال جاءت الخيول مقطوطعات اى سراعا بعضها فى اثر بعض وتقطيع الشعر وزنه باجزاء العروض والتقطيع ايضا
مغص فى البطن عن ابى نصر قطاع بالفتح والكسر انكور دو جز ما بريدن و جز ان قطيع رمه كوسپند و پاره كاوا قاطيع ج على غير قياس اقطاع
وقُطعان ايضا مثل اشراف وجربان ونار پاره فلان قطيع القيام انكه بر نتواند خواست از ضعف يا از فرهى قطاعة بالضم انجه از بريدن
افتد تقطع پاره پاره وبخش بخش شدن قوله تعالى لقد تقطع بينكم فيمن قرء بالرفع و پاره پاره و بخش بخش كردن قوله تعالى وتقطّعوا
امرهم بينهم اى تقسّموا الازم متعدا اقطاع بر بريدن دادن شاخهاى درخت را يقال اقطعته قضبانا من الكرم اى اذنت له فى قطعها
ويقال هذا الثوب يقطعك قميصا و بريده كردن خراج زمين وبريده شدن حجت وجواب كسى وساكت وملزم شدن او وهو
رجل مقطع بالكسر نعت منه مقطع بالفتح كشن بان مانده از كشنى وغريب از خانمان بريده شده وانكه ياران او را دهند واو را نى و
يقال اقطعت الشئ اذا انقطع عنك اقطع الغيث واقطعت الدجاجة اى اقفت يعنى از بيضه باز مانده مقاطعه بريده كردن بر چيزى
تقاطع بريدن دو كروه از هم اقتطاع پاره از چيزى جدا كردن واقتطع فلان طائفة من مال فلان اى انتهب قعقعة آواز سلاح
قعقع
وبحوان ورفتن در زمين وجنبانيدن وفى المثل ما يقعقع له بالشنان قعقاع بالكسر كات قعقاع بالفتح الاسم وراه از بهام بكوفتر
وراه دشوار ومنه قيل قرب قعقاع لانهم يجدون فى السير و خرماى خشك و بتلرزه وقعقاع بن شور نام معروفى بفضل چما قعقعا
بالضم سخت آواز مقعقع انكه قداح را مينكر داند در ميسر قعاقع آواز رعد بيابى ومواضع از بلاد تميس تقعقع جنبيدن ويقال تقعقعت
عمدهم اى ارتحلوا وفى المثل من يجتمع يتقعقع عمده كما يقال اذا تمّ امرٌ دنا نقصه قعيقعان نام كوهى بمكه وآهواز قُعقع بالضم مرغى است
پيسه دراز منقار قعاع بالضم ماء غليظ مر اقعاع فرود آمدن قوم بدان آب قفعة زنبيل خرد بى كوشه قفعاء درختى قفع
قفع
در كشيده شدن دست و پاى و جز ان عَع كآف ٢ اذن قفعاء كانما اصابتها نار رفا نروت ورجل قفعاء پاى انكشتان بر كشته
رجل اقفع نعت منه وقوم قفع الاصابع ورجل مقفع اليدين تلفع بالكسر كل خشكشده بر زمين كه بطرقد و بر كنده شود قلع
قلع
تو شردان شبان و بر كندن عَع بفتحها ونام معدنى كه از وى ارزيز خالص خيزد قلعى منسوب اليه وفى المثل شحمتى فى قلعى اى فى مزادتى
اقتلاع بركندن انقلاع وتقلّع لازم منه مقلوع امير معزول دائرة القالع دائرة تكون تحت اللبد ويكره اقلاع باز ايستادن قوله تعالى
ويا سماء اقلعى وباز ايستادن تب ويقال تركت فلانا فى قلع بالسكون والحركة من حماه فى اقلاع منها دو برادر از بنى نمير واسمهما
صلاة وشريح قلعة حصار مرج القلعة بالتحريك موضعى در باديه سيف قلعى منسوب اليه و پاره بزرك از ابر قلع ج وايضا سست پاى
شدن در كشتى عَع كآف ٢ رجل قلع القدم نعت منه وهذا منزل قلعة بالضم اى ليس بمستوطن ومجلس قلعة اذا كان صاحبه يحتاج
الى ان يقوم مرة بعد مرة وهم على قلعة اى على رحلة وفلان قلعة انكه بر زمين نتواند بودن و در كشتى زود افتد قلعة ايضا مال عاريت
وفى الحديث بئس المال القلعة مقلاع فلاخن قلاع سرهنك وفى الحديث لا يدخل الجنة قلاع ومنّاش قلاع بالضم والتخفيف كل
تراشه وخالة دروا شده كه زبر او سماروغ بر آمده باشد ونوعى از بيمارى ستور قلاعة پاره از وى وصخرة بزرك در صحرا افتاده وهر
كلوخ وسنك كه از ابدست يا بفلاخن اندازند قِلع بالكسر بادبان قلاع ج سفن مقلعات كشتيهاى با بادبان قمع بعمود
قمع
زدن وقهر كردن وخوار كردانيدن اقماع مثله مقمعة بالكسر عمود آهنين مقامع ج انقماع خوار شدن قمعة بالتحريك نام مرغى
وسر كوهان شتر قمع ج ومكس ريزه كه بر ستور نشيند قمع بالتحريك ايضا كنى كه در بن مره دمد ودميدن ان عع كآف ٢ قمع

الناس علی الصراط یوم القیمة فیتقادع بهم جنبتا الصراط تقادع الفراش فی النار و مردن قومی در پی یکدیگر **قلدع** فحش و پلید زبانی

قلدع
و بفحش و بدی دشنام دادن ع بفتحهما اقذاع کلث و فی الحدیث من قال فی الاسلام شعرا مقذعا فلسانه هدر قناذع سخنان زشت

قرع
قنذع دیوث و بی غیرت **قرع** کدو قرعه یکی و فال زدن بقرعه و در کوفتن و بعصا بر سر زدن و تمام خوردن آنچه در کاسه بود
چنانچه لب کاسه بر بیناپی زند ع بفتحهما یقال قرع بالاناء جبهته و فی المثل ان العصا قرعت لذی الحلم ای ان الحلیم اذا نبه انتبه
و اصله ان حکاما من حکام العرب عاش حتی اهتر فقال لابنته اذا انکرت من فهمی شیئا عند الحکم فاقرعی لی المجن بالعصا لارتدع قرع
قراع کشتی کردن فحل ع بفتحهما استقراع کشن بعاریت خواستن و کشن خواه شدن ماده کاو و اقراع بکشتی دادن کشن را و بهترین
مال بکسی دادن قرعه بالضم کزین مال و آنچه بفال زنند قرع بالتحریک آبلهای سفید که بر بچه شتر بر آید و بیموی شدن سر بعلتی ع ک آ
ف ت اقرع کل کر بعلتی شده باشد قرع بالضم قرعان ج و ذلک الموضع من الراس القرعة بالتحریک و قبول کردن مشورت را و باز ایستادن
از آنچه فرمایند قرع نعت منه و خالی شدن درگاه از مردم و خدم ع ک آ ف ت یقال نعوذ بالله من قرع الفناء و صفر الاناء و فی الحدیث
عن عمر قرع حجکم ای خلت ایام الحج من الناس و مراح قرع اذا لم یکن فیه ابل و قال ثعلب نعوذ بالله من قرع الفناء بالتسکین علی غیر
قیاس اقرعان دو برادر اقرع بن حابس و مرثد بن حابس جنة اقرع نوعی از مار شجاع اقرع مثله و یقال سقت الیک الفا اقرع من
الخیل و غیرها ای الفا تاما و هو نعت لکل الف کما ان هنیدة اسم لکل مائة مقرعة کوسه مقراع میتین مقروع ستور کزیده بجهه کشتی را
و مهتر و لقب مردی قراع صلب سخت اقارع ج القارعة قیامت و سختی روزکار قوارع الدهر سختیهای روزکار و یقال قرعتهم قوارع الدهر
ای اصابتهم و نعوذ بالله من قوارع فلان و لواذعه و قوارص لسانه قارعة الدار ساحت سرای قارعة الطریق بر سوی راه قوارع القرآن
آیتها که بوقت مهمات و بجهة حرز خوانده شود قریع شتر کوه ابله بر آمده قرعی ج مثل مریض و مرضی یقال استنت الفصال حتی القرعی
و کشن و مهتر یقال فلان قریع دهره و حریف یقال فلان قریعک ای مقارعک قریعة البیت بهترین جای در خانه و بهترین مال ناقة
قریعة آنکه کشن بروی بسیار جهد و حمل کم کیرد اقراع براستی باز کشتن و نرم شدن یقال اقرع لی فلان ای ذل و قرعه انداختن میان قوم
یقال اقرعت بینهم و عنان زدن ستور را تا بایستد یقال اقرعت الدابة باللجام ای کبحتها به و اقرعته ای کففته و اقرعه ای اعطاه خیر
ماله و فلان لا یقرع ای لا یقبل المشورة و النصیحة تقریع علاج کردن شتر بجه قریع را و درشتی کردن و سرزنش کردن مقارعه یکدیگر را
کوفتن دلیران و قرعه انداختن با هم یقال قارعته فقرعته ای اصابتک القرعة دونه اقتراع کزیدن و قرعه زدن تقارع کلث تقرع بر
کشتن از پهلو بپهلو یقال بات یتقرع ای ینقلب قریع بالتصغیر پدید بطنی از تمیم **اقرنباع** در ترنجیدن از سرما **قرنبع** زن کوتاه

فریع **قرنع** **قرصع** **قزع**
و آنکه پیراهن یا چادر با شکونه پوشد و فلان قرنعة مال بالکسر آنکه مال نیکو نگاه دارد و در دست او نیکو شود **قرصعه** بدم
شدن و نهفته شدن و منه قد اقرنصع الرجل و مقرمط بنشتن کتاب را و رفتار بد رفتن زن در راه **قزوع** سبک شدن و
بشتاب رفتن آهو و در کریختن ع بفتحهما و منه قوطم قوزع الدیک اذا غلب فهرب قزع بالتحریک پارهای ابر تنک قزعه یکی و
شتران خرد و جای جای سترده سر کودک و قد نهی عنه تقزیع ستردن سر و جای جای ناسترده ماندن و آماده کردن اسب را بدوانیدن
فرس مقزع نعت و تقزع الفرس ای تهیأ للرکض مقزع مرد تنک موی و سبک رفتار و یقال ما علیه قزاع یعنی بروی لته پاره
قنزعه بالضم موی کرد اکرد سر قنازع ج و فی الحدیث غطی عنا قنازعک یا ام ایمن **قشع** پوستهای خشک قشعه یکی علی غیر قیاس

قشع
لان قیاسه قشعه مثال بدرة و بدر الا انه هکذا یقال و فی حدیث ابی هریرة لو احدثتکم بما اعلم لرمیتمونی بالقشع یعنی بوست خالی
الوده زیند بر من قشع ایضا بیت من جلد فان کان من ادم فهو الطراف و دور کردن باد ابر را و پراکنده کردن ع بفتحهما اقشاع انقشاع
تقشع کشاده شدن ابر از هوا و دل از غم و قشعت القوم فاقشعوا و تقشعوا ای فرقتهم فتفرقوا و اقشعوا القوم عن الماء اقلعوا

قصع
قشعة بالکسر پاره ابر که بعد از کشادن ماند **قصع** کاسه بزرگ قصعة ج قصاع قصع فرو خوردن جرعه را بر ام دم و نشخوار را شتر
و نیکو و نرم خوابیدن شتر نشخوار را ع بفتحهما و فی الحدیث انه خطبهم علی راحلته و انها لتقصع بجرتها و بمیان دو ناخن شپش
کشتن و تشنکی نشاندن آب کسی را و حقیر و خوار داشتن کسی را و بر تارک سر زدن بکف دست و ریزه و خرد ماندن کودک که
نکوالد و منه یقال قصع الله شبابه فهو مقصوع لا یشب و لا یزداد قصاعه خرد و ریزه بر آمدن کودک که کلان نشود ع بفتحهما
قصیع نعت منه قاصعاء سوراخ کلاکوش و الجمع قواصع شبهوا فاعلاء بفاعلة و جعلوا الف التانیث بمنزلة الهاء قصعه مثال

قضع **قطع**
همزة مثل القاصعاء **قضع** پدرجی از یمن و سکاوی **قطع** بریدن ع بفتحهما قطوع کذشتن از جوی و بریده و سپری
شدن آب چاه و رفتن مرغان از سردسیر بکرمسیر یا بر عکس آن قطاع بالفتح کلث طیور قواطع نعت منه قطیعه بریدن خویشی

فرمانبرداری کردن وسازواری نمودن باکسی مطواع فرمانبردار و فلان حسن الطواعیة للنای حسن الطاعة وجآء فلان طائعا غیر
مکره خواهان وهم طوع اطاعه فرمانبرداری کردن وهیوه رسانیدن درخت یقال قد اطاع النخل الشجر اذا ادرک ثمره وامکن ان یجتنی
وعلف نالث شدن چراکاه انطباع فرمانبردار شدن طبع طائع بمعنی **فصل الظآء ظلع** خمیدن ستور وجزان در رفتار عغ
بفتحهما ظالع نعت منه وهمت زده ظلع بالتحریک متل آمدن جای و زمین بسیاری مردم صلته بالبآء عغ کآف ۲ ویقال ارق علی
ظلعک بومی و درفق کن باتن خود وارق علی ظالعک وقِ علی ظلعک من وقیت الزمر واربع علیه کذا فی مجمل اللغة **فصل الفآء فجیعه**
مصیبت درد ناک فجائع ج فجع دردمند کردن ومصیبت زده کردن عغ بفتحهما تفجیع کلک ویقال نزلت بفلان فاجعة تفجع دردمند
شدن صلته باللام **فدع** کژی پیوند دست وپای عغ ف آک ۲ افدع کف دست وپای درون روبه رفته فدعه انموضع کژی
ازدست وپای **فرع** ازهر چیزی برسوی وی ومهتر قوم وسوی نام وشاخ درخت وکمان کراز شاخ درخت سازند یقال قوس
فرع از شاخ ناکفانیده قوس فلق از شاخ کفانیده وبعصا برسر زدن وبالقاف ایضا وبرتر شدن از قوم خود ببزرکی یا بجمال وبار
کام زدن اسب را تا باز ایستد وباز داشتن میان دوکس وبرکوه شدن عغ بفتحهما فرعه جای بلند فراع ج جبل فارع کوه بلند وفارع
ایضا نام حصنی فارعه زبرکوه ونام زنی ویقال انزل بفارعة الوادی واحذر اسفله افراع از بالای کوه فرود آمدن یقال افرعت
فی الجبل انحدرت ولقیت فلانا فارعا ومفرعا ای احدنا مصعد والاخر منحدر وبکسی وبجائی فرود آمدن صلته بالبآء یقال افرعنا بفلان
ای نزلنا به ویقال بئسما افرعت به ای ابتدأت به وباب وعلف ناشتافتن پیش از قوم وجولان کردن نهرهای وخبرها داشتن فرع
کردن فرع تفریع فرود آمدن از کوه وبرآمدن برکوه وهو من الاضداد یقال فرعت فی الجبل ای انحدرت وفرعت الجبل ای صعدت
فروع الجوزاء کرمای سخت ویقال للنجم الفروع رجل مفرع الکتف مرد پهن کتف تلاع فوارع پشتهای بلند آب راه‌های وی فرع
بالتحریک اول نتیجه ناقه ومال ومنفعت آماده ونام جائی وبا موی تمام شدن عغ ک آف ۲ افرع فرعآء نعتان منه فرعه بالتحریک و
السکون سپش فرع فرع ج فرعیه نام زنی تفرع بسیار شدن شاخهای درخت وسیده قبیله را خواستن افراع دختری ستدن
فراعه رکوئی که قلم دروی پاک کنند **فرقع** درهم خمانیدن انگشتان وبانگ آوردن از وی تفرقع بانگ آمدن از انگشتان افرنقاع
بر اکندن ودور شدن از کسی صلته بعن یقال افرنقعوا مشمعلین ای تفرقوا مسرعین **فزع** بالتحریک ترس افزاع ج وترسیدن
عغ ک آف ۲ وپناه جستن بکسی یقال فزع منه وفزع الیه وفریاد رسیدن قال رسول الله صلی الله علیه واله للانصار انکم لتکثرون
عند الفزع وتقلون عند الطمع مفزع پناه جا یقال فلان مفزع للناس وهما مفزع وهم مفزع وهن مفزع لهم سواء فیه جمیعا مفزعه
آنچه از وی ترسیده شود افزاع ترسانیدن وفریاد رسیدن تفزیع ترسانیدن وبی بیم کردانیدن وهو من الاضداد صلته بعن ومنه
قوله تعالی حتی اذا فزع عن قلوبهم ای کشف عنها الفزع **فصع** فشاردن رطب تا از پوست بیرون افتد وفی الحدیث نهی عن فصع الرطب
وغلاف سر نره برکردانیدن کودک **فظع** برسوائی انجامیدن کار عغ بضمتهما امر فظیع ای شدید شنیع جاوز المقدار وانظاع
کلک امر مفظع ای فظیع وبرشتی رسانیدن ویستعمل مجهولا ایضا وفظیع یافتن کاری را استفظاع مثله **فقفع** راندن شبان
کوسپند را بر فع فع کفتن راع نعفاع نعفعی نعفعانی اذا کان خفیفا فی ذلک **فقع** سخت زرد شدن عغ بفتحهما وض ۲
اصفر فاقع نعت منه وقوله تعالی صفرآء فاقع لونها علی التقدیم والتاخیر ای لونها فاقع فاقعه سختی فواقع ج فقاع م فقاقیع غوزها
شراب فقع تیز دادن ونوعی از سماروغ وبالکسر مثله فقعه ج تفقیع از انگشتان بانگ بر آوردن بخمانیدن **فلع** شکافتن چیزی را
عغ بفتحهما تفلیع کلک انفلاع لازم منه تفلع ترقیدن پای فلع بالفتح والکسر کفتکی پای فلوع ج ویقال فی الفحش لعن الله فلعها **فنع**
بالتحریک فزون وبسیار شدن مال عغ ک آف ۲ مسلک ذو فنع خوشبوی تیز بوی **فوع** دمیدن بوی خوش وکذا بالغین **فصل
القاف قبع** سر در پوست کشیدن خارپشت وسر در کریبان کشیدن مردم عغ بفتحهما ودر زمین رفتن وناسر بر افتادن قابع
با نا سر وبینی فشاندن خوک قباع مثله یقال له قباع کقباع الخنزیر وامراة قبعة طلعة ای تقبع مرة وتطلع اخری قبعه ایضا مرغکی کم
نزدیک سوراخهای موش باشد بپوستر چون از چیزی ترسد در وی دود قبیعة بند شمشیر وکارد وسوراخ بینی خوک قبیعة مثله
قنبعه غلاف شکوفه قنبعه درغلاف غنچه شدن شکوفه درخت قباع بالضم پیمانه بزرک ولقب مردی اقتباع از مثل آب خوردن
بدهان انقباع پنهان شدن **قدع** عنان زدن اسب را وباز داشتن کسی را از کسی عغ بفتحهما انقداع باز ایستادن فرس قدوع
اسب که حاجت اید او را بعنان زدن تا باز ایستد وفحل لا یقدع ای لا یضرب انفه وهو کریم قدع بالتحریک ضعیف شدن چشم قدعت
لی الخشوف ای دمنت امراة قدعه وفرس قادع تقادع شتافتن در چیزی بریکدیکر وپیهم جستن ونیزه زدن با یکدیکر وفی الحدیث

ضكع — جمع ضفدعة مونث و بفتح الدال ایضا قال الخلیل لیس فی الکلام فِعلَل الا اربعة احرف دِرهم هِجرَع هِبلَع قِلعم ضوكعة مرد بسیار گوشت
ضلع — گران سنگ رکود ضلع بکسر الضاد و فتح اللام استخوان پهلو و قد یسکن لانه ضلوع اضلاع جمع ضلع ایضا کوهی خرد تنها کانه ضلع
میل کردن و جور کردن ع م بفتحها ضالع ای مائل جائر و یقال ضلعت مع فلان ای ملت و هواك معه و فی المثل لا تنقش الشوكة بالشوكة
فان ضلعها معها ای میلها ضلع بالتحریك کژ شدن در خلقت ع ك ا ف ۲ و فی المثل لا تنقش الشوكة بالشوكة ضلع نعت منه و توانائی
و بار گران برداشتن ضلاعة باز و رو سخت اضلاع شدن ع م بضمها ضلیع نعت منه فرس ضلیع تمام خلقت سطبر سر ین بسیار عصب بزرگ
میان تضلع شکم پر و سیراب شدن اضلاع میان دادن و گران بار شدن جمل مضلع بار گران و یقال فلان مضطلع بهذا الامر ای قوی
علیه و لا تقل مطلع بالادغام فانه من الاطلاع و قالوا ایضا هو مضطلع بهذا الامر و مطلع له ای قوی به و مالك له و تضلیع الثوب جعل
ضوع — و شیه علی هیئة الاضلاع ضوع جنبانیدن و دمیدن بوی مشك و بی آرام کردن و ترسانیدن ع ف آ ض ۲ انضیاع بانگ و
فریاد کردن جوزه مرغ ضوع بالضم و فتح الواو نوعی از جغد و از اچو کل خوانند که همه شب بانگ کند اضواع ضیعان جمع ضواع بالضم
بانگ جوکل تضوع تضبع جنبیدن نافه و دمیدن بوی ان ضیعه ضیاع بالفتح هلاك شدن ع ف آ ك ۲ و منه قولهم فلان بدار مضیعة
مثال معیشة ضیعة ایضا آب و زمین ضیاع ضیع بالکسر جمع ضییعة تصغیر ضیعة و لا تقل ضویعة تضبیع اضاعة بی تیمار گذاشتن و فی
المثل الصیف ضیعت اللبن یضرب فی امراة کانت تحت رجل موسر و کرهته لکبره فطلقها فتزوجها رجل مملق فبعثت الی زوجها
الاول تستمیحه فقال لها الصیف ضیعت اللبن و الصیف منصوب علی الظرف و رجل مضیاع ای مضیع اضاعة بسیار ضعیف شدن
مضیع نعت منه و یقال فلان یاکل فی معی ضائع ای جائع و قیل لابنة الخس ما احد شیء قالت ناب جائع یلقی فی معی ضائع تضیع المسك
طبع — لغة فی تضوع **فصل الطاء** طبع سرشت که مردم بران آفریده شده است و هو فی الاصل مصدر طبیعة طباع کك و مهر کردن
سیم را و مهر نهادن بر نامه صلة بعلی و ساختن شمشیر و سبو از گل ع م بفتحها یقال طبعت من الطین جرة طابع بفتح البآء انگشترین و
طلع — بکسر البآء لغة فیه طباع مهر زن و سازنده طبع بالکسر نام جوی طبع بالتحریك زنگ و زنگ گرفتن شمشیر و جز آن و ریمناك شدن
مرد و کاهل شدن ع ك آ ف ۲ تطبیع پر کردن مشك تطبع پر شدن ناقة مطبعة گران بار طلوع بر آمدن آفتاب و جز آن ع ف آ
ض ۲ مطلع بفتح اللام و کسرها جای بر آمدن و بر آمدن نیز طلع بالتحریك بر آمدن بر کوه ع ع ك آ ف ۲ اطلاع واقف شدن صلة بعلی
و یقال اطلع علیهم ای جائهم و طلع عنه ای غاب و بر آمدن مطالع چیزی بکسی نوشتن تا واقف کردد و یقال طالعه بکتبه و طالعت
الشیء ای اطلعت علیه تطلع بیوسیدن چیزی نگریستن یقال تطلعت الی ورود کتابك ای انتظرت اطلاع و وقوف دادن کسی را بر سر
صلة بعلی و بر آوردن چیزی را و شکوفه بر آوردن درخت و از بالای نشانه گذرانیدن تیر را و قی کردن طلعاء ضاد فی طلعة بسکون
ثانی دیدار طلع شکوفه نخستین بر درخت خرما طلعة یکی نخلة مطلعة انکه دراز تر و بلند تر باشد از دیگرها استطلاع بر رسیدن
طلع بالکسر اسم فی الاصطلاح یقال اطلع طلع العدو ای سره و یقال کن بطلع الوادی بالفتح و الکسر مطلع جای اطلاع یافتن بر چیزی
و هو من اشراف الی انحدار فی الحدیث من هول المطلع شبهه ما اشرف علیه من امر الآخرة بذلك طلیعة الجیش طلایه لشکر و هو من یبعث
لیطلع طلع العدو و طلاع الشیء بالکسر پری چیزی طلاع الارض ذهبا پری زمین از زر امراة طلعة خباة مثال همزه زن بسیار خویشتن
طمع — نماینده و پنهان شونده طوبلع نام آبی در بنی تمیم طمع طماعة طماعیة امید و امید داشتن ع ك آ ف ۲ طمع طامع نعت منه اطماع
امید وار کردن یقال فی التعجب طمع الرجل فلان بضم المیم بسیار طمع شد و حرجت المراة فلانه بسیار بیرون اینده شد و قضو القاضی
فلان و کل التعجب فی کل شیء الا ما قالوا فی نعم و بئس و ایة تروی عنهم غیر لازمة لقیاس التعجب لان صور التعجب ثلث یقال ما احسن زیدا
طوع — و اسمع به کبرت کلمة و قد شذ عنها نعم و بئس طمع ایضا رزق لشکر یقال امر لهم الامیر باطماعهم ای بارزاقهم و امراة مطماع زنی که بطمع آرد
مرد را و دست ندهد طوع طاعة فرمانبرداری کردن ع ف آ ض ۲ صلة باللام و فراخ علف شدن چراگاه و هو طوع یدیك
ای منقاد لك فرس طوع العنان ای سلس استطاعة توانستن قوله تع فما اسطاعوا ان یظهروه بحذف التآء استثقالا لها مع الطاء
یکرهون ادغام التاء فیها فیحرك السین و هی لا تحرك ابدا و قرء حمزه فما اسطاعوا بالادغام فجمع بین الساکنین و بعض العرب یحذف
الطاء استثقالا فیقول استاع یستیع و بعض العرب یقول اسطاع یسطیع بقطع الالف و هو یرید ان یقول اطاع یطیع یجعل السین
عوضا من ذهاب حرکة عین الفعل تطاوع رام کردن نمودن تطوع نه انائی نمودن از خود و آنچه فریضه باشد آوردن مطوعة آنها
که بطوع جهاد کنند بی آنکه بر ایشان واجب باشد و منه قوله تع الذین یلمزون المطوعین و اصله المتطوعین فادغم التآء فی الطاء تطویع
آسان کردن کاری را بر کسی و توانا کردن کسی را بر کاری و قوله تع فطوعت له نفسه قتل اخیه مثل طوقت له ای رخصت و سهلت مطاو

فرمان

الحرتغ وضع باب التعجب صقاع بالكسر خرقه كه زبر معجر افكنند تا ريم نگيرد و روی بند وايضا بينی ناقه را بدان بندند وقد مر في درج من باب
الجيم اصقع مرغ واسب وجز آن كه ميان سر او سپيد باشد عقاب صقعاء نعت منه صقعه بالضم سپيدی ميان سر از جانور صوقعه
جای سپيدی از سر صقع زدن بر صوقعه عَعَ بفتحهما وبانگ كردن خروس و بالسين ايضا وپشك افتادن بر زمين صقيع پشك كه شبها
بر زمين افتد بر زمين اره مصقوعه زمين پشك زده خطيب مصقع بالكسر بليغ فصيح وصقعته الصاقعه لغة في صعقته الصاعقه
صلع بالتحريك موی ريختگی پيش سر رجل اصلع نعت منه عَعَ كاف م صلعه بالتحريك وبضم اول وسكون ثانی جای صلع از سر
عرفطه صلعاء طاق كه سرهای شاخ وی بخته باشد صلعاء اينم سخن ورپك بی درخت وعلفا صليع مار باريك كردن صلاعه بالضم
مثل دا هيه پهن صلع سلاع ج صلع ايضا جائی كه بر وی نبات نرويد صلفعه بالفاء والقاف ايضا بنيت كردن وكردن
زدن ومفلس شدن وكذلك بالسين والقاف صلمعه از بن بر كندن وسترون سر را ومفلس شدن اصمع خرد كوش صمعاء نعت
منه وفی الحديث عن ابن عباس كان لا يری باسا ان يضحی بالصمعاء يقال هو اصمع القلب هشيار دل تيز خاطر اصمعان خاطر تيز ودای
بر كار صمعاء ايضا گياه كو البده پيش از شكفتن غنچه او ويقال خرج النبهم متصمعا تيری كه خون آلوده برهكاوی و بر چفسيده بير ون
آيد از خسته كلاب صمع الكعوب ای صغار الكعوب از انا بثريده مصمعه اذا دققت وحددت راسها وصومعة النصاری م وهي فوعله
من هذا لانها دقيقة الراس صنع بالضم نيكوئی كردن بكسی صلته بالی و بد كردن صلته بالباء عَعَ بفتحهما يقال صنع اليه معروفا وصنع
به صنيعا قبيحا ای فعل صناعة بالكسر پيشه صنعه كار وپيشه كردن صنعة الفرس حسن القيام عليه فرس صنيع اسب نيكو يافته
سيف صنيع زدوده امراة صناع اليدين ونسوة صنع ورجل صنع اليدين وصنيع اليدين وصنع اليدين بالكسر چرب دست در پيشه
خود صانع پيشه ور صناع ج صنيعه نيكوئی وهمچنين اصطناع نيكوئی كردن صلته بعند وبنفسه يقال اصطنعت عند فلان صنيعه
واصطنعت فلانا لنفسي وهو صنيعتي اذا اصطنعته وخرجته وقولهم ما صنعت وأباك تقديره مع ابيك لان الواو بمعنى مع للاشتراك
والمصاحبة فاقيمت مقامه وانما نصب لقبح العطف على المضمر المرفوع من غير توكيد فان وكدته رفعت وقلت ما صنعت انت وابوك
تصنع روش نيكو نهادن از خود وخويشتن آراستن زن مصانعه رشوت دادن وفي المثل صانع بالمال لم يحتشم من طلب الحاجة
مصنعه بضم النون وفتحها جای گرد آمدن آب باران مصانع حصنهای استوار صنعاء قصبه يمن والنسبة اليها صنعانی بالنون على غير
قياس صوع پراكنده كردن عَعَ ف آض م انصياع لازم منه وسپاهی بر گشتن وبشتاب گذشتن يقال انصاع القوم سراعا ای
مردانصوع پراكنده شدن وخشك شدن گياه تصيع مثله صاع زمين پست وپيمانه اصوع ج بالهمزه وبالواو وايضا صوع بالضم پيمانه
وجامی بزرگ كه در وی شراب خورند **فصل الضاد** ضبع بازو اضباع ج ودست دراز كردن برای زدن وراه دو قسم كردن كسی را
وبازيدن ستور بازو وباز او در رفتن عَعَ بفتحهما والناقه ضابع تضبيع مثله يقال كانه في ضبع فلان بالضم ای في كنفه وناحيته ضبع
بضم ثانی كفتار وسال قحط ضبعان بالكسر كفتار نر ضباعين ج مثل سرحان وسراحين ضبعانه ماده ضبعانات ج وضباع ج للذكر و
الانثی اضطباع ردا از زير بغل راست بر كتف چپ انداختن ضبع ضبعه بالتحريك سخت آرزومند شدن ناقه بفحل عَعَ ك آف م اضباع
كذلك ضبيعه بدرجبی از بكر بن وائل ضباعه نام زنی ضجع بر پهلو خفتن ضجوع كذلك عَعَ بفتحهما اضطجاع مثله ضاجع نعت منه وفي
افتعل منه لغتان قلبت التاء طاء كاضطجع والادغام كاضجع فيظهرون الاصلي ولا يقولون اطجع لانهم لا يدغمون الضاد في الطاء
وقال المازني وبعضهم يكره الجمع بين حرفين مطبقين ويبدل مكان الضاد اقرب الحروف اليها وهي اللام فيقول الطجع اضجاع بر پهلو
خوابانيدن وفتحه را سوی كسره ميل دادن وفلان حسن الضجعه مثل الجلسه والركبه ضجيع هم خوابه تضجيع تقصير كردن در كار ونزديك
شدن آفتاب بفرو شدن تضجع فرو ايستادن از كاری ومقيم بودن بر جائی رجل ضجعه مثال همزه مرد بسيار خسبنده قال الفراء
اذا كثرت الغنم فهي الضاجعه والضجعاء ضجوع نام موضعی قال الاصمعي هو رحبه لبني ابي بكر بن كلاب وبطني از كلاب ضواجع پشتها
ضرع پستان شتر و گاو و گوسپند و مانند آن اضراع شير فرود آوردن گوسپند پيش از نتاج وخاردار كردن وفي المثل اضرعني الحمی
ضريع ضريعه بزرك پستان ضريع اينم شبرم خشك وآن گياهي است در عرب ضراعه بالفتح خواری وزاری ضرع بالتحريك سست ضارع
الجسم نزار وضعيف تضرع زاری كردن تضريع نزديك شدن آفتاب بغروب ورسيدن وپختن ديك مضارعه مانند شدن تفرع
بالفتح وضم الراء نام موضعی وتضارع بضم التاء والراء نام كوهی بنجد ضعضعه پست وخراب كردن تضعضع فروتن شدن بنا
وافتادن وفروتنی كردن وفي الحديث ما تضعضع امرؤ لآخر يريد به عرض الدنيا الا ذهب ثلثا دينه ضعضاع ضعضع مرد ضعيف رای
سست در هر چيزی ضع ربا ضنث دادن شتر را قال ثعلب هو ان تقول لرضع ليناخ ضفدع بكسر الضاد والدال جفر ضفادع

آمیختن شراب را شعشاع پریشان و مرد دراز نیکو خلقت شعشعان کلک و یقال ناقة شعشعانة شعلع دراز لام زائدة **شفع** جفت
خلاف وتر و جفت کردن و خواهش کردن و بچه شدن در شکم ناقه و میش بر بچه که دارد ع بفتحهما شفیع خواهش کر و صاحب شفعه شفع
شفاعة خواهش کردن شفعه بالضم حق همسایگی خانه و زمین ناقة شافع ناقه با بچه که در شکم او بچه دیگر باشد وفی الحدیث انه
بعث مصدقا فاتاه بشاة شافع فلم یاخذها فقال ائتنی بمعتاط و ناقة شفوع وهی التی تجمع بین محلبین فی حلبة واحدة استشفاع
شفاعت کردن خواستن تشفیع شفاعت دادن کسی را و پذیرفتن شفاعت تشفع شفاعت کردن **شکاعی** گیاهی از داروها و از نا شكع
باب سنجاب و آفتاب پرست نیز گویند قال سیبویه هو واحد و جمع وقال غیره الواحدة منها شکاعاة شکع بالتحریک دردمند شدن و
بخشم شدن ع ک آ ف تَ یقال بات شکعا ای وجعا لا ینام اشکاع بخشم آوردن و بستوه آوردن **شمع** ثم و موم شمع بالتحریک کلک شمع
و هو ما یستصبح به شمعة یکی اشماع نور کسترانیدن چراغ مشمعة بازی و مزاح کردن شمع شموع کلک ع بفتحهما وفی الحدیث من شنع
تتبع المشمعة اصاره الله الی حالة یعبث به فیها ای من عبث بالناس شموع بالفتح زن بازی کرخنده **شناعة** زشتی و زشت شدن
ع بضمهما شنع نعت اشنع مثله شنعة بالضم زشتی تشنیع زشت کفتن بر کسی صلته بعلی و خویشتن در چیدن و بستوه آمدن و زشت
شمردن چیزی را تشنع کوشیدن ستور در رفتن غارت پراکنده کردن و بر اسب سوار شدن و سلاح در پوشیدن **شوع** شوع
درخت بان شوعة یکی و یقال هذا شوع هذا بالفتح و شیع هذا بالیاء ایضا بچه دوم که در میان ایشان دیگری نزاده باشد **شیوع** شيع
آشکارا شدن خبر ع ف آ ک تَ و سهم مشاع شایع شاع بخش نا کرده اشاعه فاش کردن خبر را و انداختن پاره پاره بول را رجل مشاع
فاش کننده و یقال حیاکم الله و اشاعکم السلام ای جعله صاحبا و تابعا لکم و شاعکم السلام کما تقول علیکم السلام ای صحبکم
السلامة و هذا انما یقوله الرجل حین یفارق اصحابه شیع بالفتح اندازه یقال اقام فلان شهرا ای شیعه و آتیک غدا او شیعه ای
بعده بمقدار و مدة و بچه شیر تشییع کسیل کردن و سوختن با آتش صلته بالباء و فروزانیدن آتش را بهیزم یقال شیعته بالنار
ای احرقته و شیعت النار ای اذکیتها بالحطب مشیع مرد شجاع شیعة الرجل بالکسر اتباع و انصار مرد و هواداران اولاد فاطمه رضی الله
عنهم مشایعه در پی کسی رفتن و کسیل کردن و در پی رسیدن کسی را تشیع دعوی شیعت کردن و خود را شیعی نمودن تتابع کلک و
کل قوم یتبع بعضهم رای بعض فهم شیع و قوله تعالی کما فعل باشیاعهم من قبل ای بامثالهم من الشیع الماضیة شیاع بالکسر هیزم ریزه
آتش فروزینه و بانک مزمار شبان و در پی رفتن و خواندن شبان رمه پس مانده را و آواز کردن او مشایعة مثله

فصل الصاد

اصبع بالکسر انکشت و بالضم کلک و بضمتین و کسرتین ایضا و بالفتح و کسر الباء ایضا و هو یذکر و یونث صبع اشارت کردن بانکشت صبع
یقال صبعت بفلان و علی فلان و دلالت کردن کسی را بانکشت سوی کسی و نابزه ساختن انکشت را بر خنور بوقت ریختن انچه درو
باشد بخنور دیگر ع بفتحهما و یقال للراعی علی ماشیته اصبع ای اثر حسن **صتع** بفتحتین کردش و سخنی نا سر شتر مرغ صنتع بالضم صتع
شترمرغ سخت سر **صدع** شکافتن چیزی را و بریدن بیابان و پیدا کردن و بیان کردن چیزی را و سخن حق کفتن آشکارا و قوله تعالی صدع
فاصدع بما تؤمر ای فاصدع بامرک و اظهر دینک ع بفتحهما صدوع میل کردن سوی چیزی صلته بالی و برکردانیدن از چیزی صلته
بعن و دو کروه کردن کوسفند را اصدعه بالکسر صرمة من الابل و فرقة من الغنم رجل صدع بالتسکین و التحریک مرد سبک کوشت
انصداع شکافتن صدیع صبح و کله شتر و رمه کوسفند تصدیع جدا جدا کردن و درد سر رسانیدن صداع بالضم درد سر تصدع
پراکنده شدن **صرع** بیماری تم و کونه از کونها و هو واحد الصروع ای الفنون و الضروب و افکندن ع بفتحهما مصرع کلک و صرع
جای افکندن مصارعة کشتی کرفتن یقال صارعته فصرعته اصرعه صرعا بالفتح لتمیم و بالکسر لقیس عن یعقوب صرعة بالکسر نوعی
افتادن و فی المثل سوء الاستمساک خیر من حسن الصرعة رجل صرعة مثال همزة بسیار اندازنده صریع انکه همه اقران خود را اندازد
تصریع افکندن و قافیه آوردن در مصراع اول از بیت صرعان بامداد و شبانگاه و دو کله شتر که یکی از ان میاید و دیکر میرود صرعان
بالکسر دو حریف یقال هما صرعان و مثرعان و حتنان و قتلان کلها بمعنی و یقال طلبت منه حاجة و ما ادری علی ای صرعی امره هو ای علی
الاعطاء او علی الرد صریع افکنده و افتاده و تازیانه و کمان ناتراشیده و چوب بر درخت خشک شده **صعصعة** صعصاع ه صعصع
جنبانیدن مثل زعزعه و جدا کردن تصعصع لازم منها و ذهبت الابل صعاصع ای متفرقة و صعصعة پدر قبیلة از هوازن **صفع** صفع
سیلی زدن رجل صفعان سیلی زننده **صقع** بالضم کرانه و کوشه زمین یقال هو من هذا الصقع ای الناحیة و ما ادری این صقع صقع
ای ذهب صقع بالتحریک فرود دیدن چاه و از راه میل کردن ع بفتحهما و اندوه کر تا سر آرد صقعاء آفتاب قالت ابنة ابی الاسود
الدؤلی یا ابت ما اشد الحر قال اذا کانت الصقعاء من فوقک و الرمضاء من تحتک فقالت اردت الحر شدید قال فقولی اذا ما اشد

صلته بالی واللام قوله تع لا یسمعون الی الملأ الاعلی وقوله تع لا تسمعوا لهذا القران ویقال سمعت الیه اسمع منه وسماع ای اسمع
مثل دراك ومناع بمعنی ادرك وامنع ویقال فعله ریاء او سمعة ای لیراه الناس ویسمعوه استماع گوش داشتن صلته باللام قوله تعالی
فاستمعوا له تسمع گوش نهادن سوی کسی صلته بالی فاذا ادغمت قلت اسّمعت وقرئ قوله تع لا یسّمعون الی الملأ بالادغام تسامع
از یکدیگر شنیدن اسماع شنوانیدن سخن ودشنام دادن وگوشه ساختن دلو را وسرود گفتن مسمعه زن سرودگوی وقوله
تع واسمع غیر مسمع ای لا اسمعت وقوله تع ابصر به واسمع ای ما ابصره وما اسمعه علی التعجب سِمع بالکسر نام نیکو یقال ذهب سمعه
فی الناس رفت نام نیك او میان مردم وبچه گرگ از کفتار وفی المثل اسمع من سِمع تسمیع تشهیر کردن وفی الحدیث من فعل کذا سمّع الله
به اسامع خلقه یوم القیمة وتشنیع کردن وبرداشتن کم نامی از کسی ومنتشر کردن ذکر وی متعدی بالباء وشنوانیدن آواز کسی را
سامعه گوش مِسمع ایضا گوشه دلو سمیع شنونده وشنوانندهٔ امرأة سُمعنة نُظرنة بضم اولهما وثالثهما وبالکسر وفتح ثالثهما
ایضا وهی التی اذا تسمعت وتبصرت فلم تر شیئا تظنته تظنیا وکان الاحمر یکسر اولهما ویفتح ثالثهما وینشد ان لنا لکنّه معنّة مفنّة
سمعنة نظرنة کالریح حول القتران لاتره تظنه الهاء فیهما للسکت وقد اجری الوصل مجری الوقف فی تره سمعمع خرد سر وهو فعلعل
سَمَیدع بفتح السین مهتر **سناعة** خوب شدن ع بضمتها رجل سنیع وامرأة سنیعه خوب ونیکو **الساعة** وقت کم درنگ سمیدع سنع
باشد وقیامت ساع ساعات ج ساعة سوعاء زمان سخت مثل لیلة لیلاء مساوعة من الساعة کالمیاومة من الیوم ویقال جاءنا بعد سوع
سوع من اللیل وبعد سواع ای بعد هدأة منه یعنی بعد از آرام شب سواع ایضا نام بت قوم نوح ع ثم صار لهذیل اساعه مهمل گذاشتن
ستور را سوع بی کار ماندن آن ع ف آض ۲ ومنه ضائع سائع وناقة مسیاع ورجل مضیاع مسیاع ای هو مضیع ومسیع **سیع** سیع
سیوع رفتن آب وشراب بهر روی انسیاع مثله سیاع کاه گل و بالکسر ایضا مسیعه بالکسر ابزار وی **فصل الشین** **شبع**
بالکسر وفتح ثانی سیری از طعام وسیر شدن نقیض جوع شبعت الخبز واللحم ومن خبز ولحم ع ک آف ۲ شبع بسکون ثانی مقدار سیری شبع
از طعام شبعان وشبعی نعتان منه وامرأة شبعی الخلخال اذا امتلأته من سمنها وبستوه آمدن از چیزی یقال شبعت من هذا الامر و
رویت ای سئمته وکرهته اشباع سیر کردانیدن ورنگ سیر خورانیدن جامه را ثوب شبیع الغزل بسیار ریسمان متشبع خود را آراسته
بزیادت از وسع خود ونازنده بدان وفی الحدیث المتشبع بما لا یملك کلابس ثوبی زور شُبعه بالضم مقدار سیری از طعام وقد شبّعت
عنه اذا قاربت الشبع ولم تشبع **شبدعه** بالکسر کژدم شبادع ج **شجاعة** بددلی ودلیری نمودن در مخاوف ع بضمتها شجاع شبدع
بالضم نعت منه وبالکسر ایضا وقوم شجعة بفتحتین وشجعه بالفتح والکسر وشجعان مثل غلام وغلمه وغلمان ورجل شجیع وقوم شجعان شجع
مثل جریب وجربان وشجعاء مثل فقیه وفقهاء وامرأة شجاعة شجع بالتحریك سبك برداشتن ستور دست وپای را در رفتن یقال
جمل شجع القوائم وناقة شجعة شجعاء اشجع مرد دلیر ونام قبیله ونوعی از مار شجاع مثله وپیوند بن انگشتان اِشجع بالکسر کاصبع مثله
اشاجع ج ومرد سبك سر گول ونام شیر تشجیع دلیر کردن ودل دادن کسی را وبشجاعت صفت کردن تشجع دلیری نمودن بتکلف
شریعه جای آب در آمدن وراه روشن شرع آب در آمدن وراه پیدا کردن خدای تع بر بندگان در بندگی وراست شدن شرع
نیزه سوی کسی وراست کردن متعدی لازم ودر خانه سوی راه گشاده شدن وکفانیدن پوست را وبکاری در شدن شروع مثله
ع بفتحتها شارع راه بزرگ وپیدا کننده آن ابل شروع شُرّع شرعان آب آینده تشریع آب آوردن وفی المثل اهون السقی التشریع
ویقال شرعك هذا بسنده است ترا این وفی المثل شرعك ابلغك المحل یضرب فی التبلیغ بالیسیر ومررت برجل شرعك من رجل ای
حسبك والمعنی انه من النحو الذی تشرع فیه وتطلبه یستوی فیه الواحد والتثنیه والجمع وقولهم الناس فی هذا الامر شرع سواء یحرك
ویسکن یستوی فیه الواحد والمؤنث والجمع شِرعه بالکسر وشریعة بمعنی ومنه قوله تع لکلّ جعلنا منکم شرعة ومنهاجا ویقال هذا
شرع هذا وهذه شرع هذه وهما شرعان ای مثلان شرعه ایضا زه کمان شرع شُرُع ج شراع جمع جمعه وایضا بادبان کشتی وربما
قالوا اذا رفع البعیر عنقه قد رفع شراعه رمح شراعی نیزه دراز اشراع درگشادن خانه را سوی راه ونیزه بر کسی راست کردن حیتان شرجع
شرّع ای شارعات من غمرة الماء الی الجدّ **شرجع** دراز وجنازه مطرقه مشرجعه حابسك دراز **شسع** بالکسر دوال نعل شسع
شسوع ج شسع بند دوال کردن نعل را ع بفتحتها تشسیع اشساع کذلك شاسع شسوع مسافت دور وفلان شسع مال اذا کان
حسن القیام علیه **شعاع** روشنائی آفتاب شعاعة یکی شع پراکنده کردن شتر بول را ع ف آض ۲ اشعاع نور گسترانیدن شع
آفتاب وخوشه بیرون آوردن کشت وشولك بر آوردن خوشه وپراکنده انداختن شتر بول را اشعاع بالفتح پراکندن ورای پریشان
وهمت پراکنده نفس شعاع متفرقة الهمم شعاع السنبل شوکهای خوشه ظل شعشع سایه پراکنده تشان متشعشع تنك شعشعه باب

دیج زعزعان وزعزع وزعزاج وزعازع الّتی تزعزع الاشیآء وسیر زعزع ای سریع **زلع** بالتحریک کفنکی پای و کفتن آن عع کآف ۲
وکلآ اذا کان فی ظاهر الکف فامّا اذا کان فی باطنها فهو الکلع وتباه شدن جراحت تزلّع کفتن دست منزلع انکه پوست پای او رفته باشد
زمع مردم فرومایه یقال هو من زمع النّاس ای من مآخیرهم وتندی پس سم ستور زمعه یکی زماع ج مثل ثمره وثمار ودهشت خوردن
وبیخود شدن عع کآف ۲ رجل زمع زموع شتاب زده زمعان اهسته رفتن عع بفتحهما زموع خرکوش زماع درستی عزم
وشتاب ازماع دویدن خرکوش وجاجا بر امدن نبات وثابت عزم بودن برکاری صلته بعلی وعزم کردن کاری را قال الخلیل یقال
ازمعت علی امر فانا مزمع علیه اذا ثبت علیه عزمه وقال الکسائی یقال ازمعت الامر ولا یقال ازمعت علیه وقال الفرّاء ازمعته وازمعت
علیه بمعنی مثل اجمعته واجمعت علیه زمیع مرد مبادرنده بره وبنکورای **زوع** مهار شتر جنبانیدن وعنان اسب تا تیز رود عع
ف آص ۲ **زهنعه** آرایش کردن دختر را **فصل السّین** **سبع** هفت وهفتم شدن وهفت یک ستدن ودشنام دادن
ونقیصه کفتن وافکندن کرک کوسفند را عع بفتحهما ویقال فی العدد سبعة رجال وسبع نسوة هفت یک وبالکسر نوبت آب شتر هفت
روز بچار سبع بضم الباء دد سباع ج سبعه ماده شیر وتوهم اخذه اخذ سبعه اصلها سبعه مخففت ونام مردی سبیع بالتصغیر نام
مردی وارض مسبعة بالفتح ذات سباع اسباع صاحب هر دسبع شدن وهفت عدد شدن قوم وصاحب منزلت در امدن شدن
وبکرک دادن کوسبند را وبدایه دادن بچه را وبیکار کذاشتن بنده را یقال اسبع عبده ای اهمله واسبع ولده ای دفعه الی الظؤرة
مسبوع ماده کاوکه کوساله او را دد خورده باشد سباعی البدن با هفت اندام درست سبیع هفت یک وبطنی از همدان اسبوع هفته
اسابیع ج وطفت بالبیت اسبوعًا ای سبع مرات وثلثة اسابیع سبعان بضم الباء موضع ولم یات علی فعلان بضم غیره تسبیع هفت عدد
کردن وتوهم وزن سبعه یعنون به سبعة مثاقیل **سجع** سخن با قافیه کفتن عع بفتحهما وسخن مقفا واسجوعه مثله والجمع اسجاع واساجیع
وبانک کردن کبوتر وناله کردن ناقه ساجع راست رو تسجیع سخن با سجع کفتن کلام مسجع نعت منه **سرعة** شتاب نقیض بطؤ سرع
بکسر السین وفتح الرّاء شتافتن عع بضمهما یقال سرع سرعا مثال صغر صغرا سریع نعت منه ویقال عجبت من سرعة ذالک وسرع ذالک مثال
صغر ذالک ویقال السّرع السّرع مثال الوحی الوحی اسراع شتافتن صلته بفی مسارعة وتسارع مثله صلته بالی تسرّع کذلک وابو زید اسرع القوم
اذا کانت دوابهم سراعا وسرعان ثلث لغات ذا خرجا ای سرع ذا خروجا نقلت فتحة العین الی النون لانه معدول من سرع فبنی علیها ولسرعان
ماصنعت کذا ای ما اسرع وسرعان النّاس بالتحریک اوائلهم وهو معرب سرع بالتسکین شاخ تر ونرم سرعرع مثله وجوان نرم نازک اساریع
شاخهای ریزه که از بن درخت انکور روید اسروع یسروع بالضم کرمک سرخ که در ریزه باشد در پوست وچون از پوست بیرون آمد
پروانه شود والاصل یسروع بالفتح لانه لیس فی الکلام یفعول قال سیبویه وانما ضموا اوله اتباعا لضمة الرّاء وقال الفنانی الاسروع
دود حمر الرؤس بیض الجسد تکون فی الرّمل تشبه بها اصابع النسآء وایضا اساریع القوس هی خطوط فیها وطرائق واحدها اسروع بالضم
سطع بر امدن کرد وبوی وصبح عع بفتحهما سطیع صبح سطع بالتحریک درازی کردن نعامة سطعاء نعت منه سطاع داغ کردن ستون
بدراز او ستون خانه بعیر مسطع شتر با داغ **سعسع** پیر وخرف شدن مرد وبیشتر از ماه کذشتن وفی حدیث عمر رض انه سافر فی
عقب رمضان وقال ان الشهر قد تسعسع فلو صمنا بقیته وفرود افتادن حال کسی سعسعه راندن بز بدین لفظ که سع سع **سفع** موی
پیشانی کرفتن عع بفتحهما ومنه قوله تعالی لنسفعًا بالناصیة یقال به سفعة من الشیطان ای مس وسوختن آتش وسموم روی را ورنک کردانیدن
سوافع د سوختکیهای سفعه بالضم سیاهی که بسرخی زند اسفع نعت منه وسیاهی سرخ زن سفعاء کبوتر سبز کردن سفع ایضا بیان زدن
کبوتر ومرغ بکدیکر را مسافعه کذلک **سقع** بالضم ناحیه وهی لغة فی صقع ویقال ما ادری این سقع ای ذهب سقع بالفتح رفتن
وبانک کردن خروس عع بفتحهما وبالصّاد کذلک خطیب مسقع ای بلیغ مثل مصقع سقاع بالکسر پشه بند وخرقه که زیر معجر پوشند تا معجر
نشود وچیزی که ببینی ناقه ابدان استوار کنند وکذلک سقاع **سقرقع** تعریب سکرکه بضمتین وسکون الرّاء وفتح القاف وهی نبیذ
الذّرة یعنی بکنی ارزن وهی خمر الحبش **سکع** رفتن مثل سقع وما ادری این سقع وسکع بمعنی تسکّع ای تسقّع یعنی بکوشه رفتن وبیقرار
بودن در کار باطل **سلعة** بالکسر اخر باز وآژخ سلعة سر شکستکی سلع مصدر منه عع بفتحهما ونام کوهی بمدینه وکفتکی پای و
سلوع ج سلع بالکسر شکاف کوه وبالفتح ایضا اسلاع ج سلع بالتحریک درخت تلخ مزه وکشیدن پای عع کآف ۲ انسلاع کذلک **سلفع**
مرد دلیر وزن دراز زبان بی باک وناقه استوار ونام ماده سکی **سلقع** جای سخت واتباع بلقع یقال بلقع سلقع زمین خشک
بی نبات وبلاقع سلاقع **سلنقع** درخش یقال للحصی اذا حمیت علیه الشمس اسلنقع بالبریق **سمع** شنوایی یکون واحدا وجمعا
کقوله تعالی ختم الله علی قلوبهم وعلی سمعهم وهو فی الاصل مصدر وقد یجمع علی اسماع وجمع الجمع اسامع وشنودن عع کآف ۲ سماع مثله

صلته

زلع
زمع
زوع
زهنع
سبع
سجع
سرع
سطع
سعسع
سفع
سقع
سقرقع
سکع
سلع
سلفع
سلقع
سلنقع
سمع

رسع
رصع
رضع
رعرع
رفع
رقع
ركع
رمع
روع
ريع
زبع
زرع
زعزع

از چیزی عم بفتحهما یقال ردعته عن الشئ فارتدع ای کففته فکفّ و چیزی در مالیدن بجای صلته بالباء و اثر کردن از زنک و بوی چیزی
چنانکه بر ردع من زعفران او دم ای لطخ و اثر و یقال للقتیل رکب ردعه اذا خرّ لوجهه علی دمه ارتداع باز ایستادن و آلوده شدن بچیزی
یقال ردعته بالشئ فارتدع ای لطخته فتلطخ رداع بالضم باز گردان کردن بیماری و درد و هفت اندام مرد و ع بیمار باز کردان شده رداع
بالکسر نام ابی مرتدع تیر که بر نشانه زند و بکفد ردیع نبوده پیکان افتاده **رسع** بالتحریک درد منک نیام چشم عم کاف ۲ ارسع
نعت منه ترسیع کلّه مرسّع مرسعة نعت **رصع** بر چسبیدن عم کاف ۲ صلته بالباء ارصع رصعاء نعت و هما لغتان فی الارسع و الرسعاء و دنبا سمو افراخ النخل رصعا الواحد رصعة بالتحریک ترصیع در نشاندن جواهر بچیزی و سخن را مجنس کردن هر کلمه
مقابل خود در وزن در روی یکسان ارصیعه جوهری که او را نشانده باشند رصائع ج رصع ارصاع نیزه در نشاندن طعن ارصع
انکه مسنان او فرو رود در مطعون ترصع نشاط و خوش دلی کردن **رضاع** شیر مکیدن بچه مادر را یقال رضع الصبی امه یرضعها
رضاعا مثل سمع یسمع سماعا و رضع بالتسکین مثله لغة اهل النجد یقولون رضع یرضع رضعا مثل ضرب یضرب ضربا ارضاع شیر دادن
مرضع زنی که بچه شیرخواره دارد فان وصفتها بالارضاع قلت مرضعة رضوع میش باشیر راضعتان دو دندان شیر کودک یقال سقطت
رواضعه لئیم راضع هو رجل کان یرضع ابله و غنمه و لا یحلبها لئلا یسمع صوت حلبه رضیع شیرخواره و همشیره یقال هذا رضیعی ای اخی
من الرضاعة بالفتح مراضعة بدایه دادن بچه را ارتضاع شیر خود را مکیدن ماده بز **رعرع** کوالیدن کودک رعرعة متعد منه شاب رعرع
و رعراع حسن الاعتدال رعارع ج رعاع مردم نو دیده ناکس **رفع** بر داشتن و هو خلاف الوضع عم بفتحهما و برفع کردن کلمه را واو در اعراب
چون ضم است در بنا و قصه بر داشتن بر والی صلته بعلی دفیعة قصه که بر دارند و فی الحدیث کل رافعة رفعت علینا من البلاغ و بر داشتن
غله درود و بخرمن کاه آوردن و هذه ایام رفاع بالفتح و الکسر و مبالغه کردن ستور در رفتن و راندن لازم متعد صلته یفی و یقال دابة لیس
لها مرفوع و هو مصدر مثل المجلود و المعقول و هو عدو دون الحضر و نزدیک کردانیدن کسی را بکسی صلته بالی و من ذلک قولهم رفعته
الی السلطان و مصدره الرفعان بالضم و قوله تعالی و فرش مرفوعة ای مقربة لهم و یقال نساء مکرمات ناقة رافع انکه فلها بر کشد در پستان
رفاعة بالضم بلغده که زنان بر سرین بندند تا کلان و فربه نماید و رشته که بند پایان زنجیر و قید خود را بسوی خود کشد و یقال فی
صوته رفاعة بالضم و الفتح بلندی و بلند آواز شدن عم بضمهما رفیع ای شریف ارتفاع مرافعه نزدیک حاکم شدن با خصم رفاعة بالکسر
نام مردی **رقع** بالضم بسته موجود در پی رقاع ج رقع هجا کردن کسی را یقال اری فیه مترقعا ای موضعا للشتم و الهجاء و در پی نهادن
جامه را عم بفتحهما ترقی در پی بسیار کردن بر جامه را استرقاع در پی خواه شدن جامه رقیع اسمان دنیا و دیگرها ایضا و فی الحدیث من
فوق سبعة ارقعة فجاء به علی لفظ التذکیر کانه ذهب به الی السقف و مرد احمق مرقعان مثله رقاعة مصدره عم بضمهما و یقال الرقع
ای خاء برقاعة و حمق مراقعة پیوسته خوردن خمر و هو قلب معاقرة ارتقاع بالش داشتن و هو الاکتراث و المبالاة و یستعمل فی النفی
یقال ما ارتقعت له و به ای ما اکترثت له و ما بالیت به **رجوع** رکوع کرسنکی سخت رکوع پشت خم دادن یقال رکع الشیخ ای انحنی من الکبر
و منه رکوع الصلوة **رمعان** لرزیدن سر بینی از غضب عم بفتحهما ترمع جنبیدن رماعة انجا که از سر کودک می جنبد و دبر
مردم یقال کذبت رماعتك اذا حمق یرمع سنکهای سپید تابان **روع** ترسیدن و ترسانیدن لازم متعد و بشکفتا وردن
اروع بشکفتا رنده کسی را از غایت حسن و کمال روعاء مونث منه و یقال افرخ روعه ای سکن فزعه و ذهب روع بالضم عقل و دل
یقال وقع ذلك فی روعی ای فی خلدی و بالی و فی الحدیث ان الروح الامین نفث فی روعی ارتیاع ترسیدن تروع مثله ترویع متعد
منه و قولهم لا ترع ای لا تخف و لا یلحقك خوف روعاء ناقة تیز هش و کذا الفرس و لا یوصف به الذکر **ریع** کوالیدن و فزون
شدن یقال راعت الحنطة ای زکت و ارض مریعة ای مخصبة و بازکشتن و فزونی استبین زره سکو بر امدن نان از تنور و طعام از
دیگ یقال راع الطعام و اراع اذا صارت له زیادة فی العجن و الطبخ و یقال ناقة مسیاع مریاع تذهب فی المرعی و ترجع بنفسها و قوله
اذا هیص منه جانب راع جانب ای انخرق اراعة کوالیدن و بسیار بچه شدن شتر ریعان کل شئ اوله و منه ریعان الشباب و ریعان السراب
تریع نمودن و ناپدید شدن سراب و در خشیدن و جنبیدن روغن بر سر طعام و فرس رائع اسب نیك ریع بالکسر زمین بلند تباع
ج و منه قوله تعالی اتبنون بکل ریع آیة و راء قال الشاعر ربع بلوح کانه سحل شبه الطریق بثوب ابیض **فصل الزاء زوبعة**
ربعی از برپان کوه باد زوبع بخشم شدن متبع عربه کننده زبیاع بالکسر نام مردی زوبع مرد حقیر کوتاه **زرع** کشت زروع ج
و کاشتن و رویانیدن عم بفتحهما و منه قوله تعالی ءانتم تزرعونه ام نحن الزارعون مزرعة مزدرع کشت زار و تقول للصبی زرعه الله
ای جبره از دراع کشت کردن مزارعة بایك دیگر کشاورزی کردن مزروعان لقب کعب بن سعد و مالك بن سعد از تمیم **زعزعة** جنبانیدن

وشهران صیف وشهران قیظ وشهران الربیع الثانی وشهران خریف وشهران شتاء وجمع الربیع اربعاء واربعة مثل نصیب وانصباء و
انصبة وجمع ربیع الکلأ اربعة وربیع الجداول اربعاء ربیع ایض باران بهاری ومنه ربعت الارض فهی مربوعة وجوی خرد مربع منزل
بهاری مرابع ج ربعی بالکسر منسوب الی الربیع یعنی بهاری ربعی بن حراش نام مردی ویقال ماله هبع ولا ربع ای لاله اخر نتاج ولا اوله
ربع اول نتاج بهاری رباع ارباع ج مثل رطب ورطاب وارطاب ربعة مونث ربعات ج هبع اخر نتاج هبعة مونث ویقال الناس
علی ربعاتهم بفتح الباء وقد تکسر ایض ای علی استقامتهم وامرهم الاول ربعة بفتحتین سخت ترین دویدن شتر ونام حیی از بنی اسد ربعة
بالتسکین کوه مرد وزن کوه یعنی میانه نه دراز ونه کوتاه وجمعها ربعات بالتحریک وهو شاذ وطبلة عطار ارتباع سخت دوید شتر
یقال مر البعیر یرتبع اذا ضرب بقوائمه کلها وکرد اندام شدن وبهار بجائی مقیم بودن وارتبع البعیر ای علف بهاری جرید تربع کلک
وکرد بای نشستن تربیع چهار سو کردن چیزی را واز چار رهین خانه نظر کردن کواکب بیکدیگر رباع بالضم چهار کان وهو معدول من
اربعة اربعة ویقال مالی من یضبط رباعه بالکسر غیر فلان ای امره وشانی الذی انا علیه ایضاً رباعه نحو من الحمالة رباعیة بالفتح مثل
الثمانیة چهار دندان که میان ثنایا وانیاب است رباعیات ج رباع مثل ثمان ابجه دندان رباعیه افکنده باشد یقال برذون رباع
بالباء فی النصب ربع ربعان ج مثل قذال وقذل وغزال وغزلان ارباع بچهارم سال در آمدن گوسپند وبچم کاو واسب وهم
شتر وهو فرس رباع وهی ناقة رباعیة ویعلف بهاری ها کردن ستور را وخداوندان شتران ربع یعنی نوبت اب شدن ودر
پیری فرزند شدن کسی را وچهار عدد شدن قوم ومقیم بودن بمنزل بهاری ویقال من الجمیع اربع الرجل ای وردت ابله ربعا
اوولد له فی الشیبة ولد والولد ربعی بالکسر وربعیة القوم ایضاً میرهم فی اول الشتاء واربع ابله بمکان کذا ای رعاها فی الربیع
واربع القوم ای دخلوا فی الربیع او صاروا اربعة او اقاموا فی المربع عن الارتیاد والنجعة وتب ربع گرفتن کسی را اصلته یعلی یقال
اربعت علیه الحمی لغة فی ربعت وقد اربع تغتر فی ربع فهو مربع ومنه فی الحدیث قوله علیه السلام اغبوا فی عیادة المریض واربعوا الا ان
یکون مغلوباً ای دعوه یوماً واتوه یوماً ودعوه یومین واتوه الیوم الثالث وبهار در نتاج آمدن شتر مربع نعت منه فان کان ذلك
عادتها فهی مرباع قال الاصمعی المرباع من النوق التی تلد اول النتاج والولد ربع بالضم وفتح الباء وغیث مربع مرتع باران
بهاری علف رویاننده مرابیع ج اربعاء چهار شنبه اربعاوات ج یربوع کلاکوش الیاء زائده یرابیع ج وارض مربعة ذات یرابیع المتن
موش کوشها یربوع ایض پدر حیی از تمیم وهو یربوع بن حنظلة وپدر بطنی از مره وهو یربوع بن عبط بن مره ربیعة ایض نام مردی
وفی عقیل ربیعتان ربیعة بن عقیل وهو ابو الخلفاء وربیعة بن عامر بن عقیل وفی تمیم ربیعتان الکبری وهو ربیعة بن مالك و
یلقب ربیعة الجوع وربیعة الوسطی وهو ربیعة بن حنظلة بن مالك وربیعة ابو حی من هوازن وهو ربیعة بن عامر بن صعصعه

رتع **رتوع** چریدن ستور ع ع بفتحهما وقوله تع یرتع ویلعب ای ینعم ویلهوه ابل رتاع جمع راتع مثال نائم ونیام وقوم راتعون
مرتع چراگاه ارتاع چرانیدن ورویانیدن باران علف چریدنی را

رثع **رثع** حرص وطمع سخت ع ع ک آ ف ٢ راثع حریص وطامع

رجع **رجوع** بازگشتن وبازگردانیدن لازم متعد ع ع ف ا ک ٢ وقوله تع یرجع بعضهم الی بعض القول رجعی بضم الرجوع یقال
ارسلت الیك فما جاءنی رجعی رسالتی ای مرجوعها وکذلك المرجع ومنه قوله تع الی ربکم مرجعکم ای رجوعکم وهو شاذ لان المصادر
من باب ع ع ف ا ک ٢ تکون بالفتح وفلان یؤمن بالرجعة ای بالرجوع الی الدنیا بعد الموت یقول هل جاءك رجعة کتابك ای
جوابه وله علی امراته رجعة بالفتح والکسر والفتح افصح ویقال ما کان من مرجوع فلان علیك ای من مردود وجوابه رجع ارتجاع نرخ
فروختن ناقه وبیهای آن دیگری خریدن مثل آن راجعة رجیعة ناقه دوم آنان راجع وناقة راجع آنکه دم بر دارد وبولی چنان
اندازد که آبستن نماید وچنان نباشد رجاع بالکسر مصدر منه ع ع ف ا ک ٢ ونوق رواجع ایض زنی که بعد از مرگ شوی باهل
خویش باز گردد واما المطلقة فهی المردودة ومرغان که از کله خود باز گردند رجع باران ومنفعت قوله تع والسماء ذات الرجع
وحوض رجعان بالضم ج ورجعان الکتاب جوابه ورجع الدابة یدیها فی السیر خطوها مرجع الواشمة خطها رجیع ستور که از
سفری باز گردد وسفری وهو الکال رجیعة مونث رجائع ج وغایط وسرگین سك وخزان وهرچه باز گردانیده شود ورتما
سمو الجرة رجیعا ارجاع غایط کردن ودست سپا یکی دراز کردن بگرفتن چیزی وخریده را باز گردانیدن وباز فربه شدن ستور
بعد از لاغری مراجعة باز گردانیدن سخن را وزن را بخانه تراجع باز گشتن سپاه یکی استرجاع داده را باز گرفتن ودر مصیبت
انا لله وانا الیه راجعون گفتن ترجیع مثله وبانك نماز را دوبار گفتن چنانکه مذهب شافعی است وآواز گردانیدن در حلق
وباز گردانیدن ستور دستها را در رفتن ونگار را دوباره تازه کردن رجع الکتف ومرجعه زیر کتف

ردع **ردع** باز ایستانیدن

جفنة مُدَعدَعة كاسه پر **دفع** بكسى چيزى دادن سلته الى ودور كردن وسپوختن اندفاع دور شدن وبشتاب رفتن اسب وخوض دفع
كردن در سخن مدافعه دا با دور كردن هو يكى را ودور كردن از كسى بسلته بعض دفاع كلث استدفاع دور كردن خواستن بدى را تدافع
يكديكر را دفع كردن دُفعه بالضم آب ان كه بيكبار آيد دَفعه بالفتح يكبار يد فيع دور شدن ومردم را از وداقع مدبق باما فتر كه نل باز كرد در بستان
پيش از زادن مدفع بالفتح جاى كرد آمدن آب بالفتح ج مدافع بالكسر وتقوع دفاع بالضم والتشديد سيل بزرك **دقعاء** خاك دقع بكسر العين دقع
والدال المثلمه مبم زائده دَقع بالتحريك برخاك چسبيدن از خوارى وسخت درويشى ع كاف ٣ وفى الحديث اذا جعتن دقعتن اى
خضعتن ولزقتن بالتراب فقر مدقع بالكسر اى ملصق بالدقعاء مداقيع شترانى كه علف را از روى خاك ببرند وقت خوردن داقع انكه
مداق كسب جويد ويقال فى الدعاء رماه الله بالدوقعه وهى الفقر والذل جوع دَيقوع كرسنكى سخت **دكاع** بالضم بيمارى سينه دكع
اسب وشتر ع بفتحهما **دلع** بيرون آمدن زبان وبيرون كردن لازم متعد اندلاع لازم منه وبيرون آمدن شكم اندلاع مثله منه دلع
دمع سرشك وسرشك باريدن چشم ع بفتحهما دمع بالتحريك كلث ع كاف ٣ دمعه قطره سرشك امراة دَمِعَة سريعة الدمعه دامعة دمع
شكستكى سر چنانكه از وى خون روان باشد مدامع كنجهاى چشم دُماع بالضم آب چشم كه از علتى يا از پيرى باشد وآب كه از تاك چكد
بيهاران دُمُع بضمتين نشان واثر آب چشم بر رخسار **دنع** بالتحريك آنچه طرح كند شتر كشتن از شتر وخوارى رجل دَنِع بكسر ثانى ناكس دنع
بى خير **فصل الذال ذراع** بالكسر ارش دست واربخ يذكر ويونث اذرع ج ذراع الاسد يكى از منازل قمر وداغ رش شتر ذرع
وصد بيزه وكزه يقال هو منى على حبل الذراع اى معد حاضر ذراعان نام دو پشته ذراع بالفتح زن سبك رين ذرع كز كردن جامه و
غلبه كردن فى ع بفتحهما ويقال انظرت فلانا ذرعاى كالحصه اكثر من طوقه وضقت بالامر ذرعا اذا لم تطقه واصل الذرع انما هو بسط
اليد فكانك تريد مددت يدى اليه فلم تنله وربما قالوا ضقت به ذراعا وقولهم اقصد بذرعك اى اربع على نفسك يعنى رفق كن با تن
خود ذراع خيك خرد شراب ذوارع ج وكز كننده تذريع خبر كردن ودست انداز ان رفتن وبدست اشارت كردن مرده ويقال قد
ذرع البشير بوقتى كه بدست اشارت كند ثور مُذَرّع كاو كه بازو ورشهاى او بر خالهاى سياه باشد ذرَع بالتحريك كوساله دشتى وطمع
قال الشاعر وقد يقودا الذرع الوحشيا اذراع كوساله زادن ماده كاو وبر كفتن سخن تذرع بر كفتن واندازه كردن چيزى را بارش وذرع بعت
ساختن مُذرِع بكسر الراء باران كه باندازه ارش نم او در زمين رفته باشد وبفتح الراء منه انكه مادرش شريف تر از پدر باشد مذارع
دهها كرد اكرد شهر كه در وى كشت وباغ باشد وخرماستان نزديك شهر وقوائم ستور ذراع يكى ذريعه آنچه بوى بديكرى پيوندند
وبا براى رسند وشترى يا اسب ونجران كه صياد در پس آن پنهان شود بجهت زدن صيد دا فرس ذريع فراخ كام قوائم ذرعات اى سريعات
قتل ذريع اى سريع يقال قتلوهم اذرع قتل اذرعات نام موضعى بشام وهى معرفة منصرفة مثل عرفات وقال سيبويه من العرب من لا
ينون اذرعات خمر اذرعيه منسوب بوى **ذعذعه** جدا كردن و پراكنده كردن واشكارا كردن راز تذعذع لازم منه ذعاع كرد ها ذعع
ذعاعه يكى ويقال ايضا تفرقوا ذعاذع **ذيع** ذيوع ذيعان پراكنده شدن خبر ع ف اكه ٣ اذاعه فاش كردن خبر را دهم آب حوض را ذيع
خوردن مذياع انكه راز نتواند نكاه داشت وفى الحديث ليسوا بالمذاييع البذر **فصل الراء ربع** سراى ومحله يقال ما اوسع ربع
ربع بنى فلان اى محلتهم رباع ربوع ارباع اربع ج اربعه چهار مرد اربع چهار زن اربعون چهل رُبْع بالضم وبتحريك الباء وتسكينها
چهار يك ربع چهار روز تا فتن زه وجزان ومربعه بار شتر نهادن وآن چوبيست كه بار دا بر وى اندازند ودو كس بركيرند وبر پشت
شتر نهند وبازايستادن وخود را باز كشيدن از كارى ومنه قولهم اربع على نفسك واربع على ظلعك اى ارفق بنفسك وكف ومهمام
قوم شدن وچهار يك غنيمت ستدن وفى الحديث الم اجعلك تربع اى تاخذ المرباع وهو الربع كالمعشار وهو العشر ولم يسمع فى
غيرهما وسنك برداشتن بجهت آزمايش قوت ع بفتحهما ارتباع كلث وفى الحديث مر بقوم يربعون حجرا ويرتبعون وذلك الحجر
يسمى رُبَيعه يعنى سنك زور آزماى ربيعه ايضا خود آهنين ربيعة الفرس پدر قبيله وهو ربيعة بن نزار اخو مضر بن نزار ربعى بالتحريك
منسوب اليه مرابعه دو كس دست يكديكر كرفتن بار بر شتر نهادن چون مربعه نباشد يقال منه ربعت الحمل اذا ادخلت المربعة تحته
وروفعته مع صاحبك وبهار منزل كردن كسى را مثل المشاهره والمصايفه يعنى تابستان نزل كردن مربع بالكسر نام مردى ربع ايضا
بهر چار روز يكبار نوبت آب يافتن شتر ع بفتحهما فى الكل يقال جائت الابل روابع ربع بالكسر اسم منه وايضا تب كه يك روز كيرد ودو
روز كذارد ونام مردى از هذيل ربيع بهار والربيع عند العرب ربيعان ربيع الشهور وهما شهران لا يقال فيهما الا شهر ربيع الاول
وشهر ربيع الآخر وربيع الازمنه فربيعان الربيع الاول وهو الفصل الذى تاتى فيه الكماة والنور وهو ربيع الكلأ والربيع الثانى وهو
الفصل الذى تدرك فيه الثمار وفى الناس من يسميه الربيع الاول ويقال ايضا ان العرب تجعل السنة ستة ازمنة شهران منها الربيع الاول

وقوله تعالى يخادعون الله اى يخادعون اولياء الله ويقال خلق خادع اى متلون وسوق خادعة اى كاسدة ودينار خادع اى ناقص مخدع
بالضم والكسر كنجينه ضب خدع اى مراوغ وفى المثل اخدع من ضب احدع رك بيت وهما اخدعان يقال فلان شديد الاخدع اى
شديد موضع الاخدع وكذلك شديد الابهر عن الاصمعى قال واما قولهم للفرس انه لشديد النسا فيراد بذلك نفس النسا لان النسا
كان قصيرا كان اشد للرجل واذا كان طويلا استرخت الرجل مخدوع انكه اخدع او بريده باشد رجل مخدع مثل مجرب انكه بارها در جرب
فريب خورده باشد ومجرب شده ويقال سنون خداعة اى قليل الزكاة والربع ويقال الحرب خدعة بالفتح والضم والفتح افصح و
خدعة بالتحريك ايضا رجل خدعة مثال همزة انكه مردم را فريبد ورجل خدعة بالتسكين انكه مردم او را فريبد طريق خيدع اى مخالف
للقصد لا يفطن له وغول خيدع فريبنده ويقال للسراب خيدع خذع ببريدن ورزيه كردن كوشت عع بفتحهما اخذعيه نوعى از خذع
طعام با كوشت ريزه مخذع پاره پاره كرده خزع بالتحريك بستى در چيزى وشكستن وجدا شدن شاخهاى خرما بن عع ياو
تخزيع لنجى شتر كه او لنگان باشد ويقال الخزع الظالع وانكره الاصمعى و قال هى التى تنثنى من اللين خزع شكافتن عع بفتحهما خزع
انخزاع لازم منه اختزاع شكافتن ونو بيرون اوردن و افريدن خروع بالكسر بيد انجير وهر چه دوتا شود از كياه سبب سستى ساق
خزاع بالضم ديوانكى شتر ناقه مخزوعة نعت منه انخزاع بيرون امدن كتف خزاعة لقبى فى الخلاعة بى باكى وبى مهار كسستكى خزع بالفتح
تخلف كردن از ياران عع بفتحهما صلته بعن تخزع مثله وايضا بخش بخش كردن چيزى را اختزاع بريدن ازقوم انخزاع بريده شدن رسن
از بنه ويقال الخزع عنى ظلع فى رجله اى قطعنى عن المشى تخزيعا رجل خزعة مثال همزة مرد بازايستاده از كارها خزاعة حيى است از ازد خوز
ربك توده جدا از معظم توده خشوع فروتنى كردن عع بفتحهما وچشم فرو خوابانيدن صلته بالباء اختشاع كذلك بلدة خاشعة
ومكان خاشع دگرگونه شده ومنزلى نمانده درو وى خشعة پشته هموار وفى الحديث كانت الارض خشعة على الماء ثم دحيت تخشع فروتنى
نمودن خضوع فروتنى كردن وميل كردن ستاره بفرو شدن عع بفتحهما اخضاع كذلك اخضاع فروتن كردانيدن حاجت كسى را
بكسى صلته بالى رجل خضعة مثال همزة انكه همه كس را فروتنى كند خضيعة آواز شكم ستور يقال سمعت للسياط خضعة وللسيوف بضعة
فالخضعة صوت وقع السياط والبضع القطع جنضعة خود عن الفراء وحكى عنه ايضا انها الصوت فى الحرب اخضع پست كردن يقال
فرس اخضع وظليم اخضع وهم خضع الرقاب جمع خضوع اى خاضع خفع سر بر كشتن وافتادن از كرسنكى عع بفتحهما انخفاع
سست و تنكدل شدن خلع بيرون كردن جامه وموزه ونعل وخلعت دادن صلته بعلى وزن رها كردن بر مالى كه ستانده ومعزول
كردن از عمل يستعمل مجهولا يقال خلع الوالى فهو مخلوع وكوشت كه از ابا توابل پزند ودر خنورى نهند تا بوقت حاجت خورند و
بزاورد نخوشه وبزرك شدن ذكر كودك از رسيدكى عع بفتحهما يقال خلع الغلام اى كبر خلعة جامه وجز ان كه پوشانند كسى را
برتنكخلع بالضم فروختن زن كابين وجز ان خلعة اسم منه وكزين مال مخالعة تخالع جدائى كردن زن وشوى از هم بر مالى اختلاع سر
خريدن زن تخالع سوكند شكستن قومى ميان يكديكر تخلع فراخ رفتن تخليع نوعى از تصرفات عروض است مخلع ان بيت كه دروى اين تصرف
كرده باشند وايضا منفك الاليتين خالع رطب نيك پخته وزن بيرون اينده از شوى بفدا كه دهد وشتر كه بر نتوان جستن و
توسنى كردن چون كسى بروى نشيند خليع صياد وقمار كه دادوبنايد وغول وكرك ومردم بر پيشان روى فرزنان خلاعة ناسامانى واز فرزنا
نادر وپيد بيرون شدن فرزند ويقال به خولع وخيلع اى فزع يعترى فؤاده كانه مس خماع بالضم چيزيكى در رفتار خامعة
كفتار جمع بالكسر كرك ودزد خنوع زم كردنى وفروتنى اخناع سقعد منه خانع بد كمان ونيلا به كار خنعة بد كمانى خنع ج خنا
بد دنبله خوع كوهى سپيد وكردش وادى تخوع كم شدن تخويع كم كردن يقال خوع منه اى نقص وخاء السيل فخوع الوادى
اذا كثر جنبتيه

فصل الدال

درع بالكسر زره وهى مؤنثة اذرع ادراع ودروع ج ونصغيرها دريع على غير قياس لان قياسه
بالهاء وپيراهن زن وهو مذكر والجمع ادراع ادراع پيراهن پوشيدن زن وزره در راعت پوشيدن مرد تدريع متعل منه تدرع
لازم منه ويقال شمر ذيلا وادرع ليلا اى استعمل الحزم مدرع بالكسر مدرعة دراعة بالضم ادرع كوسپند سپيد وسياه سر درعاء
مؤنث ادرع دره دار درع شب شانزدهم وهفدهم وهژدهم كه اول شب سياه وباقى سپيد باشد اندراع پيش شدن در رفتن
درفعة بشتاب كريختن فهو مدرنفع ومدرنقع دسع دسيعة دفع كردن عع بفتحهما وبراوردن شتر نشخوار از شكم بدهان
دسيعة عطيه يقال فلان ضخم الدسيعة بزرك عطيه وطبيعت وفى الحديث الم اجعلك تربع وتدسع اى تاخذ المرباع وتعطى
الجزيل دسيع بن كردن دع سپوختن ودفع كردن قوله تعالى فذلك الذى يدع اليتيم دعدعة جنبانيدن پيمانه تا بيشتر پر شود
پر كردن خنور وبر زابانك كردن ودع دع كفتن كسى را كه افتاده باشد يعنى برخيز وبمان وباهستكى دويدن مردم دعداع مثله

خدع
خزع
خشع
خضع
خفع
خلع
خمع
خنع
خوع
درع
درفع
دسع
دعع

بالتحریك ناشکیبائی کردن نقیض صبر ع ع کاف ۲ اجزاع متعدّ منه جازع چوب وادیج جزعه رمهٔ کوسپند تجزیع نیم پخته شدن
ورسیده شدن غورهٔ خرما **جشع** بالتحریك حرص چیره وسخت حریص شدن ع ع کاف ۲ تجشّع کلّف رجل جشع وقوم جشعون — جشع
نعت منه مجاشع نام مردی **جعجعة** آواز آسیا وفی المثل اسمع جعجعة ولا اری طحنا وآواز شتران نر وحبس کردن وتنگ کردن — جعجع
کار بر کسی وکتب عبید الله بن زیاد الی عمر بن سعد علیهما ما یستحقانه من اللعن والطعن أن جعجع بحسین یعنی احبس وضیّق علیه
وتنگ گرفتن بر غریم بمطالبه وشتر را در جای تنگ خوابانیدن یقال جعجع بهم ای اناخ بهم وجنبانیدن شتر را تا برخیزد یا بجنبد
ویقال جعجع القوم ای اناخوا جعجع جعجاع زمین درشت تنگ فحل جعجاع کشن سخت بانگ تجعجع خود را بر زمین زدن از دردی
که رسیده باشد **جلع** بی شرم وفحاش شدن ع ع کاف ۲ جلع جالع جلعه جالعة نعت منه ودندانهای پیش کشاده بودن از — جلع
لب زیرین مجالعة القوم کفت وگوی کردن قوم باهم در شرب وقمار جلع جامه بیرون کردن بمعنی خلع جلوع روی کشاده بودن — جلنفع
زن بهر جای ع ع بفتحهما جالع زن برهنه روی انجلاع انکشاف **جلنفعة** نافهٔ مسنّ او فراخ شکم اجلنفاع مصدر منه **جمع** — جمع
همه وگروه مردم جموع ج ونخل بسیار بار ومزدلفه وگرد آوردن واسم واحد را جمع کردن ع ع بفتحهما اجتماع گرد آمدن رجل مجتمع
مرد بکمال قوت رسیده ولا یقال ذلك للنساء ویقال للجاریة اذا اشبّت قد جمعت الثیاب ای لبست الدرع والخمار والملحفه
تجمّع از هر جای گرد آمدن جماع الناس مردم درآمیخته از هر جایهای مختلف مجمع بفتح الوسط وکسره جای گرد آمدن جمع الکف
بالضم والتخفیف مشت فراهم آورده یقال ضربه بجمع کفه وجاء فلان بقبضه ملأ جمعه ویقال اخذت فلانا بجمع ثیابه وامر بنی فلان
بجمع اذا کان مکتوما لم یعلم به احد وفلانة من زوجها بجمع ای لم یقتضها وماتت فلانة بجمع ای ماتت وولدها فی بطنها وکلّها
بضم الجیم وکسرها جمعة من تمر یکمشت از خرما یوم الجمعة بضم المیم وتسکینها روز آدینه ویجمع علی جمعات وجمع المسجد الجامع
مرکت آدینه وان شئت قلت علی الاضافة مسجد الجامع علی تقدیر مسجد الیوم الجامع کقولك الحق الیقین ای حق الشیء الیقین
لان اضافة الشیء الی نفسه لا یجوز الا علی هذا التقدیر وعند الفراء یضاف الی نفسه لاختلاف اللفظین وانشد قول الشاعر شعر
فقلت انجو عنها نجا الجلد انه سیرضیکما منها سنام وغاربه فاضاف النجا وهو الجلد الی الجلد لما اختلف اللفظان اتان جامع
اذا حملت اول ما تحمل قدر جامعة ای عظیمة جامعة ایضا غل والجوامع الاغلال جمعاء ستوری که هیچ نقصانی در تن او نباشد اجماع گرد آوردن
وهم پشتیهای ناقه دوشیدن وعزم کردن بر کاری وفراهم آوردن کار را مجمع نعت منه وقوله تعم فاجمعوا امرکم وشرکائکم ای وادعوا
شرکائکم لانه لا یقال اجمعت شرکائی ویقال جمعت قال الکسائی یقال اجمعت الامر وعلی الامر اذا عزمت علیه والامر مجمع ویقال اجمع
امرك ولا تدعه منتشرا وجمله کردن چیزی را مجموع گرد آورده از هر جائی فلاة مجمعة بیابان که درو ی گرد آیند قوم وپریشان نشوند
تا راه گم نکنند استجماع از هر جای گرد آمدن سیل وگرد آوردن اسب خویشتن را در رفتن جمع هی جمع جمعة وجمعاء تقول رایت النسوة
جمع بلا تنوین والف لام لانه توکید للمعرفة وتقول اخذت حقی اجمع فی توکید المذکر وهو توکید محض وکذلك اجمعون وجمعاء
وجمع واکتعون وابتعون وابصعون لا یکون الا تاکیدا تابعا لما قبله لا یبتدء به ولا یخبر به ولا عنه ولا یکون فاعلا ولا مفعولا
کما یکون غیره من التواکید اسما مرة وتوکیدا اخری مثل نفسه وعینه وکله واجمعون جمع اجمع وهو واحد بمعنی جمع ولیس له مفرد من لفظه
والمؤنث جمعاء ویقال جاء القوم باجمعهم بضم المیم وفتحها جمیع ضد متفرق وقد یؤکد به ویقال جاءوا جمیعا یعنی همه وفراهم آمدن
ولشکر وقبیله گرد آمده جماع الشیء بالکسر جمع چیزی یقال فلان جماع فلان ای جمعه والجماع المجامعة ایضا وهی المباضعة ویقال الخمر
جماع الاثم وقدر جماع دیگ بزرگ تجمیع بنماز جمعه حاضر شدن ومال گرد کردن مجمّع لقب قصی بن کلاب لانه جمع قبائل قریش مجامعة — جوع
وبر کاری گرد آمدن با کسی صلته بعلی **جوع** بالضم نقیض شبع وبالفتح گرسنه شدن ع ع ف اض ۲ مجاعة کلّ جوعة بکی جائع نعت منه
جیاع جوّع ج جوعان گرسنه جوعی مؤنث مثل سکران وسکری وعطشان وعطشی عام مجاعة ومجوعة بتسکین الجیم سال قحط
اجاعه تجویع گرسنه داشتن وگرسنه کردن وفی المثل اجع کلبك یتبعك تجوّع گرسنه بودن وخود را گرسنه داشتن بقصد استجاعة
گرسنگی نمودن ربیعة الجوع پدر حیی از بنی تمیم **فصل الخاء** **خبع** لغة فی خبء یعنی پنهان کردن امرأة خبعة قبعة زن پنهان — خبع
شونده خنبعة نوعی از چادر زنان خنوع دم گرفتن بچه از گریستن **خنتعة** انکشافه نیز آمده از ویقال ختع الدلیل بالقوم ای — ختع
سار بهم فی الظلمة دلیل ختع مثال صرد رهبر استاد خوتع مثله وبچه خرگوش وقوطم استام من خوتعه وهو اسم رجل **خدع** بالفتح — خدع
والکسر فریفتن اختداع کذلك وبیوراخ در شدن سوسمار وخشك شدن آب دهان وکاسد شدن بازار وباز ایستادن از عطا
یقال کان فلان یعطی ثم خدع ای امسك ع ع بفتحهما خدیعه مکر وفریب تخادع مکر نمودن مخادعه فریفتن انخداع فریفته شدن

الیاء وان شئت ضممتها ومنهم من یقلب الیاء واوا فیقول بوع الشیء وکذلک القول فی کیل وقیل واشباههما مبایعه با کسی بیع کردن خرید وفروخت کردن وبیعت کردن تبایع مثله استبياع فروختن خواستن چیزی را بیعة خود بیعه بالکسر کلیسای ترسایان وخرید فروخت آنرا لحسن البیعة

تبع
فصل التاء **تبع** بفتحتین تباعه پس روی کردن ع ک اف م اتباع در پی رفتن ودر پی فرستادن ورسیدن بکسی ودر سخن در لفظ پی یکدیگر آوردن که بر یک روی باشد چون حسن بسن وقبیح شقیح اتباع در پی رفتن تبع بفتحتین پس رو ویکی روان واحد وجمع یکسان قوله تعم انا کنا لکم تبعا اتباع ج متابعه تباع پس روی عمل کسی کردن ودر پی یکدیگر رفتن در عمل تتبع طلب چیزی برفتن در پی وی تتبیع کذلک تتابع پیاپی شدن تباعه تبعه عاقبت بد تبیع آنکه تو او جوی مال باشد وپس رو ومنه قوله تعم لا تجدوا لکم علینا به تبیعا ای ثائرا وطالبا هو بمعنی تابع وکوساله تبیعه ماده تباع بالکسر توابع ج تبابعه ملوک یمن تبع یکی از ایشان وسایه ونوعی

ترع
از مرغان **ترع** بفتحتین پر شدن خنور ع ک اف م حوض ترع وکوز ترع ای ممتلی اتراع پر کردن تترع بدی شتافتن بکسی صلة بالی یقال تترع الیه رجل ترع شتابنده ببدی وعصت سیل تراع مشتد آنکه وادی را پر کند تراع ایضا دربان ترعه بالضم در وفی الحدیث ان منبری هذا علی ترعة من ترع الجنة ودبایه نردبان ومرغزار رود هاند جویها سر آن ترع رفتار سخت تریاع بالکسر موضع

تسع
تسعه نه مرد تسع نه زن ومدت تشنگی شتران تسع بالضم نه یک تسیع کذلک تسع مثال صرد سه شب از ماه شب هفتم وهشتم ونهم وهی بعد النفل تاسوعا روز نهم محرم تسع بالفتح نه یک گرفتن ونهم شدن ع بفتحهما اتساع نه تن شدن قوم وخداوند شتران نه روزه بکار نوبت ایشان

تعتع
تعتعه درماندن در سخن ودر شکوخیدن ستور در بی آرام ونقیه کردن کسی با ویقال وقع القوم فی تعاتع ای فی اراجیف

تلع
تلع درازی کردن اتلع نعت منه جید تلیع طویل تتلع کردن سنج کردن تا برخیزد ویقال قعد فما یتتلع ای فما یرفع راسه للنهوض ولا یرید البراح رجل تلع بکسر اللام بسیار نگرنده چپ وراست اناء تلع بفتحهما لغة فی ترع او لغة تلعه بالفتح پشته ونشیب وهو من الاضداد تلاع آب راههای از بالا سوی نشیب تلعه یکی تلوع بلند بر آمدن روز اتلاع کردن برافراشتن آهو از جای خود متالع بالضم کوهی

تقع
تقع مسکه با قله بنان پاره بر گرفتن ع ف آ ص م **تیع** بیرون آمدن قی

تیع
وروان شدن تایع بر زمین ع ف آ ک م اتاعه قی کردن متیع نعت منه متاع قی کرده تتایع ستهیدن وبروی درافتادن در بدی وخویشتن راست انداختن ونادانیدن نادم کیاه را وجنبانیدن شتر کتفهای خود در راه در رفتن تیعه بالکسر چهل عدد از گوسپند وفی الحدیث فی التیعة شاة **فصل الثاء** ثطع الرجل مجهولا زکوم شد ثع قی کردن ع ف آ ک م ۵ انثعاع بر آمدن قی از گلو وخون از بینی وجراحت **ثلع** سر شکستن ع بفتحهما انثلع عوره خرما خسته وجزان **فصل الجیم**

جدع
جدع بینی بریدن وگوش ودست ولب بریدن اجدع جدعاء نعت منه جدعه باقی مانده بریدگی وبزندان کردن وحبس کردن وبالذال ایضا المجادعة المخاصمة تجادع کذلک یقال ترکت البلاد تجادع افاعیها ای یاکل بعضها بعضا جدع بالتحریک بد خواد شدن کودک ع ک اف م اجداع بد خوار کردن کودک را وباز داشت کردن جداع مثال قطام سال تنگی وسختی مجدع علف که سر ایرا وستور خورده باشد کلا جداع بالضم علف پژمرده تجدیع جدعا لک گفتن کسی را یعنی بریده باد بینی وگوش تو و دوگوش جز بریدن جنادع حشرات زمین چون ملخ ومار وسوسمار وجز آن ویقال رایت جنادع الشر ای اوایله جندعه بضمتین یکی از هر جانوری که از وی گزند وزحمت رسد ذات الجنادع سختی وبلا وفی المثل جاءت جنادعه عبد الله بن جدعان نام مردی

جذع
جذع بالتحریک بچه بیش از ثنی باشد جذعان جذاع ج جذعه مونث جذعات ج وبچه بسال دوم در آمده باشد از گوسپند و بسال سیم از گاو واسب وبسال پنجم از شتر اجذع کلک جذع سالی که در وی ستور دندان شیر بیفکند وبر نیارد هنوز الازلم الجذع روزگار روشیر ویقال فلان فی هذا الامر جذع یعنی نو در آمده جذع بالسکون ستور را بی علف باز داشتن ع بفتحهما اجذاع بزندان کردن جذع بالکسر تنه درخت جذوع ج ونام مردی وفی المثل خذ من جذع ما اعطاک الجذعمة خرد وکودک وفی الحدیث اسلم ابو بکر واللّه وانا جذعمة میم زائده

جرع
جرع باشام خوردن آب ع بفتحهما وک اجرعه بالتحریک ریگ هموار که هیچ نروید بر روی جرعاء کلک جرع ج وابعض نافه تر شدن بکاه از ناهمواری جرعه بالضم یک اشام از آب وشراب وجز آن وفی المثل افلت فلان بجریعة الذقن اذا اشرف علی التلف ثم نجا نوق مجاریع شتران اندک شیر تجریع فرو خورانیدن خشم وجز آن تجرع جرعه جرعه خوردن آب وفرو خوردن خشم

جرشع
جرشع بضمتین شتر بزرگ وبزرگ سینه وپهلو بر آمده

جزع
جزع بریدن بریدن وادی را ع بفتحهما وشبه بیه بهانی که چشم را بسیاهی وسپیدی بوی تشبیه کنند جزع بالکسر گشت وخم وادی جزع اندکی از ما یقال جزع لجزعة من المال ای قطع له قطعة منه واندکی را زآب وپاره از شب اجتزاع چوب از درخت بریدن وشکستن جزاع

بجری فی الرقبة **ابداع** نو بیرون آوردن نه بر مثالی بدیع نعت منه ای مبدع وهو من صفات الله تعالی ابتداع مثله وطرز نو نهادن شاعر در شعر و مانده شدن ستور بر نشست یقال ابدعت راحلته ای کلت وابدع بالرجل اذا کلّت راحلته یستعمل مجهولا بدیع بمعنی مبتدع ابد و جنیك و فی الحدیث ان تهامة کبدیع العسل حلو اوله حلو آخره شئ بدع بالکسر ای مبتدع و منه قوله تعالی قل ما کنت بدعا من الرسل ای بدیعا بدعة نو بیرون آوردن و رسمی در دین بعد از کمال دین استبداع بدیع شمردن تبدیع ببدعت منسوب کردن

براعة تمام شدن در فضل و کذشتن از اصحاب در دانش ع بفتحهما وضمهما بارع نعت منه و فعلك کذا متبرعا ای متطوعا برذع نام ناقه ای و نام زنی و اصحاب الحدیث یکسرون الباء والصواب الفتح لانه لیس فی کلام العرب فعول الا خروع وعتود اسم شجرة و واد

برذعة کلیم که زیر پالان بر پشت شتر نهند ابرنذاع آمادگی کردن کاری را **برشاع** بالکسر مرد کول و فزلت بد نمای **برقع** بضم القاف و فتحها روی بند زنان عرب و ستور برقوع کلك برقعه روی بند نهادن تبرقع پوشیدن مبرقعه کوسپند سفید

مبرقع بکسر القاف سپید روی اسب که همه روی کرفته باشد یقال غرة مبرقعة برقع بکسرتین نام آسمان هفتم لا ینصرف **برکعة** بر چهار دست و پای ایستادن و انداختن تبرکع بکون افتادن **بزیع** مرد ظریف بزاع بالضم مثله بزع ظریف شدن ع بضمهما تبزع ظریف خاستن کودك و بزرك شدن فتنه و بدی غلام بزیع ای متکلم لا یستحیی وامرأة بزیعة والبزاعة مما یحمد به الانسان بوزع نام ریك توده ای و نام زنی شیء **بشع** بد مزه حلق سوز بشاعة بی مزه شدن بشع ناخوش شدن مردم از بی مزکی طعام ع ک آف ۲ استبشاع بی مزه شمردن **بصع** جمع کردن ابصع کلمة تاکید است وقیل ابضع بالضاد المعجمة یقال اخذت حقی اجمع ابصع والانثی جمعاء بصعاء وجاء القوم اجمعون وابصعون ورأیت النسوة جمع بصع وهو تاکید مرتب لا یقدم علی اجمع ویقال مضی بصع من اللیل ای صدر منه **بضاعة** بالکسر پاره مال که بدست کسی بتجارت فرستند ابضاع استبضاع بضاعت کردن مالی را و فی المثل کمستبضع تمر الی هجر وهو معدن التمر باضعة شکستکی سر که پوست و کوشت کفته باشد و خون نزود از وی و اثر که خون روان باشد دامیه خوانند و دمه بر زود از کوسپند سیف باضع شمشیر که بر هر چه برآید پاره از وی برد بضع بالکسر پاره از عدد و بالفتح ایضا وهو ما بین الثلث الی التسع تقول بضع سنین و بضعة عشر رجلا و بضع عشرة امرأة فاذا جاوزت العشرة ذهب البضع ولا تقول بضع وعشرون بضعة بالفتح پاره کوشت واخواتها بالکسر مثل القطعة والفلذة والفدرة والکسفة واشباهها والجمع بضع مثل تمرة و تمر و ضع مثل بدرة و بدر بضع پاره کردن کوشت و کفانیدن جراحت و سیراب شدن و فی المثل حتی متی تکرع ولا تبضع و بستوه آمدن از کسی ع بفتحهما مبضع نشتر ابضاع سیراب کردن و جواب شافی دادن مسئله را بضع بالضم نکاح یقال ملك فلان بضع فلانة مباضعة بضاع ای مجامعة و جماع و فی المثل کمعلمة امها البضاع بضیع خوی روان شده از آدمی و ستور و جزیره بحر و کوشت یقال دابة کثیر البضیع و رجل خاظی البضیع مرد آکنده کوشت تبضع خوی روان کردن از پیشانی بضیع مصغر انام جائی بئر بضاعة بالضم والکسر فی الحدیث **بعاع** بالفتح رخت و جهاز بعاع السحاب کرانی ابر از باران **بقعة** بالضم جای بقاع ج باقعه سختی بقع سخت کفتن و بهتان نهادن کسی را یقال بقع الرجل اذا رمی بکلام قبیح او بهتان یستعمل مجهولا و بجائی رفتن یقال لا ادری این بقع ای این ذهب بقیع موضعی که در وی هر نوع درخت باشد بقیع الغرقد کورستان مدینه بقع بفتحتین پیسکی در مرغ و سك بمنزله بلق در ستور ع ک آف ۲ غراب ابقع زاغ پیسه بقعان الشام الذی فی الحدیث خدمهم وعبیدهم لبیاضهم و سوادهم سنة بقعاء سال قحط و یقال فیها خصب و جدب بقعاء نام شهری **بکع** زدن سخت بر هر جای از اندام و بریدن و پیش آمدن کسی ببدی و ناخوشی و تمیم یقول ما ادری این بکع بمعنی این ذهب **بلع** فرو خوردن ع ک آف ۲ ابتلاع کلك ابلاع فرو خورانیدن چیزی را بکسی سعد بلع بالضم منزلی از منازل قمر و ایضا سوراخ بکره تبلیع بخت پیدا شدن سپیدی در سر و الاتش و جای دست و رستن بلوعة بالتشدید کلك بلالیع ج بلعاء نام مردی **متبلتع** بلتعانی انکه ظرافت و زیرکی نماید از خود ابو بلتع کنیه مردی **بلقع** بلقعة زمین خشك یقال منزل بلقع و دار بلقع بلا هاء اذا کان نعتا فان کان اسما قلت بلقعة و یقال الیمین الفاجرة تذر الدیار بلاقع **باع** قولاج و عبارت از بزرکی و کرم یقال فلان طویل الباع ای ذو بسطة و کرم بوع قولاج کردن ع ف آض ۲ و کام فراخ نهادن ناقه و اسب در رفتن **بیع** خریدن و فروختن من الاضداد مبیع کلك و قیاسه مبیوع و ایضا فروخته و مبیوع مبیع مثل مخیوط و مخیط علی التمام والنقص قال الخلیل الذی حذف من مبیع واو مفعول لانها زائدة و هی اولی بالحذف وقال الاخفش المحذوف عین الفعل لانهم لما سکنوا الیاء القواهر کتها علی ما قبلها فانضم ثم ابدلوا من الضمة کسرة للیاء التی بعده ثم حذفت الیاء لاجتماع الساکنین و هما الیاء و واو مفعول و انقلبت الواو یاء کما انقلبت واو میزان للکسرة قال المازنی کلا القولین حسن و قول الاخفش اقیس بیاعة اخریان بیعان خرنده و فروشنده اباعة عرضه کردن بفروختن ابتیاع خریدن و یقال بیع الشیء مجهولا فان شئت

بدع
برع بذع برشع برقع برکع بزع
بشع بصع بضع
بعع بقع
بکع بلع بلتع بلقع بوع بیع

فيظ
نا فتحه ابرنيد تا اگر خدا وند شتر تشنه شود شکم او را بکفانند و سرقین او را بفشارد و آب ازو برانجو ره فيظ فيوظ فيظان مردن عع ف
آک ۲ يقال فاص ای مات وفاظت نفسه ای خرجت روحه عن ابی عبيده والکسائی ولبی زيد قال الکسائی يقال فاظت نفسه وفاظ هو نفسه
ای فاءها لازم متعد وقال الاصمعی سمعت ابا عمرو بن العلاء يقول لا يقال فاظت نفسه ولکن يقال فاظ اذا مات عع ف آص ۲ ولا يقال
بالضاد بته فوظ فواظ مصدر ان منه تقبظ يقی جان دادن يقال تفيظوا انفسهم ای تقيؤها افاضة متعد فيه يقال افاظه الله وافاظه الله
قرظ
نفسه **فصل القاف قرظ** بفتح الراء برگ سلم که بوی پوست پیرايند اديم مقروظ نعت منه کبش قرظی بفتح القاف وضم فجفار منسوب
بيمن که منبت قرظ است قارظ چيننده برگ سلم فی المثل لا آتيك او يئوب القارظ العنزی هو من عنزه خرج فی طلب القرظ فلم يرجع وهما
قارظان ايضا من عنزه سعد القرظ موذن رسول صلی الله عليه که در مسجد قبا بود و در عهد عمر بمدينه امد و تا امروز موذن مسجد مدينه
از فرزندان اوست قريظه ونضير دو قبيله از يهود خيبر تقريظ ستوده کسی را که زنده باشد تابين ستودن مرده را و بالضاد ايضا
قيظ
عن ابن زيد اذا مدحه بباطل او حق تقارظ مدح کفتن يکديکر را **قيظ** گرمای تابستان و سخت گرم شدن روز و بگرما مقيم بودن بجای
عع ف آک ۲ تقيظ کك صلته بالباء يقال تقيظ بالمکان اذا اقام به فی الصيف مقيظ باشش بوقت گرما تقييظ بسر امدن چيزی کسی را
كظظ
بگرما **فصل الكاف كظ** بالكسر زحمت امتلای طعام کظ زحمت دادن امتلا عع ف آص ۲ ورنجانيدن کاری کسی را واندوهگين
کردن مکاظه سخت مرو سيدن در حرب تکاظظا زحمه کذرانيدن مردم دشمنی را با يکديکر يقال بينهم کظاظ ای عداوة اکتظاظ پرشدن
كنظ
وادی از سيل رجل کظ لظ مرد سخت دشوارخو **کنظ** دشوار امدن کار بر کسی عع ف آض ۲ ک ۲ **فصل اللام لحظ** نکريستن
لحظ
بدنبال چشم صلته بالهاء و بالی عع بفتحهما لحاظ بالفتح دنبال چشم لحاظ بالکسر نکاه داشتن بچشم چيزی را **الظاظ** لازم شدن
چيزی صلته بالباء ومداومت کردن برچيزی ومقيم بودن بجای و پيوسته باريدن باران والحاح کردن رجل ملظ ای ملح وملظاظ ای
لعمظ
ملحاح قال ابن مسعود رض الظوا فی الدعاء بياذا الجلال والاکرام ای الزموا ذلك رجل لظ ای عسر **لعمظه** شره و از روی گوشت
لفظ
بدندان از استخوان لعظمه کك مغلوبه رجل لعمظ ولعموظ ولعموظه بالضم كلاهما وهو النهم الشره وقوم لعامظه ولعاميظ **لفظ** بيرون
افکندن از دهان عع ف آک ۲ لفاظه بالضم سخن از دهان بيرون افتاده يا جزان لفظ سخن وسخن کفتن تلفظ کك لفظ بلت سخن الفاظ
ج ويقال اسمح من لافظه وهی العنز لانها تشلی للحلب وهی تجتر فتلفظ بجريتها وتقبل فرحا منها بالحلب والحمامه التی تزق فرخها ويقال هی
لمظ
الرحی ويقال هی الديك ويقال البحر لانه يلفظ بالجواهر والعنبر والماء فيه للمبالغة **لمظ** زبان کردا کرد دهان بر اوردن بعد از طعام و لب
ليسيدن عع ف آص ۲ لماظه بالضم انچه ماند از طعام در زوايای دهان تلمظ کك وزبان بيرون اوردن مار ويقال ما ذقت لماظا بالفتح
ای شيئا وشرب الماء لماظا اذا ذاقه بطرف لسانه التماظ خوردن لمظه نکته از سپيد وفی الحديث الايمان يبدو لمظة فی القلب وسپيد
لب زيرين اسب فرس المظ نعت منه المظاظ سپيد شدن لب زيرين اسب **فصل الميم مشظ** بالتحريك خار وچوب در دست در رفتن
مظ
عع ک آف ۲ مشظ نعت منه **مظ** انار دشتی وکوهی مظه نام مردی مماظه مظاظ بدی ومنازعت کردن با يکديکر تماظظ کك **فصل النون**
نعظ
نعظ نعوظ برخواستن ذکر مرد عع بفتحهما انعاظ خيزانيدن ذکر و بازو فراز کردن ناقه فرج را از غايت اشتهای فحل **نكظ** بالتحريك
نكظ
وشظ
شتافتن عع ک آف ۲ انکاظ تنکيظ شتابانيدن **فصل الواو وشظ** استخوان شکستن عع ف آک ۲ وبامه وميخ در بن دسته تبر
وعظ
وتيشه زدن تا استوار شود والوشيظ لفيف من الناس ليس اصلهم واحدا **وعظ** پند دادن ونصيحت کردن عظه کك عع ف آک ۲
وكظ
اتعاظ پند کرفتن يقال السعيد من وعظ بغيره والشقی من اتعظ به غيره **وكظ** دفع کردن واکظ دافع مواکظه مداومت کردن بر کاری
قوله تعم الا ما دمت عليه قائما قال مجاهد مواکظا **فصل الياء** رجل **يقظ** بضم القاف وکسرها مرد بيدار وهشيار ايقاظ
بيدار کردن از خواب وکرد بر انکيختن تيقيظ کك تيقظ بيدار وهشيار بودن استيقاظ کك وبيدار شدن از خواب يقظان بيدار
يقظه بفتحتين بيداری ونام مردی

بسم الله الرحمن الرحيم

امع
باب العين فصل الالف امع امعه مرد هرجائی ومنه قول ابن مسعود لا يكونن احدكم امعه ولا يقال للنساء امعه وقد
بنع
حکی عن ابی عبيد **فصل الباء بنع** دراز کردن شدن اسب عع ک آف ۲ فرس بتع نعت منه بتعه مونث بتع بالکسر وبکسر
بتع
الاول وفتح الثانی مثال قمع وقمع نبيذ عسل ابتع کلمه تاکيد است يقولون جاؤنی اجمعون واکتعون وابتعون همه شفته کانه باتع لب سطبر
بخع
رنکين **بخع** کشتن خود را از خشم واندوه ومنه قوله تعم فلعلك باخع نفسك بخوع اقرار کردن وکردن دادن حق را صلته بالباء
يقال بخع بالحق عع بفتحهما بخاعه کك عع ک آف ۲ قال فی الايضاح شرح المقامات بخع الشاة ای بالغ فی ذبحها وفسره بان يقطع عظم
رقبتها ويبلغ بالذبح البخاع وهو العرق الذی فی الصلب والنخع بالنون دون ذلك وهو ان يبلغ بالذبح النخاع وهو الخيط الابيض الذی

بنی تمیم وبکر بن وائل **وهط** شکستن ع ف آ ک ۲ ونام مالی که عمرو بن العاص را بود وهطه زمین پست مغاک مثل وهده وهط وهاط
ج ویقال وهط من عشر یعنی عشر سنان وآن درختی است عرب را از نوع طاق کما یقال عیص من سلم ومر قبیل ایهاط انداختن چنانکه
بر نخیزد **فصل الهاء هبوط** فرود آمدن یقال هبط هبوطا ای نزل وهبطه هبطا هبطا ای انزله لازم متعد یقال اللهم غبطا لا هبطا
وقد مر فی فصل الغین اهباط متعد منه انهباط لازم منه هبوط ایض کم شدن بهای متاع وکم کردن آن ولاغر کردن بیماری مردم را ع ف آ
ک ۲ هبوط بالفتح نشیب هبیط شتر لاغر **هرط** طعنه کردن ونقیصه کفتن ع ف آ ک ۲ تهارط یکدیکر را دشنام دادن هرطه بالکسر
میش بزرک هرط ج **همط** ستم کردن وبی اندازه کرفتن ع ف آ ک ۲ اهتماط دشنام ونقیصه کفتن کسی را **هیاط** مهایطه بانک وفریاد
کردن یقال وقع القوم فی هیاط ومیاط تهایط کرد آمدن واصلاح امور کردن قوم میان خود ها وهو خلاف التمایط **فصل الیاء یعاط**
مثال قطام زجر وبانک کرک راندن ایعاط بانک بر زدن کرک را یقال ایعطت بالذئب ای قلت له یعاط **باب الظاء فصل الباء بهظ**
کران شدن وکران بار کردن کسی را ع ع بفتحهما باهظ کار کران ودشوار سهوظ کران بار **فصل الجیم جحوظ** بیرون در شدن و
بزرک شدن چشم ع ع بفتحهما جاحظ وجحظم نعتان منه میم زائدة جاحظ ایض نام مردی جاحظتان دو حدقه چشم **جحمظه** بند کردن
کسی را **جظ** مرد فربه وفی الحدیث اهل النار کل جظ مستکبر **جعظ** ای ضخم جنعاظ بالکسر جنعاظه بدخوی **اجفیظاظ** بر اماسیدن
مردار یقال اجفاظت الجیفه وربما کانوا بحرکون الالف لاجتماع الساکنین وقالوا اجفاءظت الجیفه **مجلنظی** ستان خفتن وپا بها
دراز کرده **جواظ** مرد ضخم خرامان رفتار جوظ جوزان خرامان رفتن وفی الحدیث اهل النار کل جعظری جواظ **فصل الحاء حظ**
بهره وبخت احظ حظوظ ج احاظ کلث وهو علی غیر قیاس کانه جمع احظ وبا بهره ودولتی شدن ع ع ک آ ف ۲ هو حظ وحظیظ ومحظوظ
ای جد ید وحظ من الرزق وانت احظ من فلان تو بهره مندی وبا روزی تری از فلان حظظ بضمتین وفتح ۲ لغه فی الحضض وهو الدوا
حضظ ایض جمع بین الضاد والظاء **حفظ** بالکسر نکاه داشتن ویاد کرفتن حفظه زشتکان نکاهبانان ونویسنده اعمال المحافظه
نکاهبانی کردن ویقال انه لذو حفاظ ومحافظه ای ذو عار وحمیه حفیظ نکاهبان ومنه قوله تم وما انا علیکم بحفیظ احتفاظ خویشتن
داری کردن متعد بالباء وبخشم شدن یقال احتفظ بنفسه واحفظته فاحتفظ تحفظ هشیار وبیدار بودن وبیک یاد کرفتن تحفیظ یا
دادن کتاب وجز آن استحفاظ یاد داشت خواستن حفیظه حفظه غضب وحمیت ویقال ان الحفائظ تنفض الاحقاد ای اذا رایت حمیمک
یظلم حمیت له وان کان علیه فی قلبک حقد احفاظ بخشم آوردن **حنظی** برای ندد بر یعنی شنوانیدن وافحشی والالف للالحاق وحنظی به
وعنظی به کل یقال ورجل حنظیان وخنظان وحنذیان بالخاء المعجمه غنظیان بالمعجمتین والمهمله مع المعجمه ای فحاش **فصل
الدال داظ** خبه کردن کلو وپر کردن مشک ع ع بفتحهما **دلظ** زدن وسپوختن ع ع ف آ ض دلنظی صلب وسخت الالف للالحاق وناقه
دلنظاة **فصل الراء رعظ** بالضم جای در نشاندن پیکان در تیر ارعاظ ج رعظ بالتحریک شکستن سوراخ تیر که پیکان در وی کنند ع ع ک آ
ف ۲ سهم رعظ نعت منه **فصل الشین شظاظ** بالکسر چوبک کوشه جوال ونام دزدی وفی المثل الص من شظاظ واسرق من الزبابه شظ
کوشه بستن جوال را اشظاظ چوب کوشه ساختن وبربای خاستن شظشظه ستیز شدن ذکر کودک بوقت بول **شناظی** الجبل کرانهاء
کوه شنظوظ بالضم علی فعلوة یکی شواظ بالضم والکسر زبانه آتش بی دود **فصل العین عظعظه** چادچا وان رفتن تیر وسپاه یکی
رفتن بد دل از صف معرکه وفی المثل لا تعظینی وتعظعظی ای لا توصینی واوصی نفسک قال الجوهری وهذا الحرف هکذا جاء عنهم فیما ذکره
ابو عبید وانا اظنه تعظعظی بضم التاء یعنی تا مر بینی بالاستقامه وانت تتعوج **عکاظ** عکاظ بازار عرب در ناحیه مکه بوقت جاهلیت
سالی یکبار انجا کرد آمدندی وخرید وفروخت کردندی وتفاخر وتناشد اشعار با هم نمودندی وبوقت اسلام آن بر افتاد ادیم عکاظی
منسوب بوی **عنظوان** بضمتین مرد فحاش ونوعی از کیاه که در دشکم اورد ستور را عنظوانه یکی ماده **فصل الغین غلظ** سطبر
وسطبر شدن ع ع بضمهما غلیظ نعت منه استغلاظ غلیظ شدن غلیظ شمردن چیزی را وناخریدن جامه بسبب درشتی یقال استغلظه
ای ترکت شراء لغلظه غلظه ثلث لغات وغلاظه بالکسر ای فظاظه یعنی درشتی اغلاظ درشت کفتن وجامه درشت خریدن تغلیظ درشت
کردن بر کسی چیزی را ومنه الدیه المغلظه والیمین المغلظه **غنظ** اندوه سخت وسخت اندوه کین کردن ع ع ف آ ک ۲ وکان ابو عبیده
یقول هو ان یشرف الرجل علی الموت من الکرب ثم یفلت مغنوظ سخت اندوه کین وذکر عمر بن عبد العزیز الموت فقال غنظ لیس
کالغنظ وکظ لیس کالکظ غنظظه فحش شنوانیدن مثل انزوی غنظی به بابدال احد الظائین الفا کما مر فی فصل الحاء **غیظ** پنهان
از عجز وبخشم آوردن معیظ نعت منه ونام مردی وهو غیظ بن مرة بن عوف مغایظه بخشم آوردن اغتیاظ تغیظ بخشم شدن **فصل
الفاء فظ** آب شکنبه ومرد درشتخو فظاظه درشتخو شدن ع ع ک آ ف ۲ افتظاظ آب دادن شتر را ودهان او را ببستن تا

ان مقلوب فالما **ملط** سیلی ریش شدن عع ک آف ۲ ملط نعت منه مثل امرط املاط افکندن ناقه بچه را ملیط بچه انداخته ملط
بالکسر انکه نسبت وی معلوم نباشد علام ملط خلط ای مختلط النسب ملاط گل دیوار ابنا ملاط دو بازوی شتر ملطی نوعی از
دویدن مثل المرطی ویقال مضی فلان الی موضع کذا فیه قال الجعل الله ملطی لا عهدة له لا رجعة ملطیه نام شهری **میط** جور کردن در حکم
و دور شدن و دور کردن لازم متعد **فصل النون نبوط** برآمدن اب از زمین و چاه عع ف آض ۲ ک ۲ انباط باب رسیدن چاه
کن استنباط بیرون آوردن چیزی و نبطی شدن قوم یقال استنبط القوم نبط نبیط گروهی از مردم دجل نبطی نباطی نباط مثل یمنی یمانی
یمان نباطی بالضم ایضا نبط اب که از قعر چاه برآید نبطه سپیدی بغل و شکم اسب فرس ابنط نعت منه و شاة نبطاء سپید هیکاه ه
نخیط بانک و زفیر عع ف آک ۲ **نخط انتخاط** بینی افشاندن مثل نخط و امتخاط و یقال لا ادری ای النخیط هو بالضم ای ای الناس
هو **نشاط** بالفتح شادمانی نمودن عع ک آف ۲ نشیط شادمان تنشط شادمانی نمودن و بنشاط رفتن ناقه انشاط خداوند
ستور با نشاط شدن و فربه کردن علف ستور را و گره کشادن نشیطه ابچه غزاة در راه یابند از غنیمت ناشط کاو دشتی و قوله تعالی
والناشطات نشطا یعنی النجوم تنشط من برج الی برج کالثور الناشط من بلد الی بلد نشط گزیدن مار عع ف آض ۲ ک ۲ و بردن اندوه
کسی را از جائی بجائی و اب برکشیدن از چاه بی بکره و گره آسان بستن عع ف آک ۲ نشوطه بالضم گره آسان کشای چون گره ازاربند
و مانند آن یقال ما عقالک یا نشوطه ای ما موذنک بواهیه انتشاط کشیدن گره تا کشاده شود بیر انشاط مثل ثوب اسمال و اخلاق
آنکه بیک کشیدن دلو بر سر چاه آید از وی نشوط چاه که دلو از وی به نیا کشیدن برآید و ایضا نوعی از ماهی نشیط نام مردی و نار نج
المثل لا حتی یرجع نشیط من مرو **نطناط** دراز نطانط ج نطنطه بد دراز کشیدن **ناعط** جیی از همدان و نام کوهی **نفط** بفتحتین
آبله کردن دست نفیط گلک نفطه بالکسر آبله عع ک آف ۲ تنفط آبله کردن نفط بالفتح والکسر روغن والکسر افصح نفیط بترک زدن دیک
جوشان و از خشم جوشیدن و بینی فشاندن ماده بز عع ف آک ۲ و یقال ماله عافطة ولا نافطة و مر ذکره **نقطه** بالضم جمله سیاهی
بر سپیدی یا عکس آن نقط نقاط ج نقط جمله زدن حروف را عع ف آض ۲ تنقیط گلک نقاط نعت منه **نمط** بفتحتین نوعی از
افکندنی انماط ج و ایضا گروه مردم که بر یک کار باشند و فی الحدیث خیر هذه الامة النمط الاوسط یلحق بهم التالی و یرجع الیهم الغالی
نوط میان پشت و سرین و هرچه از چیزی در آویخته شود در آویختن عع ف آض ۲ و اما سپیدن سینه شتر یستعمل مجهولا و نوط شتر
دان که در روی خرما نهند و از شتر در آویزند نوطه آماس سینه شتر و کینه و فی المثل عاط بغیر انواط ای یتناول ولیس هناک شیء معلق
انواط معلاقها ذات انواط نام درختی نواط آرایش هودج که از وی در آویزند چون علاقها و جز آن و یقال نوطه من طلح یعنی
طلحستان و هم چنین عیص من سدر و ایکة من اثل و فرش من عرفط و وهط من عشر و غال من سلم و سلیل من سمر و قصیمة من غضا
و من سلم و حرجة من شجرة انتیاط دور شدن و یقال فلان منی مناط الثریا ای فی البعد نیاط بیابان کشنده نیط نیاط رگ دل و یقال
رماه الله بالنیط ای بالموت و یقال للارنب مقطعة النیاط کما قالوا مقطعة اسحار و نیاط القوس معلقها ناط رگ پشت نوط
بالضم جانوری خرد برابر کنجشک که در جنگلها آشیانه او از شاخ باریک او بکان باشد بر یکنار ضعیف تنوطه یکی از وی یقال اصنع
من تنوط **فصل الواو وبط** وبوط ضعیف رای شدن عع ف آک ۲ وبط بفتحتین گلک عع ک آف ۲ وابط ضعیف
بد دل و باز داشتن از حاجت کسی را **وخط** در آمیختن سپیدی موی و بنیزه گذاره زدن و بشتاب رفتن **ورطه** هلاکی و زمین
هموار بی راه و نشان ایراط تورط در هلاکت انداختن تورط لازم منه وراط بالکسر بکر و فریفتن و فی الحدیث لا خلاط ولا وراط
وسط سطر در میان شدن عع ف آک ۲ و یقال فلان وسیط فی قومه انکه در نسب میانه و در محل رفیع باشد الاصبع الوسطی
انگشت میانگی والصلوة الوسطی نماز میانگی توسیط در میان در آوردن چیزی و فرئ فوسطن به جمعا و بریدن چیزی بدو نیم
توسط میانجی کردن وساطه میانجی وسط بفتحتین میانه و راست از هر چیز قوله تعالی جعلناکم امة وسطا ای عدلا اشیء وسط چیزی میانه
نه زشت و نه نیکو واسطة القلادة جوهر میانگی گزیده واسط نام شهری و هو مذکر مصروف لان اسماء البلدان الغالب علیها التانیث
و ترک الصرف الا منی والشام والعراق و واسطا و فلجا و حجرا فانها تذکر و تصرف واسط الکور بیش بالان و یقال جلست وسط القوم
بالتسکین و جلست وسط الدار بالتحریک والصواب جلست فی وسط الدار لانه اذا کان متحرکا کان محدودا فلابد من فی وکل موضع
صلح فیه بین فهو وسط بالتسکین وان لم یصلح فیه بین فهو وسط بالتحریک **وطواط** فراشتوک و شب پره وطاوط ج مرد ضعیف
بد دل و یقال هو ابصر فی اللیل من الوطواط یعنی الخفاش **وقط** و قیط مغاکی در زمین سخت تا کوه که در وی اب گرد آید وقاط ج
توقیط مغاک کردن با آن زمین را و اب که از بالا چکد موقوط انداخته و قط ایضا افکندن حصلته بالتراب یوم الوقیط کان فی الاسلام بین

بنی تمیم

مغ مادهٔ را عع ف آ ح ۲ ده ۲ ویقال القفط لذوات الظلف و پای گوسپند بستن بهم کشتن و دست بند و پابند کودک بستن بگهواره
عع ف آ ض ۲ قماط رسن که قوائم گوسپند بندند بوی و دست بند و پابند کودک گهوارگی وقط الاسیر اذا جمع بین یدیه ورجلیه
بحبل قط بالکسر بندنی نواره و جزان ومنه قمنا حول قبیطاً ای تام قنوط نومید شدن عع ف آ ض ۲ ک ۲ قنط قناطة کلَّ عع کادا
قنط بالکسر نعت قرئ منه فلا تکن من القانطین واما فتح العین فیهما وکسر العین فیهما فانما هو علی الجمع بین اللغتین قاله الاخفش قوط رمهٔ
گوسپند اقواط ج **فصل الکاف کشط** برهنه کردن و جل از پشت ستور بر کردن قشط لغة فیه وقری واذا السماء قشطت و پوست
شتر باز کردن یقال کشطت البعیر مثل جلدته لا یقال سلخته انکشاط رفتن بهم و ترس **فصل اللام لبط** بر زمین زدن و دست
پای بر زمین زدن شتر در رفتن عع ف آ ک ۲ التباط کلک لبطه بفتحتین اسم فیه و رفتار بلنگی و نام مردی لحط المکان لحطا رش لط حمیل
یقال رایت عنقها لطاحسنا وکرما وعقدا حسنا کلها بمعنی لطاط ج و چفسیدن بر چیزی و لازم بودن بکاری عع ف آ ک ۲ صلته بالباء
و منکر شدن حق کسی را و ربما قالوا تلطیت حقه لانهم کرهوا اجتماع ثلث طاءات فابدلوا من الاخیرة یاء و پرده فرو هشتن و دم بپایان را
در آوردن شتر عع ف آ ض ۲ یاری دادن بر انکار و بر انکار داشتن یقال مالک تعینه علی لططه و سخت خصومت شدن لطط افتادن
دندان و جزو شدن آن و ماندن بیخهای دندان الط نعت منه و منکر شدن حق کسی را الطاط بکسرتین کند بیخ دندان و ناقهٔ کلان
سال ملطاط بالکسر دستاس و کرانهٔ وادی و دریا و قول ابن مسعود هذا الملطاط طریق بقیة المؤمنین هرابا من الدجال یعنی بر شاطی
الفرات و ملطاط البعیر حرف فی وسط راسه **لعطاء** گوسپند کردن سیاه لعطه بالضم سیاهی کردن و سیاهی روی چرغ **لغط** بفتحتین
بانک و خروش عع بفتحهما لغط لغاط بالکسر الغاط کلک لغاط بالضم گوهی **لقط** از زمین بر گرفتن عع ف آ ض ۲ التقاط کلک و دانه
چیدن و سخن چیدن و یقال لکل ساقطة لاقطة ای لکل نادر من الکلام من یسمعها و یذیعها الاقطة الحصی سنگدان مرغ لقیط بچهٔ
افکنده و جزان که بر دارند و ابو اللقیطة قومی از عرب لقط بفتحتین ابچه بر داشته و بر چیده شود لقط المعدن ریزهای زر که یافته
شود لقط السنبل و لقاطه خوشه بر چیده یقال لقطنا الیوم لقطا کثیرا بسیار خوشه چیدیم و فی هذا المکان لقط من المرتع ای شی
منه قلیل القاط مردم اندک پراکنده تلقط انجا بجا گرفتن خرما و جزان و وردت الشی التقاطا ای هجمت علیه بغتة **لوط** لیط رچفسیدن
صلته بالباء عع ف آ ض ۲ ک ۲ یقال هو الوط بقلبی والبط چفسان تر است النیاط چفسیدن یقال هذا الامر لا یلتاط بصفری ای
لا یلصق بقلبی استلاط بر خود چفسانیدن و فی الحدیث استلطتم دم هذا الرجل ای استوجبتم لوط ردا یقال لبس لوطه و لوطیه و بجل
در گرفتن و اندودن حوض را و عمل قوم لوط کردن لواطه کلک عع ف آ ض ۲ لوط نام پیغمبری ۲ **لهطت** المراة فرجها بالماء و الهطته
ضربته و لهطت به الارض ضربتها **لیطه** پوست نی لیاط ج و گونهٔ چیزی و شیطان لیطان اتباع **فصل المیم محط** کشیدن کمان
و جزان و بیرون گذشتن تیر و انداختن اب یعنی امتخاط کشیدن در کمان تیر را صلته بفی و بکذراینیدن تیر از انچه بروی باید صلته بعن مخاط
بالضم آب بینی امتخاط بینی فشاندن و از دست بیرون کشیدن چیزی را و شمشیر بر کشیدن تمخط بینی فشاندن **مرط** موی بر کندن
عع ف آ ض ۲ مراطه موی افتاده امراط وقت بر کندن شدن موی را مرط بالکسر گلیم از صوف و خز که بر میان بندند مروط ج تمرط افتادن
موی امرط سبک ریش دزد و تیر پر افتاده سهم مرط بضمتین تیر بی پر سهام مراط ج مثل سلب و سلاب و مرط بالتسکین جمع امرط
بفتحتین نوعی از دویدن مریطا میان ناف و زهار و منه قول عمر لرجل اذن و رفع صوته اما خشیت ان ینشق مریطاوک **مسط** دست
در فرج ناقه کردن و دم او و آب فحل بیرون پاک کردن و روده شتر را از علف عع ف آ ض ۲ ماسط گیاه شور که شکم ستور براند و آب شخ
و هر چه شور باشد و شکم راند مسیطه مسیط آب تیره بوی ناک که در تک حوض ماند و سیل اندک مسیطه اندک تر از آن **مشط** شانه
کردن لازم متعد عع ف آ ض ۲ امتشاط کلک لمة مشیطة ای ممشوطة مشطه بالکسر نوعی از شانه کردن کالرکبة و الجلسة مشاطه موی که
بشانه افتد مشط بالضم شانه امشاط ج و گیاه ریزه که از امشط الذنب خوانند و استخوانهای پشت پای و شانهٔ کتف **مط** کشیدن
چون مد و بر کشیدن ابرو از تکبر و جزان عع ف آ ض ۲ تمطط لازم فیه مطیطه آب ایستاده در تک حوض مطیطاء بالضم والمد
خرامیدن و دست انداز آن رفتن و فی الحدیث اذا مشت امتی المطیطاء و خدمتهم فارس و الروم کان باسهم بینهم **معط** بی موی
شدن اندام امعط نعت منه امتعاط تمعط ریختن موی و جزان امعاط و هو انفعال منه ریختن موی پس و سوده شدن آن امعط
گرگ موی ریخته عع ک ۲ ف ا لص امعط لصوص معط **مغط** بالغین المعجمة کشیدن مثل المد و کشیدن کمان و جزان امتغاط بلند
شدن روز و رجل ممغط مرد کشیده قامت تمغط یاز یدن اسب در دویدن **مقط** لاغر شدن شتر عع ف آ ض ۲ ماقط شتر نزار و فال
سنگ زننده و یقال فلان ساقط بن ماقط بن لاقط فالساقط عبد الماقط و هو عبد اللاقط و هو عبد معتق مقاط بند گهواره و مانند

ان

قفط
قعط
کشط
لبط
لحط
لط
لعط
لغط
لقط
لوط
لهط
لیط
مخط
مرط
مسط
مشط
مطط
معط
مغط
مقط

قوله تعم ان یفرط علینا و پیش دستی کردن در سخن یقال فرط الیه منه قول ای سبق و پیش دستی کردن با باب اهدن بروی می عع ف آ ی ۲
فارط نعت منه فراطج فراط القطا پیش روندکان سنکخوار سوی وادی و آب افراط شتاب نیدن و پیش فرستادن و پر کردن توشه
دان و حوض از آب غدیر مفرط بفتح الراء حوض پر و فراموش کذشته و منه قوله تعم انهم مفرطون ای مترکون منسیون فی النار و ازحد
درکذشتن درکاری فوطه بالضم اسم للخروج والتقدم فرطه بالفتح مرة منه مثل غرفه و غرفه و حسوة و حسوة منه قول ام سلمه لعائشه ان
رسول الله صلی الله علیه وسلم نهاک عن الفرصة فی البلاد فرط بالتحریك انکه پیش رود تا اسباب آبخور از دلو و رسن و پاك کردن چاه و
جز آن راست کند و هو فعل بمعنی فاعل مثل تبع بمعنی تابع یقال رجل فرط و قوم فرط ایضم بستوی فیه الواحد والجمع و فی الحدیث انا فرطکم
علی الحوض و منه قیل للطفل المیت اللهم اجعل لنا فرطا ای اجرا یتقدمنا حتی نرد علیه فارطان دو ستاره مقارطه فراط پیش دستی کردن
تفارط کلک و تکلم فلان فراطا ای سبقت منه کلمة ما آ فراط بالکسر ابی که هر که پیش اید او را بود از قبیله امر فرط بضمتین کاری که در وی از
حد کذرانیده باشند و کار کذاشته و مانده و منه قوله تعم و کان امره فرطا و پشته و بلندی افراطج یقال الیوم تنوح علی الافراط واسب تیز
کذرنده از اسبان افراط الصبح و ائل تباشیر تفریط در کذشتن از کسی و کذاشتن و دور کردن تا باید از کسی و قلما یستعمل الا فی الشر
و تقصیر کردن و ضائع کردن و فراموش کردن افراط فوت شدن نیکی و فرط فرستادن یعنی فرزند نارسیده مردن کسی را فرشطه پای
از پای کشاده و دور نهادن و هو مثل الفرشحه فسطاط بالضم شهرستان مصر فسطاط فستاط فستات فساط بضم الفاء و کسرها خیمه
و خرکاه بزرك و جماعت انبوه فسیط دمیچه خرما و چیده ناخن فلط بفتحتین فلاط بالکسر ناکاه یقال لقیته فلطا و فلاطا و تکلم فلان
فلاطا ناحسن اذا فاجا بالکلام الحسن افلاط رها نیدن یقال افلطنی الرجل مثل افلتنی **فصل القاف** قبط بالکسر اهل مصر و بنك
ان یعنی اصل ان قبطی منسوب قبطیه مونث و کان بارك و سپید که از مصر خیزد و قد یضم لانهم یغیرون فی النسبة کما قالوا سهلی و
دهری قباطی بالفتح ج قباط بالضم والتشدید حلوا شکر قبیط قبیطی مثله قبیطاء ایضم اذا خففت مددت و ان شددت قصرت قنبیط
کرم قحط خشکسال قحوط باز ایستادن باران و تری از هوا عع بفتحهما و ك آ ف ۲ اقحاط بقحط رسیدن و قحطوا ایضم علی مالم یسم فاعله
قحطا قحطان نام ابو الیمن قرط بالضم کوشواره قرطه قراط بالکسر ج مثل رمح و رماح و نام مردی قراط ایضم شعله چراغ تقریط ۵
کوشواره نهادن بر کسی و لکام در سر اسب افکندن و بینی چراغ پاك کردن یعنی سوختکی پلیته را دور کردن تقرط با کوشواره شدن
قیراط نیم دانك و اصله قراط بالتشدید لان جمعه قراریط فابدل من احد حرفی تضعیفه یاء کما فی دینار و دنانیر قرطیط داهیه و یقال
ماجاد فلان بقرطیط ای بشیء یسیر قرطاط بالضم جل شتر که پالان بر زبر او نهند قرطان کلک قراطج اقرنفاط فراهم آوردن
ماده بر لبهای فرج را بوقت کشنی قرمط تنك نشتن خط و نزدیك نهادن لکام اقرمطاط و ترنجیدن پوست قرمطی واحد القرامطه
و هم رهط من الناس قسوط بیدادی عع ف آ ك ۲ و پیمانه که نیم صاع باشد و شش یك فرق و ان شش قسط باشد و بهره اقساط
عدل و داد کردن قوله تعم ان الله یحب المقسطین تقسط بخش کردن قسط بالضم نام داروی قسط بالتحریك راستی استخوانهای ساق
ستور و ان عیب است و بران عیب شدن عع ك آ ف ۲ فرس اقسط نعت منه بعیر اقسط شتر که پی قوائم وی خشك باشد در خلقت و
ناقه قسطاء قاسط پدر قبیله قط بریدن عع ف آ ص ۲ و منه قط القلم و فی الحدیث کان علی ع اذا اعتلی قد و اذا اعترض
قط و کران شدن نرخ عع ف آ ك ۲ یقال و رد نا ارضا فاقالی عالیا سعرها و هو کذ یقال ما رایته قط اند یدم هرکز و کانت اصله قطط
فلما سکن الحرف الاول للادغام جعل الاخر متحرکا الی اعرابه و قط بضمتین ایضم للمجاورة مثل مذ یا هذا و قط مخففة ایضم فی اللغتین کنوم
لم آره منذ یومان و هی قلیلة و هذا اذا کانت بمعنی الدهر فاما اذا کانت بمعنی حسب فهی مفتوحة ساکنة الطاء تقول ما رایته الا مرة واحدة
فقط فاذا اضفت قلت قطك هذا الشیء ای حسبك و ربما دخلت النون لسلم السکون الذی بنی علیه الاسم و هذه النون تسمی النون العماد
التی تدخل فی الافعال دون الاسماء اذا دخلته یاء المتکلم کقولك ضربنی لوقایة الفعل من الجر و انما ادخلوها فی اسماء مخصوصه نحو قطنی
و قدنی و لدنی و مثل عنی و منی حرفین لا یقاس علیهما و یقال قطاط مثل قطام ای حسبی جعد قطط بفتحتین سخت مرغول و هو مصدر
منه ایضم عع ك ا ف ۲ یقال قطط شعره علی الاصل باظهار التضعیف و هو قط الشعر و قطط الشعر بمعنی قط بالکسر کربه نر قطاط ج و
ناصیه و برات صلته باللام و منه قوله تعم عجل لنا قطنا قطه کربه ماده قطیط بکسرتین ریزه ریز تن قطره باران رذاذ ریزکز از وی و باز
طش و با زبغش و باز غیبه و هم چنان حلیه و شخذه و حشته و حشکه قطقطانه بضمتین نام جائی قعط سخت و تنك کردن بر عزیم
قطعه بکار عع بفتحهما اقتعاط عمامه بستن بر سر بی تلحی و آن زیر زنخ در آوردن بود و فی الحدیث انه ع نهی عن الاقتعاط و امر بالتلحی
مقعطه دستار بزرك قفط سفاد کردن مرغ ماده را عع ف آ ض ۲ و ك ۲ و یقال القفط لذوات الظلف قمط سفاد کردن

ضفطة وهذه احدى ضفطاتی وشهد ابن سیرین نکاحا فقال این ضفقا کم یعنی الدف قال ابو عبید وانما نراه سماه ضفاطة لهذا
المعنی ای انه لهو ولعب و هو راجع الی ضعف الرای والجهل ضفاطه بالتشدید کرده بزرك ضویطه خم بست وکل ولای بانخوض ضیاط
مرد درشت **فصل الطاء اطرط** ابروو بالضاد المعجمة کلت طیوط بانك کردن شتر عع ف اك ۲ جمل طاط طائط نعت منه طاط
مرد سخت خصومت ودراز طوطا مرد دراز وپینه **فصل العين عبط** دروغ کفتن بی سبب وبهانه وخویشتن درحرب انداختن
بی سبب وشکافتن جامه عع ف اك ۲ معبوط عبیط نعت منه عبطاج ورسیدن سختی وبی علت کشتن شتررا عبیطه نعت عبیط کوشت
وی وخون تازه ویقال مات فلان عبطة ای صحیحا شابا اعتباط کشتن شتررا عبیطه نعت عبیط کوشت وی خون تازه ویقال مات فلان
عبطة ای صحیحا شابا اعتباط کشتن شتر را بی علت لبن عثلط و عجلط و عکلط شیر سطبر خفته عثالط عجالط عکالط کلت عذیطه
بوقت جماع حدث کردن عذیوط عذیوطه بالکسر وفتح الیاء نعتان **عرفط** بالضم نوعی از درخت طاق **عریقطه** عریقطان بالقاف
جنبنده **عضرط** عضروط بدنال کسی دونده عضاریط ج عضرط بفتحتین میان دو خصیه و فتحه فلان اهلب العضرط ای کثیر
الشعر بها **عضرفوط** کربسه زغضیرن عضیریف تصغیره **عط** بدراز اشکافتن جامه عع ف اك ۲ تعیط کلت انعطاط لازم منه عطعطه
آواز کردن وعیط عیط کفتن وان صوتی است که برنایان بوقت بازی با هم کنند معطوط ای مغلوب عطاط بالفتح شیر و مرد دلیر **عفط**
تیز دادن بز عع ف اك ۲ وبینی فشاندن او وراندن شبان کوسپند را بهمان شکل که او عطسه دهد ویقال ماله عافطة ولا نافطة یعنی
بنت میش وماده بز وهذا کقولهم ماله ثاغیة ولا راغیة ای لا شاة تثغو ولا ناقة ترغو عافطه عقاطه کنیزك شبلك کننده **علط**
داغ کردن بر کردن شتر عع ف اص ۲ وببدی یاد کردن کسی را وبه تیر زدن علاط بالکسر داغ بر پهنای کردن ورسن کردن شتر علاطان
دو کرانه کردن تعلیط کشادن علاط از کردن شتر ناقه علط بضمتین بی مهار وبی بند کردن عن الاصمعی علاط ج علطه بالضم کردن بند و حمل
اعلواط از کردن شتر برنشستن بر پشت او وبرچسپیدن برکسی تعلیط ابیض بسیار داغ کردن شتر را علیط بالکسر برك مرخ وآن درختی است
که بمالیدن و زدن از وی آتش کیرانند وفی المثل فی کل شجرة نار واستمجد المرخ والعفار و مر ذکره علبط علابط بالضم سطبر علبط علابط
علبطه رمه کوسفند **عمروط** دزد عماریط عمارطه ج وبفتحتین و تشدید الراء سبك **عملط** بتشدید اللام سخت **عنشط**
بدخو و دراز عشنط کلت یقال رجل عشنط وجمل عشنط وعشنق کلت والجمع عشانطه وعشانقه **عنطط** دراز عنطیان بالکسر
والیاء اول جوانی **عوط** باردار ناکرفتن ناقه سال نخست عع ف اص ۲ عائط نعت منه عوط عیط عوطط ج عائط عیط وعوط وعوطط
آنکه آینده هم باربکیرد اعتیاط تعوط تعیط سالها باردار ناکرفتن ناقه وکوسفند اعتیاط دشوار آمدن کار وفی الحدیث انه بعث مصدقا
فاتی بشاة شافع یعنی التی معها ولدها فلم یاخذها فقال ائتنی بمعتاط **عیط** بالتحریك درازی کردن اعیط نعت منه عیطاء کلت
وربما قالوا قارة عیطاء اذا استطالت فی السماء والقصر الاعیط المنیف **فصل الغین غبط** دست بردن وتهیگاه کوسپند دیدن تا
که فربه است یا لاغر عع ف اك ۲ غبطه بالکسر نیکویی احوال و آرزو بردن بحال کسی بی آنکه زوال آن خواهد از وی عع ف اك ۲ غبطه
بالفتح کلت ویقال فی الدعاء اللهم غبطا لا هبطا ای نسالك الغبطة ونعوذ بك من ان نهبط عن حالنا اغتباط بآرزو آمدن یقال غبطته
فاغتبط کقولك منعته فامتنع وحبسته فاحتبس غبیط زمین هموار و نام وادی و پالان شتر که برو همودج بندند غبط ج اغباط
همیشه داشتن پالان بر پشت شتر وهمیشه بودن تب و پیوسته باریدن باران **غط** غوطه دادن باب عع ف اص ۲ و غره بدن
شتر عع ف اك ۲ غطیط کلت و خرخر کردن در خواب غطاط بالفتح نوعی از سنکخوار غطاطه یکی غطاط بالضم اول صبح غطغطه آواز
کردن قدر مغطغطه دیك جوشان تغطط آواز باشاد مانی غطامط بالضم آواز جوش دیك و دریای بزرك **غلط** غلط کردن در
سخن وغلت بالتاء در حساب عع ك اف ۲ یقال غلط فی امره وغلت فی الحساب وبعض العرب یجعلهما لغتین بمعنی اغلاط بغلط افکندن
کسی را مغالطه بکدیکر را غلط دادن تغلیط بغلط منسوب کردن اغلوطه بضمتین سخن که بدان کسی را بغلط اندازد و نهی رسول الله
عن الاغلوطات ویقال حدثته حدیثا لیس بالاغالیط **غمط** بالفتح خوار داشتن نعمت را عع ك اف ۲ و فیرین عع ف اك ۲ وفی
الحدیث انما ذلك من سفه الحق وغمط الناس یعنی ان یری الحق سفها وجهلا ویحقر الناس اغماط دائم بودن تب مثل الاغباط **غوط** فرو
شدن در چیزی عع ف اص ۲ ك ۲ یقال انی فلان الغائط یعنی بزمین پست و مغاك و یکنی به عن العذرة لان الانسان عند قضاء
الحاجة الیه غوط اغواط اعواط غیطان ج تغوط غایط کردن غوطه دمشق م **فصل الفاء فرط** درکذشتن در کاری عع ف اص ۲
ك ۲ یقال انی فلانا الفا ویقال اتاك والفرط ویقال لقیته فی الفرط بعد الفرط ای الحین بعد الحین وابیته فرط یوم او یومین قال
ابو عبیدة لا یکون الفرط اکثر من خمس عشرة لیلة و تقصیر کردن در کاری وفوت کردن آن صلته بفی و شتاب کردن صلته بعلی و سنه

ولا يجمع لان مجراه مجرى المصدر سليطه زن دراز زبان سليط مرد فصيح يقال هو اسلطهم لسانا اى افصحهم وروغن زيت وروغن كنجد ايضا
سلطه بالكسر تير دراز سلاطج سلاط دندان كليد سالبطج وسنان سلطات سمهاى نيز **سمط** رشته مروارید باشد وجزان والد
سمط نيز الف سموطج تسميط بر فتراك بستن چيزى را مسمط نوعى از شعر يقال قصيدة مسمطة وسمطية وفرستاده كه باز نكردد وحكمى كه رد نشود و
يقال الخذ حكمك مسمطا اى مجوزا نافذا اسماط بالكسر رشته سماطان دو رسته از درخت و مردم يقال بمشى بين السماطين سمط پاكيزه كردن
موى بره و بزغاله از جهت بريان كردن ع ف آض ۲ ك ۲ سميط سموط نعت سميط نعل يك لخت وازار بى حشو اسماطج سمط سميط مرد بيك
حال و مرده خشت پخته ساسط شير كه حلاوت آنكى ازوى رفته باشد وهنوز مزه نكرواينده باشد عن الاصمعى سموط مصدر منه ع ف
ض ۲ **سناط** سنوط سنوطى كوسه كه هيچ ريش ندارد سوط تازيانه اسواط سياطج وزدن بتازيانه وآميختن چيزى بچيزى ع
ف آض ۲ تسويط كذلك وقوله تعالى فصب عليهم ربك سوط عذاب اى شدته ويقال نصيبه ويقال اموالهم سويطة بينهم اى مختلطة
فصل الشين **شبوط** بالفتح والتشديد نوعى از ماهى شباط نام ماهى است بزبان روم **شحط** شحوط دور شدن ع بفتحهما آشحا
دور كردن تشحط طپيدن كشته در خون صلته بالباء يقال تشحط المقتول بدمه تشحيط طپانيدن در خون شوحط نوعى از درختان
كوهى كه از چوب وى كمان سازند شحوط شحوط بضمتين كلاهما دراز **شرط** زائدة شرط شريطه م وپيمان شروط شرائطج وتعليق كردن
چيزى بچيزى ع ف ض ۲ ك ۲ اشتراط مثله وبشتر زدن مشراط مشرط نشتر شرط بالتحريك نشان وستور دو بزه وبلا يه اشراط الساعة
نشانهاى قيامت اشراط المال اردالها واشراط القوم اشرافهم وهو من الاضداد اشراط نشان كردن شتر و گوسپند بجهة فروختن وآماده
كردن خويش را بكارى يقال اشرط نفسه للهلكة اى جعلها علما للهلاك ومنه سمى الشرط لانهم جعلوا لانفسهم علامة يعرفون بها د
قال الاصمعى واحدهم شرطه وشرطى يعنى سرهنگ شحنه شرطج شريط رسن از پوست خرما تافته شرطان دو ستاره از برج حمل د
گويند سه ستاره است واز اشراط نيز گويند رجل شرواط وجمل شرواط بالكسر دراز يستوى فيه المذكر والمؤنث **شط** كرانه
رود وجوى وكرانه كوهان ودور شدن ع ف آض ۲ ك ۲ شطوط دور شدن وجمع شط شطوط بالفتح ناقه شكرف كوهان
شطاط بالفتح والكسر دورى وراستى قامت جارية شاطه راست قامت شطط بالتحريك از اندازه گذشتن در هر چيزى وفى الحديث
لها مهر مثلها لا وكس ولا شطط اى لا نقصان ولا زيادة وجور كردن بر كسى متعدى بعلى ع ف آك ۲ وفى حديث تميم الدارى انك
لشاطى اى جائر على فى الحكم اشطاط جور كردن در حكم ودور رفتن ستور بچرا اشتطاط مثله ومغ رفتن در طلب چيزى **شمط** سپيدى
موى بسياهى در آميخته ع ع ك آف ۲ اشمط شمطاء نعت منه شمط در آميختن چيزى با چيزى ع ف آك ۲ شميط آميخته وصبح لاختلاط
بياضه بالظلمة وگياه خشك وتر باهم آميخته ويقال قد تشمع شاة بشمطها بالحركة والسكون اى بنوا بلها شماطيط رمهاى متفرقه شمطيط
بالكسر يكى ويقال ذهب القوم شماطيط اى متفرقة وصار الثوب شماطيط اذا تشقق شمطاط كفنكى جامه **شوط** تك شوط يك تك
لطاف بالبيت سبعة اشواط طوف كرد خانه را هفت گشت شوط براح شكال شوط باطل كرد آفتاب كه از روزن نمايد **شيط** هلاك كنده
ع ف آك ۲ وتمام قسمت كرده شدن شتر كه بكشند در قمار ونصيبى نا ماندن ازوى يقال شاطت الجزور اى تفققت وآميختن خون يقال
شاط فلان الدماء اى خلطها كانه سفك دم القاتل على دم المقتول وباطل شدن خون يقال شاط فلان اى ذهب دمه هدرا وشتافتن
وسوختن روغن وزيت بجوشانيدن وسوختن ديگ وچفسيدن آنچه در ديگ بود يك اشاطه هلاك كردن وصاحب سهم بيبن شدن
از جزور وبكشتن پيش آوردن كسى را يقال اشاطه واشاط بدمه واشاط دمه وسوزانيدن بن ديگ را شيطاط بوى ايشم وپنبه سوخته تشييط
سر وپاچه گوسپند سوختن وپاك كردن آن وگوشت بر آتش انداختن تا بسوزد وگند وبوى گند استشاطه بر افروختن از خشم و فربه
شدن ستور ناقة مشياط بالكسر زود فربه شونده مشايطج **فصل الصاد** **صراط** سراط زراط راه **فصل الضاد** **ضبط**
نگاه داشتن چيزى را بهوش ع ف آك ۲ ضابط هشيار اضبط انكه هر دو دست عمل برابر كند ضبطاء مؤنث ع ك آف ۲ ضبنطى
قوى الالف والنون زائدتان للالحاق **ضبغط** چيزى كه كودك را بدان ترسانند الالف للالحاق **ضرط** نيز ضرط بكسر الراء
تيز دادن مثل حبق ع ف آك ۲ وفى المثل اودى العير الا ضرطا اى لم يبق من جلده وقوته الا هذا اضراط تضريط متعدى فيه وبدهان حكا
آن فعل كردن صلته بالباء ويقال الاكل سرطى والقضاء ضريطى وقد مر فى فصل السين **اضرغط** بالغين المعجمة بر دميدن بر خود
از خشم **ضغط** فشاردن بر ديوار وجز آن ع بفتحهما ومنه ضغطة القبر ضغطه بالضم سختى وتنگى وفشارش يقال اخذت فلانا ضغطة
اذا ضيقت عليه لتكرهه مضاغطه نگاهبان ومشرف بر چيزى وگشادى بغل شتر وبسيارى گوشت آن وسوسمار ضغيط چاه در كناره در
پهلوى چاه خوش كه از آن هم بوى ناك گرداند **ضفاطه** سست راى وضعيف عقل شدن ع بضمهما ضغيط نعت منه قال ابن عباس فى

ضغطة

تخیط امیختن سپید موی با سیاهی یقال خیط الشیب فی راسه مثل وخط **فصل الذال ذاط** خبه کردن گلو را چنانکه زبان بیرون
شد و بالثاء کلت یقال ذاطه وذأته اذا خنقه اشد الخنق ع **ذعط** بفتحتها **ذعط** سلک بریدن گلو ع بفتحتها ذعمطه بزیادة المیم کلت **ذقط**
سفاد کردن مرغ ماده را تمع ف آک ۲ **فصل الراء ربط** بر بستن چیزی ع ف آض ۲ک ۲ مربط بفتح الثانی وکسره جای بستن یقال
لیس له مربط عنز ارتباط بستن ربیط ستور که او را ببندند ولقب مردی وعوره خرما نهاده در آب رباط بچه بوی بندند ستور را و
مشات وجزان را رابطه بضمتین ج ویقال فلان وقد قرض رباطه اذا انصرف مجهود ار باطم رباطات ج ونگاه داشتن ثغر دشمن و
ملازمت آن بمعنی المرابطه رباط الخیل پنج عدد وزیادت از اسبان بسته ویقال لفلان رباط من الخیل کما تقول تلاد وهو اصل خیله وقلبه
رابط الجاش مرد دلیر که نگریزد ولفلان بالثغر جیش رابطه ما مرابط ابی که سیری شود **رطیط** بانگ وفریاد واحمق رطا رطاج ٥
ارطاط فریاد کردن **مرقطه** بالضم سیاهی سپید امیخته یقال دجاجة رقطاء والارقط من الغنم مثل الابعث یعنی قوز بیسه ارقطاط قوز
بیسه شدن گوسپند ارقیطاط برک بیرون آوردن شوره طاق ارقط ارقیط نام مردی **رهط** گروه کم از ده انه مردان وقوم وقبیله مرد
هو جمع لیس له واحد من لفظه والجمع ارهط وارهاط وارهاط کالجمع ارهط وارهیط وپوست پاره چون میزر که زنان حائض بر میان
بندند وپوست که از وی دوال کنند رهاط ارهاط ج راهطا سوراخ کلاکموش رهطه کلت مرج راهط موضعی بشام **ریطه** نام زنی
وچادر یک لخت که زنان بر سر افکنند ربط ریاط ج **فصل الزاء زخرط** بکسرتین آب بینی شتر وگوسپند **زط** گروهی از مردم زطی
یکی از ایشان **فصل السین سبط** بالتحریک فروهشته شدن موی ع کاف ۲ سبط بالتسکین والکسر نعت منه ویقال
سبط الجسم اذا کان حسن القد والاستواء وگیاه سبطه یکی وآن گیاهی است که از بیخ وی عزو اشه بافند کانه سانند اسباط بدرازا و
پهنا کوالیدن وفروافکندن سرها و سبطه نالت شدن زمین تسبیط باطل کردن ناقه ابستنی خود را وبره افکندن پیش **سبط** بالکسر فرزند
فرزند اسباط ج وفرزندان یعقوب ع واسباط از بنی اسرائیل چون قبایل از عرب وقوله تعم وقطعناهم اثنتی عشرة اسباطا امما وانما انث
لانه اراد اثنتی عشرة فرقه ثم اخبر ان الفرق اسباط ولیس الاسباط بتفسیر ولکنه بدل من اثنتی عشرة لان التفسیر لایکون الا واحدا منکوا
کقولک اثنی عشر درهما ولا یجوز دراهم ساباط پوشش رهگذر سوابیط ساباطات ج وفی المثل افرغ من حجام ساباط سباطه خاکروبه
سباط نام ماهی رومی **سبطارون** بکسرتین جانی ونوعی از کلها **سحط** گلو بریدن ع بفتحتها **سخط** بالضم وبفتحتین خشم گرفتن
وهو خلاف الرضا ع ع آف ۲ اسخاط بخشم آوردن تسخط کم شمردن وبنا خشنود شدن **سرط** فروخوردن لقمه وجزان استراط
کلت ع ع کاف ۲ وفی المثل لاتکن حلوا فتسرط ولا مرا فتعفی من قولهم اعقیت الشیء اذا ازلته من فیک لمرارته کما یقال اشکیت الرجل اذا
ازلته عما یشکوه وقولهم الاخذ سریطی والقضاء ضریطی ای یسترط ما یاخذ من الدین فاذا تقاضاه صاحبه اضرط به ویقال سریط وضریط
ایضا بلا الف سرطراط بکسرتین بالوده مینف سراطی شمشیر بران سراط لغته فی صراط سرطان بنج بایک ونام برجی بر فلک وریش بد
وعلتی که بر پیوند سم ستور پیدا اید **سرومط** بفتحات مع سکون الواو شتر دراز هیکل وجزان **سعوط** بالفتح دار وی به بینی
ریختن اسعاط دار و ریختن در بینی ونیزه بر سینه زدن استعاط خود را خود ریختن دار و مسعط بضم المیم والعین دار و دان ان مغبط
در روی خم **سفط** جامه دان اسفاط ج **سفیط** جوانمرد خوش نفس **اسفنط** بکسرتین نوعی از شراب **سقوط** افتادن چیزی وافتادن
بچه ناتمام از شکم ویقال سقط فی یده یعنی پشیمان شد یستعمل مجهولا ومنه قوله تعم ولما سقط فی ایدیهم ای ندموا قال الاخفش قرء
بعضهم سقط معلوما کانه اضمر الندم وجوز اسقط بالالف علی ما لم یسم فاعله وقال ابو عمرو لایقال اسقط قال الخلیل سقط
الولد من بطن امه ولایقال وقع اسقاط بچه افکندن زدن وجزان وغلط کردن در سخن یقال اسقط فی کلامه وتکلم فما سقط بحرف مسقط
بفتح القاف افتادن وهذا الفعل مسقطه للانسان من اعین الناس مسقط بالکسر موضع افتادن مسقط الراس جای زادن ساقطه
افکندن ساقط ساقطه ناکس سقطی سقاط ج تساقط خویشتن بر چیزی افکندن سقطه سقاط شکوخیدن وخطا کردن سقاط
بوقت سخن گفتن یکی دیگری خاموش بودن وسست شدن اسب اندویدن سقط الرمل بالثلث تمامی ریگ توده سقط الولد
بچه ناتمام افتاده سقط الزند آتش که بر جهد از چخماق بذکر وبونث سقطان دو بال شترمرغ سقط السحاب گوشه ابر که بر زمین
افتاده نماید سقط الخباء دامن خرگاه سقط بفتحتین متاع بنهره وسهو وغلط در نبشتن وحساب سقیط برف ویک امراة سقیطه
ای دنیه تسقط خطا وزلت جستن برکسی سقاط شمشیر گذاره برنده که بیش از مقطوع بر زمین افتد وسقط فروش وفی الحدیث کان
لایمر بسقاط ولا صاحب بیعة الا سلم علیه والبیعة من البیع کالرکبة والجلسة من الرکوب والجلوس **سلاطه** دراز دستی ودرازبانی
سلوطه کلت وقهر تسلیط وکاشتی سلط وکاشته شدن سلطه بالضم کاشتگی سلطان قهرمان بذکر وبونث سلاطین ج وحجت ولا

ذاط ذعط ذقط ربط
رطیط رقط رهط
ریط زخرط زط سبط
سبطارون سحط سخط سرط
سرمط سعط سفط سقط
سلط

الامر

کردن برکسی بی شناختکی وداغ نهادن برسر بن ستور ع ف آک ت مخبط برکوان وبی راه رفتن وبد بوانکی داشتن دبو مرا ومنه
قوله تع الذی یتخبطه الشیطان من المس ای یفسده خباط بالضم علتی مانند دیوانکی خباط بالکسر داغ سر بن ستور وقولهم ما ادری
ای خابط لیل هو ای ای الناس هو خبطه بالکسر شیر اندک خبطه بینه جوین یا نیمه مثل از آب ویقال فی القربة خبطه من ماء خبطه ایضا
پاره از شب و پاره از خانه وبعضی از مردم خبط بالکسر وفتح ثانی ج اخباط نعام جسته بی سابقه معرفتی از کسی **خرط** چوب را تراشیدن
ع ف آض ت ک خراط نعت منه ودست فرو مالیدن بر شاخ تا برک او فرو ریزد ومنه فی المثل ودونه خرط القتاد ورواندن دارو
مسهل شکم را ودراز کردن آهن را چون عمود مخروط الوجه واللحیة کشیده روی ودریش مخروط راندن مسهل شکم را خرط بالتحریک علتی
که شیر از پستان برید برون آید اخراط با این علت شدن ناقه مخرط نعت منه مخراط ناقه که عادت شیر او چنان بوده از علت ومار
که هر سال پوست افکند خراط سرکشی کردن اسب خروط نعت منه یقال فی البیع برئت الیک من الخراط ای الجماح اخرمّط سیهیدن
اسب در رفتن ودر آمدن برکسی بداد کویا تعلق بعلی دبار بیت ولاغر شدن تن ودر کشیده شدن درد وپشت اخریط بالکسر
نوعی از شوره کیاه اخراط شمشیر برکشیدن از نیام خریطه ج خرائط بالضم والتشدید کیاهی اخرواط دراز کشیده رفتار ومتعد بالباء
یقال اخروط بهم السیر ای امتد اخراط کوشه وختن بر خریطه **خطط** ج واحد الخطوط ونام موضعی بیمامه منزه خطی منسوب بوی
خط کشیدن بر ریک از جهت فال وبنشتن وشکافتن کردن ع ف آض ت کما مخطط کلیم با خطها خطوط بالفتح کاو وحشی خطه بالکسر
زمینی که بجهت بنا کرد اکرد او خط کشیده باشند وحدبیا کرده خطط ج ومنه خطط الکوفة والبصرة مخط چوب خط کش مخطاط تخته
که بروی خط کشند چیزی را اختطاط عذار بر آوردن کودک خطه بالضم کار وحال ویقال جاء وفی رأسه خطه ای حاجة قد عزم علیها وتقول
العامه خطبه وفی حدیث قیله ایلام ابن هذه ان یفصل الخطه وینتصر من وراء الحجره ای انه یفصل کل امر یلتبس لا یعیا به وخطه نائیه ای
مقصد بعید وخطه اسم من الخط کالنقطه من النقط ویقال خذ خطه الانتصاف ای انتصف خطیطه زمین خشک مانده میان دو پاره زمین
باران زده خطائط ج ومنه قول ابن عباس رضه حین سئل عن رجل جعل امر امرأته بیدها فطلقت زوجها ثلثا خطأ الله نوءها الا طلقت
نفسها ثلثا ویروی خط الله نوءها بالطاء ای اخطأها المطر **خلط** آمیختن چیزی اختلاط آمیخته شدن وتباه شدن عقل مخالطه
آمیزش کردن با هم تخلیط فساد افکندن در کاری ویقال وتعوا فی الخلیطی مثال فعیلی ای اختلط امرهم خلیط آمیزش کار وشریک وهو
المخالط کالندیم للمنادم والجلیس للمجالس وهو واحد وجمع خلطاء وخلط ایضا جمعه خلطه بالضم ابنازی خلطه بالکسر عشرت کردن خلط
یکی از اخلاط بو یها وتیر که چوب وی کژ بوده باشد واصل رجل مخلط هر کاری در آمیزنده ویقال فلان مخلط مزیل کما یقال هو راتق
فاتق استخلاط نشستن فحل بر پشت ناقه اخلاط فضیب فحل را در فرج ناقه نهادن خلیط کاه وسپست بهم در آمیخته بجهت علف خلیطین
از خرما وزبیب یا انکور ورطب بهم آمیخته وقد نهی عنه خلاط شوریدن عقل ویستعمل مجهولا یقال اختلط الرجل فی عقله واما الحدیث
لا خلاط ولا وراط فیقال هو کقوله لا یجمع بین متفرق ولا یفرق بین مجتمع خشیة الصدقة **خمط** نوعی از اراک که میوه دارد وقیل
ذوات اکل خمط بالاضافه وشیر ترش وبریان کردن کوسپند مسلوخ را ع ف آک ت خمیط بریان بی پوست سمیط بریان با پوست
وذکر ابو عبید ان اللبن اذا ذهب عنه حلاوة الحلب لم یتغیر طعمه فهو سامط فان اخذ شیئا من الریح فهو خامط وخمیط فان اخذ شیئا
من طعم فهو ممحل فاذا کان فیه طعم الحلاوة فهو فوهه تخمط بانک کردن فحل وغضب وتکبر کردن کسی وموج زدن دریا خمطه شراب که
بوی رسیدکی ابد از وی ورسیده باشد وشراب ترش **خوط** شاخ نازک خوطه یکی **خیط** در کشیدن ورشته خیوط وخیوطه
ج مثل فحل وفحول وفحوله مخیط سوزن خیاط مثله ومنه قوله تع فی سم الخیاط الخیط الابیض صبح صادق والخیط الاسود صبح کاذب
وتاریکی شب خیط الرقبه حرام مغز یقال جاء حش فلان عن خیط رقبته ای دافع عن دمه خیط باطل سراب وکذا مخاط الشیطان وکان
مروان بن الحکم یلقب بذلک لانه کان طویلا مضطربا کالسراب وقال الشاعر فیه شعر لحی الله قوما ملکوا خیط باطل علی الناس یعطی من
یشاء ویمنع وهو لعاب الشمس ایضا خیط بالکسر کله شتر مرغ خیطی کلک خیاطه دوختن کری کردن ع ف آک ت مخیوط مخیط دوخته ومن
قال مخیوط اخرجه علی التمام ومن قال مخیط بناه علی النقص لنقصان الیاء فی خطت والیاء فی مخیط هی واو مفعول انقلبت یاء لسکونها
وانکسار ما قبلها وانما حرکت ما قبلها لسکونها وسکون الواو وبعد سقوط الیاء وانما کسر لیعلم ان الساقطة یاء وهی اصلیة والواو مزیدة للبناء
فلا ینبغی ان یحذف والاصل احق بالحذف لاجتماع الساکنین اولعلة توجب الحذف وکذلک القول فی کل مفعول من المعتل العین اذا کان
من بنات الیاء فانه یجئ بالنقصان والتمام واما من بنات الواو فلم یجئ علی التمام الا حرفان مسک مدووف وثوب مصوون فان هذین
جاءا نادرین وفی النحویین من یقیس علی ذلک فیقول قول مقوول وفرس مقوود قیاسا مطردا خیطه مخ ورسن از پوست درخت

ما اقطت الابل و نا ليدن شتر كره **اقط** بكسر القاف و بالكسر و سكون القاف نيز نام ماست اقط نام ماست در طعام كردن ع ف آص ٢ ضلها
ما قوط نعت منه ايقاط نام است ساختن ما قط كار در زارجاى **فصل البآء برقطه** نام نوع از باقلا و سبوس و ترش بيتن **بسط**
بالسين و بالصاد ايضاً گستردن و عذر پذيرفتن ع ف آص ٢ بسطه فراخى و دست رس انبساط گسترده شدن چيزى و گستاخى كردن بسيط
در طول و عرض شهر نهادن بساط بالكسر گستردنى و بالفتح زمين فراخ مكان بساط بسيط جاى فراخ بسيط ايضاً گسترده و نام بحرى از
عروض و يقال فرش لى فراشا لا يبسطنى اى ضيق لا يسعنى و هذا فراش يبسطك اى واسع يسعك و فلان بسيط الجسم و الباع و يقال بيننا عقبة
باسطة اى بعيدة بساط بالكسر ناقه كه بچه را با او بگذارند و باز ندارند بساط بالضم ابساط ج مثل ظئر و ظؤار و اظآر ابساط با بچه كذا
شدن ناقه يد بسط بالكسر دست گشاده و فى قراءة عبد الله بل يداه بسطان **بط** م بطه يكى يستوى فيه المذكر و المؤنث كحمام و دجاج
و ليست الهآء للتانيث و انما هى لواحد من جنس و كفانيدن ريش ع ف آص ٢ بطيط شگفت و دروغ **ابعاط** بجر او در رفتن ستور
بعثط بعثوط بالضم ميانه وادى و يقال هو ابن بعثطها المعالم بالشئ كما يقال هو ابن بجدتها **مبالطه** بشمشير زدن يكديگر را
بنالط با يكديگر شمشير كشيدن ابلاط بيچيز و درويش شدن و كردن لازم متعدى و النعت منها مبلط بكسر اللام و فتحها و الحاح كردن در
سؤال بركسى تبليط مانده شدن در رفتن بلاط سنگها كه در صحن سراى گسترده باشند بلوط م بلطه بالضم و التخفيف ناگاه و نام نبت
بهطه بالفتح و تشديد الطآء نباب كه از كرنج و دوغ و بچ سازند **فصل الثآء ثاطه** لاى ثآط ج و فى المثل ثاطة مدت بماء يضرب
للرجل يشتد موقه و حمقه لان الثاطه اذا اصابها المآء ازدادت فسادا و رطوبة تثبيط مشغول كردن اثباط دور ماندن بيمارى **ثرط**
ريح زدن ثلط كلك لغتا و لغة ثرط ايضاً سرلين ثرطئة بكسرتين مرد احمق سست همزه زائدة ثرمطه بضمتين گل ترميم زائدة **ثطط** كوسه
شدن ع ف آص ٢ ثطا اثط نعت منه و قوم ثطاط و امرأة ثطة الحاجبين زن كوتاه ابرو **ثغم** بالتحريك بوى گرفتن آب و گوشت ع
ك آف ٢ **ثلط** مثل ثرط ع ف اك ٢ و فى الحديث انهم كانوا يبعرون بعرا و انتم تثلطون ثلطا **فصل الجيم جلط** شمشير بركشيدن
ازنيام جلمطه سرستردن ميم زائدة **فصل الحاء حبط** حبوط باطل شدن ثواب و عمل ع ك آف ٢ حبط بالتحريك تازه شدن
جراحت و شكم برآمدن ستور را از خوردن ضد توق ع ك آف ٢ يقال حبطت الشاة و فى الحديث و ان مما ينبت الربيع ما يقتل حبطا
او يلم و نام حارث بن عمرو پسران او را حبطات خوانند و بنى تميم و النسبة اليهم حبطى حبنطا حبنطى مهموز و غير مهموز كوتاه بزرگ شكم
الالف و النون للالحاق يقال رجل حبنطى بالتنوين و امرأة حبنطاة احبنطآء بزرگ شكم شدن فان صغرته فانت بالخيار ان شئت حذفت
النون و ابدلت من الالف يآء و قلت حبيط بكسر الطآء منونا لان الالف ليست للتانيث فتفتح ما قبلها كما تفتح فى تصغير حبلى و بشرى
و ان شئت بقيت النون و حذفت الالف فقلت حبينط و كذلك كل اسم فيه زيادتان للالحاق فاحذف ايتهما شئت و ان شئت ايضاً عوضت
من المحذوف فى الموضعين و ان شئت لم تعوض فان عوضت فى الاول قلت حبيط بتشديد اليآء و الطآء مكسورة و قلت فى الثانى
حبينيط و كذلك القول فى عفرنى **حط** فروكرفتن بار و زين و زه بركرفتن از كمان و فرود آمدن در منزل ع ف آص ٢ و نشيب او رفتن
حطاط بكشيدن مهار سوى نشيب رفتن حطوط بالفتح نشيب و شتر كزيده تيز رو و محط منزل انحطاط كم شدن جاه و جران و بسيار رفتن
شتر استحطاط از بها كم كردن خواستن حطيطه مقدار كم شده از بها و قوله تعم و قولوا حطة اى حط عنا اوزارنا و هى كلمة امرنا بها بنو اسرائيل
لو قالوها لحطت اوزارهم رجل حطائط مرد ريزه و نام مردى حطاط بالفتح دميدك بهاى سرريزه و روى حطاطه يكى و كفلك شير محطا
جرم دوزى كه اوايل مال كوبند و بدان خط كشند و نقش كنند حطان بالكسر نام مردى **حيقطان** بضم القاف تذر و نر **احلواط**
خشم گرفتن و تا فتكى كردن احلواط اجتهاد كردن در سو گند **حماط** گياهها ى خشك كه در وى مار باشد يقال شيطان حماط كما يقال ذئب
غضا و تيس حلب حماطه يكى و دانه دل يقال اصبت حماطة قلبه اى حبة قلبه سويداء و درختى حلو **حنطه** گندم حنطط بكسر الحآء و فتح النون
ج حناط گندم فروش و بوى فروش حنوط بوى اكندنى از بوى خوش تحنيط بر اكندن حنوط مرده را تحنط خوشبوى شدن بحنوط حناطه
گندم فروشى و حنوط فروشى كردن و حنط الاديم اى احمر حانط پوست رنگين و حنط الرمث اى ادرك و ابيض حنطة اخط كلك
حائط ديوار حيطان ج صارت الواو يآء لانكسار ما قبلها تحويط ديوار ساختن گرد اگرد رز فهو محوط و گرد اگرد چيزى بر آمدن حوطه
جو بر و انبار غله حيطه حياطه حوط نگاه داشتن و پاس داشتن و گرد آوردن حرزها خود را ع ف آص ٢ و يقال مع فلان حيطة لك
اى تحنن و تعطف احتياط بهوش كارى كردن يقال احتاط لنفسه اى اخذ بالثقة و احتاطت به الخيل اى احدقت به احاطه فراز گرفتن
چيزى را و دانستن همه را متعدى بالبآء يقال احاط به علمه و احاط به علما و احاطت الخيل به **فصل الخآء خبط** دست و پاى زدن
ستور و منه يقال خبط عشواء و هى الناقة التى فى بصرها ضعف هر جا اندا ختن خود را تا بخواب رود و بعصا برگ درخت زدن و انعام

يقال خذ ما نض لك من دين بكر انچه نقد شده قال ابو عبيد انما يسمونه ناضا اذا تحول عينا بعد ان كان متاعا يقال ما نض بيدي منه شيء
استنضاض نقد كردن دين خواستن نضيضه باران اندك و آواز گوشت بوقت بريان كردن نضانض انضج و يقال ابل ذات نضيضه
و ذات نضانض اي ذات عطش لم ترو انضاض اندك اندك شير خورانيدن راعي بره و بزغاله را نضنضه زبان جنبانيدن مار نضناض
نعض و نضناضه نعت منه نعض بالضم درخت مسواك در حجاز نغض نغوض سر جنبانيدن و جنبيدن آن متعدی لازم و جنبيدن
نغض پالاون شتر و دندان كودك كه خواهد افتاد نغضان كك و حركت ابر كه برهم نشسته باشد عع ف آض ٢ ك ٢ انغاض سر جنبانيدن بتعجب
ومنه قوله تعالى فسينغضون اليك رؤسهم نغض شترمرغ محال نغض جرجهاي چاه كه بزرك باشد ناغض كركرانك وهو الغرضوف
نفض نفض فشاندن جامه و درخت تنفيض مبالغة فيه و بسيار بچه آوردن زن و ناقه امراة نفوض نعت منه و فشاندن تب لرزه كسي را حمى نافض
نعت منه عع ف آض ٢ نفض بالتحريك برك و ميوه از درخت افتاده نفاض نفاضه بالضم فيهما برك و ميوه كه بفشاندن افتد منفض بادبيزن
و هرچه بوي افشانده شود منفوض تب گرفته نفضه نفضاء لرزه تب و باران كه بجايي رسد و بجايي نرسد انفاض نتاج دادن شتر و
باران زده شدن مردم و سپري شدن توشه نفاض بالضم بي توشگي و تنگدستي وفي المثل النفاض يقطر الجلب يعني اذا جاء الجدب جلبت
الابل قطارا قطارا للبيع نفاض بالكسر ازار كودكان يقال ما على الصبي نفاض نفضه بالتحريك جماعتي كه بجهة تجسس دشمن و خوف فرستند
بهر جانبي نفيضه كك نفض استنفاض تنفض ديدن انچه باشد در جاي يقال نفضت المكان و استنفضته و تنفضته اي ابصرت جميع
نقض ما فيه استنفاض ايضا نفيضه فرستادن بجايي و يقال اذا تكلمت ليلا فاخفض و اذا تكلمت نهارا فانفض اي التفت يمينا وشمالا نقض
باز كردن بنا و تاب رسن و شكستن عهد نقاضه انچه تاب باز داده شود از رسن نقيضه باشكونه جواب گفتن شعر كسي را مناقضه سخن
برخلاف يكديگر گفتن انتقاض تاب باز دادن نقض بالكسر شتر لاغر شده از بسياري سفر انقاض ج و زمين كه درو راشده باشد بوقت
برآمدن سماروغ ازوي تنقض شكافتن زمين از سماروغ انقاض بانك كردن عقاب و مرغ و آواز علت خاييدن و گران كردن بار پشت را
ومنه قوله تعالى انقض ظهرك انقاض و كيت آواز شتران خرد سال قرقره و مد بر آواز شتران كلان بالا نقيض باشكونه چيزي و آواز محمل و
نهض پالان نهض نهوض برخاستن انتهاض كك و راست و تمام شدن بالاي گياه و در واشدن مرغ بوقت پريدن عع بفتحها ناهض بچه مرغ
بال تمام راست كرده و گوشت بازوي اسب استنهاض برخواستن خاستن بكاري مناهضه مقاومت كردن باهم تناهض بسوي يكديگر
در واشدن دو خصم در حرب نهض ميان منكب و كتف شتر انهض ج مثل فلس و افلس ناهضة الرجل برادران پدري و كسانيكه بجهة او
نوض غضب كنند بركسي و قيام نمايند در كاري نوض رفتن در شهرها و بركندن شاخ و بيخ و جز آن عع ف آض ٢ و پيوند ميان سرين شتر
وخض انواض ج انواض اناوض جايهاي بلند افراشته فصل الواو وخض خستن بنيزه و خيض خسته توريض ايراض بيجا افكندن
ورض مردم غايط از خود و ماكيان برخايه نشسته سرگين را وفض بشتاب و شتافتن يقال لقيته على اوفاض اي على عجلة ايفاض و استيفاض
وفض شتافتن ومنه قوله تعالى كانهم الى نصب يوفضون استيفاض راندن و شتابيدن ناقه ميفاض سرعة وفضه تيردان چرمين وفاض ج اوفاض
ومض گروه گروه مردم و در آميخته از هر جاي وفي الحديث انه امر بصدقة ان توضع في الاوفاض ومض وميض و مضان درخشيدن برق بنجه
انكه پراكنده شود در ابر عع ف آك ٢ ايماض كك و دزديده نگريستن زن و انچه از برق در نواحي ابر پراكنده شود و انرا خفو گويند و
هضض انچه بدرازا درخشد و ابر را اشكافد انرا عقيقه خوانند فصل الهاء هض كوفتن و شكستن انهضاض لازم منه اهتضاض متعدي منه
هيض هضيض مهضوض منهض شكسته و كوفته فحل هضاض كوفتن شكننده فحلان هضاء جماعة مردم هيض شكستن استخوان بعد از
كرفتگي مهيض مهاض منهاض نعت منه و باز گردان بيماري يقال هاضه الشيء اذا ارده في مرضه و يقال للكل دجع على وجع هيض هيضه
ابط ناگوار افتادن طعام يقال به هيضة اي به قياء و قيام جميعا باب الطاء فصل الالف ابط بكسرتين و سكون
ثاني بغل يذكر و يؤنث اباط ج و منقطع توده ريك تابط در بغل گرفتن چيزي را و ورداز زير بغل راست بركتف چپ افكندن استنباط
بركندن چاه كه سرا وتنك باشد و بنا فراخ تابط شرا نام ثابت بن جابر الفهمي يقول جائني تابط شرا في الاحوال الثلث بلا تغير على
لفظه و كك كل جمله يسمي بها مثل برق نحره و ذري حبا وان اردت ان تثني او تجمع قلت جائني ذوا تابط شرا و ذوو تابط شرا او تقول
ارطى كلاهما و كلهم والنسبة اليه تابطي بنسب الى الصدر وهو لا يصغر ولا يرخم ارطى درخت ريك وهو فعلى والفه للالحاق لا للتانيث و
واحدها ارطاة وفيه قول آخر انه افعل لانه يقال اديم مرطي وهذا يذكر في المعتل فان جعلت الفه اصليا نونته في المعرفة والنكرة جميعا
وان جعلته للالحاق نونته في النكرة دون المعرفة اديم مأروط پوست كه ازان درخت دباغت كرده باشد بعير آروط و ارطوي
اطط شتر ارطى خورده اربط انكه او را فرزند نشود اطيط آواز پالان و زه و آواز شكم هي و بانك كردن شتر از گراني بار يقال لا آتيك

قرض
تقرض
سريع بين القياض. قنبض بضمتين والنون زائدة زن كوتاه بالا رجل قنبض مثله قرض وام وهرچه پيش فرستاده ايد از نيكى و بدى ومنها
على وجه التشبيه وباداش دادن ووام دادن وبكسر القاف لغة فيه عن الكسائى وبريدن ومنه المقراض بكسر الميم يعنى كاز كلى و كارد دو شعر
كفتن عع ف اكـ ٢ قريض شعر يقال حال الجريض دون القريض ونشخوار شتر كه از كلو برآرد مقروض مثله وقرض فلان اى مات وانقرض
القوم اذا درجوا ولم يبق منهم احد وقوله تعم واذا غربت تقرضهم ذات الشمال قال ابو عبيدة اى تخلفهم شمالا وتجاوزهم وتقطعهم و
تتركهم عن شمالها ويقول الرجل لصاحبه هل مررت بمكان كذا وكذا فيقول المسؤل قرضته ذات اليمين ليلا اى جزته قراضة ريزهاى زر
قضض
وسيم وجز آن اقراض وام دادن وپيش فرستادن نيكى و بدى ومنه قوله تعم واقرضوا الله قرضا تقريض شعر كفتن كسى را مدح يا ذم وبالظا
مثله تقارض يكديكر را مدح و ذم كفتن بشعر ويكديكر را بكر بستن بدنبال چشم مقارضه شركت مضاربه كردن ابن مقرض بالكسر دله قض
افتادن ديوار و فرود آمدن مرغ از هوا وستاره ولم يستعملوا انقعالا منه الا مبدلا قالوا انقضى البازى فاستثقلوا ثلث ضادات فابدلوا
من احداهن ياء كما قالوا تظنى من الظن مقض فرود آمدن اسب بركبى صلته بعلى عع ف اض ٢ قضض سنكريزهاى خرد قض سنكريزه ناك
شدن طعام وطعام قضض بكسر الضاد نعت منه وسنكريزه دركاواكى دندان ماندن عع ك آف ٢ وبكارت زائل كردن وسوراخ كردن
مرواريد عع ف آض ٢ قضه بالكسر دوشيزكى وسنكريزها و زمين سنكريزه ناك اقضاض خاك آلود و درشت شدن جاى خواب
صلته بعلى يقال اقض عليه المضجع اى خشن وتترب ودرشت كردن آن متعدى لازم ودر پى طمع خسيس شدن استقضاض درشت
قعض
يافتن جاى خواب را ذرء قضاء زره درشت ويقال جاؤا بقضيضهم اى باجمعهم انقضاض بكارت زائل كردن قضقضه آواز شكستن
قوض
استخوان اسد قضقاض شير شكننده صيد را قضاقض مثله قعض خمانيدن چوب را وچوب خم داده وصف بالمصدر كقولك ماء
قيض
غور تقويض باز كردن بناى و ويران كردن تقوض بر اكندن حلقه و بر شكستن هنكامه انقياض كفتن چاه و دندان از درازا
عن الاصمعى و شكافتن ديوار بى افتادن تقيض بى شكافتن وافتادن ديوار و شكستن بيضه و مانند بد شدن بيرا قاضه شكافتن
كرض
چيزى را قيض پوست بيرون بيضه والقيض المثل والعوض وهما قيضان والقيض المبادله يقال قيضنى به وقايضنى مقايضه معارضه كردن
متاع بايكديكر تقييض تقدير كردن صلته باللام قوله تعم وقيضنا لهم قرناء اى قدرنا لهم فصل الكاف كراض آب نحل كه ماده از رحم
لضلض
بيرون اندازد و [illegible] زهها و بوروهاى رحم واحدها كرضه بالضم فصل اللام دليل لضلاض رهبر زيرك لضلضه بسيار نكريستن
محض
رهبر بچپ و راست فصل الميم محض شير خالص بى آب وخورانيدن آن وخداوند شير خالص شدن رجل ماحض اى ذو محض كامر
مخض
ولابن ودوستى خالص كردن عع بفتحهما محوضه خالص نسب شدن عع بضمهما امحاض شير خالص خورانيدن وخالص كردن دوستى با
امتحاض شير خالص خوردن وفلان عربى محض اى خالص يستوى فيه الذكر والانثى والجمع وان شئت انثت وثنيت وجمعت مثل قلب و بحت محض
دوغ زدن وجنبانيدن دلو در چاه متعدى بالباء عع بفتح الاول مع الثلث فى الثانى ممخضه بالكسر شير زنه مخيض دوغ بر مشكه كوفته امخاض
ده وغ زدن رسيدن شير تمخض امتخاض جنبيدن شير در ممخضه و بچه در شكم مادر مخاض درد زه كرفتن عع ك آف ٢ حامل ماخض
درد زه كرفته مخضخ مخاض شتران آبستن لا واحد له من لفظها و واحدها خلفة ابن مخاض شتر بچه بسال دوم در آمده و بنت مخاض و
مرض
ابنة مخاض مؤنث منه لانه فصل عن امه ولحقت امه بالمخاض سواء لقحت ام لم تلقح ولا يقال فى الجمع الا بنات مخاض و بنات لبون
مرض بالتحريك بيمارى وبيمار شدن عع ك آف ٢ امراض بيمار كردن وخداوند مال آفت رسيده شدن يقال امرض الرجل وصواب
مضض
نزديك شدن در راى ممراض بالكسر مرد بيمار عنيخ تمريض بيمار دارى كردن وقصر نمودن دركار تمارض بيمار نمودن خود را بى علت شمس مريضه
انكه بيك صافى وكشاده نباشد عين مريضه چشم خمار ناك امضاض سوزانيدن جراحت مض كلك وسوختن سرمه چشم را ويقال
كحله بملمول مض اى حاره مضض سوختن از مصيبت مضيض مضاضه كلك عع ك آف ٢ مضمضه آب در دهان جنبانيدن ويقال ما
معض
مضمضت عينى بنوم اى ما نمت تمضمض در آمدن آب در دهان بوقت وضو وخواب در چشم مض بكسر الميم والضاد كلمه تستعمل بمعنى لا
نبض
وهى مع ذلك مطمعه فى الاجابه قال الراجز شعر سألتها الوصل فقالت مض ويقال ان فى مض لمطمعا معض بالتسكين والتحريك
نحض
خشم ناك شدن ودشوار آمدن كارى بركسى امعاض كلك فصل النون نبض جنبيدن رك نبضان كلك عع ف آكـ ٢ ويقال
ما بحبض ولا نبض اى حراك انباض بسالت آوردن زه كمان وفى المثل انباض بغير توتير منبض كمان نداف نحض نحضه كوشت
نضض
الكنده و كوشت الكنده شدن عع بضمهما نحيض ومنحوضه نعت منه ودور كردن كوشت از استخوان عع بفتحهما انتحاض مثله ونحض نعت
منحوض كوشت رفته ولاغر سنان نحيض تيز نضيض اندك اندك رفتن آب عع ف آكـ ٢ وآب اندك نضاض ج نضاضه
باقى مانده آب و آخرين فرزند مرد يستوى فيه المذكر والمؤنث والتثنيه والجمع مثل العجزه والكبره نض ناض درم و دينار نقد شده

بعلى

ربار یک معنی کردن سخن را وچشم فروخوابانیدن واسان داشتن از کسی در بیع وشرا اصله بعض وچشم فروخوابانیدن ستور تشنه وقت
حمله کردن برکسی که او را از آبخور براندا غماض چشم فروخوابانیدن ومحابا کردن در بیع وشرا قوله تعالی ولستم باخذیه الا ان تغمضوا فیه
انغماض فراز شدن چشم اغتماض غنودن یقال ما اغتمضت عیناى ولا اکتحلت غماضا وغماضا وغمضا وتغمیضا وتغماضا ای ما نمت
غمیضه عیب وکم نامی وخواری

غیض

غیض کم شدن آب بزمین فروخوردن وفروخورانیدن لازم متعدی ع ف آ ک ٢ قوله تعم وغیض
الماء وکم بها شدن آخربان انغیاض کم شدن وفروخوردن آب اغاضه کم کردن قوله تعم وما تغیض الارحام ای ما تنقص ویقال غاض
الکرام وفاض اللئام ای هم قلوا وهولاء کثروا ویقال اعطی غیضا من فیض ای قلیلا من کثیر غیضه بالفتح بیشه وجنگل غیاض
اغیاض ج تغییض کم کردن وباز داشتن اشک ودر جنگل قرار گرفتن شیر فصل الفاء

فرض

فرض فرموده خدای عز وجل ونوعی
از خرما وسوفار کمان وجای زدن از آتش زنه وسپر وتیر قداح وعطای مرسوم یقال ما اصبت منه فرضا ولا قرضا ومرسوم کردن
وعطا دادن یقال فرضت له فی الدیوان وفریضه کردن ورخنه کردن وبریده کردن وفرض بیر شدن گاو وجزآن ع ف آ ک ٢
فراضه گاو ع ع بضمهما ومنه قوله تعم لا فارض ولا بکر فراض جمع فرض بمعنی سوفار کمان وآتش زنه ودهانه جوی ویقال ما علیه فراض
ای شیء من لباس مفروض فریضه کرده شده از هر چیزی وبریده کرده قوله تعم لاتخذن من عبادک نصیبا مفروضا ای مقتطعا محدودا
مفرض بالکسر آهن که بوی رخنه کنند وبرند فریض تیروکمان سوفار کرده فارض پیر وهرچه ضخم باشد یقال لحیة فارضة ای کثة غلیظة
فریضه فرموده خدایتعم از نماز وروزه وزکوة مال وستور فرائض ج وایضا علم قسمت میراث وفی الحدیث افرضکم زید فارض فرضی
عالم علم فرائض فرضه بالضم دهانه جوی وجای در آمدن بکشتی از لب دریا ودهان دوات وسوراخ باشنه در افراض عطا دادن و
بحد فریضه یعنی زکوة رسیدن مواشی ودعده افتراض فریضه کردن فریضتان جذعه از گوسفند وحقه از شتر

فضض

فض شکستن
چیزی چنانکه از هم جدا شود وشکستن مهرنامه فی الحدیث لا یفضض الله فاک مفضه بالکسر کلوخ کوب فضاض بالضم فضض
بفتحتین شکسته وریزه وفی الحدیث انت فضض من لعنة الله یعنی ما انفض من نطفة الرجل وتردد فی صلبه انفضاض شکسته شدن
فاضه سختی فضیض آب خوش وروان افتضاض آب روان رسیدن تفضض پراکنده شدن فضه بالکسر سیم تفضیض سیم کوفت
سیم اندود کردن فضفضه فراخی جامه وزره وعیش یقال ثوب وعیش فضفاض ودرع فضفاضه

فوض

تفویض باز گذاشتن
کاری بکسی وتن دادن بی دست بیان قوم فوضی برابر که درمیان ایشان رئیس وبزرگ نباشد نعام فوضی وقوم فوضی ای مختلط
بعضهم ببعض ویقال اموالهم فوضی بینهم ای هم شرکاء فیها وکذلک فیضوضی بقصر ومد تفاوض انباز کردن شرکه مفاوضه انباز
برابر وبرابری کردن در کار وسخن پیوسته با هم تفاوض القوم کذلک

فیض

فیض رود نیل قال الاصمعی نهر البصرة وفاش شدن خبر و
بسیار شدن ولبالب رفتن رود فیضوضه کذلک وروان شدن اشک واشکار کردن راز متعدی بالباء یقال فاض صدره بالسر
ای باح به وبسیار شدن مردم ناکس ومردن فیوض کذلک یقال فاض الرجل اذا مات وفاضت نفسه ای خرجت روحه عن ابی عبیدة
والفراء وابی زید قالوا هی لغة تمیم وانکره الاصمعی وارض ذات فیوض اذا کانت فیها میاه تفیض افاضه پر کردن خنور یقال افاض
اناءه ای ملأه حتی فاض وریختن اشک وآب برخود ریختن یقال افاض الماء علی نفسه وبیکبار روان شدن مردم از عرفات بسوی منی
درجح ومنه قوله تعم فاذا افضتم من عرفات وافاض الناس ای دفعوا وکل دفعة افاضه وافاضوا فی الحدیث ای اندفعوا فیه وافاض البعیر
ای دفع جرته من کرشه فاخرجها وافاض بالقداح ای ضرب بها ودرع مفاضه ای واسعه وامراة مفاضه اذا کانت ضخمة البطن استفاضه
فاش شدن خبر وسخن وهو حدیث مستفیض ای منتشر ولا تقل مستفاض وقل مستفاض فیه وبعضهم یقول استفاضوه فهو مستفاض
واستفاض الوادی شجرا ای اتسع وکثر شجره مستفیض آب روان کردن خواهنده نهر فیاض جوی پر آب رجل فیاض جوانمرد وبسیار بخشنده
وفرس فیض اسب بسیار رو وقولهم اعطاه غیضا من فیض ای اعطاه قلیلا من کثیر فصل القاف

قبض

قبض گرفتن بپنجه ع ن آ ک ٢
وکرفتگی خلاف البسط وبشتاب رفتن مرغ ومنه قوله تعم اولم یروا الی الطیر فوقهم صافات ویقبضن وبشتاب راندن یقال هذا حاد
قابض وقباض وقباضة ای سریع السوق وفرس قبیض الشد ای سریع نقل القوائم ویقال صار الشیء فی قبضک وفی قبضتک ای فی ملکک
ودخل مال فلان فی القبض بالتحریک وهو ما قبض من اموال الناس وقبض فلان مجهولا ای مات فهو مقبوض قبضه بالضم یک مشت
از هر چیز وبما جاء بالفتح مقبض بالفتح وکسر الباء قبضه شمشیر وکمان وجزآن اقباض قبضه ساختن شمشیر وکارد را رجل قبضه رفضه
مثال همزه آنکه میگیرد ودور میکند راع قبضه ای منقبض لا یتفسح فی رعی غنمه انقباض گرفته شدن تقبض درهم کشیده شدن پوست
ودر کشیده شدن یقال تقبض عنه ای اشمأز تقبیض فراهم آوردن وگرد کردن وبصاحب قبض دادن مال را رجل قابض وقبض ای

نافه که وی باضت یافته باشد وجزو الحزمصغر عا اول از شعر اعار یض ج وهو جمع علی غیر قیاس کانه جمع اعریض اعارض کات ومیزان شعر واو
مؤنثست وراه درکوه ونام مکه ومدینه ونواحی آن وشتر که خار خورد از بی علفی و بمعنی سخن یقال عرفت ذلک فی عرض کلامه ای فی فحواه و
معناه وکرانه چیزی وجانی که بیش آید کسی را وحاجت عرض کرانه از هر سوی یقال نظر الیه بعرض وجهه ای بصفحه وجهه فلان فی عرض الناس
ای فیما بینهم وهو من عرض الناس ای من العامة وفلانة عرضة للزوج وناقة عرضة للحجارة ای قویة علیها وفلان عرضة للشر ای قوی علیه
وعرض هذا البعیر السفر والحجر ای همه وفلان عرضة ذلک وعرضة لذلک ای مقرن له وقوی علیه عرضة ایضاً یقال عرضه لفلان وهو عرضة
للناس ای لایزالون یقعون فیه وجعلته عرضة لکذا ای نصبته له وقوله تعالی ولا تجعلوا الله عرضة لایمانکم ای نصباً ویقال هو له
عرضة ای قرن له وله عرضة یصرع بها الناس ای حیلة فی المصارعة ویقال خرجوا یضربون عن عرض بضم وبضمتین ای عن شق وناحیة
کیف ما اتفق ویقال اضرب به عرض الحائط یعنی بر پهنای دیوار بعیر عرضی وناقة عرضیة ای فیهما صعوبة استعراض عرضه کردن خواستن
ویقال فلان یستعرض الناس ای یقتلهم واستعرضت اعطی من اقبل وادبر واستعرضت العرب ای سل من شئت منهم عن کذا وکذا عرض بالکسر
بوی اندام خوش وناخوش یقال فلان طیب العرض ومنتن العرض واندام مردم وفی الحدیث فی صفة اهل الجنة انما هو عرق یسیل من اعراضهم
ای اجسادهم ونفس یقال فلان نقی العرض ای بری من ان یشتم او یعاب وحسب مردم ونام وادی بیمامه وهر وادی که دروی درخت باشد از
عرض خوانند اعراض المدینة دهه‌های میان حجاز و یمن ودرخت کز واراک عریض شتر در رشته عریض مثال هزبر کلان عرمض چغزلاوه
وبیمی ایضاً نور الماء ماء معرمض آب با چغزلاوه عض گزیدن ع ک آ ف تم وبالعکس یقال عضه وعض به وعض علیه صلته بالباء والیاء
ویعلی وزبرک وداهی شدن معاضه عضاض یعاض یکدیگر را گزیدن اعضاض گزانیدن وفی الحدیث فاعضوه بهن ابیه ولم یکنوا یشیر زدن
وخار ناک شدن زمین خداوندان شتران خار شدن عضیض ملازم شدن کسی را ع ک آ ف تم ویقال ما لنا فی هذا الامر معض ای مستمسک
وما عندنا عضوض وعضاض بالفتح چیزی که گزیده شود وخورده شود فرس عضوض گزنده عضاض بالکسر گزیدکی یقال برئت الیک من
العضاض والعضیض ویقال عاض القوم العیش منذ العام فاشتد عضاضهم ای عیشهم ویقال فلان عضاض عیش ای صبور علی الشدة
بئر عضوض بعیدة القعر ضیقة یقال ما کانت البئر عضوضاً ولقد اعضت وما کانت جروداً ولقد اجرت یعنی چاه مغاک نبود وشد و
زمن عضوض ای کلب تعضیض بسیار گزیدن لب از غضب تعضوض خرمای شیرین که بهجر منسوبست عض بالضم نوعی از علف ستور چون دانه
خرما کوفته وکنجاره وجز آن تقول منه اعض القوم اذا اکلت ابلهم العض بعیر عضاضی شتر علف خورده ز به عض بالکسر مرد رسا زیرک و
درخت خار اعضاض ج ویقال فلان عض مال وعض سفر یعنی سخت ورزنده وتوانا بر سفر غلق عض کلیدان که کشاده نشود بعیر عاض
شتر که خار خورد بنو فلان معضون خداوندان شتران عض خوارند عوض بالکسر وفتح تم اعواض ج عوض مصدر منه متعدی
لازم ع ف آ ض تم اعاضه تعویض معاوضه عوض دادن معوضه چیزی عوض اعتیاض تعوض عوض گرفتن استعاضه عوض جستن
عوض بضم الضاد وبفتح بلا تنوین هرگز وهو فی تاکید النفی للمستقبل من الزمان کما ان قط للماضی من الزمان یقال عوض لا افارقک هرگز
جدا نشوم از تو کما تقول قط ما فارقتک هرگز جدا نشدم وعوض در ماضی وقط در مستقبل استعمال نکنند ویقال لا آتیک عوض
العائضین مثل دهر الداهرین عوض ایضاً نام بت فصل الغین غرض بالتحریک نشانه تیر وخواست وقصد یقال فهمت غرضک
ای ارادتک وقصدک وبستوه آمدن وتنگی کردن ع ک آ ف تم صلته بالباء اغراض متعدی منه وآرزومند شدن یقال غرضت الیه
ای اشتقت الیه غرض بالکسر وفتح الراء تازه شدن چیزی ع بضمها غریض تازه یقال لحم غریض وماء غریض آب باران مغروض کلان
غریض اغریض نوباوه وشکوفه وهرچه سپید وتازه باشد ویقال وردت الماء غارضاً ای بکراغرضه بالضم پیش بند شتر غرض بالضم
وبضمتین ج ویقال للغرضة ایضاً غرض والجمع غروض واغراض غرض بفتحه منه ع ف آ ض تم وپر کردن آب جامه را از آب وپر ناکردن آن
وهو من الاضداد ع ک آ ف تم وآب جامه که در وی چیزی نکرده باشند ودوغ زدن وازشیر باز کردن بزغاله را پیش از وقت مغرض
فروسینه شتر تغریض بهم کردن خود یقال غرض فی سقائک ای لا تملأ وهو نحو لا یغرض ای لا یبرح غضض چشم فروخوابانیدن
وفروداشتن آواز متعدی بمن ع ف آ ض تم قوله تعالی واغضض من صوتک وجوانی وچیزی تازه انغضاض الطرف انغماضه وغض الطرف
احتمال المکروه وغضاضه غضوضه تازگی ونازه شدن ع ک آ ف تم وبفتحها غضیض تازه غضاضه نقصان شدن از قدر کسی صلته بمن
ع ف آ ض تم یقال غض منه ای وضع ونقص من قدره ویقال لیس علیک فی هذا الامر غضاضه ای ذلة ومنقصه غضغضه کم کردن آب
تغضغض کم شدن غموض پست ومغاک شدن جای غموضه غماضه کلت ع ف آ ض تم وبضمها مکان غامض نعت منه غمض مثله
غموض ج مغمض سخت مغاک مغامض ج کلام غامض سخن پوشیده ودور حلاوت فی غموضه مصدر منه ع بضمها تغمیض دو ز...

وباللام ايضا يقال عرض له اي ظهر وعرض عليه الشيء وعرض له الشيء اي اظهره له وابرزه اليه ومنه قوله تعالى وعرضنا جهنم يومئذ للكافرين عرضا
قال الفراء اي ابرزناها حتى نظر اليها الكفار وپيش آمدن يقال عرضت به القول ومرّ بي فلان فما عرضت له عم ف اك ٢ وبالعكس لغتان
جيدتان ويقال ما يعرضك لفلان قال يعقوب ولا تقل ما يعرضك لفلان بالتشديد ودرعوض حق كسي چيزي دادن يقال عرضته
ثوبا مكان حقه ودرسيدن آفتي بستور يقال عرضت الناقة اي اصابها آفة وعرضه كردن چيزي را بر كسي بفروختن ويقال في المثل عرض
سابري وهو ثوب جيد يشتري باول عرض ولا يبالغ فيه وپيش داشتن نامه وبنشته عرضه داشتن سخن وجز آن وعرض دادن لشكر را يقال
عرضت الجند عرض العين اذا امررتهم عليك ونظرت ما حالهم عارض الجندب لا راشكر وپيش آمدن ناخوشي وجز آن يقال عرضه عارض من
الحمى وعرضتهم على السيف قتلا وبرپهنا نهادن يقال عرض العود على الاناء والسيف على فخذه يعرضه بالضم والكسر على اللغتين هذه
وحدها ابو زيد بمكه ومدينه رفتن يقال عرض الرجل اذا اتى العروض وهي مكه والمدينه وما حولهما قال الشاعر شعر فيا راكبا اما عرضت
فبلغن ندامايَ من نجران ان لا تلاقيا قال ابو عبيده اراد فيا راكباه للندبه فحذف الهاء كقوله تعالى يا اسفا على يوسف ولا يجوز يا راكبا
بالتنوين لانه قصد بالنداء راكبا بعينه وانما جاز ان تقول يا رجلا اذا لم تقصد رجلا بعينه واردت واحدا ممن له هذا الاسم فان ناديت
رجلا بعينه قلت يا رجل كما تقولوا يا زيد لانه يعرف بحرف النداء والقصد ايضا نشان كردن بر سر چيزي ستور معرض بالكسر جامه كه بدو
زن هفتی را بدان عرضه كنند معرض نيز پهنه پرواز اگر بخوانند عرض بالكسر وبفتح الراء عراضه بالفتح پهنا وشدن عع بضمها يقال عرض الشيء
يعرض عرضا امثال صغر يصغر صغرا عريض عراض بالضم نعت منه وفلان عريض البطان يعني توانگر عريض ايضا بزغاله يكساله پهنه كشني
در بانك وحركت آمده عرضان بالضم والكسر ج عرض بالتحريك بيماري وگزند وهر چيز قائم بچيزي ديگر باشد اعراض ج وقال دنيا يقال الدنيا
عرض حاضر يأكل منها البر والفاجر ولشكر يقال قد فاق العرض ويقال اصابه سهم عرض على الاضافه وجز عرض تير باسك كه بدو كه بديكري انداخته
باشند وبروي آيد ويقال علقتها عرضا يعني بي قصد هوا وعشق او درآويخته شدم اعراض روي گردانيدن از چيزي وپهنا ودراز
رفتن وپهنا وركردن وخصي كردن بزغاله را وچهره راز وپهن زادن زن وپيدا شدن يقال عرضت الشيء فاعرض اي اظهرته فظهر كما
يقال كببته فاكب وهو من النوادر ودست دادن نيكويي وراست آمدن آهو وشكاري بتيرانداختن طا معرضا حيث شئت اي ضع
رجليك حيث شئت ولا تبال شيئا فقد امكنك ذلك وان فلان معرضا اي استدان ممن امكنه ولم يبال ما يكون من التبعه عراض
بر پهنا ايستادن چيزي وحائل شدن پيش چيزي وسركشي كردن اسب بوقت كشيدن وبرشتر توسن سوار شدن وپيش آمدن كسي را
بقصد وي يقال اعترض له بسهم اي اقبل به قبله فرماه وقتله وعرض دادن لشكريان خود را يقال اعترض العارض الجند واعترضوهم وَ
اعترضت على الدابه اذا كنت وقت العرض راكبا وازموابهاي ماه آغاز كردن كاري را وغيبت وعيب كردن كتاب با كتاب ديگر انهاد و
نواحي شدن وپيش آمدن بكسي دو راه وپيش آوردن ناقه را بفحل از جهت كشني يقال ضرب الفحل الناقه عراضا عراض بالكسر داغ
بر پهناي سرين ستور يقال بعير ذو عراض يعارض الشجر ذا الشوك بفيه وناقه عرضنه بكسر العين وفتح الراء مع النون الزائده بنشاط
در راه رونده يك روبه ويقال هو يمشي العرضنه ويمشي العرضني اذا مشى مشيه في شق فيها بغي من نشاطه ونظرت اليه والعرضني نكريستم
بدنبال چشم ويقال في تصغير العرضني عريضن تثبت النون لانها ملحقة وتحذف الياء لانها غير ملحقه عارض ابر بر آكنده ودانق ومنه
قوله تعالى هذا عارض ممطرنا اي ممطر لنا لانه معرفه لا يجوز ان يكون صفة لعارض وهو نكرة والعرب انما تفعل مثل هذا في اسماء المشتقه
من الافعال دون غيرها ولا يجوز ان تقول هذا رجل غلامنا وقال اعرابي بعد الفطر رب صائمه لن يصومه وقائمه لن يقوم فجعله نعتا
للنكره واضافه الى المعرفه وكرانه رخسار مردم يقال فلان خفيف العارضين سبك موي و روي وامراة نقية العارض اي نقيه عرض الفم
وهي ما بعد الثنايا من الاسنان وكوه وملخ بسيار وعطا عارضه خاجب عوارض ج وبالاردپشته بان وردو طيفه عوارض ج وناقه
كه او را آفتي رسيده باشد وسبب آن اورا بكشند ويقولون بنو فلان لا يأكلون الا العوارض اي لا ينحرون الابل الا من داء يصيبها
يعيبونهم بذلك ويقال في اللحم اعبيط هذا ام عارضه فالعبيط الذي ينحر من غير عله عوارض بالضم كوهي ديار طي كه گور حاتم بر
آنجا است تعريض خلاف تصريح يعني بكنايه سخن گفتن متعد بالباء واللام يقال عرضت بفلان ولفلان اذا قلت قولا وانت تعنيه وَ
منه المعاريض في الكلام وهي التوريه بالشيء عن الشيء وفي المثل ان في المعاريض لمندوحه عن الكذب اي سعه وپيش آوردن كسي را بر
كاري يقال عرض فلان فلانا للكذا فتعرض هوله وهو رجل عريض اي يتعرض للناس بالشر وعرض الكاتب اذا كتب مثبجا لم يبين والحم
معرض گوشت نيم جوش وبالضاد غير المعجمه كلك وپهنا وركردن چيزي را عراضه بالضم راه آوردن طعام وجز آن عراض پهنا ورده الكيا
الكبير قوس عراضه اي عريضه معرض جهار پايان تعرض پيش آمدن كسي را وكج شدن وجز راست رفتن ستور بر كوه از دشواري عرض

ناقه

ربض کالقمه فصل الراء ربض بالتحریك رسن پالان وروده ودیوار گرد شهر وخوابگاه گوسپند وربض الرجل امراته وکل ما یاوی الیه
من بیت ونحوه وقوت که بسنده وبسنده باشد وفی المثل منك ربضك وان کان سمارا ای منك اهلك وخدمك ومن تاوی الیه وان
کانوا مقصرین وهذا کقولهم انفك منك وان کان اجدع ربض بالضم میانه چیزی ربض بفتحتین کرانهای چیزی ربوض بزانو درآمدن
گوسپند وگاو واسب وسك مثل بروك الابل وجثوم الطیر وبدان ماندن فجفار ازکشتی ع ف آ ی ۲ اربا ض خوابانیدن ستور ربض
شدن گرمای آفتاب ومرابض الغنم کمعاطن الابل واحدها مربض مثال مجلس ربیض گوسپندان باغل گرد آورده با شبانان ومجرع
ربوض بالفتح درخت بزرگ درشت وسلسلة ربوض ای ضخمة ویقال فلان ما ینقوم رابضه یعنی انداخته وی با چشم کرده وی نخیزد
رحض یعنی درحال بمیرد واین لفظ درچشم کرد که بیشتر مستعمل است رُوَیبضه مرد زبون وحقیر والرابضة بقیة حملة الحجة لاتخلو منه الارض
رض وهو فی الحدیث رحض شستن دست وجامه وجز آن ع بفتحها ثوب رحیض مرحوض نعت منه مرحاض بالکسر جامه کوب وجای دست
دروی شستن رحضاء بالضم والمد عرق که در پی تب آید مرحوض خوی کرده رض کوفتن وریزه کردن ع ف آ ض ۲ وحرکاته بکوبند
وترنهند رضیض مرضوض حبوب کوفته رضراض سنگریزه که زیر پای کوفته شود وزمین کوفته شده بسنگها رضاض بالضم ریزها
چیزی وکل شیء کسرته فقد رضضته والحجارة ترضرض علی وجه الارض ای تتکسر امراة رضراضة زن بسیار گوشت رجل رضراض وبعیر
رفض ادویه ۲ رضراض کذلك ابل رضاض شتران بچرا گذاشته ارضاض بریده شدن شیر واهسته وگران شدن مرضة شیر بریده زرد آب جدا شده
رفض بالتحریك والتسکین ماندن چیزی را وبچرا گذاشتن ستور ع ن آ ض ۲ رفیض مرفوض ای متروك روافض گروهی که
رهبر خود را ماندند وباز گشتند از وی وجماعتی از شیعیان قال الاصمعی سموا بذلك لترکهم زید بن علی بن الحسین رض رفوض بچرا
شدن ستور یا راعی ابل رافضه ورفض بالفتح والتحریك نعت منه ارفاض ج نعام رفض بالتحریك ای فرق ویقال فی القربة رفض من
ماء ای قلیل ارفاض الحطب بالغنم هیزم ریزه رفوض الناس فرقهم رفوض الارض ما ترك بعد ان کان حمی رفوض من کلاء ای متفرق بعید
بعضه من بعض رجل قبضه رفضه بالضم فیهما انکه چیزی را میگیرد ومی نهد ویقال راع قبضه رفضه انکه گرد میارد ستور را وباز
پریشان میگذارد ترفیض باقی گذاشتن آب در مشك ارفضاض پریشان شدن سرشك وهرچه پراشیده وپریشان شود ازاشك
رکض گویند مرافض الوادی جایهای پریشان شدن سیل در وی رفاض راهها پریشان رفاضه مشدده نوعی که رفوض زمین را میچراند رکض
پای جنبانیدن ع ف آ ض ۲ واسپ تاختن ومنه قوله تعالی ارکض برجلك وفی الحدیث هی رکضة من الشیطان ای دفعه منه ویقال
رکض الطائر اذا حرك جناحیه فی الطیران ورکضه البعیر اذا ضربه برجله ولا یقال رکضه ارکاض بزرگ شدن بچه در شکم مادر ولگد زدن
ازارتکاض کت واضطراب کردن کسی در کاری مرکضه اسپ دوانیدن باکدیگر تراکض دوانیدن اسپان را بسوی چیزی صلته بالی
رمض یقال تراکضوا الیه خیلهم مرکضتان فی القوس دو بازوی کمان قوس رکوض ای سریعة السهم مرتکض الماء مجمه رمض بالتحریك سخت
ناقف گرمای آفتاب بر ریك وجز آن وسوختن قدمها وبکرما چریدن گوسپند سوختن درون وعلت ناك شدن وی از آن ع ک آ
ض ۲ ارض رمضاء زمین تفسیده وفی الحدیث صلوة الاوابین اذا رمضت الفصال من الضحی ای اذا وجد الفصیل حر الشمس من الرمضاء
یعنی فصلوة الضحی تلك الساعة ارماض سوزانیدن ریك وزمین پای را ترمض صید کردن وقت گرمگاه رمض بالتسکین با پوست
بمن گوسپند را شکم کفانیده در مغاکی بر سنگ ریزهای تفسیده وآن نوعی از بریانی است ع ف آ ی ۲ مرمض جای آن مرموض گوشت بر آن
شکل پخته شفرة رمیض ونصل رمیض تیز وهرچه تیز باشد آنرا رمیض خوانند عن ابن السکیت یقال ارمضه بالضم والکسر اذا جعلته بین
حجرین املسین ثم دققته لیرق ارتماض اند وهگین شدن بجهت کسی متعدی باللام یقال ارتمضت له ای حزنت له وتباه شدن جگر ودل ناقه کردن
کسی را رمضان م رمضانات ارمضاء ج یقال انهم لما نقلوا اسماء الشهور عن اللغة القدیمة سموها بالازمنة التی وقعت فیها فوافق هذا الشهر
روض ایام رمض الشهر فسمی بذلك روضه مرغزار روض ریاض ج روض نیم مشك آب روضه انمقدار که تك حوض را فرا گیرد ریاض ج ریاض
ریاضه رام کردن وریاضت دادن ع ف آ ض ۲ ناقه مروضه فرس مروض رام کرده ارتیاض رام شدن ترویض ریاضت دادن بمبالغه ومرغزار
کردن زمین را قوم رواض وراضه جمع رائض ناقه ربض نخست در ریاضت امده ناقه عروض وعسیر وقضیب کلها بمعنی ویستوی فیه المذکر
تروض والمونث وکذلك غلام ریض واصله ریوض فقلبت الواو یاء وادغمت اراضه مرغزار ناك شدن جای وسیراب شدن وادی وحوض استراضه
سیراب جای وفراخ شدن آن مراوضه نرمی کردن بایکدیگر در کاری تا او را در کار رکشد صلته بعلی یقال فلان یراوضه علیه فصل الشین
عرض جمل شرواض بالکسر ای ضخم شراویض ج فصل العین عرض بهنا وفناء درخت وهرچه جز زر وسیم باشد عروض ج ودر وی کوه
وبشبه به الجیش العظیم ویقال ما هو الا عرض من الاعراض وابر گرداگرد افق وملخ بسیار وپیدا شدن صلته باللام وپیدا کردن صلته بعلی

دجاجه بیوض ماکیان بسیار خایه بیض بضمتین ج وبیض کلک بسکون الیاء ابن بیض نام مردی قال الاصمعی هو رجل کان فی الزمن الاول
عقر ناقته علی ثنیة فسد بها الطریق ومنع الناس من سلوکها مبیضه بکسر الیاء سپید جامگان وایشان اصحاب مقنع اند بیضه بکسر الباء
نام شهری **فصل الجیم** **جرض** بالتحریک خدوی ناشتا وبخوردن مدد ع ف آ ک ۲ یقال جرض بریقه وجرض بالکسر ایضا جرض
لغة فیه وبمردن رسیدن جریض غصه وفی المثل حال الجریض دون القریض اجراض بگلو در جهانیدن خدو آب کسی را اصله بالباء یقال
اجرضه بریقه جرناض جرواض بالکسر ضخم بزرگ شکم قال الاصمعی قلت لاعرابی ما الجرناض قال الذی یطنز کالجباض جراض جریض کلک
اجهاض بچه افکندن ناقه مجهض نعت منه مجهاض کلک بالمبالغة جهیض مجهض بچه افتاده جهض چیره شدن برکسی برای تخلیص بکری جهض
ورهانیدن صید را از چنگل باز وصیاد ع ع بفتحتیهما اجهاض رهانیدن وشتابانیدن جاهض تیز وسبک جهوضه جهاضه تیزی
جیض برگشتن از چیزی متعدی بعن ع ف آ ک ۲ جیض نوعی از رفتار مثال هجف **فصل الحاء** **حبض** بالتحریک جنبیدن و جیض
آواز زه کمان وافتادن تیر بیش انداز نده وکم شدن آب چاه وباطل شدن حق کسی ویقال ما به حبض ولا نبض احباض باطل حبض
کردن حق کسی را وبپایه کار وبدنچاه که در وی هیچ آب نماند وناگداز انیدن تیر ازنشانه محبض بالکسر کمان نداف محابض ج وچوبهای که بر عسل حرض
بوی بیرون کنند **حرض** بیمار بپای روان وبیماری قال ابو عبیده انکه از عشق واندوه گداخته باشد بمعنی محرض واحد وجمع سواء
ع ع ک آ ف ۲ احراض گدازانیدن عشق کسی را وبد فرزند ناخلف شدن یقال احرض الرجل اذا ولد ولد سوء تحریض براغالانیدن
وکرم کردن کسی را برچیزی صلته بعلی حرض بضمتین وبسکون الوسط اشنان محرضه بالکسر اشنان دان حراض اشنان سوزنده بچه شتر
وکج واهلک پرحرضه آنکه در قمار داد او بپاید احراض حرضان ضعیفان که حرب نتوانند کرد اجریض بالکسر کل عصفر **حضض** بر انگیختن حضض
برجنگ تحضیض براغالانیدن حضیضی اسم فیه تحاض برانگیخته شدن گروهی محاضضه یکدیگر را برانگیختن برچیزی حضیض پستی زمین
در دامن کوه حضض بالضم سنگ که در دامن کوه افتاده باشد وهو منسوب کالذهبی والسهلی حضض بضمتین وفتح ثانی داروی تلخ که انرا
عوام مدل کویند **حفض** بالتحریک قماش خانه و شتری که قماش خانه بروی بارکنند احفاض ج حفض خم دادن چوب را وانداختن از حفض
دست تحفیض پراکندن تخم را وانداختن از دست **حمض** ضد حلو تنشی وترش مزه شدن ع ع بضمهما حمض کلک وفلان حامض الرئتین ای مر حمض
النفس حمض ابخذ تلخ وشور مزه باشد ازنبات خله بالخاء المعجمه ضده تقول العرب الخلة خبز الابل والحمض فاکهتها حموض ج ومنه قولهم
للرجل اذا جاء متهددا انت مختل فتحمض حمضه ازو امدن بچیزی وفی حدیث الزهری الاذن مجاجة وللنفس حمضه حموض شور گیاه
خوردن شتر ع ع ف آ ض ۲ عند الاصمعی احماض حمض ناک شدن زمین وشور وترش شدن وخورانیدن ستور را ومزاح کردن تحمیض
اندک کردن چیزی ابل حامضه وحوامض شتران شور گیاه خورنده وابل حمضیه شتران باشنده در حمض محمض بالفتح موضعی که در وی
شور خورد ستور بنو حمضه بطنی از بنی کنانه حماض گیاهی است که گل سرخ دارد **حوض** م احواض حیاض ج وحوض ساختن ع ع ف آ ض ۲ حوض
استحواض گرد آمدن آب تحویض بالتشدید مغاکی گرد اگرد درخت ومنه قولهم انا احوض حول ذلک الامر ای ادور حوله حوضی نام جائی
حیض محیض بی نمازی وبی نمازی شدن ع ع ف آ ک ۲ حائض نعت منه حائضه ایضا حیض حوائض ج حیضه یکبار حیضه بالکسر اسم فیه حیض
حیض ج حیضه ایضا لته حیض محیضه کلک محائض ج استحاضه خون که از ایام عادت فزون یا کم ابد آمدن آن یقال منه استحیضت المرأة
بمجهول لا نهی مستحاضه تحیض بازماندن از نماز در ایام حیض وفی الحدیث تحیضی فی علم الله ستا او سبعا ویقال حاضت السمرة حیضا وهی
شجرة تسیل منها شیء کالدم **فصل الخاء** **خضخضه** جنبانیدن آب تخضخض لازم منه خضاض بالفتح اندک پیرایه یقال خضض
ما علیها خضاض ای شیء من الحلی بعل خضاض خضاضه مرد کول خضاض بالفتح والکسر مداد ونقس خضض مهره وشبه سپید مکان خضاض خضض
جای بسیار آب ودرخت خضخاض نوعی از قطران که بر شتر در مالند **خفض** تن آسانی عیش خافض نعت منه وهم فی خفض من العیش خفض
ورفتن نرم ومنه یقال بینی وبینک لیله خافضه ای هینة السیر وختنه کردن دختر اخفاض خویشتن را ختنه کردن زن خافضه ای خاتنه
وفروداشتن آواز وآسان کردن کار صلته بعلی وجر کردن اعراب را در کلمه ع ع ف آ ک ۲ انخفاض انحطاط **خوض** باب درآمدن
وبکاری در شدن وجنبانیدن شمشیر در جایکه زده باشد یقال خاضه بالسیف ای حرکه سیفه فی المضروب وشراب آمیختن ع ع خوض
ف آ ض ۲ وخوض فیه شدد للمبالغة مخاضه جای در شدن در آب که از وی پیاده وسوار تواند گذشت مخاض مخاوض ج اخاضه آب
در آوردن ستور را تخویض کنجه چیزی که شراب بدان زنند تا آمیخته شود تخاوض سخن پیوستن گروهی باهم **فصل الدال** **دحض** بالتحریک دحض
لغزیدن پای وبر گذشتن آفتاب یقال دحضت الشمس عن کبد السماء ع ع بفتحهما دحوض باطل شدن حجت ادحاض متعدی منه ولغزانیدن
مکان دحض بالتحریک وسکون الثانی جای لغزان **دحرض** بالضم نام جائی دحرضان ربیع ودحرض وهما ماءان ثنیا بلفظ احدهما دحرض

کالقمرین

مرتبلاون بتوقتص به فرسه اذا نزوا بقارب الخطو واقصه منزلی است در راه مکه وهص شکستن چیزی سست وبخت سپردن رجل وهص
موهوص الخلق کوتاه استخوانهاش در یکدیگر امده است موقص الخلق مثله وفی الحدیث ان ادم حین اهبط من الجنة وهصه الله هبص
کانه رمی به وغمزه الی الارض فصل الهاء هبص شادمانی نمودن عم ف آ ن هبص بکسر الوسط نعت منه هصص درنشاندن هصص
چیزی هصیص مصغر انیز بطنی از قریش فصل الیاء یصص الجرو ای فتح عینیه چشم باز کرد سلنجه وهی لغة فی جصص لان بعض العرب
یجعل الجیم یاء فیقول للشجرة شیرة وللجبیات جیات باب الضاد فصل الالف ابض بالضم روزگار یا من ابض بالفتح ابض
بستن سر دست شتر برباز وعم ف آ ک ن اباض بالکسر رسن که بدان سر دست شتر باباز و بندند ما بض شکم وزانو ما بض ج تابض ارض
بسته شدن وبستن شتر والازم متعدی و درکشیده شدن عرق النسا ء منه که وهی نحوارج اباض بالضم نام جائی ارض زمین که هی
اسم جنس مونث لا واحد لها وکان حق وحدان الارضان بما لارضه ولکنهم لم یقولوا والجمع ارضات لانهم یجمعون المونث التی لیست
فیها تاء التانیث بالالف والتاء کقولهم عرسات ثم قالوا ارضون فجمعوا بالواو والنون والمونث لا یجمع کذلک الا ان یکون منقوصا
کثبه وظبه وجعلوا الواو والنون عوضا من حذفهم الالف والتاء وترکوا فتحة الراء علی حالها وربما سکنت وقد یجمع علی اروض
زعم ابو الخطاب انهم یقولون ارض واراض کما قالوا اهل واهال والاراضی ایضا علی غیر قیاس کانهم جمعوا ارآضا وکل ما سفل فهو ارض
والارض النفضة والرعدة قال ابن عباس ازلزلت الارض ام بی ارض ای رعدة وزکام وفرود قوائم ستور ویقال لا ارض لک
کما یقال لا ام لک ایراض با زکام کردانیدن ما روض مزکوم وایضا الذی به خبل من الجن واهل الارض وهو الذی یحرک راسه وجسده
علی غیر عمد اریض اریضه زمین پاکیزه وقد ارضت بالضم ای زکت فهیل مستارض وودیه مستارضه بکسر الراء یقال لکه ریشه بزمین رها
کرده باشد وانچه از بیخ درخت روید از اراکب کوهی اراض بالکسر بساط سطبر از پشم وصوف رجل اریض مرد متواضع با خیر شیء عریض
اریض اتباع وبعضهم یفرده ویقول جدی اریض ای سمین ارضه کرمک چوب خوار ارض ایضا درافتادن کرمک بچوب یقال ارضت
الخشبه مجهولا فهی خشبة ماروضة ارض بالتحریک تباه شدن وریم گرفتن جراحت یقال ارضت القرحه تارض ارضا مثل تعب یتعب تعبا مرض
تارض مدو و سیدن بجاه و پیش امدن کسی را و تکیه کردن بر زمین اضاض بالکسر پناه اض مضطر کردن عم ف آ ض ن ک صلته مرنض
بالی ابتضاض مضطر شدن مونتقض مضطر ابیض کوشت نیم پخته ومتغیر شدن ان عم ف آ ک ن ایتاض نیم جوش کردن کوشت را مربض
اناض بالکسر خرمای نیم رسیده اناضه رسیدن و پختن ج ایض باز کشتن بوطن واهل خود عم ف آ ک ن وصلته بالی ایضا نیز
فصل الباء برض برض بالفتح براض بالضم اندک براض بالکسر وبروض وابراض ج بروض کم بیرون امدن اب از چشمه عم ف بض
آض ن برض ایضا اندک دادن عم ف آض آ ک ن بارض اول کیاه که روید از زمین ابراض روییدن زمین نبات بسیار ببکبار تبرض بضض
رسیدن باندک معیشت واندک اندک کرفتن براض بتشدید نام مردی از کنانه بضض ابریشم رود جام سازکردن تا بنواز دعم ف
آ ک ن و مرد تنک پوست واکنده کوشت بضه مونث منه بضوض بضاضه مصدر منه عم ن آ ک ن وبالعکس واندک اندک رفتن اب بعض
تبضض اب اندک رکیه بضوض چاه کم اب وفی المثل ما بض حجره ای ما تندی صفاته یضرب للبخیل بعض طهری شعیض طهره بهره کرده بغض
تبعض لازم فیه معوضه پشه بعوض جنس وی بغض بالضم دشمنی ضد حب بغاضه بالفتح دشمن روی شدن عم بغضهما ابغاض دشمن
داشتن تبغیض دشمن کردانیدن کسی را بکسی یقال بغضه الیه بغضا بغضه بالکسر بمعنی دشمناکی ویقال ما ابغضلی وهو شاذ لا یقاس بیض
علیه تباغض ضد التحاب دشمنی کردن با یکدیگر بغیض بد رفیلاء از قبیس بیاض سپیدی بیاضه نام تبییض سپید کردن ابیضاض ابیضاض
سپید شدن ویقال باض الحر ای اشتد وباضت البهمی ای سقط نصالها وجمع الابیض بیض واصله بیض فابدلوا من الضمه کسرة لتسلم
الیاء ویقال هذا اشد بیاضا من کذا ولا یقال ابیض منه واهل الکوفه یقولونه ویحتجون بقول الراجز شعر جاریة فی درعها الفضفاض
ابیض من اخت بنی اباض قال المبرد لیس البیت الشاذ بحجة علی الاصل المجمع علیه واما قول الاخر شعر اذا الرجال شتوا واشتد اکلهم
فانت ابیضهم سربال الطباخ فیحتمل ان لا یکون بمعنی افعل الذی تصحبه من للمفاضلة وانما هو بمنزلة قولک هو احسنهم وجها واکرمهم ابا یرید
حسنهم وجها وکریمهم ابا وکانه قال فانت مبیضهم سربالا فلما اضافه انتصب ما بعده علی التمییز مبایضه بسپیدی بیرون کردن با هم یقال باینه
فباضه بیضه ای فاقه فی البیاض ولا تقل بیوضه ابیض مرد سپید وشمشیر بیض ج البیضان من الناس خلاف السودان ابیضان شیر واب
واب دودرای پستان شتر بیضه خود وتخم مرغ بیض ج وایضا اماس دست اسب واما سیدن ان وخایه نهادن مرغ دجاجة بائض نعت ومحبت
شدن کرما عم ن آ ک ن ابتیاض خود پوشیدن بیضه ایضا خصیه ومیان سرای ومیانه جای قوم وشهر ومنه بیضة البلد هذا امدح اذا انفرد
فی الامور وذم اذا وصف بالذل وقلة الناصر وبیضة البلد ایضا تخم شتر مرغ وفی المثل هو اذل من بیضة البلد ای بیضة النعام التی یترکها

وبیجان کردن کسی وابکاری صلته بالی ومنه یقال التحصه والتحجه الی ذلک الامر ای الجاه واضطره لخاص علی فعال مبنی علی الکسر یحکی ویم ما
واندرا او بجستن بچیزی یقال التحصه ای نشب فیه وبسته شدن سوراخ یقال التحصت الابرة ای انسد سمها الحبیس نیک لخص کوشت
کرفتن بام چشم عغ ک آن ۲ الخص نعت منه ضرع لخص بکسر الخاء پستان بسیار کوشت که شیر ازوی بدشواری بیرون اید تلخیص بیدا کرده لخص
لص بالفتح والضم دزد لصوص ج لصوصیه بالیا وبدون نهادن دزدی تلصص دزد شدن ارض ملصه زمین دزدناک الص مردی دندانها لص
وکتف سار هما بهم نزدیک ویقال فیه لصص ملصیص استوار کردن مثل الرصیص ملاوصه نکریستن در درخت که چکونه بر کندآنرا لوص
الاصر کردانیدن بچیزی که می خواهد وفی الحدیث هی الکلمة التی الاص علیها النبی صلی الله علیه وآله عمه ابا طالب فصل المیم محص
دویدن اهو وپای زدن مذبوح وخالص کردن بکد ابن عغ بفتحها تمحیص ازمودن محوص محیص سخت استوار خلقت مصص مکیدن محص
عغ ک آن ۲ امتصاص کلت تمصص بچک مکیدن امصاص مکانیدن ویقال یا مصان ویا مصانه در دشنام وجل مصان اند کو بینه مصص
مکد ازنا کسی مصمصه مثل المضمضه الا ان هذا بطرف اللسان وذاك بالفم کله وبینهما کما بین قبصه وقبضه تفاوت ومعمصه الاناء شسته
ماصه بیاری کودک مصوص بالفتح والضم طعام که با مرغ جوزه وکبوتر بچه سازند مصاص بالضم خالص هر چیزی وبنای یقال فلان مصاص
قومه وهم مصاص الاقوام یستوی فیه الواحد والجمع ترس وده مصاص اذا کان خالصا فی ذلک مصیصه شهری بنام معص بر کشتن معص
پی پای عغ ف اک ۲ وفی الحدیث شکا عمرو بن معدیکرب الی عمر رضه المعص فقال کذب علیک العسل ای علیک بسرعة المشی وهو من عسل
الذئب قال ابن درید ابل امعاص بالغین المعجمه اذا کانت خیار الا واحد لها من لفظها وقال ابن السکیت المغصه واحد المغص وهی خیار
الابل مغص بالتسکین کسستن روده ویا التحریک عند العامه یقال مغص الرجل مجهولا فهو ممغوص ملص بالتحریک لغزیدن چیزی مغص
از دست عغ ک آن ۲ وسنا ملص دس دلو که لغزان باشد املاص با دغام النون فی المیم رستن املاص بچه انکندن زن تملص رستن ملص
سبر املیص بالکسر یعنی شتاب موص شستن مواصه بالضم ای غساله فصل النون نخوص ماده خر غیر آبستن نخص بالضم موص
کوه وفی الحدیث بالیتنی غودرت مع اصحاب نحص الجبل وهم قتلی احد نخوص لاغر شدن از پیری عغ ف اض ۲ محجوب ناحض نعت نخص
منه انتخاص نا ماندن کوشت نشوص در واشدن چیزی از جائی وبرکنده شدن از شهری ومسکن وناسازواری کردن زن با نشص
شوی ناشص بمعنی ناشز عغ ف اض ۲ ک ۲ انتشاص بر کندن از جای نشاص بالفتح ابر برآمده نص بیك راندن ورفتن سیر وبر داشتن نصص
ومنه منصة العروس وبیك بار یکی کردن در برسیدن تا غایت از ابتدائی وبر داشتن حدیث وخبر بکسی صلته بالی یقال نصصت الحدیث
الی فلان ای رفعته الیه عغ ف اض ۲ ونهایت هر چیزی وفی حدیث علی ع اذا بلغ النساء نص الحقاق یعنی منتهی بلوغ العقل نصنصه
زانو در زمین استوار کردن شتر تا برخیزد با بار کران وجنبانیدن چیزی وفی حدیث ابی بکر حین دخل علیه عمر وهو ینصنص لسانه
ویقول هذا اوردنی الموارد قال ابو عبید هو بالصاد لا غیر وبالضاد المعجمه کلت ولکن لیست فی الحدیث ناعص بغیر المعجمه نام نعص
مردی نغص بالتحریک برادر بمام نارسیدن وسیراب ناشدن شتر عغ ک آن ۲ تنغیص تیره کردانیدن عیش وا تنغص لازم منه نغص
انقاص دفعه دفعه انداختن کوسپند بول را بعلتی نقاص بالضم نام آن علت وبسیار ختدیدن یقال انقص الضحک ای اکثر منه نقصه نقص
یك لخت خون نقص کم کردن نقصان کمی وکم شدن عغ ف اض ۲ انتقاص کلت لازم متعد استنقاص محاها خواستن مشتری در بها منقصه
کمی نقیصه عیب یقال فلان یتنقص فلانا ای یقع فیه ویثلبه نکوص سپسا یکی رفتن عغ ف اض ۲ ک ۲ نمص موی برچیدن نکص
نامصه زن موی فرق وپیشانی برچیند تنمص خود را بموی چیدن دادن تنمیص بمعنی نمص فی المبالغه منمص منماص آلتی که موی بدان چینند نمص
نمص بالکسر نوعی از نبات نمیص نباتی که بعد از خوردن باز روید نوص مناص باز پس شدن وگریختن جون پیش باز کشید نوص
ولات حین مناص ای لیس وقت تاخر وفرار مناص ایضا کریزجای نوص ایضا کور خر استناصه سپس ماندن ویقال ناصه نوصه ای قویه حرکه
فصل الواو وبیص درخشیدن ابیاص درخشیدن زمین وپیدا شدن نبات در درخشیدن آتش توبیص چشم کشادن سك بچه وبص
اتز لوا بصه سمع یعنی وی استوار دارنده است هر چه دانشود وابصه نام مردی وخصه سر ناپالخاء غیر المعجمه وصوص وصواص سوراخ وخص
برده بمقدار چشم که بنکرد از وی وصواص بوی بند حرد وصاوص ج وسنکهاد رمیانه زمین توصیص روی بند بستن زن چنانکه جز وصص
چشم وی نتوان دید وقص کردن شکستن عغ ن اک ۲ موقوص نعت مفعول یقال وقصت به راحلته وهو کقولك خذ الخطام وقص
خذ بالخطام وتقص الفرس الاکام ای تدقها وقص بالتحریک کوتاهی کردن وکوتاه شدن عغ ک آن ۲ اوقص نعت منه وجوب برنهاد
شکسته وقال الزهری بر نصاب که از آن تا زکوة واجب نشود او قاص ج شق بالنون مثله وبعضهم یستعمل الوقص فی البقر والشنق فی
الابل وهما جمیعا ما بین الفریضتین ایقاص کوتاه کردانیدن کردن را توقیص هیزم دیزه بر آتش انداختن تو قص جهیدن ارفتن اسب یقال

کشیدن قع ف آ ء ۲ افتصاص مثله انفصاص جدا شدن استفصاص بیرون کردن چیزی را یقال افصصت الیه من حقه شیئا ای
فوص
فیص
اخرجت وما استفصص منه شیئا ای ما استخرج مفاوصه بیان کردن سخن افاصه سخن گفتن بزمی و رهانیدن سخن و جز آن و بانفی
استعمال کنند بیشتر چون ما افاص بکلمة ای ما تکلم وما ابان ویقال قبضت علی ذنب الضب فافاص من یدی حتی خلص ذنبه **فیص**
رهانیدن سخن و دور شدن یقال ما فصت ای ما برحت ویقال ما عنه محیص ولا مفیص ای محید وما فصت وما افیص ای ما برحت وما
قبص
وقولهم فاص فی الارض ای فطر وذهب **فصل القاف** **قبص** بسر انکشتان کرفتن ع ب آ ک ۲ ومنه قرء الحسن فقبصت قبصة من اثر الرسول
قبص بالتحریک درد شکم و درد کرفتن از خوردن خرما و شادمانی نمودن ع ک آ ف ۲ قبص بکسر الوسط نعت منه و بزرک و دراز شدن
نادسرها مه قبصاء ای ضخمه مرتفعه قبص بالکسر عدد بسیار از مردم مقبص رسن که پیش اسبان رها کشیده دارند تا راست ایستند باول
قرص
مسابقت قبیصه آنچه بسر انکشتان کرفته شود و نام مردی **قرص** شکنجیدن با انکشتان و کزیدن کیک و زوال برکندن نان از خمیر ع ف آ
ض ۲ قارصه سخن زبان کار و آزارنده و فی الحدیث ان امراة سالته عن دم الحیض فقال اقرصیه بالماء اغسلیه باطراف اصابعک و برکی
قرصیه بالتشدید ای قطعیه قرص و قرصه بالضم کلیچه قرصه واقراص وقرص ج تقریص زوال برکندن قرص الشمس عینها قارص شیر زبان کز
قرفص
و فی المثل عد القارص فحزر ای جاوز الی ان حمض وانجا کویند که کار از حد در کذرد قراص بابونه قراصیه کی **قرفصه** دست و پای کسی را
قرمص
با هم بستن قرفصاء بالضم نوعی از نشستن ممدود و مقصور یقال قعد القرفصاء ای قعد قعودا مخصوصا علی هیئة معینة کما قرها
قرنص
قصص
قرمص خانه زمین کند قرامیص ج باز مقرنص بازی که بر نشانده وقد قرنصته ای اقتنیته للاصطیاد **قصص** قصص بر پی
کسی رفتن ومنه قوله تعالی فارتدا علی آثارهما قصصا وقالت لاخته قصیه قص قصص سر سینه کوسپند وجز آن و خبر و کذاردن آن
ع ف آ ض ۲ قصه بالکسر حال و خبر و کار و سخن قصص ج یقال قص علیه قال الله تعالی و قص علیه القصص و بریدن و رسانیدن کسی را و بریدن
و سبیدن و بریدن موی و پشم و برلمانه مقصوص الجناح والمقص المراض وهما مقصان والقصص بمعنی القصة وضع موضع المصدر حتی
صار اغلب علیه و بکسر القاف جمع القصة التی تکتب و شکی اقتصاص روایت کردن سخن و در پی رفتن و در پی قصاص شدن تقصص در
پی رفتن قصاص کشنده را باز کشتن و جراحت کردن عوض جراحت را اقصاص قصاص کردن و بمردن نزدیک آوردن و بمردن نزدیک آمدن
یقال ضربه حتی اقصه الموت قال الفراء قصه الموت واقصه بمعنی ای دنا منه وقصیصه رویانیدن زمین و آن کیاهی که با سماروغ روید
قصیص ج و پیدا شدن آبستنی کوسپند قصه بالفتح کچ و فی الحدیث لا تغتسلن حتی ترین القصة البیضاء ای حتی تخرج الخرقة التی تحتشی بها کانها
قصة لا یخالطها صفرة ولا تریة قصة بالضم موی پیشانی قصاص ثلث لغات مثله والضم اعلی قصیصه ناقه که بروی طعام و متاع خانه بار کنند
قعص
تقصیص کچ اندود کردن رجل قصقصة بالضم مرد پیتک درشت اندام جبل قصاقص سخت بزرک اسد قصقاص بالفتح شیر که دندان بر هم
قفص
زند چنانکه آواز آید از وی خیزد قصقاص او بناه **اقعاص** کسی را علی الفور کشتن بر جای خود یقال ضربه فاقعصه ای قتله علی مکانه
تعص مردن بر جای بی نقل و حرکت یقال مات قعصا اذا اصابته ضربة او رمیة فمات مکانه وفی الحدیث من قتل قعصا فقد استوجب المآب
قلص
قعاص القصم بیماری کوسپند که در حال کشد و فی الحدیث موتان یکون فی الناس کقعاص الغنم **قفعص** ثم تقفص منه یقال
تقفص الطایر و دست و پای بستن آهو را **قلوص** برآمدن سایه و برجستن آب و جامه بعد از شستن و برآمدن آب در چاه ع ف آ ک ۲
ماء قالص و قلاص و قلیص نعت منه قلصة بفتحتین آب در چاه کرد آمده قلصات ج تقلیص تقلص کرد آمدن با هم شتر قالص برهم جسته
ظل قالص کوتاه شده اقلاص برآمدن کوهان شتر بچه و فربه شدن ناقه بنابستنا ناقة مقلاص نعت منه فرس مقلص اسب بلند دراز دست و
پای قلوص بالفتح شتر جوان وهی اول ما یرکب من اناث الابل الی ان تثنی فاذا اثنت فهی ناقة والقعود اول ما یرکب من ذکورها الی ان یثنی
قمص
فاذا اثنی فهو جمل و ربما سموا الناقة الطویلة القوائم قلوصا ویقال القلوص من النوق بمنزلة الجارية من النساء قلص وقلائص ج قلاص
قنص
جمع الجمع و شتر نجیب ماده **قمص** قماص برجستن اسب و جز آن ع ف آ ض ۲ و ک ۲ و در کشیده شدن پی اسب و برجهانیدن دریا کشتی را
بموج متعدی بالباء قماص بالکسر جهنده کی و فی المثل ما بالعیر من قماص وهو الحمار یضرب لمن ذل بعد العز قمیص پیراهن قمصان بالضم اقمصه
قیص
ج پیراهن پوشانیدن تقمص پوشیدن **قنص** شکار کردن ع ف آ ک ۲ اقتناص مثله قانص قناص قنیص صیاد قنیص ایضا شکار
قنص بالتحریک مثله بنو قنص کروهی از عرب تقنص صید جستن قانصه روده و اینده ون مرغ قوانص ج **قیص** افتادن دندان از بن
کرص کعص
و بیخ و بالضاد ایضا انقیاص فرو دریدن چاه قال الاموی انقاصت البئر ای انهارت وقال الاصمعی المنقاص المنقعر من اصله بالصاد
لحص
غیر معجمه و بالضاد المعجمه المنشق طولا وقال ابو عمرو هما بمعنی واحد مقیص بن صبابه بکسر المیم رجل من قریش قتله النبی علیه السلم یوم الفتح
فصل الکاف **کریص** ... **کصیص** لرزه و بپچیدن بر خود کصیصه رسن دام آهو **فصل اللام** **لحاص** مضطر

بالای پستان سهم شاخص بعنی منه و تمیز کردن کسی را متعدی بالبآء یقال اشخص به اغتابه و کذا اشخص به بالبین ایضا شَصّ بالفتح شخص
والکسر دام ماهی و دزدی که هر چه بیند بدزدد شصوص ج ایضا کم شیر شدن اشتر و گوسپند ع ع ف اک ۲ اشصاص کذا و دشوار شقص
شدن معیشت شصوص بالفتح ناقه کم شیر شصائص ج وایضا سختیها و یقال شاة شَصُوص و شاءٌ شَصَص بستوی فیه الواحد والجمع
کوسپندان شیر خشک شده و یقال هم فی شصاصآء ای فی شدة و هو علی شصاصآء ای علی عجلة شَقص پاره از زمین و از هر چیزی
شقیص شریک یقال هو شقیصی ای شریکی فی شقص من الارض ای قطعة منها مشقص پیکان پهن دراز فرس شَناص و شناصی اسب شنص
دراز شوص شستن و پاک کردن ع ف اض ۲ شوص باد که در پهلو نشیند مردم را و درم پهلو اشوص چشم بسیار بر هم زننده شوص
شیص شیصآء خرما که دانه وی سخت نشود فصل الصاد صیص بالکسر خرمای بلا بر صیصآء مثل شیصآء و دانه حنظل بی مغز شیص
صیصه عزد انه بافنده صیاصی ج صیصة الدیک شاخ که برپای خروس باشد صیاصی شاخهای گاو و حصارها و قوله تعالی و انزل الذین صیص
ظاهروهم من اهل الکتاب من صیاصیهم فصل العین عرصه کناد کی میان سرای عراص عرصات ج لحم مُعَرَّص گوشت که بمیان سرای
نهند بجهت خشک شدن و بالضاد کذا عراص برنا برق و رعد و بیرق لرزان و شمشیر عرص همان بارعد و برق بودن هوا ع ف اک ۲ عرص عرص
بالتحریک شادمانی نمودن و بوی گرفتن جامه ع ع ف اک ۲ عرقاص تازیانه که بدان ادب کنند عصعص بضمتین استخوان عرقص
دمغزه عفاص پوست پاره که سر خنور بدان بندند عفص مصدر منه ع ف اک ۲ وایضا الذی یتخذ منه الحبر مولد لیس من کلام اهل البادیة عصعص
عفیص بکسر الوسط تند مزه عفوصه تندی مزه اعفاص سر بند ساختن خنور را عنفص بکسرتین زن پلید زبان بیشرم عقص موی عفص
باقتن و تاب دادن آن عقیصه عقصه بالکسر موی بافته و تاب داده عقص عقاص ج مثل رهمه و رهم و رهام و یقال العقاص هی الخیط عقص
تتخذ المرأة من شعرها مثل الرمانة و کل خصلة منه عقیصة والجمع عقاص و عقائص تیس اعقص بکه که شاخ او کژ گوشه در آمده باشد عقص
بکسر الوسط ریک بسته و سخت و مرد بخیل بدخو عقص بدخو شدن ع ع ک اف ۲ معقص تیر کژ عِلَّوص بالکسر و التشدید درد شکم علص
مثل العلوز عناص بالفتح و حذف الیآء بگاه اندک جای جای بر آمده و موی برا کنده و مال اندک مانده یقال ما بقی من ماله من النبت عنص
الا عناص و بقیت فی راسه عناص عنصوة بالضم و احد العناصی و هی نعلوة بالضم و بعضهم یقول عُنصُوَة و تنده بالفتح و ان کان الحرف
الثانی منهما نونا الحاقا بعرقوة و ترقوة و قرنوة اعتیاص دشوار شدن و در پیچان شدن کار بر کسی و تعدیعطی و بار تا کرفتن هیچ عوص
رنافه و جز آن اعواص در پیچان کردن کار بر خصم متعدی بالبآء عویص سخن و شعر دشوار معنی عوص بفتحتین دشوار شدن چیزی ع ع
ک اف ۲ کلمة عوصآء سخن غریب دشوار عوصآء سختی و سخت و دشوار یقال فلان یرکب العوصآء ای یرکب اصعب الامور عیص
بالکسر درختان انبوه درهم و اصل اعیاص ج وایضا پسران امیة بن عبد شمس چهار بن العاص و ابو العاص و العیص و ابو العیص فصل عیص
الغین غصّه بالضم اندوه کلو گیر غُصَص ج غصص بالتحریک بکلو درماندن طعام و جز آن ع ع ک اف ۲ غاص غصّان بعت منه غصص
اغصاص متعدی منه مثل غاصّ انبوه مغاوصه ناکاه گرفتن غمص حرد شمردن و بر هیچ نا داشتن چیزی را غماص کذا و شکر نا کردن غمص
نعمت را و عیب گرفتن بر کسی سخن را صله بعلی ع ع ف اک ۲ یقال غمصت علیه قولا قاله ای عبته علیه مغموص علیه کسی که مطعون باشد غمص
درد پی غمص بالتحریک روان شدن خم چشم ع ع ک اف ۲ غمیصآء احد الشعریین و یقال لها الغموص ایضا و هی التی فی الذراع تزعم العرب
ان الشعریین اختا سهیل فالعبور تراه اذا طلع کانها تستعبر و الغمیصآء لا تراه فقد بکت حتی غمصت غمیصآء ایضا نام جائی غَوص
در آب فرو شدن و ناکاه بر چیزی فرود آمدن ع ع ف اض ۲ غائص بعت منه غواص بدر با فرو شونده بطلب مروارید غیاصه غواصی غوص
کردن ع ع ف اض ۲ فصل الفآء فحص بازکاوید از چیزی ع ع بفتحها صله بعن تفحص افتحاص کذا و منه افحص المطر التراب ای قلبه
افحوص مفحص خانه سنک خواره و فی الحدیث فحصوا عن رؤسهم کانهم حلقوا وسطها و ترکوها مثل افاحیص القطا فرصه نوبت بروای فحص
کار یقال وجد فرصته ای نهزة و نوبت آب یقال الجانت فرصتک من الورد و بالفتح علتی که کوشت آرد در پشت فقار من نوبت داشتن فرص
آب و یقال انتهز الفرصة ای اغتنمها افراص دست دادن فرصت افتراص غنیمت شمردن فریص شریک آب فرص بریدن مِفرص مفراص
کاژه و شکافتن یقال فرصت النعل ای شققت اذنیها للشراک ع ع ف اک ۲ فرافصة الاسد و به سمی الرجل فرافصة فریصه بالکسر
پشم و پنبه پاره که حائض خود را بدان پاک کند فریصه گوشت شانه ستور و رک وی ج که بر کلو باشد فریص فرائص ج تقول فرصه
ای اصبت فریصه بعینها و اوجره و فی الحدیث ان النبی صلی الله علیه و اله قال انی لاکره ان ارای الرجل ثائرا فریص رقبته قائما علی مریته
یضربها قال کانه اراد عصب الرقبة و عروقها لانها هی التی تثور فی الغضب فصّ بالفتح نگینه و پیوند استخوان و پیوند کار و بالکسر فصص
عند العامة فصوص ج فصفصه بکسرتین سپست ز فصافص ج فصیص روان شدن جراحت و جدا کردن چیز از چیزی و بیرون

کشیدن

الثلث سنان وبنزه خرص بالضم چوب که در سر مشک بر پهناد رخلند و بر بندند ویقال ما یملك فلان خرصا ای شیئا خریص سنان خصص
مآء حریص ای سرد مثل ماء خصر مجاز من سنا خصّ بالضم بواره وکازه خصوص خصوصیة بالفتح والضم والفتح افصح وخصیصی خاصه
کردن یقال خصه بکذا واختصه به خاصة خلاف عامة خصان الناس خواصهم خصاصه بالفتح درویشی وسوراخ وچشمهای پرده وفرجها
میان سر پایه خلوص ساده شدن خالص ساده وبی آمیغ وپیوستن بچیزی متعد بالی تعع ف اص ۲ خلاصه بالضم کزیده هر چیز خلص
خلاص بالکسر مثله خلوص وقلات وقشاده وکاده انچه در تک ماند از ثقل اخلاص بی آمیغ کردن وبی ریا وسمعه آوردن طاعت مر خدای را
صلته بالام مخالصه دوستی کردن هذا خالصة لك ای خاصة ویقال فلان خلصی وخلصانا بالکسر والضم وهم خلصانا دوست ویرکزیده خلبص
من واحد وجمع یکسان استخلاص خلاصه کردن ورهانی جستن خلاص بالفتح رهائی ورستن تخلیص رهانیدن خلصاء زمینی دد
باد به خلصة بالتحریك نام بت ذو الخلصة خانه آن بت خلبصه کربختن خموص فرو نشستن اماس جراحت تعع ف اص ۲ اخمص خمص
باریکی کف پای رجل خمصان بالضم نعت خمیص الحشی باریك شکم وهی خمیصة خمصانة وهی خماص وهن خمائص خمصة یقال لیس
للبطن خیر من خمصة تتبعها مخمصة کرسنه شدن خمص بالفتح مخمصة ایضا باریك کردن کرسنکی کسی را تعع ف اص ۲ خمیصه کلیم سیاه خنص
چهار سو هر دو سر علم خنوص بالکسر والتشدید بچه خوك بچه خنانیص ج خوص فرو رفتن چشم خانه بمغاکی تعع ک اف ۲ اخوص نعت خوص
منه خوص برك خرما وجز آن بانه خصوصه یکی خواص خوص فروش اخواص برك بیرون آوردن نخل تخوص کرفتن چیزی بعد از چیزی خیص
تخویص کک خیص اندك چیزی از عطا واندك شدن یقال نلت منه خیصا خائصا ای شیئا یسیرا فصل الدال دحص پای زدن دحص
کوسپند مذبوح تعع بفتحها دخریص بالکسر تیریز جامه درص بالکسر بچه موش وکربه وجز آن وفی المثل ضل دریص نفقه ای جحره کتبی را دخرص
کویند که نداند کار نداند درص ادراص ج ام ادراص کلکوش دعص بالکسر ریك توده مدور ادعاص دعصه ج ادعاس کشتن درص
کرما کسی را دعصاء زمین نرم تفسیده دعموص بالضم کفچلیز دعامص دعامیص ج دعیمیص الرمل نام مردی وهی یضرب به المثل دعص دعمص
یقال هو دعیمیص هذا الامر ای عالم به دغص بالتحریك امتلا آوردن شتر را چنانکه نشخوار نزند بکر داغصه ابنه زانو دلیص دغص
دلاص تابان درع دلاص وادرع دلاص واحد وجمع یکسان دلوص درخشان شدن زره وجز آن تعع ف اص ۲ تدلیص متعد منه دلامص دلص
دلمص بالضم درخشان وکذك دمالص ودملص علی القلب اندلاص از دست فرو لغزیدن چیزی وافتادن دلوص حرکت کننده دمص دلمص
بالکسر عرق یا چینه دیوار هر چه برتر از عرق بنیاد باشد وعرق بنیاد را رهص کویند ادمص باریك دنبال ابرو ودمص خود اهنین دمص
دیصان میل کردن از راه وبهر سو رفتن با عزه در برانکشت تعع ف اک ۲ رجل دیاص مردی که برروی نتوان دست یافت دائص دیص
دزد داصج مثل قائد وقاده اندیاص افتادن چیزی از دست ویقال اندایص علینا فلان لیثره وانه لمنداص بالشر فصل الراء ربص
تربص چشم داشتن متربص نعت منه وبمعنی محتکر استعمال کنند ربصة بالضم اسم فی التربص رخص بالضم ارزانی وارزان شدن رخص
تعع بضمها رخیص نعت منه ارتخاص ارزان خریدن وارزان شمردن چیزی را استرخاص کک رخصة آسانی وفراخی در کاری ترخیص
رخصت دادن ترخص آسانی کردن وبعکس یعنی رخص نازك یقال هو رخص الجسد نازك اندام رخوص رخاصه مصدر آن منه تعع
بضمها رص استوار کردن وبرهم چفسانیدن دو چیز را تعع ف اص ۲ بنیان مرصوص بنیاد استوار ترصیص استوار کردن ووری رصص
بند نهادن زن وبقلعی وارزیز در کرفتن چیزی را تراص بر یکدیکر چفسیدن مردم در صف رصاص بالفتح ارزیز والعامة تقوله رعص
بالکسر مرقص بارزیز در کرفته ارتعاص اضطراب کردن ودر پیچیدن مار زخم خورده رفصه بالضم نوبت آب مقلوب رفص
فرصه ترافص نوبت کردن آبرا باهم ارتفاص کران شدن نرخ رقص پای کوفتن تعع ف اص ۲ رقاص نعت منه ودر خشیدن سراب رقص
وجوشیدن شراب ترقیص ارقاص رجهانیدن وبیازی داشتن کودك را ارقاص ایضا پوییدن واپیدن شتر را رقص بفتحتین پوییدن ودویدن
رمص درست کردن شکسته را تعع ف اص ۲ وتسلیت دادن با مصیبت ونیکو کردن وصلح کردن میان قومی وسرکین انداختن رمص
مرغ رمص بالتحریك خم چشم کرد کوشه چشم کرد آید وغمص کویند انچه کروان باشد ازوی تعع ک اف ۲ ارمص نعت منه رهص رهص
بالکسر عرق بنیاد دیوار رواهص سنکهای برهم نشسته استوار مرهصه بالفتح پایکاه ومرتبه رهصه سودکی کف پای شتر از سنك
وجز آن رهص مصدر منه تعع ذ اف ۲ ارهاص متعد منه رهص بالفتح سخت فشاردن وسخت کرفتن بتقاضا فصل الشین شخص
ناقة شخیص وشاة شخیص یستوی فیه الواحد والجمع انکه از شیر باز ایستد وبالتحریك ایضا مثل نهر ونهر وقیل الشخص التی لم ینز شخص
علیها قط والعائط التی انزی علیها فلم تحمل شخص کالبد مردم وجز آن شخوص اشخاص اشخص ج وتناور شدن تعع بضمها شخیص نعت
منه شخوص بلند بر آمدن وچشم باز ماندن واز شهری بشهری رفتن تعع بفتحها اشخاص بیرون ورسیدن وقت سفر وکذشتن تیر از

بأص ببهى وبهبيرانداام شدن عع كآف ٢ ابرص نعت منه سام ابرص كراشمر وهما اسمان جعلا اسماً واحداً ان شئت اعربت الاول واضفته
الى الثانى وان شئت بنيت الاول على الفتح واعربت الثانى باعراب ما لا ينصرف واعلم ان كل اسمين جعلا اسماً واحداً فهو على ضربين احدهما
ان بنيا جميعاً على الفتح نحو خمسة عشر وهو جارى بيت بيت وهمزة بين بين اى بين الهمزة وحرف اللين وتفرق القوم اخول اخول
وشغر بغر وشذر مذر واشباههما والضرب الثانى انه يبنى آخر الاسم الاول على الفتح ويعرب الثانى باعراب ما لا ينصرف نحو حضرموت
وبعلبك وسام ابرص وان شئت اضفت الاول الى الثانى فقلت هذا حضرموت اعربتهما جميعاً وتقول هذان سام ابرص وهؤلاء
سوام ابرص وان شئت قلت هؤلاء السوام ولا تذكرا برص او هؤلاء البرصة او الابارص ولا تذكر سام بصبص درخش و
بصبص درخشيدن عع ف آكء ٢ بصاصة مشددة چشم تبصيص چاپلوسى كردن وچشم باز كردن سگ بچه نو زاد تبصبص تبصبص دم
جنبانيدن وچاپلوسى كردن سگ وكوبه وجزان خمس بصباص اى ليس فيه فتور تبعصص اضطراب كردن ونجود درپيچيد
بعص مار زخم خورده بعصوصة نام جانورى بلصوص بالتحريك مرغى بلنصى ج على غير قياس بنون زائدة بلاصة كه بخنن بوص
بلص بوص پيشى گرفتن وتقدم نمودن خمس با نس شتران بر آبخور شتابنده بوص بالضم كون ويقال الحال بوصاء اى تغير لونه بوصى نوعى از زورق
بوص بوصان بطنى از بنى اسد بوص بالفتح والضم سرين زن ويقال وقعوا فى حيص بيص اى فى اختلاط لا محيص لهم منه وكذا حيص بيص
بيص بكسرتين ويقال جعلت الارض عليه حيص بيص اى ضيقت فصل التاء اتراص محكم كردن تتريص كذلك مترص تريص نعتان منهما
ترص مثل ملأ ومسحن وسجين ميزان تريص تر از وى راست ومحكم تراصة مصدر منه عع بعينها فصل الجيم جص بالفتح والكسر گج
جصص جصاص گج كر تجصيص خانه بگج اندودن وچشم باز كردن سگ بچه نو زاده حرص بالكسر آز وآزمند شدن منعك بعلى عع ف آ
حرص كء ٢ حريص نعت منه حرص بالفتح كفانيدن و پاره كردن كازر جامه را بكوفتن حارصة شجة كه پوست سر را شكافد حرصة مثله حربصة
حربص حارصة ابرى كه روى زمين را باران وى بخراشد ويقال ما عليها حربصيصة بالحاء والخاء اى شى من الحلى حرقوص بالضم جانورى
حرقص چون كيك جهنده ودر اندام زنان افتد احص موى رفته از سر حصص مصدر منه يقال حصت البيضة راسه ويقال
حصص سنة حصاء اى سال بى نفع وبى خير جاصة علتى كه موى سر بريزاند انحاص ريختن موى احصان بنده وخر حصة بالكسر بهره احصاص
بهره دادن محاصة تحاصص بهره بهره كردن باهم حص بالضم سهرانه وزعفران حصحص بالكسر خاك وسنگ حصحصة پيدا شدن حق ازباطل
قوله تعالى الآن حصحص الحق وجنبانيدن چيزى در چيزى تا استوار شود وجنبيدن شتر با بار گران وقت برخواستن وشتافتن در
رفتن الاصمعى قرب حصحاص اى سريع ليس فيه فتور ذو الحصحاص نام موضعى حصاص بالضم سختى دويدن وتيزى ان حص بشتابنده
سخت دويدن عع ف اض ٢ وفى حديث ابى هريرة ان الشيطان اذا سمع الاذان مر وله حصاص قال حماد بن سلمة قلت لعاصم بن ابى النجود
ما الحصاص قال اما رايت الحمار اذا صر باذنيه ومصع بذنبه وعدا فذلك حصاص وقال ابو عبيدة هو الضراط حفص زنبيل از چرم
حفص وبچه شير وجمع كردن عع ف آكء ٢ ام حفصة ماكيان حموص فرو نشستن آماس جراحت عع ف آض ٢ انحماص كذلك ويقال حمصت
حمص الا رجوحة اذا سكنت فودهما حمص بالكسر نام شهرى حمص بفتح الميم مشددة نخود وهو اختيار ثعلب وقال المبرد هو الحمص بكسر الميم
ولم يأت على فعل بكسرتين من الاسماء الا الحلز وهو القصير وحلق وهو موضع بناحية الشام حوص درزى كردن وفراهم
حوص آوردن ميان دو چيز وچشم بازدوختن عع ف آض ٢ وفى تم الطعن فى حوصهم اى لاخرقن ما خاطوا وافسدن ما اصلحوا حوص
بفتحتين تنگى دنباله چشم عع كآف ٢ احوص حوصاء نعت منه محارصة بدنباله چشم نگريستن بپنهانى والحائص الناقة التى لا يجوز
فيها قضيب الفحل وقال الفراء الحائص مثل الرتقاء فى النساء احوصان احوص بن جعفر وعمرو بن الاحوص حيص حيوص محيص محاص
حيص حيصان بر گشتن وبيكسو شدن از راه عع ف آكء ٢ يقال ما عنه محيص جاى گريز نيست از وى انحياص كذلك يقال للاولياء حاصوا
عن العدو وللاعداء انهزموا ويقال وقعوا فى حيص بيص اى فى اختلاط من امرهم مبنيان على الفتح وقد مر ذكره ناحيص الزواج التخلف
والبوص السبق والفرار وابدلت الواو ياء لتزدوجا والمعنى وقعوا فى امر يتخلف عنه ويفر منه وحكى ابو عمرو وقع فلان فى حيص بيص
بالفتح والكسر مبنيين معاً وحيص بيص على الصرف فيهما قال الراجز شعراً صارت عليه الارض حيص بيص حتى يلف عيصه بعيصه
ويقال انك لتحسب على الارض حيصاً بيصاً فصل الخاء خبيص اذ وشته مخبصة كفچه اذ وشته خرص حرز كردن ميوه بر درخت
خبص وكشت بر زمين ودروغ گفتن عع ف آض ٢ خراص دروغ گوى تخرص دروغ گفتن قوله تعالى قتل الخراصون خرص بالكسر نصيب
خرص از خرز يقال كم خرص ارضك خرص بالتحريك گرسنه شدن عع كآف ٢ خرص خربص نعت منه خرص مقرود گرسنه سرما خورده
ولا يقال للجوع بلا برد خرص ويقال للبرد بلا جوع خصر خرص بالضم والكسر حلقه از زر ونقره ونخل پيراسته خرصان ج خرص بالحركة

بتمشّم بقعر پسا بندن نچاه راعع ف آک ۲ یقال فلان بحر لا ینکش وسیری کردن چیزی را یقال اتوا علی عشب فنکشوها ای افنوه
نمش بفتحتین نقطهای سپید و سیاه ثور نمش بکسر المیم نعت منه **نوش** گرفتن کسی را و بنکوئی رسانیدن بکسی عع ف اص ۲ نمش نوش
یقال ناشه اذا تناوله رجلا ای اخذ راسه ولحیته وناشه خیراً ای اناله ومنه المناوشة فی القتال اذا تدانی الفریقان نوش سخت گرفتن
تناوش انتیاش دست نازیدن دگرفتن چیزی را تولرنتم وانی لهم التناوش من مکان بعید ای انی لهم تناول الایمان فی الاخرة وقد کفروا
به فی الدنیا وللتناوش همز الواو کما یقال اقتت ووقتت وقری بهما جمیعا **نهش** گزیدن مار و بدندان پیش گرفتن عع بفتحهما رجل نهش
منهوش مردی رنج کشیده نهش الیدین ستور سبک **فصل الواو** اوباش مردم درآمیخته مثل الاوشاب و یقال هو جمع مقلوب وبش
من البوش ومنه الحدیث قد وبشت قریش اوباشا لها **ولش** اندکی از هر چیزی وانه لمن وتشهم ای من رذالهم **وحش** وحوش ولش وحش
جانور دشتی وحشی یکی دی انهما بوحش بالاضافة وحمار وحشی بالصفة ارض موحوشة ذات وحش وجانب راست را از هر چیزی
وحشی گویند هذا قول ابی زید وابی عمرو قال الراعی شعر فمالت علی شق وحشیها وقد ریع جانبها الایسر یقال لیس من
شیء یفزع الامال الی جانبه الایمن لان الدابة لا تؤتی من جانبها الایمن وانما تؤتی فی الاحتلاب والرکوب من جانبها الایسر فخوفه منه
والخائف انما یفر من موضع المخافة الی موضع الامن وعند الاصمعی الوحشی الجانب الایسر من کل شیء ووحشی القوس ظهرها وانسیها ما
اقبل علیک منها وکذلک وحشی الید والرجل وانسیهما وحشه پژمان واندوه کردن استیحاش اندوهگین شدن ارض وحشة وبلد وحش
بالتسکین خشک ویقال لقیته بوحش اصمت ای ببلد قفر توحش پژمان شدن وخشک شدن زمین وخالی شدن شکم از طعام ایحاش
پژمان واندوهگین کردن وبی بنات ومردم یافتن زمین وشهر را وگرسنه شدن یقال بات فلان وحشا ای جائعا وبتنا اوحاشا ای
جیاعا وقد اوحشنا مذ لیلتان ای نفد زادنا توحش سلاح وجامه از خود انداختن در گریختن وفی الحدیث فتوحشوا برماحهم وخش وخش
الناس رذالهم اوخاش الناس سفالهم وخوشه وخاشه تباه وژنده شدن وخش الشی بالضم ای صار ردیا قال الراجز شعر جاریة
لیست من الوخش کان مجری دمعها المستن قطنة من اجود القطن اراد الوخش والقطن فزاد فیهما نونا ثقیلة ایخاش بانباز
کردانیدن سهام برابر وان برداین سهام قداح است چون کانه **وردش** گرفتن طعام عع ف اص ۲ وارش ناخوانده بطعام کسی درآیند ورش
تورش براغالانیدن ورشه ستورکه بازنتوان داشت او را از رفتن ورشات شتران سبک رو ورشان مرغی واورا ساق حر نیز
گویند وفی المثل بعلة الورشان یاکل رطب المشان وراشین ورشانج ورش لقب مردی از دواة قراء **وشواش** سبات وشوشة وشوش
سخن شورنده **توطیش** اماده کردن وجه باسخ ودای وعمل یقال ضربوه فما وطش الیهم ای لم یمد بیده ولم یدفع عن نفسه وسلوه وطش
فما وطش الیهم بشیء ای لم یعطهم شیئا ویقال وطش لی شیئا حتی اذکره ای افتح **وقش** نام مردی وجنبیدن عع ف اص ۲ یقال سمعت وقش
وقشه ای حسه بنو اقیش قومی از عرب والالف فی الاصل واو مثل اقتت توقش جنبیدن **فصل الهاء** **هبش** کسب کردن وگرد هبش
آوردن عع ف آک ۲ تهبش مثله یقال هو تهبش لعیاله فهو هباش هباشه مثل هباشه بچه گرد آورده شود از مال ومردم هرانش هرش
براغالانیدن سگان برکدیگر هرش یک هرشی وادی است در راه مکه **همرش** مثل مجمرش کنده پیرکلان سال ونافه شیر باله و هنهش
نام ماده سگی **هتش** برانگیزانیدن از دو حرف عع ف اص ۲ قوله تم واهتش بها علی غنمی هشاشه شادمانی وسبکی بودن عع ی اف ۲ هش
یقال هششت به ای خففت الیه وارتحت له رجل هش بش مرد شادمان وسبک روح یقال للرجل اذا امدح هو هش المکسر ای سهل الشأن
فیما یطلب عنده من الحوائج شیء هش وهشیش ای رخولین وهش الخبز یهش بالکسر ای صار هشا فهو هش وهو خلاف الصلود ناقه هشوش
بسیار شیر **همشه** نیرو و نیز شدن ملخ وپیش و پس رفتن مردم یقال لهم همشه اذا اقبلوا وادبروا واختلطوا اهتماش کرکس نزم رفتن ستور همش
ویقال امراة همشی الحدیث بفتحتین زن بسیار سخن وبسیار بانگ **هوشه** فتنه وبرانگیختن واضطراب وفی الحدیث ایاکم وهوشات هوش
اللیل وهوشات الاسواق هوش درآمیخته شدن عع ف اص ۲ تهوش مثله ویقال هوشت بطونها بالکسر ای اضطربت من الهزال ایحوشن
درآمیختن مردم وسخن وجز آن وفی الحدیث من اصاب مالا من مهاوش اذهبه الله فی نهابر والمهاوش کل مال اصیب من غیر حله کالغصب
والسرقة ونحو ذلک هوش عدد بسیار از هر چیز هواشات بالضم الجماعات من الناس والابل اذا جمعوها فاختلط بعضها ببعض هیشه هایش
جماعتی از مردم وفتنه واضطراب هیش جنبیدن وبرانگیخته شدن عع ف آک ۲ **باب الصاد** **فصل الالف** اجاص اجاص
بالکسر الواحد اجاصه یکی **اص** بالکسر اصل اصیص لوزه وخم وسبوی نیم شکسته که در روی گل کارند وپیش انتاب بهند ناقه اصوص بالفتح اصص
شدیده اسر منضد ومنه عع ف اص ۲ **فصل الباء** **بخص** گوشت بن انگشتان وگوشت بن پای پیل وشتر وگوشتی باشد بخص
که در چشم خانه زور به وو رستن آن عع ف آک ۲ یقال بخص الرجل اذا نتا ذلک اللحم منه ابخص نعت منه بخص برکندن چشم عع بفتحهما

وبیرون کشیدن قمش گرد کردن چیزی از هر جا تقمیش کذلک قماش بالضم متاع از هر جنس و از هر جای و رخت خانه قنفرش
کنده پیر کلان سال بدحل قوش مرد خرد اندام معرب کوچک فصل الکاف کبش نجفار کباش اکبش ج و مهره قوچ کدش قمش / قنفرش
خراشیدن و برنج کسب کردن بجهت عیال عغ ف آ ک ۲ یقال یکدش لعیاله ای یکدح و عطا یافتن از کسی اکتداش کذلک و مخنث راند قوش کدش
کندش بضمتین عکره کند کوش و کرش مثال کبد و کبد شکنبه ستور نشخوار زننده چون معده مردم را الکرش الا نفحة لان
الکرش تسمی انفحة ما لم یاکل الجدی فاذا اکل تسمی کرشا کرش فرزندان خرد و عیال مردم یقال هم کرش منثوره ای صبیان صغار و جماعة کرش
مردم ومنه الحدیث الانصار کرشی و عیبتی الکرشان القبیلتان الازد و عبد القیس تکرش درهم شدن روی کرشاء زن بزرگ شکم
و ماده خر بزرگ سرین و پای کوشت ناک و خرد انکشت کشش الافعی آواز پوست افعی کشکشه مثله و بانک کردن کاو و آواز جوش کشکش
شراب و آواز چقماق وقت آتش بیرون جستن از وی عغ ف آ ک ۲ و بدل کرفتن شین را از کاف در خطاب مونث بلغت بنی اسد
چون علیکش و بکش در علیک و بک کتیش اول هدیر شتر بعیر کتاش نعت منه عغ ف آ ک ۲ فاذا ارتفع صوته قلیلا قیل کت فاذا
افصح قیل هدر فاذا صفا صوته و رجع قیل قرقر کمش مرد سبک و کانه کماشه مصدر منه عغ بضمتها کمیش نعت منه تکمیش کمش
شتابانیدن انکماش تکمش شتاب کردن کمشه ناقه خرد پستان و فرس کمش و کمیش صغیر الجردان یعنی خرد کیر اکماش هم پستان ناقه را
بستن فصل المیم محش سوختن آتش پوست را و سوزش امحاش سوختن کرما و آتش چیزی را سنه محشه خشکسال محش
امتحاش سوخته شدن محاش بالضم سوخته و بریان محاش بالفتح متاع و رخت محاش بالکسر قومی که از هر قبیله کرد آیند و نزدیک
آتش یا یکدیگر سوکند خورند و عهد کنند محش ایضا تراشیدن پوست را و مجروح کردن یقال محشه الشیء ای سحجه و العرب
تقول مررت بزارة فمحشتنی ای سحجتنی مدش بالتحریک سست شدن و کم کوشت شدن دست عغ ک آ ف ۲ امدش الید مدش
و مدشاء الید نعتان منه مرش خراشیدن و زمین که روی او را خراشیده باشد مروش خراشید کیها یقال انتهبوا الامرش مرش
من الامراش امتراش کشیدن چیزی را از کسی مرد قوش مرزنکوش مش دست بچیزی در مالیدن تا پاک شود عغ ف آ ض ۲ مردقوش
و دوشیدن شیر از پستان نیم کاره مشوش دستار چه دست امتشاش بهره یافتن از چیزی یقال امتش فلان من مال فلان ای مش
اصیب منه مشاشه بالضم سر استخوان نرم که توان خایید ان از امشاش ج و ایضا زمین نرم و یقال فلان طیب المشاش ای کریم النفس
تمشش استخوان خاییدن مشمش بکسرتین و فتح اول زرد آلو مهش امحتن یعنی با موی و شیر بز یا شیر کوسفند و پنهان داشتن مهش
بعضی از خبر و پیدا کردن بعضی راه و بیمه شیر پستان و دوشیدن ناش ۲ فصل النون ناش تاخیر کردن کار عغ بفتحهما
تناوش سپس ماندن و دور شدن انتاش سپس ماندن و یقال لفعله تنبل ای اخیرا نبش کفن بازجی کردن و زه بر کندن عغ ف ناش
آ ض ۲ نباش کفن باز جی انبوش بیخ زه بر کنده انابیش ج نتش بیرون آوردن چیزی چون خار و مانند آن که بجائی در خسته باشد نبش
منتاش بالکسر آهنی که موی بینی و غیر آن بر کند بوی و یقال ما نتش من فلان شیئا چیزی بر نکندم از وی نجش بر انگیختن صید نتش
عغ ف آ ض ۲ ناجش انکه بر ماند صید را و چیزی را که بخری بزیادت بها خواستن تا دیکری در افتد و فی الحدیث لا تناجشوا و کرد
آوردن ستور بر شبان شده را و شتاب رفتن عغ ف آ ض ۲ نجاشی بالفتح نام ملک حبشه نشیش فرو خوردن آب در زمین عغ نجش
ف آ ک ۲ و آواز جوشیدن آب و غیر آن نش نیمه درم سنک و آن نیم اوقیه باشد که چهل درم را اوقیه کویند و بیست درم را نواة نشیش
کویند نشنشه شتاب کردن در پوست باز کردن چیزی و یقال ما به نطیش ای حراک نطشان اتباع عطشان و لا معنی له نطش نعش
بر داشتن عغ بفتحهما و جنازه با مرده و بی مرده را سریر خوانند انتعاش در راشدن امداده تنعیش دعا کردن کسی را بلفظ نعشک الله
میت منعوش بر نعش نهاده بنات نعش و هی الکبری و الصغری هفت ستارکان در شمال و جنوب چهار از وی را نعش و سه را
بنات نعش کویند و اتفق سیبویه و الفراء علی ترک صرف نعش للمعرفة و التانیث نفش پنبه و پشم زدن عغ ف آ ض ۲ تنفیش نفش
مثله عهن منفوش پشم رنکین زده نفوش شب چرا کردن شتر و کوسپند بی راعی عغ ف آ ض ۲ ک ۲ ومنه قوله تع اذ نفشت فیه
غنم القوم انفاش شب بچرا ماندن ستور را ابل نفش و نفاش و نوافش و لا یکون النفش الا باللیل و الهمل یکون لیلا و نهارا
انتفاش تنفش موی بر افراشتن کربه نقش نکاشتن عغ ف آ ض ۲ تنقیش کذلک و خار از پای بیرون کردن انتقاش کذلک و بد
موی بمنقاش و آن آهنی است که موی بوی بر کنند چون مناش و بخار زدن خوشه خرما تا زود رطب شود و یقال نقش العذق نقش
اذا ظهر به نکت من الارطاب منقوش نکاشته منقوشه سر شکستکی که استخوانهای ریزه از وی بیرون کشند مناقشه باریکی
کردن در حساب و فی الحدیث من نوقش فی الحساب عذب انتقاش ایضا دست بر زمین زدن شتر که در پای او خار در آمده باشد نکش نکش

اى اكل جزء وبقال سفاه سعلا عشا اى قليلا عش بالفتح خانه مرغ كه بر درخت باشد وكن وو كز خانه مرغ كه بر ديوار يا بر كوه باشد أفحوص
أدحى خانه مرغ كه در زمين باشد عشه عشاش اعشاش ج اعشاش ايضا نام جائى تعشيش ايضا خانه ساختن مرغ وكره بستن نان وخلق
شدن آن وبقال هذا معشش الطيور خانه جاى مرغان اعتشاش خوار بار اندك آوردن عشعش بضمتين خانه مرغ زبو بكسر عطش
تشنكى وتشنه شدن عع ك آن ۲ بقال هو عطشان وهى عطشى وهم عطشى وعطاشى وعطاش وهن عطاش اعطاش تشنه يافتن
مرد ستور را ازا معاطش وقتهاى تشنكى عطشان نطشان اتباع واصل عطشان عطشآ مثل صحراء والنون بدل من الف التانيث لانه
يجمع على عطاشى مثل صحارى مكان عطش بضم الطآ وكذا جاى كم آب عطاش بالضم علت تشنكى عكاشة بالضم نام ابى عكاشه خانه
عنكبوت ونام صحابه وهو عكاشة بن محصن الاسدى وقد يخفف وعكش الشعر تعكش اى التوى وتلبد عكوش بكسر نيز خركوش
ماده عكراش نام مردى عمش ضعف بصر ودويدن آب از چشم هميشه بعلت عع ك آن ۲ اعمش عمشآء بغتان منه والاول نام
مردى م عنش بالفتح خم دادن چيزى را معانشه اعتناش كردن بكديكر كرفتن در حرب عنش در از عيش زندكانى معاش معيشة
زندكانى وزيستن عع ف آك ۲ اعاشه عمدآ منه عيشة راضية زيستنى پسنديده معايش بلا همز جمع معيشة وتقديرها مفعلة بالياء
اصلية متحركة فلا تنقلب فى الجمع همزة وكذلك مكايل ومبايع ومنهم من يجمعها على الفرع ويهمزها وشبه مفعلة بفعيلة كما همزت مصائب لان
الياء ساكنة وفى النحويين من يرى الهمز خطأ تعيش بتكلف اسباب معيشة ساختن وعائشه مهموزه وبنو عائش قوم من العرب فصل
الغين غبش بالتحريك تاريكى آخر شب اغباش ج غش بالكسر خيانت كردن عع ف آغ ۲ مغشوش ناسره استغشاش خائن
شمردن كسى را وبقال لقيته غشاشا بالكسر اى على عجلة اغتشاش تاريك كردن شب را وتاريك شدن متعد ولازم يقال اغطش الله الليل
واغطش الليل غطش بالتحريك ضعيفى بصر مثل عمش عع ك آف ۲ اغطش غطشآء بغتان منه تغاطش خود بين را كور ساختن فلاة
غطشى بيابان بيراه وروى غطمش بتشديد الميم ضعيف بينائى فصل الفاء فتش كاويدن عع ف آك ۲ تفتيش مثله
فحش بالضم از حد كذشتن بدى عع بضمتها تفاحش مثله يقال فحش الامر وتفاحش فحشآء فاحشه زنا فاحش بسيار بخيل وهر چه
از بدى كه از حد دركذرد افحاش فحش كفتن بر كسى متعد بعلى يقال افحش عليه فى المنطق اى قال الفحش فهو فحاش تفحش بيهوده كفتن
فراش بالكسر فكنده فرش ج وزن وفكندن عع ف آض ۲ وكار فراخ كردن كسى را يقال فرشه امره اى اوسعه اياه وفلان كريم المفارش
اذا تزوج كرام النسآء فرش بالفتح بساط افكنده وكشت برك كسترده وكشادكى فراخ وشتران خرد ومنه قوله تعالى ومن الانعام حمولة
وفرشا قال الفراء ولم اسمع له بجمع ويحتمل ان يكون مصدرا سمى به من قولهم فرشها فرشا اى ثبتها بساطا وفراخ شدن سبيل شتر با ناده
وهموارى قدم وپراكندن عع ف آض ۲ افتراش سپردن وكسترده شدن ودو بازو بر زمين كستردن وبقال افترش لسانه اذا تكلم كيف
شاء تفريش سنك كستردن بصحن خانه وپراكنده كستراندن كشت كسترده مفرشه شكستكى سر كه استخوان كفته باشد بى آنكه
ريزه شود فراشه يره قفل بقال اقفل فافرش واستخوان تنك وپروانه چراغ وفى المثل اطيش من فراشة فراش جمع زوى وكل خشك شده
بر روى زمين وغورهاى شراب ونبيذ وقطرهاى عرق فرزش سنور شاخ كرفته فرانس ج افراش باز ايستادن از چيزى تفرش بال
باز كردن مرغ وكستردن فشش بيرون كردن باد از مشك وبشتاب دوشيدن شير وآروغ دادن وبار درخت بنبوت نادر فشوش
پراكنده پستان انفشاش بيرون آمدن باد از خيك وسست وكاهل شدن از كارى متعد بعن وفرو نشستن آماس فيش فخر مفاخرت
كردن فيش بيشه مر ذكر فصل القاف قرش كسب كردن وكرد آوردن عع ف آك ۲ قريش قبيله وهو قبيلة النضر بن كنانه بود
فمن اراد به القبيلة لم يصرفه ومن اراد به الحى يصرفه قريشى وقرشى باليآء وبغير اليآء منسوب وكل من كان من ولد النضر فهو قرشى
دون ولد كنانه ومن فوقه قال ابن عباس رضى الله عنه انما سميت قريش قريشا لان فى البحر حوتا يسمى القريش ياكل الحيتان ولا يوكل ويعلوها و
لا يعلى عليه سميت بذلك قريش قريشا ثم استشهد بقول الشاعر وقريش هى التى تسكن البحر بها سميت قريش قريشا سلطت بالعلو
فى لجة البحر على ساكنى البحور جيوشا تاكل الغث والسمين ولا تترك فيها لذى الجناحين ريشا هكذا فى الكتاب حى قريش ياكلون
البلاد اكلا كشيشا ولهم آخر الزمان نبى يكثر القتل فيهم والخموشا يملأ الارض خيلة ورجالا يحشرون المطى حشرا كميشا تقرش
ورزيدن وكرد آمدن تقريش براغالانيدن مقرشه سال قحط تقارش نيزها بهم در پيچيدن در حرب اقراش غيبت كردن يقال اقرش
به اى سعى به ووقع فيه قش بعد از لاغرى فربه ونيكو شدن تقشقش نيكو شدن بيمار وخشك شدن كرد ريش قال ابن السكيت يقال للقرح
والجدرى اذا يبس وتقرف للجرب فى الابل اذا قفل قد توسف جلده وتقشر وتقشقش جلده مقشقشتان سورة الكافرون وسورة
الاخلاص اقتشاش روزى از هر جا فراهم كرده نام مقتش قشه بالكسر كپى وفى المثل اكيس من قشة وكودك ريزه اندام قفش بستم كرفتن

عطش
عكش
عكمش
عمش
عنش
عيش
غبش
غش
غطش
فتش
فحش
فرش
فشش
فيش
قرش
قشش
قفش

مکس و نام مردی ابو خراش بالکسر نام مردی ابو خراشه بالضم نام مردی خرشاء پوست مار و پوست بیضه که تنهی باشد و هر چه تهی و مده
باشد و بدین معنی یقال القی خراشی صدره و بیر کی یقال طلعت الشمس فی خرشاء ای فی غبرة خشاش بالکسر چوب که در بینی شتر کنند
و هر چه از مس باشد از ابره گویند و انچه از موی از خزامه خوانند و حشرات زمین و بالفتح ایضا خشاشه یکی رجل خشاش بالفتح والضم
مرد تیز خشناء بالضم تندی پس گوش و اصله خشناء فادغم و هما خشاوان و مثله القوباء و اصله بتحریک الواو فسکنت استثقالا
للحرکة علی الواو لان فعلاء بالتسکین ممدودة لیس من ابنیتهم خشاء بالفتح زمین گل و سنگ ناک و خانه زنبور عسل خشخشه آواز
سلاح و آواز کردن آن خش خشاس در بینی شتر کشیدن و درآمدن در چیزی دشوار رجل مخش دلیر در شب خشخاش گوکنار و مردم با
سلاح و زره خفاش بالضم شپره خفافیش ج خفش بالتحریک خردی چشم و ضعف بصر از روی خلقت و علتی که در تیرکی بهتر
بیند که بروشنائی اخفش نعت منه و نام مردی از ائمه نحو و صرف خموش خراشیدن عع ف اض ۲ ک ۲ خماشه خراشیدگی که از ارش
واجب نیاید از آن خموش بالفتح پشه بلغت هذیل خماشات بقایای کینه خنشوش بقیه مال یقال بقی لهم خنشوش ای قطعة من
الابل والغنم خوش تهیگاه مردم و جز آن خوشان دو تهیگاه خیش کتان خشک فصل الدال ۵۵ ادمن مدبوش زمین
که ملخ خورده باشد نبات او را دارش پوست دبغشته چشمک زدن و فتنه انگیختن میان قوم و بالسین ایضا دهش بالتحریک
متحیر شدن عع ک ا ف ۲ و یقال دهش فهو مدهوش ادهاش بحیرت انگیختن کسی را دیش نام مردی و بفتح الدال ایضا فصل
الراء رش چکیدن آب و حزن و اشک ترشش کک و آب زدن جای را و باران اندک رشاش ج و باریدن آن عع ف اض ۲ ارشاش باران
ریزه باریدن رشاش بالفتح چکیده آب و اشک و جز آن رعش بالتحریک لرزیدن عع ک ا ف ۲ ارتعاش کک ارعاش لرزانیدن
رجل رعش مرد ترسنده ناقه رعوش بالشین والسین سر لرزان از کبر مرعش بالفتح نام شهری و نوعی از کبوتر رجل رعش و جمل رعش
با هتزاز و نده نون زائده رعشاء شترمرغ شتاب رو رقش نقش کردن ترقیش سخن آراستن و سخن چینی کردن حیه رقشاء مار پیسه
رقشاء دبه شتر که از گلو برآورد مرقش بالتشدید نام شاعری و هما مرقشان الاکبر والاصغر رقاش نام زنی مبنی علی الکسر هم چنین مرتعاش
که معدول از فاعله باشد نزد اهل حجاز بروی الف و لام در نیاید و جمع کرده نشود چون قطام و حذام و غلاب و اهل نجد اعرابهم لا ینصرف مثل هند
چون عمر و زفر و هو القیاس لانه اسم علم و لیس فیه الا العدل والتانیث غیر ان الاشعار جاءت علی لغة اهل الحجاز فاذا کانت فی آخره راء مثل
جعار و حضار اسما ضبع و کوکب و سفار و وبار اسما بئر و ارض فهو افقون اهل الحجاز فی البناء ارتهاش سم بر یکدیگر زدن ستور
و مجروح شدن آن در رفتن و یقال ارتهشت القوس فهی مرتهشة و هی التی اذا رمیت عنها اهتزت فضرب وترها طائفها راهشان نام
دو رگ بازو رواهش رگهای درون بازو رهشوش ناقه شیرناک رهیش ناقه کم پیت او کم گوشت باشد و ضعیف و پیکان و شمشیر تنک
و کان سرها بهم درآینده بکشیدن و سست ریش پر مرغ ریشه یکی ارباش ج و جامه ریاش کک مثل لبس و لباس و قال و معاش و
قولهم اعطاه مائة بریشها قال ابو عبیدة کانت الملوک اذا حبت حباء اجعلوا فی اسنمة الابل ریش النعام لیعرف انه حباء الملک و قال الاصمعی
یعنی بر حالها و کسوتها ریش پر نهادن تیر را یقال ریشت السهم فهو مریش و منه قولهم ماله اقذ و لا مریش ای شیء و نیکو کردن حال کسی را
ارتیاش نیکو شدن حال الحارث الرائش یکی از ملوک یمن رمح راش و ناقه راشه سست و ضعیف فصل الشین شیش شیشاء لغة
فی الشیص والشیصاء یعنی خرما دانه سخت ناکرده تشویش شوریده کردن کار تشوش لازم منه فصل الطاء ترش بالتحریک
کری اطروش کر اطرغشاش نیکو شدن بیمار طش طشیش باران ریزه و باریدن آن عع ف اض ۲ اطشاش کک ارض مطشوشة
زمین باران زده طمش کسی یقال ما ادری ای الطمش هو ای ای الناس هو طیش سبکی رجل طیاش نعت منه و خطا کردن تیر از نشانه
اطاشه از هدف بیکسو انداختن تیر را فصل العین عرش تخت و جاه یقال ثل عرشه ای و هی امره و ذهب عزه و سقف خانه عرش
عریش هر پوشش که سایه افکند عرش القدم پشت پای عرش السماک چهار ستاره خرد عرش البئر پوشیدن سر چاه از چوب بعد انکه بر او
ارسنک نورده باشد و ذلک الخشب ایضا عرش عروش ج عریش و ادبع رزه و کراب و کازه عرش ج و منه قیل لبیوت مکة العرش لانها عیدان
تنصب و یظلل علیها و فی الحدیث تمتعنا مع رسول الله صلی الله علیه و آله و فلان کافر بالعرش و من قال عروش فواحدها عرش مثل فلس
و فلوس و منه الحدیث ان ابن عمر کان یقطع التلبیة اذا نظر الی عروش مکة عرش ایضا بنا کردن از چوب و در روز او دیج بستن عع ف اض ۲ ک
تعریش کک و یقال ایضا عرش الحمار بعانته اذا حمل علیها و دفع راسه و فتح فاه عرش بالضم گوشت پکسوی گردن عرشان از دو سو اعتراش
بر عریش برآمدن تاک اعشاش بمنزل دیگران فرود آمدن تا جای بر ایشان تنک شود و از انجا کوچ کنند عشه درخت گشاخ و باریک شده عشش
مصدر منه عع ف اض ۲ تعشیش کک زن کم گوشت عشه ذکر عشیش عشاشه عشوشه لاغر و باریک شدن و یقال عش الرجل معروفه

فراخ باشد نخاس بالکسر چوب که در سوراخ بکره کنند تا تنگ شود نخس نخاس در ناوردن چوب بکره عم بفتحهما نخیسه شیر بزیرا میخته
دجل **ندس** بسکون الدال ونهها مرد زیرک ندس بالتحریک مصدر منه عم ک آف م و نیزه زدن منداس بالکسر زن سبک منادسه
نیزه زدن با هم و اسپ نواد سرنعت منه تندس پرسیدن خبرها جاری کرانداند صلته بالباء وبعض لنس راند نشر عم ف آض م و
خشک شدن عم ف آض م ک م جیزه ناسته زنان خشک ناسه یکی از نامهای مکه نسنسه شتاب برید نمرغ نسناس دیو مردم نشر
عصا نسیس بقیه جان نسناس مخرجینها تنساس بودن نفغال سخت رفتن **تنطس** سبک پاکیزه شدن و نیکو دانستن و باریک
رفتن در دانش نطس بفتحتین کلک عم ک آف م نطس بضم الطاء و کسرها نعت منه تنطس ایضم تجسس کردن از خبر نا لمس نعت منه و هو
الجاسوس نطیس نطاسی بالکسر والفتح طبیب **نعاس** بالضم خواب و بخواب شدن عم ف آض م وفی المثل مطل کنعاس الکلب ای
دائم ناعس نعت منه ناقه نعوس شیر ناک **نفس** جان یقال خرجت نفسه و خون وفی الحدیث ما لیس له نفس سائله و چشم زخم یقال
اصابته نفس ای عین و عین هر چیزی یقال رایت فلانا نفسه ای عینه و انجه پوست را بدو پیرایند از بیخ درخت و برای سلم و خوان یقال
هب لی نفسا من دباغ ناقس یا چشم و بیجم ببزار قدلح نفس بالتحریک دم انفاس جمع وجرعه یقال اکرع فی الاناء نفسا من دباغ ناقس یا چشم
و بیجم بزار قدلح نفس بالتحریک دم انفاس جمع وجرعه یقال اکرع فی الاناء نفسا او نفسین ای جرعه او جرعتین انفاس جمع مثل سبب اسباب
و فراخی یقال انت فی نفس من امرک ای فی سعه تنفس دم زدن و دمیدن صبح قوله تعالی والصبح اذا تنفس و شکافتن کان و برآمدن روز و آب
دریا بموج نفیس گرانمایه انفس المال گرانمایه تر شدن مال انفاس عیب کردن در چیزی کسی را و یقال لفلان منفس و نفیس ای مال کثیر یقال
ما یسرنی بهذا الامر منفس و نفیس نفاسه گرانمایه شدن عم بضمهما و بخیلی کردن بچیزی از عزیزی عم ک آف م یقال نفس به ای ضن به
و دریغ داشتن چیزی را و حسد بردن بر کسی بسبب چیزی یقال نفست علیه الشی ای لم اره یستاهله و نفس علی بخیر قلیل ای حسد علی به
منافسه نفاس رغبت کردن در چیزی بطریق مبارات و هم نفسی کردن و یقال لک فی هذا الامر نفسه ای مهلة تنفیس اسایش دادن و
رهایش دادن از غم نفاس بالکسر زچگی زن و زنان زچه و زچه شدن نفاس بالفتح کلک عم ک آف م والنعت منه نفساء و نسوه نفاس
ولیس فی الکلام فعلاء یجمع علی فعال غیر نفساء و عشراء و یجمع ایضا علی نفساوات و امراتان نفساوان منفوس بچه زاده و فی الحدیث
ما من نفس منفوسه الا و قد کتب مکانها من الجنه او النار **ناقوس** چوب ترسایان که بوقت نماز خویش زنند نقس مصدر منه عم
ف آض م و فی الحدیث کادوا ینقسون حتی رای عبد الله بن زید الاذان فی المنام و عیب و فسوس کردن نقس بالکسر سیاهی دوات
انقس انقاس جمع تنقیس سیاهی در دوات کردن **نقرس** بالکسر درد پای و مردم حاذق طبیب نقرس و نقریس ای حاذق **نکس**
نگونسار کردن تنکیس مثله عم ف آض م انتکاس نگونسار شدن ناکس سر فرو فکنده منکوس بچه سر نگون آمده و نام شکلی از اشکال
رمل منکس اسپ سر فرو فکنده نکس بالضم باز گردان شدن بیماری و یقال تعسا و نکسا له و قد یفتح ههنا للازدواج نکس بالکسر تیر سوفار
شکسته که اسفل او را اعلی سازند و مرد ضعیف **ناموس** صاحب سر و نام جبرئیل علیه السلام و کازه صیاد و مکر و حیله نهان **نمس**
پنهان داشتن راز عم ف آض م و راز گفتن منامسه راز گفتن و بناموس در نشستن صیاد مناس بناموس در اینده انماس پوشیده
شدن نمس بالکسر جانوری که از دهار اکشد نمس بالتحریک تباه شدن روغن عم ک آف م **نوس** جنبیدن پیرایه و گیسو چنان
عم ف آض م و راندن اناسه جنبانیدن ذو نواس بالضم نام یکی از ملوک یمن که ایشانرا اذوا یمن خوانند بسبب آنکه هم بلفظ ذو موصوفند
چون ذو یزن و ذو جدن و ذو نواس نواس بالفتح والتشدید انچه اضطراب کند و ست شود الناس مردمان از آدمی و پری اصله
اناس فخفف ولم یجعلوا الالف واللام فیه عوضا من الهمزه المحذوفه لانه لو کان کذلک لما اجتمع مع المعوض منه فی قول الشاعر شعر
ان المنایا یطلعن علی الاناس الآمنینا وایضا نام قیس عیلان وهو الناس بن مضر بن نزار و اخوه الیاس بن مضر بالیاء **نهس** بدندان
پیش گزیدن عم بفتحهما انتهاس مثله و گزیدن مار و بالشین کذلک منهوس مرد کم گوشت نهس بضم الفاء و فتح العین نوعی از مرغان فصل
الواو **وجس** آواز نرم و ترسیدن دل ایجاس در دل افکندن ترس را قوله تعالی فاوجس فی نفسه خیفه ای اضمر توجس پنهان داشتن
ترس و گوش داشتن با واز نرم اوجس دهر کا و یقال لا افعله سجیس الاوجس و بضم الجیم یعنی هرگز و همیشه و یقال ما ذقت عنده اوجس
ای شیئا **ودس** اول نبات که روید یقال ما احسن ودسها و پوشیده شدن بر کسی و پوشانیدن یقال ودس علی ای خفی و یقال این
ودست به ای خبأته و ما ادری این ودس ای ذهب و اودست الارض و تودست ای انبتت ما غطی وجهها **ورس** اسپرک ابراس اسپرک
نالی شدن جای و زرد شدن برگ یقال اورث الرمث اذا اصفر ورقه وارس نعت منه و لا یقال مورس و هذا من النوادر تورس
زلت کردن و جامه ورس ثوب و دهر جامه رنگین بورس **وسوس** و سواس بالکسر در دل افکندن قوله تعالی فوسوس لهما الشیطان

كونش وسپرین سخت لعس بالتحریك سرخی لب كه بسیاهی زند تع ك آن ٢ یقال شفة لعساء ونسوة لعس نبات العس کاه كه بسیاه زند از انبوهی وبسیاری لعوس بسكون العین مرد سبك خوار وحریص و كرك لقس عیب كردن لاقس نعت منه تع ف آخیه وجیه ٢ لقس بكسر القاف مردم و لقب نهنده و فسوس كننده و بدی انداز نده میان مردم لقس بالتحریك شوریدن دل و تبه شدن تع ع لَمَسَ لبودن و جماع كردن تع ف نص ٢ و ك ٢ ملامسة مجامعة كردن التماس جستن وتیزبینی تلمس بكر بجستن متلمس نام شاعری م لمیس نام دختری الماسه بالضم حاجت بیع الملامسة آنكه گویند اگر دست رسید بیع بسا انكه بیند بی مناقشت باشد واین منهی است لوس چشیدن لوس نعت منه یقال الاس لواساً بالفتح ما ذاق ذواقاً لواس بالضم طعام كما یقال ماهبص تیسیدن مثل لحس یقال ما ذقت عندی حسة بالضم ای شیء لیس نیست واین فعل ماضی است بمعنی نفی اصل بکسر یا بوده است بجهة ثقل تسکین کردند واید انکه گردند بالف لانها لم تتصرف من جمیع وجوه الافعال الاّ من الماضی وهی من عوامل الافعال نحو كان واخواتها التی ترفع الاسم وتنصب الخبر الاّ ان البآء تدخل فی خبرها دون اخواتها تقول لیس زید بمنطلق ولا یجوز تقدیم خبرها علیها كما جاز فی اخواتها تقول محسنا كان زید و لا یجوز محسنا لیس زید وقد یستثنی بها تقول جاءنی القوم لیس زیدا كما تقول الا زیدا تضمر اسمها فیها كانك قلت لیس الجائی زیدا وتقول جاءنی القوم لیسك الا ان المضمر المنفصل ههنا اجود كما قیل ع لیس ایای وایاك ولا نخشی رقیبا ولم یقل لیسنی ولیسك مع انه جائز غیر ان المنفصل احسن واجود رجل الیس مرد شجاع لیس ج واشتر كه هر چند بار كنند بردارد فصل المیم ماس بدی افكندن میان قوم تع بفتحها مجوسی مغ مجوس ج مجوسیة مغی تمجس مجوسی شدن تمجیس متعد منه وفی الحدیث فابواه یمجسانه مرس رسن مرس ج جمع المرس امراس مرس ایض رسن دراز وجستن از بكره دلو وازمجری بیفتادن رسن بكره تع ك آ ف ٢ وتقول امرست الجبل اذا اعدته الی مجراه وكذلك اذا انشبته بین البكرة والقعو وهو ضد ویقال هم علی مرس واحد بكسر الرآء یعنی یكروش وخوی مراس بالكسر مروسیدن ممارسة كف رجل مرس بالفتح مرد سخت مروسنده مرس بر نهادن خرما در آب وجزان وكذا بالثاء وانكشت خویش بخائیدن كودك ودست بمندیل پاك كردن تمرس امتراس سوده شدن متعد بالبآء یقال تمرس وامترس به ای احتك امتراس ایض درماندن زبان در سخن بوقت خصومة یقال امترست الالسن فی الخصومات ای اخذت مرمریس سختی وبلا علی فعفعیل بتكریر الفاء والعین مرمیس ومرمریس چیزی لغزان وتابان مارستان بفتح الرآء بیمارستان معرب مس سودن تع ك آ ف ٢ وف آخیه ٢ والاول افصح وكذلك مسیس ومسیسی مثال خصیصی وربما قالوا امست الشیء یحذفون منه السین الاولی ویحولون كسرتها الی المیم ومنهم من یترك المیم علی حالها مفتوحة وهو مثل قوله تع فظلتم تفكهون بكسر الظآء وفتحها واصله ظللتم وهو من شواذ التخفیف مساس بباسیدن ممسوس دیوانه مماسة تماس مجامعت قوله تع من قبل ان یتماسا وقوله تع ان تقول لا مساس ای لا امس ولا امس واما قول العرب لا مساس مبنی علی الكسر لانه معدول عن المس و یقال بینهما قرابة ماسة ای قریبة وحاجة ماسة ای مهمة ممسوس آب نه خوش نه شور ممسمس شوریده شدن كار ممسمس كار شوریده معس مالیدن تع بفتحها وكنایه از جماع معاس پیش ایند ه در حرب معس شوریده دل تع ك آ ف ٢ معكس معاكس كردن در بیع یعنی تنگ كردن ماكسه كالكس وخراج گرفتن ورد فی الحدیث لا یدخل صاحب مكس فی الجنة ماكس ده یك گیرنده مكس ایض خراج عشر ملاسة تابانی وتری ضد خشونة املس نعت منه املیساس نرم وتابان شدن تملیس متعد منه تملس افلاس مثل انفتال تابان ونرم شدن ونا گشتن از كاری و فی المثل هان علی الاملس ما لاقی الدبر فالاملس الصحیح الظهر ههنا والدبر الذی به الدبر ویقال اتیته ملس الظلام ای حین اختلاط الظلام املیس بالكسر بیابان خشك ملیس ج رمان املیسی انار منسوب بوی نشی بتلث فنجان شتر سیه تیز گذرد وچیزی بوی بخشند از سرعت وی ویقال فی البیع الملسی ای لا عهدة علی بیعنی آزادی فروشم ملس خایه بیفشار كشیدن تع ف آخیه ٢ صبی مملوس وایضهوا ندن سخت مأوسه النقشة بید ما الركة زمین هموار كنند بوی رجل ماس مرد سبك وسبك سر موسی نام پیغمبری معروف تع و هو فعلی بمعنی الكسائی ومفعل عند ابی عمرو میس خرامیدن تع ف آ ك ٢ میسان بالتحریك متبختر كذلك میاس نعت منه ودر پیر میسان با سكون نام ده بعراق فصل النون نبس سخن گفتن تع ف آ ك ٢ و در نفی استعمال كنند یقال ما نبس بكلمة ای ما تكلم وما نبس بالتشدید كذلك نبراس باكسر چراغ نجس پلید شدن تع ك آ ف ٢ نجس بالفتح والكسر نعت منه قوله تع انما المشركون نجس انجاس تنجیس متعد منه داء ناجس تجنیس بمادی كه روی بهی ندارد تنجیس ایض بجهة دفع چشم زخم كنند از تعویذ ومهره ومانند آن نحس بد اختر و بداختر شدن تع ك آ ف ٢ نحس بالكسر نعت منه قوله تع فی ایام نحسات وقوله تع فی یوم نحس مستمر قرئ علی الصفة ایض والاضافة اكثر واجود نحاس بالضم مس ودود نحاس بالكسر سرشت واصل یقال فلان كریم النحاس تنحس خبر پرسیدن یقال تنحس وتنحس عنه استنحاس مثله نخس در خستن بچوب تع بفتحها درص ٢ نخاس م ناخس كوشتر منخوس شتر كرگین دائرة الناخس حلقه كه زیر دم وران اسب باشد نخیس بكره چاه كه سوراخ

عع ف اص ح ک ح مقیاس اندازه مقایسه قیاس اندازه کرفتن میان دو چیز و برابری کردن با کسی ح قیاس اقتیاس کلک در روشنی
دفتن که دیکری بران رفته باشد یقال هو یقتاس الشئ بغیره ای یقیسه به و یقتاس بابیه ای یسلک سبیله و یقتدی به قوس بالضم
صومعه ترسا قوسی نام موضعی تقوس کوژ شدن از پیری استقواس کلک اقوس کوژ پشت تقوس با کمان بودن یقال هو متقوس
ای معه قوس مقوس بالکسر کمان دان و ایضا حبل تصف علیه الخیل عند السباق **قهلبس** مرغزه و فی المجمل قلهبس **قنس** لقب مرد
قبیله از بنی مصر و نام او الناس بن مضر بالنون و او ورا درش عیلان خوانند و برادر او را الیاس بن مضر بن نزار بالیاء التحتیه بالرء
واللام در قیس یکی قیس بن عتاب بن ابی حارثه و یکی قیس بن هفه بن عتاب بن ابی حارثه عبد القیس پدر قبیله از بنی اسد منسوب
بوی عبقسی یا عبکی تعبقس ولان او تقیس خویشتن را بعبد القیس و بقیس منسوب کرد چنانکه کوئی تعبشم و تعبد خویشتن را
بعبد الشمس و عبد الدار منسوب کرد و یقال قیس الشئ بالشئ ای قدره علی مثاله و بینهما قیس رمح و قاس رمح ای قدر رمح کما یقال
قید رمح و قاد رمح **فصل الکاف کاس** جام با شراب مؤنث قوله تعالی بکاس من معین بیضاء کؤوس ج **کبس** بخاک
انباشتن چاه و جوی عع ف آ ک ح واسم ذلک التراب کبس بالکسر کبس بجم سر بکریبان فرو کشیدن رجل اکبس مرد پیشانی فرو فته
کباس بالضم بزرک کباسه بالکسر خوشه خرما کبیس نوعی از خرما کبیسه کم آمد سال که بوسی انچه بسبب مردم خفته را فرو کیرد و آن مقدمه
صرع است **کدس** بشتاب رفتن کران بار تکدس رفتن اسب چنانکه کوئی کران بار است کدس بالضم خرمن اکداس ج کداس عطسه شتر
و عطسه دادن آن کادس فال که بعطسه دادن کیرند و آهو که از کوه فرود آید و آنرا شوم دارند چنانکه شوم دارند بارح را کوادس ج
کرس بالکسر خانهای مردم در پیوسته اکراس اکاریس ج کرس ابضم سرکین بر هم نشسته و اصل هر چیز اکواس سرکین بر شدن خانه
انکراس بروی در افتادن و بروی در آمدن کرسی بالضم والکسر تخت کراسی ج کرفس بتشدید الواو بزرک سر و نام مردی کراسه بالضم
مشدد نام کراس کرادیس ج کرباس بالکسر فرناق بر بام کراییس ج **کرباس** بالکسر فرمعرب و الکرباسه اخص منه کرابیس ح کردوس
کله بزرک از اسبان و استخوانهای مفاصل که دو کانه باشد چون دو کتف و دو ورانو و جز آن کرادیس کروهی از اسبان کردسه القائد بند
دکروه کروه کردن کله و او بند کردن رجل مکردس مرد دستها و پایها بهم چفسیده تکردس فراهم آمدن اندامها الکردوسان قبس و معاویه
پسران مالک بن حنظله **کرفس** کرفس کرکسه باز کردانیدن چیزی مکرکس بفتح الکاف انکه مادران او مولاه بوده باشند **کسیس**
نبیذ خرما و کوشت که بر سنک نقشانند خشک کنند و بکوبند از جهت زاد سفر کس کوتاهی دندان نعت انوی اکس **کلس** بالکسر آهک
آمیخته از اصاروج کوبند ذئب اکلس کرک سپید بیه **کناس** بالکسر خوابجای آهو و پنهان او در آنجا عع ف آ ک ح نکند مثله
کانس آهو بکناس در آینده کنس خانه رفتن عع ف آ ض ح مکنسه جاروب کناسه بالضم خاکروبه و خانه روبه و نام جائی بکوفه و کنیه الکنیسا
ترسایان کنس کواکب یا ستاره آزان تکویس نکونسار کردن و فی الحدیث والله لو فعلت ذلک لکوسک الله تعالی فی النار کوس سرزیر
کردن عع ف اص ح د بر سر باد رفتن ستور تکاوس بر یکدیکر نشستن علف عشب متکاوس کیاه بر هم نشسته کوس بالضم طبل معرب کوسه
اسب کوتاه دستها مکوس مثال مفعل نام خری **کهمس** کوتاه و پدر قبیله از عرب **کیس** زیرکی خلاف حمق و زیرک شدن کیاسه مثله
عع ف آ ک ح کیس نعت منه مکیس ظریف کیسی نعت المراة تانیث الاکیس کوسی مثله کیاس پدر فرزندان زیرک شدن تکیس ظرافت نمودن
مکایسه بزرکی با هم نبرد کردن و مکاس کردن در بیع کیسان سکالش و جبله کیسانیه کروهی اند روافض اصحاب مختار بن ابی عبید که لقب او کیسان
بود کیس بالکسر کیسه سیم اکیاس ج **فصل اللام لبس** بالضم پوشیدن جامه عع ک آ ف ح لباس بالکسر جامه و پوشش ملبس لبس
کلک لبس الکعبه والهودج پوشش کعبه و هودج لباس الرجل امرأته و لباس المراة زوجها قال الله تعالی هن لباس لکم و انتم لباس لهن لباس
التقوی شرم و جامه درشت و ستبر لبوس زره و پوشش قوله تعالی و علمناه صنعه لبوس لکم ای الدرع لبس پوشانیدن کار بر کسی منه قوله
عع ف آ ک ح و آمیختن تاریکی بر روشنائی قوله تعالی و للبسنا علیهم ما یلبسون و یقال فی الامر لبسه بالضم ای شبهه ملابسه در هم آمیختن کار و دو آ
انچه در باطن کسی است التباس پوشیدن کار بر کسی منه تعالی تلبیس در آمیختن و پنهان داشتن مکر و عیب از کسی رجل لباس نعت منه
ولا تقل ملبس لحس لحسة لیسیدن بزبان عع ک آ ف ح و فی المثل اسرع من لحس الکلب انفه الحاس ببا بسیدن زمین نبات را و یقال
ترکنهم بملاحس البقر ای بالمکان القفر بحیث لا یدری این هو و یقال بحث بلحس بقر الوحش او لادها فیه لاحوس میشوم داشته تلمس
نعل بستن ستور را و پاره نعل نمونه راحضه ملدس مونه پاره زده نا قد لدیس ناقه اکنده کوشت ملدس سنک که بوی دانه خرما
کوبند و دانه زرد الو و جز آن شکنند و کشت عدمنه قطی لسن خوردن ریز کند ستور کیاه را بسر ز عع ف اض ح یقال لست الابل الکلا
اذا تنقفته بحجفلها الساس نو رستن کیاه لساس بالضم علف نو رسته ملطس تغاس الکسر سنک که دانه خرما کوبند هم المسر لطس

لقوه نانذ، ددحمل کرد باشد وهی بالفتح والکسر قبس بالتحریک نیز کشنی شدن عع ف آک ۲ قبر قبیس بالنقص والتمام نعت مه
قدس ابو قبیس نام کوهی بمکه ابو قابوس کنیه نعمان بن المنذر بود وشعرا ابو قبیس آمده است قابوس نام مردی م غیر منصرف قدس
بضمتین والسکون پاکی و پاک شدن حظیرة القدس بهشت روح القدس نام جبرئیل علیه السلام قدس بالسکون کوهی بزرگ بنجد تقدیس
پاکیزه کردن و پاکی منسوب کردن تقدس پاک شدن الارض المقدسه زمین پاک شده بیت المقدس و بیت المقدس مثال المجلس
مشدد ومخفف نام مسجد شام مقدسی مقدسی منسوب بوی قادسیه موضعی م بشام قدوس بالضم والتشدید نامی از نامها
خدای عز وجل وهو فعول من القدس کسبوح من التسبیح تدیفتحان ایضا وماسواهما غیر هذا المثال من الاسماء فبه نوح مثل سفود و
سمود وتنور واشباههما قدس بالتحریک سطل بلغة حجاز قداس بالضم نوره نقره قداحس شجاع قدموس دیرینه ... قرس
قرس سرمای سخت وسخت شدن وی عع ف آک ۲ وبالکسر فسردن آب قریس فارس فسرده اقراس بقریس خنک کردن نا ... وقراسیدن قرآسیه
بالضم شتر شگرف استوار یا زاید کما فی رباعیه وثمانیه ال قراس کوههای سرو مانند وقراس نام دو کوه هست بیمن قربوس بتحریک
الراء کوهه زین قرطاس بالضم والکسر کاغذ قرطس مثله قرطاس بالکسر نشانه قرقوس بیابان فراخ قرقس بکسرتین پشه ریزه قرقسه سگ را
قس خواندن متعدی بالباء قرناس بالضم بینی کوه قس بالفتح جستن چیزی و در پی آن شدن وسخن چینی کردن ع ف آمن ۲ وتنها چرا کردن
شتر ونام شهری قس قسیس مهتر ترسایان قستی بالفتح نوعی از جامهای مصری قس نام حکیم عرب قسوس ناقه که تنها چرا کند قناس بالضم کوهی
قناسیه شمشیر منسوب بوی قسقاس رهبر رهنما وسختی گرسنگی وسرما وتقسست اصواتهم ای تتبعتها قسقسه همه شب رفتن وسگ را
قعس خواندن مهر تقسیس پیوسته رفتن قسطاس بالضم والکسر کابان وترازو قعس بالتحریک سینه بیرون آمدن ودرآمدن پشت ضد
حدب اقعس وقعس ومتقاعس نعت ازوی فرس اقعس اسپی که سینه او بلند تر از پیش او باشد وجبل اقعس شتری کردن وسر او سوی
پشت مایل باشد لیل اقعس ... عزة قعساء پایدار وجبل اقعس ... قعس کوهی اقعسان دو برادر اقعس وهبیره قعوس بالفتح پیر
کلان سال تقعوس کلان سال شد وویران شد خانه تقاعس از پس شدن وخویشتن کشیدن از کاری اقعنساس سپسایکی باز
گشتن اقعاس توانگر وبسیار چیز شدن قعس خالة بنو مقعنسس نعت تصغیر مقیعس وان شئت عوضت من النون قلت مقیعیس وکان
المبرد یختار فی التصغیر حذف المیم والسین الاخیرة فیقول قعیس والاول قول سیبویه مقاعس بفتح المیم جمع المقعنسس بعد حذف
الزیادات النون والسین الاخیرة وانما لم تحذف المیم وان کانت زائدة لانها دخلت بمعنی اسم الفاعل وانت فی التعویض بالخیار والتعویض
ان تدخل یاء ساکنة بین الحرفین اللذین بعد الالف تقول فی مقاعس مقاعیس وانما یکون التعویض لازما اذا کانت الزیادة رابعة
خوف نبیل وقنادیل مقاعس بالضم پدر حیی قعماس بالکسر شتر شگرف قناعس بالضم مرد شگرف قناعس بالفتح ج قلس رسن کشتی
قلس وانچه از گلو برآید از طعام یکبار قی وهرچه زیاده بر آید از قی گویند وبکرانه بیرون انداختن جوی آبرا وجام شراب را از پری عع ف آک ۲
قلنسوة قلنسیه کلاه النون والواو زائدتان فجمعهما اما قلانس بحذف الواو واما قلاس بحذف النون والواو واما قلانیس وقلاسی بعوض
الیاء فیهما او قلنس بحذف الهاء ورفض الواو واصله قلنسو فرفضت الواو لانه لیس فی الاسماء اسم آخره حرف علة وقبلها ضمة فاذا ادی الی
ذلک قیاس وجب ان یرفض ویبدل من الضمة کسرة فیصیر آخر الاسم یاء مکسورا ما قبلها فیصار بمنزلة قاض وغاز فی التنوین وکذا القول
فی احق وادل جمع حقو ودلو واشباههما وتصغیر قلنسوه اما قلیسیه او قلینسه او تعوض فیهما وقلت قلینیسه او قلیسیه بتشدید الیاء
الاخیرة ویقال قلنسته فتقلنس وقلسته فتقلس ای البسته القلنسوة قلنسها تقلیس دف زدن واستقبال کردن ملوک وولات را
بانواع طرب بوقت قدوم مقلس بانیکه وقت قدوم بجر قلاس دریای کف انداز قلیس مثل فعیل بالتشدید کلیسا که ابرهه برآورده
قمس بود بصنعا قمس غوطه خوردن در آب عع ف اض ۲ ک ۲ وغوطه دادن لازم متعدی واضطراب کردن بچه در شکم قماس غواص
اقماس غوطه دادن انقماس لازم منه وفرو رفتن تقامس باکسی نبرد کردن بغواصی فلان یقامس حوتا کسی را گویند که با دانا تر از خود
مناظره کند قاموس البحر میانه دریا وفی حدیث المد والجزر قال ملک موکل بقاموس البحر کلما وضع رجله فیه فاض فاذا رفعها غاض بحر
قنس قلمس بتشدید المیم دریای پر ومهتر بزرگ قنس بالکسر اصل بزرگی قونس بالفتح وفتح النون آهن سرخود وتندی میان دو گوش اسپ
قوس قوس کمان یذکر ویونث فمن انث قال فی تصغیرها قویسه ومن ذکر قال قویس وفی المثل هو من خیر قویس سهما ج قسی اقواس قیاس ج وقوس
ایضا مانند خرما ونام برجی از بروج آسمان وکان اصل قسی قووس علی فعول فقدموا اللام وصیروه قسوو علی فلوع ثم قلبوا الواو یاء
وکسروا القاف کما کسروا عین عصی فصارت قسی علی فلیع کانت اجوفا فصارت ناقصا واذا نسبت الیها قلت قسوی لانها فلوع مغیر من
فعول فردتها الی الاصل وربما سموا الذراع قوسا قوس قیاس اندازه کردن چیزی بچیزی مانند آن در حکم یقال قاس به وقاس علیه

عنت ولكن عنت على ظالم بهم فاعله وعنها اهلها **عوس** شب بر گشتن گرد چیزی و گشتن کردن در پی خوردنی و نگاهبانی مال کردن
عیاسه کذلك یقال هو عائس مال عوس نوعی از گوسپند یقال كبش عوسی عواساء بالفتح ممدود اخبرم ولد با بچه **عبس** آب کشن کشیدن
کردن صع ن آ ک ۲ عیس بالکسر شتران سپید سرخ موی اعیس عیساء وحدها عیساء ابقم ملح ماده عیسی نام پیغمبری عبرانی او سریانی
والجمع عیسون وعیسین واجاز الکوفیون بضم السین قبل الواو وکسرها قبل الیاء مثل عیسون وعیسین ولم یجزه البصریون والکلابی
بفتح ما قبل الواو فی الالف الاصلیة مثل معطون ویضم فی غیر الاصلیة مثل عیسون وکذلك القول فی موسی والنسبة الیهما عیسوی وموسوی
قلبت الیاء واوا وان شئت حذفت الیاء فقلت عیسی وموسی بکسر السین **فصل الغین غبس** بفتحتین ما کستر گون شدن ذئب
اغبس وزد اغبس اسب سمند ویقال لا آتیك ما غبا غبیس هرگز وهمیشه وهذا ظرف من الزمان وقال بعضهم اصله الذئب وغبیس
تصغیر اغبس مرخما وغبا اصله غبیت فابدل من احدی البائین بالالف مثل تقضی من تقضض ومعناه لا آتیك ما دام الذئب یاتی الغنم
غبا **غرس** بالکسر آب که با بچه بیرون آید اندیم وپوست که بر روی جنین باشد غرس بالفتح نشاندن درخت عع ف آ ک ۲ غراس
بالکسر نهال ووقت نهال نشاندن غریسة خرمای نورسته **غس** بالضم مردنا کس ضعیف واحد وجمع یکسان وبالشین ایضا کذلك غسن
بالفتح عیب کردن غنغمه بالغم کردن دراندن کو بیرا وراغس غنو گفتن غشان قبیله از یمن ونام ابی ولا یدری افعلان هو ام فعال
سوی.. غطس .. باب فرو بردن عع ف آ ک ۲ معنطیس سنگ آهن ربای معرب **غطریس** ستمکار ومتکبر تغطرس تکبر
کردن غلس بالتحریك تاریکی آخر شب تغلیس در تاریکی رفتن یقال غلسنا الماء ای وردناه بغلس وکذلك اذا فعلنا الصلوة بغلس
ویقال وقع فلان فی وادی تغلس غیر مصروف بضمتین ای فی داهیة وباطل **غمس** باب فرو بردن انغماس اغتماس لازم منه مغامسة
فرو بردن باب بکدیگر او درمیان حرب افکندن خود را امر غموس کار سخت الیمین الغموس سوگند دروغ بگناه فرو برنده طعنة
غموس زخم گذارنده ناقه غموس آنکه حمل او پیدا نشود تا بوقت زادن غمیس گیاه سبز که در زیر گیاه خشك بر آمده باشد وآب راه خرد میان
تره زار غیسان جوانی **فصل الفاء فاس** تبر فؤس ج وزدن بتبر فاس اللجام کام لگام فاس الراس تندی قفا **فحس** بزبان چیزی
برچیدن عع ف آ ض ۲ **فدوکس** شیر مثل دوکس وکروهی **فرس** بالتحریك اسب نر وماده ولا یقال فرسة افراس ج وتصغیر الفرس فریس
وان اردت الانثی خاصة لم تقل الا فریسة بالهاء فارس سوار فوارس ج وهو شاذ لان فواعل جمع فاعلة وجمع فاعل اذا کان صفة
للمؤنث نحو حائض وحوائض او ما کان لغیر الآدمیین مثل جمل بازل وجمال بوازل وحائط وحوائط فاما مذکر ما یعقل فلم یجمع علیه
الا فوارس ونواکس وهوالك قال ابن السکیت اذا کان الرجل علی ذی حافر برذونا کان او فرسا او بغلا او حمارا قلت مر بنا فارس علی
بغل وفارس علی حمار فرسه یاد که در گردن نشیند فریس چنبر فریسه شکار فرسا افکندن شیر شکاری را عع ف آ ک ۲ وفرو کوفتن
وشکستن استخوان گردن افتراس کذلك واصل الفرس هذا ثم کثر واستعمل حتی صیر کل قتل فرسا وقد نهی عن الفرس فی الذبح وهو کسر
عظم الرقبة قبل ان یبرد افراس غفلت کردن راعی تا گرگ گوسپندی از رمه اش ببرد وافراس الرجل الاسد حماره اذا ترکه لیفترسه وینجو هو
وقیل لا یقال الافتراس الا فی الاسد ویقال اکل الذئب الشاة ابو فراس کنیه شیر فارس الفرس وبلادهم فارسی منسوب بوی فرسان
بالضم جمع فارس فرسان بالفتح قبیله فراسة بالکسر دانائی بنشان ونظر تفرس دانستن بعلامت وفی الحدیث اتقوا فراسة المؤمن
رجل فارس النظر نعت منه فراسة بالفتح سوار شدن وسواری کردن ودانستن عع بضمها فروسة بالضم فروسیة سواری واسب شناسی
فرس بالکسر کیاهی فرسن بالکسر سپل شتر نون زائدة فرناس بالکسر شیر سطبر گردن فرانس بالضم مثله **فردوس** بستان وبهشت و
نام روضه بیمامه فرادیس ج وموضعی بشام فرطوسه بالضم بینی خوك **فطس** بالتحریك پهن بینی شدن عع ک آ ف ۲ افطس نعت منه
فطسه پهنی بینی فطسه بالتسکین خرزة یؤخذ بها یقلن اخذته بالفطسة بالثوباء فطوس بالضم مردن عع ف آ ک ۲ فطیس بالکسر مثال
فسیق پتك فطیسة الخنزیر بینی خوك فنطیسه مثله **فقوس** بالضم مردن وبلغده کردن مرغ خایه را **فقعس** پدر قبیله از بنی اسد
فلحس حریص وسك ونام مردی وفیه المثل اسأل من فلحس یعنی از او خواهنده تر **فلس** پشیز افلس فلوس ج افلاس بی چیز شدن
یا بجائی رسیدن که گویند فلسی ندارد کما یقال اقهر الرجل ای صار الی حال یقهر علیها واذل الرجل ای صار الی حال یذل فیها تفلیس
با فلاس منسوب کردن وحکم کردن قاضی بر افلاس کسی **فلنقس** آنکه پدرش مولی عماد و مادرش عربیه یا آنکه هر دو مولی بوده باشند
هجین آنکه پدر آزاد ومادر مولاة بوده باشد مقرف آنکه پدر مولی ومادر حره بوده باشد **فصل القاف قبس** بالتحریك پاره
آتش مقباس بالکسر کذلك قبس بالسکون آتش گرفتن عع ف آ ک ۲ وفائده گرفتن ودادن ومنه اقتباس العلم یقال قد اقتبس منه اقباس
آتش وفائده دادن کسی را اقتباس آتش گرفتن ودانش وفائده گرفتن قبیس بالفتح سبك کشی کننده وفی المثل القوة صادفت قبسها

عوس
عبس
غبس
غرس
غس
غطس
غطرس
غلس
غمس
غمیس
فاس
فحس
فدوکس
فرس
فردوس
فطس
فطس
فقس
فقعس
فلحس
فلس
فلقس
قبس

عدس

عجوس باران پیاپی فحل عجیس مثل عجیز کشن که نتوان کشی کردن عجیسی عجیساء مقصور و ممدود نوعی از رفتار آهسته عدس رفتن

در زمین ولغة فی الحدس و سخت سپردن و جاء فی صحف الضبع عدوس السری یعنی سخت رفتار عدس بالتحریک نوسک عدسه سرخ کا

عدبس

که براندام برآید عدس بالوقف بانگ راندن استر و ربما سموا البغل بذلک و عدس نام مردی عدبس بالفتح والتشدید نام مردی

عرس

وشتر محکم اندام عدابس ج عروس بالفتح زن و مرد نو خواسته یکدیگر را یقال رجل عروس فی رجال عرس وامراة عروس فی نساء عرائس

و فی المثل کاد العروس ان یکون امیرا عرس بالکسر زن باشوی و ماده شیر با نر اعراس ج و ربما سمی الذکر والانثی عرسین ابن عرس راسو

بنات عرس ج و حکی الاخفش بنو عرس عرس بالفتح دیواری که میان دو دیوار خانه برآرند و بنهایت نرسانند و سقف سازند تا

آن خانه گرم تر شود و آنرا بفارسی بیچه گویند بیت معرس خانه با بیچه عرس بالضم مهمانی عروسی اعراس عرسات ج اعراس سور کردن

و جماع کردن عرس ایضا بستن کردن شتر بر بازو همادی عع ف آض ۲ عراس بالکسر رسن که بندند بوی عرس بالتحریک دهشت داشتن

عع که آف ۲ و ملازم چیزی بودن یقال به عرس ای لازمه عرس نعت منها تعریس در آخر شب فرود آمدن مسافران اعراس مثله معرس

عرندس
عرطس
عرکس
عرمس
عس
عسعس

و معرس منزل فرود آمدن عریس عریسه بالکسر و تشدید آخوابگاه شیر ذات العرائس نام جائی عرندس شتر سخت با قوت ناقه عرندسه

توانا و دراز قامت عرطسه مثل عرطزه دور شدن و بیکسو رفتن از جنگ و منازعه قوم اعرنکاس گرد آمدن و سیاه شدن

موی عرکسه گرد آوردن یکدیگر عرمس بالکسر سنگ بزرگ و ناقه استوار عس عس شب کشتن بپاسبانی و برآمدن خبر تنها

چریدن ناقه و شیر نادادن او و پیش کسی عع ف آض ۲ عاس شب گردنده گرد شهر عسس ج مثل خادم و خدم و فی المثل کلب عس خیر من

کلب ربض عسعسه شب گشتن و تاریکی در آوردن شب قوله تعالی واللیل اذا عسعس عس بالضم قدح بزرگ عساس بالکسر ج یقال

جی من عسک و بسک ای من حیث شئت او من جهدک و جدک عسوس بالفتح ناقه که تنها چرا کند و ناقه که پیش مردم شیر ندهد و جوینده

صید و کشت کننده اعتساس بشب گشتن و ورزیدن و طلب کردن معس جای طلب و کسب عسعس عسعاس عساس گرگ عساعس

عسطوس
عضرس
عطس
عطمس
عفس
عفقس
عکس

و ایضا خارپشت که آنرا تعسعس بوییدن بوی و صید جستن عسعس نام جائی در بادیه و نام مردی عسطوس درختی عضرس بخچه

و فی المثل ابرد من عضرس و کل العضارس بالضم عضارس بالفتح ج مثل جوالق و جوالق و کیامی عطاس بالضم عطسه دادن عع ف آ

ض ۲ و دمیدن صبح ظبی عاطس آهو که پیش آید معطس بکسر الطاء و فتحها بینی عیطموس زن تمام اندام و شتر قوی هیکل عطامیس ج

و قد جاء فی ضرورة الشعر عطامس عفس باز داشتن و راندن و زدن بپای بر سر زن کسی معفوس سر بسته و بندی و زندانی و مبتذل

اعتفاس کشتی گرفتن معافسه مر رسیدن و فی الحدیث و عافسنا النساء عفاس بالکسر و بروع نام دو شتر اعفنقاس دشوار خو

شدن خلق عفنقس دشوار عکس باشگونه کردن و مهار شتر بر دست او بستن و شیر ریختن بر خوردنی عع ف آک ۲ عکیس

عکمس
علس

شیر که بر خوردنی ریزند و نوعی از طعام که از شیر و آرد سازند والعکیس القضیب من الحبلة یعکس تحت الارض الی موضع آخر یعنی

شاخ رز که او را بخوابانند تا ریشه بر آرد عکاس بالکسر رسن که بر مهار شتر ببندند و بوی دست او را ببندند تا رام شود عکمسه تاریک

شدن شب لیل عکامس شب تاریک ابل عکامس شتران بسیار علس بالتحریک کنه بزرگ و نام مردی و نوعی از گندم و دو دانه در یک

غلاف که از آن گندم مکه گویند جمل و رجل علسی استوار خلقت و سخت علوس چیزی از طعام یقال ما ذقت علوسا و لا الوسا ای شیئا

و یقال ایضا ما علسنا عندهم علوسا علس آشامیدن عع ف آک ۲ تعلیس خورانیدن و سخت شدن بیماری معلس ای مجرب علیس

علکس

بریان با پوست پخته اعلنکاس سخت سیاه شدن موی و مترددشدن کار شعر معلنکس و معلنکک موی انبوه ناقه علطوس

علطبس
عمس

مثال فردوس اشتر گزیده جلد علطبیس بالفتح روشن و لغزان عماس بالفتح حرب سخت و بلا لیل عماس شب تاریک یوم عماس ایضا

عماسه تاریک شدن عع بضمهما امر عموس و عماس کاری بی سر و پا رجل عموس ای متعسف تعامس تغافل کردن یقال تعامس عنه و ناداشته

آوردن بر کسی یقال یقال تعامس علیه ای تغامی علیه و ترکه فی شبهة من امر عمس خویشتن را در کار و نادان ساختن و عمس الکتاب ای

عمرس
عنس

درس و عفاه طاعون عمواس بالفتح والکسر اول طاعون که پیدا شد در اسلام بشام عمرس بالفتح والتشدید مردی قوی سخت عمارس

مثله و توانا و سبک بر رفتن عمروس بالضم بره عماریس ج و کودک سبک روح عملس ایضا مرد جلد و گرگ و نام مردی که مادر را بر پشت

بار کوده حج برد و آن مثل شد یقال هذا ابر من العملس عنس ناقه سخت دم دراز عنوس و بر ماندن دختر در خانه بی شوی عانس

بالکسر مثله فهی عانس و یقال للرجل ایضا عانس قال ابو قیس بن رفاعه شعر منا الذی هو ما ان طر شاربه والعانسون و

منا المرد والشیب و قال الکسائی العانس فوق المعصر عنس عنس ج مثل بازل و بزل و بزل و متغیر گردانیدن کلانسالی چهره مردم را

عع ف آض ۲ یقال فلان لم تعنس السن وجهه ای لم تغیره الی الکبر تعنیس بر ماندن دختر در خانه بی شوی قال الاصمعی لا یقال

ارض مشرسة نعت منه یقال بنو فلان مُشْرِسون ای ترعی ابلهم الشِّرْس رجل **شکس** بالسکون دشوار خوی قال م شُکُس بالضم مثال رجل — شکس
صدق وقوم صُدُق شکاسة مصدر ع ع ک آف م شکس نعت منه علی القیاس **شمس** آفتاب وتجمع علی شموس کانهم جعلوا کل ناحیة — شمس
منها شمسا کما قالوا للمفرق مفارق وتصغیرها شُمَیْسة وجمیل وآفتاب ناک شدن روز شماس ای شمس ایضا وستمی بد بد کردن ع ع
ف آض م ع ک م شماس بالکسر مثله یقال شمس لی فلان ای ابدی لی عداوته فرس شموس توسن شموس شماس مصدر ای منه رجل شموس
به خو تشمس بآفتاب ایستادن تشمیس بآفتاب خشک کردن عبد شمس پدر قبیله عبشمی منسوب بوی و در نسبت اسم مصدر نسبت وجمع کنند
یا نسبت بمضاف کنند چون عبدی از عبد القیس و بمضاف الیه چون مطلبی از عبد المطلب ویا بعضی از هر یک چون عبشمی از عبد شمس وعبدری
از عبد الدار وعبقسی از عبد القیس ویقال تعبشم فلان وتعبقس واما عبشمس بن زید بن مناة بن تمیم فان ابو عمرو قال عب شمس ای حب شمس
وهو ضوءها والعین مبدلة من الحاء کما یقال عب قر وهو البرد وقال ابن الاعرابی اصله عبء شمس مهموزا بالکسر والفتح وهو العدل والنظیر
شوس بالتحریک نکریستن بگوشه چشم از تکبر ع ع ک آف م اشوس نعت منه شوس ج تشاوس بگوشه چشم نکریستن ورخساره — شوس
کژ کردن دران حال **فصل الضاد** **ضبس** بالتحریک پلید ودشوار خو شدن ع ع ک آف م ضبس ضبیس نعت منه **ضرس** بالکسر — ضبس
دندان وهو مذکر ما دام له هذا الاسم لان الاسنان کلها اناث الا الاضراس والانیاب ضروس واضراس ج ضرس ایضا پشته درشت — ضرس
وباران اندک ضروس ج ضرس بالفتح گزیدن سخت وبدندان آزمودن چوب را بنرمی وسختی وسخت شدن روزگار برکسی ناقة ضروس
گزنده وآن ماده شتر که در نو زادن بگزد ویقال هی بجن ضراسها ای بحدثان نتاجها ضروس بالضم سنگهای کرد اگر همه سر پا بر میسر
وضریس نعت منه اضراس تنسه کردن کسی را تضریس مجرب ومحکم کردانیدن حرب وسفر مرد را رجل مضرس نعت منه ای مهذب مجرب
وبیط مضرس چادر موش دندان نحرة مضرسة ومضروسة آنکه در وی سنگریزها باشد تضاریس ناهموار آمدن بنا رجل اخرس اضرس اتباع
ضرس بالتحریک کندی وکند شدن دندان از ترشی ع ع ک آف م ضرس سرش دشوار خو **ضغبوس** بالضم خیار وبادرنگ ریزه و — ضغبس
مرد ضعیف ضغابیس ج وفی الحدیث اهدی لرسول الله صلعم ضغابیس امرأة ضغبنة ای مولعة بحب الضغابیس وقد مر فی باب الباء **فصل**
الطاء **طخس** بالکسر اصل وبیخ هر چیزی **طرس** کاغذ وصحیفه وکاغذی که محو کرده باشند از وی و بار نبشته طلس مثله اطراس طروس — طمس
ج طرسوس بالتحریک نام شهری ولا یخفف الا فی الشعر لان فعلولا لیس من ابنیتهم **طرشنا** پاره از ریگ **طرمساء** ممدود تاریکی — طرس طرشنا طرمسا
طرمسة کرفته شدن وسپسا یکی رفتن طرموس بالضم کوماج **طس** طسة طست تشت طساس طسوس طسات ج مطس روینده دشمنها — طرطس
طفس بالتحریک ریم وریمناک شدن طفاسة کلک ع ع ک آف م ثوب طفس نعت منه وطفس البرذون ای مات طفوس مصدر ع ع — طس
ف آک م طنفسة بالفتح والکسر با رجه کستردنی طنافس ج **طلس** پاک کردن نبشته ع ع ف آک م تطلس لازم منه طلس بالکسر کهنه — طفس
اطلاس ج اطلس کلک یقال رجل اطلس الثوب وذئب اطلس وهو الذی فی لونه غبرة الی السواد وکل ما کان علی لونه فهو اطلس طیلسان — طلس
م طیالسة ج والهاء فیها للعجمة لانه فارسی معرب والعامة تقول بکسر اللام فلو رخمت هذا فی النداء لم یجز لانه لیس فی کلامهم فیعل بکسر
العین الا معتلا نحو سید ومیت **طرس** بالکسر طرموس بالضم درو غکوی **طموس** ناپدید شدن طمس متعدی منه ع ع ف آض م ع ک م — طلمس
انطماس تطمس پاک شدن ناپدید گشتن خط وقوله تعالی ربنا اطمس علی اموالهم ای غیرها وقوله تعالی من قبل ان نطمس وجوها رغیف
طلمس بتشدید اللام کرده خشک **طمیس** اب درو یک بسیار وجز آن طیسل مثله لام زائده **طاس** م طاوس م ومردم خوب — طمس
بلغة شام تصغیره طویس وفی المثل اشأم من طویس وابن مخنثی بود در مدینه وکان اسمه طاوسا فلما تخنث جعلوه طویسا وکان — طبس
یقول یا اهل المدینة توقعوا خروج الدجال ما دمت بین ظهرانیکم فاذا مت فقد امنتم لانی ولدت فی اللیلة التی مات فیها رسول الله صلعم — طوس
وفطمت فی الیوم الذی مات فیه ابو بکر وبلغت الحلم فی الیوم الذی قتل فیه عمر وتزوجت فی الیوم الذی قتل فیه عثمان وولد لی فی الیوم الذی
قتل فیه علی ویسمی بعبد النعیم وقال فی نفسه اننی عبد النعیم انا طاوس الجحیم وانا اشأم من یمشی علی ظهر الحطیم طوس بالفتح ماه وخوب
روی شدن ع ع ف آض م **فصل العین** **عبوس** ترش روی کردن ع ع ف آک م تعبیس مبالغة فیه تعبس لازم منه عبس سرکین — عبس
وپشک خشک شده بر دم ستور وخشک شدن ریم بر دست واندام ع ع ک آف م اعباس عبس ناک شدن ستور یوم عبوس ای شدید
عبس بالسکون پدر قبیله از قیس عیلان عنبس شیر عنابس اولاد امیة بن عبد شمس وایشان شش تن بودند حرب وابو حرب وسفیان — عترس
وابو سفیان وعمرو وابو عمرو وجز این شش را اعیاص خوانند نه عنابس **عترس** سخت گرفتن عترسیس بالکسر مرد خشمناک عنتریس ناقة صلب
نون زائده **عجس** بثلث حرکات قبضه کمان معجس مثال مجلس کلک عجس پاره از شب عجاسا کله بزرک از شتران وتاریکی عجنس شتر ضخم — عجس
عجانس ج عجس باز داشتن از حاجت وکرفتن بر بیچ چیزی را ع ع ف آک م تعجس در پی کاری شدن ودر پی بکدیگر آمدن باران مطر

عجرس

ونخاله دعنه بالضم لون از زمین ادهس نعت منه وقال دهس وعنه دهساء سرخ رنگ وهادی سخنها **فصل الراء** راس
سر وسر قوم وسر هر چیزی یقال هو راسهم وهم راسهم وبو سر زدن راس روس روس ج بیت راس نام دهی بشام رءاسه سروری کردن ع
بفتحها ریس رئیس سهتر رئیس مهتر کردن کسی با بوقوی راس سر دو پیش وعند العامة رواس بقچه راساء مهتر سپید سیاه سر از اسو
بزرگ رواسی بالضم مثله شاة اراس کک روس شتر که جز سر همه او فوت وچربیش نمانده باشد مرائس کک رائس عین نام جائی ویقال
هو رائس الکلاب یعنی هو فی الکلاب بمنزلة الرئیس فی القوم ویقال رمی فلان منه فی الراس ای اعرض عنه ولم یرفع به راسا وکرهه و
استثقله ویقال رئیت منك فی الراس ای اعرضت عنی ویقال ایضا کان ملته من راس از سر گیری وانت علی راس امرك وراس امرك ای
بر سر کار خویشی وراس السیف دسته شمشیر ربیس دلیر وسختی داهیه رباء وامور ربیس ای شدائد ارتباس گوشت اکنده
شدن کفن ربیس بخفار اکنده گوشت ربیس مثله اکندن مثله وجرّان ربیس بدست زدن ارتباس ضعیف شدن کار رجس
بالکسر پلیدی وعقوبة وخشم قوله تعالی ویجعل الرجس علی الذین لا یعقلون قال الفراء انه العقاب والغضب رجس بالفتح آواز بلند ع
وبانك شتر وبلند کردن آواز ع ف اصن آ ارتجاس مثله سحاب رجاس بعیر رجاس نعت منه ویقال هو فی مرجوسة من امره ای فی
اختلاط مرجاس سنگی که بسته فرو هشتند در چاه رابدان بشورانند وآنرا ابها را برکشند تا پاک نمایدا نظر یق برابی رجس بکسر
الجیم نرگس معرب والنون زائدة لانه لیس فی الکلام نفعل وفی الکلام نفعل ردس سنگ انداختن ع ف اصن آ مرادسه سنگ ردیس مثال
تبیق سنگ انداز مرداس بالکسر سنگی که در چاه اندازند تا بدانند که آب هست دروی یانه ونام مردی ویقال ما ادری این ردس
ای این ذهب رس اثنی ورسیسها اول ویلغنی رس من خبر ای شی منه رس ایضا چاه سنگ برآورده ونام چاه بقیه ثمود ونام وادی
ونام ابی وچاه کندن وگور کردن مرده را واصلاح کردن میان قومی وافسار کردن وهو من الاضداد ودانستن چیزی ودیدن کسی را
ویقال فلان برس الحدیث فی نفسه ای یحدث به نفسه رسیس شیء ثابت رسه رنبیدن شتر تا برخیزد رعس لرزیدن و
جنبانیدن ورواه رفتن آهسته از ماندگی وضعف ع بفتحها نافذ رعوس آنکه سرش بلرزد از پیری رعشان جنبانیدن سر از کبر تعالی
لرزیدن وبالشین المعجمة کک ارعاس لرزانیدن وبالشین مثله رغص کو الیدین ونیکوئی وفی الحدیث ان رجلا رغسه الله تعالی ا
ای اکثر له مالا وبارك له فیه ویقال للمنصاب رغس یعنی حسب انبوه وبا برکت مرغوس ای مبارك ومیمون یقال رایت وجهك المرغوس
ای المبارك رفس بپای زدن ع ف آ ه آ رکس بپایکی برگردانیدن ارکاس کک قوله تعالی والله ارکسهم بما کسبوا ای ردهم الی کفرهم
انتکاس باز گشتن بچیزی که ازوی خلاص یافته باشد رکس بالکسر پلیدی ومردم بسیار راکس گاوی که در میان خرمن بندند بوقت کوفتن
وتلم وادی دال رکوسیه بین النصاری والصابئین رمس جاك گور وپوشیده داشتن خبر ودفن کردن مرده ارماس کك رمس ایضا
گور وناپدید کردن پشته کوتوم سنگ انداختن مرمس جای گور روامس بادها که راه وپی وانابدید کند رلیس وکیان خرابیدن **فصل**
السین سجس بالتحریك آب رنك گردانیده وگردیدن رنك آب ع ف آ ه آ ویقال لا اتیك سجیس عجیس وسجیس الاوجر وسجیس
اللیالی یعنی ابدا هرگز سدس بالضم وبضمتین شش یك سدس بالکسر هر شش روز یکبار نوبت آب شتر اسداس صاحب شتران سدس
شدن ودندان افکندن شتر هشت سالکی وشش تن شدن قوم سدیس شش یك لا اتیك سدیس عجیس هرگز شاة سدیس بشش
سالکی در آمده سدس بالتحریك دندان هشت سالکی شتر یستوی فیه المذکر والمؤنث لان الاسنان کلها بالهاء الا السدس والسدیس
والبازل جمع سدیس سدس مثال رغیف ورغف وجمع سدس سدس مثل اسد واسد ازاد سدیس وسداسی شش بندی سدس
شش یك مال شدن ع ف آ ه آ وششم قوم شدن ع ف آ ه آ سدوس بالفتح پدر قبیله سدوس بالضم طیلسان سبز وقال الاصمعی
سدوس بالفتح الطیلسان وبالضم اسم رجل سندس دیبا سرجیس سرجیس نام مرد سلس نرم وآسان سلاسة مصدره ومنه سلس
البول وسلس القیاد سلس بالسکون رشته در کشیده سلاس بالضم بیهوشی مسلوس بی عقل سلمیس بفتح اللام نام شهری ه
سلبس بالکسر پدر جی از طی سیاسة بالکسر رعیت داری کردن ع ف آ ه آ اساسة تسویس سیاست در کردن کسی افکندن
سوس بالضم طبیعت واصل و دیو چه ومنه سوس بالفتح در افتادن مته در چیزی ع ک آ ف آ اساسة تسویس کک وبسیار کهنه شدن
گوسپند اساسة کك سیساء بالکسر والمد کتف ستور استخوان پشت خر سیاسی ج **فصل الشین** شاس مکان شاس جای
درشت وبالتحریك مصدره ع ک آ ه آ امکنة شؤس مثل جون وجون شاس نام مردی شخص اضطراب واختلاف کردن ع
بفتحها تشاخس اختلاف افتادن میان قوم ویقال تشاخست اسنانه اذا اختلفت ومال بعضها وسقط البعض من الهرم شرس
شرس بد خو شدن شراسة مصدره تشارس دشمنایکی کردن باهم مکان شرس بالسکون درشت شرس بالکسر شوره گیاه

بضم الخاء والفاء خلس اختلاس ربودن نخلس کلاب و عنادل سوم خلسه اسم یقال الفرصة خلسه اخلاس هم اجمیعیین کیاه خشک یعنی
وموی سیاه وسپید خلیس کیاه خشک و زرد و موی سیاه و سپید اهم اجمیعیین خلابس بضم الخاء بی نیو خلبسه المیرون از کسی یقال
خلبس قلبه ای فتنه و ذهب به لا یقال خلبسه ولیس بیعال بکرین عمود لا یلاقی النبی من حرف تو بلدان خلیس الکاهن خمس
پنج زن خمسه پنج مرسهانیس بپنجم یقال جاء فلان خامسا و جاء خامسا بالیاء خمس الکسر پنج یعد یکنوبت آب و بر خمس دها اخماس پنج سند
وخداوند شتران خمس شدن و جبل مخمس والابل خوامس خمیس لشکر از پنج کو مقدمه قلب میمنه میسره ساقه جناح پنج کرین محموس مثل
وروز پنجشنبه اخمسا اخمسه جبل مخموس پنج ناه شئی مخمس پنج کوشه خمس پنج یک المسدس عمق آخر و پنجم قوم شدن عمق آ
کرم یقال خمست القوم ای اخذت خمس اموالهم و خمستهم ای کنت خامسهم او خمستهم بنفسک خمسة ویقال خمسة دراهم وعندی خمسة
الدراهم وتقول هذه الخمسة الدراهم بالنصب ان شئت رفعت وتجریها مجری النعت وکذلک الی العشرة وفی المونث تقول عندی خمس القدر
وقولهم فلان یضرب اخماسا لاسداس ای یسعی فی المکر والخدیعة واصله فی اظماء الابل ویقال غلام رباعی و خماسی ولا یقال سداسی ولا
سباعی لانه اذا بلغ ستة اشبار صار رجلا خنوس سپس ماندن و سپس چیزی پنهان شدن عمق آخر و کرم اخناس متعدی فیه
سر بینی بر رفتگی اخنس خنساء نعت منه خنس بالضم جمعها والبقر کلها خنس خنساء نام زنی شاعر خناس دیو سر در کشنده خنس ستاره
و یا ستاره ازان و قال الفراء فی قوله تعالی فلا اقسم بالخنس انها النجوم الخمسة زحل والمشتری والمریخ والزهرة وعطارد خیس بالکسر
درختان انبوه و بیشه شیر خیس بالفتح بوی کرفتن مردار عمق آخر و کاسد شدن چیزی و غدر کردن بکسی عمق آخر و کرم
خاس بر عهده و خاس بالعهد ای نکث و خیسه ای ذلله و منه المخیس زندان عراق ای هموضع التذلل فصل الدال دبس بالکسر
دوشاب دبس سرخ سیاه رنگ شدن اربس و هر دبس نعت منه دبس بالضم مرغی دباسا بالفتح و المد ملخ ماده و ادبست الارض
اذا انبتت خضرتها من النبت و هی ادبس دوس بسر تو ترس مشدد ام معرب دبا بینرج دحس بدی افکندن در میان قوم و دست نهادن
پوست کوسپند کردن بوقت سلخ دحاس کرمی که در زیر خاک دیوور درخت نرم مقاکها سازد دحا حبس راحس بیم و هو
لقیس بن زهیر العبسی و منه حرب داحس و قعت الحرب لاجله بین عبس و ذبیان اربعین سنه دحمسان دحمسان بفتحتین فتهام کنیم
کون فربه دخس بفتحتین اماس شدن سم ستور و خلیس پیوند دست و پای ستور و کوشت فربه اکنده مور ملخ تورده و عدد بسیار
از هر چیز یقال عدد دخاس بالکسر و نعم دخاس ای کثیره و درع دخاس ای صغار ذیر الحلق دخس مثال عمر د جانور نیست دریائی دروس
ناپدید شدن نشان و ناپدید کردن لازم متعدی درس حائض شدن ابو ادراس کنیه فرج زن و کرستر و راه پنهانی و کهنه شدن جامه
دراس کوفتن خرمن کندم درس و دراسه مدارسه تدارس تدریس ادراس سبق کفتن و درس کتاب کردن مدرس جای درس دروس
ستطبر کردن و با شکوه از مردم و سلک و شتر درس بالکسر درس جامه کهنه درمان ج ادریس نام پیغمبری دردبیس سختی و بلا و پیر
خرف و کنده پیر و مهره و تدردبیس ای تقدم بعیر دوضی درفس مثال هزبر و ناقه بدرفسه بزرک درفاس مثله دردافس بالضم مثال
غلابط استخوان میان کلمه دو کردن دسق قطره مالیدن شتر را بعیر مدسوس نعت منه و فی المثل لیس الهناء بالدس و زیر خاک پنهان
کردن دسیس پوشیده داشتن مکر و حیله عمق آخر دستاسیا رکه در زیر خاک پنهان شود اندساس پنهان شدن در خاک دسته
بالضم بازیچه کودکان دعس نشان و نیزه در زدن بجائی و قد یکنی به عن الجماع و پر کردن خنو در الطریق دعس ای بسیار نشانه مدعاس
راه نرم سپرده مدعسه نیزه زدن با هم مدعس بالکسر نیزه مدعس نیزه های میانه دست مدعس جای کوتاه بیختن درباد هر و ستور بربا
دعکسه دست بند و هو اللعب للمجوس بالکسر زن کول دخاسه احمق دکاس بالفتح خواب کرغلبه کند بر مردم داکس فالی کرانرا
عطسه و جانوری ما نند آن کبر بند و هی لغه فی کادس و دکس عدد بسیار و یکی از نامهای شیر تدلیس پنهان کردن عیب متاع بر خریدار
مدالسه فریفتن دلس بالتحریک تاریکی و درویدگی که در آخر کرما بار آورد دلاس ج تدلس در تاریکی فرو دامدن دلهس شتر ضخم دلهمس
بفتحتین شیر و دلیر شب رو دمس سخت تاریک شدن شب و پنهان کردن چیزی در خاک و پوشیده داشتن خبر و دمست علیه
الخبر ای کتمته البته عمق آخر و کرم لیل دامس و ادموس سخت تاریک امور دمس کارهای بزرک کانه جمع دامس مثل بازل و بزل
تدمیس پنهان کردن در خاک دیماس بالکسر زندان حجاج بن یوسف و کلمن دسیح دماسیج مثل قیراط و قراریط و ان فتحت الدال
جمعه دیامیس مثل شیطان و شیاطین دعمس مثال هزبر تو و ابریشم دنقسه شاهی بکندی میان قوم بالسین و الشین دنس
بالتحریک ریناکی و ریمناک شدن عمق آخر و کرم دنس مثله تدنس متعدی منه دوس کوفتن بپای عمق آخر و بیل از مین دروشن
کردن شمشیر دیاس کوفتن خرمن مداسه خرمن جای مدوس چوب خرمن کوب و مصقله دهس دهاس بالفتح جای نرم که نه ریگ نیست

دیزغاک

بهم ای دیثت بروحه ستر برجلی ای دلمتو وحدثته ای جهضتو وتحدثت الاخبار وعن الاخبار ای استخبرت وتحسست حندس بالکسر
شب تاریک حندلس شتر گران رفتار حراسة بالکسر نگاهبانی کردن ع ف ض ح احتراس خود را پاس داشتن وفی المثل تحرس
من مثله وهو حارس وگوسپند دزدیدن در شب حارس پاسبان حرس بفتحتین نگاهبانان درگاه سلطان حراس ج حرسی یکی از ایشان
حریسه گوسپند بشب دزدیده حرائس ج ومنه حریسة الجبل والحرس الدهر والاحرس الجمع قال امرؤ القیس شعر لمن طلل دارت آیاته تقادم
فی سالف الاحرس و یقال عشنا به احرسا ای دهرا احراس مقیم بودن بجائی یقال احرس فلان بالمکان اذا اقام به حرسا ای دهرا حسیس
حسیس آواز نرم وقوله تعالی لا یسمعون حسیسها حس ای دردی که بعد از ولادت حادث شود زنان را وچیزی یقال الحق الحس بالبس ای
الشیء بالشیء معناه اذا جاءک الشیء من ناحیة فافعل مثله ودانستن وآگاه شدن ودریافتن وتنکدلی ورقت نمودن برکسی وچیزی یقال حسست
له بفتح السین وکسرها ای رققت له وسرما که گیاه ونبات را بسوزاند حس بالفتح سوختن سرما نبات را ع ف ض ح وگوشت بر آتش
انداختن تا بپزد یقال حس اللحم وحسحسه بمعنی ومنه جراد محسوس وآتش بر بالای کوماج گستردن واز خانمان برکندن کسی را او
حسناهم ای استاصلناهم قال قوله تعالی اذ تحسونهم باذنه وکشتن سرما طلع را اجرآه حسیس وستور را خاریدن بشانه محسه بالکسر شانه
ستور خاری و بالفتح در انسان وکلک بالثنی ایضا حواس خمس پنج حس سمع وبصر وشم وذوق ولمس حاسه یکی از پنج وسرماهای سوزنده
حواس الارض پنج آفت سرما و یخچه و باد و ملخ وستور وجرنده وسنه حسوس قحط سال سخت احساس یقین دانستن یقال احسست بالخبر
واحسیت بر بابدال البآء وکلک حست بالخبر وحسیت برای یقین بود نمیدانم احد السینین استثقالا وهو من شواذ التخفیف
وقالوا اما احست منهم من احد ای هل وجدت واحسست الشیء ای وجدت حسه قال الاخفش احست معناه ظننت ووجدت ومنه قوله تعالی فلما
احس عیسی منهم الکفر انحساس برکنده شدن دندان وجز آن تحسس خبر پرسیدن تحساس جوانمرد بنو الحسحاس گروهی از عرب حساس الخنم
ماهی دیره وبدخوئی و یقال ضربه فما قال حس یا هذا یعنی بزدم وچیزی نگرد ویقال ایت به من حسک وبسک ای من حیث شئت وما
فلان بحسته سوء ای بحال سوء حسان نام مادح رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم ووزن او فعلان باشد از حس یا فعال باشد از حسن
حیفس مثال هزبر کوتاه سطبر حنبساء بهمز وغیر ممدود دستک زیر پو بالتاء موضع السین لغة حلس گلیم سطبر حلس بفتحتین مثله
احلاس ج ام حلس کنیه اتان احلاس ای شیء گلیمی که زیر فرشهای فاخره افکنند وفی الحدیث کن حلس بیتک ای لاتبرح وچارم تیر قمار
اِحلاس گلیم بر شتر افکندن ویقال احلسته یمینا اذا امررتها علیه واحلست السماء ای مطرت مطرا رقیقا دائما احلاس پوشیده
نبات زمین واحلس بکسر اللام مرد حریص دلیرها ثم بالکسر وفتح السین وزیادة المیم کان احلس سرخی که بسیاهی زند حلبس
دلیر وملازم چیزی که ازوی جدا نشود حلبس کان والباء زائدة احمس جای سخت درشت ومرد درشت در دین ودلیر در حرب نام
سبع قریش وکنانة حمسا للتشددهم فی دینهم حمس بالتحریک مصدر ع ح آف ۲ حمس بکسر ثانی نعت منه حماسه دلیری عام احمس سال
سخت ارضون احامس زمینهای خشک انحماس سخت شدن حماس بالکسر نام مردی حمارس بالضم سخت و شیر الحمارس نادر
احوس آنکه از هیچکس نترسد حوس گرد سرای گشتن بطلب چیزی نبسبه سوا خلال الدیار مثل جاسوا والخطوب الحوس هی الامور
التی تنزل بالقوم وتغشاهم وتخللد یارهم تحوس دلیری نمودن و بودن بجائی بر عزیمت سفر حیس درآمیختن وطعامی از خرما
وروغن وماست وساختن آن طعام ع ف ض ح حواسر بالضم مردم در امیخته حواسات شتران گرد آمده تحبیس غنیمت یافتن
خباس غنیمت یابنده اختباس بغلبه گرفتن چیزی را ومنه اسد خبوس خناسر بالضم ایضا یافته شود از غنیمت وجای غنیمت خنابس بالضم
زشت دیدار ومنه اسد خنابس والانثی خنابسة ولیل خنابس سخت تاریک عز خنابس ای قدیم ثابت خندریس می کهنه وحنطة
خندریس گندم کهنه خرس بالفتح خم خراس خم گر خرس بالضم مهمانی ولادت وجمع اخرس صفة خرسه طعام زن زچه تخریس طعام دادن
او را یقال خرست علی المراة ای اطعمتها فی ولادتها وحرسه ساختن خرس بالتحریک گنگی وگنگ شدن ع ح آف ۲ اخرس نعت منه خرس
متعدد منه کتیبه خرسآء لشکر آرامیده لبن اخرس شیر خفته سحابه خرسآء بلا رعد و برق جبل اخرس ای بلا صدی اخرماس خاموش بود
خرسی وخراسیة وخراسانی منسوب بخراسان ویقال هم خرسان کما یقال سودان وبیضان فی الجمع خسیس فرومایه اخساس فرو
مایگی کردن وخسیس یافتن کسی راخته خساسه خسیس شدن ع ح آف ۲ خس بالفتح کم کردن ع ف ض ۲ وتره کذا ورا کولت
خوانند خس بالضم نام مردی استخساس خسیس شمردن ویقال رفعته من خسیسته برداشتم او را از فرومایگی وخسیسة الناقة دندان
او یقال جاوزت الناقة خسیستها وذلک فی السنة السادسة اذا القت ثنیتها وهی التی تجوز فی الضحایا والهدی اخفاس زشت
گفتن بی اندازه شراب مخفس زود مست کننده خنفسآء جانور سیاه گنده بوی وحبزه وابخنفساءة مونث خنفس خنفسة لغتان فیهما کلاهما

دہنم

بخس ای قلیل و کم کردن حق کسی ع م بفتحهما وفی المثل تحسبها حمقاء وهی باخس هکذا جری المثل قال ثعلب وان شئت قلت بلخسة وبخس

المخ تبخیساً ای نقص **برس** بالکسر پنبه **برنس** بالضم کلاه که در صدر اسلام میپوشیدند تبرنس پوشیدن آن کلاه برنساء برناساء

براساء غیر منصرف مردم یقال ما ادری ای برنساء هو وای البرنساء هو وای البرناساء هو ای الناس هو برجیس بالکسر از غریب و نام

کوکبی که او را مشتری نیز کویند یقال ناقة برجیس ای غزیرة برجاس بالضم نشانه که در هوا نهند ناقة برعس مثل برجیس برعس کلن **لبس**

نرم راندن و پریشان رها کردن ستور را ع م ف ا ض ۲ و بسیسه ساختن وان نوعی از طعام عزیز است و سخن چینی کردن یقال البس عفاً

ای ارسل بما عنده واوادة ابساس رها کردن ستور باب وبس بس گفتن مرناقه را بوقت دوشیدن ناقة بسوس انکه بی ابساس شیر ندهد وفی

فی الحدیث یخرج قوم من المدینة الی الشام یبسون والمدینة خیر لهم لوکانوا یعلمون ابساس را کنانیدن ستور بسوس نام زنی وفی المثل اشأم

من البسوس حرب البسوس منسوب بوی در سختی و شومی تبسبس هیاهان خشک تبابس ج وایضاً ترفّات قال الکسائی یقال جیء به

من حسّک وبسّک ای جیء به علی کل حال او من ابن شئت وقال ابو عمرو جیء به من حسّه وبسّه تبابسه کبا هی **ابلاس** نومید شدن

از رحمت حق و منه سمی ابلیس واندوهگین وشکسته کردیدن وعلف ناخوردن ناقه از غایت اشتها ای کشن بلس بالتحریک میوه مانند انجیر

بلاس کلیم وهو معرب ومن دعائهم یقال ارانیک الله علی البلس بضمتین وان غرارها باشد اکنده از کاه کسی را که عقوبت کنند بروی اشتها

کنند وندا فرمایند **بلعس** ماده شتر ضخم سست کوشت **تبلنس** بس ماندن از کسی وچیزی **بوس** بوسه دادن معرب ع ف ا

ض ۲ **بهنس** تبهنس خرامیدن بیهس یکی از نامهای شیر بیهسیه کروهی از خوارج **بیسان** نام جوئی **فصل التاء ترس**

بالضم سپر ترسه تراس بالکسر فیهما تروس اتراس ج تارس مرد با سپر تراس مرد سپر ساز تترس وهما او نه سپر تترس تترس سپر پیش

داشتن مترس بالکسر فانه در تعس هلاک شدن وبروی در افتادن وهو ضد الانتعاش ع م بفتحها اتعاس هلاک کردن تعسا

له هلاکی باد او را **توس** طبیعت واصل یقال هو من توس صدق ای من اصل صدق **تیس** نکه تیوس اتیاس ج متیوساء بالمد

کذلک تیاس نکه بان استیناس نکه خواه شدن ماده بز و یقال فی فلان تتییس ای تکبر وتصدر **فصل الجیم** جبس بالکسر بد دل

وکول تجبس خرامیدن **جحاس** زحمت دادن خصم را در حرب وکوشش نمودن وبالشین کذلک جحدلیس قبیله جادس زمین بی عمارت

وزراعت مانده وفی الحدیث من کانت له ارض جادسة قد عرفت له فی الجاهلیة حتی اسلم فهی لربها جرس بالفتح خوردن زنبور

کل را و ترنم کردن وسخن گفتن ع م ف ا ک ۲ تجرس مثله و اواز نرم وبالکسر کذلک یقال سمعت جرس الطیر ای صوت منقاره اجراس اواز

کردن مرغ بوقت تیز کذشتن وی و اواز امدن از زیر ابیر و اواز کردن حادی در حدا و اواز پای کسی شنیدن تقول منه اجرس لی السبع

اذا سمع جرسک جوارس زنبوران و یقال مضی جرس من اللیل ای طائفة منه جرس بالتحریک م وفی الحدیث لاتصحب الملئکة رفقة فیها

کلب او جرس تجربس محکم رای کردن مجرّس بفتح الراء مرد کار ازموده جرجیس بکسرتین پشه ریزه لغة فی قرقس جرجیس نام پیغمبری

جرفاس سطبر و درشت **جحس** نسبودن و برسیدن اجتساس بسودن مجسة جای انکشت نهادن طبیب از دست بیمار وفی المثل

افواهها مجاسها لان الابل اذا احسنت الاکل اکتفی الناظر بذلک فی معرفة سمنها تجسس خبر پرسیدن جاسوس م جناس نام مردی جعموس

بالسین والشین ایضاً مرد کوتاه زشت روی جفس بالفتح جفوس بالضم و زیادة المیم پلیدی مردم یقال رجل جعبابیس بطء جفاسة ناکوار

وجفس بالتحریک ناکوار شدن ع م ک ا ف ۲ جلوس نشستن ونشیند کان ع م ف ا ک ۲ مجلس بکسر الوسط جای نشستن وبفتحها

مصدر وکذا الموضع بالکسر والفتح جلسه مثال همزه بسیار نشیننده جلسه بالکسر نوعی از نشست مجالسه هم نشینی کردن یقال هو

جلیسی وجلیسی هم نشین من است وتجالس القوم جلس بالسکون زمین درشت وکذلک جبل جلس وناقة جلس ای ضخم محکم وتیر جلس

وشهد جلس ای غلیظ امرأة جلس انکه دائم برد رخانه نشیند جلس ایضاً زمین نجد وبنجد شدن جلسان کلشان معرب ۵۵

جاموس کاومیش معرب جوامیس ج جموس فسردن روغن و بیه و اب ناجامس ای جامد جمسه بالضم غوره خرمانیم رس جبس بالکسر

یک کونه از هر چیزی که در وی کونها باشد از وی مجانسه هم جنسی کردن تجنیس جنس بجنس نزدیک اوردن جرس درمیان سرای و

جای بکشتن و پرسیدن از خبر درست ع م ف ا ض ۲ قوله تعالی فجاسوا خلال الدیار ای تخللوها فطلبوا ما فیها اجتیاس مثله جوسان

بالتحریک کشتن در شب **فصل الحاء** حبس باز داشتن کرفتن ضد تخلیه ع م ف ا ک ۲ احتباس باز ایستادن و باز داشتن لازم ومتعد

حبسه بالضم اسم منه ویقال الصمت حبسة تحبس خود را در بند داشتن احتباس وقف کردن چیزی را محبس حبیس بمنه حبس بالضم

ما وقف وبالکسر بند یا چوب که بر اب راه بندند بجهت کرد امدن اب تا ستور خورد احباس ج وتسمی مصنعة الماء حبسا حابس نام مرد

بکمان سخن کفتن ع م ف ا ک ۲ و دانستن و بی راهبر راهی رفتن و کارد در سینه شتر زدن یقال حدست فی ظلمة البعیر ای وجاتها و ...

برنس
برجس
برعس
نبس
بلبس
بلعس
تبلس
بهنس
بوس
بیس
ترس
تعس
توس
تیس
جبس
جحس
جلس
جرس
جرجیس
جرفس
جس
جعس
جفس
جلس
جمس
جنس
جوس
حبس
حدس

وفز — ... بمعنی یقال اصابتهم اوشاز الامور ای شدائد فیها **ایفاز** نوعی نیش امدن نکاری یقال اوعز الی الامر و ترکت **وفز** بالتحریک

وکز — السکون شتاب او فاز جمع علی اوفاز ای علی سفر استیفاز بر سر پای و دو داشتن **وکز** مشت زدن و سپوختن **وهز** بهمه دست

وهز — زدن یقال وهزته اذا ضربته بثقل یدک توهز سپردن شتر گران بار **فصل الهاء** **هبرزی** بالکسر دست بند و هر چیزی خوب

هبرز — و با دید ار اهبرزی گویند **هروزه** مردن **هز** جنبانیدن عم ف آص ۲ اهتزاز جنبیدن و درخشیدن ستاره بوقت فرو شدن

هرز — و جنبیدن مرکب و شتر باواز حدا **هزه** بالکسر نشاط و شادمانی و اواز جوشیدن دیگ هزیز الریح وزیدن باد و جنبانیدن

هز — درخت را **هزهز** جنبانیدن هزاهز فتنها سیف هزهاز جنبان و نهر هزهز بالضم تک هزان بالکسر یاد رقبیله **همز** بچشم اشارت

همز — کردن و فشردن به پنجه و همزه آوردن در کلمه قیل لاعرابی اتهمز الفار فقال السنور یهمزها ای یضغطها و زدن و سپوختن و عیب کردن

رجل همزة و امراة همزة نعت منه یستوی المذکر و المونث هامز همّاز کلک همزات الشیاطین ای خطراتها التی یخطرها بقلب الانسان

قوس همزی بفتحتین کمان سخت انداز نده تیر را مهمز بالکسر مهماز میخ اهنین که بر پاشنه موزه رائض باشد که بر تهی گاه اسب توسن

هنداز — میزنند **هنداز** بالکسر اندازه معرب یقال اعطاه بلا حساب و لا هنداز مهندز اندازه کیرنده در بنا و زمین فجعلوا الزا سینا

لانه ما یجی فی کلامهم بعد الدال زا فصار مهندس **باب السین فصل الالف** **ابس** جای درشت و شکستن و خوار و حقیر

ابس — کردن عم ف آک ۲ تابیس مثله تابس بر کون شدن **اس** بالضم بنیاد اساس بالکسر جمع مثل عس و عساس اساس بالفتح مثله اسس

اس — مثل قذال و قذل اسس بفتحتین مثله اساس بالفتح و المد جمع مثل سبب و اسباب تاسیس بنیاد نهادن و الفی که در قافیه پیش از و حرف

الس — روی بیک حرف باشد اس راندن گوسپند همین لفظ اس بالفتح و الکسر و قولهم کان ذلک علی اس الدهر ثلث لغات ای علی قدم الدهر **الس**

امس — خیانت کردن و شوریده شدن عقل عم ف آک ۲ مالوس دیوانه تالس دردمند شدن یقال ضربته فما تالس ای ما توجع و یقال ما ذقت الوبا

ای شیئا الیاس بالکسر نام پیغمبری اعجمی **امس** دی و هو مبنی علی الکسر عند بعضهم و معرفة و معرب عند بعضهم و معرفة و اذا اضیف

او دخله الالف و اللام او نکر صار معربا بالاتفاق یقال مضی امسنا و مضی الامس المبارک و کل غد صائر امسا و لا یصغر کما لا یصغر الغد

انس — و البارحة و این و متی و ای و ما عند و کما لا یصغر اسماء الشهور و الاسبوع غیر جمعه **انس** انسان بالکسر مردم انة انسی بفتحتین

یکی اناسی جمع قوله تعم و اناسی کثیرا اناسیه کلک مثل صیاقله انسان العین مردم چشم اناسی جمع قیل اصله فعلان و زید فی تصغیره یا کما زید

فی تصغیر رجل فقیل رویجل و قال قوم اصله انسیان فحذفت الیا تخفیفا و لهذا ردت و هافی التصغیر فقالوا انیسیان انس بالضم

یوتاق و آرام یافتن بچیزی عم ن آک ۲ قال ابن عباس انما سمی انسانا لانه عهد الیه فنسی و الاناس لغة فی الناس و هو الاصل و یقال کیف

ابن انسک و انسک یعنی نفسه ای کیف ترانی فی مصاحبتی ایاک و فلان ابن انس فلان ای صفیه و خاصته و هذا حدثی و انسی و خلصی و جنبی

کله بالکسر یعنی هم سخن و مونس و گزیده و هم نشین من استانس استیناس آرام یافتن بچیزی یقال استانست بکذا وحش نا انس وحشی از مردم ناانس

آرام یافتن انیس مونس انس دهنده مونس مثله و روز پنجشنبه و ما بالدار انیس ای احد ایناس انس دادن و دیدن و دانستن یقال انست

منه رشدا ای علمته و شنیدن تانیس انس دادن یونس بفتح النون و کسرها و ضمها نام پیغامبری و ایضا انسی ضد وحشی قال ابو زید

الایسر من کل شی و قال الاصمعی هو الایمن و قال کل اثنین من الانسان کالساعدین و الزندین و القدمین فما اقبل منهما علی الانسان فهو

انسی و ما ادبر عنه فهو وحشی انس بفتحتین مردم و قبیله که بیکجای مقیم باشند و نام خادم رسول صلی الله علیه و اله و بی برمان شدن عم

اوس — ک آف ۲ یقال انست به انسا و انسة **اوس** گرگ و بدر قبیله از یمن و عطا دادن و عوض دادن از چیزی عم ف آص ۲ اویس تصغیره و

ایس — نام مردی استیناس عوض خواستن مستاس انکه از وی عطا خواهند اس درخت مورد و باقی خاکستر در اتش دان و نشانهای سری **یاس**

نومید شدن عم ک آف ۲ و الفعل ایست منه ایس یاسا لغة فی یئست ایاس یاسا و مصدرهما واحد و ایسنی منه فلان مثل ایاسنی تایس

باس — نومید کردن **فصل الباء** **باس** عذاب و سختی و سخت حرب شدن مرد عم بضمتها بئیس علی فعیل ای شجاع عذاب بئیس عذاب سخت

بوس بئیس سخت حاجتمند شدن عم ک آف ۲ بائس نعت منه بئس بالکسر بد و هی کلمة الذم خلاف نعم و هی کلمة المدح یقال بئس الرجل زید

و بئس المراة هند و هما فعلان ماضیان لا یتصرفان لانهما ازیلا عن موضعهما فنعم و بئس منقولان عن نعم و بئس ای اصاب نعمة و اصاب

بوسا فنقلا الی المدح و الذم فشابها الحروف فلم یصرفا ابوس جمع بوس و سختی و فی المثل عسی الغویر ابوسا و یقال یوم بوس و یوم

نعم بالاضافة روز سختی و نداحت اباس سختی رسیدن ابتاس اندوهگین شدن و کراهت داشتن قوله تعم و لا تبتئس بما کانوا یفعلون

بجس — ای لا تحزن و لا تشتک مبتئس اندوهگین باسا سختی بوسی خلاف نعمی **بجس** اب راندن و روان شدن اب متعدی لازم عم ف آص ۲

بخس — انبجاس تبجس روان شدن سحاب بجس و بجس ابهای دیوان **بخس** کم و اندک و زمین که بی اب دادن بروید قوله تعم و شروه بثمن

کیزان اکواز کوز ج اکیاز آب کرفتن بکوزه کوز ابیضه نام مردی **فصل اللام** **لبز** لکد زدن شتر **لجز** مقلوب لزج لبز
بمعنی لغزان **لحز** مرد بخیل تنک خو ملاحز تنکیها تلاحز دشواری کردن با یکدیکر در سخن **لز** لزاز سخت کردن برچفسانیدن لجز
مع ف آض ۲ کز لز اتباع سخت بخیل رجل ملز بالکسر سخت خصومت کر یقال فلان لزاز خصم یعنی سر پیش خصم است لزار الباب لحز
پشتیوان در لزائز استخوانهای سینه ملزز کرد اندام استوار خلقت تلزیز استوار کردن ملازه برچفسیدن **الغاز** چیستان کفتن لز
لغز بالضم چیستان وسوراخ کلاه کموش الغاز ج لغیزی مثل اللغز **لکز** لکد زدن بر سینه و فی المثل حمل شن ویفدی لکیز وهما ابنا لغز
افصی بن عبد القیس **لمز** عیب کردن قوله تعـ ومنهم من یلمزک فی الصدقات بالضم والکسر رجل لماز ولمزة ای عیاب واشاره کردن لکز
بچشم مع ف آض ۲ ک ۲ وزدن وسپوختن مع ف آ ک ۲ **لهز** در آمیختن و در میان قوم شدن وآمیختن سپیدی موی با سیاهی لمز
یقال لهزه القتیر ای خالطه الشیب فهو ملهوز ثم هو اشمط ثم هو اشیب ومشت بر سینه زدن قال ابو زید هو بالجمع فی اللهازم و لهز
الرقبة ملهز نعت منه ونیزه بر سینه زدن و بسر زدن شتر بچه و بره پستان مادر را بوقت مکیدن مع بفتحهما دایره اللاهز اندازه قوا
اسبان بربنا کوش و آن منحوس است **لوز** بادام لوزه یکی ملازه با دامستان **فصل المیم** **مرز** سکنجیدن با انکشتان و پاره لوز
برکندن از خمیر مع ف آض ۲ امتراز بنجه زدن **مز** مکیدن مع ف آض ۲ مزه یکبار و فی الحدیث لا تحرم المزه ولا المزتان یعنی فی الرضاع مرز
تمزز مزمزان خوردن شراب را و شراب مز و رمان مز بالضم بر ترش شیرین مزه می ترش مزه بالفتح می خوش مزه مزاء نوعی از شرابها وهو مز
فعلاء بفتح العین فادغم لان فعلاء بالسکون لیس من ابنیتهم و یقال هو فعال من المهموز ولیس کذلک لان الاشتقاق لیس یدل علی الهمز معز
کما دل فی القراء والسلاء مز بالکسر فهو مزی یقال لله علی هذا نامزاء ای فضل مزمزه جنبانیدن **معز** بز وهو اسم جنس معز معیز معزی
کذلک امعوز بالضم کله اهواز سیاجهل و بز ماعز واحد المعز مثل صاحب وصحب بز نر و پوست بز ماعزه مونث وهی عنز مواعز ج
قال سیبویه معزی بالکسر منون مصروف والف للالحاق لا للتانیث لان الملحقه یجری مجری ما هو من نفس الکلمة قال الفراء المعزی مونثه ملز
و بعضهم ذکرها قال ابو عبیدان المعزی کلهم ینونونها فی النکرة معاز دارند بر معز بفتحتین زمین درشت امعز مکان سخت سنکناک موز
ارض معزاء مثله **امماز** رستن از کاری تملیز رهانیدن تملز رستن **موز** موز موزه یکی **میز** جدا کردن تمییز مثله امتیاز امیاز تمیز میز
استماز جدا شدن قوله تعـ تکاد تمیز من الغیظ ای تتقطع **فصل النون** **نبز** بفتحتین بز نام یعنی لقب انباز ج نبز بالسکون لقب دادن
مع ف آ ک ۲ تنبیز مثله للمبالغة ایضا تنابز بکدیکر را لقب نهادن **نجز** بالتحریک سپری شدن مع ک آ ف ۲ و بالسکون روا کردن حاجت
مع ف آض ۲ انجاز کذلک و فی المثل انجز حر ما وعد مناجزه کشتن کردن و فی المثل المحاجزه قبل المناجزه وانت علی نجز من حاجتک بالضم والفتح نجز نبز
یعنی نزدیک بروائی حاجت خودی استنجاز تنجز روائی خواستن ناجز نقد و آماده یقال ناجزا بناجز کقولک یدا بید **نحز** سپوختن
و درخستن بدست و پای و کوفتن در هاون ومشت بر سینه زدن منحاز بالکسر هاون نحاز بالضم سرفه شتر بعیر ناحز نعت منه انحزان نحز
سرفه و ریش که در شتر پدید آید انحاز خداوند شتران ناحز شدن نحیزه سرشت و توار کوه اکو دخرکاه و راه باریک که از راهها بر زاشته نحیز
شود و صحرا و ریک **نخز** زدن و در دنال ساختن بسخن **نز** بالفتح والکسر نهاب و بالفتح ایضا مرد تیز فهم زیرک و شترمرغ که یکجا قرار نشز
نکیرد انزاز نهاب ناکشته زمین بر نز دویدن آهو و بانک کردن او مع ف آ ک ۲ نافه نزه ای خفیفة **نشز** بفتحتین جای بلند انشاز
نشاز ج نشز بالسکون مثله و بلند نشستن مع ف آض ۲ ک ۲ قوله تعـ واذا قیل لهم انشزوا فانشزوا وقری بالضم والکسر نشوز ج نشوز ناساز نفز
واری کردن زن با شوی و زدن شوی مر زن را مع ف آض ۲ ک ۲ قوله تعـ وان امراة خافت من بعلها نشوزا او اعراضا انشاز بر داشتن
استخوانهای مرده را بسوی محلهای انها و ترکیب دادن بعضی از بعضی **نفز** نفزان برجستن آهو و بزغاله مع ف آ ک ۲ تنفیز نفز
برجهانیدن کودک را و بر کردانیدن تیر را انفاز کذلک یقال انفزت السهم و نفزته علی ظفری اذا ادرته **نقز** نقزان برجستن آهو در نکز
دویدن مع ف آض ۲ تنقیز متعد منه نقاز بالضم بیماری کوسپند و بالتشدید کنجشک ریزه نقز بالتحریک ستوران ریزه لاغر نقز
بالکسر مثله نقز بالکسر والفتح آب صاف خوش **نکز** سپری شدن آب چاه مع ف آض ۲ و بالتحریک کذلک مع ک آ ف ۲ انکاز سپری کردن نهز
آب را بر با کز چاه کم آب نکز درخستن بچیزی تیز و زدن و سپوختن و کزیدن ماری بسیو ز نشط کزیدن او بدندان مع ف آض ۲ **نهز**
سپوختن و جنبانیدن سر و برخواستن ستور بر فتن و سر زدن کوساله و شتر بچه پستان مادر را و دلو در آب زدن تا پر شود مع بفتحهما
نهزه بالضم فرصت و غنیمت انتهاز فرصت یافتن و غنیمت شمردن مناهزه کذ و نزدیک آوردن کودک بلوغ را تناهز شتافتن دو کس وجز
با مارت بر یکدیکر **فصل الواو** **وجز** وجیز موجز موجز سخن کوتاه ایجاز کوتاه کردن سخن ابو وجزه نام مردی توجز روانی جا وخز
جستن خواستن **وخز** بنیزه خستن وآمیختن چیزی و چیزی اندک **وز** مرغ لیه لغة فی الاوز و وزاز مرد سبک **وشز** بفتحتین جای بلند وز وشز

عزة بالفتح نام زنی ام و اهو بره ماده عزاز زمین سخت عزاء سال سخت استعزا سخت شدن رنج و غلبه کردن بحق کسی یقال
استعز فلان بحقی ای غلبنی و استعز بفلان ای غلب فی کل شیء و استعز بالعلیل ای اشتد مرضه و غلب علی عقله و فی الحدیث
استعز بکلثوم و فلان معزاز المرض ای شدید عزی بالضم نام بت و مونث اعز و قد یکون الاعز بمعنی العزیز و العزی
بمعنی العزیزه عزیزی عزیزاء سرین اسب بقصر و بمد تثنیة المقصور عززبان و الممدود عززاوان عشزان بالتحریک
رفتار بریده پای ع ق ف ا ک ۲ عکازه بالضم مشدده عصا با سنان عکاکیز ج علز بی آرامی و سبکی و تفتگی کردن
مردم ع ق ک ا ف ۲ علز بکسر الوسط نعت منه یقال بات فلان علزا علوز درد شکم علهز بکسرتین نوعی از طعام عرب که
در تنگسال خورند لحم معلهز گوشت که بپختن نرم نشود عنز ماده بز و اهو ماده و جزان و نام اسپی و پشته و قبیله از هوازن
و نام زنی و ماده عقاب عنزه بالتحریک نوعی از سنان دبیله چیا از بیعه عنیز نام دختری اعتناز دور شدن از جائی بجائی عنقز
مرزنگوش معوز معوزه بالکسر جامه خلق معاوز ج اعواز دشوار شدن کار و درویش شدن و حاجتمند گردانیدن معوز درویش
عوز بفتحتین درویش شدن و نایافت شدن ع ق ک ا ف ۲ فصل الغین غرز رکاب چرمین که بر پالان نهند یقال
غرز رجله فی الغرز و کم شدن شیر ناقه ع ق ف ا ض ۲ و پای در رکاب آوردن و بسوزن سبوختن ع ق ف ا ک ۲ غارز شتر کم
شیر اغراز نزدیک آمدن سفر و رفتن عزیزه سرشت تغریز دم فرو بردن ملخ در زمین تغاریز هی ما حول من فسیل النخل و غرزه
غزه بالفتح زمینی در حد شام و بها قبر هاشم جد النبی صلی الله علیه و سلم غز بالضم گروهی از ترکان غمز نشاندن
بزمین و دست نهادن بر دبنه و پهلوی گوسپند تا فربهی و لاغری معلوم شود و اشارت کردن بچشم تغامز کلک و منه قوله تعالی
و اذا مروا بهم یتغامزون و غمازی کردن و المغامز المعایب یقال فعلت شیئا فاغتمزه فلان علی ای طعن و وجد مغمزا ای
و الغمز فی الدابة ان تغمز من رجله غمز بفتحتین ستوران دلوق لاغر رجل غمز مرد ضعیف غمیزه عیب مغموز متهم اغماز عیب کردن
یقال اغمز فیه و کم حرمت کردن و در شکستن کوهان ناقه غموز ناقه که بر کوهان وی دست نهند که فربه هست یا نی و هی مثل العروق
و الشکوک فصل الفاء فلان متفخز ای متعظم متکبر فرز زمین هموار و جدا کردن چیزی از چیزی ع ق ف ا ک ۲
فرزه بالکسر پاره جدا کرده از چیزی افراز جدا کردن و دست دادن بانداختن مفارزه جدا شدن دو شریک از یکدیگر
افریز بالکسر درز و زنده مفروز دوخته فزیز برشدن و روان شدن جراحت ع ق ف ا ک ۲ استفزاز سبک گردانیدن
ترس کسی را قوله تعالی و استفزز من استطعت منهم بصوتک افزاز ترسانیدن و رمانیدن دل از کسی رجل فز مرد سبک و
گوساله فزاز ج فلز بکسرتین و تشدید الزاء هر چه گداز دهد از جواهر کانی فوز رستن و فیروزی یافتن بنیکی و هلاک
شدن ع ق ف ا ض ۲ تفویز کلک و بیابان قطع کردن با شتر یقال فوز الرجل بابله اذا رکب بها المفازة افازه فیروز کردن
یقال افازه الله بکذا و قوله تعالی فلا تحسبنهم بمفازة من العذاب ای بمنجاة منه مفازه جای رستن و هلاکی و بیابان مفاوز ج
فازه سایبان فصل القاف قحز برجستن و بی آرامی قحاز بالضم بیماری گوسپند تقحیز برجهانیدن رجل قرز مرد کریز
معرب تقرز نیک پاک بودن از الایش قز ثلث لغات نعت منه قز ابریشم جامه از ریسمان پیله معرب قازو قازونه قدح
قافزه مثله یقال فلان جلس القعفزی خویشتن در چیده بنشست اقعنا از مصدر منه قفز قفزان برجستن قفزی نوعی از
رفتار اسب و شتر یقال الخیل تعدو القفزی قفیز پیمانه اقفزه قفزان ج قفاز بالضم و التشدید نکاب جانور و غلاف
دست زنان قفازان مثنی منه تقفز مصدر منه و قفازه کردن در دست بمعنی اقفز و مقفز اسب دستها سپید قمز بالتحریک
چیزی دلو که هیچ قیمت نیارد قمزه بالضم پاره خرما بر هم چسپیده قوز ریگ توده خرد اقواز قیزان ج قهز بالکسر جامها
از ریسمان و قزینه فصل الکاف کرز بالضم خرجینه کرزن بالکسر ج کراز بالتشدید نجفار که خرجینه شبان بر دارد
کرز بالضم و التشدید ناکس و یقال الحاذق و باز که بشنو باشد تا پرها بریزاند و بازی که بسال دوم درآمده باشد کریز
پنیر مکارزه شتافتن بجائی و پنهان شدن در جای و گریختن از کسی کزازه تنگ شدن و خشک شدن رجل کز مرد تند
و قوم کز بالضم و رجل کز الیدین مرد بخیل مثل جعد الیدین بکره کزه دلو تنگ آواز ناک قوس کزه اذا کان فی عودها یبس عن
الانعطاف کز تنگ کردن و ترنجیدن از سرما یقال کز الرجل فهو مکزوز یستعمل مجهولا کزاز بالضم ترنجیدگی اکلیل از و زیر بخیل
شدن لام زائده کنز کنج و گنج نهادن ع ق ف ا ک ۲ و فی الحدیث کل مال لا تودی زکوته فهو کنز اکتناز گرد آمدن مال
پر شدن کنز کناز بالکسر و الفتح درودن خرما یقال هذا زمن الکناز و قد یکسر الکنه گوشت گوز بالضم کوزه

کیزان

عشز عکز علز علهز عنز عنقز عوز غرز غزه غمز فخز فرز فز فلز فوز قحز قرز قز قعفز قفز قمز قوز قهز کرز کز کنز کوز

کنداد زبر لرزه و بیخ نیزه مرعزّی بکسر المیم والعین مقصورًا مرعزا ممدودًا موی های زیر بن پشم از اشتر ذت قصر شدوا ذا خففت مدّته
وان شئت فتحت المیم مرعز بحذف الالف کلها رکز در زمین زدن نیزه عع ف آص ۲ و ک ۲ ارتکاز تکیه کردن بر کمان مرکز
میانه دایره و جای باشش مرد رکز بالکسر آواز نرم رکاز مال پنهان کرده در زمین و فی الحدیث فی الرکاز الخمس ارکاز یافتن مال
پنهانی در زمین رمز بلب و ابرو اشارت کردن عع ف آص ۲ و ک ۲ ارتماز اضطراب کردن ترمّز شلهارمیز از جنبیدن لشکر
رمازه لشکر انبوه که کوئی الطراف و نواحی میجنبد مجرکنایشان و سوراخ سقعده و زن ملابه کاز رامیزند دیا رنز بالضم لغة
فی الارز برنج روز آزمودن عع ف آص ۲ رهز جنبیدن بوقت مباضعت رهزان کل عع بفتحها فصل الزاء
زیزاء زمین درشت و کرانه و مرغ زیزاء پشته زبازی بالفتح ج قدر نوازه دبلی بزرک رجل زواز به کوتاه ضخم قوم
زوازیه کلک رجل زونزی بالفتح والنون و زوازیه بیستم زیرک و بستم ظریف زوزاة حقیر داشتن و راندن زوزیته
ای استحقرته و طردته فصل الشین شاز درشت شدن جای و بی آرامی عع ک آف ۲ اشاز بی آرام کرد ابیلک
شخز بی آرام کردن شرز درستی مشارزه منازعه کردن مشارز بدخو شزازه سخت خشک شدن شی شز نفیه شمّز از
منقبض و کرفته شدن شماز یزه کرفتکی تن شهریز بالشین والسین و بالضم والکسر نوعی از خرما و ان شهت صفت مثل
ثوب خز و ثوب خز شیز شیزی چوب سیاه که از وی کاسها سازند فصل الضاد ضرز بکسرتین مثال فلز بخیل نیزه
زن بیت بالا ناکس ناقه ضرز بکسرتین کم شیر و قوی رجل اضز کام برهم چقسیدن اضرانخاییدن اسب لکام را و تهمه سخن
ناکفتن و خواموش بودن عع ف آص ۲ و ک ۲ و بر چقسیدن بجیزی بعیر ضامز شتر که دبه از دهان بیرون نیارد ضموز ضامز
خواموش ضوز خاییدن خرما و جوز کردن درهم عع ف آص ۲ ضیز کم کردن حق کسی را عع ف آک ۲ ضاز باطم کل عع
بفتحها و قوله تعالی قسمة ضیزی ای جائرة و هی فعلی مثل طوبی و حبلی و انما کسروا الضاد لیسلم فیه الیاء لانه لیس فی الکلام فعلی
بالکسر صفة وانما هو من بناء الاسماء کالشعری والدفلی فصل الطاء طراز بالکسر علم جامه تطریز علم کردن مطرز با علم
مطرّز بکسر الراء علم کر طراز نورد و نهاد طنز فسوس کردن عع ف آص ۲ طناز بغت منه فصل العین عجز بالفتح والضم ۲
سرین و بن هر چیزی یونث و یذکر و هو للرجال والمرأة جمیعًا اعجاز ج عجیزه سرین زن عجز ناتوانی عع ف آک ۲ معجز معجزة
بفتح الوسط و کسرها کلها و فی الحدیث لا تلبثوا بدار معجزة ای لا تقیموا ببلدة تعجزون فیها عن التعیش عجوز بالضم کنده
پیر شدن عع ف آص ۲ و بالفتح کنده پیر قال ابن السکیت العامة تقولها بالتاء یعنی العجوزة عجایز عجز ج و فی الحدیث ان الجنة
لا تدخلها العجز و دیلت توده عجز بفتحتین عجز بالضم بزرک شدن سرین عع ک آف ۲ عجزاء زن بزرک سرین و عقاب کوتاه دم
و ریک توده بلند اعجاز ناتوان کردانیدن و عاجز یافتن کسی را و درکذشتن چیزی از کسی یقال اعجزه الشیء ای فاته اعجاز
بالشیء که زنان بر سرین بندند تا کلان نماید تعجیز کنده پیر شدن و بعجز نسبت کردن کسی را و اهسته و باد رنک کردن معاجزه
رفتن کسی چنانکه نتوان بوی رسیدن قوله تعالی والذین سعوا فی آیاتنا معاجزین و یقال انه لیعاجز الی ثقة اذا مال الیه معجزه
الانبیاء معجزات ج ایام العجوز سرماهای پس از زمهریر و آن پنج روز است نزدیک عرب بعض شوهن و صنبر اخیتهما
وبر و مطفی الجمر و مکفی الظعن و یقال هی سبعة صن و صنبر و وبر و آمر و موتمر و معلل و مطفی الجمر اعجاز النخل بیخهای خرما
تعجز بر عجز ستور بر نشستن عجزه بالکسر آخرین فرزند یقال فلان عجزة ولد ابویه یستوی فیه المذکر والموئث والجمع عجیز
بالراء والزاء ایضًا نام مرد عجلز بضمتین و کسرتین ای قوته شدیده و ریک توده در بادیه هعا وزه سیتهیدن با هم
و دور بودن عرطز دور شدن عز بالکسر ارجمندی خلاف ذل عزیز کمیاب و ارجمند عزاز ج قوم اعزه و اعزاء عز
عزة عزازة عزیز شدن و کرامی شدن یقال عز علیه فلان و کمیاب شدن و دشوار شدن یقال عز علی ان تفعل کذا ای
اشتد و درست شدن یقال عز علی ذلک ای حق و فی المثل اذا عز اخوک فهن و قوی کردن تعزیز کلک و قوله تعالی فعززنا
بثالث بخفف و یشدد ای قوینا و شددنا تعزیز ایضًا درهم نشاندن باران زمین را مطر عزیز باران سخت و ارض معزوزه
زمین سخت عزوز عزاز تنک پستان شدن ناقه عع ف آص ۲ عزوز بالفتح نعت منه اعزاز کرامی داشتن و بزرک اعداد
غم بر کسی یقال اعززت بما اصبت به و اعززت بما اصابک ای عظم علی و تنک پستان شدن ناقه و دشوار برداشتن کار
با او را و بزمین سخت رسیدن عز بالفتح غلبه کردن عع ف آص ۲ و فی المثل من عز بز و قوله تعالی و عزنی فی الخطاب ای غلبنی
و غالبنی تعزز تنک پستان شدن ناقه و عزیز شدن اعتزاز عزیز شدن و یعدی بالباء عزة عزیزی دقوت و چیرکی

رکز
رمز
رنز
روز
رهز
زیز
شاز
شخز
شرز
شمز
شهز
شیز
ضرز
ضمز
ضوز
ضیز
طرز
طنز
عجز
عجلز
عرز
عرطز
عز

حجر وجامرها **فصل الحاء حجز** باز داشتن مع فاص ۲ و بستن دست و پای شتر نا نعلین او را برد زند تجاز نازاسنادی
وبجاز شدن محاجزه بکدیکر را منع کردن وفی المثل ان اردت المحاجزة فقبل المناجزة ویقال کانت بین القوم رمیّا ثم صار تحجیزا
ای تراموا ثم تحاجزوا احمار نیک مثل حنا نیان ای احجز بین القوم حجزه بفتحتین نا ربکی حجاز بالکسر بلاد عرب لانها حجزت بین
نجد والغور و رسن که دست و پای شتر بدان بند ند احتجاز ازار بر میان بستن و بجاز امدن محجوز شتری دست و پای
حرز بسته حجزه بالضم بیفه ازار حرز بالکسر جای استوار و تعوید حرز حریز جای نیک استوار احتراز تحرز پرهیز کردن و
خویشتن نگاه داشتن حرز بفتحتین کوزکه کودکان بوی بازی کنند وهو الجوز المحکوک یلعب به الصبیان ومن امثالهم فیمن
طمع فی الربح حتی فاته راس المال قولهم واحرزاه وابتغی النوافل ای بربد واحرزاه فحذفت الهاء حرمان بالکسر قبیله از تمیم حز
حز رخنه حزه یکی حز ایضا وقت و هنکام و بریدن و رخنه در چوب افکندن احتزاز بریدن تحزز بریده شدن تحزیز تیز کردن
و بر هم سودن دندانها و اندازه کردن والبعیر الذی اصاب مرفقه طرف کرکرته وادماه قیل له حاز فاما اذا لم یدمه فهو
الماسح حزه بالضم بیفه ازار و پاره کوشت بدرازا بریده حزاز سبوسه سر حزازه سوزش دل از خشم وجزان و کل حزاز بالفتح
حفز والضم مشدد اجزین جای درشت حزان بالکسر احزه ج حفز سپوختن از پس پشت مع ف آ ک ۲ و یقال اللیل یحفز النهار
ای یسوقه و حفزته بالرمح ای طعنته احتفاز بر سر پای نشستن و خویشتن در چیدن وفی الحدیث عن علی صلوات الله علیه اذا
صلت المراة فلتحتفز ای تتضام اذا جلست و اذا سجدت ولا تخوی کما یخوی الرجل حوفزان لقب حارث بن شریک الشیبانی
حلز **محلز** دامن برزدن بکاری تهلز کلک حلزه بکسرتین مشددة اللام زن کوتاه و بخیل و نام مردی و کذا رجل حلز حمز زبان کز
حمز شدن شراب و کیاه حمزه تره تیز لک و نام عم رسول صلی الله علیه واله وسلم ابو حمزه کنیه انس بن مالک رضی الله تعالی عنه سبب تره چیدن
رسول او را این کنیه فرمود حمازه بالفتح سختی و سخت شدن عم بضمها حمیز الفؤاد سخت دل حامز مثله وفی حدیث ابن عباس رض
حوز افضل الاعمال احمزها ای امتنها واقویها محموز البنان سخت سر های انکشت حوز حیازه بالکسر کرد آوردن مع ف آ ض ۲
احیاز ک لک حوز جنبانیدن نرم مع ف آ ض ۲ ک ۲ احوزی نرم سبک راننده احوذی بالذال کلک تحویز نرمی و سبکی راندن
ستور سوی آب محاوزه بهم در امیختن تحوز تحیز در پیچیدن یقال مالک تحوز تحوز الحیة و تحیز تحیزها و بکوشه رفتن
حیز کرانه هر چیز و اصله من الواو و کلک حیز بالتخفیف مثل هین و هین احیاز کنارها حوزه ناحیه حوزه الملک بیضته انحیاز
بر کشتن از چیزی و از خانمان بجای دیکر رفتن تحاوز دو کروه از هم بکرانه شدن **فصل الخاء** خبز بالضم نان بالفتح
خبز نان پختن و نان دادن مع ف آ ک ۲ خابز مرد با نان مثل لابن و نام جنز ایضا راندن و دست بر زمین زدن شتر خبزه بالضم
خرز کولاج خباز خبازی بالضم مشددة باب سبجاب و بالفتح نان پز خرز درز موزه دوختن مع ف آ ض ۲ ک ۲ خراز دوزنده
کیاست خرزه بالضم درز موزه و مشک و جزان مخرز بالکسر و فتح خرزه بفتحتین مهره خرزات الملک جواهر تاجه خرز الظهر مهرهای
خز پشت خز م و خار بر سر دیوار نهادن و بیزه و بیزه و ختن مع ف آ ض ۲ اختزاز ک لک خزز بالضم خرکوش نر خزان
خنز بالکسر ج مثل صرد و صردان خزاز خزازی بالفتح فیهما نام کوهی که بر سر او آتش افروختندی خزخز مثال هدهد توانا خنز
بالتحریک بوی کرفتن کوشت مع ک آف ۲ خنزوانه بفتحتین تکبر و بزرک منشی خنازنا زمبنی علی الکسر مکس پیرزه و بانک مکس
خوز و کیاهی و کر به و درد کلو خز باز بالکسر لغة فیه خوز بالضم طایفه مردم **فصل الدال** درز الثوب م وهو معرب بنات
درز الدروز شپش و بیضهان اولاد درزه فروما یکان و مردم درزی ودوزنده دلامز بالضم توانا و دو دین دلمز مقصور دلاز فصل الراء
دلمز بالفتح ج دهلیز بالکسر فرد هالیز ج کتش و بیز قیفار اکنده کوشت تربیز پر کردن مشک و جزان رجز بالکسر پلیدی
دهلز و عذاب و بت قوله تعالی والرجز فاهجر و قری بالضم ایضا قال مجاهد هو الصنم و اما قوله تعالی رجزا من السماء و بالکسر فهو العذاب
بیز رجز بفتحتین نوعی از بحور شعر و شعر و منه رجز الراجز وارتجز و یکی از بیماریهای شتر بعیر ارجز نعت منه و ناقة رجزاء کلک
رجز مرتجز و نام یکی اسب رسول علیه السلام رجازه بالکسر مرکب اصغر من الهودج وانچه بر یکطرف بار آویزند که سبک باشد
رز تا برابر شود رز درزمین جستن و استوار کردن چیزی و در زمین برد در نهادن و دم بزمین فرو بردن ملخ بجهة بیضه
نهادن مع ف اض ۲ ارزاز مثله ترزیز اسان و بمراد کردن کار را یقال رززت ذلک الامر لک ترزیز الملح و کلکانه و رزه
رزه ای طعنه طعنه و ترزیز البیاض صقلمه وهو بیاض مرزز ای مصقول ارتزاز در نشستن تیر بنشانه و بخیلی کردن رزه
الباب نعلین در وزز بالضم ج رز بالکسر رزیزی مثال خصیصی آواز پست آهسته رزیز کیاهی که بو می چیزی رنک

کند

البرز ايضاً ومرهليه نمرزدج البرازة والبرز بالنون كجمع الفضلاء فصل الباء برز بيرون آمدن برازبيرون كردن برازسبار رون از
ميان صف بيرون شدن بجهت براز اينجا كناية عن ثقل الغذاء وهو الغائط مبرز حاجت جاى براز بالفتح كشادكى فراخ وجاى بى درخت
كشاده تبرز بيرون بيابان شدن تبرز پيدا وكشاده كردن و فزون شدن برا فراز خود رجل برز مرد پارسا و زيرك وامراة برزة
وكتاب مبرز بلند بى مسود وهو صلى عنه بيانس وانكره ابوحاتم وقال لعلم من بوز ولا وجه لانكاره لان الرواة كلهم على انه لغة برغز
كودن بچه بهبز سنيخ ومتاع بزاز جامه ومتاع فروش وربودن عج ف آض ٢ وفى المثل من عز بز اى من غلب اخذ السلب بزبزى
اسم منه ابتزاز ربودن بزة بالكسر هيئة وسلاح بغز نشاط و بازى كردن شتر باغزية نوعى از جامها بلز بكسرتين اى ضخم قال
تغلبهم بات من الصّفات على فعل الآخر فان امراة بلز اى ضخمة واتان ابد بهز راندن بدرشتى و نام مردى بازم ابواز بيزان
بازى مثل قاضى مثل بزاة ج فصل التاء ترز سخت شدن كوشت تا نزه هرچه سخت و صلب باشد اتراز سخت كردن خبررا
وخشك كردن و ندكى كوشت سب تيار مرد كوتاه چقسيده كوشت تيز لرزيدن تيركه در نشانه زده باشند عج ف آك ٢
فصل الجيم جباز بالتجربانى آب بكلو خستن عج ك آف ٢ يقال جبزت بالماء اى غصصت به جاز بالتسكين اسم فيه جبز بالكسر
بخيل جبيز نان خشك يقال اخرج خبزه جبيزاً اى يابساً جرز بضمتين والسكون وبفتحتين والسكون اربع لغات زمين بى نبات
جمع الجرز جرزة مثل جحر وجحرة وجمع الجرز اجراز مثل سبب واسباب ارض مجروزة زمين كه علف او را خورانيده باشند جرز بفتحتين
تنكسال درسطبرى جرز بالضم كرز معرب جرزة ج جرز بالفتح بريدن عج ف آمن ٢ سيف جراز بالضم والتخفيف شمشير بران ناقة جراز بسيار
خوار رجل جروز وامراة جروز انكه تمام خوان را بخورد و هيچ نكذارد جرزه اسم للاستيصال جارز سرفه سخت و زن نازاينده جارزة
زمين خشك كه ريك فرو كرفته باشد جرز بالكسر پوستين زنانه جربز قربز بضمتين كربز وهما معربان جرموز بالضم حوضچه
جراميز ج وايضاً اعضا يقال جمع جراميزه اذا تقبض لثيب ابن جرموز نام مردى كه كشنده زبير بود جرمزة اجرمزار كردآمدن بجاى
تجرمز كذشتن شب جرّ فريز كردن پيشم و درو كردن كندم وخرما وجزاز عج ف آض ٢ مجزّ داس ودوكارد و فريز زمن الجزاز بالفتح والكسر
وقت درو و فريز اجزاز بدرود رسيدن كشت و خرما و جزاز يقال اجز الزرع اى حان جزازه واجز الرجل اى صار ذا زرع وغنم مجزّة
استجزاز بدرود رسيدن كشت يقال استجز البر اى استحصد اجتزاز احد ازو بريدن يقال اجتززت الشيح واحد ذزته جزوز ختكند
خرما عج ف آك ٢ اجزاز مثله ترفيد جزوز اى بيس جزّة بالكسر پشم يكسال جزوزه بالفتح كوسفند فريز كردنى مثل الحلوبة والركوبة
والعلوفة جزازه بالضم ريزهاى اديم و جيم و جزان جزيزه پاره از پشم جز جزه بكسرتين كوى رنكين از پشم كه برهودج او يزند جلو
بالفتح من السنان اغلظه ومن السوط مقبضه وپى بر تير و تا زيانه و دسته شمشير و جزان پيچيدن عج ف آك ٢ تجليز كلت جلاز بالكسر
پى پيچيده جلواز پايكار رود امن بردار جلاوزة ج جلوز بالكسر و تشديد اللام جلغوزه جلطفوز بالفتح كنده پير و رو تبجيده
كار كن والعجوز التى فيها بقية جمز نوعى از رفتار بشتاب عج ف آك ٢ جمازه جماز شتر تيز بسيار رو جمازى بفتحتان خر
تيز رو جمازه بالضم والتشديد دراعه از صوف جمزه مخفف پاره از خرما جمز ج جزان نوعى از خرما جميز بتشديد الميم ميوه چون انجير
جناز جنازه تخت كه مرده را بروى بردارند و انچه مرده بروى نباشد نعش و سرير خوانند جهاز بالفتح والكسر رخت عروس
وسافر و مرده اجهاز زنفسته را كشتن يقال اجهز عليه فرس جهيز اسب سخت دونده وفى المثل ضرب فى جهازه بالفتح يعنى زميده و اصل
ان اذ ستورى كرمنه ازوكه بار او بشكم ايد و برمد و دوى صمرا كيرد جهاز بالفتح فرجها تجهيز ساختن جهاز عروس ولشكر و مرده و
مسافر و روانيدن اسب بركسى يقال جهز عليه الفرس تجهزاً ماده شدن كارى را يقال تجهز للامر جهيزه نام زنى كول وفى المثل فلان
احمق من جهيزه وهى امراة وافقها تجليلنه تحرك الولد فى بطنها وقالت فى بطنى شئ جواز بالفتح روانى و روا شدن و آب كه ستور
وكشت را دهند و آب دادن وكذشتن از جائى و راهى عج ف آض ٢ اجازة بريدن مسافت و پس فكندن جائى برفتن از وى و
كذرانيدن واجازت دادن بو تلم كسى وصله دادن و دستورى دادن و در شعر مصراع ديكرى را تمام كردن و يكى روى با لديكر
خطا آوردن يقال استجزت فلاناً فاجازنى اذا اسقاك ماء لارضك او ماشيتك مجاوزه در كذشتن از جائى بجاى تجاوز در كذ
و در كذاشتن كناه ذو المجاز نام موضعى بمنى تجوز روا داشتن جوز بر در روا كردانيدن تجوز عفو كردن يقال اللهم تجوز عنى و
تجاوز عنى و سبك كذاردن نماز و سخن بمجاز كفتن مجاز راه كذر وكذاشتن و رفتن و ضد حقيقت جوزه كوز جوز جوزات ج معرب
و بيكار آب دادن ستور را و كشت را مجازة كورستان و جوز الشئ وسطه اجواز ج جوزاء كوسپند ميان سفيد و نام برج جائز
روا و روان و كذرنده و بالا را كوزه جوزان ج جيزه كرانه وادى جيز ج جائز صله و عطا جوائز ج و شربه آب مجاويز نوعى از بردها

بوف
برغز
برز
بغز
بلز
بهز
ترز
تيمز
جباز
جبز
جرموز
جرز
جرمز
جز
جلفز
جمز
جنز
جهاز
جواز

دچام ها

داسرهٔ نام موضعی هرّ کراهت داشتن ع ف آک ۲ فی المثل هو لا یعرف الهرّ من البرّ ای لا یعرف من یکرهه ممن یبرّه ویقال الهرّ دعاء الغنم
والبرّ دعاء ای لا یعرف الدعاء من الزجر هرّار بالضم بیماری که بوست شتر را بریزاند وبیمار شده شتر یقال هرّت الابل فهی
مهروره وناقة مهرورة ویعیر مهرور هریر بانگ سگ از سرما ع ف آک ۲ وناپسند کسی را از شراب وجنگ یقال هرّ فلان الکأس
والحرب ای کرههما ویقال هرّ الشبرق والیبیس اذا یبس وتشقق مهملة در دری بانگ کردن هرّاران دوستانه هرهره خواندن
گوسپند وهرهرت الشیء لغة فی قرقرته ای حرکته هرهور آب بسیار که اندر بانگ هرّ بر آید وهو حکایة جریه هزر بعصا
زدن ودرخستن مهزر بالکسر زبان زده در همه چیز ذو هزرات وذو کسرات کلک هزبر مثال سبطر شیر رجل هزبران وهزنبر
بالفتح فیهما مرد بدخو هیشر هیشور درختی وقیل نبات هصر شاخ درخت شکستن وهصرت الغصن وهصرت برای الملث
واسر اهتصار مثله هصر هصور هصّار هصّر شیر درنده هقور بالفتح وتشدید الواو دراز هکر بفتحتین دبالکسر
وسکون ثانی بمعنی شگفت داشتن ع ع ک آ ف ۲ هکر نعت منه هم ریختن آب واشک ع ف آ ض ۲ ودوشیدن همه شیر
وداد نچیزی بکسی همار همهر مهمار بسیار گوی اهمار تیز رفتن اسب انهمار رفتن آب هور فرو دریدن وهمت کردن
هورة اسم منه ع ف آ ض ۲ هار وهار علی القلب نعت منه مثل شائک وشاکی السلاح هور برافکندن دیوار وجز آن هور فرو دریدن
وافتادن درچیزی بی بیباکی وگذشتن بیشتر شب وبیشتر زمستان وشکستن سر اهتوار هلاک شدن تهور ریگ توده بلند
تهیر تهبر مثل تهور ووهور وهیر بالکسر والفتح مثال ابر لغتان فیهما بابدال الهمزة هیّر بتشدید الراء صمغ طلح هیرح بالآخر
مثله هیر بسلّ سخن وسراب وفی المثل اکذب من الیهیر ای من السراب **فصل الیاء** یبرین نام جائی در ریگ یرر بفتحتین
صلب شدن حجر ایرّ سنگ صلب فی حدیث لقمان انه لیبصر اثر الذرّ فی الحجر الایرّ ویقال حار یارّ وحرّان یرّان اتباع یسر بضمتین
وسکون ثانی آسانی ضد عسر تیسیر آسانی کردن وتوفیق دادن وبسیار شیر دار شدن گوسپند ومنه قولهم رجل یسّر
وهو خلاف المجنب یسر بالفتح قرد ویر تافتن وبخش کردن شتر قمار ایجهة قسمت وسوی چپ آمدن ویقال تعد یسرة ای
شأمه یسرا ستیسار آماده شدن ایک چپ میسرة سوی چپ وتوانگری وکلک بضم السین وفراخی وقرء بعضهم فنظرة الی میسره
بالاضافة قال الاخفش وهو غیر جائز لانه لیس فی الکلام مفعل بغیر الهاء واما مکرم ومعون فهما جمع مکرمة ومعونة میسر بکسر السین
قمار کردن ع ف آ ک ۲ یسر بیسر بلا حذف یاء المضارع وکذلک ییعر وینع بخلاف یعد ویصل واخواته لتقوی احدی الیائین بالاخری
فلهذا قالوا لغة بنی اسد ییجل وهم لا یقولون یعلم لاستثقالهم الکسرة علی الیاء فان قال قائل کیف لم یحذفوها مع التاء والالف
والنون قلنا هذه الثلاثة مبدلة من الیاء وهی الاصل والدلیل ان فعلت وافعل وفعلنا مبنیات علی یفعل یسرة بفتحتین خطهای کف دست
از هم گشاده وداغ بر ده ران ایسار جح یسرات دستها وپاهای سبک داینه حسن التیسور شتر سیکو بردارنده قوائم را وسبک دو
فرهم یاسر یسر بالتحریک مقامر ایسار ج یاسر بفتیض یا من یسر القوم الجزور ای اجتزروها واقتسموا اعضاءها یاسر شتر کشتن
که گوشت را بهره بهره کند ویقال یاسر باصحابک ای خذ بهم یسارا وکذلک یاسر وبعضهم یکره ویاسره ای ساهله رجل اعسر یسر
انکه بهر دو دست برابر عمل کند اتّسار ایتسار بالهمز وبغیر الهمز بهره کردن گوشت جزور یسار بالفتح دست چپ وتوانگری
ونام مردی یسارة توانگری ایسار بی نیاز شدن ویقال انظرنی حتی ایسار بفتح علی الکسر لانه مصدر ولد عن میسرة یسرة دست
وهشت نیر اندک واسان یستعور نام جائی ودرختی علی یفعلول یعر یعره بزغاله که ملواح شیر سازندا ترا وفی المثل
هو اذل من البعرة یعار بالضم بانگ کردن بز ماده ع ف آک ۲ یعور میش که وقت دوشیدن بول کند ویقال هو بالیاء من البعر
والبول یعارة کشن دیگری را بر ماده عرض کردن تا اگر کشن را قبول کند بمانند والا لا وذلک لکرمها **باب الزاء**
فصل الالف ابوز بر جستن آهو بره در دویدن آباز نعت منه ابوز بالفتح کلک ارز بضمتین وفتح الاول وتشدید الآخر
ارز بضمتین وسکون الثانی رز بالضم بلا همزة رنز بالنون الساکنة وهی ست لغات برنج ارزة بفتحات درخت ارزن ارزة بالتسکین
درخت صنوبر ارزح اروز استوار شدن درخت وجز آن در زمین ع ف آ ض ۲ ومنه ناقة آرزة ای محکمة لیلة آرزة شب سرد
یقال ان فلانا اذا سئل ارز ای تشنج وتقبض واذا دعی اهتز یعنی الی الطعام اروز بالفتح ای منقبض من البخل وفی الحدیث ان الاسلام
لیارز الی المدینة کما تارز الحیة الی جحرها ای تنضم وتجتمع ماز ز پناه جائی **ازیز** بانگ کردن رعد وآواز جوش دیگ وجوشیدن
ع ف آ ض ۲ وفی الحدیث انه کان یصلی ولجوفه ازیز کازیز المرجل من البکاء ائتزاز سخت جوشیدن دیگ از بر انگیختن وبر اغالانیدن
ومنه قوله تعالی تؤزهم ازا ای تغریهم علی المعاصی ودرآمیختن یقال ازرت الشیء اذا ضممت بعضه الی بعض ازوز اززة بالکسر وتشدید

شیر بسنك نقشان نذیم کرده توغیر کرم کردن شیر واب وجزان وفر الجیش بانان لشکر وقر مال بسیار وبسیار وتمام کردن ونور لازم — وقر
منه غع ف آك ۲ موفور تمام وفرة موی تا نرمه کوش انکاه جمانکاه ملته کر بکتف فرو آید وفی المثل توفر وتحمد این مثل انجا کویند که کسی
بخشیده را باز دهد به انکه از بخشم شود وفر آ زمین تام نبات ویقال لزادة وفر للقوم لم ینقص من ادیمها شی وسقاء اوفر توفیر تمام
کردن حق کسی را یقال دفر علیه حقه استیفا تمام شدن یقال استوفر بمعنی استوفا توفر حرمت نکاه داشتن وتوفر علیه ای رعی
حرمانه وهم متوافرون ای کثیر وقر کرانی کوش وکران شدن بمع کاف ۲ وقیاس مصدره بالتحریك الا انه جاء بالسکون یقال وقر — وقر
اذنه توقر وقرا وکران کردن کوش یقال وقر الله اذنه او وقرت اذنه فهو موقور ویقال اللهم قر اذنه وشکافتن استخوان وقر
بالکسر بار خر واشتر چنانکه وسق بار شتر ایضا بار کردن وکران بار شدن امرأة موقرة بفتح القاف ونخلة موقرة بالیاء والکسر
موقر بالکسر کران بار وحکی بالفتح وهو علی غیر القیاس وقرة شکوخیدن یقال وقرت الدابة ایضا رستعمل منه یقال اوقرها
وفی المثل کانت وقرة فی صخرة وابن بجانی استعمال کند که کسی در مصیبت صبور باشد ودر وی ان مصیبت اثر نکند وقار آهستکی
کردن اسم ومصدر غع بضمهما وف آك ۲ یقال وقر یقر وقارا ووقر یقر قرة ووقورا هسته قال الله تم وقرن فی بیوتکن بکسر
القاف من الوقار وقد مر بیانه فی القرار توقیر بزرك داشتن وحلیم شمردن وازمودن رجل موقر ازموده یتقور ووقار بمعنی
وهو فی الاصل ویقور فابدلت الواو بالتاء کلمة وراث وتراث وقیر وقیرة مغاکی در کوه فقیر وقیر اتباع وقیر قرم رمه کوسپند
وکر خانه مرغ وکور او کاریج وبخانه درامدن وی غع ف آك ۲ ودویدن اشتر واسب وپر کردن مشك وکری بوزن فعلی — وکر
نوعی از دویدن اسب واشتر ناقة وکری ناقه کوتاه توکیر پر کردن مشك وشکم وجز آن ومهمانی بنای نو دادن وکیرة مهمانی بنا
نو ایکار پر کردن توکر پر شدن مجح مرغ **فصل الهاء** **هبر** بفتحتین کوشت کرفتن شتر غع ک اف ۲ هبر اهبر نعت منه — هبر
بعیر هبر وبر شتر پر کوشت بشم ناك هبر هبیر زمین هموار هبود ج وایضا سنکهای بزرك بر بیشها هبره پاره کوشت وپاره کردن
غع ف آك ۲ هبرا ناقه بسیار کوشت هو بر کبی بسیار موی هبار مثله وایضا نام مردی از قریش هبیرة بن سعد نام مردی که مفقود
شد وفی المثل لا آتیك هبیرة بن سعد یعنی هرکز نیایم هبرة سبوسه سر هنبر بکسرتین بچه کفتار وجز کره ام الهنبر ماده خر **هتر** — هتر
بالکسر سخن بی فایده وشکفت وسختی هتر هاتر توکید است ویقال انه لهتر اهتار شکفت شکفتها واین مرد زیرك داهی را کویند اهتار
خرف شدن از پیری استهتار شیفته شدن بر شراب وجز آن تهاتر بریکدیکر دعوی باطل کردن **هجر** نیم روز وجدایی وجدا — هجر
کردن هجران کلك هجرة بالکسر اسم منه هجرتان هجرة الحبشة وهجرة المدینة هجر ایضا پریشان کفتن بسیار وتنك برکشیدن بر شتر غع
ف آض ۲ مهجور سخن پریشان ومنه قوله تعالی ان قومی اتخذوا هذا القرآن مهجورا ای قالوا فیه غیر الحق وجدا ماندن وکشتر که کردن
او تا بر پای بسته باشند هاجر نعت از این بهوع مهاجرة بریدن از جای بجای دیکر هاجر بریدن هجر بالضم سخن بیهوده
اهجار فحش وبیهوده کفتن یقال رماه بهاجرات ومهجرات ای بفضایح وفواحش وبکرمای نیم روز امدن یقال ابتنا مهجرین کما
یقال موصلین ای فی وقت الهاجرة والاصیل وفزون شدن شتر در بیره ودر رفتار هاجرة کرمای نیم روز هجیر هجر رفتن در این
وقت ونخجر ایضا ای نسبة بالمهاجرین وفی الحدیث هاجروا ولا تهجروا وقال الفراء ناقة مهجرة وبعیر مهجر شتری که بر رفتار وفربهی
فزون باشد ویقال هو الذی یثنا عنه الناس وهجر وندای ینعتونه ویقال هذا اهجر من هذا ای اکرم منه هجیر شور کیاه خشك
وشکسته وکرمای نیم روز وحوض فراخ هجر بالتحریك نام شهری که خرما بوی نسبت کنند مذکر مصروف وفی المثل کمبضع تمر الی هجر
والنسبة الیه هاجری علی غیر قیاس هاجری ایضا البناء هجیر هجیری بالکسر والتشدید فیهما خود عادت اهجیری بالهمز کذلك
هجار بالکسر رسن بالان شتر وزه کمان **هدر** بالسکون والحرکة باطل شدن حق وخون وماننداین وجوشیدن شراب — هدر
هدار کلك غع ن آك ۲ اهدار مباح کردانیدن خون رجل هدرة مثال همزه مردی ساقط قوم هدرة بالتحریك ای ساقطون
ویقال ضربه فهدرت راسه هدر هدو وای سقطت هدیر بانك وبانك کردن کبوتر وشتر ومنه ابل هوادر غع ن آك ۲
هدیر مثله وفی المثل فالهادر فی العنة وان کثیر باشد که او دابسته باشد تا کشتی نکند واو فریاد میکند واین در حق کسی
کویند که فریاد میکند وبر کاری نباشد هادر شیری که بالای وی جغرات شده باشد وزیر وی زرداب بود جوف اهدر
شکم برامده ویقال هدر العرفج اذا عظم نباتها **هذر** بفتحتین بیهوده هذر بالسکون بیهوده کفتن غع ف آض ۲ ک ۲ — هذر
هذد بکسر هذره مثال همزه هذار مهذار بالکسر بیهوده کوی اهذار بسیار کفتن مرد زبان بالیاء وکسر الهاء والواو مرد
شتاب سخن وسبك خدمت **هر** بالکسر کربه هره ج مثال قرد وقردة ونام زنی ومکروه هرة مونث هر ج مثل قرد قرده — هر

نهر — نهار روز ضد لیل ولا یجمع کما یجمع العذاب والشراب فان جمعته علی القلة فانهر وعلی الکثرة نهر بضمتین وبچه جباری و آن
نوعی از مرغ است و نام شاعری وهو نهار بن توسعة الیشکری من تیم رجل نهر بکسر ۳ بروز غارت کننده نهر بالحرکة والسکون
جوی انهار ج وقوله تعم فی جنات ونهر ای انهار وقد یعبر بالواحد عن الجمع کما قال تعم ویولون الدبر ویقال فی ضیاء وسعة
و رفتن آب در زمین استنهار مثله انهار آب راندن وخون وجراحت وزخم فراخ زدن بر نیزه استنهار فراخ شدن انهار ودنکند
نهب — نهر انتهار بانک برزدن قوله تعم واما السائل فلا تنهر ای لا تزجر نهرهان نام شهری ضمرة جای جا کوه انداختن نهابر
مواضع هلاک وفی الحدیث من جمع مالا من نهاوش اذهبه الله فی نهابر هنا بر کی بهما ان ابل واحدها نهبر بضمتین نیر
نیر — علم جامه وپود جامه و پوغ اناج و نام کوهی نیران انیار ج ویقال نرت الثوب انیره وکذا انرت الثوب وهناره مثل اراق وهراق
فصل الواو — رجل ذو النیرین انکه قوت او وچند قوت با او باشد نیر الطریق نشان راه نیار بالکسر نام مردی از قضاعة ۲ و ا ر ترسانید
واس — عم ف آ ۳ اسیار ردبی دیکر وسید ن الاصمعی عن ابی عبیدة استوارت الابل ای تتابعت علی نفار قال ابو زید هذا اذا
تفرقت فصعدت الجبل واذا کان نفارها فی السهل قیل استاورت قال هذا کلام بنی عقیل ارض وبرة زمین سخت خشک وهو مقلوب
من الاوار وبرة جانور پشت خرد تر از گربه کلاو را بپارسی ونک گویند و بترکی سعور و بر و بار ج و نام مردی و روزی از ایام
وبر — عجوز وبار مثل قطام زمین عاد وبر بفتحتین پشم شتر و پشمناک شدن عم کا ف ۲ و بر بکسر ۳ نعت منه ایبار پشمناک شدن ویقال
ما بها وابر ای احد بنات الاوبر سماروغ ریزه توبیر رفتن خرگوش در زمین درشت واقامت کردن بجائی و تر بالکسر تنها وطاق
وتر — وتر بالفتح کینه وابن لغت اهل عالیه است وبالکسر لاهل الحجاز فی الثانی وبالفتح فی الاول ولبنی تمیم بالکسر فیهما وتر بفتحتین زه کمان
وتر بالسکون وترة کینه ناستاندن وکم کردن از حق کسی عم ف آ ۳ یقال وتره حقه ای نقصه ومنه قوله تعم ولن یترکم اعمالکم ای لن ینقصکم
موتور انکه کینه کشته خویش درنیابد وترة وتیرة راه پوست نرم وخرک بینی وحلقه تیراندازی وتیره روش ونهاد ویقال ما زال علی وتیرة
واحدة ای طریقة وسستی در کار ویقال لیس فی عمله وتیرة وتیرة ای فتور اهنار طاق کردن وزه کردن کمان تواتر مثله مواترة دربی افکندن
یکدیگر شدن کشته و دو روز میان روزه داشتن ضد مدارکت ومواصلت ونامه دربی یکدیگر فرستادن یکان ناقه مواترت انکه
یکی زانو خوابانیده انگاه زانوی دیگر نه مرد و را بیکبار نهد تتری یک یک پس یکدیگر تنون ولا تنون وهو فی الاصل وتری کان الفها
وثر — للتانیث لا تنون وان کانت للالحاق تنون وثر بالکسر وثیر وثار بالفتح والکسر بستر نرم امراة وثیرة پرگوشت وثارة بالفتح نرم وثیره
شدن عم بضمتها قال ابو زید وثاره بسیار بیشه شدن چنانکه وثابه بسیار گوشت شدن وثر بالفتح اب کشن در رحم کرد از وی
ا بستن نشود وبسیار کشی کردن عم ف آ ۳ استیثار بسیار خواستن چیزی را وبسیار آمدن میثره اسب میثر ومواثر
وجر — ج وجور بالفتح داروی دهان وجرات داروی در دهن ریختن ایجار ایضا میجره در سینه زدن میجر کبچه کر دارو بوی بین انچار ارد کردن
به وجوز وهو افتعال منه وجر بفتحتین ترسیدن وجر وجره نعت منه وجار بالفتح والکسر کلم کفتار وجره نام صحرای میان مکه وبصره
وحر — وحر بفتحتین کرمکی سرخ بر زمین چسبیده وحر ج وکینه داشتن عم کا ف ۳ وحر بالسکون کینه وهو اسم مثل وغر وذر پاره
وذر — گوشت ویقال فی الشتم یا ابن شامة الوذرة وذرج مثل تمره وتمر توذیر پاره پاره کردن گوشت ونیش فرو بردن بجراحت ویقال ذره
ای دعه والاصل وذر یذر مثل وسع یسع ولا یقال منه وذره ولا واذر ویقال ترکه وهو تارک وزر بناه وکوه وزر بالکسر وسکون
وزر — ثانی گرانی وبزه وپشتواره جامه وسلاح اوزار ج وبرداشتن بزه بر پشت قوله تعم ولا تزر وازرة وزر اخری ای لا تحمل حاملة حمل اخری و
قال الاخفش ای لا تاثم آثمة باثم اخری وغلبه کردن عم ف آ ک ۳ وبالعکس ایضا وزیر موازرة هم پشتی و وزیری کردن وزارة بالفتح
والکسر اسم فیه استیزار وزارت خواستن ووزارت کردن توزر وزیری نمودن اتزار گناه کردن وفی الحدیث ما زورات لمکان ما جورات
والواو دلقبیل موزورات ایزار در پناه آوردن واستوار کردن وشر روش کردن وتنک کوفتن دندان وبریدن چوب باره وفی
وشر — الحدیث لعن الله الواشرة والموتشرة میشار اره وصر بالکسر عهد نامه چک وعهد نامه وفی الحدیث ان هذا اشتری منی ارضا وقبض وصرها
وصر — فلا هو یرد علی الوصر ولا یعطینی الثمن وهو لغة فی اصر کقولک ارث وورث وضر بفتحتین ریم وچرک وبوی ناخوش دیگ ناک شدن
وضر — عم کا ف ۳ وطر بفتحتین حاجت ولا یبنی منه فعل والجمع الاوطار وعر دشوار وعورة مصدر منه عم بضمتها توعر غلیظ وعر
وطر — متحیر شده استیعار دشوار یافتن ویقال قلیل وعر المعروف ای قلیله ایعار کم کردن یقال قلیل وعر ووتح وغر وغرة بفتحتین گرما وخشم
وعر — وکینه وغر بفتحتین پر شدن سینه از خشم وکینه عم کا ف ۳ ایغار گرم کردن از خشم کسی را وجوشانیدن آب وشیر و نام رسیدن غایة
وغر — خراج زمین را ویقال الایغار ان یجعل الملک الارض للرجل من غیر خراج وقد یسمی بمان الخراج ایغار او فی لفظ مولدة وغیره وغیره

شیر

نفر — فی المغرب و شاة نفار ای مفارِ نفور مثال همزه مردکی بین نفر نفر ان ج و فی الحدیث یا ابا عمیر ما فعل النغیر **نفر** الرجل و نفره
[illegible] المنفور بالتلون والمنفیه مثل التلون [illegible]
[illegible] پیدان بیقال [illegible] و فی الحدیث فقال رجل بالقضب منفر منه ای ورم و فی الحدیث [illegible] بالاسم
عم و آمن و کر و هم بکبار بیش آمدن بکاری بقیر نفرة قومی که بکاری بیش روند انفار تنفیر استنفار رمانیدن استنفار
ایضا رمیدن قوله تعالی حمر مستنفرة ای نافرة مستنفرة بفتح الفاء رسیده یوم النفر روز بازگشتن حاجیان از منی و آن روز دوم
ذی الحجه است یوم النفر یا حجرات و یوم النفور والنفیر مثل منادمه داوری کردن در حسب و نسب یقال نافره فنفره ینفره بالضمة
لا غیر ای غلبه و نفره علیه ای قضی بالغلبة له و کذلک انفره و قولهم نفر عنه ای لقبه لقبا کانه عندهم تنفیر للجن والعین عنه قال الاعرابی لما
[illegible] نقر [illegible]
الماء یعنی عشق دیدم نفر بیت اتباع لعفریت **نقر** دانه چیدن مرغ و کند اکری کردن در چوب و صورت رمیدن و عیب کردن
[illegible] علی بغی تنقرتی ولا تنقر علی [illegible] الرجال الذین ینظرون [illegible] النساء التوآ
[illegible] قال الشاعر انا ابن ماویة اذ جد النقر [illegible] الحیل فیها و نقل حرکة الراء الی القاف [illegible]
[illegible] حرکة الحرف فی الوصل [illegible] ذلک فی النصب ان شئت لم ینقل [illegible]
ان کان قبله ساکنا و انگشت [illegible] یقال ما اصابت نقرة یعنی [illegible] ان نکنند ناقور [illegible]
نشانه دسد ناقور صور قوله تعالی فاذا نقر فی الناقور ای فی الصور و دعوتهم النقری ای دعوتهم خاصة و یقال نقرت به ای دعوته
خاصة من بین الجماعة و نقر و استنقر یعنی نقره بالعصا [illegible] نقرة القفا [illegible] دانه خرما
و ماده و اصل خشبة [illegible] وهو الذی ورد النهی عنه حقیر [illegible] و هو کلهم النقیر [illegible]
نقرة مثال همزه نوعی از بیماری که گوسفند نقر بالتحریک مصدر [illegible] شاة نقرة [illegible]
نعت منه منقر [illegible] منقر بالکسر منقار [illegible] مرغ و اسکنه [illegible] منقیر [illegible]
نکر — از چیزی و بانگ کردن مرغ انقار [illegible] انقر مثال افعله [illegible] بیت [illegible] و ایضا جمع نقیر [illegible] عنیف و آز
و هی حفرة فی الارض منکرة بکسر الوسط ناشناسائی ضد معرفت نکر بضمتین و سکون الوسط نکور ناشناختن انکار استنکار
کذلک تنکر دیگر گون کردن تنکر لازم منه منکر بفتح الهمزة ناشناخته و کار زشت نکر بضمتین و سکون ثانی مثله و شگفتی نکیر [illegible]
المنکر نکاره و نکر زیرکی نکر بکسر ثانی و یضم [illegible] یقال ما اشد نکره بالضم و الفتح و نکر الامر بضم الثانی ای اشتد منا کرة کارزار کردن
قال ابو سفیان ان محمدا لم یناکر احدا الا کانت معه الاهوال تناکر ناشناختن او دن طریق منکور بالیاء الذی [illegible]
منکر و نکیر دو فرشته پرسنده در گور **نمر** بکسر الوسط پلنگ نمور ج نمر بضمتین کذلک و هو شاذ و لعله مقصور و منه نمرة
و [illegible] قبیله [illegible] بفتح ثانی منسوب بوی نمر بالکسر و سکون ثانی نام مردی نمیری [illegible] قبیله [illegible] نمر بضمتین [illegible]
[illegible] بیسه و قولهم اربیها نمره ارکها مطرة قال الاصمعی هذا کقولهم [illegible] ایضا
نمر — اسب چیار نعم امر لها فیها سواد و بیاض تنمر [illegible] کردن و بیم کردن و [illegible] شدن [illegible]
فی صوته اعرابی فی نمرة [illegible] نمر [illegible]
والاموان [illegible] بالضم [illegible]
نور — نوار و هی المراة النافرة عن الریبة و عن الجن نور بالفتح نوار بالکسر رسیدن و گریختن [illegible] منه [illegible]
انارة تنویر روشن کردن و روشن شدن لازم و متعدی و گل کردن درخت تنور ایضا روشن شدن [illegible] نیز دست [illegible] ازدن
و نیل [illegible] تا نشان ماند [illegible] روشن شدن نار آتش [illegible] نوره [illegible]
انوره بیران ج و یقال [illegible] هذه الناقة ای [illegible] المثل [illegible]
التأنیث [illegible] نوره بالضم [illegible] نور بالفتح [illegible] بیان [illegible] قلبت الواو المضمومة
همزة نور شکوفه انوار ج نواره بالضم مشدد [illegible] نوار ج منار بالفتح نشانها که در راه [illegible] کنند مناره [illegible]
منائر ج الواو [illegible] و بالهمزه [illegible] منار [illegible] و هی ایضا فی الاصل [illegible] مناره مفعلة من الاستنارة [illegible]
المیقعة و بالکسر [illegible] ذو المنار [illegible] ملکی از ملوک یمن که وضع مناره او کرده است منور [illegible] نام [illegible] کوه است [illegible]

نهار

ولغیته فی الندرة بالسکون والحرکة احیانا ولقیته فی الندری وفی الندری وفی ندری بالالف واللام وبغیرهما مثله اندرجن کاه
انادرج ونام دهی بشام الاندریون منسوبون الیها ویخفف فی الشعر لاجتماع ثلث یاآت فی الجر والنصب کقول عمرو بن کلثوم ع
نذر
ولا تبقی خمور الاندرینا **انذار** نذر بیم کردن نذر بفتحتین بیم ویقال انها جمع نذر کرهن ورهن ویقال جمع نذیر بمعنی منذر ونذر
بیمان ومنه نذرت لله کذا انذر بالضم والکسر قال الاخفش قالوا انذر علی نفسه نذرا ونذرت مالی نذرا منذر ونذیر بیم رساننده
ابن منذر شاعری ممن فتح المیم لم یصرفه ویقول انه جمع منذر ومن ضمها صرفه وهم المناذرة یرید ال المنذر وجماعة الحی مثل المهالبة
نزر
والمسامعة ونذر القوم بالعدو بالکسر اذ علموا منذر نام مردی تناذر بکدیکر را بیم کردن **نزر** اندک وبیمزه نزاره اندک شدن
عغ بضمتها عطاء نزر ومنزور قلیل تنزر بالحاح کردن وخوار داشتن نزار بالکسر پدر قبیله وتنزر ای انتسب الیهم ودخل فیهم نزود
نسر
بالفتح زن کم فرزند **نسر** کرکس جمع القلة انسر والکثیر نسور ونام بت وغدده میان سم کوسفند نسور ج وبرکندن باز کوشت را
بمنقار عغ ف آ ض ۲ منسر بالکسر منقار وپاره از لشکر که مقدمه لشکر بزرک باشد منسر مثال مجلس مثله نا سور بیماری وبالصاد
ایضا وهو معرب نسران دو ستاره نسر طائر ونسر واقع استنسار کرکسی کردن وفی المثل ان البغاث بارضنا یستنسر وابن مجافی
نشر
استعمال کند که ضعیف در وی قوی شود نشار بالکسر نام جوی بنی عامر **نشر** بوی خوش وکیاه خشک دیکربار سبز شده
دیکر باره سبز شدن وبریدن چوب باره عغ ف آ ض ۲ وکستردن وفاش کردن خبر نشاره نرم ریزهای چوب که باره بریده شود
منشار بالکسر اره نشر بفتحتین پراکنده وپراکندکان واحد وجمع یکسان وپراکنده شدن کوسپند نشبه بجهتر جل نشوار ما تنقیه الدابة
من العلف فارسی معرب ریح نشور باد هموار نشر بضمتین ج وقری قوله تعالی الله الذی یرسل الریاح نشرا بضمتین وباسکان الثانی
ایضا ناشرة رک بازو نواشر ج ونام مردی نشور زنده شدن یوم النشور روز رستخیز انشار زنده کردانیدن یقال انشرهم الله
ای احیاهم ومنه قرء ابن عباس کیف ننشرها وقرء الحسن ننشرها ذهب الی النشر والطی قال الفراء والوجه ان یقول انشرهم الله
فنشروا تنشیر فسون کردن ونبشتن وفی الحدیث فلعل طبا اصابه یعنی سحرا ثم نشره بقل اعوذ برب الناس ای رقاه نشره بالضم تعویذ
نصر
انتشار پراکنده شدن ودرد وای شدن نره وباد کرفتن پی ستور وماندکی **نصر** یاری دادن عغ ف آ ض ۲ ویاری دهندکان
واحدها ناصر مثل صاحب وصحب ونام قبیله از بنی اسد وباریدن باران وعطا دادن نصیر یاری کر انصار ج مثل شریف واشراف
استنصار یاری خواستن تناصر یکدیکر را یاری کردن انتصار داد ستدن نصران نام دهی بشام که نصاری منسوبند بوی یقال
رجل نصرانی وامراة نصرانیة ونصاری جمع نصران ونصرانة مثل ندامی من ندمان وندمانة تنصر ترسا شدن تنصیر ترسا کردانیدن
نضر
وفی الحدیث فابواه یهودانه وینصرانه **نضر** زر نضر ج وپدر قبیله از قریش نضار بالضم زر وخالص از هر چیزی نضیر زر وپدر
قبیله از یهود خیبر وچیزی تازه قدح نضار قدحی از چوب کز نضره تازه روئی وتازه وباب شدن وکردن لازم متعدی عغ ف آ ض ۲ یقال
نضر وجهه ونضر الله وجهه نضارة تازه روی شدن عغ بضمتها وک آ ف ۲ ایضا حکاه ابو عبیدة تنضیر ایضا تازه روی کردانیدن
وفی الحدیث نضر الله امرأ سمع مقالتی فوعاها الی نعمه الله وقولهم لخضر ناضر کقولهم اصفر فاقع وابیض ناصع واحمر قانی یعنی سبز
نظر
سیر ناظور ناطور باغبان نواطیر ج ناطورن نام موضعی **نظر** بفتحتین نظران نکریستن در چیزی بتامل یقال نظرت الی
نظر
الشیء ویقال حی حلال ونظر ای متجاورون یری بعضهم بعضا وچشم داشتن انتظار مثله نظرة چشم زخم وزبان داشت یقال نظر
الدهر الیهم فاهلکهم ناظرة چشم ناظران دو رک از دو جانب بینی که اشک چشم از وی کشاید ناظر السواد الاصغر الذی فیه انسان
العین ودیدبان ونکاهبان نظرة بکسر الوسط تاخیر کردن وزمان دادن قوله تعالی فنظرة الی میسرة انظار مثله استنظار مهلت خواستن
تنظر چشم داشتن نظار اسم لامر منه مثل نزال وتراک ای انتظر مناظرة م منظر منظرة جای نکریستن ویقال منظره خیر من مخبره ورجل
منظرانی ومخبرانی وامراة حسنة المنظر والمنظرة ایضا نظاره جمع نکرندکان بنو النظاره قومی ابل نظاریه منسوبه الیهم نظیر مانند
نظر الشیء بالکسر مثله مخوند بدوند ویقال فلان نظیرة قومه ونظورة قومه ای منظورهم فی کلیهما نظائر ج منظور بن سیار نام مردی
نعر
نعره آواز وآواز کردن عغ ف آ ک ۲ نعیر مثله وفلان نعار فی الفتن ای ساع فیها نعرة مثال همزه عود مکس نعر بفتحتین درد آمد
مکس بر بینی ستور عغ ک آ ف ۲ حمار نعر وآتان نعرة ونعر ایضا انکه بجای آرام نکیرد ویقال المرأة ولکل انثی ما حملت نعرة قط ای
ما حملت ملقوحا وفی راسه نعرة ای کبر نعر برجوشیدن خون عغ بفتحها وک ۲ عرق نعار ای فوار نعور مثله ورفتن در شهرها
یقال نعر فلان فی البلاد ای ذهب فیها ناعوره کوزه دولاب نواعیر ج وفلان نعیر الهمه ای بعید الفکر انعار بر کردن درخت اراک
نغر
نغر برخشم شدن عغ ک آ ف ۲ وبرجوشیدن دیک قال ابن السکیت فلان یتنغر علی فلان ای یتذمر علیه وانغرت الشاة القمه

انغرت

وفي الحديث مَضَرَ مُضَرُها الله في النار كان اصله من مَضَر اللبن وهو قرصه اللسان وحذيه له ويقال ذهب دمه خضِرًا مِضرًا بالكسر
اي هدرًا اتباع ويقال خضر لها نضر اتباع بالباء ايضًا مضيرة طعام از شیر ترش مَضرَه تبت تمضر مانند شدن مطر مطر
بفتحتين باران امطار ج مطر بالسكون باريدن ع ف آض ۲ امطار يك وبارانيدن لازم متعدي مطر مطور ق ق درزمين شدن
وبشتاب رفتن اسب يقال ذهب البعير فما ادري من مطر به استمطار باران خواستن مطر بالکسر باراني معر بفتحتين افتادن مصر
موي ع ك آن ۲ امعر من كم موي جاي كم نبات يقال ارض معرة تمعّر افتادن موي و بركشتن رنك روي امعار درويش شدن معر
مغرة بالتحريك والتسكين كل سرخ وباران سود مند امغر مرد سرخ موي واسب اشقر امغار بيرون امدن شير با خون از پستان مغر
كوسپند بعلتي مغار ميش كه اورا اين علت باشد مغر بشتاب رفتن ع ف آض ۲ مقر بسكون ۲ وكسره چيزي تلخ وصبر ونيز
يقال مقر عنقه مقرها عن ابن السكيت مقر بفتحتين تلخ شدن ع ك آف ۲ امقار تلخ وترش شدن شير سمات مكور نامي شود و مكث
حيله وبد سكاليدن وفريفتن والنعت ماكر ومكار ودرخت والجمع مكور وفراخ المكر بمره وبكل سرخ رنك كردن يقال مكر فامتكراي
خضبه فاختضب ممكورة زن اكنده ساق كرد اندام مور رفتن وجنبيدن وكشتن وواديدن وموج زدن ع ف آض ۲ مور
قوله تع يوم تمور السماء مورًا قال الضحاك اي تموج موجًا وقال ابو عبيدة تكفا والاخفش مثله ويقال مار الدم على وجه الارض وامار غيره
والمائرات الدماء تمور دويدن مور بالضم باد با كرد مواره پشم ريخته دراز كوش تمور اميتار پيشم قطاة مارية بالتشديد
سنكخوار نرم پشم تابان سرچيز از نامهاي مجم است وماد سرجيز بالياء ايضا مهر كابين وكابين كردن ع بفتحتين امهار كابين كردن
وفي المثل كالمهورة احدي خدمتيها مهيرة زن ازاد مهارة استادي كردن ع بفتحتين ماهرة بن حيدان پدر قبيله مهر
ابل مهرية منسوب بوي مُهر بالضم عظم في زور الفرس واسب كره امهار مهار مهارة ج مهرة كرد ما ده مُهر مهرات ج فرس مُهر
اسب با كره مير بالكسر خوار بار مير امتيار خوار بار اوردن ع ف آض ۲ مائر خوار بار آرنده ميارة ومُيار ج مثال رجالة وكفار مير
فصل النون نبر برداشتن وسنالمنبر ع ف آض ۲ و همزه كردن حرف را نبرة همزه واراز برداشتن سر ودكوي نبر بالكسر نبر
كري كه پوست شتر بزند وبد ورم كند نبار انبار ج وجاي غله ريختن انابر ج مثل نقس وانقاس انبار ايضا نام شهري ويقال نتر
انتبرت يده اي تنفطت نتر سرزه ماليدن بوقت بول وكشيدن ان بدرستي وفي الحديث فلينتر ذكره ثلث نترات يعني بعد نثر
البول طعن نتر بنيزه زدن قوس نا تره كمان كرزه را پاره كند از سختي نتر بالتحريك تباه شدن وضايع شدن كار نثر
پراكنده وپراكندن وبيني افشاندن ع ف آض ۲ وانداختن زره ازتن مرد نثار پراكندني دَر مثل للكثرة نثار بالضم انچه
بريزد از هر چيزي انتثار استنثار بيني افشاندن وفي الحديث اذا استنشقت فانتثر نثره عطسه ستور وسر فيدن وكشادكي ميان
دو بروت مردم وشير ونام دوستاره نزديك بيكديكر از منازل ماه در برج اسد وزره فراخ نثلة مثله انثار خون اوردن بزدن
نيزه از كسي نجر چوب تراشيدن وكرم كردن اب بسنك تفتيدن وسخت راندن ع ف آض ۲ واصل وحسب ونونه وزمين مكه و نجر
مدينه نجيرة بالكسر سنك تفسان كه اب بدو كرم كنند نجيره اب كرم كرده بسنك رجل منجر بالكسر مرد سخت راننده نجار بالكسر و
الضم اصل وحسب ونون وفي المثل كل نجار ابل نجارها اي فيه كل لون من الاخلاق واين درحق كسي متلون خوي كه بريكراي نباشد
استعمال كنند نجران نام شهري از يمن وچوبي كه باشنه در بروي كردد ومرد تشنه نجر بفتحتين تشنكي و تشنه شدن شتر از خوردن
حبوب ع ك آف ۲ ومنه شهر ناجر ماهي كه دركرما ايد بوقت تشنكي شتر نحر شتر كشتن وبريدن سينه وبر سينه زدن ودر سينه نحر
شدن نحر ومنحر بالفتح پيش سينه منحر ايضا قربان جاي نحر النهار اول روز منحار بسيار كشنده شتران ومن كلام العرب يقال انه
يوصف بالجود انه لمنحار بوائكها يعني بسيار كشنده شتران فربه را نحيرة باز پسين روز از ماه وبازپسين شب از وي نحرير بالكسر
نيكو داننده ناحران دورك سينه اسب انتحار خويشتن راكشتن وبر چيزي بخيلي كردن يقال انتحر الرجل اي نحر نفسه وفي المثل سرق
السارق فانتحر القوم على الشيء اي تشاحوا عليه حرصًا وتناحروا اي نحر بعضهم بعضًا نخر پوسيده وريزه ريزه شدن ع ك آف ۲ نخر
عظام نخرة بكسر الخاء استخوانهاي پوسيده وكاواك كه باد بروي برسد اواز ايد از وي نخرة الريح سختي وزيدن باد نخرة ايضا ونخرة
مثال همزة پيش بيني اسب وخرد خوك منخر بكسرتين اتباعا للخاء وبفتح الميم ايضا سوراخ بيني ومثله منخِر بكسرتين وهما نادران لان مفعلا
ليس من الابنية منخور كذلك نخور بالفتح ماده شتري كه تا انكشت در بيني وي نكنند شير ندهد نخوري فراخ سوراخ پستان نخير بانك
كردن بيني ع ف آض ۲ ك ۲ ناخر استخوان كاواك بوزيدن باد از وي اواز ايد ويقال ما بها ناخر اي احد ندر افتادن ع ندر
ف آض ۲ وتنها وغريب شدن اندار از شمار افكندن يقال اندر من الحساب كذا وبشمشير افكندن يقال ضرب يده بالسيف فاندرها

الفاه وزيادت كردن ومنه قوله تعم يكور الليل على النهار ويقال تكوير الليل على النهار تغشيته اياه وقوله تعالى اذا الشمس كورت قال ابن عباس
عورت وقال قتاده اى ذهب ضوؤها وقال ابو عبيده كورت مثل تكوير العمامة تلف فتمحى ودستار بپيچيدن وزنك كردانيدن وپوشانيدن
تكور درپيچيده شدن وافتادن وچپيدن اكتار ردم برداشتن اسب دردويدن رجل مكور بالفتح وتشديد الراء مفتوحة
مرد ناكس تكوّر مثله كهر برآمدن روز عم بفتحها وبانك بر زدن وقهر كردن كنهور بفتحتين ابر بزرك كير بالكسر والالف
دمه آهنكري ونام كوهي في بهلان مئر بالكسر كينه ودشمني مئرج مار مماره دشمني كردن مامره مفاخرت كردن
امر مئر كار سخت متر كشيدن وجماع كردن وانداختن وبريدن مجر لشكر كران وخرد يقال ما به مجر اى عقل وبيع مجر ستود
در شكم مجر بفتحتين تشنكي وكران باري كوسپند از بچه در شكم امجار كران بارشدن ستور از بچه چنانكه نتواند خواست مجر ومجرة
نعت منه ومجر بالتحريك لغة في مجر وهو العطش قال ابن السكيت العرب تبدل النون من الميم مثل نجمت الدلو اى مجنتها مخر
مخور شكافتن كشتي آبرا وبانك كردن آن عم بفتحها ومنه قوله تعم مواخر فيه اى جوارى فيه وبرزمين آب رها كردن بنات مخر ابرها
بهاري استمخار برابر باد ايستادن امتخار بكزيدن از هرچيزى نيكوى آن مخرة بالضم والكسر كزيده ما خور خرابات مخور مزدر
مدر بفتحتين كلوخ وديه مدرج ونام دهي بيمن اهل المدر واليو اهل ده وصحرا ومنه فلان المدرى مدرية نيزهاكه سنانش
استخوان باشد ويقال مدرت الحوض امدره اى اصلحته بالمدر مادر نام مردى بخيل وفي المثل ابخل من مادر ممدرة جاى كلوخ
كرفتن آمد دهيكاه برآمده وكفتار تيره رنك مذر بفتحتين كنده شدن بيضه امذار متعدّ منه وتباه شدن معده امذق
بحاجت كاه نبسار شونده وخبيث نفس شدن عم ك آف ٢ تمذر كذلك ويقال الطرق ابله شذر مذر اتباع اى تفرقت امذقرار
بريده شدن شير وفي حديث ابن خباب حين قتله الخوارج على شاطى نهر فسال دمه في الماء فما امذقر اى ما اختلط بالماء مر بالضم
تلخ وبيد وقبيلة از تميم امراج مرارة تلخى وتلخ شدن عم ك آف ٢ امران دردوبيخي وبيرهي ما دورة مر براء بالضم تلخه كه در كندم باشد
مرة بيد وقبيلة از قريش وهو مرة بن كعب وبيد وقبيلة از قيس غيلان وهو مرة بن عوف مرّى مشدّد آبكامه وعند العامة مخفف
ابو مرة كنيه ابليس مرار بالضم درخت تلخ واحدها مرارة مر بالفتح رشن وكلند وكذشتن يقال مر به وعليه ورفتن مرور مثله عم
ف آص ٢ بطن مر موضعي نزديك مكه مرة يكبار مر مرار مرات بارها مر مر رخام وهو حجر مرمارة مرمورة نرم وناز اندام
وجنبان از نشاط تمرمر جنبيدن از نشاط مرة بالكسر زهره وقوت وتيزى خرد مرير مرة توانا وبازهره ورسن دراز سخت تافته
مرائرج مرور انكه زردي بروى غالب باشد مريرة مريره عزيمت واهنك امر تلخ تر وتلخ روده ويقال الغيث منه الامرين بنون الجمع
دهيم ازدرى سختيها وتلخيها امر نام مردى از طى كه خط بنشتن او بيرون آورده است واين هشت كلمه كه ابجد هوز است نامها
فرزندان اوست وايشان از آل مرام كويند استمرار استوار شدن لازم متعد وسخت تافتن رسن را وسخت تلخ كفتن يقال ما امر
فلان وما احلى اى ما قال مرا ولا حلوا تمرير تلخ كردن امرار ممارة كاويدن ودرپيچيدن بكسي تا افكند اورا ويقال فلان امر عقدا
منه يعني محكم كار بزاز وست مران وهو فعال وهو الرمح وسنذكر في باب النون مزير سخت دل اما ندج مزاره سخت دل شدن
عم بفتحهما مرد بالكسر يكي زدن ومرد كول وذكر ابو عبيد ان ابن عمر قد فسر الابنذة فقال البتع نبيذ العسل والجعة نبيذ الشعير و
المزر من الذرة والسكر من التمر والخمر من العنب والسكركة بسكون الراء خمر الحبشة وهي من الذرة ايضا ويقال الهما السفرنع ايضا
مزد بالفتح اشاميدن بجهه ماشني تمزز اندك اشاميدن شراب مشرة الارض بسكون الشين وفتحها روى زمين ونبات آن امشار
رويانيدن زمين وبرك وشاخ بيرون آوردن طاق تمشير القضاة كلك تمشير جدا كردن اذن حشرة مشرة اى لطيفة وهي امارة النعمة
والثروة في الانسان مصر بالكسر شهريذكر ويونث وشهري م وحدّ ميان دو چيز امصار ج مصران كوفه وبصره ويقال اشترى
الدار بمصورها اى بحدودها مصير روده مصران روده ها مثل رغيف ورغفان مصارين جمع الجمع وقال بعضهم مصير على مفعل
من صار اليه الطعام وانما قالوا مصران كما قالوا في جمع المسيل مسلان شبهوا مفعلا بفعيل مصران الفارة خرماى تباه مصر بالفتح سر
انكشتان دوشيدن ودوشيده اينچه درپستان باشد از شير مصر باقى شير دادوشيدن مصور ماده بزو ناقه كه اندك شير باشد
قال الاصمعي هو من المعز خاصة دون الضان قال ومثلها من الضان الجدود وجمعها مصار مثل قلوص وقلائص وقال العدبس
جمعها مصار مثل قلاص تمصير اندك شير شدن ماده بز يقال بغنم ماصر وجدود دغر وكلها بمعنى يعني ميش اندك شير ولما
الحاجز وقالوا ن مصر الامصار كما يقال مدن المدن ماضر شير ترش زبان كز مضور زبان كز شدن شير عم ف آص ٢ مضر
بفتح ثاني نام مردى وهو مضر بن نزار وانما قيل له مضر الحمراء ولاخيه ربيعة الفرس لانه اعطى في الميراث الذهب واخوه الخيل و

كهر
كير
مئر
متر
مجر

مخر
مدر

مذر
مذقر
مر

مزر

مشر

مصر

مضر

في الحديث

کثر بالکسر کوهان و بالفتح و بفتحتین کف و یقال هو سبآء کالقبة شبه السنام به کثرة بسیاری و بسیار شدن ع بضمها کثر
بالضم چیره شدن به بسیاری مکاثره برهم کردن بر بسیاری یقال کاثرناهم فکثرناهم ای غلبناهم بالکثرة اکثار استکثار بسیار مال شدن
و بر کردن درخت خرما کثر بالضم ایضا بسیار یقال الحمد لله علی القل والکثر کلاهما بالضم والکسر ای علی القلیل والکثیر عدد کاثر ای کثیر
تکثر بسیاری نمودن مکثور علیه آنکه چیزی نماند باشد و بروی حقوق بسیار باشد کوثر بسیار خیر و کرد بسیار و منه تکوثر الغبار
ای کثر و جوئی در بهشت کثار بالضم ای کثیر کثر بفتحتین بن درخت خرما کدر بفتحتین تیرگی و تیره شدن ع ک آ ف ٢ کدورة مثله
ع بضمها اکدر بکسر الوسط و سکون تیره مثل فخذ و فخذ تکدر تیره شدن تکدیر تیره کردن اکدر آنکه تیرگی دارد کدری نوعی از
سنگخوار اکدریه مسئله ایست در فرایض که شوی و مادر و جد و خواهر مادر و پدری مانده باشد کدیرا بالمد والضم شیر و خرما
کند ریم بضمتین شیرهٔ درختی و کوتاه بالای درشت و کور خر درشت کنادر مثله کدر بضمتین و تشدید الراء جوان کرد اندام استوار
خلقت انکدار شتاب شدن و فرو ریختن و تکادرت العین فی الشیء اذا دامت النظر الیه کرّ رسن که بر درخت باد برآید و درسن
بالان اکرار ج قال الفراء الکرّان الخسآء واحدها کرّ و رسن با دبان کرور ج کرّة بکبار کرار ج کرتان با مداد و شبانگاه کرة بالضم
پیلک گویمان چوار بار اکوارج فرس مکرّ بالکسر اسب جنگ و حمله مکر بالفتح حرب جای و کرار مثل قطام خرزة تؤخذ بها النساء الازواج
تقول الساحرة یا کرار کریه کرکرة بکسرتین جمعی از مردم و نام مرغی و الکرکرة ایضا رحی زور البعیر وهی احدی الثفنات الخمس یعنی
پنجم سپل شتر و آن گردی سخت پایان سینه او است کرّ بالفتح بازگشتن و بازگردانیدن لازم متعدی کریر آواز گلوی خبه کرده و آواز
کردن آن ع ع ف ٢ تکریر تکرار بار دیگر برگردانیدن و تفعال بالکسر اسم و بالفتح مصدر عن ابی عمرو تکرکر ای تردد کرکرة بالفتح
خندیدن و گردانیدن باد ابر را و بانگ زدن مرغ را و دور کردن یقال کرکرته عنی ای دفعته کزبرة بضمتین کشنیز و بفتح الباء
ایضا و هو معرب کسر شکستن و برفراهم آوردن مرغ وقت فرود آمدن انکسار تکسر شکسته شدن تکسیر بسیار شکستن کاسر
عقاب کسر بالکسر سقف فرودین خیمه و استخوان که بروی گوشتکی باشد کسور ج و استخوان بازو از جانب آرنج و او را کسر
قبیح نیز گویند والفتح فی هؤلاء الثلثة لغة مکاسرة بالضم همسایه دامن بدامن خیمه پیوسته کسرة پاره از شکسته کسر ج مثل قطعه
و قطع عود صلب المکسر چوب سخت و فلان طیب المکسر ستوده بآزمودن ارض ذات کسور زمین با بلندی و پستی و رجل ذو کسرات
و هزرات اذا کان یغبن فی کل شیء کسار الحطب بالضم هیزم ریزه کسیر شکسته کسری بالفتح جمع کسیر مثل مریض و مرضی و لقب پادشاه
فرس و هو بالکسر ایضا و هو معرب خسرو کسروی بالفتح والکسر منسوب الیه و کسری بلا واو ایضا والاکاسرة الجمع بخلاف القیاس و
قیاسه کسرون مثل عیسون و موسون کشر دندان سپید کردن شتر و تبسم کردن مردم یقال کشر الرجل وانکل وافتر و تبسم
کله بمعنی ای بتبسم و منه الاسنان کظر بالضم چوبک گوشه کمان و گوشه فرج و میان چنبر کردن اکظار بزرکشدن کوهان
شتر کنعرة شتر بزرگ کناعر ج کعبرة بالضم مع الباء کفه کندم و هو شیء یخرج من الطعام اذا نقی غلیظ الراس یجیع و منه یسمی
رؤس العظام الکعابر کعبرة پاره کردن شمشیر کعتر بالضم نا کردیدن و ناسپاسی کردن ع ع ف آ ض ٢ کفور کفران بالضم مثله کفر
بالفتح پوشیدن ع ع ف آ ک ٢ و یقال کفرنوثا و کفر تعقاب و هما قریتان منسوبتان الی رجلین و فی الحدیث یخرجکم الروم منها
کفرا کفرا ای قریة قریة من قری الشام و گور و تاریکی شب و بالکسر مثله کافر شب تاریک و کشاورز کفار مثله و جوی و دریا و
انکه جابر با لای زره پوشیده باشد و ناگرونده و شوخ بیوفا بودن و ناسپاس کفار بالضم مشددا و کفرة بفتحتین و کفار بالکسر
مثل جائع و جیاع کافرة مؤنث کوافر ج مکفور خاکستر زیر خاک پوشیده متکفر در سلاح پوشیده اکفار کافر خواندن کسی را
و دست بر سینه نهادن پیش کسی و کفاره سوگند و جزا دادن و ناچیز کردن گناه را کفاره اسم فیه و منسوب کردن بکفر ه
کافور م و شکوفه درخت و یقال هو علاف نهر و نام مردی کفری بالضم شکوفه و پاغلاف وی کفر بکسر الوسط کوه بزرگ اکفهرار
روی ترش کردن و تیره رنگ شدن روی مکفهر ترش روی و ابر سیاه توبرتو کهرة بفتحتین سر بزه کمرج مکمور بریده سربزه کمری
بکسرتین بزرگ سربزه کمر غلبه کردن ببزرگی بزه یقال کامرته فکمرته ای غلبته بعظم الکمرة کمترة نوعی از رفتار قمطرة مثله
کمتر کاز مثل کند و کنادر مبدلات کمثری بالضم مشددة المیم امرود واحدها کمثراة کور کشتن و افزونی و پیچ دستار و پیچیدن
آن و شتا فتن ع ع ف آ ض ٢ و اشتر و گاو بسیار یقال لفلان کور من الابل والبقرة و یقال نعوذ بالله من الحور بعد الکور یعنی من
النقصان بعد الکمال ای من القلة بعد الکثرة کور بالضم پالان با ساختگی آن اکوار کیران ج و کورة آهنگری و خانه زنبور کوره شهرستان
و ناحیه کور ج کوارة النحل انگبین با موم کاره پشتواره جامه تکویر گرد کردن و در پیچیدن چیزی و انداختن یقال طعنه فکوره ای

کثر
کثد
کدر
کر
کرر
کسر
کشر
کظر
کعبر
کعتر
کفر
کفهر
کهر
کمر
کمتر
کور

و چکانیدن لازم و متعدی قطرن الماء چکید ان آب قطران بکسر طاء و منه قطرت البعیر طلیته بالقطران مقطو و مقطرن بالنون شتر قطران مالیده رده بالنون الی الاصل و هو القطران و اقطر الشیء ای حان له ان یقطر قطور درخت نایع و جز آن بعیر قاطر اشتر که بول او چکان باشد قطر بالضم کرانه و قطار ج قطر بالسکون و الضم چوبیکه ازوی بخور سازند مقطره بالکسر مجمره و کنده که بر پای بندی هند قطر بالکسر نوعی از جامه کذا او قطریه گویند قطار بالکسر ریک رشته شتر قطر و قطرات ج قطاره بالضم چکیده از خم و جز آن تقاطر القوم گرد گروه کروه آمدند تقطروا آماده شدن کاروزار را تقطیر انداختن بکو شد یقال طعنه فقطره ای القاه علی احد قطریه فتقطر ای سقط و قطره قطره چکانیدن و قطار کردن شتر را و فی المثل النفاض یقطر الجلب یعنی اذا انفض القوم ای فنی زادهم قطروا الابل فجلبوها للبیع قطار اقطار اقطیرار آماده شدن گیاه خشک شدن را قطری بن فجاءة المازنی نام مردی زعم بعضهم ان اصل الاسم ماخوذ من قطری النعال قطره پل بزرک قنطر بالکسر سختی و بلا قنطار ریک پوست گاو پر زر و یروی عن معاذ بن جبل انه قال هو الف و مائتا اوقیه و یقال هو مائة و عشرون رطلا و غیر ذلک و منه القناطیر المقنطرة قطمیر بالکسر پوست تنک دانه خرما یا نقطه سپید بر پشت دانه خرما که از وی روید بوم **قمطر** بالضم و قمطریر روز سخت قمطرار سخت ناخوش شدن و تافتن گردن دم را و گرد آوردن نفس خود را قمطره سر مشک بستن قمطر و قمطره آنچه کتاب در وی نهند و نیز شکر و نبات قماطر ج **قعر** بالفتح تک و کاویدن از بیخ انقعار لازم منه و بقعر چیزی رسیدن و آشامیدن آنچه در کاسه بود قدح قعران و مقعر قدح مغاک و کذلک قصعه قعیره اقعار تک رسانیدن تقعیر بیخ فرو شدن و لب پیچیدن در سخن تقعر دور رو رسیدن در کاری **قعسر** قعسری شکر و جمل قعسری ای ضخم اقعنصر الرجل اذا تقاصر الی الارض قعو در پی کسی رفتن عم و آخر تقفر اقتفار مثله و بیابان بی آب و گیاه و کسی شدن تن عم که آف آ یقال ارض قفر و مفازة قفر و قفره و مقفار و یقال نزلنا بفلان فنمنا قفرا ای لم یقرونا یعنی مهمان نداشتند ما را قفار بالفتح نان بی نان خورش اقفار خالی شدن و بیجا شدن و بی نان خورش شدن و فی الحدیث ما افقر بیت فیه خل قفور بالتشدید مثال تنور گیاهی و غلاف خرمای نورسیده **قناخر** قناخری بزرگ اندام قنخر بالکسر مثله بنون زائده **قنبر** بالفتح رشت دیدار قمر بالتحریک ماه و هو بعد ثلث لیال الی آخر الشهر و قبل الثلث هلال سمی قمر البیاضه و قمیر تصغیره و خیره شدن چشم از برق و کرد در سپید عم که آف آ و قمرت القربه و هی شیء یصیبها من القمر کالاحتراق تقمر بماهتاب بیرون آمدن یقال تقمر الاسد طلب الصید و غالب شدن بقمار قمار و مقامره نقامر بکرو چیزی باختن و نبرد کردن باهم بکرو و یقال قامرته فقمرته اقمره بالضم اذا فاخرته فیه و غلبته قمر بسکون الوسط غالب شدن بقمار بر کسی عم ف آک آ عود قماری بالفتح منسوب بموضعی از هند قمری بالضم آ و هو منسوب الی طیر قمر و قمر اما ان یکون جمع اقمر مثل احمر و حمر و اما ان یکون جمع قمری مثل رومی و روم قمریه مونث منه و یقال للمذکر منه ساق حر و الجمع قماری غیر مصروف اقمر سپید یقال حمار اقمر و سحاب اقمر لیلة قمراء شب روشن اقمار روشن شدن و بماهتاب شدن و سرما خوردن خرما پیش از رسیدگی یقال اقمر التمر اذا ضربه البرد و فسدت حلاوته قبل ان ینضج منضج کذا و هو معرب **قنور** بفتحتین و تشدید الواو بزرک سر و سرکش و منه بعیر قنور تقویر اقتوار آتیا رکرد بریدن چیزی و منه قوارة القمیص و البطیخ دار قوراء سرای فراخ یقال لقیت منه الاقورین و الاقورنات بلاها و سختیها اقورار پراکندن اندام مقور اسب باریک میان قارة پشته قار قارات ج و جز آن ساده و قبیله و هم رماة و فی المثل انصف القارة من راماها عبد القار منسوب الیها انقیار و یران شدن چاه قارم و شتران یوم ذی قار روز ظفر یافتن بنی شیبان بر لشکر عجم **قهر** چیره شدن عم بضیحها اقهار ناکام یافتن کسی را و یقال اخذت فلانا قهرة بضم القاف ای اضطرارا قهقری نوعی از سپس باز پس رفتن و هو اسم یقال رجعت القهقری یعنی باز گشتیم این نوع باز گشتنی قنهر [illegible] سنک سخت قهقار مثله قهر تقهیر قیر اندود کردن قیار بالتشدید نام شتر **فصل الکاف** **کبر** بالکسر و فتح آ بزرگسال شدن عم که آف آ کبره بزرکسالی کبر بسکون الوسط کبرا آ بزرکی و بزرگ شدن عم بفتحه آ اکبر کبار بالضم بزرک و بالتشدید بس بزرک و فلان کبرة ولد ابویه کلان تر بزرزندان است و واحد و جمع و مونث برابر است و یقال هو کبر قومه بالضم ای هو اقعدهم فی النسب فی الحدیث الولاء الکبر یعنی الولاء للابن دون ابن الابن و یقال هو اکبرة قومه بالکسر و تشدید الراء ای کبر قومه یستوی فیه الواحد و الجمع و المونث کبر بفتحتین آ و هو معرب اکبر بزرکتر کبری مونثه کبر جمع کبری اکابر جمع اکبر اکبرون کلک مکبورا بالمد بزرکتر و یقال توارثوا کابرا عن کابر ای کبیرا عن کبیر فی العز و الشرف اکبار بزرک داشتن و اکبر الصبی ای تغوط و هو کنایة التکبیر بزرک شمردن و بزرگی صفت کردن تکبر استکبار بزرکی نمودن از خود و کردن کشی کردن کبریت بالکسر گوگرد و قولهم اعز من الکبریت کقولهم اعز من بیض الانوق ذهب کبریت زر خالص کبر

قمطر قمر قعفر قعسر قعصر قمد قنبر قنخر قنور قهر کبر

فیه الارض والماء للعلة قرة بکسرتین مشددة حوصله ونام مردی قارورة شیشه قوارير ج قرود بالفتح اب خنک قرقر زمین هموار تابان
قرقر نوعی از خنده وبانگ کردن کبوتر وشتر وشکم وریختن قراد در ردیك ولقب مردی بعیر قرقار الهدیر رشتر روشن آواز قرقری علی
فعللی نام جائی قرقار مبنی علی الکسر معدول عن قرقر ای صوت ولا یجیء من الرباعی معدول لاغیر هذین اللفظین وهما قرقار وعرعار قرار
بالفتح قرور بالضم آرام گرفتن عج ف آز ع ۲ وبالعکس ایضا قرة بالضم قرور خنک شدن عج ک آ ف ۲ وبالعکس قریر العین نعت منه
وقد قرت عینه واقر الله عینه یعنی خنک کرد انادچشم او را یعنی اشك او را واشك خنک دلیل شادی است واشك گرم دلیل غم ویقال
اعطاه حتی تقر فلا تطمح الی من هو فوقه مقاره آرام گرفتن باهم وقاره ای قرمعه وسکن وفی الحدیث قاروا الصلوة وهو من القرار لا
من الوقار وقوله تعالی وقرن فی بیوتکن بفتح القاف من القرار کانه یرید اقررن فحذفت الراء الاولی للتخفیف و یلقی فتحها علی القاف فیستغنی
عن الالف لحرکة ما بعدها وبکسر القاف من الوقار من وقر یقر ویحتمل ان یکون بالکسر ایضا من القرار قر یقر اقررن علی تامرکما قری فظلتم
تفکهون بالفتح والکسر وهو من شواذ التخفیف اقرار آرام دادن وبکفت بر خود ثابت کردن چیزیرا وخنک کردانیدن ویقال اقره الله
فهو مقر وبر علی غیر قیاس کانه بنی علی قر وبقرار آوردن کاررا یقال اقررت هذا الامر بقراره وتقرته واقرت الناقة ای ثبت حملها
عن ابن السکیت تقریر باقرار آوردن وبقرار باز بردن یقال قررت عنده الخبر حتی استقر و قرار دادن اقترار آرام گرفتن یقال اقتر
ماء الفحل فی الرحم ای استقر وتان خورش کردن بقراره وکرفتن قراره ان بن دیك وغسل آوردن باب خنک وفربه شدن ستور
ویقال فلان ما یتقار فی مکانه ای ما یستقر قسر بستم برکاری داشتن وبطنی از قبیله انمار بستم برکاری داشتن قسره علی الامر
واقسره بمعنی قیاسر قیاسرة شتران بزرك واحدها قیسری وهو ایضا الشیخ الکبیر وتیذی قنسری بالنون والفتح قسور کیاهی قسور و
قسورة شیر قنسرون بالکسر وبتشدید النون شهریست از شام قنسری بالنون والفتح قسور کیاهی قسورة وقسور منسوب بوی
قنسرینی قشر بالکسر قشرة پوست درخت وجزآن قشر بالفتح پوست باز کردن از چوب درخت عج ف آض ۲ ک ۲ تقشیر مثله انقشار
لازم منه تقشر مثله والقاشرة اول الشجاج لانها تقشر الجلدة ومطر قاشر باران کر سخت افتد وزمین رابتراشد ولباس الرجل قشره تمر
قشر بکسر الوسط بسیار پوست اقشر بین القشر انکه پوست وی رنگین وسرخ باشد قاشور بد فالی وشومی واسب که در میدان ازپس
همه آید سنة قاشوره سال قحط قشیر بدر قبیله از هوازن قاشر نام کشنی کرا او وابشومی مثل بند ندی یقال اشأم من قاشر قشبان
عصای درشت اقشعرار برفراجیدن مقشعر نعت منه قشاعر بحذف المیم ج لانها زائدة یقال اخذته قشعریرة فراخبر گرفت او را
یعنی لرزگرفت والقشعر القثاء قصر کوتاه کوشک قصور ج وقصر الظلام امیرش تاریکی وروشنائی شبانگاه وکذلک المقصرة والجمع
المقاصیر قصور شبانگاه شدن عج ف آض ۲ ویقال اتیته قصرا ای عشیا ویقال قصرك ان تفعل کذا وقصاراك بالضم وقصارك
بالفتح یعنی غایت کار تو آنستکه چنان کنی ویقال رضی فلان بمقصر مما کان یحاول بکسر الصاد ای بدون ما کان یطلب ویقال هو ابن
عم قصرة بالضم ومقصورة یعنی نزدیك قصری قصیری کوتاه ترین استخوان پهلو قصیری ایضا افعی قوصرة بتشدید الراء
وتخفیفها زنبیل خرما قصرة بفتحتین بن کردن قصر ج وبه قرء ابن عباس انها ترمی بشرر کالقصر وقصرة قصر النخل یعنی الاعناق
ودردبن کردن عج ک آف ۲ قصارة بالضم وکذلک قصری بالکسر وهو منصوب دانه که در کفه ماند بعد از کوفتن قصر بالفتح باز
داشتن ومنه مقصورة الجامع وشبانگاه کردن یقال قصرنا ای امسینا وپرده فروهشتن وکوتاه کردن وقصر کردن نماز را و
باز ایستادن برحالی که ازوی درنگذرد ومنه قوله تعالی قاصرات الطرف یعنی زنان که نظر از شوهر خود درنگذرانند وقصرت
اللقحة علی فرسی اذا جعلت درها له وجامه را کازری کردن ومنه القصار کازر عج ف آض ۲ وماء قاصر ای بارد قصور فروماندن
بعجز از چیزی یقال قصرت عن الشیء وقصر السهم عن الهدف یقصره قصر بالکسر وفتح الوسط کوتاهی وکوتاه شدن عج بضمهما
قصیر کوتاه قصار بالکسر ج والاقاصر جمع اقصر مثل اصغر واصاغر قصیر ایضا اسپی که پیش خود بسته دارند وبجز آنکذارند
از عزیزی امراة قصیرة وقصورة زنی که ویرا بخانه باز داشته باشند ونگذارند تا بیرون آید وفی المثل لا یطاع لقصیر امر فهو قصیر
بن سعد اللخمی صاحب جذیمة الابرش تقصیر الثوب کوتاه کردن جامه تقصیر من الصلوة والشعر کوتاه کردن تقصیر فی الامر سستی کردن
در کار اقصار بسنده کردن یقال اقتصر علیه اقصار باز داشتن وبیرون کشیدن از چیزی باختیار وان عجزت عنه قلت قصرت
بلا الف ودر آمدن بشبانگاه وکوتاه کردن نماز وبچه کان کوتاه بالا زادن وفی الحدیث ان الطویلة قد تقصر وان القصیرة
قد تطیل وسوده شدن دندان میش وماده بزاز کلان سالی استقصار مقصر شمردن وبکوتاهی نسبت کردن تقصار تقصارة
بالکسر فیهما کردن تقاصیر ج قیصر ملك روم قطر باران جمعها قطار واحدها قطرة وچکیدن آب وجزآن عج ف آض ۲

قسر

قشر

قشب

قشعر

قصر

ویقال القصیرة من نقصه ... ونقول ... تقصیر

قطر

وهکذا ینزن

صید سوی نداز نده وصیاح کردن پشت ستور مجهد بر نشستن دیکری والفکری بالضم اسم منه و در یش کوه ابیدن و تنظیم فلان مالا تعقیده
وما اعناه شاذ لانه لا یقال فی فعلهما الا افتقر واستغنی فلا یصح التعجب منه وسد الله مفاقره ای سد وجوه فقره **فکر** بالکسر اندیشه
فکر
تفکر افتکار وتفکیر اندیشه کردن یقال لیس لی فی هذا الامر فکر بالکسر والفتح فصیح وهو المصدر ایضا ای لا حاجة لی فیه فکیر بسیار
اندیشه **فوآره** مغاکچه سر بن فواره بالضم والتخفیف سر جوش دیک **فور** فوران جوشیدن دیک وجشمه وجز آن عن ف آص ح ق
فور
منه ذهبت ورجعت علی الفور ومن فوره ای قبل ان اسکن فور بالضم آهو بره کان لا واحد لها من لفظها فورة الحر بالفتح سختی کرما
وجوش ان فورة العشاء بعد از نماز خفتن فار فایرة لغة فی ثار ثایرة یجی بر جوش شد خشم او فیاران دو شاخ ز بانه ترازو **فهر**
فهر
بالکسر کف سنک یذکر ویونث والجمع افهار ویله قبیله از قریش عامر بن فهیرة نام مردی فهیرة نوعی از طعام باارد و شیر فهر بالضم
فهر بالضم
مدر سه جهودان واصلها بهر وهی عبرانیه فعربت فهر بالسکون والتحریک جماع کردن بی انزال و با دیکری انزال کردن وفی الحدیث
انه نهی عن الفهر تفهیر مانده شدن یقال ان الحصان یفهر ثم الفرس التراد ثم الفتور ثم التفهیر التفهر فی المال ای التسع فیه فصل
القاف **قبر** کور وو دکور کردن عم ف آص ح ق ک ح مقبره بالفتح والضم کورستان وهذا فی الشعر مقبر بلا ها مقابر ج مقبری بالفتح
قبر
والضم کور بان اقبار بکور کردن فرمودن واذا هل شی کرد ابیدن قوله تعالی ثم اماته فاقبره ای جعله ممن یقبر ولم یجعله ممن یلقی للکلاب
وکان القبر مما اکرم به بوانم قبرة بالضم وفتح تم مشدد واحکاوله قنبر و بضمتین مثله تقوله العامة قنبراء لغة فیها قنابر ج قبره بنی قنبرة
ذکرم فی قنبرة
بالفتح نام مردی **قبطریة** بالضم نوعی از جامها قبعثری بزرک خلقت قال المبرد والالف فیه لیست للتانیث والا لحقت للالحاق
بنات الخمس ببنات الستة لانک تقول قبعثراة فلو کانت الالف للتانیث لما لحقه تانیث آخر وهو اشبه لانه یصرف فی المعرفة و
قبعثری
ینصرف فی النکرة والجمع قباعث لان ما زاد علی اربعة احرف لا یبنی منه الجمع ولا التصغیر حتی یرد الی الرباعی الا ان یکون الحرف الرابع
منه احد حروف المد واللین نحو اسطوانة وحانوت **قتره** بفتحتین کرد قترة ج قوله تعالی ترهقها قترة قتر بالضم کرانه لغة فی قطر
قتر
وکانه صیاد قتر بالکسر نوعی از پیکان تیر یقتر بیرة ابن قترة مار دیری ابو رجل قاتر ای رفاق لا یعقر ظهر البعیر وموب قاتر سپس
نیکو اندازه تیر سرهای پیچ زده و پیری تقرا ماده شدن جنک را افتاد بالضم بوی بریانی یقال قتر اللحم بالفتح والکسر ایضا
ای ارتفع قتاره دبوی عود قتر قتور ... برعیال تنک کرفتن عم ف آص ح وک ح تقتیر اقتار کذلک وبوی بریان بر انکیختن وبخور
کردن زن و درویش شدن مرد محتو پیر بزرک و اشتوکان سال قترة مونث عند بعضهم وعند الاکثر ناب وشارف **قدر**
قدر
الشیء اندازه چیزی قدر بالسکون والحرکة اندازه کرده خدای عز وجل بر بنده از حکم و قوله تعالی وما قدروا الله حق قدره ای ما عظموه
حق تعظیمه قدرة بالضم مقدرة ثلث لغات توانستن و توانائی عم ف آ ک ح ومنه قولهم المقدرة تذهب الحفیظة وقادر شدن
بر چیزی قدران کذلک یقال قدرت علیه وقدرت بالفتح والکسر ذو قدرة ومقدرة توانکر والمصدر بمعنی القضاء والقدر منه لیس
الا بفتح الدال قدر اندازه کردن وفی الحدیث اذا غم علیکم الهلال فاقدروا له ای اتموا ثلثین یوما وقدرت علیه الثوب فانقدر ای جاء
علی المقدار ویقال بین ارضک وارض فلان لیلة قادرة ای لینة السیر مثل قاصدة ورافهة و در دیک پختن چیزی را عم ف آص ح ک ح
قدر اللحم واقتدره ای طبخه فی القدر قدر بالکسر دیک وهی مونث وتصغیرها قدیر بغیر ها علی خلاف قیاس قدیر توانا و پخته قوله تعالی
فقدر علیه رزقه ای قتر علیه استقدار تقدیر کردن خواستن یقال استقدر الله خیرا و تقدر له الشیء ای تهیا والاقتدار علی الشیء
القدرة علیه قدار بالضم شترکش وخوان سالار و نام مردی که ناقه صالح را پی کرد اقدر مرد کوتاه بالا و اسپی که در رفتن پایهای
اواز دست در کذرد **قذر** بالتحریک پلیدی وهو ضد نظافة قذر بکسر الوسط نعت منه قذر بالتحریک قذارة بالفتح کراهت داشتن
قذر
عم ک آف ح تقذر استقذار مثله یقال منه قذرت الشیء وتقذرته واستقذرته ای کرهته لقذره بالفتح زنی که از پلیدیها دور باشد و
نافه که مکوشد خسبد جدا از شتران رجل قذورة مثال همزة مرد دور از ملامت رجل قاذورة وذو قاذورة مرد نا آمیزنده با مردم از بدخوی
رجل مقذر بالفتح انکه دور باشند از وی مردم **مقذحر** بالذال والدال آماده مرد شنام و بدی آنکه همیشه بینی پر باد و خشمکین با شد
مقذحر
مقذعر مثله **قرار** آرامجای قراری درزی قرار قراره کوسپند خرد قراره زمین پست وهموار قوارج وجوزه واب سرد چکیدن
قر
ومنه یقال قرت علی راسه من ماء بارد وفی الحدیث فی اذنه وقرة کانه صبت فیها یوم القر روز یازدهم ذی الحجه قربان بامداد و شبانکاه
یوم قر و فار لیلة قرة وقارة روز و شب سرد قر بالضم سرما یقال منه قر یومنا وارام جای قرارة بالضم آنکه در دیک ریزند بعد
از طعام تا دیک نسوزد ومنه قرارة القدر یا فر فها ای صبت فیها القرارة الا بحرف قورة بضمتین وبفتح آنچه در بن دیک رفته
جسبیده باشد از طعام زیور کشیده دراز قره بالکسر سرما یقال اشفة لعطشی حرة علی قرة ویقال ایضا قرتها ای الوقت الذی یا

ن عع ف آدے ۲ ص ۲ يقال غادهم الله يمطر يغيرهم ويغورهم وغار الغيث الارض اى سقاها ويقال اللهم غرنا بخير بالضم والكسر ض معيرة
وبخيرة بالفتح بها اى مسقية وغيراسم بمعنى سوى يجئ جزءمن كلمة يوصف بها ويستثنى فان وصفت بها اتبعت اعرابها ما قبلها وان استثنيت
بها اعربتها بالاعراب الذى يجب الاسم الواقع بعد الا وهو فى الاصل للصفة والاستثناء عارض قال الفراء بعض بنى الاسد وقضاعة ينصبونها
اذا كان فى معنى الا تم الكلام قبلها اولم يتم يقولون ما جاءنى غيرك وما جاءنى احد غيرك وبمعنى لا بنزايد كقولهم فمن اضطر غير باغ ولا عاد
اى جائعا لا باغيا بنصب على الحال وكلمتم انتم غير ناظرين اناه وقيل غير محلى الصيد مغايره عيار بمعنى مبادلة وبدال يعنى معاوضه
كردن در بيع تغاير يكرشدن **فصل الفاء** فاره موش فأرة رنادى كه در بازوى ستور كردايد وستور را التات كند وناف فأر
مشك وبوى خوش كه از ستور آيد چون كل خوشبوى خورده باشد يقال طابت فارة الابل مكان فئرة جاى بوشناك مفارة زمين موشان
فتور سستى آوردن عع ف آص ۲ فترة سستى وزمان ميان دو انكشت سبابه وابهام ونام زنى يقال لقيت منه الفتكرين
بالفتح والكسر يدلم اروى سختيها ودنجها **فاثور** خوان ازسنك رخام ومانندان يقال هم على فاثور واحدة اى على مائدة واحدة
ومنزلة واحدة ونام جائى **فجر** آب راندن يقال فجرت الماء فانفجر وفجرته للمبالغة فتفجر فجرايضا سپيدى آخرشب فجرة بالضم
موضع آب زهيلن مفاجر الوادى مرافضه منفجر الرمل طريق يكون فيه فجور بالضم ميل كردن ودروغ كفتن وبى فرمانى نمودن
وبناهى كردن فجر بفتحتين جوانمردى وكرم فجار بالكسر روزى ازروزها كه ميان قريش وقيس بن غيلان حرب افتاده بود فجار بالفتح
اسم للفجور مبنى على الكسر مثل قطام يا فجار اى يا فاجرة **فخر** بالسكون والحركة افتخار فخور نازيدن عع ف آص ۲ تفاخر وكوى
باهم نازيدن فخير مثل خصيم انكه با تو فخر كند تفخر بزركى نمودن متفخر اى متكبر مفاخرة برابرى كردن در فخر يقال فاخرة ففخرته فخا
تفخير فزون داشتن يكى را بر ديكرى در فخر يقال افخرته عليه اى فضلته عليه فى الفخر وفخرتة كلمة مفخر بفتح الوسط وضمه بزركى نخلة
فخور بزرك شه الاصمعى ناقة فخور ناقه بزرك پستان تنك سوراخ فاخر كرانمايه وعور خرماى بى دانه فاخور نوعى از كل فخور نازنده
فرس فخور اى عظيم الجردان فخار بالتشديد سفاليه فخير مثال فسيق بسيار نازنده **فادر** وندور بالفتح نخجير پير وبزرك فدر بضمتين
والسكون ج مفدرة موضعه فدور بالضم بازايستادن نخجير كشن از كشنى فدر بالكسر كول فدير فديرة بالكسر فيها سنك بزرك بيرون
جسته از سركوه **فرار** بالكسر مفر كريختن عع ف آدے ۲ افراد منعه منه ودندان شير افكندن ستور فرور وزن كريزنده از مرد وپرى فر
دندان ستور نكريستن وبازكاويدن ازكارى عع ف آص ۲ قال الحجاج فررت عن ذكاء وجمع فار مثل راكب وركب وكريزنده يقال رجل
فر وكذلك الاثنان والجمع والمراة وفى الحديث هذان فرقريش افلا اردّ على قريش فرّها تفارر كريختن دو كروه ازهم افترار لب شير كرده
بخنده فرة الحر بالضم اول كرما وسخنى وى افرة بضمتين وقد يفتح الهمزة مثله فرس مفر بالكسر اسب زود كريزنده جاى كريز فرار بالضم
كوساله وشتر قيل فرار جمع فرير قال ابو عبيدة لم يات شئ فعال بالضم شئ من الجمع الا احرف وهذا احدها وفى المثل ان الجواد عينه فراره
بالفتح والضم اى يغنيك شخصه عن ان تفر اسنانه فرفرة جنبانيدن وسبكى ونشاط فرتور بالضم مرغى **فزر** بالكسر رمه كوسپند
از ده تا چهل ولقب مردى كه پدر قبيله بود از بنى تميم فزر بوسيدن وكهنه شدن جامه وشكافتن تفزر پاره شدن جامه طريق فازر راه
فراخ فزر بالتحريك كوزپشت شدن عع ف آص ۲ افزر مفزور ونعت منه فزاره بالفتح نام مردى كه پدر حيى بود از غطفان فزارى
منسوب بوى **فسر** بيان كردن سخن عع ف آدے ۲ تفسير مثله وبول آب نكريستن طبيب تفسرة كذلك استفسار بيان خواستن
فطر بالضم سماروغ سپيد بزرك فطرة يكى فطور وفطورى بالفتح روزه كشا افطار روزه كشادن فطر اسم منه بالكسر ويقال رجل
فطر وقوم فطر اى مفطرون وهو مصدر فى الاصل ويقال رجل مفطر وقوم مفاطير مثل موسر ومياسير تفطير روزه كشا يانيدن فطرة
بالكسر آفرينش فطر بالفتح آفريدن وآغاز كردن ومنه فاطر السموات والارض وشكافتن يقال فطرته فانفطر اى شققته فانشق وفطر
ناب البعير طلع فهو بعير فاطر وتفطر اى تشقق وسيف فطار بالضم اى فيه تشقق وشير دوشيدن بانكشت سبابه وابهام وفطير كردن
عجين راعع ف آص ۲ يقال عندى خبز خمير وحيس فطير اى طرى فطير خلاف خمير يعنى ناخواسته ويقال اياك والراى الفطير وكانهم اعجلة
عن ادراكه فهو فطير **فغر** كشاده شدن دهان وكشادن لازم ومتعدى يقال فغرفاه فغر وفغرفوه انفتح فاغرة بيخ نيلوفر انفغار شكفتن
غنچه مغفرة زمين فراخ **فقرة** بالكسر استخوان پشت فقرات بالحركة والسكون وفقرات بكسرتين وفقر بفتح الوسط ج فقارة بالفتح كذلك
وجمعه فقار وسه بيت از قصيده تشبيها بفقرة الظهر فاقرة سختى يقال فقرته الفاقرة اى كسرت فقار ظهره وفقر بريدن بينى شتر تارام
شود ومنه قولهم قد عمل به الفاقرة ودرويشى فقير درويش كه اندك چيزى دارد مسكين انكه هيچ ندارد ويقال بخلافه وشكسته پشت
وآب راه كاريز وجوى كردا كرد نهال الخرما تفقير جوى نهال كندن وسوراخ كردن مهره وجز ان مفقر شمشير دو شت افقار پشت داشتن

فأر فتر فثر فجر فخر فدر فذر فرر فزر فسر فطر فغر فقر

لغة فيه عمع ك آف ۲ ویکی از منازل ماه وآن سه ستاره است در میزان و موی زرد ساق و پیشانی زن و بفتحتین مثله وایضا پرده برآوردن
جامه یقال عفر ثوبك بالکسر واعفار ثوبك ویقال اصبغ ثوبك فانه اغفر للوسخ ای احمل له غفر بالضم بز غاله کوهی وامه مغفرة والجمع
مغفرات غفر بالضم پوشش چیزی یقال اغفروا هذا الامر بغفرته ای اصلحوه بما یصلح غفار بالضم موی زرد ساق و پیشانی مغفر زره
خود ملبس تحت القلنسوة عن الاصمعی استغفار آمرزش خواستن یقال استغفر الله لذنبه و من ذنبه فغفر له ذنبه واغتفر ذنبه
فهو غفور بمعنی آمرزگار والجمع غفر بضمتین وقولهم جاؤا جما غفیرا والجماء الغفیر ای جاؤا باجمعهم الشریف والوضیع وفیهم کثرة
والجماء الغفیر نصب کما تنصب المصادر التی فی معناه کقولهم جاؤنی جمیعا وقاطبة وادخلوا فیها الالف واللام کما فی قولهم اوردها
العراك ای اوردها عراکا ویقال ما بنیه غفیرة ای لا یغفرون ذنبا لاحد غفارة بالکسر سراغوج کذ بر مقنعه افکنند بجهة وقایت مقنعه
از دهن و چربش وابر پاره که کوئی برباده دیکر نشسته است وایضا رقعه تکون علی الحز الذی یجری علیه الوتر و بنو غفار من کنانة رهط
ابی ذر الغفاری مغفور بالضم مثل مغثور نوعی از صمغ وسلم و طلح و جزان مغفر بالکسر ومغفر کذلك عن الکسائی یقال قد اغفر الرمث
ویقال ما احسن مغافیر هذا الرمث یقال خرجنا نتمغفر مغفورا او نتغفر یغفر اذا خرجوا یجتنونه من شجره غمر آب بسیار وفرو

غمر

کوفتن چیزی به بسیاری وانبوهی چیزی را یقال غمره الماء یغمره ای علاه وغمره القوم اذا علوه شرفا واسب تیك ودریای بسیار
آب یقال فرس غمر وبحر غمر ای جا غمار بالکسر وغمور بالضم ورجل غمر الخلق مرد فراخ خوی جوانمرد وقوم غمار وغمور غمورة مصدر
هذه الاسماء یقال ما اشد غمورة هذا النهر وهذا رجل غمر بین الغمورة غمرة بضمتین غمر مثال عمرج شل نوبة ونوب وایضا
قدح خرد وتغمر ای شرب دون الری وغمرات الموت بفتحات شدائد غمرة ایضا انبوهی مردم وبسیاری آب غمار بالکسر ج ویقال
دخلت فی غمار الناس بالکسر والضم ای فی زحمتهم وکثرتهم غمر بضمتین وسکون الثانی کول مغمر مثله اغمار ج غمارة بالفتح مصدره
غمع بضمهما غمره زن کول ونوعی از طلا که زنان بروی مالند یقال منه غمرت المراة وجهها وتغمرت ای طلت به لیصفو لونها مغامره بیکدیگر درد
اوبختن بی باك و هم رجل مغامر ای مقتحم للمهالك غمر بالکسر تشنکی وکینه غمر بالتسکین والتحریك مصدر منه غمع ك آف ۲ یقال غمر صدره علی
غمر بفتحتین ایضا بوی کوشت وچربش کرفتن دست غمع ك آف ۲ ومنه مندیل الغمر یعنی دست مال ویقال غمرت یدی من اللحم فهی غمرة ای
زهمة غامر زمین کز براب مانده باشد وهو خلاف عامر وهو فاعل بمعنی مفعول کاعیشة راضیة وماء دافق ای مکتوم ومدفوق وانما
بنی علی فاعل لیقابل به العامر وما لا یبلغه الماء من الموات لا یقال له غامر غمیر کیاه سبز که در زیر کیاه خشك برآمده باشد انغمار فرورفتن

غور

باب غور زمین نشیب وزمین تهامه ونزدیکی بن وآب فرو خورده یقال ماء غور ای غائر وصف بالمصدر کدرهم ضرب وماء سکب
وبنی وقعر هرچیزی وفرو خوردن آب وفرو شدن چشم بمغاك غور بالضم مثله وبغور شدن وفرو شدن آفتاب وکرم شدن روز و
منفعت رسانیدن یقال غاره یغوره ویغیره بخیر ای نفعه ویقال اللهم غرنا منك بغیث ای اغثنا به غار شیح مغار ومغارة بفتحهما
مثله وتثنا سموا مکانس الظباء مغارا وتصغیره غویر وفی المثل عسی الغویر ابؤسا قال الاصمعی اصله انه کان غار فیه ناس فانهار
علیهم فصار مثلا للکلمة یخاف ان یاتی منه شر وقال ابن الکلبی هو ماء لکلب ولشکر یقال التقی الغاران ای الجیشان و ام ان البطن والفرج
ایضا ونوعی از درخت ومنه دهن الغار ودشت عبرة شاه غیرة اسبان فارت کننده وهو الاسم من الاغارة ایضا بمعنی غارت ویقال رجل
شدید الغارة ای شدید الفتل اغارة مغار ومغار راج کردن یقال اغار علیه یغیر اغارة ومغارا اسما ورة غوار تك یقال غاور هم فهو مغاور
ومغاور ای مقاتل ویقال جیش مغیر وخیل مغیرة ورسن نافتن یقال اغرت الحبل فهو مغار ویقال اغار فلان اهله ای تزوج علیها یعنی
بر شك اورد اورا وسخت دویدن ومنه قولهم اغار افارة الثعلب اذا اسرع ویقولون اشرق ثبیر کیما نغیر ای نسرع للنحر وبغور شدن
ومردم یقولون اغار وانجد فاذا افردوا قالوا غار بغیر الف کما قالوا هبطنا الغائط و مر انی فاذا افردوا قالوا امرانی قال الاصمعی اغار ای
اسرع وانجد ای ارتفع ولم یرد ای الغور ولا نجد ولیس عنده فی اتیان الغور الا غار بلا الف تغویر بغور شدن غور نا وغرنا بمعنی و
هم روز خفتن یقال غور وا ای انزلوا للقائلة قال ابو عبیدة یقال للقائلة الغائرة استغاره بسیر کرفتن وفربه شدن واملس کردن
جراحت وریش تغاور بیکدیکر اغار بیدن غیرة بالکسر بمعنی میره یعنی بار رشك غیار مصدر منه یقال غار اهله ویغیرهم ای میرهم ودیة

غیر

ومنه یقال غار لی الرجل یغیر لی ویغورلی ای ودانی بدیة بنی من الدیة غیر بالکسر وفتح الیاء ج وقیل انه واحد وجمعه اغیار غیر ایضا
اسم من غیرت الشیء فتغیر غیرة بالفتح رشك خوردن غیرة وغار کلك یقال غار الرجل علی اهله یغار وهو غیور وغیران جمع غیود
غیر بضمتین وجمع غیران غیاری بالفتح والضم رجل مغیار بالکسر وقوم مغاییر وامراة غیور ونسوة غیر بضمتین وامراة غیری
ونسوة غیاری بالفتح والضم رجل مغیار بالکسر وقوم مغاییر وامراة غیور ونسوة غیر بضمتین الاغیر ایضا منفعت رسانیدن وباران

منه الباء وقولهم كانت بين القوم غيثرة شديدة قال ابن الاعرابي هو ما ونه القوم بعضهم بعضا فى القتال مغثور بالضم لغة فى مغفور وهو
غدر
شيء يسيل من العرفط والرمث مثل الصمغ حلو كالعسل يؤكل وله ريح كريهة مغثر بالكسر لغة فيه مغثر جاهر درشت نباه با فته غدر بيوفا
كردن وقد غدر به فهو غادر وغدر بالضم ايضا واكثر ما يستعمل هذا في النداء في الشتم يقال يا غدر وفى الحديث يا غدر الست اسعى
في غدرتك ويقال في الجمع يا آل غدر غدر بفتحتين جاى درشت سنك ناك وسوراخهاى كذارد وزمين وتاريك شدن شب عع ف آ
من ثم اغدر رشاش يقال غدرت الليلة فهى غدرة واغدرت فهي مغدرة وپس ماندن شتر از گله وگوسپند از رمه اغدار مستعمل منه فلة
شتر وگوسپند پس مانده وكيسوى بافته غدائر ج ورجل ثبت الغدر اى ثابت فى قتال او كلام يقال ما اثبت غدره اى ما اثبته فى الغدر
يقال ذلك للفرس والرجل اذا كان لسانه يثبت فى موضع الزلل والخصومة مغادرة ماندن وكذا شتر غدير پاركين وهو فعيل بمعنى مفعول
غذمر
من غادره السيل او مفعول من اغدره ويقال هو بمعنى فاعل لانه يغدر باهله اى ينقطع عند شدة الحاجة اليه غدران غدر بضمتين ج
غدر بضم الدال وفتحها نام مردى غذمرة بالذال المعجمة خشم وبانك كردن وفرياد يقال سمعت لفلان غذمرة اى صخبا وصياحا مثل
غرر
زمجرة تغذمر كلك ويقال فلان ذو غذامير والغذمرة ايضا مثل الغشمرة ومنه قيل للرئيس الذى يسوس عشيرته بما شاء من ظلم وعدل انه
غذمرة وهى ايضا لغة فى الغذرمة وهو بيع الشئ جزافا والغذامر فى الغذارم وهو الكثير من الماء حكاها ابو عبيدة غر شكنج جامه
ونورد پوست يقال طويت الثوب على غره اى على كسره الاول غرور بالضم ج وايضا فريفتن عع ف آ من م يقال ما غرك به اى كيف
اجترأت عليه وما غرك منه اى من او ومال فعشوه بيه غرور بالفتح فريبنده ومنه قوله تعالى ولا يغرنكم بالله الغرور وانجه بدان غرغره كنند اذا غرغره
دجران وهو مثل لعوق وسعوط غرة بالضم سپيدى پيشانى اسب بزرگتر از درمى يقال فرس اغر ورجل اغر اى شريف والاغر الابيض ايضا
وقوم غران بالضم وغر اى بيض وهو غرة قومه اى سيدهم وهم غرر قومهم اى ساداتهم غرة الشهر اول ماه غرر الشهر ثلث ليال من اوله
وغرة كل شئ اوله واكرمه والغرة ايضا العبد او الامة وفى الحديث قضى رسول الله صلى الله عليه وسلم فى الجنين بغرة فكانه عبر عن الجسم كله
بالغرة غر بالكسر كارنا ازموده رجل غر وغرير وجارية غرة وغريرة والجمع للغر اغرار وللغرير اغراء غرارة بالفتح مصدر منه عع ف آ ع م
غرة كارنا ازمودگى وغفلت يقال كان ذلك فى غرارتى وغرتى اى فى حداثتى اغترار بغفلت افتادن يقال اغتررت بالرجل وبر غفلت كسى
امدن يقال اغتره اى اتاه على غرة منه وفريفته شدن يقال اغتر به غرير خوى نيكو ويقال للرجل اذا شاخ ادبر غريره واقبل هريره اى ساء
خلقه وقولهم انا غريرك من فلان اى انا بايك منه لا تغتر به غرر بفتحتين اى خطر ونهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن بيع الغرر وهو مثل
بيع السمك فى الماء والطير فى الهواء غرار بالكسر كمى در هر چيز يقال غرار اللبن وغرار النوم اى نقصانهما وقلتهما وفى الحديث لا غرار
فى صلوة وهو ان لا يتم ركوعها وسجودها وروش يقال رمت ثلثة اسهم على غرار واحد اى على مجرى واحد وبيت بنى يقال ضرب
بيانه على غرار واحد اى مثال وشتاب يقال اتاه على غرار اى على عجلة وتيزى شمشير وهر چيزى ومقدار يقال هذا اليوم غرار شهر
اى طول شهر وكم شدن شير عن الاصمعى وقال ابن السكيت غارت الناقة اى نقصت فرنعت الدرة وفى المثل سبق درته غراره يقال ناقة
مغار بالضم ونوق مغار بالفتح غير مصروف ابو زيد غارت السوق غرارا اى كسدت ودرت السوق درة اى نفقت وخوردادن
مرغ جوزه را عع ف آ ض م يقال غر الطائر فرخه غرا اى زقه غرارة بالكسر عرائر ج واظنه معربا تغرير خود را در خطر افكندن يقال
غرر بنفسه تغريرا وتغرة كما يقال حلل تحليلا وتحلة وعلل تعليلا وتعلة وبر امدن دندان كودك يقال غررت ثنية الغلام اى طلعت
مغارة غرار كاسد شدن وكم شير شدن غرغرة امد وشد كردن اواز در گلو وجان در حلق ويقال الراعى يغرغر بصوته اى يردده
غزر
فى حلقه ويتغرغر اى يتردد غرغر بالكسر مرغ دشتى غرغرة يكى غرغرة بالضم سپيدى پيشانى اسب ورجل غرغرة ايضا شريف
غشمر
غرغرايات منسوب الى الفحل غزارة بسيارى وبسيار شدن عع بضمها اغزر مثال ضرب بسيار والجمع غزر بالضم مثال جون
وجون ويقال معروف غزر اى كثير وناقة غزيرة كثيرة اللبن ونوق غزار اغزار خدا وند شتران بسيار شير شدن تغزير بهره و
غضر
نوبت بيكبار دوشيدن شير را غشمرة بگزاف كار كردن وغشمر السيل اى اقبل وتغشمر اى اخذه قهرا ورايته متغشمرا اى غضبان
غضارة كل خوشبوى برچسبان غضارة العيش خوشى زندگانى وبنو فلان مغضورون وهم فى غضارة وغضراء من العيش
اى فى خصب وخير ويقال ابا د الله غضراءهم يعنى استأصل الله طيب عيشهم غضرا كل سبز يقال انبط فلان بئره فى غضراء غضر بر گشتن
غضنفر
غفر
از چيزى عع ف آ م م وباز داشتن غاضر پوست نيكو پيراسته غاضرة قبيله از بنى اسد وحيى از بنى صعصعة وبطنى از بنى ثقيف غضنفر
بتسكين الضاد نبات ونام ابى غضنفر بفتحات بينهما نون ساكنة شير ومرد درشت غفر پوشيدن وامرزيدن عفرا
بالضم مغفرة كلك ويقال غفرت المتاع اى جعلته فى الوعاء وتازه شدن جراحت وباز گردان شدن بيمارى عع ف آ ع م غفر بفتحتين

وعمر بن عبد العزيز لانه لو يكن بين ابي بكر وعمر خليفة وقال الفرآء لقد قيل سيرة العمرين قبل عمر بن عبد العزيز لانهم قالوا لعثمان يوم الدار
نسألك سيرة العمرين وهما ابو بكر وعمر عمران ابا دانی عمران عمرو بن حوية الفزاری وعمرو بن جابر بن هلال الفزاری بعامير بن غالكا
بعمود يكی عامر بد دقبيلة ابو عامر گفتار عامران عامر بن مالك بن جعفر بن كلاب وعامر بن الطفيل بن مالك بن جعفر بن كلاب عنبر
ديوی خوش وبد دقبيلة از بنی تميم نسبة العنبری فرزندان او يعنی بنو العنبر بحذف النون چنانكه بلحارث عنز خرمكس عنزة نام مردی عنبر
عورة اندام شرم مردم وهر چه از نمودن وی ديدن آن شرم آيد عورات ج وتحريك الثاني من فعلة في جميع الاسمآء اذا لم يكن ياء او عور
واوا وقرء بعضهم على عورات النسآء بالتحريك ورخنه در صف لشكر ودر حصار كه از ان بيم باشد عورات الجبال شقوقها اعور
زاغ ويكچشم وانكه بمطلوب خود نرسد عوران بالضم ج وفی المثل يقال بدل اعور للمذموم يخلف بعد المحمود بمعنی بئس البدل
وربما قالوا للخلف اعور عور بفتحتين يكچشم شدن عورة يك چشمی عم ك اف ٢ يقال منه عار يعار بالاعلال وعورت عينه بالتصحيح
وانما صحت الواو فيها لصحتها في اصلها وهو اعوررت لسكون ما قبلها ثم حذفت الزوايد يعنی الالف واللام والتشديد فبقی عور
ويدل على ان ذلك اصله مجی اخواته على هذا مثل اسود بسود واحمر يحمر وابيض يبيض ولا يقال في الالوان غيره وكذلك قياسه
في العيوب اعرج واعمی في عرج وعمی وان لم يسمع ويقال منه عرت عينه وعاره مهوره وبعيره اى اخذه وذهب به ويقال ما ادری
ای الجراد عاره اى ای الناس ذهب به ويقال عنده من المال عايرة عين اى ما يحار فيه البصر من كثرته فلاة عورآء دشتی كه اب
نبود يا سلك كه رسد واندازه وی داند وورد چشم وخاشاك عوائر كوه ملح از هر گونه عورآء سخن زشت ووزن يك چشم عوير
بالتصغير نام جايی وخصلت نكوهيده عوار بالفتح والضم عيب عوار بالضم والتشديد فرستوك وخاشاك در چشم وبدل عوار
ج عارية بالتشديد عارة عار بمعنی كانها منسوبة الی العار لان طلبها عار وعيب عوار ی ج استعارة بعاريه خواستن ودست بدست
كردانيدن اعوار با ترس شدن مكان معور جای باترس از دزد وقطاع ويقال اعور لك الصيد ای امكنك واعور الفارس اذا
بدا فيه موضع خلل للضرب ويكچشم كردن تعوير يكچشم كردن واز كسی دروغ گفتن وباز گشتن از ان وباز گردانيدن يقال عورته
عن فلان كذبت عنه وعورته عن الامر اى صرفته وعورت عين الركية اى كبستها يعنی اكندم چشمهای او را معاورة عبار بيدا كردن
در سنجيدن بها معايره مثله وهر چه ديگری كند با او همان كردن تعاور دست بدست كردانيدن چيزها تعاور تعور مثله عهر
بالتحريك والاسكان زنا كردن عم بفتحها عهر بالكسر زنا وفی الحديث الولد للفراش وللعاهر الحجر امرأة عاهرة ومعاهرة وعيهرة عهر
بمعنی ای زانية عير كورخر اهلی وبيز گويند عيرة مونث اعيار معيورآء بالمد عيورة ج وميخ وميهر قوم وقولهم عير بعير وزيادة عير
عشرة كان الخليفة من بنی امية اذا مات وقام آخر زاد لاوزاقهم عشرة دراهم ونام كوهی بمدينه وفی الحديث انه حرم ما بين عير الی
ثور وتندی ميان پيكان وتيزی سر كتف وتندی پشت پای وتندی اندرون گوش مردم وخط سپيد ميان برك ومرغی چون كبوتر
واو را عير السراة نيز گويند ورفتن وبلك گوسپيد شدن ناقه بطلب فحل وبهر سو رفتن اسب بحرا كردن عم ف آ ك ٢ فرس عيار نعت
منه ويقال للموضع الذی لا خير فيه وهو كجوف عير يعنی در وی هيچ چيزی نيست لانه لا شی فی جوفه ينتفع به وعير العين جفنها ومنه قولهم
فی نعلت ذاك عير اى قبل لحظ العين قال ابو عبيدة ولا يقال افعل ذاك ويقال فلان عيير وحده للمعجب والمتكبر الذی لا يری الا نفسه وان
شئت كسرت اوله ولا يقال عوير بالواو اعاره بعلف داشتن اسب را فرس معار نعت منه ويقال اسد عيار ورجل عيار لما كان كثير
التطواف والحركة ويقال عار في الارض يعير ای ذهب وعار الرجل في القوم يضربهم مثل عاث ومنه العيار يعار بكسر التاء نام كوهی تعيير
سرزنش كردن عار دشنام وعيب معاير اى معايب معايرة راست كردن ترازو وپيمانه تعاير يكديگر را عيب كردن معيار بالكسر اندازه
پيمانه وجاشنی كردن زر وسيم بنات معير بالكسر سختيها عيرانة بالفتح اشتر تيز رو كه بكورخر ماند در سرعة عير بالكسر كاروان شتر
كه غله كشانند عيرات ج **فصل الغين** غبر غبار بالضم غبرة بفتحتين كرد غبرة بالضم تيرگی اغبر تيره رنك شدن غبرآء زمين ونوعی غبر
از بنات ونام اسب قيس بن زهير بنو غبرآء درويشان ومآء غبرآء وسود آبی مانند غبيرآء بالمد آب ارزن كه مست كند غبر بالضم
باقی شير در پستان اغبار ج غبر الحيض بقاياه ويقال غبر المرض وكل غبر الليل غبور باقی ماندن ودر گذشتن وهو من الاضداد
عم ف آ ض ٢ والغبر بالتحريك اند مال الجرح على فساد ثم ينتقض بعد ذلك ومنه سمی العرق الغبر لانه لا يزال ينتقض واهنه الغبر
بلای بزرگ اغبار گرد بر انگيختن وجد كردن در طلب حاجت وسخت افتادن باران بر زمين يقال اغبرت السمآء تغبير گرد انگيختن تغبر
گرفتن باقی مانده چيزی را اغبر مثل غبر نام مردی غثرة بالضم تيرگی كه بسبزی باززند اغثر نعت منه وچيز لاده وفرومايه غثرآء غثر
مونث منه غثر بالضم ج مثال احمر وحمرآء وحمر غيثرة كلك وفی الحديث دعاع غثرة بفتحتين هكذا يروی ويروی اصله غيثرة حذفت

منه

بنی ای الملک حبسی کانک بعیر فلان یدلی السیر بعقیر بنیک خسته کردن عقاقیر اصول داروها واحدها عقار بالفتح والتشدید معقر نام
شاعری نعامرتی کردن اشتر را بمبارات معافره دشنام دادن وهجا کردن یکدیگر را وپیوسته بودن بشراب ودرهم چیزی وکاری ومنه
العقار وهی الخمر لانها عاقرت الدن اعتقار انعقار دیث دین شدن ستور عقره بالضم وفتح ۲ شب کردنان با خود دشرندنا ابستن
نشوند ومنه قولهم عقرة العلم النسیان عقار بالفتح اب وزمین ودرخت ودرخت خرما ورخت واسباب خانه عقار اممدوده موضعی تعقار
بالضم نوعی از جامه سرخ رنگین عقیره ساق پی زده ولموازیلند بیفال دفع فلان عقیرته ای صوته کانه عقر احدی رجلیه فصرخ ویقال
ایضا ما رایت کالیوم عقیرة وسط قوم للرجل الشریف یقتل عقر بفتحتین لرزیدن پایها از دهشت عم که آف ۲ ومنه قول عمر فعقرت حتی
خررت الی الارض عاقر ریک توده بلند وزن نازاینده ومرد که اورا فرزند نشود عقر بالضم کابین که بشبهه وطی واجب شود ونازا
شدن زن عم بضمتها بیضة العقر خایه خروس واین لفظ را در هر چیز نادر بود وعطیه وتحفه که یکبار اتفاق افتد از جائی که امید
نباشد ومانند ان استعمال کنند عقر النار وعقر الدار میانه ومعظم ان عقر الحوض وعقر جای اب خوردن ستور از حوض اعقار ع
اعقار با اب وزمین شدن کسی ودهشت دادن کسی را نافه عقره شتر که از عقر اب خورد ویقال لقحت الناقة عن عقر یعنی پس از
نازایندگی ابستن شد عنقر بضمتین اصل هر چیزی یقال عنقر النصب ای اصله وعنقر الرجل ای اصله واصله وعنصره عنقفیر بلا وسختی
عقفر عقعقره هلاک کردن عکر میل دادن بجائی عم ف آک ۲ وبازگشتن بحرب والعکرة الکرة وفی الحدیث قلنا یا رسول الله نحن
عکر الفرارون فقال بل انتم العکارون وانا فئة المسلمین وباز کردانیدن شتر خداوند را بسوی اهل ودر طن خود اعتکار در امیختن
تاریکی یقال اعتکر الظلام ای اختلط کانه کر بعضه علی بعض من بطوء انجلائه وبه یشبه اران ویقال تعاکر القوم ای اختلطوا
عکر بفتحتین دردی زیت وشراب وتیرگی اب که در تکحوض مانده وددردی نالت شده روغن وجز آن عم ک آن ۲ شراب عکر
نعت منه ای کدرة تعکیر درامیختن دردی بشراب وروغن ومانند عکر بفتحتین شتر بسیار از بنجاه تا صد وقال الاصمعی الخمسون
الی الستین والسبعین وبن زبان عکر ع اعتکار دردی ناک کردن وخداوند کله شتر شدن عکر بالکسر اصل هر چیزی مثل عتر یق
رجع فلان الی عکره ای اصله وباع عکره ای اصل ادمته وفی الحدیث لما نزل قوله تعالی اقترب للناس حسابهم تناهی اهل الضلالة
عمر قلیلا ثم عادوا الی عکرهم ای الی اصل مذهبهم الردی عمر بالفتح والضم زندگانی وزیستن عم ع آ ف ۲ وهما مصدران علی
غیر قیاس وقیاس مصدره التحریک ویستعمل فی القسم احدهما وهو المفتوح فاذا ادخلت علیه اللام رفعته بالابتداء فقلت لعمر الله
واللام لتوکید الابتداء والخبر محذوف والتقدیر لعمر الله قسمی ولعمر الله ما اقسم به فان لم تات باللام نصبته نصب المصادر وقلت
عمر الله ما فعلت کذا وعمرک الله ما فعلت ومعنی لعمر الله وعمر الله احلف ببقاء الله تع ودوامه واذا قلت عمرک الله فکانک قلت
بتعمیرک الله ای باقرارک له بالبقاء وربما جاء للدعاء کقولک عمرک الله ای سالت الله ان یطیل عمرک عمر ایضا گوشت میان دو
دندان عمور ج ونام مردی وانرا با واو نویسند فرقا بین عمرو وعمر حالتی الرفع والجر وبغیر واو فی النصب لان الفارق ثابت
ثابت بینهما وهو عدم الالف فی عمر وثبوته فی عمرا عمرویه نام کسی سیبویه ونفطویه معرفة مرکب من کلمتین مبنی علی
الکسر لان اخره اعجمی مضارع للاصوات فشبه بغاق ویبون فی النکرة یقال مررت بعمرویه وبعمرویه اخر وذکر المبرد فی تثنیة
وجمع العمرویهان والعمرویهون وذکر غیره ان من قال هذا عمرویه ورایت عمرویه فاعربه وثناه وجمعه ولم یشترطه المبرد عمرة
بالضم یکی از ارکان حج واصلها من الزیارة وزفاف زن هم در خانه زن واهل وی وعرس انرا کویند که زن را بخانه خویش ارد عمر ع
ونام مردی وهو معدول عن عامر ولا ینصرف فی المعرفة عمارة بالکسر اباد انی واباد کردن عم ف آ ض ۲ عامر اباد یعنی معمور مثل
فاد انوثمد نوف عمارة ایضا قبیله عمرجای معمور وجامه محنه پا شته عومرة بانک وفریاد یقال ترکت القوم فی عومرة ای فی
جلبة وصیاح اعمار بعمری دادن چیزی کسی را چون بسرای یا زمین وجز ان وان چنان باشد که کویند این سرای ترا باشد تا من
زنده ام یا تو زنده ومعمور یافتن ودر دعا کویند اعمر الله بک منزلک وعمر الله بک ایضا یعنی معمور دارد خدای تع جای ترا
بتو ونکویند اعمر الرجل منزله اعتمار زیارت کردن وعمره اوردن وعامر شدن عمارة بالفتح هرچه بر سر نهند چون دستار وکلاه
وتاج وجز آن عمار بالفتح ریحان ریزین به مجلس الشراب عمارة بالضم نام مردی عمار البیت باشند کان خانه تعمیر زندگانی دراز
دادن وبیقای دراز موصوف کردن کسی را وقوله تع واستعمرکم فیها ای جعلکم عمارها معمر جای فراخ اب وعلف ودی معمر
بفتح المیم نام مردی عمران ابوبکر وعمر وقال قتاده العمران عمر بن الخطاب وعمر بن عبد العزیز وزعم الاصمعی عن ابی هلال الراسبی
عن قتاده انه سئل عن عتق امهات الاولاد فقال اعتق العمران فما بینهما من الخلفاء امهات الاولاد ففی قول قتاده انه عمر بن الخطاب

عصر جن نماز دیکر و فشردن انکور وجزان و پناه کرفتن و رستن و باران زدن کسی را عع ف آ ک م قال الکسائی یقال جاء فلان عصرا
ای بطیئا حکاه عنه ابو عبیده عَصَر بفتحتین پناه جای و کرد و فی الحدیث مرت امراة متطیبة لذیلها عصر بنو عصر کرّة هی از عبد القیس
منهم مرحوم العصری عصرة بالضم پناه و یقال هؤلاء موالینا عصرة ای دینه یعنی نزدیکان ما اعتصار تعصر پناه کرفتن قوله تعالی
فیه یغاث الناس و فیه یعصرون ای ینجون وهو من العصرة وهی المنجاة و قیل یستغلون وهو من عصر العنب و قری یُعصرون ای
یمطرون اعتصار بیرون کردن مال از دست کسی و باز داشتن مال از کسی و منه الحدیث یعتصر الوالد عن ولده فی ماله ای یمنعه
ایاه و یحبسه عنه و فشاردن انکور وجزان و بسر طعام که در کلو ماند اندک اندک اب خوردن تا کوارا نده و فرو برد طعام را
تعصر انعصار افشرده شدن یقال عصرت العنب فاعتصر تعصرا نعصر و تعصر و اعتصرت عصیرا ای اتخذته و قول ابی النجم لو عصر
منه البان والمسك انعصر یرید عصر فخفف عصاره انچه بفشردن بیرون اید از اب و مایع و جزان و انچه ما ند از ثفل معصر بالکسر
چرخشت و یقال فلان کریم المعصر بالفتح یعنی کریم است بوقت خواستن از وی معصر بالضم و کسر الصاد دختری که برسیدکی و حیض
نزدیك باشد معاصر ج اعصار برسیده شدن دختر و هی للجاریة کالمراهقة للغلام و کرد باد و بادی که ابر و رعد و برق آرد
یعصر واعصر پدر قبیله عنصر بضمتین و بفتح الصاد ایضا اصل و حسب عناصر ج **عصفر** رنك سرخ معصفر معصفور
کنجشك و پاره از مغز سر عصفور از دو استخوان از دو طرف روی اسب عصافیر القتب چوبهای پالان شتر و هی عن اصبعها
علی القتب عصفور الاکاف عرصوفه کاك و آن چوبی باشد که میان پنبا کنند بند ند عصافیر المنذر شتران نجیب و نیکو که
نعمان بن المنذر را بود **عطر** بالکسر بوی خوش عطار بوی فروش عطر خوش بوی شدن عع ک آ ف ع عطر عطره یقال منه
تعطر خوشبوی شدن معطر بالکسر زن و مرد بسیار عطر سوزنده معطار زن بسیار عطر ناقه عطره و معطار ای کریمة ابل
معطرات شتران روشن موی نیکو **عفر** بفتحتین خاك و اول اب که کشت را دهند عفر بالتسکین خاك آلوده کردن
و در خاك غلطانیدن تعفیر کك و ایضا پستان بکل و خاك آلوده کردن زن با بچه بجهت فطام و هم خشك کردن کوشت با فتاب بر ریك
تفتان و سپید کردن و فی الحدیث ان امراة شکت الیه ما لها لا یزکو فقال ما الوانها فقال سود فقال عفری ای استبدلی غنما
بیضا فان البرکة فیها و یقال لقیت فلانا عن عفر بالضم ای بعد شهر اعتفار خاك آلوده شدن و شکار را بر خاك افکندن شیر
انعفار خاك آلوده شدن عفیر کوشت با فتاب خشك کرده و زنی که بهمسایه چیزی ندهد و پشت شورانیده بی شیر بیخ اعفر
ریك سرخ و سپید که بسرخی باز زند شاة عفراء کوسپندی که بر سپیدی بیشتر و سرخی غالب باشد و اهو پدین صفت عفر
ج عفراء ایضا شب سیزدهم از ماه معفورة زمینی که علفها و راخورانیده باشند یعفور اهو بره و کور زن بچه یعافیر ج مرنکه
از اهو اسود بن یعفر بالضم نام شاعری اذا قلته بفتح الیاء لم تصرفه لانه علی وزن الفعل و بالضم صرفته لانه قد زال عنه شبه الفعل
عفار بالفتح درختی که از وی آتش کیرند و فی المثل فی کل شجر نار و استمجد المرخ والعفار و کشت دادن و پیراستن خرما بنان و نان
بی نان خورش مثل القفار عفر بالکسر خوك نر و مرد خبیث کربز عفره مونث عفریت دیو ستنبه و بغایت زحمت شده از هر چیزی
یقال فلان عفریت نفریت اتباع و عفریة نفریة بفتح الیائین مخففتین ای مبالغ فی کل شیء و فی الحدیث ان الله تعالی یبغض العفریة
النفریة الذی لا یرزأ فی اهل و لا مال و یقال عفاریة واحد مثل عفریت قال الخلیل شیطان عفریت و عفریة والشیاطین العفاریت
والعفاریة فاذا سکنت الیاء صیرت الهاء تاء و اذا حرکتها قلتها هاء فی الوقف عفریة ایضا سختی و موی قفای شیر و خروس عفره بالضم
وعفراة بالکسر کك و یقال جاء فلان نافشا عفریته اذا جاء غضبانا معافر بالفتح حیی از همدان لا ینصرف معرفة و نکرة ثوب
معافری منسوب الیها معافر بضم المیم انکه با کاروانیان رود و زیادت مانده ایشان خورد عفرنی شیر و هو فعلنی سمی
بذلك لشدته والنون والالف للالحاق و لبوة عفرنی ماده شیر استوار خلقت ناقة عفرناة ای قویة و یقال وقع القوم فی
عافور شر و عاثور شر یعنی در بدی افتادند عفرة الحر بضمتین لغة فی اُفرة الحر یعنی سختی کرما و یقال جاء فلان فی عفرة الحر ای فی اوله
عفرین بکسرتین بیشه شیر و شیر بیشه و یقال للکل ضابط قوی لیث عفرین و نام شهری **عقر** کوشك و بنای بلند و نام
جای ببابل و بنیاد و اصل هر چیز و منه عقر الدار بالضم والفتح و خسته کردن عقیر یقال منه و قوم عقری مثل جرحی و جرحی و یقال
فی الدعاء علی الانسان عقرا له و عقرا و حلقا و عقری و حلقی بلا تنوین ای عقره الله جسده و اصابه بوجع فی حلقه و منه کلب عقور ای
جراح و پشت ریش کردن ستور را و منه سرج عقر بالضم و فتح القاف و عقره ای معقر غیره و لا یقال عقور بالفتح الا فی ذی
الروح و پی زدن ستور را عقیر یقال منه و جمل عقیری و سر درخت خرما بریدن و باز داشتن از رفتن عع ف آ ک ع یقال عقرت

چندانکه هردو برابر شوند وابن مثل درمیان دو حریف برابر گویند عراده بالفتح بدخوئی و نام اسپی م و سختی و مهتری واصل یقال هو
فی عرادة خیر ای فی اصل خیر عرار بالکسر بانگ کردن شترمرغ نر ع ف آ ک ۲ و نام مردی تعار برار از خواب بیدار شدن با بانگ
واواز عرعر درخت سرو و نام جائی عرعره بازیی کودکان عرعار مبنی بکسره معدول از عرعر چون قطام از قطم چنین بدین لفظ
کودکان بانگ کنند تا دیگران از خانه ببازی بیرون آیند عرعرة الجبل بضمتین اعلاه و عرعرة السنام و عرعرة الانف کذلک و عرعرت
راس القارورة اذا استخرجت صمامها عرایه از بیخ برکندن سوی و بار افکندن زمین تعریه مثله و حاجت برداشتن بکسی یقال
عرهت بک حاجتی ای انزلتها بک والودن کسی را ببدی یقال عره بشر واندوهگین کردن ع ع ف آ ض ۲ معرار بالکسر جائی
ریزه بناه بار ارنده والعر فی الحدیث الغریب بعیر عر شتر بی کوهان تقول منه اعر الله بعیرک و ناقة عراء معتر محتاج کرا ز
کسی چیزی بخواهد عراعر بالضم شتر فربه و نام جائی و مهتر عراعر بالفتح ج عراعر الاقوام مهتران قوم عراعر ایضا کرانهای کوهان
عزر بزرگ داشتن و ادب کردن و کرانبار کردن ستور را عزار درختی ابو العیزار کنیه مرغ غند رانکردن که همیشه در آب ایستاده عزر
باشد عزیر بالضم نام پیغمبری عسر بضمتین والسکون دشواری و دشوار شدن ع ع بضمهما قال عیسی بن عمر کل اسم عسر
ثلاثی اذا کان مضموم الفاء جاز السکون والضم فی عینه مثل عسر و رحم و حلم عسیر دشوار عسر بفتحتین در پیچان شدن کار ع ع
ک آ ف ۲ عسر بکسر الوسط نعت منه عسران بفتحتین دم برداشتن شتر عسر خواستن وام از غریم بوقت دست تنگی او ع ع ف آ ض ۲
و ک ۲ و دشوار زادن بچه واز سوی چپ آمدن یقال عسرت المرأة اذا عسر ولادها و عسر بی فلان ای جاء علی یساری اعسر چپه
دستا عسر یسر انکه بهردو دست کار کند و ابر عسراء یسره مؤنث ولا یقال اعسر ایسر عقاب عسراء عقاب که پرهای جانب
چپ او بیشتر از راست باشد حمام اعسر انکه در بال وی پر سپیدی باشد اعسار تنگدست شدن معاسره تعاسر دشواری کردن
باهم معسور ضد میسور و این هردو مصدر است یقال دعه الی میسوره والی معسوره و نزدیک سیبویه صفت است و گوید
مصدر بر وزن مفعول نیامده است و یتاول قولهم دعه الی معسوره والی میسوره ای الی امر یوسر فیه والی امر یعسر فیه و
یتاول المعقول ایضا کذا عسری و شوری نقیض یسری عسره پرهای نوک بال که سپید باشد عسیره ماده شتر که بسال نخست
بار نگیرد عسیر ناقه که رام نشده باشد اعتسار اشتر رام نشده نشستن و ستم کردن و قهر کردن جمل عوسرانی ناقه عوسرانیه عسر
شتر که پیش از رام شدن او را بر نشینند عسقثا بالکسر کفتار بچه از کرک نر علی بالضم کفتار بچه هم از کفتار عسجد عسجد
شتر استوار عسکر لشکر عساکر ج عرفه و منی عسکری بجهی و لشکری شدن مرد معسکر بفتح الکاف لشکرگاه عشر ده عسکر
زن عشرة ده مرد احد عشر بکسر الشین و سکونها الی تسع عشرة فالسکین لاهل الحجاز والکسر لاهل النجد واحد عشر بالفتح عشر
الی تسعه عشر عشرون بالکسر و سکون ۲ بیست عشیر بالضم عشیر معشار بالکسر ده یک وجمع العشیر اعشراء عشر بالضم ایضا مصدرک منه یعنی ده یک
گرفتن ع ع ف آ ض ۲ و بالفتح دهم شدن ع ع ف آ ک ۲ عشار ده یک گیرنده عاشر مثله و ایضا دهم عشر بالکسر میان دو نوبت آب
شتران هشت روز باشد چون روز اول و دهم آب دهند ما بین الوردین هشت روز باشد و کذلک الاظماء کلها بالکسر و
لیس لها بعد العشر اسم الا فی العشرین فاذا وردت یوم العشرین قیل ظموها عشران وهی ثمانیة عشر یوما فاذا جاوزت العشرین
فلیس لها تسمیة وانما هی جوازی عشار خداوند شتر خورنده یک عشر شدن و ده تن شدن قوم ابل عواشر شتران که یک عشر
خورده باشند معاشره آمیزش کردن باهم تعاشر مثله عشره خویشاوندی عشره بالضم و فتح ۲ درخت باصمغ عشر عشرات ج و یقال
ثلاث لیال من الشهر عشر وهی بعد التسع وکان ابو عبیدة یبطل التسع والعشر الا اشیاء منه معروفه حکی عنه ذلک ابو عبیده عاشورا
و عشورا ممدودان روز دهم محرم معشر گروه مردم معاشر ج عشیره قبیله و تبار مردم سعد العشیره پدر قبیله از یمن عشیر شوهر
و فی الحدیث انکن تکثرن اللعن و تکفرن العشیر یعنی الزوج لانه یعاشرها و تعاشره قال الله تعالی و لبئس المولی و لبئس العشیر عشار
بالضم معدول من عشرة یقال جاؤا عشار عشار آمدند ده ده کان عشاری ده گزی عشراء شتر ده ماهه آبستن وهی الناقة التی اتت
علیها من یوم ارسل فیها الفحل عشرة اشهر و زال عنها اسم المخاض ثم لا یزال ذلک اسمها حتی تضع حملها و بعد ما تضع ایضا و یقال
ناقتان عشراوان و نوق عشار و عشراوات یبدلون من همزة التانیث واوا تعشیر ده ماه بر آمدن بر آبستنی اشتر و ده آیه کردن
مصحف را و بده آواز بانگ کردن خر بیکدم بنو عشراء قومی از بنی فزاره اعشار ده ایها و نصیبها قمار و جزو و جزو دیگر از دم برمرغ
و یقال برمة اعشار اذا انکسرت قطعا و قلب اعشار جاء علی بناء الجمع کما قالوا رمح اقصاد تعشار بالکسر نام جائی عشنق مثل قیسی عشنق
شتر [illegible] عصر ثلث لغات بالفتح و سکون الثانی و بالضم کذلک و بضمتین روزگار عصور ج عصران شب و روز و بامداد و عصر

شکوهیدن زبان در سخن عاثور سختی و چاهی که از جهت صید شیر و جز آن کنند و فی المثل وقع فی عاثور شر و عاثور شر ایضا
ایضه لغتا و لغثة عثیر بالکسر گرد و لا تقل بفتح العین لانه لیس فی کلامهم فعیل الا ضهید و هو مصنوع و معناه الصلب الشدید
عَیثر بالفتح مثال غیهب نشان عثیر بالقلب کذا یقال ما رایت لهم اثرا و لا عثیرا و لا عیثرا عثر شهری بشام عثر بتشدید الثاء
نام جای عثری کشت دیمی که بر باران کار رند عجرة بالضم گره چوب و گره رگ و نام مردی عجره بالکسر نیت و دستار یقال
عجر — فلان حسن العجرة عجر بفتحتین معندی و بیرون آمدگی هر چیز رجل اعجر بزرگ شکم همیان اعجر پر فعل اعجر منهم و وظیف عجر بکسر الجیم
وضمها غلیظ عجر بفتحتین مصدر و منه عج ک آ ف ۲ تعجر نوردکوفتن شکم از فربهی معجر برسه افکندنی زنان اعتجار معجر افکندن
برسر و دستار بستن عجر بسکون الوسط دم برداشتن اسب در دویدن و بشتاب رفتن اسب و شمشیر را هنلک کردن
بکسی یقال عجر علیه بالسیف ای شد علیه و کردن تافتن عج ف آ ک ۲ عجران بالتحریک سر باز کردن استور بسوی دیگر
بعد از برنشستن عج ف آ ک ۲ یقال عجر به بعیره کانه اراد به ان یرکب وجها فرجع به قبل الاخر را صله و عجر الرجل ذا امل سفینه
وقلبها عجیر نام مرد بالراء و الزاء المعجمة ایضا عجورة بالضم غلاف شیشه عذر بالضم و السکون بهانه و معذور داشتن معذره
عذر — بکسر الذال و عذری و عذره بالکسر اسم فی العذر یعنی بهانه و قوله تعالی و لو القی معاذیره ای و لو جادل عنها اعتذار عذر خواستن
و با عذر شدن و ناپیدا شدن اثر غارت و جز آن و بکارت زایل کردن و یقال من عذیری من فلان یعنی کیست عذر خواه
من از فلان و یقال عذرک من فلان یعنی بیا بکسی که ترا معذور دارد و او را ملامت کند عذرة بالضم درد گلو از غلبه خون
و ذلک الموضع ایضا یسمی عذرة و هو قریب من اللهاة و موی پیشانی اسب عذره بفتح الوسط قال الاصمعی هی الخصلة من
الشعر یعنی توله موی و قیل از هر و ستارکان ریزه در مجره و دوشیزگی عذرا دوشیزه عذاری بالفتح و الکسر عذرا و نام ج
چنانکه در صحرا گفته شد قال هو ابو عذرها و ابو عذرتها ای هو الذی افتضها دوشیزگی برده وی است و یقال بل ما
بدی عذر هذا الکلام تو بکارت برنده این کلام نیستی عذره بکسر الذال درگاه و پلیدی مردم و ستور و جز آن عذار بالکسر
فسار ستور عذرج و خط ریش و نشان فسار بر روی ستور عذر بالفتح فسار نهادن یقال عذرت الفرس بالعذار ای شددت
عذاره و هو خلیع العذار یعنی فسار گسسته و ختنه کردن کودک را و پیدا رعیب شدن عج ف آ ض ۲ و ک ۲ و عذارین فی قول
ذی الرمة حبلان مستطیلان من الرمل و یقال طریقان اعذار فسار نهادن و ختنه کردن و پیدا عیب شدن و فی الحدیث لن یهلک
الناس حتی یعذروا من انفسهم ای یکثر ذنوبهم و عیوبهم و با جراحت کردن و مبالغه کردن در کار و بهلوک نزدیک شدن یقال
اعذر به ای ترکه به عاذر او هو اثر الجرح و یقال ضرب فلان و اعذر ای اشرف به الی الهلاک و مهمانی ختنه و هو فی الاصل
مصدر و عذیره مثله و عذره نالش شدن جای یقال اعذرت الدار ای کثرت فیها العذرة و با عذر شدن و منه المثل اعذر
من انذر و صاحب عذر شدن زن معذور و ختنه کرده و در و مند کاو عاذر نشان سکی عذیرة مثله و رگ خون استحاضه
و یقال لقیت منه عاذورا ای شرا تعذر دشوار شدن کار یقال تعذر علیه هذا و تعذره الوده شد تعذر بجستا و ردن
و ناپدید شدن نشان تعذیر تقصیر کردن و تعذره الوده کنی را و درد وش کردن چشم شتر را عاذر در درد وش یقال عذر
عین بعیرک ای سمه بغیر سمه بعیری لیتعارف من ابلنا و الجمع العواذیر و قوله تعالی و جاء المعذرون من الاعراب یقرء بالتشدید
و التخفیف فاما المشدد فقد یکون محققا و قد یکون غیر محقق فاما المحق فهو فی معنی المعتذر لان له عذرا و لکن التاء قلبت ذالا
فادغمت فیها و جعلت حرکتها علی ما قبلها کما قری یخصمون بفتح الخاء و یجوز کسر العین لاجتماع الساکنین و یجوز ضمها اتباعا
للمیم و اما الذی لیس بمحق فهو المعذر لانه المرض و المقصر یعتذر بغیر عذر و کان ابن عباس یقرء و جاء المعذرون بالتخفیف
من اعذر و یقول و الله هکذا انزلت و کان یقول لعن الله المعذرین کان الامر عنده ان المعذر بالتشدید المظهر للعذر
اعتلالا و لا عذر له و المعذر الذی له عذر و المعذر بفتح الذال موضع العذار من رخساره که مرد را بر آن معذور دارند عذور
عذفر — بضمتین ج مثل سریر و سرر عذور بفتحتین و تشدید الواو مرد بدخو ره فراخ شکم جمل عذافر بالضم نام عذافره شتر قوی
عر — استوار عذافر ایضا نام مردی و شیر عر کر و گر کین شدن عج ف آ ک ۲ جمل اعر و عار نعت منه عر بالضم کش معروره شتر
کشن نالت عره نوعی از جبون و بتلک و سرکین گوسفند و شتر مرغ و سرکین انداختن عج ف آ ض ۲ و یقال فلان عره و عارور
و عارورة ای یجلب معرة بالفتح گناه و فلان بعر قومه ای یلطخهم بمکروه استعار بجه رسیدن کو عرار بالفتح گیاهی خوشبوی واحدها
عرارة عرار مثل قطام گاوی ماده فی المثل باءت عرار بکحل ای باءت هذه بهذه عرار و کحل نام دو گاو است که یکدیگر را شاخ زدند

مظهرون خداوندان ستور برنشست اند اقران الظهار پس پشت اینده کان در حرب نزل بین ظهرانیهم وظهرانیهم فرود آمد پس پشت
ایشان ولقیته بین الظهرانین والظهرین ای فی الیومین او الایام ظهر بالضم پس از زوال صلوة الظهر نماز پیشین ظهیرة کریکا
ظهیرهم پشت و یاری کر قوله تعم والملئکة بعد ذلک ظهیر و انما لم یجمع لان فعیلا وفعولا قد یستوی فیهما المذکر والمؤنث
والجمع کما فی قوله تعم انا رسول رب العالمین بعیر ظهیر و ناقة ظهیرة قوی پشت بعیر ظهری بالکسر شتر اماده بجهة حاجت جمعه
ظهاری غیر مصروف لان یاء النسبة ثابتة فی الواحدة ظهری بالکسر پس پشت انداخته و فراموش و منه قوله تعم واتخذتموه وراءکم
ظهریا و فلان ظهری علی هذا یعنی او یاری کر من است وانا ظهر بک ظاهر پیدا ظاهر چشم بیرون دوشده ومنهل که اب او به
نیم روز نخورند و یقال هذا ظاهر عنک عاره ای زائل ظواهر الارض بناهای زمین و بلندیها قریش الظواهر انها که بظاهر مکه
فرود آمدندی ظهرة بفتحتین رخت خانه و قوم خانه ظهر درد پشت عع ک آف ۲ ظهر بکسر الوسط نعت منه ظهور بالضم
پیدا شدن و چیره شدن یقال ظهر علیه ای غلب علیه و ببام بر آمدن اظهار پیدا کردن و چیره کردانیدن و بوقت نماز
پیشین رفتن مظاهره یاریمندی کردن تظاهر یاریمند شدن باهم استظهار یاری خواستن و قوی پشت شدن یقال
استظهر به ای قوی و یاد کردن و از بر خواندن تظاهر پشت بپشت در آوردن ظهران بالضم جانب کوتاهی موی از پر مرغ
بطنان جانب درازی وی یقال ریش سهمک بظهران ولا تریشه ببطنان الواحد ظهر و بطن مثل عبد و عبدان قال ابو عبیدة
فی ریش السهام الظهار بالضم ظهارة بالکسر ابره جامه مظاهره و ظهار مرد مر زن خود را انت کظهر امی گفتن یعنی حرام تخصیصها
تظهر کلک قوله تعم الذین یظاهرون من نسائهم مظهر نام مردی قوی پشت مظفر نام مردی و در وقت ظهر آینده و بالتخفیف کذلک

فصل العین عبرة بالکسر پند عبرة بالفتح اشک بار یدن عع ک آف ۲ یقال عبر الرجل فهو عابر و عبران وهی عبرة و عابرة **عبر**
عبر بفتحتین کوری چشم و بالضم مثله عبر النهر بالفتح والضم کرانه جوی جمل عبر اسفار بالضم والکسر شتر که پیوسته در سفر باشد و کذلک
جمال عبر اسفار یستوی فیه الذکر والانثی والجمع عبر بالضم بسیار از هر چیز عبرة انچه از سدر بر اید بر لبهای جوی و بلند شود
عبری عبرانی بالکسر فیهما لغت جهود ان الشعری العبور بالفتح نام ستاره که بعد از جوزا بر اید معبر بالکسر پل و کشتی و گذرگاه
عبور گذشتن از آب عع ف آض ۲ عابر سبیل راه گذری و عبر القوم ای ماتوا عبارة بیان و تفسیر کردن سخن را و تعبیر کردن
خواب را عع ف آض ۲ قوله تعم ان کنتم للرؤیا تعبرون اوصل الفعل باللام کما یقال ان کنت للمال جامعا عبر باندیشه خواندن کتاب
بی آواز عع ف آض م لغة عابرة ای جائزة اعبار یکسال فرز نا کرده ماندن گوسپند را شاة معبرة نعت منه غلام معبر ختنه
ناکرده و کذلک جاریة معبرة سهم معبر تیر ناپیراسته تعبیر تفسیر خواب گفتن و سخن از کسی یا از دل خود گفتن یقال عبر عنه و سبکبار
سنجیدن درم بعد از آنکه بتفاریق سنجیده باشد استعبار خواب گذاردن بر کسی بجهة تفسیر کردن وی و اشک باریدن عبیر
بوی خوش باز معفران آمیخته عن الاصمعی و بوی زعفران تنها عن ابی عبیدة وفی الحدیث اتعجز احدکن ان تتخذ تومتین ثم تلطخهما
عبثر بعبیر او زعفران ففی الحدیث بیان ان العبیر غیر الزعفران عبوثر عبیثران بضم الثاء وفتحها اربع لغات گیاه خوشبوی عبسور
عبهر بالضم ناقة تیز رو عبقره زمین پریان و عرب هر چیزی از مردم و ستور و جامه و فرس و جز ان را که در غایت قوة و حسن و لطافت
عبقر باشد بوی نسبت کنند یقال ثوب عبقری وهو واحد و جمع والانثی عبقریة یقال ثیاب عبقریة و فی الحدیث انه کان یسجد
علی عبقری وهو البسط المصبوغة المنقشة و یقال هو عبقری القوم ای مرد قوی و فی الحدیث فلم ار عبقریا یفری فریه حتی
قالوا ظلم عبقری ای شدید ثم خاطبهم الله تعم بما تعارفوه فقال عز وجل متکئین علی رفرف خضر و عبقری حسان و قری و
عباقری علی الجمع وهو خطاء لان المنسوب لا یجمع علی نسبته عبقره درخشیدن سراب و قولهم اکذب من عبقر بضم القاف مشددة
و یقال جبقر هما کلمتان جعلتا واحدة مرکب من عب وهو اسم للبرد بالنجرانیة وهو حب الغمام وقر وهو البرد فالعین مبدلة من الحاء
عبهر والحاء منهما عبهر گل بوستان از وزن خود آگنده گوشت امراة عبهرة و عبهر ایضا قوس عبهر کمان آگنده و بضمه عتر بالکسر
عتر اصل و فی المثل عادت لعترها لمیس یضرب لمن رجع الی خلق کان ترکه و گیاهی از ادویه و فی الحدیث لا باس ان یتداوی بالسنا و
العتر و ایضا العتیرة یعنی گوسپند قربانی جاهلیت که در ماه رجب کردندی عتر قربانی کردن عتیره و جنبیدن نیزه عع ف آض ۲
عتران بفتحتین ن زدن مزه عترة بالکسر رهط چون ه و جیل کرم شلف و عنبر و عود و جز ان معجون کرده باشند و خوشبوی برنگ
عثر و عتر هی دندان معجون که بر سبیل امیبن خوردند که بامی برود و بند بوقت بزیر کنند عثیر شکوفه عثار شکوفه خیدن عع
ف آض ۲ عثر عثور و سیو روشندن بر چیزی یقال عثر علیه اعثار اطلاع داد کسی را منه قوله تعم و کذلک اعثرنا علیهم تعثر

حرف الحلق يقال ما في السماء طخرة وطخرورة اى قطعة من سحاب وما بقيت على الابل طخرة اى وبرة وما على فلان طخرة اى ثياب
طخربة بالكسر والباء وبالتاء ايضا كلك طخمرة بركردن مشك وبره كودن كان طخمرة بالخاء والحاء ابر طخرور بالضم مردى
كه جامد نباشد وبيركران سنك ودرشت نباشد طخار يرمردم وكروه پراكنده طرة بالضم موى پيشانى وكرانه جامه ووادى
وكرانه هرچيز طررج اطرار البلاد اطرافها طرتان دوخط بر پشت خر وكاوه شتى جاوا ضرا امدندهم طرورد ميدن نبات و
سبلت كودك عج ف آص ٢ طار بوخط طر بالفتح تيزكردن يقال طررت السنان اى حددته فهو مطرود وطرير وكفانيدن وبريدن
يقال طركيسه اى شقه وهو الطرار يعنى كيسه برو بكال زدن حوض را وراندن شتر وكرد آوردن ستور بوقت راندن از
دو جانب وافتادن دست بزخم شمشير يقال طرت يده وضربه فاطر يده وناز كردن وبرا غالانيدن وفى المثل اطرى فانك ناعلة
قال ابن السكيت اى ادل فان عليك نعلين يضرب للمذكر والمؤنث والاثنين والجمع على لفظ التانيث لان اصل المثل خوطبت
به امراة فيجرى على ذلك غضب مطر خشم بناجايكاه جاء فلان مطرا اى متجترا طرير مرد با منظر وديدارى طرطور بالضم دراز باريك
ونوعى كلاه عرب هم برين هيئة طهرة طفوز برجستن عج ف آك ٢ طمور برجستن عج ف آك ٢ طمار بفتح الراء وكسرها
غير مصروف جاى بلند يقال انصب عليه من طمار مثال قطام بالكسر عن الاصمعى وبالفتح والكسر عن الكسائى طمر بالكسر جامه
كهنه المارج مطمر بالكسر تنه بنا طوماره طوامير ج مطمرات كاهان هلاك كننده مطموره نهان خانه كه در وى طعام نهند طمر بركردن
مطموره از طعام ظام كيك ظام بن ظام كسى راكويند كه نداننده كه اوكيست فرس طمر بكسرتين اسب اماده جستن ودويدن وكرد
اندام طنبور بالضم طنبار بالكسر نوعى از رود جامها معرب طور بكبار ونزديك شدن بچيزى يقال طار به اى قرب منه
عج ف آص ٢ اطوار بارها قوله تعالى خلقكم اطوارا قال الاخفش اى طورا نطفة وطورا علقة وطورا مضغة طوار الدار
بالفتح فراخا ودرازاى سراى وعدا طوره اى جاز حده وبلغ فلان فى العلم اطوريه اى حديه اوله واخره وكان ابو زيد يقوله
بكسر الراء اى بلغ اقصا طور بالضم نام كوهى طورى طوراتى مردم ومرغ وكبوتر وحشى ويقال ما بها طورى اى احد طهر
بالضم پاكى از حيض وجز آن طهارة بالفتح پاك شدن عج ف آص وبضمها تطهير متعد منه تطهر لازم منه يقال تطهر به وثياب
طهارى جمع على غير قياس امراة طاهر من الحيض طاهرة من النجاسة والعيوب طهور بالفتح ابدست وپاك كننده مطهرة بالفتح
والكسر والفتح اعلى ابدستدان مطاهر ج يقال السواك مطهرة للفم يعنى طهارة طائر پرنده وكردار طير ج مثل صاحب
وصحب قوله تعالى الزمناه طائره فى عنقه اى عمله وايضا فال ومنه قولهم لاطير الا طير الله طيور واطيار جمع الجمع مثل فرخ وفروخ وافراخ
وقد يقع الطير على الواحد كقوله تعالى فيكون طيرا باذن الله قال ابن السكيت يقال طائر الله لا طائرك ولا تقل طير الله ارض
مطارة كثيرة الطير والمطارة كوهى به مطار بجاهى فراخ دهن طيران بالتحريك وطيرورة پريدن عج ف آك ٢ اطارة تطيير مطايره پريدن
وفى المثل هم فى شيء لا يطير غرابه يضرب فى الخصب وكثرة الخير يقال فى فلان طيرة وطيرورة اى طيش وخفة تطاير واكنده شدن ودراز
شدن وفى الحديث خذ ما تطاير من شعرك استطارة الفجر پراكنده شدن صبح واستطير الشيء اى طير تطير فال كرفتن يقال تطير منه
وبه طيرة بالكسر وفتح ٢ قال بد وفى الحديث انه كان يحب الفال ويكره الطيرة وقوله تعالى قالوا اطيرنا بك اصله تطيرنا فادغمت التاء فى
الطاء فاجلبت الالف لبصح الابتداء بها عطيرجوب ترمقلوب مطرتى فصل الظاء ظئر بالكسر دايه ظوار ظؤر اظار ج
مظائره دايه كرفتن اظار كك ظار بالفتح داير كرفتن شتر بچه را ودايكى كردن ومهربان شدن عج ف آك ٢ يقال ظارت الناقة
اى عطفتها على ولد غيرها فهى مظؤورة وظارت اى عطفت على البو فهى ظؤور على فعول اى عطوف متعد لازم ظؤار دبكيا
ظئار بالكسر يعنى ماده شتر بستن بغامه وان خرقه ايست بجهة اين كار تا بوى بچه ديكر را اندا ظرر سنك تيز ظرار بالكسر ظران
ج مثل رطب ورطاب وصرد وصردان مظرة بفتح الميم والظاء زمين بسيار سنك ظرير زمين درشت اظرة بالكسر ظران بالضم ج
ظفر بالضم ناخن اظفار اظفور اظافير ج ونوك كمان برنزار سوفار وناخنه چشم اظفر دراز ناخن كليل الظفر مرد سست اظفار كنهاى
بزرك دستاركان حزد ظفره بفتحتين ناخنه ظفر بالتحريك زمين هموار علف ناك وناخنه شدن درچشم عج ك آف ٢ وپيروز شدن
يقال منه ظفره وظفر به فهو ظفر وظفر عليه عند الاخفش بمعنى ظفر به وما ظفرتك عينى منذ زمان اى ما رايتك واظفر الرجل اى اعلق
ظفره ونحوافتعل فادغم واظفر ايضا بمعنى ظفر اظفار تظفير پيروزى دادن رجل مظفر صاحب دولة فى الحرب تظفير ايضا ناخن فرو بردن
بچيزى واندازه ناخن بر اطراف نبات ظفار مثل قطام شهرى بيمن يقال من دخل ظفار حمر عود ظفارى منسوب اليه ظهر پشت
وستوران برنشست وجانب كوتاهى موى از بر مرغ وراه دشت ويقال لا تجعل حاجتى بظهر يعنى فراموش مكن ويقول بنو فلان

بجمهه کردانیدن وببریدن وجدا کردن عغ ف آض ۲ وک ۲ قوله تعم فخذ اربعة من الطیر فصرهن الیک وقرئ بکسر الصاد ویقال صُرْ
الیّ وصُرْ وجهک الیّ ای اقبل علیّ وصرته ای قطعته وفصلته ومن قال هذا جعل فی الایة تقدیما وتاخیرا کانه قال فخذ الیک اربعة
من الطیر فصرهن ویقال عصفور صوار للذی یجیب اذا دعی صهر بالکسر خسر صهرة خسر اصهار اهل بیت زن چنانکه
احماء اهل بیت مرد وازهر دو جهت صهر نیز گویند مصاهرة داماد خسری کردن یقال صاهر الیه اصهار پیوستن بحرمت یا
بدامادی یا بنسب یقال فلان اصهر بفلان صهر گداختن چیزی عغ بفتحتها اصهر گداختن انصهار گداخته شدن لازم
فیه اصهار کک صهارة بالضم چربش وچرده یقال ما به صهارة ای شحم صهری بالکسر وصهریج حوض ومغاکی آب صیرورة
صیرورة گشتن ومیل دادن صارة بصورة ویصیره لغة فیه ای قطعه وامالته وقدم مصیر بازگشت وهو شاذ والقیاس
مصار مثل معاش قوله تعم والی المصیر تصیر کردانیدن صیور الامر بالتشدید آخر وبازگشت کار ما له صبور رای یعقل صیر الام
بالکسر پایان وبازگشت کار صیر ایضا ماهیانه وهو نوع من الطعام وشکافه در وفی الحدیث من نظر من صیر باب ففقئت عینه
فهی هدر صیرة خطیرة گوسپند وکاو صیر ایضا ماهیانه وهو نوع من الطعام وشکافه در وفی الحدیث من نظر من صیر سیرج مثل
سیرة وسیر **فصل الضاد** ضبر چار مغز وانار دشتی وکروغانی ایزد کرد آوردن اسب قوائم را با جهد وبرهم نشاندن سنگ
وجز آن یقال ضبر علیه الصخر ای نضده عغ ف آک ۲ ضبارة بالفتح نام مردی وفلان ذو ضبارة استوار خلق است ناقة
مضبرة استوار هیکل فرس ضبر بکسرتین وتشدید الراء مثال طمر اسب جهنده اضبارة پشتواره کتاب وکاغذ وجمعها
یقال جاء فلان باضبارة من کتب اضابیر وضبر ایضا پشتواره کردن کتاب را ضبطر بالکسر سخت ضجر بفتحتین تنگی
وبیقراری کردن از غم وبانگ کردن وطپیدن شتر عغ ک آف ۲ ضجر بکسر الوسط نعت منه ضجور بالفتح مثله اضجار منعدی منه
مضجر نعت منه وقوم مضاجر ومضاجیر ضر کزند رسانیدن خلاف النفع عغ ف آض ۲ مضارة کک ضرر بضمتین کزند
ضرة گوشت پستان یقال ضرة شکری ای ملأی من اللبن ومال بسیار گوشت بن انگشت نر وبنانج مضر زیان کار وانکه
بسیار مال دارد ایدش هر دو زن یک مرد را ضرتان دو سنگ آسیا ضر بالضم والکسر زن خواستن بر زن پیشین ضر بالضم سختی وگزند
لاغری وبدحالی باساء وضراء سختی مونثان لامذکر لهما قال الفراء لو جمعا علی ابؤس واضر کما یجمع النعماء بمعنی النعمة
علی انعم لجاز مضرة خلاف منفعت ضرار مضارة کزند رسانیدن بکدیگر را مکان ذو ضرر جای تنگ لا ضرر علیک ولا
ضارورة ولا تضرة تنکی نیست بر تو رجل ذو ضارورة وضرورة ای ذو حاجة اضطرار بیچاره کردن کسی را یقال اضطر فلان
الی کذا الجئ الیه یستعمل مجهولا ضریر نابینا وکرانه وادی ونفس وباقی وتن وصبر یقال انه لذو ضریر علی الشیء اذا کان ذا
صبر علیه ومقاساة له وستور ضبور رسا کن یقال اضر فلان منی ای قرب منی وگزیدن اسب لگام را ویقال اضر الفرس علی
اللجام ای عضه ودویدن وبر سر زن دیگری خواستن رجل مضر مرد با دو زن امراة مضرة زن با بنانج ضیطر وضوطر
وضوطری مرد شگرف بی چیز ضیطار کک ضفر دویدن وتنگ ستور وموی بافتن تضفیر مثله عغ ف آک ۲ ضفیر رسن بافته
وریک توده والضفرة بکسر الفاء الرمل المتعقد بعضه علی بعض والجمع ضفر وتضافروا علی الشیء ای تعاونوا علیه انضفا
بهم در پیچیدن دوکوه ضمر بضمتین وسکون ۲ لاغری وسبکی گوشت ضمور لاغر وسبک شدن عغ بضمها وفتح
ایضا تضمیر لاغر کردن اسب فربه را مضمار بالکسر مدت براغ شدن وجای براغ شدن اسب اضطمار لاغر شدن لؤلؤ
مضطمر انکه میانه او باریک باشد ضمر بالفتح مرد هموار شکم لطیف اندام ناقة ضامرة وضامر باریک اندام اضمار در دل
نهان داشتن چیزی مضمر نهان داشته وجای نهان داشتن ضمیر نهانی ضمائر ج ضمار بالکسر دل پنهان ووام ووعده
که از وی امید نتوان داشت بنو ضمرة گروهی از کنانه ضمیر بالتصغیر کوهی بشام ضومران بضم المیم نوعی از گلها ضمران بالفتح
گیاهی ضمران بالضم نام ماده سگی ضور گزند رسانیدن عغ ف آض ۲ تضور زنهار کردن ودر پیچیدن از گرسنگی واز زدن
ضورة بالضم مرد حقیر بی قدر ضیر کزند کردن عغ ف آک ۲ **فصل الطاء** طثرة لای آب وفرک وسر جغرات
فراخی عیش لبن طاثر شیر خفته طثر بطنی از قبیله ازد طثریة نام زنی که پسر او شاعر بود طیثار پشه وشیر طحر بیرون
انداختن چشم وچشمه خاشاک را از خود یقال طحرت العین قذاها طحور بالفتح چشم وچشمه بیرون اندازنده خاشاک را و
شتابنده وکمان تیر دور انداز مطحر بالکسر تیر که دور رود حرب مطحرة ای زبون یعنی دور کننده ودفع کننده از یکدیگر
طحیر طحار بالضم رخیدن وسخت دم زدن عغ ف آک ۲ طحر ورو بالضم بالحاء والخاء پاره ابر تنک طحر طحرة کک وقد یحرک لمکان

ابی عمرو وعیب ذلك علیه وقیل صرار جمع صریرة لاصارة وجمعها صوار مصارة اکراه کردن کسی را بر چیزی صرار اللیل ملخ سیاه که شب بانك کند وبعضهم یسمیه الصدی وهذا طائر اللیل ابقع صریر بانك کردن قلم ودر وملخ یقال صر الجندب وصرصر الاخطب فقد رواه فی صوت الجندب المد وفی صوت الاخطب الترجیع فحکوه علی ذلك بانك محمل ونشانان عح دنمه ء ۲ درهم صریة بالفتح والکسر ودرم بانك او رکه بر ناخن زنند ویقال والله انها منی صریه مثل شغری ای عزیمة وجد وهی مشتقة من الا صرار ای الاقامة والدوام علی الشی قال ابو سمال الاسدی وقد ضلت ناقته ایمنك لئن لم تردها علی لاعبد تك فاصاب ناقته فاخذها وقال علم ربی انها منی صری وحکی یعقوب اصریه واصریه وصریه وصریه بفتح الراء وکسرها صرصرة بانك کردن وروکانه وباز وچرغ ومانند آن صرصر نام جوئی بعراق ریح صرصر باد سخت صرصرانی نوعی از شتر وماهی صراصرة ترکانان شام صرصور اشتران بزرك صعر بفتحتین رخسار کژ کردن از کبر وهذا فی الحدخاصة تصعیر کذلك قوله تعالی ولا تصعر خدك للناس وفی الحدیث لیس فیها الا اصعر او ابتر ای لیس فیها الا ذاهب بنفسه او ذلیل صعرور سخت میم زائدة یقال رجل صمعری صمعرة زمین درشت صعبر نام مردی صعبربه نوعی از رفتن ونشان بر کردن شتر صعرور بالضم پاره از صمغ صعاد بر فلك فسرده صعرور مدور کردن تصعرر لازم فیه صعبر صنعبره رخشی مانند کنار اصعنفا رمیدن خر از ترس صعفرة رمانیدن صغر بالکسر خردی خلاف کبر وقد صغر الشی فهو صغیر وصغار بالضم واصغره وصغره غیره واصغرت القربة ای خرزتها صغیرا استصغار خرد شمردن تصاغر خرد نمودن بخویشتن تصاغرت نفسه الیه صغری بالضم مونث اصغر صغر بفتح الغین ج قال سیبویه لا یقال نسوة صغر ولا قوم اصاغر الا بالالف واللام وکذا الاصغرون ایضا صغار بالفتح صغر بالضم خواری وستم صغر بفتحتین خوار شدن عح ء آف ۲ صاغر آنکه بستم راضی شود مصغورا آ خردان ارض مصغرة زمین کوتاه گیاه صفرة بالضم زردی اصفرار اصفیرار زرد شدن اصفر زرد فرس اصفر اسب زرد اصفران زرد زعفران یقال اهلك النساء الاصفران بنو الاصفر روم ویقال انه لفی صفرة للذی یعتریه الجنون صفر بالضم والکسر روی صفر بالکسر خالی یقال بیت صفر ای خلو وفی الحدیث ان اصفر البیوت من الخیر البیت الصفر من کتاب الله تعالی اصفار تهی دست ودرویش شدن مصفر نعت منه صفریت بالکسر کذلك تا زائدة صفار ج صفر بفتحتین خالی شدن عح ء آف ۲ یقال نعوذ بالله من صفر الاناء یعنون به هلاك المواشی وماه پس از محرم صفران نام وصفر در جاهلیت والصفریة النتاج بعد القیظ والصفریة نبات یکون فی اول الخریف والصفری المطر یاتی فی ذلك الوقت ویقال فیما یزعم العرب صفر ایضا ماری در شکم مردم وفی الحدیث لا صفر ولا هامة ویقال لا یلتاط بصفری ای لا یلزق بنفسی ولا یقبله قلبی صفیر بانك کردن مرغان وشخولیدن عح ف آ ء ۲ یقال فلان اجبن من صافر واصفر من بلبل ویقال ما بها صافر ای احد ویقال فلان فی کلامه صفار بالضم ای صفیر صفاریه مرغی صفار بالفتح گیاهی خشك صفار بالضم زرد آب شکم فلان مصفر استه ای ضراط مشتق من الصفیر صفراء زرده وکمان وگیاهی صفار بالفتح والتشدید روی گر صفریه بالضم والکسر طائفه از خوارج منسوب بعبدالله بن صفار صقر چرغ وشیر بزش ودوشاب وسنك شکستن به تبر وگرم تافتن آفتاب عح ف آ ض ۲ رطب صقر بکسر القاف خرما که از وی دوشاب سازند مصقر رطب که بدو شاب در فوغار نهند وربما جاء بالسین لان العرب کثیرا ما یقلبون الصاد سینا اذا کان فی الکلمة قاف او طاء او خاء او غین مثل البصاق والصراط والصماخ والصدغ صانور تبر بزرك ومیتین صمر بفتحتین کند وبوی گوشت یقال یدی من السمك صمرة بوی ماهی گرفته صماری بالضم مخرج پس صمر بالضم لب خنور وسطبر ثان اصمار ج یقال دهقت الکاس علی اصبارها واصمارها پر کرد و بنام رانا البهاش رجل صمیر مرد خشکانج که از وی بوی خوی آید صنارة بالکسر والتشدید سر دوك وگوش بلغت یمن وصنارة الجحفة مقبضها صور بالضم شاخ وانچه اسرافیل در وی دمد بجهت میرانیدن و زنده کردن خلق قوله تعالی یوم ینفخ فی الصور قال الکلبی لا ادری ما الصور ویقال هو جمع صورة معناه پیکر مثل بسرة وبسر ای ینفخ فی صور الموتی الارواح وقرء الحسن یوم ینفخ فی الصور بالتحریك والصور بکسر الصاد لغة فی الصور صوار بالکسر ماده گاو وصیران ج ونافه مشك صیار بالکسر لغة فیه صور خرمابنان خرد انبوه صورة خارش سر صارة نام کوهی ودرختستان صور بفتحتین کژی اصور کژ اصارة کژ کردن صورة بالضم پیکر تصویر صورت کردن وافزیدن تصور با خود صورت کردن چیز را وصورت بستن ونزد یکشدن با فتادن یقال تصورت الشی ای توهمت صورته فتصور لی وطعنه فتصور ای مال الی السقوط رجل صیر شیر ای حسن الصورة والشارة نضا و بر صورت نهادن بر انگیخته از جنب وکلا وجز آن صور کژ کردن ومیل دادن چیز را وروی را

صعر ۲ صعر ۲ عح ء آف ۲ صعر
صغر
صغر
صفر
صقر
صمر
صنر
صور

صبر کردن تشهیر مثال رجل شهادة بالکسر هو دیسد کار با الذال با الذال **فصل الصاد** صبر شکیبائی کردن و باز داشت کردن
کسی را از جهة کشتن یا بجهة سوگند دادن عن ف آخ ۲ قوله تعالی واصبر نفسك مع الذین الایة وقال رسول الله صلی الله علیه واله وسلم
فی رجل امسك رجلا وقتله اخر اقتلوا القاتل واصبروا الصابر ای احبسوا الذی حبسه للموت حتی یموت یقال قتل فلان صبرا
وحلف صبرا اذا حبس علی القتل حتی یقتل او علی الیمین حتی یحلف اسیر باز داشتن صبور ن وکنده تیر داشت بمعنی کشتن
تصبر خود را بستم باز داشتن اصطبار مثله صبیر بد رفتار و ابر سپید بر هم نشسته کنار دو صبر بالضم ج صبر صبارة ملبه ها
کردن و بد رفتاری دادن عن ف آخ ۲ صبر بکسر الوسط داروی تلخ یعقوب عن الفراء الاصبار الجوانب البیض الواحد صبر و صبر
بالکسر والضم و یقال اخذها باصبارها ای جمیعها اصبار الاناء کرانهای آب جامه واحدها صبر بالضم و یقال ادهقت الکاس
الی اصبارها واصمارها الاصمعی اذا لقی الرجل الشدة یقال لقیها باصبارها یعنی سختی دید تابلبهای آن صبر بالضم یعنی ادفلیفا
وکرانه وسطبری هر چیز و زمین سنگریزه ناک ایضا صبا ربالفتح والتشدید زمین سنگ ناک سوخته و یقال فلان وقع فی ام صبور
ای فی امر شدید صبارة الشتاء سختی سرمای زمستان صبرة جاش صباره سنگهای صنوبر ج ما بن تنها کانه پوست رفته و ساق
باریک کرده و مرد فربی بر او دو فرزند و نا ودان حوض و ماشوره که بر دهان نهند و بدان آب بر کشند از خنور صنابر الشتاء
سختیهای سرما صنبر بکسرتین و سکون البا مع تشدید النون کان وروزی از روزهای عجوز و فتح النون ایضا وهو افصح و اصح
صحر صحرا بالفتح ممدود دشت و کشادگی و هی غیر مصروفة وان لم تکن صفة للتانیث ولزوم حرف التانیث له وکذا فی بشری تقول
صحراء واسعة ولا تقول صحراءة فتدخل تانیثا علی تانیث صحاری بفتح الرا وکسرها ج صحراوات کذا وهم چنین هر فعلاء ممدود
که مونث افعل نباشد چون عذرا و حبرا و ورقا که نام مردی است جمع وی بر وزن فعالی بفتح وکسر لام و فعلاوات اید وهی فی
الاصل صحاری بالتشدید لانك اذا جمعت صحراء ادخلت بین الحاء والراء الفا وکسرت الراء کما تکسر ما بعد الالف فی الجمع کمساجد
وجعافر وغیرهما فتنقلب الالف الاولی التی بعد الراء یاء للکسرة التی قبلها وتنقلب الالف الثانیة التی للتانیث ایضا یاء فتدغم
ثم حذفوا الیاء الاولی وابدلوا الثانیة بالالف لزم منه فتح الراء ضرورة ابدال الیاء بالالف لتسلم الالف من الحذف عند التنوین
و باز بعضی یای دوم را حذف کنند و را هم چنین مکسور مانند صحاری مانند و در حالت رفعی و جری با تنوین را گویند هذه صحار
ومررت بصحار مثل جوار اصحار بصحرا بیرون شدن صحره بالضم کشادگی زمینی میان سنگستان صحر ج و سرخی مباند سر یقال حمار
اصحر واتان صحراء اصحیرار برآمدن نبات و یقال للقینة صحرة بحرة دیدم او را بی حجاب و کشاده مصاحرانکه اشکارا حرب کند نه
بفریب صحیرة طعامی که از شیر و آرد سازند و منه صحرت اللبن اصحره عن بفتحهما قال ابو الغوث هی الصحیرة بالخاء المنقوطة صحار بالضم
شهری بر لب عمان و نام مردی و فی المثل ما لی ذنب الا ذنب صحر وهی اسم امراة عوقبت علی الاحسان صخر بالفتح و بفتحتین ایضا
صخر سنگ بزرگ صخور ج صخرة یکی صخر بن عمرو نام برادر خنسا صناخره آب جامه سفالین **صدر** سینه صدور ج وهو مذکر وانما
قال الاعشی ع کما شرقت صدر القناة من الدم فانه علی المعنی لان صدر القناة من القناة وهذا کقولهم ذهبت
بعض اصابعه لانهم یونثون الاسم المضاف الی المونث واول هر چیزی و پیشگاه و کروهی از هر چیز و طرف بار بلند تیر و باز
کشت و باز کشتن عن ف آخ ۲ یقال صدر عنه صدرة بالضم سر سینه و شاما کجه مصدر و سینه درد مند طریق صادر
راه باز کشت از آب صدار بالکسر پیراهنچه وداغ که بر سینه اشتر نهند بجهة نشان و پیش بند ستور و فی المثل کل ذات صدار
خالة ای من حق الرجل ان یغار علی کل امراة صدر بفتحتین باز کشت آب و حج و فی المثل ترکته علی مثال لیلة الصدر یعنی صدر الناس
من حجهم اصدار باز کرداندن مصدرهای باز کشت اسمی که صفات وافعال ابدا از وی مصادر ج مصادرة چون کسی را ابال
او فرو خلق یقال صادره علی کذا تصدر بر در کذشتن اسب بدویدن از اسبان دیگر و صدر نام بنشستن و در پیشگاه نشاندن
صدره فی المجلس فتصدر و پیش بند ستور بستن مصدر مرد سخت سینه و شیر صرّه بانگ و فریاد و جماعت مردم و سختی
اندوه و کرما صراد بالکسر جایهای بلند و نام کوهی و بند پستان شتر صرة بالضم همیان صر بستن صرة و گوش راست کردن
اسب و بستن سر پستان ناقه عن ف آخ ۲ حاف مصر و دسم تنك کرد صر بالکسر سرما که کشت و نبات را بسوزد صرورة انکه
حج نکرده باشد و کردن نکرده مذکر و مونث یکسان یقال رجل صرورة وامراة صرورة والصرورة فی شعر النابغة الذی
لم یات النساء کانه اصر علی ترکهن و فی الحدیث لا صرورة فی الاسلام صادوره صرارة صروری انکه حج نکرده است صراری
کشتیبان صاری مثال قاضی مثله صارة حاجت و تشنگی یقال قطع الحمار صارته اذا شرب الماء فذهب عطشه صرا بزج عن

یکی این ستاره که شعری عبور خوانند اورا و دوم شعری غمیصا آنکه در ذراع برآید شعراء نوعی از شغنا الواحد و جمعه سواء
و یقال للرجل اذا تکلم بما ینکر علیه جئت بها شعراء ذات وبر و عور مگس و یقال داهیة شعراء و داهیة وبراء هرچه از مردم و
سبع بلا رسد شعرا آ ایضاً درختستان شعران نام کوهی بموصل بسیار درخت شعرورة بالضم مادر رنك ریزه شعار مرج و ایضاً
نام بچه لا واحد لها من لفظها یقال لعبنا الشعارير و هذا لعب الشعارير و یقال ذهب القوم شعارير ای تفرقوا شوبعا ای مردی

شغر

شغور پای برداشتن سگ بوقت میزیدن و خالی ماندن شهر از مردم یقال بلدة شاغرة برجلها و ذلك اذا لم
تمتنع من غارة احد و بیرون کردن کسی را از جای غ بفتحهما یقال شغرت بنی فلان من موضع کذا ای اخرجتهم اشغار المنهل ه
دوری اجور از راه اشغار العدد بسیار شدن عدد و مواخی آن و دور شدن در بیابان یقال اشتغر فی المفازة تشغر رفتن شتر
با غایت جهد و امکان شغار بکسر الشین نکاح جاهلیة و هو ان یقول الرجل لآخر زوجنی اختك او وجلنا اختی علی ان صداق
کل واحدة منهما البضع الاخری و نهی عنه فی الحدیث لاشغار فی الاسلام و تفرقوا شغر بغر پراکنده بند هر یکی و هما اسمان

شفر

جعلا اسما واحدا و بنیا علی الفتح شفرة کارد بزرك و تنکه ده و بهری تمتسر و خادم و فی المثل اصغر القوم شفرتهم ای خادمهم و یقال
ما بالدار شفر ای احد شفر بالضم کرانه پیام چشم که مژه بروی روید اشفار جمع شفر شفیر کرانه وادی و جز آن شفر الرحم و شافرها کرانها
وی یربوع شفاری موش دشتی که بر کوش موی دارد مشفر لفج شتر و فی المثل اراك بشر ما احار مشفر ای اغناك الظاهر عن سوال

شقر

الباطن و اصله فی البعیر مشافر الحبشی مستعار منه شنفری نام شاعری و فی المثل اعدی من الشنفری و هو من العدائین اشقرار
پراکنده شدن شقره سرخ سپیدی اشقر نعت منه و اسب سرخ فش و دم و آنرا که فش و دم سیاه باشد و دیگرها سرخ کمیت
خوانند بعیر اشقر شتر سخت سرخ موی شقراء مادیان نام در عرب که بچه خود را کشت شقر بکسر الوسط لالر شقرة قبیله از بنی ضبه
شقری بفتح القاف منسوب بوی اشاقر قبیله از یمن مشقر بفتح القاف حصاریست در بحرین شقور بالضم حاجت و هو عند
الاصمعی بالفتح قال ابو عبیدة الاول اصح لان بالضم بمعنی الامور اللاصقة بالقلب المهمة لها الواحدة شقر و بالفتح بمعنی النعت

شکر

شقاری بالضم و التشدید و فتح الراء گیاهی شکر بالضم سپاس داشتن و ثنا گفتن منعم را بسبب نعمت غ و من یقال
شکره و شکر له و باللام افصح و قوله تعالی و لا نرید منکم جزاء و لا شکورا یحتمل ان یکون مصدرا و ان یکون جمعا کبرد و برود و کفر
و کفور شکران سپاس داشتن خلاف کفران تشکرت له ای شکرت له شکور ستور باندك علف پسند کننده و اندك بذیر
شکر فرج زن اشکار سخت اشادن باران و اشکرت السماء ای اشتد وقعها و پر شدن پستان از شیر شکر بالتحریك پر
شدن غ ک آف ۲ ناقة شکرة نعت منه و از بن درخت بر دمیدن شاخ یقال شکرت الشجرة تشکر شکرا ای خرج منه الشکیر
و هو ما ینبت من اصل الشجرة یعنی شاخهای ریزه که از بن دمد و موی ریزه اشکار خداوند دوشنده شتران پر شیر شدن
هذا زمن الشکرة و قت پر شیر شدن ستور بل شکاری و غم شکاری و ضرة شکری اذا کانت ملای من اللبن شیکران گیاهی

شمر

شمر بالفتح خرامیدن در رفتن غ ف آ ص ۳ تشمیر دامن بر زدن یقال شمر ازاره و شمر عن ساقه و شمر فی امره ای خف شمر
بالفتح و الکسر مرد چلد خویشتن در چیده انشمار تشمر آماده شدن کار برا و بشتاب رفتن است ناقة شمیر و شمر به سریعة

شمخ

شاة شامر پستان بر شکم چفسیده شمر بیره سخن مشمخر کوه بلند شمیذر بالذال المعجمة اشتر تیز رو شمیذرة مونث

شنار

شنار بالفتح عیب و عار ۲ اشاره بدست باز نمودن یقال اشار الیه و فرمودن یقال اشار علیه مشورة اشتیار انگبین چیدن

شور

مشار خانه زنبور که از وی انگبین گیرند مشور انگبین گرفتن شوار بالفتح رخت خانه رخت بار و فرج مرد و زن و هیئة و لباس
شاره مثله تشویر خجل کردن و اشاره کردن و برهنه کردن عورت یقال ابدی شواره ای عورته ستارة لب کود زمین شوار
ایضا عرضه کردن ستور بفروختن مشوار بالکسر مخاس ستور یقال ایاك و الخطب فانها مشوار کثیر العثار تقعقاع بن شور نام
مردی اشتیار ایضا فربه شدن ستور یقال جاءت الابل شیارا ای سمانا و شار الفرس ای سمن و حسن فرس شیر سمین و جبل
شیار ای سمان صلصبة نجاد شیار نام روز شنبه مشورة سکون الشین و ضمها شوری کنکاش کردن مشاوره کلّ ه
استشاره کنکاش جوستن و فربه شدن شتر مستشیر کشتی که آبستن دارد بکری بداند تشور خجل شدن و یقال انه لحسن الصورة
و الشورة و هو صیر شیر ای حسن الصورة و الشارة و هی الهباة و فلان خیر شیر ای صالح للخیر و للشورة شهره شهر بکنده
ببر بردن سال شهابرج شهر بکاه اشهار معروف کردن و بکاه بجای بودن رقد اشهرنا ای اتی علینا شهر قال ثعلب اشهرنا
ای دخلنا فی الشهر مشاهره ماهیانه کردن شهر شهرة بالضم آشکارا کردن غ بفتحهما و شمشیر بر کشیدن از نیام اشتهار آشکارا

ویقال تفرقوا شذر مذر بفتحتین وکسر الاول تشذر دامن بمیان پای کرفتن مردم ودم دکرفتن سک وآماده شدن جنک راو سر را
ازبین بر نشستن وبیم کردن یقال تشذر القوم فی الحرب ای تطاولوا وقول سلیمان بن صرد بلغنی عن امیر المومنین ذرو من قول تشذر
شر لی به من شتم وایعاد فسرت الیه جوادا اذا ال ابو عبید لست اشک فیها بالذال وقال بعضهم تشزر بالزاء شوذر چادر معرب شر بکسر
نقیض خیر و بد یقال هو شر و شریر وهم اشرار واشراء و بدتر یقال فلان شر الناس ولا یقال اشر الناس الا فی لغة ردیة ومنها قول امرة
اعیذک بالله من نفس حریة وعین شرة بالضم مثل اصغر بصغری ای عین خبیثه وبد شدن شر شرارة شرة بالکسر مثل یقال شررت
یا رجل وشررت بالفتح والکسر وکستردن جامه بافتاب وپنیر وکوشت تا خشک شود عم ف آص ۲ و کذ شررت الملح اشر شرا اشارة
انچه بروی پهن کنند پنیر یا کوشت وکوشت پاره قدید استار برج شرة بالکسر حرص شرة الشباب ای نشاطه شرارة شررة بالفتح
پاره آتش که بجهد شرار شررج شرّان مکس ریزه که در شبانکاه پیدا آید شر بالضم عیب یقال ما قلت ذاک لشرک ای لعیبک شریر بالکسر
سخت بد تشریر بافتاب نهادن چیزی را تا خشک شود مشارة خصومت کردن باهم اشرار ببدی منسوب کردن وپیدا کردن شرشرة
کفانیدن و پاره کردن چوب وجز آن شواء شرشر بریان خوشکان شراشر کرانیها واحدها شرشرة ویقال القی علیه شراشره
ای نفسه حرصا ومحبة وشراشر الذنب ذنباله شرشر بکسر هین وفتحتین کیاهی قیل للاسدیة ما شجرة ابیک قالت الشرشر والطب
شزر جثر و غلام اشر شزر د بد بنال چشم نکریستن از غضب و تکبر یقال نظر الیه شزرا و فی لحظه شزر بالتحریک وتشازر القوم ای
شصر نظر بعضهم الی بعض شزرا و باشکونه تافتن ریسمان یقال حبل مشزور وغزل مستشزرات وچپ و راست زدن نیزه کردانید
اسیا نسوی راست یقال طحنت بالرحی شزرا اذا ادرت یدک عن یمینک شیزر بالفتح شهری ب شصر دوراد دوختن و
دوختن چشم باز نوکبر عم ف آص ۲ و از دن کرانهای فرج ناقه بجهة علتی شصار بالکسر اذ کیهای آن شصر بفتحتین اهو بره
شطر شاصر کذ قال ابو عبیدة وغیره هو طلا ثم خشف ثم شادن اذا طلع قرناه ثم شصر اذا قوی وتحرک شصرة مونث منه ثم جذع ثم
ثنی ولا یزال بدعی ثنیا حتی یموت شطر سوی یقال قصدت شطره ای نحوه ومنه قوله تعالی فول وجهک شطر المسجد الحرام
ونیم چیز یقال احلب حلبا لک شطره ای نصفه و دو پستان بیش یا سپس از چهار پستان شتر وکاو اشطرج و دوشیدن دو
پستان و ماندن دو دیکر و قولهم فلان حلب الدهر اشطره ای ضروبه من خیر و شر و یقال شطر بصره یشطر شطورا کانه ینظر
الیک والی اخر مشاطرة بکینه پستان دوشیدن و مال رابدو نیم کردن با کسی تشطیر کذ ناقة شطور و شاة شطور انکه یک
پستان او دراز تر باشد از دیکری یا یک از وی خشک و یک با شیر بود و یقال ولد فلان شطرة بالکسر یعنی نیمه نر و نیمه ماده
شظر شطور شوخی کردن عم ف آص ۲ شاطر شوخ و بی باک و شطر عنی فلان ای نای و نوی شطر بضمتین ای بعیده شطاره بالفتح
شعر بی باک شدن عم ف آص ۲ و بضمتین فدح شطران ای نصفان شظیره دور و غریب رجل شنظیر و شنظیرة بالکسر فیهما بدخو
امراة شنظیرة و یقال شنذیرة بالذال المعجمة لغة فیه او لثغة شعر موی واحدها شعرة اشعار شعور ج اشعر بسیار موی اندام
وموی کرد اکردسم ستور اشاعرج و بیمه قبیله از یمن و نسبت بوی اشعری و یقال جاءتک الاشعرون بحذف یاء النسب اشاعر
الناقه مویهای کرد کرد فرج ناقه شعرة بالکسر موی زهار زن خاصة شعیر جو شعیرة یکدانه و دنباله کارد و شمشیر و جز آن و قربانی
حج وانچه بروی نشانی باشد از جهت حج و عبادت شعائر ج و قیل واحدها شعارة بالکسر مشاعر انجا که قربانی کنند و پنج حواس و
المشعر الحرام یکی از مشاعر حج و بکسر المیم لغة فیه شعار بالکسر جامه که بر تن ساید چون پیراهن و ازار و مانند آن و نشانی اهل حرب
که یکدیکر را بدان شناسند شعار بالفتح درخت ارض کثیرة الشعار زمین بسیار درخت اشعار خون آلود کردن کوهان شتر قربانی
یقال اشعر الهدی و برجای چفسیدن از انده ره یقال اشعر فلان هما ای لزق بمکان الشعار من الثیاب بالجسد شعر بالکسر معروف
اشعار ج و دانستن عم ف آص ۲ یقال شعرت به ای فطنت له ومنه قولهم لیت شعری کذ شکلی دانستمی شعر شعر کوی و دریابنده
و داننده شعراء ج علی غیر قیاس قال الاخفش الشاعر مثل لابن و تامر ای صاحب شعر و سمی شاعرا لفطنته و ما کان شاعرا و قد شعر
بشعر بضمهما و یقال ما رایت قصیدة اشعر جمعا منها متشاعر شعر فروشنده مشاعره نبرد کردن بشعر باهم و باهم خفتن در یکجا
شعر چیره شدن بشعر بر دیکری عم بعضهما یقال شاعرته فشعرته ای غلبته بالشعر و شاعرته ای نامته فی شعار و لحد استشعار
پنهان داشتن ترس در دل اشعار دنباله ساختن کارد را و اکاهانیدن و جامه پوشانیدن و فرو کرفتن عشق کسی را به بیماری یقال
اشعرته فشعر ای ادریته فدری و اشعره الحب مرضا و اشعره فلان شرا ای غشیه به و موی بر آوردن بچه در شکم و فی الحدیث ذکاة
الجنین ذکاة امه اذا اشعر وهذا کقولهم ابنت الغلام اذا ابنت عانته شعری بالکسر ستاره روشن که بعد از جوزا بر آید شعرای

اسمر ج والثالث جمع القلة وتصغير اسيمر وفي المثل اشبه شرج شرجا لو ان اسيمرا ونام مردی سمار بالکسر میخ و بنداهن سمیره
نوعی از کشتیها اسمهرار سخت و صلب شدن خار و تاریکی یقال اسمهر الشوك ای یبس و صلب واسمهر الظلام اشتد — سمهر
واسمهر الرجل في القتال سمهرية نیزه میان دست ویقال هو منسوب برجل اسمه سمهر غلام سمهدر کودك فربه سنور — سمهدر
بالفتح وتشدید الواو وحفتان از دوال با فته سنور بالکسر گربه سنمار بکسرتین انکه خورنق را بنا کرده نزدیك کوفه از جهة — سنر
نعمان بن امرء القیس چون تمام شد او را از بالای کوشك در انداخت و هلاك کرد تا مثل ان کسی دیگر را بر بنا رد و این مثل شد در عرب — سنمر
یقال جزاء سنمار سور بالضم باره الشهر اسوار سیران ج وهر رده از بنا و جمع سورة یعنی سورتهای قران مثل بسر و بسره ویعبر بها — سور
عن الشرف والمنزلة ایضا کقول النابغة شعر الم تر ان الله اعطاك سورة تری کل ملك دونها یتذبذب یرید شرفا ومنزلة سور
بفتح الوسط ج ویجمع علی سورات بسکون الواو وحرکتها ایضا سوری مثل بشری نام موضعی در عراق سوار بالکسر یاره اسورة ج
اساورة جمع الجمع وقری فلولا القی علیه اساورة من ذهب وقد یکون جمع اساور من قوله تعالی یحلون فیها من اساور من ذهب
قال ابو عمرو واحدها اسوار تسویر یاره بر دست نهادن دیگری را تسور بر دست خود نهادن و بر دیوار آمدن قوله تعالی اذ
تسوروا المحراب ای تسلقه سور بالضم سوور بضمتین برجستن ع ف اض ۲ یقال سار الیه سورة بالفتح تیزی و جستن شراب سوی
دماغ و تیزی تب وخشم سلطان سوار عربده کر مساوره و یکدیگر جستن اسوار بالضم والکسر واحد من اساورة الفرس قال
ابو عبیدة هم الفرسان والهاء عوض عن الیاء واصله اساویر وکذلك الزنادقة اصله زنادیق و اساورة ایضا قومی از عجم که در بصره
ساکن شدند چون لجامه بکوفه سهر بفتحتین بیداری و بیدار بودن ع ک ا ف ۲ اسهار بیدار داشتن سهرة مرد بنیك بیدار — سهر
ساهور سایه زمین ساهرة روی زمین ومنه قوله تعالی فاذا هم بالساهرة اسهران دو رك در بینی ستور سیر دوال و رفتن
دو اندن لازم متعد ع ف ا ک ۲ تسیار مسیر رفتن وهو شاذ لان قیاس المصدر من ع ف ا ک ۲ مفعل بفتح العین وفی المثل سر — سير
عنك ای تغافل واحتمل وفیه اضمار کانه قال سر ودع عنك المراء والشك سیره روش و خوار بار اسیاء د خوار بار داشتن کالامتیار
مسایره برابری رفتن سایره ای جاراه فتسایرا و بینهما مسیرة یوم تسییر از شهر بیرون کردن سیره من بلده ای اخرجه واجلاه د
جل از پشت ستور بر گرفتن مسیر جامه با خطها سیارة قافلة ابو سیارة کنیه مردی سیراء بالکسر والمد وفتح ۲ جامه با خطهای زرد
سایر الناس جمیعهم و سار الشیء لغة فی سائره وفی المثل اسائر الیوم وقد زال الظهر یعنی هنوز امید داری از روز و از پیشین
گذشت و این را در نومیدی استعمال کنند فصل الشین شبر بالکسر بدست اشبار ج شبر بالفتح مصدر منه ع — شبر
ف اض ۲ و ک ۲ و بکرا دادن کشن بجهة کشنی و مال بکسی دادن و شمشیر دادن قال ابن السکیت مصدره بالتسکین لان نعالج
حرکه فقال ع الحمد لله الذی اعطی الشبر و یروی الخیر کانه قال اعطی العطیة و اعطیت المرأة شبرها ای حق النکاح شبر
بفتحتین عطیة اشبار عطا دادن تشابر نزدیك شدن دو گروه در حرب با یکدیگر گویی میان ایشان اندازه شبری مانده است
شبور بالفتح والتشدید مثال تنور بوق معرب شتر برگشتگی پلك چشم یقال شتر فلان مجهولا و شترا ایضا معلوما اشتران — شتر
مالك اشتر و بیرا و اشتار متعد فیه انشتار لازم فیه تشتیر عیب کردن و تنقیص کردن کسی را شنترة پاره کردن جامه بر خود شناتر
انگشتان و گوشواره واحدها شنترة بضمتین ذو شناتر نام ملکی از ملوك یمن ومعناه ذو القرطة شجر بالتحریك درخت شجرة — شجر
یکی و هر چه ساق دارد از نبات و اد شجیر و ارض شجیره و شجراء درخت ناك و واحد الشجراء شجرة ولم یات من الجمع علی هذا المثل الا
احرف یسیرة شجرة و شجراء و قصبة و قصباء و طرفة و طرفاء و حلفة و حلفاء قال الاصمعی واحد الحلفاء حلفة بکسر اللام مخالفة
لاخواتها و قال سیبویه الشجراء واحد و جمع و کذلك القصباء والطرفاء والحلفاء مشجرة درختستان و هذه الارض اشجر من هذه
ای اکثر شجرا انهما شجیر بالکسر سر پایه کار زو مشاجر کژابها شجر بالضم کك واحدها اشجار ربا ک ر شجار ایضا قدرنك درو صبح با
تخت و چوب چاه و داغ اشتر شجیر مردم و اشتر بیگانه و تیر قداح بیگانه در آورده شجر بالسکون شکاف دهن وهو ما بین
اللحیین و باز گردانیدن یقال ما شجرك عنه ای ما صرفك عنه و قد شجرته عنه الشواجر ای صرفته الصوارف و به نیزه زدن شجره
بالرمح ای طعنه و خانه را ستون نهادن یقال شجر بیته و خلاف افتادن میان قوم و افکندن چیزی را بر سر پایه اشجار تشاجر
منازعت کردن دو گروه با هم مشاجرة کك و تشاجروا بالرماح ای تطاعنوا و چریدن ستور تمام گیاه را و بخوردن رسیدن درخت
اشتجار دست را ستون زنخ کردن از اندیشه مشجر جامه منقش بشاخ و برگ و جران شحر بالفتح والکسر ساحل میان عمان و عدن
شخیر بانگ کردن خر از بینی ع ف ا ک ۲ شخیر بالکسر نام مردی مثل سکر نزدیك شدن ره پاره از وی و مروارید ریزه — شحر شخر

ویقال

يعبر به عن الملك والنفيها بهضم سَرْ سرار بالفتح والكسر آخر شب از ماه مشتق من استسر القمر اى خفى شَرَر بالكسر پوست ه
سمار وغ وكل وخاك كه بروی چيزی سپيد باشد و شكنهای كف دست و پيشانی اسرار ج اسار بر جمع الجمع و في الحديث تبرق اسارير
وجهه والسر ايضا لغة فى السرر وجمعه اسرة مثل حمار واحمرة سرّآء نرمی نقيض ضرّآء رجل بر سر تم مرد نيكوی نيكی كننده رشاده ا
كننده اسرار پنهان كردن و آشكار اكردن وهو من الاضداد وود تفسير قوله تعم واسروا الندامة لما راوا العذاب هر دو
معنی را گفته اند ويقال امر اليه حديثا اى افضى قوله تعم واذا اسر النبى الى بعض ازواجه حديثا واسررت اليه المودة وبالمودة
مسارة نسار در راز گفتن مسرة بالكسر آلت راز وان ماسوره باشد كه بكسر وی در دهان گويند و بكسر در گوش شنوند
سطر باشد سُر سُور بالفتم دانای بزرگ سطر رسته از هر چيز يقال بنى غرسا وغرس سطرا وخط اسطر سطور ج سطر
بفتحتين مثله اسطار ج مثل سبب واسباب اساطير جمع الجمع وايضا افسانه‌ها وبيهودها واحدها اسطورة بالضم واسطار
بالكسر و بنشتن ع ف آ ض تم يقال سطر الكتاب اى كتب واستطر مثله وسطره ايضا صرعه مسيطر بر گماشته و بالصاد ايضا
سعر كلن ومشرف مسطار بكسر الميم وبالصاد ايضا شراب ترش سعر افروختن آتش وحرب يقال سعرت النار والحرب هيجتها والهبتها
وقرئ واذا الجحيم سعرت بالتخفيف والتشديد للمبالغة ويقال سعرا نرجل بجهولا اذا اصابته السموم تسعير نيك در گيرانيدن ونرخ
نهادن ويقال ضرب هبر وطعن نتر ورمى سعر مسعار مسعر بالكسر فرزينه آتش در انگيزنده حرب ودراز ونام مردی وجعله
اصحاب الحديث مسعرا بالفتح للتفال مساعر الابل بغلها وتنك جايهای شتران استعار بر افروخته شدن آتش وگر ووافتادن بمساعر
شتران يقال استعر الجرب فى البعير اذا ابتدأ بمساعره تسعر افروخته شدن آتش سعير آتش افروخته سوزان ونام بت سعار بالضم
گرمی آتش وسختی گرسنگی وقوله تعم فى ضلال وسعر اى فى عناء وعذاب وديوانگی ناقة مسعورة اى مجنونة قال الاخفش قوله تعم
وكفى بجهنم سعيرا هو مثل دهين وصريع اى مسعورا وسعرت اليوم فى حاجتى سعرة اى طفت قال ابن السكيت يقال سعرهم شرًّا
اى وسعهم اسعر نام مردی سعر بالكسر نرخ تسعيره صلب سعرارة بالكسر گرد آفتاب يعنى ذره سعرة بالضم لون يضرب الى السواد
سفر سعتر زبوده وبالصاد ايضم پستمور اسم موضع او شهر سفر بفتحتين بريدن مسافت اسفار ج وسپيدی روز سفرة
نويسندگان سفر نبشته اسفار ج قوله تعم كمثل الحمار يحمل اسفارا سفرة بالضم توشه دان مسافر سفير برگ از درخت افتاده خشك
شده ورسول وميانجی ميان قومی سفرآء ج سفر بسكون الوسط جمع سافر وكذلك السفار كراكب وركاب نبشتن وروی گشادن
زن وخانه روفتن ع ف آ ك تم مسفرة بالكسر جاروب سفارة بالضم خاكروبه سفارة بالكسر ميانجی وصلح كردن ميان قومی سافر
زن گشاده روی مسافر الوجه اينجه پيدا شود از روی سفور سفر بيرون شدن سافر نعت منه مسافرة سفر كردن سفار مثله يقال
سافر اليه وايضم آهن كه بر پشت بينی اشتر نهند چنانكه حكمه در اسب را سفر بضمتين ج ناقة مسفرة وبعير مسفر بالكسر اشتر قوی در سفر
اسفار روشن شدن صبح وروشن وتابان شدن روی وبروشنائی روز در آمدن وفى الحديث اسفروا بالفجر فانه اعظم للاجر اى
سفسر سفسير سكر صلوا الفجر مسفرين ويقال طولوها الى الاسفار انسفار برهنه شدن از موی سفار مثل قطام نام چاهی سفسير بكسرتين سمسار
وپيان وسپس دو سقر دوزخ سقر بالسكون سوختن آفتاب روی را يوم مسمقر مصمقر روز نيك گرم سكر بالضم مستى سكران
مست مؤنثه سكرى وهى ايضم جمع وفى لغة بنى اسد سكرانة للمؤنث سكارى بالفتح والضم جمع سكران سكر بفتحتين مست شدن
ع ك آ ن تم ونبيذ خرما قوله تعم تتخذون منه سكرا ورزقا حسنا اسكار مست كردن مسكير بالكسر بسيار مست شونده سكير همشيه
مست سكر مستى نمودن از خود بی مستى سكار نبيذ فروش سكر بسكون الوسط بستن آب ع ف آ ض تم سكر بالكسر بند آب سكود
ايستادن باد ع ف آ ض تم ليلة ساكرة اى ساكنة تسكير خبه كردن والبعير يسكر آخر بذراعه حتى يكاد يقتله مسكر مخمور وقوله تعم
انما سكرت ابصارنا اى حبست عن النظر وحيرت او غطيت وغشيت وقرئ بالتخفيف وتفسيره سحرت سكر بالضم والتشديد شكر
سمر معرب واحدها سكرة سمر بفتحتين افسانه وافسانه گفتن ع ف آ ض تم سامر افسانه گوينده وگويندگان چون حاج بمعنى حجاج
ابنا سمير شب وروز يقال لا افعله ما سمر ابنا سمير اى ابدا ولا افعله سمير الليالى ويقال سمير هو الدهر ابناه الليل والنهار ويقال
لا افعله السمر والقمر اى ما دام الناس يسمرون فى ليلة قمرآء سمار بالفتح شير تنك ونام جائى تسمير تنك كردن شير با آب ومیخ دوز كردن
وفى حديث عمر ما يقر رجل انه كان يطاها ثم اليه الا الحقت به ولدها فمن شاء فليمسكها ومن شاء فليسمرها اى فليرسلها قال
الاصمعى اراد التشمير بالشين المعجمة فحوله الى السين وهو الارسال سمرة بالضم گندم گونى وگندم گون شدن ع بضمها ورت آ ف تم
اسمرار مثله اسمر سمرآء نعتان منه للمذكر والمؤنث اسمران گندم وآب ويقال الماء والرمح سمرة بالفتح وضم الميم درخت طلح سمر ج

اسمرج

ای عفیف و جاریه سجیه عفیفه را سجایا و آن ده درم سنگ باشد و بعضی موضع شش و نیم درم سنگ دارند با اختلاف
سجر مواضع اسانید ج سجر تافتن تنور و پر کردن جوی و پر شدن آب اندک تنبیه باران عم ف آ ض ۳ یقال سجرت البحار و این ابرا
سجره خوانند بالضم سجرة ج و منه البحر المسجور مسجور مرجح تنور تابان بتعمسا اند سجیر یار و دوست سجرآء ج مسجور شیری که آب
بروی غالب باشد ساجر جائی که آب سیل او را پر کرده باشد ساجور نام جائی و چوب که بر گردن سگ بندند تا از سوراخ رز
نتواند در شدن با انگور خوردن کلب مسوجر سگ با ساجور سجر رسن که با مالیدن ماده شتر از بچه جدا شود لولو مسجور مروارید بر رشته
کشیده عین سجرآء چشم سرخ شده اسجر حوضی که گل او پاکیزه باشد انسجار فرو هشته شدن موی شعر منسجر ای مسترسل و پیوسته
سحر رفتن سحار بالکسر نام جائی منسجر مثال منسطر سپید سحر بفتحتین وقت از صبح یقال لقیته سحر بغیر تنوین دیدم من
او را این سحر لم تصرفه لانه معدول عما فیه الالف واللام وقد غلب علیه التعریف بلا اضافة ولا الف ولا لام کما غلب ابن الزبیر
علی واحد من بنیه و یقال سر علی فرسک سحر یا فتی فلا ترفعه لانه ظرف غیر متمکن وان اردت بسحر نکرة صرفته کما قال الله تعالی نجیناهم
بسحر و ان صغر او سمی به رجل انصرف ایضا لانه لیس علی وزن المعدول کآخر سحرة بالضم سحر بیشین یقال اتیته بسحر و بسحرة اسحار در سحر
شدن و بوقت سحر رفتن استحار بانگ کردن مرغ بسحر سحور بالفتح طعام سحری سحر بالضم والتسکین شش اسحار ج مثل برد و ابراد
و بالفتح والتسکین ایضا والجمع سحور مثل فلس و فلوس و قد تحرک لمکان حرف الحلق مثل نهر و نهر و یقال للجبان قد انتفخ سحره و
السحر ایضا ما لصق بالحلقوم والمری من اعلی البطن و علیه حدیث عائشة توفی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بین سحری و نحری
الحدیث و یقال للارنب المقطعة الاسحار والسحور والنیاط وهو علی التفاؤل ای سحره یقطع و بعضهم یقول المقطعة بکسر الطاء
ای من سرعتها و شدة عدوها کانها تقطع سحرها و نیاطها سحر بالکسر فسون و جادوئی کردن و کل ما لطف مأخذه و دق
فهو سحر و دانستن و فریفتن و باطل کردن ع م بفتحها تسحیر مثله مسحر هو الذی خلق ذا سحر و یقال هو من المعللین و منه قوله تع
سحنفر انما انت من المسحرین اسحنفار روان و بشتاب خواندن خطبه و فراخی یافتن در سخن بلد مسحنفر شهر فراخ سخر بفتحتین و
سخر بضمتین و سخر فسوس کردن ع م ک آ ف ۲ یقال سخر وا منه و به و ضحکت منه و به و هزئت منه و به سخریة سخری بالضم والکسر
فسوس و قرئ لیتخذ بعضهم بعضا سخریا تسخیر فرمان بردار کردن دیگری را و رام کردن تسخر مثله سخرة بالضم آنکه بروی فسوس
کنند سخرة مثال همزة بتحریک الوسط آنکه او بر دیگران فسوس کند و یقال سفن سواخر اذا اطاعت و طابت لها الریح سخبر
سدر بفتح السین والباء نوعی از درخت و یقال رکب فلان السخبر اذا غدر سدر بالکسر درخت کنار سدرة یکی سدرات سدر
سدر ج سدیر نام جوئی و نام کوشکی اسدر دان اسدران آوردن دو کرانه دوش و کردن ستادن سر اسیمه و انکه باک ندارد از
چیزی و بی غم و خیره سدر بفتحتین خیرگی چشم از گرما و شبه ها ع م ک آ ف ۲ سدر نعت منه و نامی از نامهای دریا سندره پیمانه بزرگ
سندری نوعی از تیرها و نام شاعری در عرب انشد ابن الاعرابی ... و شتاب رفتن ستادن سدر سیت در خواب
سر آلودگی چشم از مستی سهم ذالده اسمد ار مثله سر بالکسر راز اسرار ج و فی المثل ما یوم حلیمة بسر یضرب لکل امر مشهور و جماع
و نره مرد سریرة راز سرائر ج سر النسب خالص و کز بیکی نسب سرارة بالفتح مصدر منه یقال هو فی سر قومه ای فی اوسطهم
سر الوادی بهترین جای در وی اسرة ج و کذا سرارة الوادی بالفتح سرار ج سر بالضم سرر بفتحتین و کسرة ج و نا بجه بریده شود
از ناف کودک یقال عرفت ذلک قبل ان یقطع سرک ولا تقل سرتک لان السرة لا تقطع وهی الموضع الذی قطع منه السر و یقال
قطع سرر الصبی و جمعه اسرة و جمع السرة سرر بالضم و سرات بالادغام سره ناف و میان وادی سر بالفتح بریدن ناف ع م ن آ
ض ۲ و نیزه زدن بر ناف یقال سره ای طعنه فی سرته و جوب نهادن در میان آتش زنه و ذلک ان تجعل فی طرف الزند عویدا ثم تدخله
فی ثقب الزند یقال سر زندک فانه اسر ای اجوف و بعیر اسر اذا کانت بکر کرته دبرة سرر بفتحتین کالاکی است میان کاواک
و نا بزوانده در اینده قناة سراء نیزه میان کاواک سرر بالکسر جائیست نزدیک مکه و در وی درختی است که هفتاد نبی در زیر
آن درخت ناف بریده اند سریة بالضم علی فعلیة کنیزکی فراشی و هی منسوبة الی السر وهو الجماع وانما ضمت سینه لان الابنیة
تغیرت فی النسبة کذهری و سهلی بالضم فیهما من دهر و سهل قال الاخفش انها مشتقة من السرور لانه یسر بها سراری ج و یقال
منه تسررت الجاریة و تسریتها کما یقال تظننت و تظنیت سرور شادی مسرة شاد کردن یقال سرنی فلان و سر هو یستعمل
مجهولا سریر تخت اسرة سرر بضمتین و فتح ۲ ج و منه قوله تعالی علی سرر متقابلین و بعضهم یستثقل اجتماع الضمتین مع التضعیف
فیرد الثانیة منهما الی الفتح لخفته فیقول سرر و کذلک ما اشبهه من الجمع مثل ذلیل و ذلل و نحوه سریا یضا قرارگاه سرار کردن و قد

دفیر زعارة بالتخفیف و نوعی از میوه ها کرا زالج گویند زعفران معروف زعافرج مثل ترجمان و تراجم زعفرة رنگ زعفران دادن زعفر
مزعفر شیر سرخ زفر بار برداشتن عم ف آ ک ۲ ازده فادمثله زفر بالکسر بار و مشک زوافر کنیزکان که در مشک آب کشند زافرة زفر
الرجل یاران و خویشان مرد زافرة السهم نزدیک پیکان از تیر زفیر بکلو فرو بردن آواز جهتی وهو تردید النفس حتی ینتفخ الضلوع ٥
واول بانگ خر و شهیق آخران زفر بانگ کردن عم ف آ ک ۲ زفیر ایضا سخی زفر بالضم میان اسب زفر مهر نام یکی از اصحاب زکر
ابوحنیفه زکره بالضم خیک شراب زکر پر شدن شکم کودک زکریا نام پیغمبر ع مقصورة و ممدودة و یحذف الالف ایضا فان مددت
او قصرت لم تصرف و ان حذفت الالف صرفت مثنی الممدود زکریاوان زکریاوین و الجمع زکریاوون و زکریاوین و منسوب الیه زکریاوی
مضاف زکریاوای مضاف مثنی زکریاوی مضاف مجموع یستوی فیه الرفع والخفض والنصب و تثنیة المقصور زکریان زکریین
الف زکریا فی الرفع و ابدلت بالیاء لاجتماع الساکنین و الجمع زکریون فحذفت ههنا الالف لاجتماع الساکنین و لم تحرک لانک اذا حرکتها
ضممتها و لا یکون الیاء مضمومة و لا مکسورة و ما قبلها متحرک فلذلک خالف التثنیة زمره بالضم گروه مردم زمرج زمر مقعنین کم زمر
موی و کم مروت شدن زمر بکسر الوسط نعت منه عم ک آ ف ۲ زمار بالکسر بانگ کردن شتر مرغ عم ف آ ک ۲ یقال زمر النعام و لا یقال
فی الظلیم الاغادر بعاد زمر نای زدن عم ف آ ض ۲ و ک ۲ زمار نعت منه و لا یقال زامر و مونثه زامرة و لا یقال زمارة مزمار بالکسر نای زمجر
مزامیر ج و فی الحدیث نهی عن کسب الزمارة قال ابو عبیدة تفسیره فی الحدیث انها الزانیة زمجره آواز یقال سمعت لفلان زمجرة زمخر
و غذمرة و فلان ذو زماجر و زماجیر زمخر تیرا زنی و کلک دراز و باریک و الزمخرة الزمارة و هی الزانیة ظلیم زمخری السواعد یعنی زمهر
شترمرغ باریک زمهریر سخت سرما زمهرة سرخ شدن چشم از غضب مزمهر مرد سخت خشم و ازمهرت الکواکب ای لمعت زنار آنچه زنر
ترسایان بر میان بندند زنانیر ج و ایضا سنگریزها و نام زمین زور دروغ و هرچه بجدای که پرستند بتها و بشرکان و یقال ما له زور زور
و لا صیور ای برجع الیه زویر بالتصغیر یاریکار قوم زور بالفتح بر سوی سینه و زیارت کنند کان یستوی فیه المونث والمذکر والجمع
یقال رجل زائر و قوم زوار و زور و نسوة زور و زور و زور سل قوم و زارات ایضا بالتحریک یکره نگرفتن و ازدو تندی سینه اسب
یکی بیرون و یکی درون آمدن زوراء چاه مغاک و زمین دور و قدح و کمان و دجله بغداد و الزوراء اسم مال کان لاحیحة بن الجلاح
الانصاری ازورار برگشتن از چیزی ازوبرار تزاور مثله و قرئ تزاور عن کهفهم و هو مدغم تتزاور و یقال للجیش ازور و زور زیارة
زواره زیارت کردن عم ف آ ض ۲ تزورة بجا رد زیارت کردن زیارا زده وار زیارت کردن تزویر دروغ آراستن و راست و نیکو کردن
چیزی و گرامی داشتن زائر را مزار جای زیارت و زیارت کردن زور مردی که سخن گفتن و هم نشینی با زنان دوست دارد و ابریشم باریکتو
رود جامه و بار لبیشه ستور زوار رسن که میان پالدم و سینه بند شتر کشند ازور و ج زور مثال احمق و فنادر سخت زهرة الدنیا زهر
تازگی و خوبی دنیا زهرة بفتح آ و فتح ۲ و سکون ها شکوفه زهرة بالسکون سپیدی و حیی از قریش و این نام زن کلاب بن مرة است
نسبت ولده الیها و هم اخوال النبی ص زهره بحرکات الوسط ستاره ع زهور روشن شدن آتش و با الاکرفتن ان عم بفتحهما ازهر
سپید روی از کرم و جوانمردی و روشن و ماه و گاو و دشتی زهراء مونث منه و نعت لفاطمة ع لکرمها و صفائها الازهران آفتاب
و ماه ازهار شکوفه بیرون آوردن نبات و المزهر العود الذی یضرب به ازدهار نگاه داشتن و فی الحدیث ان النبی صلی الله علیه و آله
اوصی اباقتادة بالاناء الذی توضا منه و قال ازدهر بهذا فان له شأنا ای احتفظ به و لا تضیعه فصل السین سؤر پس خورده سور
اسآر ج اسآر بالکسر پس خورده گذاشتن سآر نعت منه علی غیر قیاس لان قیاسه مسئر کما یقال جبار من الاجبار سبر میل جراحت سبر
فرو بردن تا غور آن معلوم شود و آزمودن عم ف آ ض ۲ اسبار مثله مسبار میل جراحت سبار بالکسر مثله و کل امر رزنته فقد سبرته
و استبرته و یقال حمدت مسبره و مخبره سبره بامداد خنک و فی الحدیث اسباغ الوضوء فی السبرات سبر بالکسر نهاده و هیئة مردم یقال
فلان حسن الحبر و السبر یعنی خوب هیئت سابری نوعی از جامهای گرانمایه و فی المثل عرض سابری یقول من یعرض علیه الشی عرضا سبطر
لا یبالغ فیه لان السابری من اجود الثیاب یرغب فیه بادنی عرض و بهترین خرماها اسبطرار بر پهلو خفتن یازیدن و بازیدن سبکر
شیر وقت جستن اسد سبطر و جمال سبطرات ای طوال و التاء لیست للتانیث و انما هی کقولهم حمامات و رجالات فی جمع المذکر سبطر ستر
مرغی دراز کردن که دائم در آب باشد و ماهی گیر دار را ابو العیزار کنیت گفته اند اسبکرار تمام بالا شدن دختر یعنی بر پهلو خفتن و بازیدن
منسکر جوان تمام باعتدال رسیده و موی زو هشته ستر بالکسر پرده ستور استار ج ستره بالضم پوشش ستاره بالکسر مثله ستائر
ج ستار نام کوه ستر بالفتح پوشیدن عم ف آ ض ۲ استتار و تستر پوشیده شدن جاریه مستوره دختر پردگی و قوله تم حجابا مستورا
ای حجابا علی حجاب و یراد به الکثافة الحجاب و قیل هو مفعول بمعنی الفاعل لقوله انه کان وعده ماتیا ای اتیا رجل مستور و ستیر

یقال ناقة مذار تدبر دها عرم

عع ف آ ض ۲ مذاره ذار یدخوشدن ناقه یقال فی فلان ذار ای اعراض غضبا **ذعر** ترسانیدن عع بفتحها ذعر بالضم اسم فیه
وتهمزه ونحو مذعور وامراة ذعور بالفتح زن ترسنده از تهمت ناقه ذعور انکه بر پستان او دست نهند خویشتن در کشد
ذالاذعار نام ملکی از ملوک یمن **ذفر** بوی تیز خوش و ناخوش و بوی امدن عع ک آ ف ۲ و رحل ذفر ای له صنان وخبث ریح
سالت از فرشتک تیز بوی دو ضد ذفر مرغزار بو یا ذفری بالکسر پس کردن و بن گوش شتر که خوی کند یقال هذه ذفری اسیلة
بلا تنوین لان الفها للتأنیث وبعضهم ینونها فی النکرة ویجعل الفه للالحاق بدرهم والجمع ذفریات وذفاری بفتح الرا وهذه الالف
فی تقدیر الانقلاب عن الیاء ومن ثم قال بعضهم ذفار دستل صحارٍ قال ابو زید بعیر ذفر بالکسر مشددة الرآء ای عظیم الذفری
وناقة ذفرة والذفر الشاب الطویل التام الجلد والدفراء عشبة خبیثة الرائحة لا یکاد المال یاکلها عن یعقوب قال کتیبة ذفراء
ای انها سهکة من الحدید وصدیته **ذکر** نره مذاکیر علی غیر قیاس فرقا بین الفحل والعضو نر ذکور ذکران ذکار ریح علی غیر قیاس
مثل حجر وحجارة واهن وکلا ده بید ترند ومانند ان خلاف الانیث ذکور البقل تره که درازو سطبر شود سیف ذکر و مذکر شمشیر
ابدار مذکرة ماده شتر مانند نره در خلق و خلق ذکرة الرجل والسیف بالضم تیزی مرد و شمشیر و فی الحدیث انه یطوف فی لیلة علی
نسائه ویغتسل من کل واحدة منهن غسلا فسئل عن ذلک فقال انه اذکر یعنی احدّ رجل ذکیر وذکور نیکو یاد کرنده تذکیر نری باچیزی
منسوب کردن خلاف التانیث ذکر ذکری ذکرة یاد کردن عع ف آ ض ۲ ذکر ایضا آوازه وثنا وقوله تعالی ص والقرآن ذی الذکر ای ذی
الشرف ویقال کم الذکرة من ولدک ای الذکور ویقال اجعله منک علی ذکر بالضم ای علی نفسه تذکر یاد آوردن اذکار یاد دادن وپسر زادن
مذکر زن پسر زاینده مذکار ازن که همه پسر زاید تذکیر یاد دادن و پند دادن اذکار یاد آوردن تذکره یادگار ذکر بطنی از
قبیله ربیعه **ذمر** ذمر مثال کبد وکبد ذمیر ذمر مثال فلز دلیر وجمع ذمر اذمار ذمر بر انگیختن بجنگ و بانگ کردن شیر عع ف آ
ض ۲ تذامر یکدیگر را بر انگیختن بحرب یقال فلان حامی الذمار ای اذا ذمر وغضب حمی ذمار بالکسر انچه سزاوار بود نگاه داشتن
بر مرد ویقال اقبل فلان یتذمر کانه یلوم نفسه علی فائت وظل یتذمر علی فلان اذا تنکر له واوعده تذمیر دست در رحم شتر ... کردن
کردن تا بداند بچه وی نر است یا ماده مذمر بالفتح کتف تا بن گوش **تذمیر** پستان شتر بسرگین آلودن تا بچه شیر نخورد
وسیاه کردن علت دندان یقال ذبر فوه مجهولا **فصل الراء** **ربر** دیوار مغز استخوان تباه شده وکذا اخنه از
لاغری ادارة تنک گردانیدن مغز را **فصل الزاء** **زأر** زئیر بانگ شیر و غریدن وی زأر زار بسکون الهمزة وتحریکه کذلک
عع ف آ ک ۲ وبالعکس ایضا والنعت اسد زائر ونزتر زآر غرندن شیر زاره بسکون الهمزة بیشه **زبره** بالضم آهن پاره زبر
بضمتین وفتح ۲ ج وکتف مرد وشیر ودو وستان روش از برج اسد ازبر مرد بزرگ کتف وکلان اسد مزبرانی زبراء نام کنیزک احنف
بن قیس وفی المثل قد هاجت زبراء وهی کلما غضبت قال الاحنف کلت فصارت مثلا زبر بانگ برزدن وباز داشتن وبرآوردن
کرد اگرد چاه بسنگ عع ف آ ض ۲ ونبشتن عع ف آ ض ۲ وک ۲ ویقال ماله زبر ای عقل زبر بالکسر نبشته زبور بالضم ج و بالفتح
نبشته وهو فعول بمعنی مفعول وکتاب داود ویقال انا اعرف تزبرتی ای خطی وکاتبی زبیر نام کوهی که کلیم تشریف تکلیم بروی یافت
از حق عزوجل زبر بکسرتین وتشدید الراء قوی وتوانا ویقال اخذت بزوبره وبزابره وبزعبره ای بجمیعه قال ابن احمر عدت علی
بزوبره ای بشیء الی بکلها وکالطارنبر نیة نوعی از کشتی زنبور زنبار کبتا نکبین ارض مزبره زهین زنبور ناک حذفوا الزیادات
فاقالوا ارض ... وشعلة ذات عقارب وثعالب ازبئرار برپای خاستن موی براندام ونجح برآوردن ... ورستن
بیشه زنبار زنبر بالکسر ... جامه **زبطره** تغری است از ثغور روم **زبعر** بدخواه وانکه بر روی موی بسیار دارد
وبنوه ابو ... جهل زبعر ... **زجر** باز داشتن ونهی کردن یقال زجره وازدجره فانزجر وازدجر وفال کوئی کردن یقال
زجرت انه یکون کذا وکذا وراندن ... عع ف آ ض ۲ ازدجار باز داشتن و باز ایستادن متعد لازم انزجار باز ایستادن زجرة
بکشتن زدن زجیر بالکسر اسم ... بالفتح من الابل التی تعرف بعینها وتنکر بانفها **زحیر** پیچیدن شکم زحار بالضم کذلک
عع ... **زخر** نام مردی **زخر** برشدن رود ودریا از آب ومنه بحر زاخر ویقال عرق زاخر اذا کان کریما وکوالیذ بنات عع
بغیضها بوی زخر النبات واخذ زخاریة بالضم اذا التف وخرج زهره ومکان زخاری النبات جائی که علف بسیار در پیچیده باشد **زر** بالکسر
کوبلک گریبان وجزان ازرار ج زرره فرجه ... زر بن حبیش یکی از قرای تابعین زر بالفتح کوبلک بستن بر آهن را بر خود عع ف آ ض ۲ یقال
ازرر علیک قمیصک وزر ثلث لغات وراندن ... الکتائب بالسیف گزیدن حمار مزر بالکسر خر گزنده مزار یکدیگر را گزیدن
زدیو بر افروختن وسرخ شدن چشم عع ف آ ک ۲ زرزره بانک کردن مرغ زرزر نوعی از مرغان زراره بالضم نام مردی **زعر** کم موی شدن

آمدن شیر از پستان عع ف آض ۲ ویقال درت حلوبة المسلمین ای فیئهم ادرار روان شدن شیر یقال ادرت الناقة فهی مدرة اذا
درلبنها والریح تدر السحاب دوشد ای تستحلبه قال الاموی استدرت المعزی ارادت الفحل ویقال ایضا استدرت المعزی استدرار
من العتل بالذال المعجمة دُرُدُر بضمتین تیزیهای دندان کودک دَرْدار درختی دُرْدُر و ورکرداب کرغرق کند وقولهم ده دربن وسعد القین
من اسماء الکذب والباطل ویقال ان اصله کان سعد القین رجلا من العجم یدور فی مخالیف الیمن یعمل لهم فاذا کسد قال بالفارسیه ده بدرود
کانه یودع القریة ای انا خارج غدا ویقول ذلک لیستعمل فعربته العرب وضربوا به المثل فی الکذب وقالوا اذا سمعت بسری القین فانه مصبح
دس دسار میخ کشتی دسر ج بالسکون والحرکة مثال عسر قوله تعم علی ذات الواح ودسر دسر سیوختن نیزه ودور کردن ومنه رجل مدسر
دعس دوسر شتر بزرگ هیکل دوسرة مونث منه ونام لشکر نعمان بن المنذر ویقال جمل دوسری ودوسرانی کانه منسوب الیه دعر
بفتحتین بتاهی وبد کردن چوب عع ک اف ۲ ومنه عود دعر بالفتح والکسر ای ردی کثیر الدخان وحکی العنوی عود دعر
دعثر مثال صرد زند اذعر اذا لا یوری ومنه اخذت الدعارة وهی الفسق والخبث یقال هو خبیث داعر وخبیثة داعرة داعرایضا کشن بسیار نتاج
دغر ینسب الیه الداعریة من الابل دعثرة ویران کردن مدعثر ویران شده وفی الحدیث لا تقتلوا اولادکم سرا انه لیدرک الفارس
فیدعثره ای یهدمه ویطحطیه یعنی بعد ما صار رجلا دعثور بالضم حوض کهنه اکرده براورده دغر ربوده کرفتن چیزی وفی الحدیث
لا قطع فی الدغرة دغر سیوختن وفی الحدیث علام تعذبن اولادکن بالدغر وهو ان ترفع لهاة المعذور وقولهم دغری لا صفی ای
دغمر ادغروا علیهم ولا تصافوهم ویقال دغرا لا صفاء مثل عقری حلقی وعقرا حلقا دغمرة درامیختن خلق دغمری ودغمری
دفر بفتحتین خوبیهای درامیخته بد مدغمر پنهان دفر کند یقال دفرا له ای نتنا لهام دفر نام دنیا وسختی وبلا یادفار دشنام
دقر کنیزک ومانندان کویند مبنی بر کسره بمعنی یادفره دفتر معروف دقاریر سختیها ودروغها واحدها قرارة بالکسر ویقال
دمر فلان یفتری الدقاریر ای الاکاذیب والنمحش ورجل مقرارة ای نمام وفحاش قرار وقرارة ازار کشتی بانان دقری نام دو ضیعه دمار
دنر هلاک تدمیر هلاک کردن وهلاک افکندن بر کسی وبتم دود کردن صیاد در کاره تا شکاری بوی او را نشناسد دموربی سنور بجای
دور درامدن عع ف آض ۲ تدمر نام شهری بشام یربوع تدمری کلاکموش خرد کوتاه دینار واصله دنار بالتشدید فابدل من احد
حرفی تضعیفه یاء لئلا یلتبس بالمصادر التی تجی علی فعال بالکسر کقوله تعم وکذبوا باتنا کذابا الا ان یکون بالهاء فیخرج علی اصله مثل
صنارة ودنانیر لانه امن من الالتباس مدنر اسپ با خالها دار سرای قال الله تعم ولنعم دار المتقین وذکر علی معنی المثوی والموضع
کما قال الله تعم نعم الثواب وحسنت مرتفقا فانث علی المعنی ادور بالهمز جمع القلة دیار ودور جمع الکثرة والدارة معروف وهی اخص من الدار
وایضا خرمن ماه ودار القمر والتر دیار ودوری کسی یقال ما بها دیار ودوری ای احد واصله دیوار فالواو اذا وقعت بعدها یاء ساکنة
قبلها فتحة قلبت یاء وادغمت مثل ایام وقیام دور دوران کردیدن عع ف آض ۲ اداره متعد منه تدویر کلک یقال دوّر به ودوّر کردانید
چیزی را یقال دوره مداوره معالجه کردن دواری روزکار داری بوی فروش وهو منسوب الی دارین وفرضه بالبحرین بها سوق یحمل
الیها مسک من ناحیة الهند وفی الحدیث مثل الجلیس الصالح مثل الداری ان لم یحذک من عطره علقک من ریحه خداوند نعمت دائره خط کرد یقال
فی الفرس ثمانی عشرة دائرة ودهمة قوله تعم علیهم دائرة السوء دوانیج مدارة نوعی از دلوها دوار بالضم نام بت وقد یفتح وکشتن سر بعلت
یقال دیر بالرجل ای اصیب بالدوار دیر کلیسای ترسایان واصل الواو دیارج دیرانی صاحب دیر قال ابن الاعرابی یقال للرجل اذا
دهر راس اصحابه هو راس الدیر دهر روزکار دهور ج وهمیشه فرود امدن یقال دهر بهم ع بفتحها دهر دها بر روزکار سخت و
دهر داهر کقولهم لیل لائل وابد ابد وابید ویقال لا ابیک دهر الداهرین یعنی همیشه وفی الحدیث لا تسبوا الدهر فان الله هو الدهر لانهم
کانوا یضیفون النوازل الیه فقیل لهم لا تسبوا فاعل ذلک بکم فان ذلک هو الله تعم ویقال ما ذاک بدهری ای عادتی وما دهری
ذار بکذا ای ما همتی کذا دهری بالضم سالخورده دهری بالفتح انکه عالم را قدیم کوید دهوره کرد کردن یقال دهورت الشی اذا
ذبر جمعته ثم قذفته ویقال هو یدهور اللقم اذا کبرها ذار براغالیدن کسی را بر کسی ذار دلیری کردن یقال ذئرت
ذخر ذر علیه ورمیدن وکراهت داشتن چیزی را وعادت کردن بچیزی یقال ذئر برای اعتاده عع ف ۲ وفی الحدیث ذئر النساء علی ازواجهن
یعنی نفور واجتراء ونشوز امراة ذائر بلا هاء ای ناشزه ذئرة ای کبیر ناقة مذائر ناقه که چون بچه زاید او را بکریزد و
نفرت ابدش ذبر نبشتن مثل ذبر عع ن اض ۲ وک ۲ ذخر ذخر بالضم بخنی نهادن عع نعمتها ادخار رشته
اذخر کیاهی است که انرا کوم خوانند ذر مورچه ذرج و اینم نام مردی ابوذر کنیه یکی از صحابه و پراکندن
عع ن اض ۲ ذریر بالضم فرزندان ذراری ج زیانج ذرور ذریره داروی پراکنده ازه ج ذرور بالضم برامدن افتاب ونبات

مولی نعم او لئك لهم الخيرات وقال الله تعالى فيهن خيرات حسان وقال الاخفش لما وصف به وقيل فلان خير اشبه الصفات فدخلوا فيه الهاء للمؤنث
ولم يريدوا به افعل فان اردت معنى التفضيل قلت فلانة خير الناس ولم تقل خيرة وفلان خير الناس ولم تقل اخير ولا يثنى ولا يجمع لانه
في معنى افعل خير بالكسر كرم وبزرگواری خيرة نيكوئی وهو اسم من قولك خار الله في هذا الامر خيرة بتحريك اليا گزيده وهو اسم من
اختاره اي اصطفاه ويقال اللهم خر لي واختر لي ويقال محمد خيرة الله بسكون اليا وبتحريكها اختيار برگزيدن تخير مثله مختار گزيده
وگزيدن وتصغير مختار مخير بحذف تا استخاره نيكوئی جستن تخيير اختيار يكی دادن خيری بكسرتين خير ومعرب **فصل الدال**
دبر كوه مكه انگبين لا واحد له دبور ج ويقال للزنابير ايضا دبر ومنه قيل لعاصم بن ثابت الانصاری حمی الدبر وذلك ان المشركين
لما قتلوه ارادوا ان يمثلوا به فسلط الله عليهم الزنابير الكبار تابر الدارع فارتدعوا عنه حتى اخذه المسلمون فدفنوه ويقال جعلت كلامه
دبر اذني اي تصاممت عنه ويقال دباره بلك كردن زمين دبارج ذات الدبر وادی قال ابن الاعرابي وقد صحفه الاصمعي فقال ذات الدبر
باليا دبر بضمتين وسكون الوسط ايضا سپس پشت خلاف قبل قوله تعالى ويولون الدبر اي الظهر جعله للجماعة كما قال الله تعالى
لا يرتد اليهم طرفهم دبر الليل آخر شب دبير قبيله از بني اسد دبر بالكسر مال بسيار يقال مال دبر واموال دبر يستوی فيه الواحد
والجمع والمثنى رجل ذو دبر بسيار مال وبسيار آب وزمين دبره خلاف قبله يقال ليس لهذا الامر قبلة ولا دبرة كار پيش وپس
دبرة بفتحتين هزيمت در جنگ وهي اسم ولحدة دبر واد بار مثل شجرة وشجر واشجار دبر پشت ريش شدن ستور ويقال منه دبر
البعير بالكسر وادبره القتب دبری بفتحتين وبضمتين سپس آينده بهر كار ويقال فلان لا يصلي الصلوة الا دبريا اي في آخر وقتها دبران
يكی از منازل قمر وان پنج ستاره است در ثور دابر سپس رو وتير بيرون جسته از كمان وخلاف فائز از قداح قار مدابر خلاف مدابر
قدلج وقطع لقد ابو صاح الامر من بقي منهم دابرة آخر بلك توده وپاشنه مردم وپنجم انگشت كه بر پای مرغان برآيد بر تر از ديگرها
وناخنك كه بر پای ستور برآيد ونوعی از بند كه گشتی دبحل دابر مرد قاطع رحم وانكه سخن كسی نشنود دبير ريسمان كه بر كشند بوقت
رشتن سپس بدبير قيل انكه روي از تو ميرفت بيچيدن بود ويقال فلان ما يعرف قبيلا من دبير وفلان مقابل مدابر اذا كان محض من
ابويه قال الاصمعي اصله من الاقبالة والادبارة وهو شق في الاذن ثم يفتل ذلك فاذا اقبل به فهو الاقبالة واذا ادبر به فهو الادبارة
والجلدة معلقة من الاذن هي الاقبالة والادبارة وكانها زنمة والشاة مدابرة ومقابلة وناقة ذات اقبالة وادبارة وقد دابرتها وقد قابلتها
قابلتها دبار بالضم نام روز چهارشنبه كه در قديم ميگفتند دبار بالفتح هلاكی مثل الدمار دبار بالكسر جمع دبارة كرد زمين
زهی دبره بمعنى المشارات في المزرعة ويقال ايضا فلان يأتي الصلوة دبارا يعني بعد مضى الوقت دبور بالفتح باد پس پشت دبور
خوردبير شدن وبسوی آمدن تير از كمان وبردن يقال دبر به اي ذهب به ويقال هيهات ذهب كما ذهب امس الدابر وپس
معنى قوله تعالى والليل اذا دبر وقری اذ ادبر اي تبع النهار قبله ويقال قبح الله ما قبل منه وما دبر وروايت كردن از كسی بعد از مرگ وی ويقال دبرت
الحديث عن فلان اي حدثته عنه بعد موته وسپس شدن باد عجيب امس وباد دبور زده شدن كسی يقال دبر القوم فهم مدبورون
يستعمل مجهولا دبر بتشديد موضعی بيمن دبری منسوب بوی ادبار پس رفتن ودبور آمدن نقيض اقبال وادبر الرجل اذا دبر بعيره
ادبر لعبه حمير بشكل مرتد دتبيغ كردن باكسی اسد باد خلاف استقبال تدبير بآيان كار نگر يستن وبنده را از پس مرگ خود آزاد
كردن وحديث روايت كردن تدبير انديشه كردن تدابر بريده شدن قوم از يكديگر **دثر** مال بسيار يستوی فيه الواحد والجمع
يقال مال دثر واموال دثر وعسكر دثر بالفتح ايضا ابل كثيرة دثار جامه زبرين وما فوق الشعار تدثر پوشيده دثار وبر آمدن
گشن بر ماده وبر جستن مرد بر پشت اسب بوقت بر نشستن دثور ناپديد شدن نشان تداثر مثله دثور بالفتح مردی نام دخواب
ناك ودثر الطائر اي اصلح عشه **دجر** آن مرد ناطی فيرنجه ويقال هو حيران دجر بالتحريك حيران شدن عجيب كه امس قوم دجا
امي حياری دجود ماريكی بهلكه دجور شب تاريك **دحر** راندن ودور كردن عجيب بفتحها قوله تعالى مذموما مدحورا اي مقصى
دحور خوار شدن عجيب بفتحها ادحار خوار كردن **دخدار** جامه سپيد در محبت بسته معرب تخت دار **در** شير وغنيمت
ونيكوئی وكار نيكو وباريدن باران وحرزان يقال في الذم لادر دره اي لا كثر خيره ويقال في المدح لله دره اي عمله وخير هو لله
دره من رجل ناقه درور وبالفتح ودار بسيار شير نوق ودرار مثل كافر وكفار وفرس درير اسب تيز رو دره بالضم مرواريد
بزرگ در ج ودر ورودرات ج كوكب دری بالضم والكسر ستاره روشن دره بالكسر تازيانه دربياری شير وروانی وكری و
روانی باران وريزندگی باران ويقال للساق دره اي استدرار الجری والجمع درر بالكسر سماء مدرار وسحاب مدرار دريزان
ويقال هما على درة واحد بالفتح اي قصد واحد وبحر على بدء الطريق اي على قصده ودر الريح ايضا مهبها درز بالضم نسباد

خناصِرة بالضم نام شهری بشام مُخصّر بالکسر تازیانه وعصا و چراغ مخاصرة دو کس از دو راه رفتن تا بهم باز پیش آیند مخاصره که تنها
[خضر] یکدیگر گرفتن اختصار کوتاه کردن سخن و نزدیکتر راه در آمدن خَضِرة سبزی خضرار اخضیضار سبز شدن تخضیر سبز کردن خضرة
ایضاً تیره رنگی سنور یقال فرس اخضر وهو الدیزج ودر مردم گندم گونی وربما سموا الاسود اخضر وقوله تعالی مدهامتان ای خضراوان
لانهما تضربان الی السواد من شدة الری وسمیت قری العراق سواد الکثرة شجرها خضراء آسمان کتیبة خضراء لشکری که در آهن گرفته
باشد خود را از سلاح وفی الحدیث ایاکم وخضراء الدمن یعنی زن با جمال که بی اصل و بد نژاد باشد که هر چه در خاکروبه بر آید از نبات
وکل ان بری ند هد خضیره خرما بن که غوره او سبز بریزد اخضار علف سبز درودن یقال اختضرت الکلأ و جوانمردن یقال اختضر
فلان اذا مات شابا غضا وکان فتیان لشیخ یقولون اخزرت یا شیخ فیقول ای بنیّ وتختضرون ای تموتون شبابا وقد مرّ فی فصل
الجیم خُضاره بالضم دریا وهی معرفة لا تجری تقول هذا خضارة طامیا خضاری مرغیست که او را اخیل نیز گویند خضار بالفتح
شیر با آب وتره نورس مخاضره میوه سبز نا رسیده بر درخت فروختن وهو منهی عنه خضاری بالضم والتشدید کشت سبز خضر
سبز ونام نبی با ولی مر خِضر بالکسر وسکون الوسط کلمه مثال کَبِد وکِبْد والاول افصح وقوله تعالی فاخرجنا منه خضراً قال الاخفش
[خطر] یراد به الاخضر کقول العرب اُرنیها نمرة ارکها مطرة ویقال ذهب دمه خضراً اهدر لخطر بفتحتین هلاک نزدیک شدن
عوض آن و آنچه گرو بدان بندند وهو السبق الذی یتراهن علیه ویقال هذا خطر لهذا وخطیر ای مثله فی القدر و قدر و منزلت
مخاطره در خطر افتادن و بر مال خود گرو بستن یقال خاطر بنفسه و خاطر بکذا و علی کذا خطارة خطورة بلند قدر منزلت شدن ع
بضمتها خِطر بالکسر گیاهی که بدان خضاب کنند و شیر با آب و شتران بسیار خطر خطران دم زدن شتر و تیکه سست باشد و جنبیدن
نیزه یقال رمح خطّار و اهتزاز کردن رجل خطّار بالرمح ای طعان و خطران الرمح ارتفاعه وانخفاضه للطعن وخطر الدهر خطرانه
کما یقال ضرب ضربانه خطور گذشتن اندیشه بدل یقال خطر الشیئ ببالی ع ع ن آ ص ۲ اخطار اندیشه در دل گذرانیدن و مال خود را
[خفر] بگرو در میان نهادن خطیر مرد با قدر و منزلت خطار ایضا نام اسپی م خفر بد رقه و نگاهبان شدن یقال خفرته خفیر نعت منه
تخفیر نگاهداشتن کسی را و شرمنده کردن تخفر شرمگین شدن و بدرقه خواستن اخفار عهد شکستن و عذر کردن و با کسی بدرقه فرستادن
خفره بالضم عهد و پیمان خفاره بالضم والکسر کذلک و بعهد وفا کردن خفر بالتحریک شرم و شرمگین شدن ع ع ک آ ف ۲ خفرة متخفرة زن
[خلر] [خمر] سخت شرمگین خانور گیاهی خلر مثال سکر نخود و کشنیز خمر می و خمیر کردن و مایه کردن در خمیر و نهان داشتن گواهی و شرم
داشتن یقال خمرت الرجل ای استحییته و خمر فلان شهادته ای کتمها ع ع ن آ ص ۲ و ک ۲ خمرة صرف می خالص خمره و خمر و خمور مثال
تمرة و تمر و تمور فی الواحد والجمع و یقال ما عند فلان خمر و لا اهل ای لا شر و لا خیر خمیر مثال تمیق مد من خمر خمار بالضم باقی مستی در سر
وانبوهی مردم مخمور الذی به خمار و رجل خمر بکسر المیم الذی خامره الداء و یقال دخل فی خمار الناس بالضم والفتح ای فی غمارهم خمرة بالضم
سجاده از برگ خرما بافته و کلغونه و مایه خمیر و بخوری که در موی خمر باجزای آن ریزند خمار بالکسر معجر زنان اختمار معجر افکندن زن یقال
انها لحسنة الخمرة وفی المثل ان العوان لا تعلم الخمرة خمر بفتحتین پوشش از هر چیز چون سقف یا کوه یا وادی و در یک توده و مانند آن
وانبوهی مردم و نهان شدن ع ع ک آ ف ۲ یقال خمر عنی الخبر ای خفی و خمر عنی فلان ای توارى و مکان خمر اذا کان کثیر الخمر وفی المثل
هو یدب له الضراء و یمشی له الخمر یضرب لمن عاش مع صاحبه بغدر و خداع اخمار پنهان داشتن و پوشیده شدن زمین خمرة
بالتحریک یقال وجدت خمرة الطیب ای ریحه تخمیر پوشانیدن چیزی شاة مخمرة گوسپند سیاه سفید سر مخامره آمیختن با هم و پیوسته
در خانه بودن و نهان بودن و نهان بودن یقال لا تشتم خامرت ام عامر ای استتری استخمار بر بندگی گرفتن یقال استخمر فلانا
اذا استعبده ومنه حدیث معاذ من استخمر قوما او لهم احرار ای اخذهم قهرا و تملک علیهم و یقال اخمرنی کذا و کذا ای اعطنیه
[خنر] هبة و ملکنی ایاه باخمری جاییست در بادیه که ابراهیم بن عبد الله بن الحسن بن الحسن بن علی ابن ابی طالب در وی خفته است خنور
[خنجر] [خور] مثال تنور گفتار و سختی خنجر دشنه کارد خنجورة ناقة بسیار شیر خناجر خور زمین پست و بر رودها سوراخ زدن یقال
طعنة نخارة ای اصاب خورانه خوران روده سوراخ خوار بالضم بانگ گاو ومنه قوله تعالی عجلا جسدا له خوار خوره شکستن کرما
وضعف و شکستن اوردن مرز ع ع ن آ ص ۲ استخاره نیکوئی جستن و بانگ کنانیدن صیاد آهو بره را تا مادر را نزدیک وی
[خیر] آرد و صید کند اخاره برگردانیدن ستور را از راهی که میرود براه دیگر خور بفتحتین سستی رجل خوار رمح خوار ارض خوارة
و نرم ناقة خوارة بسیار شیر خور ع ع خیر نیکو و نیکوئی و نیکوتر و قال قوله تعالی ان ترک خیرا ای مالا و رجل خیر و امراة خیرة کلاهما
مخفف و مشدد نیکو کار و خیار گزیده کان خلاف شرار و گزیدن و خیار تره و این عم نیست خیار جمع خیرة وهی الفاضلة من کل شیئ

یاری دهنده کما قال النبی صلی الله علیه وآله وسلم الزبیر ابن عمتی وحواریی من امتی حواریون اصحاب عیسی علیه السلم وقیل للنساء الحواریات
لبیاضهن واسم ستاره وکوهی سپید قال ابن السکیت قیل ما یعیش باحور ای ما یعیش بعقل الحوری سپید ناک حواری الضم
سرد فانوا ادسپید وهو ما بیض من الطعام یقال حورته ای بیضته فابیض والجفنة المحورة المبیضة ویقال حور عین
بعیرهای حجر خوالها بکی وحور الخبزة بالمحور اذا دارها وهیاها لیضعها فی الملة محور بالکسر دستورده وچوب خردلوکر بکره بروی کردد
حور بالضم شتر کرم که از شیر باز شده باشد وفصیل الخیار شیر باز شده احورة جمع القلة حیران جمع الکثرة حوران بالفتح جائی بشام
محاوره پاسخ دادن با یکدیگر واحاره جواب باز دادن یقال کلمته فما رجع الی حویرا ولا حویرة ولا محورة ولا احوار ای ما رد جوابا تحاور
ای تجاوب واستحاره گفتن خواستن حیر حیرة سرگشته شدن عع ک آ ن م یقال منه حار یحار حیران سرگشته حیاری ج تحیر سرگشته
کردن تحیر سرگشته شدن وگرد برگشتن آب حائر گرد آب حیران حوران بالکسر والضم ج رجل حائر بائر آنکه هیچ بیرون شد کار رهنمون ندانم
استحاره گوارید بن شراب یقال استحیر الشراب یستعمل مجهولا واستحار المکان بالماء وتحیر اذا امتلاء والمستحیر سحاب ثقیل متردد لیس
له ریح تسوقه حیر باشد حظیره ومنه الحیر بکربلاء حیرة بالکسر شهری نزدیک کوفه حیری منسوب بوی وحاری کذلک علی غیر قیاس کانهم
قلبوا الیاء الفا ویقال لا آتیک حیری دهر ای ابدا فصل الخاء خبر بتو شهر دان بزرگ وماده شتر شیر ناک خبر بالتحریک کالخبیر
اخبار وتخبیر آگاه کردن استخبار خبر پرسیدن تخبر مثله وبا خبر شدن مخبر بالفتح جای خبر دادن وهو خلاف المنظر مخبرة بضم الباء وفتحها
مثله ارض خبراء زمین هموار که در وی سدر روید خباری ج بفتح الراء وکسرها مثل صحاری خبراوات کذلک خبر بفتحتین ایضا سدر ناک
شدن زمین عع س آ ن م خبر خبراء نعتان منه خبار بالفتح زمین نرم سوراخ ناک خبر بالضم دانستن عع ک آ ن م یقال من این خبرت
هذا الامر ای من این علمت والاسم الخبر بالکسر آزمودن عع ف آ ض م خبیر آگاه ودانا وکشاورز ومنه المخابرة ای المزارعة ونبات ویشم
ویقال تستحلب الخبیر ای نقطع النبات ونأکله وقال ابو النجم حتی اذا ما طال من خبیرها ای من وبرها کفلت دهان شتر خبرة بالکسر زمانیست
اختبار آزمودن یقال الصدق الخبر بخبره ویقال وجدت الناس اخبر تقلهم یعنی آزمای تا دشمن گیری خابور جائی بشام خبیر جائی بحجاز
خبرة بالضم بهره از گوشت یا ماهی قال ابو عبید یقال تخبروا خبرا اذا اشتروا شاة فذبحوها واقتسموا لحمها ختر فریفتن عع ف آ ن م
ختار فریبنده خیتعور ایضا چیزی که پایدار نباشد چون سراب وجز آن وغول وگرگ وسختی خثار بالضم بلقی مانده مانده خثارة مثله
خثر بکسر الثاء بعد النون بالقی مانده رخت قوم خثوره دژ ناک شدن شیر وجز آن کشتن آن وهی نقیض الرقة یقال خثر اللبن یخثر قال
الفراء خثر بالضم لغة فیه قلیلة فی کلامهم وسمع الکسائی بالکسر ایضا واسحتن ومقیم بودن بجائی عع ف آ ض م یقال خثر فلان ای
اقام فی الحی ولم یخرج مع القوم الی المیرة ویقال خثرت نفسه ای اختلطت وقوم خثراء الانفس وخثری الانفس ای مختلطون اخثرت الزبد
فراهم مستحکم داشتن ناکداخته گذاشتم وفی المثل ما یدری ایخثر ام یذیب خدر بالکسر پرده وبیشه شیر مخدرة زن پرده نشین
لیث خادر شیر در بیشه اخدار مقیم بودن مرد در اهل خود وشیر در بیشه خود وباز در آشیان خود خدرة بالضم قبیله از انصار
منهم ابو سعید الخدری خداری شب تاریک وابر سیاه وعقاب خدر بفتحتین باران وخواب رفتنگی پای وسستی اندام عع س آ ف م
خادر مرد سست وکاهل یوم خدر روز نم ناک ولیلة خدرة کذلک ومنه اخدر الیوم ای اظلم المطر اخدری گور خر وخدر الظبی ای
تخلف عن القطیع خریر آواز کردن آب عع ف آ ک م وجای هموار میان دو بلندی اخرة ج خرور بروی در افتادن وآواز کردن
در خواب عع ف آ ک م اخرار انداختن دست بشیر خرخرة آواز گلوی خفته وخبه کرده یقال خر عند النوم وخرخر بمعنی تخرخر
بلند اذا اضطرب مع العظم خر بالضم گلوی آسیا خزر بفتحتین تنگی وخردی چشم واخزر نعت منه ویقال هو ان یکون الانسان
کانه ینظر بموخرها وکوه هی از مردم وتخازر الرجل اذا ضیق جفنه لیحدد النظر کقولک تعامی وتجاهل خزره بالضم درد پشت خازة خزید
خزیره نوعی از قلیه خنزیر بالکسر خوک ونام جائی خنازیر ج وایضا ریشه که بر گردن وگلو بر آید مردم را خیزران درخت نی وبیخ نی که از
وی بن نیزه سازند خیازر ج والخیزران السکان خیزری خوزری نوعی از رفتار خسر خسران بالضم فیهما زیان کردن وهو مثل فرق
وفرقان عع ک آ ف م یقال خسر فی البیع وخسر به فقوله تعالی قد خسر الذین کذبوا بلقاء الله وخسرت الشیء بالفتح واخسرته نقصته قوله تعالی
بالاخسرین اعمالا تخسیر هلاک کردن خناسیر بالنون هلاک کهنا الا واحد له خسار خسارة بالفتح فیهما هلاک وگمراهی خیسری کذلک خشار
بالضم بلقی مانده طعام بر خوان وهر چیز مانند آن چیزکه آن بکار نیاید ومردم فرومایه خشر مصدر منه عع ف آ ک م خصر میان مردم
کشح مختصر میان باریک مختصر القدمین آنکه اخمص او بزمین نرسد از باریکی پای نعل مخصرة کذلک خاصرة تهیگاه خصر بفتحتین سرما
سرما یافتن وسرد شدن روز عع س آ ف م ما آخصر اب متر خصرت یدی خصر یوما ای اشتد برده خنصر انگشت خرد خناصر

نیکو یستوی فیه الواحد والجمع والمؤنث یقال ناقة حضار اذا جمعت قوة ورحلة ای جوده سیر حضار مقیم ستاره ایست شهری بالکسر عن ابی زید
وبالفتح عن الاصمعی حضور حاضر شدن نقیض الغیبة ع غ ف آص م یقال حضر الرجل واحضره غیره وحکی الفرآء حضر بالکسر لغة فیه یقال
حضرت القاضی امراة رجل حضر مردی که سفر را صالح نباشد والمحتضر بکسر الضاد الذی یاتی الحضر وهو خلاف البادی واللبن محتضر
بالفتح ومحضور یقال اللبن محتضر فغط اناءه ای کثیر الآفة وان الجن تحضره والکنف محضورة وقوله تع واعوذ بك رب ان یحضرون
ای تصیبنی الشیاطین بسوء وقوم حضور بالضم ای حاضرون وهو مصدر فی الاصل حضور بالفتح شهری بیمن حضرموت نام شهری و
قبیلة حضرمی منسوب بوی وهما اسمان جعلا واحدا ویصغر الصدر منهما فقولهم حضیرموت وفلان من الحضارمة فی الجمع حضجر حضجر
کفتار وهی معرفة غیر منصرفة فی المعرفة والنکرة لانه اسم الواحد علی بنیة الجمع لانهم یقولون وطب حضجر بالکسر واوطب حضاجر حظر حظر
حظر باز داشتن از چیزی وحرام کردن خلاف الاباحة ع غ ف آص م محظور حرام حظار حظیره جای شتر وگوسفند که از شاخ درخت و چوب
سازند احتظار حظیره ساختن قوله تع کهشیم المحتظر قرئ بکسر الظاء والفتح علی الفاعل والمفعول به ویقال انه لنکد الحظیرة ای قلیل الخیر
قال ابو عبیدة اراه سمی اموال الحظیرة لانه حظرها عنده ومنعها وهی فعیلة بمعنی مفعولة حفر احتفار زمین کندن حفرة بالضم حفر
کنده حفر بفتح الوسط ج واستحفر النهر ای حان له ان یحفر حفر بالتحریك خاك که از کنده بیرون آید حافرهم سم ستور حافره اول هر چیزی
یقال رجع علی حافرته باز گشت بهمانجا که آمده بود وقوله تع انا لمردودون فی الحافرة ای فی اول امرنا وفی المثل النقد عند الحافرة قال
یعقوب ای عند اول کلمة ویقال التقی القوم فاقتتلوا عند الحافرة ای عند اول ما التقوا ویقال اخذ المهر للاثناء والارباع والقروح
اذا ذهبت رواضعه وطلع غیرها حفیر گور کنده حفر لاغر کردن یقال ما حامل الا والحمل یحفرها الا الناقة فانها تسمن علیه وزمین کندن
ع غ ف آ ک م و تباه شدن بن دندان قال یعقوب هو سلاق فی اصول الاسنان یقال اصبح فم فلان محفورا حفر بالتحریك خوردگی بن حقر
دندان یقال فی اسنانه حفر وقد حفرت بالکسر وهو اردأ اللغتین فیهم بالکسر کما هی حقیر خوار وخرد حقارة مصدره ع غ بفتحهما
حقر خرد شمردن احتقار استحقار کذلك تحاقر خوار نمودن نفس خود را یقال تحاقرت الیه نفسه ای تصاغرت تحقیر خرد داشتن محقرات
صغیرها محقرة بالفتح ای حقارت یقال هذا الامر محقرة بك ای حقارة احتکار غله نگهداشتن تا بگرانی فروشد حکرة بالضم حکر
انبار داری حمر بالضم سرخی احمرار احمیرار سرخ شدن واحمر واحمار بمعنی فی ادغام احمار لانه لیس بملحق ولو کان له فی الرباعی مثال حمر
لما جاز ادغامه کما لا یجوز ادغام اقعنسس لما کان ملحقا باحرنجم احمر سرخ ج حامر ج وسرخ مؤنثه حمراء وجمعها حمر وعجم احامرة قومی انعجم که
بکوفه بوده اند احمران گوشت و می موت احمر وسنة حمراء سخت وطاة حمراء جدید وطأة دهماء دارسة وفی الحدیث کنا اذا احمر الباس احتمی
ثمود لقب مردی از ثمود واسمه قدار وهو عاقر ناقة صالح ع م حمار بالکسر خر وکوره خر م بفتحتین حمرات حمیر احمر ج حماره ماده خر و سنگ
گرداگرد حوض و سنگ گرد خانه صیاد حمار قبان جانوری سرخ بیمو رگونه خر حماران دو سنگ بر پای کرده که عرب بروی پنیر ولوز خشك
کنند وفی المثل اکفر من حمار وآن مردی بود از عاد که کافر شد وهر که بروی بگذشتی او را بکفر دعوت کردی واگر اجابت نکردی بکشتی
توبر بن الحمیر بالتصغیر نام مردی ابن لسان الحمرة احد خطباء العرب حمره زور رك یخفف ویشدد حمر حمرات ج حماد من بنده حمارة ج
مثل بغال وبغالة وجمال وجمالة محمره کروهی از مردم مخالف مبیضه یعنی سپید حمار القبیلة صحیحی کرماو قد یخفف فی الشعر والجمع حمار
علی خیال المحمر بالکسر اسب بالانی اخامر نام شهری حمیر حمیرة دوال بند زین حمر دوال پیراستن و پوست باز کردن گوسفند را ع غ
ف آص م حمیر بالکسر وسکون المیم پدر قبیلة از یمن وقولهم من دخل ظفار حمر ای تکلم بکلام حمیر فاخرج مخرج الخبر وهو امر ای فلیحمر
حمر بفتحتین نا گوار شدن ستور از جو و جزآن ع غ ک آ ف م عیش حمر بکسرتین مشددة الراء باران سخت درشت حنبرة کنگره حنبر
طاق و کمانچه پنیر زدن زنان حنزقرة حنزقرة بالکسر فیهما کوتاه نکوهیده قال سیبویه النون اذا کانت ثانیة ساکنة لا یجعل زائدة حنزقر
الا بثبت ای بحجة حور حور بالضم باز گشتن وکم شدن ع غ ف آص م یقال حار بعد ما کار ویقال نعوذ بالله من الحور بعد الکور حور
ای من النقصان بعد الزیادة حور بالضم جمع حوراء وفی المثل حور فی محارة ای نقصان فی نقصان یضرب للرجل اذا کان امره یدبر و هلاکی
حائر بائر هلاك وکاسد والحور ایضا اسم من قولك طحنت الطاحنة فما احارت شیئا ای ما ردت شیئا من الدقیق محاره صدف ودستره
استخوانین وکام ستور وهو محارة الحنك وهو فوق موضع التحنیك و باز گشت یقال المحارة للقبور ای مرجعنا و پیوند کتف حور بفتحتین
پوستها که رنگ ساه داده روی کنند حورة یکی وسپیدی سخت سپید وسیاهی سخت سیاه شدن چشم والحور حوراء نعت منه احورار مصدر
منه و سپید شدن چیزی قال ابو عمرو الحوران تسود العین کلها مثل عین الظباء والبقر ولیس فی بنی ادم حور وانما قیل للنساء حور العین
تشبیها بالظباء والبقر تحویر سپید کردن جامه و داغ کردن گرداگرد چشم شتر و برگردانیدن خمیر نان تا در خاکستر پهن حواری گازر

شدن حرة بالفتح تشنه شدن فهذه الثلاث من باب علم ک اف ۲ حرة ایضا رمین سنکلاخ سوختر جای حرات حرون ج مثل
ارضون بالواو والنون واحرون ایضا حرة بالکسر تشنکی و منه قولهم اشد العطش حرة علی قرة اذا عطش فی یوم بارد و یقال انما
کسر الحرة لمکان القرة حران تشنه و نام شهری و نام مردی و نام شهری از کان فعلان فهو من هذا الباب و ان کان فعالا فهو من باب النون حرتی مونث حران تشنکا
حر بالضم ازاده و ازاده و کبوتر بچه پر هو بره و مار بچه حر الرمل و حر الدار میانه وی حر الوجه رخساره حران دو برادر که حر و ابی نام
ایشان بود ساق حر قمری نر احرار از سول تر ها که خام خورده شود و ما هذا الجر منک ای بحسن و جمیل حرة زن ازاده و ناقة حرة و
سحابة حرة ای غزیرة کثیرة المطر و الذفری جای کشتن کوشواره از بنا کوش طین حر کل بی ریک رملة حرة ریک بی کل لیلة حرة
بالاضافة شب زفاف که بکارت زائل نتوان کرد یقال باتت فلانة بلیلة حرة ای لم یقتضها بعلها و لیلة شیباء التی اقتضها حریر
نوعی جامه ابریشمین و نوعی از طعام بسیار حریرج و ایضا انکه کرمی خشم و جزان درو وی اثر کرده باشد محرور مثله و یقال فی
حرورة بالفتح یعنی درد ها از من سوزش است حرورا بالفتح بمد و بقصر نام دهی که بعضی از خواص منسوب اند بوی که حروریه خوانند
ایشان از حرور بالفتح باد کرم که شب وزد چون سموم بروز احرار خداوندان شتران تشنه شدن یقال احر الرجل ای صارت ابله حرار
نهو محرر تحریر نقش خط بر کرفتن و بنده ازاد کردن و فرزند را نامزد مسجد و طاعت خدای عز و جل کردانیدن واستحر القتل و حر ایضا
اشتد **حزر** اندازه کردن کشت و میوه و زبان کزنده شدن شیر و نبیذ عم ف اض ۲ و ک ۲ حازر شیر ترش حزرة المال و حزرة النفس
دوست داشتن از مال و نفس حزرات بالتحریک ج و فی الحدیث لا تاخذ من حزرات انفس الناس یعنی فی الصدقة حزورة پشته خرد حزاور ج   حرز
حزور کودک رسیده و زورمند شده و بتشدید الراء کذلک و الجمع الحزاورة حزیران ماهی است رومیان ازایشان از تموز **حسر** برهنه کردن
و مانده کردن حسور مانده شدن و فرو ماندن بینائی از دیدن دور عم ف ا ک ۲ حاسر برهنه و مبارزی بی زره و خود محسر بالکسر
جاروب انحسار برهنه شدن استحسار تحسر مانده شدن احسار مانده کردن حسیر محسور مانده و دریغ خورنده حسری ج مثل قتیل و قتلی   حس
محسور و حسیر ایضا خیره چشم حسرة دریغ و پشیمانی حسر بالتحریک حسرة دریغ خوردن عم ک اف ۲ تحسیر مانده کردن و دریغ خورانیدن
دیگری را و افتادن پر مرغ تحسر دریغ خوردن و ریختن پشم شتر محسر مردی ازرده و حقیر بطن محسر بکسر السین جایست در منی **حشر** پر
لطیف که بر تیر نهند سنان حشر و اذن حشر و اذان حشر لطیف و باریک لا یثنی و لا یجمع لانه مصدر فی الاصل مثل ماء غور و ماء سکب اذن
حشرة مثل اتباع و عن الاخفش سهم حشر و قیل سهام حشر بالضم کما یقال جون و جون و ورد و ورد و بر انکیختن و راندن و کرد کردن و منه یوم
الحشر روز قیامة و باریک کردن سنان و نیزه و جزان عم ف اض ۲ و نوک تیر لطیف شدن کوش ستور و یستعمل مجهولا و هلاک کردن   حش
تنکسال ستور و مال مردم را حشرة بالتحریک جانور و ریزه زمین حشرات ج محشر بالکسر کرد امدن جای حاشر یکی از نامهای رسول صلعم
قال ع ان لی خمسة اسماء انا محمد و احمد و الماحی یمحو بی الکفر و الحاشر احشر الناس علی قدمی و العاقب حشور بسکون الشین اسب تهی کاه بر امده
والانثی حشورة مثال جرول **حصر** تنک کرفتن بر کسی یقال حصره ای ضیق علیه و احاط به و باز داشتن کسی را عم ف ا ن ۲ حصر بفتحتین
بسته شدن سخن و تنکدل سخن عم ک اف ۲ قوله تعالی او جاؤکم حصرت صدورهم فاجاز الاخفش و الکوفیون ان یکون الماضی حالا و ما جوزه سیبویه
الا مع قد و جعل حصرت صدورهم علی جهة الدعاء علیهم و یقال حصر علیه ای بخل و حصر فی القراءة و حصر عن اهله نکل من امتنع عن شیء لا یقدر علیه فقد   حص
حصر عنه حصیر تنکدل و بخیل و بوریا و پهلو و پادشاه لانه محجوب قال لبید لدی باب الحصیر قیام ای جماعة کثیرة من الناس و باز داشت قوله تعالی
وجعلنا جهنم للکافرین حصیرا حصیرة جای نهادن خرما حصار بالکسر معروف و نوعی از پالان شتر و منه احتصرت البعیر و کسی را حصار کردن محنک
محاصرة مثله حصر بکسر الوسط الکتوم للسر مرد دراز و احصور ماده شتر که تنک باشد سوراخ پستان وی و منه حصرت الناقة بالفتح و مردی که کرد
زن نکردد و تنکدل و بخیل حصر بالضم قبض اوردن شکم یقال منه حصر الرجل و احصر یستعملان مجهولا احصار باز داشتن بیماری کسی را از سفر عن
ابن السکیت و منه قوله تعالی فان احصرتم فما استیسر من الهدی و قال الاخفش حصرت ای حبسته و احصرنی بولی و مرضی ای جعلنی احصر نفسی و قال ابو عمرو
الشیبانی حصرنی الشیء و احصرنی بولی و مرضی ای جعلنی احصر ای حبسنی **حضر** نزدیکی و درکاه یقال کلمته بحضرة فلان و بمحضر من فلان ای بمشهد
منه حضر نام شهری حضر بالتحریک شهر خلاف بدو محضر بازامدن جایگاه و سجل یقال انا از حسن المحضر اذا کان ممن یذکر الغائب بخیر حضر بالضم دویدن   حض
احضار دویدن اسب و حاضر اوردن احتضار شهری شدن مردم و حاضر شدن و دویدن اسب محتضار دوانیدن و بجود باز امدن محتضر حاضر
امدن فرس محضیر بالکسر اسب دونده یقال هذا فرس محضیر و هذه محضیرة ای کثیرة العدو و لا یقال محضار و هو من النوادر حاضر قبیله فرود امده
طی و هو جمع کما یقال سامر للسمار و حاج للحجاج و فلان حاضر بموضع کذا ای مقیم به و هو خلاف البادی ایضا و یقال هو علی الماء حاضر و قوم حضور و جمع
حضار اذا حضروا المیاه محاضیر باب ایند کان خلاف البادیه و هی المدن و القری و الریف یقال فلان من اهل الحاضرة و من اهل البادیة و هو حضری   والحاضرة

بنکو

يضرب بها المثل في الموق فهي على موقها تحب ولدها وتعلمه الطيران ولا تهتدي والفها للتأنيث لا للالحاق لانها اسم لا صفة انها
فصادت كانها من نفس الكلمة ويقال لها اصنامه حبتر براو سا في حديث حبتر وكذلك حبتر حبو ... حبتر بالفتح
سطبر حبجر بكسر الحاء وفتح الباء سطبر اجنجار دميده شدن از خشم حبوكر ... حبوكرى
بلاها ويقال جمل حبوكرى والالف زائدة بني الاسم عليها وليست للتانيث لانك تقول للانثى حبوكراة ولكن ليس للتانيث لامتنع
دخول هاء التانيث عليها وامتناعها للالحاق لانه ليس له مثال من الاصول فيلحق به حبتر بالكسر عطاى اندك حتر بالفتح
مصدر منه عج ف آك م قال الاصمعي ذا قالوا اقل واحتر قالوه بالالف احتار اندك دادن واستوار بستن كره حتار بالكسر
غلاف سر قضيب وچين جامه وسر خريطه وهر چيز فراز گيرد چيزي را گرد وي حتر بضمتين ج حتر اي مهماني كردن بجهت خانه
نو وپيوند دراوردن بدامن خيمه وخرگاه وچشيدن طعام وجزان عج ف آك م حتره بالضم مهماني بناي نو حترة بالفتح
بكار شير دادن حشر بفتحتين سر خند برامدن در چشم وجوش براوردن دوشاب وبرو رسيدن بر بوست عج ك
آف م حوتر يزه مرد حواتر بطني از قبيلة عبد القيس حتاره بالضم كاه ريزه احتار كفيدن حز ما پيش از رسيدن دانه او
حجر بفتحتين سنك احجار جمع القلة حجار وحجارة جمع الكثرة ونام مردي حجران زر ونقره حجر بالسكون شهري بيمامه يذكر
ويونث وكانه مردم حجوري ج وبازداشتن قاضي كسي را از تصرف يقال حجر عليه القاضي عج ف آض م وك م حجر بالكسر حرام
وبالضم والفتح مثله والكسر افصح وقرئ بالثلث في قوله تعالى وحرث حجر ومنه قوله تعالى حجرا محجورا اي حراما محرما وكنار دم
وعقل ومنه قوله تعالى هل في ذلك قسم لذي حجر وكوداكرد كعبه اندرون حطيم از سوي شمال ومنزلهاي ثمود در نواحي شام
قال الله تعالى كذب اصحاب الحجر المرسلين وحائط ومادبان حجرة ناحيه سراي يقال للرجل اذا كثر شاله انتشرت حجرته وحجر
بالضم حرام وبازداشت يقال حجرا له اي دفعاله وهو استعاذة من الامر المنكر ونام مردي كه او را محجر كندي كفتندي حجر بضمتين
حجر بفتحتين نام مردي وهو حجر بن النعمان حجره خطيره شتر وخانه خرد والجمع حجر مثل غرفة وغرف وحجرات بضم الجيم احتجار
حجره ساختن حاجر جاي جوي مفاك وادي كه اب از او بيرون نرود حجران بالضم ج مثل شاب وشبان محجرة بالفتح وكسر الجيم
بوستان وچشم خانه محجر بفتح الجيم كرداكرد ديه ومنه محاجر اقيال اليمن وهي الاحماء كان لكل واحد منهم حمى لا يرعاه غيره و
حرام تحجير كردن ماه وداغ كردن كرداكرد چشم شتر مجحر بالضم وفتح الجيم وكسرها مشددة موضعي حجار بالفتح والتشديد
نام مردي حنجرة بفتح الجيم والحاء حنجوره بالضم ناي كلو نون زائدة حدر كرد اندام شدن وپر كوشت شدن چشم خانه
عج بضمها حادر مرد كرد اندام عين حدرة بدرة چشم پر كوشت صلب نافذها دره العينين كانت حادور كه شواره حدرة
بالضم كله شتر ناسي عدد حدد بفتحتين نشيب فرود امدن واماس كردن اندام از زخم چوب واماسيدن لازم متعد
ونشاب بانك نماز كفتن وخواندن عج ف آض م حدر بالسكين رها كردن كشتي سوي پستي وانداختن سنك بسا
كسي را به فرو تني احدار اماسيدن اندام را بزدن ودر چيدن دامن جامه وبرتافتن ريسه انحدار اماسيدن بوست وفرود
امدن منشيب تحدر فرود امدن اب از چشم حي في وحدوره قبيله جمع وابنوه حندر حندوره بالضم فيهما سياهي چشم
يقال هو على حندر عينه وحندورة عينه اذا كان يستثقله ولا يقدر ان ينظر اليه بغضا قال الفراء يقال جعلته على حندرة
وحندورة عيني اذا جعلته نصب عينيك حيدرة نام زني حيدرة نام سير ونام مادر زاد امير المومنين علي بن ابي طالب عليه السلام
فاطمه بنت اسد كه مادر او بود او را ان نام نهاده بود بوقتي كه ابو طالب غايب بود چنانكه كفته م انا الذي سمتني
امي حيدرة چون ابو طالب رسيد ان نام را نه پسنديد وعلي نام نهاد حدبار حدبير بالكسر فيهما سر لاغر بوست بر
استخوان چسبيده حذر بفتحتين وبالكسر مع سكون الوسط پرهيز كردن عج ك آف م رجل حذر بضم الوسط و
كسرها مرد بيدار با پرهيز حذر رون حذاري ج تحذير ترسانيدن وبني انزلا بن احذار اي ابن حزم ومذ حذار مثل
قطام اي احذر وقوله تعالى وانا لجميع حاذرون اي متاهبون وبغير الالف بضم الذال وكسرها عن الاخفش اي خائفون حذرية
ترس حذرية على فعلية بالكسر مخففة پاره زمين درشت حذاري ج وموي كردن خروس يقال نفش الديك حذرية
رجل حذريان سخت با ترس وپرهيز حذافير الشي اي اعاليه ونواحيه واعطاء الدنيا بحذافيرها اي بجميعها الواحدة حذفار
وحذفور حر كرما وكرم شدن حرارة وحرور وكرم شدن روز عج ف آك م وبالعكس ف آض م هما من تلثة ابواب
يقال حررت يا يوم بالفتح والكسر وحر تلث لغات حرار بالفتح ازاد شدن بنده حرية بالضم ازادي وازاد مردي واصلي

دس کرا بکش برمیان بند ببو قند چاه فرو شدن عجز برمیان بستن ان جعرهد بالضم خرمای خشک ریزه جعبر کوتاه ستبر جعبرة
مونثه جعظری درشت خوی جعظاره بالکسر کوتاه سطبر جعفر جوی خرد وپدر قبیله از بنی عامر وهم جعافرة ونام مردی جفر
بن غاله چهار ماهه جفرة مونث وچاه نابرآورده فراخ جفر الهباء جایگهی ست در بلاد غطفان جفره بالضم جای فراخ کنده ومیان اسب
فرس مجفر وناقه مجفرة ای عظیمة الجفرة وهی وسط جفار بالکسر آبی در بنی تمیم ومنه قیل یوم الجفار جفیر نوعی از تیردان وهی کالکنانة جفور
بالضم از کشنی باز آمدن نحل از بسیاری ضراب ع ع ف ن اخ ح یقال جفر الفحل وربض الکبش ومنه قیل الصوم مجفرة ای مقطعة للنکاح
وفراخ شدن هیکاه بزغاله واز شیر بازماندن بزغاله اجفار ماندن کاری که در وی باشی وماندن پرستش وزیارت کسی جمرة تف زبین
وجدرک الیت جمر جمرات ج وهزار سوار وهر گروهی که دست یکی کنند وباگروهی دیگر میامیزند وریگ سنگ وبیکار انداختن دریج
وان سه جمرات است بمنی مجمر بالکسر بوی سوز مجمر بالضم بوی سوختنی یقال اجمرت النار مجمرا بالضم جمار بالضم والتشدید پیازه درخت
خرما وازاسم الجمار خوانند تجمیر کرد بدن جمار وانداختن جمار باز داشتن لشکر بدار الحرب وباز نا گردانیدن وگره زدن زن گیسوی از
پس قفا یقال جمرت المرأة شعرها اذا عقدته ولم ترسله وفی الحدیث الضافر والملبد والمجمر علیهم الحلق اجمار بشتاب رفتن شتر وگرد
آمدن قوم بر چیزی جمیر القوم مجتمعهم ابنا جمیر شب وروز ابن جمیر شب تار بلیا استجمار استنجا کردن بسنگ حافر مجمر سم سخت
مجیمر نام جائی جبل جبرائیل کذا فی المجمل جمعرة گرد آوردن خرگوش خود را وقت گزیدن جمهور بالضم ریگ توده بلند ومنه عام
جماهر جمع بالجمع جمهره توده رتوده کردن وبلند کردن وفی حدیث موسی بن طلحة انه شهد دفن رجل فقال جمهروا قبره ای جمعوا
علیه التراب ولا تطینوه وخبر دادن از چیزی بیک طرف ونهان داشتن مقصود از ان خبر جور میل کردن از راستی وراه یقال جار
عن الطریق وستم کردن در حکم برکسی یقال جار علیه فی الحکم ع ع ف ن اخ ح وبالضم نام شهری بذکر وبوثت تجویر نسبت کردن بجور
وافکندن کسی را بزدن جار همسایه وزنهار داده از ظلم مجاور ومجوار بالکسر والضم والکسر افصح همسایگی کردن تجاور واجتوار کلت وباعتکاف
نشستن در مسجد وفی الحدیث کان علیه السلام یجاور فی العشر الاواخر جاره زن وزن همسایه اجاره زنهار دادن ورهانیدن ومزد
دادن خانه ونیز آن را استجاره من فلان فاجاره منه غیث جور بالکسر وفتح الواو والتشدید الراء باران سخت رعد وباز اجور سخت بانگ
جهرة آشکارا جهرا آشکارا کردن وچاه را پاک کردن قال الاخفش یقال جهرت الرکیة وهی بئر مجهورة وقوله تع ارنا الله جهرة
ای عیانا نابکشفی ما بیننا وبینه وآواز بلند کردن در خواندن وناداشته در راهی شدن وناپدید آمدن ناگاهی نزد یک کسی شدن و
دوغ کردن در سنگ ونماینده دیدن مابین کسی را ع ع بفتحهما یقال جهرت الرجل واجتهرته ای وجدته عظیم المرآة وکذا الجیش
اذا کثروا فی عینک لبن جهیر شیری بی آب جهون سخن بلند گفتن جهوری الصوت بلند آواز مجهر بالکسر من کان عادته ان یجهر بکلامه
جهاره بالفتح بلند تحز شدن ونماینده شدن در چشم ع ع بفتحهما رجل جهیر ای ذو منظر بهی وامرأة جهیرة ویقال ما احسن جهره بالضم
ویقال کنت جهارا کم ای جماعتکم اجهار آشکارا کردن سخن وجران المجاهرة بالعداوة المبادأة بها جوهر گوهر واحدها جوهرة و
الحروف المجهورة وهی تسعة عشر حرفا یجمعها قولک ظل قو ربض اذ غزا جند مطیع جهیر بالفتح وکسر الراء سوگند است بمعنی حقا
ای لا جیر لا آتیک ای حقا جیار زمان ربح وکیر دل ازخشم وگرسنگی جائر مثله فصل الحاء حبر بالکسر سیاهی دوات ونشان
حبور زخم وخوبی ودانشمند جهودان قال الفراء هو بالکسر وهو العالم وقیل کعب الحبر لکان هذا الحبر الذی یکتب به لانه کان صاحب
کتب وقال ابو عبیده هو بالفتح ومعناه العالم بتحبیر الکلام والعلم وتحسینه احبار ج قال الاصمعی لا ادری للعالم اهو بالفتح ام بالکسر
ویقال حبور ای آثار محبرة بالکسر سیاهی دان وفلان حسن الحبر والسبر ای جمیل حسن الهیئة وفی الحدیث یخرج رجل من النار قد ذهب حبره
وسبره قال الفراء ای لونه وهیئته وقال الاصمعی ای الجمال والبهاء واثر النعمة وبفتح الحاء والسین ایضا کانه مصدر قولک حبرته
ای حسنته وبالکسر الاسم حبر بالفتح دانشمند قال صاحب الصحاح هو بالکسر افصح لانه یجمع علی افعال دون فعول وآراستن سخن و
جامه وجز آن وسیاهی کردن زرد دوات ع ع ف ن اخ ح وشاد کردن ع ع ف ن اخ ح وکذ ح حبور حبرة کلن قوله تع فهم فی روضة یحبرون
ای ینعمون ویکرمون ویسرون رجل یحبور مرد شادان حبار بالفتح نشان جیر کفک دهان شتر وابر وجامه بنوارض حبار بالکسر زمین
نیکو روینده حبرة مثل عنبه برد یمانی حبر حبرات ج حبرة بکسرتین زردی دندان حبر بفتحتین زرده شدن دندان وتازه شدن جای
ع ع ک اف ح یقال حبر الجرح ای نکس قال الکسائی ای برئ وبقیت له آثار وحبرنی بالفتح هذا الامر حبرا بالتسکین ای سرنی وجاء فی شعر
العجاج بالتحریک وهو قوله تع الحمد لله الذی اعطی الحبر جابور مجلس فساق یعنی خرابات حباری بالضم شوات وهو نوع من الطیر
ومونثها وواحدها وجمعها سواء وان شئت قلت فی الجمع حباریات وفی المثل کل شیء یحب ولده حتی الحباری وانما خص الحباری لانه

جعبر
جعظر
جعفر
جفر

جمر

جمعر
جمهر
جور

جهر

یحب

بنشته بالت شده و بریان بازا وردن جامه را معرب **جوذر** بضم الذال و فتحها کوزن بچه جاذرج **جذر** اصل هر چیز بالفتح
عن الاصمعی و بالکسر عن ابی عمرو و فی الحدیث ان الامانة نزلت فی جذر قلوب الرجال و عشرة فی حساب الضرب جذر مائة وازبیخ
برکندن بچاندن و جذیذه کوتاه جذمور بالضم جذمار بالکسر پاره از شاخ درخت که بر تنه مانده باشد بعد از بریدن بزیادة المیم
فیهما و یقال اجذرت شیئا امره ای بکله من الکسائی **جرج** بالفتح سبوی جرجارج جرة بالکسر اینچه شتر از گلو برآورد بچه بنشخورد و منه
قولهم لا افعله ما اختلفت الجرة والدرة یعنی الجرة تعلو والدرة تسفل جرة بالضم دام آهو و فی المثل ناوص الجرة ثم سالمها و
ذلک ان الظبی اذا نشب فیها ناوصها ساعة ثم استقر بالاضطراد کانه سالمها یضرب لمن خالف ثم اضطر الی الوفاق جری مثال لبیة
ضرب من السمک والجریة الحوصلة ذین جرور یمنع الفیاد بزجر و بعیدة القعر یبنی علیها والجارور نهر السیل کتیبة جرارة ای
ثقیلة السیر لکثرتها جیش جرار کلن جرارة ایضا عقیرب تجر ذنبها والجرجبل یجعل للبعیر بمنزلة العذار للدابة غیر الزمام و به
سمی الرجل جریرا جری کوه یقال قطعت البلد وادیا وجرا و کشیدن مهار و رسن و جران عع ف آض ۲ و یقال جرت الناقة اذا
اتت علی مضربها ثم جاوزته بایام ولم تنتج جریره گناه یقال جر علیه جریرة ای جنی علیه جنایة والجارة الابل التی تجر بازمتها فاعلة
بمعنی مفعولة مثل راضیة و دافق بمعنی مرضیة و مدفوق و فی الحدیث لا صدقة فی الابل الجارة وهی رکاب القوم لان فیها قرفی
الصوائم و حاد جار اتباع و اکثر کلامهم حار یار بالباء و یقال کان ذلک عام کذا و هلم جرا الی الیوم من جر انار بهر و لا یقال الیجم
و کلن من جرالت مخففا و من جراتک ممدودا مجره راه در آسمان و از راه کهکشان گویند اجرار کفانیدن زبان شتر بچه تا شیر نخورد
واجره اذا طعنه و ترک الرمح فیه و اجررته رسنه اذا ترکه یصنع ما شاء و اجررته الدین اذا اخرته له و اجرنی فلان اغانی اذا تابعتها
و فلان یجار فلانا ای یطاوله یعنی برابری میکند بادی اجترار کشیدن و جره برآوردن شتر از گلو و کل ذی کرش یجتر تجرجر کشیدن
کشیدن و نیک کشیدن و انجرار انجذاب جرجرة آواز کردن گلوی شتر جرجار نعت منه و گیاهی خوشبوی جراجر شتران بزرگ
هیکل جرجور بالضم کلن جرجر بکسرتین نخود جرجیره **جزور** بالفتح شتر کشتنی یقع علی الذکر والانثی وهی تؤنث والجمع جزر
بضمتین جزاره مرد کشنده شتر و آن اطراف جزور باشد چون دست و پای و سر وهی جزارته کما تقول اخذ العامل عمالته فرس عبل
الجزارة اسب که دستها و پایهاش سطبر باشد و لا یدخل الراس فی هذا لان عظم الراس هجنة فی الخیل ای عیب و جزر السباع اللحم
الذی تاکله یقال ترکوهم جزرا ای اذا قتلوهم جزر بالفتح والکسر گزر و بالفتح گوسپند فربه جزره یکی قال ابن السکیت یقال
اجزرت القوم اذا اعطیتهم شاة یذبحونها نعجة او کبشا او عنزا قال ولا تکون الجزرة الا من الغنم و لا یقال اجزرتهم ناقة لانها قد
تصلح لغیر الذبح جزیرة ازان سمیت لانقطاعها عن معظم الارض و موضعی میان دجله و فرات واما جزیرة العرب قال ابو عبیدة هی
ما بین حفر ابی موسی الاشعری الی اقصی الیمن فی الطول و بین رمل یبرین الی منقطع السماوة فی العرض جزر میوه باز کردن از درخت عع
ف آک ۲ و شتر کشتن و پوست باز کردن از وی عع ف آض ۲ یقال جزرت الجزور واجتزرتها و فرو خوردن آب دریا عع ف آ
ض ۲ و ک ۲ و باز کشتن آب و هذا اجلا فا المد اجزار رسیده شدن میوه بباز کردن و کشتنی شدن شتر یقال اجزر النخل والبعیر و
کان فتیان من العرب یقولون للشیخ اجزرت یا شیخ ای حان للتان تموت فیقول ای بنی وتحتضرون ای تموتون شبانا و یروی
اجززت بالزائین المعجمتین من اجز البر ای حان له ان یجز مجزر جای شتر کشتن و فی حدیث عمر ایاکم و هذا المجازر فان لها ضراوة کضراوة
الخمر قال الاصمعی یعنی ندی القوم لان الجزر و انما تنحر عند جمع الناس **جسر** بالفتح والکسر پل جسور و بالفتح شتر بزرگ هیکل و
غیر آن جسره مونث وی جساره دلیری کردن عع ف آض ۲ یقال جسر و تجاسر علیه ای اقدم جسور بالفتح دلیر **جشو** دمیدن صبح
عع ف آض ۲ جاشریه شراب صبوحی و قبیله قال الاصمعی یقال اصبح بنو فلان جشرا بالتحریک اذا کانوا یبیتون مکانهم فی الابل لا یرجعون
الی بیوتهم قال و کذلک مال جشر یرعی فی مکانه لا یرجع الی اهله جشر بالتسکین مصدر نفس خیل مجشرة بالحمی ای مرعیة جشره بالضم سرفه
خشک و سرفیدن یقال جشر فهو مجشور و مجهول لا مجشور ایضا شتر سرفنده جشیر جوال سطبر و تیردان چرمین جشر بفتحتین درشت
شدن گل و خشک شدن ان جشر الساحل اذا اخشن طینه و تیره کار جوالدوز شیر در شیر دوشه یقال منه وطب جشر بکسر الوسط **جعار**
شغال مرغ شکاری و بیجال انداختن عع بفتحهما جعر بالفتح کون مرغ جعار نام کفتار مبنی علی الکسر و انما بنیت لانه حصل فیها العدل
والتانیث والصفة الغالبة و معنی الغالبة انها غلبت علی الموصوف حتی صار یعرف بها کما یعرف باسمه وهی معدولة عن جاعرة فاذا
منع الصرف بعلتین وجب البناء بثلث لانه لیس بعد منع الصرف الا منع الاعراب و کذلک القول فی حلاق وهو اسم للمنیة جاعرتان دو
کرانه ران ستور و یقال موضع الرقمتین من است الحمار وهو مضرب الفرس بذنبه علی فخذیه جاعره حلقه ابن ستور جعار بالکسر

ثعر — ای ثربیته مثل ندبته ندبة **ثعرور** بالضم آنج غلاف قضیب سنور ثعاریج وبار درخت طرثوث یقال **ثعجرت** الدم وغیره
ثعجر — فانثعجر ای صببته فانصب وتصغیر مثعنجر مثعنجر مثیعج ومثیعیج **ثغر** دندان پیشین ودربند میان دو حرب جای وشکستن
ثغر — رخنه ودندان پیش شکستن یقال ثغرته ای کسرت ثغره فاذا سقطت رواضع الصبی قیل ثغر مجهولا فهو مثغور فاذا نبتت قیل اثغر و
اصله اثتغر قلبت التاء ثاء وادغمت وقیل اتغر باظهار الحرف الاصلی وقال فی المجمل اتغر اذا نبت واثغر بالتاء او بالثاء اذا سقطت ثغره
ثفر — بالضم مغاکی در چیز کردن ورخنه یقال ثغر ناهم ای سددنا علیهم ثلم الجبل وهذه مدینة فیها ثغر وثلم **ثفر** فرج دد ومرغان شکال
ورتما استعیر لغیرها ثفر بالتحریک پاردم واثفر تها ای شددت علیها الثفر مثفار سنورکه ذبن سپس ندارد استثفار دامن
ثمر — بمیان پای کرفتن مرده م ودم درمیان کرفتن سگ **ثمره** بالتحریک میوه ثمر ثمرات ج وثمار بالکسر جمع ثمر مثال جبل وجبال وثمر بضمتین
جمع ثمار مثل کتاب وکتب واثمار جمع ثمر مثل عنق واعناق والثمر بضمتین ایضا المال المثمر مخفف ویثقل وقرء ابو عمرو وکان له ثمر و
فسره انواع الاموال واثمر الشجر ای طلع ثمره شجرة ثمراء درخت میوه ناک شجر تامر رسیده میوه ثمیره غوزه مسکه وهو ما یظهر من
ثور — الزبد واثمر الرجل ای کثر ماله وثمر الله ماله ای کثره ابن ثمیر شب ماهتاب وثمر السیاط کرهها ی تازیانه **ثور** نرانگاو والانثی
ثورة والجمع ثورة وثیرة بالکسر وفتح ما بعده فیهما وثیران مثل جیران وثیرة بسکون الیاء ایضا مثل جیرة قال سیبویه قلبوا الواو یاء
حیث کانت بعد کسرة قال ولیس هذا بمطرد قال المبرد انما قالوا ثیرة لیفرقوا بینه وبین ثورة الاقط وبنوه علی فعلة ثم حرکوه و
بدر قبیلة از مضر وهم رهط سفیان الثوری وکوهی بمکه وفیه الغار المذکور فی القران وهو ثور الطحل ویقال الطحل اسم ذلک الجبل
وپاره پنیر ثورة ج یقال اعطاه ثورة عظاما من الاقط ونام برجی از بروج واما قولهم سقط ثور الشفق فهذا انتشار وثوران
ویقال معظم ثور الماء چیزی ده حکاه ابو زید ثور ثوران برآمدن کرد وحصبه بر اندام وغیر آن ج یقال ثارت بفلان الحصبة
وبرجستن ملخ وجز آن یقال کیف الدبا یعنی الجراد فیقال ثائر وناقر فالثائر ساعة ما یخرج من التراب والناقر حین نقر ای وثب و
ثار به الناس ای وثبوا علیه وکذا ثاور فلان فلانا وثارت نفسه ای جشأت وثار ثائره ای هاج غضبه ورایته ثائر الرأس ای اشعث یعنی
ژولیده موی ثورة سورش ثوبر برانگیختن یقال ثور علیهم الشر ای هیجه وثور القران ای بحث عن علمه وثور البرك واستثارها ای
جار — ازعجها وانهضها یعنی برانگیختن شتر بسیار خسبنده را **فصل الجیم جؤار** بانك گاو وقرء بعضهم عجلا جسدا له جؤار
جبر — بالجیم عن الاخفش وجار الی الله تعم ای تضرع بالدعاء غیث جؤر مثل نغر بسیار باران **جبر** شکسته بستن ونیکو کردن حال
کسی را وغیر آن ج یقال جبرت العظم وجبرالله فلانا فاجتبر ای سد مفاقره جبور درست شدن شکسته یقال جبر العظم بنفسه
ای انجبر وقد جمع العجاج بین متعدی ولازم فی قوله قد جبر الدین الاله فجبر جبارة بالکسر جبیرة جوبها که بر شکسته بندند وباره
یعنی دست برنجن جابر نام کسی ویسمی الخبز جابرا وهو جابر بن حبة وکنیته ابو جابر اجبار بستم بر کاری داشتن ومذهب جبر منسوب
کردن یقال اجبرته کما تقول اکفرته اذا نسبته الی الجبر والکفر جبار بالضم ای هدر یقال ذهب دمه جبارا ای هدرا وفی الحدیث
المعدن جبار ای اذا انهار علی من یعمل فیه فهلك لم یؤخذ به مستاجره ونام روز سه شنبه در قدیم جبار بالفتح والتشدید آنکه
در حق کس دست بد وبر سد یقال نخلة جبارة ای عظیمة وناقة جبارة سمینة مجبر شکسته بند جبار ایضا اسم من اسماء الله تعالی
یعنی شکسته کارها وانکه بکشد بخشم تجبر تکبر کردن ورستن کیاه بعد از خوردن والجبر خلاف القدر قال ابو عبیدة هو کلام مولد و
الجبریة بالتحریک خلاف القدریة ویقال فیه جبریة وجبرة وجبروت وجبورة مثال فروجة ای کبر جبیر مثال فسیق سخت متکبر جبرئیل
نام فرشته وحی یقال هو جبر اضیف الی ایل وفیه لغات جبرئیل مثال جبرعیل وجبرئل مقصور منه وجبریل بکسر الجیم والراء وجبرین
جحر — بالفتح والکسر مع النون **جحر** بالضم سوراخ جحرة اجحار ج جحران مثله ونظیره جنت فی عقب الشهر عقبانه وفی الحدیث اذا جاء
المراة حرم الجحران جحره بالفتح سال سخت جحرة تنگی وبد خوئی هم زائدة ویقال جحرت عینه ای غارت وجحر فلان ای تاخر واجحرته ای
جحدر — الجاته الی ان دخل جحرة فانجحر واجتحر لنفسه جحرا ای اتخذه مجاحر نهان جایها جواحر دراینده کان بسوراخ ونهان جای **جحدر** کوتاه و
جخر — نام مردی **جخر** بالتحریک فراخ شدن درون چاه وغیر آن ج تجخیر صعدته جدر کیاهی اجدر المکان کیاه ناک شد ودیوار جدران
جدر — جدار بالکسر مثله جدر بضمتین ج جدر بالتحریک نشان کژدم کی بر کردن خر شاة جدرا کوسپند آبله زده جدری بالضم وفتح ج
آبله وکذلك بضمتها یقال منه جدر الرجل مجهولا فهو مجدر ومجدرة زمین که در وی علت آبله باشد ویقال هذا الامر مجدرة لذلك ای
مجراة وهو مجدر به قمنا ای خلیق به یعنی سزاوار والجمع جدر آ وجدیرون جدیر ایضا جهار دیوار جدیره حظیره از سنگ بر آورده جذر
جذر — بالتحریک نام دهی بشام نسب الیها الخمر جدیره سلعزد جراح که بر اندام ظاهر شود جدر ج وقبیله از بنی ازد جندره تازه کردن

قولهم بولی عضاهها ما عند ذا ان ای اعلیه واستحسن ما فی نفسه وبار النخل الناقة واسارها اذا انتجها البغرون ففاجأها مرجا لهما
والبور ایضا الارض التی لم تزرع عن ابی عبیدة ورجل حائر بائر اذا لم یتجه لشیء وهو اتباع بار یار و بور یا آنم قال الاصمعی هذا فارسی معرب — بهر
وهو بالعربیة بارئی و بوری والبار یه کان طبر هلاک و نکونساری یقال بهر اله ای تعساله و شکفت و غلبه کردن عن بهتهما
یقال بهر القمر و قهرانا اذا غلب ضوءه ضوء النجوم و بهر الرجل ای برع و بهرت فلانا انا ای غلبته بن سنا و یقال الازواج
ثلثة زوج بهرا ای یبهر العیون حسنه ای یغلبها و یعجبها و زوج دهراء ای یعد لنوائب الدهر و زوج مهرای یؤخذ منه المهر و ناسه
برافکندن یقال بهره الجمل اذا اوقع علیه البهر فانبهر ای تتابع نفسه بهر بالضم دمه و باسه بهرة اللیل و الوادی و الفرس میانه آن
ابهران دو رک دل ابهر القوس میانه کمان اباهر پرهای مرغ و اول از قوادم کویند بس مناکب پس خوافی پس اباهر پس کلی بهرام فیلی
از فضاعه بهرانی منسوب مثل بحرانی علی غیر قیاس لان قیاسه بهراوی بالواو بهار کلیست که از اکاو چشم خوانند بهار بالضم سه صد — بهتر
رطل ابتهار دعوای دروغ کردن ابهیرار نیمه شدن شب و یقال ابهار اللیل ای ذهب معظمه و اکثره و ابهار علینا اللیل ای طال بهتر — بهرج
بالضم لغة فی بحتر و هو القصیر بهرزه ناقه بزرگ بها از رچ **فصل التاء** **آتار فه** بهتر های استعینه تاه یعنی در پی نکران ماند — تار
تبر بالکسر زر خالص بی مهر و ضرب فاذا ضرب دنانیر فهو عین و یقال القطعة تبرای عند بعضهم تیر به لغة فی هبرة یعنی سبوسه — تبر
سر تبار بالفتح هلاک تبره ای کسره و اهلکه قوله تعالى هؤلاء متبر ما هم فیه ای مکسر مهلک **تجر** تجارة بازرکانی کردن عن فاض — تجر
اتجار کان تاجر بازرکانی و خمر فروش و الجمع تجر مثل صاحب صحب و تجار بالکسر و تجار بالضم و التشدید ناقة تاجر و تاجره ای که خرید از
کیر باشد کاسد ضد او متجره سوداجای **تر** بیرون افتادن دانه خرما از پوست و دور افتادن کسی از جای خود تاره فربه و با
کوشت شدن عن ف م یقال تر ترت ای صرت تار ای ممتلئا اترار انداختن دست را بزخم شمشیر و خول چوب زدن کودان در دو
انداختن کسی را از جای خود یقال اتر ترة العضا ای ابعد و اتر الغلام القلة بالمتلا تو بالضم منه متما بود و یقال عند الغضب لا تبته
علی الترتوتره جنبانیدن و فی الحدیث ترتروه و مزمزوه ای حرکوه تا بزرگ اترور بالضم چاکرش **تغر** جوشیدن دیک یقال الغر — تغر
القدر عن تفخمها و هی لغة فی نغرت القدر تنغر عن ک ف م ای غلت تترة بکسر الفاء شخکه میان لب و بین باشد **تمر** حر — تمر
اسم جنس الواحد تمرة و الجمع تمرات بالتحریک و جمع التمر تمود و تمران بالضم و یراد به الانواع لان الجنس لا یجمع فی الحقیقة تامر خداوند — تمد
خرما مثل لابن ای ذو لبن و یقال تمرتهم فانا تامر ای اطعمتهم التمر تمار خرما فروش مثل خمار تمری خرما دوست تمر انکه خرما بساد
داد و یقال اتمر الرجل اذا کثر عنده تمر متمور انکه او را توشه داده باشند از خرما ... و ... و غلاف ... ریق و بیشه شیر
یقال هو اسد فی ناموسه ای فی عرینه ناموسی یقال ما بالدار تامور ای احد و خون یقال اهرقت تاموره ... و جبری یقال
ما بالرکیة تامور ای شیء من الماء و اکل الذئب الشاة فما ترک منها تامورا و یقال ما بالدار توموری بضم التاء و المیم ای احد و ما رایت تومریا — تنر
احسن منه و هذا یستوی فیه المذکر و المؤنث تمتمر خشک کردن خرما و کوشت و اتمار التیء ای طال و استد متمور و قوله تمور و انار — تور
التنور قال علی هو وجه الارض **تور** آب جای و صاحب و میان قوم **تیار** موج و یقال قطع عرقا تیارا ای سریعا جاریا الجریه — تیهر
تاره بکلام تارات تهیج و هو مقصور تیار کما قالوا قامات و قیم فغیر لاجل حرف العلة و لولا ها لما غیره کما قالوا رحبه و رحاب و لم
یقولوا رحب قلم بو عمر و یقال فلان تیار بالضم قلیل ان یوخذ ای یبادر علی ان یوخذ و اناره الی اعاده مرة بعد اخری تیهور بالفتح
ریک توده بلند ... هر و بزرک منشی یقال به تیه تیهورا اذا کان ثابتا **فصل الثاء** **ثار** ثوره کینه و کینه کشیدن عن — ثار
ح ... یقال ثارت لقتیل بالقتیل ای قتلت قاتله و الثار الذی لا یبقی علی شیء حتی یدرک ثاره و یقال هو ثاره ای قاتل حمیمه و قوم
یا ثارات فلان ای یا قتلة فلان و یقال ثارتک بکذا ای ادرکت به ثاری منک و اثارت من فلان ای ادرکت ثاری منه و اصله اثتار — اثنجبر
فادغم و اثتار المنی اذا اصابه الطالب رضی به فنام بعده و استثار فلان ای استغاث بثاره بمقوله **اثنجر** ای تدع عند
الفزعه **ثبر** بار داشتن از حاجت عن ف ... ستا بره پیوسته بر کار ... دن ثبره زمین نرم و کنده و نام جائی ثبیر نام کوهی بمکه بوق — ثبر
اشرق ثبیر کیما نغیر و ثبور هلاکی و زبان مثبر بکسر الباء مثال المجلس الموضع الذی تلد فیه المراة من الارض و کذلک حیث تلد الناقه و
ربما قیل للمجلس الرجل مثبر **ثجرة** بالضم میان وادی و فراخی آن و میانه سینه و رق نخر بالفتح ای عریض و ... لغة فی انفجر
تجبر کتباره و العامة تقول بالدال و فی الحدیث لا تثجر و الاثجار الاختلاط و اثجر التمر مع غیره فی النبیذ ... بسیار شدن عن ف
ض ... ستحاب ... باب ... ثرة ... فراخ سوراخ پستان و منه قالوا طعنه ثرة ... سیار ... و
و الثرثرة کثرة الکلام و تردیده یقال ثرثر الرجل فهو ثرثار ای مهذار و مکثار ثرثار ابضا نام جوئی و ثورت المکان و ثرثر ای

بعمائی بصر بالفتح دو کرانه چرم وغیران بهم بازنهادن بوقت دوختن وقولهم اریته لمحا باصرا ای نظرا بتحدیق شدید وهو کلابن و
تامر ای دو ابن وتمرو بصر وهو من ابصرت مثل موت مائت من امت یعنی اریته امرا شدیدا یبصر بصر بالضم کرانه از هر چیز وفی الحدیث
بصر کل سماء مسیرة کذا یرید غلظها بصری بالضم موضعی بشام بنصر بالکسر نگستد ومن بناصرج بطر بفتحتین سرکشگی ودهشت

بطر

ز فزونی وسخت شادی نمودن عع ک آ ف ۲ ویقال ابطر المال ای بتره وابطرت فلانا درعه ای کلفته وابطر ای ادهشه بطر
کفانیدن ریش وجراحت عع ف آض ۲ ومنه البیطار والمبیطر نعت منه وبیطر بکسر الباء وفتح الباء مثال هزبر هو الذی یعالج المواشی
والدواب ببطره مصدر منه ویقال ذهب دمه بطرا بالکسر ای هدرا بظر بظاره بالضم تندی میان دو لب فرج بظر

بظر

بفتحتین مصدر منه ابظر بظراء نعت منه وکذا بظارة الشاة وبظارة الشفة هنة ناشزة فی الشفة العلیا وهی الحرض مالم تظل
فاذا طالت قلیلا فالرجل ح ابظر ومنه قول علی ابی طالب ع لشریح فما تقول انت ایها العبد الابظر بعیر شتر رسیده و
هو من الابل بمنزلة الانسان من الناس یقال للجمل بعیر وللناقة بعیر ابعرة اباعر بعران ج بعرة پشك شتر وگوسپند بعر ابعار ج بعر

بعر

ایض پشك افگندن قال الفراء بعثر الرجل وبحثر متاعه اذا بدده وفرقه وبعثر الشیء وبحثره ای استخرجه وکشفه ومن فی بحثر
وقال ابو عبیده فی قوله تع وبعثرها فی القبور ای اثیر واخرج ویقال بعثرت حوضی ای هدمته وجعلت اسفله اعلاه بغو افتادن
پرویزن ودلیل باران بودن ان عع بفتحتها یقال بغر النجم بغرة دفعه از باران یقال بغرت الارض مجهولا بغر بفتحتین بیماری تشنگی شتر

بغر

کـه دوان بمیرد عع ک آ ف ۲ ویقال تفرقوا بلد شغر بغر ای فی کل وجه وترکت القوم فی بغرة ای فی هیج واختلاط وتبغثرت نفسه
ای غثت یعنی بشوریده دل ویقال اصبح فلان متبغثرا ای متمقسا وربما یقال بالعین ولا یرویه الجوهری عن احد بقر بفتحتین
کاو وهو اسم جنس بقره یکی تقع علی الذکر والانثی بیقور مثله وانما دخلته الهاء علی انه واحد من جنس بقرات ج باقر جماعة بقر مع رعاتها واهلها

بقر

الیمن یسمون البقر باقورة وکتب النبی صلی الله علیه واله فی کتاب الصدقة لاهل الیمن فی ثلثین باقورة بقرة بقار نام وادی
بقر بسکون الوسط شکافتن وخراب کشودن عع ف آض ۲ وقولهم ابقرها عن جنینها ای شق بطنها عن ولدها تبقر
ذالنوردمثال وعلم کان محمد بن علی زین العابدین یسمی باقر التبقر فی العلم بقیر بقیره شاماکجه نافه تبقیر التی شق بطنها عن ولدها والبقیر ایض جماعة
بقر بقیری مثال سمهی بازئچه کود کان عرب قد بقروا ای لعبوا بذلك بقر بفتحتین ایض مانده شدن عع ک آ ف ۲ وشکفت داشتن
سك بدید ارکاو ویقال بقر الرجل وبقر ای حسر واعیا وبقر الکلب وبقر ای رای البقر فتحیر کما یقال غزل اذا رای الغزال فلهی وبقر الرجل
ای اقام بالحضر وترك اهله بالبادیة بیقره ایض سرجنبان وبشتاب رفتن بکر بالکسر دو شیزه وزن وناقه کر یك شکم بیش نزاده باشد

بکر

وبچه نخستین که پس از وی هنوز دیگر نزاده باشد یستوی فیه المذکر والمؤنث ابکار ج بکارة بالفتح دو شیزکی بکر بالفتح شتر جوان بکرة
مونث منه والجمع بکار بالکسر مثل فرخ وفراخ وبکارة مثل فحل وفحالة وفی القلة علی ابکر قال ابو عبیده البکر من الابل بمنزلة الفتی من الناس
والبکرة بمنزلة الفتاة والقلوص بمنزلة الجاریة والبعیر بمنزلة الانسان والجمل بمنزلة الرجل والناقة بمنزلة المراة وبکر قبیله وهو بکر بن وایل
واذا نسبت الیه قلت بکری وکذا الی ابی بکر بحذف الاسم الاول وکذلك فی کل کنیة بکرة البر چرخ چاه وجمعها بکر بفتحتین وهو من شواذ الجمع
لان فعلة لا یجمع علی فعل الا احرفا مثل حلقة وحلق وحماة وحما وبکرة وبکر وبکرات ایض ویقال جاوا علی بکرة ابیهم للجماعة اذا جاوا معا ولم یتخلف
منهم احد بکرة بالضم بامداد بگاه تقول اتیته بکرة ای باکرا فان اتیته بکرة یوم بعینه قلت بکرة غیر مصروف وهی من الظروف التی لا تتمکن وبوق
سر علی فرسك بکرة وبکرا کما تقول سحرا بکور بگاه برخواستن وبامداد کردن وبامداد رفتن عع ف آض ۲ یقال بکرت وابکرت وبکرت و
باکرت وابتکرت کله بمعنی ویقال ابکرت علی الورد وابکرت الغداء وبکرت علی الحاجة وابکرت غیری ایض وابکر الرجل اذا وردت ابله بکرة
وکل من بادر الی الشیء فقد ابکر وبکر ای وقت کان یقال بکروا بصلوة المغرب ای صلوها عند سقوط القرص وقوله تع بالعشی والابکار جعل
الابکار وهو فعل یدل علی الوقت وهو البکرة کما قال تع بالغدو والاصال جعل الغدو وهو مصدر یدل علی الغداة ورجل بکر فی حاجته
بضم الکاف وکسرها مثال حذر یعنی مرد بگاه خیز بحاجت خود باکورة نوباوه وابتکرت الشیء اذا استولیت علی باکورته وفی حدیث الجمعة من
بکر وابتکر قالوا ابکر اسرع وابتکر ادرك الخطبة من اولها بکور بکورة بالفتح مایدرك اول النخل وجمعه بکرة ضربة بکر بالکسر ای قاطعة وفی الحدیث

بور

کانت ضرباته علیه ابکارا اذا اعتلی قد واذا اعترض قط رجل بور بالضم ای هالك فاسد لا خیر فیه قال ابو عبیدة وامراة بور کذلك
وقوم بور ای هلکی قوله تع وکنتم قوما بورا وهو جمع بائر مثل حائل وحول وحکی الاخفش عن بعضهم انه لغة ولیس بجمع لبائر کما یقال انت بشر
وانتم بشر وبار فلان ای هلك واباره الله اهلکه الله بوار بالفتح هلاك ویقال نزلت بوار علی الکفار مثل قطام وکاسد شدن متاع
وزن بوه یقال بار المتاع ای کسد ونعوذ بالله من بوار الایم ای کسادها وبار عمله ای بطل ومنه قوله تع ومکر اولئك هو یبور بور ارض

قولهم

پریشان و پراکنده شده قال الفراء کثیر بذیر اتباع مثل بسیر لغة او لغة تبذیر پریشان کردن با سراف رجل تبذارة بکسر التا
ابذعر اسراف کننده بذور بالفتح فاش کننده راز و قوم بذر بذّر بتشدید الذال نام ابی ابذعرار پراکنده شدن و بتاختن
بر تاختن در طلب چیزی بِرّ بالکسر فرمانبرداری کردن مادر و پدر را خلاف عقوق بررت سلم بق بررت والدی بالکسر
فانا برّ بر بالفتح و بار و جمع البر الابرار و جمع البار البررة و فلان یبر خالقه و تبرره ای یطیعه و بر فلان فی یمینه ای صدق
و بر حجه و بُرّ مجهولا ای یقبل و بر الله حجه برّا بالکسر فی کلا و یقال الام برّة بولدها یعنی مهربان و تبارّوا تفاعلوا من البر
و فی المثل لا یعرف برّا من هرّ ای لا یعرف من یکرهه ممن یبره و بق الهر دعاء الغنم و البر سوقها قال فی المجمل هر کریه بمعنی بر بر دو باجیه
و یقال البر الفؤاد بر بالفتح دشت بریّه بتشدید الواو و الیاء مثاله بوارح بر بریت مثال فعلیت بصراً نم فلما سکنت الباء
صارت الهاء تاء مثل عفریت و عفرتیة برّة اسم معرفة بمعنی بر و اسم امراة ایضاً بربره آواز کردن بخشم بر بار بعضه منه بربر کرده
از مردم بر ابرة ج والهاء للعجمة والنسبة و بغیر هاء ایضاً جاء بربره میوه درخت اراك و نام زنی بربر ج بُرّة بالضم یکدانه گندم
بزج بر بوی کندم مایه خشك ابرار راست کردن سوگند را و ابرّ الله حجه لغة فی برّ الله حجه ای قبله و ابرّ علیهم ای غلبهم
قال ابن السکیت یق ابر فلان اذا رکب البر بزر بالفتح و الکسر تخم دهن البزر بالکسر فصیح بزر بالفتح ایضاً بعصا زدن عع ف
ض ع ابزار اباز یر توابل دیگ تبزر کدنك کازد بیازرج و ایضاً عصاها سطبر بزار بازیار و هو معرب بیازره ج بسر
بالضم آب باران تازه باریده و غوره خرما اول ما بدا من النخل طلع ثم خلال ثم بلح بالتحریك ثم بسر ثم رطب ثم تمر و اول ما بدا
من النبات بارض ثم جمیم ثم بسره ثم صمعاء ثم حشیش بسرة واحد بسر و الجمع بسرات ایض و اناب بوقت برآمدن و تبسّر ای طلبه
بسر بالفتح حاجت بناجایگاه خواستن و خراشیده شدن سر ریش پیش از نضج و در نبیذ بسر آمیختن و فی الحدیث لا تبسروا
بالضم و لا تنتجروا و کشتی کردن نخل بناخواست ماده یقال بسرها و ابترها ای ضربها من غیر ضبعة و البسر ایض ظلم السقاء و هو ان
و هو ان یسقی اللبن قبل ان یروب فی السقاء و قیل ان یخرج زبده بسور روی ترش کردن ابسار ایستادن کشتی میان آب ابسر النخل ای
بشر صار ما علیه بسراً باسور نوعی از بیماری مقعده بیخ بواسیر ج بشر بشرة بفتحتین روی پوست مردم و بشرة الارض ما ظهر
من نباتها یقال ما احسن بشرتها بشر ایض مردم بشر بالکسر نام مردی و روی مردم یقال فلان حسن البشر ای طلق الوجه و نام کوهی بجزیرة
و نام ابی در بنی تغلب و روی پوست برداشتن عع ف آض ع مباشرة مجامعت کردن و نبودن مباشرها دیان کشتن خواه و یقال
فلان مودم مبشر ای مجرب کامل بشر بالفتح خوردن ملخ گیاه را و مباشرت کردن و مژده دادن عع ف آض ع بشور ابشار کذلك
ابشار ایض شاد شدن یقال بشرته بمولود فابشر ای سر و یقال ابشر بخیر و منه قوله تع و ابشروا بالجنة و نبات ناك شدن زمین یقال
ابشرت الارض و بشرت بکذا ابشر عع ك آف ع ای استبشرت به و سررت به و بشرنی فلان بوجه حسن ای لقینی بشارة بالضم و الکسر
مژده و بالفتح شاد شدن عع ك آف ع و بالکسر المطلقة لا تکون الا بالخیر و انما تکون بالشر اذا کانت مقیدة کقوله تع فبشرهم بعذاب
الیم بشری نام مردی لا ینصرف معرفة و لا نکرة للتانیث و لزوم حرف التانیث و ان لم تکن صفة لان هذه الالف یبنی الاسم لها فصارت
کانها من نفس الکلمة و لیست کالهاء التی تدخل فی الاسم بعد التذکیر و قوله تع یا بشرای هذا غلام مثل عصای و فی التثنیة یا بشریی
تبشیر مژده دادن یستعمل فی الخیر و الشر قوله تع یبشرهم ربهم برحمة منه و قوله تع فبشرهم بعذاب تباشر مژده دادن بیکدیگر را
تباشیر مژده و اول صبح و اول هر چیزی بشیر مژده ور و خوبروی بشیرة مونث یقال امراة بشیرة ای حسناء و ناقة بشیرة ایض
تُبَشِّر بضم الاول و فتح الثانی و کسر الشین مشددا نام مرغی و یقال هو الصفاریة استبشار شاد شدن بصر بفتحتین بینایی
بصر و دانایی بصرت به ای علمته قوله تع بصرت بما لم یبصروا به بصارة بینایی دل عع بضمها بصیر بینا و دانا ابصار دیدن مبصرة
روشن و پیدا و منه قوله تع فلما جاءتهم آیاتنا مبصرة ای مضیئة مبصرة بالفتح حجت مباصرة از دور برافراشته نگریستن تبصر شناسا
شدن و تامل کردن تبصیر شناسا و بینا گردانیدن و بصره شدن بصرة سنك سفید نرم و نام شهری فاذا اسقطت منه الهاء
قلت بصر بالکسر بصرتان بصره و کوفه بصیرة حجت و استبصار در چیزی قوله تع بل الانسان علی نفسه بصیرة قال الاخفش جعله هو
البصیرة کما تقول للرجل انت حجة علی نفسك قال ابو زید البصیرة من الدم ما کان علی وجه الارض و الجدیة ما لزق بالجسد قال الاصمعی
و هو شیء من الدم یستدل به علی الرمیة و ابو عمر مثله و قال و ... اسن شقیق البیت ایض و یعنی ابو عبیده الترس و الدرع فی شعر الجعفی

ابو الحسن امر ماله بالكسر اي كثر وامر القوم اي كثروا وامر الله ماله بالمد اي كثره وانما قيل مهره مامورة لازدواج مابورة والاصل
موتمرة كما قال للنساء ارجعن مازورات غير ماجورات وانما هو موزورات بالواو من الوزر امارة بالكسر فرمان فرمانى امير نعت
منه امرة مونث منه امر فلان اي صار اميرا ويقال فلان امر وامر عليه اذا كان اميرا وكان سوقة اي انه مجرب في الامور امر بالكسر
كار شكفت وسخت قوله تعم لقد جئت شيئا امرا اي منكرا ويقال عجبا ويقال في وجه المال تعرف امرته اي نمائه وكثرته امر بالتحريك
سخت شدن كار قعع كاف امرة بفتحتين نشان كه بر راه كنند از سنك وچوب وجز آن تامير امارت دادن كسى را هو امير مومر
وتأمر عليهم اي تسلط عليهم قال الاصمعي امار وامارة بالفتح هنكام آمر بالمد فرمانبنده ونام روزى ز روزهاى عجوز موتمر فرمان
كننده ومشوره كننده ونام روزى از ايام عجوز رجل امر وامرة بالكسر والتشديد مرد ضعيف دل فرمان بردار مثال امع وامعة ادر
امرا ايضا بره خرد امرة مونث منه ويقال ماله امر ولا امرة اي شئ اوار بالضم كرمى آتش وآفتاب وتشنكى اواره نام ابي انهرة اهر
بفتحتين قماش خانه اهرة اهرات جج ابر سوزن ابرة ابر وابور وابار على افعل وفعول وافعال جج اباري بالضم مشددة الاخير برزك ابر
بره وارها بيرها اي جامعها قال الفراء ابر ابر وهبر هبير بالفتح والكسر فيهما باد شمال ويقال اير بالكسر ايضا كريم من الاواد صادت واو
يا لكسرة ما قبلها فصل الباء ببر بالكسر جاه ابور وابار دوابار بقلب الهمزة ج وبار جمع الكثرة منه بار دجاه كندن ك
ويحتى نهادن بوره كندكى در چيزى وهي الارة ايضا يعني الاوار مقلوبا بتيره بختى وبارت الشئ وابتارته اذخرته ببر نوعى از ببر
دد وهو الفرانق بورج بتر بريدن باتر شمشير بران ابتار لازم منه بتر بفتحتين بريده دم وبى فرزند شدن وبى خيرى عم بتر
كاف ابتر نعت منه وفي الحديث ما هذه البتيراء خطبة بتراء انكه در وى حمد خداى عز وجل ونعت رسول نباشد ابتران كوره خر
وبنده اباتر بالضم مرد قطع رحم كننده بتريه بالضم والباء كروهى از زيديان بثر بسيار كثير بثير اتباع له وقد بثر دو ديد كيهاى
اندام بثور كلك بثرة يكى بثر ايضا ريك چسپيده بزمين وهو الحصى والبثر دميدن بر اندام عم فا كم وبضمها ايضا وتبتر جلده بثر
اي تنفط بجر بالضم بدى وكار بزرك قال الفراء كثير بجير اتباع له قال ابو زيد البجارى هي الدواهى واحدها بجرى مثال قمرى و بجر
قادرى بجر بفتحتين بيرون آمدكى ناف وسطرى بن ناف ابجر بجراء نعت منه بجرج وقولهم افضيت اليك بعجرى وبجرى اى بامرى كله
وفي المثل عنز بجير بجرة نسى بجبر خبره يعني عيوبه ويقال هما اسمان للرحلين وابن بجرة اسم خمار كان بالطائف بحر دريا وجوى بزرك بحر
خلاف بر ابحر بحار بحور جج وابسب فراخ كام ومنه قول النبي عم في مندوب فرس ابي طلحة انا وجدناه لبحرا وتك رحم وكفانيدن البحيرة ناقه
ناقه كوش كفانيده قال الفراء وهي ابنة السائبة وحكمها حكم امها وتبحر في العلم وغيره اي تعمق وتوسع فيه ماء بحر آب شور وابحر الماء اى ملح
وعن يعقوب ابحر فلان اي ركب البحر بحراني بالضم خون سرخ خالص باحر مثله وايضا مرد كول هكاه ابو عبيدة بحرين نام شهري بحراني
منسوب اليه بحرى منسوب الى البحر بنات بحر وبخر بالحاء والخاء ابرهاى تنك پيشتر از تابستان بحرة شهري يقال هذه بحرتنا اى ارضنا بحر
ولقيته صحرة بحرة اي بارزا بلا حجاب عن الاصمعي بحر بفتحتين سراسيمه شدن از بيم عم كاف م وسيراب ناشدن از غايت تشنكى و
نوعى از بيمارى شتر يقال منه بحرت الابل بحران بالضم تغيرى كه بيمار را پديد آيد در تب مطبقه يقال يوم بحران على الاضافة ويوم باحورى
على غير قياس كانه منسوب الى باحور وباحورا مثل عاشور وعاشورا وهو شدة الحر في تموز وجميع ذلك مولد بحتر كوتاه كرد اندام بحتر
حتر بالفتح كك وهي مقلوب منه وبيدرجى از طى بخش المتاع وبعثره اي بدده قال الفراء فرقه وقلب بعضه على بعض وبخثر بخش
اللبن اي تقطع وتجبب وبخثر نهو بعثرته اي استخرجته وكشفته بخار بالضم تف بخور بالفتح ما يتبخر به بخر بفتحتين كنده كى دهان بخند
وقد بخر فهو ابخر بنات بخر ابرهاى سپيد تنك وقد مر في الحاء تبختر خراميدن يقال فلان يمين البخترية بدر بشتافتن بخت
سوى چيزى عم فا ض م يقال بدرت اليه وبادرت يعني وتبادر القوم تسارعوا وابتدروا السلاح اي تسارعوا الى اخذه بدر بدر
ماه تمام ليلة البدر چهاردهم ازماه سمى بدرا لمبادرته الشمس بالطلوع كانه يعجلها المغيب ويقال سمى لتمامه ويقال ابدرنا اى طلع
لنا البدر فنحن مبدرون ونام جائى يذكر ويؤنث وهو اسم ماء قال الشعبي بئر كانت لرجل يدعى بدرا ومنه يوم بدر نسب الى ذلك
الموضع او البئر بدرة هميان ده هزار درم وپوست بزغاله تركه از وى چنبك سازند جهة شير وروغن چنبك شير را از وى شكوة
كويند وچنبك روغن را عكة بالضم وچون از شير باز شود پوست ويرا اكر چنبك شير باشد بدرة خوانند ورو غن را مساد كويند
واز پوست بزغاله سينه چنبك شير را وطب ورو غن را نحى كويند بالكسر عين بدرة چشم سبك نكرو يقال ناقة كالبدرة بادرة
تيزى وشتاب زدكى وكوشت ميان كتف وكردن مردم وغيره وهي البدرة ايضا ويقال اخشى عليك بادرته وبدرت منه بوادر غضب
اي خطاء وسقطات عندما احتد بذر تخم افكندن كاه بذر تخم وكاشتن عم فا ض م دتفرقت ابله شذر مذر بالكسر والفتح اتباع بذر

وبالطناء كك آخِر بكسر الخاء ا خير سپس وهو صفة مؤنثه اخرة او اخرج تا خير سپس كذا نس تا خر سخر ماندن يقال لقيته اخرة فنا خر
وا ستاخر بمعنى آخر بالمد وفتح الخاء دیگر وهو اسم على افعل مؤنثه اخرى وقولهم جاء في اخريات الناس اى في اواخرهم وقولهم لا افعله
اخرى الليالي اى ابدا واخرى المنون اى اخر الدهر ويقال في الشتم ابعد الله الآخِر بكسر الخاء وقصر الالف ويقال بعته بأخرة
وبنظرة اى بنسيئة وجاء بأخرة بفتح الخاء وجاء نا اخرا بضمتين اى جاء اخيرا وشق ثوبه اخرا بضمتين ومن اخر اى من مؤخره موخر
العين بالتخفيف دنبال چشم مقدم العين كنج چشم موخرة الرحل بفتح الخاء لغة قليلة في آخرة الرحل وهي التي يستند اليها الراكب
موخر الشئ نقيض مقدمه مبخار نخله كه بروى تا اخر سال بار كردن مانده باشد اُخَر بالضم وفتح الخاء جمع اخرى وهي تانيث آخر وهي
غير مصروف قال الله تعالى فعدة من ايام اخر لان افعل الذى معه من لا يجمع ولا يؤنث ما دام نكرة تقول مررت برجل افضل منك
وبرجال افضل منك وبامرأة افضل منك فان ادخلت عليه الالف واللام او اضفته ثنيت وجمعت وانثت تقول مررت بالرجل
الافضل وبالرجال الافضلين وبالمرأة الفضلى وبالنساء الفضل ومررت بافضلهم وافضليهم وبفضلاهن وبفضلهن ولا
يجوز مررت برجل افضل وبرجال افاضل وامرأة فضلى حتى تصله بمن او تدخل عليه الالف واللام وهما يتعاقبان عليه وليس كذلك اخر لانه
يؤنث ويجمع بغير من وبغير الاضافة والالف واللام تقول مررت برجل آخر وبرجال أُخَر وآخرين وبامرأة اخرى وبنسوة أُخَر فلما
جاء معدولا وهو صفة منع الصرف وهو مع ذلك جمع فان سميت به رجلا صرفته في النكرة عند الاخفش ولم تصرفه عند سيبويه
اُدْرة بالضم فتق يقال رجل آدر بين الادرة والادرة بفتحات أَرْ جماع كردن عع ف أص ٢ ورجل مئر يغشى منه لكثرة أزر
نيرو وپشت قوله تعالى اشدد به ازرى اى ظهرى وجاى بستن ازار از دو سرين ويقال آزرت فلانا اى عاونته والعامة تقول
وازرته بالواو ازار ميزر شلوار وماننداين مثل لحاف وملحفة يذكر ويؤنث ازارة كذلك كوسادة ووسادة أزرة جمع القلة أزر
بضمتين جمع الكثرة مثل حمرة وحمر ويقال ائتزر فلان أزرة وائتزر ازرة حسنة مثل جلسة وركبة وتأزر النبت اشتد والتف آزر
بالمد نام پدر ابرهيم عليه السلام وهو اعجمى أسر بستن بالان بند والغع ف أك ٢ يقال اسر قتبه بالاسار اى شده بالقد اسار
بالكسر دوال اسر اسار ايضا برده كردن اسير برده ماسور كك والجمع اسرى واسارى ومنه سمى الاسير لانهم كانوا يشدونه
بالقد فسمى بذلك كل اخيذ اسيرا وان لم يشد به ويقال اسنا ترا اى كن اسيرا لى استاثر نمير يقال هذا لك باسره اى بقدّه يعنى بجميعه
كما يقال برمته وانزيدون يقال اسره الله اى خلقه وقوله تعالى وشددنا اسرهم اى خلقهم أُسر بالضم كمير كرفتكى مثال حصر في الغائط يقال
اسر فهو ماسور ويقال عود اسر للذى يوضع على بطن الماسور الذى احتبس بوله ولا تقل عود يسر اسرة الرجل رهطه لانه يتقوى
بهم أشر بفتحتين فرهيدكى عع ك أ ا فهو أشِر وأشران وهم اشارى مثل سكران وسكارى ومنه ناقة مئشير وجواد مئشير يستوى
فيه المذكر والمؤنث وناشير الاسنان وتحزيزها وتحديد اطرافها موشر العضدين الجعل يعنى كوه غلطان ويقال باسنانه
اُشُر بضم الشين وفتحها واشور اى حدة وفي المثل اعييتنى بأشر فكيف بدردر واشرت الخشبة بالمشار يعنى بريدم چوب باره
أصر باز داشت كردن عع ف أك ٢ ماصر وماصرجاى باز داشت ماصر ج والعامة تقول معاصر وشكستن اصرة پيوند وبستكى
وهو ما عطفك على رجل من رحم او قرابة او معروف اواصر ج يقال ما تاصرنى على فلان آصرة اى ما تعطفنى عليه قرابة والاسم اصر
بالكسر پيمان وكناه وكرانى اصار ايصر رسن كوتاه كه ميخ استوار كنند چراكاه را وكياه خشك يقال للفلان محش لا يجز ايصره اى لا يقطع
اصرا يا صرج جى متاصرون اى متجاورون وهو جارى مواصرى اى اصار بيته الى جنب اصار بيتى والاصير المتقارب أطر خم دادن
كمان عع ف أك ٢ وپى پيچيدن بر سوفار تير اطرة بضم پى كه بر پيچيد بر سوفار تير وداروى ديك شكسته سنكين تا الطرخانه نشين شدن
زن وخم كرفتن نيزه اطار المنخل چنبر پرويزن كك اطار الحافر واطار الشفة وكلشئ احاط بشئ فهو اطار له اطير كناه يقال العذر به طلم
غيره أفر بفتحتين فرهى سنور ازماندكى ولاغرى عع ك اف ٢ اشران أفران اى بطر وهو اتباع أفور سخت دويدن آهو وسبكى
وچابكى نمودن در خدمت عع ف أك ٢ منفر خادم سبكروح أفق بضمتين نام جانى أكرة بفتحتين كشاورزان كانه جمع آكر في
التقدير وواحدها آكار أكرة بالضم كندكى يقال تاكرت الاكرة اى حفرت الحفرة مواكرة اى مزارعة أمر كار امور ج يقال امره مستقيم
وفرمان اوامر ج وفرمودن عع ف أص ٢ يقال امرته بكذا فائتمر ومنه قوله تعالى امرنا مترفيها اى امرناهم بالطاعة فعصوا وقد يكون من
الامارة ايضا ائتمار فرمانبردارى نمودن وائتمر به ايضا اذا هم به ومشاورت كردن موامرة كك يقال امرته في امرى اى شاورته
العامة تقول وامرته استيمار نام كك وقولهم لك على امرة مطاعة اى امرة اطيعك فيها وهي مرة من الامر قال ابو عبيدة آمرته
بالمد والقصر لغتان بمعنى كثرته ومنه الحديث خير المال مهرة مامورة او سكة مابورة اى كثيرة النتاج والنسل وامر هو اى كثر قالت

سنة ای امد ذلك سنة ولا یقع ههنا الا نکرة لانك لا تقول مذ سنة کذا و تقول مذ سنة قال سیبویه منذ للزمان نظیره من
للمکان وناس یقولون ان منذ فی الاصل کلمتان وهما من اذ جعلتا واحدة ولا دلیل علی صحة هذا القول **ماذی** عسل سپید ماذیه موذ
زره نرم وخمر **فصل النون نبذ** انداختن از دست ع ف اک م نبذته ونبذته بمعنی شدد للکثرة نبو ذکودکی برراه انداخته
واندك یقال ذهب ماله وبقی نبذ منه ونابذه الحرب ای کاشفه وجلس فلان نبذة بالضم والفتح ای ناحیة وانتبذ فلان ای ناحیة نبیذ نبذ
یکسو و ابکا انجوب وجزان کهربذ یقال نبذت نبیذا اذا اتخذته والعامة تقول انبذت نبذان بالتحریك جنبیدن رك یقال
نبذ العرق ونبض بمعنی منبذة بالکسر بالش **ناجذ** دندان سپس هر و للانسان اربعة نواجذ فی اقصی الاسنان بعد الارحاء ویسمی
ضرس الحلم لانه ینبت بعد البلوغ وکمال العقل یقال ضحك حتی بدت نواجذه اذا استغرب فیه وتکون النواجذ للفرس ایضا وهی نجذ
الانیاب من ذوات الخف والعقول من الظلف ویجعل سخذا ئی مجرب احکمته الامور **نفاذ** بالفتح نفوذ در گذشتن تیر از جانی
کرسد ورفتن نامه وفرمان ع م ف ا ض م انفاذ تنفیذ بستعد یان منه رجل نافذ فی امره ای ماض وامره نافذ ای مطاع وقولهم ای نفذ
بنفذ نافال ای بالمخرج منه وطعنة لها نفذ ای نافذة **انقاذ** استنقاذ تنقذ رهانیدن کسی را از کسی یقال انقذه واستنقذه نقذ
وتنقذه منه ای نجاه نقذ بفتحتین رها بنده وهو فعل بمعنی مفعول مثل نفض وقبض نقاند بخه رهانیده باشند از اسبان از دست
دشمن بغنیمه یکی منقذ نام مردی **فصل الواو وجذ** بالجیم مغاکی در کوه که اب گرد اید در وی وجاذ بالکسر ج **وقذ** زدن وکشتن
بزدن وسست کردانیدن ع ف اک م شاة موقوذة التی قتلت بالخشب وغلبه کردن خواب کسی را وقذه النعاس ای غلبه وقیذ وجذ وقذ
سك لازم ورجل وقیذ ما بر طرق نافه موقذة نافه که سکیدن ودوشیدن بسیار در پستان وی اثر کند یقال وقذت الناقة ای درت
علی کره فقل لبنها وقال العدیس هی التی یوغها الولد ولا یخرج لبنها الا نزرا العظم الضرع نیوقذها ذلك ویاخذها الداء وقذ م
فصل الهاء هذ سبك بریدن وسبك خواندن ع ف اض م یقال هذ القرآن والحدیث ای اسرده سکین هذا ذو هذ هذ
ای قطاع قال الاصمعی یقول للناس اذا اردت ان یکفوا عنك محاجیك وهذاذیك علی تقدیر الاثنین واهذذت النبی ای
قطعته بسرعة **هربذ** بالکسر خادم اتش کده مغان فارسی معرب هرابذ ج هربذه سبرد ون الخب قال الاصمعی هربذی بالکسر هربذ
مشیة تشبه مشی الهرابذ **هماذی** بالفتح شتر سبك دفتار وکل الناقة بلا هاء وهماذی المطر شدته حکاها ابو عبیده **هوذه** هماذ
سنکخوار وهی القطا ومنه سمی الرجل هوذة **باب الراء فصل الالف ابرة** بالکسر سوزن ابر ج اپلو بالکسر کشن هوذ
دادن خرما ابر نخله وابّر بالتشدید ای لقحه واصلحه ومنه سکة مابورة وتابر الفسیل ای قبل الابار واستبرت منه ای سالته ابر
ابار النخل والزرع ای یصلحه وسوزن دادن سلك را ودرنان ومنه کلب مابور وفی الحدیث المومن کالکلب المابور وپیش زدن کژدم
یقال ابرته العقرب ابرتان دو تندی پاشنه اسب مابر ای نمام واحدها میئر وهی النمیمة وافساد ذات البین **اثر** بالفتح کوهر اثر
شمشیر والماثور السیف الذی یقال انه من عمل الجن قال الاصمعی ولیس من الاثر الذی هو الفرند ونقل کردن سخن ومنه
حدیث ماثور ای ینقله خلف عن سلف وفی الحدیث انه سمع عمر یحلف بابیه فنهاه عن ذلك قال عمر فما حلفت به ذاکرا ولا اثرا
ای مخبرا عن غیری انه حلف به وقوله ذاکرا ای متکلما به ابتداء اثر بضمتین وسکون الوسط ایضا نشان خستگی بعد از نیکو شدن
اثره زند یدن سپل شتر باهن ومنه اثرت البعیر فهو ماثور وتلك الحدیدة میثرة وثؤثور ایضا علی وزن تفعول بالضم ومیثرة
السرج بلا همز بمعنی میثرة زین اثر بالکسر خلاصه مشك وپی یقال خرجت فی اثره واثره بفتحتین نشان زخم وسنت رسول علیه السلم
اثار ج استیثار بخودی خود بکاری پرداختن یقال استاثر به ای استبد به واستاثر الله بفلان اذا مات ورجی له الغفران وعن ابن
السکیت رجل اثر علی فعل بضم العین انکه اخلاق وافعال پسندیده کزیند خود را اثره بضم الثاء وفتحها بزرکواری ای مکرمت یاد
برکزیدن یقال اثرت فلانا علی نفسی وقولهم افعل هذا اثرا ما واثر ذی اثیر ای اول کل شیء ویقال هو اثیری ای خلصانی وشیء کثیر
اثیر اتباع له مثل بثیر قال ابو زید الاثیرة من الدواب العظیمة الاثر فی الارض بخفها او حافرها وقوله ثم او اثارة من علم ای بقیة
منه ویقال سمنت الابل علی اثارة ای بقیة شحم کان قبل ذلک وکان الاثر وهو مقصوص منه تاثیر نشان ماندن در چیزی **اجر** پاداش اجر
وپاداش دادن ع ف ا ض م وکرم اجره الله اجرا واجره الله ایجارا بمعنی واجر فلان خمسة من ولده ای ماتوا فصاروا اجره اجور
بالضم مزد اجیر مزدور ودوا استاجرته فهو یاجرنی ثمانی حجج ای یصیر اجیری وائتجر علیه بکذا من الاجرة اجر اجور بر بیوستن استخوان
شکسته واجرت یده ای جبرت واجرها الله ای جبرها علی عثم واجرت الدار مواجرة ای اکریتها والعامة تقول واجرت الدار اخاذ
علی فعال بام خانه لغت شام وحجاز اجاجیر ج اجاجرة کلك اجر بالمد وکذا اجور خشت پخته اجر بالمد نام مادر اسمعیل علیه السلام

باطها

سخت گرسنه شماذ بالکسر ایضاً شدن ناقه و دم در هوا داشتن او دعی ف آ ک ۲ قال ابو الجراح من الکاش ما یشمذ بذنبها اجل
قالا شماذ ان یضربها الابل فینغر نیکند و الفحل ان یقدر من غیران یفعل ذلک مشوذ بالکسر جامه و فی الحدیث امرهم ان یمسحوا علی
المشاوذ و التساخین و تشوذ و اشتاذ ای تعمم فصل الطاء طرزذ و طبرذل و طبرزد قند و عربی قال الاصمعی یقال الطبرزد
علی الصفة طرمذة گفتن و نا کردن و ده ... البس من کلام اهل البغداد به عطرمذ نعت منه فصل العین عوذ عیاذ معاذ معاذة
التجنید ... و عیاذ بر و استعذت به ای لجأت الیه و هو عیاذی ای ملجای و عذت به عوذ بر و عوذته ... یقال
معاذ الله ای اعوذ بالله معاذا تجعله بدلا من اللفظ بالفعل لانه مصدر و ان کان غیر مستعمل مثل سبحان الله و یقال ایضا معاذة الله
و معاذ وجه الله و معاذة وجه الله و یقال عوذ بالله منک ای اعوذ بالله عوذة بالضم معاذة تعویذ کله بمعنی معوذ الفرس موضع
القلادة و دائرة المعوذ تستحب معوذتین بکسر الواو در سورة آخرین از قران عائذ نو زاینده از اسب و شتر و گوسفند واحو
عود بالضم جمع مثل حائل و حول و عوذان ایضا مثل راع و رعیان و حائر و حوران یقال هی عائذ بینة العووذ و ذلک اذا ولدت
عشرة ایام او خمسة عشر یوما ثم هی مطفل بعد و یقال هی فی عیاذها ای بحدثان نتاجها عوذ بالضم و التشدید گیاه در بن خار
رسته تا بجای دشوار که ستور بوی نرسد و گوشت که بر استخوان چسپیده باشد یقال اطیب اللحم عوذه و هو ما الزم بالعظم و عاذ
به و ما ترکت فلانا الا عوذا منه بفتحتین و عواذا ای کراهة و افلت منه فلان عوذا اذا خوفه و لم یضربه او ضربه و هو یرید قتله
فلم یقتله عبذ الله بکسر الباء و تشدیدها نام قبیلة یقال هو من بنی عبذ الله و یقال الجودی ایضا عیذه عائذ به حیی از بنی ضبة
فصل الغین غذیذة الجرح و غثیثه ریم جراحت غذ ریم کردن جراحت عم ف آ ک ۲ و غذ الجرح ای سال ذلک منه و یقال للبعیر اذا
کانت به دبرة فبرات و هی تندی قیل به غاذ و ترکت به بعیذ مغاذة شتر که از آب کراهت دارد اغذاذ شتافتن در رفتار فصل
الفاء فخذ بکسر الوسط و بسکونه مع فتح الاول و الکسر ران فخذ بالفتح و سکون الوسط مصدر منه یقال رمیته ففخذته ای اصبت
فخذه و الفخذ فی العشائر اقل من البطن یقال اولها الشعب ثم القبیلة ثم الفصیلة ثم العمارة ثم البطن ثم الفخذ تفخیذ ای مفاخذه و اما
فی الحدیث بات یفخذ عشیرته ای یدعوهم فخذا فخذا فذ تنها و یکانه و اول سهام قمار و هی عشرة اولها الفذ ثم التوام ثم الرقیب ثم
الحلس ثم النافس ثم المسبل ثم المعلی و ثلثه لا انصباء لها و هی السفیح و المنیح و الوغد تفذ ای متفرق و افذت الشاة ای ولدت
واحدا فهی مفذ فان کان ذلک عادتها فهی مفذاد و لا یقال ناقة مفذ لانها لا تلد الا واحدا فلذ بالکسر جگر شتر افلاذ جمع فلذة
پاره جگر و گوشت و مال و جز آن فلذ بفتح الوسط یقال فلذت له من مالی ای قطعت له منه و افتلذته المال ای اخذته من ماله فلذة
فالوذ فالوذق پالوده و هما معربان قال یعقوب لا تقل الفالوذج فصل القاف قذه بالضم پر تیر قذذ جمع و کیلک قذان ج
قذتان دو کرانه فرج زن و قذذت الریش ای قطعت اطرافها اذن مقذوذة کانها بریت بریا قذاذات آنچه از بریدن بر افتد و قذذت
السهم قذا ای جعلت له القذذ اقتذ تیر بی پر قذذ قذاذ جمع الجمع قال یعقوب رجل مقذذ و مزلم اذا کان خفیفا ظریفا و امرأة مقذذة
و مزلمة ای لیست بطویلة مقذ بالفتح پس دو گوش مقذذ الشعر پیراسته موی قنفذ بالضم و فتح الفاء و ضمها خار پشت قنفذة
مونث قنافذ جمع و جای خوی در پس دو گوش ستور و جائی که در وی گیاه انبوه روید قنفذ الدراج و هو موضع فصل الکاف
کذان بالفتح سنگ نرم کاذتان گوشت بالای دو ران فصل اللام لجذ خواستن چیزی بعد از آنکه یکبار داده باشند
یقال لجذنی فلان ای سالنی بعد ما اعطیته مرة فاکثر و لیسید نسک خوردا حکاه ابو حاتم و خوردن ستور گیاه را عن ابی عبیده
و قال الاصمعی لجذه ای لحسه کالدابو عبیدة لذ مزه لذاذ ج لذاذ لذاذة خوش مزه یافتن عم ک آ ف ۲ یقال لذذته ای و جدته
لذیذا و التذذت به و تلذذت به بمعنی و شراب لذ و لذیذ بمعنی منه و استلذه ای عده لذیذا لذ ایضا خواب اللذ و اللذ بسکون
الذال و کسرها لغتان فی الذی و اللذا بحذف النون التثنیة و الذین الجمع و ربما قالوا فی الرفع اللذون لوذ لیاذ بالکسر پناه گرفتن
یقال لاذ به ای عاذ به لوذ ایضا کرانه کوه الواذج ملاوذة لواذ بیکدیگر پناه گرفتن و منه قوله تعالی قد یعلم الله الذین یتسللون منکم
لواذا و لو کان من لاذ لقال لیاذا لوذان بالفتح نام مردی فصل المیم ملاذ بالفتح مع تشدید اللام ای مطرمذ یعنی دروغ
گوی که گوید و نکند ملذ نیزه زدن یقال ملذه بالرمح ای طعنه و خفته دویدن ستور ملذان بالفتح آنکه نصیحت پیدا کند و بدی
پنهان دارد منذ بالضم از آنگاه باز و هو مبنی علی الضم و مذ بمعناه و هو مبنی علی السکون و کل واحد منهما یصلح ان یکون حرف جر
تجر ما بعدها و تجریها مجری فی و لا تدخلها حینئذ الا علی زمان انت فیه و تقول ما رایته مذ اللیلة و یصلح ان یکونا اسمین فترفع ما بعدهما
علی التاریخ او علی التوقیت تقول فی التاریخ ما رایته مذ یوم الجمعة ای اول انقطاع الرؤیة یوم الجمعة و تقول فی التوقیت ما رایته مذ

شمذ
شوذ
طرزذ
طرمذ
عوذ
غذ
فخذ
فذ
فلذ
قذذ
قنفذ
کذ کوذ
لجذ
لذ
لوذ
ملذ
منذ

كلمة تدل على ما مضى من الزمان وهو اسم مبنى على السكون وحقه ان يكون مضافا الى جملة تقول جئتك اذ قام زيد واذ زيد قائم واذ يقوم
زيد فاذا لم تضف نونت تقول هيئتك يا فلان عن كذا وانت اذ صحيح اراد حينئذ وهو من حروف الشرط الا انه لا يجازى به الا مع
ما تقول اذ ما تأتنى آتك كما تقول ان تأتنى وقتا آتك وقد تكون للشيء توافقه في حال انت فيها ولا يليها الا الفعل الواجب تقول
بينما انا كذا اذ جاء زيد **فصل الباء** **بذ** غلبه كردن عم ف آض ٢ ونام شهرى ويقال الحال فلان بذة اى سيئة وقد بذذت بذ
بعدى كانت باذ الهيأة وبذ الهيئة اى رثها بين البذاذة والبذوذة **بغداذ** وبغداد وبغدين وبغدان بالنون شهرى است و بغذ
مدينة السلام لقبه **فصل الجيم** **جبذ** كشيدن مقلوب جذب جبذة بضم الجيم والباء كند والعامة تقول جبذة بفتح جبذ
الباء معرب **جذ** بريدن وشكستن جذاذ بالضم والكسر پاره وريزه از هر چيز والضم افصح عطاء غير مجذوذ اى غير مقطوع جذذ
قال الكسائى يقال الحجارة الذهب جذاذ لانها تكسر جذاذ ذات قرابها انجذاذ انقطاع قال الفراء رجم جذاء بالجيم والحاء ممدودا
وذلك اذا لم توصل ويقال ما عليه جذة بالضم اى شيء من الثياب جذ به پست **جرذ** بفتحتين علت پى ستور وچون اماس وتريكه
جرذ بالضم كلاكموش جرذان بالكسر ج ارض جرذة بكسر الوسط اى ذات جرذان ورجل مجرذ اى مجرب **جلذاء** بالكسر زمين درشت جرذ
جلذاة اخص منها جلذان موضعى نزديك طائف جلذى بالضم مثال كرسى شتر استوار درشت ورفتار سبك وتيز ومنه اجلوذ جلذ
في السير اى اسرع جلذية مؤنث منه **فصل الحاء** **حذذ** بفتحتين كوتاهى وسبكى دم شتر بعير احذ وقطاة حذاء وهى التى
خف ذنبها رجل احذ اى خفيف اليد ويقال اليمين الحذاء وهى التى يحلف صاحبها بسرعة ورحم حذاء وبالجيم ايضا اذا لم توصل حذذ
وقد مر ذكره حذذ ايضا نوعى از تصرفات عروض وهو اسقاط الوتد من متفاعلن فيبقى متفا فينقل الى فعلن والقصيدة حذاء
وهذا من بحر الكامل قرب حذحاذ اى سريع مثل حثحاث **حنذ** بريان كردن گوسفند وجز آن در مغاكى تفسانيدن عم ف آك ٢ فهى حنيذ حنذ
قوله تعالى ان جاء بعجل حنيذ ودوانيدن اسب تا خوى كند وجل برافكندن بر اسب تا خوى كند فرس حنيذ محنوذ بعث منه
فان لم يعرق قيل كبا ومنه قيل اذا اسقيت فاحنذ اى عرق شرابك اى صب فيه قليل ماء وسختى گرما وسوزانيدن
گرما چيزى را يقال حنذته الشمس اى احرقته حنذ بالتحريك نام جاى نزديك مدينه **حوذ** سخت راندن عم ف آض ٢ حذت الابل حوذ
واحوذتها بمعنى احوذى مرد سبك فهم وتيز خاطر عن ابى عمرو وقال الاصمعى هو المشمر في الامور القاهر لها الذى لا يشذ عليه منها
شيء حاذ متنه وحال متنه اى موضع اللبد من ظهر الفرس وفى الحديث مؤمن خفيف الحاذ اى خفيف الظهر والحاذ نبت واحده حاذة والحاذ
ما وقع عليه الذنب من ادبار الفخذين حوذان گياهى كه گل زرد دارد استحواذ چيره شدن بر چيزى قوله تعالى استحوذ عليهم الشيطان
اى غلب وهذا جاء بالواو على اصله كما جاء استروح واستصوب قال ابو زيد وهذا الباب كله يجوز ان يتكلم به على الاصل يقال
استصاب واستصوب واستجاب واستجوب وهو قياس مطرد عندهم وقوله تعالى الم نستحوذ عليكم اى نغلب عليكم وعلى اموركم
وننزل على مودتكم **فصل الخاء** **خنذيذ** بالكسر سر كوه بلند وفحل وخصى وهو من الاضداد وعن ابى عبيدة خناذيذ جياد خنذذ
الخيل محاوذة امد وشد كردن يقال بنو فلان خاوذوا الى الماء خواذ الحمى ان تأتى لوقت غير معلوم **فصل الدال** **دابوذ** نوعى خوذ
از جامها كانه جمع دبوذ على فيعول قال ابو عبيدة اصله فارسى دو بود ورعاع ببوه بدال غير منقوطة **فصل الراء** **ربذ** بالكسر دبذ
پشم پاره كه قطران بوى مالند بر شتر وركوى اكرد كه پيرايه را بوى مالد تا روشن شود ربذة بفتحتين لغة فيها ونام جائى كه حال
ابوذر غفارى انجا است وپشم پاره رنگين كه از گردن شتر در آويزند ربذج وايضا مصدر قولهم ربذت يده بالقداح تربذ ربذا ربذ
اى خفت عن ابى عبيد ربذ بكسر الوسط خفيفا القوائم في مشيه ويقال فلان ذو ربذات اى كثير السقط في كلامه ويقال بين القوم
رباذية بالفتح اى شر **رذاذ** بالفتح باران نرم ريزه وهو فوق القطقط ويقال ارذت السماء والارض مرذة وقال ابو عبيدة رذذ
ارض مرذ عليها ولا يقال مرذة ولا مرذوذة قال الاموى يوم مرذ اى ذو رذاذ **فصل الزاء** **زمرذ** بضمتين در ميم وهو معرب زمرذ
فصل الشين **شجذ** باران ضعيف وهو فوق البغشة واشجذت السماء اى ضعف مطرها **شحذ** تيز كردن كارد وما نند آن شجذ
عم ف تعلمها مشحذ فسان شحذان بفتحتين گرسنه **شذوذ** پراكنده ويكسو شدن وپراكندگان عم ف آض م وك ٢ يقال شذ عنه شحذ
اى انفرد عن الجمهور وندر فهو شاذ واشذه غيره شذاذ الناس الذين يكونون في القوم وليسوا من قبائلهم شذان الحصى المتفرق شذ
منه شذان الناس متفرقوهم **شقذ** بكسر الوسط انكه خواب نكند وبچشم كننده مردم وهر چيز را شقذ بفتح الوسط مصدره شقذ
شقيذ شقذان بفتح منه وايضا دور شدن ودرفتن ويقال اشقذه فشقذ اى طرده فذهب وبعد قال ابن الاعرابى يقال ما به
شقذ ولا نقذ اى ما به حراك وهو نبات ومرح اى ما بقى شقذ بالكسر ولد الحرباء شقذان ج مثل صنو وصنوان شقذاء عقاب

سخذ

هدّوك وبامرابتن هدّ ذلك وبنوره هدّ ذلك وانهدّ حبل اي انكسر قال الاصمعي الهدّ الرجل الضعيف يقول اذا اوعد الرجل غيره اني
لغير هدّ اي غير ضعيف قال ابن الاعرابي الهدّ الجواد الكريم وبالكسر فهو الجبان الضعيف هدة آواز دیوار فرو رفتن وما نند آن
هدبد مفسد منه ع ف آ ک م والهاد صوت يسمعه اهل الساحل يأتيهم من قبل البحر له دوي في الارض وربما كانت منه الزلزلة ودويه
هدبه وهدهدة الحمام دويّ هديره والحمل يهدهد هديره هدهدة وجمع هدهد هداهد وهدهدت المراة ولدها اي
حركته لينام هدبد تر سانيدن تهدد كل هدهد بالضم بوبك هداهد مثله والجمع هداهد بالفتح هداهد بالضم يعني از من دميه
شير حقنه و بغراب شده هدبد مقصور منه ويقال بمينه هديه اي نمش هرکی کوشت بختن وحمل کردن ع ف آ ک هریه
مثله شدّد للمبالغه وطعن کردن در عرض کسی وشکافتن جامه هرد ي بالكسر على فعلى كاهي ثوب مهرود زرد رنگ فهو نور وكذا
التش ع ف آ ص م وکهنه شدن جامه هرد ي بالكسر على فعلى كاهي ثوب مهرود زرد رنگ والهمدة التسكين واهمد في المكان اي اقام
واهمد في السير اي اسرع وهذا الحرف من الاضداد ارض هامده لا نبات بها نبات هامد اي يابس همدان قبيله از يمن هند نام زني
يصرف ولا يصرف وهند اسم تج ويقال الهندي فلان اي تمني بالمغازل ونام بلاد هندوان والنسبة اليها هندي وهندي ومنود
سيف مهند اي وان شئت ضمما الهاء اتباعا الدال مهند شمشیر کرا از هندی یرده باشد الهنيده بالتصغير هند سر و ما
ان قال ابو عبيده هنيده اسم لكل ماة هود توبه کردن وبجق بازگشتن ع ف آ ص م فهو هائد وقوم هود مثل حائل وحول وت
بازل وبزل قال ابو عبيده التهود التوبه والعمل الصالح وجهود شدن ومنه هاد وهود بمعنى هود جهودان يهود باليا كك
وارادوا باليهود اليهوديين ولكنهم حذفوا يآء الاضافه كما قالوا زنجي وزنج وانما عرف على هذا الحد فجمع على قياس شعيره وشعير ثم
عرف الجمع بالالف واللام ولولا ذلك لم يجز دخول الالف واللام عليه لانه معرفه مونث فجرى في كلامهم مجرى القبيله ولم يجعل كالحي
هود اسم نبي عليه السلم ينصرف يقال هذه هود اذا اردت سورة هود وان جعلت هود اسم السورة لم تصرفه وكذلك نوح وينوح د
مؤن هويد برم وآهسته رفتن واصله من الهوادة وفي الحديث اسرعوا المشي في الجنازه ولا تهودوا كما يهود اليهود والنصارى وكذلك
في المنطق وهوا ساكن يقال عنا آ مهود وجواب شدن نوست کردن شراب وجهود کردانیدن کسی را وفي الحديث فابواه يهودانه
وينصرانه هوده بالفتح صلح کردن ومیل کردن دها ود اي صلح ومابك هوده بمعنين کوهان هودج هيد جنبانیدن ع ف
آ ک م وفي الحديث هد يعنون المسجد اي هدّه ثم اصلحه وما يهيدك ذلك اي يزعجك قال يعقوب لا يستعمل هذا الحرف الا في
الجحد هيدان بدل هيد بالفتح والكسر هاد بانگ بر زدن شتر را يقال ما له هيد ولا هاد اي ما يقال له كذا ولا يمنع ولا يزجر عن
يعقوب يقال منه هدت الرجل وهيدته اي زجرته باب الذال اخذ کرفتن ع ف آ ص م جذ بالكسر كير اي وللامر
منه خذ واصله اوخذ الا انهم استثقلوا الهمزتين فحذفوهما تخفيفا وكذا العول في الامر من اكل وامر واشباه ذلك وقولهم خذ
عنك اي خذ ما اقول ودع عنك الشك والمرآء ويقال اخذ الخطام وخذ بالخطام نجوم الاخذ منازل ماه لان القمر ياخذ كل ليلة
منزل منها اخذه بذنبه مؤاخذة والعامة تقول واخذه ويقال ائتخذوا في القتال بهمزتين اي اخذ بعضهم بعضا اتخاذ کرفتن هي
افتعال من الاخذ الا انه ادغم بعد تليين الهمزة وابدال التآء ثم لما كثر استعماله على لفظ الافتعال توهموا ان التآء اصلية فبنوا
منه فعل يفعل وقالوا تخذ يتخذ وقرى لتخذت عليه اجرا وبعضهم يقول اخذت يدغمون الذال تآء فيدغمونها في التآء وبعضهم يظهر
الذال وهو قليل اخيذ کرفتار وبندي اخيذه مؤنث منه اخذه بالضم فسون ومهره که بدان فسون کنند زنان عرب مشتق من تاخذ
يقال تؤخذ بها النسآء اخذ بفتحتين ناکوار شدن شتر کره از شير يقال اخذ الفصيل اذا اتخم من اللبن وربما اخذ بالكسر
اي رمد وبعينه اخذ بعينين اي رمد وبعضهم قال استخذ فلان ارضا اراد اتخذ فابدل من احدى التائين سينا كما ابدلوا التآء من
السين في قولهم ست ويجوز ان يكون اراد استفعل من اتخذ يتخذ فحذف احدى التائين تخفيفا كما قالوا ظلت من ظللت والمتاخذ
المطاطئ راسه من وجع او غيره اخاذ نقصا لغة الاخذ اخاذه بالكسر شمر يعني حوض والجمع اخاذ وجمع الجمع اخذ بضمتين مثل
كتاب وكتب وقد يخفف في الشعر فيصير اخذا وفي حديث مسروق بن الاجدع قال ما شبهت باصحاب محمد صلى الله عليه وآله وسلم
الا الاخاذ تكفي الاخاذة الراكب وتكفي الاخاذة الراكبين وتكفي الاخاذة الفيام من الناس واخاذ واخاذة ايضا ارض يحوزها
السلطان او الرجل لنفسه ويقال ذهب بنو فلان ومن اخذ اخذهم بالفتح ومن سار بسيرهم وحكى ابن السكيت ومن اخذ اخذهم
برفع الذال واخذهم بكسر الهمزة مع رفع الذال اي ومن اخذه اخذهم اي سيرهم وحكى ابو عمرو استعمل فلان على الشام وما اخذ
اخذه بالكسر اي لم ياخذ ما وجب عليه من حسن السيرة ويقال لو كنت منا الاخذت باخذنا اي بخلائقنا وشكلنا ! في جوهرهی

کردن وپای بر جای کردن وگران سنگ گردانیدن، عم ف آ ح ٢ توطیه مثله ووطدت علی باب الفاو القیهزای سددته بر ونشفته
علیه ووطد علی الارض مثل وطّده وغمزه الی الارض وتوطّد ای ثبت مبطّده جوب اسکنه وطّائد قواعد البنیان والطاد ای ثابت
وعد — طادی مطلوب منه وعد نوید دادن یستعمل فی الخیر والشر عم ف آ ح ٢ یقال وعدته خیرا وشرا فاذا اسقطوا الخیر والشر قالوا فی
الخیر الوعد والعدة وفی الشر الایعاد والوعید والهاء فی العدة بدل من الواو والجمع العدات والتی فیها الوعدی والی فنزلت ولا ترد الواو کما
ترد هاء شیة والعل بعوز عد دت ونوی کما یقال شیموتی میعاد وعدة جای وعده کاه ووعده دادن وکذا الموعد لان ما کان
فاء الفعل منه واوا او یاء ثم سقطا فی المستقبل نحو یعد ویزن ویهب ویضع ویئل فان المفعل منه مکسور فی الاسم والمصدر جمیعا ولا تبالی
منصوبا کان یفعل منه او مکسورا بعد ان ذهبت الواو منه الا احرفا جاءت نوادر قالوا دخلوا موحد موحد وفلان بن مورق و
موکل اسم موضع او رجل وموهب اسم رجل ومورق موضع هذا سماع والقیاس فیه الکسر فان کانت الواو من یفعل فیه ثابتة نحو یوجع
ویوسن ففیه الوجهان فان اردت به المکان والاسم کسرته وان اردت به المصدر نصبت قلت موجل فان کان مع ذلک معتل الآخر
فالمفعل منه منصوب ذهبت الواو فی یفعل او ثبتت کقولک المولی والموفی من یلی ویفی ویعی یقال تواعد القوم ای وعد بعضهم بعضا
هذا فی الخیر واما فی الشر فیقال اتعدوا والاتعاد ایضا قبول الوعد واصله اوتعاد قلبوا الواو تاء ثم ادغموا وناس یقولون ایتعد یاتعد
فهو موتعد بالهمز کما قالوا یاتسر فی اتسار الجزور وتوعده تهدده یوم واعد اذا وعد اوله بحر او برد وارض واعدة اذا رجی خیرها
وغد — من النبت ووعید الفحل هدیره اذا هم ان یصول وغد ناکس ونان جامه ویکی از سهام قمار که او را نصیب نباشد وخدمت
وفد — کردن کسی بشکم خویش عم ف آ ح ١ مواعده برابری کردن قال الاصمعی قد یکون المواغدة للناقة الواحدة وفادة بالکسر
بر سولی آمدن عم ف آ ح ٢ یقال وفد فلان علی الامیر فهو وافد والجمع وفد وجمع الجمع اوفاد ووفود ایفاد بر سولی فرستادن
او فدته الی الامیر ای ارسلته الیه وبرآمدن بر چیزی یقال اوفد علیه ای اشرف ویقال للفرس ما احسن ما اوفد حارکه ای اشرف
وشتافتن ونیز اوفد ایضا بالای کوه وریگ وافدان تندی ورخسار فاذا هرم الانسان غاب وافداه واستوفد فی قعدته
وقد — لغة اسوفر او فاد قومی از عرب وقد بتسکین الوسط وفتحها وقدان تدح بالکسر ووقود بالفتح افروخته شدن آتش
عم ف آ ح ٢ ایقاد استیقاد فروزانیدن اتقاد توقد فروخته شدن ووقود بالفتح هیزم قال یعقوب وقرئ النار ذات الوقود
وکد — بالضم وقد جای افروختن وقدة سخت‌ترین گرما وهی عشرة ایام او نصف شهر وکد بالفتح استوار کردن عهد وزین وبالام بر بست
ستور وجز آن یقال وکدته توکیدا واکدته تاکیدا وبالواو افصح وکذا اوکده واکده ایکادا فیهما ای شده وتوکد الامر و
ولد — تاکد بمعنی وقوله وکد وکده ای قصد قصده وکاد بالکسر رسن که بوقت دوشیدن بر مادرکا و بندند ولد فرزند وهو
قد یکون واحدا وجمعا والولد کذلک بالضم وسکون الوسط ومن امثال بنی اسد ولدک من دمی عقبیک وقد یکون الولد بالضم
جمع الولد مثل اسد واسد وولد بالکسر لغة فی ولد ویقال ما ادری ای ولد الرجل هو ای الناس هو ولید کودک وبنده ولدان
ولدة بالکسر ج ونام مردی ولیدة کودک ماده وپرستار ولائد ج ولاد ولادة بالکسر زادن عم ف آ ح ٢ ولدت المراة تلد ولادة
وولدا فهو مولود واولدت المراة اذا حان ولادها ویقال هم فی ام الاساد ولیده یقال اصله من جری الخیل لان الفرس اذا کان
جوادا اعطی من غیر ان یساح به لاستزادته ثم قیل ذلک فی کل امر عظیم ولکل شیء کبیر وتوالد ای کثر والد ید والده ماده و هما
الوالدان وشاة والد ای حامل عن ابن السکیت وتولد الشیء من الشیء مولد وقت زادن مولد جای زادن ویقال ولد الرجل غنمه
تولیدا کما یقال نتج ابله نتاجا عربیته مولدة ورجل مولد اذا کان عربیا غیر محض لدة الرجل همزاد مرد والهاء عوض من الواو فی اوله
لانه من الولادة وهما لدان والجمع لدات ولدون وهد وهدة بالتحریک مغاک ای شب یقال قد وهدت لبلتنا بالکسر و
وهد — الرجل لغة فی وبد بالکسر ای غضب و همزه زمین پست وهموار وهدة هاد بالکسر ج فصل الهاء هبید دانه
هبد — حنظل تهبد کوفتن وشکستن آن وتهبد الظلیم اذا استخرج ذلک لیاکله اهباد تر نهادن دانه حنظل تا تلخی از وی برون رود تهجود
هجد — بالفتح وتشدید ای اثباء نام جائی در بادیه بنی تمیم هجود بالضم خفتن وشب بیدار داشتن وهو من الاضداد وبنه قیل الصلوة
اللیل التهجد تهجید ای تنویم یقال هجدته فهجد قال الشاعر ای نومته قال ابن السکیت اهجد البعیر اذا القی جرانه بالارض هد
هد — شکستن و ویران کردن عم ف آ ح ٢ وهدته المصیبة ای اوهنت رکنه قال الاصمعی یقال فلان یهد اذا اثنی علیه
بالجلد والقوة ویقال مررت برجل هدک من رجل معناه اثقلک وصف محاسنه وفیه لغتان منهم من یجریه مجری المصدر فلا یونثه
ولا یثنیه ولا یجمعه ومنهم من یجعله فعلا فیثنی ویجمع فیقول مررت برجل هدک من رجل وامراة هدتک وبرجلین هداک وبرجال

ع

هدد

توده بلند مناهد به لبسوی بکی بکری آهنک کردن در حب وقال کردن با مکنشان مناهد هر کسی چیزی از نفقه بیرون آوردن برابر
یکدیگر را نهادن پر کردن حوض وجزآن حوض هَنْدان وقد هند ان اذا امتلاء ولم یفض بعد هَبید نوعی از خوردنی که از مغز حنظل
وارد ترکیب کنند و بهبید اذا لم یکن رقیقا **فصل الواو** **وَأَد** زنده بگور کردن ع ف ا ک ٢ یقال وَأَدَ بنته فهی موؤدة وکا
کندة تئد البنات وأد وئیدا او رسحت ویقال سمعت ضیّا وئیدا ای علی توده بمعنی آهستکی واتاد فی مشیته وتوأد فیه وهما افتعل
وتفعل من التؤدة واصل التاء فی اتاد واو ویقال اتّئد فی امرک ای تثبت **وبد** بفتحتین غضب کردن ع ک ا ف ٢ وَبَدَ علیه
ای غضب علیه مثل وَمِد وسخت وبدحال شدن بیش ده ومصدر یوصف به فیقال رجل وبد ای سیّئ الحال یستوی فیه الواحد
والجمع کقولک رجل عدل ثم یجمع فیقال اوباد کما یقال عدول علی توهّم النعت الصحیح ومستوبد مثل وبد **وتد** بکسر الوسط میخ اوتاد
ج وبفتح التاء لغة فیه وکذا الودّ فی لغة من یدغم وتدمیخ کوفتن ع ف ا ک ٢ یقال وتدت الوتد والامر منه تِدْ وتدلِ بالمیتدة بمعنی
میخ کوب وتدان دو ستدی دو دون کوش وهما الحبران ایضا قال الاصمعی یقال وتد واتد کما یقال شغل شاغل وتدل الرجل ای
انتظ بمعنی ذکر حود را بر پای کرد **وجود** هستی و یافتن مطلوب ع ع ف ا ک ٢ وبضمتها ایضا لغة عامریة لا نظیر لها فی المثال
یقال وجده یجده بالکسر والضم وجدان بالکسر کم شده یافتن موجدة وجدان خشم کرفتن بر کسی وجد بالفتح اندوهکین شدن
وجد بالکسر والضم توانکر شدن جده کلٌ ع ع ف ا ک ٢ واوجده الله مطلوبه ای اظفره به واغناه یقال الحمد لله الذی اوجدنی
بعد فقر واجدنی بعد ضعف ای قوّانی ووجد الشی عن عدم فهو موجود مثل حمّ فهو محموم واوجده الله ایضا ولا یقال وجده
کما لا یقال حمه و توجدت لفلان ای حزنت له **وحدة** یکانکی یقال رایته وحده وهو منصوب عند اهل الکوفة علی الظرف وعند
اهل البصرة علی المصدر فی کل حال کانک قلت وحدته بر وبتی ایحادا ای لم اری غیره ثم وضعت وحده هذا الموضع وقال ابو العباس یحتمل
وجها اخر وهو ان یکون الرجل فی نفسه منفردا کانک قلت رایت رجلا منفردا انفرادا ثم وضعت وحده موضعه ولا یضاف الا فی
فی قولهم فلان نسیج وحده وهو مدح وجحیش وحده وعییر وحده وهما ذم کانک قلت نسیج افراد فلما وضعت وحده موضع مصدر مجرور
جررته ورنما قالوا رجیل وحده واحد یکی وسواء لها العدد وحدان بالضم ج احدان کانه مثل شاب وشبان وراع ورعیان قال
الفراء انتم حی واحد وحی واحدون کما یقال شرذمة قلیلون ویقال احده ووحده کما یقال ثناه وثلثه ورجل وحد بفتح الوسط وکسره
ووحید ای منفرد وتوحد ای تفرد و بو الوجد بطن از کلاب توحد الله بعصمته ای عصمه ولم یکله الی غیره واوحدت الشاة فهی موحد
ای وضعت واحدا مثل افذت فهی واحد هو ای لا نظیر له وفلان لا واحد له ای لا نظیر له واوحده الله ای جعله واحد زمانه وهو
اوحد اهل زمانه والجمع احدان مثل اسود وسودان واصله وحدان ویقال لست فی هذا الامر باوحد ولا یقال للمؤنث وحداء ویقال
اعط کل واحد منهم علی حدة ای علی حیاله والهاء عوض عن الواو ودخلوا موحد موحد ای فرادی وقولهم احاد ووحاد وموحد
غیر مصروفات لما ذکرناه فی ثلث ومثلث من الواحد کالمعشار من العشرة **وخد** نوعی از رفتار شتر وخدان کلٌ ع ع ف الی ٢
فهو واخد ووخاد **ودّ** بالضم والفتح وداد ودادة ادزو بردن ع ک ا ف ٢ یقال وددت ان تفعل کذا ووددت لو انک تفعل
ذاک ودّ بالضم والفتح والکسر مودة دوست داشتن یقال بودّی ان یکون کذا ودّ بالکسر بمعنی ودید اوداج مثل قدح واقدح ودّ
وذوب ویقال هما یتوادان وهم اوداء وودود دوست وُدَداء یستوی فیه المذکر والمؤنث لکونه وصفا داخلا علی وصف للمبالغة
وَدّ بالفتح صنم وقد مر ذکره ونام بت قوم نوح ع ونام کوهی **ورد** آمدن ابر و متعدّی شدن ورد بالکسر پارهٔ از خواندنی وجز آن یقال
قرءت وردی وباب آمدن وباب آیند کان از مردم و شتر و نوبت آب و نوبت تب یقال الورد فی الحمی فهو مورود ویقال استورده ای
احضره وتوردت الخیل البلدة ای دخلتها قلیلا قلیلا قطعة قطعة وفلان وارد الارنبة ای فیها طول وحبل الورید رک کردن وهما وریدان
ورد بالفتح گل ورده یکی وقیل للاسد ورد الونه وللفرس ایضا وهو بین الکمیت والاشقر والانثی وردة والجمع وُرد مثل جون وجون
وراد ایضا ورود گلکون شدن ع بضمتها یقال ورد الفرس یورد وردة بالضم کلکونی مثال غبسه وشقره وزدفه ویقال ایراد
الفرس کما یقال ادهام واکمات واصله ایرادّ صارت الواو یاء لکسرة ما قبلها ثوب مورد ای مصبوع علی لونه وهو دون المضرج وارد
راه وکل مورود یقال اصدر نا بعیرنا فی لوبق وارد صادرة زنما ورد ثم معرب والعامة تقول برما ورد **وسد** وساد بالکسر بالکسر بالین
وسائد ج وسد بضمتین ج ووسدته الشی فتوسده وارسدته الکلب ای اغریته بالصید مثل آسدته **وصد** استان وبیات که بیحیهان
ا ورزد بکدیکر باشد اوصدت الباب واصدته اغلقته وصد الباب مجهولا فهو موصد وقولهم انها علیهم موصدة قالوا مطبقة
وصید حظیره ازسنک بجهة ستور وحظیرة ازکوسپند که از شاخ درخت وجوبها سنکد راستو صدت فی الجبل ای اتخذت وصیدا **وَطْد** آسود

وَأد

وبد

وتد

وجد

وحد

نصب عند الکوفی لا عند البصری علی الظرف

وخد

ودّ

ورد

...

وسد

وصد

وطد

مهد الصحاری ابلیس **مهد** گاهواره وگستردن عم بفتحتها مهاد بالکسر بستر یقال مهدت الفراش ای بسطته ووطاته تمهید گستردن
وهموار وسبکو کردن کار اعتماد انسنام ادتقاعد وانبساط تمهد ای تمکن مهدد بالفتح یکی از نامهای زنان وهو فعلل قال سیبویه
مید المیم من نفس الکلمة ولو کانت زائدة لادغم الحرف مثل مفر ومرد فثبت ان الدال ملحقة والملحق لا یدغم **مید** جنبیدن ونادیدن
ومادت الاغصان ای تمایلت وخرامیدن ماد ومیدان محاز نیز بحر وطعام دادن یقال مادهم ای طعمهم من المیرة ممتاد مفتعل منه وهو
المستعطی مسئول ومنه المایدة وهی خوان نیز طعام یعنی خوان ار استر فاذا لم یکن علیها طعام فهی خوان قال ابو عبیدة مائدة
فاعل بمعنی مفعول مثل عیشة راضیة ای مرضیة مانند نام توهی میادة نام زنی میدان بالفتح م ویقال هو بکسر المیم وهو مفعال
من الودن وهو نعلان بالفتح وعیش فراخ وخوش میاد بن ح ومید لغة فی بید بمعنی غیر وفی الحدیث انا افصح العرب مید انی
من قریش ونشات فی بنی سعد بن بکر وفسره بعضهم من اجل انی من قریش **فصل النون** **ناد** مثال ومنال ونادی مثال
ناد **نجد** معالی سختی ورنج **نجد** زمین بلند نجاد بالکسر ج نجود انجد کذلک یقال فلان طلاع انجد وطلاع الثنایا اذا کان ساما لمعالی
الامور وراه بر بالا واراستن خانه نجود بالضم ج تنجید اراستن خانه وازمودن منجد بالدال والذال مرد ازمایش دیده و
مجرب الدهر ای جربه نجاد فراش وانکه بستر وبالین دوزد نجد ایضا من بلاد العرب وهو خلاف الغور والغور هو تهامة وکل ما ارتفع
من تهامة الی ارض العراق فهو نجد وهو مذکر یقال منه انجدنا ای اخذنا فی بلاد نجد وفی المثل انجد من رای حضنا وذلک اذا علا من
الغور وحضن اسم جبل وانجد فلان الدعوة ای رفع الصوت بها استنجاد یاری خواستن ودلیری کردن یقال استنجدنی فانجدته ای
استغاث بی فاغثته واستنجد فلان ای قوی بعد ضعف واستنجد علی فلان ای اجترء علیه بعد هیبة ورجل نجد فی الحاجة اذا کان
ناجیا فیها ای سریعا نجده دلیری ومردانگی عم بضمتها فهو نجد بضم الوسط وکسره انجاد ج نجید مثله نجد بضمتین ونجداء ج ورجل
ذو نجدة ای ذو باس وشجاعة ولا فی فلان نجدة ای شدة نجد غلبه کردن بشجاعت عم ف آض ۲ انجاد یاری کردن وبنجد شدن
وبلند خواندن مناجدة یاری کردن وحرب کردن مناجد ای مقاتل نجد بفتحتین خوی وخوی کردن از ماندگی ورنج ورنج
دیدن عم ک آ ف ۲ فهو منجود ای مکروب نجید مثله نجود جز کره کربار نگیرد ویقال هی الطویلة المشرفة نجد بضمتین ج عاصم بن
ابی النجود من قراء الکوفة من السبعة نجاد بالکسر حمایل شمشیر ناجود کاسه بزرگ خور شراب نجدات گروهی از خوارج وهم اصحاب
ند نجدة بن عامر الحنفی **ند** نوعی از بوی خوش ولیس بعربی وتل بلند وزمین ورفتن ستور پراکنده نداد نداد ندود کذلک عم ن آ ک ۲ ومنه
قرء بعضهم یوم التناد بتشدید الدال ند بالکسر همتا ومانند ندید ندید ندیدة کذلک تندید اشکارا وفاش کردن یقال ندد به ای
نشد شهره وسمع به **نشده** نشدان بالکسر گم شده جستن عم ن آض ۲ نشد نشدتک الله گفتن کسی را که سالتک بالله کانک ذکرته
ایاه فنتشد ای تذکر انشاد تعریف کردن گم شده وشعر خواندن وقولهم نوشدای نشد بمعنی سئل استنشاد درروایت شعر خواستن
نضد نشید هو الشعر المتناشد بین القوم **نضد** برهم نهادن رخت عم ف آ ک ۲ تنضید کذلک وهو للمبالغة فی وضعه متراصفا نضد
بفتحتین رخت برهم نهاده منضود کذلک انضاد ج وتخت جامه ورخت انضاد الجبال سنگها بر یکدیگر وکذلک انضاد السحاب ما تراکم
نفد منه وانضاد الرجل اعمامه واخواله المتقدمون فی الشرف **نفد** سپری شدن انفاد متعدی منه وایضا بی توشه وبی ستور شدن
استنفاد کوشش وتوان خود دادر باختن خصم منافد الذی یستفرغ جهده فی الخصومة وفی الحدیث ان نافدتهم نافدوک ویروی
نقد بالقاف **نقد** اماده کردن ودادن یقال نقدت الدراهم ونقدت له فانتقدها ای قبضها ونقدت الدراهم وانتقدتها ای
اخرجت منها الزیف والدرهم نقد ای وازن جید ونافدت فلانا ای ناقشته فی الامر نقد بفتحتین نوعی از گوسفند کوتاه دست
وپای زشت روی نقدة یکی یقال له کذلک ویقال هو اذل من النقد قال الاصمعی اجود الصوف صوف النقد وپوست رفتگی سم ستور و
خوردگی دندان یقال نقد الحافر ونقدت اسنانه نقد بکسر الوسط کودک حقیر که اثر جوانی وبرنائی در روی پدید نیاید نقد بالضم نوعی
از درخت ونام جائی انقد خار پشت وهی معرفة کما قیل للاسد اسامة ومنه قیل بات فلان بلیل انقد لان القنفذ لاینام اللیل کله ولایزال
نکد فلان ینقد بصره الی الشی اذا لم یزل ینظر الیه **نکد** بفتحتین سختی وناخوشی عیش عم ک اف ۲ وکم شدن اب چاه یقال نکد عیشهم و
نکدت الرکیة ورجل نکد ای عسر وقوم انکاد ومناکید وناکده فلان وهما یتناکدان اذا تعاسرا انکد شوم ناقة نکداء ای مقلات
نهد انکه بچه وی نزید وشیر وی بسیار شود انکدان بفتح الکاف دو قبیله وهما مازن بن مالک ویربوع بن حنظلة **نهود** بسوی دشمن
برخواستن عم بفتحتها یقال نهد الی العدو وبرامدن پستان دختر عم ف آض ۲ ونهد ثدی الجاریة ای اشرف وکعب فهی ناهدة وناهد
وفرس نهد ای جسیم مشرف نهودة مصدر منه عم بفتحتها ورجل نهد کریم ینهد الی معالی الامور ونهد ایضا قبیلة از یمن نهداء رملة

نوده

لبد
لغد
لكد
لهد
ماد
مجد
مدّ
مرد
مسد
مصد
معد
مغد
مقد
مكد
ملد

فيه النون لمجهوره بيفرجل فلما ذهبت النون عاد الى اصله ويقال فالى معه عنده لا املك بن **لبد** بالتسكين شير كيدن بچه شير
ازماده عم دن آمده ولبد العسل لعقه لبد بالتحريك لغة فيه ويقال لبد الطلا انه بالفتح المكسر **لغد** و لغد بالضم فيهما كوشت
كرانه كردن لغاد بيح الغاد جمع الثانى واغدت الابل اى رددتها الى القصد الطريق وجاء فلان متاقد الى مستعجلا حفا **لكد** بفتحتين
ريم جفسيدن بجانى عم كه آمده يقال لكد الوسخ عليه اى لصق به وتلكد الشىء اى لزم بعضه بعضا ملكد بالكسر كوبه **لهد** كرانى باد
قال الاصمعى لهد القوم دوابهم اى جهدوها واحرثوها لهيد ستوه مانده شده لهد ايم سپوختن بخوارى فهو ملهود ولهده ولهده
بمعنى قال ابوزيد الملهدت براك ازديت به قال ابو عمرو الملهدت براذا امسك احد الرجلين وخليت الاخر عليه وهو يقاتله ولهده على
اى بعينه على الميه عصيده سنت **فصل الميم ماد** كياه نرم وناز ك ويقال وجدت مادا امادا وماد بيد شاخ نازك وغصن مود
اى ناعم وشاب مرود وشابه موده اى ناعم وناعمه ومود ايضا نام جانى وامتاد خيراى كسبه **مجد** بزركى مجيد بزرگوار وكرامى قال ابن
السكيت الشرف والمجد يكونان بالاباء يقال رجل شريف ماجد له اباء متقدمون فى الشرف قال والحسب والكرم يكونان فى الرجل وان
لم يكن له اباء لهم شرف وتماجد القوم فيما بينهم وماجدته فمجدته امجده اى غلبته بالمجد مجود بالضم بسيرى وفراخى و سيرى شتر يقال
مجدت الابل اى نالت من الخلى قريبا من الشبع ومجدتها انا قال ابو عبيده اهل العاليه يقولون مجدت الدابة امجدها مجدا اى علفتها
ملأ بطنها واهل نجد يقولون مجدتها تمجيدا اى علفتها نصف بطنها تمجيد بزركى نسبت كردن وفى المثل فى كل شجر نار واستمجد المرخ
والعفار اى استكثرا منها كانهما اخذا من النار ما هو حسبهما بنو مجد قبيله وهم اولاد ربيعه بن عامر ومجد اسم امهم نسبوا اليها **مدّ** اب خيز
ويقال مد النهر ومده نهر اخر ومد النهار ارتفاعه ومد البصر اى مدى البصر وكشيدن عم ف آمده يقال مدده فامتد ماده فزونى
پيوسته يقال مد الله فى عمره ومده فى غيه اى امهله وطول له ورجل مديد القامه اى طويل القامه وطراف ممدد اى ممدود بالاطناب
شدد للمبالغه وتمدد الرجل اى تمطى مد بالضم پيمانه وهو رطل وثلث عند اهل الحجاز ورطلان عند اهل العراق والصاع اربعة امداد
مدة پاره از روزكار وايضا اسم ما استمددت به من المداد على القلم مدة بالفتح اى مرة من قولك مددت الشىء مدة بالكسر ريم كرد امده
در جراحت مداد سياهى يقال مددت الدواة وامددتها وامددت الرجل اذا اعطيته مدة بقلم وامددت الجيش بمدد استمداد مدد
خواستن ويقال مددنا القوم اى صرنا لهم مددا وامددناهم بغيرنا قوله تم وامددناهم بفاكهة وامد الجرح اى صارت فيه مدة وامد
العرفج اذا جرى الماء فى عوده ومددت الابل وامددتها اذا سقيتها مديدا وهو الحساء من دقيق الشعير والماء ايقان بكسر زمين وهو تغلاد
آب سخت شود **مرد** ميوه اراك تر وتر كردن نان را تا نرم شود يقال مرد الخبز ومرد الصبى ثدى امه ورملة مرداء لا تنبت فيها غصن
امرد لا ورق عليه قرين امرد انكه كرد اكرد سم وى موى نباشد غلام امرد ساده زنخ جاريه مرداء تا بان ودوى قال الاصمعى يقال
تمرد فلان زمانا ثم خرج وجهه وذلك ان يبقى امرد حينا تمريد تابان ودرخشان كردن بنا را وخشودن وبرك دور كردن از درخت مريد جرما
در شير تر نهاده وستنبه مارد مثل مارد ستنبه شده مريد مثال فتيق اى شد يد المراده مراد بالضم پدر قبيله ازيمن مراد بالفتح كردن
مارد ايضا نام حصنى **مسد** ليف سخت تافته قوله تعالى حبل من مسد اى من ليف او خوص وقد يكون من جلود الابل او من اوبارها
مسد مصدر منه عم ف آمده رجل ممسود اى مجدول الخلق جاريه حسنة المسد والعصب والجدل والادم وهى ممسودة ومعصوبه
ومجدولة ومادومه مساد بالكسر على فعال لغة فى مسأد وهى نحى السمن وسقاء العسل يعنى خيك روغن ومثك عسل **مصد** بالفتح
بالاى كوه امصدة مصدان ج مصد مكيدن اب دهان وپستان شير وجماع كردن يقال مصدها ومصدتها اى مضها رشف من
فيها وما وجدنا لهذا العام مصدة اى برد قال ابن السكيت وقد تبدل الصاد زاء فيقال مزدة **معد** فى الارض اى ذهب ومعدت
الشىء وامتعدته اجتذبته بسرعة بعير معد اى سريع معد تره وميوه تر تبر شد معد اى رخص ويقال هو اتباع لا يفرد معده
مثال كذبه وكذبه وهو للانسان بمنزلة الكرش لكل مجتر **مغد** جايكاه سپيكى بر پيشانى اسب ونازك ونانك كرد ابيدن يقال كشت
شبا باسعد قال ابو زيد وابن الاعرابى يقال مغد الرجل عيش ناعم بمغده اى غذاه وقال الفرآء معدنى عشر اى ميغد امغاد
دبيار خوردن اب ومانند ان وشير خورانيدن كودك او شتر بچه را تقول المراة مغدت هذا الصبى فمغدنى اى رضعته فرضعنى
ومعدت النخلة اتما متعدة اى يقال وجدت ضربة فعدت جونها اى مصته وهو موضع الطلح وتسمى المصرية معدا وكانه ممغ
البادية **مقد** قرية بالشام مقدية شراب من العسل منسوب اليها **مكد** مقيم بودن بجانى ونقود مكود بالفتح ومكدا تا فكر شير
وى كم نشود وركية ماكدة اى ثابتة ماؤها على قرن واحد لا يتغير **ملد** القرن قرن الفاسد هى بكرة الدلو **ملد** بالتحريك نازكى و
درخشندكى ودوى رجل املود وامراة املودة وشاب املد وشابة ملداء وغصن املود وتمليد الاديم تمرينه املبد بالكسر هو من

کتد بفتح الوسط وکسره میان کتف وپشت ستاره وهو بفتح الوسط کد رنج وسختی کار وجوازکه در وی چیزی راکوبند واشارت کردن
بانکشت عع ف آص ۲ وکدت الشی ای اتعبته کدید زمین کوفته بزکد ودچاه دشوار اب کداده بالضم دردی روغن وانچه در بن دیگ کنک
ماند وجزان کدکده بانک خابسک وسندان وجزان ودویدن ناهسته وحکی الاصمعی قوم اکداد ای سراع کداد بالضم نام تعلی کرد کردن کدد
فارسی معرب وراندن مکارده مطارده کرد بالضم کروهی ازمردم وهم الاکراد کردیده انچه درکرانهای حبله ماند ازخرما کواده
ج کسد ناروانی متاع وجزان کسید کاسد متاع ناروان سلعه کاسدة وسوق کاسد بلاهاء واکسد الرجل ای کسدت سوقه کسد
کلد بفتحتین جای درست بی سنک کلدة پاره ازرمین سخت کلندی مثله مکلند ای صلب واکلندی البعیر ای غلظ واشتد کلد
مثل اعلندی کلدة بفتحتین نام مردی کمد اندوه نهانی عع ک آف ۲ کمد کمید نعت منه کمدة بالضم برکشتکی کونه واکمد کمد
القصار الثوب اذا لم ینقه تکمید کرم کردن عضوی به بستن چیزی بروی کماد بالکسرکذلک وفی الحدیث الکماد احب الی من الکی کنود کنود
ناسپاسی کردن عع ف آص ۲ کنود بالفتح نعت منه للمذکر والمونث کند بضمتین مثله ارض کنود زمین که ازوی چیزی نروید کنغد
کنده ای قطعه کنده بالکسر پدرحیی از یمن کنغد نوعی ازماهی دریا کود مکادة نزدیک امدن کاری که بشود عع کود
ک آف ۲ وکاد یفعل کذا ای قارب ولم یفعل وعن سیبویه عن بعض العرب کدت افعل کذا بالضم قال ان ناسا من العرب یقولون
کید زید یفعل کذا ومازیل یفعل کذا ویریدون کاد وزال فنقلوا الکسرالی الکاف فی فعل کما نقلوا فی فعلت وزعم الاصمعی انه سمع من العرب
من یقول لاافعل ذلک ولاکودا فجعلها من الواو وقد یدخلون علیها ان تشبیها بعسی وقولهم عرف فلان مایکاد منه ای مایراد منه
ویقال لاامهترلی ولامکادة ای لااهم ولااکاد وتقول لمن یطلب منک الشی فلاترید اعطاوه لاولامکادة وکاد وضعت لمقاربة
الشی فعل اولم یفعل فمجرده ینبئ عن نفی الفعل ومقرونه بالجحد ینبئ عن وقوع الفعل قال الله تعالی لم یکد یریها قال بعضهم فی قوله تعالی
اکاد اخفیها ای ارید اخفیها قال فکما جاز ان یوضع ارید موضع اکاد فکذلک اکاد موضع ارید فی قوله تعالی فوجدا فیها جدارا یرید
ان ینقض ای یکاد کهدان بالتحریک دویدن درازگوش عع ک آف ۲ واکهدته انا واکوهد الفرخ ای رتعد الی امه لترقه کهد
کید مکیدة بدسگالیدن عع ف آک ۲ وکاده وکایده بمعنی وسمی الحرب کیدا یقال غزا فلان ولم یلق کیدا ومرو سیدن یقال کید
هو یکید بنفسه ای یجود بها وسمی اجتهاد الغراب فی صیاحه کیدا وکذلک القی فصل اللام لبد لبد
بالکسر نمد لبدة اخص منه لبودج وقیل لزبرة الاسد لبدة وهو الشعر المتراکب بین کتفیه والاسد ذولبدة وفی المثل هو امنع من
لبدة الاسد والجمع لبد بکسراللام مثل قربه وقرب لبادة بالضم بارانی نمدین ویقال ماله سبد ولالبد بفتحتین وهما الشعر والصوف ای
ماله شی والبدت الفرس فهو ملبد ای شددت علیه اللبده والبدت القربه ای جعلتها فی لبید وهو الجوالق الصغیر والبد البعیر
اذا بال وثلط فضرب علی عجزه فیصیر لبدة من ثلطه وبوله والبد بالمکان ای اقام به والبدت الابل اذا اخرج الربیع الوانها
واوبارها ونهیات للسمن لبود بالضم چفسیدن بزمین عع ف آص ۲ یقال لبد الشی بالارض لبد بفتحتین حلق وسینه
کرفتن شتر از بسیاری خوردن صلیان یقال منه ابل لبادی وناقه لبدة والبدالورق ای تلبد بعضه علی بعض والبدت
الشجرة ای کثرت اوراقها وتلبد الطایر بالارض جثم علیها وتلبدت الارض بالمطر ای اشتد ولبد الندی الارض ای شدها تلبید
سرپشم کردن وموی وهو ان یجعل المحرم فی راسه شیئا من الصمغ لیتلبد شعره ولئلا یشعث فی الاحرام لبد بالضم بسیار قال الله تعالی
مالا لبدا ای جما ویقال الناس لبد ای مجتمعون وانکه بسفر نرود وازجای خود دورنشود ولبد ایضا اخر نسور لقمان وهو منصرف
لانه لیس بمعدول وتزعم العرب ان لقمان هو الذی بعثته عاد فی وفدها الی الحرم یستسقی لها فلما اهلکوا خیر لقمان بین بقاء سبع
بعرات سمر من اظب عفر فی جبل وعر لایمسها القطر وبقاء سبعة انسر کلما هلک نسر خلف بعده نسر اخر فاختار النسور فکان اخر نسوره
لبد لبید جوال خرد ونام شاعری لحد بالتسکین شکاف در کور وشکافتن یک کرانه کور لحد بالضم لغة فیه عع بفتحهما ولحدت لحد
للقبر والحدت له بمعنی الحاد از دین برکشتن یقال الحد فی دین الله ای حاد عنه وعدل ولحد لغة فیه وقری لسان الذی یلحدون الیه وستم کردن
درحرم واصله من قوله تعالی ومن یرد فیه بالحاد بظلم ای الحادا والباء زائدة التحاد از دین برکشتن ملتحد پناه لان اللاجی یمیل الیه لدد بفتحتین لدد
سخت خصومة شدن عع ف اک ۲ الد نعت منه لدح وایضا وضعی بشام لد بالفتح جوال وخصومت کردن عع ف آص ۲
ولده ای خصه فهو لاد ولدود لدیدان دوکرانه وادی وکرانهای کردن وجمعه الدة ومنه قولهم یتلدد ای یلتفت یمینا وشمالا
لدود ولدید داروکه در کرانه دهان ریزند وفی المثل جری منه مجری اللدود وجمعه الدة وقد لد فهو ملدود والددته انا والتدد
هو ویقال مازلت الادعنک ای ادافع وجل الندد ویلندد ای خصیم بعض سخت خصومة وتصغیر الندد الید لان اصله الدد فزادوا

فیه

نعود دمکون همی اوسط قال ابو عبیدة قعود هو الذی یقتعده الراعی فی کل حاجة وتصغیره جاء للثل فقال اعود قعید الحاجات او
امسهو الرجل سوا بخم ویقال للقعود ایضا قعدة بالضم یقال نعم القعدة هذا ای نعم المقتعد مقاعد جایهای نشستن مردم وقال فی هی
منه مقعد القابلة ای فی القرب وذلک اذا لصق به من بین یدیه قعیدات یالانها وزنها قعید هم نشین قوله عن الیمین وعن الشمال قعید
وهما قعیدان و فعیل وفعول مما یستوی فی الواحد والاثنان والجمع کقوله تعالی انا رسول رب العالمین وقوله تعالی والملائکة بعد ذلک
ظهیر وملخ که نیز راست نکوه باشد و از وحشی ازجانب پس پشت در آید وهو خلاف النطیح قعیدة عزایه و زن خانه تو ده کوچک قعیده
الرجل امراته فعادة بالضم نشست وقولهم قعیدک لا ابتک بین العرب وهی مصادر استعملت منصوبة بفعل مضمر والمعنی بصاحبک
صاحب کل نجوی کما یقال نشدتک الله افعاد قعاد بالضم بیماری است که در رانهای وی پدید آید و دو پای اسب مقعد بالضم لنگ
و بینان فرو نشسته دیقال من العرج اقعد الرجل فهو مقعد و قعدا سابقه هذا القعاد ای العرج فعدة بضم الدال ویهما الذی کان
قریب الاباء الی الجد الاکبر وکان یقال لعبد الصمد بن علی بن عبد الله بن عباس قعدد بنی هاشم و یمدح به من وجه لان الولاد للکبر
و یذم به من وجه لانه من اولاد الهرمی وینسب الی الضعف اقعد انکه سر انگشتان پای راه رود و سنود که میل بسر سم دارد در قفد
یقال فرس اقعد وهو عیب فیه قال ابو عبیدة القعد لا یکون الا فی الرجل وقال الاصمعی المقعدان بمیل خف البعیر من الید او الرجل
الی الجانب الانسی وقد قعد فهو اقعد فان مال الی الوحشی فهو اقفد قعفد ایضا نوعی از دستار بستن یقال اعتم القفداء اذا لم یسدل
تقفدان بفتحتین خریطه عطار فارسی معرب قلد و ده بالکسر کردن بند و حبل تقلید بر کردن افکندن حبل وغیر آن کوه را یقال قلد
قلدت المرأة انا تقلدت هی و کار در عهده کسی کردن یقال قلده العمل وچیزی در کردن شتر قربانی در آویختن جهت علامت هدی
وشمشیر حمایل کردن مقلد الرجل موضع نجاد سیفه علی منکبه مقلد اسبی که علامت سباق بر کردن وی بسته باشند قلد تا فتن رسن
و جز آن غیر قاف آمده ترکیب قلید مقلود رسن و دستوانه تا فته قلد بالکسر نوبت آب درجهاردروز یکی و منه سمیت قوافل تحته الحمی
مکتو قلدا او یقال سقتنا السماء قلدا فی کل اسبوع ای مطرتنا لوقت قلدة درد دی سکه اقلید کلید مقلد مثله مقالید و اقلد البحر
علی خلق کثیر ای غرقهم کانه اعلق علیهم قمد بضمتین و تشدید الدال قوی و استوار قمدة مونث منه قهد البعیر اقهدادا اذا
وقع راسه بزیادة البناء قند ثم دستنه سویق مقند و مقنود قندید بالکسر خمر قال الاصمعی هو مثل اسفنط وهو عصیر یطبخ و یجعل
فیه افواه من الطیب ولیس بخمر قال الکسائی رجل قندوه بالهمزة علی فنعلوه مرد سبک قال الفراء وهی ایضا من النوق الجریة وقال قهد
وقال ابو مالک ناقة قندأوة وجمل قندأو ای سریع قیدم قندأوه ای حادة وغیره یقول قنداوة بالفاء قهد مثل قهب هو الابیض قود
الاکدر قهاد بالکسر نام موضعی قود مقاده قیدوده کشیدن ستور و جز آن عیج ف آمده فرس قؤود علی فعول اسب رام
بکشیدن و قاده و اقتاده بمعنی و قوده شدد للکثرة قود ایضا اسبان یقال مر بنا قود و امدتک خیلا تقود ها ای اعطیتک خیلا
انقیاد کردن دادن یقال قدته فانقاد لی و استقاد لی ای اعطانی مقادته قود بالتحریک کشنده را باز کشتن یقال اقتص الیم
بالقتیل ای قتله به واقاده السلطان من اخیه ای امران یقتل قاتل اخیه واستقدت الحاکم ای سئلته ان یقید القاتل بالقتیل مقود
بالکسر رسن مهار و لگام قائد کشنده قواد قادة جمع فرس اقود اسب دراز پشت و کردن و ناقة قوداء قود ایضا طول العنق والثنیة
قودآء ای طویلة فی السماء جبل فی قود قید دماده خرد دراز پشت و کردن قیاد بدیع اقود من الرجال الطویل العنق سمی به لالتفاته
لقلة التفاته ومنه قیل للبخیل علی الزاد اقود لانه لا یلتفت عند الاکل قید بند قیود جمع تقیید بند کردن و نقطه زدن کتاب را قید
جمال مقاتیدای مقیدات قید الاوابد اسبی که وحشی را بدو بیدن در یابد قید نام اسبی تم ود وال که سرهای بالا زاهم فراز کیرند
فیه الفرس ای اجمی کرکردن شتر نهند مقید جای بند نهادن از ستور و جای پای بر بجی از زنان و یقال بینهما قید رمح وقاد رمح
ای قدر رمح قیه ستور بکشیدن کردن دهد قیاد رسن که ستور را بوی کشند فصل الکاف عقبة کؤد پر دشوار منه کادنی
الشی و تکاءدنی ای شق علی کبد بالفتح وکسر الوسط و بالکسر و سکون الوسط مثال کذب و کذب جگر اکباد جمع و بالفتح و کبد
السکون ایضا عفیه محل شند و خند و کبد السماء میانه آسمان و کبد النجم ای توسطها و تکبدت الشمس کذلک و تکبد اللبن غلظ
اذا غلظ و خثر و کذا الدم کبیدات السماء جمع کبیدة بالتصغیر کبد القوس قبضتها و کبدت الرجل ای اصبت کبده فهو مکبود
اکبد سطبر میان و هو لا یکون الا بطی السیر امراة کبدآء و قوس کبداء سطبر قبضه کبد بفتحتین سختی قوله تعالی لقد خلقنا
الانسان فی کبد و کابدت الامر ای قاسیت شدته کباد بالضم والتخفیف درد جگر و فی الحدیث الکباد من العب و یقال للاعداء
سود الاکباد کا یقال لهم صهب السبال وان لم یکونوا کذلک و یقال فلان تضرب الیه اکباد الابل ای یرحل الیه فی طلب العلم و غیر کبده

ايضا يوم زفافها اى گوشت باد داده شود از دلش و قال الفراء نفل ماد تساد ماند را تربت اى استعد نه راندفت المال اى اعطيته غرفا فالمال
يفيد لفلان اى ثبت له و ذده يفيد اى داد نيست از ايشان نص زعفران سوده و موى را كه بر شقور اسب برايد موضعى بوراهكه
فصل القاف قتاد نفتح چوب بالان افتاد قتود ج قتادة درخت خار دار و قتاده بكى و نام مردى و فى المثل من دونه
خرط القتاد ابل قتاده و قتادى شتران كه از خوردن قتاد اندر درد شكم شده باشند يقال بشته مدما و قتاده بالضم نام عقبه
رجل قشرد قتاد مغرد مرد بسيار كوسفند و زر و غيرا قتاد خيار ادرنات قشدة بفتحتين بر نكوهان نحاد بالكسر ج
مثل بره ربمار ناقه بعلل بر پالان كوهان و بحذيه القتر كه هان براورد و بر پالان كرد و ربكر نه قتدة و الاصل بكسر الحاء فسكنت تخفيفا مثل
عشر و عشرة قحمد ره بفتحتين و سكون الحاء و ضم الدال و غيره نوازيرم بر قحامة قد بدراز شكافتن ع ف آخر يقال قددت
سير بعيره و در المسافر امنا و المفازة امتدا دا ابا اشماق و ذا بيض بالا و تقطيع يقال قد فلان و قد السيف اى جعل حسن التقطيع و
يوسف قاله المنيع التثلة قدا و القدة ج ما ذكره و فى المثل ما يجعل قداء الى اديمك معناه ايش يحملك على ان تجعل المراة الصغيرة
عليك مثل الكبار و از اين رهان بر كرسى قدة اخص ما انتج وقد ايضا روش و راه و كروهى از مردم كه هر يك بر راهى و روش و عزمى باشند
قوله تعالى كنا طرائق قددا و يقال ما انبذ و لا قد قال ما له اليه من جلد و اى من خشب قديد گوشت خشك كرده و جامه كهنه و تقدد القوم
اى تفرقوا و اشتد قلان له و نفوا و ترها و تبرها و تد بد بالتصغير ائى و دبجاز و قداد بالضم درد شكم مقداد بالكسر نام مردى از صحابه
مقداد نام بيابان هو قد بالتخفيف بدو ستير و هو حرف لا يدخل الا على الافعال و هى جواب لقولك لما يفعل و زعم الخليل ان هذا
لمن ينتظر الخبر يقول قد مات فلان و لو اخبره و هو لا ينتظره لم يقل قد مات و لكن يقول مات و تكون بمعنى ربما كانه قول الشاعر
قد اترك القرن مصفرا انامله و ان جعلته اسما شددته و قلت كتبت قدا حسنه و كان كى و لو لان هذه الحروف لا دليل على ما نقص منها
فيجب ان يزاد فى اواخرها ما هو من جنسها و ندغم الا فى الالف فانك تهمزها و لو سميت رجلا بلا و ما ثم زدت فى اخره الفا همزت لانك
تحرك الثانية و الالف اذا حركت صارت همزة و اما قولهم قدنى بمعنى حسبك فهو اسم تقول قدى و قدنى بالنون ايضا على غير قياس لان
هذه النون انما تزاد فى الافعال وقاية مثل ضربنى و شتمنى قرانى بالضم كنه قردان بالكسر ج يقال قرد بعيرك اى انزع منه القردان تقريد
فريفتن و كنه دور كردن و اصله ان الرجل اذا اراد ان ياخذ البعير الصعب قرده اولا كانه يليه ثم اخذه ام القردان موضعى ميان
ران و سم ستور قرد بفتحتين پشم بر هم چسبيده و پشمها شده بر ستور و بر هم چسبيدن پشم ع ف آخ ٢ قردة پاره از وى و فى المثل
عثرت على الغزل باخرة فلم تدع بنجد قردة و عثرت اى عطفت و قرد الصوت و تقرد اى تلبد و سحاب قرد ابر پاره بر هم نشسته و قرد
الاديم اى حلم و قرد الرجل اى سكت من عى و اقرد اى بشكن تاورن قرد كرد كردن روغن در ستك ع ف آ ك ٢ قرد بالكسر كپى قرود قرده
ج مثل فيل فيول فيلة قردة بوزينه قرود ج مثله فريد و فى المثل انه لا لحى من قرد قال ابو عبيدة هو رجل من هذيل يقال له قرد بن
معاوية قرد جاى درشت فرود وذة الظهر معنى ثبته قرمد نوعى از سنكها قرمود بالضم بزيجه كومى قرامد قرميد بالكسر
خشت پخته ساخته مقرمد خشت پخته براورده قشدة بالكسر دردى سكه قصد آهنك كردن يقال قصدته و قصدت له و قصدت
اليه و يقال تقصده قصده اى نحوت نحوه و شكستن چوب يقال قصدت العود بقصدة بالكسر پاره از شكسته قصد ج يقال القنا قصد
وقد انقصد الرمح و تقصدت الرماح اى تكسرت و رمح اقصاد قال الاخفش هذا احد ما جاء على بناء الجمع و تقصد الكلب و غيره اى مات
واقصده السهم اى اصابه الرمى فقتله مكانه و اقصدته حية قتلته قصيد جمع قصيدة پاره از شعر مثل سفين و سفينة گوشت خشك
ناصيد زد الخ يقال هذا و بين الماء ليلة قاصدة اى هينة السير لا تعب فيه و لا بطوء قصد ايضا ميانه رفتن در هر چيز ع ف آ ك ٢ و
اقتصاد له يقال فلان مقتصد فى النفقة لا اسراف و لا تقتير و اقصد فى مشيك و اقصد بذرعك اى اربع على نفسك و راستى يقال
بقصد فى الحكم اى يعدل قعود مقعد نشستن ع ف آخ ٢ اقعاد مقعد منه قعدة للمرة منه قعدة بالكسر الحالة منه كالجلسة و
الركبة يعنى نوعى از نشست مقعدة نشستگاه و القعدة بكى از ماهها حرام ذوات القعدة ج قعدت الرخمة اى جثمت و قعدت الفسيلة
اى صارت لها جذع تقعد بحلى كه بوى دست رسد و زنى كه از حيض و زه بازايستاده باشد قواعد ج قوله تعالى و القواعد من النساء اللاتى
لا يرجون نكاحا و كروهى از خوارج قعد بفتحتين مثل حارس و حرس و ايشان جماعتى كه ديوان نباشد ايشان را دستيجه و كرانى در پيو
دست و پاى ستور قواعد البيت بنيادهاى خانه قواعد الهودج چهار چوب بر بهاى هودج و تقعد فلان عن الامر اذا لم يطلبه و
تقاعد به فلان اذا لم يخرج اليه من حقه و تقعده اى ربثه عن حاجته و عاقه يقال ما اقعدك عنا و قد شغل اى فاحبسنى عنك و
رجل مقعد ضعيف يقال مقعد لكثرة القعود و الاضطجاع قعود بالفتح شتر جوان نخستين بار و نشست اسب باشد و لا يكون البكرة

تعهدت فلانا وتعهدت ضيعتي و هو افصح من قولك تعاهدته لان التعاهد انما يكون بين اثنين و فلان يتعهد سرع اي يتفقده والعهد
بالكسر العهد معاهد كرديد كو يعني ذي عهد هم پيمان وهم زمان قرية عهيدة اي قديمة اتي عليها عهد طويل رجل عهد ا بكسر الوسط
انكه تعاهد ولايت وكارها كند **فصل الغين** **غدة** غده بفتحها كره كوشت غدد ج غدة البعير طاعون شتر واغد
البعير فهو مغد اي به غدة واغد اي غضب مغد اي غضبان واغد القوم اي اصابت ابلهم الغدة مغدا دكثير الغضب **غرد** بفتحتين تغرد
اواز ورحلق وطرب انكيز كردن اواز را عح ك اف ٢ غرد الطائر وغرد وتغرد بمعنى غرد بالكسر نوعي از سماروغ غرده بفتح الثاني ج
مثل قرد وقردة وقال الكسائي واحد الغردة غرد قال الفراء هو بالفتح غردة وغرد مثل تمرة وتمر وبالكسر مثال تبنة وتبن والجمع منهما غراد
بالكسر مثل كلاب وذياب مغرود مثل غرد ومغاريد ج مغرندي بكسر الدال الذي يعلو ويغلب اغرندا ، بر دن وقهر و دشنام فرا كرفتن
يقال اغرندوا عليه وكذا اغلنتوا **غرقد** درختي بقيع الغرقد مرقدة بمدينه **غمد** بالكسر نيام شمشير و كارد غمد بالفتح مصدر منه
عع ف اض ٢ وكسر منها غمدت السيف واغمدته اي جعلته في غمده فهو مغمود ومغمد قال ابو عبيدة هما لغتان فصيحتان و تغمده الله برحمته
اي غمره بها و تغمدت فلانا اي سترت ما كان منه وغطيته غامد حيي از يمن واغمد فلان الليل اي دخل فيه كانه صار كالغمد له كما يقال ادرع
الليل غمدان بالضم كوشكي بيمن **غيد** بفتحتين نازكي اي نعومت يقال منه امراة غيداء وغادة اي ناعمة اغيد خواب الوده كردن كركرده
فصل الفاء **فؤاد** بالضم دل افئدة ج فأدته فهو مفؤود اي اصبت فؤاده وكذلك اذا اصابه داء في فؤاده قال الكسائي مفؤود
وفئيد بي دل فأدت الخبزة كوماج كردم فأدت للخبزة جاي كردم كوماج را در خاكستر افؤد بالضم على افعول جاي كوماج در خاكستر كرم مفأد
على مفعل بالكسر اتش كاوه وسيخ بريان كن كه ازا بازن خوانند مفادة كذلك وفادت اللحم وافتأدته اي شويته لحم فئيد كوشت بريان
فديد اواز كردن عع ف اك ٢ فداد سخت اواز و في الحديث ان الجفاء والقسوة في الفدادين وهم الذين تعلو اصواتهم في حروثهم
ومواشيهم فاما الفدادين بالتخفيف فهي البقر التي تحرث واحدها فدان بالتشديد عن ابي عمرو فدفد زمين هموار **فرد** تنها وطاق
افراد ج فرادى كذلك على غير قياس كانه جمع فردان تو وفرد بتسكين الوسط وكسره وفتحه فارد فريد منفرد كلها بمعنى ظبية فارد التي انقطعت
عن القطيع وكذلك سدرة فاردة فريد يكانه ودر و فرائد الذ بكبارها افراد النجوم ستاركان روشن و يقال جاؤا فرادى و فرادي بالتنوين
وبلا تنوين اي واحدا واحدا وافردته اي عزلته وافردت اليه رسولا وافردت الانثى اي وضعت واحدا فهي مفرد وموحد ومفذ ولا يقال ذلك
في الناقة لانها لا تلد الا واحدا وفرد وانفرد بمعنى و يقال لقيت زيدا فرد ين اي لم يكن معنا احد و تفردت بكذا واستفردته اذا انفردت به **فرند**
افرند بكسرتين پرند معرب فرندا اسم موضع ويقال اسم رملة **فرصاد** بالكسر توت سرخ **فرقد** كوساله فرقدان دو ستاره نزديك بقطب
فرهد بالضم درشت شاب زده فرهود حيي از يحمد وهو بطن من الازد يقال لهم الفراهيد منهم الخليل بن احمد العروضي و يقال رجل فراهد
ويونس يقول فرهودي **فساد** تباهي و تباه شدن عع ف اض ٢ خلاف صلاح وهو فاسد وهم فسدى كما يقال ساقط وسقطى و فسد الشيء
بالضم كذلك فهو فسيد ولا تقل انفسد وافسدته انا والافساد والاستفساد خلاف الاصلاح والاستصلاح مفسدة خلاف مصلحة **فصد**
رك زدن عع ف اك ٢ فصدت وافتصدت بمعنى وانفصد الشيء و تفصد اي سال فصيد خون در روده بريان كرده و ازا براي مهمان داشتندي
در جاهليت و في المثل لم يحرم من فصد له البعير بسكون الصاد بمعنى مكسورها للتخفيف و ربما سكنت الصاد منه فتقلب زاء فيقال فزد له وكل
صاد وقعت قبل الدال فانه يجوز ان تشمها رائحة الزاء اذا تحركت وان تقلبها زاء محضا اذا سكنت و بعضهم يقول لم يحرم من قصد له
بالقاف اي اعطي لم قصد اليه قليلا وكلام العرب بالفاء **فقد** فقدان بالضم والكسر كم كردن عع ف ا ك ٢
افتقاد كذلك تفقد كم شده جستن فاقد زني كه شوي يا پسر كم كرده باشد الجمع فاقده و تفاقد القوم اي فقد
بعضهم بعضا **فند** بفتحتين دروغ و سستي راي از پيري افناد دروغ كفتن وخرف شدن ولا يقال عجوز مفندة
لانها لا راي لها تفنيد نكوهيدن و بضعف راي نسبت كردن فند بالكسر پاره از كوه بد دازا ونام شاعري
تدوم فندارة بتشديد **فود** الراس دو كرانه سر يقال بدا الشيب بفوديه وله فودان اذا كان له ضفيرتان
وقعد بين الفودين اي بين العدلين فود مردن عع ف اض ٢ و ك ٢ **فهد** يوز فهود ج وقد فهد
اي اشبه بالفهود في كثرة نومه و تمدده و في الحديث ان دخل فهد وان خرج اسد بكسر الوسط فيهما
فهدتان دو پاره كوشت بيرون جسته زير سينه اسب **فوهد** كودك نزديك بر مراهق فوهدة مؤنث
منه **فيد** خراميدن عع ف اك ٢ رجل فياد و فيادة اي صاح للبناء كالعلام والعلامة فياد ايضا
بوم نر فائده انچه كرفته يا داده شود از دانش يا مال فادت له فائدة وافدته اي اعطيته و افدت المال اي اعطيته

واشنذ علوذ بالكسر وتشديد الذال دراز وبزرك يقال هو علوذ العنق على هذه الصفة اى احسن عذاء ده عمود ستون عمد
اعمدة جمع قلة عمد بفتحتين وضمتين جمع الكثرة وقوله تع فى عمد ممددة يقال خباء معمد وسط عمود الصبح عماد بالكسر بناها
بلند بذكر و يونث عمادة واحدها وهو طويل العماد اذا كان منزله معلما لزائريه عمد اهنك كردن ع ف آ ض ۲ وهو نقيض
الخطاء يقال عمدت له وتعمدت له وفعلت ذلك عمدا على عين وعمد عين اى بجد ويقين وستون نهادن وعمدت الشئ فانعمد
اى اقمته بعماد يعتمد عليه فقام واعمدته جعلت تحته عمدا وكران كردن بيمارى كسى را يقال عمده المرض اى فدحه ورجل معمود
عميد اى هده العشق ويقال انا اعمد من هذا اى اعجب ومنه قول ابى جهل اعمد من سيد قتله قومه والعرب تقول اعمد من
كيل محق اى هل زاد على هذا وقولهم حمله على عمود بطنه اى على ظهره عميد القوم سيدهم عمدة بالضم انچه بروى اعتماد كنند
اعتمدت عليه اى اتكات واعتمدت عليه فى كذا اى اتكلت عليه فيه عمد بفتحتين ترشدن خاك ع ك ا ف ۲ وذلك اذا
قبضت على شئ من الثرى تعقد واجتمع من ندوته ثرى عمد بكسر الوسط نعت منه وبعير عمد وعمد البعير اذا انفضخ داخل
سنامه من الركوب وظاهره صحيح عمرد بفتحتين مشددة الراء دراز يقال فرس عمرد وشاء عمرد عنود واز راه بركشتن
ع ف ا ض ۲ يقال عند عن الطريق اى عدل عنه فهو عنود بالفتح وناقة عنود التى ترعى ناحية عند بضمتين ج عند عمرد عند
العرق اى سال ولم يرقا وهو عرق عاند واعند فى قيئه اى اتبع بعضه بعضا عند بفتحتين كرانه يقال يمشى وسطا لا
عندا عنود بالضم ايضا برخلاف حق كارى كردن ورد كردن حق وستيهيدن بباطل ع ف ا ض ۲ عاند وعنيد نعت
منه والجمع عند مثل راكع وركع ورغيف ورغف معانده عنادا ستيهيدن وعانده اى عارضه وطعن عند بالكسر نيزه
زدن از چپ وراست قال ابو عمرو اخف الطعن الولق والعاند مثل عند بالكسر والفتح والضم ثلث لغات نزد وهى ظرف
فى المكان والزمان يقال عند الحائط وعند الليل الا انها ظرف غير متمكن ولا يقال عندك واسع بالرفع وقد دخل عليه من حروف
الجر من وحدها كما دخلت على لدن قال الله تعالى آتيناه رحمة من عندنا وقال تع من لدنا ولا يقال مضيت الى عندك ولا الى
عندك وقد يغرى بها تقول عندك زيدا اى خذه ويقال ما لى عنه عندد ومعلندد بالضم فيهما اى بد وما وجدت الى كذا
معلندد اى سبيلا عود عودة بازكشتن ع ف ا ض ۲ وفى المثل العود احمد يقال عاد له بعد ما كان اعرض عنه معاد عود
بالفتح بازكشت وان جهان عيادة بالكسر بيمار پرسيدن كردن ع ف ا ض ۲ عادة م عاد عادات ج مثل ساعة وساع و
ساعات يقال عاد واعتاده وتعوده بمعنى عادة كرد اورا وعوده كلبه الصيد عادت كنانيد فتعوده واستعدته الشئ فاعاده
اى سألته ان يفعله ثانيا وهو معيد لهذا الامر اى مطيق له وايضا هو الفحل الذى قد ضرب مرة معاودة بازكشتن باول كار
ويقال الشجاع معاود لانه لا يمل المراس وعاودته الحمى وعاودته بالمسئلة اى سئلته مرة بعد اخرى وتعاود القوم فى الحرب و
غيرها اذا عاد كل فريق الى صاحبه عواده بالضم طعام بكبار خورده رباز آورده عواد بكسر الدال بمعنى عد مثل نزال ونزال ويقال
عد فان لك عندنا عوادا حسنا اى ما تحب عائدة بازكرداننده وسود يقال هذا اعود عليك اى انفع وفلان ذو صفح وعائدة اى
ذو عفو وتعطف عود ايضا راه ديرينه ومهتر قديم يقال سود عود اى قديم وشتر كلان سال انجه از بازل ومخلف دركذشته
باشد عودة بالكسر وفتح الواو ج وقد عود البعير وفى المثل ان جرجر العود فزده ثقلا عوده مونث عود بالضم چوب عيدان
بالكسر ج ودر باب دبوى خوش عاد قبيله قوم هود عليه السلم عادى اى قديم ويقال ما ادرى اى عاد هو اى اى الناس وهو غير منصرف
عيد بالكسر هرچه باز آيد از انديشه وجز ان وجشن اهل اسلام اعياد ج جمع بالياء واصله الواو للزومها فى الواحد ويقال للفرق
بينه وبين اعواد الخشب وقد عيدوا اى شهدوا العيد عاد باء على فاعلاء عمد ودنام مردى وهو من باب المعتل يذكر هناك
ابضا عيدان بالفتح خرما ستان دراز عيدان يكى هذا اذا كان فعلان واذا كان فيعالا فهو من باب النون عهد زمان يقال عهد
كان فى عهد نوح اى فى زمانه وروز نهار وسوكند يقال على عهد الله تع لا افعلن كذا وپيمان وامان ونكاهداشت واند وزنزلى
كه هميشه بوى باز كردند از هر جا كه رفته باشند معهد كلك وباران سپس باران ديكر عهاد عهود ج وقد عهدت الارض فهى معهودة
اى مطرت فهى ممطودة وعهدت اليه اى اوصيته ومنه اشتق العهد الذى يكتب للولاة عهدة بالضم بنشتر بيع وشرى ويقال
العهدة عليه اى ما ادرك فيه من درك فاصلاحه عليه وتاوان يقال فى الامر عهدة وسستى يقال فى عقله عهدة اى ضعف ويقال
لا عهدة اى لا رجعة واسعلتنا الملك لا عهدة اى تملص وتسقات فلا نرجع الى معهود ديد وشناخته وعهدته بمكان كذا اى لقيته و
عهدى به قريب اى علمى ومعرفتى به وفى الحديث ان اكرم العهد من الايمان اى رعاية المودة تعهد بسيار داشتن وتازه كردن يقال

بصحب قال رسول الله ... نمعددوا ... تخشوشنوا و ...

اوتنسب اليهم اوتصبّر على عيش معد وقال عمر بن الخطاب اخشوشنوا وتمعددوا قال ابو عبيدة فيه قولان يقال هو بمعنى الغلظ و
منه قيل للغلام اذا شب وغلظ قد تمعدد ويقال تمعددوا اى تشبهوا بعيش معد وكانوا اهل تقشف وغلظ فى المعاش اى تكونوا
مثلهم ودعوا التنعم وزى العجم وهكذا هو فى حديث اخر عليكم باللبسة المعدية قال الكسائى وفى المثل ان تسمع بالمعيدى خير من ان
تراه وهو تصغير معدى وانما خففت الدال استثقالا للجمع بين التشديدين مع ياء التصغير يضرب للذى له صيت وذكر فى الناس
فاذا رايته ازدريت مراته عِد بالكسر ابى كه سپرى نشود چون چشمه و مانند ان اعداد ج و بسيار از هر چيز يقال انا لذو عدد وعِدَد
بمعنى عدا رند جمع بسيار عداد بالكسر درد مادر كه نيكى بعد از تمام مدت و اوقات مقصود منه يقال عاودته اللسعة اذا اتته بعداد و
فى الحديث ما زالت اكلة خيبر تعادنى فهذا اوان قطعت ابهرى وذلك ان كل من لدغ اذا تمت له سنة اهتاج به الالم ولقيته عداد
الثريا اى مرة فى الشهر ويوم العداد يوم العطاء ويقال به عداد اى مس من جنون ويقال هو فى عداد هم اى يعد معهم عداد
القوس رنينها وهو صوت الوتر وفلان عداده فى بنى فلان اى ديوانه معهم ويعد منهم فى الديوان وقولهم كان ذلك فى
عدان فلان بالفتح والكسر اى على عهده وزمانه **عرد** برامدن وبلند شدن نبات ودندان عع ف آص ٢ وشى عرد بالفتح
اى صلب عراد بالفتح كياهى عرادة ملخ ماده وهو فى عرادة خير اى فى حال خير عرادة ايضا نام اسبى عرّادة بالتشديد الة جنك خرد تر
از منجنيق تعربد كربختن عربدة رست وهو ملحق بسفرجل وحكى سيبويه وتر عرند بالضم اى غليظ ونظيره من الكلام ترنج عربد
بدخوئى وجنكجوئى فهو معربد نعت عربد مثال سلعتة مارى كه در دهد و نكزد **عسجد** زر وهو احد ما جاء من الرباعى
بغير حرف ذو لقى عسجد بهر نام موضعى و برنشستنى ملوك وشتران كه بجهة نعمان بن منذر بسيار استندى **عصد** پيچيدن
عع ف آدع ٢ عاصد شتر كه بوقت مردن كردن پيچد عصد مردن عصيدة تبابه وهو نوع من الطعام وقولهم وقعوا فى عصواد
بالكسر اى فى امر عظيم وجاءت الابل عصاويد اذا ركب بعضها بعضا **عضد** بازو وفيه اربع لغات بالفتح مع ضم الضاد وكسرها
مثال حذر وبسكون الضاد مع الفتح والضم مثال ضعف عضد يارى دادن عع ف آص ٢ و بر بازو زدن وعضدت الشجر اعضد
بالكسر اى قطعته بالمعضد فهو معضود وعضد معاضدة اى معاونت واعتضدت به اى استعنت به واعتضدت الشئ اى جعلته
فى عضدى معضد بالكسر داس درخت برو بادمهره بازوبند عاضدان دو رسته خرما بنان بر دو لب جوى عاضد شتر كه بازو
ناقه كيرد وخواباند عضيد خرمابن كه دست بوى رسد جبارة انكه دست بوى نرسد اعضد باريك بازو عضادى بالضم
سطبر بازو عضدة دست كه بازو كوتاه دارد اعضاد الحوض سنكهاى كرداكرد حوض عضادتا الباب دو بازوى در واعضاد
كل شئ ما يشد حواليه من البناء وغيره عضد بالتحريك درد بازوى ستور ومنه عضد البعير بالكسر معضد جامه كه علم بر بازو
دارد ابل معضدة شتران بازو داغ كرده عضاد بالكسر داغ بازو ومعضدة بكسر الضاد عوره خرما كه بوسيدن نزديك باشد
يعضيد بالباء بقله كاز اطرخشقوق خوانند **عطرد** بفتحتين مشددة الراء دراز يقال يوم عطرد وشاء عطرد عطارد بالضم
كوكبى تم وبطنى از تميم عطود بالفتح وتشديد الواو رفتن بشتاب وهو ملحق بالخماسى **عقد** بستن يقال عقدت البيع والعهد والنكاح
والحبل فانعقد وسطبر شدن ما نع يقال عقد الرب اى غلظ فهو عقيد وعقدته وعقّدته بمعنى قال الكسائى يقال للقطران
والرب ونحوه اعقد ته حتى تعقد عقدة بالضم كره عُقَد ج يقال جرت بها على عقدة اى على حشم واب وزمين وجاى درخت تاك
ونخلستان وفى المثل الف من غراب عقدة لانه لا ينظر ويقال تحلل عقده اذا سكن غضبه عقد بالكسر حمايل و رشته مرواريد
عقد بالتحريك كره كرفتن زبان عع ك اف ٢ اعقد نعت منه عقد بكسر الوسط كلك وايضا ريك توده برهم نشسته واحدها عقدة
وعند ابى عمرو عقد وعقدة كلاهما بالفتح وتعقد الرمل والخيط وغيرهما خيوط معقدة شدد للكثرة كلام معقد اى معض و
اعتقد ما لا وضيعة اى اقتناها واعتقد الشئ اى اشتد وصلب واعتقد كذا اى تيقن بقلبه يقال ليس له معقود اى عقد راى
معاقدة معاهدة وتعاقد القوم فيما بينهم وتعاقدت الكلاب اى تعاظلت معاقدة جايهاى بستن ويقال ذاك ازوى معقد
الازار يراد به ترب المنزلة عقيد اى معاقد وفلان عقيد الكرم وعقيد اللوم عقداء كوسپند كه دنبه او كوئى كره بسته است
الاعقد الكلب جعلوه اسما له معرفة الانعقاد دنبه عنقود خوشه انكور عناقيد ج عنقاد بالكسر لغة فيه عاقد ناقه كه دم
خود را كره كند وان علامت ابستنى باشد از وى وكرد اكرد چاه ناقة معقودة القرا نا قه استوار پشت جمل عقد كذلك **عكد**
بفتحتين بن زبان وعكد الضباى بمن نا قه عكدة اى سمينه لبن عكالد بالضم وعكلد اى خاثر بزيادة اللام شئ **علد** اى صلب
علد ايضا پى كردن علندى سطبر از هر چيز علاند ج جمل علندى بضم اللام كذلك قال ابو النجم ع اعلندى الجمل واكلندى اذا غلظ

عرد
عربد
عسجد
عصد
عضد
عطرد
عقد
عكد
علد

عليه اى حزمله وجود وبيره يقال للناقة هذه عند فلان اى خابرجى من معقله از دن اضماد غنيمه مدبد اوردن عرفخ وان ودعى
وضهد راسرای شده بعضا بهو تدهمه تم فهمد اى جعلت له ضماد ا شدّه على جرحه ضهيد تهركردن فهو مضهود مضطهد
اى مقهور مضطهد فلان ضهدة للكل اى من شاء ان يضهد فعل فصل الطّآء طرد راندن ودوركردن عنه آمن
طرد بفتحتين كذ وابتغ مزاولة الصيد ولا يقال منه افتعل واهتعل الآ فى لغة ردية مطرود وطريد بعضه ومرّ فلان يطردهم اى
يشلّهم وطردت الابل طردا اى ضمّمتها من نواحيها واطردتها اى امرت بطردها واطرده السلطان اى امر باخراجه عن بلده
قال ابن السكيت اطردته اذا صيرته طريدا او طردته اذا نفيته عنك وقلت له اذهب عنا ويقال هو طريده للذى ولد بعده
فالثانى طريد الاول وطردت القوم اى اتيت عليهم وجزتهم طريده شكارى وكاروان شتر وچوب كه بردولة وتير بنا رهند و
تراشنا مانند ببنده طريد ايضا تنه درخت كرشده وبى شاخ وبرك مانده وهو العرجون مطارده حمله اوردن بريكديكر يقال
هم فرسان الطراد واستطرد له وذلك ضرب من المكيدة اطراد بى يكديكر شدن واطرد الامر اى استقام والانهار تطرد اى
تجرى مطرد بالكسر نيزه كوتاه كه بدان صيدكنند طود كوه بزرك وطود فى الجبال اى طوف وطوّح مطاود اى مطاوح
عبْد بنده خلاف حر عبيد واعبد وعباد مثل كلب وكليب واكلب وكلاب ج وعبدان مثل تمر وتمران بالضم وعبدّ
بكسرتين وبالتشديد وبالكسر وتسكين البآء وعبداء بكسرتين وبالمد وبالقصر مع التشديد ومعبوداء بالمد وعبُد
بضمتين عند الاخفش مثل سقف وسُقف قال ومنه قرء بعضهم وعبد الطاغوت وبعضهم قرء وعبد بالفتح وكلاهما بالاضافة
والمعنى فيما يقال خدم الطاغوت قال وليس هذا بجمع لان فعلا لا يجمع على فعل وهو اسم بنى على فعل مثل حذر وندس و
يقال عبد بين العبودة والعبودية واصلها الخضوع والذل والتعبيد التذليل يقال منه طريق معبد اى مذلل وكذلك
البعير المعبد وهو المهنوء بالقطران المذلل والمعبدة السفينة المقيرة والتعبيد ايضا به بندكى كرفتن والاستعباد والاعتباد
كذ وفى الحديث ورجل اعتبد محررا وكذ الاعباد والتعبد يقال تعبده اى اخذه عبدا وتعبد اى تنسك وهو لازم وقد
ما عبد فلان ان فعل ذلك اى ما لبث وحكى ابن السكيت اعبد بفلان بمعنى ابدع به اذا كلت راحلته او عطبت عبد بفتحتين
خشم وعار والاسم العبدة مثل الانفة وعبد اى انف قال ابو عمرو وقوله تعالى فانا اول العابدين من الانف والغضب وناقة ذات
عبدة اى ذات قوة وسمن وما لثوبك عبدة اى قوة عبدة بن الطبيب بالتسكين وعلقمة بن عبدة بالتحريك اسما رجلين
عبابيد كروهى از مردم دونده بهر سو وكذلك عبابيد يقال صار القوم عباديد وعبابيد والنسبة اليهم عباديدى قال
سيبويه لانه لا واحد له وواحد له وواحده فى القياس على فعلول او فعليل او فعلال عباد بالفتح قبيلهاى پراكنده والنسبة اليهم عبادى
عبيدان بالضم نام وادى عبيد تصغير عبد ونام اسپى ونام مردى وقوله تعالى فادخلى فى عبادى اى فى حزبى والعبدى منسوب
الى عبد القيس وربما عبقسى وعبدرى وعبشمى منسوب الى عبد الدار وعبد الشمس ايضا والعبدى منسوب الى بطن يقال لهم
بنو العبيد كانا لو انى النسبة الى بنى الهذيل هذلى والعبدلين فى بنى قشير عبد الله بن قشير وهو الاعور وعبد الله بن سلمة
بن قشير والعبيد ثان عبيدة بن معاوية بن قشير وعبيدة بن عمرو بن معاوية والعبادلة عبد الله بن عباس وعبد الله بن
عمر وعبد الله بن عمرو بن العاص ويقال عبد الله بن مسعود عتيد آماده وقوله تعالى هذا ما لدى عتيد عتيدا آماده كردن
اعتاد كذ ومنه قوله تعالى واعتدت لهن متكا وفرس عتد بفتح التاء وكسرها آماده بجهيدن قال ابن السكيت هو الشديد
التام الخلق عتاد بالفتح ساخت وآمادكى يقال اخذ عدته وعتاده اى اهبته وآلته وربما سموا القدح الضخم عتادا عتود بزغاله
بكساله اعتدة وعدان واصله عتدان فادغم عتود بالكسر وفتح الواو نام وادى وليس فى الكلام فعول غيره وغير خروع عجهد بالضم
نوعى از موبز عجرد بالفتح سنك قال الفرآء المجرد العريان قال وكان اسم عجرد ماخوذ منه عجارده كروهى از خوارج عجرد زن
سليطه عجالد عجلد شير جغرات شده عدّ بالفتح شمردن عن ف آمن عدد وعديد شمار يقال هم عديد الحصى وفلان عديد
بنى فلان اى يعد فيهم وعدة فاعتد اى صار معدودا واعتد به الايام المعدودات ايام التشريق واعد لامر كذا اى هيأه له
استعداد ما دكى كردن ويقال هم يتعادون ويتعددون على عشرة الاف اى يزيدون على ذلك فى العدد عدة المرأة ايام حيض
ونداعتدت دانقضت عدتها ويقال انفذ عدة كتب اى جماعة كتب عدة بالضم وسلاحت ويقال كونوا على عدة بر آمادكى
باشيد قال الاخفش ومنه قوله تعالى جمع مالا وعدده ويقال جعلته ذا عدد معدان بفتحتين موضع وفيه زين معديد
عرب وهو معد بن عدنان وعند سيبويه الميم من نفس الكلمة لقولهم تمعدد لقلة تمفعل فى الكلام وتمعدد الرجل اى تزيا بزيهم

ضهد
طرد
طود
فصل العين
عبد
عتد
عتد
عجهد
عجرد
عجلد
عدّ

جبل صلد وسند صرد ساده يقال احبه حبا صردا وبنبيذ صرد وكذب صرد اي خالص وقوم صرد وهو معرب سرد
صرود من البلاد خلاف جروم يعني سرد سير وكرم سير صرد بالتحريك سرما يافتن عم ك آف م فهو صرد ومصراد وصاد
اي نافذ بنو الصارد قومي از عرب صردان بالضم والتحريك دو رك زير زبان صرد طايري خيره دو كاله وسپيد پشت اسب بعد
از زين شدن وي صراد ابر تنك بي باران تصريد كم از سيرابي آب دادن وكم كردن عطا شراب مصرد اي مقلل ويقال
الذي يسقي قليلا ويعطي قليلا صمرد اي بكسرتين وساكن الوسط ناقه كم شير ميم زائده صرخد موضعي صعود برآمدن
تصعيد كذلك يقال صعد في السلم وصعد في الجبل وعلى الجبل واصعد في الارض اي مضى وسار واصعد في الوادي وصعد
فيه اي انحدر وتصعد في الشيء اي شق عليه عذاب صعد بالتحريك اي شديد قوله تعالى يسلكه عذابا صعدا صعود بالفتح بلند
خلاف هبوط وحدور والجمع صعائد وصعد مثل عجوز وعجائز وعجز عقبه دشوار وناقه كه خود ناقص ملقت زايد يقال
اصعدت الناقه واصعدتها انا كلتاهما بالالف عن الفراء صعيد خاك قال ثعلب وجه الارض صعد صعدان جمع مثل طريق
وطرق وطرقات ويقال هذا النبات ينمي صعدا بضمتين اي ينمي طولا صعيد مصر موضعي ودي صعده نيزه كوتاه راست دي
بنات صعده خران كور وصاعدي منسوب اليها على غير قياس صعداء بالضم والمد دم سرد دراز صعفد بند كردن عم
ف آك م وبالتحريك بند وعطا وصفد هو وصفده اي اوثقه وشده اصفاد مال دادن وبند كشيدن صفاد بالكسر دوال
وبند وغل اصفاد جمع صفرد بكسرتين بينهما ساكن جكاوك وهو طاير تسميه العامه ابا المليح وفي المثل اجبن من صفرد صلد
دست نايافتن جهر صلد وارض صلد وجبين صلد اي صلب املس صلود بالضم آواز آوردن چخماق بي جستن آتش عم ف آد م
واصلد الرجل اي صلد زنده اصلد بخيل صلود دبك ديريجوش اسبي واسب خوي ناكننده ناقه صلود ومصلاد كم شير صلخد
قوي سخت صلخدم كذلك بزيادة الياء والميم فيهما ويقال جمل صلخدى وصلخدم اي قوي طويل وناقه صلخداة وجمل صلاخد بالضم
والجمع صلاخد بالفتح واصلخد اي انتصب قائما صمد جاي بلند درشت صمد دست از صمد قصد كردن في صمت وهو الذي
لا جوف فيه صماد بالكسر سربند شيشه صمد ايض اهنك كردن عم ف آمن م صمد بفتحتين مهتر وانكه اهنك بوي كنند در
مهمات وبيت مصمد اي مقصود اصمعد اد شتاب رفتن صندد بالكسر مهتر بزدل عنت صنديد باران بزرك قطره
صناديد مهتران وسختيها ومنه قول الحسن نعوذ بالله من صناديد القدر صيهد بفتحتين بينهما ساكن بيابان بي آب ودراز
وصيهدية الشمس لغة في صخدية صيد شكاري وشكار كردن عم ف آك م وبفتحهما يقال منه صاده يصيده ويصاده
واصطاده كذلك وفلان يتصيد مصيد ومصيدة بالكسر فيهما انچه بوي صيد كنند كلب صيود وكلاب صيد بضمتين وصيد
في لغة من يخفف الرسل ويكسر الصاد لتسلم الياء تصيد بفتحتين سر بلند داشتن از كبر فهو اصيد عم ك آف م وصيد واصيد
بمعنى مثل عور واعور والاصل في هذا الباب افعل بالتشديد وانما صحت الياء فيه لصحتها في اصله لتدل عليه وحذفت منه
الزوائد للتخفيف ولولا ذلك لقلت صاد يصاد وقلبت الياء والواو الفا كما قلبتهما في خاف وباع والدليل على انه افعل مجيء
على هذا في الالوان والعيوب نحو اسود واحمر وانما قالوا عور وعوج للتخفيف وكذلك قياس عمي وان لم يسمع ولهذا لا
يقال من هذا الباب ما افعله في التعجب لان اصله يزيد على الثلاثي ولا يمكن بناء الرباعي من الرباعي وانما يبني لوزن الاكثر
من الاقل صاد حرف دي ساد منسوب اليه وحرفي از حروف هجا صيدان بالفتح ديكهاي سنكين صيداء بالفتح والمد
سنك كه از وي ديك سازند وزمين درشت ونام شهري بنو صيداء بطني از بني اسد صيدانه غول وزن بدخوي بسيار
كوي فصل الضاد ضود ضوده بالضم فيهما زكام ضؤد مصدر منه يقال ضئد الرجل فهو مضؤد واضاده الله اي ازكمه
الله ضاد خصومت كردن ضد بالكسر انباز اضداد جمع ضديد مثله وقد يكون الضد جماعة قال الله تعالى ويكونون عليهم
ضدا وقد ضاده وهما متضادان يقال لا ضد له ولا ند له ولا ضديد له ضد بالفتح پر كردن عم ف آمن م ضد القربه اي ملاها
واضد الرجل اي غضب ضرغد كوهي ويقال هو مقبره يصرف من الاول ولا يصرف من الثاني ضفند دفزل احمق وهو الحمق
بالخماسي تكبر براجزه ضمد تر وخشك يقال شبعت الابل من ضمد الارض اي من رطبها ويابسها وغرثها ولاغرو ها برابري كردن
در چيزي ودو معشوق گرفتن زن قال ابو ذويب شعر تريدين كيما تضمديني وخالدا وهل يجمع السيفان ويحك في غمد ضماد
بالكسر چيزي كه بر جراحت بندند وبستن بر جراحت ضمد ايض كذلك عم ف آك م ضماده عصابه كه با ضماد بندند ويقال ضمده
بالعصا اي ضربه بها على الراس ويقال انا على ضماده من الامر اي اشرفت عليه ضمد بالتحريك كينه گرفتن عم ك آف م وضمده

وفي المثل ليس شئ القتان خير من السود من المعز وقولهم جاء بفلان نعمه سود البطون وجاء بها حمر الكلى معناهما مهازيل سواد الفتح
سياهى اشخاص وعيان اسوده ج اساود وجمع الجمع سواد الامير ثقله ويقال لفلان سواد اى مال كثير سواد الكوفة والبصرة قراهما
سواد القلب حبته وكذلك اسوده وسوداه وسويداؤه سواد الناس عوامهم وكل عدد كثير سود بفتح السين جبال قيس سواد بالكسر
نهانى كفتن وهو السرار يقال ساودته اى ساررته واصله ادنا سوادك من سواده اى شخصك من شخصه وقيل لابنة الخس لم زنيت قالت
انت سيد نساء قومك قالت قرب الوساد وطول السواد سيد بالكسر كرك سيدان ج سيده مونث وربما سمى به الاسد بنو السيد
قبيله از بنى ضبه سيدان علم پشته سهاد بالضم سهد الرجل سهد بفتحتين بيدار شدن عم ك آ ف نا سهد بضمتين كم خواب تسهيد
بيدار كردن ويقال ما رايت من فلان سهدة اى امرا اعتمد عليه من كلام او خبر **فصل الشين** شدة بالكسر سختى شديد
سخت سدة بالفتح يكبار حمله كردن عم ف اص ٢ شد عليه اى حمل عليه شد دويدن وبلند برامدن روز واستوار كردن وشد
عضده اى قواه واشتد استوار شده وبه مشادة سختى نمودن در چيزى تشدد كذلك متشدد مرد بخيل وشده بشد بالضم والكسر
اى اوثقه وهو من النوادر قال الفراء ما كان على فعلت من ذوات التضعيف غير واقع فمستقبله مكسور العين مثل عففت اعف وما
كان واقعا مثل مددت ورددت فمضموم العين الا ثلثة احرف جائت نادرة وهو شده يشده وعله يعله ونمه ينمه واصل الضم قال
فان جاء مثل هذا ايضا مما لم نسمعه فهو قليل وقد جاء حرف واحد بالكسر من غير ان يشركه الضم شانا وهو حبه يحبه وتقول شد الله
ملكه وشدده اى قواه تشديد گران كردن خلاف تخفيف وقوله تعالى حتى يبلغ اشده اى قوته وهو ما بين ثمانى عشر الى ثلثين وهو
واحد جاء على بناء الجمع مثل انك وهو الاسرب ولا نظير لهما ويقال هو جمع لا واحد له من لفظه مثل اساطير وابابيل وعباديد ومذاكير
قال سيبويه واحده شدة وهو حسن في المعنى لانه يقال بلغ الغلام شدته ولكن لا يجمع فعلة على افعل واما انعم فانما هو جمع نعم من
قولهم يوم بوس ويوم نعم ويقال هو جمع الجمع تقول نعمة نعم وانعم واما قول من قال واحده شد مثل كلب واكلب او شد بالكسر
مثل ذئب واذؤب فهو قياس كما يقال في واحد الابابيل ابول قياسا على عجول وليس هو شيئا سمع من العرب قال ابو زيد تقول
اصابته شذى على نعلى اى شدة واشد الرجل اذا صار دابته شديد مشروة سراد رميدن ستور عم ف اع آ فهو شارد وشرود
والجمع شرد بضمتين شرد وشرد بفتحتين شارد مثل زبور وزبر وخادم وخدم وغائب وغيب فانه شرد واى شائر فى البلاد
تشريد راندن ومنه قوله تعالى فشرد بهم من خلفهم اى فرق وبدد جمعهم شريد طريد بمعنى بنو الشريد بطن از سليم شكد بالضم عطا
وبالفتح المصدر ومنه عم ف اص آ شهادة خبر درست واكاهى قاطع يقال شهد الرجل على كذا وربما سكنوا الهاء وقالوا اشهد الرجل
عن الاخفش ومعنى اشهد بكذا احلف مشاهده معاينه ديدن شهود بالضم گواهان وحاضر شدن فهو شاهد وهم شهود اى
حضور وهو فى الاصل مصدر وشهد ايضا مثل راكع وركع وشهد له بكذا شهادة اى ادى ما عنده من الشهادة فهو شاهد والجمع
شهد مثل صاحب وصحب وبعضهم ينكره وجمع الشهد شهود واشهاد شهيد حاضر وگواه وكشته شده في قصاص وديه والشهادة
والاسم فيه ايضا وقد استشهد وهم شهداء اشهاد گواه كردانيدن واشهدته فشهد عليه اى صار شاهدا عليه وامراة مشهد بلا
هاء التى حضر زوجها ومغيبة بالهاء التى غاب زوجها استشهاد گواهى خواستن واشهد بى اى احضر فى وجعله شاهدا ايضا
مشهد ومحضر بمعنى تشهد اشهد ان لا اله الا الله كفتن در نماز ونشستن تا اينجا شاهد اب سطركه با بچه بيرون آيد از رحم وزبان وشهده
شهود الناقة آثار موضع منتجها من دم او سلاء شهد بالفتح والضم انگبين با موم شهدة اخص منه والجمع شهاد واشهد الرجل اى
ادرك والذى عليه شيد بالكسر هر چه ديوار را بوى اندايند چون آهك وگج وجزان وبالفتح مصدر قع آ ع شيد اى مصوغ
بالشيد تشييد برافراشتن اشاده مثله وا بفراواز برداشتن واشاد بذكره اى رفع من قدره قال ابو عمرو واشدت بالشئ اى عرفته مشيد
بالضم والمشيد بد برافراشته قال الكسائى المشيد بالفتح وكسر الشين للواحد من قوله قصر مشيد والمشيد بالضم الجمع من قوله
في بروج مشيدة **فصل الصاد** صخد سوختن افتاب بجمع نعتها وبانك ودكان فعل التحريك يك كرم شدن روز ع ف
آ ع روزهاى صخدان بالتحريك وصيخود روزنيك گرم صخرة صيخود اى شديدة واصيخد الحرباء اى تصلى بحر الشمس صلود دي
بر كردا بيدن عع ف آ ص ٢ صد باز داشتن وصدة واصده بمعنى اى منعه عنه صديد زرد آب وبانك كردن عع ف اص ٢ ذكر ها
صدد بفتحتين نزديكى يقال دارى صدد دارة اى بنا لها نصب على الظرف صداد بالضم والتشديد نوعى از كلاكوش قال
ابو زيد هو في كلام قيس سام ابرص والجمع صدان على غير قياس وصداه سوى اب صدا بالمد تا بچاه چون ناب وفى المثل ماء
ولا كصداء وبعضهم يقول هو صدا مثل صدعاء واستدلجى اى صار حيث المدة والعقد بيد مدعا الضم كوه قال ابو عمرو ويقال الكلاء

سهد
شاد

شرد

شرد
شهد

شيد

الشيد بجمع
بلبيته
ش
صخد
صد

وهو ذو القعدة وذو الحجة والمحرم وواحد فرد وهو رجب سرندی سخت سرنداة مؤنث مسرندی الذی یعلوك ویغلبك
واسرنداه ای اعتلاه والاسرنداء والاعرنداء واحد والیاء للالحاق بافعنلل سرمد همیشه سرهدة نیکو پرورش دادن سرمد
کودك را سرهد پیه کوهان سنام مسرهد ای سمین سعد نام مردی و بتی و نیکبختی سعود مصدر منه وجمع ع بفتحهما سرهد
سعودة خلاف نحوسة واستسعد به تیمن به واستسعده ای عده سعیدا اسعادة نیکبخت شدن خلاف شقاوة ع ع ک آ سعد
ف ۲ فهو سعید وسعد فهو مسعود وقرء الکسائی واما الذین سعدوا بضمها ولا واسعده الله فهو مسعود ولا تقول مسعد کانهم
استغنوا عنه بمسعود اسعاد ایضا یاری کردن مساعدة یارمندی نمودن بمعنی معاونة وقولهم لبیك وسعدیك ای اسعادا لك
بعد اسعاد وسعود النجوم عشرة اربعة منها فی برج الجدی والدلو ینزلها القمر وهی سعد الذابح وسعد بلع وسعد الاخبیة وسعد
السعود واما الستة التی لیست من المنازل فسعد ناشرة وسعد الملك وسعد البهام وسعد الهمام وسعد البارع وسعد مطر وفی
العرب سعود قبائل شتی منها سعد تمیم وسعد هذیل وسعد قیس وسعد بکر بنوا سعد بطنی از عرب وهو تنکیر سعد وهی
اسم امرأة وقولهم فی المثل اسعد ام سعید مصغرا اذا سئل عن الشیء اهو مما یحب او یکره ویقال اصله انهما ابنا ضبة بن اد خرجا
فرجع سعد وفقد سعید فصار مما یتشأم به سعید نوعی از بردهای یمن سعدان گیاهی وهو من افضل مراعی الابل وفی المثل
مرعی ولا کالسعدان والنون زائدة لانه لیس فی الکلام فعلال غیر خزعال وقهقار الا من المضاعف ولهذا النبت شوك یقال
له حسك السعدان وتشبه به حلمة الثدی یقال سعدانة الثدی وسعدانة سیم پشت و گره سنجد و گره رشته تراز و سعدانات
ناخنان زیر خرده کاه شتر ساعد بازوی مردم وبالزغ ساعدة ای ناودانهای شیر و نام مردی عذاب راه نهادن جوی یا
دریا وجایهای رستن مخرد واستیران سعد بالضم مثل زبین سعادی بالضم مثله بنو ساعدة قومی از خزرج سقیفه بنی ساعدة
جای و سرای ایشان سفد بالکسر بر جستن نر بر ماده ع ع ک آ ف ۲ و ذلك یقال فی التیس والبعیر والثور والسباع والطیر ع ع ف سفد
آ ک ۲ لغة فیه کاما ابو عبید اسفاد بر جهانیدن وسند تسافد السباع ایضا سفود بتشدید الفاء سیخ مرغ بریان کن وانرا باب زن سلغد
خوانند سلغد بالکسر وتشدید الدال کول وکرك سمود سر بر داشتن از تکبر ع ع ف آ ض ۲ وکل رافع رأسه فهو سامد وبرشد سمد
یقال سمدت الابل ای علوت وکوشیدن ستور در رفتن سمدت الابل فی سیرها ای جدت وبازی کردن سامد ای لاه ویقال للقینة اسمدینا سمغد
ای الهینا بالغناء تسمید بر دادن زمین را و موی از بن برکندن اسمید ابراه اسپید ازخشم مسمغد آماسیده ویقال اسمغدت
انامله واسمغد ای امتلأ غضبا سند بالتحریك پشت بد باز نهند از بلندی کوه و تکیه گاه سنود پشت باز نهادن ع ع ف آ ض ۲ سند
سندت الیه واستندت بمعنی اسناد باز خواندن بکسی و تکیه دادن چیزی را بچیزی و برداشتن سخن بگوینده وی وخشب مسندة شدد
للکثرة وتساندت واستندت بمعنی وخرج القوم متساندین ای علی رایات شتی ولم یکونوا تحت رایة امیر واحد سند بالضم روزکار و پیر
خواند وخطی بر جمیرها مخالف خطه اسناد بالکسر شترفوی بیکر واحد در شعر یقال منه ساند الشاعر وساندت الرجل
ای عاضدته وکانفته سنداد بالکسر نام جوی سند بالکسر نام شهری واحده سندی مثل زنجی وزنج سیادة سودد سود
سید وده مهتر شدن یقال ساد قومه فهو سید وجمع سادة وتقدیره فعلة بالتحریك لان تقدیر سید فعیل وهو مثل سری وسراة
لا نظیر لهما یدل علی ذلك انه یجمع علی سیائد بالهمز مثل افیل وافائل وتبیع وتبائع وقال البصریون تقدیر سید فیعل وجمع علی سادة وزن
فعلة بالتحریك کانهم جمعوا سائدا مثل قائد وقادة وذائد وذادة وقالوا انما جمعت العرب السید والجید علی فعائل بالهمز علی غیر قیاس جمع
فیعل فیاعل بلا همز والدال فی سودد زائدة للالحاق ببناء فعلل مثل جندب وبرقع تسوید مهتر کردانیدن وسیاه کردن تقول سوده قومه
وهو اسود من فلان ای اجل منه قال الفراء تقول هذا اسید قومه الیوم فاذا اخبرت انه عن قلیل یکون سیدهم قلت هو سائد قومه
عن قلیل واساد الرجل واسود ای ولد غلاما سیدا وکذلك اذا ولد غلاما اسود اللون واستاد القوم بنی فلان ای قتلوا سیدهم واسروه
وخطبوا الیه سواد بالفتح سیاهی الوان اسوداد اسویداد مصدران فیه ویجوز فی الشعر اسوادد بتحریك الالف لالتقاء الساکنین
والامر منه اسوادد وان شئت ادغمت اسود سیاه تصغیره اسید واسیود اسیدی بحذف الیاء المتحرکة منسوب الیه وتصغیر الترخیم
سوید ویقال سود الرجل کما تقول عورت عینه ویقال کلمت فلانا فما رد علی سوداء ولا بیضاء یعنی کلمة لا قبیحة ولا حسنة اسودان خرما
واب وطاة سوداء ای دارسة ووطاة حمراء ای جدیدة اسود مار بزرك سیاه اساود جمع علی انه اسم ولو کان صفة لجمع علی فعل ویقال
اسود سالخ غیر مضاف لانه یسلخ جلده کل سنة والانثی اسودة ولا یوصف بسالخة مساودة برابری کردن ببزرکی وسیاهی یقال ساود
بنی فلان فسدته من سواد اللون والسودد جمیعا سودت الابل اذا داویته من الشعر البالی ادبارها قال الکسائی سید بن کلاب مال

دواد زهيدا اى قليل الاخذ للمال ويقال خذ زهد ما يكفيك بالفتح اى قدر ما يكفيك وفلان يزدهد عطاء فلان اى يعده زهيدا
زود وارض زهاد بالفتح اى لا تسيل الا عن مطر كثير زهد بالسكون بريدن درخت خرما ع بفتحهما زهدت النخل حزرته وخرصته زاد
توشه تزويد توشه دادن يقال زودته فتزود ومزود بالكسر توشه دان والعرب تلقب العجم بركاب المزاود زيادة بالكسر ومزيد بالفتح
بالراء المهملة زاد بالزاء ت افزونى وكلان زواده بالضم حكاها يعقوب عن الكسائى عن البكرى زبيد نام مردى وفزون شدن وكردن لازم ومتعد وكذا بالكسر
ع ع ف آ ک ۲ وزاد وازداد بمعنى يقال زاده الله خيرا وزاده فما عنده ويقال افعل ذلك زيادة والعامة تقول زائدة واستزاده اى
استقصره وتزيد السعر اى غلا تزيد نوعى از رفتن ودروغ گفتن زائدة الكبد پاره از جگر جدا زوائدى لقب سعيد بن عثمان بن
كان له ثلث بيضات ذو زوائد يكى از نامهاى شير يعنى به اظفار وانيابه وزئيره وصولته زبيد بن زيد قبيله واليه ينسب الزبيدية مزادة
توشه دان وآبدست دان مزاد مزائد ج

فصل السين

الاساد همه شب رفتن قال ابو عمرو وهو ان تسير الليل
ساد مع النهار وقال المبرد هو سير الليل لا تعريس فيه والتاويب سير النهار لا تعريج فيه سؤدة بالضم بلغ جوانى وقوت زن ويقال ان فيها
لسؤدة اى بقية ساد سأدا بالسكون والحركة خبه كردن مساد ومساد على مفعل وفعال خيك روغن وعسل بهمز ولا فاذا همز فهو
سبد مفعل واذا لم يهمز فهو فعال سبد اندك يقال ما له سبد ولا لبد اى قليل وكثير ويقال السبد من الشعر واللبد من الصوف
تسبيد از بيخ بركندن موى وچرب ناكردن سر وفى الحديث قدم ابن عباس سكدا مسبدا رأسه وسبد الشعر بعد الحلق اى نبت واسود
الفرخ اى بدار ريشه وشوك سبد بالضم مرغى نرم پرها والعرب تشبه الفرس به اذا عرق سبدان بالكسر ج سبد بالكسر يحيى يقال
سجد سبد اسبادا اذا كان داهيا فى اللصوصية قال ابو عمرو سبندى وسبنتى بالدال والتاء الجرئ من كل شئ وقال الاصمعى هما النمر سجود
سر بر زمين نهادن وفروتنى كردن والاسم السجدة بالكسر وسورة السجدة بالفتح اسجد اى خاطر اسه وانحنى سجاده جاى نماز ونشان
سجده در پيشانى اسجاد چشم بريكجاى داشتن وسست كردن چشم را دراهم الاسجاد فهى دراهم كانت عليها صور يسجدون لها مسجد
بكسر الجيم مزكت وبفتحها ايضا مساجد ج قال الفراء كل ما كان ع ع ف آ ض ۲ فالمفعل منه بالفتح اسما كان او مصدرا ولا يقع فيه الفرق
مثل دخل مدخلا وهذا مدخله الا احرفا من الاسماء الزموها كسر العين من ذلك المسجد والمطلع والمغرب والمشرق والمسقط والمفرق والجزر
والمسكن والمرفق من رفق يرفق والمنبت والمنسك من نسك ينسك فجعلوا الكسر علامة للاسم وربما فتحه بعض العرب فى الاسم فقد
روى مسكن وقد سمعنا المسجد والمطلع قال والفتح فى كله جائز وان لم نسمعه وما كان من باب ع ع ف آ ک ۲ فالموضع بالكسر والمصدر
بالفتح للفرق بينهما تقول نزل منزلا بالفتح اى نزولا وهذا منزله بالكسر وهو مذهب تفرد به هذا الباب من بين اخواته والمواضع
والمصادر فى غير هذا الباب بفتح العين ولا يقع فيها الفروق ولم يكسر شئ فيما سوى المكسور الا الاحرف التى ذكرناها والمسجدان
هما مسجد مكة ومسجد المدينة مسجد بفتح الجيم پيشانى مساجد پيوند هفتگانه كما فى الحديث امرت ان اسجد على سبعة آراب اى
سخد سخد بالضم زرد آب كه با بچه از رحم بيرون آيد واصبح فلان مسخدا اى مصفرا ثقيلا موروما وفى الحديث نصبح النفساء على وجهه
سدد سد عيب چون كرى وكنگى ومانند آن اسدة ج وهو جمع على غير قياس والقياس سدود ومنه قولهم لا تجعلن بجنبك الاسدة اى
لا يضيقن صدرك فتسكت عن الجواب كمن به صمم او بكم وباز داشت وكوه ميان دو موضع وبالضم كلا وبر آوردن واستوار كردن
رخنه ع ع ف آ ض ۲ وسد ايضا شئ يتخذ من قضبان له اطباق سد بالضم وادى سنگناك كه آب در وى ايستد سدد ج مثل حجر
وحجرة وملخ بسيار كه روى هوا را بسته باشد يقال جاءنا جراد سد اى سد الافق من كثرته وابر سياه سدود ج سدة بالضم بيمارى
كه به بينى استوار شود ونفس نتوان زد سداد بالضم كلا مثل عطاس وصداع ودرود دركاه يقال رأيته قاعدا بسدة بابه وفى
اى الابواب الحديث الشعث الرؤس الذين لا تفتح لهم السدد ومنه سمى اسمعيل السدى لانه كان يبيع المقانع والخمر فى سدة مسجد الكوفة
سداد بالفتح درستى وراستى دركردار وگفتار وكان سدد مقصور منه ع ع ف آ ک ۲ تسديد توفيق سداد يافتن رجل مسدد اى
كان يعمل بالسداد والقصد والمسدد المقوم وسدد رمحه وهو خلاف قولك عرضه وسد يسد بالكسر اى صار سديدا وهو يسد
فى القول فهو مسد اى يصيب السداد والقصد وامر سديد واسد اى قاصد واستد اى استقام واستدت عيون الخرز و
انسدت بمعنى اما اسداد القارورة وسداد الثغر فبالكسر لا غير واما قولهم فيه سداد من عوز واصبت به سدادا من عيش اى
ما تسد به الخلة بفتح السين وكسرها والكسر افصح سد بالفتح بستان ابن معمر وذلك البستان ما سدة سرد دروز دوختن
اديم نبهيد شله وند بافتن وسوراخ كردن والخرز مسرود وسرد وكذا القنع والسرد ايضا الدرع المثقوبة والسرد اسم جامع
للدروع وساير الحلق وهو به للحديث سردا اذا كان جيد السياق له وسرد الصوم تابعه وقيل فى الاشهر الحرم ثلثة سرد و

بکسرتین بینهما ساکن مشددة الدال مفتوحة مثال مرعزی الذی یرتد فی اموره راقود نوعی از پیمانه و خم قاراندود کرده و هو
ركد — معرب رواقید رقد نام کوهی که سنگ آسیا از وی کنند **رکود** ایستادن آب و باد و لشکر و آفتاب بنصف نهار و راستا ستادن
رمد — روز و توازن و آرام گرفتن مردم و کل ثابت فی مکان فهو راکد مراکد ایستادن جایهای مردم و غیره جمعه رکود بالفتح ناسپید **رماد**
بالفتح خاکستر رمد داء بکسرتین بالمد و الارمداء کالاربعاء مثله و یقال رماد رمدد بکسرتین ای هالک ارمد خاکستر گون نعا
رمد آء و به قال للبعوض رمد بالضم و السکون ارماد در رویش شدن و بیستان کردن ناقه و گاو گوسفند ترمید در خاکستر گون
کردن و فی المثل شوی اخوک حتی اذا انضج رمد مرمد بریان کردن در خاکستر پخته ترمید پستان کردن میش یقال رمدت الضان
فرنق رنق ای هیئ الارباق رمد بالسکون رمادة هلاک شدن عج ف آ ۲ یقال رمدت الغنم ای هلکت من برد او صقیع قال
رند — ابن السکیت قد رمدنا القوم نرمدهم ای اتینا علیهم عام الرمادة سال هلاکی ستور و مردم و هی اعوام جدب تتابعت علی الناس
رود — فی ایام عمر بن الخطاب رمد بفتحتین درد چشم و درد آمدن فهو رمد و ارمد وارمد الله عینه فهی رمدة ما، رمد آب شور **رند**
نوعی از درخت خوشبو و رند ایقال للعود رند. **رود** آب و علف جستن عج ف آض ۲ فهو رائد یقال لا یکذب الرائد
اهله و رود نو آمدن راد البتی یرود ای جاء و ذهب رائد ایضا دسته دستاس اراده خواستن و اصله الواو لقولك راوده الا ان الواو
سکنت فنقلت حرکتها الی ما قبلها فانقلبت فی الماضی الفا و فی المستقبل یاء و سقطت فی المصدر لمجاورتها الالف الساکنة و عوض منها
الهاء فی اخره و راوده مراودة و روادا ای اراده ارتیاد جستن و فی الحدیث اذا بال احدکم فلیرتد لبوله ای لیطلب مکانا لینا او منحدرا
رباد الابل بالکسر برگشتن شتر پیش و پس در چراگاه مراد بالفتح موضع منه و مراد بالفتح الریح المکان الذی یذهب فیه و یجاء رادة بلا همزة
زن طواف کننده بهمسایگان رودان مصدر منه تقول رادت المرأة ترود فهی رادة و رجل راد بمعنی رائد و هو فعل بالتحریك بمعنی
فاعل کالفرط بمعنی الفارط رائد العین عوارها الذی یرود فیها و راد و ساده ای لم یستقر مرود بالکسر میل سرمه و آهن حلقه لگام
و چرخ دلو و از آهن و یقال یمشی فلان علی رود بالضم ای علی مهل و تصغیره روید ارواد مرود بالفتح و الضم نرم رفتن و راندن یقال ازود
فی السیر ای رفق و قولهم الدهر ازود ذو غیر ای یعمل عمله فی سکون لا یشعر به و یقال روید ک عمرا فالکاف للخطاب لا موضع لها من الاعراب
و روید غیر مضاف الیها و هو متعد الی عمرو لانه اسم سمی به الفعل و یعمل عمل الافعال و تفسیر روید مهلا و تفسیر رویدك امهل لان الکاف
انما تدخله اذا کان بمعنی افعل دون غیره و حرکت الدال لالتقاء الساکنین و نصب المصادر و هو مصغر مأمور به لانه تصغیر الترخیم من ارواد
ربد — و هو مصدر ارود یرود و له اربعة اوجه اسم للفعل کقولك روید عمرا ای ارود عمرا بمعنی امهله و صفة کقولك ساروا سیرا رویدا
زاد — و حالا کقولك سار القوم رویدا لما اتصل بالمعرفة صار حالا لها و مصدرا نحو قولك روید عمرو علی الاضافة کقوله تعالی فضرب الرقاب
زبد — **ربد** کرانه بیرون جسته از کوه ربود ربج ربئیه راده ربد ای لینة الهبوب **فصل الزاء** **زاد** ترسانیدن عج بفتحهما
مزود ای مذعور **زبد** بالتحریك کفك آب و شیر و سیم و جز آن زبده بالضم اخص منه ازبد الشراب و بحر مزبد ای مائج یقذف بالزبد
وازبد التشدد ای نور زبد بالضم کفك و سرشیر زبدة مسکه زبد بالفتح اندك دادن عج ف آ ک ۲ و فی الحدیث انا لا نقبل زبد المشرکین
ای رفدهم و زبدت المرأة سقاءها ای مخضته حتی یخرج زبده و زبدته ازبده بالضم ای اطعمته الزبد تزبید پنبه زدن و کفك برآوردن
زبرجد — دهان زبد شدق فلان و تزبد بمعنی و تزبد الیمین اذا اسرع الیها زباد اللبن بالضم و التشدید ما لا خیر فیه و فی المثل اختلط الخاثر
زرد — بالزباد و الزباد ایضا بنت زبادی کلث مزبد نام مردی زبید بطنی از مذحج زبید بفتح الزاء مدینة بالیمن زبیدة بالضم نام معروف **زبرجد**
معروف **زرد** بالسکون و الحرکة فرو بردن بکلو عج ک آف ۲ و جنبر کردن عج ف آض ۲ یقال زرد اللقمة فرو برد و زرده خنقه
زغد — و زده با نتن و درهم افکندن حلقها مزرد جنبر کرده ازدراد فرو خوردن مزرد گلو و حلق زراد بالکسر ریسمان که بوی گلوی شتر بندند
زند — زرد بالتحریك ایضا زره بافته زراد زره گر مزرد بالکسر نام مردی زرود بالفتح موضعی **زغد** سخت بانك کردن شتر عج بفتحهما
و فشردن گلو را و مشك را تا مسکه از وی بیرون آید زغید مسکه بیرون کرفته از مشك **زند** بند دست و همان زندان و چوب یا آهن که
کلا آتش زنند زنده سنگ یا چوب زیرین چقماق و قیل همان زندان اذا اجتمعا و یقال زند تان زناد و ازند از ناد کلت و قیل انه اعاد
زهد — انجد و رث بك زنادی مزند بخیل تنك خوی و ثوب مزند تنك پهنا تزنید تنك کردن و هو ایضا ان تخل اشاعر الناقة باخلة صغار
ثم تشد بشعر و ذلك اذا اندحقت رحمها بعد الولادة عن ابن درید و تزند فلان اذا ضاق بالجواب و غضب **زهد** بالضم نا
خواهانی خلاف رغبت زهادة ناخواهانی نمودن عج ک آف ۲ یقال زهد فیه و عنه و بفتحها لغة فیه و فلان یتزهد ای یتعبد ترهید
خلاف ترغیب و زهد فیه و عنه مزهد اندك مال و فی الحدیث افضل الناس مؤمن مزهد زهید اندك یقال هو زهید الاکل ای قلیله

المعزخامسة اربد بن ربیعه برادر لبید بن ربیعة الشاعر و تربّدت السّمآء ای تغیمت و تربّد وجه فلان ای تغیر من الغضب و تعبّس ربُد
بالضم وفتح الثانی پرنك چیزی سیف ربد و ربد شمشیر با پرنك و ربدت الشاة لغة فی رمّدت و ذلك اذا اضرعت فرئی فی ضرعها
رثد — لمع سواد و بیاض رثد برهم نهادن رخت متاع رثید مرثود ای نضید منضود رثد بالتحریك كلّ و ایضاً ضعفة الناس یقال
ترکنا علی المآء رثداً لا یطیقون نحلاً واما الذین لیس عندهم ما یتحملون علیه فهم مرتثدون ولیسوا برثد یقال ترکت بنی فلان مرتثدین ما تحملوا
بعد ای ناضدین متاعهم قال ابن السکیت ومنه اشتق مرثد اسم رجل و هو ایضاً اسم من اسمآء الاسد رثده بالکسر جماعت مردم که مقیم
رجد — باشند بجائی قال الکسائی ارتثد القوم ای اقاموا واحتفر القوم حتی ارثدوا ای بلغوا الثری ارجاد لرزانیدن ارجد و ارعد بمعنی
رخد — مرخود بالکسر و تشدید الدال نرم استخوان بسیار گوشت رجل رخود الشباب و امرأة رخودة الشباب ای ناعمة ردّ ردة بالکسر مرد
رد — باز کردانیدن ردّه عن وجهه ای صرفه فوله ثم فلا مردّ له و ردّ علیه الشیء ای لم یقبله و کذا اذا خطّاه و ردّه الی منزله و ردّ الیه
جواباً ای رجع مردود زن طلاق کرده و استره سمّی موسی مردوده لانها تردّ فی نصابها مرد و د باز کردانیدن مثل المحلوف و المعقو
و شیء ردّ ای ردی و فی لسانه ردّة ای حبسة و فی وجهه ردّة ای قبح مع شیء من الجمال تردید تردّاد در دل کردانیدن یقال ردّده فتردّد
و رجل مرتدّ ای حائر بائر ارتداد برگشتن از دین و جزآن و منه المرتدّ استرداد طلب الرد یقال استردّه الشیء ردیدی مثل خصیصی
و هی الردّ و فی الحدیث لا ردّیدی فی الصّدقة و رادّه الشیء ای ردّه علیه و هما یترادّان البیع من الرد و الفسخ و هذا الامر ارادّ علیه
ای انفع له و هذا الامر لا رادّة له ای لا فائدة له و لا رجوع ردّة بالکسر اسم من الارتداد و پر شدن پستان از شیر پیش از زادن یقال
اردّت الشاة و غیرها فهی مردّ ای اضرعت یعنی پستان کرد و جاء فلان مردّ الوجه ای غضبان و رجل مردّ ای شبق و بحر مردّ ای کثیر
رشد — الموج رشاد بسامان و بره بودن خلاف غی رشد بره شدن عع ف آض ۲ رَشَد بفتحتین لغة فیه عع ک آ ف ۲ ارشده الله
رصد — فهو رشید مراشد میان راهها الطریق الارشد نحو الاقصد یقال هو لرشدة خلاف زنیة و ابن رشده حلال زاده امّ راشد
کنیه موش بنو رشدان بطنی از عرب رصد بجراه و پس چشم داشتن عع ف آض ۲ الراصد للشیء الراقب له ترصّد ای ترقّب
رصید سك و دد که خواهد بر جهد سوی شکاری رصود بالفتح شتر که منتظر نوبت آب باشد رصد بفتحتین کیاه و باران اندك
یقال بها رصد من حیا ارصاد ج و کروهی چشم دارند کان یستوی فیه الواحد و الجمع و المونث و المذکر و ربما قالوا ارصاد بلفظ الجمع
مرصد بالفتح جای نکاه داشت ارصدت له اعددت له مرصاد بالکسر راه رصدة بالضم کاره صیاد و بالفتح یکدفعه باران رصاد
رعد — بالکسر ج و یقال رصدت الارض فهی مرصوده رعد تندر و غریدن عع ف آض ۲ یقال رعدت السمآء و برقت و رعدت المرأة
و برقت ای تزینت و رعد الرجل و برق ای تهدد و اوعد و یقال صلف تحت الراعدة للرجل یکثر الکلام و لا خیر عنده بنو راعد بطنی
از عرب قال ابو عبیدة و ابو عمرو ارعدت السمآء و ابرقت و ارعد القوم و ابرقوا ای اصابهم رعد و برق و ارعد الرجل و ابرق
ای تهدد و اوعد و انکره الاصمعی ارتعاد لرزیدن یقال ارعده فارتعد رعدة بالکسر لرزه و ارعد ای اخذته الرعدة و ارعدت
فرائصه عند الفزع رعدید بالکسر ترسنده و زن لرزان گوشت و یقال هو یرعد ای یلجف فی السؤال رعاد نوعی از ماهی که
بسودن او دست و بازو لرزان شود چندانکه آن ماهی زنده باشد رجل رعاد بسیار گوی و قولهم جاء ببنات الرعد و الصّلیل
رغد — یعنون بها الحرب ذات الرواعد سخت عیشة رغد بالتحریك ای واسعة طیبة رغد عیشهم بضم الغین و الکسر ای طاب و اتّسع و
ارغد القوم اخصبوا و ارغدوا مواشیهم ای ترکوها و سومها رغیدة نوعی از طعام با شیر و آرد ارغیداد برین شدن شیر
رفد — و نام ناخفتن ان و پتك شدن در کاری و در آمیختکی در رای و هر چیزی مرغاد ای شاك مختلط فی رایه رفد بالکسر دهش
و بالفتح مصدره و یاری دادن عع ف آ ک ۲ رفدته ای اعنته و اعطیته رفد بالفتح و الکسر ایضاً قدح بزرك مرفد کلّ و ایضاً
بالشیح زنان که بر سرین بندند تا کلان نماید مرافید گوسفندان که شیر خشك نکنند در تابستان و زمستان ارفاد ای اعطا و اعانت
مرافدة معاونة ترافد تعاون استرفاد استعانت ارتفاد در زیدن ترفید مهتر و بزرك کردانیدن یقال رفّد فلان ای سوّد و عظم
رفود بالفتح ناقه که بیکدوشیدن یك قدح پر کند رفاده رك بند و جراحت بند و مالی که قریش بجهت حاجیان بیرون آوردندی
و کانت الرفادة و السقایة لبنی هاشم و السدانة و اللواء لبنی عبد الدار قال ابو زید رفدت علی البعیر ارفد رفدا اذا عملت له رفادة
و هی مثل جدیة السرج رافدان دجله و فرات روافد رفدهای سقف بنو ارفده کروهی از حبشه رفیده بالضم حیی از عرب یقال
رقد — لهم الرفیدات رقاد بالضم خواب و خواب شدن رقد رقود کك توم رقود و رقد رقدة فعلة منه مرقد بالفتح خوابگاه ارقده
ای انامه و ارقد بالمکان ای اقام به مرقد بالکسر دارو که خواب آرد رقدان بر جستن بره و بزغاله از نشاط رقاد ستانتن رجل مرقد

اوردواووا واخعد القوم اذا طلبوا من المعدن شيئا فلم يجدوا **حقلد** بفتحتين وتشديد اللام بخيل تنك خوى **حمد** ستایش حقلد
وستودن غع کآف ۲ محمدة بفتح العین كك حمید محمود نعت منه والتحمید ابلغ من الحمد والحمد اعم من الشکر محمد هو الذی کثرت حمد
خصاله المحمودة محمدت بکسر العین خلاف مذمت احماد بستایش رسیدن واحمد الرجل ای صار امره الی الحمد واحمدته ای وجدته
محمودا وفی المثل العود احمد ای اکثر حمدا وحماد له ای حمد اله وشکرا بنی علی الکسر لانه معدول عن المصدر وفلان یتحمد علی ای یمتن بما
من انفق ماله علی نفسه فلا یتحمد به علی الناس حمدة مثل همزة بسیار ستاینده وغلو کننده در ستایش حمدة النار آواز آتش واحتدم
الحر ای احتدم وهو قلبه یعنی از وحت آتش وحماداك بالضم ان تفعل کذا ای قصاراك وغایتك یحمد بطنی از بنی ازد محمود اسم الفیل حید
المذکور فی القرآن **حیود** حید حیودده میل کردن عع ف آک ۲ واصله بتحریك الیاء فسکنت لانه لیس فی الکلام فعلول بالتحریك
غیر صعفوق یقال حاد عنه ای مال وعدل عنه وقولهم حید حیاد کقولهم فیحی فیاح محایده حیاد یکسو شدن یقال حایده ای جانبه
حمار حیدی بفتحتین ای یحید عن ظله لنشاطه ویقال کثیر الحیود عن الشیء ولم یجیء فی نعوت المذکر شیء علی فعلی غیره حید بالسکون ۵
برون جستگی کوه حیده کره شاخ کوزن نو شاخ رنك جیود حیدج مثل بدره وبدر وکل نتوء فی الجبل والقرن وغیرهما فهو حید
حیدان سنك کاز سم ستور بیکسو جهد در رفتن **فصل الخاء خد** رخسار وهما خدان وشکافتن زمین را عع ف خد
آ ص ۲ یقال خد الارض یخده بالکسر ناز بالشد و آهن که زمین را بدان شکافند اخدود بالضم شکاف زمین بدرا ز اضربة اخدود ای
خدت فی الجلد خدة بالضم کنده خداد داغ بر رخسار بعیر مخدود نعت منه متخدد لاغر وخدد لحمه وتخدد ای تشنج **خرید** زن شرمکین خرد
خراید ج خرد خرد كك جاریة خرود ای خفره لولوة خریدة ای غیر مثقوبة وکل عذرآء خریدة قال ابن الاعرابی اخرد الرجل اذا اقل کلامه
یقال ماالك مخرد کذا فی مجمل اللغة **خضد** بالفتح خایدن چوب یقال خضدت العود فانخضد ای ثنیته فانثنی من غیر کسر وسخت خضد
خوردن وخایدن چیزی را بری چون خیار وبادرنك وجزآن وبریدن تخضید كك وخار درخت خشودن فهو خضید ومخضود
خضد بالتحریك اینچه از درخت تر خشوده باشد خضاد بالفتح درخت نرم بی خار **احفاد** ابستنی نمودن ناقه بی حمل حفود بالفتح خفد
ناقه که بچه را فکند پیش از انکه صورت پیدا شود خفیدد شتر مرغ سبك **خلد** بالضم والسکون همیشکی و نوعی از کلا موش نابینا خلد
خلود همیشه بودن عع ف آ ص ۲ اخلده الله وخلده وقیل لا تا فی الفصیح خوالد واخلد بالمکان ای اقام به واخلدت الی فلان ای
رکنت الیه واخلد بصاحبه ای لزمه رجل مخلد مرد سیاه پیر خلد بالتحریك دل یقال وقع ذلك فی خلدی ای فی روعی وقلبی خالدان نام
دو کس از بنی اسد خالد بن نضله وخالد بن قیس **خمود** فرو مردن آتش عع ف آ ص ۲ خمدت النار ای سکن لهبها ولم یطفا جمرها خمد
وهمدت اذا طفی جمرها واخمدت النار اطفاتها خمدت الحمی ای سکن فورتها وخمد المریض ای اغمی علیه او مات خمود بالفتح الی الشدة
جائی کز آتش در وی خوابانند **خود** زن نازك خود ج مثل ربح لدن ورماح لدن تخوید بشتاب رفتن **فصل الدال دد** خود
بازی بالتخفیف وفی الحدیث ما انا من دد ولا الدد منی وفیه ثلث لغات تقول هذا دد ودداً مثل قفاً وددن **درد** بالتحریك دد
بی دندان شدن رجل ادرد وامراة دردآء وفی الحدیث امرت بالسواك حتی خفت لادردن اراد بالخوف الظن دردم بکسرتین درد
بینهما ساکن ناقه کلان سال وهی الدردآء والمیم زائدة کما قالوا للدلقاء دلقم وللدقعاء دقعم علی مثل فعلم دردی بالضم مجه
درنك نشیند از مایع چون روغن وغیر آن خلاف صافی درید نام مردی تصغیر ادرد مرخما **دعد** نام زنی یصرف ولا دعد
دعد ان ج **دودة** کرم دود ج دیدان جمع الجمع دوید تصغیره والقیاس دویدة ومنه یقال داد الطعام یداد اذا وقع فیه السوس دود
واداد ودود مثله دودان بدر قبیله از بنی اسد ابو دواد بالضم نام شاعری داود نام پیغمبری وهو اسم اعجمی لا یهمز **فصل الذال**
ذود بالکسر نام کوهی من الابل وهو ما بین الثلث الی العشرة وهی مؤنثة لا واحد لها من لفظها اذواد کثیرها وفی المثل الذود ذود
الی الذود ابل والی ههنا بمعنی مع ای اذا جمعت القلیل مع القلیل صار کثیرا ذیاد بالکسر راندن یقال ذدته عن کذا وذدت ذود
الابل ای سقتها وطردتها تذوید راندن واذدته ای اعنته علی ذیاد ابله رجل ذائد وذواد ای حامی الحقیقة دفاع مذود بالکسر
زبان ذائد نام اسپی ام از نسل جردن **فصل الراء رأد** رود بالضم زن جوان نیکو وبن دیش اراد ج رءده رءدة بالهآء رأد
كك راد الضحی غایت چاشت ترود شادمانی نمودن از نعمت ترأد وارتاد بمعنی رئد بالکسر همزاد وربما لم یهمز **ربود** اقامت کردن ربد
بجائی وباز داشتن مربد بالکسر جای باز داشتن شتران وغیر آن ومنه سمی مربد البصرة واهل المدینة یسمون الموضع الذی یجفف
فیه التمر مربدا وهو المسطح والجرین فی لغة اهل نجد ربید وهو الذی نضد فی الحب ونضح علیه الماء ربده بالضم خاکستر گونی ومنه ظلیم
اربد وبداد خاکستر گون شدن نعام ربدآء ونعام ربد وداهیة ربدآء ای منکرة وعنز ربدآء ای سودآء منقطة بحمرة وهی من شیات

لموضع سلاحه وجاد الشئ جودة بالضم والفتح اى صار جيدا وجاد بنفسه يجود جودًا وجئودا اى مات جواد بالضم تشنگی يقال منه
جيد الرجل فهو مجود جودة اى عطشه جودى كوهى در زمين جزيره وهى التى استوت عليه سفينة نوح عليه السلام جودى
باسكان اليآء ايضا قراه الاعمش فيه وذلك جائز للتخفيف ويكون سمى بفعل الانثى مثل حُطى ثم ادخل عليه الالف واللام عن
الفراء اجدت الشئ فجاد وجودته وقالوا اجودت كما يقال الطال واطول على الاصل والابدال واجاد النقد اى اعطيته جيادا واجاد
اى صار صاحب فرس جواد واستجدت الشئ اى عددته جيدا وجاوت الرجل من الجود كما يقال ماجدته من المجد **جيد** بالكسر گردن جيد
اجياد ج جيد بالتحريك درازى و نيكوئى گردن وهو اجيد وهى جيدآء وهم وهن جود جادى زعفران **فصل الحاء حتد** بالكسر حتد
محتد بالكسر اقام به وثبت محتد اصل يقال فلان من محتد صدق و محفد صدق عين حتد بضمتين اى لا ينقطع ماؤها **حدد** باز داشتن
و باز داشتن و نهايت هر چيزى و اندازه كرده خداى تع و حد زدن و اندازه كردن ع ف اض ۲ و حرام كردن و تيز كردن يقال حددت الدار
وحددتها وهو حديد فلان اذا كان ارضه الى جنب ارضه وحددت الرجل اى اقمت عليه الحد وحد الله ذلك عنا اى منعه عنا حداد
آهنگر و دربان و زندان بان محدود حديد كرده و بازداشته شده از بخت نيكى و حرمان و هذا امر حدد بفتحتين اى منيع حرام و دعوة
حدد اى باطلة و دونه حدد اى منع و مالى عنه حدد اى بد واحدت المراة اى امتنعت من الزينة والخضاب بعد وفات زوجها احداد بالكسر
جامهاى سوك سياه و كبود و جامه سوك پوشيدن پس حاد ع ف اض ۲ ولم يعرف الاصمعى الا احدت فهى محد محادة مخالفت كردن و باز
داشتن حق محادة كذلك قوله تعالى ان الذين يحادون الله ورسوله اى يخالفون حديدا آهن حديدة اخص منه حدائد ج وقد جاء فى الشعر
حدائدات حدة بالكسر تيزى آهن و سبكى مردم از غضب يقال منه حددت عليه و تيز شدن تيغ و حزان ع ف اك ۲ حد الرجل باسه
وحد الشراب صلابته وحد كل شئ شباته وحد السيف كذلك سيف حاد و حديد نعت منه سيوف حداد والسنة حداد و حكى ابو عمرو
سيف حداد بالضم والتشديد مثل امر كبار واحددت الشفرة وحددتها واستحددتها بمعنى استحداد ايضا موى زهار ستردن و
يقال احددت النظر اليه تيز نگريستم بوى و احتد فلان من الغضب فهو محتد و يقال ما احد منه محتدا و لا ملتدا اى بدا حدان بالضم
چيزى از ترب حدرجد نام مردى ولم يجئ على فعلل بتكرير العين غيره ولو كان فعللا لكان من المضاعف لان العين واللام متغايران فيه **حرد**
آهنگ كردن ع ف اك ۲ يقال حردت حرده اى قصدت قصده قوله تعالى وغدوا على حرد قادرين اى على قصد وقيل على منع حرود
دور شدن و تنها منزل كردن ع ف اض ۲ و ک ۲ فهو حريد وهم حرداء و كوكب حريد اى منفرد معتزل عن الكواكب و رجل حريد اى
فريد وحيد منحرد اى منفرد فى لغة هذيل حرد بجر له ويسكن خشم كردن ع ك آف ۲ فهو حارد وحردان و منه قيل اسد حارد وليوث
حوارد وحرد البعير حردا بالتحريك لا غير اذا استرخى عصب احدى يديه من عقال او يكون خلقة فهو احرد و ناقة حرداء تجريد طاق
خم انيدن بيت محرد اى مسنم و حبل محرد اذا ضفر فصارت له حروف لاعوجاجه حردى نوعى از قصب غرفة محردة اى فيها حرادى القصب
قال الاصمعى البيت المحرد هو المسنم الذى يقال له كاخ والمحرد من كل شئ المعوج حرد بالكسر قبيلة الابل حرود ج وحاردت الابل اذا قلت
البانها حرود بالفتح ناقه كم شير و حاردت السنة اى قل مطرها **حرقد** بالفتح گره خشكناى **حرمد** گل سياه **حسد** بد خواستن
حسد بالضم مثله ع ف اض ۲ و هو ان تتمنى زوال النعمة المحسود اليك حاسد حسود بالفتح نعت منه قال الاخفش بعضهم يقول يحسد بالكسر
والمصدر منه الحسد بالتحريك و حسده على الشئ و حسده الشئ بمعنى و تحاسد القوم وهم حسدة مثل حامل و حملة **حشد** اى جماعة وهو
فى الاصل مصدر ع ف اك ۲ اض ۲ و حشدوا اى اجتمعوا و احتشدوا و تحشدوا كذلك وجاء فلان حاشدا اى حافلا و محتشدا اى
محتفلا اى مستعدا مهيا و رجل محشود اى مطاع فى الناس ارض حشاد بالفتح لا تسيل الا عن مطر كثير **حصد** حصاد بالفتح درود
ع ف اض ۲ و ک ۲ هذا الزرع محصود و حصيد و حصيدة و حصد بالتحريك كلها بمعنى و فى الحديث حصائد السنتهم وهو ما قيل فى
الانسان باللسان و قطع به عليهم محصد بالكسر داس احصاد بدرود رسيدن كشت و احصد الزرع و استحصد اى حان له ان يحصد
هذا زمن الحصاد سخت تافتن رسن و احبل محصد و حصد اى محكم مفتول و رجل محصد الراى سديده استحصاد بدرود رسيدن
كشت و استوار شدن و تافته شدن رسن و درتافته شدن با هم و جمع آمدن با هم قوم **حفد** حفدان شتاب كردن بخدمت
و شتاب رفتن ع ف اض ۲ و منه فى الدعآء واليك نسعى و نحفد و بعير حفاد اى سريع واحفدته اى حملته على الحفد و
الاسراع حفدة و احفاد بمعنى حفدة يارى گران و خدمتكاران و بنيرگان نخا فرندكى رجل محفود اى مخدوم و سيف محتفد سريع
القطع محفد بالكسر پيمانه محفد بالفتح و كسر الفآء اصل و بن كوهان شتر محفد الثوب نقش و نگار جامه محافد ج **حقد** بالكسر
كينه احقاد ج و كينه گرفتن ع ف اك ۲ يقال حقد عليه و كذلك حقد عليه بالكسر و مصدره حقد بالتحريك رجل حقود كينه احقده بكينه

اورده

زمین از نبات وجزآن و بر کشیدن شمشیر و پیراستن درخت تجرد برهنه شدن وتجرد للامر ای جد فیه واتجرد بنا السیر ای اشتد وطال وَ
انجرد الثوب ای انسحق ولان جُردان بالضم قضیب اسب وجزان جراد بالفتح ملخ جرادة یکی یقع علی الذکر والانثی ولیس الجراد بذکر
للجرادة ولا هی ستانیث له وانما هو اسم جنس کالبقر والبقرة والتمر والتمرة والحمام والحمامة وما اشبه ذلک فحق مذکره ان لا یکون مؤنثه
من لفظه لئلا یلتبس الواحد المذکر بالجمع یقال ما ادری ای جراد عاره ای ای الناس ذهب به جردت الارض فهی مجرودة اذا اکلها الجراد
وجرد الرجل مجهولا اذا اکل الجراد فاشتکی بطنه فهو مجرود وجرد بالکسر اذ اشتری جلده من اکل الجراد جرادتان نام دو سطربه که در مکه جرهد
بودند بجاهلیت **مجرهد** بالضم وفتح الراء وتشدید الدال شتاب رفتار **جسد** بالتحریک تن وخون وزعفران و انچه بدان رنگ جسد
باشد و برچفسیده خون برجای عن ک ای ن ۲ فهو جاسد وجسد بالکسر تجسد تن او شدن مجسد سرخ ویقال هو ما اشبع صبغه
من الثیاب مجاسد ج جساد بالکسر زعفران مجسد بالکسر راهن وجزان کرا زجامها بر تن باشد قال الفراء اصله الضم لانه من اجسد
ای الصق بالجسد وقال بعضهم فی قوله تعالی عجلا جسدا له خوار ای احمر من ذهب جلسد بزیادة اللام نام بتی شعر **جعد** موی غوکل جعد
ورجل جعد مرد کرد اندام وامرأة جعدة یقال للکریم ایضا جعد فاما اذا قیل جعد الیدین او جعد الانامل فهو البخیل ابو جعدة وابو
جعادة کنیه گرگ جعده گیاهی دشتی وبید وجی از عرب جعد الثغام کفک دهان شتر نری جعد ای لین مثل ثعد بعیر جعد ای جعد جلد
الوبر وکثیره **جلد** بالکسر پوست جلدة اخص منه جلود ج قال ابن الاعرابی جلد وجلد لغتان مثل شبه وشبه ومثل ومثل ۵
قال السکیت وهذا لا یعرف تجلید پوست باز کردن یقال جلد جزوره کما قال سلخ الشاة وقلما یقال سلخ جزور فرس مجلد اذا کان
لا یجزع من الضرب جلد بالفتح تازیانه زدن بر پوست یقال جلده ای ضربه واصاب جلده کقولک رأسه وبطنه وجابک از هر چیزی
مجلد بالکسر پوست پاره که زن نوحه گر بر روی زند بدان جلد بالتحریک پوست شتر بچه که در کشیده باشند بچه ی وماده شتران
که بچه ندارند جلدة یکی وزمین درشت اجلاد زمین درشت اجلاد اجالد ج جلده ایضا دسی وجابکی مردم وغیر وی جلادة جلودة
مجلود کلک وهو مصدر مثل محلوف ومعقول عغ بضمها یقال جلد فهو جلد وجلید وقوم جلد وجلداء واجلاد تجلد جلدی نمودن
مجالدة تجالد اجتلاد بشمشیر زدن یکدیگر را مثل مبالطة اجلاد الرجل جسمه وبدنه تجالید مثله جلدة بالتسکین شتر جرب شیر جلاود
ج وایضا شتران بزرگ شاة جلدة میشی بی بچه وبی شیر جلود بالفتح نام دهی از افریقیه جلودی منسوب بوی جلید بشک جلدت جلند
الارض فهی مجلوده زمین پشک زده **جلندی** بضم الجیم نام ملک عمان **مجلخد** بالخاء المکسورة وتشدید الدال مرد ستان جلخد
ودراز خفته **جلعد** بالفتح مرد درشت استوار ونام موضعی جلاعد شتران استوار واحد ها جلاعد بالضم **جلمد** جلمود جلعد
خرسنگ جلمد ایضا شتران بسیار ذات الجلامید نام موضعی **جمد** یخ وفسردن آب جمود کلک عغ ف آ ص ۲ جمد الدم ای یبس جلمد
جمد بفتحتین جمع جامد مثل خادم وخدم وجمادی الاولی والاخرة بالضم وفتح الدال نام دو ماه وهو فعالی بفتح اللام جمد
بضمتین وسکون ثانی جای بلند صلب جماد جماد ج مثل ربح وارماح ورماح جماد بالفتح زمین که باران بوی نرسیده باشد وهر چه
جان ندارد وناقة جماد لا لبن لها وسنة جماد لا مطر فیها ویقال للبخیل جماد له ای لا زال جامد الحال وانما بنی علی الکسر لانه معدول عن
الجمود کقولهم فجار ای الفجرة وهو نقیض قولهم حماد بالحاء فی المدح عین جمود بالفتح بی آب **جند** بالضم حشم وباری گران ولان جند
جند الجنود وفی الحدیث الارواح جنود مجندة والشام خمسة اجناد دمشق وحمص وقنسرین واردن وفلسطین یقال لکل مدینة
منها جند جند بالتحریک شهری بیمن **جهد** بالفتح والضم توانائی وکوشش وبهما قری والذین لا یجدون الا جهدهم قال الفراء جهد
بالضم الطاقة وبالفتح من اجهد جهدک فی هذا الامر ای ابلغ غایتک ورنج یقال جهد دابته واجهدها اذا حمل علیها علی السیر فوق
طاقتها وجهد فیه اذا جد وبالغ وجهد اللبن اذا اخرج زبده کله وجهدت الطعام اشتهیته جاهد شهوان وجهد الطعام اشتهی ف
جهدت الطعام اکثرت من اکله مرعی جهید ای جهده المال ورجل مجهود ای متعب وقد جهد وجهد عیشهم بالکسر ای نکد واشتد جود
جهاد بالفتح زمین رستنی جهاد بالکسر مجاهدة بمعنی اجتهاد مجاهد توانائی وقوت را کار بستن **جید** علی فیعل نیکو جیاد ج
جیائد بالهمزة علی غیر قیاس کلک جود باران نیکو بسیار آمدن باران عغ ف آ ص ۲ وجمع جائد مثل صاحب وصحب ویقال جاد المطر
فهو جائد وجیدت الارض فهی مجوده جود بالضم جوانمردی کردن والجواد اسم فیه وجمع جواد ایضا مثل قذال وقذل وانما سکنت
الواو فیه لانها حرف علة واجواد واجاود کلک وجوداء ایضا ویقال رجل جواد وامرأة جواد ایضا یستوی فیه المذکر والمؤنث ونساء
جود مثل نوار ونور یقال سرنا عقبة جوادا ای بعیدة وعقبتین جوادین وعقبا جیادا جودة بالضم نیکو شدن اسب عغ ف
آ ص ۲ فرس جواد للذکر والانثی معا من خیل جیاد واجیاد واجاوید واجیاد ایضا کوهی بمکه سمی بذلک لموضع خیل تبع وسمی قعیقعان

والاسم ثردة بالضم وثردت الخبز واثردته بمعنى علي افتعلت فلما اجتمع حرفان متقاربا المخرج في كلمة وجب الادغام الا ان الثاء
لما كان مهموسا والتاء مجهورة لم يجي ذلك فابدلوا من التاء ثاء ثم ادغموه في مثله وبعضهم يبدلون منهم ايضا من التاء ثاء فيقولون
اثرد فيكون الحرف الاصلي هو الظاهر تثريد في الذبح هو كسر العنق قبل ان يبرد وهو منهي عنه ثرد بفتحتين كفتكي لب **ثعد** غوره
خرماي نرم شده وآب كرفته ويقال هذا بقل ثعد معد اذا كان رخصا خمصا فالمعد اتباع لا يفرد وبعضهم يفرده وثري ثعد جعد اذا
كان لينا **ثمد** بالتحريك والتسكين آب اندك واثمد الرجل واثمد بالاظهار والادغام اي ورد الثمد ماء مثمود اذا كثر عليه الناس
حتى يفقدوه الا اقله ورجل مثمود اذا كثر عليه السؤال حتى ينفد ما عنده وثمدته النساء اذا اكثر الجماع حتى انقطع ماؤه وثامد بن الهم
حين ثمرا اي اكل ثمود قبيلة از عرب وهم قوم صالح عليه السلم يصرف ولا يصرف وروضة الثمد موضعي اثمد بالكسر حجر سرمه كحل به **توهد** فوهد
كودك فربه تمام خلق مراهق شده توهده مونث **ثهمد** موضعي **فصل الجيم جحود** منكر شدن با علم يقال الجحد جحفة
نيحقه جحد كان وايضا كم خيري جحد بالضم وبفتحتين مثله يقال نكدا له وجحدا وجحد الرجل فهو جحد اذا كان ضيقا قليل الخير اجحد
مثله عام جحد خشكسال وجحد النبت اذا قل ولم يطل جحادة بالضم نام مردي جد بكلان جدود واجداد ج وبهرم وبخت جدود ج
يقال جددت يا فلان اي صرت ذا جد وحظ فانت جديد ومجدود وبي نيازي وتوانكري وفي الدعاء ولا ينفع ذا الجد منك الجد
اي لا ينفع ذا الغني عندك غناه وانما ينفعه العمل بطاعتك ومنك معناه عندك وبزركي قوله تعالى جد ربنا اي عظمة ربنا ويقال عناه و
بزرك شدن در چشم كسي عج ف آ ك ٢ وفي حديث انس كان الرجل منا اذا قرا البقرة وال عمران جد فينا اي عظم في اعيننا وبريدن جامه و
جز آن عج ف آ ض ٢ ثوب جديد بمعنى مجدود وبرادبر حين جده الحائك اي قطعه ومنه ملحفة جديد بلا هاء لانه بمعنى مفعول وثياب
جدد مثل سرير وسرر جدد بفتحتين رست وفي المثل من سلك الجدد امن العثار واجد القوم اي ساروا الى الجدد واجد الطريق اي
صار جددا جادة شاه راه جواد ج جد بالكسر در سعي نقيض هزل عج ف آ ك ٢ يقال جد في الامر جدا وكوشيدن در كار عج
ف آ ض ٢ وكسرهما ومنه جد في الامر واجد فيه ويقال ان فلانا الجاد مجد باللغتين جميعا وقولهم اجدتها امر اي اجدا امره بها انتصب
الامر على التمييز كقولك قر بها به عينا اي قرت عينه به وجادة في الامر حاذقة ومجتهد محسن جدا وهو على جد امره اي عجلة امره وفي هذا
خطر جد عظيم اي عظيم جدا وقولهم اجدك انه بالفتح والكسر قال الاصمعي لا يتكلم به الا مضافا ومعناه ابجد منك هذا ونصبهما على
حذف الباء وقال ابو عمرو نصبهما على المصدر يعني مالك اجدا منك وقال تغلب ما اتاك في الشعر اجدك فهو بكسر الجيم وما اتاك بالواو
وجدك فهو مفتوح جد بالضم چاه در ميان عليف زار جدة نام شهري وخط پشت خركه مخالف لون او باشد وراه جادة ج ومنه
قوله تعالى ومن الجبال جدد بيض وحمر اي طرائق تخالف لون الجبال وركب فلان جدة من الامر اذا راي فيه رايا وكساء مجدد فيه خطوط
مختلفه جداد بالتشديد جامهاي كهنه معرب كراو وكل شي تعقد بعضه في بعض من الخيوط واغصان الشجر فهو جداد ويقال انه سقا
الشجر جد جد بالضم كرمك سياه كه شب بانك كند مانند ملخ جد اجد ج جدجد بالفتح زمين درست هموار جدة بالكسر والتشديد
نوي ونو شدن وهو نقيض خلق عج ف آ ك ٢ جديد نعت منه وتجدد اي صار جديدا واجده وجدده واستجده اي صيره جديدا
ويقال لمن لبس الجديد ابل واجد واحمد الحليم جديد ايضا روي خ بين جديدان شب وروز جديدة السرج قوم تنك زين وهما
جديدتان هذا مولد والعرب تقول جديدة السرج بسكون الدال وجديته جداد بالفتح والكسر بريدن خرما از نخل مثل الصرام قطاعا
فكان الفعال والفعال مطردان في كل ما كان فيه معنى الفعل مشبهان في معاقبتهما بالاوان والاوان والمصدر من ذلك كله على الفعل
مثل الجد بالفتح والصرم والقطف يقال جد النخل اي صرمه واجد النخل اي حان له الصرام وجددت اخلاف الناقة اذا اضر بها الصرار
وقطعها فهي ناقة مجددة الاخلاف وامراة جداء صغيرة الثدي وفلاة جداء لا ماء بها وتجدد الضرع ذهب لبنه جدود بالفتح ميش
كم شير بي علف جدائد ج ويقال للعنز مصور على معناه وجدايا ايضا التي ذهب لبنها من عله وجدود ايضا موضعي كه در روز اي بدينت كه
از كلاب خوانند **جرد** بفتحتين صحراي بي نبات وموضعي در بلاد تميم ارض جردة بكسر الراء وفضاء اجرد اي لا نبات فيه اجارد ج
اجارد بضم الهمزة موضعي جبل اجرد بي موي فرس اجرد اسب كوتاه وتنك موي وهو مدح للفرس جريد درخت شاخ وپوست
برك دور كرده مجرد اي مقشور جرادة بالضم پوست وبرك دور كرده رجل جارود مرد شوم بدنالي سنة جارود شديدة المحل جارود
ايضا نام مردي از صحابه رضي جارود دبه كروهي از زيديان جريدة كروهي از اسبان جدا كرده وبشته روش كرده عام جريداي تام
قال الكسائي ما رايته مذ اجردان ومذ جريدان يعني يومين او شهرين جرده بالضم زمين هموار بي كياه ويقال فلان حسن الجردة
والمجرد والمتجرد كقولك حسن العرية والمعري وهما بمعنى جرد بالفتح جامه كهنه سوده متجردة نام زن نعمان بن منذر تجريد برهنه كردن

اللبدتان لبضغان الشيح والرمث من الحمض

بَدّ سرجه بپذ یعنی قوم ساخت زبن را بَدّ بدان جُفت خرج بدید بیا بان فراخ وقولهم لا بَدّ منه بالضم کانه قال لا افراق منه بدّا بالضم انبادید بیزن
چاره وعوض بت فارسی معرب بدده بالکسر ج طیر اباد بد وبنا دید ای متفرقه **برد** سرما نقیض حرو سرد کردن ع ف آمن ع برد ف
فهو مبرود وخواب ومنه قوله تع لا یذوقون فیها بردا ولا شرابا برود خنکی وسردی نقیض حرارة ع بضمهما وبردته انا وبقال
ابردته وهی لغة ردیه وسقیته شربة بردت فواده وقولهم لا تبرد عن فلان ای لا تشتم ان ظلمك فینقص من اثمه وابتردت ای
اغتسلت بالماء البارد وکذا اذا شربته للتبرید وهذا مبرد بالفتح ومبردة للبدن قال الاصمعی قلت لاعرابی ما یحملکم علی نومة
الضحی قال انها مبردة فی الصیف مسخنة فی الشتاء مبرد بالکسر سوهان بقال منه بردت الحدید بالمبرد ای حککته برادة بالضم
سونش آهن برود ج بالفتح خنك وهرچه خنك کند چیزیرا وداروی چشم بقال برد عینه بالبرود ای کحلها به ویقال ما برد لك علی
فلان وما ذاب لك علیه ای ما ثبت ووجب ویقال لی علیه الف بارد ای ثابت وسموم بارد ای ثابت لا یزول وبرد ای مات البوادد
السیوف بردان عصران ابردان الغداة والعشاء وظلهما بردة بفتحتین ناگوار وفی الحدیث اصل کل داء البردة ابردة بالکسر
نوعی از بیماری که از سردی وتری زاید برد بفتحتین تگرگ ویقال منه بردت الارض مجهولا وبرد بنو فلان وسحاب برد وابرد ای
ذو برد وسحابة بردة ابیرد بالتصغیر لقب شاعری ویقول هو لبردة یمینه اذا کان لك معلوما وهی لك بردة نفسها ای خالصا برد
بالضم جامه برود وابراد ج برد الجندب دو بال ملخ برده گلیم سیاه چهارسو که عرب از ان در خود پیچند بُرَد بفتح ع ج نورا برد ای
فیه لمع بیاض وسواد بردی نوعی از خرمای نیکو بردی بفتح الباء شاخ وبرلك برید رده هرچیز برترتیب یقال حمل فلان علی
البرید ودوازده میل ورسول صاحب البرید فرستنده رسول بقال منه ابرد صاحب البرید ای الی الامیر فهو مبرد ویقال للفرانق
برید یعنی پروانه وهو الذی یبذ رقدام الاسد ویقال سقیته فابردت لنا ابرادا ای سقیته باردا ویقال جئناك مبردین اذا جاء وا
وقد باخ الحر بردان بالتحریك موضعی **برجد** بضمتین والسکون بینهما گلیم سطبر **بعد** بالضم دوری ضد قریب ع بضمهما
بعید نعت منه بعدان بالضم ج بقال فلان من قربان الامیر ومن بعدانه ابعد دور ترا با عد ج وهی خلاف اقارب باعد دور بعد
بفتحتین ج مثال خادم وخدم ویقال تنح عنا غیر باعد وغیر بعد ای غیر صاغر وتنح غیر بعید ای کن قریبا وما انت منا ببعید وما
انتم منا ببعید یستوی الواحد والجمع وکذا ما انت منا ببعد وما انتم منا ببعد وبیننا بعدة من الارض والقرابة بتاعد دور شدن
ابعاد مباعده تبعید دور کردن استبعاد دور شدن ودور شمردن ابعد خیانت کر یقال کب الله الابعد لفیه ای القاه لوجهه
ولا یقال للانثی منه شیء بعد سپس نقیض قبل وهما اسمان یکونان ظرفین اذا اضیفا واصلهما الاضافة فمتی حذفت المضاف الیه
لعلم المخاطب بنیتهما علی الضم ویسمی رفعا علی الغایة ویقال رایته بعیدات بین ای بعید فراق وذلك اذا کان الرجل یمسك عن اتیان
صاحبه الزمان ثم یاتیه ثم یمسك عنه ثم یاتیه وقولهم اما بعد فهو فصل الخطاب **بلادة** ستی وکندی خاطر ضد ذکاء ع بضمهما بلد
فهو بلید وبلد بالمکان ای اقام به فهو بالد بلدة بالفتح شهر بلاد بالکسر ج وزمین یقال هذه بلدتنا کما یقال بحرتنا ویکی از منازل
ماه وهی ستة انجم من القوس وسینه یقال فلان واسع البلدة ای واسع الصدر وکشادگی میان دو ابرو بلدة بالضم کند ذهن ابلد
نعت منه ای ابلج وابلد ایضا بزرك خلقت بلد شهر بلدان ج ونشان ابلاد ج وشتر مرغ یقال هو اذل من بیضة البلد ای النعام
وتبلد ای تردد متحیرا وتکلف البلادة وبلد ای ضرب بنفسه الارض وابلد بالارض ای لصق بها وابلد الرجل اذا کانت دابته بلیدة بند
مبالدة شمشیر زدن یکدیگر را مثل مجالطة بلندی بجهن مبلندی شنوا ستوار سخت **بند** علم بزرك فارسی معرب بنود ج بید
بیداء بیابان بید ج بید بیود هلاك شدن ع ف آ ك ۲ وابادهم الله ای اهلکهم بیدانه ماده خر بید بمعنی غیر یقال هو کثیر نقد
المال بید انه بخیل **فصل التاء** **تقدة** بالکسر کشنیز **تالد** مال کهنه وستور که پیش تو زاده باشد وهو نقیض تلد
طارف وکذلك تلاد بالکسر والاتلاد بطون من عبد القیس واصل التاء فیه الواو تلود کهنه شدن وقدیمی شدن قال ع ف
آمن ۲ وکسرها واتلد الرجل اذا اتخذ مالا قدیما وفی الحدیث هن من تلادی یعنی السور التی اخذتها من القران قدیما تلید آنکه
در عجم زاده باشد وبعرب پرورده شد ومنه حدیث شریح فی رجل اشتری جاریة علی انها مولدة فوجدها تلیدة فردها ثاد
والمولدة بمنزلة التلاد وهو الذی ولد عندك وتلد فلان ای اقام **فصل الثاء** **ثاد** نم وسرما مکان ثئد ای ندی
ورجل ثئد علی فعل ای مقرور ثاداء کنیزك وهی مثل داثاء علی القلب وکان الفراء یقول ثاداء وسحناء بالتحریك لمکان حرف
الحلق وقال ابو عبید لم اسمع احدا یحرکهما غیره وقال ابن السکیت لیس فی الکلام فعلاء الاحرف واحد فی الصفات ثرد
وهو الثاداء وقد یسکن فاما الاسماء ففیه حرفان قرماء وجنفاء وهما موضعان **ثرد** نان شکستن در کاسه فهو ثرید مثرود

الخلق ولا يقال للبعير يقال اَجَدَها الله وهى مؤجدة القرا اى موثقة الظهر وبنا مؤجد اى موثوق ويقال الحمد لله الذى آجَدَنى بعد ضعف
اى قوانى واجد بالكسر زجر للابل احد يكى وكسى و يكم وهو اول العدد لحد عشر للمذكر واحدى عشرة للمؤنث وقوله تعالى قل هو الله
احد فهو بدل من الله لان النكرة تبدل من المعرفة كقوله تعالى لنسفعا بالناصية ناصية وتقول لا احد فى الدار ولا تقول لا احدا بالرفع و
التنوين ويجمع على احاد وهو اسم لمن يصلح ان يخاطب ويستوى فيه الواحد والجمع والمؤنث قال الله تعالى لستن كاحد من النساء وقوله
فما منكم من احد عنه حاجزين واستاحد الرجل اى انفرد وجاؤا احاد احاد غير منصرفين لانهما معدولان فى اللفظ والمعنى جميعا
بفتحتين نام كوهى بمدينه وحكى الفراء عن بعض الاعراب معى عشرة فاحدهن اى صيرهن احد عشر وفى الحديث انه قال لرجل
اشار بسبابتيه فى التشهد احّد احّد اى ميل نحو واحد اد ناليدن شتر وكردانيدن وازادبد فرياد شديد والاتباع لها اد ادة
بالكسر فيهما سخن وكار درشت ومنه قوله تعالى لقد جئتم شيئا ادا وكذلك امثال فاعل واد جمع ادة ادا بالفتح رسيدن سختى عع ف
آض ۲ يقال ادت فلانا داهية وبيرواد بالضم پدر قبيلة از يمن وكذلك ادد ابو قبيلة ازد پدر حيى از يمن ويقال ازد شنوءة وازد
عمان وازد السراة اسد شير اسود اسدج بضمتين وسكون الثانى ج اساد كذلك اسد كذلك مثال اجبال واجبل قال ابو زيد
الانثى اسدة وپدر قبيلة از مضر وقبيلة از ربيعه وترسيدن از شير ومدهوش شدن وشيرى نمودن عع ك آف ۲ وفى الحديث
اذا دخل فهد وان خرج اسد واستاسد عليه اى اجترء واستاسد النبت اى قوى والتف ارض ماسدة زمين شيرناك واسدت
الكلب واوسدته اى اغريته بالصيد والواو منقلبة عن الهمزة واسدت بين القوم اى افسدت بينهم واسد لغة فى ازد يقال
هم الاسد اسد شنوءة اسدى نوعى از جامها اسادة بالكسر بالش لغة فى وسادة اصد بالضم شاكچه ويقال اصدته ناصيدا
اصيد وركاه لغة فى وصيد اصيدة حظيرة لغة فى وصيدة واصدت الباب واوصدته اى اغلقت وقرء ابو عمرو انها عليهم موصدة
بالهمزة ذات الاصاد هى موضع كانت مجرى داحس والغبراء من ذات الاصاد وكانت الغاية ماة غلوة والاصاد هى ردهة بين اجبل
افد شتافتن عع ك آف ۲ افد نعت منه ونزديك شدن يقال افد اى دنا وازف تاكيد توكيد استوار كردن يقال اكدت
الشىء واكدته امد غاية كالمدى يقال ما امدك اى منتهى عمرك وخشم يقال امد عليه اى غضب وابد عليه كذلك بالميم والباء امد شهرى
اود بالتحريك كژى عع ك آف ۲ تاودا اى تعوج اود بالسكون نام مردى وكران بار كردن عع ف آض ۲ يقال اادنى الشىء فانا مؤود
مثال مقول وكژ وخميده گردانيدن اده اى عطفه وحناه واصلهما واحد آد العشى والظلام اى مال اود بالضم موضعى در باديه
ايد توانايى وتوانا شدن عع ف آك ۲ آد قوت وبيرو ايدته على فاعلته فهو مؤايد وابدته على افعلته فهو مؤيد وايدته
تاييدا اى قويته والفاعل منه مؤيد ومصغره ايضا مؤيد من الافعال والتفعيل وتايد اى تقوى ورجل ايد اى قوى ايادخاك
كرداگرد حوض تنه بوارچه گرد خرگاه وحيى از معد وميمنه وميسره لشكر مؤيد مثال مؤمن كار بزرگ ودشوارى فصل البآء
بجود مقيم بودن ويقال هو عالم بجدة امرك بالفتح والضم وبجده امرك بضمتين اى بدخلة امرك وباطنه وعنده بجدة ذلك بالفتح
اى علم ذلك ومنه قيل للعالم المتقن للشىء هو ابن بجدتها بجاد بالكسر كليم مخطط ذوالبجادين نام مردى بخنداة خنداة زن تمام ساق
وكذلك بخندى وخنبذى والياء للالحاق بسفرجل بدّ پريشان كردن عع ف آض ۲ تبديد كذلك يقال شمل مبدد وتبدد الشىء
تفرق بدة بالكسر توان وفى الحديث ابدهم تمرة تمرة ويقال ابدّ بينهم العطاء اى اعطى كل واحد منهم بدّته اى نصيبه ويقال فى التحلبين
ابدهما نعجتين اى اجعل لكل واحد منهما نعجة ترضعه اذا لم تكفهما نعجة وابدّ يده الى الارض مدها واستبد فلان بكذا اى تفرد به واستقل
بداد بالفتح يك يك بيرون آمدن بحرب يقال لو كان البداد لما اطاقونا وقولهم فى الحرب يا قوم بداد بداد اى لياخذ كل رجل قرنه
وبنى هذا على الكسر لانه اسم لفعل الامر ويقال انما كسر لاجتماع الساكنين لانه واقع موقع الامر ويقال تبادّ القوم يتبادون اذا اخذوا
اقرانهم ويقال لقوا بدادهم اى اعدادهم لكل رجل رجل وجائت الخيل بداد اى متبددة وبنى ايضا على الكسر لانه معدول عن المصدر
وهو البدد وتفرق القوم بداد فبنى هذا للعدل والتانيث والصفة فلما منع بعلتين من الصرف بنى بثلاث لانه ليس بعد المنع من
الصرف الا منع الاعراب وسبعان يتبدان الرجل ابتدادا اذا اتياه من جانبيه وكذلك الرضيعان يتبدان امهما ولا تقل يتبدها
ابنها ولكن يتبدها ابناها ولقى الرجلان زيدا فابتداه بالضرب اى اخذاه من ناحيتيه وبابعته بدا اى معارضة مبادة بداد
معارضه وقولهم ما لك به بد وبدة بالفتح والكسر اى طاقة بدد ايضا دورى ميان دوران از گوشت ناكى وفى ذوات الاربع تباعد
ما بين اليدين ويقال منه بددت يا رجل فانت ابد وبقرة بداء ابد ايضا مرد نيكو بزرگ اندام وامراة بداء بادان درون رانهاو
كل من فرج بين رجليه فقد بدهما ومنه اشتقاق بداد السرج والقتب بالكسر وهما بدادان وبديدان والجمع بدائد وابدة يقال

بدة

احد
اد ادبد
ازد
اسد
اصد
افد
تاكيد
امد
اود
ايد
بجد
بخند
بد
فى القاموس بالضم
وفى الشمس بها

اى الشدخ فتخ الابرا ى قهره وذلله وكذا فتخه مفتخ بالكسر بذل اعداء ويتخ راسهم كثيرا فوخ فيخ بيرون شدن از مردم و سوت
بيانك ودميدن بوى مثل نوح بالحاء الغير المعجمة وقيل فاخ ريح اذا كان لها صوت وفاح بلا صوت وفى الحديث كل بائلة تفوخ فصل
القاف قفخ قفاخ بر سر و بر هرچه كاواك باشد زدن ولا يكون هو الا على الراس او على شى اجوف قلخ قليخ بانك كردن كشن
قال الفراء اكثر الاصوات بنى على فعيل مثل هدر هدير او صهل صهيلا و زئر زئيرا و نبح نبيحا و قلخ قليخا قلاخ بالضم نام شاعرى فصل
الكاف كامخ بفتح الميم ابكامه وهو الذى يؤتدم به فارسى معرب كيخ پوست بيرون كردن نكير كردن يقال كيخ بانفه اى تكبر الكلخ
متكبر ابن نشتن كوخ بالضم كازه ازنى وكلنا كواخ ج فصل اللام لباخية بالضم زن تمام اندام لخت عينه اى كثر
دمعها والتخ العشب والامر ايضا التف واختلط سكران ملتخ اى مختلط عقله والعامة تقول ملطخ لطخ آلودن عم بفتحها اللطخة به
فتلطخ براى لو تثر فلوث ولطخ بشر مجهولا اى رمى به وفى السماء لطخ من سحاب اى قليل فصل الميم مخ بالضم مغز استخوان مخه
اخص منه وفى المثل شرما يجيؤك الى مخة عرقوب ودماغ وخالص وميانه هر چيز وامخ تعظم اى جرى فيه المخ وامخت الابل اى سمنت
واستمخت العظم وتمخخته اخرجت مخه مرخ درخت وچوب آتش زنه وفى المثل فى كل شجر نار واستمجد المرخ والعفار وا العفار الزند
وهو الاعلى والمرخ الزندة وهى الاسفل و روغن ماليدن برخود ومرخت الدهن ومرختة بمعنى وامرخت العجين اى كثرت ماءه حتى رق ذو
المروخ موضع مريخ بالكسر ستاره ۴م وتير چهار پره مسخ صورت بركردانيدن زبدتر كردن مسيخ زشت بى نمك وكوشت بى مزه ومسيخ
طعمه اى اذهبه وفى المثل هو امسخ من لحم الحوار اى لا طعم له ويكره فى الفرس انمساخ حماته اى ضموره ماسخى كمان كر ماسخة كان كرى ثم ماسخيات
كمانهاى منسوب بوى امصوخة برك وشاخ برزه ونبت امصوخ امضيخ ج ومصحها وامتصخها اى انتزعها منه ملخ رفتار سخت
وملخ القوم ملخة صالحة اذا ابعدوا فى الارض وهو يملخ فى الباطل اى يتردد فيه ويكثر منه وامتلخت السيف انتضيته وامتلخ فلان ضرسه اى
نزعه وامتلخ العقاب عينه اى انتزعها وهو ملتخ العقل اى منتزعه مليخ كوشت بى مزه وهو كالمسيخ وقد ملخ ملاخة نبخ آبله وجدرى ج
يقال للرجل مجيز ابه نابخة من النوابخ نبخا پشه نتخ بركشيدن وازبيخ بركندن نتخ البازى اللحم بمنسره ونتخ ضرسه والشوك من رجله
منتاخ بالكسر آهن موى كن نخ رفتار درشت وشترانى كه پيش مصدق خوابانند تا صدقه بيرون آرد نخه بنده ويقال البقر العوامل
قال ثعلب هذا هو الصواب لانه من النخ وهو السوق الشديد وفى الحديث ليس فى النخة صدقة وتخنخت الناقة اى بركها فتخنخت اى بركت
نسخ زائل كردن يقال نسخت الشمس الظل وانتسخته اى ازالته ونسخت الريح آثار الديار اى غيرتها ونسخت الكتاب وانتسخته واستنسخته
كله بمعنى نسخة بالضم اسم ما ينتسخ منه ونسخ الاية بالاية ازالة مثل حكمها فالثانية ناسخة والاولى منسوخة تناسخ مناسخة مردن بعضى وارث
پيش از قسمت ميراث نضخ نيم سير شدن آب ولا يقال منه فعل ولا يفعل ويقال اصابه نضخ عند الاصمعى وقال ابو عمرو النوى النضخ
اثر يبقى فى الثوب وغيره وباحاء غير المعجمة الفعل قال ابو زيد نضخ رش مثل نضح بالحاء وهما سواء يقال نضخت انضخ نضاخ مناضخة آب
پاشيدن باهم ويقال نضخناهم بالنبل اى فرقناها فيهم وانتضخ الماء اى ترشش غيث نضاخ اى غزير عين نضاخة اى كثيرة الماء قوله تع
فيهما عينان نضاختان قال ابو عبيدة اى فوارتان نضخة يكبار باريدن نفخ دميدن نفخ فيه ونفخه لغة ونفخ يقال جبل منفاخ
دمه اهنكو وقولهم ما بالدار نافخ ضرمة اى احد وانتفخ الشى اى تورم يعنى برآماسيد وانتفخ النهار اى ارتفع وهو ذو نفخ بالحاء والجيم
اى ذو كبر وفخر ويقال للعبد نفخة بالفتح والضم اذا انتفخ بطنه انتفخ اماسيده حسبه نفخا من الارض مثل نبخا نفاخ بالضم آب خوش
خنك نفخ شكستن سر اناخة فرو خوابيدن شتر يقال انخت الجمل فاستناخ وتنوخ الجمل الناقة اى اناخها للسفاد هما وقولهم تنوخ
الارض طروقة للماء اى جعلها بمنطقة تنوخ چيه از يمن توبيخ بيم وتهديد كردن وسرزنش كردن وخواخ سست وزن وخية
خير سست وزنخ بالتحريك مصدر منه يقال ورخ العجين اى استرخى واورخته انا وورخت الكتاب بيوم كذا مثل ارخته وسخ ريم و
ريمناك شدن دست واندام وجز آن ع ع كاف ۲ وسخ الثوب توسخ وانسخ كله بمعنى واوسخته انا مواضخة برابرى رفتن برابر آب
دادن وهو تبارى المستقيين ثم فى كل متباريين يستعمل هذا اللفظ واوضخت له اى استقيت له قليلا وضوخ بالفتح نيم دلو آب فصل
الهاء هبيخة بالفتح دختر اكنده كوشت غلام هبيخ بفتحتين وتشديد الثالث باب الدال فصل الالف ابد ابد هميشه
وروزكار آباد ابود ج يقال ابد ابيد كما يقال دهر داهر ولا افعله ابد الابيد وابد الابدين كما يقال دهر الداهرين وعوض العائذين ابود
مقيم بودن بجائى ع ع ف آ ک ۲ و رميدن وناآمیختن ستور با مردم ع ع ف ا ض ۲ ک ۲ اوابد رمندگان وحوش وقافيه هاى غريب در
اشعار تابيد بماند وانس كردن تابد اى توحش وتابد المنزل اى اقفر والفته الوحوش ويقال جاء فلان بآبدة اى بداهية يبقى ذكرها على
الابد وابد الرجل اى غضب وتوحش فهو ابد ابد بكسرتين كنيزك وماده خر بسيار زاينده ناقة اجد بضمتين اى قوية موثقة

فقخ
قلخ
كيخ
كوخ
لبخ
لخ
لطخ
مخ
مرخ
مسخ
مصخ
ملخ
فصل النون
نبخ
نتخ
نخ
نسخ
نضخ
نفخ
نفخ
نوخ
وبخ
وخخ
ورخ
وسخ
وضخ
هبخ
ابد
ابد

من سنتر والرجل من ثيابه والحيّة من جلدها والنهار من الليل سالخ اسود نوعى از مار اسود سالخ غير مضاف لانه يسلخ جلده
كل عام والانثى اسودة ولا توصف بسالخة سليخة الرمث والعرفج الذى ليس فيه مرعى انما هو خشب يابس **سنخ** بالكسر بيخ
اسناخ الاسناخ بيخهاى دندان سنوخ پاى برجاى شدن درعلم يقال سنخ فى العلم اى رسخ فيه وسنخ الدهن بالكسر لغة فى زنخ — سنخ
اى فسد وتغير ساخت قوائمه تسوخ وتسيخ فى الارض اى دخلت فيها وغابت مثل ثاخت ومطرنا حتى صارت الارض سواخى — سوخ
على فعالى بفتح اللام وذلك اذا كثرت رداغ المطر الاوحال **فصل الشين** **شدخ** سرشكستن وهر چيز ميان تهى كا والدباشد
يقال شدخت راسه فانشدخ وشدخته للمبالغة مشدّخ وهو بسر يغمز حتى ينشدخ شادخه سپيدى فراخ روى وشدخت الغرة — شدخ
اذا اتسعت فى الوجه **شرخ** جوانان جمع شارخ مثل صاحب وصحب وفى الحديث اقتلوا شيوخ المشركين واستحيوا شرخهم و — شرخ
اول جوانى واول كار ونتاج هر ساله شتر ودندان كفانيدن شتر وتيغ كه هنوز بند ودسته نكرده باشند واب نداده شروخ
ج وايضاً جوان شدن كودك شرخان اى ستاون شروخ اسال وهم الاتراب شرخا الفواق حرفاه بينهما موقع الوتر وشرخا الرجل
اخرته وواسطته **شرداخ** القدم كلان وپهن **شموخ** بلند شدن وتكبر كردن يقال شمخ الجبل وشمخ بانفه اى تكبر جبال — شردخ
شامخات وشوامخ اى شواهق انوف شمخ شماخ نام مردى شاعر **شمراخ** بالكسر شمروخ بالضم شاخ خرما وخوشه انكوره — شمخ
شمراخ ايضاً سركوه وسپيدى پيشانى اسب كه تا بينى رسد فرس شمراخ نعت منه شمراخية كروهى از خوارج از اصحاب عبد الله بن — شمراخ
شمراخ **شيخ** پير وخواجه شيوخ ج اشياخ شيخة بالكسر وفتح الياء شيخان مشيخة مشايخ مشيوخاء ج شيخة مؤنث شيخ بالتحريك — شيخ
شيخوخة مصدر منه واصل الياء متحركة فسكنت لانه ليست فى الكلام فعلول وما جاء على هذا من الواو مثل كينونة وقيدودة وديمومة
وهيعوعة فاصله كينونة بالتشديد فخفف ولولا ذلك لقالوا كونونة وقودودة ولا يجب ذلك فى ذوات الياء مثل جيدودة وطيرورة
وشيخوخة تشيخ خواجه وپير شدن خواجه وپير خواندن كسى را شييخ تصغير شيخ بضم الشين وكسرها ولا تقل شويخ **فصل الصاد** **صخ**
آواز سخت كه كوش را كركند وقيامت صخ كر كردن آواز كوش را ع ف آ ض ٢ ضربت الصخرة فسمعت لها صخة اى صوتا **صراخ** بالضم — صخ
آواز وفرياد صرخ وصرخة مصدر منه وصرخ واصطرخ بمعنى تصرخ تكلف كردن در فرياد يقال التصرخ بالعطاس حمق مصرخ بالتخفيف — صرخ
فريادرس مستصرخ فريادخواه يقال استصرخنى فاصرخته صريخ آواز فريادخواه و فريادكننده و فريادرس وهو من الاضداد اصلخ — صلخ
كر كه هيچ نشنود صلخ بالتحريك مصدر منه **صماخ** بالكسر كوش وسوراخ كوش وبالسين لغة فيه وصمخته اى اصبت صماخه صملاخ — صمخ صملخ
صملوخ ريم كوش صالخ شير خفته اصاخة كوش دادن واصاخ له اى استمع **فصل الضاد** **تضمخ** آلوده شدن بوى خوش — صوخ ضمخ
تضميخ متعدى فيه **فصل الطاء** **طبخ** پختن يقال الطبخة فاطبخ مطبخ بالفتح موضع پختن الطباخ پختنى ساختن وبريان كردن ودلير — طبخ
بر نهادن يقال هذه خبزة جيدة الطبخ وكذا الاجرة والطبخ والناقص ما وهذا مطبخ القوم ومشتواهم طباخه بالضم سر جوش ديك
طابخة لقب مردى طبيخ شراب نيم جوشيده مطبخ بكسر الباء والتشديد بچه سوسمار فاول حسل ثم غيداق ثم مطبخ ثم خضرم بالضم و
تشديد الضاد ثم ضب طبّخ الحسل اى كبر طابخه كرماى نيم روزى وطباخ الحر سمائمه طابخ تب كرم سخت وليس به طباخ اى قوة وسمن
وامراة طباخية مثل علانية اى مكتنزة اللحم **طمخ** دل كرفتن از چربش وطعام ع ك آ ف ٢ وناكوار شدن **طاخ** اى تلطخ بالقبيح — طمخ
وطاخه تطييخه متعدى فيه وكذا طيخه فتطيخ اى تلطخ وطاخ اى تكبر ايضاً **فصل الفاء** **فتخ** سست كردن انكشتان پاى بوقت — طيخ
نشستن رجل افتخ اذا كان عريض الكف والقدم مع اللين قال الاصمعى اصل الفتخ اللين عقاب فتخاء وهى اذا انحطت كسرت جناحيها و — فتخ
غمزتهما وهذا لا يكون الا من اللين فتخة بالفتحات انكشترى كه بى نكينه فاذا كان فيه فص فهو خاتم فتخ فتخات ج **فخ** دام افخاخ بالكسر
فخوخ ج فخيخ خرخر كردن كلو ع ف آ ٢ يقال فخ النائم فخة اسم هذه النومة **فرخ** جوزه فرخة مؤنث افرخ افراخ فراخ ج افراخ — فخ
جوزه بيرون آوردن مرغ يقال افرخ الطائر وفرخ پيدا كردن نهانى دراز وپيدا شدن متعدى لازم يقال افرخ بيضته اى ابدى سره — فرخ
وافرخ الامر اى استبان وبيرون شدن ترس وبيم از دل يقال ليفرخ روعك عن روعك اى ليخرج فزعك عن قلبك وافرخ
روعك اى سكن جاشك استفراخ بچه جوزه بيرون آوردن داشتن فرخ ايضاً بخوشه نزديك شدن كشت يقال فرخ وفرخ الزرع
اى تهيا للانشقاق فريخ نام مردى وتصغير فرخ **فرسخ** فرسنك فارسى معرب فراسخ ج **فرشخ** خرف ويقال لها الفرشين ايضاً — فرسخ فرشخ
فسخ برانداختن بيع وماننداو و ويران كردن ع ف بفتحهما فسخت البيع والعزم والنكاح فانفسخ اى انتقض وتفسخت الفارة فى — فسخ
الماء اى تقطعت وتفتتت وتفسخ الربع تحت الحمل الثقيل اى لم يطقه وفسخت يده وفسخت ثوبى عنى اى طرحته فسيخ مردى كه بحاجت
خود بيرون نشود وافسخ القران اى نسيه **فضخ** سرشكستن ومنه فضخت البسر وافتضخته فضيخ شراب غوره خام وانفضخ سنام البعير — فضخ

نقره م

هما بمعنی یقال ویح لزید وویل لزید ترفعهما علی الابتداء وتنصبهما ایضا باضمار فعل تقول ویحا لزید وویلا لزید کانک قلت الزمه الله ویحا وویلا
ویقال ایم وبحک وویح زید وویلک وویل زید علی الاضافة نصبا باضمار فعل واما قولهم فتعسا له وبعدا لثمود وما اشبه ذلک فهو
منصوب ابدا لانه لا تصح اضافته بغیر لام فلا یصح اذا قلت فتعسهم وبعدهم فلذلک افترقا **باب الخاء فصل الالف** ابلاخ اختلاط یقال
ائتلخ علیهم امرهم ای اختلط ویقال وقعوا فی ائتلاخ تاریخ تورخ وقت پیدا کردن وهو تعریف الوقت یقال ارخت الکتاب وورخته بمعنی
اراخ بالکسر گاو دشتی اضاخ بالضم موضعی بدیکر و پوست **بافوخ** نرم سر کودک وهو یفعول یافیخ ج والجمع ای ضربت یافوخه
یافوخ اللیل معظمه **بخ** کلمة یقال عند المدح والرضا بالشیء وخه بالفارسیة بمنزلته وتکرر للمبالغة فیقال بخ بخ بالسکون فان وصلت
خففت ونونت فقلت بخ بخ وربما شددت کالاسم وبخبخت الرجل ای قلت له ذلک وتبخبخ الحر ای سکن فورته ویقال بخبخوا عنکم
من الظهیرة ای ابردوا وتبخبخوا کالک وهو مقلوب وبخبخ البعیر اذا هدر وملأت شقشقته فمه فهو جمل بخباخ الهدیر **بذخ** کردن
کشی کردن عم ک آف ۲ وتبذخ ای تکبر وعلا وشرف باذخ عال جبال بواذخ شوامخ امرأة بیذخ زن تن آور **برابخ** هی خزف الکنف
توصل من السطح الی الارض **برزخ** بازداشت میان دو چیز ویقال ما بین الدنیا والآخرة من وقت الموت الی البعث فمن مات فقد دخل البرزخ
بزخ بیرون آمدگی سینه رجل ابزخ وامرأة بزخاء وکذلک الفرس اذا اطمأنت قطاته وصلبه وتبازخت المرأة اذا اخرجت عجیزتها وتبازخ
فلان عن الامر ای تقاعس بزلخه بالضم موضعی **بطیخ** بالکسر وتشدید الطاء خربزه بطیخه یکی ابطخ الرجل ای کثر له البطیخ مبطخه بالفتح
خیار زار وضم الطاء لغة فیه **بلخ** بالتحریک بزرگ منشی کردن بلخ وتبلخ ای تکبر فهو ابلخ **باخ** الحر والنار والغضب والحمی ای سکن وفتر
وعداحتی باخ ای اعیا وهم فی بوخ ای اختلاط من امرهم **فصل التاء** **تخ** خمیر ترش تخ خمیص منه واتخه صاحبه تختخه
حکایة صوت **فصل الثاء** **ثوخ** فرو شدن قدم در وحل وجز آن عم ف آک ۲ وض ۲ **فصل الجیم** **جخ** بیوله ای رماه و
جخجخت الرجل صرعته وجخ وجخجخ ای اضطجع واسترخی **جفخ** مثل جخف ای تکبر وفخر جفخ کذلک فهو جفاخ وجماخ وذو جفخ وذو جخ
وجافخه وجامخه **جلخ** بر کردن سیل وادی را عم بفتحهما سیل جلاخ وجلاح بالخاء والحاء فهو الجراف یعنی سیل که همه چیز را ببرد جلواخ
بالکسر وادی فراخ پر **جوخ** السیل الوادی ای اقتلع اجرافه وتجوخت البئر انهارت جوخان هو الجرین بلغة اهل البصرة تجای خرما
خشک کردن **خوخ** شفتالو خوخه یکی وایضا روزن بر دیوار خوخه بجه سختی **فصل الدال** **تدبیخ** پشت خم دادن وسر پن
برآوردن وبالحاء کذا عن ابی عمرو وابن الاعرابی **دخدخه** مانده شدن وتدخدخنا هم ای ذللناهم دخ بالضم لغة فی دخان **دربخت**
الحمامة لذکرها ای خضعت له وطاوعته ودربخ الرجل اذا طأطأ راسه وبسط ظهره **دمخ** نام کوهی **داخ** البلاد ای قهرها واستولی
علیها وکذلک دوخ البلاد وداخ الرجل ای ذل ودوخته انا قال الاصمعی دیخه ودیثه ای ذلله قال العدبس الدیخ القنو والجمع دیخه مثل
دیک ودیکه **فصل الذال** **ذبخ** کفتار نر بسیار موی نه بخر مونثها ذیوخ اذیاخ ذیخه بفتح الیاء ج ۲ **ربخ** مرد شکرف سست
ربوخ من النساء التی یغشی علیها عند الجماع وقد ربخت ومشی حتی ترنح ای استرخی مربخ رملة بالبادیة **رتخ** تنک شدن خمیر عجین
راتخ وطین راتخ ای رقیق ارض **رخاخ** بالفتح ای رخوة عیش رخاخ ای واسع وردخت التراب ای رحبته رخ بالضم بنات تازه **رسوخ**
استوار وبای برجای شدن دکل ثابت فهو راسخ ومنه الراسخون فی العلم **رضخ** مثل رضح بالحاء ورضحت النوی والحصی ای کسرته
ورضخت راس الحیة بالحجارة ورضخت له رضخا ای اعطیته قلیلا وفی الحدیث امرت له برضخ ورضخته وراضخته اذا رامیته بالحجارة وتراضخنا
ای ترامینا **فصل الزاء** **زخ** سپوختن بعا کی وفی حدیث ابی موسی من یتبع القرآن هبط به علی ریاض الجنة ومن یتبعه القرآن یزخ
فی قفاه حتی یقذف به فی نار جهنم مزخه زن زخه خشم وکینه یقال زخ الرجل اذا اغتاظ زخیخ سخت درخشیدن آتش عم ف آک ۲
زخ الجمر درخشید **زلخ** جای لغزیدن پای مقام زلخ ای دحض وغلوة سهم ایضا زلخه مثال قبره زحلوقه یتزلخ منها الصبیان **زامخ**
ای شامخ وزمخ ای تکبر وناه انوف زمخ ای شمخ **زنخ** متغیر شدن نکو داشیدن روغن دهن زنخ **فصل السین** **سبخه** شوره
سباخ ج ارض سبخه زمین شورناک وحفروا فاسبخوا ای بلغوا السباخ سبیخ پر افتاده از مرغ وپاغنده پنبه سبیخه یک نواله
از وی وکذلک من الصوف والوبر وخواب سخت سبخ خواب وفراغ وقری قوله ان لک فی النهار سبخا طویلا بالخاء ای فراغا ویقال
سبخ الله عنک الحمی ای خففها وفی الحدیث لا تسبخی عنه بدعائک علیه ای لا تخففی
علیه اثمه وسبخ الحر ای فتر وخف **سخاخ** بالفتح زمین نرم سخت الجرادة ملخ دم بزمین فرو برده تا تخم نهد **سربخ** زمین فراخ **سلخ**
پوست باز کردن عم بفتحهما وض ۲ سلخت المرأة درعها ای نزعته **سلاخ** بالکسر پوست بره ومخله که غوره وی نارسیده بریزد **مسلوخ**
گوسفند پوست باز کرده مسلاخ الحیة پوست مار سلخ الشهر آخر ماه وسلخت الشهر اذا امضیته وصرت فی آخره وانسلخ النهار

الخ ابخ ارخ افخ فصل الباء بخ بذخ برزخ بزخ بطخ بلخ بوخ تخ ثوخ جخ جفخ جلخ جوخ خوخ دبخ دخ دمخ دوخ ذیخ ربخ رتخ رخ رسخ رضخ زخ زلخ زمخ زنخ

سبخ سخ سلخ

٤

يقال نضح عطشه نضيح جوی وحوض نضح بضمتین ج نضح بالتحریك حوض انضاح ج ناضح شتر آبکش ناضحه مونث وهی سانیه نضاح
آب کشنده باشتر هذه نخل تسقی بالنضح ای تسقی بالنضیح ونضحهم بالنبال ای رماهم ونضح عن نفسه ای دفع عنها بحجته وهو منضح عنه
ای یذب عنه ویدفع وهو ینتضح بما قذف به ای ینتفی ویتنصل منه نضوح بالفتح نوعی از طیب وانتضح قلیل الماء ای ترشش نضح الشجر
ای تفطر للخروج وورقه نضح تنضاح تراویدن خیك وخنور ونحو آن نطح سرون زدن نطح بفتحتین آ دگر نطیحه منطوحة الذی — نضح
مات بالنطح وانما جاءت بالهاء لغلبة الاسمیة علیها وکذا الفریسة والاکیلة والرمیة لانه لیس هو علی نطحتها فهی منطوحة وانما هو
الشیء فی نفسه مما ینطح ومما یفترس ومما یؤکل نطیح ناطح هرچه از پیش آید از مرغ ووحش وهو خلاف قعید ونحو قولهم ما له ناطح ولا خابط
ای ما له شیء من الماشیة نطیح ایضا اسب که بر پیشانی او دو دایره باشد ویکره ذلك فان کانت دائرة واحدة فهی دائرة اللطاة ولیست
تکره یقال للشرطین نطح وناطح وهما قرنا الحمل واصابه ناطح ای امر شدید نواطح الدهر شدائده انتطاح تناطح سرون زدن بکل
کبش نطاح نعت منه نفح دمیدن بوی خوش وپای زدن ناقه وبشمشیر زدن ووزیدن باد ودادن نفح بشیء اعطاه وجستن — نفح
خون از رگ نفح بفتحتین و یقال له نفحة طیبة ولفلان نفحات من المعروف قال الاصمعی ما کان من الریاح نفح فهو برد وما کان لفح فهو حر
ونفحه من العذاب ای قطعة منه نفوح بالفتح ناقه که بی دوشیدن شیر او روان شود قوس نفوح کمان دور انداز نده تیر ایضا انفحه
عن فلان خاصمت عنه ونافحوهم مثل کافحوهم انفحه بالکسر وفتح الفاء شکنبه بره وبزغاله که هنوز علف نخورده باشد عن ابی زید
وکذلك منفحه بالکسر انافح ج تنقیح پاکیزه کردن درخت از شاخ ریزه وشعر از کلام رکیك ومغز بیرون کردن از استخوان و
نقحت العظم وانتقحته بمعنی وتنقح شحم الناقة ای قل نكح مجامعت کردن وعقد زناشوئی یقال نکحتها ونکحت هی ای تزوجت — نقح
وهی ناکح ای ذات زوج نکحها واستنکحها بمعنی وانکحها ای زوجها رجل نکحة مثال همزة کثیر النکاح نکح بالضم والکسر لغتان وهی کلمة کانت — نكح
العرب تتزوج بها وکان یقال لام خارجة عند الخطبة خطب فتقال نکح حتی قالوا اسرع من نکاح ام خارجة تناوح ای تقابل یقال
الجبلان یتناوحان ای یتقابلان ومنه سمیت النوائح لان بعضهن یقابل بعضا وکل ریح استطالت اثرا فهبت علیه ریح طولا فهی نیحته — نوح
فان اعترضته فهی نسیحته نوح نیاح نوحه کردن در ماتم ع ف اضح نیاحه اسم فیه نوح نام پیغمبری وهو شیخ المرسلین عم وبقی
هو نوح وهن نوح وانواح ونوح ونوائح ونائحات وکنا فی مناحة فلان وتنوح ای تحرك وهو متدل فصل الواو شیء
وتح بالسکون والکسر ای قلیل تافه وتاحه مصدر منه ع بضمتین وشیء وتح وعر اتباع له ای نزر ورجل وتح بالکسر خسیس واوتح — وتح
فلان عطیته ای اقلها ووتح کذلك وتوتح من الشراب ای شرب شیئا قلیلا وجاح ثلث لغات پرده وپوشش اجاح بالهمز علی ثلث — وجح
لغات مثله وجاح ایضا اب اندك که تك حوض را پوشاند ولقیته ادنی وجاح لا وقد بشیء یری واوجح البول ضیق علیه وثوب موجح
سخت بافته وجیح مثله باب موجوح ای مردود الیه واوجحت النار ای وضحت وبدت واوجح لنا الطریق ویقال احفر حتی اوجح ای
بلغ الصفا وحوحه آواز کلو گرفته ویقال وحوح الرجل اذا نفخ فی یده من شدة البرد رجل وحواح ای خفیف وحوح مثله اودحت — وحوح
الابل سمنت وحسنت حالها واودح الرجل اذعن وخضع واودح الکبش اذا توقف ولم ینز وذح بالتحریك سرگین وبول کوسپند — ودح
بر دنب واطراف وی چفسیدن وخشك شدن آن وذحه یکی وذح ج ویقال منه وذحت الشاة توذح وذحا وتوذح ایضا — وذح
وشاح بالضم والکسر حیل و بالهمز مثله وشح واوشحه ج توشیح حمایل درافکندن وتوشحت هی ای لبسته وتوشح الرجل بثوبه وبسیفه — وشح
وشحاء ماده بزگردن وسینه سفید واشح قبیلة از یمن وضوح اتضاح پیدا شدن ایضاح پیدا کردن وفرزندان سپید شدن — وضح
مردرا ومنه اوضح الرجل ویقال من این اوضحت ای اطلعت ومن این بدا وضحك واستوضحته الامر او الکلام اذا سألته ان یوضحه لك
واستوضحت الشیء اذا وضعت یدك علی عینك تنظر شیئا هل تراه ومنه یقال استوضح عنه یا فلان وتوضح ای استبان متوضح الذی
یظهر فی الطریق ولا یدخل الخمر وضح الطریق کشادگی ومیانه راه وضح ایضا بالتحریك دم سره وپیرایها از درم درست وروشنی وسپیدی
یقال بالفرس وضح ویکنی به ایضا عن البرص ومنه قیل لجذیمة الابرش الوضاح وهو الرجل الابیض اللون الحسن موضحه شکستگی سر
که باستخوان رسد واضحه دندان که بخنده پیدا آید وطح بالتحریك پلیدی وکل که بر سم وچنگال ستور ومرغ چفسیده باشد — وطح
تواطح القوم ای تداولوا الشر فیما بینهم وقح بضمتین وسکون القاف شوخی قحه بالفتح والکسر وقوحه بالضم وقاحه بالفتح شوخ — وقح
کرفتن دست وپای وصلب شدن وبیشرم شدن فهو وقح ووقاح ای قلیل الحیاء وامرأة وقاح الوجه وحافر وقاح ای صلب وقح
بضمتین ج واوقح الحافر واستوقح ووقح کلها بمعنی توقیح الحافر تصلیبه بالشحم المذاب رجل موقح مثل موقع وهو الذی اصابه البلایا — وكح
فصار مجربا استوکحت الفراخ ای غلظت ولیحه غرارة ولیح ولائح ج ویح وای وهی کلمة الترحم وبل وهی کلمة العذاب قال الیزیدی — ولح ويح

ومسح بالارض مساحة بالکسر زمین پیمودن الماسح البعیر الذی اصاب مرفقه طرف کرکرته ولم یدمه فاذا ادماه قیل له حاز مسحآء
زمین هموار سنگریزه ناک وزن لا غرهر بن مکان امسح کذٰلک یقال له رت بخریق من الارض بین مسحاوین ویقال علیه مسحة من جمال و
مسحت الابل یومها ای سارت مسیحة یک گیسو سائح ج و کان مسیح پارهٔ از زر و نقرهٔ سوده ونام عیسی ع ونام دجال کذاب وخوی
والماسح الماشطة مسیح بالکسر پلاس امساح مسوح ج امسح انکه ران او بهم ساید ویقال منه مسح الرجل مسحًا تمساح هنک مصح مصوح
رفتن ومنقطع شدن وکهنه شدن جامه وسپری شدن شیر و رنگ کردانیدن شکوفه نبات وکوتاه شدن سایه مصحت به ای ذهبت
به مضح عیب کردن یقال مضح فلان عرضه وامضحه ای شانه ملح بالکسر نمک وشیر خوارکی ملح بالفتح شیر خورانیدن یقال
ملحنا لفلان ای ارضعناه ونمک کردن دیگرا باندازه وشوره خورانیدن ستور را عم بفتحهما املاح تملیح شور کردن طعام را و
املحت الابل ای وردت ملوح ملوحة بالضم شور شدن عم ف آض ۲ وبضمهما ایضًا مآء ملح نعت منه ولا یقال مالح الا فی لغة ردیة ملحة
بالکسر نمکدان بنت ملح ومالح شور گیاه ملوحه ملاحة نمکین شدن عم بضمهما ملیح نعت منه ملاح بالضم کذٰلک والجمع ملاح واملاح بالکسر
قلیب ملیح چاه شور وکذا سمک ملیح ومملوح ولا یقال مالح وملحت الجزور ای سمنت قلیلا وملح الشاعر اذا اتی بشیء ملیح یقولون ما
امیلح زیدا ولم یصغروا من الفعل غیره وغیر قولهم ما احیسنه قال الشاعر یا ما امیلح غزلانا عطون لنا مما الخ همشیرکی وهم سفرکی کردن ملح
بالتحریک اماس پاشنه اسب وهو دون الجرذ فان اشتد فهو الجرذ ملحة بالضم سخن خوش ونمکین ملح بالضم والتحریک ملح ج وسبزاونکی ۵
املاح مصدر منه کبش املح قجقار کبود رنگ ملحان بالفتح بعض ما هها زمستان لبیاض ثلجه والزرقة اذا اشتدت حتی تقرب الی البیاض
قیل هو املح العین ومنه کتیبة ملحآء ملاحی بالضم نوعی از انگور سپید وبتشدید اللام ایضًا ملحآ میان پشت ونام لشکری ملاح کشتیبان
ملاحة شورستان ونمکستان ملاح بالضم والتشدید شور گیاه ملیح بالتصغیر حیی از قضاعة ملحی منسوب بوی املاح موضعی منح
دادن عم ف آض ۲ وک ۲ منحه بالکسر دهش منیحه ستور که بچه شیر انعام کند کسی را قال ابو عبیدة وللعرب اربعة اسمآء تضعها موضع
العاریة منیحة وعریة وافقار واخبال استمناح عطا طلب کردن تمنیح تیر قمار که نصیب ندارد منوح ممانح ناقهٔ که بزمستان شیر دهد مثل
مجالح اسمحت الناقة اذا دام لبنها فهی ممنح میح بتک چاه فرو شدن بجهة آب عم ف آ ک ۲ مائح نعت منه ماحة ج وفی الحدیث نزلنا
ستة ماحة وخرامان رفتن ومسواک کردن ودادن یقال ماح فاه ای استاک محته ای اعطیته استماحه عطا جستن ویقال محته عند
السلطان ای شفعت له واستمحته ای سالته ان یشفع لی امتیاح مثل المیح وتمایح ای تمایل فصل النون نبح نباح بالکسر و
الضم بانگ کردن سگ وآهو عم بفتحهما وک ۲ وانبحت الکلب واستنبحته ای طلبت النباح نبوح بالضم فریاد وآواز قبیله وسکان ایشان
ثم یوضع موضع الکثرة والعزة نتح ترابیدن نتوح کذٰلک عم ف آک ۲ وبیرون زدن خوی مناتح العرق مخارجه نتوح شلم درختان
انتباح مثل نتح نجح بالضم نجاح بالفتح پیروزی و بر آمدن حاجت وانجح الرجل ای صار ذا نجح فهو منجح وهم مناجح ومناجیح ویقال ما افلح
فلان وما انجح انجحت حاجته ای قضیتها وتنجحت الحاجة واستنجحتها ای تنجزتها ونجحت هی ونجح امر فلان ای تیسر وسهل فهو ناجح
وسار فلان سیرا نجیحًا ای وشیکا ورای نجیح ای صواب وتناجحت احلامه ای تتابعت بصدق نحیح بانگ وآواز شکم عم ف آک ۲
شحیح نحیح اتباع له تنحنح کلو روشن کردن نحنحه مثله ندح بالضم زمین فراخ انداح ج منادیح بیابان مندح جای فراخ ویقال لی عنها
مندوحة ومنتدح ای سعة یقال ان فی المعاریض لمندوحة عن الکذب وتندحت الغنم من مرابضها ای تبددت واندح بطن فلان
اندحاحًا واندلح بطنه اندیاحًا اذا اتسع وانتفخ وتدلی من البطنه او من سمن کان او علة وفی حدیث ام سلمة انها قالت لعائشة تدجمع
القرآن ذیلک فلا تندحیه ای لا توسعیه بالخروج الی البصرة ویروی لا تبدحیه بالبآء ای لا تفتحیه من البدح وهو العلانیة نزح همه
آب چاه کشیدن بر نزوح چاه کم آب رکایا نزح ج نزح بالتحریک چاه که بیشتر آب او کشیده باشند ونزحت الدار ای بعدت وبلد نازح
وقوم منازیح ای بعدآء ویقال نزح بفلان مجهولا اذا ابعد عن دیاره غیبة بعیدة انت بمنتزح منه ای بعد نشح نشوح کم از سیری
خوردن آب او نشوح بالفتح آب اندک نصح بالضم نصاحه بالفتح نصیحت کردن یقال نصحته ونصحت له وهو باللام افصح قال الله تعالی
وانصح لکم الاسم النصیحة نصیح ناصح نصیحت کننده قوم نصحآء ورجل ناصح الجیب ای نقی القلب قال الاصمعی ناصح عسل خالص و
غیر ان مثل ناصع وکل شیء خلص فقد نصح انتصاح نصیحت پذیرفتن وتنصح فلان ای تشبه بالنصحآء واستنصحه ای عده نصیحا ونصحت
الابل الشرب تنصح نصوحًا ای صدقته وانصحتها ای ارویتها ومنه التوبة النصوح بالفتح والضم وهی الصادقة نصح جامه دوختن
وقد یقال منه التوبة النصوح اعتبارا بقوله ع من اغتاب خرق ومن استغفر رفا ناصح درزی ثوب منصح ای مخیط بالتوکید نصاح
بالکسر رشته ونام مردی از قرآء وهو شیبة بن نصاح نصاحات پوستها نضح آب پاشیدن عم ف آک ۲ وکم از سیرابی خوردن

مصح
مضح
ملح
منح
میح
نبح
نتح
نجح
نحح
ندح
نزح
نشح
نصح
نضح

كلح وفلان يكالح الامور اذا باشرها بنفسه واكلحت الدابة اذا ضربت باللجام فاهها كفيح همنا كلوح روى ترش كردن كلاح بالضم كلاح عم
بفتحهما ومنه قوله تم تلفح وجوههم النار وهم فيها كالحون يقال ما اقبح كلحته يراد به الفم وما حواليه كلاخ ايم قحط سال دهر كالح اى
كمح شديد مكالحة سختى كردن باهم وتكلح البرق اى تتابع اكماح لكام كشيدن داشتن ستور را تا سر راست دارد و نزد يك شدن دو
كنح برف بيرون اوردن كونح مرد بزرك سر بن كاح كنح بمناى كوه نكويح غلبه كردن مكاوحة اشكارا دشنام دادن وجنك كردن باهم
لتح وتكاوحا اى تمارسا وتعالجا الشر بينهما **فصل اللام** لتح بالتحريك كرسنكى عم ك آ ف ٢ فهو لتحان وهى لتحى لجح بالضم
لجح تك و بيخ چاه و وادى الحاج ستهيدن يقال لح عليه بالمسئلة والح السحاب اى دام مطره واقام ملحاح بالكسر بالان كه پشت ستور را
بكزد رحى ملحاح اى التى دامت على ما تطحنه والح الجمل اذا حرن كما تقول فى الناقة خلات وتلحلح القوم وتلحلحوا اذا لم يبرحوا مكانهم و
لحت عينه اذا الصقت بالرمص وهذا احد ما جاء على الاصل مثل ضبب البلد باظهار التضعيف ومنه قولهم هو ابن عمى لحا اى لاصق
النسب ونصب على الحال لان ما قبله معرفة وتقول فى النكرة هو ابن عم لح بالكسر لانه نعت للعم وكذلك المونث والاثنان والجمع فان
لم يكن لحا وكان من العشيرة قلت هو ابن عم الكلالة وابن عم كلالة ومكان لاح اى ضيق لطح بكف دست برليث كسى زدن زم
لطح زم ومنه يقال الطحه ولطح به الارض اى ضرب به الارض لفح سوختن كرما واتش وسموم قال الاصمعى ما كان من الرياح لفح
لفح فهو حر وما كان نفح فهو برد و بشمشير زدن يقال لفحته بالسيف لفحة اى ضربته به ضربة خفيفة لفاح بالضم والتشديد نوعى از بويها
لقح چون باتنكان كه زرد شود لقح لقاح بالتحريك ابستن شدن عم ك آ ف ٢ لاقح نعت منه والحجة نخل را بوى كش دهند حى لقاح
الذين لا يدينون للملوك اولم يصبهم فى الجاهلية سباء لقاح بالكسر شتران ولحدها لقوح وهى الحلوب مثل قلوص وقلاص قال
ابو عمرو اذا نتجت فهى لقوح شهرين او ثلثة ثم هى لبون بعد ذلك وقولهم القلمان اسودان كما قالوا قليعان لانهم يقولون لقاح
كما يقولون قطيع واحد لقحة بالكسر هى لقوح لقح ج مثال قربة وقرب القاح ابستن كردانيدن يقال القح الفحل الناقة والريح السحاب
ورياح لواقح ولا يقال ملاقح وهى من النوادر وقيل الاصل فيه ريح ملقحة ولكنها لا تلقح الا وهى فى نفسها لاقح كان الرياح لقحت بخير
فاذا انشات السحاب وفيها خير وصل ذلك اليه تلقيح كش دادن خرما را يقال لقحت النخل والقح ولقحت النخل ولقحت مخففة فى
واحدة وتلقحت الناقة اذا ارت انها لاقح ولا تكون ملاقح جمع ملقح وهو الفحل ملاقح ايضا شتران ابستن واحدها ملقحة بالفتح وملاقح
لمح الاناث التى فى بطونها من الاجنة من لقحت كالمحموم من حم والمجنون من جن ملقوح بكى لمح نكريستن و ديدن لمحه والمحه اذا ابصره بنظر
لوح خفيف والاسم اللمحة ودرخشيدن بسيار و برق يقال رايته لمحة برق ويقال ايضا فيه لمحة من ابيه ثم يقال فيه ملامح من ابيه اى مشابه فجمعوه
على غير لفظه وهو من النوادر ويقال لاريتك لمحا باصرا اى امرا واضحا لوح كف وهر چه پهن باشد از استخوان و چوب و تخته و ديدن
عم ف آض وكونه كردانيدن سفر مردم را يقال لاحه السفر و تشنه شدن لواح بالضم مثله الملياح تشنه شدن و درخشيدن برق و پيدا
شدن ستاره لاح النجم والاح والتاح بمعنى قال ابن السكيت لاح سهيل اذا بدا والاح اى تلالا والاح بحقه اى ذهب به والاح منه اى
اشفق وحاذر والاح بسيفه اى لمع به والاحه اهلكه ملواح بالكسر ستور زود تشنه شونده ابل لوحى اى عطشى تلويح سوختن افتاب
رنك روى را و برنك دادن جامه را و كرم كردانيدن با تش الواح السلاح ما يلوح كالسيف والسنان لوح بالضم هواى ميان زمين واسمان
يقال لا افعل ذاك ولو نزوت فى اللوح اى ولو نزوت فى السكاك بشى لياح بالكسر سپيد وكاو وحشى بهتى لبياضه **فصل الميم** ميح
متح اب كشيدن از چاه وجزان عم ف آض ٢ ماتح متوح نعت منه بئر متوح چاه كه از وى بدست اب توان كشيد بى دلو ويقال بئر نا
عقبة متوح اى بعيدة ومتح النهار لغة فى متع اى ارتفع ليل متاح اى طويل ومتح بها اى حبق ومتح بسلحه اى رمى به مح جامه كهنه
ملح مح الثوب وامح اى بلى مح بالضم زرده بيضه مماح انكه بسخن دل خوش كند كسى را وهو الكذاب مدح ستودن عم بفتحهما تمدح كذلك
مدحة بالكسر امد وحة بالضم ستايش مدائح واماديح بمعنى تمدح تكلف كردن در ستايش خود وامدح بطنه لغة فى اندح اى اتسع وتمدحت
تمذح خواصر الماشية مثل تندحت اى اتسعت مذح بالتحريك بهم سودن دو ران در رفتن عم ك آ ف ٢ امذح نعت منه مرح بالتحريك بناك
شاد شدن عم ك آ ف ٢ فهو مرح بالكسر والتشديد مثله وامرحه غيره مراح بالكسر شادى ومرحت عينه مرحانا فسدت وهاجت
نشاد شدن عم ك آ ف ٢ فهو ... بالكسر ... مثله وافرحه غيره فسدت وهاجت فرس ممراح بالكسر ومروح بالفتح اى نشط
مزح وامرح ... قوس مروح وعقار مروح ... عين ممراح غزيرة الدمع ومرحت القربة اى سربتها وهو ان تملاها ماء لتنسد
مسح عيون الخرز ويقال للرامى اذا اصاب مرحى واذا اخطا برحى مزح لاغ كردن عم بفتحهما والاسم المزاح بالضم وبالكسر المصدر يقال انه
مازحه وهما يتمازحان مسح ماليدن ومسح كردن عم بفتحهما يقال مسح براسه وجماع كردن ومسح المراة اى جامعها ومسح بالسيف اى قطعه

قادح
بالضم استخوان کرداگرد بر و هو فوق القب شیئا قدح بالکسر تیر تمام نا تراشیده و پیکان نانهاده و پر ناآورده ج قداح بالکسر اقداح
اناديح ج قدح بالتحريك تم اقداح ج مقدح بالكسر کفلیز مقدحة آهن چقماق قداحه سنگ یا چوب آتش زنه و قدحت المرق ای غرفته
یعنی بکفلیز برداشتم شوربا را اقدحه بالضم یک کفلیز از هر چیز یقال اعطانی قدحة من مرقته قدح آتش زدن و طعن زدن در نسب کسی
و خوردن کرم دندان و چوب را و آب تباه شدهٔ از چشم بیرون کردن و فرو خوردن آب چشم را چشم و بکفلیز برگرفتن خوردنی و مانند
آن قادحة کرم دندان و چوب خوار قادح شکاف در چوب و کبودی و خوردگی دندان قدیح آنچه در بن دیگ ماند از خوردنی و دیگ ؟

قرح
چاه که بدست آب از وی گرفته شود تقدیح باریک کردن اسب را اقتداح چقماق زدن و بکفلیز برگرفتن قرح قروح ریش قرحه
بالفتح والضم یکی ذو القروح لقب امرئ القیس قرح بالفتح والضم ریش کردن و خسته کردن ع بفتحهما یقال قرحه فهو قریح ای جریح
و هم قرحی قرح بالتحريك ریش بر آمدن ع کآف ۲ یقال قرح جلده فهو قرح و اقرحه الله ثم متعد فیه قرح بالضم وادی قرحانه
واحد قرحان یعنی نوعی از سماروغ و بعیر قرحان اذا لم يصبه الجرب قط صبی قرحان کودکی که او را آبله بر نیامده باشد و یستوی
فیه الواحد والاثنان والجمع والاسم القرح بالتحريك و فی الحديث ان اصحاب النبی ص قدموا المدینة وهم قرحان ای لم یکن اصابهم قبل
ذلك داء و اقرح القوم اذا اصابت ماشیتهم القرح بالفتح ایضا بحق پیش آمدن یقال قرحه بالحق اذا استقبله به و لقيته مقارحة ای
مواجهة قروح پیدا شدن حمل ناقه را ع بفتحهما و ف آض ۲ یقال قرحت الناقة فهی قارح و تمام دندان شدن ستور چون اسب و شتر
و مانند آن یقال قرح للحافر ای انتهت اسنانه و انما تنتهی اسنانه فی خمس سنین لانه فی السنة الاولی حولی ثم جذع ثم ثنی ثم رباع ثم
قارح والجمع قرح و يقال اجذع المهر و اثنى و اربع و قرح فهذه وحدها بلا الف و فی الاسنان بعد الثنايا والرباعيات اربعة قوارح 3
و کل ذی حافر یقرح و کل ذی خف یبزل و کل ذی ظلف یضلع قراح بالفتح خالص از هر چیز قریحه اول آبی که برآید از چاه و منه یقال
لفلان قريحة جيدة يراد به استنباط العلم بجودة الطبع و اقترحت عليه شيئا اذا سألته اياه من غير روية و اقتراح الكلام ارتجاله و اقترحت
الجمل اذا ركبته قبل ان يركب قرواح بالكسر زمین کشاده آفتاب رو به ناقة قرواح دراز قوائم قال الاصمعي قلت لاعرابي ما القرواح

قرزح
قال التي كانها تمشي على ارماح و نخلة قرواح ایضا قراويح ج قرزح بالضم درختی قزح بالکسر دیگ افزار یقال قزحها افزودن تقزيح

قزح
افزاوها و منه قزحت القدر ای طرحت فيها الابزار قزح بالفتح بول انداختن سگ قزح بالضم والتحريك نام کوهی بمزدلفه قوس قزح

قلح
غير منصرف آذینه یعنی آنچه پیدا شود بر هوا سرخ و سبز بشکل کمان و آن را کمان رستم نیز خوانند قلح بالتحريك زردی دندان
و زرد شدن آن ع کآف ۲ اقلح نعت منه و فی المثل عود یقلح اسنانه تقليح پاک کردن زردی از دندان و مانند آن و هذا مثل من ضرب

قمح
الرجل ذو فرزوت البعير يعني بیمار داری کردم مرد را و کنه شتر پاک کردم قلحم کلان سال از هر چیز و هو ملحق بجردحل بزيادة الميم قمح
گندم و بیت خشک خوردن اقتماح تک قمیحه گوارش و بیت و جز آن قمحه بالضم یکدهان بیت و جز آن قمحان بالضم والتشدید و کف
یعنی رنگ زرد و سپیچه که در شراب افتد قموح سر بر آوردن شتر بعد از آب خوردن بعير قامح نعت منه قمح ج يقال شرب فتقمح و انقمح
ای رفع راسه و ترك الشرب و قامحت ابله اذا وردت ولم تشرب و ترفع راسها من داء یکون بها او برد و هی ابل مقامحة و بعير مقامح و ناقة
مقامح ايضا والجمع قماح على غير قياس اقماح سر بر داشتن و چشم فرو خوابانیدن يقال اقمح الغل اذا ترك راسه مرفوعا من ضيقه و شهرا
قماح اشد ما يكون من البرد سميا بذلك لان الابل اذا وردت آذاها برد الماء فقامحت قمح خم دادن چیزی را چون جو کان و مانند
آن قناحة بالضم والتشديد نوعی از کلید قنحت الباب کلید راست کردم بر در قيح زرداب و ریم و منه قاح الجرح يقيح و قيح و تقيح يعنى

كبح
قامة الدار ساحتها **فصل الكاف** كبح لگام باز کشیدن ستور را تا باز ایستد از رفتن یقال اکبحها و اکفحها و کبحها اذا جذبها و ردها

كدح
بلا الف عن ابی زید و عربیه کبحه بالضم لغة فی قح و کحة ام کحة نام زنی کحکح کنده پیر و ناقه فرتوت کدح ورزیدن و کار کردن و کوشش نمودن

كردح
و دروی خراشیدن یقال به کدح و کدوح ای خدوش و قیل الکدح اکثر من الخدش و فی الحديث فی وجهه كدوح و هو يكدح لعياله و يكتدح
ای یکسب لهم تکدیح خراشیدن حمار مکدح خر گزیده و هو الذی کدحته الحمر ای عضضته و تکدح الجلد ای تخدش کردحه دویدن کوتاه

كسح
بالا [illegible] و قد سقط من السطح فتکردح ای تدحرج کسح خانه رو فتن مکسحة بالکسر جاروب و بیل برف روب کسیح ایضا رفتن

كشح
باد زمین را الکساح همه مال بغارت بردن کساحه خاک و برف رفته اکسح بر جای ماند و لنگ و فی الحديث الصدقة مال الكسحان والعوران
كشح تهيگاه و طوى عنه كشحه اى قطع عنه و طويت كشحي على الامر اذا اضمرته و سترته كشح بالتحريك درد پهلو و منه كشح الرجل مجهولا

كفح
فهو مكشوح نعت منه و نام مردی کشاح بالکسر داغ پهلو کاشح دشمنی پنهان ندارنده کشح بالعداوة و کاشحه مثله و کشح القوم عن الماء
وانکشحوا ای تفرقوا عنه کفح رو بارو بی شمشیر زدن و بوسه زدن و فی الحديث انی لاکفحها و انا صائم ای اواجهها بالقبلة

فتح اى قذفته القواذف ولا يقال المطوحات وهو من النوادر كقوله تعم وارسلنا الرياح لواقح على احد التاويلين **فصل الفاء فتح**
كشايش ونصرت وآب روان از چشمه وجز آن وكشادن ع بفتحهما فتحت الباب فانفتح وفتحت الابواب للكثرة فتفتحت هى وباب فتح بضمتين
اى واسع مفتوح وقارورة فتح واسعة الراس وليس لها صمام ولا غلاف وهو فعل بمعنى مفعول واستفتح وافتتح بمعنى استفتاح ايضا
بارى خواستن ونصرت جستن مفتاح بالكسر كليد مفاتح ومفاتيح ج قال الاخفش هو مثل امانى واماتى يخفف ويشدد فاتحة
الشى اول چيزى فتاح داور وفتاحه بالضم والتخفيف حكم يقال افتح بيننا اى احكم فتوح بالفتح ناقه فراخ سوراخ پستان يقال منه فتحت
فتح الناقه وافتحت **فحيح** آواز افعى كه از دهان وى آيد كشيش آواز كه از پوست وى آيد چون بجانى بسايد ع ف اض ٢ و ك ٢ وكل
ماكان من المضاعف لازما فالمستقبل منه يجى على يفعل بالكسر الا سبعة احرف جاءت بالضم والكسر معا وهى يعل ويشح ويجد ويصد اى
يضج ويجم من الجمام ويث الفرس ويفح الافعى وما كان متعديا فالمستقبل منه يجى بالضم الا خمسة احرف جاءت بالضم والكسر معا و
هى يشده ويعله ويبته وينم الحديث ويرم الشى **فخفاح** نام جوئى در بهشت **فدح** كران بار كردن دام كسى را وفى حديث ابن جريج
فلح ان رسول الله صلى الله عليه وآله قال وعلى المسلمين ان لا يتركوا فى فداء او عقل امر فادح اذا عاله وبهظه **فرح** بالتحريك شادمانى
فرح وفرنيدكى فرح بالكسر نعت منه ومنه قوله تعم ان الله لا يحب الفرحين اى البطرين يقال فرح به اى سر به وافرحه اى سره ويقال ما يسرنى
بهذا الامر مفرح ويقال هو مفروح به ولا يقال بغير الباء تفريح شادمانه كردن وافرحه الدين اى اثقله وفى الحديث لا يترك فى الاسلام
مفرح قال الزهرى المفرح المفدوح بقضى عنه دينه من بيت المال ولا يترك مدينا فرحة بالفتح والضم مژدگانى يقال لك عندى فرحة
فرشح ان بشرتنى مفراح بالكسر الذى يفرح كلما سره الدهر مفرح بالكسر داروى مقوى دل **فرشاح** بالكسر سم مغاك وفرشحت الناقة
فرطح اذا تفحجت للحلب يعنى پايها فراخ نهاد والفرشحة والفرشطة الجلسة المفتوحة ما بين الرجلين قال الكسائى فرشح الرجل فى صلوته
فسح وهو ان يفحج بين رجليه جدا وهو قائم وكان ابن عمر لا يفرشح بين رجليه فى الصلوة ولا يلصقهما ولكن بين ذلك وراس **مفرطح**
فشح بفتح الطاء اى عريض **فسحة** بالضم فراخى مكان فسيح وفسح على فعل بضمتين اى واسع وفسح له فى المجالس اى وسع له وانفسح صدره
فصح اى انشرح تفسحوا وتفاسحوا فى المجلس اى توسعوا فسح بضمتين بينهما سكون فراخ سينه ميم زائدة **فشحت** الناقة اى تفاجت لتبول
وانفشحت اذا بعثت كذلك لو جمع رجل **فصيح** اى بليغ ولسان فصيح اى طلق ويقال كل ناطق فصيح وما لا ينطق فهو اعجم فصاحة
كشاده سخن ودرست مخارج شدن ع بضمهما يقال فصح العجمى وتفصح فى كلامه وتفاصح اى تكلف الفصاحة وفصح اللبن اى اخذت
عنه الرغوة لبن فصيح نعت منه وافصح العجمى اذا تكلم بالعربية وافصحت الشاة اذا انقطع لباها وخلص لبنها وافصح اللبن اذا ذهب اللباء
عنه وافصح الصبح اذا بدا ضوءه وكل واضح مفصح وافصح الرجل من كذا اذا خرج منه فصح بالكسر عيد ترسايان وافصح النصارى اى جاء
فضح فصحهم **فضيحة** رسوائى يقال فضحه فافتضح اذا انكشف مساويه وفضح الصبح وافضح اذا بدا وافضح البسر اذا بدت فيه حمرة
فطح افضح سپيد نه بغايت وشيره شتر كه بدان لون باشد وقيل الفضح بالتحريك غبرة فيه طحلة **فطح** پهن كردن نطح وفطح بمعنى رجل
فقح افطح وراس مفطح اى عريض **تفقحت** الوردة اى تفتحت وعليه حلة فقاحية اى على لون الورد فقاح بالضم والتشديد كل اذخر فقحه
فلح حلقه سوراخ دبر فقاح بالكسر ج وهم يتفاقحون اذا جعلوا ظهورهم الى ظهورهم كما تقول يتقابلون ويتظاهرون تفقيح چشم باز
كردن سگ بچه وفى الحديث فقحنا وصاصاتم **فلاح** رستكارى وفيروزى وبقا وطعام سحرى يقال خفنا ان يفوتنا الفلاح
يعنى السحور وحى على الفلاح اى اقبل على النجاة وليس فى الدنيا فلاح اى بقاء ويقول الرجل لامرأته استفلحى بامرك اى فوزى به فلح
بالتحريك لغة فى فلاح وفلحت الارض شققتها للحرث فلاحة بالكسر كشاورزى فلاح كشاورز وقولهم الحديد بالحديد يفلح اى يشق ويقطع و
يقال فى رجل فلان فلوح اى شقوق وبالجيم ايضا كلتا فلح كفته لب فروسو فلحة بالتحريك كفتكى لب بالافلح لقب مردى لفلحة كانت له
فنح وانما ذهبوا به الى تانيث الشفة **فنح** الفرس من الماء اى شرب دون الرى **فوح** فيح دميدن بوى خوش ع ف اض ٣ وك ٢ فوح فيحان كلك
فوح يقال فاح الطيب وفاحت ريح المسك ولا يقال فاحت ريح خبيثه وفاحت القدر اى غلت وافحتها انا وكذا فاحت الشجة اى نفحت بالدم
فيح وافاح دمه اى هراقه بحر **افيح** وفيح اى واسع ورآيكه انه جواد فياح اى فياض وفاحت الغارة تفيح اى اتسعت فياح بكسر الحاء اسم للغارة
فصل القاف وكان اهل الجاهلية يقولون فيحى فياح اى اتسعى فيح بالتحريك فراخ شدن فيحاء فراخ وايم الشام بانواب ل **قبح** بالضم زشتى
قبح نقيض حسن قباحة زشت شدن ع بضمهما قبيح نعت منه وكرائه آرنج وقبحه الله اى نحاه عن الخير فهو من المقبوحين اى المبعدين
يقال قبحا له بالضم والفتح واقبح فلان اى اتى بقبيح استقباح ضد استحسان يعنى زشت شمردن وقبح عليه فعله **قح** بالضم ساده
قح وبى آميغ از هر چيز يقال رجل قح وعربى قح اى محض خالص عربيته قحة اعراب اقحاح وعبد قح اى خالص قحاحة قحوحة مصدر بسرخ

عليه وصفحت فلانا واصفحته اذا سالك فرد دنه وصفحته اى ضربته بالسيف مصفحا اى بعرضه وتصفحت الشئ اى نظرت فى صفحاته سماح في
تصافح دست يكديكر را كرفتن اصفلاح پهن كردانيدن ومنه سيف مصفح وقلب مصفح اى ممال وفى الحديث قلب المؤمن مصفح على الحق
مصفح ايضا تير شتم از قمار ويقال له المسبل ايضا تصفيح پهن كردانيدن ومنه مصفح الراس اى عريض الراس ودست برهم زدن مثل تصفيق
وفى الحديث التسبيح للرجال والتصفيح للنساء ويروى بالقاف ايضا صفاح بالضم والتشديد سنك پهناور صلاح بالفتح نيكى ضد فساد صلح
صلوح بالضم مصدر منه ع ف آ ض ۲ وبضمهما وبفتحهما ايضا وهذا يصلح لك اى هو من بابتك صلاح بالكسر المصالحة والاسم الصلح
يذكر ويؤنث واصطلحا وتصالحا واصالحا بمعنى صلاح بالكسر مثال قطام نام مكه وقد يصرف اصلاح نيكو كردن خلاف افساد مصلحة
واحد مصالح استصلاح نيكو كردن خواستن نقيض استفساد صمحمح سخت ودرشت وكوتاه راس صمحمح اى اصمع غليظ صمح
شديد وهو فعلعل كرر فيه العين واللام الحالنا صمحاء بالكسر والمد زمين درشت صمحاء اخص منه تصوح كفيدكى موى وتصوح صوح
البقل اذا يبس اعلاه وفيه ندوة وتصيح لغة فيه وصوحته الريح وصيحته اى ابكشته صوح بالضم ديوار وادى وله صوحان وروى
كوه استيخ وفى الحديث القوه بين الصوحين اى بين الجبلين وبنو صوحان قبيله صولح بالضم كج وخوى اسب صاحة نام كوه صيح
صيحت الشئ فانصاح اى شققته فانشق وانصاح القمر اى استنار صباح بالكسر آواز صيحه صيح صياح بالضم والكسر صيحان آواز كردن
ع ف آ ى ۲ مصايحة تصايح بكديكر آواز دادن صيحة عذاب ويقال القيته قبل كل صيح ونفر فالصيح الصياح والنفر التفرق وذلك
اذا القيته قبل طلوع الفجر قال ابن السكيت غضب من غير صيح ولا نفر اى من غير قليل ولا كثير صيحانى نوعى از خرما بمدينه فصل الضاد
ضبح دمنا رااسب عند ابى عبيدة وقال غيره هو صوت انفاس الخيل فى العدو وضاكستر يقال لضحته النار اى غيرته ولم تبالغ فيه ضبح
وانضبح لونه اى تغير الى السواد قليلا ضباح بالضم آواز روباه مضبوحة سنك آتش زنه مضبوح نام مردى ضحضاح پاياب و ضح
تضحضح السراب وضحضح ايضا اذا ترقرق ضح بالكسر آفتاب وفى الحديث لا يقعدن احدكم بين الضح والظل فانه مقعد الشيطان و
قولهم جاء فلان بالضح والريح اى بما طلعت عليه الشمس وما جرت عليه الريح يعنى من الكثرة والعامة تقول بالضيح والريح وليس لشئ ضرح
ضرح دور كردن وضرحت عنى شهادة القوم اذا جرحتها والقيتها عنك بشئ منضرح اى متباعد ومضطرح اى مرمى واضرحه اى ابعده ۲ في ناحية م
ضريح دور وهو الشق ايضا فى وسط القبر واللحد شق فى جانبه وقد ضرحت ضرحا اذا حفرته ضروح بالفتح اسب دست وپاى زننده
يقال منه ضرحت الدابة برجلها وفيها ضراح بالكسر ضراح بالضم نام بيت المعمور عن ابن عباس رضه قوس ضروح كمان سخت جهاننده
مضرحى چرغ دراز بال وسهم ضياح بالفتح شير تنك آميخته وضيحت اللبن اى مزجته حتى صار ضيحا وضيحت الرجل اى سقيته ضيحا ضيح
فصل الطاء طح بپاشنه پاى ماليدن وكوفتن چيزى را ع ف آ ض ۲ طحطحة شكستن طحطاح كذلك وپريشان كردن يقال طح
طحطح بهم اى فرقهم طرح انداختن طرحته وطرحت به وطرحته للمبالغة واطرحه اى ابعده طرح بالتحريك جاى دور طروح بالفتح طرح
منه قوس طروح شديدة الدفع والحفز سهم مثل ضروح نخلة طروح اى طويلة العراجين سير طراحى بالضم اى بعيد مطارحة الكلام با
هم سخن درافكندن سنام اطريح بالكسر اى طويل وطرح بناء تطريحا اذا طوله جدا وكل طرمح بناء ميم زائده طرماح بكسرتين و
تشديد الميم نام مردى طفوح لبالب شدن خنور ع ع بفتحهما اطفاح تطفيح متعد فيه طفاحة بالضم سرآمد هر چيزى چون كفك
ومانند آن واطفحت القدر علي افتعلت اى تخذت طفاحتها وطفح السكران فهو طافح اذا ملاه الشراب وطفحت الريح القطنة اذا طفح
سطعت بها ويقال اطفح عنى اى اذهب طلنفح بالفتح تهى شكم وماندة وكوفته طلح طلاح بالكسر درختان بزرك دررپكستان طلنفح
طلحة يكى ونام مردى ابل طلاحية شتران طلح خوار والطلح لغة فى الطلع وطلح البعير اى اعيا فهو طليح واطلحته واطلحته انا اى حسرته طلح
ناقة طليح اسفار وابل طلح وطلائح طلح بالكسر ستور مانده شده يستوى فيه الذكر والانثى اطلاح ج طليح كنه وكنه طلح بالتحريك
درد شكم ستور از خوردن طلح ناقة طلحة بعت منه وابل طلاحى وتازكى ونازكى عن ابى عمرو ونام موضعى طلحة الطلحات وهو طلحة
بن عبد الله بن خلف الخزاعى ذو طلوع بالضم موضعى طلاح بالفتح تباهى ضد صلاح طالح خلاف صالح وفى الحديث لولا الصالحون لهلك طمح
الطالحون طليحة بالتصغير نام مردى طليحتان دو برادر وهو طليحة بن خويلد الاسدى واخوه طموح بلند نكريستن يقال طمح بصره
وكل مرتفع فهو طامح رجل طماح اى شره ونام مردى طماح بالكسر سركشى كردن مثال جماح يقال فرس فيه طماح وطمحت المراة فهى طامح
اى تطمح الى الرجال واطمح بصره اى دفعه وطمح اى بعد فى الطلب طمحات الدهر شدائده وطمح ببوله اذا رماه فى الهواء ابو الطمحان
نام شاعرى طوح هلاك شدن ع ف آ ض ۲ وكسرها ايضا طاح اى هلك وتاه فى الارض وتحير وطوحه اى حيره وذهب به ههنا و طوح
هناك تطوح فى البلاد اذا رمى بنفسه هنا وهناك وتطاوحت بهم النوى اى ترامت بهم مطاوح اندختن جايها وطوحة الطوح

سوح کلک مثال بدله و بدن سبح رفتن آب عم ف اد ت و آب روان و نوعی از برد و گلیم مخطط برد مسبح و مسیر و عباءة مسبحة ای مخططه
حفظان سبحة ملون سیاحة سبوح سبح سیحان رفتن در زمین و فی الحدیث لا سیاحة فی الاسلام و ساح الظل ای فاء مسیاح بالکسر
سخن چینی و فتنه رونده و فی الحدیث لیسوا بالمسابیح ولا بالمذابیع البذر و انساح بالدّ اتسع سیح نام ابی سیحان جوی در شام
ساحین جوی بصره سیحون جوی هند و میان ماوراء النهر و خراسان **فصل الشین** **شبح** بالتحریک والتسکین کالبد شبحا
شبح دراز رجل شبوح الذراعین ای عریضهما شبح الذراعین مثله و شبح بالضم ای صار شبح الذراعین والحرباء یشبح علی العود ای یمتد
شح تشبیح پهنا ور کردانیدن **شح** زفتی و حریصی عم ک ا ف ت و بعکسه و ض ت ایضا رجل شحیح و قوم شحاح و اشحة و تشاح الرجلان
علی الامر لا یرید ان ان یفوتهما و هو یشاح علی فلان ای یضن به شحاح بالفتح بخیل و زفت و حریص ارض شحاح لا تسیل الا من مطر کثیر
زند شحاح الذی لا یوری شحشح ای غیور والذی یواظب علی الشیء و یقال الماضی فیه حتی یقال للماضی فی خطبته شحشح بشتاب پریدن
شرح قطاة شحشح ای سریعة و شحشح البعیر فی هدیره اذا لم یکن خالصا **شرح** کشاده و پیدا کردن و شرحت الغامض ای فسرته تشریح اللحم
شرمح کفانیدن و پیدا کردن فرهی گوشت شریحة پاره گوشت فربه بدراز برید شریح مثله و شرح الله صدره فانشرح شراحیل نام و یقال
شفلح شراحین بالنون بدلا عن اللام **شرمح** دراز **شفلح** بفتحتین والتشدید فراخ بینی و بزرگ لبها و زن فراخ سطر لبهای فرج
شقح اشقاح تشقیح غوره کردن نخل و هی عن بیعه قبل ان یشقح و قولهم قبحا له و شقحا اتباع و قیل معناهما واحد یقال قبح الرجل و شقح قباحة
وشقاحة فهو قبیح و شقیح شفلح بالضم والتشدید کما هی **شناحی** دراز رجل شناح ای طویل و بکر شناح جوان بکرة شناحیة
بالتخفیف **شیح** بالکسر کیاهی و مرد جد دکارها شیاح ج اشاح الرجل و شایح ای حذر فی الامر و قیل هما بمعنی جد شیحان ای غیور
ناقة شیحانة سریعة و اشاح بوجهه اعرض و اشاح الفرس بذنبه ای ارخاه مشبوحاء زمینی که شیح رویاند والمشوحاء ان یکون القوم
فی امر بیند و نه یقال هم فی مشبوحاء من امرهم **فصل الصاد** **صبح** بالضم سپیده دم صباح بالفتح بامداد شدن نقیض مساء
صبح صبیحة بامداد اصباح بامداد کردن یقال اصبح الرجل و صبحه الله و صبحه ای قلت له عم صباحا و اتیته صباحا و لا یراد بالتشدید ههنا
التکثیر و اصبح ای صار و اتیته لصبح خامسة کما یقال لمسی خامسة و بکسر الصاد ایض لغة فیه و اتیته اصبوحة کل یوم بالضم و امسیته و
لقیته صباح و ذا صباح و هو ظرف غیر متمکن و یقال لفلان ینام الصبحة بالفتح والضم ای ینام حین یصبح تقول منه تصبح الرجل مصبح بالفتح
جای و وقت بامداد صبوح بالفتح شراب بامدادی خلاف غبوق صبح اصطباح صبوحی کردن فهو صبحان و مصطبح و هی صبحی مثل
سکران و سکری و فی المثل انه لاکذب من الاخیذ الصبحان مصباح بالکسر چراغ و استصبحت به ای اسرجت والشمع مما یستصبح به ای
یسرج و ناقه که تا آفتاب بلند نشود بر نخیزد و بچریدن قال الاصمعی و هذا مما یستحب من الابل مصابیح قدحها که صبوح کنند با آن
یوم الصباح روز غارت صباحة خوبی عم بضمتها اصبح صباح بالضم نعت اصبح نور موی و هو قریب من اصهب یقال رجل اصبح و
صح اسد اصبح بین الصبح اصبحی تازیانه ذو اصبح ملکی از ملوک یمن و الیه ینسب السیاط الاصبحیة **صحة** بالکسر تندرستی خلاف سقم و صح
استصح من علته بمعنی تصحیح درست کردن یقال صححه الله فهو صحیح و صحاح بالفتح و کل صحیح الادیم و صحاح الادیم ای غیر مقطوع و یقال
صدح اصح القوم فهم مصحون اذا ارتفعت العاهة عن اموالهم و مواشیهم و فی الحدیث لا یوردن ذو عاهة علی مصح و یقال السفر مصحة بالفتح
صرح مصحح صحصاح صحصحان جای هموار ترهات صحاصح هی الباطل و کذا ترهات بسابس و هما بالاضافة اجود **صدح** بانگ کردن
زاغ و خروس صدح سخت آواز و نام ناقه صدحه بفتحتین مهره که افسون بدان کنند زنان مردان را **صرح** کوشک و بنای بلند صروح
ج صرحة زمین استوا و صرحة الدار عرصتها صرواح بالکسر حصنی بیمن صرح بفتحتین کزیده از هر چیز صریح شیر و غن بر کرفته یقال جاء
بنو تمیم صرحة اذا لم یخالطهم غیرهم و مرد پاکیزه و بنی امیغ نسب صرحاء ج و نام نخلی نه ناقه و کل خالص صریح صراحة بالفتح صروحة بالضم
خالص و بی امیغ شدن عم بضمتها و انصرح الحق ای بان و شتمته مصارحة و صراحا ای کفاحا یعنی رو یا روی و الاسم الصراح بالضم و
هو الخالص من کل شیء کاس صراح ای لم تشب بمزاج تصریح کشاده و روشن کفتن خلاف تعریض و یوم مصرح ای لیس فیه سحاب و صرح بما
فی نفسه ای اظهره و فی المثل صرح الحق عن محضه ای انکشف و یقال صرحت کحل ای اجدبت و صارت صریحة ای خالصة فی الشدة صماح
صرح صرداح بالضم خالص از هر چیز میم زائدة و یروی عن ابی عمرو بالدال **صردح** صرداح بالکسر جای هموار **صفح** صفحه کرانه هر چیز صفح الانسان
صفح جنبه صفح الجبل مضطجعه صفاح بالکسر ج و نظر الیه بصفح وجهه بالفتح والضم ای بعرض وجهه و ضربه بصفح السیف بالضم والعامة تقول
بالفتح صفیحة الوجه بشرة جلده صفائح الباب تختهای در صفیحة شمشیر پهنا و روی سنگ پهن و روی هر چیز پهن باشد صفح نام مردی و در
کذشتن گناه و روی کردانیدن یقال صفحت عن ذنبه و ضربت عنه صفحا ای اعرضت عنه و ترکته و صفحت الابل علی الحوض اذا امررتها

عع ف آكـ ۲ زاح اى بعد و ذهب وازاحه غيره وانزحت علته فزاحت **فصل السين** **سُباحة** بالفتح والكسر شنا ورى كردن — سبح
عع بفتحهما سبح تصرف كردن در معاش قوله تعالى ان لك فى النهار سبحًا طويلا اى فراغا قال ابو عبيدة منقلبا طويلا وقيل هو
الفراغ والجيئة والذهاب و رفتار اسب فرس سابح سبحه بالضم مهرها كه عدد تسبيح بوى كيرند و نماز و ذكر يقال قضيت سبحتى
اى تطوعى وروى ان عمر رضه جلد رجلين سبحا بعد العصر اى صليا تسبيح پاكى و پاكى ياد كردن و صفت كردن خدا را سبحان الله
معناه التنزيه لله نصب على المصدر كانه قال ابرئ الله من السوء براءة والعرب تقول سبحان من كذا اذا تعجب منه وانما لم ينون
لانه معرفة عندهم وفيه شبه التانيث وقولهم سبحات وجه ربنا بضم السين والباء اى جلالته وسبوح بالضم والتشديد من صفات الله
تعالى قال ثعلب كل اسم على فعول فهو مفتوح الاول الا السبوح والقدوس فان الضم فيهما اكثر وكذلك الذروح وقد فتح الكلام فيه
وقال سيبويه ليس من الكلام فعول على الضم بواحدة سبوحة بالفتح والتخفيف البلد الحرام ويقال واد بعرفات **اسجاح** اسان شدن — سجح
و در كذاشتن يقال اذا ملكت فاسجح اى سهل سجيحه سرشت وجه اسجح اى حسن معتدل سجاح نام زنى ويقال خل له عن سجح الطريق — سحج
بالضم اى عن وسطه وبنى القوم بيوتهم على سجح واحد وعلى سجيحة واحدة اى على قدر واحد ومشية سجح بضمتين اى سهلة **سح** ريختن
آب عع ف آض ۲ و روان شدن از باب الامتعدى لازم يقال سح الماء اى سال من فوق وسحه اى صبه وكذا سح المطر والدمع وسحه ماه سح
اى جلده سحابة سحوح ابر ريزان وتسحح الماء اى سال من فوق وسحه اى صبه وكذا سح المطر والدمع مطر سحاح اى سح شديد وطعنة
مسحسحة اى شديدة سيالة للدم سحوح سحوحة فربه شدن كوسفند عع ف آض ۲ غنم سحاح بالضم والتشديد اى سمان ولحم ساح
سمين فرس مسح بالكسر كانه يصب الجرى صبا سحسحه ساحت سراى **سدح** افكندن برروى يا بقفا يقال سدحه فانسدح فهو — سدح
مسدوح وسديح وفلان سادح اى مخصب **سرح** ستور چرنده و بچرا كذاشتن يقال سرحت المال سرحا و سرحت هى بنفسها سروحا — سرح
ويقال سرحت بالغداة وراحت بالعشى وسرحت فلانا ارسلته تسريح المراة تطليقها والاسم السراح مثل تبليغ وبلاغ وفى المثل السراح
من النجاح وتسريح الشعر ارساله وحله قبل المشط والتسريح التسهيل فرس سريح اى عرى وخيل سرح وناقة سرح بضمتين ومنسرحة اى
سريعة ومشية سرح مثل سجح بضمتين اى سهلة منسرح برهنه و نام بحرى از عروض وانسرح الرجل اذا استلقى وفرج بين رجليه سرح درختى
بزرك بلند سرحه يكى و نام موضعى سرياج درازاز هر چيز ولجام سرياح نام زنى سريحه دوال كه نعل دو زند بوى سريح سرايج سرحان
بالكسر كرك و شير بلغت هذيل و فى المثل سقط العشاء به على سرحان قال سيبويه النون زائدة وهو فعلان والجمع سراحين والانثى سرحانة
سرداح جاى نرم كه كياه رويد بروى و ناقه با كوشت و بزرك **سطح** بام و بالاى هر چيز و كستردن عع بفتحهما سطح الله الارض اى — سرداح
بسطها تسطيح همن كردن و تسطيح القبر خلاف تسنيمه انف مسطح اى منبسط جدا سطيحه سطيح توشه دان سطيح ابن سنان خفته و نام — سطح
كاهن بنى ذيب يقال كان لا عظم فيه وانسطح الرجل اى امتد على قفاه ولم يتحرك سطاح بالضم والتشديد كياهى سطاحه واحدها مسطح
بالكسر والفتح سنك كرد اكرد برآورده وهى صفاة يحاط عليها بالحجارة فيجتمع فيه الماء وستون خركاه وجاى خرما خشك كردن **اسلنطاح** ع — سلطح
دراز و پهن شدن **سفح** الجبل روى كوه سفح نام جانى و ريختن آب وخون عع بفتحهما رجل سفاح اى قادر على الكلام و نام اول خليفه — سفح
از بنى العباس واسمه عبد الله بن محمد سفاح بالكسر زنا مسافحه كذلك سفيحان دو جوال كه هر دو را هم دوزند و خرجينه سازند سفيح
تير قمار كه بى نصيب باشد **سلاح** بالكسر ساز حرب مذكر لانه يجمع على اسلحة وهو جمع المذكر ويجوز تانيثه و تسلح الرجل اى لبس — سلح
سلاحه ورجل سالح اى معه سلاح مسلحه جاى كه در روى خوف باشد كه سلاح بايد پوشيد و جاى ديدبان و قومى سلاح ور وفى الحديث
كان ادنى مسالح فارس الى العرب العذيب سلاح بالضم پليدى ستور سلح بالفتح مصدر منه عع بفتحهما اسلحه منعدى فيه و ناقة سالح اى
سلحت من البقل وغيره اسليح بالكسر كياهى كه ستور بخوردن آن شير ناك شود قالت امراة من العرب الاسليح رغوة وصريح وسنام اطريح
سليح نام قبيله از يمن سيلحون نام ده و العامة تقول سالحون وذكرا عرابه فى فصل نصبه من باب الباء سلح بالضم والتحريك ولد الحجل
يعنى كبك بچه مثل السلك والسلف والجمع سلحان بالكسر **سماح** سماحة جوانمردى يقال سمح به اى جاد به وسمح لى اى اعطانى وهو سمح بالفتح — سمح
والسكون وجوانمرد شدن عع بضمتين وهو سمح وهم سمحاء وهى سمحة وهن سماح لا غير مسامحه آسانى كردن با كسى وتسامحوا اى تساهلوا
وقولهم اسمحت قرونته اى ذلت نفسه وتابعت تسميح راست كردن نيزه و نرم رفتن **سنيح** سانح صيدكه از سوى چپ به راه اندر آيد — سنح
سنوح از سوى چپ در آمدن صيد عع بفتحهما والعرب تتيمن بالسانح وتتشاءم بالبارح وفى المثل من لى بالسانح بعد البارح وسنح
وسانح بمعنى قال ابو عبيدة سئل يونس عن رؤبة عن السانح والبارح وانا شاهد فقال السانح ما ولاك ميامنه والبارح ما ولاك مياسرة
وسنح لى راى اى عرض وسنحت بكذا اى عرضت ولحنت **ساحة** الدار كشادكى سراى ساحات ج ساح كلك مثال ساعة وساعات وساع — سوح

اسم فیه وهو النوی المرضوح ویقال رضخت الحصی فترضخ مرضاح بالکسر سنکی که بروی کو بند دنوی الرضخ مانده منه یعنی ایخه پرا کنده
رقح شود و تجمع ازوی رقاحة بالفتح کسب کردن وبازرکانی ویقال الجنات للفضاحة ولم نات للرقاحة وهو یترقح للعیال ای یکسب
رکح ترقیح المال تیمار داشتن یقال فلان رقاحی ال ای تیمار دار مال است رکح بالضم یعنی کوه وکرانه وی رکوح ارکاح ج ویان سرای
رکح رکح شده وایضا پاره تو یدکه در بن کاسه مانده باشد جفنة مرتکحة ای ماتوة بالزبد وازکحت الیه ای استندت الیه رکوح ارام کرفتن
بچیزی ورکح الیه ای رکن الیه سرج مرکح زینی که سپس رود وکذلک الرحل اذا تاخر عن ظهر البعیر رمح بالضم نیزه رماح ارماح ج ورمحه
رمح طعنه رامح طاعن رو ذو رمح ایضا ولا فعل له مثل لابن وتامر وثور رامح له قرنان سماک رامح ستاره ورمحه الفرس والبغل والحمار اذا
ضربه برجله ورمح الجندب اذا ضرب الحصی برجله رماح نیزه کر ونام مردی رماحة بالکسر نیزه کری ویقال للبهمی اذا امتنعت من الراعی
رنح روح اخذت رماحها وکذا یقال فی الابل اذا سمنت ودرت لان صاحبها یمتنع من نحرها ترنح ناویدن از مستی وجزان ویقال رنح
علیه مجهولا اذا غشی علیه او اعتراه رهن فی عظامه فتمایل فهو مرنح روح بالضم جان ارواح ج بذکر ویونث وقران قوله تعالی
وکذلک اوحینا الیک روحا من امرنا وجبرئیل قوله تعالی نزل به الروح الامین وعیسی قوله تعالی وکلمته القاها الی مریم وروح منه روحانی
بضم فرشته وپری ویقال لکل شیء ذی روح ایضا روحانیون ج سکان روحانی بالفتح ای طیب ریح بوی یقال وجدت ریحه وراحته
وباد ریاح ارباح ارواح ج ورباح ایضا جیح از بوع واصلها الواو وانما جاءت بالیاء لانکسار ما قبلها فاذا رجعوا الی الفتح عادت
الی الواو کقولک اروح الماء ویقال ریح وریحة کما قالوا دار ودارة وریح ایضا قوت وغلبه قوله تعالی وتذهب ریحکم ویقال الریح لآل فلان
الغلبة لهم ریحة بالکسر باد بیزن مراوح بالفتح ج مروحة بالفتح بیابان مراویح ج هی المواضع التی تخترق فیها الریاح خمر ریاح بالفتح
مثله وشاد شدن بمعنی الارتیاح یقال فقالت راحی وحالی ای ارتیاحی واحتیالی وجمع الراحة وهی الکف روح اسایش و نسیم
خوش یقال یوم روح ای طیب قوله تعالی فروح وریحان ای رحمة ورزق رواح بالفتح شبانکاه وهو نظیر مساء وهو اسم للوقت من
زوال الشمس الی اللیل وشبانکاه شدن وهو نقیض غدو وعغ ف آض ر کما یقال تداینوا ویقال خرجوا برواح من العشی و
رباح بمعنی وسرحت الماشیة بالغداة وراحت بالعشی ای رجعت ویقال افعل ذلک فی سراح ورواح ای فی سهولة مراح بالضم
شب جای ستور وبالفتح جای شبامد وشد کردن نقیض غدو ویقال ما ترک فلان من ابیه مغدی ولا مراحا اذا اشبهه فی احواله
کلها ویقال راح الیوم یراح اذا اشتدت ریحه ویوم راح ای شدید الریح ومکان ریح وشیء ریح ای طیب الریح وراح الشجر ای تفطر
بورق وراح فلان للمعروف یراح راحة اذا اخذته له خفة واریحیة وهو الارتیاح بالندی وراحت یده بکذا ای خفت له وراح
الفرس یراح راحة اذا تحصن ای صار فحلا وراح الشیء یراحه ویریحه ای وجد ریحه ومنه الحدیث من قتل نفسا معاهدة لم یرح رائحة
الجنة بالفتح والکسر من کلا البابین ولم یرح ایضا من الاراحة والمعنی واحد وقوله ماله سارحة ولا رائحة ای ماله شیء وریح الغدیر مجهولا
اذا ضربته الریح فهو مروح ومریح مثل مشوب ومشیب بنی علی شیب یقال هذا روض مریح ای ممطور ترویح خوشبوی کردن
دهن مروح وفی الحدیث انه امر بالاثمد المروح عند النوم وبخوابکاه باز آوردن ستور را شبانکاه اراحة شبانکاه باز آوردن
ستور را بخانه وبوی کرفتن کوشت وجزان ومردن یقال اراح الابل ای ردها الی المراح واراح اللحم ای انتن واراح الرجل ای
رجعت الیه نفسه بعد الاعیاء واراح ای تنفس واراحوا ای دخلوا فی الریح واراح الشیء ای وجد ریحه واراحنی الصید ای وجد ریحی وکذلک
اروحنی الصید علی الاصل فی ذلک کلها استراحة اسایش یافتن واسایش جستن وبوی بر داشتن استرواح علی الاصل کذلک واسترح الیه
ای استنام والمستراح المخرج مراوحة کاه این وکاه ان کاه کردن ویقال راوح بین رجلیه اذا قام علی احدیهما مرة وعلی الاخری مرة وکذا بیدیه
تراوحان بالمعروف روح والتحریک فراخی وفراخ نهادن پیشهای پای از یکدیگر در کام زدن چنانکه پاشنها نزدیک باشد باهم بخلاف
الفحج وکل نعامة روحاء والنعت اروح وقصعة روحاء ای قریبة القعر وطیر روح ای متفرقة ترویح دوباره برآمدن برک درخت وتروح النبت
ای طال وتروح الماء ای اخذ ریح غیره وتروح بالمروحة وتروح ای من الرواح والارتیاح النشاط وارتاح الله لفلان ای رحمه ریحان
فراخ خود فراخ خوی ریحان شاه سپرغم وروزی یقال خرجت ابتغی ریحان الله ای رزق الله تعالی وفی الحدیث الولد من ریحان الله
وقولهم سبحان الله وریحان الله نصبوهما علی المصدر یریدون تنزیها له واسترزاقا منه وقوله تعالی والحب ذو العصف والریحان
زحح فالعصف ساق الزرع والریحان ورقه عن الفراء روحاء ممدوده شهری ینسب الیه روحاوی فصل الزاء زح دور کردن
زرح زحه عن موضعه ای نحاه عغ ف آض ر وزحزحه عنه ای باعده عنه فتزحزح ای تنحی زروح مثال فعلل بشته خرد زراوح ج قسعة
زلح زیج زحلحة بالفتح ای منبسطة قریبة القعر زمح بالضم والتشدید فرومایه وپست بالا وزشت روی زیج دور شدن

جمح — کردن و دشمنی نمودن مجالح خصم روی ابروی جلجا ممدود و موضعی نزدیک بصره جلیی واسما و حلقه یم زائدة جموح جماح سرکشی

و توسنی کردن اسب و زن باشوهر و شتافتن قال ابو عبیدة قوله تع لولوا الیه وهم یجمحون ای یسرعون جموح بالفتح ما یعدل الیه

جنح — ازهوای خود نتواند باز کشت جماح بالضم والتشدید تیر بی پیکان جنوح میل کردن و میل دادن کسی را لازم متعدی عع بفتحهما وضم

جنح واجتنح بمعنی واجنحه ای اماله جنوح اللیل اقباله جوانح کفا دهپلو هما نزدیک سینه وهی ما یلی الصدر کالضلوع هی ما یلی الظهر جانحة

یکی وجنح البعیر مجهولا ای انکسرت جوانحه من الحمل الثقیل جناح بالفتح بال اجنحة ج وجنحته ای اصبت جناحه جناح بالضم بزه جنح اللیل

بالضم والکسر بهره از شب جنح الطریق بالکسر جانبه جنح القوم ناحیتهم وکنفهم جوح ازبیخ برکندن عع ف آمن ع ومنه الجائحة وهی شدة

حرح — التی تجتاح المال من سنة او فتنة ویقال جاحتهم الجائحة واجتاحتهم وجاح الله ماله واجاحه ای اهلکه بالجائحة فصل الحاء حر

مخفف واصله حرح فرج زن و جمعه احراح وحرون ایض کما قالوا فی المنقوص لدون ومئون والنسبة الیه حریّ وان شئت حرحیّ فتفتح عین

دبج — الفعل کما فتحوها فی النسبة الی ید وغد یدوی وغدوی وان شئت قلت حرحی کما قلت دجل ستهی فصل الدال تدبیج سر بپشت فرو

آوردن در رکوع وجزان وفی الحدیث انه نهی ان یدبح الرجل فی الرکوع کما یدبح الحمار دح پنهان کردن چیزی در زمین دحداح دحیدح

دحج — پست واندح بطنه اندحاحا ای اتسع قال اعرابی مطرنا اللیلتین بعیننا فاندحت الارض کلأ رجل درحایة بالکسر قصیر سمین ضخم البطن

درج — وهو فعلایة ملحق بجعظارة شیخ دردح بالکسر ای کبیر دلوح ره رفتن با بار گران برپشت سحابة دلوح بالفتح کثیرة الماء سحائب دلح

دلح — وسحاب دالح وسحائب دلّح وتدالحا الشیء فیما بینهما اذا حملاه علی عود وفی الحدیث ان سلمان وابا الدرداء اشتریا لحما فتدالحاه بینهما

دوح — دولح نام زنی داح نقش بلوح بر للصبیان یعللون به یقال الدنیا داحة دوحة درخت بزرگ وتنه درخت فصل الذال ذبح

ذبح — شکافتن یقال ذبحت الدن ای بزلته یعنی شکافتم خم را و کلو بریدن عع بفتحهما ذبح بالکسر ما یذبح قوله تع وفدیناه بذبح عظیم ذبیح مذبوح

نعت ذبیحة مؤنث وانما جاءت بالهاء لغلبة الاسم علیها ذبیح ایض قربانی واذبحت ای اتخذت ذبیحا وتذابح القوم ای ذبح بعضهم

بعضا ویقال التمادح التذابح مذبح بالفتح شکاف در زمین وجای قربانی کردن مذابح جمع وایض محاریب سمیت بذلک للقرابین و

یقال غادر السیل فی الارض اخادید ومذابح ذباح بالضم والتشدید کفتکیهای درون انگشتان پای ومنه قولهم ما دونه شوکة ولا

ذباح وبالتخفیف کلک ونبت السموم ایض سعد الذابح منزلی از منازل قمر وهما کوکبان نیران بینهما مقدار ذراع وفی نحر واحد منهما نجم صغیر

ذرح — کانه یذبحه ذبح مثال هبع گیاهی که خورش نعام باشد ذبحة درد گلو وعند العامة بتسکین الباء ذراح ذروح بالضم فیهما والتشدید

جانور زهردار و پرنده با خال لها کاسیاه و سرخ ذراریح ج وقال سیبویه واحد الذراریح ذرحرح فعلعل بضم الفاء وتسکین اللام مفتوح ع

العین ولیس عنده فی الکلام فعول بواحدة وکان یقول سبوح وقدوس بالفتح وحذفت اللام الاولی فی التصغیر فقلت ذریرح

لانه لیس فی الکلام فعلع الا حدد وتذریح زعفران در آب ترکردن وذرح طعامه اذا جعل فیه الذراریح وقولهم احمر ذریحی ای شدید

ذوح — الحمرة ذریح نام فحلی در ذریحیات شتران منسوب بوی ذریحه پشته وتل ذرائح ج ذوح تفار درشت فصل الراء ربح

ربح — بفتحتین وبالکسر مع السکون سود مثل شبه وشبه رباح بالفتح مثله ونام ساقی رباح نوری چون گربه که کافور از وی گیرند ویقال ربح

فی تجارته ای استشف تجارة رابحة رابح زید و فروخت با سود ویقال اربحته علی سلعته ای اعطیته ربحا وبعته الشیء مرابحة ربّاح بالضم والتشدید

رجح — کنه بز ربح شتر بچه وهی کانه لغة فی ربع رجحان جربیدن ترازو وجزان عع بفتحهما وض ع رجح المیزان ای مال وارجحت لفلان ورجحت

اذا اعطیته راجحا رجاح بالفتح زن بزرک سرین رُجح بضمتین ج ارجوحة بالضم بازیچ وترجحت الارجوحة بالغلام ای مالت وراجحته فرجحته

رحح — ای کنت اوزن منه قوم مراجیح فی الحلم رحح بفتحتین فراخی سم وهو محمود لانه خلاف المصطر رجل ارح الذی لا اخمص لقدمه

کارجل الزنج وهی قدم رحاء ارح ایض آهوی پهن سم وترحرحت الفرس فراخ نهاد پای را تا بول کند شیئ رحراح فیه سعة ورقة عیش

رزح — رحراح واسع رحی رحرحان نام کوهی ومنه یوم رحرحان لبنی عامر مُردحة بالضم پاره که در دامن خیمه وسپس خرگاه در آرند ردح مصدر

مصدر منه و گرد اگرد خانه را در گل گرفتن رداح بالفتح زن کران سرین کتیبة رداح ثقیلة السیر لکثرتها وکاسر بزرک ردح ج رازح

رسح — شتر افتاده از لاغری رزوح بالضم مصدر منه رزاح بالفتح کذلک عع بفتحهما ارزاح متعد منه ویقال ابل رزحی ورزاحی ومرازیح ورزّح

رشح — مرزح بالکسر چوب دو شاخه که تاک رز را بوی برکیرند از زمین ارسح لاغر سرین رسحاء مؤنث منه وذئب ارسح کذلک رشح خوی

کردن وتراویدن عع بفتحهما یقال لم یرشح له بشیء ای لم یعطه شیئا مرشح بالکسر مرشحة جامه که در زیر پوشند مجمه خوی یعنی ترلیل رشح

رضح — خوی ترشیح اندک اندک شیر دادن مادر فرزند را تا اول آنکاه که بکیدن قوت یابد پروردن یقال هو یرشح للوزارة ویؤهل لها ای یربی

وترشح الفصیل اذا قوی علی المشی قال الاصمعی اذا قوی ومشی مع امه فهو راشح وامه مرشح رضح ریزه کردن سفال خرما رضح بالنضم

باب الحاء فصل الالف اج درکشیدن و رنجیده شدن عم ف آک ۲ قال ابو عمرو ازج ای تخلف ازوج علی فعول ای متخلف عن المکارم
انوح مثله انخ اتیح انوح رنجیدن عم ف آک ۲ فهو انخ وهم انخ مثل راکع ورکع قال ابو تمرو رجل انوح انخ علی فاعل و فعول
الذی اذا سئل الشیء تنحنح وذلک من البخل وکان انخ بالتشدید فصل البآء بجح بالتحریک شادمانه شدن عم ع آ ف ۲
ربعنیها لغة ضعیفة و بجحته فتبجح ای فرحته ففرح بحج کلو کردن عم ک آ ف ۲ فهو ابح وفی صوته بحة بالضم وهی بحاء وبفتحها
لغة فیه وامراة بحة نعت منه وبح بالضم جمع ابح و بحاء و ربما وصفوا به التداح تبحبح جای گرفتن بحبوحة الدار بالضم وسطها بدح زدن
بعصا و ناگاه پیش آوردن کار برا یقال بدحه بالعصا و بدحه بامر ای بدهه و بدح بر ای ناح بر و بدحت المراة و تبدحت ای مشت بشیة
حسنة بدح بالفتح زمین فراخ بدح بضمتین ج بدحة الدار ساحتها بدح بالکسر کشادی فراخ بداح بالکسر ج وفرو ماندن ستور از گرانی
بار عم بفتحها یقال بدح البعیر عن الحمل یبدح بدحا ای عجز و بدحه الامر مثل فدحه بذح شکافتن و بذحت لسان الفصیل لئلا یرتضع
ای شققته و یقال فی رجله بذوح ای شقوق برح سختی و گزند برح بارح تاکید یقال لقیت منه بنات برح وبنی برح والبرحین والبرحین
بضم البآء وکسرها الدواهی والشداید ویقال هذه برحة من البرح بضم البآء للناقة اذا کانت من خیار الابل بارح باد گرم بوارح بادها
شمالی گرم بارحة شب گذشته البارحة الاولی دی شب برحآء بالضم والمد سختی وهی برحآء الحمی سختی تب و برح به الامر ای جهده وضربه ضربا
مبرحا ای مولما تباریح الشوق سوزشهای اندوه وهذا ابرح منه ای اشد منه وابرحه ای اعجبه یقال فی التعجب ما ابرح هذا الامر
وابرحه اکرمه وعظمه براح بالفتح زمین کشاده بی کشت و درخت و جآءنا بالامر براحا ای بینا و دور شدن یقال برح مکانه بالکسر ای زال
عنه و قولهم لا براح منصوب کقولهم لاریب و یجوز رفعه فیکون لا بمنزلة لیس و روشن شدن کار یقال برح الخفآء ای وضح الامر و لا ابرح
افعله ای لا ازال و براح بالکسر مثال قطام یکی از نامهای افتاب و بروح از سوی راست بسوی چپ صید رفتن آهو و العرب تتطیر
بالبارح و تتفأل بالسانح لانه لا یمکنک ان ترمیه حتی تنحرف وفی المثل انما هو کبارح الاروی لانها لا تری سانحة و لا بارحة الا فی الدهور
مرة ام بریح مصغرنام زاغ برحی کلمة یقال عند الخطا فی الرمی و مرحی عند الاصابة علی زنة فعلی بطح بروی در افکندن یقال
بطحه فانبطح ابطح آب رود و سنگلاخ اباطح بطاح ج والثانی علی غیر قیاس و یقال بطاح بطح کما یقال اعوام عوم بطیحة بطحآء مثله
ومنه بطحآء مکة و بطایح النبط بین العراقین و تبطح السیل ای اتسع فی البطحآء بلح بالتحریک غوره خرما فاول التمر طلع ثم خلال
ثم بلح ثم بسر ثم رطب ثم تمر الواحد بلحة وابلح النخل اذا صار ذا بلح و بلح الرجل بلوحا ای اعیا و بلح الثری ای یبس بلندح الرجل اذا
ضرب بنفسه الارض و ربما قالوا ابلنطح و بلدح اسم موضع و ابلندح المکان اذا اتسع و ابلندح الحوض اذا انهدم بلندح فربه کوتاه ه بوح
الدار ساحتها اباحة مباح کردانیدن خلاف محظور و استباحوهم ای استاصلوهم و باح بسره اظهره یتعدی بالبآء بوح جماع و ذکر
و نفس یقال منه ابنک ابن بوحک یشرب من صبوحک و یقال وقعوا فی دوکة و بوح ای فی اختلاط من امرهم بیاح بکسر البآء مخففا
نوعی از ماهی و ربما فتح و شدد فصل التآء ترح بالتحریک اندوه ضد فرح ترحه ای احزنه متراح ناقة که زود شیر کم کند تفاح
بالضم و التشدید سیب تفاحة یکی تاح له الشیء و اتیح له ای قدر له رجل متیح بالکسر انکه پیش اید بکاری که نباید تیحان مشدد الیآء
مکسورة مثله و ناح فی مشیته ای تمایل فرس متیح تیحان تیاح اذا اعترض فی مشیته نشاطا فصل الجیم اجحاح ابستن
شدن یقال اجحت المراة و اکثر استعماله للسباع و کل سبعة حملت فاقربت و عظم بطنها فقد اجحت و النعت مجح جحجاح مهتر جحاجح جمع الجمع
والهآء عوض عن اليآء المحذوفة ولا بد منها او من اليآء و لا یجتمعان جدح پست شورانیدن و جدحه واجدحه ای لته شراب
مجدح ای مخوض بعضه ببعض مجدح کپچه پست شور و نام ستاره و یقال هو الدبران وهو بضم المیم ایضا مجادیح السمآء انواؤها مجدوح
خون فصد کرده جرح خسته کردن و در بدن عم ع بفتحها جرح بالضم خستگی جروح ج جراحة بالکسر مثله جراح ج وهو و هی جریح و هم
و هن جرحی و جرحه شدد للمبالغة و جرح و اجترح ای اکتسب جوارح شکاریان از مرغ و دد و اندامهای مردم که بدان کار کنند استجراح عیب
و فساد بیرون آوردن یقال استجرحت هذه الاحادیث و وعظتکم فلم تزداد و الا استجراحا جزح دهش جزحت له من المال جزحة
ای قطعت له منه قطعة جلح سرهای درخت خوردن ستور و پوست باز کردن از درخت جوالح انچه از سرهای نی و لخ هوا کند جلحة جیح
ذره و ماننده آن مجالحة بام سختی و ترش کردن مجالح ناقه که در زمستان شیر دهد مجالیح ج و هی ایضا سالی که مر کام کی ستور ناقه مجلاح بالکسر
ناقه که در قحط سال شیر دهد و شیر بجهاند جلح بالتحریک کم موی شدن پیش سر عم ع آف ۲ فاوله النزع ثم الجله ثم الصلع اجلح نعت منه
و شو دج پست جلحة جای ... فکی از سر بقر جلح بالضم کاو که شاخ ندارد مجلح بکسر اللام مرد بسیار خوار و بالفتح خوردنی و درخت
خوردو شده تجلیح پیش آمدن و بقوة گذشتن از کاری جلاح بالضم سیل ونام مردی مجالحة آشکارا کردن کار را بر کسی و جنگ بارنج

کردن

اخ انخ بجح بحح بدح بذح برح بطح بلح بلندح بوح ترح تفاح جحجح جدح جرح جزح جلح

نفج — نفج الارنب برجست خرگوش و دوان خاست وانفجه اثاره ونفجت الفروجه من بيضتها اى خرجت نفج برداشتن پستان نو
برامده پيراهن را رجل نفاج متكبر نازنده نافجه نافه مشك معرب و باد بقوت در اول وزيدن نوافج ج وايضا استخوانهاى خرد
نهج — بلوالواحدة نافجة وكانت العرب تقول فى الجاهلية اذا ولد لاحدهم بنت هنيئا لك النافجة اى المعظمة لمالك لانك تاخذ مهرها
فتضمه الى مالك فينفج بفيجه كمان وانتفج جنباه اى ارتفعا نهج راه پيدا وكشاده منهج منهاج بالكسر كذلك وانهج الطريق اى استبان
وهجت الطريق اذا ابنته واوضحته وسلكته وهو يستنهج سبيل فلان اى يسلك مسلكه نهج بالتحريك دم وناسه عج ك اف ٢
ونج — فلان ينهج فى النفس وما ادرى ما انهجه وانهجت الدابة اى سرت عليها حتى انبهرت وانهج الثوب اى بلى فصل الواو وتج درشت
ودرزد از هر چيزى وثاجه مصدر منه عج بفتحها فرس وتيج اى مكتنز قال ابو زيد وثاجه بسيارى گوشت وثاره بسيارى پيه وهى
الضخامة فى الحرفين استوثج نبت الارض اى علق بعضها ببعض وتم موتجه زمين علف ناك واستوثج المال اى كثر واستوثج الرجل من
وتج ودج — المال اذا استكثر منه وتج فزبر وهو نوع من الادوية ونام شهر طايف ودج بفتحتين وداج بالكسر رگ كردن وهما ودجان يقال ودج
وسج وشج — دابتك اى اقطع ودجها وهو لها كالفصد للانسان ودجان دو برادر ودج بالتسكين صلح افكندن ميان مردم وسج نوعى از رفتار
شتر عج ك اف ٢ واوسجته اى حملته على الوسيج وشيجة بالمعجمة بيخهاى درخت وشجت العروق والاغصان اى اشتبكت واشجر رحم
هم در پيوسته وشجت بك قرابة فلان ووشجها الله والاسم الوشيج وهو ايضا شجر الرماح وليف يفتل ثم يشد بين خشبتين ينقل
ولج — به البر المحصود وغيره ولوج ولجه بالتحريك درامدن عج ف اك ٢ واولجه ادخله وقوله تعالى تولج الليل فى النهار وتولج النهار فى الليل اى
يزيد من هذا فى ذاك ومن ذاك فى هذا واتلج موالج اى دخل مداخل ولجه بفتحتين باران كرير ولج بالسكون ج اولاج كل خرجة ولجة
مثال همزة كثير الولوج والخروج ووليجة الرجل خاصه ويطانه مرد ولجه در دى كه بانند دون خادث شود تولج بسكون الواو وفتح جانبيها
وهج — خانه وحش قال سيبويه التاء مبدلة من الواو وهو فوعل فى الاصل لانفعل وهج بفتحتين سوزانى اتش وهج وهجان افروخته شدن
هبج — اتش عج ف اك ٢ وتوهجت النار توقدت واوهجتها انا ولها وهيج اى توقد وتوهجت رائحة الطيب اى توقدت وتوهج الجوهر
هجج — تلالا فصل الهاء هبج بالتحريك اماس پستان شتر يقال هبجه فتهبج اى ورم فتورم رجل مهبج ثقيل النفس وهبجه بالعصا
مثل هبجه اى ضربه هججت عينه اى غارت عين هاجة چشم بمغاك فرو رفته هجيج وادى مغاك وهجيج النار اجيجها ابدال مثل اراق و
هراق ويقال ركب فلان هجاج بفتح الجيم وكسرها غير منصرفين اذا ركب راسه ويقال هجاجيك اذا اردت ان تكف المخاطب عن شئ
هدج — وكذا هذا ذيك على تقدير الاثنين رجل هجاجه اى احمق هجهج زجر للغنم مبنى على الفتح وهجهجت بالسبع اى صحت به وزجرته وهجهج الفحل
هرج — فى هديره والهجهاج النفور هج بالسكون والكسر منونا زجر للكلب كما يقال اخ واخ هدجان رفتار پيران عج ف اك ٢ وهدج الظليم
اذا مشى فى ارتعاش فهو هداج وهدجدج وهداج ايضا نام اسپى هدجه بالتحريك ناليدن شتر ناقة مهداج بالكسر وكذا الريح التى
لها صوت وحنين وتهدجت الناقة اى تعطفت على ولدها تهدج الصوت تقطعه فى ارتعاش هودج بار كبه هرج اشوب وفتنه
عج ف اك ٢ وفى حديث اشراط الساعة قيل وما الهرج يا رسول الله قال القتل واصل الهرج الكثرة فى الشئ ومنه قولهم فى الجماع بات
يهرجها ليلته جمعاء فرس مهرج بالكسر وهراج كثير الجرى ومرهرج هرج بالتحريك سركشتگى شتر از گرما و قطران كه ماليده باشند دروى
هرمج — عج ك اف ٢ وهرجت البعير اذا حملته على السير فى الهاجرة حتى سدر وهرج النبيذ فلانا اذا بلغ منه فاهرج واهلك وهرجت بالسبع
هزج — اذا صحت به وزجرته هرمجه ناهموار رفتن وخبر را شوريده كردن يقال هرمجت عليه اى خلطته هزج بالتحريك اواز تند
هلج هليلج — ونوعى از سرود و ترانه و نام بحرى از عروض و قد هزج وهزج اى ترنم وهزجت القوس اى صوتت عند انباض الرامى عنها هزامج بالفتم
او از بيابى بزيادة الميم هزلاج بالكسر گرگ سبك اهليلج اهليلجه بالكسر هليله معرب قال ابن الاعرابى هو بفتح اللام الاخيرة
هملج — لانه ليس فى الكلام افعيلل بالكسر ولكن بالفتح نحو ابريسم واطريفل هلباجة اهلباجه بالكسر گول گران جان همجه مگس ريزه
هوج — همج ج وگوسپند لاغر ومردم فرومايه گول وهمج هامج توكيد له من لفظه كليل لائل همج بالسكون بيكدفعه اب خوردن شتر چندانكه
هيج — كه تشنگى بشكند هملجه الفرهو بكرفتن برس هملاج سبك رو همالج ج هوج بالتحريك دراز و گول و شتاب زدگى اهوج نعت
منه هوجاء ناقه تيز رو و باد سخت كه خانه را از بن بركند هوج ج هيج هيجان هياج اهياج هيج برانگيخته شدن و برانگيختن ها
بنفسه وهاجه غيره متعد لازم هيج مهايجه برانگيختن هائج نحل تيز شده بگشنى هياج بالكسر خشك شدن گياه ارض هائجة التى يبس
بقلها او اصفر واهاجت الريح النبت ايبسه واهيجنا الارض اى وجدنا ها هائجة النبات وهاج هائجه اى ثار غضبه وهدا هائجه اى
سكن غضبه وفورته هيجاء كارزار يمد ويقصر يوم الهياج روز كشش وتهايج الفريقان اى تواثبا للقتال ناقة مهياج اى تنزع الى وطنها

لنالہ بر تقسیع الفصیل لهجه بالتحریک والتسکین زبان یقال فلان فصیح اللهجة تلهیج بها ری دادن بعضه ناشناشکستن الهیجاج نیز
خفته شدن شیر وکل کل مختلط ورایت امر فلان ملهاجا ای مختلطا والهاجت عینه ای اختلط بها النعاس لهوجه ناتمام خام
کاری یقال شواء ملهوج اذا لم ینضج وقد لهوجت اللحم وتلهوجته اذا لم تنعم طبخه ویقال لهوج امره ناتمام کرد کار خود را فصل
ماج — المیم ماج آب شور وتلخ موجه مصدر منه عع بضمتین مج ماش داندا ختن شراب وخدو از دهن عع ف آض ۲ والمجت
مج — نقطة من القلم ای ترششت شیخ ماج الذی یسیل ریقه ولا یستطیع حبسه من کبره احمق ماج کلن وناقة ماج ایضا مجاج مجاجه خدو
انداخته ویقال مجاج المزن ومجاج النحل ومجاج العنب للمطر والعسل والشراب ومجاج الشیء عصارته مجمجه سخن ناپید اکفتن وحروفرا
بی نقطه واعراب نبشتن وامج الفرس اذا بدا بالجری قبل ان یضطرم وامج الرجل اذا ذهب فی البلاد مجج جنبانیدن دلو در چاه
مجج — تا پر شود وجماع کردن یقال منه مجمجها اذا جامعها مذحج بکسر الحاء پدر قبیله از یمن مرج چراگاه ومرج اکذاشتن ستور در اعع
مذحج — ف آض ۲ وقوله تع مرج البحرین یلتقیان ای خلاهما لا یلتبس احدهما بالاخر وامرج ومرج بمعنی مرج الخطباء موضعی بخراسان مرج
مرج — راهط موضعی بشام یوم المرج دو زحرب مروان بن حکم مرج القلعة بفتح اللام منزلی در بادیه مرج بالتحریک جنبیدن خاتم در انکشت
غع ک آف ۲ یقال مرج الخاتم ای قلق ومرج الدین والامر ای اختلط واضطرب ومرجت امانات الناس ای فسدت ومنه الهرج والمرج
وهما الاضطراب وانما سکن المرج لازدواج الهرج امر مریج ای مختلط وامرجت الناقة ای القت ولدها بعد ما یصیر غرسا ودما مارج
مزج — من نار ای نار بلا دخان مرجان مروارید خرد مزج عسل وآمیختن شراب وجز آن مزاج الشراب آنچه بوی آمیزند شراب را مزاج البدن
مشج — ما رکب علیه من طبایع موزج موزه فارسی معرب مواز جه وان شئت تحذف الهاء مشج آمیختن عع ف آک ۲ مشج بالکسر
معج — ومشیج آمیخته امشاج ج مثال یتیم وایتام نطفة امشاج آب مرد وزن بهم آمیخته معج بشتاب رفتن یقال معج الحمار والریح فی
ملج — سیرهما معوج علی فعول وقد معج بالفتح ای مر مرا سهلا ومعج الفصیل ضرع امه اذا لهزه یعنی بسر زد پستان مادر را ملج بلیها
کرفتن کودک پستان از امکان الصبی امه ای رضعها وامتلج الفصیل ای امتص ملاج شیر دادن کودک را وفی الحدیث لا تحرم الاملاجة
موج — ولا الاملاجتان ومنه قیل ملجان ومصان للرجل اللئیم الذی یرضع الابل مالج بفتح اللام ماله فارسی معرب موج کره کردن آب
مهج — عع ف آض ۲ والناس یموجون ای یضطربون مهجة بالضم خون وخون دل وجان شحم امهج بالضم پیه تنک لبن ماهج
ناج — امهجان شیر تنک فصل النون نووج جنبیدن ورفتن باد یقال ناج فی الارض ای ذهب وناجت الریح ولها نئیج ای مر سریع
مع صوت وناج الی الله تع فی الدعاء ای تضرع نائجات الهوام صوائحها نبج سگ سخت آواز وهو الاسد ایضا یقال کذبت
نبج — نباجتک اذا حبق وضرط نباج بالضم الضراط ونباج الکلب کلب نبیج الکلب بمعنی نباح الکلب ونبیجه کلب نباجی سگ سخت آواز
نباج بالکسر دهی در بادیه انبجات بکسر الباء داروهای پرورده منبج بکسر الباء موضعی والمنسوب منبجانی بفتح الباء عجین انبجان
نتج — خمیر خاسته ولم یات علی هذا البناء الا حرفان یوم ارونان وعجین انبجان وفی بعض الکتب بالخاء المعجمة نتاج بالکسر زه
یقال نتجت الناقة نتاجا یستعمل مجهولا ونتجها اهلها نتجا وانتجت الفرس اذا حان نتاجها ای استبان حملها وکذلک الناقة فهی
نتوج ولا یقال منتج واتت الناقة علی منتجها ای الوقت الذی تنتج فیه ویقال للشاتین اذا کانتا سنا واحدة فهما نتیجة ویقال
نجج — غنم فلان نتائج ای فی سن واحدة نجّ نجیج زه کردن ریش وجراحت عع ف آک ۲ ونجنجت الرجل حرکته وتنجنج لحمه ای کثر واسترخی
ونجنج ابله اذا ردها علی الحوض نجنجه تردد کردن در رای وعزیمت ونجنج امره اذا هم به ولم یعزم علیه وکود برکشتن بوقت ترس
نخج — مخج جنبانیدن یقال مخجت الدلو ومخجها ای خضخضها ومخج الرجل امرأته ای باضعها نخیجه مسکه دوباره وبتقدیم الجیم علی الخاء
ایضا نسج بافتن جامه عع ف آض ۲ وک ۲ نساجه جامه باف منسج بفتح السین وکسرها سر کار منسج بکسر المیم کار چوبه کرباس
نسج — بافند منسج الفرس فرود سر کتفهاست ونسجت الریح الربع ای تعاورته ریحان طولا وعرضا وفلان نسیج وحده ای لا نظیر له
نشج — ولم ینسج علی منواله عنبر نشج بالتحریک راه کذر آب انشاج ج نشیج خنه کریستن عع ف آک ۲ یقال نشج الباکی ونشج الحمار
نضج — بصوته ای ردده وکذلک نشج الزق والحب والقدر اذا غلا ما فیه حتی یسمع له صوت نضج رسیدن میوه وپختن هر چیز
چون کوشت وریش وماده فهو نضیج وناضج وانضجته انا ورجل نضیج الرای محکمه ونضجت الناقة بولدها بالتشدید اذا جازت
نعج — السنة ولم تنتج فهی منضج ونوق منضجات نعج سپیدی خالص وسپید شدن عع ف آض ۲ مثل طلب یطلب طلبا ناعجة ناقة
سپید وزمین نرم نواعج شتران تیزرو ونعجت فی سیرها ای معجت نعجه میش نعاج نعجات ج نعاج الرمل گاو دشتی ولا یقال لغیر
البقر من الوحش نعاج نعج ایضا فربه شدن عع ک آف ۲ ودل کرفتن از کوشت میش وانعج القوم ای سمنت ابلهم منعج بالفتح موضعی

نهج الامر

مقبب وهو محمود فقج بالكسر خربزه شامی بعنی هندوانه وکل شیء من البطیخ والفواکه لم ینضج فهو فج رجل نجفاج کثیر الکلام افجج انکه
پیشهای پای نزدیک نهد وپاشنها دور فجج رفتار روی ع بفتحهما وتفجج فی مشیته مثله وهو ابلغ مثل التفشج وهو ان یفرج بین
رجلیه اذا جلس تفجج کذلک وافجج الرجل حلوبته اذا فرج ما بین رجلیها لیحلبها فرج بفتحتین کشادش ع ف آ ک ۲ یقال فرج الله
عنک غمک وفرج الله بمعنی فرج بالسکون عورت وجای ترسناک قال ابو عبیدة فرجان بفتحات سند وخراسان فرجه بالفتح
از تنگی ودشواری بیرون آمدن فرجه بالضم شکاف یقال بینهما فرجة ای انفراج فرج بالکسر آنکه راز پنهان ندارد فرج بضمتین
مثله وهو ایضا القوس البائنة عن الوتر فارج فریج کذلک افرج الذی لا یلتقی الیتاه لعظمهما وهی فرجاء فرج بالتحریک مصدر منه
وهمیشه کشاده عورت بودن ع ک آ ف ۲ فهو فرج نعت وفی الحدیث لا یترک فی الاسلام مفرج فهو القتیل یوجد فی ارض لا یکون
عند قریة فانه یودی من بیت المال وقال ابو عبیده هو الذی یسلم ولا یوالی احدا فاذا جنی جنایة کان ذلک علی بیت المال ولا عاقلة
له ویروی بالجیم والحاء دجاجة مفرج ما کان با جوزه فروجة بالفتح والتشدید جوزه فرابج ج افرنج جلد الجمل اذا شوی و
یبس اغالیه فرتاج بالکسر یکی از نشانهای شتر فشج پایها از هم دور نهادن در رفتن ع ف آ ک ۲ یقال فشج فبال وکذلک التفشج
وتفشج مثل تفجج وتدعو تفضج بن سوی خوی کردن فلج نام موضعی وجوی خرد وبیرونی ودستکاری یافتن ع ف آ ض ۲ یقال
فلج علی خصمه وفی المثل من یأت الحکم وحده یفلج وافلجه الله علیه والاسم الفلج بالضم وافلج الله حجته ای قومها واظهرها وقسمت کردن
میان کسی دو وبنیم کردن یقال فلجته فلجین وهی الفلوج الواحد فلج بالفتح والکسر وکزند وخراج برید کردن وزمین شکافتن بجهت
زراعت وکلما شققته فقد فلجته فلوجه بالتشدید زمین صالح مر زراعت را فلالیج ج ومنه سمی موضع فی الفرات فلوجه فلج بالکسر
پیمانه معروف فلج بفتحتین جوی خرد افلاج ج وکشاده یکی دندانهای پیش رجل افلج الاسنان وامراة فلجاء الاسنان نعت منه قال
ابن درید لا بد فیه من ذکر الاسنان سهم فالج ای فائز قفیز فالج مثل فلج وهو المکیال وعلت بر جای ماندگی ومنه فلج الرجل مجهولا
فهو مفلوج ومنه قیل لشقة البیت فلیجة فالج شتر ضخم دو کوهانه ونام مردی وهو فالج بن خلاوة الاشجعی ومنه قولهم انا من هذا
الامر فالج بن خلاوة ای بری فلیجه یک تخته از دامنهای خیمه وتفلجت قدمه ای تشققت فنزج نوعی از رقص عجم که از اینجا گویند
دستهای یکدیگر گرفته رقص کنند فوج گروه مردم فووج افواج ج افاوج افاویج جمع الجمع فائجه فراخی میان دو بلندی افاجه
دویدن وشتاب رفتن فیج پیک فارسی معرب فیوج ج فیهج پیمانه شراب معرب وخمر فصل القاف قبج کبک
فارسی معرب لان القاف والجیم لا یجتمعان فی کلمة من کلام العرب قبجة یکی تقع علی الذکر والانثی کالحمامة ویعقوب یختص بالذکر منه
کالظلیم من النعامة ویعسوب من النحل وحیقطان من الدراجه وصدی او فیاد من البومة وخرب من الحباری ومثله کثیر فصل
الکاف کراج بالضم والتشدید کره فارسی معرب کرج الخبز وتکرج کره بر آورد نان کوسج کوسه فارسی معرب ونوعی
از ماهی کیلجه پیمانه کیالجه ج والهاء للعجمة فصل اللام لبجت به الارض مثل لبطت ای جلدت به الارض ولبج به اذا صرع
وسقط ویرک لبج وهو ابل الحی اذا اقامت حول البیوت بارکة کالمضروب بالارض لجاجه ستهیدن ع ف آ ک ۲ وبعکسها الجاج
کذلک لجوج نعت منه وکذا لجوجه والهاء للمبالغة ملاجه دراز کشیدن خصومت رجل لججه مثال همزه ای لجوج لجلجه گردانیدن
سخن در دهان تلجلج فی الکلام تردد ویقال الحق ابلج والباطل لجلج وسمعت لجتهم وضجتهم ای اصواتهم والتجت الاصوات ای
اختلطت لجة الماء بالضم معظمه ولج کذلک ومنه بحر لجی لج ایضا شمشیر ولججت السفینه ای خاضت اللجة والتج البحر التجاجا ای اختلطت
امواجه یلنجوج یلنجج النجج چوبی خوشبوی لحج استوار شدن شمشیر در نیام ع ک آ ف ۲ مکان لحج ای ضیق ملاحج مضایق
ملتجج بناه مثل ملتجد والتجه الیه الجاه الیه والحصه الیه ولحجت علیه الخبر اذا خلطته واظهرت غیر ما فی نفسک ولحوجت علیه الخبر
کذلک لزج الشیء ای تمطط وتمدد فهو لزج ولزج برای غرا بر لزوجه لغزانی وچفسانی چیزی چون سریشم وجزان وخطمی وتلزج راسه
اذا غسله فلم ینق وسخه وتلزج النبات ای تلجن وتلصق لعج الضرب سوختاوردن ای المه واحرق جلده ومنه هو لاعج
ولعج فی صدره شیء مثل خلج الفج الرجل ای افلس فهو ملفج بفتح الفاء مثل احصن فهو محصن واسهب فهو مسهب فهذه الثلثة
جاءت بالفتح نوادر ملج بکنجهای دهان خوردن ع ف آ ض ۲ ملامج گرداگرد اندرون دهان تلمج لب لیسیدن مثل تلمظ وقولهم
ما ذقت شماجا ولا لماجا ای شیئا وما تلمج عنه بلماج وهو ادنی ما یؤکل وما لمجوا ضیفهم بشیء ای ما لهنوا ضیفهم بشیء یعنی ناشتا
نشکستند مهمان را بچیزی بشیء سمج لمج بالکسر والسکون سمیج لمیج اتباع لهج بفتحتین شیفتگی کردن وحریص نمودن ع ک آ
ف ۲ یقال لهج به ای اغری به فثابر علیه والهج الرجل اذا لهجت فصاله برضاع امهاتها فیعمل عند ذلک اخلة یشدها فی الاخلة

نفج
فرج
فلج فلحج فرتج فرنج
فنزج فوج فهج فیج
قبج کرج کوسج کلج کیلج لبج
لجج
لزج لعج لفج لمج
لهج

علنج
عرج

بكسر الجيم زجر للناقة وقد عجعجت بها وفلان يلقف عجاجته على بنى فلان اى يغير عليهم و علنجى فلان ولده اى احسن غذاءه معلنج
اى ممتلئ عروج بر آمدن ع ف أ ض ۲ وعرج اى اصابه شئ فى رجله فجمع ومشى مشية العرجان وليس بخلقة فاذا كان خلقة قلت
عرج بالكسر فهو اعرج وهم عرج وعرجان ومصدره عرج بالتحريك وهو ايض دلوك الشمس وانعراجها نحو المغرب اى ميلها يقال
همت الشمس بعرج اى بمغيب ويقال اعرجه الله وما اشد عرجه ولا تقل ما اعرجه فى التعجب لان ما كان لونا او خلقة فى الجسد لا يقال
منه ما افعله الا مع اشد عرجان بفتحتين لنكان رفتن امر عرج كار نا استوار وعرج البناء اى ميله فعرج وعرج عليه اى اقام
وعرج على المنزل اى حبس مطيته عليه واقام وكذلك التعريج ويقال منه ما لى عليه عرجة بالضم ولا تعريج ولا تعرج اى توقف انعراج
ميل كردن منعرج الوادى منعطفه يمنة ويسرة معرج بالكسر نردبان ومنه ليلة المعراج معارج معاريج ج معارج ايض بر آمدن
جايها قال الاخفش ان شئت جعلت واحد المعارج معرجا بالفتح والكسر مثل مرقاة عرجاء كفتار قال الاصمعى العرجاء بالضم
وفتح بعده فى الورد ان ترد الابل يوما نصف النهار ويوما غدوة عرج بالسكون منزلى بر راه مكه عرجى نام شاعرى منسوب
بدان منزل وكله از شتر وذلك نحو من الثمانين وقال ابو عبيدة مائة وخمسون وفويق ذلك وقال الاصمعى خمسمائة الى الالف
عرج بالكسر مثله اعراج ج واعرجت اى وهبت له عرجا من الابل عرج نام حمير بن سبا عرفج درختى عرفجة بن ازدى ونام
مردى عسج مد العنق فى المشى ومنه بعير معساج عوسج نوعى از خار عوسجة يكى ونام مردى عسلج بالضم ما لان واخضر
من قضبان الشجر والكرم واول ما ينبت وعسلجت الشجرة اخرجت عساليجها اعفاج رودهاى مردم واسب وسباع وهو
مثل المصارين لذوات الخف والظلف عفج بفتحتين عفج بالكسر عفج بكسر الوسط يكى عفج زدن عفجه بالعصا اى ضربه بها وبكنى به
ايض عن الجماع معفاج آلت زدن وتعفج البعير فى مشيه اى تعرج عفنجج احمق ضخم عفضاج بالكسر ضخم سست كوشت عفاضج
بالضم كذلك علج بالكسر كور خر وكبر كه هيچ دين ندارد علوج اعلاج معلوجاء بالكسر وفتح اللام ممدودا وعلجه بالكسر وفتحتين
ج ويقال فلان علج مال كما يقال ازاء مال معالجه علاج مرو سيدن به بيمار وجزان وبنبرد كردن بعلاج يقال عالجته فعلجته اى غلبته
بالعلاج واستعلج جلد فلان اى غلظ فهو مستعلج الخلق ورجل علج بكسر اللام اى شديد عالج موضعى بباديه وشتريكه علجان خورد
وان كياهيست علج بفتحتين خرما بنان خرد واعلنجت الارض اى طال نباتها واعلنجت الامواج اى التطمت علجن بزيادة النون نا قه
اكنده كوشت معلهج بفتح الهاء بى اصل عمج شتاب رفتن وهو قلب معج ف أ ك ۲ تعمج پيچ پيچان رفتن سهم عموج اى متلوى فى
ذهابه وتعمجت الحية اى تلوت فى مرها عومج مار عمج بالضم والتشديد كذلك قال قطرب هو العمج بفتحتين مخففا عنج نوعى از
رياضت شتر ومنه عنجت البعير اعنجه بالضم والاسم العنج بالتحريك وهو ان يجذب الراكب خطامه فيرده على رجليه عناج بالكسر يكى
از رسنهاى دلو وهو حبل وبطان يشد فى اسفلها الى العراقى يقال منه عنجت الدلو اعنج عنجا عنجوج بالضم اسب نيك عناجيج
ج عنجج بزرك عوج بفتحتين كژ شدن ع ع ك أ ف ۲ وكژى در بالاى چيزى ايستاده چون ديوار ودرخت ومانند آن عوج بالكسر
وفى عوده وخاطره عوج بالفتح اعوج نام اسپى ام اعوجيات منسوب بوى وليس فى العرب فحل اشهر ولا اكثر نسلا منه عوجاء
شتر لاغر باريك وكمان رجل اعوج مرد بدخو عوج مقيم بودن بجائى ومقيم كردن كسى را ع ف أ ض ۲ لازم متعد يقال عجت
بالمكان وعجته بالمكان وكشيدن مهار شتر سپس يكى خم دادن كردن شتر را بكشيدن مهار وانعاج عليه اى انعطف عليه عائج
ايستاده وفلان ما يعوج عنه اى ما يرجع عنه اعوجاج كژ شدن عصا معوجه وعوجت الشئ فتعوج عاج استخوان پيل
عاجه يكى عواج عاج فروش عاج بكسر الجيم زجر للناقة عوهج دراز كردن از آهو وشتر مرغ وشتر وما اعيج من كلامه بشئ
اى ما اعبا به وما اعوج به كذلك بلغة بنى اسد ويقال ما عجت به اى لم ارض به ويقال شربت ماء فما عجت به اى لم اروَ منه و
تداويت فما عجت به اى لم انتفع به **فصل الغين** فرس مغلج بالكسر اسب هموار ويكسان رونده غلج مصدر منه
ع ف أ ك ۲ تغلج ستم كردن غمج فرو خوردن آب ع ف أ ك ۲ وعلى العكس ايض لغة غمجه بالفتح والضم پس خورده وجرعه
غمج بضمتين وسكون الثانى كرسنه غنجت الجاريه وتغنجت فهى غنجة غنج بالتحريك مصدر منه وشيخ فى لغة هذيل يقال فلان
غنج القوم اى شيخهم فرس غوج اللبان اى واسع جلد الصدر وغاج يغوج اى تثنى وتعطف **فصل الفاء** فاسج شتر
جوانه آبستن ويقال عدا حتى افثج اى اعيا وانبهر وقولهم هو بزلاء يفثج اى لا ينزع فج راه كشاده ميان دو كوه فجاج بالكسر
ج وفججت ما بين رجلى افجهما بالضم فجا اذا فتحت ويقال يمشى مفاجا وقد تفاجّ وقوس فجاء وفجواء بينة الفجج اذا بان وترها
عن كبدها ولا كذا فجو نهار رجل افج نعت منه وانفجت النعامة اى القت صومها يعنى سرگين افكند وافج الرجل اسرع وحافر مفجج

عرفج
عسج
عسلج
عفج
عفضج
علج

عمج
عنج

عوج

عهج

غلج
غمج
غنج
غوج
فثج
فج

او فجه

الدابة زین نهادم ستور در اسْرَیج نام آهنکری سُرَیجیات شمشیرهای منسوب بوی سراج زین نزوش سراج بالکسر چراغ و اقنا
سرجه چراغدان سرجوجة بالضم سرشت وروش یقال هم علی سرجوجة واحدة ای اخلاق واحدة سَغْنَج شترمرغ نر سنکرو
وهو ملحق بالخماسی بتشدید الحرف الثالث منه سَلَج سلجان فرو بردن لقمه بکلو و نوطم الاکل سلجان والقضا لیان یعنی اذا
اخذ الرجل الدین فاذا طولب لواه برای ما طلَه سُلّج بالضم مشدد اللام کیاهی و سلجت الابل تسلج بالضم اذا استطلقت بطونها
عن اکل السُلّج سماجه زشتی و زشت شدن فعل بضمها فهو سمج و سمیج و سمج مثال ضخم و قبیح و خشن و هم سماج بالکسر و استسمجه
ای عده سمجا سمج سمیج ایضا شیر چرب و مزه برکشته سمهج و سملج بزیادة الهاء واللام کلّه سَلْبج مادهٔ خر و مادیان دراز پشت و
لا یقال للذکر سمرّج و سمرجه بالتشدید سر باره خراج کردن فارسی معرب سَمَلّج سبک وهو ملحق بالخماسی بتشدید الحرف الثالث منه
سمابیج جزیرهٔ در بحر که ازا ماش ماهی خوانند ساج نوعی از درخت وطیلسان سیجان ج سواج بالضم جانی درنج ٥ ٥
سَیهج و سَیهوج باد سخت مُسْهَج کند کاه باد و سهجت الریح الارض ای قشرتها و سهج القوم لیلتهم ای ساروا و سهجت الطیب ای
سحقته فصل الشین شجه بالفتح سرشکستن شجاج بالکسر ج شج سر شکستن فعل ف آض ۲ و ک ۲ شجیج شجوج نعت منه
و ند شجیج و مشجوج و منشج شدد للمبالغة رجل اشج آنکه بر پیشانی اثر شکستکی دارد و یقال شجت السفینة البحر ای شقته و شجت
المفازة ای قطعتها شجیج شحاج بالضم بانک کردن زاغ و شترمرغ و اشتر فعل بفتحهما و یقال للبغال بنات شحاج وللحمار الوحشی
مشحج و شحاج شرج العیبة بفتحتین کوشه جامه دان و اشرجت العیبة اذا ادخلت بین اشراجها شرج بفتحتین ایضا راه کهکشان
وهو المجرة شرج الوادی منفسحه اشراج ج دابة اشرج ستور که یک خصیه کلان باشد شرج ایضا مصدر منه فعل ک آف ۲
و کفنکی کمان و انشرجت القوس ای انشقت شریج نوعی از چوب شریجه کمانکه از وی سازند و کجک و آن بارد انست که از کیا
بافند بجهة بار خربزه و جز آن شرج بالسکون آب راه از سنکستان بزمین نرم شراج شروج ج و نام جائی و نام آبی و خره
نهادن خشت و مانند و کونه یقال هذا شرج هذا ای مثله و هما شرج واحد ای ضرب واحد شرجان فرقان و لونان مختلفان
من کل لون تشریج بخیه دور دور زدن جامه را یعنی نکنده کردن و آمیختن کوشت بخته با خام شفارج مثال علابط
پیشیاره فارسی معرب یقال ما ذقت شماجا بالفتح ای شیئا و اصله ما یرمی من العنب بعد ما یؤکل شمج نکنده کردن جامه
ناقه شمجی بفتحات ای سریعة بنو شمج دو قبیله مردم از قضاعه و فزاره شمرجه ورادورو بناه دوختن جامه را شمرج بضمتین
و سکون الوسط جبل تنک بافته شنج درکشیدکی و ترنجیدکی فعل ک آف ۲ یقال شنج جلده وانشنج و تشنج بمعنی و شنجة
انا فرس شنج النسا وهو مدح له لانه اذا شنج نساه لم تسترخ رجلاه و یوصف الغراب بذلک ایضا فصل الصاد صاروج
آهک آمیخته با خاکستر و غیر آن فارسی معرب و کذا کل کلمة فیها صاد و جیم لانهما لا یجتمعان فی کلمة واحدة من کلام العرب
صلج بالضم والتشدید پیله الواحد صلجه معرب ایم صولجان چوکان معرب صوالجه ج والهاء للعجمة صمج بفتحتین قندیلها
صمجه یکی منه معرب صنج چنک و سنج معرب صنجة المیزان سنک ترازو و لا تقل بالسین صهریج بالکسر حوضچه آب صهاریج
ج برکه مصهرجه حوضچه بستاره ج براورده فصل الضاد ضج ضجیج بانک و فریاد کردن ضجه بانک فعل ف آک ۲ و اضج القوم
اضجاجا اذا جلبوا و صاحوا فاذا فزعوا من شیء و غلبوا قیل ضجوا ضجیجا ضجوج ناقه فریاد نالنده بوقت دوشیدن و بار کردن
مضاجة ضجاج بانک و فریاد کردن باهم والاسم ضجاج بالفتح ضرج شکافتن ضرجه ای شقه عین مضرجة ای واسعة الشق
انضراج ای انشقاق و اتساع و انضرج ما بین القوم ای تباعد ما بینهم و تضرج بالدم تلطخ به و تضرجت لفائف البقل اذا تفتحت
و تضرج البرق ای تشقق تضریج رنا سرخ کردن جامه را و هو دون المشبع و فوق المورد و خون آلود کردن یقال ضرج انفه ای ادماه
اضریج بالکسر واحدها انما رج مونس ضمعج زن تمام اندام با کوشت و کذلک ناقة ضمعج ضوج خم وادی اضواج ج و
ضناج السهم عن الهدف ای مال عنه فصل الطاء طثرج بالضم مورچه طسوج بالفتح مشد دا کرانه و دو حبه طساسیج
ج فصل العین عشوج بالفتح شتر ضخم عج عجیج آواز برداشتن فعل ف آض ۲ و فی الحدیث افضل الحج العج والثج وهو اکر نس
کرد و عجعج ای صوت مزاد عجه بالضم خایکینه عجاج بالفتح کرد و دود عجاجه اخص منه و ایضا اشتران بسیار و اعجت الریح و
عججت ای اشتدت و اثارت الغبار یوم معج روز کرد ناک ریاح معاجیج مضدهٔ مارین و عججت البیت دخانا فتعجج ای ا... البیت
فامتلأ عجاج بن رؤبه نام شاعری م نهر عجاج ای ذو صوت و سیاح و کذا کل ذی صوت من فرس و ریح عجعجه بانک و فریاد کردن
و یا را جیم کردن بلغة قضاعه کما یقولون هذا راعج خرج معج ای راعی خرج معی رجل عجماج ای صیاح طریق عاج ای ممتلئ و عاج

سنج
سلج
سمج
سمحج
سمهج
سمابج
سوج سهج
شج شجج
شرج
شفج
شماجا
شمج
شنج
صرج
صلج
صنج
صهج
ضج
ضرج
ضمج
ضوج طرج
طسج
عشج
عج
و نعل شاج

مطالب ... بالکسر ...

دارتج على القارى مجهولا اذا لم يقدر على القراءة وكذا ارتج عليه بالتشديد ورتج الرجل ولا تقل ارتج عليه بالتشديد ورتج
الرجل في منطقه بالكسر اذا استغلق عليه الكلام رتج بفتحتين در بزرك وكذا الرتاج ومنه رتاج الكعبة مراتج راهها
تنك رج جنبانيدن ع ع ف آ ص ت رجا ناقة بزرك كوهان رجرجه جنبيدن ولرزيدن وارتج البحر اي اضطرب رج
و في الحديث من ركب البحر حين يرتج فلا ذمة له يعني اذا اضطربت امواجه ترجرج الشيء اذا جاء وذهب رجرج ورجراج
ومنه رجرج جنبان ولرزان يقال الكتيبة رجراجة وامراة رجراجة التي يترجرج عليها لحمها رجرجه بكسر الرائين باقي آب
بردوي لاي وهي الثريدة الملبقة ايضا رجرج كما هي رجاج بالفتح شتران وكوسفندان لاغر ومردم ضعيف حال نعجة
رجاجة اي مهزولة ردج بفتحتين ما يخرج من بطن السخلة او المهر قبل ان ياكل وهو بمنزلة العقي من الصبي يرندج ردج
وارندج بوست سياه قال ابو عبيدة اصله بالفارسية رنده ارتعاج لرزيدن وهو الارتعاد ورعج البرق وارتعج ارتعج
اذا تتابع لمعانه ويقال ارتعج ماله وولده وعدده اذا اكثر وارتعج الوادي اذا امتلا رانج كوز هندي رواج رنج
ع ع ف آ ص ت ترويج رواني دادن متاع ودرم را رهج بفتحتين كرد وارهج الغبار اي اثاره رهوجه بالفتح رهوان روج
فارسي معرب فصل الزاء زبرج بالكسر آرايش وزر وابر تنك سرخ يقال زبرج مزبرج اي مزين زج بالضم رهج
بيزي ارتج واهن بن نيزه زججة زجاج ج وازججت الرمح فهو مزج اذا عملت له زجا وزججت الرجل ازجه اي طعنته زبرج زنج
بالزج مزج بالكسر نيزه كوتاه زجج باريكي ودرازي ابرو ازج نعت منه وزججت المراة حاجبها اي دققته وطولته ظليم زعج
ازج بعيد الخطو ونعامة زجاء زجاجة آبكينه زجاج ثلث لغات ج ازعاج از جاي بركندن يقال ازعجه من مكانه فانزعج زلج
مزعاج بالكسر زني كه بر يكجاي قرار نكيرد زلج بالحركة والسكون جاي لغزان تزلج لغزيدن زلج سبك رفتن زليج
كل ع ع ف آ ك ت سهم زالج يتزلج عن القوس عطاء مزلج اي قليل وزنج مزلج ايضا انكه خويشتن را بقومي چسبانيده
باشد كه ازايشان باشد مزلاج بالكسر كليد دانه كه بي كليد كشاده شود وزن لاغر سرين وازلجت الباب
اغلقته زمج القربة اي ملاها زمج بفتحتين خشم كرفتن ع ع ك آ ف ت ويقال ما لي اراك متزمجا اي غضبان زمج
زمكي بالكاف ايضا بكسراولهما وفتح ثانيهما مع تشديد ثالثهما دمغزه مرغ زنج مثال حرد بالضم مشدد نوعي
از مرغان وجاء القوم بزامجهم اي باجمعهم واخذت الشيء بزامجه وزامجه اي اكله ولم ادع منه شيئا زنج زنج
زنك زنجي زنكي وهم الزنوج قال ابو عمرو زنج بفتح الزاء وكسرها زنفليجه بكسر الزاء زنبيله فارسي معرب زنفلج
زنفليجه بتقديم اللام على الباء وفتح الزاء ايضا كذا زوج جفت خلاف فرد يقال زوج او فرد يعني جفت يا زوج
طاق كما يقال خسا اوزكا ويقال هما زوج وهما زوجان كما يقال هما سواء وهما سيان واشتريت زوجي حمام
يعني ذكرا وانثى وعندي زوجا نعل وقال الله تعالى من كل زوجين اثنين وشوي زن يقال هو زوجها وهي
زوجه وزوجته قال الله تعالى اسكن انت وزوجك الجنة ويقال زوجته امراة وزوجتها بعلا وتزوج
امراة وتزوجت رجلا وبرجل قال الله تعالى وزوجناهم بحور عين اي قرناهم بهن وقوله تعالى
احشروا الذين ظلموا وازواجهم اي وقرناءهم امراة مزواج كثيرة التزوج تزاوج مزاوجه ازدواج جفت
وقرين شدن باهم زوج ايضا پوششي كه بر هودج افكنند زاج زاك فارسي معرب زيج رشته زيج
بنا وهو المطمر واصل حساب نجوم فصل السين سبجه بالضم كليم سياه وتسبج الرجل
اي لبس سبجة سبج شبه فارسي معرب سبيج سبيجه شاماكچه وهو نوع من اللبس سبابجه قومي ازهند سبج
سند كه در بصره زندان باني كردندي والهاء للعجمة والنسب سج بطنه يسج اي رق ما يجي منه من سج
الغايط وسج الحائط اي طينه مسجه بالكسر اندوه سجة نجة نام دو بت سجاج بالفتح شير بسيار آب ارض
سجسج زمين هموار نه درشت ونه نرم ويوم سجسج روز نه كرم ونه سرد وفي الحديث الجنة سجسج سحج
خراشيدن وپوست باز بردن يقال سحجت جلده فانسحج اي قشرته فانقشر ويقال اصابه شيء فسحج وجهه
وبه سحج وهو نوع من العلل في الامعاء وسحجه تسحيج شدد للكثرة وحمار مسحج اي معضض مكدح بعير
مسحاج يسحج الارض بخفه سداج اي كذاب وتسدج اي تكذب وتخلق سرج زين واسرجت

الدابة

من ۲ وك ۲ يقال خلجت عينه واختلجت اى طارت واشاره كردن بچشم وابرو ومنه يقال خلجه بعينه ومشغول كردن يقال منه خلجته
امور الدنيا اى شغلته وخلجت الناقة اى فطمت ولدها فهى خلوج وهى التى اختلج عنها ولدها فقل لذلك لبنها وخلجته اى طعنته
والمخلوجة الطعنة ذات اليمين وذات الشمال والراى المصيب خلج بفتحتين درد استخوانها از ماندگى وكوفتگى ع ك آف ۲ وپريدن
چشم فهى عين خلجة بكسر اللام وتخلج المفلوج فى مشيته اى تفكك وتمايل وتخالج فى صدرى منه شى اذا شككت خلج بضمتين كرو هى
از عرب وكشتيهاى خرد خليج شاخى از دريا وجوى وكرانه جوى ورسن وكاسه بزرك خلج بضمتين ج خلنج بالنون درختى وهى معربه خنج
خدنك خلانج ج خنج بفتحتين سستى واصبح فلان خنجا اى فاترا **فصل الدال** ديباج بالكسر ديبا فارسى معرب وتجمع على دبج
ديابيج او ديابيج على ان تجعل اصله مشددا كما قلنا فى الدنانير ديباجتان دو رخسار ديباجه روى كاه قال ابن السكيت ما بالدار دبيج بالكسر
مشدد الياء اى احد وشكنا ابو عبيد فى الجيم والحاء قال الجوهرى سالت عنه فى البادية جماعة من الاعراب فقالوا ما بالدار دبى وما زادوا دج
على ذلك **دجه** بالضم تيركى وتاريكى ليلة دجوج وليل دجوجى وناقة دجوجية وبعير دجوجى اى شديد السواد وناقة دجوجا
اى منبسطة على الارض ورجل مدجج بفتح الجيم وكسرها اى شاك فى السلاح وتدجج فى شكته اى دخل فى سلاحه ودججت السماء اى تغيمت
دجيج دجحان نرم رفتن ع ع ف آ ك ۲ يقال هم القوم يدجون على الارض اى يدبون فى السير قال ابن السكيت ولا يقال هذا للواحد وهم
الداجة وقولهم هم الحاج والداج قالوا الداج الاعوان والمكارون ويقال ما تركت من حاجة ولا داجة الا اتيت اتباع للحاجه ويقال
هؤلاء الداج وليسوا بالحاج دجاج بالفتح والكسر والاول افصح ماكيان دجاجة يكى للذكر والانثى بالهاء على انه واحد من جنس مثل
حمام وبطه دجاجة ايضا يك زغوته ريسمان دحدجه تاريك شدن شب وبانك كردن مرغان **دحرجه** كرد كردانيدن چيزى را دحرا دحرج
بالكسر كل يقال دحرجته فتدحرج مدحرج چيزى كرد دحروجة بالضم كويك سركين جعل **درج** درجان رفتن ع ع ف آض ۲ درج
الرجل والضبا اى مشى ودرج اى مضى لسبيله ودرج القوم واندرجوا اى انقرضوا وفى المثل اكذب من دب ودرج اى اكذب الاحياء
والاموات قال الاصمعى درج الرجل اى لم يخلف نسلا ودرجت الناقة وادرجت اذا جاوزت السنة ولم تنتج فهى مدارج بالكسر اذا كانت
تلك عادتها وادرجت الكتاب طويته ودرجه الى كذا واستدرجه اى ادناه منه على التدريج فتدرج هو دروج بالفتح باديه يقال ريح
دروج وفدح دروج مدرجه جاى رفتن وكذشتن وقولهم خل درج الضب اى طريقه ورجعت الى ادراجى اى الى الطريق الذى جئت منه ادراج
اى طرق درجة پايه درج ج وپايكاه درجات ج درجة بالضم لغة فى درجة وهى المرقاة ونوعى از سنگخوار درج بالسكون والحركة كاغذ
بنشته ونورونامه يقال انفذته فى درج الكتاب اى فى طيه ويقال ذهب دمه ادراج الرياح اى هدرا درج بالضم دوكدان ولطيله زنان
كه پيرايه وجواهر در وى نهند درجة هى خرقة او شى يدخل فى حياء الناقة ثم تشد فتظنه ولدها فترامه قال ابو زيد اذا ارادوا ان تريم
الناقة ولد غيرها شدوا انفها وعينيها وحشوا حياءها مشاقا ودرقا فتركونها اياما فيا خذها لذلك غم مثل المخاض ثم يحلون الرباط
عنها فتخرج ذلك الخرق وهى ترى انه ولدها فاذا القته حلوا اعينها وقد هيئوا لها حوارا فيدنونه اليها فتحسبه ولدها فترامه ويقال
للذى يشد به عيناها الغمامة والذى يشد به انفها الصقاع والذى يحشى به الدرجة والجمع درج دراج دراجه نوعى از مرغان رنگين
چون تذرو ماند ان للذكر والانثى سواء ويختص حيقطان للذكر منها ارض مدرجة زمين دراج ناك دراجه بالفتح حالت بر رفتن آمدن
كودك خرد دراج ايضا نام جائى **دعج** بالتحريك فراخ وسياه بيكشدن سياهى چشم عين دعجاء نعت منه ورجل ادعج اى اسود و دعج
العرب تسمى اول المحاق الدعجاء وهى ليلة ثمانية وعشرين والثانية السرار والثالثة الفلتة وهى ليلة الثلاثين **دعلجه** رفتن وآمدن دعلج
دعلج نام اسپى **ادلاج** باول شب رفتن ادلاج باخر شب رفتن وهو افتعال والاسم من الاول دلج بالتحريك ومن الثانى دلجه بالفتح دلج
والضم دالج دلو بهى كنند دلوج مصدر منه ع ع ف آض ۲ مدلج مدلجه موضع دلو تهى كردن چون حوض وجزان مدلج بالضم قبيله
از كنانه دولج خانه وحش وسبع مثل تولج **دموج** در آمدن واستوار شدن بجائى يقال دمج الشى واندمج وادمج وادمج قال ابو عبيد دمج
كل هذا اذا دخل فى الشى واستتر فيه نصل مندمج اى مدور وتدامجوا عليه اى تعاونوا وليل دامج اى مظلم مدامجه مداراكردن باكسى ومنه
الصلح الدماج بالضم وهو الذى كانه فى خفاء ويقال هو التام المحكم وادمجت الشى اذا لففته فى ثوب والمدمج المدرج مع ملاسة وايضا دملج
القدح دملوج بازوبند دملج كل المدملج المدرج مع ملاسة وابض القدح الاملس **دهمجه** كام نزديك وشتاب نهادن **دهامج** شتر دهمج ذاج
دوكوهانه فارسى معرب دهنج بالضم وفتح الهاء وكسر النون نوعى از جواهر كه او را دهنج خوانند **فصل الذال** ذاج بدم در كشيدن دهنج
آب راسخت ع ع بفتحتين وپاره كردن مشك ودميدن در وى انذاجت القربه اى تخرقت **رباجه** بالفتح كولى وهى بلادة **رتاج** فصل الراء
بالكسر بند در مرتاج كليدان ارتجت الباب اغلقته وارتجت الناقة اذا اغلقت رحمها على الماء وارتجت الدجاجه اذا امتلا بطنها بيضا مرج رتج

يقال حدجه ببصره ای رماه به وحدجه بسهم وحدجه بذنب غیره ای رماه به تحدیج نگریستن حُندج بالضم نام مردی مُحدرج
نابان وروشن ویقال احدرجه ای فتله واحکمه رجل حِذرجان بکسر الراء قصیر مکان حرج بفتح الراء وکسرها ای ضیق کثیر الشجر
وفی قوله تعم یجعل صدره ضیقا حرجا بالفتح والکسر وهو بمنزلة وحِدو فرد ودنف حرج بفتحتین تنگی وتنگشدن عج ف آف ۲
وبزه وناقه دراز باریک وچهار چوب بسته که مرده بروی هند وسیاه شدن چشم وسرکشتن وحرام شدن یقال حرج علی ای حرم
حرجة گروهی از شتران ودرختان حرج حرجات ج حراج بالکسر کذلک ویقال احرجه ای اثمه تحریج تنگ کردن وتحرج ای تاثم واحرجه
الیه ای الجاه حِرج بالکسر بزه وکوش ماهی وبهره سگ از شکار وکلب مُحرج ای مقلد بالحرج حرج بالضم حُرجج حرجوج ناقه دراز
حراجیج ج حشرجه غرغره گلو وقت مردن وترددا وازدرآن حال وترددا واز خرد رحلق قال ابن السکیت حشرج هو حسی
یعنی آشام حضیج بالکسر باقی مانده آب در حوض احضاج ج وحضجت به الارض ای ضربت وحضجت النار اوقدتها وانحضج
الرجل ای التهب غضبا وفی الحدیث من شاء ان یحضج فلیحضج ای فلیتقد من الغیظ ولینشق حفلج بتشدید اللام لنگ زن
وانکه پاشنهاش باهم بساید حلج پنبه بیرون کردن از تخم عج ف آض ۲ وک ۲ قطن حلیج ومحلوج نعت منه حلاج پنبه بیرون
کننده محلج محلجه بالکسر تخت حلاجی محالج ج اهن وی ویقال حلج القوم لیلتهم ای ساروها ویقال بیننا وبینهم ملجه بعید فحلیجه با
مانده وفشارده جنگ وشیرکه خرما دروی نکرده باشد تحمیج تیز نگریستن ودر چیزی خرد نگریستن حملج الحبل ای فتله فتلا
شدیدا حملاج بالکسر نای دم زدگر حنجه واحنجه ای اماله واحنج کلامه ای لواه کایلو به المخنث حنج بالکسر اصل یقال عاد الی حنجه
وبنجه ودل ومیانه هرچیز جنح اللیل دل شب وجنح الظلام کذلک حاجة نیاز حاج حاجات ج حوائج کذلک علی غیر قیاس کانهم جمعوا حائجة
والاصمعی ینکره بخروجه عن القیاس والا فهو کثیر الاستعمال حوجاء حاجت یقال ما فی صدری به حوجاء ولا لوجاء ولا شك ولا
مریة بمعنی واحد ویقال لیس فی امرك حویجاء ولا لویجاء ولا رویغة ویقال کلمته فما رد علی حوجاء ولا لوجاء ای فما رد علی
سوداء ولا بیضاء ای لا قبیحة ولا حسنة حوج نیازمند شدن عج ف آض ۲ احتیاج کذلک واحوجه الیه غیره واحوج الیه ای احتاج
متعد لازم حاج نوعی از خار فصل الخاء خبجه بالعصا ای ضربه بها وخبج بها ای حبق خبر نجه گوارندگی غذا جسم خبرنج
ای ناعم رنج خجوج باد سخت وریحان خجخجة سخت گذشتن باد وسرد رکش شدن وکرفته حال گشتن واخنج الجمل فی سیره
ای اسرع مع التواء خداج زادن پیش از مدة وضع عج ف آک ۲ خدجت الناقة اذا جاءت بولدها قبل الوقت فهی خادج والولد
خدیج وان کان تام الخلق وفی الحدیث کل صلوة لا یقرء فیها بام الکتاب فهی خداج ای نقصان واخدجت الناقة اذا جاءت بولدها
ناقص الخلق وان کانت ایامه تامة والناقة مخدج بکسر الدال والولد مخدج بفتحها ومنه فی حدیث علی مخدج الید ای ناقص الید واخدج
الصیف اذا قل مطرها خدلجه بفتحتین وتشدید اللام زن سطبر بازو وساق خروج مخرج بیرون شدن عج ف آض ۲ مخرج
ایضا جای بیرون شدن یقال خرج مخرجا حسنا وهذا مخرجه اخراج مخرج متعد فیه والمخرج المفعول والموضع والوقت ایضا یق
اخرجنی مخرج صدق وهذا مخرجه وهو مخرج استخراج از خود بیرون آوردن وبیرون آوردن خواستن خرج خراج بفتحتین باج
اخراج اخاریج اخرجه ج خرج بالسکون بیرون شدن خلاف دخل ونام جائی در یاسر وابرکه برآید یقال خرج له خراج حسن تخریج
بیرون آوردن وبرساختن خرجه فی الادب فتخرج وهو خریج فلان مثال فسیق بمعنی مفعول ناقة مخترجة وهی التی خرجت علی
خلقة الجمل خرج بالضم باردان ومنه بالفارسیة خرجینه خرجه بالکسر وفتحتین ج مثال جحر وجحرة خُراج بالضم ریش دمیدگی بر
روی پوست ورجل خرجة ولجة مثال همزة ای کثیر الخروج والولوج خارجی انکه بنفس خود مهتر شود بی اصالت ویکی از گروهی که
ایشان را بنو الخارجیه گویند وقولهم اسرع من نکاح ام خارجه وهی امرأة ولدت کثیرا من قبایل العرب کانوا یقولون لها خطب
فتقول نکح وخارجة ابنها ولا یعلم ابوه خرج بفتحتین ایضا سیه سپید شدن یقال کبش اخرج وظلیم اخرج بین الخرج اخرجاج مثل
خرج وخرجاء من الشاة التی ابیضت رجلاها مع الخاصرتین وتخریج الراعیه المرتع ان تاکل بعضه وتترك بعضا ارض مخرجة التی
نبتها فی مکان دون مکان عام فیه تخریج ای خصب وجدب خریج بازیچه وهی لعبة للعرب یقال لها خراج مبنیا علی الکسر مثال قطام
مخارجة انگشتان در روی کسی زدن بوقت جنگ تخارج دوگروه دو بار پی جنگ کردن عیش مخرنفج بکسر الفاء عیش فراخ
وفی الحدیث انه کره السراویل المخرنفجة قالوا هی التی تقع علی ظهر القدم ابن خزرج باد جنوب وقبیله انصار وهی الاوس والخزرج
ابنا قیلة وهی امهما ننسبا الیها خفج نوعی از بیماری شتر عج ف آف ۲ بعیر اخفج تعب منه خفاجه نام حیی از بنی عامر غلام خنیج و
خنافج بضمتها کودك با گوشت خلج کشیدن وبیرون کردن عج ف آض ۲ خلجه واختلجه بمعنی خلوج خلجان چشم بریدن عج ف آ

حدرج
حرج
یعنی در خلقت
حشرج
حضج
حفلج
حلج
حمج
حملج
حنج
حوج
خبج
خبرنج
خجج
خدج
خدلج
خرج
یقال
خرفج
خزرج
خفج
خلج

موزج نام مردی کومیان بکر وتغلب حرب انگیخت ارجان شهری بفارس وهو معرب ارّان وجاء فی الشعر مخففة الراء ایضا آذج
١٢ نوعی از بناها الاَذج ج آمج بفتحتین گرما وتشنگی یقال صیف امج سخت گرم آنوج آواز ناسه که از فربهی وگرانی آید وهو صوت
یسمع مع النفس وهو یعتری السمین من الناس عج ف ا ک ٢ والنعت انوج بالفتح فصل الباء باجة نوعی از طعامها باجات
ج وهو معرب باج کفانیدن ریش وبه نیزه درخستن عج ف آض ٢ ویقال ابتجت ما شئت من التمن وتدبجها الکلاء رجل
ابج مرد فراخ چشم عین بجاء بجر نام بت بجبجر بانکی که بوقت خوابانیدن کودک کنند بجباج وبجابه مرد فربه لرزان گوشت بخزج کوسالۀ
بذج بره وهو من اولاد الضان بمنزلة العتود من اولاد المعز وجمعه بذجان بالکسر برج بفتحتین سپیدی سخت سپید وسیاهی سخت
سیاه شدن چشم برجاء نعت منه برج بالضم کوشک ویکی از دوازده بخش فلک ثوب مبرج نوعی از حلها که صورت برج باشد برروی تبرج
٨ خود را آراستن زن در نظر مرد ابریج بالکسر شیر زنه بردج برده وهو معرب بعج شکم کفانیدن بکارد عج بفتحهما فهو مبعو
و بعیج ورجل بعج بکسر العین سست رفتار کانه مبعوج البطن انبعاج لازم منه وتبعج السحاب ای انفرج عن الودق ویقال بعج المطر الارض
باعجة فراخی وادی بلوج روشن شدن صبح عج ف آض ٢ یقال بلج الصبح وابلج وتبلج بمعنی وتبلج ایضا ضحک وهش وصبح ابلج بین
البلج ای مشرق مضیء وکذلک الحق اذا اتضح ویقال الحق ابلج والباطل لجلج ابتلاج کشاده وروشن شدن بلجة بالفتح والضم روشنی آخر
شب وکشادگی میان ابروان بلج بفتحتین مصدر منه ابلج نعت منه وفی حدیث ام معبد فی صفة النبی صلی الله علیه واله ابلج الوجه ای مشرقه
بهجة خوبی یقال هو ذو بهجة بهاجة مصدر منه عج بضمهما بهیج نعت منه قوله تعالی من کل زوج بهیج وشادمان شدن عج ک آف ٢
بهج نعت منه وبهیج ایضا ویقال بهجنی وابهجنی ای سرنی وابهجت الارض ای بهج نباتها ابتهاج شادمان شدن بهرج ناسره معرب
یقال درهم بهرج باجة سختی یقال باجتهم بائجة ای اصابتهم داهیة ویقال انباجت علیهم بوائج منکرة ای انفتقت علیهم دواهٍ وتبوج
البرق ای لمع وانکشف فصل التاء اترجة بضمتین واترج ترنج وحکی ابو زید ترنجة وترنج ترج بالفتح نام موضعی وفی المثل هو
اجرأ من الماشی بترج وهی مأسدة تاج افسر یقال توجه فتوج ای البسه التاج فلبسه ویقال العمائم تیجان العرب فصل الثاء ثواج
بالضم بانک وفریاد گوسفند ثبج میان کتف ویشت ومیانه هر چیزی وبلندی ریگ وثبج الراعی بالعصا اذا جعلها علی ظهره وجعل
یدیه من ورائها وثبج الکتاب والکلام لم یبینه اثبج هر پشت وایضا بیرون آمده پشت وثبج الرجل ای اقعی علی اطراف قدمیه ثج
روان کردن آب وخون قربانی عج ف آض ٢ وفی الحدیث افضل الحج العج والثج ثجیج الوادی سیله مطر ثجاج باران ریزان قوله تعالی
وانزلنا من المعصرات ماء ثجاجا ثلج برف وباریدن برف عج ف آض ٢ ارض مثلوجة التی اصابها ثلج واثلج یومنا وثلجتنا السماء کما
یقال مطرتنا وثلجت نفسی ای اطمأنت ثلوج مصدر منه ثلج بفتحتین خنک شدن دل وآرمیدن آن کسی عج ک آف ٢ رجل مثلوج الفؤاد
اذا کان بلیدا وحفر حتی اثلج ای بلغ الطین فصل الجیم جرج بفتحتین زمین درشت سنگناک وجنبان شدن انگشتری در انگشت
عج ک آف ٢ وشاح جرج ای جائل قلق جرجة بفتحتین جاده ومیانه راه جرجة بالضم هر جینه جرج ج جریج مصغر نام مردی جلجة
بفتحتین سر وکاسه سر یقال علی کل جلجة کذا وکذا جلج ج جاجة مهره فصل الحاء حبج درد شکم گرفتن شتر را از
خوردن عرفج عج ک آف ٢ بعیر حبج وابل حبجی وحباجی مثال حمقی وحماقی حبج بتیز دادن بدهان ونعل حبج الرجل ای حبق وحبجه
بالعصا حبجات ای ضربه بها ضربات حجج آهنگ کردن رجل محجوج ای مقصود وحج بنو فلان فلانا اذا اطالوا الاختلاف الیه هذا
هو الاصل ثم تعورف الاستعمال فی القصد الی مکة للنسک وحج کردن عج ف آض ٢ یقال حججت البیت فانا حاج ویجمع علی حج مثال
بازل وبزل وحجاج وحجیج کذلک کما یقال للغزاة غزی وللعادین علی اقدامهم عدی حج بالکسر اسم منه حجة بالکسر یکبار حج کردن وهو
من الشواذ لان القیاس بالفتح وسال ونرم گوش حجج ج ذو الحجة ماه حج ذوات الحجة ج وذوات القعدة کذلک وامرأة حاجة ونسوة
حاج بیت الله بالاضافة اذا کن حججن وان لم یحججن قلت هن حواج بیت الله فتنصب البیت لانک تزید التنوین فی حواج الا انه ینصرف
کما تقول هذا ضارب زید امس وضارب زیدا غدا فیدل بحذف التنوین علی انه قد ضرب وباثباته علی انه لم یضربه واحججت فلانا
اذا بعثته لیحج وحجة الله یمین للعرب حجة بالضم ج حجج غلبه کردن بحجت تقول حاججته فحججته ای غلبته بالحجة وفی المثل لج فحج فهو رجل
محجاج ای جدل ومیل فرو بردن بجراحت بجهة علاج فهو حجیج محجاج بالکسر میل جراحت ومرد حجة گوی تحاج ای تخاصم حجاج
بالفتح والکسر استخوان ابرو محجة میانه راه حجحجة سپسایکی باز رفتن یقال حملوا علیهم ثم حجحجوا وقصد کرسخن کردن و باز
ایستادن حدج بفتحتین حنظل که صلب وسخت شده باشد حدجة یکی ومنه احدجت شجرة الحنظل حدج بالکسر کژاوه ومحفۀ
زنان وبار حدج بالضم واحداج ج وحدجت البعیر ای شددت علیه الحدج حداجة لغة فی حدج حدائج ج حدج چشم انداختن بر کسی

بتغرض للراکب نسب الی عفرین بالکسر وفتح الراء شدد الراء وهو اسم بلد **فصل المیم** **مث** مث مالیدن دست بمندیل یا کیا ... مث
ومث لغة فی مس یقال مث شاربه یعنی سبلت مالید ومث النحی ای نزّ ورشح ولا یقال الخبر مضحی متمثه امیختن وشورانیدن متمثت
امرهم ای خلطته متمته ای مرمزه عن الاصمعی یقال اخذه فتمثه ومرمزه اذا حرکه واقبل به وادبر متمات بکسر المیم المصدر وبالفتح الاسم
مرث مالیدن وسودن چیزی در آب تا گداز د رجل مرث ای صبور علی الخصام مارث ج ومرث الصبی اصبعه ای لاکها **مغث** مرث
الدواء ای مرثه ومغثوا فلانا ای ضربوه ضربا لیس بالشدید ورجل مغث بالکسر ای مرس مصارع شدید العلاج ومغثوا عرض فلان مغث
ای شانوه ومضغوه کلأ مغیث ومغوث اذا اصابه المطر فصرعه **مکث** درنگ کردن وانتظار کردن ع ف أ ض ۲ وبضمها مکث
مکث بکسر المیم وضمها درنگ ومکث ای تلبس رجل مکث ای رزین مکیث مثال خضیبطی درنگ کردن صار متمکثا ای متلوما **ملث** ملث
بجرب یعنی کسی را از کاری باز داشتن ووعده زبان دادن کرو فانکند ویقال اتیته ملث الظلام ای حین اختلط الظلام عند المغرب
موث سودن چیزی در آب موثان بالتحریک کلث ع ف أ ض ۲ یقال مث الشیء فی الماء اموثه فانماث هو فیه انمیاثا **میثه** موث
امیثه لغة فیه میثاء زمین نرم میث ج مثل هیفا وهیف ونام دختری وتمیث الارض اذا اصطرت فلانت وبردت **فصل النون** میث
نبث کاویدن زمین بدست ع ف أ ض ۲ مثل نبش نبیثه خاک جوی وچاه وخبیث نبیث اتباع **نث** فاش کردن خبر ع ف نبث
ض ۲ نثیث تراویدن خیک ع ف آ ک ۲ وفی الحدیث وانت تنث نثیث الحمیت **نجیثه** مثل نبیثه ونجیثه الخبر ما ظهر من قبیحه ویقال
بدا نجیث القوم ای ظهر سرهم وفلان ینجث فلانا ای یستغیث به ویستغویه ویستغوی بالغین ایضا قال ابو عبید نجیث نشانه خاک
نجث بانثم علاف دل نجات ج مثل لجنب والمناب استنجاث بپیش آمدن بچیزی **نفث** دردمیدن وهو اقل من التفل ع ف أ ض ۲ نفث
وک ۲ وقوله تعالی النفاثات فی العقد وهی السواحر والحیة تنفث السم اذا نکزت وفی المثل لابد للمصدور ان ینفث نفاثه بالضم ما نفثته
من فیک یقال لو سالتنی نفاثه سواک ما اعطیتکها وهو ما یبقی فی فیک فتنفثه بنو نفاثه قومی از عرب دم نفیث اذا نفثه الجرح
نقث شتافتن تنقیث انتقاث کلث **نکث** بالکسر غاز کردن پشم کنانه را تا دوباره رشته شود وتاب باز کردانیدن از رسن
وشکستن عهد ونام مردی نکیثه کار دشوار وفلان شدید النکیثه ای النفس وبلغ فلان نکیثه بعیره اذا اقصی مجهوده فی السیر ویقال
لا نکیثه فی قوله ای لا خلف وطلب فلان حاجته ثم انتکث لاخری ای انصرف الیها **فصل الواو** **میراث** مالی که از مرده رسد به کسی و
اصله موراث انقلبت الواو یاء لکسرة ما قبلها تراث مثله واصل التاء فیه واو وورث وارث وارث بالالف المنقلبه من الواو وورثه بالهاء
المبدله من الواو میراث کرفتن ع ع بکسرهما تقول ورثت ابی وورثت الشیء من ابی وانما سقطت الواو من المستقبل لوقوعها بین یاء وکسره
وهما متجانسان والواو مضادتهما فحذفت لاکتنافها ایاها ولم تسقط الواو من یوجل لوقوعها بین یاء وفتحه ولم تسقط الیاء من یعر
ویبسر لتقوی احدی الیائین بالاخری واما سقوطها من یطا ویسع فلعلة اخری ذکرناها فی باب الهمز وذلک لایوجب فساد ما قلنا
لانه یجوز تماثل الحکمین مع اختلاف العلتین ویقال اورثه الشیء ابوه وهم ورثه فلان وورثه ای ادخله شریکا علی ورثته وتوارثوه
کابراعن کابر **وعث** جای نرم که پای فرو رود وبآسانی نتوان رفتن بروی واستخوان شکسته کران سنگ واوعث القوم ای وقعوا وعث
فی الوعث وامراة وعثه کثیرة اللحم ووعثاء السفر مشقته رجل موعوث ناقص الحسب واوعث فی ماله ای اسرف **ولث** پای بر زمین ولث
سخت زدن لغة فی وطس ولثغة **ولث** باران اندک وعهد بی اختیار وقصد وناستوار یقال ولث له عقدا ومنه قول عمر لجابلیق ولث
لولا ولث عقد لضربت عنقک وولثه بالعصا بلیثه ای ضربه **فصل الهاء** **هنبثه** شوریدگی کار وسخن **هثهثه** بشتاب باریدن هثهثه
باران یقال هثهثه السحابه بقطرها ای ارسلته بسرعة وهثهثت الوالی ای ظلم **هلبوث** مثال فردوس احمق ویقال ندم **هیث** هینا هلبوث هیث
چیزی اندک دادن وجنبیدن مثل هیش هیثه کروهی از مردم مثل هیشه **باب الجیم** **فصل الالف** قال ابو عمرو
بن العلاء العرب تبدل الجیم من الیاء المشدده کما فی فقیمی ومری وعلی وعشی وبرنی قالوا فقیمج ومرج وعلج وعشج وبرنج ومن الیاء
المخففه فی مثل حجتی وبی وامسیت وامسی فی اشعارهم حجتج وبج وامسجت وامسجا فهذا کله قبیح قال ابو ع والجرمی لو رده لناس
منهما **اجیج** زبانه زدن آتش ع ن أ ض ۲ یقال اججت النار فتاججت وائتججت ایضا علی افتعلت اجوج روشن اج دویدن شتر اجج
مرغ چنانکه آواز بال او آید اززی ع ف أ ض ۲ یقال منه اج الظلیم ویقال القوم فی اجة ای فی اختلاط اجه سختی گرما وسوزش آن
اجاج بالکسر ج مثل جفنه وجفان یقال ائتج النهار ائتجاجا ماء اجاج بالضم آب شور اجوج بالضم مصدر منه یاجوج وماجوج نوعی
ز خلق قال الاخفش هو یفعول ومفعول من اجیج النار عند من همزها وجعل الالف اصلیه فیهما ومن لم یهمز وجعل الالفین زائدتین
یقول یاجوج من یججت وماجوج من مججت وهما غیر مصروفین **ارج** اریج دمیدن بوی خوش ع ع ک آ ف ۲ تاریج براغالانیدن

مؤرج

الزند اذا لم يور واعتلث زنداً من الشجر اخذه ولم يدر ايورى ام يصلد وفلان يعتلث الزناد اذا لم يتخير منكحه أعلاث قطع الشجر المختلطه
مما يقدح به من المرخ واليبيس عَلَث بفتحتين سخت جنك وهميشه بودن درحرب وهو بالعين والغين **عيث** زيان وتباهى رسانيدن
كرك در رمه يقال عاث الذئب فى الغنم تعيث چيزى جستن بدست در تاريكى **فصل الغين غبيثه** سكه وپنير بهم آميخته غبث مصدر
منه اغبث لون الى الغبرة وهو قلب اغبث اغبثاث مصدر منه **غثاثه** غثوثه لاغر شدن عَمَ بفتحهما و كَ م والنعت غث وغثيث
غث اللحم فهو غث وغثيث وغث واغث حديثهم اى فسد درد و يقال اغث الرجل فى منطقه واغثت الشاة اى هزلت واغث
الرجل اللحم اى اشتراه غثاً غثيثه الجرح ريم وخون جراحت وكوشت مرده جراحت غث غثيث ريختن ريم وخون از جراحت عَمَ ف آ
كَ م واستغث صاحبه اذا اخرجه و داواه واغث الجرح اى امد وسال وفيه غثيثه اى فساد ومدة وفساد عقل ايضاً وفلان لايغث عليه
شئ اى لايقول فى شئ انه ردى فيتركه **غرث** بفتحتين كرسنكى عَمَ كَ آف م فهو غرثان وهم غرثى وغراثى وغراث وامرأة غرثى ونساء
غراث ويقال امرأة غرثى الوشاح اى دقيقة الخصر تغريث كرسنه كردانيدن يقال لغرثت كلابه اى جوعها **غلث** آميختن عَمَ ف
آ كَ م غلث البر بالشعير فهو مغلوث وغليث وهو يأكل الغليث مغلوث طعام فيه المدر والزوان يعنى خاك وهر چيزى آميخته سقاء مغلوث
اى مدبوغ بالتمر او بالبسر غَلَث بفتحتين سخت جنك وكلث بالعين عَمَ كَ آ ف م يقال فلان غلث بفلان اى لزمه ويقاتل ايضاً وهو غلث
ومغالث اى شديد القتال وغلث الذئب بغنم فلان اذا لزمها يفرسها **غوث** غواث بالفتح والضم فرياد و فرياد رس قال الفراء اجابه الله
غواثه قال ولم يأت فى الاصوات شئ بالفتح غيره وانما يأتى بالضم مثل بكاء ودعاء او بالكسر مثل نداء وصياح تغويث واغوثاه كفتن
اغاثه فرياد رسيدن استغاثه فرياد خواستن غياث بالكسر اسم منه صارت الواو ياء لكسرة ما قبلها غوث قبيله از يمن **غيث** باران
و باريدن يقال غاث الغيث الارض اى اصابها و باران بيدن يقال غاث الله البلاد وغيثت الارض تغاث فهى مغيثه ومغيوثه على النقص
والتمام **فصل الفاء فث** كياهى كه از آن دردسال تنكى بپزند و بخورند **فحث** بكسر الحاء لغة فى حفث وهى قبة الكرش **فرث**
سركين در شكنبه فروث ج قال ابن السكيت فَرَثت للقوم جُلّة افرثها بضم الراء وكسرها اى شققتها ونثرتها وفرثت كبده وفرثتها اذا
ضربته وهو حى فانفرثت كبده اى انتثرت وافرثت الكرش اى شققتها والقيت ما فيها وافرثت اصحابى اذا عرضتهم للائمة الناس
فصل القاف قبث كشيدن يقال فلان يقبث مالا اى يجره **قحل** قريثاء و بسر قريثاء ممد و دبلا تنوين نوعى از خرماى شيرين
خوش مزه قاله الكسائى وقال ابو الجراح تمر قريثى بلا مد قريث مثال فسيق لغة فى جريث وهو ضرب من السمك **اقعث** الرجل فى
ماله اى اسرف واقعث له العطية اى اجزلها قعيث باران بسيار و سيل بسيار و عطاى بسيار وقعثت له قعثة اى حفنت له حفنة اذا
اعطيته قليلا فجعله من الاضداد و يقال ضربه فانقعث اى سقط وانقعث الحائط اى سقط من اصله مثل انقعف **فصل الكاف**
كباث بالفتح ميوه درخت اراك وما لم يونع منه فهو برير كبث اللحم اذا تغير واروح **كثاثه** انبوه شدن عَمَ ف آض م اللحية
كثه وكثاء ورجل كث اللحية وقوم كث بالضم اى كثير كثكث بفتحتين وكسرتين سنكريزه وخاك يقال بفيه الكثكث **كراث** نوعى از تره
وكندنا وكرثه الغم يكرثه بالضم اى اشتد عليه وكذا اكرثه قال الاصمعى لايقال كرثه بل اكرثه ويقال ما اكترث له اى ما ابالى به
كوث بالفتح كياهى كه بر درخت رود بع **فصل اللام لبث** لباث درنك كردن عَمَ كَ آ ف م على غير قياس لان المصدر من فعل
بالكسر قياسه التحريك اذا لم يتعد مثل تعب تعباً فهو لابث ولبث وقرئ قوله تعالى لَبِثين فيها احقاباً تلبيث الباث درنك فرمودن **الثاث**
ستهيدن يقال الث عليه اى الح عليه ومقيم بودن بجائى وفى الحديث ولا تلثوا بدار معجزة ولثلث مثله ولثلث وتلثلث فى الامر اى تردد
ولثلثه عن حاجته اى حبسه وتلثلث فى الدقاء اى مرغ والث المطر اى دام **لوثه** بالضم سستى واهستكى ونوعى از جنون وبرى
انكيختن وناقة ذات لوثة اى كثيرة اللحم والشحم ويقال ذات هوج لوث بالفتح نيرو وقوت ودستار پيچيدن عَمَ ف آض م لاث العمامة
على راسه اى عصبها وپناه كرفتن يقال هو يلوث بى اى يلوذ بى وكود كشتن لاث الرجل اى دار التياث در آميختن والتفات كردن يقال
الناث المطلوب والتاث براس القلم شعره والتاث فى عمله اى ابطأ وما لاث فلان ان احتبس تلويث آلوده كردن وتيره كردن آب الوثه
على فعيله جماعتى از هر قبيله مُليَّث مرد آهسته رو از فرهى لوث بفتحتين سستى ديمة لوثاء نعت منه يعنى باران آهسته ليث بالكسر كياه
انبوه ويقال للاشراف انهم لملاوث اى يطاف بهم ويلاذ ملاث واحده ملاويث ايضا جمعه ملاوثة كلث **لهثان** بالتحريك تشنكى و
بالتسكين تشنه لهث لهاث مصدر عَمَ كَ آ ف م امرأة لهثى لهاث بالضم حرارت تشنكى وزبان بيرون آوردن سك وجز آن از تشنكى
وماندكى عَمَ بفتحهما لهث كلث قوله تعالى ان تحمل عليه يلهث **ليث** شير ونوعى از عنكبوت كه بجستن كيرد مكس را ملاويه خويشتن را
بشير مانند كردن ومفاخرت كردن بدليرى يقال هو اشجع من ليث عفرين قال ابو عمرو هو الاسد وقال الاصمعى هو دابة مثل الحرباء

عبث غبث غث
غرث غلث
غوث غيث
فت فحث فرث قبث قعث
كبث كث كرث كوث لبث
لث لوث
لهث
ليث

مداف سبلہ **دلهاث** بالکسر شیر و جل دلهاث دلاهث بالضم ای جری مقدم **دمث** دمث بکسر ۲ جای نرم ریک ناک دماثۃ دمث بفتح ۲
مصدر منہ عع ک آف ۲ دماثۃ بالفتح نرم خونی یقال ما کان ادمث فلانا والیّنہ ادموث بالضم جائی کوتاج نہادن درانش وان تدمیث نرم
کردن یقال دمث مضجعہ **تدبیث** رام و نرم کردن طریق مدبّث ای مذلل دبوث بی عزت و بی حمیت وهو القنذع **فصل الراء ربث**
باز داشتن از حاجت عع ف آض ۲ ربثہ کار باز دارندہ ربیثی مثال خصیصی کلّ و فی الحدیث اذا کان یوم الجمعۃ بعث ابلیس جنودہ الی الناس
فاخذوا علیہم بالربائث ای ذکروهم الحوائج التی تربثہم و ربّث فی سیرہ اذا تلبث وارتبث امرهم ای ضعف وابطأ حتی تفرقوا **ارث** کهنہ
رثاث بالکسر ج رثاثۃ بالفتح کهنہ و سودہ شدن عع ف آک ۲ یقال فلان رث الهیئۃ و فی هیئتہ رثاثۃ ای بذاذۃ وارث الثوب ای اخلق
رثۃ بالکسر کهنہ رخت خانہ رثثۃ ج مثال قربۃ و قرب و رثاث کلّ وارتثثنا رثۃ القوم ای جمعناها و زن کول و مردم فرومایہ ضعیف ارتثاث
کسی را خستہ و مجروح برداشتن کہ هنوز زندہ باشد یقال فلان ارتث ای حمل من المعرکۃ جریحا و بہ رمق یستعمل مجهولا **رعاث** بالکسر
گوشوار رعثۃ بسکون الثانی و حرکتہ یکی و ترعثت المراۃ ای تقرطت مرعّث نام شاعری رعثۃ الدیک تاج و غبغب خروس شاۃ رعثاء
اذا کانت لها تحت الاذنین زنمتان یعنی گوسپند از هر دو کرانہ گوش کفایندہ و معلق باشد رعث بفتحین پشمهای رنکین کہ از هودج علاقہ
سازند **رغوث** بالفتح زن و میش باشیر و جزان وارغثت المراۃ او النعجۃ ولدها ای ارضعتہ و رغث الجدی امہ ای رضعها رغثاء مثال عشراء
رکهای شیر در پستان قال ابن السکیت پی زیر پستان و قولهم اکل من برذون رغوث فہی فعول بمعنی مفعول لانها مرغوثۃ و رغث الرجل
مجهولا ای کثر علیہ السؤال حتی یفقد ماله **رفث** بفتحین جماع و فحش کفتن و سخن زنان در جماع عع ف آض ۲ و یرفث بالکسر ایضا رفثا
و رفاثا یقال رفث الرجل وارفث بمعنی **رمث** بالکسر چراگاه شتر از شور گیاہ رمث بفتحین چوب کہ برهم بندند و عمد سازند و خوردن
شتر شور گیاہ را و رنجور شدن از وی عع ک آف ۲ فہی ابل رمثۃ و رماثی قال الاصمعی رمث باقی شیر در پستان یقال رمثت وارمثت
فی الضرع ای ابقیت بہا شیئا و رمثت الشئ اصلحتہ و مسحتہ بیدک و حبل ارماث ای ارمام **روث** سرگین روثۃ ج و قد راس الفرس و فی
المثل احشک و تروثنی ای اعطیک الحشیش و طرف بینی یقال فلان یضرب بلسانہ روثۃ انفہ **ریث** درنک کردن یقال راث علیّ خبرہ ای ابطأ
و فی المثل رب عجلۃ وهبت ریثا و ما اراثک علینا ای ما ابطأ بک عنا ریث ایضا بد حیہ از بنی قیس استرائہ درنک خواستن رجل ریث لئی
بطی رجل مریث العینین اذا کان بطی النظر **فصل الشین شبث** چنک وازدن و در او بختن از چیزی رجل شبث بکسر ۲ نعت منہ شبث
جانوری کہ پایها بسیار دارد شبثان بالکسر ج مثل خرب و خربان شبثۃ بزیادۃ النون علاقۃ یقال شبثت الهوی قلبہ ای علق بہ **شث**
شث کیاهی خوشبوی تلخ مزہ کہ د باغت کنند بوی **شرنبث** سطبر و درشت کف دست و پای و ربما وصف بہ الاسد و کل شرابث
بضم الشین **شعث** بفتحین پراکندکی کار یقال لم الله شعثک ای جمع امرک المنتشر و ژولیدہ موی شدن اشعث نعت منہ وهو
المغبر الراس ایضا و نام مردی و منہ الاشاعثۃ والهاء للنسب و خیل شعث ای غیر مفرجنۃ یعنی اسپان پشت ناخاریدہ و یقال شعثتہ
فتشعث ای فرقتہ فتفرق **شنث** قلب شنث یقال شنثت مشافر الابل ای غلظت من اکل الشوک **ضبث** بہ بپنجہ کرفتن یقال ضبثت
واضطبثت بہ اذا قبضت علیہ بکفک ناقۃ ضبوث یشک فی سمنها فتضبث ای تجس بالید مضابث الاسد مخالبہ و فی الحدیث الخطایا بین
اضبائهم ای قبضاتهم **ضغث** دستہ کیاہ در آمیختہ خشک و تر اضغاث احلام خوابهای شوریدہ ضغث الحدیث در آمیختن سخن
ضاغث انکہ پنهان شود در پوشش و کودکان را باواز ترساند ضغث السنام بالید کوهان ناقۃ ضغوث مثل ضبوث **فصل الطاء طث**
نوعی از بازیچہ کودکان مطثۃ آلت آن بازی **طرثوث** بالضم کیاهی یقال خرجوا یتطرثون ای یجتنونہ **طمث** دختری بردن عع ف
ض ۲ و ک ۲ و حایض شدن زن عع ف آض ۲ و بکسر او فتح ۲ لغۃ فیہ فہی طامث قال ابو عمرو الطمث المس و ذلک فی کل شی و یقال ما
طمث ذا المرتع قبلنا احد و ما طمث هذہ الناقۃ حبل قط ای ما مسها عقال **فصل العین عبث** بفتحین بازی عع ک آف ۲ عبثۃ المرۃ
منہ عبث بالتسکین آمیختن عع ف آک ۲ و پنیر ساختن یقال عبثت المراۃ و یقال ابکلا و اعبثا ای اجعلی بکیلۃ و عبیثۃ الناس اخلاطهم
وجاء فلان بعبیثۃ فی وعاء ای بر و شعیر قد خلطا و قالت لغنم عبیثۃ و بکیلۃ واحدۃ وهو ان الغنم اذا لقیت غنما اخری فدخلت فیها
فیها و اختلطا و هذا مثل و اصلہ من الاقط والسویق یبکل بالسمن فیوکل **عثۃ** بالضم متہ پشم عث ج عث متہ در افتادن در صوف
عع ف آض ۲ یقال عثت الصوف و فی المثل عثیثۃ تقرم جلدا املسا یضرب للرجل یجتهد ان یوثر فی الشئ فلا یقدر علیہ و ربما قیل للعجوز
عثۃ و فلان عث مال ای مصلحہ کما یقال ازاء مال لقیم المال عثعث بالای ریک تودہ کہ بروی نبات نباشد عثعثۃ زمین نرم **اعفث** هو
الرجل الکثیر التکشف و فی الحدیث کان الزبیر اعفث **عنکث** کیاهی **علث** آمیختن عع ف آک ۲ یقال علثت البر بالشعیر و فلان یاکل
العلیث بالعین و الغین ای خبز از حنطہ و شعیر علاثۃ بالضم پنیر و مسکہ بهم آمیختہ و کل شیئین خلطتهما فہی علاثۃ و ایضا نام مردی و علث

دلهث دمث دبث ربث رث رعث رغث رفث رمث روث ریث شبث شث شربث شعث شنث فصل الضاد ضبث ضغث طث طرث طمث عبث عث عفث عنکث علث

مثلث سه گوشه وازسه یکی مانده ویقال ثلث بنا فته اذا صرّ منها ثلثة اخلاف فان صرّ خلفین قیل شطر بنا قته وان صرّ واحدا قیل خلف بنا قته
وان صرّ اخلافها جمع قیل اجمع بنا قته واکمش **فصل الجیم جاث** پر باردفتن ستوه عع بفتحهما وجئث الرجل اذا فزع فهو مجؤوث ای مذعور
جثه بالضم شخص مردم ایستاده وخفته وجثه ای قلعه واجتثه ای اقتلعه جثیث نهال خرما جثیثة ای فسیلة ولا تزال الجثیثة حتی تطعم
ثم هی نخلة مجتثة مجثاث نیشه درخت کاو شعر جثاجث بالضم وبنت جثاجث ای ملتف بعیر جثاجث ای ضخم جث موم وموی و پر زنبور
درعسل جثجاث گیاهی تلخ **جریث** بالکسر والتشدید نوعی از ماهی **جدث** بفتحتین گور اجدث اجداث ج اجتداث گور ساختن
جنث بالکسر اصل هر چیزی یقال هو من جنثك وجنثك ای اصلك لغة او لثغة جنثی زره گر جوانی نام حصنی ببحرین **فصل**
الحاء حث برانگیختن یقال حثه علیه واستحثه بمعنی ای حضه علیه فاحتث وحثثه وحثحثه بمعنی وولی حثیثا ای مسرعا حریصا
ولا یحاثون علی طعام المسکین ای لا یتحاضون حثیثی مثال الخصیصی برانگیختن حثحوث کك قرب حثحاث ای سریع لیس فیه فتور
وفرس جواد المحثة ای اذا حث جاءه جری بعد جری ویقال ما اکتحلت حثاثا بالفتح والکسر ای ما نمت قال الاصمعی بالکسر وقال ابو عبیدة هو بالفتح
اصح حث بالضم کاه ریزه وریك درشت ونان خشك وبیت ناشورانیده حدیث نو نقیض قدیم یقال اخذنی ما قدم وما حدث ولا یضم حدث
الا فی هذا الموضع وذلك لمكان قدم علی الازدواج وخبر رسول الله عم وجز ان احادیث ج قال الفراء نری ان واحد الاحادیث احدوثة ثم جعلوه
جمعا للحدیث حدوث شدن چیزی که نبوده باشد یقال حدث امر اذا وقع واحدثه الله فحدث حدثان بفتحتین حدثی بالضم حادثة حدثان
بفتحتین کله بمعنی واحدث الرجل اذا انتقض وضوءه ویقال استحدثت خبرا ای وجدت جدیدا ورجل حدث ای شاب فان ذکرت السن
قلت حدیث السن بالاضافة وهؤلاء غلمان حدثان بالضم ای احداث محادثة تحادث تحدث تحدیث سخن گفتن ومحادثة السیف روشن
کردن وی رجل حدث بضم الدال وکسرها ای حسن الحدیث ورجل حدیث مثال فسیق کثیر الحدیث وسمعت حدیثی حسنة مثل خطیبی احدوثة
افسانه وهو حدث ملوك بالکسر مضافا ای صاحب حدیثهم وسمرهم وکذا هو حدث نساء ویقال افعل بحدثانه وبحداثته ای فی اوله وطراءته
محدث بفتح الدال مرد درست گمان **حرث** ورزیدن وکشاورزی کردن وفی الحدیث احرث لدنیاك کانك تعیش ابدا ابو الحارث کنیة
شیر حارث سه کوه شام که او را جولان خوانند ونام مردی حراث کشاورز حرث واحترث مثل زرع وازدرع ویقال بلحارث لبنی الحارث
بن کعب وهذا من شواذ التخفیف لان النون واللام قریبا المخرج فلما لم یمکنهم الادغام لسکون اللام حذفوا النون کما قالوا مست و
ظلت وکذلك یفعلون بکل قبیلة یظهر فیها لام المعرفة مثل بلعنبر وبلهجیم فاذا لم یظهر اللام فلا یکون ذلك **حریث** بالضم کیاهی **حفث**
بکسر الفاء سرکین شکنبه وهو القبة حفاث بالضم والتشدید مار دمنده بی آزار **حنث** بالکسر بزه وگناه وخلاف کردن سوگند عع
ف ح یقال حنث فی یمینه واحنثته وبلغ الغلام الحنث ای المعصیة والطاعة وتحنث ای تعبد واعتزل الاصنام مثل تحنف وفی الحدیث
کان یاتی غار حراء فیتحنث فیه وفلان یتحنث من کذا ای یتاثم منه **حوث** لغة فی حیث وحوثاء الکبد وما یلیها ویقال ترکهم حوث بوث
وحوثا بوثا وحیث بیث بالفتح کلها وحاث باث بالکسر اذا فرقهم وبددهم استحاثة بیرون آوردن چیزی مثل استباثة یقال استحث الشیء
اذا ضاع فی التراب فطلبته **حیث** کجا وهی کلمة تدل علی المکان مثل حین علی الزمان وهو اسم مبنی علی الضم بنی علیه تشبیها بالغایات لانها
لم تجیء الا مضافة الی جملة کقولك اقوم حیث یقوم زید ولم یقل حیث زید ومن العرب من یبنیها علی الفتح مثل کیف استثقالا للضم مع
الیاء وتدخل ما علیه فیصیر للشرط تقول حیثما تجلس اجلس فی معنی اینما وقوله تعم ولا یفلح الساحر حیث اتی وفی حرف ابن مسعود این اتی
ویقال جئت من این لا تعلم ای من حیث لا تعلم **فصل الخاء خبیث** پلید وهو ضد طیب خباثة مصدر منه عع بضمها یقال خبث الشیء
والرجل خباثة وخبثا بالضم فهو خبیث ای ردی واخبثه ای علمه الخبث وافسده واخبث ای اتخذ اصحابا خبثاء فهو خبیث مخبث و
مخبثان بالفتح یقال یا مخبثان ویقال فلان لخبثة کما یقال لزنیة وفی النداء یا خبث کما یقال یا لکع وللمراة یا خباث بنی علی الکسر وکذا
یالکاع خبث الحدید ریم آهن اخبثان بول وغایط **خرنث** دخت خانه **الخناث** دوتاه وشکسته شدن والخنث الاسم وهو ایضا نام زنی
لا ینصرف وخنثت الشیء فتخنث ای عطفته فتعطف ومنه سمی المخنث وتخنث فی کلامه خنث بکسر النون سست ودوتاه وفی المثل اخنث من
دلال خنثی آنکه او را آلت نری وماده گی باشد خناثی مثل حبالی ج وخنثت السقاء واخنثته اذا ثنیته الی خارج فشربت منه وان کسرته
الی داخل فقد قبعته رجل **اخوث** ای مسترخی البطن خوثاء مؤنثه بین الخوث **فصل الدال** قال الاصمعی **دأثت** الطعام ای اکلته
دأثا کثیرا وقد یحرك لحرف الحلق وهو نادر لان فعلاء بفتح العین لم یجیء فی الصفات وجاء حرفان فی الاسماء فقط وهما قرماء وجنفاء وهما
موضعان **دث** دثاث باران ریزه **دعث** اول بیماری دعث الرجل اذا اصابه اقشعرار وفتور ناقه **دلاث** بالکسر ای سریعة
نوق دلث بضمتین واندلث علینا فلان بشتم ای انخرق وانصب والمندلث الذی یمضی ویرکب راسه لا یثنیه شیء مدالث الوادی

جاث جث جریث جدث جنث جوث حث حدث
حرث حریث حفث حنث حوث حیث
خبث
خرنث خنث
خوث
دأث دث دعث دلث

باب الثاء فصل الالف

ابث بکسر الباء فربه بانشاط تم فارسے معرب وهو نا عول یا قوت بکی بو ا قیت ج **اثاثة** انبوه شدن موی وگیاه ع ف آ ت ۳ نبات اثیث وشعر اثیث نساء اثاث
بفتحتین سپر شدن خوردن تا انکاه که شکم بر آرد **اثاثة** انبوه شدن موی وگیاه ع ف آ ت ۳ نبات اثیث وشعر اثیث نساء اثاث
کثیرات اللحم اثاث بالفتح رخت خانه قال الفراء لا واحد لها قال ابو زید هو المال اجمع مثل الابل والغنم والعبید والمتاع واحدها اثاثة
وتاثث فلان اذا اصاب ریاشا اثاثة بالضم نام مردی **ارث** بالکسر میراث ۳ وهمزته واو وفی الاصل ویقال هو فی ارث صدق ای فی اصل
صدق وهو علی ارث من کذا ای علی امر قدیم توارثه الاخر عن الاول تاریث براغالانیدن واتش براف وختن ارثة بالضم سرگین آماده بجهة
اتش افروختن یقال تأرثت النار اذا اتقدت فی الارثة **انث** ماده اناث انث ج ایناث ماده زادن یقال انثت فهی مؤنث واذا کان ذلک
عادتها فهی مئناث ورجل مئناث ایضا لانهما یستویان فی مفعال تانیث الاسم خلاف تذکیره وانثته فتانث ایث نرم اهن انثیان دو خصیه
ودو کوش **فصل الباء بث** پراکنده وفاش کردن خبر یقال بث الخبر وابثه ای نشره وبثثت الغبار ای هیجته وابثثتک سری ای
اظهرته لک بث قوله تع انما اشکو بثی وحزنی الی الله وتربث اذا لم یجد کنه یعنی سکونه در روده باشد چنانکه جای مانده بود وی
کقولهم ماء غور قال الاصمعی تربث ای منثور متفرق بعضه عن بعض **بحث** کاویدن ع ع بفتحها یقال بحث عن الشیء وابتحث عنه ای فتشه
عنه وفی المثل کالباحث عن الشفرة ویقال ترکته بمباحث البقر ای بالمکان القفر **برث** زمین نرم براث ج ابراث بروث کات **برغوث** بالضم
کیک براغیث ج **بعث** برانگیختن وفرستادن ع ع بفتحها بعثه وابتعثه بمعنی ای ارسله بمعنی فانبعث ویقال کنت فی بعث فلان ای فی جیشه
الذی بعث معه والبعوث الجیوش وبیدار کردن یقال بعثه ای اهبه وانبعث فی السیر ای اسرع وتبعث منی الشعر ای انبعث کانه سال ومنه
بعیث نام شاعری از تمیم یوم بعاث بالضم یوم الاوس والخزرج **بغاث** بثلث لغات نوعی از مرغان مردار خوار وفی المثل ان البغاث
بارضنا تستنسر ای من جاورنا عزبنا وقال یونس من جعل البغاث واحدا فجمعه بغثان مثال غزال وغزلان ومن قال للذکر والانثی بغاثة
فالجمع بغاث مثل نعامة ونعام وقال الفراء بغاث الطیر الابیض منها ابغث تیره رنگ قریب من الاغبر وجای ریکناک بغثاء من الغنم مثل
رقطاء یعنی قوز بیسه ومردم امیخته یقال دخلنا فی البغثاء ای فی عامة الناس وجماعتهم **بوث** کاویدن مثل بحث استباثة بیرون آوردن
بهثة بالضم بد رحمی از سلیم وفلان لبهثة ای لزنیة **فصل التاء تفث** بفتحتین از شرایط حج کالقص والحلق والنحر والرمی وما
اشبههما **ثلثة** سه مرد ثلث سه زن ثلثاء روز سه شنبه ثلاثاوات ج **ثلث** بالضم سه یک فاذا فتحت الثاء زدت یاء ثلیث مثل ثمین وسبیع
وسدیس وخمیس ونصیف وانکرابو زید منها خمیسا وثلیثا ثلث بالکسر هر سه روز یکبار نوبت اب مر درخت را ولا یستعمل الثلث فی ورد
الابل لان اقصر الورد الرفة وهو ان تشرب کل یوم ثم الغب وهو ان ترد یوما وتدع یوما فاذا ارتفع من الغب فالظمء الربع ثم الخمس وکذلک
الی العشر قاله الاصمعی وثلث بالضم ومثلث غیر مصروفین لانهما عدلا من ثلثة الی ثلاث ومثلث وهما صفتان لانک تقول مررت بقوم مثنی
وثلث قال الله تع اولی اجنحة مثنی وثلث ورباع فوصفه به وهذا قول سیبویه وقال غیره انما لم یصرف لتکرر العدل فیه فی اللفظ والمعنی
لانه عدل عن لفظ اثنین الی لفظ مثنی وثناء وعن معنی اثنین الی معنی اثنین اثنین یقال جاءت الخیل مثنی ای اثنین اثنین ای جاؤا مزدوجین
وکذلک جمیع معدول العدد فان صغرته صرفته وقلت احید وثنی وثلیث وربیع لانه مثال جمیر فخرج الی مثال ما ینصرف ولیس کذلک احمد
واحسن لانه لا یخرج بالتصغیر عن وزن الفعل لانهم قالوا فی التعجب ما املح زیدا وما احیسنه ثلث سه یک مال ستدن ع ع ف آ ض ۲ وسیم
قوم شدن ع ع ف آ ت ۲ وسه تمام کردن چیزی را یقال منه ثلثت القوم اثلثهم وکذلک الی العشرة الا انک تفتح ربعت القوم اربعهم واسبعهم
واتسعهم لمکان العین وتقول کانوا تسعة وعشرین فثلثتهم ای صرت بهم تمام ثلثین وکذلک کانوا تسعة وثلثین فربعتهم الی المائة قال ابو عبید
وثالثة الاثافی سیر وفی آنکی کوه که دو سنگ دیگر بدو جانب وی نهند تا سه پایه گردد ودیک بروی نهند ویقال هذا فین بتقدمنه
نار الفتنة والداهیة واثلث القوم ای صاروا ثلثة وکذلک اربع القوم الی العشرة ویقال هو ثالث ثلثة بالاضافة الی العشرة ولا ینون فان
اختلف العدد ان شئت اضفت کما مر وان شئت نونت وقلت هو رابع ثلثة اورابع ثلثة کضارب عمرو وضارب عمرا فاذا اتفقا
فالاضافة لا غیر وتقول هذا ثالث اثنین وثالث اثنین ای صیرهما ثلثة بنفسه وکذلک هو ثالث عشر بالرفع والنصب الی تسعة عشر فمن رفع
قال اردت ثالث ثلثة عشر فحذف الثلثة وترک ثالثا علی اعرابه ومن نصب اعطی اعراب الثلثة المحذوفة الاول لیعلم ان ههنا شیئا محذوفا
وتقول هذا الحادی عشر والثانی عشر الی العشرین مفتوح کله لما ذکرنا وفی المؤنث هذه الحادیة عشرة کذلک الی العشرین تدخل الهاء فیهما
جمیعا واهل الحجاز ینصبونها علی کل حال یقولون اتونی ثلثتهم واربعتهم الی العشرة کذلک اتینی ثلثهن واربعهن وغیرهم یعربه بالحرکات الثلث
یجعله مثل کلهم فاذا جاوزت العشرة لم یکن الا النصب تقول اتونی احد عشرهم وتسعة عشرهم وکذلک اتینی احدی عشرهن وثمانیة عشرهن ثلوث
ناقه که سه خور شیر دهد وناقه سه پستان خشک شده ویکی مانده مثلوثة توشه دان که از سه پوست ساخته باشند حبل مثلوث رسن سه تاه

منذ

ابث / اثث / ارث / انث / بث / بحث / برث / برغوث / بعث / بغث / بغاث / بوث / بهث / فصل التاء تفث / ثلث

دو بثت سلعة للبائعة ای بسطتها ای اظهرتها ... [illegible]

و وسلت يقال فلان يمت اليك بقرابة اے يتوسل موات بمعنے وسائل **محت** سخت وسلب از هر چيزے يقال يوم محت اے شديد الحر خنك محت
ومحت يومنا بالضم **مرت** بيابان بى علف و نبات ومكان مرت بين المروتة وهو مرت الحاجب اذا لم يكن عليه شعر مروت مشدد الراء مرت
نام وادى ومنه يوم المروت بين بنى قشير وبنى تميم **مقت** دشمن كردن ع ف آ ض ۲ يقال مقته فهو مقيت وممقوت ونكاح المقت في الجاهلية مقت
ان يتزوج الرجل امرأة ابيه **موت** مرگ ومردن مات يموت ويمات ايضا فهو ميت وميت وهم موتى واموات وميتون واصل ميت ميوت موت
على فيعل فادغم ثم يخفف فيقال ميت ويستوى فيه المذكر والمؤنث قوله تعالى لنحيى به بلدة ميتا قال الفراء يقال لمن لم يمت وهو مائت عن قليل
وميت ميتة مردار وميتة بالكسر نوعى از مردن كالركبة والجلسة يقال مات ميتة حسنة وقولهم ما اموته انما يراد به ما اموت قلبه لان كل فعل
لا يتزيد لا يتعجب منه موات بالضم مرگ وبالفتح زمين بے خصم وناستفع و هر چه جان ندارد رجل موتان الفؤاد وامرأة موتانة الفؤاد ۀ
موتان بالتحريك خلاف حيوان يقال اشتر الموتان ولا تشتر الحيوان يعنے اشتر الارضين والدور ولا تشتر الرقيق والدواب وفي الحديث موتان
الارض لله ولرسوله فمن احيا منها شيئا فهو له يعنے الموات من الارض موتان بالضم مرگ امر كى ستور يقال وقع في المال موتان واماته الله
وموته شدد للمبالغة اماته ميرانيدن و فرزند مرده شدن زن وناقة يقال اماتت فلانة واماتت الناقة اذا مات ولدها واماتت فلان ايضا اذا
مات له ابن او بنون وهو مميت وهي مميت او مميتة جماعة مماويت ج متماوت مرد بارسا مراثي وموت مائت كقولهم ليل لائل يؤخذ من لفظه ما يؤكد
به ومستميت للامر مستر سل له ومستقبل في الحرب لا يبالي من الموت موتة بالضم صرع وجنبے از جنون موتة بالهمز نام زمينے كه مقتل جعفر نات
طيار است رضى الله عنه **فصل النون** **نيت** نيت بكسر الثانى ناليدن ع ف آ ك ۲ يقال نات فهو نائت مثل نهاد **نبت** نبت
گياه ورستن گياه ع ف آ ض ۲ انبات لازم ومتعد منه ونبت وانبت بمعنے وانبته الله فهو منبوت على غير قياس وانبت الغلام اذا نبتت
عانته تنبيت درخت نشاندن يقال نبت الشجر اے غرسته و پروردن كودك را ويقال نبت اجلك بين عينيك منبت جاى رستن گياه و
يقال ما احسن نابتة فلان اے ما ينبت عليه امواله واولادهم ونبتت لهم نابتة اے نشأ لهم نشء صغار وان بنى فلان لنابتة شر نوابت و
هو من الاحداث الاغمار نبيت جى از يمن ينبوت درختى **نحت** تراشيدن ع ف آ ك ۲ نحاتة بالضم تراشه منحت بالكسر تيشه نحيته نحت
سرشت وطبيعت ونحيت هو دخيل في القوم حافر نحيت سم كراهنا سوده **انصات** خاموش بودن وگوش داشتن يقال انصتوه و نصت
انصتوا له **نعت** صفت يقال نعته وانتعته اے وصفته ناعتون نام جائے **نفت** بترك زدن ديگ جوشان ع ف آ ك ۲ يقال نعت
القدر تنفت وتنافط مرجل نفوت وفلان ينفت عضبا ويتفطن اے يغلى نفيتة اشام آرد هالوج آن **نقت** مغز بيرون كردن ع نفت
ف آ ض ۲ يقال نقت المخ ونقوته اے استخرجته كانهم ابدلوا الواو تاء **نكت** سر در انكندن يقال طعنه فنكته اے القاه على راسه فانتكت نكت
هو ومن الفرس ينكث وهو ان ينبؤ عن الارض نكتة جخك هى كالنقطة رطبة سكتة اذا ابدا فيها الارطاب ناكت وهو من نعت البعير ما ينحرف
مرفقه حتى يقع على الجنب فيخرقه نونى بتشديد الياء كشتى بان نواتى ج **نهيت** بانگ كردن شير ع ف آ ك ۲ وهو دون الزئير يقال نهت همت
الاسد واسد نهات وكذا حمار نهات لے نهاق ورجل نهات اے زحار **فصل الواو** **وكتة** جخك كالنقطة يقال في عينه وكتة ووكت
البسرة توكيتا اذا ابدا فيها من الارطاب **وقت** هنگام ميقات هنگام گاه وجاى آن ومواضع احرام بستن بحج وعمره ويقال وقته فهو موقوت وقت
اذا بين للفعل وقتا ومنه قوله تعالى ان الصلوة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا اے مفروضا في الاوقات توقيت وقت پيدا كردن يقال وقته
ليوم كذا مثل اجلته وقرئ واذا الرسل وقتت مشددة ومخففة واقتت لغة في وقتت كما في وجوه اجوه موقت بكسر القاف مفعل من الوقت
ايهات بوى كرفتن گوشت يقال اروح اللحم وايهت **فصل الهاء** **هبيت** مرد بد دل بے عقل تبيت ضده هبت الرجل اى نخب هبت
ورجل مهبوت الفؤاد وفي عقله هبتة اے ضعف وهبته اى ضربه رجل **مهت** بالكسر وهتات اے خفيف كثير الكلام قال الاصمعى يقال للرجل هرت
اذا كان جيد السياق للحديث هو يهرد مرد اوهته هتا **هرت** گوشت پختن ومهرا كردن وجامه درانيدن وطعن كردن در عرض كسے يقال هفت
هرت عرضه اے طعن فيه هريت فراخ كنج دهن وزن هرهرت ومخرج يكى شده هرت بالتحريك مصدر منه فع ك آ ف ۲ اسد اهرت وهو مهرت هلت
الفم وكلاب مهرتة الاشداق **هفت** هفات بالضم از سبكى پريدن وكشتے انخفض واتضع نقد هفت والهفت تهافت پاره پاره افتادن وتهافت هيت
الفراش في النار اے تساقط ويقال وردت هفيتة من الناس الذين اقحمتهم السنة هفات كول مثل لفات **هلتے** گياهى على وزن فعلے ۀ
هيت وهوت بر اصلاح بر و دعاء وقولهم هيت لك اى هلم يستوى فيه الواحد والجمع والمؤنث والمذكر الا ان العدد فيما بعده تقول هيت
لكما وهيت لكن هوتة زمين پست وكذا هوة بالضم هيت بالكسر نام شهرى بر فرات قال الاصمعى اصلها من الهوة هات بيار ودبده يقال هات
يا رجل بكسر التاء اے اعطنى هاتيا هاتوا للتثنية والجمع هاتى للمؤنث هاتين لجمعها ويقال هات لا هاتيت وهات ان كانت بك مهاتاة و يفت
ما اهاتيك كما تقول ما اعاطيك ولا يقال منه هاتيت ولا ينهى قال الخليل اصل هات من آتى يؤتى فقلبت الالف هاء **فصل الياء** يافو

وانفلت بمعنى وافلته غيره ابعثه وافتلت الكلام اى ارتجله وافتلت مجهولا اى مات فجاءة وافتلتت نفسه كذلك وفرس فلتان اى نشيط حديد
الفؤاد مثال سكنان بتحريك اللام كسا، فلوت لاينضم طرفاه على لابسه من صغره **فوت** در گذشتن فوات كذلك يقال فاتنى الشئ وافاته
غيره ويقال مات فلان موت الفوات اذا فوجئ ويقال فى الشتم جعل الله رزقه فوت فمه اى حيث يراه ولا يصل اليه ويقال هو منى فوت الرمح
اى حيث لا يبلغه فوت ايضا فرجه ميان دو انگشت افوات ج افتيات هو السبق الى الشئ دون ائتمار من يؤتمر يقال افتات عليه بامر كذا اى فاته
به وفلان لا يفتات عليه اى لا يعمل شئ دون امره وفى الحديث امثلى يفتات عليه فى امر بناته وتفوت عليه فى ماله اى فاته به وتفاوت الشيئان اى
تباعد ما بينهما تفاوتا بتثليث لغات على غير قياس لان المصدر من تفاعل بضم العين الاّ ما روى من هذا الحرف **فصل القاف قت** سخن چينى
كردن عم ن آض ٢ وفى الحديث لا يدخل الجنة قتات اى نمام قتيتى مثال هجيرى سخن چينى قت ايضا روغن در گل پروردن تقتيت كذلك وفى الحديث
انه ادّهن بزيت غير مقتت وهو محرم وسپست تر قتة يكى ونام زنى **قرت** خشك شدن خون بر يكديگر وفرو مردن خون در جراحت عم
ن آض وك ٢ **قلت** مغاكى در كوه كه آب در او گرد آيد قلات ج وقلت العين نقرتها وقلت الابهام النقرة التى فى اسفلها وقلت الضلع
وقلت الثريد الوقبة قلت بالتحريك هلاك شدن عم ك اف ٢ يقال ما انفلتوا ولكن قلتوا ويقال ان المسافر ومتاعه لعلى قلت الا ما وقى الله
تعالى مقلتة مهلكة مقلات بالكسر ناقه كه بيكبار زايد ونه ديگر بار بكيرد وزنى كه فرزند او نزيد **قنوت** فرمان بردارى كردن هذا هو الاصل
ومنه قوله تعالى والقانتين والقانتات ونماز قيام نماز وفى الحديث افضل الصلوة طول القنوت ومنه قنوت الوتر **قوت** قياته خورش دادن
عم ف آض ٢ يقال قات اهله والاسم قوت بالضم وهو ما يقوم به بدن الانسان من الطعام يقال عنده قوت ليلة وقيت ليلة وقيتة ليلة و
يقال قته فاقتات كما يقال رزقته فارتزق وهو فى قاتة من العيش اى فى كفاية واستقاته اى سأله القوت وفلان يتقوت بكذا واقت لنارك
قيتة اى اطعمها الحطب وانا متطيل اقيته مقيت توانا بقوت دادن ومنه قوله تعالى وكان الله على كل شئ مقيتا ونگاه دارنده وگواه وحاضر
فصل الكاف كبت باز گردانيدن وخوار كردن وبر روى در افكندن يقال كبت الله العدو اى صرفه واذله وصرعه لوجهه عم ف آك ٢
كبيت اوار شتر جوانه وهو فوق الكتيت يقال كت البعير اى صاح صياحا لينا وكت الرجل من الغضب وكتت القدر اى غلت وكتت الجرة الجديدة
اذا صب فيه الماء ويقال انا ما يحيش ما بكت عدده اى ما يحصى عم ف آك ٢ كتكت خنديدن وهو دون القهقهه سنة **كريت** اى تامة كعيت
مثال الصغير هزار دستان كعتان بالكسر ج امراة كعتة اى قصيرة **كفت** بخود فراز گرفتن چيزى را عم ف آك ٢ وفى الحديث اكفتوا صبيانكم
بالليل فان للشيطان خطفة وكفته عن وجهه صرفه وبيز راندن ويقال رجل كفت وكفيت اى سريع وكفت اى اسرع كفت بالكسر ديك خرده
كفات هو الموضع الذى يكفت فيه شئ اى يضم ومنه قوله تعالى الم نجعل الارض كفاتا **كمته** بالضم رنك سرخى كه بسياهى زند در اسب كميت
اسب سرخ فش ودم سياه يستوى فيه المذكر والمؤنث قال سيبويه سألت الخليل عن كميت فقال انما هو صغر لانه بين السواد والحمرة والفرق
بين الكميت والاشقر بالعرف والذنب انهما اذا كانا احمرين فهو اشقر واذا كانا اسودين فهو كميت وكميت اسم وهو زيد بن الاخنس كميات
اكمات مصدرا منه يقال اكمات الفرس واكمت ويقال بعير كميت كما يقال فرس كميت والكميت ايضا من اسماء الخمر **كيت** وكيت بفتح التاء
والكسر فيهما چنين وچنين والتاء فيه هاء فى الاصل فصارت تاء فى الوصل كوتى كوتاه بالا **فصل اللام لت** در آشوردن بپستو
استوار كردن وچسبانيدن يقال لت السويق اى جدحه ولته ايضا دقه ولت فلان بفلان مجهولا اى لزبه وقرن معه **لصت** دزد بلغة طى
كما يقولون للطس طست لصوت ج **لفت** در نوشتن وپيچيدن عم ف آك ٢ وفى حديث حذيفة ان من اقرأ الناس للقرآن منافقا لا
يدع منه واوا ولا الفا يلفته بلسانه كما يلفت البقرة الخلى بلسانها ودر روى كوه ابيدن از كسى واز راى بر گردانيدن كسى را يقال لفت عنه بصره
الفت فجفار شاخ بهم در پيچيده وكنكلاج بلغة تميم وكول بلغة لفات بالفتح كول بدخو لفوت زنى كه از شوى ديگر بچه دارد لفيته عصيدة
سطبر ألفات بر گشتن نگريستن تلفت اكثر منه لفت بالكسر شلغم ونيم چيزى ويار يقال لفته معه اى شقه معه ولفتاه اى شقاه ويقال
لا تلتفت لفت فلان اى لا تنظر اليه **ليت** كلمة تمن تنصب الاسم وترفع الخبر تقول ليت زيدا ذاهب وبعض العرب يستعملها
بمعنى وجدت فيعديها الى مفعولين ويجريها مجرى الافعال فيقول ليت زيدا شاخصا ويقال ليتى وليتنى كما يقال لعلى ولعلنى ليت بالكسر
يكسوى روى وهما ليتان ليت باز داشتن وباز گردانيدن عم ف آض ٢ وك ٢ يقال لاته عن وجهه اى صرفه وحبسه عن وجهه والاته كذلك
ومنه قوله تعالى لا يلتكم من اعمالكم شيئا ويقال ما الاته من عمله شيئا اى ما نقصه مثل ألته وقوله تعالى ولات حين مناص قال الاخفش شبهوا
لات بليس واضمروا فيها اسم الفاعل قال ولا يكون لات الا مع حين وحذف فى الشعر وقال بعضهم ولات حين مناص فرفع حين واضمر الخبر و
قال ابو عبيدة هى لا والتاء انما زيدت فى حين وكذلك فى تلان وان كتب مفردة كقول الشاعر العاطفون تحين ما من عاطف والمطعمون
زمان ما من مطعم وقال المؤرخ زيدت التاء فى لات كما زيدت فى ثمت وربت **مت** كشيدن وپيوند خويشى جستن عم ف آض ٢ ما تزيد

وقولهم الحمد لله الذی جمعنا من شتّ ویقال شتّان ما هما وشتّان ما عمرو واخوه ای بعد ما بینهما قال الاصمعی لا یقال شتّان ما
بینهما قال وقول الشاعر لشتّان ما بین الیزیدین فی الندی یزید سلیم والاغر بن حاتم لیس بحجة انما هو مولد والحجة قول الاعشی شتّی
شتّان ما یومی علی کورها ویوم حیّان اخی جابر وشتّان مصروف عن شتت فالفتحة التی فی النون هی الفتحة التی کانت فی التاء لتدل علی انه
مصروف عن الماضی وکذ سرعان ووشکان مصروفان من وشک وسرع تقول وشکان ذا خروجا وسرعان ذا خروجا ویقال فی المجلس شتوت
من الناس ای لیسوا من قبیلة واحدة **شخت** باریک شخات ج وقد شخت الرجل فهو شخت وشخیت **شماتة** شاد شدن بغم دشمن عم کاف ۲ و شخت
یقال شمت بروبات فلان بلیلة الشوامت ای بلیلة تشمت الشوامت تشمیت دعای عطسه کفتن ویقال کل داع لاحد بخیر مسمّت ومشمّت بالسین شمت
والشین العطلة والمعجمة ویقال رجع القوم شماتا ای خائبین شوامت قوائم الدواب وهی اسم لها قال ابو عمرو لا ترک الله لک شامتة ای قائمة
فصل الصاد **صات** کوفتن صبیت بانک وفریاد وکروهی از مردم وفی الحدیث فاموا صتیتین ای جماعتین صتات مخاصمه کردن یقال ما زلت صت
اصات فلانا ای اخاصمه صفیت بالکسر مهتر کرامی ای صندید صفیت صفتات مرد توانا تن اور **صلت** پیشانی کشوده ملوته مقدمه صفت
عم بضمتهما ونام مردی صُلت بالضم کارد بزرک اصلات ج سیف اصلیت بالکسر شمشیر زدوده ویجوز ان یکون فی معنی مصلت صلت بالفتح والضم صلت
ایضا بشمشیر زدن یقال صلته بالسیف ای ضربه به وهو مصلت وریختن انچه در جام باشد وتاختن اسپ اصلات شمشیر اهیختن سیف
مصلت اهیخته ورجل مصلت بالکسر ای ماض فی الامور وکذا اصلتی ومنصلت ومصلات بالکسر ویقال جاء فلان بلبن مصلت ومرق
مصلت ای قلیل الدسم کثیر الماء وانصلت فی سیره ای مضی وسبق صلتان خر سخت واستوار واسپ با نشاط هشیار **صمت** صموت وصمات
بالضم فیهما خاموش بودن عم ف اض ۲ اصمات کذا تصمیت خاموش کردانیدن وخاموش شدن رجل صمیت بالکسر ای سکیت صمتة صمت
بالضم ای سکتة ویقال رمیته بصماته وسکاته ای بما صمت به وسکت وفلان علی صمات الامر بالکسر ای اشرف علی قضائه وبات من القوم
علی صمات ای براء وسمع فی القرب ویقال ما له صامت ولا ناطق ای الجماد والحیوان او الذهب والفضة والابل والغنم صامت شیر خفته
صموت بالفتح زره ونام اسپی مصمت بالضم رست اصمات رست کردن چیزی را باب مصمت ای مبهم اغلاقه مصمت اسب وجامه یکرنگ
ویقال لقیته بوحش اصمت بکسر الهمزة وببلدة اصمت ای بمکان قفر لا انس به وهو غیر مصروف **صوت** آواز واواز کردن عم ف صوت
ض ۲ صائت نعت منه تصویت کذ صیّت سخت آواز وکذ صات یقال رجل صات وحمار صات کما یقال رجل مال ونال ای کثیر المال
والنوال وکبش صاف ویوم طان وبئر ماهة ورجل هاع لاع ورجل خاف واصل هذه الاوصاف کلها فعل بکسر العین صیت بالکسر آوازه و
صله من الواو فانقلبت یاء لکسرة ما قبلها کما قالوا ریح من روح کانهم بنوه علی فعل بکسر الفاء للفرق بین الصوت المسموع وبین الذکر المعلوم
وربما قالوا انتشر صوته فی الناس بمعنی الصیت ویقال دعی فانصات ای اجاب واقبل وهو انفعل من الصوت منصات راست قامت انصات
الرجل ای استوت قامته **فصل الطاء** **طست** بالسین العطلة وهو طس بلغة طی ابدل من احدی السینین تاء للاستثقال فاذا جمعت او صغرت طست
رددت السین لانک فصلت بینهما بالف او یاء فقلت طساس وطسیس **فصل العین** **عتت** سخن را دوباره باز کرد انیدن عم ف اض ۲ عتت
یقال عتّه بالمسالة اذا الح علیه وما زلت اعاتّ فلانا عتاتا واعاتّه عتاتا عتعته خواندن بزور یعنی عت عت کفتن وتعتت فی کلامه اذا لم یستمر
فیه **عرت** جنبیدن نیزه وبرق عم ف اض ۲ برق عرات ورمح عرات ای شدید الاضطراب بمعنیهما **عفت** دست برتافتن کسی را عم ف اض ۲ عفت
وشکسته کفتن سخن را اعفت انکه سخن بدشوار تواند کفت ومرد چپه بلغة تمیم وکول **عمت** حلقه کردن پشم وصوف وهر رشتن عمیته من وبر عمت
او صوف بحلقه انوی کا یقال سبیخة من قطن وسلیلة من شعر عمیت مثال فسیق هو الرقیب الظریف ویقال الجاهل الضعیف **عنت** بزه مند شدن عنت
عم کاف ۲ ومنه قوله تعالی عزیز علیه ما عنتم وقوله تعالی ذلک لمن خشی العنت منکم یعنی الفجور والزنا ودر کاری دشوار افتادن اعنات رنجانیدن
ودر کاری دشوار افکندن وپیوند کرفته را باز شکستن یقال اعنت المجبور فصار عنتا ومعنتا وجاءنی فلان متعنتا اذا جاء یطلب زلتک
فصل الغین **غتت** غوطه دادن در آب یقال غته فی الماء ای غطه ورنجانیدن وخنده پنهان داشتن یقال غته بالامر ای کده وغت الضحک غتت
ای اخفاه **غلت** وغلط بمعنی واحد قال ابو عمرو غلت فی الحساب وغلط فی القول اغلتاء بدشنام وقهر زدن وفرو کرفتن مثل اغرنداء **غمت** غلت
کران آمدن طعام بر دل یقال غمت الطعام ای ثقل علی قلبی **فصل الفاء** **فأت** بالملک فتن برکسی یقال افتات علیه وافتات برایه غمت
ای عمل برایه وهذا الحرف سمع مهموزا **فتت** ریزه ریزه کردن عم ف اض ۲ یقال فته فهو مفتوت وفتیت ویقال فت عضدک وهذه کنیة فأت
تفتت انفتات ریزه شدن فتات بالضم ریزه هر چیزی فته سوخته ریزه که زیر چقماق هند که آتش بوی در کیرد فتیت نان ریزه **فخت** فت
ماهتاب فاخته م فواخت ج **فرات** بالضم آب خوش یقال ماء فرات ومیاه فرات وجوی کوفه فراتان فرات ودجله **فلتة** کاری کاه فخت
اندیشه یقال کان الامر فلتة ای بلا تدبر وتفکر وآخرین شب از هر ماه وآخرین روزی که بعد از وی ماه حرام باشد وافلت الشیء وتفلت و فرت فلت

زت — يقال منه زفت الشئ يزفت بالضم والكسر زفتا فهو مزفوت **فصل الزاء زت** اراستن عروس عع ف آص ۲ يقال زتت العروس فتزتتت

زفت — اى تزينت **زفت** بالكسر قيركه در خنور ركشنى مالند تا اب تر هد از وى جرة مزفتة اى مطلية بالزفت قير **مزكوتة** اى مملوة تزكيت

زكت — پر كردن مشك وازكتت المرأة بغلام اى ولدته **زميت** اهسته زميت مثال فسيق بيك اهسته وفلان ازمت الناس اى اوقرهم ويقال

زمت — ما اشد تزمته عن الفراء **زيتون** درختى م زيتونة يكى زيت روغن ان وزيت كردن در طعام عع ف آك ۲ وطعام مزيت على النقص

زيت — ومزيوت على التمام وزت القوم اى جعلت ادمهم الزيت وزيت القوم اى زودتهم الزيت وهم يزيتون اى يستوهبون الزيت

سات — **فصل السين سات** خفه كردن عع بفتحهما قال ابو عمرو ساته اى خنقه حتى يموت مثل سابه وابو زيد مثله الا انه لم يقل حتى يموت

سبت — **سبت** اسايش وروزكار وروز شنبه اسبت سبوت ج وسر ستردن وموى كشاده رها كردن ونوعى از رفتار شتر وشنبهى

كردن جهودان ومنه قوله تع ويوم لا يسبتون عع ف آك ۲ وكردن زدن يقال سبت علاوته اى ضرب عنقه اسبات بشنبه درامدن

جهودان وارآميدن ضبت انكه بخسبد سبات بالضم خواب واصله الراحة ومنه قوله تع وجعلنا نومكم سباتا ويقال منه سبت سبت

هذه وخدها بالضم وروزكار مسبوت مرده وبيهوش وبيمارستان خفته وچشم فراز كرده سبت بالكسر چرمهاى كاو بقرظ پيراسته

بجهة نعل ومنه النعال السبتية وفى الحديث يا صاحب السبتين اخلع نعليك رطب منسبت خرما كه بيشتر ازوى پخته باشد سبنتى و

سبندى مرد دلير پيش دراينده در حرب والياء للالحاق لا للتانيث الا ترى ان الهاء تلحقه يقال سبنتاة وسبنداة ويلنك نيز جوزان

سبرت — يسمى بذلك الجراة **سبروت** بالضم زمين خشك بى نبات سباريت ج وچيزى اندك ومرد درويش يقال رجل سبروت وسبريت بالضم

ست — والكسر وامراة سبروتة سبريتة وجمعها سباريت وهم المساكين والمحتاجون **ستة** شش يقال ستة رجال وست نسوة واصله سدس فابدل

من السين الاخيرة تاء وادغمت الدال فيها لانك تقول فى تصغيرها سديسة وفى الجمع اسداس قال ابن السكيت يقال عندى ستة رجال ونسوة

بالكسر وكذا كل عدد يحتمل ان يفرد منه جمعان مثل الست والسبع فلك فيه الوجهان فاما اذا كان عددا لا يحتمل ان يفرد منه جمعان مثل

الخمس والاربع والثلث فالرفع لا غير تقول عندى خمسة رجال ونسوة ويقال جاء فلان سادسا وساديا وساتا فمن قال سادسا بناه على

السدس ومن قال ساتا بناه على لفظ ستة وست ومن قال ساديا ابدل السين ياء وقد يبدلون بعض الحروف ياء كقولهم فى اما اما

سحت — وفى تسنن تسنى وفى تقضض تقضى وفى تلعع تلعى وفى تسرر تسرى واما است فهو من باب الهاء لان اصله سته **سحت** بالضم وبضمتين

حرام واسحت الرجل فى تجارته اذا اكتسب حرام وسحته واسحته اى استاصله ومنه قوله تع فيسحتكم بعذاب على القرائتين ومال مسحوت ومسحت

سخت — اى مذهب سحت بالفتح كوشت از استخوان رنديدن ورجل مسحوت الجوف اذا كان لا يشبع **سخت** م وهو الشديد يقال هذا حر سخت

سفت — يستعمل فى كلام العرب والعجم بمعنى سختيت بالكسر مثله وبسيار رويست تا اميخته وكرد بلند رفته اسفيتات فرو نشستن اما سو سفت بسيار

سكت — شراب خوردن كه تشنگى نشكند عع ك اف ۲ سكت وسكوت وسكات خاموش شدن عع ف آص ۲ يقال ساكنى فسكت واسكته وسكته

بمعنى وسكت الغضب اى سكن ومنه قوله تع ولما سكت عن موسى الغضب يقال تكلم الرجل ثم سكت بغير الف فاذا انقطع كلامه فلم يتكلم قلت

اسكت سكتة بالضم انچه بوى باز دارند بچه را وخاموش كنندش سكيت بالكسر هميشه خاموش ساكوت كذلك حية سكات بالضم اذا لم يشعر

به حتى يلدغ ويقال كنت على سكات هذه الحاجة اى على شرف من ادراكها وميته بسكاته اى بما اسكته اسكات بكسر الهمزة دو كرانه فرج زن

سلت — الواحد اسكت سكيت بالضم وتخفيف الكاف وتشديدها اسب باز پسين درهان وآنرا فاشور وفسكل نيز خوانند **سلت** بالضم جو برهنه

يعنى بى پوست سلاتة ما يؤخذ من جوانب القصعة لتنظف سلت بالفتح آب كاسه بانگشت پاك كردن وبينى از بن بريدن اسلت نعت منه

ونام مردى ودست بند حنا از دست دور كردن وسر ستردن وتا زيانه زدن امرأة سلتاء زنى كه حنا بنسته باشد راس مسلوت ومحلوق و

سمت — مسبوت ومحلوق سر بستره **سمت** راه وروش نيكو وبجدس وكمان رفتن وبراسته وميانه راه رفتن عع ف آص ۲ يقال ما احسن سمته

اى هديه وتسمت اى قصده تسميت نام خدا كفتن برچيزى ودعا مر كفتن عطسه دهنده را وبالشين المعجمة ابقى قال ثعلب الاختيار

سنت — بالسين المهملة لانه ماخوذ من السمت وهو القصد والمحجة وقال ابو عبيد الشين المعجمة اعلى فى كلامهم واكثر **اسنات** بقحط افتادن يقال

اسنت القوم وهم مسنتون واصله من السنة قلبوا الواو تاء ليفرقوا بينه وبين قولهم اسنى القوم اذا اقاموا فى موضع سنة قال الفراء توهموا

الهاء اصلية اذا وجدوها ثالثة فقلبوها تاء تقول منه اصابهم السنت ورجل سنت بكسر النون قليل الخير سنوت بالفتح والتشديد زبده

يقال منه سنت القدر اى طرحت فيه الكمون وعسل ويقال هو السنوت مثل السنور تسنت خواستن مرد لئيم زن كريمه را بفقر توانگرى

شات — خود ودرويشى زن **فصل الشين شيت** اسب شكوهنده وليس له فعل يتصرف شت شتات پراكندن شت الامر واستشت وتشتت

شتت — بمعنى امر شت كار پراكنده شتيت كذلك تشتيت پراكنده كردن ثغر شتيت دندان كشاده قوم شتى واشياء شتى وجاوا اشتاتا اى متفرقين

فاجاه ما اغته بفاجاة ويقال لستاس بغتات العدو **تبكيت** درشتى وسرزنش كردن وغلبه كردن بحجة **بلت** بالسكون بريدن
غع ف اك ٣ بلت بالتحريك بريده شدن غع ك آ ف ٣ يقال بلت اى انقطع **بهت** بالسكون ناگاه گرفتن قال الله تعم بل تاتيهم بغتة فتبهتهم
ودروغ بستن بركسى بهت بالتحريك وبهتان بالضم مثله فهو بهات وذالك مبهوت بهيته بهتان بمعنى ويقال للبهيته بكسر اللام وهو استغاثا
وبهت الرجل بالكسر اذا دهش وتحير وبهت بالضم مثله وافصح منهما مجهولا كما قال الله تعم فبهت الذى كفر لانه يقال رجل مبهوت ولا يقال باهت
ولا بهيت قال الكسائى **بيت** خانه بيوت ابيات اباييت ج عن سيبويه مثال القول واقوال الدار ويل بييت بضم الباء وكسرها تصغيره والعامة
تقول بويت بالواو وكذا القول فى شيخ وغيره شيخ واشباههما وعيال وخانگيان مرد ودو مصراع از شعر ابيات ج ويقال فلان جاره
بيت بيت اى ملاصقا بنيا على الفتح لانهما اسمان جعلا اسما واحدا بات غات بيعنى شب ماندن يقال خير بات بيوت غات وكاريكه
شب دراند بيشتر ان كذاشته شود بيتوته شب كذاشتن غع ف اك ٢ يقال اباتك الله بخير وبات يفعل كذا اذا فعله ليلا كما يقال ظل يفعل
كذا اذا فعله بالنهار وبيت العدو اى اوقع بهم ليلا بيات شبخون وبيت امرا اى دبره ليلا ومنه قوله تعم اذ يبيتون ما لا يرضى من القول
بيت الشئ مجهولا اى نذر وما له بيت ليلة بالكسر اى قوت ليلة **فصل التاء توت** تود ولا تقل توث بالثاء توتيا سنك
سرمه وهو معرب **فصل الثاء ثبوت** ثبات برجاى بودن غع ف اض ٣ اثبات متعدى نيز اثبته وثبته بمعنى واثبته السقم اذا لم يفارقه
وقوله تعم ليثبتوك او يقتلوك اى يجرحوك جراحة لا تقوم معها وتثبت واستثبت الرجل فى الامر بمعنى ورجل ثبت بالسكون اى ثابت
القلب وفلان ثبت الغدر اذا كان لا يزل لسانه عند الخصومات ويقال له ثبت بالتحريك عند حملة اى ثبات ولا احكم بهذا الا بثبت
اى بحجة ثبت مرد عقل برجاى هبيت مرد بى دل وترسنده ثبت بالضم اى صار ثبيتا **ثنت** اللحم ونثت على القلب اى انتن **فصل الجيم**
جبت بالكسر بت وفال كوى وجادو وفى الحديث الطيرة والعيافة والطرق من الجبت وهذا ليس من محض العربية لاجتماع الجيم والتاء
فى كلمة واحدة من غير حرف ذولقى ويقال الجوت جوت للابل اذا دعوتها الى الماء **فصل الحاء حت** تراشيدن مى خشك از جامه
وبرك از درخت وحتة ماه سوداى عجلها المرو فرس حت اى سريع احتات ج وحتات الشئ اى تنات رماتا بالضم تراشه از هر چيز ونام
مردى حتى تا وهى حرف تكون جارة بمنزلة الى فى الانتهاء والغاية وتكون عاطفة بمنزلة الواو وتكون حرف ابتداء يستانف بها الكلام
بعدها فان ادخلتها على الفعل المستقبل نصبته باضمار ان تقول سرت الى الكوفة حتى ادخلها اى الى ان ادخلها فان كنت فى حال دخول
رفعت كقوله تعم وزلزلوا حتى يقول الرسول فمن رفع يقول جعله حالا بمعنى حتى الرسول هذه حاله ومن نصب جعله غاية حتام تاكى
وتا چند تحذف الف ما الاستفهام وكذا كل حرف جارة تضاف فى الاستفهام الى ما فان الف ما تحذف فيه كما فى قوله تعم فبم تبشرون
وقوله تعم وفيم كنتم وقوله تعم لم تؤذوننى وعم يتساءلون **حرت** ما ليدن سخت غع ف اض ٢ مثال همزة مرد بسيار خوار محروت
بيخ انكذان **حفيتا** ممدود وغير ممدود مرد كوتاه ونيز حفت بالسكون كوفتن حلبيت بالكسر انكزد وهو صمغ الانجدان وحليت نبته بلد
اللام كما ويقال حلت راسه اى حلقته وحلت دينى قضيته وحلت الصوف نتفته اى امطت شعره وحلت فلانا اعطيته وحلته ماه سوط
جلدته **حمت** يوما بالضم اذا اشتد حره فهو يوم حمت بالسكون ايضا وغضب حميت اى شديد حميت ايضا حيت بيوى بجهنده روغن حمت
الجوز ونحوه اى فسد وتغير **حوت** ماهى ونام برجى حيتان ج حات الشئ يحوت اى حام حوله وحاوتنى فلان اذا راوغك **فصل الخاء**
خبت زمين پست ريك ناك واب بنى كلب اخبات فروتنى كردن يقال اخبت لله وفيه خبتة اى تواضع **واخت** الله خفضه اى حتة فهو
مبتلى خسيس واخت فلان اى استحيا **خرت** بالضم سوفار سوزن وبتر ومانند آن خروت اخرات ج مخروت لب كفته اخرات چنبرها
نك خريت بالكسر والتشديد فلاوزن دانا خرارت ج يقال منه خرتنا الارض **خفوت** آرميدن آواز غع ف اك ٢ يقال خفت الميت
اذا انقطع كلامه وسكت فهو خافت خفات بالضم مفاجات مردن مخافتة تخافت پنهانى كفتن خفت مثله **خات** البازى واختات
اى انقض على الصيد لياخذه خاتة عقاب فرود اينده خوات بالفتح اواز پر عقاب بوقت فرود آمدن از هوا غع ف اض ٣ يقال خات
العقاب تخوت خوتا خوات بالتشديد مرد دلير ونام مردى تخوت ماله اى تخونه وتنقصه والذئب يختات الشاة بعد الشاة اى
يختلها فيسرقها وفلان يختات حديث القوم ويتخوت انما اخذه منه وتحفظه وانهم يختاتون الليل اى يسرون ويقطعون الطريق
وخات الرجل اى اخلف وعده واسن ايم **فصل الدال دشت** م وهو فارسى او اتفاق وقع بين اللغتين **فصل الذال ذات**
خفه كردن غع بفتحهما يقال ذاته اى خنقه اشد الخنق ذعته وذعطه وذاطه كلك ويقال ما كان من الامر ذات ذيت وذيت معناه كيت وكيت
فصل الزاء تربيت پروردن ربت الصبى تربيتا اى رباه **رت** مهتر وخوك يقال هؤلاء رتوت البلد اى رؤساؤه رتة بالضم
درماندن در سخن ارت كنكلاج وفى لسانه رتة وارته الله فرت **رفات** بالضم ريزه ريزه تقول منه اذا كنا عظاما ورفاتا قال الاخفش

مُهَدَّبه اى ذو هدّاب ومژه چشم اهدب مرد دراز مژه وبسیار مژه هدب بالتحریك برگی كه پهنا ندارد چون برگ سرو وطاق ومانند آن هدّاب كلك ذ
هَدَّاب الثمام سعفه هدب بالتخفیف دوشیدن ومیوه چیدن عع ف آ ك ۲ یقال هَدَبَ الناقة وهدب الثمرة اذا احتلبها واجتناها هَیدب
كران زبان وابر دامن فروهشته هِندَب بالكسر وفتح الدال هندبا وهندبا كند نا قال ابو زید هو بكسر الدال يمد ويقصر تهذیب
پاكیزه كردن رجل مهذب اى مطهر الاخلاق وشتافتن وپریدن ودویدن وسخن اهذاب كك مُهذِب نوعی از رفتار اسب هرب بفتحتین
گریختن عع ف آ ض ۲ هربیب گریزانیدن اهرب الرجل اذا جد فی الذهاب مذعورا ويقال ما له هارب ولا قارب اى صادر ولا وارد هرجاب
بالكسر شتر دراز ضخم ونام موضعی هردبه بتشدید الباء كنده پیر ومرد كلان شكم بددل هوزب شتر قوی وزن هضبه باران برز
قطره وهضبتهم السماء اى مطرتهم هِضب مثال بَدِره وبِدَر وهضب بفتحتین ايضا وهو جمع هاضب مثال تابع وتبع وخادم وخدم وباعد
وبعد هضاب جمع هضب وهی حلبات القطر بعد القطر وجمعها اهاضیب وهضب القوم فی الحديث اى افاضوا فيه وارتفعت اصواتهم و
اهضبوا يا قوم اى تكلموا هضب مثال مجمع اسب بسیار خوی كننده هلبه كا موی دم وموی های سطبر دم اسب هلب ج اهلب اسب انبوه
دم وهلبته اى نتفت هلبه فهو مهلوب نام مردی عام اهلب سال فراخی مثال اربب وهو علی التشبيه هلبة الزمان سختی روزگار مثال الكلب وجلبة
هلابه باد سرد با باران یوم هلاب روز باد وباران ناك هنب بالتحريك كولی امراة هنباء اى بلهاء هِنب بالكسر نام مردی هوب دوری
يقال تركته فی هوب دابر وهوب دابر بحيث لا يدری این هو ومرد احمق بسیار گوی وفروغ آتش هيبه مهابت بزرگی وترس وترسیدن
عع ك آ ف ۲ يقال هابه يهابه والامر هب بفتح الهاء سقطت الالف لالتقاء الساكنين وحكاية النفس منه هبت واصله هيبت فكنت الياء و
اسقطت لاجتماع الساكنين ونقلت كسرتها الى ما قبلها وهذا الشیء مهيبة لك وهيبنی الشیء اى خفته وخوفنی وهيبت اليه الشیء اى جعلته مهيبا
عنده ورجل مهيب الذی يهابه الناس ومهوب كك وكذا مكان مهوب ومهاب هيوب مرد بد دل ترسنده وفی الحديث الايمان هيوب اى ان
صاحبه يهاب المعاصی ورجل هيوبة وهيابة وهياب بالتشديد وهيبان بكسر الياء اى جبان متهيب واهاب بغنمه اى صاح الراعی بها لتقف
اولترجع واهاب بالبعير كك وهاب زجر للخيل وهيب اى اقبلی **فصل اليـاء** ارض يباب اى خراب ليس هو باتباع للخراب ۵
يلب بالتحريك جوشن چرمین يلبة يكی ۵ هو كل ما كان من جنس الجلود ولم يكن من الحديد واليلب فی الاصل اسم ذلك الجلد **باب التاء**
فصل الالف ابت بومنا بالكسر سخت گرم شد يابت فهو يوم ابت وابت بالمد والقصر وابت بالسكون كله بمعنی **افت** غلبه كردن
بجنگ عع ف آ ض ۲ مئتة مفعلة منه قال ابو زيد ما زال الخلی ابن الدهر مجنونا ای لم يزل يعرف بالجنون وهو مثل اتن الدهر فابدلوا من احدی
السينين تاء كما قالوا اللطر طست **الت** كم كردن حق كسی را عع ف آ ك ۲ يقال التّه حقه اى نقصه وباز داشتن از كسی روی آورده باشد
باز گردانیدن مثل لاته يقال التّه ولاته يليته بمعنی وهما لغتان حكاهما اليزيدی عن ابی عمرو بن العلاء قوله تعالی لا يلتكم من اعمالكم من الكت
ولاه بالتكم من الالت ويقال التّه يمينا اى احلفه امت فراز قوله تعالی لا تری فيها عوجا ولا امتا اى لا انخفاض فيها ولا ارتفاع ويقال امتة
السقاء ملأته امت وامت الشیء اى قدرته ويقال هو الی اجل ما موت اى موقوت **انيت** ناليدن عع ف آ ك ۲ يقال انت الرجل مثل نات
وحسد كردن فهو مانوت اى محسود **فصل البـاء بت** طيلسان خز وصوف ومانند آن بنات مثله وبريدن عع ف آ ض ۲ و ك ۲
وكسر المستقبل شاذ لان باب المضاعف اذا كان مكسور العين من المستقبل لا يجیء متعديا الا احرف معدودة وهی يبته وينبذه ويعله
ويتمه ويحبه وهذه وجدها علی لغة واحدة وانما سهل تعدی هذه الاحرف الی المعمول اشتراك الضم والكسر فيهن وبتته شدد للمبالغة
انبتات انقطاع رجل منبت اى منقطع به ويقال لا افعله بتة ولا افعله البتة لكل امر لا رجعة فيه ونصبه علی المصدر ويقال سكران لا يبت
قال الاصمعی لا يقطع امرا ولا يقال يبت من الافعال وقال الفراء هما لغتان يقال ابت عليه القضاء وبتته اى قطعته ويقال تصدق صدقة
بتاتا وبتة وبتلة اى انقطعت من صاحبها وبانت وطلقها ثلاثا بتة وفی الحديث لا صيام لمن لم يبيت الصيام من الليل قال وذلك من العزم
والقطع بالنية بات كول ولا عز بتات توشه ورخت خانه ابتريح وفی الحديث لا يحظر عليكم النبات ولا يؤخذ عنكم عشر البتات ويقال فلان
علی بتات امر اذا اشرف عليه طحنت بالرحی بتا اذا ابتدات الادارة عن يسارك **بحت** ساده وخالص از هر چیزی شراب بحت ای صرف
خبز بحت ليس معه غيره عربی بحت ای محض ويستوی المذكر والمؤنث والتثنية والجمع فيه وان شئت قلت عربية بحتة فثنيت وجمعت وبحت
الشیء بالضم اى صار بحتا وباحته الود اى خالصه **بخت** م وهو معرب مبخوت بختيار بخت بالضم شتران بختی واحدها بختی مؤنثه بختية
وجمعها بخاتی غير مصروف لانه بزنة جمع الجمع ولك ان تخفف الياء كالاثافی والمهاری واما ساجدی ومداينی فمصروفان لان الياء فيهما
غير ثابتة فی الواحد كما تصرف المهالبة والمسامعة اذا دخلت عليها هاء النسب **برت** بالضم مرد خوار وتبر مبرت بفتح الميم مشدد الراء شكو
لمبر هندی **بيروت** نام موضعی قال ابو زيد ابرنتيت للامر ابرنتاء اذا استعددت له علی وزن افعنلل بياء **بغت** بغتة ناگاه يقال بغته ای

هدب
هذب
هرب
هضب
هلب
هنب
هوب
هيب
يلب
ابت
الت
امت
انت
بت
بحت
بخت
برت
بغت

عمع ف ا ک ۲ ويقال نكح فلان في ابه وهو العار وما يستحيا منه وكل نوبه بالضم وفتح الهمزة قال ابو عمرو قال لي عرابي ما طعامك يا ابا عمرو بطعام
نؤبه اي بطعام يستحيا منه واصل التاء ولو واثاب الرجل اي استحيا واوأبته اذا فعلت به فعلا يستحيا منه مونبات مثال موعبات اي
مخزيات واوأبته ايضا اي رددته عن حاجته وحافر وأب اي مقعر ويقال الوأب البعير العظيم وأبه معاکی بر صحیح کاب دروی جمع شود
وثب وثوب وثبان ووثيب برجستن عمع ف آ ک ۲ واوثبته انا ووائبه اي ساوره وتوثب فلان في ضيعة لي اي استولى عليها ظلما
ووثاب بالكسر اي مقاعد يقال ثب في لغة حمير اي اقعد ويقال الملك منهم اذا قعد ولم يغز موثبان توثيب بر نشاليدن نشانيدن وبالين
بيش كسي افكندن تا بنشيند **وجوب** لازم شدن عمع ف آ ک ۲ ايجاب متعدمنه وسزاوار شدن وافتادن ومردن وفرو شدن آفتاب
ومقرر شدن بيع يقال اوجبت البيع فوجب وجبه مقرر بيع يقال استوجبت وجبتك استيجاب سزاوار شدن وجيب طپيدن دل ويقال
اوجب الرجل اذا عمل عملا يوجب له الجنة او النار وجب بالسكون نرم دل بددل وجوب بد دل شدن عمع بضمها وجبه بيكبار افتادن قوله تعالى
فاذا وجبت جنوبها ويقال خرج القوم الى مواجبهم اي مصارعهم ويقال للقتيل واجب توجيب برزمين زدن وماندة شدن ستور وعادت
دادن نفس را بيكبار خوردن در شبانروزي يقال وجب نفسه اي عوّدها الوجبة **ورب** بالتحريك تباه شدن اصل عمع ک آ ف ۲
يقال هو عرق ورب **ميزاب** بالمعجمة ناودان فارسي معرب بهمزة ولا تا آزيب ج ومئازيب بترك الهمزة ايضا و **وسبت** الارض واوسبت اذا
كثر عشبها وسب بالكسر نبات انبوه **اوشاب** بالمعجمة تلب واباش وهم الضروب المتفرقون **وصب** بفتحتين بيماري عمع ک آ ف ۲ واوصبه الله
فهو موصب موصّب بيماری بخوری ووردوصوب هميشه بودن عمع ف ا ک ۲ وصب على الامر اي واظب عليه قوله تعالى ولهم عذاب واصب
وقوله تعالى وله الدين واصبا اي دائما مفازة واصبة اي بعيدة لا غاية لها واوصب عليه اي ثابر عليه **وطب** بالسكون مشك شير خاصة
وهو جلد الجذع فما فوقه اوطب ووطاب بالكسر ج ويقال الجلد الرضيع شكوة والجلد الفطيم بدرة ويقال المشكوة التي فيها السمن عكة وللمبدوة
مسأد وطباء ايضا مرد صعت دل بد عهد وطباء زن بزرك پستان **وظوب** پيوسته بودن بر كاري مواظبه كك ارض موظوبة اذا تداولت بالرعي
فلم يبق فيها كلاء ورجل موظوب اذا تداولته النوائب موظب بالفتح نام جائي **وعب** القوم اي حشدوا يعني جمله شدند وجاؤا موعبين
يعني بجملگي فراز آمدند واوعب بنو فلان جلاء اي لم يبق ببلدهم احد وجاء الفرس بركض وعب اي باقصى ما عنده ويقال اجدع فاوعب
اقطع اي استاصله وفي الشتم جدع الله جدعا موعبا وفي الحديث في الانف اذا استوعب جدعه الدية اذا لم يترك منه شيئا استيعاب استيصال و
فراز گرفتن **وغب** بالسكون مردم كول ومتاع سقط وشتر ضخم وغوبه مصدر عمع بضمهما اوغاب البيت خورهاي خانه **وقب** بالسكون
مغاكي بر سنك كه آب كرد آيد درو وكول وفراز آمدن وفرو شدن آفتاب وحزان يقال وقبت الشمس اذا غابت ودخلت موضعها ووقب الظلام
اي دخل على الناس ومنه قوله تعالى ومن شر غاسق اذا وقب واوقبته اي ادخلته في الوقبة واوقب القوم اي جاعوا وقيب آواز غلاف نرة اسب
وقبي بالسكون والحركة نام كي موكب بكسر الكاف نوعي از رفتار وجمع سواران واوكب البعير اي الزم المركب وواكبت القوم اذا ركبت معهم
وكل اذا سايقتهم وكب عليه وواكب اي واظب عليه وكب ايضا بپاي خواستن واكبة اي قائمة وكبان مشية في درجان يعني رفتار فراخ نامبينة
وكوب بالفتح وناقة مواكبة فراخ كام وهي التي تعنق في سيرها واوكب الطائر اي تهيا للطيران **والبة** كشت دو باره برآمده والبة الابل نسلها
الوالب الذاهب في الشي الداخل فيه ولوب بالضم پيوستن ورسيدن عمع ف آ ک ۲ ذكر في نوادر الفعل والبه نام مردي **وهب** بالسكون وهبة
بالكسر بخشيدن عمع بفتحهما موهب موهبة بخشش بكسر الهاء فيهما اتهاب بخشش كرفتن استيهاب بخشيده خواستن وتواهب القوم اي
وهب بعضهم بعضا هب آنكاه بمعني احسب يتعدى الى مفعولين تقول هب زيدا منطلقا ولا يستعمل منه ماض ولا مستقبل بهذا المعنى موهبة
بفتح الهاء مغاكي در كوه كه آب كرد آيد در وي مواهب ج موهب نام مردي وهاب وهابة بسيار بخشنده والهاء للمبالغة واوهب له الشي اي دام
له موهب بضم الميم وفتح الهاء اماده يقال طعام موهب وفلان اصبح موهبا بكسر الهاء اي معدا قادرا ووهب بالسكون نام مردي ووهبين موضع
ويب واي مثل ويل يقال ويبك وويلك وويب زيد معناه الزمك الله ويلا فان جئت باللام قلت ويب لزيد فالرفع مع اللام على الابتداء
اجود والنصب مع الاضافة اجود **فصل الهاء** **هبّ** بيدار شد عمع ف آ ض ۲ هبوب بالضم هبيب وزيدن باد هبوب بالفتح هبوبة هبيبة
باد كرد انگيز ويقال من اين هببت كانك قلت من اين جئت وهب فلان يفعل كذا كما يقال طفق يفعل كذا هباب بالكسر بنشاط رفتن شتر يقال
هب البعير في السير اذا نشط هبة الريح والسيف هزتهما ومضاؤها سيف ذو هبة اي مضاء في الضريبة ويقال عشنا هبة من الدهر اي حقبة كما
يقال سبة هبة ايضا ساعتي كه از سحر يا في ماند هبة بالكسر نيز شدن كش عمع ف آ ک ۲ هبيب هباب كك يقال هب التيس واهبت بمعنى و
هو مهباب بالكسر وهبهبة اي دعوته لينزو وهبهبا اي نزنزع هبهبي شبان ثوب هباب وخبايب اذا كان منقطعا وهبب الثوب اذا بلي
هبب بفتح وكسر پارهاي جامه دريده **هدبة** بالضم وسكون الدال وضمة ايضا ريشه وپرزه جامه هداب الثوب وهدبه كك دمقس

وثب
وجب
وحب
ورب وزب وشب وصب وطب
وعب
وغب
وقب
وكب
ولب
وهب
هبب
هدب

نصب

نُصُب بضمتين وسكون الثاني انصاب ج نُصْب بالضم والسكون ايضًا بدى وبلا ومنه قوله تعم انى مسّنى الشيطان بنُصْب وعذاب نصيبه سند كردا
كرد دیوار خانه نَصِيب بهره وحوض ودام بر پای کرده نُصَيب بالتصغير نام شاعری نَصِيبين نام شهری وفيه للعرب مذهبان منهم من يجعله
اسمًا واحدًا ويلزمه الاعراب كما يلزم الاسمآء المفردة التى لا تنصرف فيقول هذه نَصِيبين ورايت نَصِيبين ومررت بنَصِيبين وكذلك القول
فى يبرين وفلسطين وسيلحين وياسمين وقنسرين والنسبة اليه على هذا القول نصيبينى ويبرينى وكذلك اخواتها نَصُوب فرو شدن ناب بز
عع ف آض ٢ ونُضوب القوم بُعدهم نَاضِب اى بعيد وانضبت وتر القوس مثل انبضته وهو مقلوب منه تَنْضُب بضم الضاد دَرختى والتاء
نعب

زائدة فيه لانه ليس فى الكلام فُعْلُل تَنْضُبة يكى قال ابن سلمة النع شجر الفتى وتنضب شجر تتخذ منه السهام نَعْب نَعِيب نَعَبان نَعَا
بانك كردن زاغ عع بفتحهما وى ٢ ايضًا يقال نعب الغراب وربما قالوا نعب الديك على الاستعارة نعب ايضًا رفتار سبك فرس منعب
نغب

بالكسر اى جواد وناقة نَعّابة ونَعوب اى سريعة والجمع نُعُب بضمتين نُغْبة بالفتح والضم يك خورده قال ابن السكيت نغبت من الاناء
نقب

نَغبًا اى جرعت منه جرعًا وقولهم ما جربت عليه نغبة قط اى فعلة قبيحة نَقْب راه در كوه منقب منقبة كذلك بالفتح فيهما وسوراخ كردن
ديوار وجزان وسوراخ ونقب البيطار سرة الدابة ليخرج منها ماء اصفر مِنْقَب بالكسر نشتر بيطار مَنْقَب بالفتح جاى سوراخ نا قبه ريش
كه در پهلو بر آيد نُقْبة بالضم اغاز كر نُقَب ج ورویى ورنگ وميزر بى نيفه يقال منه نقبت الثوب نقبا اى جعلته نقبة نَقَب بالتحريك
تنك شدن سپل وسم ستور عع ك اف ٢ ودريدن موزه وانقب الرجل اذا نقب بعيره منقبة هنر وستوده كى مردم ضد مثلبة نقيب مهتر
ودانندۀ قوم نُقَباء ج نقابة نقيبى كردن عع ف آض ٢ يقال نقب على قومه قال الفراء اذا اردت انه لم يكن نقيبا ففعل قلت نقب نقابة
بضم العين فيهما قال سيبويه نقابة بالكسر الاسم وبالفتح المصدر مثل الولاية والولاية قال ابو عبيد النقيبة النفس ومنه يقال فلان ميمون
النقيبة اذا كان مبارك النفس قال ابن السكيت اذا كان ميمون الامر ينجح فيما حاول ويظفر وقال ثعلب اذا كان ميمون المشورة وكلب نقيب
نُقِبَت غلصمته ليضعف صوته يفعله اللئيم لئلا يسمع صوته الاضياف نِقاب بالكسر روى بند ومرد زيرك دانا وناگاه ديدار كردن با
كسى يقال لاقيت فلانا نقابا اى لقيته فجاءة ولقيته نقابا وورَدت الماء نقابا اذا هجمت عليه من غير طلب تنقيب در شهرها گشتن كرزان
قوله تعم فنَقَّبوا فى البلاد نكوب بالضم بر گشتن از راه عع ف آض ٢ نِكابة بالكسر نكيبه جاى شدن ومعتمد قوم گشتن عع ف آض ٢ يقال
نكب

نكب على قومه اى صار منكبا لهم يعتمدون عليه ونكبته الحجارة نكبا اى لثمته ونكب كنانته اى كبّها نكيب داره سپل وسم نكيبه بر گشتن
وبكسو شدن يقال نكبه اى عدل عنه واعتزله تنكبه اى تجنبه وتنكب القوس اى القاها على منكبه نكبة بالفتح رنج ورنج رسانيدن
بفتحتين ٢ نكبات ج يقال اصابته نكبة الدهر ونكب فلان فهو منكوب منكب بكسر العين منه بن بازو وكتف وزمين بلند مناكب ج وايضًا چهار پر
مرغ بعد از قوادم نكباء هى الريح الناكبة التى تنكب القوم عن مهاب الرياح نُكْب ج وهى اربع فنكباء الصبا والجنوب تسمى الازيب ونكباء الصبا
والدبور تسمى الصابيه وتسمى النكباء ايضًا ونكباء الشمال والدبور قرّة تسمى الجربياء وهى نيحة الازيب ونكباء الجنوب والدبور حارّة
تسمى الهيف وهى نيحة النكباء لان العرب تناوح من هذه النكب اى تقابل كما تاوحوا بين القوم من الرياح نكب بفتحتين كژى ذدهر خيزى
ونوعى از بيمارى ستور كه در منكب پديد آيد وبلنگد واز ابتر كى قولا غو كويند يقال نكب البعير بالكسر ينكب نكبا فهو انكب ولا يكون
نوب

النكب الا فى الكتف والنكب ايضًا صفة المتطاول الجائر والذى لا قوس معه نوب مناب بجاى كسى ايستادن يقال ناب عنه انتياب بياى
امدن يقال فلان انتاب القوم اى اتاهم مرة بعد اخرى وهو افتعال من النوبة انابة بخداى تعم باز گشتن يقال اناب الى الله اى اقبل وتاب
نوبة پاس نُوَب ج يقال جاءت نوبتك ونيابتك وهم يتناوبون النوبة فيما بينهم فى الماء وغيره والنوبة الاسم من قولهم نابه امر وانتابه
اى اصابه نائبة مصيبت نوائب الدهر جمعها نوب نوبة بالضم فيهما كروهى از سياهان مردم نوبى يكى از ايشان نوب ايضًا زنبور وجمع
نائب مثال غائط وغوط وفاره وفره نوب بالفتح نزديكى خلاف البعد ويقال نوب ما كان منك مسيرة يوم وليلة وقرب ما كان منك
نهب

مسيرة ليلة واصلها فى الورد الحمى النائبة تب روز مره نَهْب غنيمت نِهاب بالكسر ج وغارت كردن انتهاب كذلك ويقال انهب الرجل ماله
فانتهبوه ونهبوه وناهبوه كله بمعنى نهبى غارتى مناهبه برابرى دويدن دو اسب وجزان ونهب الناس فلانا اذا تناولوه بكلامهم وكذلك
نيب

الكلب اذا اخذ بعرقوب الانسان ويقال لا ندع كليك ينهب ناب دندان نيش انياب نيوب ج والثلاث على غير قياس وناب نيبه
اى اصاب نابه ونيب سهمه اى عجم عوده واثر فيه بنابه ناب ايضًا مهتر وماده شتر كلان سال نيب ج وفى المثل لا افعل ذلك ما حنت
النيب وتصغيره نييب ويقال سميت لطول نابها فهو كالصفة فلذلك لم تلحقه الهاء لان الهاء لا تلحق تصغير الصفات ونيبت الناقة
اى صارت هرمة ولا يقال للجمل ناب قال سيبويه تصغير نويب ايضًا بالواو لان هذه الالف يكثر انقلابها من الواوات قال ابن السراج
واب

هذه غلط منه فصل الواو واب شرمنده شدن وسر وركشيدن از شرم ابه كذلك مثال وصل وصلة والهاء عوض من الواو

[وارايت نصيبين والنسبة اليه نصيبى ومنهم من يجريه مجرى الجمع فيقول هذه نصيبون ومررت بنصيبين]

والعوبة مثال اعجوبة زن بازيگر ملعب بازي جاي لعبة بالضم بازيچه يقال انما جئتي افرغ من هذه اللعبة بضم اللام وفتحها قال ثعلب بفتح
اللام اجود لانه اراد المرة الواحدة من اللعب لعبة بالكسر نوعي از بازي مثال ركبة وجلسة ملاعبة بازي كردن باهم ويقال لابي براء عامر بن
مالك ملاعب الاسنة ملاعب ظله نام مرغي وربما قيل خاطف ظله لعاب بالضم آب دهان كه روان باشد لعاب النحل عسل لعب بفتحتين آب دهن
از دهان كودك روان شدن ع بفتحتيهما يقال لعب الصبي يلعب لعبا والعب الصبي اي صار له لعاب يسيل من فيه ثغر ملعوب اي ذو لعاب ولعاب الشمس ما تراه
في شدة الحر مثل نسج العنكبوت وهو السراب لعباء نام جاي **لغوب** مانده شدن ع ف آض ٢ وك اف ٢ لغة ضعيفة فيه والغبته اي
انصبته رجل لغب بالتسكين اي ضعيف قال ابو عمرو سالت اعرابيا عن اللغوب بالفتح قال الاحمق لغب پرهاي زرد زير پر مرغ لغاب بالضم مثله
وهو خلاف اللؤام وريش لغيب نعت منه وتباهي اوكن ينعيان قوم يقال لغبت على القوم الغب اي افسدت عليهم تلغب دور رود دراز راندن
لقب بفتحتين بازنامه القاب ج يقال لقبه بكذا فتلقب به **لوب** ولابة سنگستان لوب لاب لابات ج وفي الحديث انه حرم ما بين لابتي
المدينة وهما حرتان تكتنفانها قال ابو عبيد لوبة ونوبة بالضم فيهما الحرة وهي الارض التي البستها حجارة سود ومنه قيل للاسود لوبي ونوبي
لوب لواب لوبان بالضم فيهن تشنه شدن لاب نعت منه لوب ج مثال شاهد وشهود ويقال تركتها لوائب على الحوض ملاب نوعي از
طيب شيء ملوب اي ملطخ به ملولب ميل سر مهيل زنه نحو عل **لهب** زبانه آتش وكنى ابو لهب لجماله والتهاب وجهه والتهبت النار وتلهبت
اي اتقدت والهبتها اوقدتها لهبة بالتسكين تشنگي لهب ايضا مصدر منه ورجل لهبان وامراة لهبي اي عطشان وعطشي لهبان بالتحريك
افروختن آتش وكذلك اللهيب واللهاب بالضم والهب الفرس اذا اضطرم جريه الهوب بالضم نوعي از دويدن اسب لهب بكسر الجلة كشاكشي ميان
دو كوه لهوب لهاب الهاب ج بنو لهب قومي از ازد **فصل النون** نبيب بانگ كردن نر وقت ويدن وي ع ف آك ٢ انبوبة
ميان دو پيوند ني او هي افعولة انبوب انابيب ج **نتوب** برآمدن پستان دختر **نجب** بالتحريك پوست درخت نجب بالتسكين پوست
باز كردن از درخت ع ف آض ٢ منجوب پوست پيراسته پوست درخت سقاء منجوب و بنجب كدة وقدح فراخ يوم ذي نجب روزي از
روزهاي عرب كه مشهور است نجابة گرامي شدن ع بضمها نجيب نعت منه بين النجابة والنجبة مثال الهمزة اي نجيب انجباء ج ويقال هو نجبة القوم
اي هو النجيب منهم وانجب الرجل اي ولد نجيبا وامراة منجبة ومنجاب زني كه فرزندان گزيده و گرامي بسيار زايد ونسوة مناجيب منجاب ايضا
تير بي پر و بي پيكان ومرد ضعيف انتجاب برگزيدن نجيب ايضا شتر گزيده نجب نجائب ج **نحب** نذر كردن وشتاب رفتن ع ف آض ٢
يقال سار فلان على نحب اذا سار فاجهد السير ومدت وهنگام ويقال قضى فلان نحبه اي مات نحيب آواز بر داشتن در گريه ع ف آك ٢
انتحاب مثله نحاب بالضم سرفيدن شتر ع ف آك ٢ تنحب كوشيدن در كار وسخت راندن شتر بجهت نوبت آب وناحبت الرجل الى فلان
مثل حاكمته قال طلحة لابن عباس هل لك في ان اناحبك وترفع النبي ٢ **نخب** بيرون كشيدن ع بفتحها وجماع كردن واستنخبت المراة
اذا ارادته انتخاب بيرون كشيدن وبر گزيدن نخبة بالضم گزيده نخب ج يقال جاء في نخب اصحابه اي في خيارهم رجل نخب بكسر الخاء اي جبان
لا فؤاد له وكذلك نخيب ومنخوب ومنتخب كانه منتزع الفؤاد **نخروب** بالضم شكاف سنگ نخاريب ج وخانه زنبور هكذا في الشامي **ندب**
بر مرده گريستن و بر شمردن محاسن او ع ف آض ٢ ندبة بالضم اسم فيه وخواندن بكاري يقال ندبه لامر فانتدب له اي دعاه فاجاب له مندوب
نام اسب ابي طلحة ندب مرد سبك در حاجت فرس ندب اسب روان ندبة نام زني ندب بالتحريك گو وفتار ونشان جراحت **نيرب** بهدي
وسخن چيني **نزيب** آواز نكه بوقت گشني يقال نزب الظبي ينزب نزيبا **نسب** نژاد انساب ج نسبة بالضم والكسر ك وانتسب الى ابيه
اي اعتزى وتنسب اي ادعى انه نسيبك وفي المثل القريب من تقرب لا من تنسب نسابة مرد نيك دانا بانساب الهاء للمبالغة في المدح كعلامة تقول
عندي ثلثة نسابات وعلامات اي ثلثة رجال ثم تصفهم بنسابات وتنعتهم وفلان يناسب فلانا فهو نسيبه اي قريبه ويقال ليس بينهما مناسبة
اي مشاكلة نسبة بالكسر ونسب بفتحتين نژاد كسي را ياد كردن ع ف آض ٢ نسيب غزل گفتن يقال نسب بالمراة نسيبا نيسب قطار مورچه
وهو فيعل **نشب** عال واب وزمين نشوب ج ودر آويختن از چيزي يقال نشب الشيء في الشيء وانشبته انا فيه اي علقته فانتشب وانشب
الصائد اي اعلق ويقال نشبت الحرب بينهم وناشبة الحرب اي نابذه ونشاب بالضم مشدد اتير نشابة يكي ناشب مرد باتير ونام مردي ونام نشبة
نشبة بالضم نام مردي **نصب** بر پاي كردن ودشمن داشتن انتصاب بر پاي خواستن يقال نصبت لفلان اي عاديته وهم دون باهستگي رفتن
ع ف آض ٢ نصب بالتحريك رنج ورنج ديدن ع ك آف ٢ انصاب رنج رسانيدن هم ناصب غم با رنج هو فاعل بمعنى مفعول لانه ينصب
فيه كقولك ليل نائم اي ينام فيه ويوم عاصف اي تعصف فيه الريح يقول نصب وعنز نصباء بينة النصب اذا انتصب قرناها وناقة نصباء
مرتفعة الصدر وتنصبت الاتن حول الحمار وغناء النصب ضرب من الالحان وفي الحديث لو نصبت لنا نصب العرب اي لو غنيت غناء العرب
وهو غناء لهم يشبه الحداء الا انه ارق منه نصب اعراب زبر وهو في الاعراب كالفتح في البناء وبت وانچه بر پاي كنند بجهت پرستش وكذلك

لعب
لقب
لوب
لهب
نبب
نتب
نجب
نحب
نخب
نخرب
ندب
نرب
نزب
نسب
نشب
نصب

رجل

کعثب کلب کنب کوب کهب لب لتب لجب لحب لزب لسب لصب لعب

مربع و ثوب مکعب ای مطوی مثل ذلک ادراج کعبان کعب بن کلاب و کعب بن ربیعه کعسهم و یقال سمی بذلک لنهیعه و الکعبات بیت کان لربیعة
و کانوا یطوفون به کب کعثب ای ضخم بعیر زهار کوشت کعثب ابض فرج زن قال الشاعر اولجت فی کعثبها اذا ما مثل ذراع البکر ای الطاف
والاران الذکر اصله الرداف بالواو کلب سک و ربما وصف به المرأة کلبه اکلب کلاب کلیب مثال عبد و عبید ج و هذا المثال جمع عزیز
وفی المثل الکلاب علی البقر بضم البآء و فتحها ای ارسلها و خلها و تقدم فی الکراب و یکدانه جو و بند شمشیر و چنگال آهنین که سافرو بشتر
انرو بی در آویزد بر بالان و ستاره و دوال دو طرف توشه دان و هیچ از فضاء کلاب سکبان مکلب صید آموزنده سک و یقال اسیر مکلب
ای مکبل و هو مقلوب منه کلب الفرس خط اثره پشت اسب رجل کالب ای ذو کلاب مثل لابن و تامر کلبه بالضم سختی سرما کلب بفتحتین کلب یتا
منه کلب الشتآء بالکسر دفعت عنک کلب فلان ای شره و اذاه و کلب ایضا نوعی از جنون در ستور یقال منه کلب الرجل اذا اکلت ابله کلب کلب
سک گزنده و دیوانه و الفعل منه کلب بکسر اللام و رجل کلب و رجال کلبی و ارض کلبه اذا لم یجد نباتها ریا فیبس کلبتان انبر آهنگر تکلوب
کلاب بالفتح و الضم ارده کلالیب ج کلاب بالضم ایضا آهن که بر پاشنه موزه دارند باشد که بر شکم اسپ زنند بوقت راندن
الهماز ایضا کلاب بالتخفیف نام ابی مکالبه جنگ و بدی کردن با هم تکالب کذلک یقال هم یتکالبون علی کذا ای یتواثبون کلوب بالکسر نام
مردی و قبیله از قریش و هو کلاب بن مره و من هوازن و هو کلاب بن ربیعه کلیب تصغیر کلب و نام مردی و هو کلیب بن وائل کلاب بالکسر
خو شجر ما کنب بفتحتین سو خکین شدن دست یقال اکنبت یداه و لا یقال اکنبت و کنابی مرکنیب موضعی کوب کوزه بی دسته اکواب ج
کوبه طبلک کوبه ستاره بزرک کوکب کلک کما یقال بیاض و بیاضه و عجوز و عجوزه و بزرک هر چیزی و گل مرغزار و درخش آهن کهبة بالضم
لون من الالوان مثل تهبه یقال بعیر اکهب کهب بالتحریک مصدر منه عن ا ک قال ابو عمرو و هو لون لیس بخالص و هو فی الحمرة خاصة
فصل اللام الب الب بالمکان ای اقام به و لزمه و معنی لبیک انا مقیم علی طاعتک و نصب علی المصدر کقولک حمدا لله و شکرا و کان
حقه ان یقال لبالک و ثنی علی معنی التاکید ای الباباً بک بعد الباب و اقامه بعد اقامه و قال الخلیل هو من قولهم دار فلان تلب داری ای
تحاذیها ای انا مواجهک بما تحب اجابة لک والیاء للتثنیه و فیها دلیل علی النصب للمصدر و نحن نذکر حجته علی یونس فی باب المعتل لب بالضم
خرد الباب ج و البابه مثل بؤس و ابؤس و نعم و انعم و میانه هر چیز و دل وی و مغز بادام و جوز و مانند آن لبوب ج لبیب خردمند
الباء ج و لب النخل قلبها و بنات البب عروق فی القلب تکون منها الرقة و جمع البب الابب و تصغیره لبیب لبابه بالضم خردمند شدن
عن ک ا ف م و حکی یونس لببت بالضم و هو نادر و لا نظیر له فی المضاعف و یقال الب الزرع اذا دخل فیه الاکل و لبب الحب ای صار له لب
لبیبه شاناکه تلبیب گریبان گرفتن و کشیدن در خصومت حسب لباب ای خالص و لباب کل شیء خالصه لبابه نام زنی لبه سرسینه لبب کالبابه
ج لبب ایضا پیش بند رحل یقال منه البیت الدابه فهو ملبب هکذا رواه ابن السکیت و غیره باظهار التضعیف قال ابن کیسان هو غلط و قیاسه
ملب کما یقال محب من احببته و منه قولهم فلان فی لبب رخی ای فی حال واسعة لبب ایضا ریک تل و معظم الرمل عقنقل فاذا انقص قیل کثیب
فاذا انقص قیل عوکل فاذا انقص قیل سقط فاذا انقص قیل عداب فاذا انقص قیل لبب لبلاب گیاه پیچک لبلبه تنک دلی و مهربانی کردن بر
فرزند یقال تلبلبت الشاة علی ولدها اذا لحسته و اشبلت علیه حین تضعه لبالب الغنم آواز و فریاد گوسفند رجل لب ای لازم لامر و امراة لبة
ای قریبة من الناس لطیفه و لبیب ایضا مثل لب ایضا بر سر سینه زدن و تلبب ای تحزم و تشمر لاتب استوار و پای بر جای لتب لتوب
مصدر آن منه عن ف ا ص م و برچسبنده مثل لازق و لتبت فی منحر الناقه ای طعنت مثل لتمت لجب بانک و فریاد عن ک ا ف م جیش
لجب عرمرم ای ذو جلبه و کثرة و بحر ذو لجب اذا سمع اضطراب امواجه لجبة ثلث لغات گوسفندیکه چهار ماه بر نتاج وی گذشته باشد
و پستان خشک کرده لجاب ج لجبات ایضا و هو شاذ لان حقه التسکین قال ابن السکیت لجبة جبش کم شیر شده و لا یقال للعنز و یقال منه لجبت الشاة
بضم الجیم و کلک لجبت بالتشدید لحب راه فراخ لاحب مثله و هو فاعل بمعنی مفعول ای ملحوب یقال منه لحبه یلحبه لحبا اذا وطیه و مر فیه
و لحب ان مر مرا مستقیما و لحبت اللحم عن العود ای قشرته ملحب ما یقشر به و یقطع و مرد دشنام دهنده پلید زبان ملحب پاره پاره لحیب ناقه کم
گوشت بشت ری و لحب الرجل اذا انحله الکبر ملحوب موضعی لازب چسبنده لزوب مصدر منه عن ف ا ص م لازب ایضا ثابت یقال صار الشیء
ضربة لازب و هو افصح من لازم و اصابتهم لزبه ای شدة و قحط لزبات ج ملزاب بالکسر مرد سخت بخیل لسب بالسکون لبسیدن عسل عن
ک ا ف م و چسپیدن صلته بالباء و گزیدن کژدم و زدن بنان یا نه عن ف ا ک م یقال لسبه اسواطا ای ضربه و لسبته العقرب لسبا لصب
استوار شدن شمشیر در نیام چنانکه نتوان بر کشید عن ک ا ف م و بر چسپیدن پوست استخوان لاغری با استخوان لصب بالکسر تنگی جای کوه
لصاب لصوب کذلک و یقال فلان لحز لصب لا یکاد یعطی شیئا و لصب الخاتم فی الاصبع و هو ضد قلق لو اصب جایهای میان کوه لعب
و لعب مثال کتف و بازی کردن عن ک ا ف م و یقال تلعب مرة بعد اخری رجل تلعابه بالکسر کثیر اللعب تلعاب بالفتح مصدر منه و جاریه لعوب

والعوبه

داء او هو الكتة بالضم جماعة من الخيل ككبكبه مثل گروهه و بيمان كتب بالضم والفتح بعد وغ يقال كتبت المزادة اى جعلت كتبا كتبة بالفتح
دفعة فى القتال والجرى وكتة الشتاء شدته و دفعة كتة ايضا انبوهي جاب طابه كتابة نوعي از دار و ها كتاب بالضم ما تكتب من الرمل
اى تجعد ككبك نام كوهي كتاب نبشته و نامه كتب بضمتين وسكون ت ج ذ نبشته و حكم و اندازه كاتب دانا ومنه قوله تعالى ام عندهم الغيب فهم كتب
يكتبون كتب بالفتح فراهم آوردن وكرد كردن يقال اكتبنا البغلة اى جمعت بين شفريها بحلقة او سير ع ف أ ض ء وذ ء ونبشتن كتابا
كتابه كلك يقال كتبت بالقلم و درز مشك دوختن يقال كتبت القربة خرزتها فهي كتيب كتبه بالضم درز كتاب بالتشديد نويسندگان و
دبيرستان كتابيج و يتر مرد كم نو آموزان اندازند كتيبه لشكر يقال منه كتب فلان الكتائب تكتيبا اى عباها كتيبة كتيبة و تكتبت الخيل اى
تجمعت قال ابو زيد كتبت الناقة تكتيبا اذا صررتها واكتبني هذه القصيدة اى املها على واكتبت القربة اى شددتها بالوكاء وكذلك كتبتها
فهي مكتب وكتيب واكتتب الكتاب اى كتبه ومنه قوله تعالى اكتتبها فهي تملى عليه واكتتب الرجل اذا كتب نفسه في ديوان السلطان مكتب
نو آموزنده استكتاب نبشتن فرمودن مكاتبه تكاتب سوى يكديكر نوشته كردن و بهاى بنده بروى بر بهره كردن مكاتب بنده بهاى
بر خود بر بهره **كثب** كرد كردن ع ف أ ذ ء كثبته وانكثب الرمل اى اجتمع وكل ما انصب فى شئ فقد انكثب فيه ومنه سمى الكثيب من الرمل كثب
كثبان بالضم جمعه وهي تلال الرمل كثب بالضم بلد و بشيد ن از شير كثبة ج وكثبى جمعة من طعام او غيره بعد ان يكون قليلا فهو كثبة كثب
بالتحريك نزديكي يقال رماه من كثب واكثبك الصيد اى امكنك كاثب نام كوهي كاثبة پيش كتف اسب **كذب** كذب مثال الكذب وكيد دروغ
گفتن ع ف آ ذ ء فهو كاذب وكذاب وكذبان بضم الذال ومكذبان ومكذبانه بفتح الميم والذال وكذبه مثال همزه وكذبذب بالتخفيف
الثلث مشدد الذال ومخففها كذب جمع كاذب تكاذب ضد تصادق كذب بضمتين جمع كذوب مثال صبور وصبر ومنه قرء بعضهم ولا
تقولوا لما تصف السنتكم الكذب فجعله نعتا للالسنة اكذوبه مثال اعجوبه دروغ واكذبت الرجل الفيته كاذبا وكذبته اى قلت له كذبت و
كذب لبن الناقة اى ذهب قال الكسائي اكذبته اذا اخبرت انه جاء بالكذب ورواه وكذبته اذا اخبرت انه كاذب وقال ثعلب اكذبته
وكذبته بمعنى ويكون اكذبه بمعنى بين كذبه ويكون بمعنى حمله على الكذب وبمعنى وجده كاذبا وقوله تعالى وكذبوا باياتنا كذابا هو احد
مصادر المشدد لان مصدره قد يجى على تفعيل مثل تكليم وعلى فعال مثل كذاب وعلى تفعلة مثل توصية وعلى مفعل مثل قوله تعالى ومزقناهم
كل ممزق وقوله تعالى ليس لوقعتها كاذبة هو اسم يوضع موضع المصدر كالعافية والعاقبة والباقية وقال الله تعالى فهل ترى لهم من باقية
اى من بقاء ويقال ليس لفلان مكذب وتهاء اى كذب وكذب قد يكون بمعنى وجب وجاء عن عمر كذب عليكم الحج اى وجب قال الاخفش فالحج
مرفوع بكذب ومعناه نصب لانه يريد ان يامر بالحج كما يقال امكنك الصيد يريد ارمه وعنه ايضا ان رجلا شكا اليه النقرس فقال له
كذبتك الظهائر جمع ظهيرة وهي الهاجرة اى عليك بها وهذه كلمة يقولها العرب فى معنى الاغراء عن ابن عمر ان رسول الله صلى الله عليه و
قال الحجامة على الريق فيها شفاء وبركة وتزيد فى العقل والحفظ فيوم الخميس والاحد كذباك او يوم الاثنين والثلثاء قوله عليه
كذباك اى عليك بهما ويقال كذبك العسل اى عليك به ويقال حمل فلان وكذب اى لم يصدق الحملة ويقال ما كذب فلان اى ما لبث
وتكذب اى تكلف الكذب **كربة** بالضم اندوه كه دم بازكيرد از وى كرب كلك يقال منه كربه الغم اذا اشتد عليه كربية بحتى كراب كرب
ج وكربت القيد اى ضيقته على المقيد وكرب ان يفعل كذا اى كاد يفعل وكربت الارض اى قلبتها للحرث وفى المثل الكراب على البقر ويقال
الكلاب على البقر برفع الباء ونصبها يضرب فى تخلية المرء وصناعته معناه خل امرء وصناعته وكرب الشئ اى دناه واناء كربان اذا كرب
ان يمتلى وكربت الشمس اى دنت للغروب كربت حيوة النار اى دنت انطفاؤها وكربت الناقة اوقرتها كرب النخل بفتحتين اصول السعف
وكرب ايضا رسن دلو يقال منه اكربت الدلو فهي مكربه كرنبه جاى دفتن اب كراب بالكسر ج ابو كرب بكسر الراء نام مردى ومعد يكرب نام
مردى وهما اسمان جعلا اسما واحدا وفيه ثلث لغات فتح الباء غير مصروف ورفعها ايضا غير منون وكسرها مصروفا منونا والياء من معدى
ساكنة على كل حال والنسبة اليه معدى وكذلك النسبة فى كل اسمين جعلا واحدا مثل بعلبك وخمسة عشر ينسب الى الاسم الاول يقال بعلى
وخمسى وتابطى ويصغر الاول ايضا مكرب بضم الميم وفتح الراء الشديد الاسر من الدواب ويقال ما بالدار كراب اى احد واكرب اى
اسرع ويقال خذ رجليك باكراب اذا امرته ان يسرع السعى كرابة بالضم ما يلتقط من التمر فى اصول السعف بعد ما يصرم **كسب**
در زيدن وكرد آوردن ع ف أ ذ ء يقال كسبت الشئ واكتسبته بمعنى واصله الجمع وفلان طيب الكسب والمكسبة بكسر السين مثال
المغفرة والكسبة بالكسر مثال الجلسة وهذا مما جاء على فعلته فعل يقال كسبت اهلى خيرا وكسبته مالا فكسبه والكواسب الجوارح وتكسب
اى تكلف الكسب كسب بالضم كنجارة روغن كساب مثال قطام نام سگى **كعب** شتالنگ وبند روغن كعوب الرمح بندهاى كرهاى
نيزه كعاب بالفتح بار ربستان كاعب كلك كعوب بالضم مصدر منه ع ف أ ذ ء يقال كعبت الجارية وكعبت بمعنى وبرد مكعب اى فيه وشى

قضب — للراعی اذا اسآء فی الرعی و قضبه ای عابه اقتضاب بالمعجمه بریدن یقال اقتضبته ای قطعته من الشیء و اقتضاب الکلام ارتجاله و قضبه ای قطعه
و انقضب انقطع و یقال انقضب الکوکب من مکانه قضب قضبه سپست مقضبه سپست زار سیف قاضب و قضیب تیغ بران قواضب ج
قضب بالضم کل رجل قضابه قطاع الامور مقتدر علیها قضیب شاخ درخت قضبان ج و تره خوغبرآن و ناقه رام ناشده و ناز بانه
قضب ایضا زدن بتازیانه عج ف آ ک م تقضیب شاخ بریدن از درخت در بهار قضابه بالضم شاخ ریزه ها بریده افتاده و قضب الناقه
قطب — و اقتضبها اذا رکبها قبل ان تراض قال ابن درید کل من کلفته عملا قبل ان یحسنه فهو مقتضب فیه و مقتضب ایضا نام بحری در عروض قطب
ثلث لغات ستونه آسیا و چرخ و کوکبی ساکن نزدیک فرقدان و بهتر که مدار کار بروی باشد و سپهسالار و یقال له قطب رحی الحرب قطب ج
یکانه قطبه ستونه که نشانه بروی نهند و نام مردی قاطبه همه یقال جاء القوم قاطبه ای جمیعا و هو اسم یدل علی العموم تقطیب شیر کو سفند
و شتر بهم آمیختن قطب الشراب و اقطبه ای مزجه والاسم القطاب و القطب بالضم ایضا بریدن و منه قطاب الجیب قطب بالفتح کو شر جوال در
قطرب — هم افکندن و آژنگ در افکندن میان دو ابرو عج ف آ ک م قطوب نعت منه تقطب روی ترش و آژنگ ناک کردن قطرب بالضم نام مردی
قعب — و مرغی قعب قدح چوبین مغاک قعبه بالکسر و بفتحتین ج مثال جبا و جباه حافر مقعب سم مغاک تقعیب الکلام بتک رسانیدن.
قعضب — سخن را قعنب نام مردی نون زائده قعضبه ای استاصله قعضب نام مردی که سنان ساختی قیقب قیقبان چوب که زین از وی
قیقب قلب — سازند قال ابن درید هو ازاددرخت قلب دل و خرد قوله تعالی ان فی ذلک لذکری لمن کان له قلب ای عقل و خالص هر چیزی یقال هو
عربی قلبا ای خالص و بهانه لشکر یستوی فیه المذکر و المونث و الجمع و ان شئت قلت لمراه عربیه قلبه و تثنیت و جمعت ایضا و بر گردانیدن
منقلب کلک و ایضا جای کردانیدن و جامه و جز آن باشکونه کردن عج ف آ ک م و قلبت القوم کما تقول صرفت الصبیان و بر دل زدن یقال
قلبته ای اصبت قلبه و قلب نخل بیرون کشیدن و قلب النخله لبها هو علی ثلث لغات بالضم و الکسر و الفتح و الجمع قلبه بالکسر و فتح اللام
و سرخ شدن غوره خرما یقال قلبت البسره اذا احمرت قلب بفتحتین برگشتگی لب اقلب نعت منه و شفه قلباء قلاب بالضم بیماری کشنده
شتر بعیر مقلوب و ناقه مقلوبه نعت منه و قلب البعیر قلابا بالکسر اللام و اقلب الرجل اذا اصاب ابله ذلک و ما به قلبه ای لیست به عله
و اقلبت الخبزه اذا حان لها ان تقلب قلب العقرب منزلی از منازل قمر قلب بالضم دستیانه و مار مقلب بالکسر اهی اماج یقال هو حول
قلب ای محتال بصیر بتقلیب الامور قلیب مثال فتیق کرک قلوب مثال بردون مثله قالب بفتح اللام کالبد و بکسر سر های غوره خرما
رنگ زده قلیب مثال فعیل چاه سرکرد نا کرفته یذکر و یونث قال ابو عبید هی البئر العادیه القدیمه اقلبه ج قلب بضمتین جمع کثره ابو قلابه
قنب — بالکسر مردی از محدثان انقلاب برگشتن دردی تقلیب برگردانیدن و تقلب الشیء ظهرا لبطن کالحیه تتقلب علی الرمضاء قنب بالضم و
السکون غلاف قضیب اسب و غیر آن و ستور قنب جماعات مردم مقنب بالکسر کلاب از سی تا چهل عدد و توشه دادن صیاد و توزه
اوکه صید در وی اندازد قنب بالکسر و التشدید کنب و قنب الزرع تقنیبا اذا اعصف قنابه بالضم برگ کشت قوب مغاکی کندن عج
قوب — ف آ ض م بیت الارض فانقابت تقویب مثله و تقوب ای انقلع من اصله و قاب الطائر بیضه ای فلقها فانقابت البیضه و تقوبت بمعنی
و تقوب من رأسه مواضع ای تقشر اسود متقوب مار از پوست بیرون آمده قائبه بیضه قوب جوزه و فی المثل برئت قائبه من قوب [illegible]
قال اعرابی لتاجر استخفره اذا بلغت بک مکان کذا فرئت قائبه من قوب ای انا بری من خفارتک قوباء بسکون الواو و فتحها او رفی و هی
داء تعالج بالریق مونثه لا تنصرف و جمعها قوب بالتشدید و اذا سکنت الواو منها ذکرت و صرفت و الیاء فیه للالحاق بقرطاس و الهمزه
منقلبه منها قال ابن السکیت لیس فی الکلام فعلاء مضمومه الفاء ساکنه العین ممدوده الاخر الا الخششاء و هو العظم الناتی وراء الاذن
و قوباء قال الاصل فیها تحریک العین قال الجوهری و المزاء عندی مثلهما و تصغیر قوباء بالتحریک قویباء و بالتسکین قویبی و یقال بینهما
قاب قوس و قیب قوس و قاد قوس و قید قوس ای قدر قوس و القاب ما بین المقبض و السیه و لکل قوس قابان و قوله تعالی فکان قاب
قوسین یقال اراد قابی قوس فقلبه والله اعلم و یقال فلان ملیء قوبه مثال همزه ای ثابت الدار مقیم هذا یقال للذی لا یبرح من المنزل
قهب — قهب سپید تیره رنگ قهباء قهبه مونث منه و کوه بزرگ قهبه بالضم لون الاقهب قال الاصمعی غبره الی سواد اقهبان بیل و کاومیش
کأب — فصل الکاف کابه شکستگی و بدحالی از غم عج ک آ ف م کابه مثال راففه کئب هو کئیب و هی کئیبه و کاباء ایضا و اکتئب الرجل
کبب — ای کئب رما و مکتئب اللون ای یضرب الی السواد کما یکون وجه الکئیب کب بروی در افکندن یقال کبه لوجهه فاکب هو علی وجهه
و هذا هو من النوادر ان یقال افعلت انا و فعلت غیری قوله تعالی افمن کان یمشی مکبا علی وجهه اهدی و کبت الله عدوه و کبکبه بمعنی و منه
قوله تعالی فکبکبوا فیها و اکب علی الامر و انکب بمعنی بروی در افتاد و جاء منکبکبا فی ثیابه ای متزملا و تکبکبت الابل اذا صرعت من

داه آوهزار

آبکش ورود آفتاب ج وهی مونثة عند الکسائی قال الاصمعی واحدها قبة بالهاء وتصغیرها قبیبة وبه سمی رجل قبی منسوب الیه
وقال ابو عبید القبب ما تحوی من البطن یعنی استدار وهی الحوایا واما الاسعاء فهی الاقصاب واقببت البعیر اذا شددت علیه قتبها فتوبه من الابل
التی تقتبها بالقتب وجاءت بالهاء لانها الشیء مما یقتب کالحلوبة والرکوبة **قحاب** بالضم سرفه اسب وشتر ومردم ع ف اص ۲ قحبة کلمة
مولدة **قحطبة** نام مردی وافکندن وبشمشیر زدن از بالا **قرب** بالضم نزدیکی ضد بعد بضمتین قریب نعت منه قوله تع ان رحمة الله قریب
ولم یقل قریبة لانه اراد بالرحمة الاحسان ولان ما لا یکون تانیثه حقیقیا جاز تذکیره قال الفراء اذا کان القریب بمعنی المسافة یذکر ویونث
واذا کان فی معنی النسب یونث بلا اختلاف یقال هذه المرأة قریبتی ای ذات قرابتی قربان بالکسر نزدیک شدن ویعبر عن الجماع ایضا ع
کاف ۲ قرابة خویشی ونزدیکی ونزدیک شدن ع ف اص ۲ قربی نزدیکی بخویشی یقال بینی وبینه قرابة وقرب وقربی ومقربة وقربة وقربة
بضمتین وهو قریبی وذو قرابتی وهم قرباتی واقاربی والعامة تقول هو قرابتی وهم قراباتی بالتاء ویقال قربت قرابة مثل کتبت کتابة اذا
سرت الی الماء وبینک وبینه قرابة لیلة والاسم القرب بفتحتین وهو سیر اللیل لورد الغد قال الاصمعی قلت لاعرابی ما القرب قال سیر اللیل
لورد الغد قلت ما الطلق قال سیر اللیل لورد الغب ویقال قرب بصباص وذلک ان القوم یسیمون الابل وهم فی ذلک یسیرون نحو الماء
فاذا بقیت بینهم وبین الماء عشیة عجلوا نحوه فتلک اللیلة لیلة القرب واقرب القوم اذا کانت ابلهم قوارب وهم قاربون ولا یقال مقربون
قال ابو عبید هذا الحرف شاذ قارب کشتی خرد که در پهلوی کشتی بزرگ دارند بمجمعة الاغ وقال الخلیل قارب طالب الماء لیلا ولا یقال ذلک
لطالبه نهارا وقربت السیف اذا جعلته فی القراب وهو جفنه یعنی وعاء یکون السیف فیه بغمده وحمالته والقراب بمعنی المقاربة ایضا ع
قربان بالضم ۲ وهو ما یتقرب به الی الله تع یقال قربت لله قربانا وهم نشین وخاصه ملک یقال فلان من قربان الملک ومن بعدائه فوا
ج وتقرب الی الله تع یعنی ای طلب به القربة وقربة تقریبا ای ادنیته قرب بالحرکة والسکون ضد البعد من الشاکلة ایض الی مراق البطن اقراب
ج تقریب نزدیک کردانیدن ونوعی از دویدن وهو دون الحضر وهو ان یرفع الفرس یدیه معا ویضعهما معا فی العدو واقترب وتقارب
بمعنی وقاربته فی البیع مقاربة وشیء مقارب بالکسر ای وسط بین الجید والردی وکذا اذا کان رخیصا وتقارب ضد تباعد واقربت المراة
اذا قرب ولادها فهی مقرب بلا هاء وکذا الفرس والشاة ولا یقال للناقة وجمعها مقاریب واقربت السیف جعلت له قرابا واقربت القدح
من قوله قدح قربان بالفتح اذا قارب ان یمتلی وجمعه قربی وقدحان قربانان قراب ج مقرب بفتح الراء اسبی که پیوسته نزدیک خود دارند
از عزت مقربة مونث قربة بالکسر مثل قربج وقربات بکسرتین وفتح ۲ وسکونها جمع القلة منها وکذا کل جمع کان علی فعلة لک
ان تفتح العین فیه وتکسر وتسکن ویقال ما هو بقرابة من ذلک بالضم ای لا بقریب منه قرنبی بفتحتین مع النون جانوری دراز پای مانند خرد و
قرشب بالکسر مشددة الباء سال خورده **قرضبه** بالضاد المعجمة قطعه قرضوب قرضاب بالضم والکسر شمشیر بران که استخوان برد
ودرد قراضبج وربما سموا الفقیر قرضوبا وقرضب الرجل اذا اکل شیئا یابسا فهو قرضاب حکاه ثعلب **قرطبه** ای صرعه علی قفاه قرطبی
بکسرتین وتشدید الباء فتحا نوعی از بازی ویقال ما عنده **قرطعبة** ولا قذعملة ولا سعنة ولا معنة ای شیء **قرهب** گاو کلان سال
قسب چیزی زشت وسخت وخرمای خشک که در دهان ریزه شود قسب بالکسر وفتح الباء وتشدید الباء دراز سخت قسیب شار
آب ع ف ا ک ۲ **قشب** امیختن نشر قشیب اذا خلطه فی الحمم سم فاذا اکله قتله فهو مقشوب قشیب نو سیف قشیب ای حدیث العهد
بالجلاء رجل قشب خشب بالکسر الذی لا خیر فیه قشب زهر اقشاب ج قشب بالفتح زهر دادن یقال قشبه ای سقاه سما وقشب طعامه ای
سمه وبدی یاد کردن یقال قشبه بقبیح ای لطخه به وورزیدن نیکنامی وبدنامی خود را یقال قشب الرجل واقتشب ای اکتسب حمدا او ذما
حکی ابو عبید عن الفراء وقشبنی ریحه بالتشدید ای اذانی کانه قال سمنی ریحه ورجل مقشب الحسب ای مختلط الحسب **قصب** بالتحریک کلک
دمناء قصبة یکی قال سیبویه قصباء واحد وجمع وکذلک حلفاء والطرفاء قصبایه ماشوره وهر چیزی که مانند وی باشد میانه کاواک چون
استخوان وانچه از نقره وزر باشد وغیر ان واب راههای اشکواب در چشم وچشمها ورکهای شش وکتان تنک وپیچهای کره کره موی
تابیده من جوهر وفی الحدیث بشر خدیجة ببیت فی الجنة من قصب قال الاصمعی قصب البطحاء میاه تجری الی عیون الرکایا تقول قامت بین قصب
ای رکایا وماء عذب قصبة الانف عظمه قصبة القریة وسطها قصبة السواد مدینتها قصب بالضم والسکون روده کانی یقال مجر قصبه اقصاب
ج شعر مقصب ای مجعد وقصب الزرع وذلک بعد التفریخ قصاب وهی ذوائب مقصبة تلوی لیا ولا تضفر صغرا واحدها قصیبة قصابه
بالضم والتشدید نای وبیخ نی قصاب ج قصاب بالفتح نای زن قاصب کلک وبرنده کوشت وروده ومانندان قصابه بالکسر نای زدن قصب
بریدن ع ف ا ک ۲ قصب القصاب الشاة ای قطعها عضوا عضوا وقصبت البعیر اذا قطعت علیه شربه قبل ان یروی وقصب البعیر شربه اذا
امتنع منه قبل الری بعیر قاصب وناقة قاصب بغیر هاء نعت منه عن ابن السکیت واقصب الرجل اذا فعلت ابله ذلک وفی المثل رعی فاقصب یضرب

قحب. قحطب. قراب.
قرشب. قرضب. قرطب. قرطعب. قرهب. قسب. قشب.
قصب

خبر يعني الخبر الذي طرأ عليهم من بلد سوى بلدهم شاذ وغرّب بالفتح والكسر اي بعيد تغريب از شهر بيرون كردن و دور كردن غرب بالضم و تشديد
الراء منخانام كوهى غرّبه چشمه اي نزديك ان كوه اعراب چيز نبود وغريبا آوردن و يركردن مثل و غريب شدن مغرب بفتح الراء سپيد و سپيد
لبها و ذوابها از هر چيز و منه اغرب الفرس محموله اما ببضت اشفار عينيه و اغرب الرجل اذا اشتد وجعه غراب زاغ غربان بالكسر جمع اغربة جمع
القلة غراب الفاس تيزي تبر و تندى سرين شتر و اسب و هما غرابان غربان ج رجل الغراب وهو ضرب من الصرار شديد اسود غربيب سخت
سياه واذا قلت غرابيب سود تجعل السود بدلا من غرابيب لان توكيد الالوان لا تتقدم غرب مغرب جاى فرو شدن آفتاب و قولهم
لقيته مغيربان الشمس صغروه على غير مكبّره كانهم صغروا مغربانا والجمع مغيربانات و غرب اي بعد و اغرب عني اي تباعد غروب فرو شدن
آفتاب و ماه و جز آن و مجارى اشك چشم و تيزيها دندان و اب دارى ان غرب ايضا دلو بزرگ و تيزى تيغ و زبان و تيزى هر چيزى و تيزى
رفتار اسب و اول رفتار و اسب تيز رو و رگ اب چشم كه هميشه روان باشد چون ناسور نوى غربة دورى دور غربة النوى بعدها غارب
ميان كوهان و گردن شتر و منه قولهم حبلك على غاربك اي اذهبي حيث شئت غوارب الماء اعاليه موجه شبهت بغوارب الابل غرب بفتحتين
نقره و جام از نقره و خمر و نوعى از بيمارى كوسفند يقال منه غربت الشاة بالكسر و غرب كه از دلو چكد و متغير شود بوى ان و درخت بيد و يقال
اصابه سهم غرب يضاف ولا يضاف و تسكن الراء و يحرك تيرى كه انداززه وى معلوم نباشد غصب بستم ستدن ع ف ا ك ٢ غصبه منه
وغصبه عليه بمعنى اغتصاب مثله و غصبة شىء غصب بمعنى غضب بالمعجمه و بفتحتين خشم كرفتن ع ح ك ا ف ٢ غضب عليه و اغضبته
انا فتغضب وهو غضبان و هي غضبى و غضبانة فى لغة بني اسد و كذا ملانة و اشباههما و هم غضبى و غضابى مثل سكرى و سكارى
رجل غضبّة بتشديد الباء اي يغضب سريعا و غضبى ايضا مائة من الابل وهي معرفة لا تنون ولا يدخلها الالف واللام قال الاصمعى
غضب لفلان اذا كان حيا و غضب بفلان اذا كان ميتا و قول الاحمر مثله و غاضبه اي راغمه و قوله تعم وذا النون اذ ذهب مغاضبا
يعني مراغما لقومه امرأة غضوب اي عبوس قال ابن السكيت غضب بالتسكين ايضا احمر شديد الحمرة يقال احمر غضب غلب غلبة چيره شدن
ع ح ف ا ك ٢ قوله تعم و هم من بعد غلبهم سيغلبون وهو من المصادر المفتوحة العين مثل طلب قال الفراء هذا يحتمل ان يكون غلبة فحذفت
الهاء عند الاضافة و غالبه مغالبة و غلابا و غلاب مثل قطام نام زنى تغلّب عليه اي استولى عليه قهرا تغليب چيره كردانيدن مغلّب اي
مغلوب مرارا تغلب بكسر اللام نام شاعرى غلاّب بسيار غلبه تغلب بيدر قبيله وهو تغلب بن وائل و قولهم تغلب بنت وائل انما يذهبون
بالتانيث الى القبيلة كما قالوا تميم بنت مرّة تغلبي بفتح اللام منسوب اليها استيحاشا لتوالي الكسرتين مع ياء النسبة و ربما قالوه بالكسر
رجل اغلب مرد چيره و سطبر كردن و هضبة غلباء و عزة غلباء و اغلب نام مردى و حديقة غلباء اي ملتفة و حدائق غلب و اغلولب العشب
التف غلبة بضمتين و تشديد الباء چيره كى و رجل غلبة ايضا الذى يغلب سريعا غيهب تاريكي غياهب ج فرس ادهم غيهب اذا
اسود و اشتد سواده غهب بفتحتين بى آگاهى ع ح ك ا ف ٢ و فى الحديث سئل عطاء عن رجل اصاب صيدا غهبا قال عليه الجزاء يعني غفلة من
غير تعمد غيب ناپديد شدن ع ح ف ا ك ٢ يقال غاب عنه غيبا و غيبة و غيابا و غيوبة و مغيبا غائب نعت منه والجمع غيب غياب
غيب تحرك الياء فيه لانه شبه بصيد وهو مصدر اصيد لانه يجوز ان ينوى به المصدر وان كان جمعا غيبته انا غيابة الجب تك چاه غيابة الوادى
كذلك و يقال وقعنا فى غيبة و غيابة اي فى هبطة من الارض و قولهم غيبه غيابه اي دفن فى قبره و يقال بنو فلان يشهدون احيانا و يتغايبون
احيانا و غابت الشمس اي غربت و المغايبة خلاف المخاطبة و اغابت المرأة اذا غاب عنها زوجها فهي مغيبة بالهاء و مشهد بلا هاء غيب
زمين پست وهو ما اطمأن من الارض اغتياب در بد كفتن كسى شدن سپس وى غيبة بالكسر اسم منه ان كان صدقا وان كان كذبا سمى بهتانا
غابة بيشه يقال ليث غابة غاب ج و غابة ايضا نام جائى بحجاز و تغيّب عنى فلان و تغيبنى ايضا فى ضرورة الشعر فصل القاف قابت
الطعام و قابت الماء اي اكلت و شربت كلها و قئب الرجل بالكسر اذا اكثر من شرب الماء مثل صئب فهو مقاب على مفعل قبوب بالضم سو
شدن گوشت و پوست خرما و خشك شدن ريش و جراحت ع ح ف ا ك ٢ قبب بفتحتين باريكى ميان اقب نعت منه قباء مؤنث خيل
قب اي ضوامر قبيب آواز كردن دندان شير كه بر هم زند ع ح ف ا ك ٢ قبقبة آواز شكم اسب و شير و بانك كردن شير قبقاب شتر غرنده قبقب شكم
قابة آواز تندر يقال ما اصابتنا العام قطرة و قابة اي صوت الرعد قب چوبى كه در ميان بكره دلو باشد و يقال عليك بالقب الاكبر اي بالرأس
الاكبر و بريدن ع ح ف ا ض ٢ كل و پاره جيب پيراهن قب بالكسر استخوان بيرون امده ميان البتين يقال الزق قبك بالارض و يقال شيخ
هو قب القوم و قبة الشاة بالفتح والكسر ذات الاطباق وهو الحفث بمعنى هزارخانه شكنبه و ربما خففت قبة بالضم بناى كرد بر آورده قبب
قباب ج بيت مقبب الذى فوقه قبة قباقب العام الذى بعد العام المقبل و يقال لا آتيك العام ولا المقبل ولا القباقب حمار قبان نوعى
از ملخ كما هي فى العرب لا تقصد وهي معرفة عندهم لانه من فعلان ولو كان فعالا لانصرف قتب بالتحريك پالان خرد قتب بالكسر ساز و ساخت

غصب
غضب
غلب
غهب
غيب
قاب
قبب
اقتباس
قتب

ومان بيه وعقب في الامر اذا تردد في طلبه مجدا وقوله تعم ولى مدبرا ولم يعقب اى لم يعقب ولم ينتظر ومنه التعقيب في الصلوة الجلوس بعد ان
نقضيها الدعاء او مسئلة وفي الحديث من عقب في صلوة فهو في الصلوة ويقال تصدق فلان بصدقة ليس فيها تعقيب اى استثناء و
اعقبه بطاعته اى جازاه وعقب الامر جزاؤه واعقب الرجل اذا مات وخلف عقبا اى ولدا واعقبه الطائف اذا كان الجنون يعاوده في اوقات
معقب ستاره كه پس ستاره در آيد ويقال اكل اكلة اعقبته سقما اى اورثته وذهب فلان فاعقبه ابنه اذا خلفه وهو مثل عقبه وعقب
مستعير القدر اى ردها وفيها العقبه بالضم وتعقبت الرجل اذا اخذته بذنب كان منه وتعقبت عن الخبر اذا شككت فيه وعدت للسؤال
عنه وتعقب فلان رايه اى وجد عاقبته الى خير واعتقب البائع السلعة اى حبسها حتى يقبض الثمن وفي الحديث المعتقب ضامن يعني اذا
تلف عنده واعتقبت الرجل حبسته ويقال فعلت كذا فاعتقبت منه ندامة اى وجدت في عاقبته ندامة عقاب بالضم ثم جمع قلتها اعقب
لانها مؤنثة وافعل بناء يختص به جمع الاناث مثل عناق واعنق في القلة وجمع الكثرة عقبان بالضم والكسر وعقاب عقنباة وعبنقاة
وبعنقاة اى ذات مخالب حداد وعقاب الرايه م وسنك درميان چاه كه دلو را در اند وسنك بيرون جسته از كوه عقرب كژدم عقارب عقرب
ج مؤنث عقربة مؤنث ايضا عقربا كلك وهى غير مصروفة وعقربان بالضم والتشديد للباء وتخفيفها كژدم ومكان معقرب بكسر الراء جاى
كژدم ناك وارض معقربة ومعقرة كانه ردوا العقرب الى ثلثة احرف ثم بنوا عليه وصدغ معقرب اى معطوف ونام برجى عكابة بالفتح بديحي از عكب
مكر وعكاب دود ويقال للابل عكوب على الحوض اى ازدحام عاكب جمع انبوه مكوب بالفتح كرد وعنكبوت تنند مؤنث عناكب ج عنكباة مثله
رجل عكب مثال محقف قصير ضخم ونام مردى وندان بان نعمان بن المنذر علب نشان علوب ج وجاى درشت ونشان كردن بمعنى فاعل من
علبه اذا وسمه او خدشه او اثرت فيه وكان الثعلب طريق معلوب اى لاحب علباء بالفتح والكسر پى كردن وهما علباوان بينهما منبت العرف
وعلباآن مثله لانها همزة ملحقة علابي ج وايضا نوعى از ردن ويقال نشج علباء الرجل اذا اسن علب بالتحريك نوعى از بيمارى شتر
بجانب كردن عم بفتحها وكذا وعلبت الشيف علبا اذا ... نامه بعلباء البعير سيف معلوب نعت منه وعلب اللحم اى اشتد ضب
علب وتيس علب بكسر اللام اى مسن علباء بالكسر نام مردى علبة بالضم والكسر شير دوشه از چرم علب علاب ج معالب انكه عليه سيا زد
اعلنباء ان يشرف الرجل ويشخص بنفسه كما يفعل عند الخصومة والشتم يقال اعلنبى الديك والكلب وغيرهما اذا نفش شعره واصله من
علباء العنق وهو ملحق بافعنلل بياء غلبب مثال فعيل بضم الفاء وسكون العين نام وادى ولم يجئ على هذا الوزن مثله عنبه بالكسر
بكدانه انكور مثال نولة وجبرة وطيبة وطيرة وخيرة وهو بناء نادر لان الاغلب على هذا البناء الجمع نحو ترد وتردة وفيل وفيلة وثور
وثورة الا انه قد جاء للواحد وهو قليل وجمعه في القلة عنبات بالتاء وفي الكثرة عنب واعناب عنباء لغة في عنب عنبه ايضا بثرة تخرج
في الانسان عناب بالفتح نام مردى از طى عناب بالضم سنجد جيلان عنابة بكى عناب بالتخفيف كلان بينى ووادى وسنكى بزرك عنبان بالتحريك
نكره كوهى عندليب هزاردستان عنادل ج لانك ترده الى الرباعى ثم تبنى منه الجمع والتصغير والعندليب يعندل اذا صوت قال سيبويه اذا
كانت ثانية ثلاثة تحمل زائدة عيهب مرد كران سنك عيهب بسيار ديثم عهبى الشباب بكسرتين وفتح الباء وعهباؤه بالقصر والمد اى
شرخه عيب عيبة عاب آهو مند فرهنك يقال عاب المتاع اى صار ذا عيب وعبته انا لازم ومتعد فهو معيب ومعيوب على النقص والتمام
ويقال ما فيه معابة ومعاب اى عيب وموضع عيب ايضا لان المفعل من المعتل العين نحو كال يكيل ان اريد به الاسم مكسور والمصدر مفتوح و
لو فتحتهما او كسرتهما فيهما جميعا لجاز لان العرب تقول مسار ومسير ومعاش ومعيش ومعاب ومعيب معاب وعيوب بمعنى وعيبه اى
نسبه الى العيب وجعله ذا عيب ايضا وتعيبه مثله عيبه جامه دان وفي الحديث الانصار كرشى وعيبتى عيب ج مثال بدرة وبدر وعياب وعيبات
كلك **فصل الغين** غتب دروميان باب امدن شتر وامدن تب غب واصله ٢ يقال غبت الابل والحمى غاتبة وثواب اغباب بكرو زدر
درميان رفتن بنجاى قال الكسائي اغببت القوم وغببت عنهم اى جئت يوما وتركت يوما ٢ وغببت عنهم بالتشديد اى نعت عنهم شاة مغببة
التى تحلب يوما وتترك يوما ويقال غبب فلان في الحاجة اذا لم يبالغ فيها والمغبب في الزيارة قال الحسن اى في كل اسبوع ويقال زر غبا تزدد حبا
وغب كل شيء عاقبته وغبت الامور صارت الى اواخرها وغب اللحم اى انتن وغب فلان عندنا اى بات ومنه اللحم البائت والخبز البائت غاب واغبنا
فلان اى اتانا غبا وفي الحديث اغبوا في عيادة المريض واربعوا يقول عد يوما ودع يوما او دع يومين وعد اليوم الثالث واغبت الابل
من غب الورد واغبت الحمى وغبت بمعنى وفلان لا يغبنا عطاؤه اى لا يأتينا يوما دون يوم بل يأتينا كل يوم غبة بالضم چوزه غبا بغبغب شين
دوباره بر بكديكرد وشيده وهى من البان الغنم ما يحلب غدوة ثم يحلب عليه من الليل ثم يمخض من الغد غبب بسختين طوق زير كلوى خروس
وكاو وغبغب كلك ومن الانسان ايضا وغبغب ايضا المنحر بمعنى وهو جبل غربة بالضم دورى از جاى خود عم بطمها اغتراب كلك غرب واغترب
وتغرب بمعنى فهو غريب غرباء ج وايضا الاباعد ونا غرب فلان اذا تزوج الى غير اقاربه مغرب سوى مغرب شونده ويقال هل جاءكم مغربة

عقرب
عكب
علب
عنب
عندليب
عهب
عيب
غتب
غرب

عشب

ومنه قيل للسيد كك ونوعى از پرندگان بزرگتر از ملخ الباء فيه زائدة لانه ليس في كلامهم فعلول غير صعفوق عُشب گیاه تر بلد عاشب
گیاه ناك وبعير عاشب يرعى العشب اعشاب گیاه ناك شدن يقال اعشبت الارض انبتت العشب وبگیاه رسیدن يقال اعشب القوم
اى اصابوا عشبا ارض معشبة عشيبة ومكان عشيب بين العشابة واعشوشبت الارض اى كثر عشبها وهو للمبالغة كقولك خشن
اخشوشن وارض فيها تعاشيب اى فيها عشب لا واحد لها عشبة بالتحريك شتر كلان سال عشمة كك يقال سألته فاعشبني اى اعطاني

عصب

ناقة مسنة ويقال شيخ عشبة وعجوز عشبة اى هم وهمة وعيال عشبا اى ليس فيهم صغير عصبة بفتحتين پى عصب عصابج وپیها
وخویشان نرینه از جانب پدر عصبات ج وبى ناك شدن گوشت عع ك آف م وانعصب اى اشتد معصوب سخت گوشت عصب
بالسكون عصابه بر سر بستن يقال عصب راسه بالعصابة عصبا ونوعى از بردهاى يمنى ونوعى از ابره وگزيده يقال هو من عصب
القوم وعصب القوم بالتحريك اى من خيارهم ونورد سخت پيچيده رجل معصوب الخلق وجارية معصوبة حسنة العصب اى مجدولة الخلق
عصابه بالكسر سربند وگروهى از مردم واسب ومرغ معصوب ايض گرسنه بلغة هذيل تعصيب عصابه بستن بر سر معصب آنكه ميان بسته
باشد از گرسنگى قال ابو عبيده هو الذي عصبته السنون اى اكلت ماله عصبة بالضم از ده تا چهل عدد از مردان عصاب ريسمان برود بنده
واعصوصب القوم اى اجتمعوا وصاروا اعصابا واعصوصب اليوم اى اشتد ومنه يوم عصيب وعصبصب ايض شديد عصيب ايض پیش
بارودها در پیچیده وبريان كرده ويقال عصبت فخذ الناقة لتدر اى شددت وناقة عصوب لا تدر حتى تعصب واسم الحبل عصاب و
عصبت الشجرة اذا ضممت اغصانها ثم ضربتها ليسقط ورقها قال الحجاج لاعصبنكم عصب السلم وعصب القوم بفلان اى استكفوا
حوله وعصبت الابل بالماء اذا دارت قال الفراء عصبت الابل بالفتح والكسر اذا اجتمعت وعصب الريق بفيه اى يبس عليه وعصب الريق فاه
ايض وعصب الافواه اذا احمر وعصبت الكبش اذا شددت خصيته حتى تسقط من غير ان تنزعهما عصب ايض نوعى از تصرفات عروض وهو

عضب

تسكين اللام من مفاعلتن ونقله الى مفاعيلن عصلبى مرد سخت لام زائدة **عضب** بريدن وضعيف كردن وشمشير بران ودشنام دادن
رجل عضاب نعت منه عضوبة بالضم تيز زبان شدن عع بضمتها عضباء گوسفند شاخ شكسته عضب بفتحتين مصدر منه عع ك آ
ف م اعضاب شاخ شكستن كبش اعضب بين العضب اعضب ايض مردى بى يارمند معضوب ضعيف ناقة عضباء گوش شكافته ونام ناقه
رسول صم ولم تكن مشقوقة الاذن اعضب ايض نوعى از تصرفات عروض ومفاعلتن كه از اخرم كنند تا فاعلتن شود ونقل كنند به مفتعلن

عطب

عطب بفتحتين هلاكى عع ك آف م اعطبه اهلكه معاطب مهالك واحدها معطب عطب بضمتين وبالسكون مثل عسر وعسر پنبه عطبة پاره

عنظب

از وى يقال اجد ريح عطبة اى قطنة محترقة **عنظب** بالضم والظاء المعجمة ملخ نر وفتح الظاء لغة فيه وقال الكسائى هو بضم الظاء لا غير عنظا

عقب

منسوب كك عنظوبة مونث عناظب ج وعنظا ايضا تثنية عنظب موضعى **عاقبة** پايان كار وفرزند يقال ليس له عاقبة اى ولد وتامل في
اخر الامر عاقب آنكه بنيابت سيد دارد بعد از وى وقول النبى صم انا العاقب يعنى اخر الانبياء وكل شئ خلف بعد شئ فهو عاقبة عقب بكسر
الوسط پاشنه وهى مونثة وعقب الرجل ايض ولده وولد ولده وفيها لغتان كسر القاف وتسكينها وعقب فلان مكان ابيه عاقبة اى خلفه
فهو اسم جاء بمعنى المصدر كقوله تعالى ليس لوقعتها كاذبة وعقبت الرجل في اهله اذا بغيته بشر وخلفته وعقبته ايض اذا ضربت عقبه بالسكون عقب
روش ستور كه بعد از رفتار نخستين آرد ويقال لهذا الفرس عقب حسن ومصدر لما تقدم من الافعال عقب بضمتين وبالسكون پايان كار
ومنه قوله تعالى هو خير ثوابا وخير عقبا ويقال جئت في عقب الشهر وعقبانه اى بعد ما يمضى كله وجئت في عقبه بكسر القاف اى اذا بقى منه
شئ حكاه ابن السكيت عقبة بالضم نوبة يقال تمت عقبتك وهما يتعاقبان كالليل والنهار وبدل وعوض ايض يقال اخذت عقبة اى بدلا
ونوعى از خوردنى كه در بن ديك ماند يعنى بخداوند ديك فرستند وعاقبت الرجل في الراحلة اذا ركبت انت مرة وركب هو مرة والمعاقبة نوع
تصرف في العروض عقبة الطاير مسافة ما بين ارتفاعه وانحطاطه معقاب زنى كه بعد از هر دختری پسری زايد عقبة بالكسر اثر وهيئات بناك
عليه عقبة الجمال ويقال ما يفعل ذلك الا عقبة القمر اذا كان يفعله في كل شهر مرة عقب بفتحتين پى كه از وى زه وريسمان تابند عقبة يكى
وايض پر عقبان ج عقب بالسكون زه تافتن از پى وپى پيچيدن بر چيزى يقال منه عقبت القوس والقدح والسهم اذا لويت شيئا منه
عليه يعقوب نام پيغمبرى م وهو اسرائيل الله وهو غير منصرف للعجمة والتعريف وكك نر وهو منصرف يعاقيب ج والياء زائدة ابل معاقبة
التى ترعى مرة في حمض ومرة في خلة والتى تشرب الماء مرة ثم تعود الى المعطن ثم تعود الى الماء فهى العواقب واعقبت الرجل بنوبت بر نشستن
ناوى والعرب تعقب وتعاقبت بين القاف والثاء مثل جدف وجدث عقاب بالكسر شكنجه كردن يقال عاقبه بذنبه وقوله تعالى فعاقبتم اى
فغنمتم ودر پى كردن فهو معاقبة وعقبه ايض تعقيب مثله معقبات فرشتگان شب وروز وانما انث لكثرة ذلك منهم اى المعاقب نحو
نسابه وعلامه وشتران سپس يكديگر ايستاده بر حوض تا نوبت آب خورند وهى الناظرات العقب وعقب العرفج اذا اصفرت ثمرته

رتبه لا عتبا ای شدة عتبا ایضاً سیان انکشت وسطی دنصیر عتبان رفتن شتر برسه پای دربرکیای جستن مردم عج ن آص ۲ وک ۲
عثبان بکسر العین مع السکون نام مردی نوعی **معثلب** ای مهدوم دام معثلب اذا لم یحکم وعثلب الرجل زنده اذا لم یثقب ایوری هذا
العود ام لا یعنی اخذه من شجر مجهول **عجیب** کار شگفت عجاب کذ عجاب بالتشدید ابلغ منه اعجوبه کذ وقولهم عجب عاجب کقولهم
لیل لائل یؤکد به تعاجیب شگفتها لا واحد لها من لفظها ولا یجمع عجب وعجیب ویقال جمع عجیب عجائب مثل افیل وافائل وتبیع وتبائع
وقولهم اعاجیب کانه جمع اعجوبة مثل احدوثه واحادیث یقال عجبت من کذا وتعجبت واستعجبت منه بمعنی وعجبت غیری واعجبنی هذا الشی
بحسنه واعجب فلان بنفسه فهو معجب برایه وبنفسه والاسم العجب بالضم بمعنی خویشتن بینی وقولهم ما اعجبه برایه شاذ لا یقاس علیه وعجب
بالفتح والسکون بن دم و پایان دیف عجوب ج **عذاب** بالفتح دیف تنک عذابة باجه عذابه بالضم نام معروف از ادویه **عذب** آب پاکیزه
عذوبه مصدر منه عج بضمهما اعذبان آب دهان وخمر واستعذب القوم ماءهم اذا استقوه عذبا ویستعذب لفلان من بئر کذا ای یستقی له
واستعذبه ای عده عذبا عذبة اللسان تیزی زبان عذبة السوط چابک تازیانه عذبة المیزان الخیط الذی یرفع به عذبة الشجر غصنه عذبة
ایضا خاشاک وماء ذو عذب کثیر القذی ویقال اعذب حوضک ای انزع ما فیه من القذی واعذبه عن الامر اذا منعته عنه واعذب نفسک
عن کذا ای اظلفها عنه عذوب ستور ایستاده کرآب وعلف نخورد عاذب کذ عذاب شکنجه تعذیب شکنجه کردن عذیب نام ابی مرهنی تمیم را
عاذب جائی عذبی مردم کریم خلق **عرب** مردم تازی شهرباش عربی منسوب الیهم بین العروبة اعراب تازیان بیابان باش وهم سکان البا
خاصة اعاریب کذ والنسبة الیهم اعرابی ولا واحد له ولیس الاعراب جمعا للعرب کما کان الانباط جمعا للنبط وانما العرب اسم جنس والعرب
العاربة هم الخلص منهم واخذ من لفظه فاکد به کلیل لائل وربما قالوا العرب العرباء تعرب خویشتن بعرب مانند کردن وتعرب بعد هجرته
ای صار اعرابیا والعرب المستعربة هم الذین لیسوا بخلص وکذا المتعربة عربیة لغت تازی بعرب بن قحطان مردی که زبان تازی او بیرون
آورد وهو ابو الیمن کلهم عرب وعرب بالضم وسکون ۲ وبفتحتین بمعنی مثل عجم وعجم عریب تصغیر عرب عروبة تازی زبان شدن عج بفتحهما
واعرب کلامه اذا لم یلحن فی الاعراب واعرب بحجته ای افصح بها ولم یتق احدا وفی الحدیث الثیب تعرب عن نفسها ای تفصح معرب خداوند
اسبان تازی واسپی که بد اصل نباشد معربة مؤنثه واعرب الرجل ای ولد له ولد عربی اللون ابل عراب وخیل عراب شتران واسبان تازی
خلاف البخاتی والبراذین واعرب ای تکلم بالفحش والاسم العرابة بالکسر واعرب سقی القوم اذا کان مرة غبا ومرة خمسا ثم قام علی وجه واحد
وعرب علیه فعله ای قبح وفی الحدیث عربوا علیه ای ردوا علیه بالانکار وعرب منطقه ای هذبه من اللحن وعربت عن القوم ای تکلمت عنهم
تعریب بریدن شاخهای خرما وهو التشذیب وسخن عجمی را عربی کردن یقال عربته العرب واعربته ایضا عربه بفتحتین جویی که در وی آب
تیز رود وتن عربا ایضا تباه شدن معده عج ک آف ۲ یقال عربت معدته فهی عربة وتازه شدن جراحت وریش ویقال ما بالدار عریب
ای احد عروب زن شوی دوست عرب بضمتین ج قوله تعالی عربا اترابا یوم العروبة روز آدینه وابن ابی العروبة بالالف واللام عرابة نام
مردی از انصار عرب بالکسر والسکون کیاه خشک عرتبة تیزی بینی مثل عرتمة **عرطبة** نوعی از دو دجامها ویقال هو الطبل **عرقوب**
بالضم پی پاشنه عرقوب الدابة پی پای ستور قال الاصمعی کل ذی اربع عرقوباه فی رجلیه ورکبتاه فی یدیه وعرقبت الدابة ای قطعت عرقوبها
وعرقوب ایضا من الوادی موضع فیه انحناء شدید قال الفراء یقال ما اکثر عراقیب هذا الجبل وهی الطرق الضیقة فی متنه وتعرقبت اذا
اخذت فی تلک الطرق عرقوب القطا ساقها وعراقیبها الاسود وعراقیبها عظامها وصعابها عرقوب ایضا نام مردی از عمالقه ضرب به المثل
فی الخلف ویقال مواعید عرقوب وذلک انه اتاه اخ له یسأله شیئا فقال عرقوب اذا اطلع نخلی فلما اطلع قال اذا ابلح فلما ابلح قال اذا ازهی
فلما ازهی قال اذا ارطب فلما ارطب قال اذا اصار تمرا فلما صار تمرا جذه من اللیل ولم یعطه شیئا **عزب** بفتحتین مرد بی زن عزبة زن
بی شوی عزاب بالضم جمعهما عزوبة وعزبة بالضم فیهما بی زنی وبی شوئی یقال تعزب فلان ثم تاهل ودور شدن عج ف آص ۲ وک ۲
یقال عزب عنی فلان ای بعد وغاب ودور رفتن ستور در چراگاه یقال عزبت الابل ای بعدت فی المرعی لا تروح اعزاب دور
کردانیدن یقال اعزبه الله واعزب القوم ای عزبت ابلهم فی المرعی فهم معزبون معزابة بالکسر دور برنده ستوران خود را از مردم بسیار
عزب باشنده عازب آب وکیاه دور دست واعزبناه ای اصبناه ابل عزیب جمع عازب وهو الذی لا یروح علی الحی مثل غاز وغزی
سوام معزب بالتشدید اذا عزب به عن الدار وفی الحدیث من قرء القرآن فی اربعین لیلة فقد عزب ای بعد عهده بما ابتدء منه وعزب
طهر المراة اذا غاب عنها زوجها وعزبت الارض ای لم یکن بها احد مخصبة کانت او مجدبة **عسیب** شاخ خرما که برک بر وی نباورده یا مشد
وهو فویق الکرب وما نبت علیه الخوص فهو سعف عسیب الذنب بن دم وعسیب ایضا نام مردی عسب بکرایه دادن نحل بجهة کشن
عج ف آک ۲ یقال عسب فحله ای اکراه وبرجستن فحل بر ماده عسب ایضا آب کشن واستعسب الفرس ای استودق یعسوب امیر زنبوران

ضغب
ضغبب
ضهب
طبب

ضغاب بالضم ضغب آواز خرگوش ع ع بفتحهما امرأة ضغبة ای مولعة بحب الضغابیس وهی صغار القثاء ضوب با بالضم شتر قوی ضخم واحده وجمعه سواء لحم مضهب بریان نیم پخته تضهیب بر آتش داشتن کمان ونیزه وقت راست کردن **فصل الطاء طبیب** بجنبک المبرا الحباء ج یقال لقد طببت بالکسر وما کنت طبیبا متطبب علم طب خواننده وبرکار دارنده طب ثلث لغات بجنبک وکل حاذق عند العرب طبیب ویقال فلان یستطب لوجعه ای یستوصف الدواء ایها یصلح لدائه طب بالکسر ایضا جادوی کردن یقال منه طب الرجل فهو مطبوب ای مسحور ویقال ما ذاک بطبی ای بدهری وعادتی لمب بالفتح دانا فحل طب ای ماهر بالضراب طبابه دوالکه درزهای مشک بوی که نهند ودوزند طباب ج یقال منه طببت السقاء المبر بالضم وطببته شدد للکثرة ونورد وابر وریک طبه کل واین جامه بیش کشاده دراز دامن طبب بالکسر ج وکلک الطبب وهی شعاع الشمس ای الطرائق التی تری فیها اذا طلعت تطبیبا وبجتن مشک

طحرب
طحلب
طرب
طلب

از خانه ودوغ زدن طبطبه آواز آب یقال منه تطبطب الماء طبطاب تخته گوی بازی **طحربه** ثلث لغات لته پاره وابر پاره یقال ما علیه طحربه وما فی السماء طحربه ای شیء من غیم **طحلب** بالضم وضم اللام وفتحها چغز لاده ومنه یقال طحلب الماء وعین مطحلبة **طرب** بفتحتین سبکی نشاط وشادی ع ع ک ا ف ۲ والطرب غیره ونطربه ایضا ابل طراب تنزع الی اوطانها ومطارب طرق متعددة ولحدها مطربة ومطرب نطریب کشیدن ونیکو کردن آواز طرطب الحالب بالمعزی آواز داد شیر دوشنده ماده بزان را طرطب بالضم وتشدید الباء پستان دراز طرطبه زن دراز پستان قال ابو زید یقال للرجل یهزء منه دهدرین وطرطبین **طلب** بفتحتین جستن ع ع ف آ ض ۲ طلاب کلک علی افعال ومنه عبد المطلب طلبه جویندگان ومنه طلبة العلم مطالبه باز جست کردن تطلب بپایی جستن طلبه بکسر اللام خواسته الملاب محتاج طلب کردانیدن ودادن جسته جوینده را وهو من الاضداد اطلب الماء اذا ابعد ولم ینل الا بطلب یقال منه ماء مطلب وکلاء مطلب وغیر مطلوب جسته شده ونام موضع **طنب** بضمتین طناب خیمه وجزان اطناب ج خباء مطنب ورواق مطنب بطناب استوار کرده طنب

طنب

ایضا بیخ درخت وپی مطنب کردن وکیف طنب بفتحتین کژی نیزه وطنب بالمکان اقام به وطنب الفرس ای طال متنه والطنب فی الکلام ای بالغ فیه اطنابها یایان ود والکه بر قبضها کمان بندند ابن الاطنابة نام شاعری والمطنب الابل ای اتبع بعضها بعضا فی السیر واطنبت الریح اذا

طیب

اشتدت فی غباره **طیب** پاک وحلال خلاف خبیث طیبه بالکسر طیاب مصدر منه ع ع ف آ ک ۲ اطابه وطیبه غیره واستطابه ای وجده طیبا استطابه پاکی جستن وپاک یافتن ویقال ما اطیبه وما ایطبه مقلوب وفعلت ذلک بطیب نفسی وبطیبه نفسی اذا لم یکره علیه احد علیه وتنول ما به من الطیب ای العطر ولا تفل من الطیبة والحمنا فلان من الطابه ولا تقل من مطایبه طیب یضم بوی خوش اطیبان الاکل والجماع مطایبه خوش منشی کردن باهم طاب پاکی وبوی خوش طابه خمر وخرما یقال لرطب ابن طاب وعذق ابن طاب شیء طیاب بالضم والتشدید ای طیب جدا شراب مطیبة للنفس ای النفس یطیب اذا شربته طوبی فعلی من الطیب قلبوا الیاء واوا للضمة ما قبلها یقال طوبی لک وطوباک بالاضافة قال یعقوب ولا تقل طوبیک بالیاء وطوبی نام درختی در بهشت سبی طیبه بکسر الطاء وفتح الیاء صحیح السباء لم یکن عن غدر ولا نقض عهد طیبه علی وزن شیبه نام مدینه رسول رسول ﷺ طوب خشت پخته بلغة اهل مصر ویقال طبت به نفسا ای طابت به نفسی **فصل**

ظاب
ظبظب
ظرب
ظنب
عبب

الظاء ظاب بالهمز سلف مرد یقال هو ظابه وظامه مظابه ومظائمه دو خواهر را دو کس خواستن یقال منه ظاءبنی فلان ای تزوج اخت زوجتی ظاب ایضا بانگ وفریاد ویقال ما به ظبظاب کما یقال ما به قلبه ای شیء من وجع وظماظب الغنم لبالبها وهی اصواتها وجلبتها ظرب بکسر الراء ظراب ج ونام مردی اظراب بهنای دندان ظربان مثال قطران جانوری چون گربه کریه بوی کنده دارد وفی المثل فسا بینها الظربان اذا تقاطع القوم وجمعها ظرابی بالکسر وربما جمع علی ظرابی کانه جمع ظرباء رجل ظرب مثال عتل مرد کوتاه پر گوشت **ظنبوب** استخوان خشک ساق **فصل العین عبب** بردهان خوردن آب وفی الحدیث الکباد من العب والحمام یشرب الماء عبا کما تعب الدواب وقولهم لا عباب مثل قطام ای لا تعب فی الماء ولا له العبة من الماء عباب بالضم پری آب وبسیاری آن وبرآمدن آن عبب بضمتین انهای مندفق

عبعب
عتب

یعنی جمعها **عبعب** جامه صوف ودنک یعنی تکه کوهی وتازگی جوانی وعب البنت ای ظال عبعاب بالضم مرد دراز وفیه عبیة بالضم والکسر ای کبر وفخر ومنه عبیة الجاهلیة ای نخوتها عبیبه شیر عرفط وعصاره زیعبوب اسپ بسیار رو وجوی که آب در وی تیز رود **عتب** معتب خشم کرفتن یقال عتب علیه ای وجد علیه ع ع ف آ ض ۲ و ک ۲ معتبه بفتح التاء وکسرها خشم عتاب بالکسر ناز کردن وخشمگینی پیدا کردن یقال بینهم اعتوبة یتعاتبون بها واعتبنی فلان ای عاد الی مسرتی راجعا عن الاساءة والاسم العتبی وفی المثل لک العتبی بان لا رضیت هذا اذا لم ترد الاعتاب تقول اعتبتک بخلاف ما تهوی واعتب استعتب بمعنی ویقال ایضا استعتبته فاعتبنی ای استرضیته فارضانی عتیب بدرجی از بن اعتناب برگشتن از چیزی اعتتب الطریق اذا ترکت سهله واخذت فی وعره واعتب ای قصد عتب بالتحریک پایه نردبان وکل مرقاة منه عتبة والجمع عتب وعتبات عتبة ایضا پاسنه در دو اجمع عتب حمل فلان علی عتبة ای امر کریه من البلاء ویقال ما فی هذا الامر

دبت

صنب

صوب

صهب

ضبب

مونث صناب بالکسر نوعی از زنان صنابی هو الفرس الذی تخالط شقرته شعرة بیضاء یعنی اسب کلکون که با موهای سپید آمیخته باشد
صوب فرود آمدن باران صیب باران صاب ای نزل تصوّب کذلک وصوبت الفرس اذا ارسلته فی الجری ویقال اصابه المطر ای مطره
وصاب السهم یصوب صیبوبة ای قصد ولم یجز وصاب السهم القرطاس یصیبه صیبًا لغة فی اصابه وفی المثل مع الخواطی سهم صائب ویقال
دعنی وعلیّ خطائی وصوبی ای صوابی صواب راست نقیض خطأ واصابه ای وجده واصابته مصیبة فهو مصاب واصاب فی قوله واصاب
القرطاس اصابة ومصابًا ویقال فی عقله صابة ای طرف من الجنون تصویب راست کردن واستصوب فعله واستصاب بمعنی وصوّب
راسه ای خفضه صوبة خرما وان ویقال دخلت علیه فاذا الدنانیر صوبة بین یدیه ای مملة مصیبة تعزیت وسختی واندوه وسکره بکجیه
مصائب جمع مصوبة کذلک واجمعت العرب علی همز المصائب واصله الواو کانهم شبهوا الاصلی بالزائد ویجمع ایضا علی مصاوب وهو الاصل
صیّاب ای خیار وهم فی صیابة قومهم وصوابة قومهم ای فی صمیمهم وصیابة ایضا برگزیدگان وگزیده از هر چیز صاب عصارة شجرة ویقال للثیرة
اذا نزلت صابت بقر ای صارت الثیرة فی قرارها صهبة ای شقرة فی شعر الراس صهوبة کذلک اصهب نعت منه ویقال للابل الذی یخالط
بیاضه حمرة وهو ان یحمر اعلی الوبر وتبیض اجوافه جمل صهابی ای اصهب اللون وهو منسوب الی صهاب اسم فحل او موضع صهباء می
قال الاصمعی یقال للاعداء الصهب السبال وسود الاکباد وان لم یکونوا کذلک ویقال اصل الروم صهیبی بالضم نام اسپی وصهیب الرومی
من الصحابة رضی الله عنهم فصل الضاد ضب سوسمار و برزمین چسپیدن وهذا المعنی اصل فیه واحدها ضبة ضباب اضب جمع وفی المثل
اعق من ضب ویقال اخدع من ضب وضبة ایضا نام مردی واهن سمار در ضبیب روان شدن آب وخون اضباب مثله منه وفلان یضب
ناقته ای یحلبها بخمس اصابع ویقال لا افعله حتی یحن الضب فی اثر الابل الصادرة ولا افعله حتی یرد الضب لانه لا یشرب ماء وضب البلد
واضب ای کثرت ضبابه وارض ضببة نعت منه وهذا احد ما جاء علی اصله ویقال وقعنا فی مضاب منکرة وهی قطع من الارض کثیرة الضباب
واحدها مضبة مضبب انکه در سوراخ سوسمار آب ریزد تا بیرون آرد ضب ایضا کینه یقال اضب فلان علی غل فی قلبه ای اضمره واضب علی
ما فی نفسه اذا سکت مثل اضبا واضب ای تکلم به وآماس سپل شتر ویقال منه ضب البعیر یضب بالفتح بعیر اضب وناقة ضباء وبیاری درلب
که خون رود از وی ومنه یقال ضبت لثته دما اذا سالت واضبتها انا واضبوا علیه اذا اکثروا علیه وجاء فلان یضب لثاته بالکسر اذا اشتد
حرصه علی الشیء قال ابو عبیده هو نلب شیء ای تیل ویقطر ضب ایضا شکوفه خرما ضباب جمع واکنده و پر گوشت شدن بغل وتضبب الصبی
ای سمن وانفتقت اباطه وقصر عنقه رجل ضباضب بالضم مرد کوتاه بالا فربه ضبیبه مسکه وانچه از وی بمانند جمعه جور دنی کودک خرد
یقال ضببوا الصبیکم ورجل خب ضب مرد کربز کار ضبابه میغ ضباب جمع یقال منه اضب یومنا ضرب زدن عیم ف آء ۲ و مثل آوردن
قوله تعالی وضرب الله مثلا ای وصف و بیان وباران سبک و مرد سبک گوشت و گونه و تنک از هر چیز و بیرون رفتن ویقال ضرب فی الماء ای
سبح فیه وضرب علی ذنبه ای انامه قال الله تعالی فضربنا علی آذانهم ای انمناهم ویقال درهم ضرب وصف بالمصدر ای مضروب کقوله ماء
غور ورفتن در زمین بطلب روزی قوله تعالی واذا ضربتم فی الارض مضرب بفتح الراء کذلک ضراب برجستن کشن بر ماده ضربان جستن
رک وجراحت بر شدن از ریم ویقال ضرب علی یده اذا حجر علیه طیر ضوارب التی تطلب الرزق ویقال ضرب البعیر فی جهازه ای نفر وضربت فیه
فلانة بعرق ذی اشب ای التباس ضرب بفتحتین عسل سطر سپید بذکر و یونث واستضرب العسل صار ضربا وهذا کقولهم استنوق الجمل
واستیئس العنز بمعنی التحول من حال الی حال ویقال اتت الناقة علی مضربها بکسر الراء ای الوقت الذی ضربها الفحل فیه ضربا جعلوا الزمان
کالمکان فیه ویقال ما لفلان مضرب عسلة وما اعرف له مضرب عسلة ای من النسب والمال والعرق مضرب السیف زخمگاه شمشیر وکذلک
مضربة السیف مضرب ایضا استخوان با مغز مضراب زخمه رباب و مرد سخت زننده ضارب زننده ورونده وجای در رخت نالت وناف
لکد زننده بوقت دوشیدن وشب که تاریکی او همه اطراف برشود و زننده تیر قداح ضریب قداح زننده ضرباء جمع والضریب ایضا
الناقة والصقیع تقول منه ضربت الارض کما تقول طلت من الطل وضریب الشیء مثله وشکله ضرائب ای اشکال ضریب الشول لبن یحلب
بعضه علی بعض ضریبة طبیعت وخوی یقال فلان کریم الضریبة ولئیم الضریبة وکذلک تقول فی النحیتة والسلیقة والنحیزة والتوس والسوس و
الغریزة والنحاس والخیم ومرد غلام و دخل سرای زر وخراج ومانند آن وزده شده بشمشیر وانما دخلته الهاء وان کان بمعنی مفعول
لانه صار فی اعداد الاسماء کالنطیحة والاکیلة ضریبة ایضا بلیته دسته کرده از پشم و باعنده که بر بیند ضرائب جمع اضراب مقیم بودن
بر یکجای و سر فرو افکندن حیة مضرب ای مطرق ساکتة لا ینحرک و برگشتن از کسی یقال اضرب عنه ای اعرض عنه و بر افکندن کشن را
بر ماده تضریب بر آغالانیدن وضرب النجاد المضربة اذا خاطها وضاربه ای جالده وتضاربا واضطربا بمعنی والموج یضطرب ای یضرب
بعضه بعضا اضطراب جنبیدن واضطرب امره ای اختل وهذا حدیث مضطرب السند مضاربة انبازی کردن دو کس بمال و تن

واشهبات غرة شهباء وهو ان يكون فی غرة الفرس شعر يخالف البیاض واشهاب الزرع اذا هاج وبقی فی خلاله شیء اخضر يوم اشهب روز
با باد سرد وليلة شهباء كذا كتيبة شهباء لبياض الحديد نصل اشهب الذی برد فذهب سواده يعنی زدوده شهاب بالكسر درخش آتش
ويقال هو شهاب حرب اذا كان ماضيا فيها شهب ج شهبان كذا شهاب بالفتح اللبن الضياح يعنی شير تنك آميخته شوهب خار پشت
شهبرة مثل شهبرة كنده پير شيب مشيب پيری عغ ف آك ۲ قال الاصمعی شيب هو بياض الشعر مشيب دخول الرجل فی حد الشيب
شهب شيب اشيب سپيد سر شاب راسه شيبا وشيبة فهو اشيب على غير قياس ويقال فی جارية بكر باتت فلانة بليلة شيباء بالاضافة اذا اقتضت
وباتت بليلة حرة اذا لم تقتض واشتعل الراس شيبا نصب على التميز وقال الاخفش على المصدر لانه حين قال اشتعل الراس فكانه قال شاب
شيب جمع اشيب وابيض كوههای با برف وآواز بيفور شتر بوقت آبخوردن وقولهم شيب شائب كقولهم ليل لائل وموت مائت قال
الكسائی شيب الحزن راسه وبراسه وشيبه الحزن واشاب الحزن راسه وبراسه كلها بمعنى واشاب الرجل ای شاب اولاده شيبان حيی
از بكر وهما شيبانان شيبان بن ثعلبة وشيبان بن ذهل شيبة نام مردی ومفتاح الكعبة فی ولده شيبان وملحان دو ماه سرمای سخت
زمستان وبكسر الشين والميم ايضا **فصل الصاد** صؤابة بيضه شپش صؤاب ج صئبان بالكسر كذا يقال صئب راسه واصاب راسه
صاب رشكال شد وصئب الرجل اذا اكثر من شرب الماء فهو رجل مصاب بالكسر على مفعل **صب** ريختن آب عغ ف آص ۲ انصباب ريخته شدن
صبب وتصبب الماء من الجبل ای تحدر وماء صب ريزان وهو كقولك ماء غور ومكب صب عاشق صبب بفتحتين مصدر منه صبابه گرمی وسوزش
عشق وتنكدلی از عشق صبابه بالضم باقی آب در خنور تصاببت الماء اذا شربت صبابته صبة بالضم قطعة من خيل وصرمة من ابل وايضا
من المعز ما بين العشرة الى الاربعين وباقی آب در خنور وپارة از هر چيز يقال مضت صبة من الليل ای طائفة منه وفی الحديث لتعودن فيها
اساود صبا يضرب بعضكم رقاب بعض صبيب آب برك كنجد ويقال عصارة ورق الحناء وخون وآب عصفر صبب بفتحتين نشيب زمين
اصباب ج تصبصب الشیء ای امحق وذهب خمس مصبصاب مثل بصباص **صحبة** بالضم صحابة ياران وياری نمودن عغ كآف ۲ وهما
صحب فی الاصل مصدر ان صاحب يار وجمعه صحب بالفتح مثل راكب وركب وصحبة مثل فاره وفرهة وصحاب مثل جائع وجياع وصحبان مثل شاب و
شبان اصحاب جمع صحب مثل فرخ وافراخ وجمع الاصحاب اصاحيب ويقال فی النداء يا صاح مرخما معناه يا صاحبی ولا يجوز ترخيم المضاف
الا فی هذا وحده سمع منه هذا مرخما واصحبته ای جعلت له صاحبا واستصحبته الكتاب وغيره وكل شیء لازم شيئا فقد استصحبه واصطحب
القوم صحب بعضهم بعضا واصله اصتحب وتاء الافتعال تتغير عند الصاد مثل هذا وعند الضاد مثل اضطرب والطاء مثل اطلب والظاء
مثل اظلم والدال مثل ادعى والذال مثل اذخر والزاء مثل ازدجر لان التاء لان مخرجها لم توافق هذه الحروف لشدة مخارجها فابدل منها
ما يوافقها ليخف على اللسان ويعذب اللفظ واصحب البعير والدابة اذا انقاد بعد صعوبة واصحب الرجل اذا بلغ ابنه واصحبت الزق
اذا تركت صوفه وشعره عليه فهو زق مصحب والحميت ما لم يكن عليه الشعر واصحب الماء ای علاه الطحلب وحمار اصحب ای اصحر يضرب لونه الى
صخب الحمرة صخب بفتحتين بانك وفرياد عغ كآف ۲ صخاب نعت منه صخبان مثله واصطخب افتعل منه وماء صخب الآذی اذا كان له صوت
صرب صرب شير ترش بالسكون والحركة يقال الجاءنا بصربة تزوی الوجه وهو ايضا صمغ احمر من الطلح واحده صربة وهی ايضا شیء مثل راس السنور
وفيها شیء كالغراء والذبس يمص ويوكل مصرب بالكسر خنوركه شير دروی نهند يقال صربت اللبن فی الوطب واصطربته اذا جمعته فيه شيئا
فشيئا فتركته ليحمض وصرب بول لای وحقنه ومنه قولهم للبحيرة صربی على فعلی لانهم كانوا لا يحلبونها الا للضيف فيجتمع اللبن فی ضرعها وصرب
صعب الصبی وهو اذا احتبس بطنه فيمكث يوما لا يحدث وذلك اذا ارادوا ان يسمن صعب سخت نقيض ذلول امراة صعبة نساء صعبات بالتسكين
مصعب كشن ونام مردی معروف وهما مصعبان مصعب بن الزبير وابنه عيسى بن مصعب ومصعب بن عمير صاحب لواء رسول الله صلى الله عليه
صعوبة دشواری عغ بضمهما واصعبت الامر وجدته صعبا واصعبت الجمل اذا تركته حتى صار صعبا واستصعب عليه الامر ای صعب صعنب خرد
سر يقال صعنب الثريدة اذا رفع وسطها وفور راسها **صقبت** داره بالكسر ای قربت وفی الحديث الجار احق بصقبه واصقبه فصقب ای
قربه فقرب صقب بالسكون ستون ميان خانه صقوب ج وزدن بر چيزی خشك صلب عغ ف آك ۲ ودراز از هر چيزی صاقب نام كوهی
صقعب دراز **صلب** درست وسخت واستخوان پشت وزمين پست درشت صلبه بالكسر وفتح الثانی وبفتحتين ج مثال قلب وقلبه
وموضعی ويقال حب صلب بفتحتين صليب سخت وچربش استخوان وچليپای ترسايان وستارهٔ چهار كانه سپس نسر واقع صلابة سخت
شدن عغ بضمهما وصلبته انا وصلب الرطب اذا بلغ اليبس فهو مصلب وصلبی ای مسنون اصطلاب سخت شدن عغ بضمهما دوغن بيرون كردن
از استخوان صلب بردار كردن تصليب منه شدد للمبالغة عغ ف آض ۲ قوله تعالى ولاصلبنكم فی جذوع النخل ثوب مصلب جامه با نقش چليپا
مصالب تب گرم خلاف نافض وصلب عليه حماه يصلب بالكسر ای دامت واشتدت فهو مصلوب عليه ضالبی شعر استوار والباء للالحاق وصلبها

فی الحدیث ملعون من احاط علی مشربة مشارب ابخورها شریب مثال فسیق سیک شراب خوار مشربة جای ابخوردن ویکون ایضا مصدرا تقول
شروب وشریب اب نه شور و نه خوش شراب اشامیدنی وخوردنی از ما نعات شربه کوسبند ان که ابخورده باز کردانند و در پی دیکری
در آید شریبک هم ابخور تو که ستوران هر دو بیکنوبت ابخورند وهو فعیل بمعنی مفاعل مثل ندیم واکیل ویقال شرب مالی واکلای اطعم
الناس وظل مالی بوکل ویشرب ای یرعی کیف یشاء وشربت القربة ای جعلت فیها ماء وطینا لیطیب طعمها وهی جدیدة شربه بفتحات حوضها
کرد اکرد نخلستان شرب شربات ج شارب ابخورنده وسبلت شوارب راههای اب در حلق وحمار مصحب الشوارب ای شدید النهیق وهو
ایضا جمع شارب الغلام ویقال طر شارب الغلام وهما شاربان ویقال اشربت الابل حتی شربت واشربتنی ما لم اشرب ای ادعیت علی ما لم افعل
اشراب درخوردن رنک و در خورانیدن لازم وسعد بن اشرب الابیض حمرة ای علاه ذلک وفیه شربة من حمرة بالضم ای اشراب وعنده
شربة من ماء ای مقدار الری ومثله الحسوة والغرفة واللقمة واشرب فی قلبه حبه ای خالطه ومنه قوله تعالی واشربوا فی قلوبهم العجل بکفرهم اراد
حب العجل فحذف المضاف واقام المضاف الیه مقامه شاربة قومی که برجوئی منسوب باشند که اب از وی خورند رجل اکلة شربة مثال همزة بسیار
خوار تشرب درخوردن خوی بجامه اشرباب بکردن سبز کردن رنکریستن شرابیه مثال طمانینه اسم من اشراب شرنبة بتشدید الباء
موضعی ویقال ما زال علی شربة واحدة ای علی امر واحد شربب بالضم موضعی وبالهاء ایضا **شرجب شرعب** دراز شرعبت الادیم ای
قطعته طولا شرعبی نوعی از جامهای برد **شزوب** باریکشدن اسب فرس شازب خیل شزب ای ضوامر مکان شازب ای خشن قال ابن السکیت
شاسب باریک خشک شاسف کلک شسیب کمان شصب بالکسر سختی شصائب ج وشصب الامر بالکسر اشتد عیش شاصب ای شدید وشصوب
سخت شدن عیش عمیق ف آمن ۲ ویقال اشصب الله عیشه شیصبان دو قبیله از پریان **شطبه** شاخهای سبز تر شطب ج وشطبت المراة
الجرید اذا شققته لتعمل منه الحصر قال ابو عبیده ثم تلقیه الشاطبة الی المنقبة جاریة شطبة ای طویلة شطیبه پاره از کوهان بدرازا بریده و
کذا هی من الادیم وچوب بدرازا بریده بجهة کمان انشطاب رفتن اب طریق شاطب ای مائل شطب السیف طرائقه التی فی متنه الواحدة
شطبة مثل صبرة وصبر وکل شطب السیف بضمتین سیف مشطب وثوب مشطب ای فیه طرائق شطیب کوهی **شعب** قبیله بزرک وهو ما تشعب من قبائل
العرب والعجم شعوب ج وهو ابو القبائل الذین ینسبون الیه یجمعهم ویضمهم وحکی ابو عبید عن ابن الکلبی الشعب اکبر من القبیلة ثم الفصیلة
ثم العمارة ثم البطن ثم الفخذ وشکاف و درز و فراهم اوردن درز وشکاف شعاب کاسه دوز مشعب بالکسر آله ان کار شعوب بیر کوهی که عرب را
بر عجم تفضیل نکند شعب الراس شانه الذی یضم قبائله وفی الراس اربع قبائل ویقال هما شعبان ای مثلان شعب ایضا جدا کردن از هم
وهم پیوستن وهو من الاضداد قال الشاعر شعبهم اذا اجتمعوا بعد التفرق وتفرق شعبهم اذا انفرقوا بعد الاجتماع وکوهی بیمن وا از ذو شعبین کویند
شعبی نام مردی منسوب باثان وهو حسان بن عمرو الحمیری فمن کان منهم فی الکوفة یقال لهم شعبیون ومن کان منهم بالشام یقال لهم
شعبانیون ومن کان منهم بالیمن یقال لهم آل ذی شعبین ومن کان منهم بمصر والمغرب یقال لهم اشعوب تشعب انشعاب پراکنده شدن و
اشعب الرجل ایمات او فارق فراقا لا یرجع شعیب نام پیغمبر م شعیب توشه دان راویه سطیحه مزاده کلک تیس اشعب اذا کان ما بین
قرنیه بعیدا جدا شعب ج شعب بالکسر راه در کوه شعاب ج وفی المثل شغلت شعابی جدوای ای شغلت کثرة المؤنة عطای و نشانی و
دروش بینی منقر مشعب بالفتح راه انشعاب شاخ شاخ شدن راه و درخت شعبه بالضم شاخ وپیوند کاسه وخنور یقال قصعة مشعبة
ای شعب فی مواضع منها شدد للکثرة وکروهی از هر چیز شعب ج وشعب الفرس هو ما اشرف منه کالعنق والمنسج واب راه حزه ویقال شعبة
حافل ای ممتلئة سیلا وجد انی یقال شعبتهم المنون ای فرقتهم شعوب بالفتح وهی معرفة لا تدخلها الالف واللام شعبان نام ماه شعبانات
ج اشعب نام مردی طماع یقال هو اطمع من اشعب شعبی بالضم وبفتحتین موضعی شعبعب ایضا موضعی شعب الامیر رسولا ای ارسله
شغب بالمعجمه برانکیختن فتنه وتباهی عمیق بفتحهما وهو شغب الجند ولا یقال بالتحریک وشغبت علیهم وشغبت بهم وشغبتهم کله بمعنی و
شغبت علیهم بالکسر اشغب شغبا بالتحریک لغة فیه ضعیفة وشاغبه فهو شغاب مشغب شغب مشغب بالکسر کلها نعت شغب بالتحریک
نام زنی لا ینصرف فی المعرفة **شغزبیه** پای در پیچیدن در کشتی یقال شغزبته شغزبة واخذته بالشغزبیة فصرعته **شقب** بالکسر سیج
دشکاف کوه شقبه شقاب بالکسر فیهما شقوب بالضم ج شقب بالفتح والکسر مکان مطمئن شوقب دراز کبش **شقحطب** ای ذو قرنین
منکرین **شنب** تیزی وخوشابی دندان یقال امراة شنباء قال الاصمعی الشنب الابرد الفم والاسنان **شوب** امیختن عمیق ف آمن ۲
شابه فهو مشوب ویقال ما عنده شوب ولا روب ای لا مرق ولا لبن وفی المثل هو یشوب ویروب یضرب لمن یخلط فی القول او العمل شیاب
نام ابی کرب بجزی امیخته شود شابه نام کوهی بنجد شائبه امیزش والوده کی شوائب ج **شهب** بالضم سپیدی بر سیاهی غالب المد شهب
مصدر منه عمیق ک آف م واشهب الراس ای شاب فرس اشهب سرخنک اشهباب اشهیباب مصدران منه یقال منها اشهب الفرس

شرجب شرعب

شرب شسب شصب

شطب شعب

شعب

شغب شقب شقحطب شنب شوب شهب

نسکاب انسکاب کك ماء اسکوب بالضم ریزان وماء سکب ای مسکوب وصف بالمصدر کقولهم ماء صب وماء غور فرس سکب
ای ذریع سکب بفتحتین نوعی از درخت خوشبوی سکبر یکی سکاب مثل قطام نام اسپی **سلب** ربودن عغ ف آض ٢ استلاب
کك سلاب بالکسر جامه ماتم سلب بضمتین ج یقال سلبت المراة اذا احدت ای لبست الحداد ویقال الاحداد علی الزوج والتسلب ندبکن سلب
علی الزوج وانسلبت الناقة ای اسرعت فی مشیها سلیب کم ٢ دراز شجر سلب بضمتین ای لا ورق علیه وهو جمع سلیب علی مفعول اسلو وعیره
بالضم کونه وروش وراه یقال هو فی اسالیب من القول ای فنون منه سلب بفتحتین ربوده وپوست درختی ببین کر ازوی رسن تابند
سلیب مثله ومنه قولهم اسلب الثمام سلوب بالفتح ناقه کبچه نامام افکند سلب بضمتین ج ومنه اسلبت الناقة فرس سلب القوائم بکسر
اللام ای الخفیف ورجل سلب الیدین بالطعن مرد سبك دست وثور سلب الطعن بالقرن **مسلحب** بتشدید الباء راست طریق
مسلحب ای ممتد وقد اسلحب اسلحبابا **سلهب** اسب درازخانه وبالصاد کك وصف اعرابی فرسه فقال اذا عدا اسلهب واذا قید سلحب سلهب
اجلعب واذا انتصب اتلأب **سنب** سنبة من الدهر پارهٔ از روزکار سنبتة بزیادة التاء کك وهذه التاء تثبت فی التصغیر یقال سنب
سنیبة وفی الجمع سنابت وفرس سنب بکسر النون کثیر الجری سنوب ج **سهب** دشت واسب فراخ رومیر سهبه مغاك مشبهة ایض سهب
وحفروا البئر فاسهبوا واسهب الفرس فی الجری ای اتسع وسبق واسهب الرجل اذا اکثر من الکلام فهو مسهب بفتح الهاء ولا یقال بکسرها
وهو من النوادر واسهب الرجل مجهولا اذا ذهب عقله من لدغ الحیة **سیب** دهش سیوب ج ورفتن اب عغ ف آك ٢ سیب بالکسر سیب
روش اب وانساب ای رجع وانسابت الحیة ای جرت سیبت الدابة ای ترکتها تسیب حیث شاءت سائبة وهی ناقة کانت تسیب فی الجاهلیة
لنذر ونحوه وقیل هی ام البحیرة وکانت الناقة اذا ولدت عشرة ابطن کلهن اناث سیبت فلم ترکب ولم یشرب لبنها الا ولدها او الضیف
حتی تموت فاذا ماتت اکلها الرجال والنساء جمیعا وبحرت اذن بنتها الاخیرة فتسمی البحیرة وهی بمنزلة امها فی انها سائبة والجمع سیب
مثل نائم ونوم سائبة ایض العبد الذی یقول مولاه انت سائبة فقد عتق ولا یکون ولاء لمعتقه ویضع ماله حیث شاء وقد ورد النهی عنه
سیاب غوره خرما سیابة یکی وبها سمی الرجل فان شددته ضممته وقلت سیاب وسیابة سوبان نام وادی **فصل الشین** **شؤبوب** شاب
یکدفعه باران شاآبیب ج **شاب** مرد جوان شباب شبان ج شباب ایض جوانی شبیبة کك وهو خلاف شیب ومنه شبت ثبت ف آك ٢ شب
واشبه الله واشب الله قرنه یعنی والقرن زیادة فی الکلام وامراة شبة وشابة بمعنی بنو شبابة قومی از طایف واشب الرجل بنین اذا شب اولاده
واشب لی کذا مجهولا ای اتیح لی کذا وشب ایض کك ویقال اعییتنی من شب الی دب ای من لدن شببت الی ان دببت علی العصا کما قیل نهی رسول الله
صلی الله علیه واله عن قیل وقال ویقال من شب الی دب وقد مر فی باب الدال یجعل منزلة الاسم بادخال من علیه وان کان فی الاصل فعلا
تشبیب غزل کفتن وهو التشبیب ایض شباب بالکسر نشاط الفرس وهو رفع یدیه جمیعا عغ ف آض ٢ ك ٢ شبیب کك اشببته انا ای هیجته
للنشاط وکك اذا حرن یقال برئت من شبابه وشبیبه وعضاضه وعضیضه شبب بفتحتین پیر کاو دشتی وهو الذی انتهی اسنانه شبوب
بالفتح کك یقال منه اشب الثور فهو مشب ومشب بکسر المیم وفتح الشین ایض وقال ابو عبیدة شبب الذی انتهی شبابا ابو عمرو یقول
مررت برجال شببة ای شبان شب نوعی از زاك وبرافروختن اتش حرب شبوب کك عغ ف آض ٢ شبوب بالفتح ابخره بوی اتش افروزند
ویقال هذا شبوب لکذا ای یزید فیه ویقویه ویقال شعرها یشب لونها ای یظهره ویحسنه ویقال للجمیل انه لمشبوب **شجب** بفتحتین شجب
اندوهکین شدن عغ ك آف ٢ وهلاك شدن فهو شجب شجوب هلاك شدن عغ ف آض ٢ وهلاك کردن لازم ومتعدی واندوهکین کردن
ومشغول کردن غراب شاجب سخت بانك وشجبه نیجابای سده بسداد مشجب بالکسر دارچوب کرجامه بروی اندازند شجوب ستونها
خانه یشجب بن یعرب بن قحطان **شحوب** لاغر شدن عغ ف آض ٢ ودیکرکون شدن وبضمها لغة فیه حکاها الفراء **شخب** بالضم ٢ یشجب نام مردی وشحب شخب
انچه سیك کشیدن پستان فرود اید از شیروقت دوشیدن وفی المثل شخب فی الاناء وشخب فی الارض ای یصیب مرة ویخطی مرة اخری
شخب بالفتح مصدر منه عغ بفتحها آض ٢ اشخوب بالضم بانك شیر دوشیدن ویقال انها الاشخوب الاحالیل وقولهم عروقه تشخب دما
ای تنفجر شنخوب شنخوبة بفتحتین اولهما سر کوه شناخیب ج **شذبة** بفتحتین شاخهای پراکنده درخت که ازو ببرند شذب ج یقال شذبت الشجرة شذب
خشاوه کردم جذع مشذب نعت منه وفرس مشذب اسب درازخانه شوذب مثله شذب راندن یقال شذب عنه ای ذب شاذب دور
شونده از جای خود ویقال الشذب المسناة یعنی بنداب شذب العروق ظاهر العروق اشذاب الکلاء وغیره بقایاه **شرب** ثلث لغات اشاما مدن شرب
وخوردن اب وماننداّن عغ ك آف ٢ وقری فشاربون شرب الهیم بثلث لغات قال ابو عبیدة بالفتح للمصدر وبالضم والکسر للاسم شراب
خوردن شربة یکخوردنی ازاب وجزان ویکبار خوردن شرب بالکسر ایض بهرهٔ اب وفی المثل اخرها اقلها شربا واصله فی سقی الابل شرب
بالفتح ایض جمع شارب مثل صاحب وصحب ثم یجمع شرب علی شروب مشربة بالکسر خنوراب وبالفتح یك مشت اب وبضم الراء کك والجود

ربب زأب زبب زخرب زرب زعب زغب زقب زنب زیب سأب سبب سحب سخب سرب سرحب سغب سقب سکب

دو بان واحد رئبی قال الاصمعی واحده رابّة مثل هالك وهلكی **ويب** شك درسیابرنجی بدنك افكندو تهمت ويقال دابنی فلان اذا رأيت منه ما يريبك
وتكرهه وهذيل تقول ارابنی فلان واراب الرجل صار ذاريبة فهو مريب وارتاب فيه اى شك فيه واسترنبت به اذا رأيت منه ما يريبك ريب المنون
حوادث روزگار وريب حاجت **فصل الزاء زأب** الرجل وازدأب اذا حمل ما يطيق واسرع المشى وشرب ايضا شرباً شديدا **زب** بالضم
نره ورديش بلغة يمن زبب بفتحتين درازی موی وبسیاری آن بعير ازبّ ورجل ازبّ وامرأة زبّاء نعت منه ونام ملكه جزيره ولا يكون الازبّ الا
نفوراً لانه ينبت على حاجبيه شعيرات فاذا ضربته الريح نفر عام ازبّ سال فراخ بسيار علف زبابه موش كر وفى المثل اسرق من زبابة زباب بالضم جج
وازبّت الشمس اى دنت للغروب زبيب مويز زبيبة يكى يقال زبّب فلان عنبه تزبيبا زبيبا يقم فرجه تخرج فى اليد زبيتان كفك دو كنج دهن يقال
تكلم فلان حتى زببّ شدقاه ذو الزبيبتين مار زبرب نوعى از كشتى **زخرب** بالضم وتشديد الباء سطبر ومنه صار ولد الناقة زخربا اذا غلظ
جسمه واكتنز لحمه **زرب** زربيه كازه صياد وانزرب الصائد اذا دخل فيه زرب بالفتح والكسر وزربيه آغل گوسپند يقال منه زربت الغنم
ازرب زربية السبع الموضع الذى يكمن فيه زرابى بالتحتيهار نب نوعى از ادويه وهو فعلل **زعبة** بالضم پاره از مال زعب مصدر منه
يقال زعبت زعبة من المال اى دفعت له قطعة منه ودور كردن يقال زعبته عنى زعبا اى دفعته وازدعبت الشئ اذا حملته يقال مرّ به فازدعبه
وجاء ناسيل يزعب زعبا اى يتدافع فى الوادى زاعبية نيزهها ومنه سنان زاعبى از لعاب السيل كثرته وتدافعه سيل مزلعب بزيادة اللام زعبا
بكسر الزاء نام مردى **زغب** مويهاى زرد جوزه وجز ان فراخ زغب جوزهاى زرد موى ويقال زغّب الفرخ وازغب الكرم وذلك بعد
جرى الماء فيه وازلغب الشعر اذا نبت بعد الحلق وازلغبّ الفرخ طلع ريشه بزيادة اللام زغرب آب بسيار وبول بسيار **زقبت** الجرذ
فى جحره فانزقب اى ادخلته فدخل طريق زقب بفتحتين وضمتين اى ضيق **ازيب** على افعل نشاط ويقال لمرّ فلان وله ازيب منكرة يوصف بالنشاط
اى يمرّ اسرع من النشاط وبير خوانده ورد شيمي وبنكا كميان صبا وجنوب وزد و ترس يقال اخذنى من فلان الازيب اى الفزع وآب بسيار
فصل السين سأب جفر كردن چندانكه بميرد عع بفتحهما وجلد سوب ج مسأب بالكسر مثله وهو سقاء العسل سأبت السقاء اى وسعته
سبّ دشنام دادن عع ف آض ۲ وبريدن سبة روزگار يقال ما رايته مذ سبة اى زمن سبّة ۲ من الدهر كقولك منذ مدة ومضت سبة
من الدهر وكون يقال سبّه اى طعنه فى السبّة اى فى استه ودبره تساب يكديگر را دشنام دادن وبريدن از هم رجل مسبّ بالكسر بسيار
دشنام سبّة بالضم عار وانكه مردم او را دشنام دهند سببه انكه مردم را بسيار دشنام دهد سِب بالكسر دستار ومعجر وجامه كتان تنك
سبيبة مثله سبوب سباب ج ورسن بلغة هذيل سبوب ج ومرد بسيار دشنام وهم دشنام مرد ابل مسببة شتران كزيده لانه يقال لها
عند الاعجاب قاتلها الله اسبوبة بالضم دشنام معتاد يقال بينهم اسبوبة يتسابون بها سبب رسن وهر چيز بدان بديگرى پيوسته شود وپيوند
وخويشى اسباب ج اسباب السموات نواحيها آسمان تسبيب سبب ساختن مسبب الاسباب هو الله تعالى سبيب موى پيشانى ودم وفش سبب
بيابان يقال بلد سبسب وبلد سباسب يوم السباسب روز عيد جاهليت سبابه انگشت شهادة وازا سبحه نيز گويند **سحابة** ابر سحاب
سحب بضمتين سحائب جمع سحب كشيدن يقال سحبت ذيلى فانسحب اى جررته فانجر وسخت خوردن وسخت آشاميدن رجل اسحوب بالضم
اى اكول وشروب تسحب ناز كردن وتسحب عليه اى ادل سحبان نام مردى معروف بفصاحت **سخاب** بالكسر گردن بند كه بى جواهر باشد
سخب بضمتين ج **سارب** بريكجهت رونده سرب مصدره وسرب الفحل اى توجه للرعى عع ف آض ۲ ومنه قوله تعالى وسارب بالنهار
اى ظاهر سرب بالفتح شتران وچرند كان يقال اذهب فلا انده سربك اى لا اردّ ابلك تذهب حيث شاءت اى لا حاجة لى فيك وكانوا
يقولون فى الجاهلية بالطلاق هكذا اذهبى فلا انده سربك وراه يقال خل له سربه اى طريقه سرب بالكسر نفس يقال هو امن فى سربه
اى نفسه ودل وهو واسع السرب اى رخى البال وگروه آهو وسنگخوار وزنان يقال مرّ بى سرب من ظباء وقطا ونساء وخيل حمر اى قطيع
منها ومسربة من قطا بالضم كلك ويقال فلان بعيد السربة اى بعيد المذهب سرب بفتحتين وكسر ۲ ايضا آب كه از مشك روان شود وهو
هو المصدر ايضا سربت المزادة تسرب سربا فهى سربة اذا سالت وكنامى ويقال انسرب الوحشى فى سربه وانسرب الثعلب فى جحره وتسرّب
اى دخل وسرب على الابل اى ارسلها قطعة قطعة وسرّبت القربة اى سببت فيها الماء ليبتل عيون الخرز فتنسد مسربه بضم الراء موى ما
ريزه ميان سينه وناف وبفتح الراء چراگاه مسارب ج سراب نمايش آب فرس **سرحوب** اسب دراز خايه ويوصف بها الاناث دون
الذكور ويقال فوه يجرى سعابيب اى يسيل ماء لزجا **سغب** گرسنگى عع د آف ۲ فهو ساغب وسغبان وهى سغبى ويتيم ذو مسغبة اى
ذو مجاعة **سقب** بفتحتين نزديكى ومنه الحديث الجار احق بسقبه وسقبت داره تسقب اى قربت وتقرب واسقبتها انا سقب بالسكون
شتر كره نر ودراز از هر چيزى با فرهى وستون خيمه صقب مثله سقيبة مثله ولا يقال للانثى سقبة ولكن يقال الحائل سقبة بقم حركه ماده نافه
مسقاب بالكسر نر زاينده **سكب** نوعى از جامهاو ريختن آب ماء مسكوب يجرى على وجه الارض من غير حفر سكوب ريخته شدن آب

وهو ملحق بجردحل ورکب اروبّ ای ضخم ابرزته کلوخ کوب مرزبة بتخفیف الباء کلک مرازبه ج مرزبان بضم الزاء وهی معربة فارسیة ومنه قولهم
الاسد مرزبان الزارة ویقال له مرزبة کدا کما یقال الدهقنة کد مرسوب بلک تشنن جیزی در آب ونورفتن چشم بمغاکی وسقف سوب
بالغیر ای غاص فی الضریبة بنوراسب جنی انعرب مرضبا بالضم ب هن راسب نوعی از سدید باران بیکار فرو نجنبه رطب تر وسوخا
بایس خوبة تری عم بضمتها رطب و رطب نعت منه غصن رطب وریش رطیب ای ناعم ترطیب تر کردانیدن و رطب خورانیدن مرطوب صاحب
رطوبة رطب اینچ کیاه تر رطبة سبست تر رطاب ج رطبه رطوب سبست تر خورانیدن ستور را یقال منه رطبت الفرس رطب بالضم وفتح الطاء
خرمای تر ارطاب ج رطبة یکی رطبات رطب ج ارطاب رسیدن غوره خرما بتمامه نرا رطب البسر ورطب شدن انچه بر نخل است یقال منه ارطب
النخل ارض مرطبة کثیرة الکلاء رعب بالضم ترسانیدن یقال منه رعبته فهو مرعوب ای فزعته ولا تقل ارعبته ترعابة بالکسر ترسنده سنام
مرعّب ای مقطع ورعیب الذی یقطر دسما ترعیبه بالکسر پاره از کوهان ورعبت الحوض ای ملائنه وسیل راعب یملا الوادی سنام رعیب ای
ممتلی سمین رعبوب بالضم بدد لو ترسنده رعبوبة مونث وزن سپید دراز بالا رعبة نوعی از کبوتر راعبیة مونث رغب بالتحریک خواهان
بودن رغبه کلک یقال رغبت وارتغبت فیه عم ک اف ۲ ورغبت عنه ای لم ارده وزهدت فیه وارغبنی ورغبنی فیه بمعنی رجل رغبوت بالتحریک
من الرغبة رغیبة عطای بسیار رغائب ج وفراخ شکم حوض رغیب وسقاء رغیب وفرس رغیب الشحوة ای واسع الخطو رغب شره و آز نمودن
عم بضمتها یقال الرغب شوم ضهو رغیبا ای حریص وزم شدن هر چیزی رغاب بالفتح زمین نرم رقیب نکهبان و چشم دارنده وهو کل
رقوب رقبة رقبان بالکسر فیهما چشم داشتن عم ف اض ۲ ورقیب النجم الذی یغیب بطلوعه ما یقابله مثل الثریا رقیبة الاکلیل اذا طلعت هی
غابت تلک ورقیب ایضا تیر سیم از قمار مرقب ومرقبة جای دیدبان بر بلندی مراقبة نکه بکردن انکاه بین کردن وراقب الله فی امره ای خافه ترقب
چشم داشتن ارتقاب کلک وارقبته دار ای اورضا وهو ان تقول ان مت قبلی فهی لی وان مت قبلک فهی لک والاسم منه الرقبی بالضم وهی من
المراقبة لان کل واحد منهما یرتقب موت صاحبه رقبة بفتحتین سپس کردن رقب ورقبات رقاب ج وبنده ارقب سطبر کردن ورقبانی کلک علی
غیر القیاس والعرب تلقب العجم برقاب المزاود لانهم حمر ذو الرقیبة لقب مردی رقوب زنی که اورا بچه نزید وکذلک الرجل وزنی که چشم بر مرک شوی
دارد بجهة میراث وشتری که با آب خور وحوض نزدیک نیاید در انبوهی مرقب پوشیدنی که انجاب کردن بازکنند رقابة بالفتح انکه نکهبانی رفقت
و بار کاروان کند و رغبت ایشان رکوب بالضم بر نشستن عم ک اف ۲ رکب بالکسر نوعی از بر نشست یقال مر بنا راکب اذا کان علی بعیر خاصة
واذا کان علی فرس او حمار یقال فارس او فارس علی حمار وقیل لا یقال لراکب الحمار فارس بل یقال حمار ورکب شتر سواران ده عدد وافزون ارکب
ج و بزانو زدن عم ف اض ۲ رکبة بفتحتین اقل من الرکب ارکوب اکثر من الرکب رکبان جمع من الرکب رکاب بالضم والتشدید جمع راکب مثل
کافر و کفار وهم رکاب السفینة مرکب بالفتح بر نشستنی از ستور و کشتی رکاب بالکسر ج رکاب ایضا شتران که بدان سفر کرده شود لا واحد لها من
لفظها والجمع رکب بضمتین مثل کتاب وکتب زیت رکابی لانه یحمل من الشام علی الابل رکوب رکوبة بالفتح فیهما بر نشستنی یقال ماله رکوبة ولا حمولة
ولا حلوبة وقرات عایشة فمنها رکوبتهم ورکوبة ایضا ثنیة بین المکة والمدینة عند العرج وطریق رکوب ای مرکوب وناقة رکبانة بالفتح ای تصلح
للرکوب وارکب المهر ای حان وقت رکوبه وارکبت الرجل اعطیته رکوبا راکب بچه بر شتر نخل بر آید از شاخ راکوب لغة فیه ارنکاب کناه کردن
رکبة بالضم زانو رکبات بسکون الکاف وضمها وفتحها ثلث لغات جمع القلة رکب جمع الکثرة منها وکذلک کل ما کان علی فعلة الا فی ذوات الیاء فانهم
لا یحرکون موضع العین منه بالضم وکذلک فی المضاعف ارکب بزرک زانو یقال رکبه برکبه ای ضربه برکبته رکب بفتحتین زهار وهی منبت العانة
للمراة خاصة عند الخلیل وقال الفراء هو لهما جمیعا ترکیب بر نشاندن یقال رکبت الفص فی الخاتم والنصل فی السهم فترکب فهو مرکب ومرکب
والمرکب ایضا الاصل والمنبت یقال فلان کریم المرکب ای کریم اصل منصبه فی قومه ارنب خرکوش ارانب ج کساء مورنب الذی خلط غزله
بوبر الارانب ارض مورنبة بکسر النون ذات ارانب ارنبة خرکوش ماده وطرف بینی رهب بفتحتین رهبة بالسکون رهب بالضم ترسیدن
عم ک اف ۲ رجل رهبوت بفتح الراء مرد ترسنده یقال رهبوت خیر من رحموت ای لان ترهب خیر من ان ترحم ارهبه واسترهبه اخافه راهب
پارسای ترسایان رهبان ج رهبة رهبانیة مصدره پرستش قال التجاوندی فی عین المعانی الرهب بالضم الکم فی قوله تعالی واضمم الیک
جناحک من الرهب ای من الکم وهی لغة بنی حنیفة وحمیر قال الاصمعی رهب بالفتح وسکون الهاء ناقة لاغر و بیکان تنک رهابة بالفتح
استخوان دامن سینه روبة پاره حاجت یقال فلان لا یقوم بروبة اهله ای بحاجتهم وعقل یقال انا اذ ذاک غلام لیس لی روبة ای عقل روبة
اللبن مایه شیر وفی المثل شب شوبا لک روبته کما یقال احلب حلبا لک شطره وروبة اللیل طائفة منه وروبة الفرس ماوه فی جمامه یقال اعرنی روبة فرسک
روب خفتن شیر وحجرات شدن رائب حجرات وروبت اللبن مروب خنور حجرات خوابانیدن وراب الرجل اذا اختلط عقله ورایه ورد
وابت فلانا رائبا اعطیته قوم روبی ای خثراء الانفس المختلطون وهم الذین اثخنهم السیر فاستثقلوا نوما وشربوا من الرائب فسکروا

رطب. رضب. رزب. رعب. رقب. رکب. رهب. روب.

فصل الراء وقولهم به مُذهب بضم الميم يعنون الوسوسة في الماء وكثرة استعماله في الوضوء ذهب بالكسر باران ذهاب ج راب پيوند كردن كاسه كفشير
راب كردن ودوختن ومنه قولهم اَرْاَبَ بينهم اي اَصْلَحَ ع بفتحهما رُوبة بالضم كفشير وچوب پاره كه بپيوند كند بر خنور شكسته رئاب بالكسر
ربب ونام مردي ورباب ايضا نام مردي وشكافهاي خنور ربّ پروردگار وخداوند وهو اسم من اسماء الله تعالى ولا يقال في غيره الا بالاضافة
او بالالف واللام ويقال للصاحب الرب وللاخ الكبير قوله تعالى يا موسى انا لن ندخلها ابدا ما داموا فيها فاذهب انت وربك فقاتلا اي انت
وهرون بدليل قوله تعالى اني لا املك الا نفسي واخي وقد قالوا في الجاهلية للملك وپروردن ع ف ا ض ا قال صفوان لان يربني رجل من قريش
خير من ان يربني رجل من هوازن ونيكو كردن وتمام كردن يقال رب ضيعته اي اصلحها ربّته وترببته بمعنى اي رباه والمربوب المربى رباني
مرد خداي قوله تعالى كونوا ربانيين يقال ربيت القوم اي سستهم وكنت فوقهم قال ابو نصر هو من الربوبية ترتب كرد آمدن رُبّى بالضم وفتح
المشدد على فعلى ميش نوزاده وجمعها رُباب بالضم ورِباب بالكسر مصدر شاة وهو قرب العهد بالولادة يقال شاة ربّى واعنز رُباب قال
ابو زيد ربّى من المعز وقال غيره من المعز والضان جميعا وربما جاء في الابل ايضا رات شوي مادر را به زن پدر ربيبه ربيب دختر وپسر زن
وبره در خانه پرورده باشد ج ربيبه ايضا حاضنه يعني دايه وپرورنده ويقال فحل ربانه بضم الراء اي بحدثانه وحدته وطراوته ومنه قيل
شاة ربّى واخذته بربانه اي اخذته كله رب بالضم طلا وا هر چيز كه ان ابها ازوباشد مربيات داروهاي پرورده يقال هو مربى ومربب
وربّ بما وهو حرف خافض لا يقع الا على النكرة يشدد ويخفف وتدخل عليه التاء فتقول رُبَّت ويدخل عليه ما ليمكن ان يتكلم بعده بالفعل
كقوله تعالى ربما يود الذين كفروا مشددا ومخففا وقد تدخل عليه الهاء فتقول ربه رجلا وقد ضربت فلما اضفته الى الهاء وهي مجهولة نصبت رجلا
على التمييز وهذه الهاء على لفظ واحد في كل حال وحكى الكوفيون ربه رجلا قد رايت وربهما رجلين وربهم رجالا وربهن نساء فمن وحد قال
انه كناية عن مجهول ومن لم يوحد قال رد كلام كانه قيل لم لك جوار فقال ربهن قد ملكت ورب جواب عند النحويين ربه بالكسر نوعي از گياه ربب جمع وربب
بفتحتين آب بسيار وحوش وفلان مرب بالفتح اي مجمع ويرب الناس اي يجمعهم ومكان مرب اي مجمع وارتبت الابل بمكان كذا اي لزمته واقامت
به فهي ابل مراب واربت الناقة اي لزمت الفحل واحبته واربت الجنوب والسحاب اي دامت ارباب نزديك آمدن بچيزي ربّي واحد ربيين
وهم الوف من الناس قال الله تعالى وكاين من نبي قاتل معه ربيون كثير ربرب پاره گاو دشتي رباب بالكسر پنج قبيله از عرب كه يكي شده اند وهم
ضبة وثور وعكل وتيم وعدي وانما سموا بذلك لانهم غمسوا ايديهم في رب وتحالفوا عليه والنسبة اليهم رُبّي بالضم لان الواحد منهم رُبّة
لانك اذا نسبت الشي الى الجمع رددته الى الواحد كما تقول في المساجد مسجدي الا ان تكون سميت به رجلا فلا ترده الى الواحد كما يقال في انمار
انماري وفي كلاب كلابي رِبابه بالكسر جعبه تيرهاي قمار وعهد وپيمان ومنه قيل للعشور رباب ارتبه اهل عهد رباب بالفتح ابر سپيد كه
رتب قد تكون اسود واحدها ربابه ونام زني م رتبه پايه مرتبه كلك وايضا جاي ديدبان بر سر كوه وبلندي وقال الخليل المراتب في الجبل
والصحاري هي الاعلام التي ترتب فيها العيون والرقباء ترتيب راست كردن درجات هر چيزي وجز آن رتوب بر جاي ايستادن ودر وادي
بودن ويقال رتب اي ثبت ورتب رتوب الكعب اي انتصب انتصابه وامر راتب اي دائم ثابت وامر ترتب على تفعل بضم التاء وفتح العين اي
رجب ثابت رتب بفتحتين سختي يقال ما في هذا الامر رتب ولا عتب اي شدة وميانه دو انگشت سبابه ووسطى وقد يسكن وزمين بلند وپايه ورتبه
كلك كقولك درج ودرجه رجب شهر الله الحرام ويقال له رجب مضر لانهم كانوا اشد تعظيما له ارجاب ج وشكوه داشتن وبزرگ داشتن
يقال رجبته بالكسر اي هبته وعظمته رجبان ماه رجب وشعبان ترجيب تعظيم كردن ومنه ترجيب العتيرة وهي ذبحها ويقال هذه ايام ترجيب
وتعتار وستون نهادن درخت پربار را قال الحباب بن المنذر انا عذيقها المرجب ورجبة الشجرة جدار تعتمد عليه لضعفها وكثرة حملها
والاسم الرجبة بالضم والجمع رجب مثال ركبة وركب ورجبية من النخل منسوبة اليها رجبه ايضا دام كرك وپيوند نزديك سر انگشت رجبه مثله رواجب
رحب ج ثم البراجم بعدها ثم الاشاجع وهي اللاتي تلين الكف ارجاب رود كاني ولم يعرفها الاصمعي واحدها مرحب رُحب بالضم فراخي ع بفتحهما رحابة
مثله رَحب بالفتح نعت منه تقول بلد رحب وارض رحبة وقولهم مرحبا واهلا اي اصبت سعة واهلا فاستانس ولا تستوحش ترحيب مرحبا
گفتن ترحب رُحاب بالضم اي واسعة رحبى على فعلى هر دو استخوانهاي پهلو رحيب بسيار خوار ويقال هو رحيب الصدر رحاب النجوم سعة
اقطار الارض رحبت الدار وارحبت اي اتسعت قال الخليل قال نصر بن سيار ارحبكم الدخول في طاعة الكرماني اي اوسعكم قال وهي شاذة
ولم يجي في الصحيح فعل بضم العين متعديا غيره واما المعتل فقد اختلفوا فيه قال الكسائي اصل قلته قولته وقال سيبويه لا يجوز ذلك لانه لا يتعدى
ردب ولا كل طلت الا ترى انك تقول طويل وارحبت اي اتسعت وقال في زجر البعير والفرس ارحب وارحبي اي توسعي وتباعدي رحبة المسجد بفتحتين
رزب ساحته رحب رحبات رحاب ج بنو رحب بطن من همدان وارحب قبيلة من همدان تنسب اليها الارحبيات من الابل اردبّ بالكسر مشددة
الباء پيمانه بزرگ اهل مصر وديه تبرخشت يعني بزرگ مِرزاب بالكسر لغة في ميزاب وليست بفصيحة وكشته دراز مرازيب ج اِرزب بالكسر كوتاه

الارض دابة وهی اینه ستور برونشت ودابة الارض من اشراط الساعة ویقال هو اکذب من دب ودرج ای اکذب الاحیاء والاموات وادبت
الصبی اذا حملته علی الدبیب ویقال ما بالدار دبی بالضم والکسر ای لیس بها احد وکک ما بها دعوی و دوری وطوری ای لا یتکلم بها الاحد
ودبب لوجه زغب ودب بالضم خرس ودبه موشه ارض مدبة ذات دبة مدب السیل بفتح الدال وکسرها موضع جریه ومدب النمل ایضا فالاسم
مکسور والمصدر مفتوح وکذا المفعل من کل ما کان علی فعل یفعل ف آ ک ۲ دبه خوروغن دبة بالضم راه نا فذ دبوب لا تکاد تمشی من کثرة
شحمها ویقال فعلت کذا من شب الی دب وبالتنوین ایضا ای من الشباب الی وقت الدبیب بالعصا دبدبة ضرب من الصوت **دربة** بالضم درب
عادت وخو و دلیری برحرب و برهر کاری ودرب بالشیء وتدرب ودردب ای اعتاده وضری به ویقال ما زلت اعفو عن فلان حتی اتخذها
دربة وفی المثل دردب لما عضه الثقاف ای خضع وذل والثقاف خشبة تسوی بها الرماح ورجل مدرب مثل مجرب بالفتح والکسر فیهما ودربت
الشدائد حتی قوی ومرن علیها ودربت البازی علی الصید ای ضربته درب دروازه واصله المضیق فی الجبال وادرب القوم ای دخلوا ارض
العدو من بلاد الروم دعابة بالضم مزاح کردن وقد دعب فهو دعاب مداعبة ممازحة دعبوب بالضم راه کوفته ومرد ضعیف **دلب** بالضم دعب
درخت چنار دلبة یکی مدلبة جای چنارستان دولاب دو الیج **دئابة** بالکسر ودئبة کوتاه **فصل الذال ذئب** بالکسر گرگ بهمزه ولا بهمز دلب
ذئبة مونث اذؤب جمع قلة ذئاب وذؤبان جمع کثرة منه وذؤبان العرب صعالیکها الذین یتلصصون ارض مذأبة ذات ذئاب ذؤبان بقیة الشعر ذأب
علی عنق البعیر ومشفره وبقیة الوبر ایضا ذئبة کشادکی میان رحل وزین وابو ذؤیب الشاعر هو ابن خویلد بن خالد الهذلی وذأبة ای طرده
وحقره وذأبت الابل سقتها واذأب الرجل ای فزع ذأب هیچو کردانیدن درخت ودها ضع بعضها وذئب الرجل مجهولا اذا وقع الذئب فی
غنمه وتذأبت الریح وتذاءبت ای اختلفت وجاءت مرة کذا ومرة کذا وتذاءبت للناقة ای ظأرتها علی ولدها وذلک ان تلبس لها لباسا تشبه
بالذئب ویهول لها لتکون ارأم علیه ذؤابة بالضم گیسو ذوائب ج وکان الاصل ذآئب لان الالف التی فی الذوابة کالالف التی فی رسالة حقها
ان تبدل منها همزة فی الجمع ولکنهم استثقلوا ان تقع الف الجمع بین الهمزتین فابدلوا من الاولی واوا والذؤابة ایضا الجلدة التی تعلق علی اخرة الرحل
یقال غبیط مذأب وغلام مذأب له ذؤابة **ذبّ** دفع کردن وباز داشتن یقال ذببت عنه وذبب ای اکثر الذب یقال ظعان غیر تذبیب اذا بولغ
فیه وذبنا لیلتنا ای اتعبنا فی السیر ولا ینالون الماء الابقرب مذبب ای مسرع وراکب مذبب ای سریع تعجل منفرد وظمء مذبب ای طویل ذبب
یسار الی الماء من بعد فیعجل بالسیر ذباب مگس ذبابة یکی اذبة وذبان بالکسر ج مثل غراب واغربة وغربان ارض مذبة زمین مگس ناک بعیر مذبوب
شد بگس مکیده قال فی باب ما یعرض الابل ویقال ارض مذبوبة کما یقال موحوشة من الوحش مذبة بالکسر مگس ران ذباب الاسنان حدها
وکذلک ذباب السیف وذباب العین انسانها ذبابة بقیة وام وجراحت وذببت النهار ای لم یبق منه الا بقیة تذبذب جنبیدن ذبذبة وبدن
چیزها ونگان ذبذب نره وفی الحدیث من وقی شر ذبذبه ذباذب اویزهای هودج مذبذب ودله کاری قوله ثم مذبذبین بین ذلک
ذبّ کاودشت وبمعنی ذبت الرماد لانه یرد ای یجیء ویذهب ولا یثبت فی موضع وذببت شفته ای ذبلت من العطش وذبب جسمه ای هزل وذبب
النبت ای ذوی **ذرب** بکسر الوسط تیز از هر چیزی وفیه ذرابة حدة ولسان ذرب وسیف ذرب ای حدید وامرأة ذربة ای صخابة وذربة ذرب
بالکسر ایضا ذرب بفتحتین تباه شدن معده ع ک آ ف ۲ وذرب الجرح اذا لم یقبل الدواء ومنه الذربیا بیا الی الفتحات علی فعلیا وهی الداهیة
قال ابو زید فی لسانه ذرب وهو الفحش ولیس من ذرب اللسان تذریب تیز کردن یقال سنان مذرب مدروب کک **ذعلب** بکسر الذال و ذعلب
اللام ذعلبة ناقه تیز رو تذعلب بهنهانی رفتن ذعالیب پارهها خرقة واحدها ذعلوب اذلعباب نوعی از رفتار شتر **ذنب** بفتحتین دنب ذنب
اذناب ج ودنباله چشم ذنابی دم مرغ وسپس رو ندگان ونا بکه از بینی شتر فرود آید ذناب بالکسر سپس هر چیزی ذنابة الوادی الذی ینتهی
الیه سیله وکک ذنبة وذنابة اکثر من ذنبه مذنب بالکسر کفلیز وآب راه در پیغه ذنابة بالضم والکسر کک ذانب سپس رو مستذنب الذی یکون
عند اذناب الابل ذنائب موضعی تذنوب غوره خرمای نیم رس که از دنباله رسیدن آغاز کرده باشد ومنه ذنبت البسرة فهی مذنبة و
تذنبت المعتم ای ذنب عمامته ذنوب اسب دراز دم وبره وگوشت پشت مازه ودلو پر آب اذنبة ذنائب ج مثل قلوص وقلائص یذکر ویونث
ذنب گناه واذنب الرجل فهو مذنب ذنبان بفتحتین گیاهی **ذوب** ذوبان کداختن اذابة تذویب گدازانیدن ذابت الشمس اشتد حرها ذوب
ذوب ایضا عسل اذواب اذوابة مشکه دردیک کردن بجهة روغن شدن اذابة ایضا غارت کردن یقال ذاب علیها بنو فلان ای اغاروا وبقی
ذاب لی علیه من الحق ای وجب وثبت ذاب عیب کردن مثل ذام وذیم وذان **ذهب** زر وقطعات ذهبة قراضة وشکاله زر وجمع علی ذهب
اذهاب وذهوب وبیانه اهل بن اذهاب ج اذاهب جمع الجمع وخیره شدن چشم از بسیار دیدن زر در کان یقال منه ذهب الرجل بالکسر
ذ ر ق بهره مذاهب روشها ودو اتهای زداند ودکره مذهب زراندود اذهاب تذهیب زراندود کردن کمیت مذهب الذی یعلو
سعرة اذا اشتدت حمرته ضر المدمی ذهاب رفتن وگذشتن ذهوب کک ع بفتحهما اذهاب بردن ویقال ذهب فلان مذهبا حسنا و

قوطم

يهم البحر خاب خوبيشي دختر جوات ج يقال لي في فلان حوات اى قرابات ومصاهرة تنجبوا عنكم اى ابعدوا ولئسلة خيتو بثلث باءات ابدلوا من الباء
الوسطى خاء للفرق بين فعلل وفعّل وانما زادوا الخاء لانهما الان في الكلمة خاء آ وهذه على جميع ما يشبهه من الكلمات خنجبة رخاوة الشيء
واضطرابه خبيب نام مردى خبيبان عبد الله بن زبير وابنه ويقال هو واخوه مصعب خنشعبة بالكسر ناقة بسيار شير خدب
بشمشير زدن وشكافتن كوشت وپوست بزدن وكزيدن مار ودروغ كفتن خدب بالحركات كولى دليرى بحرب ويقال كان بنعامة خدب
وهو رجل مدرك الثار وكان اهوج ويقال في لسانه خدب اى طول رجل اخدب ومتخدب وامرأة خدباء وطعنة خدباء اذا هجمت على الجوف
خدباء ايضا درع لينه خيدب راه فراخ يقال اقبل على خيدبتك اى على امرك الاول رجل خدب بالكسر مشددة الباء وجارية خدبة اى ضخمة خرب
بالضم منقطع الجمهور من الرمل ومنفذ كجرس من خربة خرابة خرابة بالتخفيف والتشديد يكك خربة اينم كوش تو شتر دان وكل ثقبة مستديرة فهي خربة
مخروب اى مشقوق ورجل اخرب مرد كوش شكافته وسوراخ كرده خراب ويران شدن عع كاف ٢ خرب الموضع فهو خرب ودار خربة اخراب ق
تخريب ويران كردن خارب دزد قال الاصمعي هو سارق البعران خاصة خراب ج خرابة بالكسر دزدى شتر عع ف اض ٢ مثل كتب كتابة خربة بفتحتين
شوات زخربان ج ومصدره اخرب خروب خرنوب بالضم كما هي ولا تقل بالفتح جارية خرعبة خرعوبة جرعبة بكسر العين باريك استخوان نازك اندام
غنمين خرعوب شاخ خميده جمل خرعوب اى طويل في حسن الخلق خزب بالمعجمة المفتوح الزاء اماسيدن پستان ناقه وتنك شدن سوراخ حماء او
وكذلك في الشاة لحم خزب اذا كان رخصا وكل لحمة خزبة اذا كانت رخصة خشبة بفتحتين چوب خشب خشبان ج خشب بالفتح امیختن چيزى بچيزى
وزدودن دروى تيغ وجز آن چندانكه تا اروى ببور شود درروش كردد خشيب شمشير زدوده وزنك كرفته وهو من الاضداد وتيرتراشيده
بفتحتين جمل خشيب اى غليظ ويقال خشبت الشعر اذا قلته كما يجي ولم تتنوق فيه اخشب كوه درشت اخشبان دوكوه مكه وفي الحديث لا تزول
مكة حتى تزول اخشباها جبهة خشباء اى كريهة يابسة اكمة خشباء وظليم خشب اى خشن واخشوشب صار خشبا اى خشنا قال ابو عمرو كل غليظ
خشن فهو خشب لخشب وتخشبت الابل اذا اكلت اليبيس من المرعى ورجل قشب خشب اتباع اى لا خير فيه خشاب بالكسر اسم لبنى رزام بن مالك
خصب بالكسر فراخى سال وحال نقيض جدب يقال بلد اخصاب كما قالوا رمح اقصاد وبلد سبسب سباسب وبرمة اعشار وثوب اسمال
واخلاق فيكون الواحد يراد به الجمع واخصبت الارض ومكان مخصب خصيب واخصب القوم اى صاروا الى خصب واخصب جناب القوم
وهو ما حولهم وهو خصيب الجناب اى خصيب الناحية خصاب نخل بسيار بر خصبة يكى خضاب بالكسر وبالمعجمة رنك خضب رنك كردن عع
ف آ ك ٢ اختضاب كذلك كف خضيب دست رنكين والكف الخضيب ستارة خضبة مثال همزة زن بسيار خضاب بنان مخضب شدد للمبالغة والمخضب
المركن بمعنى لكن وتغار وخضب النخل اى اخضر خاضب شترمرغ نر كه ساقهاى وى زرد يا سرخ شده باشد از رنك كياه ولا يقال ذلك الا
للظليم دون النعامة خطب كار يقال ما خطبك ما خطبك مخاطبة خطاب سخن در روى كفتن خطبة بالضم م يقال منه خطب الخطيب على المنبر خطبة
بالكسر زن خواستن يقال خطبت واختطبت ايضا فيهما خطيب خاطب بمعنى خطيبى بالكسر وتشديد الطاء وفتح التاء آن زن خواستن خطب بالكسر
مرد زن خواهنده يقال هي خطبه وخطبته وهو خطبها ايضا خطابه خطبى كردن عع بضمتها ويقال الخطب نكح وخطب نكح وهي كلمة تتزوج
العرب بها واختطب القوم فلانا اذا دعوه الى تزويج صاحبتهم اخطب نوعى از مرغان وحرسين قال الفراء خطباء هي اتان عليها خطا سود
على متنها والخطب مذكرمنها ناقة خطباء بينة الخطب واخطبك الصيد اى امكنك ودنا منك واخطب الحنظل اى صار خطبانا وهو ان يصفر ويصير فيه
خطوط خضر خطابية قومى از روافض خلابة فريفتن بزبان عع ف اض ٢ اختلاب مثله وفي المثل اذا لم تغلب فاخلب اى فاخدع خلبة بكسر اللام
زن نيك فريبنده رجل خلاب وخلبوت اى خداع كذاب برق خلب بالضم وتشديد اللام الذى لا غيث معه وخلب ايضا ابرى بى باران ويقال
برق خلب بالاضافة ايضا مخلب جامه رنك برنك خلب بالكسر پرده دل ويقال للرجل الذى تحبه النساء انه لخلب نساء خلب بضمتين لاى وكل ومنه
يقال ماء مخلب واخلب الماء اى صار كدرا ورسن تافته خلبة بسكون اللام وضمها كذلك مخلب بالكسر چنكال جوارح وداس بى دندانه خلب
درودن كياه عع ف ا من ٢ استخلاب كذلك وفي الحديث نستخلب الخبير اى نقطع النبات وناكله خلبن زن كول نونه زائدة للالحاق وليس من الخلابة
خنبت رجله اى وهنت واخنبتها انا خناب بالكسر وتشديد النون مرد دراز وهذا مما جاء على اصله ناذ الان كل ما جاء على فعال من الاسماء
ابدلوا من احد حرفى تضعيفه ياء مثل دينار وقيراط كراهية ان يلتبس بالمصادر الا ان يكون بالهاء فيخرج على اصله مثل دنابة وصنارة ودنامة
وخنابة لانه امن من الالتباس بالمصادر خنابتان دوسوى بينى خوبة زمين خشك مانده ميان دو پاره زمين باران زده ويقال نزلنا بخوبة
من الارض اى بموضع سوء لا رعى فيها واصابتنا خوبة اى مجاعة وبالحاء حاجة خيبة نا اميد عع ف ا ك ٢ تخييب نا اميد كردانيدن
وفي المثل الهيبة خيبة ويقال وقعوا في وادى تخيب بضم التاء والخاء غير مصروف معناه الباطل **فصل الدال** دابدوب رنج ديدن
دركار عع بفتحها فهو دئب واذابته انا دابان روز وشب داب عادت وكار روند بحركة دبيب نرم رفتن عع ف ا ك ٢ وكل ماش على

قوله تعالى الشمس والقمر بحسبان اى بحساب قال الأخفش الحسبان جمع الحساب مثل شهاب وشهبان حسبانه ايضا بالكسر خرد نقوله عنه حسبته اذا
وسدته ويقال تحسّت الخبر اى استخبرته احسب هو البعير الذى فيه بياض وحمرة احساب سرخ موى شدن شتر ومردم احسب نعت منه ايضا
محسبه بالكسر والفتح حسبان بالكسر پنداشتن عع ك آ ف تم و ك ۲ ايضا والثانى شاذ لان كل فعل كان ماضيه مكسورا فمستقبله مفتوح العين
نحو علم يعلم الّا اربعة احرف جائت نوادر قالوا حسب يحسب ونعم ينعم وبئس يبئس ونعم ينعم وهذا فى الصحيح من البابين وفى المعتل كلاهما
حشب بالكسر مثل ومق يمق ووفق يفق ووثق يثق وورع يرع وورم يرم وورث يرث وورى يرى وولى يلى حوشب پيوند سر دست ستور وستور بهيكا دبر الله
حصب حصبا سنگريزه ارض حصبه ومحصبه زمين سنگريزه ناك تحصيب سنگريزه گستردن بر زمين محصّب جاى سنك انداختن بمنى حصب سنگريزه
انداختن عع ف آ ك ۲ يقال حصبته اى رميته بالحصباء ورفتن در زمين وفروزنيه وهيزم انداختن در آتش حاصب حصبه بالكسر باد سخت كه سنك
ريزه بردارد احصاب سنگريزه انداختن اسب دمم در وقت رفتن حصبه ابله كه بر اندام مردم برآيد باب حصب بالتحريك مصدر منه يقال حصب جلده
بكسر العين عع ك آ ف تم وفروزنيه آتش از هر چه باشد قوله تعالى انكم وما تعبدون من دون الله حصب جهنم يحصب جى از يمن يحصبى بفتح الصاد منسوب
حضب بوى مثل تغلب وتغلبى حضب بالكسر بانك كمان احضاب ج ومار نر حضب بالتحريك مثل حصب ومنه قرء ابن عباس حضب جهنم بالضاد المعجمة قال
حطب الفرّاء كل ما هيجت به النار فهو حضب بالمعجمة محضب بالكسر آتش كاو حطب بالتحريك هيزم حطب بالسكون هيزم جمع كردن احتطاب مثله
يقال حطبنى فلان اذا اتاك بالحطب وحاطب الليل هو الذى يتكلم بالغث والسمين لانه لا يبصر ما يجمع حطابه الذين يحتطبون واحطب الكرم اذا آن
حظب ان يقطع منه الحطب و ناقة محاطبة التى تاكل الشوك اليابس مكان حطيب جاى هيزم ناك حطيب بالكسر درخشك لاغر احطب مثله حاطب نام مردى ه
حظرب حظوب بالمعجمة فربه شدن عع ف آ ض ۲ يقال املل تحظب اى اشرب وكل مرة بعد مرة حتى تسمن حنظب بضم الظاء وفتحها ملخ نرو حز ولك حنظبا
حقب كذلك حناظب بالفتح ج حظرب قوسه اى شد توبرها محظرب سخت تافته ومرد استوار خلقت حقب بالضم هشتاد سال ويقال اكثر من ذلك
حقاب بالكسر جماعة مثل قف وقفاف حقبه بالكسر سالها حقب ج حقب بضمتين روزكار احقاب ج ومنه قوله تعالى او امضى حقبا وقوله تعالى لابثين
فيها احقابا حقب بفتحتين تنك بالان شتر يقال احقبت البعير تنك بستم شتر را وحقب البعير بكسر العين اذا اصاب حقبه ثيله فاحتبس بوله وحقب
العام اى احتبس مطره احقب خر كوره حقباء مونثه ويقال للقارة الطويلة فى السماء حقباء حقاب ميان بند زنان وكوهى معروف حقيبه بار دان
حقائب ج واحتقبه واستحقبه اى احتمل الحقيبه ويقال احتقب فلان الاسم كانه جمعه واحتقبه من خلفه محقب رديف كه پس سوار بر نشيند
حلب حلب بالتحريك شير دوشيده وشهر شام وخراج وباج نامبين ودوشيدن عع ف آ ض ۲ يقال حلب الناقة واحتلبها فهو حالب وقوم حلبة وفى
فى المثل شتى تؤوب الحلبة ولا يقال الحلمة لانهم اذا اجتمعوا لحلب النوق اشتغل كل منهم بحلب ناقته ثم يؤب الاول فالاول حلوب بالفتح شتر
دوشيدنى حلوبه كلك استحلاب دوشيدن خواستن حليب شير دوشيده وحلبت الرجل اى حلبت له واحلبنى اى اكفنى الحلب واعنى عليه واجعل ما احلبه
لى واحلب الرجل اذا نتجت ابله اناثا واجلب بالجيم اذا نتجت ذكورا احلاب شير دوشيده كه از چراگاه بخانه فرستند يقال احلبنا اهلى محلب يارى كردن
محالبه يكديگر را يارى كردن ويقال هم يحلبون عليك اى يجتمعون وهنا لبون من كل اوب محلب بالكسر كاو دوشه حب المحلب نوعى از داروها افاوى
محلبه موضعه ناقة حلبانه اى ذات لبن حالبان دو رك برد وعرق ناف وتحلب العرق واحلب اى سال ويقال عنز محلبه بكسر التاء واللام مع
سكون الحاء وتحلبه بضمهما وفتح اللام ايضا التى تحلب قبل ان تحمل حلبه اسبان كه بجهه دوانيدن جمع كنند از هر جاى ويقال احلبوا اذا جاؤا
للنصرة من كل اوب حلاب بالتشديد نام اسبى حلبه بالضم شمليت داندايست معروف حلب بالضم والتشديد كياهى كه آهو آنرا خورد وانواع بس
حنب بزبيز كو سيد ويقال تيس حلب بالاضافة وتيس وحلب د وحلبلاب بكسرتين لبلاب سياه حلبوب بالضم بنك سياه تحنيب كوژى پشت د
حوب ساقهاى اسب وبالجيم فى الانسان محنب اسب فراخ كام وتحنب فلان اى تقوس واغنى حوب بالضم كناه وبزه حاب مثله حوب عصد منه
عع ف آ ض ۲ يقال حبت بكذا اى اثمت حوبة حيابه مصدران منه يقال هو اعق واحوب ويقال اى حوبة عوالها اى ضعفه وعيالها قال ابن
السكيت ان لى فى بنى فلان حوبه وحيبه وهى كل حرمه تضيع من ام او اخت او بنت او غير ذلك من كل ذات رحم قال وهى فى موضع اخر الهم والحاجة
يقال الحق الله به الحوبه اى المسكنة والحاجة ويقال فلان حوبه اى ليس عنده خير ولا شر حوبه ايضا مردى ضعيف حوب ج وهذا فى نوادر
ابى زيد حوبا آن حوبات ج حوب ثلث لغات بانك بر زدن شتر را يقال حوبت بالابل وتحوب فلان من كذا اى تاثم والتحوب التأثم
والتوجع والتحزن ايضا وتحوب ابن آوى اى بصوت لان صوته كذلك حواب نام آبى در راه بصره **فصل الخاء** خب بالفتح والكسر مرد
خب فريبنده وكو بز وفريفتن عع ك آ ف ۲ وخبب غلامى فلان اى خدعه خبة ثلث لغات نورد ريك وابر وسر بند خبيبه مثله وايضا پشم كرده
دوساله وهى اجود من العقيقه وهى صوف الجذع وكوشت شرحه ثوب خبائب اى منقطع مثل هبائب واختب من ثوبه خبة اى اخرج خبب بفتحتين
پويه دويدن خب خبيب كلك عع ف آ ض ۲ يقال منه خب الفرس واخبه صاحبه وجاؤا مخبين وخب البحر اى اضطرب واصابهم خب اذا خبب

کذلك جابر بن حبتان وهو اسم لمعرفة حِبّة بالکسر تخمهای دشتی که از وی قوت نشود و فی الحدیث فینبتون کما تنبت الحبة فی حمیل السیل حِبّ ج حبه
بالضم دوستی یقال نعم وحبة وکرامة حُباب ایضا دوستی و خم معرب حب جبّ ج حببة و حبّ بالکسر کاف و اینم دوست حبیب کذ یقال احبه فهو
محب وحبه یحبه بالکسر فهو محبوب وهذا شاذ لانه لا یاتی فی المضاعف یفعل بالکسر الا و یشرکه یفعل بالضم اذا کان متعدیا ما خلا هذا الحرف
یقال حبیت بالکسر ای صرت حبیبا وحبّ بفلان ای ما احبه الی قال الفراء معناه حبُب بفلان بضم الباء الموحدة ثم اسکنت وادغمت فی الثانیة و
وحبذا نیک دوست دوستی است زید یا دوست این زید حبّ فعل ماض واصله حبُب علی ما قال الفراء وذا فاعله وهو اسم مبهم تجعلا شیئا واحدا فصارا
بمنزلة اسم یرفع ما بعده وموضعه رفع بالابتداء و زید خبره تحبب دوستی نمودن و سیراب شدن خر یقال تحبب الیه ای تودد وتحبب الحمار ای امتلأ من
الماء وشربت الابل حتی تحبب ای تملأت ریا استحباب نیکو شمردن تحابب یکدیگر را دوست گرفتن حباب محابة باهم دوستی گرفتن حُباب بالضم دوستی
ومار و دیو ونام مردی حَباب الماء بالفتح معظمه و عوزه آب ویقال حبابك ان تفعل کذا ای غایتك احباب فرو خفتن شتر وهو کالحران فی الخیل
یقال منه احب البعیر و بعیر محب وهو ان یصیبه مرض او کسر و لا یبرح مکانه حتی یبرأ او یموت و مانده شدن شتر و دانه کرفتن کشت یقال عند احباب
الزرع والّب حَبَب بفتحتین عوزه آب و سپرابی دندان حبلحب بالضم نام مردی بخیل وهو کان لا یوقد الا نارا ضعیفة مخافة الضیفان فضربت بها
المثل حتی قالوا نار الحباحب لما یقدح الخیل بحوافرها و قالوا نار ابی حباحب هو ذباب یطیر باللیل یتوقد کانه نار بعد ثم جعلوا الحباحب اسما لتلك
النار حبّان نام مردی حِبحاب خرد و ریزه حباحب بالفتح ج حبتی بالفتح علی فعلی نام زنی حجاب بالکسر پرده حجب باز داشتن عن ف آمن ۲ محجوب حجب
بنا حاجب باز دارنده و پرده دار حجاب بالضم ج و نام مردی و ابرو حواجب ج کانه جمع حاجبة حِجبة بالکسر حاجبی حجابة مصدر منه استحجاب
حجابت خواستن حواجب الشمس کرانهای آفتاب قوس حاجب خم ابرو احتجاب در پرده شدن وهو ملك محتجب حَجَبة بالتحریك سرسرین حدب حدب
بالتحریك زمین بلند حداب بالکسر جماعة ومنه قوله تعالی وهم من کل حدب ینسلون حدبه بفتحتین کوژی پشت وحدب ظهره واحدودب بمعنی فهو
حدب واحدبه الله فهو رجل احدب و ناقة حدباء وحدب علیه و تحدب علیه ای تعطف علیه حرب کارزار مونث یقال وقعت بینهم حرب قال حرب
الخلیل تصغیرها حُریب بلا هاء قال المازنی لانه فی الاصل مصدر و قال المبرد الحرب قد یذکر و یقال انا حرب لمن حاربنی ای عدو و تحاربوا و
احتربوا بمعنی محرب بکسر المیم وفتح الراء صاحب حروب و هم محرب تعرب حربه چوبدستی و تازیانه حراب بالکسر ج حَرَب بفتحتین خشمگین شدن حرب نعت
منه اسد حرب ایضا تحریب برآغالانیدن و خشم کرفتن و بخشم آوردن و تیز کردن سنان را حریبة الرجل ماله الذی یعیش به حَرَب بالتحریك ایضا
کرفتن مال کسی و بیچیز ماندن و قد حرب ماله ای سلبه فهو محروب و حریب واحربته ای دللته علی ما یغنمه من عدو محاریب پیشگاهها مجالس و منه
محراب المسجد وهو ایضا غرفة و قوله تعالی فخرج علی قومه من المحراب قالوا من المسجد محارب بالضم قبیله از فهر حرباء بالکسر والمد آفتاب پرست یدور مع
الشمس کیف دارت و یتلون بحرها وهو ذکر ام حبین حرابی ج حرباءة مونث منه و یقال حرباء نصب کما یقال ذئب غضا ارض محربئة زمین حربا ناك
حرباء ایضا میخهای زره حرابی المتن کوشتهای پشت مازه احرنبی ای از باز و الیاء للالحاق بافعنلل حزب بالکسر کروه و یاران و نوبت آب و حزب
تحزبوا ای اجتمعوا احزاب کروههاکه بر جنك انبیا کرد آمده بودند حزابی بکسر الباء بلا تشدید پید و پشت کوتاه یقال رجل حزاب و حزابیة ایضا
اذا کان غلیظا مائلا الی القصر والیاء للالحاق کالفهامیة و العلانیة من الفهم و العلن حزباءة بالکسر زمین درشت حزباءة اخص منها حزابی ج و اصله
مشدد کما قلنا فی الصحاری حنزاب بالکسر کرزه دشتی وایضا مثل الحزابی ای الغلیظ القصیر قسط کرده و یا بی حزبه امر ای اصابه حیزبون کنده پیر حسب حسب
حُسبان بالضم والکسر حساب شمردن عن ف آمن ۲ محسوب شمرده حسب بفتحتین مثله وهو فعل بمعنی مفعول و اندازه یقال هذا بحسب ذاك ای بقدر
ذاك وعدده و بزرکی مردان روی نسب یقال حسبه دینه و ماله حسابه مصدره منه عن بفتحها حسیب نعت منه قال ابن السکیت الحسب والکرم یکونان
فی رجل وان لم یکن له آباء اشراف و الشرف والمجد لا یکونان الا بالآباء احتساب نهی منکر کردن یقال احتسب علیه کذا اذا انکرته علیه فهو
محتسب البلد و مرد و ثواب چشم داشتن از خدای عز و جل یقال احتسب بکذا اجرا عند الله تعالی والاسم الحسبة بالکسر وهی الاجر والجمع حسب بکسر
الحاء وهی التدبیر ایضا یقال فلان حسن الحسبة ای التدبیر وهی من الحساب ایضا کالرکبة والجلسة من الرکوب و الجلوس و یقال احتسب فلان
ابنا له او بنتا اذا مات وهو کبیر و ان مات صغیرا یقال افترطه احساب بسند آمدن چیزی یقال احسبنی الشیء ای کفانی و دادن تا بحیدی خوشنود
شود ویقال احسبته وحسّبته بالتشدید ای اعطیته ما یرضیه یقال حسبك درهم ای کفاك و شیء حساب ای کاف و منه قوله تعالی عطاء حسابا
و یقال اعطی فاحسب ای اکثر و هذا رجل حسبك من رجل وهو مدح للنکرة کانه قال محسب لك ای کاف لك عن غیره و یستوی فیه الواحد والجمع
والتثنیة لانه مصدر و تقول فی المعرفة هذا عبد الله حسبك من رجل فتنصب حسبك علی الحال و تقول اذا اردت الفعل مررت برجل احسبك
من رجل و برجلین احسباك و برجال احسبوك حسب بس تقول منه رایت زیدا حسب یا فتی کانك قلت حسبی او حسبك و لم تنونه لانك اردت الاضافة
کما تقول جاءنی زید لیس غیر ترید لیس غیره عندك حسیبك الله ای انتقم الله تعالی منك حُسبان بالضم عذاب و بلا و تیرهای نادك حسبانة یکی و شمار

من الطعام ومن الارض مقدار معلوم اجربه جربانات جربة مجرّب بفتح الرآء آزموده جربه بالکسر کشت زار جربیاء بالکسر والمد باد سخت که میان شمال دبور وزد جراب بالضم ای بمکه جربه بفتحتین وتشدید البآء زهار خورمردم قوی جربان بضمتین نیام شمشیر جربان القمیص کریبان وخشتک پیراهن اجربان
بالضم وفتح الرآء دو قبیله معروف جورب م وهو معرب جوارب جماعته والهاء للعجمة وبغیر الهاء ایضا ویقال منه ایضا جوربته فتجورب ای البسته الجورب
نلبسه جراجب العظام من الابل جردبان کردبان وهو معرب ای الذی یحفظ الرغیف وهو الذی یضع شماله علی شیئ یکون علی الخوان کیلا یتناوله
غیره یقال منه جردب فی الطعام وجردم جرشب الرجل وجرشم اذا اندمل بعد المرض والهزال جسرب دراز طعام جشب ومجشوب ای
غلیظ وخشن ویقال هو الذی لا ادم معه مجشاب بالکسر سطبر جشیب جامه درشت جعب افکندن ویقال جعبیته جعبیآء فتجعبی بزیادة البآء جعبه
تیردان جعاب بالکسرج جعبوب بالضم مرد حقیر جثه اجلعباب بردراز خفتن وتیز رفتن سیل مجلعب ای کثیر رجل جلعبی العین علی وزن
قرنبی ای شدید البصر ناقه جلعباة استوار جلعب ایضا موضعی شیخ جلنجاب وجلنجابه پیر فرتوت جلهب کشیدن عم ف آ ض ک م جلبت الشیئ
الی نفسی واجتلبته بمعنی حاوبرا بجیهه فروختن پیش کشانیدن کوسفند وجز آن جلیبا بجه از شهر بشهر برند بفروختن ومنه الجلاب جلبه بالضم پوست
جراحت که خشک شده باشد یقال جلب الجرح واجلب بمعنی وسختی روزکار یقال اصابتنا جلبة الزمان وکلبة الزمان ایضا ای شدته تیر و پوست خام که
بر بالان وزین درکشند جلب بالضم والکسر ابر تنک بی باران وچوب پالان حلب بالتحریک بانک بر زدن اسب را وتیز دوانیدن تا درکذرد یقال
جلب علی فرسه یجلب بالضم واجلب علیه مثله واجلب قتبه ای غشاه بالجلبة ای اعانه واجلبوا علیه ای تجمعوا وتالبوا واجلب الرجل ای نتجت ابله ذکورا
وبالحآء اذا نتجت اناثا جلباب بالکسر چادر جلابیب ج جلبیة مصدره منه ولم تدغم لانها ملحقة بدحرجة جلب جلبة بفتحتین اوازها یقال منه جلبوا
بالتشدید والجلب الذی جاء النهی عنه هو ان لا یاتی المصدق القوم فی میاههم لاخذ الصدقات ولکن یامرهم بجلب نعمهم الیه ویقال بل هو الجلب
فی الرهان وهو ان یرکب فرسه رجلا فاذا قرب من الغایه تبع فرسه فجلب علیه وصاح به لیکون هو السابق وهو ضرب من الخدیعة جلب واجلاب ایضا
کنانی که از ستور از شهر بشهر کشانند بفروختن جلبان بالضم نوعی از حبوب چون ماش ویقال له الخلر جنب پهلو یقال قعدت الی جنب فلان
والی جانب فلان بمعنی وقبیله از یمن وکرانه والصاحب بالجنب صاحبک فی السفر واما الجار الجنب فهو جارک من قوم اخرین جانب کرانه جنبه بالتحریک
کذا یقال فلان لا یطور بجنبتنا جانبه وتجانبه وتجنبه واجتنبه کله بمعنی اجنبی بتشدید البآء بیکانه وکذا اجنب وجنب وجانب کله بمعنی ویقال
ضربه فجنبه ای کسر جنبه وجنبت الدابة اذا قدتها الی جنبک وکذا جنبت الاسیر جنبا بالتحریک ومنه خیل مجنبة شدد للکثرة جنبت الشیئ وجنبته
بمعنی ای نحیته عنه قال الله تعالی واجنبنی وبنی جناب بالفتح درکاه اجنبة ج یقال اخصب جناب القوم وهو خصیب الجناب وجدیب الجناب ویقال
مروا بیه ونجنابیه ای ناحیتیه وفرس طوع الجناب بکسر الجیم ای سلس القیاد ویقال لج فلان فی جناب قبیح بالکسر اذا لج فی مجانبة اهله وجنب القوم
اذا قلت البان ابلهم تجنیب ایضا انحناء وتوتیر فی ظهر الفرس ویقال تباعد بین رجلی الفرس کذا قال فی مجمل اللغة جنیبه شتر واسب قوش وهی دابة
تقاد فی جنب الراکب جنائب ج وکل طائع منقاد جنیب اخنب الذی لا ینقاد جنیبة ایضا هی العلیقة وهی الناقة یعطیها القوم لیمتار واللت علیها
جنب ای غریب جنابه بغریبی امدن وجنب شدن ویقال نعم القوم هم لجار الجنابة ای لجار الغربة جنب بضمتین مرد من الجنابة یستوی فیه الواحد والجمع
والمونث وربما ثنوا فی جمعه اجناب وجنبون ومنه یقال اجنب الرجل وجنب بالضم جنبة پوست پهلوی شتر یقال اعطنی جنبة اتخذ منها علبة وکرانه
یقال نزل فلان جنبة وهی اسم ایضا لکل نبت یتربل فی الصیف یقال مطرنا مطرا کثرت منه الجنبة جنوب بالفتح باد دست راست جنبت الریح اذا
تحولت جنوبا وسحابة مجنوبة اذا هبت بها الجنوب مجنوب انکه بیماری ذات الجنب دارد وقد جنب الرجل یستعمل مجهولا واجنب القوم اذا دخلوا
فی ریح الجنوب فهم مجنوبون وکذا القول فی الصبا والدبور والشمال مجنب بالکسر سپر وکرانه زمین عجم کر بزمین عرب پیوندد مجنب بالفتح چیزی
بسیار یقال ان عندنا الخیر مجنبا ولشرا مجنبا ای کثیرا اجنب بالتحریک الذی یحی عنه وهو ان یجنب الرجل مع فرسه عند الرهان فرسا آخر لکی یتحول
عنه ان خاف ان یسبق علی الاول ولنکیدن ستور یقال جنب البعیر بالکسر اذا ظلع من جنبه وهو ان یلتصق رئته بجنبه من شدة العطش او ان یلتوی
من العطش جوب بسیاسیح جابه پاسخ دادن یقال اجابه واجاب عن سواله بمعنی والاسم الجابه بمنزلة الطاعة والطاقة یقال اساء سمعا فاساء جابة
هکذا یتکلم بهذا الحرف اجاب الله دعائه واستجاب بمعنی مجاوبه تجاوب سخن کفتن باهم یقال انه لحسن الجیبة بالکسر ای الجواب جیب کریبان
یقال جبت القمیص اجوبه واجیبه اذا قورت جیبه ویقال هو ناصح الجیب بالکسر ای امین مجوب بالکسر دوکارد کریبان کا دجوب دریدن وبریدن
عم ف آ ض م ومنه قوله تعالی وثمود الذین جابوا الصخر بالواد ویقال جبت البلاد واجوبها واجیبها واجتبیتها اذا قطعتها ویقال هل جائکم جائبة
خبر یجوب الارض من بلد الی بلد تجییب کریبان کردن پیراهن را اجتیاب پیراهن پوشیدن وسافه بریدن ومنه اجتبت المسافة قطعتها واجتبت
القمیص لبستها جوبه کشادکی ابر وکوه وایضا موضع بنجاب فی الحرة جیوب جماعة جوب سپر وشاماکچه زنان تجوب قبیله از حمیر مجیب بالضم از کند
فصل الحآء حبة دانه حب حبوب جماعة حبة القلب دانه دل حبة ایضا نصف طسوج وقطعة من شیئ حب الغمام تکرک حب المزن تکرک حبة

عليه اي وقفنا نوبة الشاعر هو ابن الحمير بن حزن بن كعب تابوت ثم واصله تابوة مثال ترقوة وهو فعلوة فلما سكنت الواو انقلبت هاء التانيث تا.
قال لم يختلف لغة قريش والانصار في شي من القرآن الا في التابوت فلغة قريش بالتا ولغة الانصار بالهاء **فصل الثاء** اثابه درحت اثاب ج ثاب
ثوبا بالضم وفتح الواو والمد خاسيا زه وفي المثل اعدى من الثوباء وتثاءبت على تفاعلت ولا تقل تثاوبت **ثرب** پيه شكنبه وروده تثريب سرزنش ثرب
كردن وسخت نكوهيدن قوله تعالى لا تثريب عليكم اليوم وثربت عليه وعربت اذا قبحت عليه فعله يثرب مدينه رسول الله صلى الله عليه وآله النسبة يثربي ويثربي
بفتح الراء فيهما منسوب اليه **ثرقبيه** بالضم نوعي از جامهاي سپيد چون كتان وماننده آن ثوب ثرقبي وفرقبي ايضا نوع من ثياب مصر **ثعب** روان ثرقب
كردن آب ثعب بالتحريك آب راه وادي ثعبان ج وايضا نوعي از نغار واژدها ثعابين ج ثعبه نوعي از كلپسه مثعب بالفتح ناودان وانثعب الماء والدم ثعب
من الانف قال الاصمعي فوه يجري ثعابيب وسعابيب وهو ان يجري منه ماء صاف فيه تمدد **ثعلب** روباه ثعلبة مونث منه ونام مردي ثعلبان بالضم روباه نر ثعلب
داء الثعلب نوعي از بيماري كه موي بريزاند ارض مثعلبة بكسر اللام اي ذات ثعالب وارض مثعلة فهو من ثعالة ويجوز ان يكون من ثعلب كما قالوا معقرة اي كثيرة العقارب
كثيرة العقارب ثعلب ايضا زبانه نيزه كه در سنان باشد ومنفذ آب باران ثعلبان دو قبيلة ثعلبية بالتشديد موضعي در راه مكه **ثغب** بالسكون والحركة ثغب
حوض در سنايه كه آب خنك دارد وازاس دابر گويند ثغبان بالكسر جمع المتحرك منه ثغاب ثغاب جمع ساكن منه **ثقب** سوراخ وسوراخ كردن ثقبه
بالضم سوراخ ثقب بالسكون والحركة ج مثقب بالكسر اسكنه و برمه تثقيب سوراخ كردن تثقب لازم منه يقال تثقب الجلد اذا ثقبه الحلم وهو نوع من فساد
الجلد وافروختن آتش يقال ثقب عود العرفج اذا مطر ولان عوده فاذا اسود شيئا قيل قد قمل فاذا زاد قليلا قيل قد ادبي وهو حينئذ يصلح ان يوكل فاذا
تمت خوصته قيل قد اخوص مثقب لقب شاعري بكسر القاف مشددا ثقوب افروخته شدن آتش عم فآض ج ثقابه كك **ثلب** عيب كردن عم ثلب
فآض ج مثالب عيبها ونقيصتها مثلبة يكي اثلب سنك وخاك ريزه يقال بفيه الاثلب والاثلب بكسر الهمزة ايضا ثلب بالكسر شتر پير دندان ريخته
ثلبه مونث ثلبة بفتح اللام ج مثل قرد وقردة يقال منه ثلب البعير ثلابة ارح ثلب اي متثلم وامراة ثالبة الشوي اي متشققة القدمين ثلبوت نام وادي **ثوب**
ثوب جامه اثواب ج اثوب جمع قلة منه وبالهمزة ايضا لانهم استثقلوا الضمة على الواو وكك دار وادؤر وساق واسؤق وجميع ما جاء على هذا
المثال ثواب جامه دار ثوب ثوبان باز كشتن بعد از آنكه رفته باشد وكرد امدن مردم وآب در حوض مثاب الحوض ميانه حوض كه آب بخشت درو
كرد آيد شبه كوه والهاء عوض عن الواو الذاهبة عن عين الفعل كما عوضوا في قولهم اقام اقامة واصله اقوام مثابه جاي كرد امدن آب و باز كشتن
مردم ومنه قوله تعالى واذ جعلنا البيت مثابة للناس مثاب ج وايضا پاي دام صياد وجاي آب كرفتن از چاه ثواب پاداش مثوبه كك واستثابه اي
سال ان يثيبه وقوله تعالى هل ثوب الكفار اي جوزوا تثويب الصلوة خير من النوم كفتن در اذان فجر ثواب ايضا نام مردي وفي المثل هو اطوع من
ثواب وهو رجل كان يوصف بالطواعية ثائب باد سخت كه باول باران وزد ثيب عزب وبيوه يقال هو ثيب وهي ثيب يستوي فيه المذكر والمونث **جاب**
وذلك اذا كانت المراة مدخولة والرجل متزوجا ثم زنا **فصل الجيم** جاب خر كوه سطبر همزه كك وكتب كردن جائبة المدرى آهوي شاخ بر **جبب**
آورده ويقال فلان سخت الا لجاب الضرائب دبيق السحنة غليظ الصبر في الامور جبب بريدن وغلبه كردن يقال فلان جب القوم اي غلبهم جباب
بالكسر بريدن نزه يقال خصي مجبوب وبعير اجب بين الجبب اي مقطوع السنام جباب ايضا جمع جبة ايضا كشن دادن خرما جبة وكعب بن سنان
كه سر نيزه دروي رود وپيوند سر دست تجبيب از زانو در كذشتن سپيدي دست وپاي ستور والنعت فرس مجبب والاسم الجبب ورسيدن يقال
جبب فلان ونذهب مجبة جادة راه جباب بالضم كفك شير شتر جبجبة بالضم شكنبه كه در روي روغن كوسپند وجز آن كنند وزنبيل چرمين جبا
ج ويجبجب الرجل اذا اتخذ الوشيقة زادا وهي لحم يغلى ثم يقدد فهو يبقى تا يكون جب بالضم چاه سر ناورده جباب جبة بالكسر **جحب**
فيها ج جبوب بالفتح روي زمين وزمين درشت ولا يجمع جحجبا بر احمق مثل جحاجبة وهو الذي لا خير فيه ويقال انه لجحابة لباحة **جحدب**
بالضم نوعي از ملخ وهو الاخضر الطويل الرجلين جحادب مثله وايضا يقال له ابو جحادب وهو اسم له معرفة كما يقال للاسد ابو الحارث وشتر ضخم جواد **جدب**
ج جدب تنكسالي نقيض خصب ومكان جدب وجديب بين الجدوبة وارض جدبة وجدوب بالفتح خشك بي نبات وهو جديب الجناب اي جدب
ما حوله واجدب القوم اي اصابهم الجدب واجدبت ارضهم اي وجدتها جدبة وعيب كردن وفي الحديث انه جدب السمر بعد العشاء اي عابه وجادب
الابل العام اذا كان العام محلا جندب نوعي از ملخ ونام مردي والنون زائدة فيه وسختي وظلم يقال وقع فلان في ام جندب اي في شدة وداهية **جندب**
جذبه كشيدن عم فآض ج يقال الجذبة وجبذه على القلب اجتذبه ايضا وازشير باز كردن اسب كره وخشك شدن شير پستان وآب دهن يقال **جنذب**
جذبت الناقة فهي جاذب والجمع جواذب وجذاب ايضا وجذب الشهر اي مضى عامته ويقال بيني وبين المنزل جذبة اي قطعة وجذبة من غزل **جرب**
يك بساع از ريسمان مجاذبه منازعه بجاذب تنازع انجذاب بتر رفتن جذب بالتحريك هو شحم النخل جذبة واحد منه جرب بفتحتين كر كي
كركين شدن عم كك آفض ج اجرب نعت منه جرباء مجدوده مونث منه جرب مقصورا ج قوم جرب اقوام جراب اجراب خداوند شتران كركين شد
جرباء آسمان ارض جرباء زمين قحط رسيده جراب بالفتح والكسر انبان اجربه ج جرب بالضم والسكون كك جراب البئر درون چاه جريب من الطعام

الهمزه بیار مثل هات وهاتی للمونث باثبات الیاء مثل هاتی وهاتیا اتینا وهاتوا اتنم وهاتین اتین تقیم الهمزة فی جمیع ذلک مقام التاء فی هات وهاءَ یا رجل بفتح الهمزة معناه هاک وهاؤما وهاؤم مثل هاکما وهاکم وهاءِ بالکسر بلا یاء للمراة مثل هاک وهاؤما وهاؤن مثل هاکما وهاکن تقیم الهمزة فی هذا کله مقام الکاف وهأ یا رجل بهمزة ساکنة مثال هع ای خذ واصله هاء حذفت الالف لاجتماع الساکنین وهائی مثال هاعی للمؤنث وهاء مثال هاعا للمثنیه هاؤا وهان مثال هعن واذا قیل لک هاء قلت ما اهاء ای ما آخذ وقولهم یا هیء کلمة تاسف وتلهف هیئا بکسر ونهاد ویقال فلان حسن الهباة والهیئة ویقال هئت للامر اهیء هیئة وتهیات له بمعنی بعنی اماده شدم قال الاخفش قرء بعضهم وقالت هئت لک بکسر الهاء وضم التاء بالهمزة مثال هعت بمعنی تهیات لک وهیات الشیء اصلحته **فصل الیاء** یؤیؤ بالضم نوعی از پرند کان شکاری یآیی جمع برنا بفتحتین وتشدید النون مقصورة رنگی مانند حنا **باب الباء** **فصل الالف** آب ماه جزاکاه قوله تعم وفاکهة وابّا وکشش کردن بوطن خود مع ف آت ۲ اباب اماده کی رفتن کردن یقال هو فی اباب ای فی جهازه **اتب** بالکسر شاماکچه اتوب ج تاتیب شاماکچه پوشانیدن یقال اتبتها فاتّب وقال تاتب قوسه علی ظهره **ادب** بفتحتین فرهنگ وپاس شکفت ونکاه داشت حد هر چیز ودانش یقال منه ادب الرجل بالضم فهو ادیب وادّبته فتادّب وبمهمانی خواندن مثال ف آد ۲ ادب مودب بمهمانی خواننده ویقال منه ادب القوم یودبهم ایدا بامادبة بفتح الدال وضمها مهمانی مادب ج **ارب** بالکسر اندام وپیوند یقال السجود علی سبعة اراب وآراب ارب بکسر الهمزة وفتح الراء زیرک شدن اربه کذلک ع بضمهما مثال صغر یصغر صغرا اریب خردمند ارب بالکسر وسکون الراء وفتحها اربة ماربة بضم الراء وفتحها حاجت وفی المثل ماربة لاحفاوة ارب بفتحتین حاجتمند شدن ع ف آ ف ۲ قوله تعم غیر اولی الاربة من الرجال قال سعید بن جبیر هو المعتوه وسخت شدن روزکار یقال ارب الدهر ای اشتد وفرو افتادن اعضا یقال اربت من یدیک ای سقطت اراب من الیدین خاصة وشناسا شدن بکاری یقال ارب برای دربت وصار بصیرا فهو ارب اربة بالضم کره تاریب استوار کردن کره یقال اربت عقدتک وتمام کردن یقال اعطاه الله ثم عضوا موربا ای تاما وکل موفر مورب تارب سختی کردن در کار مواربة ظفر یافتن بر قوم یقال اربت علیهم ای فزت علیهم مارب موضعی ومنه ملح مارب اربی بضم الهمزة وفتح الراء والباء سختی **ازاب** ناودان وهو موزاب وربما لم یهمز مازیب ج **اسب** بالکسر موی کون ویحتمل ان یکون اصله وسب بالواو وهو النبات فقلبت همزة کما قالوا ارث وورث **اشب** بالفتح حیب وملازمت کردن ودرامیختن بعضی دابر بعضی اشابة بالضم مردم بهم درامیخته اشابات ج وتاشّب القوم واتشبوا ای اختلطوا وجاء فیهم تاشّب الیه ای انضم الیه والتفّ تاشیب سرزنش کردن اشبت العیصة ای التفت وعیصة اشبة وعدد اشب وفلان موتشب ای مخلوط غیر صریح فی نسبه **الب** کرد کردن وراندن شتر ع ف آض ک ۲ والبته ای جمعته وتالبوا ای تجمعوا وهم الب بالفتح والکسر ای مجتمعون تالیب تحریض کردن حسود مولب تالب مثال تغلب درختی **انب** تانیب سرزنش کردن ونکوهیدن موتنب انکه بطعام اشها ندارد **اوب** کرانه یقال جاءوا من کل اوب ای من کل ناحیة ودست وپای زود ازو دراز انداختن ناقه در رفتار اوب علی فعول بازکشتن اوبة ایاب کلها ع ف آض ۲ آواب توبه دار ماب بازکشت وانتاب واب بمعنی ویقال فلان سریع الاوبة والایبة بالیاء واّبت الشمس لغة فی غابت تاویب همه روز رفتن وتسبیح کفتن وقوله تعالی یا جبال اوّبی معه ای سبّحی لانه قال انا سخرنا الجبال معه یسبحن وابت الی فلان وتاوبته اذا اتیته لیلا وتاوبت ای جئت اول اللیل فانا متاوب ومتایب **اهب** ساختکی کردن اهبة ساز اهب ج اهاب پوست نا پیراسته اهب بفتحتین جماعة علی غیر قیاس مثل ادم وافق وعمد جمع ادیم وافیق وعمود وقیل اهب هو قیاس **فصل الباء** ببّة احمق ولقب مردی ونام کنیزکی ویقال هم ببّان واحد کما یقال هم بأج واحد وقال عمر رض ان عشت فسأجعل الناس ببانا واحدا یرید التسویة فی القسم **باب** در ابواب ابوبة ج بوّاب دربان وتبوّبت بوّابا ای اتخذته وهذا من بابتک ای یصلح لک ببّة نام مردی توابانیان دو سر پستان بعیر سنور قال ابن مقبل لها توابانیان لم یتفلقلا ای لم تسود حلمتاهما تباب زیان وهلاک شدن یقال منه تبّت یداه وتبّا له منصوب علی اضمار الفعل ای الزمه الله خسرانا وهلاکا ع ف آ ک ۲ تتبیب هلاک کردن واستتب له الامر ای تهیّأ واستقام **ترب** بالضم خاک اتربة ترباء ج توراب تورب ترب ترب تربة بضم اولهما ایضا خاک ترباء بالمد خاک ودزمین یقال ترب الشیء بالکسر خاک الوده شد وترب الرجل افتقر کانه لصق بالتراب ویقال علی الدعاء یقال تربت یداک ای لا اصبت خیرا تتریب خاک الود کردن اتراب خاک برانداختن بر چیزی وفی الحدیث اتربوا الکتاب فانه انجح للحاجة وبی نیاز شدن اترب الرجل استغنی کانه صار لدیه من المال بقدر التراب متربة درویشی تربة بکسر الراء سرانکشت تربات ج وکیاهی ودیح تربة اذا جاءت بالتراب مثال همزة نام وادی جمل تربوت وناقة تربوت ای ذلول یستوی فیه المذکر والمونث ترب بالکسر همزاد یقال هذه ترب هذه وهن اتراب تریبة استخوان سینه ترائب ج تیرب بفتح الراء موضعی نزدیک بیامه **تعب** مانده شدن ع ک آف ۲ اتعاب متعدیه فیه وهو تعب ومتعب ولا یقال متعوب **تغب** هلاک شدن ع ک آف ۲ **تولب** بفتح اللام خرکره ویقال للانسان نام تولب اتلیباب راست شدن کار والاسم التلابیة مثال الطمأنینه ودراز کشیدن راه واتلأبّ الحمار ای اقام صدره وراسه **توبة** بازکشتن از کناه توب کذلک وهو جمع توبة ایضا مثل عوذة وعوذ وتوبه دادن ع ف آض ۲ یقال تاب الی الله توبة ومتابا وتاب الله

اللهم بینی نبأ رسولم نی با الکسر هو النبع بین النبوة والنبوءة ونبأ ابنهم لغتة فی نأی ای بعد **فصل الواو و بأ** بقصر و مد بیماری عام کاو را مرکا برزکی کویند او بآرج المقصود منه اوبیة جمع الممدود منه ویقال وبئت الارض توبأ وبأ فهی موبوءة اذا کثر مرضها و وبئت توبأ و باءة فهی وبیئة وبیئة علی فعلة وفعیلة واوبأت الارض فهی موبئة واستوبأت الارض ای وجدتها وبئة ووبأت الیه واوبأت الیه ای اشرت الیه **وتأ** مجبوب کردن دست را بی انکه استخوان شکند یقال منه وثئت یده فهی موثوءة ووثأتها انا ویقال اصابه وثأ والعامة تقول وثی بالیاء **وجأ** علی فعیل طعام از ملخ ونحو ساخته عرب و با از بیت و حرما وجأ بکارد زدن و خصی کردن وجاء بالکسر والمد نوعی از خصی کردن وهو الخصاء وفی الحدیث علیکم بالباءة فمن لم یستطع فعلیه بالصوم فان له وجاء ومنه وجأت الکبش ایضا وفی الحدیث انه ضحی بکبشین موجوئین ووجأت عنقه ضربته وتوجأته بیدی **تودّء** علیه ای اهلکه ودّءه فلان بالقوم قال ابو عبیدة موادأة ای مماکنه منازعة قال وهی لفظ المفعول به وودأت علیه الارض ای سوّیت علیه الارض **وذء** عیب کردن و بانک بر زدن وتحقیر کردن و با زایستادن یقال منه وذأته ای زجرته فانزجر **وزء** خشک کردن کوشت وزء بالتحریک استوار خلقت شدن توزّءه افکندن ناقه سوار خود را و برکردن خود را وتوزّأت ای امتلأت ریا **وضأ** وضاءة خوبی و پاکیزکی بضمتها فهو وضیء علی فعیل وضوء بضمتین آبدست وآبدست کردن وضوء بالفتح آبدستی ویقال هو المصدر ایضا مثل ولوع وقبول وذکر الاخفش فی قوله عز وجل وقودها الناس والحجارة قال بالفتح الحطب وبالضم الایقاد قال ومثل ذلک فی الوضوء بالفتح هو الماء وبالضم هو الفعل ویقال انهما لغتان بمعنی والولوع والقبول مفتوحان وهما مصدران شاذان وما سواهما من المصادر تبنی علی الضم ویقال توضأت للصلوة ولا یقال توضیت وبعضهم یقوله ویقال واضأته فوضأته اضاءه اذا فاخرته بالوضاءة فغلبته وضاء بالضم والمد مشدّد خوب و پاکیزه روی **وطأ** سپردن زیر پای و جماع کردن یقال فیهما جمیعا وطئ الرجل یطأ بسقوط الواو کما سقط من یسع لتعدیهما لان فعل یفعل مما اعتل فاؤه ولا یکون الا لازما فلما جاءا من اخواتهما متعدّیین خولف بهما نظائرهما وتوطأته برجلی ولا یقال توطیته والمنة فی الحدیث سابلة سموا بذلک لوطئهم الطریق وطاءة کوفته و سپرده شدن بفتحتها فهو وطیء علی فعیل توطئه سپرانیدن واستوطأت المرکب ای وجدته وطیئا وشیء وطیء بین الوطاءة والطأة والطئة مثال الطعمة والطعمة فالهاء عوض من الواو فیهما وطأة موضع قدم وفشردن وفی الحدیث اللهم اشدد وطأتک علی مضر وطاء بالکسر والفتح ممدود بر خلاف غطاء وطیئة علی فعیلة شیء کالغرارة وفی الحدیث اخرج ثلث اکل من وطیئة ای ثلث قرص من غرارة ونوعی از طعام ویقال اوطأته الشیء فوطئه ویقال من اوطأته عشوة بالفتح والکسر مواطأة موافقت کردن وتواطئوا علیه ای توافقوا قال الاخفش فی قوله تعالی لیواطئوا عدة ما حرم الله هو من واطأت قال ومثله قرئ قوله تعالی هی اشد وطاء بالمد ای مواطأة وهی المواتاة ای مواتاة السمع والبصر ایاه وقرئ هی اشد وطأ ای قیاما وهذا موطئ قدمک ایطاء تکرار قوافی کردن در شعر رجل **تکأة** مثال همزة کثیر الاتکاء تکأة ایضا تکیه جا متکأ مثله اتکاء تکیه کردن ویقال ضربه حتی اتکأه ای القاه علی هیئة المتکئ توکأت علی العصا واصل التاء فی جمیع ذلک واو واوکأت فلانا ایکاء اذا نصبت له متکأ **ومأ** الیه ای اشرت الیه ولا یقال اومیت وومأت الیه اماء ومأ لغة فیه ویقال وقع فی وامئة ای فی اغوبة وداهیة **فصل الهاء هأهأة** خواندن شتر بعلف یعنی هی هی کفتن وجأجأة خواندن باب والاسم الهیء والجیء وقد ذکر **هجأ** غرثی ای سکن واهجأ طعامکم غرثی فرونشاند طعام شما کرسنکی مرا **هدء** هدوء بضمتین آرامیدن اهداء آرام دادن ودست زدن کودک را تا بخواب رود ویقال ترکت فلانا علی مهیدئته ای علی حالته التی کان علیها ورجل اهدأ ای احدب یعنی کوژپشت ویقال اتانا فلان وقد هدأت الرجل ای بعد ما سکن الناس من المشی باللیل وبعد ما هدأت العیون واتانا هدوءا ای بعد نوم وبعد هدء من اللیل وبعد هدأة وبعد ما هدأ الناس ای ناموا وسکنوا **هذء** بریدن وهذأت القرحة ای فسدت وتقطعت ویقال هذه فوق طعام هذیء علی فعیلة ای برد لشدة وضر وهرأ البرد هرءا ای اشتد علیه حتی کاد یقتله واهرأه البرد کذلک واهرأنا فی الرواح ای ابردنا هرء هرئة بسیار پختن کوشت وجز آن یقال هرأ اللحم فهو هریء ومهرّء وهرّء فی منطقه اذا قال الخنا والقبیح ومنطق هراء بالضم والمد کلام قبیح **هزء** مثقل ومخفف فسوس کردن یقال هزئت منه وبه واستهزأت وتهزأت به وهزأت به بفتح الزاء هزء ومهزأة ورجل هزأة بالتخفیف انکه بروی فسوس ورشخند کنند هزأة بالتحریک انکه وی بر مردم فسوس وخنده کند **هتأ** الثوب ای بلی وتقطع ویقال تهتأ بالتاء ایضا **هنأ** کوارا شدن طعام وشراب ع‍ع بفتحهما وبضمهما وعع ک آف ت ایضا هنیء کوارنده وهنأنی الطعام یهنئنی ایضا والمصدر هنء وهنیء منه عع ف آک ت ویقال هنئت الطعام ای تهنأت به ومنه قوله تعالی فکلوه هنیئا مریئا وکل امر یأتیک من غیر تعب فهو هنیء ویقال لک المهنأ والمهنأ والماشیة اذا اصابت حظا من البقل من غیر ان تشبع منه هنأ بالکسر والمد قطران ومالیدن آن بر شتر یقال منه هنأت البعیر هنأ عطا دادن ع‍ع بفتحهما وف آک ت وک آف ت وضمتهما ایضا هنأ بالکسر عطا وهنأته شهرا ای علته در عیال خود داشتم او را هانئ نام مردی هنئه مبارک باد دادن خلاف تعزیه مهنأ نام مردی یقال فلان بعید الهوء ای بعید الهمة ویقال منه هاء الرجل یهوء بنفسه ای یسمو بها الی المعالی والعامة تقول یهوی بنفسه ویقال هوأت به خیرا ای از نشته بر بعینی اتهمته به مهوأن بضم المیم وتحریک الهمزة وتشدید النون دشت فراخ هاء یا رجل بکسر

نابَجَ مالاده باز بندی کردن برکاری ربّما لو اعطی الامراء اجتمعوا علیه ونباوه نواة لاجماعة مردم وخو یقال ما احسن ملاذ بین فلان ای نحیزهم
واخلاقهم .... وفی الحدیث احسنوا املاکم منیئة پوست تر نهاده به جهة دباغت وهو اول ما یدبغ ثم افیق ثم ادیم یقال منه منات الاهاب
مناءً اذا انقعته فی الدباغ منیئة بغیر همز مرکه **فصل النون** نانا والرای ای خلطت فیه تخلیطا ولم تبرمه نانأة ستی وفی الحدیث
طوبی لمن مات فی النانأة یعنی اول الاسلام ای قبل ان یقوی فهو رجل نانا ای ضعیف ونانا نه ای نهنهته عما یرید وکففته عنه وتنانا
ای ضعف واسترخی نبأة آواز نرم یقال رمی فانبا ای لم یشرم ولم یخدش سهل نابی ورجل نابی جاء من بلد آخر نبأ نبوء بضمتین بیرون آمدن
زجای بجای وهذا المعنی اراد الاعرابی بقوله یا نبی الله ای یا من خرج من مکة الی المدینة فانکر علیه الهمز نبات به الارض جاءت به نبأ آگاهی وخبر
یقال منه نبا وانبا ونبا بمعنی ای اخبر ومنه اخذ النبی بترک الهمزة کما ترکت فی ذریة وبریة وخابیة الا اهل المدینة فانهم یهمزون هذه الاحرف
یهمزون فی غیرها ویخالفون العرب فی ذلک وتصغیر نبی نبیئ مثال نبیع وتصغیر نبوة نبیئة مثال نبیعة وجمع نبی نباء علی فعلاء وجمع انبیاء
ایضا مثال افعلاء نتأ نتوء برآمدن وبیرون آمدن از جای خود وآماس کردن ریش وطلع شدن بر کسی وکوالیدن ورسیده شدن دختر
نجأ بچشم کردن وتنجا ته بمعنی نجأته رجل نجئ العین ونجوء العین علی فعیل وفعول ای خبیث العین وکل نجئ العین ونجوء العین علی فعیل
وفعول وفی الحدیث ردوا نجأة السائل باللقمة ای ردوا شدة نظره الی طعامکم ندء کوماج نهادن در ریگ وخاکستر وگوشت بر آتش افکند
ندئ اسم فیه مثل الطبیخ وکراهیت داشتن چیزی را ندأة ندءة مثال همزة بسیاری مال مثال ندهة وندهة وا وبیدء یعنی قوس قزح وآنرا
کمان رستم نیز گویند نزء نزوء بضمتین بتاهی افکندن میان قوم یقال نزأ الشیطان بینهم ای القی الشر والاغراء وحمله کردن یقال نزأت
علیه ویقال ما نزأک علی هذا ای ما حملک علیه ورجل منزوء بکذا ای مولع به نسأ راندن وبانک بر زدن شتر را نسیئه کل وتاخیر کردن
انسأ کذلک یقال نسأت البیع وانسأته انتسأ مهلت وزمان خواستن یقال استنسأته فانسأنی ونسأ ایضا زمان دادن در اجل یقال
نسأ الله تعالی فی اجله وانسأه نسأة بالضم درنگ وتاخیر نسیئة علی فعیلة کذلک منسأة عصا بهمز ولا بهمز نسأ بالمد تاخیر در عمر وباز پس
انداختن وام از کسی ومنه قولهم من سره النسأ ولا نسأ فلیخفف الرداء ولیباکر الغداء ولیقل غشیان النساء ونسأت فی ظماء الابل اذا
زدت فی ظمئها یوما او یومین او اکثر واخرتها عن الحوض ونسئت المرأة نسأ اذا کان عند اول حملها وذلک حین تاخر حیضها عن وقته
وهی امرأة نسئ ونسأت الماشیة نسأ وهو بدء سمنها حین ینبت وبرها بعد نسأ فقط ونسأ احری النسأ فی الدواب وهو بدء السمن فیها
والاثرار بهابة نسیئ امیخین بآب وقوله تعالی انما النسئ زیادة فی الکفر وقیل بمعنی مفعول من نسأته فهو منسوء ای اخرته ثم یحول منسوء
الی نسئ کمقتول الی قتیل ورجل ناسئ وهم نسأة مثل فاسق وفسقة ویقال انتسأت سرتی ای ابعدت مذهبی وانتسأت عنه ای تاخرت
عنه وتباعدت وانتسأت الابل ای تباعدت فی المرعی نشأ نشأ نشاءة بر بدن انشاء کذلک ویقال انی لی عنک لمنتشأ ای منتأی وسعة ونشا
یفعل کذا ای ابتدأ یفعل کذا وفلان ینشئ الاحادیث ای یضعها ویخترعها الناشئ الحدث الذی جاوز حد الصغر هو اشئ ایضا نشأ
مثال طالب وطلب نشأ کذلک مثل صاحب وصحب وایضا اول ما ینشأ من السحاب نشأ نشوء بضمتین کوالیدن تنشئة انشاء برورد وقری او
من ینشأ فی الحلیة بالتخفیف والتشدید ناشئة اللیل ساعت نخستین شب ویقال ما ینشأ فی اللیل من الطاعات ونشأت السحابة ارتفعت
وانشأها الله نشیئة حوض نوکنده یقال هو بادی النشیئة اذا جف عنه الماء وظهرت ارضه ویقال هو حجر یجعل اسفل الحوض وقرأ بعضهم
وله الجوار المنشآت قال مجاهد هی السفن التی رفع قلعها قال واذا لم یرفع قلعها فلیست بمنشأة وقال ابن السکیت الذئب یستنشئ الریح بالهمز
ای یتشممها قال وانما هو من نشیت الریح بلا همز ای شممتها نصأ برداشتن وهی لغة فی نصصت وبانک بر زدن شتر را نفأ بالضم پاره
از علف پراکنده رسته نفأة یکی مثال تمرة وتمر نکأ پوست باز کردن از ریش یقال نکأت ولا نکأ ای هنأک الله بما لک ولا اصابک
بوجع ویقال ولا نکه بابدال الهاء من الهمزة مثل اراق وهراق نهأ نهاءة ونهوء بضمتین نیم جوش شدن گوشت عع ک آف ؟ وفی المثل
ما ابالی ما نهئ من ضبک وکذلک نهوء اللحم بضم العین فهو نهئ علی فعیل وانهأته اذا لم تنضجه فهو منهأ نوء بگرانی برخواستن وافتادن وهو
من الاضداد یقال ناء بالحمل اذا نهض به مثقلا وناء به الحمل اذا اثقله وانا ءه الحمل مثال اناء اد اذا اثقله وانا لک کفی بک ذهب به واذهبه بقوله
ما ان مفاتحه لتنوء بالعصبة ای لینیئ العصبة بثقلها والنوء سقوط نجم من المنازل فی المغرب مع الفجر وطلوع رقیبه من المشرق یقابله من ساعته
فی کل لیلة الی ثلثة عشر یوما وهکذا کل نجم الی انقضاء السنة ما خلا الجبهة فان لها اربعة عشر یوما والعرب تضیف الامطار والریاح والحر
والبرد الی الساقط منها وقال الاصمعی الی الطالع منها فیقول مطرنا بنوء کذا والجمع انواء ونوءان ایضا مثال بطن وبطنان مناوءة نواء
دشمنی کردن با هم وربما لم یهمز واصله الهمز لانه من ناء الیک ای نهض وبقال فلان ینوء ناوءه وناءه ای اثقله وما ینوءه وینوءه للازدواج واتبعه
ناء ه منعق بار وجا وابر لازدواج الکلام کقولهم اتیته الغدایا والعشایا والغداة لا تجمع علی غدایا وانا الحم بنیوءه اذا لم ینضجه وقد ناء

وكتأت الطعام قال ابو عبيد تكتأ الادبم اى تقشّر **كفأ** باز كردانيدن كبى را از جهتى كه روى آورده باشد يقال كفأته فانكفأ اى قلبته عما توجّه وتكفأت المرأة فى مشيتها اى تمخترت يعنى نازان رفت وكفأت الاناء اى كببته وقلبته فهو مكفوء والكفاء بالكسر والمد شقة من شقق
تنصح احدهما بالاخرى ثم يخلّ به مؤخّر الخباء يقال منه اكفأت البيت الكفأ نوعى از عيوب قافيه كه بعضى بيت را حرف روى بكرباشد و بعضى را بكر
وتفاوت حركات روى ممتنع لغة اند وايضا خم دادن وكژ كردن خنور را تا آنچه در روى باشد بريزد وخم دادن كمان را كه بكبى باشد و هذا الكفو بضمتين
وسكون الوسط كفّ والمصدر كفاءة بالمد وتوهم لا كفاء له بالكسر اى لا نظير له وهو فى الاصل مصدر وفى الحديث تتكافأ دماؤهم اى تتساوى
وهذا مكافئ له اى مساو له مكافاة باداش دادن ويقال ما لى به قبل ولا كفاء اى طاقة المكافاة تكافؤ برابر ايستادن الاكفاء بركردانيدن نحو
ونكونسار كردن وپسنده كردن بچيزى استكفاءك سال رشاح ستور خواستن از كسى يقال استكفأت ابله فاكفأنيها اى اعطانى لبنها ووبرها واولادها
سنة كفأة بالفتح والضم اسم فيه يقال اعطى كفأة ناقته ويقال كفأت الى كفأتين اذا جعلها نصفين ينتج كل عام نصفها ويترك نصفها كما يصنع
بالارض فى الزراعة **كلأ** گياه ومنه كلأت الارض واكلأت وهى ارض كلئة ومكلئة سواء يابسه وترطبه كلأ علف خوردن ستور اكلاء مثله
كلاءة بالكسر والمد نگهبانى كردن عمرك آنف ويقال اذهب فى كلاءة الله واكتلأت منهم اى احترست واكتلأت عينى اى لم تنم وسهرت وحدّ
مكلّأ بالتشديد كرانه رود وجاى آب ملب امدن كشتى تكلئة نكّلى بستن كشتى كلاء ممدود مشدد موضعى در بصره كه كشتى گاه آنجاست يذكر
ويؤنث يقال كلّأت تكلئة اذا اتيت مكانا فيه مستتر من الريح والموضع مكلّأ وكلاء ويقال بلّغ الله بك اكلأ العمر اى آخره وابعده وكلأ الدين
اى تأخّر كالئ نسيه يقال نسيئه كالكالئ اى نقاءه كالنسيئة وفى الحديث انه نهى عن الكالئ بالكالئ والاصمعى لا يهمزه قال ابو عبيدة تكلأت اى
استنسأت نسيئة وكذلك استكلأت كلاءة بالضم هو من التأخير وكلأت فى الطعام واكلأت فيه اى سلفت فيه وما اعطيت فى نسيئة من
الدراهم فهى الكلأة بالضم والكلأت بصرى فيه اذا ردد تر فيه **كماة** سماروغ واحدها كمء على غير قياس وهو من النوادر وكمأت القوم اى
اطعمتهم الكماة واكمأت الارض اى كثرت كمأتها واكمأت فلانا التراب اى شيّعته وكنت رجله تنققت **كى** وكاء وكياء اى ضعيف جبان مثل كاع
وكيع **فصل اللام لؤلؤ** بالضم دانه مرواريد لؤلؤ لألاء ويقال لما نعله ما لألأت الفور اى بصبصت باذنابها وتلألأ البرق اى لمع
الفراء سمعت العرب يقول صاحب اللؤلؤ لألأ مثل لعال والقياس لألاء مثل لعّاء **لبأ** فله على فعل بكسر الفاء وفتح العين يقال منه
لبأت لبأ ولبأته اى اطعمته لبأ والبأ فلان اى كثر لبائه والبات الجدى فله خود اينه هم بز غاله را واستلبأ هو بنفسه والبات الشاة ولدها
اى ارضعته اللباء والتبأها ولدها عشار ملابئ اذا دنا نتاجها اللبوءة ماده لباة ساكنة الباء لغة فيها تلبيه لبيك كفتن درحج واصله
بلا همز قال الفراء ربما اخرجت بهم فصاحتهم الى ان يهمزوا ما ليس بمهموز قالوا لبّأت بالحج وحلّأت السويق ورثأت الميت **لجأ** بفتحتين
ملجأ پناه كرفتن صلته بالى يقال لجأت اليه والتجأت اليه بمعنى تلجئه ستم فرمودن الجاء مضطر كردن كسى را بكارى والجأت امرى الى الله اى
اسندته اليه عمرو بن لجأ التيمى شاعرى **لطأ** برزمين خسيدن عمك آنف بفتحها اللطوء بضمتين كلث عمك آنف **لفأ** پوست باز كردن چوب را وباز
كشادن باد ابر را از هوا وباز كردن كوشت از استخوان وبعصا زدن لفيه كوشت پاره بى استخوان **لكأ** يقال لكأت به الارض
اى ضربت به الارض وتلكأ اى تباطأ وتوقّف **لمأ** يقال ألمأ بالشئ اى اشتمل عليه بقى ذهب ثوبى فما ادرى من ألمأ به والمأ اللص على الشئ
فذهب به والمأت الدواب المرعى اى تركته صعيدا ليس به شئ وتلمّأت الارض عليه اى استوت عليه وواريته والتمئ لون الرجل اى تغيّر مثل
التمع **فصل الميم مثأ** بعصا زدن وكشيدن رسن **مرأة** كوارا شدن طعام عمك بفتحها طعام مرئ كوارنده عمك آنف ايضا وهو
كما يقال فقه وفقه بضمون القاف ويكسرونها ومرئنى الطعام وامرأنى قال الفراء يقال فى اتباع هنأنى الطعام ومرأنى بغير الف فاذا
افردوها قالوا امرأنى بالالف وهذا طعام مرئ ومرئت الطعام اى استمرأته مروءة بضمتين مردمى وقلت ان تشدد فيه مرؤ الرجل اى
صار ذا مروءة فهو مرئ على فعيل وتمرّأ اى تكلف المروءة وفلان يتمرأ بنا اى يطلب المروءة بنقصنا وعيبنا مرئ كلو سرخ كو سپند
وجز آن مروء بضمتين ج كسر و سر و مرء مرد وضم الميم لغة فيه وهما مرآن صالحان ولا يجمع على لفظه وبعضهم يقولون مرؤون وهذه
مرأة صالحة ومرة بترك الهمزة ايضا وان دخل عليه الف الوصل كان فيه ثلث لغات فتح الراء على كل حال واعرابها على كل حال يقال هذا
امرء ورأيت امرءا ومررت بامرئ وهذه امرأة مفتوحة الراء على كل حال واسقطت الالف فى التصغير قلت مرئ ومريئة وسمى الذئب
امرءا ايضا مرئى منسوب مرئى نام شاعر وكان النسبة الى امرئ القيس وان شئت امرئى **مسأ** بيباكى ماسئ بيباك **ملأ** پر كردن دلو وكذا
على فعلى وكوز ملآن ماء والعامة تقول ملأ ماء ملؤ بالكسر پرى ويقال اعطنى ملأه وملأيه وثلثة املائه وامتلأ الشئ وتملأ بمعنى يقال
تملأ من طعام وشراب وتملأ غيظا وامتلأت النزع فى القوس اذا شددت النزع فيها ملاءة بالضم مثال متعة زكام وملؤ الرجل وامتلأ اذا
ثقل اى زكمه فهو مملوء على غير قياس وملؤ الرجل صار مليئا اى ثقة فهو غنى ملئ ومصدره ملأ وملاءة ممدود وان ملاءة بالضم چادر

كفأ · كلأ · كمأ · كى · لؤلؤ · لبأ · لجأ · لطأ · لفأ · لكأ · لمأ · مثأ · مرأ · ملأ

غرقی — عنآء وعیب الشیء نغیره اعنآء دراکندن نعیبت الحبش بلاهمز فصل الغین غرقی بالکسر پوست تنک بیضه مرغ قال الفراء همزته زائده لانه
قاقاء — من الغرق وکلّ همزة کذینه وطیفلیه زائدتان فصل الفآء قأقاء علی فعلاء الصحن قانات کونیده ویقال ما افتأت اذکره ای ما زلت اذکره
فتاء — ولا یتکلم به الا بالجحد وقوله تع تالله تفتؤ تذکر یوسف ای ما تفتؤ فثاء دیگ را باز ایستانیدن از جوش باب وشکستن خشم را کسی رفثؤ
نشاندن خشم کسی را عع بفتحها افثاء مانده شدن ودم برافتادن وشکستن گرما ومن امثالهم فی الیسیر من البرّ ان الرثیئة تفثأ الغضب واصله
ان رجلا کان غضب علی قوم وکان مع غضبه جائعا فسقوه رثیئة فسکن غضبه وکفّ عنهم فجأ بالضم ناگاه فجاءة بالضم والمد ناگاه کسی را گرفتن
فجا — عع بکسر الاولی وبفتحها فجاء مفاجاة کلّ یقال فجأه الامر وفاجاه بغتة فجاءة المازنی نام مردی فرأ خر گوره فراء بالکسر جع وفی المثل کلّ الصید فی
فرء — جوف الفرا ویقال انکحنا الفری فسنری بابدال الهمزة الفا تفتّأ کهنه شدن ودریدن جامه وکذا تمتؤ وتفتؤ تفشئه کشیدن ودرانیدن جامه را
فتأ فشا — تفشؤ پراکنده وفاش شدن بیماری یقال تفشّا بالقوم المرض فطأة بر پشت زدن یقال منه فطأ وفطأها ای جامعها وفطأ به الارض صرعه وفطأ
فطأ — سلاحه رمی به وخبأ بالثاء ایضا فطأة بفتحات پهنی بینی افطأ نعت منه ای افطس وفطیء البعیر اذا تطأمن ظهره خلقة تفقّات السحابة عن مائها
فقأ — ای تشققت وتفقّأت البهمی ای تشققت لفائفها عن ثمرها وتفقّأ الدمل والقرح ایضا فقأ تفقئة کور کردن فقأ ایضا پوسته که با بچه بیرون
فیء — آید از رحم وتفقّأت شحما تنصبه علی التمییز فیء باز گشتن عع ف اک ۲ یقال هو سریع الفیء من غضبه وهو حسن الفیأة مثال الفیعة ای حسن
الرجوع وایضا خراج وغنیمت است وسایه وزوال که بعد از گشتن آفتاب باشد وما لم یکن علیه الشمس فهو ظلّ افیاء فیوء بضمتین جج افاءة باز گردانیدن
وغنیمت دادن یقال افاء الله علی المسلمین مال الکافرین ومنه قوله تع وما افاء الله علی رسوله من اهل القری واستفات هذا المال ای اخذته
فئة مثال فعة گروه والهآء عوض من الیآء التی نقصت من وسطه واصله فیء مثال فیع فئون وفئات جج تفیئه سایه انداختن یقال فیّأت
الشجرة وتفیّأت انا فی فیئها وتفیّأت الظلال تقلّبت مفیؤة جائی که آفتاب نرسد فصل القاف قثّاء بالکسر والتشدید خیار قثاءة یکی
قثأ — مقثاة خیار زار مقثؤة کذلک واقثأ القوم ای کثر عندهم القثاء واقثأت الارض کذلک قرء بالفتح حیض اقراء قروء بضمتین جج اقرؤ کذلک
قرء — فی القلّة وفی الحدیث دعی الصلوة ایام اقرائک وایضا پاکی وهو من الاضداد ومیان دو حیض وسپری شدن حیض ووقت حیض ووقت پاکی زن
اقرأت المرأة ای حاضت وطهرت ایضا قال الاخفش ای صارت صاحبة حیض فاذا حاضت قلت قرأت بلا الف اقراء نزدیک آمدن حاجت و
بوقت وزیدن باد قاری وقت آن یقال منه اقرأت الریح اذا دخلت فی وقتها قال الهذلی شعر اذا هبّت لقارئها الریاح ای لوقتها استقراء ماندن
فحل ناقه را تا ببیند که آبستن شده است یا نه قال ابو عمرو یقال دفع فلان جاریته الی فلانة تقرئها ای تمسکها عندها حتی تحیض للاستبراء
واقرأت النجوم اذا تأخر مطرها قرآن جمع کردن ونبی یقال ما قرأت الناقة سلا قطّ ای ما جمعت وما قرأت جنینا ای لم تضمّ رحمها علی ولد
وایضا خواندن قراءة مثله قاری نعت منه قرأة جماعة مثل کافر وکفرة ومنه سمی القرآن وقال ابو عبیده سمی به القرآن لانه یجمع السور ویضمّها
وقوله تع ان علینا جمعه وقرآنه فاذا قرأناه فاتبع قرآنه قال ابن عباس فاذا بیّناه فاعمل بما بیّناه لک وفلان قرء علیک السلام واقرأک السلام
بمعنی اقراء خوانانیدن مقری نعت منه قرّاء مرد پارسا وقد تقرّأ ای تنسّک والجمع قرّاؤون وقرّاء ایضا جمع قاری مثل کافر وکفّار قراة
بالکسر مثل قرعة وبا ویقال ذهبت قرة البلاد واهل الحجاز یقولون قرة البلاد بلا همز ومعناه انه اذا مرض بها بعد ذلک فلیس من وباء البلد
قضأ — قضأ خوردن نضاء بوی گرفتن مشک عع ک ا ف ۲ یقال قرب قضئة وثوب قضیء من طول الندی قضأة بضم القاف عار یقال فی حسبه
قمأ — قضأة ای عار ویقال فی عینه قضأة ای فساد قمیء قموءة بضمتین فربه شدن ستور قماءة بالفتح خوار شدن عع بضمها قمیء نعت منه وهو
الصغیر الذلیل اقماء خوار گردانیدن اقمأته ای صغّرته وذللته وخداوند ستور فربه شدن وشگفت آوردن تقمّؤ جمع کردن چیزی را
قنأ — اندک اندک قمیئة علی فعیلة نام مردی قنأ قنوء بخار رنگ کردن ریش را وسخت سرخ شدن احمر قانی سخت سرخ مقناة مقنؤة
قیء — جائی که آفتاب نرسد وبغیر همز ایضا قیء بر انداختن از گلو عع ف اک ۲ وفی الحدیث الراجع فی هبته کالراجع فی قیئه واستقاء وتقیّأ
ای تکلّف القیء اقاءة تقیئة بقی آوردن ثوب یقی الصبغ اذا کان مشبعا قیوء داروی بقی آورنده وعلی فعول بالفتح قباء بالضم والمد
تکاکا — کلّ کأکأ تکأکأ کاع جبن ونکص تکأکئ کوتاه ته کو گرد آمدن یقال ما لکم تکأکأتم علیه ای تجمعتم علیه کثأ بر سر آب آمدن شیر و
کثاء — کفک بر آوردن دیگ عع بفتحها یقال خذ کثأة قدرک ورستن موی وبیشم شتر تکثّئة بر آمدن شیر وروغن بر سر آب وسر شیر وسرهایه
کدأ — علف خوردن ستور کدؤ بفتحتین سرما خوردن گیاه وبی آب ماندن وناکوالیدن آن عع بفتحها تکدئه دیر بر آوردن زمین نبات را
کرفیء — بسبب سرما خوردگی ارض کادئة ای بطیئة النبات کرفیء بالکسر ابر برهم نشسته کرفئة پاره ازوی وپوست بیرون بیضه وکرفأت القدر
کسأ — ای ازبدت المغلی کسأ از پس راندن یقال مرّ فلان یکسأ القوم ای یطردهم ویتبعهم ویکسعهم مثله ومنه قولهم کسع الشتاء بسبعة غبر
کشأ — والاکساء الادبار کشأ بریان کردن گوشت فهو کشیء کشأة واکشأة بعینه وهو متکشّأ اللحم ای یاکله وهو یابس وکشأت القثاء اکله

وکشأت

وهما شاذان فی المعنی و اللفظ لان فعلانا بالتحریک انما هو من بناء ما کان معناه الحرکة والاضطراب کالضربان والخفقان بالتسکین شاذ فی اللفظ
لانه لم یجی شیء من المصادر علیه ویقال شنأ فلان فلانا ای ابغضه شنأ و شنأنا ویقال شنئ الرجل فهو مشنوء ای مبغض وان کان جمیلا و رجل شناءة
منظر ای قبیح المنظر وهما متشانئان وهم متشانئون سواء فیه الواحد والمثنی والمجموع شناء بالکسر علی مفعال مثل و تشانئوا ای تباغضوا شنئ به ای اقر شنوءة
بالفتح علی فعولة دوری داشتن از آلایش یقال فیه شنوءة و منار د شنوءة و هم حی من الیمن و یقال بالتشدید غیر مهموز ایضا ویقال شنائی مهموز و شنوی
غیر مهموز فی النسبة الیها شیء چیز تصغیر شیئ بکسر الشین و ضمها و الجمع اشیاء غیر مصروف قال الخلیل انما ترک صرفه لان اصله فعلاء جمع علی غیر
واحد کما ان الشعراء جمع علی غیر واحد لان الفاعل لا یجمع علی فعلاء ثم استثقلوا الهمزتین فی آخره فنقلوا الاولی الی اول الکلمة فقالوا اشیاء
کما قالوا عقاب بعنقاة و اینق و قسی فصار تقدیره لفعاء یدل علی صحة ذلک انه لا یصرف وانه یصغر علی اشیاء و یجمع علی اشاوی بفتح الواو و
کسرها مثل صحاری واصله اشائی افاعیل فقلبت الهمزة یاء فاجتمعت ثلث یاءات فحذفت الوسطی وقلبت الاخیرة الفا وابدلت من الاولی واوا کما
قالوا اتیته اتوة و یجمع ایضا علی اشایا و اشیاوات وقال الاخفش هو افعلاء لان اصله اشیئاء فحذفت الهمزة التی بین الیاء والالف للتخفیف فلهذا
لم یصرف قال له المازنی کیف یصغر العرب اشیاء فقال اشیاء قال لم ترکت قولک لان کل جمع کسر علی غیر واحد وهو من ابنیة الجمع فانه یرد فی التصغیر
الی واحده کما قالوا شویعرون فی تصغیر الشعراء و فیما لا یعقل بالالف والتاء فکان یجب ان یقولوا شییئات وهذا القول لا یلزم الخلیل لان فعلاء
لیس من ابنیة الجمع وقال الکسائی اشیاء افعال من شیء مثل فرخ و افراخ وانما ترکوا صرفها لکثرة استعمالهم بها لانها شبهت بفعلاء وهذا القول یدخل
علیه ان لا یصرف ابناء واسماء وقال الفراء اصل شیء شیئ مثل شیع فجمع علی افعلاء مثل هین واهیناء ثم خفف فقیل شیء کما قالوا هین وقالوا اشیاء
فحذفوا الهمزة الاولی وهذا القول یدخل علیه ان لا یجمع علی اشاوی مشیئة خواستن ج بفتحهما و قولهم کل شیء بشیئة الله مثل شیعة ای بمشیئة الله
شیئات الرجل علی الامر ای حملته علیه واشاءه لغة فی اجاءه ای الجاه و تمیم تقول شر ما یشیئک الی مخة عرقوب یعنی یجیئک **فصل الصاد** صاء
نکوشتن خواستن سگ بچه پیش از چشم گشادن یقال صأصأ الجرو اذا لم یفتح عینیه اوان فتحه وفی الحدیث فتحنا وصأصأتم ای ابصرنا امرنا ولم تبصروا
و ترسیدن از کسی تصأصؤ مثله و کشن ناپذیرفتن نخله و دانه سخت ناکردن خرما **صبأ** صبوء بضمتین بر آمدن دندان کودک و نشتر کردن ج
بفتحهما و از کیشی بکیشی شدن صابی نعت منه و جمعه صابئون و هم جنس من اهل الکتاب و اصبأ النجم ای طلع الثریا و صبأت علی القوم ای طلعت علیهم
صدئ زنگ گرفتن آهن و سر جز آن ج ک آف ج و یدی صدیة من الحدید ای سهکة و فلان صاعر صدئ ایضا اذا لزمه العار واللوم جل
اصدء عناق صداء یقال رسم کبیساهی زند صدأة بالضم زنگ سرخ سیر وهی من شیات المعز والخیل یقال کمیت اصدأ صداء بالضم والمد
حی از یمن صاءة مثل صاعة ما یخرج من رحم الشاة من القذی یقال القت الشاة صاءتها انصیئه درشور اسیده سر رابستن پنانکه ریم از وی
پالیده نشود **ضنضئ** بالکسر اصل **ضبأ** ضبوء بضمتین پنهان شدن مضبأ پنهان جای و ضبأ ای لصق بالارض ضابی نام مردی ضبأت بر الارض
ای الصقته بها فهو مضبوء به و ضبأت الیه ای لجأت و اضبأ الرجل علی الشیء اذا سکت علیه و کتمه فهو مضبئ علیه و منه اضبأ فلان علی داهیة مثل اصبت
ضنأ ضنوء بسیار بچه شدن زن فهی ضانئ و ضانئة و بسیار شدن مال ج بفتحهما اضناء بسیار مال و فرزند شدن یقال اضنأت المرأة ای کثر
ولدها و اضنأ القوم کثرت ماشیتهم ضنأ بالکسر اصل و جایگاه و یقال فلان فی ضنء صدق ضنأ بالکسر و الفتح فرزند **ضوء** بالضم والفتح
روشنائی ضیاء بالکسر والمد مثله ضوء ضوء ضواء بالمد والضم مصدر ان منه ج ف آض ج اضاءة روشن شدن و کردن لازم و متعدی **مضاهأة** مانند
شدن یقال ضاهأت و ضاهیت بهمز و لا و قرئ بهما قوله تع یضاهئون و یضاهون قول الذین کفروا **فصل الطاء** **طأطأ** سر پست کردن
تطأطؤ مثله یقال تطأطأت لهم تطأطؤ الدلاة ای خفضت لهم نفسی کتطأطؤ الدلاة و هو جمع دال الذی ینزع بالدلو طأطأ زمین پست **طرء** طروء
بضمتین از جائی و شهری بر آمدن یقال طرأت علی القوم طرأ بالسکون والتحریک ناگوار شدن و دل گرفتن از روغن و چربش ج ک آف ج **طفوء**
بضمتین فرو مردن آتش ج ک آف ج انطفاء مثله اطفاء متعد منه مطفئ الجمر روزی از روزهای عجوز اطلنفاء بر زمین چسپیدن و جمل مطلنفئ
الشرف ای لازق السنام **طنأ** بالکسر باقی جان یقال ترکته بطنئه ای بحشاشة نفسه و هذه حیة لا تطنئ ای لا یعیش بلد و غها صاحبها ای تقتل
من ساعتها بهمز و لا بهمز و اصله مهموز طاءة مثل طاعة دور دور شدن اسب بچراگاه فرس بعید الطاءة ولای و کل طی مثال سید بد رقبیله از یمن
طائی منسوب علی غیر قیاس و اصله طیئی مثال طیعی فقلبوا الیاء الاولی الفا الفتحة الطاء و حذفوا الثانیة **ظمأ** بالکسر مدت میان دو نوبت
آب خوردن شتر و تشنگی ظمأ بفتحتین تشنه شدن ج ک آف ج قوم ظماء علی فعال بالکسر یقال للفرس ان فصوصه لظماء ای لیست برهلة کثیرة اللحم
اظماء تشنه کردن ظمآن علی فعلان تشنه ظمئ مؤنثه و ظمأ الحیوة من حین الولادة الی وقت الموت و یقال ما بقی منه الا قدر ظمأ الحمار ای لم یبق
من عمره الا الیسیر لانه من الدواب لیس اقصر ظمأ من الحمار **فصل العین** **عبأ** بسیحتن عطر و ساختن و آماده کردن و بار داشتن یقال
ما عبأت بر ای ما بالیت به قوله تع قل ما یعبأ بکم ربی ج بفتحهما تعبئة تعبیه آماده و ساخته کردن لشکر عبء بالکسر بار اعباء ج و مثل بار و هما

فاذا لم تهمز قلت رجل مرجٍ مثل معطٍ وهم المرجيّة بالتشديد وارجأت الناقة اى دنا نتاجها يهمز ولا وعند ابى عمرو هو مهموز لا غير رداءة
بالفتح ممدودة تباه شدن تقع بفتحهما نمودن اى فاسد ارداء سعد منه ويارى كردن ويار كمى شدن يقال منه اردأه بمعنى ردء بالكسر يارد فوله
ارسله معى ردءاً يصدقنى رزء بالضم مصيبت ارزأه رزأت الرجل ارزؤه رزءاً ومرزئة اذا اصبت منه خيرا ما كان ويقال ما رزأته وما رزئته
ماله اى ما نقصته وارتزأ الشىء اى انتقص رزيئة مصيبت وكمى رزايا ج رجل مرزّأ كريم يصيب الناس خيره ورزأته رزيئة اى اصابته مصيبة
رشأ آهو بره رشأ على فعيل كول رفأ پيوستن ونيكو كردن بريدكى جامه بغير همز ايضا يقال من اغتاب خرق ومن استغفر
رفأ رفاء بالكسر المد ساز وار امدن وبرجيان شد يقال للمتزوج بالرفاء والبنين ترفئة بالرفاء والبنين كفتن بوجه دعا ورزنا شوى
دبندة وبلا همز ايضا ومعناه السكون والطمانينة من رفوته اى سكنته وارفأت السفينة اى قربتها من الشط مرفأ بالضم جاى بلب امدن كشتى
وارفأت اليه اى جات اليه وراناه بالبيع اى حابيته وترافؤ الى توافقوا وتظاهروا رقأ رقوء بضمتين ايستادن اب چشم وخون تقع بفتحها
يقال ارقأ الله دمعه اى سكنه رقوء على فعول بالفتح آنچه بر جراحت نهند تا خون بايستد وفى الحديث لا تسبوا الابل فان فيها رقوء الدم اى انها
تعطى فى الديات فيحقن بها الدماء ويقال ارقأ على ظلعك لغة فى ارق اى ارفق بنفسك ولا تحمل عليها اكثر مما تطيق رمأ رموء بضمتين بجاى بودن
تقع بفتحهما ويقال رهيأت دواتى اذا لم تحكمه ورهيأت السحابة وترهيأت اذا تمخضت المطر قال والمراة ترهيأ فى مشيتها اى تكفأت
وترهيأ الرجل فى امره اذا هم به ثم امسك وهو يريد ان يفعله راء درختى رآءة يكى تروءة تروى انديشه كردن در كار روية اسم غير مهموز فصل
الزاء تزأزأت من الرجل تزأزؤاً شديدا اذا تصاغرت له وفرقت منه رجل زكأ مثال همزة مرد بسيار سيم وزود تند ومنه يقال زكاته زكأ اى
عجلت نقده وانه لزكأ النقدة وزكأت الناقة بولدها تزكأ زكأ رمت به عند رجلها زنأ زنوء بزد بر امدن ونزديك شدن يقال زنأت الحنين
اى دنوت وكوتاه شدن يقال زنأ الظل اى قصر وشتاب كرفتن بول وغايط يقال زنأ بوله وباه كرفتن يقال زنأت اليه تقع بفتحهما وازنأته
غيرة الجانة زناء بالفتح والمد كوتاه رجل زناء مرد تنك امده بقضاء حاجت وفى الحديث نهى ان يصلى الرجل وهو زناء اى حاقن ظل زناء
ميانه تنك تزنية تنك كردانيدن فصل السين سأسأ بالحمار سأسأ كفتم خر را بوقت اب خوردن وى وفى المثل ترب الحمار من الردهة ولا نقل
له سأسأ سبأ سبأ خمر خريدن بجهة باز فروختن تقع بفتحهما يقال سبأت الخمر واستبأتها ولا يقال ذلك الا فى الخمر والاسم سباء على فعال
بكسر الفاء والمد سبيئة خمر سباء خمار فاذا اشتريت الخمر لتحملها الى بلد اخر قلت سبيتها بلا همز سبأ بالفتح والمد نام مردى كه نام قبايل يمن از
نسل وست يصرف ولا يصرف وهو سبأ بن يشجب بن يعرب بن قحطان سبأ النفاق كردن بسوكند دروغ ودليرى نمودن بدان وتازيانه زدن
وباتش سوختن كسى را انباء پوست باز شدن سبأ راه كوه سبائية منسوب بعبد الله بن سباء سرء تخم نهادن ملخ واسرأت الجرادة اى حان
وقت ذلك منها سرء بالكسر تخم ملخ سرؤة كك واصله مهموز از مسرؤة اى ذات سرؤة سلأ روغن كشيدن از مسكه سلأت السمن واستلأته
بمعنى سلاء بالكسر والمد اسم فيه وخار درو كردن سلاء بالضم مشددة ممدودة مثل قراء خار خرما سلاءة يكى وتازيانه زدن يقال سلأه مائة سوط ونقد
كردن يقال سلأ مائة درهم سوء مساءة مسائية اندوهكين كردن تقع ف آص ٢ سوء بالضم اسم فيه وقرئ قوله تعالى دائرة السوء يعنى الهزيمة والشر
ويقال هذا رجل سوء على الاضافة ثم تدخل عليه الالف واللام فتقول هذا رجل السوء قال الاخفش لا يقال الرجل السوء ويقال الحق اليقين
حق اليقين جميعا لان السوء ليس بالرجل واليقين هو الحق قال ولا يقال هذا رجل السوء بضم السين اساءة بدى كردن صلته بالى سوءى
نقيض حسنى سيئة بد واصلها سيوئة فقلبت الواو ياء وادغمت وفلان سيئ الاختيار وقد يخفف ويقال سى الاختيار امرأة سوآء قبيحة
ويقال عندى ما ساءه وناءه وما يسوءه وينوءه قال ابن السكيت سؤت به ظنا واسأت به الظن بالالف واللام اذا جاء فعله بالالف قوله تعالى
تخرج بيضاء من غير سوء اى من غير برص سوأة عورت ورسوائى وخوى زشت سواء مثله تسوئة تسوىء عيب كردن بر چيزى يقال سوأت عليه
ما صنع اى عبته وقلت له اسأت ويقال ان اسأت فسوئ على ويقال سؤت الرجل سوائية ومسائية بحذف الهمزة اى ساءه ما رآه منى واصلها
سوائية ومسائية اصلها مساوئة على القلب نكرهوا الواو مع الهمزة وقولهم الخيل تجرى على مساويها اى انها وان كانت بها اوصاب
وعيوب فان كرمها يحملها على الجرى واستاء الرجل من السوء كما تقول اغتم من الغم سىء بالفتح شير كرد آمده در اطراف پستان وتسيأت الناقة
اذا ارسلت لبنها من غير حلب وهو السىء وقد انسيأ اللبن فصل الشين شأشأ بالحمار تشؤتشؤ كفتم خر را بوقت ايستاده كردن وخواندن
شطأ الزرع والنبات خوشه وبرك كشت واشطأ الزرع اى خرج شطؤه قال الاخفش فى قوله تعالى اخرج شطأه اى طرفه شطأ بستن رجل بر شتر
شاطئ الوادى كرانه رود اى شطه ويقال شاطئ الاودية ولا يجمع وشاطات الرجل اذا مشيت على شاطئ وهو مشى على الشاطئ الاخر شقأ
شقوء برآمدن دندان شتر وشانه كردن موى مشقأ فرق سر مشقأ بالكسر شانه وشقأته بالعصا شقأ اصبت مشقأه اى مفرقه شنأ مثال شنع
دشمنى شنأ ثلاث لغات شنأ شنآن بتحريك النون وتسكينها مصادر منه شنان بلا همز مثل عمع كاف ٢ وقرئ بهما قوله تعالى شنآن قوم

مؤمناً خطأ ممدوداً ومقصوراً اخطأت تخطئت بمعنى ولا تقل اخطيت وبعضهم يقوله خطأ بالكسر السكون گناه قوله تع ان قتلهم كان خطأ كبيراً
خطأ كبيراً اي اثماً خطئاً خطأة بفتح الاول وكسر الثانی گناه کردن عع ک آن ٢ خطيئة على فعيلة اسم فيه ولك ان تشدد اليا لان كل يا ساكن قبلها كسرة
او واو ساكنة قبلها ضمة وهما زائدتان للمد لا للالحاق ولا هما من نفس الكلمة فانك تقلب الهمزة بعد الواو واواً وبعد اليا ياءً وتدغم فتقول
في مقروء مقرو وفي خطيئة خطية وجمعها خطايا والاصل فيها خطائی على فعائل فلما اجتمعت همزتان قلبت الثانية ياء لكسرة ما قبلها ثم قلبت
لاستثقال الحركة عليها ثم قلبت الهمزة الاولى ياء لخفائها بين الالفين وفي المثل مع الخواطی سهم صائب يضرب للذي يكثر الخطاء ويأتي الاحيان
بالصواب قال الاموی المخطئ من اراد الصواب فصار الى غيره والخاطئ من تعمد لما لا ينبغي تخطئة تخطئ بخطا منسوب كردن ويقال اخطأت تخطئا
دتخطأت له في المسئلة اي اخطأت وتخاطأه اي اخطأه خلأ مقصور خلاء بالكسر ممدود حرونی كردن و فروخفتن ناقه بے علت عع بفتحهما يقال خلأت
الناقة كما يقال في الجمل الح وفي الفرس حرن وفي حديث سراقة ما خلأت ولا حرنت ولكن حبسها حابس الفيل **فصل الدال** دأدأ بالكسر والد
دأداة سخت دويدن شتر دآدى سه شب آخر ماه پيش از شبهاى محاق وقال ابو عمرو ديداء دادآء آخر ماه درء دور كردن ودفع كردن عع
بفتحها وفي الحديث ادرؤا الحدود بالشبهات دروء بضمتين ناگاه برآمدن عع بفتحهما ومنه كوكب دریّ على فعيل بالكسر والتشديد مثال
سكين لشدة توقده وتلالؤه قال ابو عبيد ان ضممت الدال قلت دری على فعلى غير مهموز فيكون منسوبا الى الدر لانه ليس في كلامهم فعيل ومن
همز من القرآء اراد فعول مثل سبوح فاستثقل فرد بعضه الى الكسر وحكى الاخفش عن بعضهم دریٔ بالفتح على فعيل من درأته مهموزاً دراری ستاره
روشن وتدرأ علينا فلان اي تطاول ويقال السلطان ذو تدرء بضم التاء اي ذو عدة وقوة على دفع اعدائه وهو اسم موضوع للدفع والتاء زائدة
كما زيدت في ترتب وتنضب وتتفل وتدارأتم اي اختلفتم وتدافعتم وكذلك ادارأتم واصله تدارأتم ادغمت التاء في الدال واجتلبت الالف ليصح الابتداء
بها مداراة يكديكررا دفع كردن وخلاف كردن ويقال هو لا يدارئ ولا يمارئ واما المداراة في حسن الخلق والمعاشرة فان الاحمر يقول فيه انه يهمز ولا يهمز
ويقال دارأته وداريته اذا اتقيته ولاينته ويقال جاء السيل درءًا بالضم اي من بعيد دریٔ بالفتح كرى يقال انمت درء فلان اي اعوجاجه يعني
ذات درء وهو الجيد وطريق ذو دروء على فعول اي ذو كسور وحرف دريئة ستور يا جزان كرد ربي ان بيترا ند از پنهان شود بجهت انداختن
صيد را وحلقه كه انرا بنيزه بربايند وادرأت للصيد على افتعلت اي اتخذت له دريئة دروء بضمتين خدود ناك شدن پشت شتر واما سيل عع
بضمهما بعير دارئ نعت منه وناقة دارئ ايضا وادرأت الناقة بضرعها اي انزلت اللبن وارخت ضرعها عند النتاج فهي مدرئ دفء بالكسر
شير وپشم وزه ستور ومانند ان كه از وی نفع گيرند قوله تع والانعام خلقها لكم فيها دفء وگرمى وناخوشى ادفاء ج دفاوة دفا مصدر منه
يقال اقعد في دفء هذا الحائط اي في كنه رجل دفئ على فعل جامه گرم پوشيده دفآن كذلك وهي دفأى وادفاه الثوب وتدفأ هو بالثوب واستدفأ
وادفأ به وهو افتعل منه اي لبس ما يدفئه ودفؤت ليلتنا ويوم دفئ على فعيل وليلة دفيئة وكذلك الثوب والبيت مدفئة شتران بسيار وبيداريثم
مدفأة شتر بسيار پشم وبسيار دفأى مثال عجمى باران اخر بهار دثئي بالثاء كذلك وكل ميرة ونتاج قبل الصيف فهي دثئية ودثئية قال والاول
الدفأى دفوع الجبهة واخره الصرفة مداكاة انبوهي كردن وزحمت دادن وكود آمدن قوم بركسى وتداكأ القوم اي ازدحموا دنئ على
فعيل مرد فروماية والفعل منه على عع بفتحهما دنوءً دناءة دنوءة فرومايه شدن در نعل عع بضمهما وفتح الاول دنيئة عيب ونقيصة
دنأ بفتحتين كوژى ادنأ كوژپشت داء بيمارى ادواء ج ومنه يقال داء الرجل يداء فهو داء ودئت يا رجل وادأت ايضا فانت مدئ
وادأته اي اصبته بداء متعد ولازم وادأت اداءة وادوات ادواء اذا اتهمته وتوطم بر داء ظلم معناه ليس له داء كالاداء بالظبى **فصل
الذال** ذرء آفريدن عع بفتحهما الذرية بالضم والتشديد وهى نسل الثقلين بترك الهمزة ذراری ج وفي الحديث ذرء النار اي انهم خلقوا
ذرء بفتحتين سپيد موی پيری عع ك اف ٢ هو اذرأ وهي ذرآء وذرئ شعره وذرء لغتان ذرأة بالضم اسم فيه وفرس اذرأ وجدی
اذرأ اي ارقش الاذنين وسائره اسود وعناق ذرآء وهو من شيات المعز دون الضأن وملح ذرآني وذرآنى بجزم الراء وتسكينها
سخت سپيد وذرأت الارض اي بذرتها وذرع ذرئ وبترك الهمزة اصح فيه ذبأت اللحم تذبئا اي انضجته حتى يسقط عن عظامه وتذبأت
القرحة فسدت وتقطعت **فصل الراء** رأرأ السراب لمع ورأرأت المرأة بعينها برقت ورأرأت عيناه اذا كان يديرهما وهو رأرأ العين
على فعال ربء چشم داشتن وديده بانى كردن وبر بلندى برآمدن يقال منه ربأت القوم وارتبأتهم مربأ مرباة مرتبأ جاى ديده بان يقال
ربأت المرباة اي علوتها ربيئة طليعة ربايا ج ويقال اني لاربأ بك عن هذا الامر اي ارفعك عنه وما ربأت ربئه فلان اي ما علمت به
ولم اكترث له ورأباً نزاع حذرته واتقيته رثيء دوشيدن شير بر ماست وستبر شدن ان ارتثاء ماست شدن شير رثيئة ماست ويقال
الرثيئة تفثأ الغضب وارتثأ عليهم امرهم اي اختلط وهم يرتثؤن رأيهم اي يخلطون وارتثأ فلان في رايه اي خلط ارجاء الامر اخرته
والاخرون مرجون لامر الله ومرجؤن لامر الله بغير همز رجل مرجى مثال مرجع ورجل مرج بلا همز ايضا وهم مرجئة والنسبة اليه مرجئى اذا همزت

خطأ
دأدأ
درء
دفء
دكأ
دنأ
داء
ذرأ
ذبأ
رأرأ
ربأ
رثأ
رجأ

الشیء ای کفانی واجزأت عنک شاة ای قضت وهی لغة فی جزت واجتزأت بالشیء وتجزأت به ای اکتفیت به واجزأت عنک مجزأ فلان ومجزأة فلان ای اغنیت عنک معناه جزاءة بالضم دسته درفش واجزأته ای جعلت له نصابا جسأ درشت وسخت شدن دست از کار ع ع بفتحهما جسأة مثال جرعة اسم منه وهی فی الدواب یبس المعطف جشؤ آروغ دادن بجشئه مثل جشأة مثال همزة اسم فیه جشاء بالضم والمد مثل وجشوء بضمتین برآمدن دل واجتشأنی البلد واجتشأتها ای لم توافقنی ولم توافقها وجشأ القوم من بلد الی بلد ای خرجوا جشأ کمان سبک وجوب سبک جفا بالضم والمد خاشاک آب اورده ویقال ذهب الزبد جفاء ای باطلا قوله تم فاما الزبد فیذهب جفاء وجفا الوادی اذا رمی بالغثاء والزبد وکذلک القدر اذا رمت بالزبد فی الغلیان واجفا لغة فیه وجفأت القدر ایضا اذا کفأتها وامتلها فصبت ما فیها ولا یقال اجفأتها وجفأت الرجل ای صرعته واجفأت الشیء اتلعته ورمیت به جنأ الرجل علی الشیء وجنأ نا علیه وتجانأ علیه اذا اکب علیه رجل اجنأ مرد کوژپشت مجنأ بالهمز سپر مجیء جاء آمدن والجیأة هو من بناء المرة الواحدة الا انه وضع موضع المصدر مثل الرجفة والرحمة جیئة بالکسر علی فعلة اسم منه ویقال جئت مجیأ حسنا وهو شاذ لان المصدر من فعل یفعل بفتح الاولی وکسر الثانیه مفعل بفتح العین وقد شذ منه حروف فجاءت علی مفعل کالمجیء هذا والمحیض والمصیر والمکیل اجاءة آوردن وجاء آتی علی فاعلنی فجئته ای غالبنی بکثرة المجیء فغلبته وتقول الحمد لله الذی جاء بک والحمد لله اذ جئت ولا تقل الحمد لله الذی جئت ویقال اجئته الی کذا ای الجاته واضطررته الیه وفی المثل شر ما یجیئک الی مخة عرقوب قال الاصمعی وذلک ان العرقوب لا مخ فیه وانما یحوج الیه من لا یقدر علی شیء وقولهم لو کان ذلک فی الهیء والجیء ما نفعه قال ابو عمرو فالهیء الطعام والجیء الشراب وقال الاموی هما اسمان من قولهم جاجات بالابل ای دعوتها للشرب وهاهات بها ای دعوتها للعلف حبأ بفتحتین هم نشین وخاصه پادشاه احبأ ج حثأ تامن جلیه ع ع بفتح او کسر ة بهمز ولا بهمز واحثأت الثوب ای فتلته حجأ شاد شدن ع ع بفتحهما وبفتح او کسر ة صلته بالباء حجأ بفتحتین مولع وبخیل شدن ع ع بکسر او فتح ة بهمز ولا حجأت به وتحجأ به بمعنی حدأ نیر بتیشه حدأ ج حدأة بکسر اول خاک حداج حدء برگردانیدن ع ع بفتحهما حدء بفتحتین برجفیدن برجای ع ع بکسر او فتح ة ویقال حدئت ای لزقت به وحدئت الیه ای لجأت الیه وحدئت علیه والیه ای حدبت علیه ونصرته من ظلم حزء بر داشتن سراب چیزی را ع ع بفتحهما یقال منه حزأ السراب الشخص یحزؤه ای یرفعه لغة فی حزاه یحزوه بلا همز وحزأت الابل جمعتها وسقتها حشأ تیر بر شکم زدن ع ع بفتحهما وحشأت المراة باصبعها بحشا بالکسر گلیم درشت حلاء ج حصأ سیراب شدن یقال حصأت من الماء ای رویت منه واحصأته اروبته وحصأها ای جبق حضأت الدار بالمعجمه سعرتها بهمز ولا بحضأ بالکسر آتش کاه و بالمد ایضا علی مفعال الحطأ افکندن یقال منه حطأت به الارض ای صرعته وتیز دادن وجماع کردن و بر پشت زدن کسی را بکف دست ع ع بفتحهما قال ابن عباس رضی الله عنه اخذ رسول الله صلی الله علیه وسلم بقفای فحطأنی حطأة وقال اذهب فادع لی فلانا وکفات بر آوردن دیگ صلته بالباء حطیء علی فعیل مرد فرومایه یقال حطیء بطیء اتباع حینطئ مرد کوتاه وزشت ونام مردی عنز حنطئة بالضم وفتح الثانی وکسر الثالث مثال علبطة ای عریضة ضخمة حبنطأ احبنطأ حبنطی بلا همز ابضا کوتاه نو به دار شکم محبنطی کذلک بهمز ولا وخشم آلود واحبنطأ الرجل ای انتفخ بطنه حفأ بیخ بردی سپید که آن را بخورند احکأت العقدة ای شددتها حلوء علی فعول بضمتین سودن سنگ بر سنگ وحلأت الجلد اذا قشرته حلاءة بالضم والمد پوست تنک که بر خیزد از پوست بوقت دباغت وفی المثل حلأت حالئة عن کوعها لان المراة الصناع ربما استعجلت فقشرت کوعها حلیء بالکسر پوست کار رد رسیده وزخم شده حلاء بفتحتین زخم رسیده شدن پوست ع ع کاف ة وبخال رد میدن یقال منه حلئت شفته ای بثرت حلا ابتار باز زدن وبشمشیر زدن ودادن وتحلأت الابل عن الماء تحلئة وتحلیا اذا طردتها عنه ومنعتها ان ترده وحلأت السویق انما هو من الحلاوة قال الفراء قد همزوا ما لیس بمهموز لانه من الحلو حمأ بفتحتین کل سیاه وتیره قوله تم من حما مسنون حماة بالتسکین کذلک یقال منه حمأت البئر حماء ای نزعت حماتها حمأت بفتحتین لای آکندن چاه ع ع کاف ة احماء لای ور انداختن وحمئت علیه ای غضبت حمء بالکسر خویشاوند شوی چون پدر و برادر حمی مثل قفا حمو مثل ابو حم مثل اب کل احماء ج حناء حنا بالکسر والمد مشدد واحد حناءة اخص منه بحنه تحنئة بحنا رنگ کردن حنأتان در ریک توده فصل الخاء خبء پنهان کردن ع ع بفتحهما وپنهان کرده وپنهانی خبی علی فعیل مثله خبء السموات باران خبء الارض نبات خابیه خم وهو بلا همز ایضا واختبأت ای استترت جاریة مختبأة ای مستترة خبأة مثال همزة زن بسیار پنهان شونده طلعة بسیار دروی نماینده قال ان ابغض کنائنی الی الخبأة الطلعة اختبأ به معنی اختبأ واختبأ منه ای اختبأت خوفا او حیاء قال ابو عبید اختبأت لرای ختلته جخء نکاح کردن رجل جخأة ای نکحة مثال همزة وفحل جخأ کثیر الضراب وکثیر اللحم الثقیل تخاجؤ فی المشی تباطؤ خذوء فروتنی کردن ع ع بکسر اول وفتحهما ایضا صلته باللام استخذاء کذلک واخذاه ای ذلله خرء بالضم پلیدی خروء علی فعول ج مثل جند وجنود خراءة بالفتح والمد کراهیت داشتن ع ع کاف ة ویقال للمخرج مخرؤة ومخراة خسأ راندن سگ را ورفتن سگ لازم ومتعدی ع ع بفتحهما انخساء رفتن سگ خسا خسوء بضمتین خیره شدن چشم ومنه قوله تم خاسئا وهو حسیر تخاسأ القوم بالحجارة ای تراموا بها وکانت بینهم مخاساة خطأ بفتحتین ناراست وهو نقیض صواب وقد یمد وقرئ بهما قوله تم ومن قتل

جبأ
جثأ
جفا
جنأ
جیء
فصل الحاء
حبأ بفتحات
حثأ
حجأ
حدأ
حزء
حشأ
حصأ
حضأ
حطأ
حطیء
حنطأ
حبنطأ
حفأ
حلأ
حلیء
حلأ
حمأ
حنا
خبء
خبأ
جخء
خرء
خسأ
خطأ

الذى اصله اباى لانه من ابيت فنذكرها فى باب الواو والياء ونذكر فيه ان همزة الاشياء والآلاء غير اصلية انتهى ثم **فصل الالف** **أجأ**
على وزن فعل بفتحتين كوهى از طى أجئيون مثل اجئيون منسوبون اليه **آءٌ** على وزن عاع درختى است بكى اواز **بُؤبُؤ** اصل يقال هو من بؤبؤ
الكرم وبأبأت الصبى اذا قلت له بابى انت وامى **بدءٌ** آغاز كردن ع‌ع به ... يقال بدأت بالشىء اى ابتدأت به وبدأ به اى فعله ابتداء وآفريدن
وبدأ الله الخلق وابدأهم بمعنى ويقال فعل ذلك عودا وبدءا وفى عوده وبدئه وعوده وبدئه ويقال رجع عوده على بدئه اى رجع فى الطريق الذى
جاء منه وهو ما يبدئ وما يعيد اى ما يتكلم ببادئة ولا عائدة ... بفتحتين در مهترى ... وبخش از جزور ... بدأة سلر
ابدأ بدوء بضمتين ج مثل جفن واجفان وجفون بدئ كار نو وبفتحتين ابتداء كار نو وبديع اوردن بدء بدئ اى ... اسلام كنده
باشند وبفتحتين از مهترين وفى الحديث حريم البئر البدى خمس وعشرون ذراعا ويقال افعله بادى بدء وبادى بدئ اى اول كل شىء وبادئ
من بادى ساكنة فى موضع النصب هكذا يتكلمون به ويقال افعله بدءة ذى بدء اى اول اول والك البدءة بالضم والفتح مقصورة وممدودة
اى لك ان تبدأ قبل غيرك فى الرمى وغيره وبدئ الرجل فهو مبدوء اذا اخذه الجدرى او الحصبة **بذءٌ** بالمعجمة ناخوش بدين حال كسى ... كراهية
داشتن ونكوهيدن ونجاى را وچراگاه ع‌ع بفتحتين ... بذر زمين كرد دوى چراگاه ... باشد وامرأة ... فى باب المعتل براءة بيز
شدن از عيب ... ع‌ع بكسر الاول وفتح الثانى برءٌ بالضم بهرشدن از بيمارى ع‌ع بفتحتين واهل الحجاز يقولون برأت من المرض برءا
بالفتح وهو بارئ من مرضه برءٌ آفريدن ع‌ع بفتحتين وهو البارى ... فرديكان وقد تركت العرب همزه وهى ايضا جاز ان تكون من البرى وهو
التراب غير مهموز براءٌ بفتحتين ممدودة ... سب ازماه ابراء بيزار كردانيدن يقال ابراه الله من المرض تبرءٌ ... بيزار شدن يقال
تبرأ من كذا وانا براء منه وخلاء بفتحتين لا يثنى ولا يجمع لانه مصدر فى الاصل وانا برئ وخلى منه ونحن برآء بالضم مثل فقهاء وبراء بالكسر
مثل كبار واكبار وابرياء مثل احباب وانصباء وهم بريئون وهى بريئة وهما بريئتان وهن بريئات وبرايا ورجل برى وبراء بالضم مثل عجيب
عجاب وبارأت شريكى اى فارقته وبارأ الرجل امرأته واستبرأت الجارية واستبرأت ما عندك **بسأ** بفتحتين بسوءٌ بضمتين آرام يافتن بچيزى و
انس گرفتن ع‌ع بكسراو بفتحتين يقال بسأ به وبأنه بسوء الذى لا ... وابسأنى فلان فبسئت به **بطأٌ** بالضم درنگ كردن ع‌ع بضمها و...
نقيض سرعة ابطأ كات وهو بطئ ويقال ابطأت ولا يقال ابطيت واستبطأته وتقول فى التعجب ما ابطأك وما بطأك وتباطأ الرجل فى
مسيره وبطآن ذا خرجا بالفتح والضم اى بطؤ ذا خرجا وابطأ القوم اذا كانت دوابهم بطاء **بكأٌ** كم شير شدن ناقة ع‌ع بفتحها بكوءٌ بضمتين
كلت فهى بكئ وبكيئة وانيق بكاء بالكسر والمد **مباءة** جاى باش وجاى كاو ودشتى ... وبوأت منزلا اى نزلته وبوأت للرجل منزلا وبوأته اياه
ومكنت له فيه استباءة جاى ساختن وهو ببياءة سوء مثال ببيعة ... وانه لحسن البياءة تبوءٌ راست كردن نيزه سوى كسى اباءة باز
كردانيدن شتر بخوابگاه وابأت عليه ماله اى اردحت عليه ابله وغنمه باءة مثل باعة لغة فى المباءة ومنه سمى النكاح باءة وباء لان الرجل يتبوء
من اهله اى يستمكن منها بواء برابرى يقال دم فلان بواء لدم فلان اذا كان كفوا له وفى الحديث امرهم ان يتباوءوا ويقال اجابوا عن بواء واحد
اجابوا جوابا واحدا وابأت القاتل بالقتيل اذا قتلته به وباء بصاحبه اذا قتل به ومنه قولهم باءت عرار بكحل وهما بقرتان قتلت احديهما بالاخرى
ويقال بوء به اى كن ممن يقتل به وقوا اثم وباؤا بغضب من الله اى رجعوا به اى صار عليهم وباء باثمه وبآء بحقه بوءٌ بوءٌ اى اقر ... وذا يكون
ابدا بما عليه لا له ويقال فى ارض كذا فلاة تبوء فى فلاة اى تذهب **بهأٌ** وبهوءٌ بضمتين انس گرفتن بكسى نافرمانها بالمد اذا انست بالحالب وما انا
البهاء من الحسن فهى من بهى الرجل غير مهموزه ويقال ما بهأت وما بأهت له اى ما فطنت له **فصل التاء** **تأتاء** على فعلال كثلثاج وفيه
تأتاة اى تردد فى الكلام بالتاء **تنوءٌ** بضمتين مقيم شدن بجائى ع‌ع بفتحها وهم تنأ البلد اى قطانه والاسم تناءة بالكسر والمد **تأتأت**
الابل اذا دعوتها تأتأة دنغ كردن ... يقال تأتأت عن القوم اى دفعت عنهم ولقيته فتأتأت منه اى هبته وأتأته بينهم اتاءة اى ...
بالضم بن ... مرد اذا ضمه اوطاعه ... وان فتح لم يهمز **تفأٌ** بالضم مثله ... دانه تمرٌ ... جرب خورانيدن ... كردن
وسر شكستن **فصل الجيم** **جؤجؤ** سينه مرغ وكشتى ج جآجئ جأجأة خواندن شتر ... جئ جئ ... بالباء والاسم جى مثال الجيع ليّنت الهمزة
الاولى **جبأ** سماروغ سرخ جبأة ... جماعة على غير قياس اجبأت الارض اى كثرت كماتها وهى ارض مجبأة سماروغ ناك واجبأت الزرع اى بيعه قبل
ان يبدو صلاحه وفى الحديث من اجبى فقد اربى بلا همز واصله الهمز جباءة كند ... كفش ونعلين دوزى جبا جبوء بضمتين سر دركشيدن از كسى
ع‌ع بفتحها جبأت عينى عنه اى نبت عنه جنأ بالضم والتشديد ... الاسود اى خرج عليه الجنة من حجره ومنه الجانى وهو الجرادة **جرأة** بالضم
دليرى ويترك الهمزة فيقال الجرة مثال كرة كما قالوا المراة مرة جراءة بالفتح والمد دلير شدن ع‌ع بضمها يقال هو جرى المقدم اى جرئ عند الاقدام
وجرأتك على فلان حتى اجترأت عليه **جزءٌ** بالمعجمة والضم پاره اجزاء ج جزء بالفتح نام مردى وبخش كردن وپاره پاره كردن بجزئه كمك وبسنده
كردن بچيزى يقال اجتزأت به اى اكتفيت به جزوءٌ بضمتين بسنده كردن شتر از آب بعلف ع‌ع بفتحها اجزاء نخجير بسند ... طبيعه ... اجزء

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

قال الفقير الى مولاه الغنى عمن سواه الواثق بالمتعالى عن الولد والوالد ابو الفضل محمد بن عمر بن خالد المدعو بجمال القرشى جمل الله
حاله وحسن ماله اما بعد حمد الله وهو المحمود بكل اللغات وجلها واشكره وهو المشكور على كثر الهبات وقلها والصلوة على مصطفى مضمار الرسالة بعثة
وزمانا ومجلى ميدان الدلالة رتبة ومكانا محمد الذى تحدت به على الالسن العربية وتذللت له كل صعبة ابية وعلى آله ذوى المناطق الفصاح وصحبه
اولى المواثق الصحاح صلوة متصلة الصباح بالرواح وسلم تسليما وبعد فان صحاح اللغة دواء العلة لسقام الجهل وشفاء الغلة لذوى النهل
بل مصحح من لغات العرب لكل سقيم ومنهج لطالبى الادب مستقيم ولعمر الله لقد تجلى به الجوهرى جوهره وابان فيه فضله واظهره فلله دره ثم لله
دره ما احسن ترتيبه واتقن تهذيبه شكر الله سعيه فيه وكافاه بالخير اضعاف ما يكافيه ولقد كنت برهة من الزمان فى تطلابه بالشراء ان تيسر لى
باستكتابه حتى ظفرت بنسخة مصححة بخزانة كتب المدرسة الصاحبية البرهانية المسعودية بكاشغر دامت معمورة مبانيها بسعادة بناة بانيها فى اربع
مجلدات ضخام صحاح كاسمها غير سقام فحملنى نشاطها على الايجاز وطالبنى من وعدنى الانجاز بالايجاز شعر فطالما رام رجائى وتعد
حتى رأى انجاز دهرى ما وعد فاتى لى بعد ما استخرت الله تم هذا الطرز الآتى وآثرت على نحو حاجتى وعدة المأتى فتحريت الايجاز فيه لا الانتخاب في
تجنبت الاطالة والاطناب معرضا عن الاستشهادات بالاشعار دون الامثال والآيات والآثار فما اوردت منها الا ابياتا قلائل حيث اضطررت
فيه الى الدلائل لما ان صاحب الكتاب رحمه الله اطنب غاية الاطناب فى اشعار الاشعار وبيان الانساب وترجمت بالفارسية مفردات اللغة من
انواعها الثلث ليشترك فى استفادتها الاوساط والاحداث وحذفت عن الاسم والمصدر حالة التجريد آلة التعريف ورسمت عن اختلاف ابواب
ثلاثيات المصادر بعينين عينيته بها هيئة فعلى الماضى والمضارع اذا الاختلاف فيهما واقع ورددت اختلافهما كتما اولا ثم فسرت انواع ثلث
الحركة بحسب الاتمام ثانيا لان مجرد الرقم ربما يترك فى الكتابة ويبهم واصطلحت ايضا رقمين هندسيين موضع الاولى والثانية من العينين مع بيان
ان المصدر من باب واحد او بابين وبينت بلفظة ايضا فى المترادف معنى آخر من الثانية الصادرة هذا وقد انتقيت الصحاح فى ترتيبه الحسن المبانى
ونفيت تكرير اللفظ عند تغاير المعانى ليصغر حجم الكتاب ويخف الثقل والاستكتاب تسهيلا للكتبة وترغيبا للطلبة على وفق جهدهم فى ابتغاء
طلباتهم وقدر هممهم فى استكفاء مهماتهم نعم وهم ابناء زماننا لا سيما فى اكتساب الفضل قاصرة وان كانوا من نسل الاكاسرة والقياصرة وسميته
بالصراح من الصحاح وسالت الله الخير به للطالب والصلاح والفوز لى والفلاح وان يلحقنى بالصلحاء الغابرين ويرزقنى ذكرا صالحا فى
الغابرين ويجعل لى لسان صدق فى الآخرين راجيا من الفضلاء العاثرين عليه عفوهم عن هفوتى فيه والعثرة فى القلم منها والكثرة واصلاح ما افسدته
وترويج ما كسد وان لا يرشقونى بسهام الطعن واللوم ويتذاكرونى بما عندهم من الخير بين القوم ويتأملوا فيما يأملونه من غيرهم للغد بعد اليوم
تحقيقا لحسن ظنى بكرمهم وتصديقا لما يليق بى من محاسن شيمهم ان اريد الا الاصلاح ما استطعت وما توفيقى الا بالله عليه توكلت واليه انيب وقلت
لله در الجوهرى فانه لعلى ذرى التصنيف احسن مرتقى عمل الصحاح وحاز فى ترتيبه قصب السباق لما به لم يسبق هذا الصراح من
الصحاح مروّق بصفو لشاربه وما به رنق يسقى به القرشى ندمان النهى كاسا به فوائد مطرف ومعتق فاشرب لتحظى كله اذ ليس يحظى
بها الا حظ منه الا احمق باب الالف المهموزة قال صاحب الصحاح ابو نصر اسمعيل بن حماد الجوهرى رحمه الله نذكر
فى هذا الباب الهمزة الاصلية التى هى لام الفعل فاما الهمزة المبدلة من الواو نحو العزاء الذى اصله عزاو لانه من عزوت او المبدلة من الياء نحو الاباء

الا

والهند بين [illegible] والبار [illegible] ما بين [illegible] [illegible]

والفصل بن [illegible] والبا [illegible] في الغرب اخبار ما بين [illegible] وفصل بفصل افرامي [illegible]